

הקדמה אמר יהושע אייזיק בלא"א הרב כמוהר"ר יחיאל זצ"ל זה לי פתשע שנים אשר הוצאתי לאור ספרי עמק יהושע ובעז"ה אספנים מרן על ידי, ונתקבל בעיני גדולי זמנינו ורבני קשישאי, והנה שמעתי רבים וכן שלמים אומרים מי יתן ויחקרו בספר פירושי על הירושלמי אשר הבאתי ממנו בספרי ע"י, ויראו כי מתוך האור וטוב לעינים, להבין דברי חכמים וחיזוקם אשר הוא עמוק עמוק מי ומצאנו, ויתאו ויאמרו מי ישקינו מים, מים חיים מירושלים אשר דברי הירושלמי הם כדברי הספר החדש אשר יתנו אותו אל יודע הספר לאמר קרא נא זה ויאמר לא אוכל כי חתום הוא, וגם תופשי התורה לא ידעוהו ע"כ בקשו ממני לחבר פי' על הירושלמי ולהגיהם מטעות הדפוס כי מפני מיעוט הלומדים בש"ס ירושלמי באו התלמידים כו', וכל א' הגיה לפי דעתו דעת נוטה ופירושו, ועוד מפני ריבוי ההעמקות אשר הורק מפלי אל פלי) ע"כ לא עמד טעמו בו, ועלו פלו קמשונים ואסתומי אסתתום דרכיו, וחסכו הראות בארובות, ותשש פחו של חכמים, וכה מאור עיניהם ולא מסקי מני' אלא כדמסיק תעל' מבי פרבא, הרי שולחו ונהרי בשור ונהרי ספין ואין לנו לאכול הראשונים חרשו וזרעו כו' לשו קיטפו ואנו אין לנו מה לוכל ע"כ קנאתי לירושלים קנאה גדולה, אשר נדחה קראו לה ודורש אין לה, מפלל דבעי דרישה, ומציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים דבר ה' זו הלכה, ע"כ אמרתי למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד יצא כנוגה צדק' לבאר עמקי סברותיו, אשר שנה בדרך קצרה: ופניתי אני את לבי לחבר הפי' ולקבוע בדפוס, ליתן בים ירושלמי דרו ובימים עזים נתיבה, אף לאחר שובי נחמתי כי לא רב אוכל להוציא לאור ולהדפיס פי' הש"ס ירושלמי, ולהביא פירושי הגאונים, פי' המהרא"פ והקרובן עדה והפני משה אשר קדמוני, ולהשיב על דבריהם פי בלא הא לא סגי ולא ידעו נחת לזה מזה, והמלאכה לא ליום ולא ליומים, וארופה מארץ מדה, ולא מצאתי לכסף מוצא על כל הוצאות הדפוס של הש"ס ירושלמי, וסבותי אני ליאש את לבי על כל העמל שעמלתי, ויצר לי מאוד, כי פירושי על הירושלמי זה חלקי מפל עמלי ותקילא לי ככולי' תלמודאי, געתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי: ע"כ אמרתי נקוט מיתה פלגא בידה לבוא בזה אל המנוחה ואל הנחלה, לחבר ספר אחד מןסד על אדני פז הש"ס והתוס' להבין פללים ועקרים בש"ס, וגם מזה לא אניח ידי מלהביא הרבה ראיות מהירושלמי ולהאריה בפירושו ושניהם כאחד טובים ולבאר חילוקי הסברות בין שיטת הבבלי והירושלמי תן לחכם ויחפם עוד: וע"כ קראתי שמו נחלת יהושע כמו דאמרינו בבכורות (דף נב) קרי עלי' טובה חכמה עם נחלה ופירש"י טוב חריפות האמורה עם נחלת הברייתות [ויבמדרש קהלת טובה חכמתו של יהושע עם נחלה כו'] ונחלה הוא העיקר [ויכמו שהקשו התוס' ישנים ביומא (דף פה) על הא דאמרינו התם אפי' תימא רבי תשובה בעי יוה"כ ויוה"כ לא בעי תשובה והקשו דהכא משמע דיוה"כ עיקר, ואפ"ה קאמר עם תשובה, וקשה מפאן על רבינו יעקב כו' כדדייקינו ביבמות (דף לח) גבי שומרת יבם שנפלו לה נכסים דירשי האב עיקר מדקתני יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב ע"ש] והכא נמי דכתיב טובה חכמה עם נחלה, ע"כ נחלת הברייתות והבקיאות הוא העיקר, וכמו דאמרינו בסוף הוריות (דף יב) סיני עדיף וכן בירושלמי סוף הוריות תני הסודרן קודם לפילפול, וכבר הארכתי בהקדמתי לספרי עמק יהושע דהא בלא הא לא סגי, ושניהם כאחד טובים, להעמיק בסברא ולהביא ראיות מן הש"ס וכמו דכתיב טובה חכמה עם נחלה: ועוד קראתי בשם

נחלת יהושע על שהארכתי בו להבין צוף דבש אמרי נועם של הירושלמי ואמרין
בזבחים (דף קיט) נחלה זו ירושלים, פ"י שהוא קדוש קדושת עולם.

, שאין אחריו היתר וכמו דאמרין פ"ק דר"ה (דף יב) הקישו רב הפתוב לנחלה מה נחלה
אין לה הפסק כו' וכמו שהארכתי בספרי עמק יהושע (דרוש יד) בענין הא דאמרין
דקדושה ראשונה קידוש' לשעתא וקידושה לעתיד לבא, וכמו שכתב הרמב"ם דקדושת
המקדש אין לה בטילה עולמית דכל שהוא קדוש מצד השכינה אין לה בטילה עולמית,
וכמו דכתיב והשמותי את מקדשיכם, והתוס' פירשו הטעם ביבמות (דף פב) דלכך
קדושת הבית לא בטלה דכל שהוא קדוש קדושת המחיצות קיימא כל שעה דדרשין
מאשר לוא חומה בפ"ק דמגילה (דף י) וע"ש שפיארתי בזה הפתוב (ישע"י מט) הן על
כפיים חקונתיה חומותיה נגדי תמיד, פ"י שקדושת המחיצות קיימת לעולם וכן הפתוב
(ישע"י סב) על חומותיה ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו
כו' פ"י על חומותיה ירושלים מפני קדושת החומות שקיימת לעולם, ועיין לקמן בסוף
(א"כ) מה שפיארתי על הירושלמי דסנהדרין (פ"א ה"ג) אמר ר' אבהו אתפלגין ר' יוחנן
ור"ל כו' ע"ש: והנה אפי' למ"ד דקדושה ראשונה לא קדושה לע"ל אעפ"כ אקרי נחלה,
וכמו שפיארתי בספרי עמק יהושע (דרוש יד) לענין שאין אחריה היתר במות וכמו
דכתיב אל המנוחה ואל הנחלה, ואמרין בזבחים (דף קיט) אל המנוחה זה שילה שיש
אחריו היתר במות ואל הנחלה זו ירושלים שאין אחריו היתר במות וזה יתבאר ע"פ מאי
דאמרין שילהי ברכות (דף סג) ר' אבהו הנה משמע פשיד ר' חנניא אחי ר' יהושע
לגולה הי' מעבר שנים וקובע חדשים בח"ל כו' וכן אמרו לנו לכו ואמרו בשמינו אם
שומע מוטב כו' ואמרו לאחינו שבגולה אם שומעים מוטב ואם לאו יעלו להר אחי' יבנה
מזבח חנני' ינגן בכנור כו' וכל כך למה משום שצאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה'
מירושלים, ויש לדקדק דמאי שייך הוא בזה לומר אחי' יבנה מזבח: והנה בירושלמי
אית' להאי עובדא (בפ"ו דנדרים) חנניא בן אחי ר' יהושע עיבר בח"ל שלח לי רבי תלת
איגרו גבי ר' יצחק ור' נתן, בבחודא כתב לקדושת חנני', ובחודא כתב גדיים שהנחת נעשו
תיישים, ובחודא כתב אם אין אתה מקבל עליך צא למדבר האטד ותהא שוחט, ונחנני'
זורק כו' קם ר' נתן ואשלים כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד, אמרין לי' כי
מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, אזל וקבל עליו גבי ר' יהודה ב"ב לנציבין, א"ל
אחריהם אחריהם כו' ע"ש: והענין יובן ע"פ מה שהקשו התוספת בסנהדרין (דף יא)
דאמרין שם דאין מעברין את השנה אלא ביהודה ואם עברוה בגליל אינה מעוברת כו'
מ"ט אמר קרא לשכנו תדרשו ובאת שמה, כל דרישה שאתה דורש לא יהי' אלא בשכנו
של מקום, ובברכות (דף סג) נפקא לן מדכתיב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים
ותירץ המהרש"א בח"א דמלשכנו תדרשו לא אמעיט ח"ל אלא בזמן שבהמ"ק קיים
דהיינו לשכנו בזמן שהשכינה שורה שם, אבל בזמן שאין בהמ"ק קיים לא אמעיט מהאי
קרא והכא בזמן שאין בהמ"ק קיים מייירי ולכך מבוא מקרא דמציון תצא תורה ודבר ה'
מירושלים: וע"כ נראה לי דמה שחנני' עיבר שנים בח"ל אפשר לומר דהטעם דאי
אמרין דקדושת הארץ בטלה וכן ירושלים למאן דס"ל דקדושה ראשונה קידושה לשעת'
ולא קידושה לע"ל.

א"כ ליכא נ"מ בין יהודה שבא"י לח"ל דהא ליכא שכנו של מקום וכן אי אמרינו דקדושת הארץ בטלה א"כ אין חכמה בא"י יותר מבח"ל דהא הוי כח"ל. אף פבר הקדמתי בספרי עמק יהושע בדרושים לבין המצרים ע"ש דאע"פ שקדושת הארץ בטלה היינו להקריב קרבנות אבל מ"מ ירושלים אקרי נחלה שאין אחרי' היתר במות.

וכמו דאיתותב בפ"ק דמגילה (דף י) הא דאמר ר' יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו אפי' בזמן הזה כו' וקא סבר קדושה ראשונה קדושה לשעת' ולא קידוש' לעתיד לבא. וכן אמרינו בזבחים.

(דף קז) המעלה בזמן הזה, רי יוחנן אמר חייב כו' קדושה ראשונה קידוש' לשעת' וקידוש' לעתיד לבא כו' וירושלים אין אחרי' היתר במות, וכמו דאמרינו בסוף זבחים (ד' קיט) פי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, מנוחה זו שילה, נחלה זו ירושלים כו' תנא דבי ר' ישמעאל אומר זו וזו שילה, ופירש"י ואפ"ה יש היתר אחריה כו' דקא סבר קדושה ראשונה קידושה לשעת' ולא קידוש' לע"ל ובקדושת ירושלים גופ' ס"ל דיש אחרי' היתר ועיין תוס' זבחים (דף סא) ובמגילה (דף י) דנראה להר"ר חיים דכ"ע מודו דמשבאו לירושלים נאסרו הבמות ושוב לא הי' להן היתר והני תנאי לא פליגי אלא אם מותר להקריב במקומו של מזבח ע"ש ועיין בתוספת חולין (דף יו) ובזבחים (דף קיט) והטעם דכתיב אל המנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים וע"כ אקרי ירושלים נחלה שאין לה הפסק כמו נחלה, ואין אחרי' היתר במות אלא דאסור להקריב משום חסרון מחיצות.

ושש וא"כ לפ"ז אפי' לאחר החורבן הוי כמו קודם החורבן דדרשינו מלשכנו תדרשו שיהא דוקא בשכנו של מקום שאע"פ שבהמ"ק חרב אעפ"כ ירושלים אקרי נחלה, תל תלפיות תל שכל פיות פונים אליו וכמו דאמרינו בשלהי ברכות פל הרוקק בהר הבית בזמן הזה כו', וע"כ שלח רבי לחנני'.

שלא יעברו שנים ויקבע חדשים בח"ל קם ר' נתן ואשלים פי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד, [ובפשוטו הוא כמו דאמרינו בש"ס דילן (שם) שלא הניחו פמותם בא"י וע"כ אומר קם ר' נתן ואשלים פי מבבל כו'] אבל לפי מה שפיארתי אפשר לומר פינו שקדושה ראשונה קידושה לשעת' ולא קידושה לע"ל ובטלה הקדושה א"כ לית בה משום לשכנו תדרשו פינו שבטלה הקדושה, וע"ז השיבו דכתיב פי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים פי דאף עכשיו אף אי אמרינו דלא קידושה לע"ל אעפ"כ אקרי נחלה ואין אחרי' היתר במות וע"כ שלח לי אם אין אתה מקבל עליה צא למדבר האטד, ותהא שוחט ונחנני' זורק, פי אם אין אתה מקבל עליה שלא לעבר שנים ולקבוע חדשים בח"ל, וא"כ סבירא לה דקדוש' ראשונה קידושה לשעת' ולא קידושה לע"ל, וא"כ צא למדבר האטד ותקריב בבמה, והא דקאמר צא למדבר האטד היינו כמו דאמרינו בזבחים (דף קטז) ונחזו היכא דמסקא ימא שירטון ופירש"י כו' דבעינו שלא נשתמש הדיוט במזבח ועיין מנחות (דף כב) וע"כ אמר לי צא למדבר האטד ששם לא נשתמש בו הדיוט ותהא שוחט ונחנני' זורק, וכתב הפ"מ הוא נחונני' שהי' ראש גולה ביקמיו והק"ע פתב ונחנני' זורק עשה כמו שעשה נחונני' בן שמעון כה"ג שפנה מזבח במצרים פה עשייתה שאתה קובע שנים בח"ל בזמן שיש ב"ד בא"י, וכמו דאמר ר' יצחק במגילה (דף י) שמעתי שמקריבין בבית חוניו אף בזמן הזה, ולפי פי' הפ"מ אפשר לומר נמי משום דאין פהונה

בְּכַמּוֹת יַחֲדָי כְּמוֹ דַתְנָן בְּזַבְחִים (דף קיג) וְכֹן אֲמַרִינָן בְּש"ס דִּילֵן (דף סג) וְאִם לֹא יַעֲלוּ לְהַר אַחֲרֵי יְבִנָּה מְזַבְחָ כּו' וְהַעֲנִינוּ הוּא שְׁקִדְנוּשְׁת יְרוּשָׁלַיִם לֹא בְטָלָה, וְע"כ אַקְרִי נַחֲלָה וְע"כ א"ל אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם, שְׁאֲחֲרִיהֶם צָרִיף לִילָה, א"ל לִינָא יַדַע מַה שְׁבַקִּית תַּמָּן מֵאֵן מוֹדַע לִי דְאִינוּן חֲכָמִים מְחַשְׁבִים פְּנוּתִי כּו', מְפִינָן דְאֲמַרִי דְאִינוּן חֲכָמִים מְחַשְׁבִים דְכּוֹנוּתִי יִשְׁמַע לְהוֹן, פִּי מְפִינָן שְׁאוּמְרִים שְׂיֻדְעִים וּגְדוּלִים בְּתוֹרָה וְיֻדְעִים לְחֻשָׁב תְּקוּפוֹת וּמְזֻלוֹת בְּנוֹדַי הַדִּין עִפְסָם וְעֻלְיָה לְהִבְיָא רֵאִי שְׁאִינָם יֻדְעִים, דְהָא אֲוִירָא דֵא"י מְחָפִים, וְכִמוֹ שְׁמַסִּינִים שְׁם הִירוּשָׁלַמִי וְאֵל יֵתֵר זִקְנֵי הַגּוֹלָה אָמַר הַקַּב"ה כּו' חֲבִיבָה עָלֵי פֶת קִטְנָה שְׂבֵא"י מְסַנְהֶדְרִין גְּדוּלָה שְׂבַח"ל, וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דִּירוּשָׁלַיִם אַקְרִי נַחֲלָה, וְנַחֲלָה אִין לָהּ הַפְסֵק וְכִמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לַעֲיִל: וְהִנֵּה בְּכָל תְּשׁוּבָה וּתְשׁוּבָה הַבֵּאתִי רְאִיוֹת הַרְבֵּה מִהַבְּבֻלִי וְהִירוּשָׁלַמִי וְקִרְבְּתִי אֲנָתֶם אֲחַד אֵל אֲחַד וְהָיוּ לְאַחַדִּים בְּיַדִּי וְלֹא יִחַצּוּ עוֹד לְשָׁנִים, בָּא זֶה וְלִמַּד עַל זֶה וְיִגִּיד עָלָיו רַעוּ הֵדָא יִלְפָא מֵהֵיכָא וְהֵיכָא יִלְפָא מֵהֵדָא, פִּי פְּוֹלָם נְתָנוּ מְרוּעָה א' אֵל אֲחַד נְתָנוּ, פְּרָנְס אֲחַד אֲמַרְנוּ, מְפִי אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים ב"ה, וְכַמ"ש חֲבִלִים נְפְלוּ לִי בְּנַעֲמִים אַף נַחֲלַת שְׁפָרָה עָלֵי [וְעַל דְרָף הַדְּרוּשׁ נִקְרָא תַלְמוּד יְרוּשָׁלַמִי נוֹעַם כַּחוֹ דְאֲמַרִינָן בְּסַנְהֶדְרִין (דף פ"ד) וְאֶקַח כּו' לְאַחַד קְרָאתִי נוֹעַם אֵלּוּ ת"ח שְׂבֵא"י שְׁמַנְעִימִים זֶה לְזֶה בְּהִלְכָה כּו' וְעִינִן בְּמַהֲרָש"א בַח"א מַה שְׁהֶאֱרִיף שְׁם בְּהַפְתּוּב חֲבִלִים נְפְלוּ לִי בְּנַעֲמִים כּו' ע"ש, וְאֶפְשָׁר עוֹד לְבָאֵר הָא דְכַתִּיב לְאַחַד קְרָאתִי נוֹעַם כּו' הוּא ע"פ מֵאִי דְאֲמַרִינָן בְּסַנְהֶדְרִין (דף ה) לֹא יְסוּר שְׁבֻט מִיְהוּדָה אֵלּוּ רֵאֲשֵׁי גְלוּת שְׁבַבְכֶל שְׂרוּדִין אֵת יִשְׂרָאֵל בְּשֻׁבְט וּמְחֻנְקֶה מִבֵּין רַגְלָיו אֵלּוּ בְּנֵי בְּנָיו שֶׁל הִקְלַל שְׁמַלְמְדִין תּוֹרָה בְּרַבִּים וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' מִשְׁמַע דְשֻׁבְט עֲדִיף וְהָא דְאֲמַר פ' מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ אֲבָל מִבְּבֵל לֹא"י כִּינּוּן דְאֲנָן כִּיִּיפִינוּ לְהוּ עֲבַדְיָנָן פְּנוּתִי וְאוּמַר ר"ת ה"מ בְּאִיסוּר וְהִתֵּר דְבְּנֵי א"י חֲכִימֵי טְפִי דְאֲוִירָא דֵא"י מְחָפִים כְּדֵאֲמַר הֵכָא שְׁמַלְמְדִין תּוֹרָה בְּרַבִּים אֲבָל לַעֲנִין מְמוֹן עֲדִיפֵי בְּנֵי בְּבֵל כּו' ע"ש וְעִינִן בְּתוֹס' בְּסַנְהֶדְרִין (דף לא) וְעִנְנָן שְׁנֵי מַקְלוֹת עִינִן בְּמַהֲרָש"א בַח"א שְׁם שְׁהוּא הַנְּהַגְתָּ הַנְּשִׂאוֹ שְׁהִי בְּיָמִים הַקְּדָמוֹנִים [וְעִינִן בִּירוּשָׁלַמִי (פ"ז דְדַמְאִי) ר' יַנָּאי ה"ל תַּנְאִי שְׁאֵל לְר' חֲזִיָא רֹבְבָא מֵאִי מִתְקַנָּא בְּשֻׁבְתָּא א"ל לְמַעַן תִּלְמַד לִירָאָה אַח ה' אֶלְקִיף כָּל הַיָּמִים וְאֶפְי' בְּשֻׁבְתָּ מַהוּ דְחֻמַּת מְקַל בְּלִשְׁי תְלוּי בִי א"ל עֲתִיד אֶתְּ לְהַנְהִיג שְׂרָרָה עַל יִשְׂרָאֵל, וְעִינִן בְּמַה שְׁפִי הַמַּהֲר"פ מַה דְחֻמַּת מְקַל בְּלִשְׁי, וּמְקַל הוּא מְלִשׁוֹן מִיְקַל כּו' ע"ש שְׁכַל דְכָרִיו דְחֻוּקִים וְלִי נִרְאָה שְׁהוּא כְּמוֹ דְאֲמַרִינָן בִּיבְכּוֹמוֹת (דף צג) דר' יַנָּאי ה"ל אֲרִיסָא דְהוּי מִיְיָתִי לִי כְּנִתָּא דְפִירִי הֵהוּא יוֹמָא נְגָה לִי וְלֹא אֲתָא שְׁקַל עֲשָׂר מְפִירִי דְבֵיתִי עָלֵי אֲתָא לְקַמִּי דר' חֲזִיָא א"ל שְׁפִיר עֲבַדְתָּ כּו' א"ל וְהָא אַקְרִי בְּחֻלְמָא קְנָה רְצוּץ מֵאִי לָאו הֲכִי קְאָמְרִי לִי הִנֵּה בְּטַחְתָּ לָהּ עַל מְשַׁעֲנַת הַקְּנָה הַרְצוּץ לֹא הֲכִי קְאָמְרִי לִי קְנָה רְצוּץ לֹא יִשְׁבוּר, וְפִי הִירוּשָׁלַמִי נְמִי הוּא בְּאֻפְּוֹן זֶה שֵׁא"ל חֻמוֹת מְקַל בְּלִשְׁי תְלוּי בִי, פִּי הַמְקַל שְׁמַחְפְּשִׁין ב וְכִמוֹ דַתְנָן (בַּפְט"ו דְכָלִים) מְקַל הַבְּלִשְׁיִן, פִּי חֻמִּית בְּחֻלְמָא מְקַל בְּלִשְׁי תְלוּי בִי וְכו' סְבוּר שְׁהוּא לְהִרְאוֹת לוֹ שְׁטוּעָה בְּדַבְרֵי הַלְכָה וְכִמוֹ דְאִיתָא בִּירוּשָׁלַמִי (פ"ה דְתַרּוּמוֹת) א"ר אֲבָהוּ כָּל יָמֵינוּ הֵינּוּ טוֹעִין בְּהַ מְקַל הִנֵּה שֶׁל סוּמָא וְכֹן הִי סְבוּר ר' יַנָּאי שַׁע"כ הִרְאָהוּ לוֹ מְקַל בְּלִשְׁי, וְע"ז הַשִּׁיב לוֹ ר' חֲזִיָא שְׁאֲדַרְבָּא לְהִפּוּף הוּא שְׁהִרְאָהוּ לוֹ שְׁעַתִּיד לְהַנְהִיג שְׂרָרָה עַל יִשְׂרָאֵל וְע"ז הִרְאָהוּ לוֹ הַמְקַל, וְהוּא כְּעִין הַמַּעֲשָׂה שֶׁל הַש"ס דִּילֵן בִּיבְכּוֹמוֹת (דף נג) אֵלּא שְׁהִיא בְּשִׁינוּי קְצַת]: וְע"כ קְרָאתִי שְׁמוֹ נַחֲלַת יְהוֹשֻׁעַ כְּמֵאֲמַר הַפְתּוּב נַחֲלַתִּי עֲדוּתִיף לַעוֹלָם, פִּי בְּבַחֲי' נַחֲלָה שְׁאִין לָהּ הַפְסֵק לַעוֹלָם, וְיֵהָא רַעוּא שְׁלֵא

תמויש התורה מפי ומפי ורעי ומפי ורעי מעתה ועד עולם אמן: סימן א שאלה אם נדר ושבועה או שני שבועות חלים בב"א או לא): ***(של דברי נדר ושבועה הנאמרים בסימן א', הנה רק לברר מהות נדר ושבועה לעניני קדשים קדושין יבום חילול שבת ויה"כ נזירות וכדומה, אבל גוף ענין שבועה הנוגע לדיני ממונות הולך בזמן הזה כפי חוקי המלכות, פי דינא דמלכותא דינא.

**) * (תשובה גרסינו בקידושין (דף סב) בעא מני' רב אסי מר' יוחנן אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת, פירות ערוגה זו מחוברת יהי תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו ונתלשו מהו, א"ל פל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי כו', ואלא הא דא"ר אושעז' הנותן פרוטה לאשתו ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר שאגרושיך אינה מקודשת ה"נ לר"י דהני קידושין נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה תיפשוט דבעי רב הושעז' הנותן שתי פרוטות לאשה באחת אמר לה התקדשי לי היום ובא' אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרושיך תיפשוט מינה דלא הני קידושין, ומשני דילמא פי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר כן, וכתב המהרי"ט בחידושיו על הרי"ף בה' קידושין דכוננתו הי' בב' הקידושין שיחולו מעכשיו והשיג שם על ה"ר"ן ע"ש באורח וכתב ונ"ל, אלא שאני תמה למה לא יחולו שנים מעכשיו הרי ב' פרוטות בב"א יתיב לה ולא חלו קידושין הראשונים אם לא יחולו קידושין שניים דאפתי לא גמרה למילתא דקידושין ואפילו למ"ד כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו הכא ישנו בזא"ז אילו אמר הרי את מקודשת לי בפרוטה לאחר שתתקדש לי ותתגרש ונהרי את מקודשת לי מעכשיו מי לא חיילי תרנוניהו השתא נמי דבב"א אמרינהו תרנוניהו פי הדדי חיילי וע"ש שהוכיח פן מדברי הרמב"ם פ"ז מה' אישות הי"ד ע"ש (ולקמן תשובה הובא דברי המהרי"ט בארובה ע"ש ובסי' טו) ותבאר דברי מהרי"ט אלו ומה שהקשה עליו השעה"מ ע"ש) והמקנה בחידושיו לקידושין מתרץ בזה הרמב"ם (פ"ז מה' אישות הי"ד) על שפסק שם דבנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה הרי את מקודשת לי היום באחת ובאחת לאחר שאגרושיך דהרי זו מקודשת ובקידושין (דף סב) מבעי לי' ולא אפשיט', וכתב דהא דמביא הש"ס הא דר' הושעז' מירי בלא מעכשיו דהא קאי לר"י ור' יוחנן ס"ל כרבה בקידושין (ד' נא) דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו וע"כ מבעי לי' אם יכול לקדשה לאחר שיגרושה, והא דפסק הרמב"ם דמקודשת ודאי, מירי במעכשיו וכמו דקי"ל בעירובין (ד"נ) כשמואל דפליג על רבה דס"ל דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו וע"ש שהאריך בזה ועי' בק"א שהאריך שם ג"כ דאמאי לא מספקא לי' אפי' בקידושין הראשונים וכתב שם דקידושין הראשונים פיון שיכולים לחול אחר קידושין שניים, דאם הי' אומר מתחלה הרי את מקודשת לי לאחר שאגרושיך נאח"פ הי' אומר שתתקדש מעכשיו הני חיילי ע"כ קדושין הראשונים בנודאי דחיילי בב"א ואין הספק רק על קדושין שניים שהם אינם יכולים לחול אחר קדושין הראשונים וע"כ יש לומר כל שאינו בזא"ז ואפ"י בב"א אינו ע"ש שהאריך ומסיק דהטעם משום דאנו לא קיי"ל כרבה פיון דשמואל פליג עלה בעירובין (דף ל): ולע"ד לא נראה לי כלל מה שכתב המקנה וגם מה שכתב המהרי"ט לא נראה לי דבריו וכמו שאבאר, דהנה מה שכתב המקנה דהרמב"ם לא ס"ל הא דרבה דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו הוא תמוה, דהא הרמב"ם פסק להדיא כרבה בפ"ב מה' פסולי המוקדשין ה' טו) שכתב שם תודה

שְׁנֵשְׁחֻטָה על שְׁמוֹנִים חֲלוֹת לֹא קִדְשׁוּ מ' מִתּוֹךְ פ' וְאִם אָמַר יִקְדְּשׁוּ מ' מִתּוֹךְ פ' מוֹשֶׁה מ' כו' וע"ש בכ"מ שֶׁפֶסֶק כר' יוֹחֲנָן (וְכֵן בַּפ"ח מֵה' תְּמִידִין וּמוֹסְפִין ה"ב) שְׁחַט ב' כְּבָשִׂים על אַרְבַּע חֲלוֹת אִם אָמַר יִקְדְּשׁוּ שְׁתֵּים מִתּוֹךְ ד' מוֹשֶׁה שְׁתֵּים מֵהֶם וּמְנִיפֵן כו' וְאִם לֹא הִתְנָה לֹא קִדְּשׁ הֶלְחֵם וְהוּא כְּמוֹ שְׁמִבְּנֹאֵר בְּמִנְחֹת (דָּף מֵח) דְּאֵלִיבָא דר"י קִדְּשׁוּ דְּנֹקָא בְּדָאֵמַר לִיקְדְּשׁוּ תַּרְתֵּי מִתּוֹךְ אַרְבַּע דַּא"ה לֹא קִדְּשׁוּ כְּמוֹ שְׁמִבְּנֹאֵר בַּכ"מ ע"ש, אֶלְמָא דְּהֶרְמֵב"ם פֶּסֶק לְהֶדְיָא כר' יוֹחֲנָן וְכַרְבָּה דְּכָל שְׁאִינוּ בּוּזָא"ז אֶפְיָלוּ בַּב"א אִינוּ וּמָה שֶׁפֶסֶק הֶרְמֵב"ם (פ' אַחֲרוֹן מֵה' גְּדָרִים) בָּאֵם אָמַר קָיִים וּמוֹפֵר לִיכִי בַּב"א שְׁהַגְדָר קָיִים, אַע"ג דְּבַגְדָרִים דָּף סט) אָמְרִינוּ בְּעֵי רַבָּה קָיִים וּמוֹפֵר לִיכִי בַּב"א מֵהוּ ת"ש דְּאָמַר רַבָּה פֶּל שְׁאִינוּ בּוּזָא"ז אִפִּי" בַּב"א אִינוּ, אִינוּ מְשׁוּם דְּלֹא ס"ל כְּרַבָּה דַּא"כ אֶמְאִי פְּתַב דַּה"ז קָיִים וְהַכ"מ תִּירָץ דְּכִינוּ דְּלֹא חִיָּלִי לֹא הֶקְמָה וְלֹא הֶפְרָה מִמִּילָא הָוִי קִיוּם וְאַעֲפ"י שְׁדַבְרֵי הַכ"מ קֶשֶׁה דְּכִינוּ דְּכִשְׁתִּיקָה דְּמִי אֶמְאִי לֹא יִפֵּר כָּל הַיּוֹם, וְכֵן הֶקְשָׁה הַמ"א בַּה' גְּדָרִים (ס' לַח) זֶה יִתְבָּאֵר לְקַמֵּן בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם גִּיחָא שְׁפִיר וְלֹא קֶשֶׁה מִיָּדִי, עַכ"פ זֶה בְּנֹדָאֵי דְּהֶרְמֵב"ם ס"ל כְּרַבָּה דְּכָל שְׁאִינוּ בּוּזָא"ז אֶפְיָלוּ בַּב"א אִינוּ, וְלֹא כְּמוֹ שְׁפַתְבַּה הַמְקַנָּה, וְעוֹד דְּלִדְבָרֵי תַקְשָׁה עַל הָרָא"ש שֶׁפֶסֶק בְּעִירוּבִין (דָּף מַט) כְּשִׁמוּאֵל ע"ש וּבַגְדָרִים (דָּף סט) פֶּסֶק כְּרַבָּה לַעֲנִין קָיִים לִיכִי וּמוֹפֵר לִיכִי דְּלִיתָא לֹא הֶקְמָה וְלֹא הֶפְרָה אֶלָּא וְדָאֵי דָאִין רָאִיָּה מְעִירוּבִין וְכְמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין (ד' מַט) דְּדִנְקָא בְּתַחוּמִין הֶקְיָלוּ מְשׁוּם דְּמִתְגִּיתִין דַּפ"ב דְּקִדּוּשֵׁין (דָּף ג) בְּמִקְדָּשׁ אִשָּׁה וּבַתָּהּ לֹא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא אֵלִיבָא דְּרַבָּה לְמֵאִי דְּפֶסֶק הֶתֵּם דְּקִדּוּשֵׁין שְׁאִין מְסוּרִין לְבִיאָה הָוִי קִדּוּשֵׁין ע"ש: וְגַם מָה שֶׁנִּדְחָקוּ הַמַּהְרִי"ט וְהַמְקַנָּה דְּבָאֵם מִיָּרִי בְּבַעֲלֵי דְּרַב הוֹשַׁעֲנִי בְּמַעֲכָשׁוֹ כְּמוֹ שְׁמִשְׁמַע מְהֶרְמֵב"ם, אֶמְאִי לֹא אָמְרִינוּ דְּכָל שְׁאִינוּ בּוּזָא"ז אֶפְיָלוּ בַּב"א אִינוּ) גַּלְע"ד דְּכֹזָה אִינוּ שְׁיָיָה לֹאמַר דְּכָל שְׁאִינוּ בּוּזָא"ז אִפִּי" בַּב"א אִינוּ וְכְמוֹ שְׁאַבְאָר דְּלַכְאוּר' קֶשֶׁה לְפִי מָה שְׁבִיָּאֲרֵתִי דְּקִי"ל כְּרַבָּה דְּכָל שְׁאִינוּ בּוּזָא"ז אֶפְיָלוּ בַּב"א אִינוּ מֵהָא דְּתַנֵּן בַּפ"ק דְּגְדָרִים (דָּף ט) כְּפִנְדָרִי רְשָׁעִים גָּדַר בְּנִזִיר וּבְקֶרְבֵן וּבְשָׁבוּעָה וּפְרִיָּה וְדִילְמָא ה"ק כְּפִנְדָרִי רְשָׁעִים לֹא גְדָרְנָא אָמַר שְׁמוּאֵל בְּאוֹמַר כְּפִנְדָרִי רְשָׁעִים הָרִינִי עָלִי וְהִימְנוּ הָרִינִי בְּנִזִירוֹת הִימְנוּ בְּשָׁבוּעָה כו' אֶלְמָא אַע"ג דְּקִי"ל דָּאִין שְׁבוּעָה חָל עַל הַגְּדָר כְּמוֹ שְׁהִבִיא הָר"ן בַּפ"ג דְּשָׁבוּעוֹת הִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּגְדָרִי) בְּכַפֵּר א' מְפִינוּן שְׁהַזְפִיר עָלִינוּ שְׁבוּעָה עֲשָׂאָה מְמַשׁ כְּנִבְלָה מְפָאן וְאֵילָף הָוִי כְּמוֹ שְׁבוּעוֹת חָל עַל אִסּוּרִין וְאִין שְׁבוּעוֹת חֲלוֹת עַל אִסּוּרִין וְאָמַר ר' יוֹדֵן וְהוּא שְׁהַזְפִיר גָּדַר וְאַח"כּ הַזְפִיר שְׁבוּעָה כו' ע"ש וְעֵי בְּסַפְרֵי ע"י (ס' כַּד) וְהָא הוּא נוֹדַר בְּנִזִיר וּבְקֶרְבֵן וְאַעֲפ"כּ חִיָּלִי בַּב"א: וְלַכְאוּרָה יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּמַפְלִי הָרָא"ש מוֹכַח דְּחָדָא חָדָא קַתְנִי שְׁהָרָא"ש כְּתַב וְז"ל כְּפִנְדָרִי רְשָׁעִים הָרִינִי עָלִי וְהִימְנוּ הָרִינִי הָוִי יָד לְנִזִירוֹת שְׁפַתַח וְלֹא הַשְׁלִים דְּבָרֵינוּ כו' עָלִי בְּקֶרְבֵן אִם הִי בְּהֵמָה מְנוּחַת לְפָנָיו וְאָמַר כְּפִנְדָרִי רְשָׁעִים עָלִי חִיָּב לְהִבִיאָה עוֹלָה, הִימְנוּ בְּשָׁבוּעָה כְּגוֹן שְׁהִיָּה כְּפָר מְנוּחַ לְפָנָיו וְאָמַר כְּפִנְדָרִי רְשָׁעִים שְׁלֹא אִנְכֵל מְמַנוּ, וְכֵן דְּחָה בַּס' א"מ(ס' כַּז) עַל מָה שְׁהוֹכִיחַ מוֹהֲרִי"ט בְּחִדּוּשֵׁיו שְׁפַל שְׁהֶלְשׁוֹן אִינוּ מוֹכִיחַ, אַעֲפ"י שִׁישׁ הוֹכַחָה מְדַבֵּר אַחַר לֹא מְקַרֵי יָדִים מוֹכִיחוֹת מְדַאֲמְרִינוּ פ"ק דְּגְדָרִים כְּפִנְדָרִי רְשָׁעִים גָּדַר בְּנִזִיר וּבְקֶרְבֵן וּבְשָׁבוּעָה וּמְפָרֵשׁ רַש"י ז"ל דְּכּוֹלְהוּ בְּהַדְדֵי הָוִי כו' וּפְרִיָּה בְּגִמְרָא הִימְנוּ דִּילְמָא דְּאֶפְיָלְנָא קָאֵמַר וּמֵאִי פְרִיָּה הָא לִיכָא לְסַפּוּקֵי בְּהִכִי דְּמַדְאֵמַר הָרִינִי גָזִיר וְעָלִי קֶרְבֵן מוֹכַח דְּלֹא בְּעֵי לְמִיכְלָא שְׁהָרִי אֶסְרוּ עָלָיו אֶלָּא וְדָאֵי כִּינּוּן שְׁהֶלְשׁוֹן אִינוּ מוֹכַח בְּעֲצָמוּ לֹא הָוִי יָד, וְדַחָה הַא"מ דְּכֹנְנַת

רש"י דהרי עלי קרבן אם אוכל מהפפר ע"ש, אף ממה שכתב הרמב"ם בה' נדרים (פ"א הכ"ה) האומר לחבירו הרי עלי פנדרי רשעים אם אוכל לה שמנדריהם נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה כו' ואת"פ (ה' כו) פתב אמר פנדרי רשעים הריני וקה נזיר עובר לפניו חייב בנזירות, פנדרי רשעים עלי חייב בקרבן, פנדרי רשעים שלא אוכל ממנו חייב בשבועה ועיין בכ"מ ולח"מ, מ"מ משמע מהרמב"ם דחזילי בב"א נמי וכן בפ"ד (מה' מעה"ק הי"א) האומר הרי עלי פנדרי רשעים שמנדריהם נזיר וקרבן ושבועה חייב בכולן וע"ש בכ"ח שגראה מדבריו שמפרש שדברי המשנה הם כוללים שני דברים ע"ש, וכבר ביארתי שהרמב"ם סובר פרבה דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו ואפילו הכי פסק דחזילו כולם בב"א: ובאמת פליגי אמוראי בזה בירושלמי דאמרינן בירושלמי (פ"ק דנדרים) פנדרי רשעים כו' אמר שמואל לצדדין היא מתנית' או בנזיר או בקרבן או בשבועה, ר' זעירא אמר נזיר בשלשתן, א"ר אבין מאן דבעי מיפתור הדא דר' זעירא פיני' הוי לפניו אשכול א' ובא א' ואמר הרי עלי שבועה הרי עלי שבועה ובא א' ואמר הרי עלי קרבן הרי עלי קרבן ובא א' ואמר מה שאמרו שלשתן עלי (ובירושלמי יש ט"ס וצ"ל הנה לפניו אשכול א' ואמר הריני נזיר ממנו ה"ז נזיר, בא א' ואמר הרי עלי קרבן הרי עלי קרבן ובא א' ואמר הרי עלי שבועה כו' ובא א' ואמר מה שאמרו שלשתן עלי, נמצא נזיר בנזיר ובקרבן ובשבועה, וכן הוא גירסת הרשב"א) אלמא דחלין בב"א אעפ"י שאין שבועה חל על הנדר ואינה בזה א"ז ור' זירא אית לי' הא דרבה פמו דאמרינן בעירובין (דף ג) אמר ר' זירא הפל מודים היכי דאמר לקדשו מ' מתוך פ' כו': [אף לכאורה משמע דהירושלמי לא ס"ל להא דרבה דאמרי' בירושלמי (רפ"ב דנזיר) הנהו תחת משמש לשון חילול ולשון תמורה (פן הוא גרסת הק"ע) פי' כמו דאמרינן בתמורה (דף כו) אמר אבני תחת משפחת לה לישנא דאתפוס' ולישנא דאחילי) קדשי מזבח שקדם הקדושין את מומן הרי זו תחת זו ובא להקריב תמימה אומרים לו לדמים קדשה בא לוכל בעל מום אומרים לו לתמורה קדשה ופי' הפ"מ דזהו קדוש בתורת בדיק הבית וקדשי מזבח ואם בא להקריב אותה אומרים לו לדמים קדשה ואינו רשאי להקריב ואם בא להמתין עד שתעשה בעל מום אומרים לו לתמורה קדשה וצריף להקריבה וגם צריף ליתן דמים לבדיק הבית וכן משמע שם מפ"ה הק"ע, אלמא דאע"ג דאמרינן בתמורה (דף לב) דקדשי מזבח שהתפיסן לבדיק הבית חל אכל קדשי בדיק הבית שהתפיסן לקדשי מזבח לא חל ואפ"ה חל שניהם בב"א ולא אמרינן כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו אף באמת שניהם הק"ע והפ"מ שגו בפ"ה הירושלמי, דלא אמרינן דאית בה קדשי מזבח וקדשי ב"ה בנדאי, אלא דהפ"ה של הירושלמי משום דמספקא לן בכוננתו אי כוננתו לתמורה או כוננתו לאחולי וכמו דאמרינן בתמורה (שם) דהאי תחת משפחת לה לישנא דאתפוס' ולישנא דאחולי וכו' הוא פי' הירושלמי קדשי מזבח שקדם הקדושין את מומן (פי' דאם לא הי' בעל מום לא הנה הספק דילמא כוננתו לאחולי דהא אינו יכול לחלל כיון שהיא תמימה ואם קדם מומו להקדישו לא הי' הספק דילמא כוננתו לאתפוס' דאם קדם מומו להקדישו אינו עושה תמורה פמו דתנן בפ"ק דבכורות (דף יד) וע"כ אומר קדשי מזבח שקדם הקדושין את מומו בא להקריב תמימה פי' בתורת תמורה אומרים לו לדמים קדשה פי' בתורת לאחולי בתורת קדושת דמים בא להקריב בעל מום פי' הראשונה כיון שהוא בתורת לאחולי וא"כ יצתה לחולין אומרים לו לתמורה קדשה ולא

יצתה הראשונה לחולין ונהו משום דמספקא לן בכוננתו אבל לא כמו שפירשו הק"ע והפ"מ שהוא קדוש בקדושת מזבח וקדושת ב"ה.

ובזה יתיישב מה שהקשה הק"ע אהא דאיתא בירושלמי שם אהו שום משמש לשון ערכין ולשון דמים אמר לאדם שומו עלי אם הנה נאה נותן את דמיו אם פוער נותן את ערכו והקשה הק"ע דהאומר שומו עלי יתן ערכו ודמי כדאמרין לעיל באומר ה"ז תחת זו דצריכה פדיון וקריבה למזבח, וי"ל דשאני הכא דהמועט בכלל המרובה ושניהם נופלים לבדק הבית שנותן המרובה לב"ה כו' משא"כ לעיל שני מיני איסורים הן, והוא דוחק אבל לפי מה שביארתי דהתם נמי משום דמספקא לן בכוננתו ניחא שפיר והרבה יש לי להשיב על פירושיהם ואין פאן מקום להאריך ולפ"ז אין ראיה דהירושל' לא ס"ל להא דרבה דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו ואף דלפי מה שכתב המהרי"ט יש ליישב אפילו לפי פירושיהם ודו"ק אלא דהעיקר הוא כמו שפירשתי בירושלמי ואין מקום להאריך: אף לכאורה מוכח מהירושלמי דקידושין דלא ס"ל להא דרבה דאמרין בירושלמי דקידושין (פ"ב ה"ז) א"ר לעזר באחיות לא קידש ובחטאות היפר האריך עבידא שחט שתי חטאות לשם א' המזבח בורר את הראוי לו שתייהן אסורות באכילה שחט שני אשמות לשם אשם אחת המזבח בורר את הראוי לו שתייהן אסורות באכילה אלמא דקדשו ולא אמרינו כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו אלא פיון שאינו ידוע איזה מהם בורר המזבח להיות קדוש ע"כ שתייהן אסורות באכילה ובאחיות לא קידש הוא משום קידושין שאין מסורין לביאה דאי הוי סבר דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו לא קדוש כלל אף יש לומר דאין ראיה מזה דאפשר לומר דאמר תקדש אחת מתוך שתיים וכמו דמשני בקידושין (דף נא) גבי תודה ששחטה על שמונים חלות וכן תירצו התוספת במנחות (דף יא) דקאמר ה"ד ריבה שמנה פגון שהפריש לה שני קמצים וכתבו התוספת שם דמירי פגון דאמר יקדש קומץ א' מתוך שני קמצים, דאל"ה הא כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו וכן כתבו התוספ' בנבחים דף ל) על ר' אלעזר גופא דקאמר במנחות (דף יא) ה"ד ריבה שמנה אמר ר' אלעזר פגון שהפריש להשני לוגין ע"ש, וכן כתבו התוספ' (שם ד'פ) בהפריש ב' חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן לא בהפריש זו אחר זו דאם פן אין מתכפר בשניי' כו', ובמפריש בב"א נמי לא איירי דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו אלא פגון דאמר תקדש א' מתוך השתיים, והכא נמי מירי הא דר' אלעזר בירושלמי בב' חטאות דמירי דאמר תיקדש א' מתוך השתיים דבחטאות פפר אבל באחיות לא קידש דהוי קידושין שאין מסורין לביאה ועיין בק"ע בירושלמי שכתב דאי איירי מתניתין באומר א' מכם תתקדשי לי בביאה לפ"ז אין להוכיח דאשה נעשית שליח לחברתה ותמה שם על רש"י בקידושין (דף נב) ע"ש וטעה בזה ונעלם ממנו מה שפירש"י (שם נא) דמירי דאמר הרי פולקם וא' מב' אחיות וכתב רש"י ואין לשבש הספרים ולומר דאחת מפולקם גרס וכגון שלא קידש אלא חדא דא"כ לא מתרצא הא דאשמועינן לקמן (דף נב) ממתניתין דאשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה צרה] ועוד אפשר לומר כמו שכתב הפ"מ דשחט שתי חטאות לשם א' פגון שהפריש חטאתו ואבדה ואח"כ נמצאת הראשונה ולקמן יתבאר עוד בזה: ועוד יש לי להביא ראיה דשני שבועות חלין בב"א אע"ג דאין שבועה חל על שבועה דאמרין בירושלמי (פ"ד דשבועות) ר' חגיג' בעא עשרה שבועות אין לה בידי מהו, ר' יוסי בעי שבועה שבועה

אין לה בידוי מהו א"ר יוסי נשמעינה מהדא כו', ומשמע דמיבעי בשבועה דלעבר אם מתחייב על כל שבועה ושבועה או לא, אבל בפ"ב דנדריים מפעי ליה ר' יוסי שבועה שבועה שלא אוכל ואכל א"ר יוסי נשמעינה מן הדא שבועה שלא אוכל כפר זה שבועה שלא אוכל כו' אינו חייב אלא אחת מפני שאמר זו היא אם לא אמר זו חייב שתים, פ"א דמפעי ליה אם אמר שבועה שבועה שלא אוכל דקודם שאמר לא אוכל אמר שבועה שבועה וע"כ אח"כ פשאמר לא אוכל חלו עליו ב' השבועות ביחד וע"כ חל וכמו שחל ב' נזירות בבת אחת אפילו לרב הונא דאמר דאין נזירות חל על נזירות אלא דוק' אם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, אפ"ה אם אמר הריני נזיר הריני נזיר אם אוכל חלים עליו בב"א וכמו שפ"ה הרא"ש בנדריים (דף י"ז) פגון שקיבל עליו שתי נזירות בב"א ופ"ה הרא"ש פגון דאמר הריני נזיר הריני נזיר אם אוכל וכמו שביארתי לקמן בתשובה (סי' ח') ע"ש דהיינו מפני שאמר תחלה הריני נזיר שני פעמים קודם שסיים דיבורו אם אוכל וה"נ אם אמר שבועה שבועה שלא אוכל היינו נמי בבת אחת והק"ע הקשה דתיפשוט ליה ממתניתין דאין שבועה בתוך שבועה כו' ולא הבין כלל הבע"ז של הירושלמי דמיבעי ליה אם חלים בב"א, וע"ז פשיט ליה ר' יוסי בר' בון נשמעינה מהדא שבועה שלא אוכל כפר זה שבועה שלא אוכלינה כו' ואכל אינו חייב אלא אחת מפני שאמר זו פ"א מפני שסיים דיבורו ואמר זו, אבל אם אמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואח"כ אמר כפר זו ונמצא שלא סיים דיבורו עדיין והוי כמו בב"א (וכמו שביארתי לקמן סי' ח) מה שפ"ה הרא"ש בפ"ב דנדריים (דף יו) על הא דאמר התם פגון שקיבל עליו ב' נזירות בב"א, ופ"ה הרא"ש פגון שאמר הריני נזיר אם אוכל וביארתי שם דהטעם משום דלא סיים דיבורו עדיין שאמר ב' פעמים הריני נזיר ואח"כ אמר אם אוכל וע"כ הוי ב"א ע"ש באנרף): וא"כ חזינו מהירושלמי דשני שבועות חלין בב"א ואע"ג דאמרין בפ"ב דנדריים (דף יח) מתיב רב המנונא נזיר להזיר מכאן שהנזירות חלה על נזירות שיכול נהלא דין הוא ומה שבועה חמורה אין שבועה חלה על שבועה נזירות הקלה לא כש"כ ת"ל נזיר להזיר כו' ופריף ה"ד אלימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הא קרא בעי אלא לאו דאמר כו' ומשני לא הב"ע פגון שקיבל עליו שתי נזירות בב"א אלמא דבשבועה אין חלין בב"א דהא מייירי בב"א ואפ"ה אמר דאין שבועה חלה על שבועה אעפ"כ נראה לי דהש"ס דילן אינו חולק על הירושלמי בזה דשתי שבועות חלים בב"א, והכא מייירי למנות שתי נזירות דבשבועות בב"א אין נפקותא רק לענגן ללקות שתים אבל לא שיהיה שתי שבועות פגון אם נשבע שלא יאכל היום ואפילו בב"א אעפ"כ אינו אסור אלא יום א' משא"כ בנזירות שאם מקבל שתי נזירות מונה ששים יום ועיין שם בר"ן שדחה פ"ה היש מי שאומר דמייירי לענגן לחייב ב' מלקיות אלא שהענגן הוא אם צריף למנות שתים, אבל לענגן לחייבו ב' מלקיות אפשר שלא יחלוק הש"ס דילן עם הירושלמי וכמו דאמרין בקל האיסורים שאין איסור חל על איסור ואעפ"כ חלים בב"א, וה"נ בשבועות אע"פ שאין חלים בזא"ז חלים בב"א: וא"כ לכאורה צריף להבין דאיף חל בשבועות בב"א, וכן בנזירות איף חל בב"א כמו שהבאתי מהא דנדריים (דף יח) דבזא"ז אינם חלים לרב הונא (שם) דדוקא אם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר אבל אם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום לא

חל, וכן בירושלמי (פ"ג אם באומר הרניני נזיר שנים נדר שבטל מחציתו כו', וכן בירושל' (פ"ד).

דנזיר) א' שאמר הרניני נזיר שנים כו' שנים שאמרו הרי אלו נזירים ושמע א' ואמר ואני תחת שניהן נזיר כו' אלמא דחל בב"א ואמאי הא קיי"ל כרבה דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו (וכמו שהבאתי לעיל מה שפכת המהרי"ט והמקנה לענגן קידושין שהקשו דאיהו חל במעכשיו דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו) ובשלמא באיסורים אע"ג דאין איסור חל על איסור אעפ"כ חל בב"א, התם דוקא באיסורין דחלים ממילא ע"כ אעפ"י שאינם חלים בזא"ז חלים בב"א כמו דאיתא ביבמות (דף לג) [וע"ש בתוספת עירובין (דף מט) ד"ה ואמר כו' והכא מבתרא פריה, דאינו קדוש אלא על פי דיבורו ודוק היטיב] אבל בנזירות ובשבועות שהוא ע"י דיבורו קשה דאיהו חלים שניהם בב"א דהא כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו [אף בנזירות אפשר לומר משום דרבי קרא נזיר להזיר כמו דאיתא התם בנדרים (דף יח)] אבל בשבועות קשה דאמאי חל בב"א: ולכאורה יש להביא ראיה דע"י שבועה לא חל בב"א אפי' על איסור דממילא דהא אמרינן בסוף מכות (דף כב) א"ל ר' זעירא לר' מני וליחשוב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש ומשני התם לא קא חלה שבועה עלי' מןשבוע ועומד מהר סיני הוא א"ל כגון דאמר שבועה שלא אחרוש בין בחול בין בי"ט ומסיק האי תנא פולל לית לי' ואם איתא דבב"א חל ליחשביב כגון דאמר קודם יו"ט שבועה שלא אחרוש בי"ט נמצא כשחל יו"ט הו"ל איסור יו"ט ואיסור שבועה בב"א אלא ודאי דס"ל דלא חל בב"א ואפשר שזהו משום שאינו בזא"ז אפי' בב"א לא חל וא"כ פיון שבועה ליתא אח"כ כמו דמשני האי תנא פולל לית לי' ע"כ לא חל בב"א: אף זה אינו דגבי שבועה לא הוי בב"א דכיון שפבר מןשבוע ועומד מהר סיני שלא יחרוש בי"ט וא"כ מיד שנסבב קודם יו"ט אין שבועה חלה על שבועת הר סיני ולא דמי להא דאין איסור חל על איסור דהתם הוא ממילא וע"כ חל ע"י ב"א אף בשבועה פבר הוא מןשבוע ועומד מהר סיני וע"כ לא הוי ב"א ואפשר שזהו פ' הגמרא א"ל ר' זעירא לר' מני וליחשוב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש ביו"ט שהיה סבור אף שאין איסור חל על איסור היינו דוקא כשחל אח"כ אבל הכא חל בב"א כשחל יו"ט וע"ז משני התם לא קא חלה שבועה מןשבוע ועומד מהר סיני הוא פ' דבשבועה לא דמי להא דאיסורים חלים בב"א דכיון שפבר מןשבוע ועומד קודם יו"ט שלא יחרוש ביו"ט מהר סיני ע"כ לא חל ולא הוי ב"א: אח"כ ראיתי בספ' אבני מלואים (סי' יב) דזהו דוקא בשבועה דכיון שהוא פבר מןשבוע ועומד מהר סיני שלא לאכול נבילה ע"כ אפי' נתנבלה אח"כ לא הוי ב"א ולא חזיילא השבועה פיון שהוא מןשבוע ועומד מהר סיני ואינו מוסיף בשבועתו אבל בנדר לא שייך לומר מןשבוע ועומד דהא חפצא אינו מןזהר אלא דלא חל מחמת דאין איסור חל איסור וע"כ אם נתנבלה אח"כ חל ע"ש וא"כ הוי מצוי למתני כגון דאמר קונם פרה שאני חורש ביו"ט דהשתא הוי איסור ב"א, ועיין בספרי עמק יהושע (סי' כד) מה שתירצתי שם קושית הר"ז"ה דכיון דקונם חל לקיים את הל"ת א"כ תקשה דליחשוב נמי כגון דאמר קונם פרה שאני חורש בה דהא נדר חל על האיסורים ותירצתי שם דכל עיקר הטעם משום דניתנסף איסור חפצא וכיון דהאי תנא לית לי' פולל ע"כ לא חל אבל אעפ"כ תקשה דהא אם אמר קודם יו"ט ה"ל איסור ב"א כגון דאמר קונם פרה שאני חורש ביו"ט וא"כ בשעה שחל יו"ט ה"ל איסור ב"א וא"כ אע"ג

דהאי תנא לית לי' פולל אפ"ה י'הא חל מטעם ב"א וכמו שהקשו התוס' ב'חולין (דף קא) על פירש"י דמאן דלית לי' פולל לית לי' נמי ב"א מדאמרין פ' ד' אחין (דף לד) השתא באיסור פולל מחייב תרתי איסור ב"א מבעי אלקא אפי' מאן דלית לי' פולל אית לי' איסור ב"א וכן פתבו התוס' ביבמות (דף לג) דב"א עדיף אפי' ממוסיף נמי: וע"כ לפי"ז הנה אפשר לומר דהא דלא אמרין גבי שבועה וגבי נדר כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו, היינו מטעם דישנו בזא"ז בכלל או במוסיף וע"כ חל בב"א דכיון שיוכל להמציא זאח"ז ע"כ תייל בב"א וכמו דאמרין בקידושין (דף נא) שאני מעשר בהמה דאיתא בטעות, דתנו קרא לתשיעי עשירי כו' שלשתן מקודשין וע"כ כיון שאפשר שתחול בזא"ז בכלל, ע"כ חל בב"א נמי, ולפ"ז אי אמרין דלא חל בכלל לא הנה חל בב"א נמי דאע"ג שהוכיחו התוס' דב"א חמור מכולל היינו באיסורים דממילא אבל בנדר ובשבועה הא דלא אמרין כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו הוא מטעם שישנו בזא"ז בכלל אבל אם אינו חל בכלל ממילא לא חל בב"א והשתא ניחא שפיר דלא קשה דליחשוב קונם פרה שאני חורש ביו"ט דבנדר שחל על חפץ יחול על יו"ט משום דהוי איסור ב"א, דלפי מה שביארתי ניחא שפיר דכל הטעם דשני שבועות חלין בב"א וכן בנדר ובשבועה הוא משום דישנו בזא"ז בכלל או במוסיף וכיון דהאי תנא פולל לית לי' ממילא לא חל משום דכל שאינו בזא"ז כו' ואע"ג דיו"ט הוי איסור ממילא אעפ"כ השבועה לא הוי איסור דממילא ולגבי שבועה אית לן למימר דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו וע"כ חל יו"ט ולא איסור קונם, ועיין בתוס' שבועות (דף כ) ע"ש אף לפ"ז יש לעיין בתמורה (דף פה) דאמר על הכור עם יציאת רוב עולה עולה הוי או בכור הוי כו' וכן בעי התם אמר על הלגט עם נשירת רבו י'הא הפקר לקט הוי או הפקר הוי, לקט הוי שפן קדושתו בידי שמים או דילמא הפקר הוי שפן זוכין בו עניים ועשירים ואמר אבני מאי תיבעי לך דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין וה"נ דברי מי שומעין דלפי מה שביארתי הנה לו לאבני לומר טעם אחר דלגבי בכור שאמר עם יציאת רוב עולה הוי או לגבי לקט שאמר עם נשירת רובו י'הא הפקר ליכא למימר דכל שאינו בזא"ז כו' דהא קדוש ממילא וכל שהוא ממילא לא שני' לומר כל שאינו בזא"ז אבל לגבי עולה שקדוש ע"פ אמירתו וכן לגבי הפקר שהוא ע"פ דיבורו וכל שהוא מחמת אמירתו שני' לומר כל שאינו ב"א"ז כו' וע"כ הוי בכור או לקט ולא חל מה שאמר עולה או הפקר שזהו עפ"י דיבורו אף לפי מה שכתב הרשב"א בחידושו לקידושין דאבני לית לי' הא דרבה מדאותב' אבני בקידושין (דף נא) ע"ש ניחא שפיר דלא קאמר אבני זה הטעם משום דלית לי' הא דרבה, אף לי נראה דאבני אית לי' הא דרבה וכמו דאמרין במנחות (דף ע"ח) אבני אמר דכ"ע לקרבן גדול קא מכנין (פן הוא גירסת הרש"ק) ובכלי שרת מקדשים שלא מדעת קא מפליגי ע"ש ברש"י אלקא דאית לי' הא דרבה דכל שאינו בזא"ז כו' אף אפשר לומר שזהו בכלל דבריו שאמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין]: ובזה הוי ניחא שפיר מה שהקשיתי מתחילה מהא דאמרין בנדרים (דף יח) מתיב רב המנונא נזיר להזיר מפאן שהנזירות חל על הנזירות שיכול ונהלא דין הוא ומה שבועה חמורה אין שבועה חלה על שבועה כו' ת"ל נזיר להזיר ומוקי לה רב הונא בב"א, וא"כ מוכח דבשבועה לא חל אפי' בבת אחת, וביארתי תחילה דהבב"א לא איירי לענין אם חייב שתי מלקיות אלא דבנזירות חל בב"א למנות שתי נזירות משא"כ בשבועות אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר כיון

דָּכַל הַטַּעַם דָּחַל בַּב"א הוּא מְטַעַם שְׁיִשְׁנוּ בּוּזָא"ז בְּכוּלָּל וּא"כ פִּינּוּן דְּאִמְרִינוּ הֵתָם בְּנִדְרִים
(דָּף יז) דְּרַב הוּנָא לָא ס"ל פְּרָבָה דְּאָמַר רַבָּה שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל תְּאֲנִים וְחִזּוּר וְאָמַר
שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל תְּאֲנִים וְעַנְבִּים דָּחַל בְּכוּלָּל אֲלֵא דְּבַנְזִירוּת חָל אִם אוֹמַר הָרִינִי נְזִיר
הַיּוֹם הָרִינִי נְזִיר לְמַחֵר כְּמוֹ דְּתַנּוּן נִדְרָא בְּתוּדָא נִדְרָא וְאִין שְׁבוּעָה בְּתוּדָא שְׁבוּעָה דְּבִשְׁבוּעָה לָא
חָל אִפִּי ע"י כּוּלָּל ע"כ נִיחָא דְּבַנְזִירוּת חָל בַּב"א מְחַמַּת שְׁיִשְׁנוּ בּוּזָא"ז בְּכוּלָּל אֲבָל
בְּשְׁבוּעָה דְּאִינוּ חָל בְּכוּלָּל ע"כ לָא חָל בַּב"א, וְהִירוּשְׁלָמִי דַס"ל דָּחַל בַּב"א הִינּוּ לְפִי מֵאִי
דְּקִי"ל פְּרָבָה דָּאִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֹאכַל תְּאֲנִים וְאִח"כ נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֹאכַל תְּאֲנִים וְעַנְבִּים
חָל בְּכוּלָּל וְע"כ חָל בַּב"א וְכֵן לָא תִקְשִׁי נְמִי מְהָא שְׁהִבְאִתִּי בַפ"ק דְּנִדְרִים (דָּף ט) כְּנִדְרֵי
רְשָׁעִים נִדְרָא בְּנִזִיר וּבְקֶרְפֵּן וּבְשְׁבוּעָה וְאָמַר שְׁמוּאֵל בְּאוֹמַר כְּנִדְרֵי רְשָׁעִים הָרִינִי עָלֵי
הַיָּמִינוּ דְּאִפִּי אִי לָא אִמְרִינוּן דְּחִדָּא חִדָּא קִתְּנִי אֲלֵא דְּכִנְלָהּוּ בַב"א אִפִּי הִכִּי שְׁמוּאֵל לְטַעְמִי
בְּנִדְרִים (דָּף יז) דְּאִית לִי הָא דְּרַבָּה ע"ש בְּסוּגָּי וְע"כ פִּינּוּן דָּחַל וּא"ז בְּכוּלָּל חָל נְמִי בַב"א
אִךְ לְדַעַת הָר"ן לָא יִתְנַשֵּׁב זֶה שְׁהָר"ן פִּירֵשׁ דְּהָא דַר"ה לָא ס"ל דְּרַבָּה הִינּוּ אִם נִשְׁבַּע
תְּחִילָה שְׁלֵא יֹאכַל תְּאֲנִים וְאִח"כ נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֹאכַל תְּאֲנִים וְעַנְבִּים בְּיַחַד, וְע"כ ס"ל לְרַב
הוּנָא דְּלֵא חִיילִי שְׁבוּעָה בְּכוּלָּל פִּינּוּן דְּאִתְּאֲנִים לָא חִיילָא אִין לָהּ מְקוּם כְּלָל שְׁהוּא עַל
שְׁנֵיהֶם בְּיַחַד נִשְׁבַּע וְלֵא עַל עַנְבִּים בְּלַבַּד ע"ש וּא"כ אִם לָא נִשְׁבַּע עַל תְּאֲנִים וְעַנְבִּים יַחַד
חָל בְּכוּלָּל א"כ אִפִּי שְׁבוּעָה אִיכָּא ע"י כּוּלָּל: אִךְ מ"מ קִשְׁיָה דְּאִי אִמְרִינוּן דְּלִמָּאן דְּלִית לִי
כּוּלָּל אִם נִשְׁבַּע שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת לָא חָל בַּב"א, מְטַעַם שְׁפָל שְׁאִינוּ בּוּזָא"ז אִפִּי בַב"א אִינוּ,
א"כ אִפִּי חִדָּא שְׁבוּעָה נְמִי לָא חִיילָא, וּא"כ אִם נִשְׁבַּע שְׁבוּעָה א' חָל וּבְשְׁנֵי שְׁבוּעוֹת
בַּב"א לָא חָל כְּלָל, וּבְשְׁלֵמָא בְּאִיסוּרִים דְּמִמִּילָא לְמָאן דְּלֵא ס"ל אִיסוּר בֵּת אַחַת אַעפ"כ
חִדָּא מִיָּהָא חָל וְכִמוֹ שְׁפִתְבוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (ד' לג) דְּלִמָּאן דְּלֵא ס"ל דְּכַבַּת אַחַת חָל
תְּפָסִינוּ אִיסוּר הַחֲמוּר גַּבִּי אִשְׁתְּ אַחַת וְאַחֹת אִשְׁתּוֹ דְּאִשְׁתְּ אַחַת דְּחֲמוּר חִייל דְּאִין לָהּ הִיתָר
לְאַחַר מִיתָה אֲלֵא בְּמְקוּם יְבוּם, אֲבָל אַחֹת אִשְׁתּוֹ שְׁרִי לְאַחַר מִיתָה, וּבְרִיית' דְּקִתְּנִי אִינוּ
חִיִּיב מְשׁוּם אַחֹת אִשְׁתּוֹ לָא אִיירִי בְּבֵת אַחַת דַּא"כ הוּי חִיִּיב מְשׁוּם אִשְׁתְּ אַחַת כּו' אֲלֵמָא
דְּתְּפָסִינוּ אִיסוּר הַחֲמוּר בְּבֵת אַחַת וְאִף דְּאִמְרִינוּן בְּחֻלִּין (דָּף קא) וּר"י הִגְלִילִי לִית לִי
אִיסוּר כּוּלָּל, וְהִתְנִי' שְׁבֵת וִיוֹה"כ שְׁגַג וְעָשָׂה מְלָאכָה מִנִּיּוּן שְׁחִיב ע"ז בְּעַצְמוֹ וְע"ז בְּעַצְמוֹ
ת"ל שְׁבֵת הִיא יוֹה"כ הִיא דְּבָרִי ר' יוֹסִי הִגְלִילִי ר' עֲקִיבָא אוֹמַר אִינוּ חִיִּיב אֲלֵא אַחַת,
שְׁלַח רַבִּין מְשׁוּם ר' יוֹסִי בַר חֲנִינִי כּו' לְדַבְּרֵי ר' יוֹסִי הִגְלִילִי לְמֵאִי דְּאִפְכּוּן שְׁגַג בְּשֵׁבֶת
וְהִזִּיד בִּיוֹה"כ חִיִּיב הִזִּיד בְּשֵׁבֶת וְשׁוּב בִּיוֹה"כ פְּטוּר מ"ט אָמַר אֲבִי שְׁבֵת קִבִּיע' וְקִיָּמָא
יוֹה"כ בִּי דִּינָא קָא קִבִּיע' לִי א"ל רַבָּא סוּף סוּף תְּרוּנִיָּהּוּ בְּהַדִּי הַדִּי קָא אָתוּ, וּפִירֵשׁ"י
וְאִין פָּאן אַחֲרוֹן וְע"כ פִּי פְטוּר ר' יוֹסִי הִגְלִילִי מְשׁוּם דְּקָא סִבַּר פִּינּוּן דְּכּוּלָּל וּמוֹסִיף אִין
אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּאִיסוּר ב"א נְמִי לָא מְחִיב אֲלֵא חִדָּא, וְאִי נְמִי הִזִּיד בַּא' מְהֵם הָרִי
שְׁגַגַת חִבְרִי עוֹמְדָת וְחִיִּיב עכ"ל, אֲלֵמָא מָאן דְּלִית לִי אִיסוּר ב"א הִינּוּ דְּלֵא מְחִיב
שְׁתִּים וְאִינוּ מְתַחִיב אֲלֵא חִדָּא אֲבָל אַעפ"כ הִיא חִדָּא לָא קִבִּיע' אֲלֵא בְּאִיזָה מְהֵם שְׁשִׁג
חִיִּיב, וּא"כ קִשְׁיָה דְּלִפִּי דְּבָרֵי הַתּוֹסֶפֶת בִּיבְמוֹת דְּהַחֲמוּר מְדַחָה אֶת הַקָּל וּא"כ מֵאִי פְרִיף
עַל הָא דְּשְׁלַח רַב יִצְחָק דְּלְדַבְּרֵי ר' יוֹסִי הִגְלִילִי לְמֵאִי דְּאִפְכּוּן שְׁגַג בְּשֵׁבֶת וְהִזִּיד בִּיוֹה"כ
חִיִּיב הִזִּיד בְּשֵׁבֶת וְשִׁגַּג בִּיוֹה"כ פְּטוּר דְּלֵמָא מְשׁוּם דַס"ל דְּשֵׁבֶת וִיוֹה"כ אַעפ"י דְּהוּי ב"א
נְמִי לָא חָל, וְע"כ אִם שְׁגַג בְּשֵׁבֶת וְהִזִּיד בִּיוֹה"כ אִמְרִינוּן דְּחִיִּיב אֲבָל אִם הִזִּיד בְּשֵׁבֶת וְשִׁגַּג
בִּיוֹה"כ פְּטוּר דְּכִינּוּן דְּלִית לִי אִיסוּר ב"א ע"כ תְּפָסִינוּן שְׁבֵת דְּהוּי חֲמוּר שְׁהוּא בְּסִקְלָהּ

וע"כ אם הזיד בשבת אע"פ ששגג ביוה"כ פטור אלא ודאי דלמאן דס"ל דאפי' בב"א לא חל היינו דלא חלין שתיקה, אבל מ"מ חזקא הוא דמתחייב וזהו חזקא לא קביע' אלא באיזה מהם ששגג חייב דלא כמו שפיתבו התוס' ביבמות: אף לפי הרמב"ן נוח' שפיתב בקידושיו דמאן דלא מחייב אלא חזקא אין הטעם משום דלא ס"ל אחע"א אפי' בב"א אלא משום דס"ל דשבת ויוה"כ הוי שם א' אבל באיסור ב"א כ"ע מודו אלא דס"ל דאין במה לחייבו שתיים פנין שהם שם א' דשבת ויוה"כ הפל נקר' שבת וע"כ לא מתחייב אלא חזקא, וע"כ אתי שפיר פנין דסובר דבב"א חל א"כ ישנו לשני האיסורין אלא שאין במה להתחייב שתיים משום ששבת ויוה"כ הפל שם א' וע"כ אם שגג בשבת והזיד ביוה"כ או ששגג ביוה"כ והזיד בשבת חייב פנין שסובר דבב"א חל אלא דאם שגג בשתיקה אינו חייב אלא חזקא פנין שהפל שם א' אבל למאן דלא ס"ל דחל בב"א ע"כ תפסינן החמור ואם שגג בחמור חייב חטאת אבל אם הזיד בחמור אע"ג ששגג בקל אפ"ה פטור וכמו שפיתבו התוס' ביבמות והכי משמע בירושלמי בסנהדרין (רפ"ט) נתארמלה ונתגרשה כאתת מה אמר בה ר' ישמעאל חומר בקל מה אמר בה ר' ישמעאל ועיין בספרי ע"י (סי' טו) מה שביארתי דאיך יוכל להיות שתיקה נתארמלה ונתגרשה כא' דהיינו כמו שאמר ר' יוחנן בקידושין (דף ס) דאפילו קידושי מאה תופסין בה כו' ע"ש, ולכאורה מאי קא מפעי לי לר' ישמעאל אי סבירא לי דחל בב"א, הא אמרינן בירושל' (פ"ג דב"ק ה"ב) א"ר יוסי בר' בון אתי דר' מאיר (פי' דאית לי בכריתות (דף יד) דאם הנה שבת ויוה"כ והוציא חייב משום שבת ויוה"כ) כר' עקיב', דתני מנין ליוה"כ שחל להיות בשבת ושגג ועשה מלאכה מנין שחייב ע"ז בעצמו וע"ז בעצמו ת"ל שבת היא יוה"כ היא דברי ר' עקיב' ר' ישמעאל אומר אינו חייב אלא אחת דר' ישמעאל לית לי איסור ב"א דהא לפי גירסת הירושלמי סביר' לי לר' ישמעאל דאינו מתחייב אלא אחת וא"כ מאי מפעי לי להירושל' אלא ודאי דהא דלא מתחייב אלא אחת לאו משום דלית לי איסור ב"א אלא הטעם משום דשבת ויוה"כ שם א' הוא ואין במה להתחייב שתיים וע"כ מפעי לי נתארמלה ונתגרשה מה אמר בה ר' ישמעאל אי סביר' לי איסור ב"א או לא, אבל לפירש"י קשה דמאי מקשי רבא סוף סוף תרנונייהו בהדי הדדי קא אתי הא באיסור ב"א נמי תפסינן החמור וע"כ אנו חייב רק בשוגג בשבת והזיד ביוה"כ: ואפ"ר לומר דהא שפיתבו התוס' ביבמות (דף לג) דבב"א חל אשת אח דחמיר ולא אחות אשה אע"ג דאחות אשה הוי איסור כולל אעפ"כ אשת אח הוי איסור מוסף דמיגו דאיתוסף איסור' לגבי אחים איתוסף נמי איסור' לגבי דידי' כחו דאמרינן ביבמות (דף לב) ע"כ אמרינן דבב"א לא חל רק אשת אח דהוי איסור חמור משא"כ בשבת ויוה"כ אע"פ דשבת הוי איסור חמור לגבי יוה"כ וכמו שפי' רש"י דשבת הוי איסור מוסף שניתוסף מימת ב"ד) ** (ידוע לכל שמימת ב"ד ודיניה הנה נוהג רק קודם חורבן הבית ובזמן הסנהדרין) ** מ"מ יוה"כ הוי נמי איסור כולל דאסור באכילה וע"כ שניהם שקולים ובאיזה מהם ששגג חייב חטאת פנין דליכא בזה איסור חמור שידחה הקל דבכל חזקא יש מעלה וביוה"כ איכא איסור כולל לגבי שבת דהוי איסור חמור, ומחייב אכל חזקא אם שגג אלא דלא מתחייב תרתי: ועיין במה שפיתב המהרי"ט בקידושין (דף עז) גבי חזר וביא עליה עשאה חללה, דכי אמרינן דאין אחע"א היינו דוק' לחייבו ב' משום אלמנה ומשום אחותו אבל אם התרו בו משום אלמנה ולא משום אחותו או שהיה שוגג באחותו

ומזיד באלמנה פשיטא דחייב דמשום שהיא אחותו לא גרע מאלמנה דעלמא, ועיין בשעה"מ הלכות איסורי ביאה מה שהשיג עליו ולפי מה שהבאתי התוספ' דיבמות משמע דאפי' באיסור ב"א תפסינן החמור, ואם התרו בו מחמת איסור הקלאין תיביבין ולא אמרינן דבאיזה מהם שעבר חייב ועוד לא נראה לי מה שפתיב מהרי"ט דהא אית' בשבועות (דף פד) דלר"ש דס"ל דאין אחע"א האוכל נבילה ביוה"כ פטור אלמא דאינו מתחייב חטאת מחמת יוה"כ אע"ג דמשום איסור נבילה ליפא חטאת ולא אמרינן דלא גרע נבילה משאר אכילת היתר, ועוד הא אמרינן בפסחים (דף לה) יכול יצא אדם י"ח בטבל כו' ת"ל לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום בל תאכל טבל ופריה ואיסור' דחמץ להיכן אזלא אמר רב הא מני ר"ש היא דאמר אין אחע"א דתני ר"ש אומר האוכל נבילה ביוה"כ פטור והשתא אם אית' לדברי מהרי"ט הא ישנו לאיסור' דחמץ ג"כ ש"ם לא התרו בו משום טבל והתרו בו משום חמץ חייב וא"כ ישנו לאיסור חמץ ג"כ וזהו דוחק לומר דלכן לא מקרי איסורו משום בל תאכל חמץ משום שאם התרו בו משום טבל אינו חייב משום חמץ וכן ביבמות (דף יג) רבא אמר טעמיהו דב"ש דאין אחע"א, ופריה תיבח היכא דנשא מת ואח"כ נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח כו' והשת' אם אית' לדברי מהרי"ט אמאי לא הוי צרת ערוה, דהא אם התרו בו משום אחות אשה לקי משם אחות אשה: אף זה אפשר ליישב דלכאורה קשה דהא ר"ש סובר נמי דאין אחע"א כמו דאמרינן ביבמות שם דאינו חייב אלא משום אשת אח בלבד, ואפ"ה פוטר צרתה כמו שכתבו התוספת ביבמות (דף לב) בד"ה לא פקע, וא"כ מ"ט אמרינן ביבמות (דף יג) דלב"ש דסביר' להו דאין אחע"א אינו פוטר צרתה, אלא נדאי דאע"ג דר' שמעון סובר דאין איסור חל על איסור מ"מ יש לאיסור אחות אשה ג"כ, ואע"ג דר"ש לית לו' לקוברו בין רשעים גמורים כמו דאמרינן ביבמות (דף לב) אפ"ה מ"מ ישנו לאיסור אחות אשה ג"כ, (וע"כ סובר המהרי"ט דבאיזה מהם שהתרה לוקה) משא"כ לב"ש דס"ל פיון דלא חל לא הוי צרת ערוה ע"כ סובר דלית' לאיסור' בתרא פלל (וע"כ אינו לוקה אפילו אם התרו בו משום אחות אשה) ובזה יתיישב מה שכתבו התוספת שם לר"ש, וא"ת פיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם ערוה גופי', ויש לומר דאיסור אחות אשה מתלה תלי אי פקע איסור אשת אח אתי אחות אשה וחייל, ולכאורה צריך להבין דהא היא גמר' מפונרשת ביבמות (דף לב) אליבא דר"ש ואמאי לא הביאוהו אף דמדבר' שמעון אין ראיה דהא ר"ש לא קאמר אלא דאינו לוקה, רק משום אשת אח, אבל אעפ"כ יש לאיסור אחות אשה ג"כ אלא דאינו לוקה, והראיה דהצרה הוי צרת ערוה וע"כ סובר ר"ש פיון דישנו לאיסור' אלא דאינו לוקה, ע"כ אינה מתייבמת דאחות אשה מתלה תלי, אבל לב"ש פיון דס"ל דלית' לאיסור' פלל, דהא סובר דצרתה לא הוי צרת ערוה ע"כ קשי' להו להתוספת פיון דלב"ש לית' לאיסור' פלל אמאי אינה מתייבמת וע"ז תירצו דאפילו לב"ש אע"ג דלית' לאיסור' פלל אעפ"כ איסור אחות אשה מתלה תלי וקאי ואף עפ"כ לית' לדברי מהרי"ט כמו שהוכחתי בתחילה (ועיין ביבמות דף לב) ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אשת אח בלבד, והא תני' ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אחות אשה בלבד ע"ש): [וע"פ הדברים האלו שביארתי יתבאר שבזה שגה בעל טעם המלך שהקשה על המהרי"ט מהא דשבועות (דף פה) דקאמר אילמא צדקה

לעני מן־שָׁבַע ועומד מהר סיני הוא, והלא על צדקה אינו אלא בעֲשֵׂה ועל השבועה לוקה, א"כ אמאי לא חל דהא הוי כמו שלא התרו בו על הראשונה פִּינּוּן שְׁאִין בו מלקות וכן ממה שֶׁהִקְשׁוּ התוספת בשבועות (דף כג) דשבועה אינו חל על חֲצִי שְׁיַעוּר אע"פ שְׁעַל חֲצִי שְׁיַעוּר לִיכָא מלקות וכן הקשה מהא דמכות (דף כג) דפְּרִיף וּלְיַחְשׁוּב נְמִי כְּגוֹן דְּאָמַר שְׁבֻעָה שְׁלֵא אַחֲרֵי וּמִשְׁנֵי מִן־שָׁבַע ועומד מהר סיני הוא והקשה דכִּינּוּן דְּמַסִּיק הֵתָם דִּישְׁנּוּ לְשִׁנֵי דְּבָרִים זֹרַע וְחֹרֵשׁ אֲלֵא דְּאִינוּ לֹקֵה עַל שְׁנֵי הַמְּלֵאכּוֹת דְּאִין חִילוּק מְלֵאכּוֹת בִּי"ט כְּמוֹ דְּאָמַר הֵתָם (דף כב) וא"כ הִנֵּה אֲפֻשֶׁר לֹמַר דְּעַל יו"ט הִתְרוּ בו מְשׁוּם זֹרַע וְעַל שְׁבֻעָה הִתְרוּ בו מְשׁוּם חֹרֵשׁ דְּעַל יו"ט אִינוּ לֹקֵה וְעַל שְׁבֻעָה לֹקֵה: וְלִפִּי מַה שְׁבִיִּאֲרֵתִי לֹא קִשָּׁה מִיַּדִּי דֵּהֲמַהֲרִי"ט לֹא קָאָמַר אֲלֵא בְּאִיסוּרִים דְּמִמִּילָא דִּישְׁנּוּ לְאִיסוּר כְּמוֹ דְּאָמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דף לג) לְקַנְבְּרוּ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים וְע"כ קָאָמַר דָּאֵם לֹא הִתְרוּ בו מְשׁוּם הִרְאֵשׁוּנָה חֲזִיב מְשׁוּם הַשְּׁנִי דְּהָא יִשְׁנּוּ לְאִיסוּר אֲבָל בְּשְׁבֻעָה לִיתָא לְשְׁבֻעָה כְּלָל דְּהָא כְּבָר מִן־שָׁבַע וְעוֹמֵד וְאֲפִילוּ אִי נִפְקַע הָאִיסוּר לֹא חֲזִינְיָא אַח"כ כְּמוֹ שְׁהֶאָרִיכוּ בְּזָה הָאֲחֻרָנִים וְלֹא אָמְרִינּוּ בְּשְׁבֻעָה דְּמַתְּלִי תְּלִי וְקָאִי כְּמוֹ שְׁהִבִּיאוּ רַאִי מֵהָא שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּסוּף גְּדָרִים (דף צ) מֵהָא דְּנִטּוּלָה אֲנִי מִן הִיְהוּדִים דִּיפָּר חֲלָקוּ וְתֵהָא נְטוּלָה מִן הִיְהוּדִים וְהִקְשָׁה הַתּוֹסֶפֶת אִיף חֵל נְדָרָה עַל תְּשֻׁמִּישׁ הִיְהוּדִים בְּעוֹדָה א"א הָא אִין אַחַע"א כו' ע"ש, וְקִשָּׁה לְכַאוּרָה דְּמַאי קָשִׁי לְהוּ אִימָא דְּמַתְּלִי תְּלִי וְקָאִי וְכִשְׁתַּתְּגַרְשׁ וּפְקַע מִינֵי אִיסוּר א"א אֲתִי אִיסוּר נְדָר וְחֲזִינְיָל, אֲלֵא וְדַאי דְּגַבֵּי גְּדָרִים וְשְׁבֻעוֹת לֹא אָמְרִינּוּ הִכִּי וְעִינּוּ בִּשְׁעָה"מ הַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִּיָּאָה פ' ט, דְּכִינּוּן דְּבִשְׁעָת מַעֲשֵׂה לֹא חֵל לִיתָא לְאִיסוּרָא כְּלָל וְלֹא אָמְרִינּוּ בְּזָה דְּמַתְּלִי תְּלִי, וְע"כ כִּינּוּן דְּלִיתָא לְשְׁבֻעָה כְּלָל אֲפִילוּ לֹא הִתְרוּ בו עַל הִרְאֵשׁוּנָה לֹא חֵל וּמְדַנְיָיק מַאי דְּפְרִיף וְהָא מִן־שָׁבַע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינֵי הוּא דְּמְשׁוּם דְּאִין אַחַע"א מַתְּלִי וְתְּלִי, מִשָּׂא"כ בְּשְׁבֻעוֹת דְּכִינּוּן דְּכָבָר הוּא מִן־שָׁבַע וְעוֹמֵד אִין לֵה חֵלּוֹת כְּלָל, וְכִן אֲפִילוּ בְּצַדִּיקָה כִּינּוּן דְּהוּי אִיסוּר עֲשֵׂה וְהוּא מִן־שָׁבַע וְעוֹמֵד ע"כ לֹא חֵל אֲפִילוּ לְעַנּוּן מִלְּקוֹת ג'כ: וְיֹתֵר הִי לֹו לְהִקְשׁוֹת מִמַּה שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּשְׁבֻעוֹ' (דף כד) דְּאִיף חֲזִינְיָל אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי עַל עֲשֵׂה דְּשְׁאִינוּ זְבוּחַ, וְא"כ חֲזִינּוּ דְּאֲפִילוּ בְּמִקּוּם עֲשֵׂה לֹא חֵל, וְא"כ לְדַבְּרֵי מַהֲרִי"ט הָא הוּי כְּמוֹ שְׁלֵא הִתְרוּ בו לְמִלְּקוֹת, וְכִן מֵהָא דְּחֻלּוּן (דף קיג) מִינּוּן לְכַהֵן טְמֵא שְׂאֵכֵל תְּרוּמָה טְמֵאָה שְׁאִינָה בְּמִיתָה שְׁנֵאָמַר כו' פֶּרֶט לְזוּ שְׁמַחְוֹלָלָת וְעוֹמֵדָת וְהִשְׁתָּא אִי אָמְרִינּוּ שְׁם דְּהַטְעַם מְשׁוּם דְּאִין אַחַע"א הָא מַחְמַת תְּרוּמָה טְמֵאָה אִינוּ רַק בְּעֲשֵׂה וְאֲפֻשֶׁר דְּהֵתָם מוֹדָה דְּכִינּוּן שְׁנַתְּחַלְלָה גְּרַע יוֹתֵר וְדוּחַק]: וְעוֹד נִרְאָה לִי לְהִבִּיֵא רֵאִיָּה מֵהָא דְּאָמְרִינּוּ בְּחֻלּוּן (דף צ) קְדָשִׁים דְּאִיסוּר כְּרַת מִי שְׁמַעִית לִי וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֶפֶת דְּמִשְׁמַע דְּאֲפִילוּ לְאַחַר זְרִיקָה לֹא חֲזִינְיָל וְתִימָא כִּינּוּן דְּהִשְׁתָּא לִיכָא אִיסוּר קְדָשִׁים אֲמַאי לֹא יְחוּל אִיסוּר גִּיד כְּדָאָמַר פֶּרֶק ד"א (דף לב) דְּאַחֹת אִשָּׁה מַתְּלָה תְּלִי וְקָאִי, וְתִינְרָצוּ כִּינּוּן דְּמַחֲזִיִּים לֹא חֵל אִיסוּר גִּיד כו' תוּ לֹא חֲזִינְיָל אִיסוּר גִּיד כו' דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיַחֲוּל מַחֲזִיִּים אִיסוּר גִּיד דְּוּמְנִי דְּיַעֲקֹב כו', וְא"כ אִם אִית' כְּדַבְּרֵי מַהֲרִי"ט הָא יְכוּל לְבוּא מַחֲזִיִּים נְמִי לִיַּדִּי אִיסוּר גִּיד כְּגוֹן אִם לֹא הִתְרוּ בו מְשׁוּם קְדָשִׁים וְהִתְרוּ בו מְשׁוּם גִּיד, וְא"כ לְאַחַר זְרִיקָה דְּפָקַע אִיסוּר קְדָשִׁים אֲמַאי לֹא חֲזִינְיָל אִיסוּר גִּיד, אֲלֵא וְדַאי דְּלִית' לְדַבְּרֵי מַהֲרִי"ט [וְהִכִּי מוֹכַח בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּפֶסְחִי) אַרְבַּעַת רְבִיעִים בְּפִנֵי עַצְמָן וְחִימְצוּן וְאַרְבַּעַת רְבִיעִים בְּפ"ע וְעִירְכוּן (פ"י) דְּחֵל עָלְיוּ תְּחִילָה אִיסוּר חִמְצָן וְאַח"כ אִיסוּר טָבֵל אִם הִתְרוּ בו מְשׁוּם אוֹכֵל טָבֵל אִינוּ לֹקֵה מְשׁוּם הָאוֹכֵל חִמְצָן בְּפֶסַח לֹקֵה אִיסוּר חִמְצָן חֵל עַל אִיסוּר קָל, וְאִין

איסור קל על איסור חמור עשה פרי כו' אם התרו בו משום אוכל טבל אינו לוקה כו' ע"ש אלמא דאפילו התרו בו משום אוכל טבל ולא משום חמץ נמי אינו לוקה דלא כהמהרי"ט ועיין בספרי עמק יהושע סי' טו): ועיין בפמ"ג שהקשה דאיך קל איסור אלמנה לכה"ג מן הנשואין הא אין אחע"א משום איסור בעולה, ותיירץ שם דבעולה לא קל תחילה משום איסור א"א ולאחר שמת בעלה חיילי תרווייהי בב"א, והקשה שם פיון דאיסור בעולה קדים אלא דאינו חל משום דאין אחע"א, אבל מ"מ איסור' מיהא איכא, א"כ איך קל אח"כ איסור אלמנה ואשתמיטת' התוספ' דיבמות (דף לג) בד"ה אלא מליקה בב"א הוא דמשפחת לה והקשו דאיך הוי בב"א הא איסור זרות לא חל עד אחר זריקה ומיד שנמלקה הוי גבילה, ותיירצו דגבילה נמי לא חל עד לאחר זריקה דלא חיייל איסור גבילה על איסור מעילה דחמיר מני' וכו' וה"ל ב"א, אלמא אע"ג דיש איסור גבילה תחילה אלא דלא ** (דיני מלקות הי' נוהגין רק בזמן הבית וב"ד סמוכין.

**) חל למלקות משום דאין אחע"א, ע"כ לא הוי כמו שחל מתחילה וה"ל ב"א דלא כמו שפכת הפמ"ג: עכ"פ מוכח דבאיסור חל על איסור אפילו למאן דלית לי' א דבב"א חל, חדא מיהו מחייב, דאל"ה איסור' שבהם היכן אולה, ובשני שבועות אי אמרינו דאינו חל משום דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו, לא יהא חייב משום שבועה כלל, ונהו דבר שאי אפשר:.

וליכא למימר דהטעם דב' שבועות חיילי משום דאפשר שיחולו זא"ז דאם נשאל על הראשונה שני' חלה עליו וע"כ חיילי בב"א ג"כ (וכמו דמשני בקידושין (דף נא) שאני מעשר בהמה דאית' בטעות) דזה אינו, דהא לא מקרי שיטנו בזא"ז ע"י שאלה דהא א"א לשני' לחול, אלא אם לית' לראשונה וא"כ ליכא אלא חדא שבועה דאל"כ אמאי לא משני הגמר' בקידושין (דף נא) גבי תודה שנשחטה על שמונים חלות דאפשר בשאלה לפי מה שביארתי בעמק יהושע (סי' טז) אי מהני שאלה לאחר שגזר משום חולין בעזרה ומאי מקשה הש"ס ממעשר, וכן מה הקשו התוספת במנחות (דף פ) מהא דהפריש שני חטאות לאתריות דהא לית' בזא"ז, דהא אית' בזא"ז ע"י שאלה: ועוד דא"כ איך אמרינו בפ"י דגזרים (דף סט) בעי רבה קנים ומופר לכו בב"א מהו ת"ש דאמר רבה כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו אמאי לא חיייל הפרה דהא אפשר להפריה לחול אחר הקמה דהא קי"ל דנשאלין על ההקם, ואף דההקמה לא אפשר אחר ההפריה כמו דאית' בגזרים (דף עט) נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר אעפ"כ ליחול הפריה ולא ליחול ההקמה דכה"ג פתבו המהרי"ט והמקנה בקי ושין דף סב) בהא דא"ר הושע' דהנותן שתי פרוטות לאשה כו' דכיון דקידושין הראשונים אפשר להם לחול על השניים אע"ג דקידושין שניים לא אפשר להם לחול על הראשונים, הראשונים נדאי חיייל כמו שהבאתי לעיל, וע"כ ליכא למימר דע"כ חיילי בב"א משום דאפשר בזא"ז משום שאם נשאל על הראשונה שני' חלה עליו וגם אין סבר' לומר דמ"מ אע"ג דלא חייילו אעפ"כ איסור' דשני שבועות מיהא איכא שפבר ביארתי דשבועות לא דמי לאיסורין, והא דאין שבועה חלה על שבועה אפילו איסור' נמי ליכא והא שפסק הרמב"ם ונהביאו בש"ע יו"ד בט"ז (סי' רכט) דאם התיר לשני' קודם שהתיר לראשונה מותר, אין הטעם משום דאיסור' מיהא אלא הטעם שלאח"כ שנשאל על הראשונה אגלאי מילת' דחל השני' וע"כ מותר: ולכאורה הנה אפשר לומר כמו שכתבו התוספ' בזבחים (דף ל) דאמרינו

התם ה"ז תמונת עולה תמונת שלמים, ה"ז תמונת עולה דברי ר' מאיר אמר ר' יוסי אם לכה נתפגון מתחילה הואיל ואי אפשר להוציא שתי שמות כא' דבריו קיימים והקשו התוספת דהא אמרינו בפ"ב דקידושין דף נא) ובעירובין (דף ג) ובפ' נערה המאורסה (דף סט) פל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו, ותימצו דכל דבר שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו מייירי בדבר שאי אפשר לקיים שניהם שסותרין זא"ז פגון מקדש אשה ובתה דהי מנייהו מפקת וכן קיים ומופר ליכי דנדריים וכן ארבע אמות דעירובין דף מט) אבל הלא מוקמי תרנוניהו, וכן בפ' השולח בגיטין (דף מב) הכותב נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זא"ז ולא אמרינו פל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו משום דהתם בזא"ז אי אפשר לקיים שניהם דבזא"ז קמא קני' נפש' וקני' חבר' ובתרא לא קני' כלל אבל בב"א אפשר לקיים שניהם דאמרינו קנו ומשחררין זא"ז, והא דאמרינו בפ"ק דקידושין (דף ז) חצי' בחצי פרוטה וחצי' בחצי פרוטה דאינו מקודשת וקא מפעי לי' שני חצי' בפרוטה לא שיני' לומר תיפשוט מדרבה כו' דכל שאינו בזא"ז מייירי בדבר שאין השני יכול לחול מחמת שחל הראשון תחילה פגון שתי אחיות ושתי תרומות וב' מעשרות הלפ' בב"א אינו משום דהי מנייהו מפקת אבל גבי קידושין בזא"ז אינו לא זה ולא זה אבל בב"א תפשי תרנוניהו כו' ע"ש, וע"כ אפשר לומר דבשבועות נמי חיילי תרנוניהו משום דלא סתרי זה לזה דכיון שאפשר לחייבו משום הב' שבועות ע"כ אעפ"י שאינו בזא"ז חל בב"א וכמו שפיתבו התוספת בנבחים אף שיש לחלק: ע"כ נראה לי שזהו הפלל דהא דאמרינו פל שאינו בזה אח"ז אפילו בב"א אינו היינו דוק' אם הא' סותר לחבירו פגון בקדושין דאם אחת מקודשת, לא תפסי באחותה, וכן פל כה"ג שמביא הא דרבה היינו משום שהא' סותר לחבירו אבל הלא הא דאין שבועה חלה על שבועה לא משום שסותר זה לזה, אלא מכיוון שנשבע מפבר תו אין מקום לשבועה השניה לחול, וזהו דוקא אם פבר נשבע ע"כ פיון שהוא מושבע ועומד אין מקום לשבועה שני' לחול אבל אם נשבע שתי השבועות בב"א, א"כ אין פאן שבועה ראשונה שלא תניח לחול לשני' פיון שנשבע שתי השבועות בב"א, והם אינם סותרים זל"ז, ע"כ חיילו תרנוניהו ועובר על שני שבועות ואין זה שיני' להא דרבה דכל שאינו בזא"ז דהתם דווקא בשני דברים הפכים וע"כ אינו בזא"ז, ע"כ אינו אפילו בב"א נמי משום דהם סותרים זל"ז אבל במקום ששניהם מענגן א' הוא ואינם סותרים זה לזה פלל אלא שהטעם שהשני' לא חל משום שאין לה מקום שפבר נגמר מהראשון, וא"כ זהו דוקא אם הראשון פא תחילה ע"כ אינו מניח מקום לשני' אבל אם באים בב"א ואינם סותרים זה לזה ולית פאן ראשונה שלא תניח לשני' לחול וע"כ חלים בב"א וכמו באיסורים דאע"פ שאין חלים בזא"ז אפ"ה בב"א חיילי והטעם דהא שאינו בזא"ז היינו משום שפבר הוא אסור, ע"כ אין תועלת באיסור השני אבל אם הם באים בב"א ושניהם איסורים ע"כ חיילי תרנוניהו וה"נ בשבועות אף על פי דלא הוי איסור דממילא ויש להביא קצת ראיה לזה מהא דאמרינו בנזיר (דף מב) אמר רבה מקרא מלא דיבר הכתוב לא יטמא פשהוא אומר לא יבוא להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה אבל טומאה וטומאה לא ומוקי לה התם דוקא אם באים בב"א, אבל אם קדמה הטומאה לא מחייב על הביאה משום דמטמא וקאי (ולדעת הרמב"ם ברמב"ם (פ"ה מה' נזירות) אינו חייב בטומאה בזא"ז אפילו שלא בחיבורין ע"ש) ואע"ג דרבה ס"ל דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו, וא"כ לא לחייב

אָפּילוּ בּב"א נְמִי עַל הַטּוֹמְאָה וְעַל הַבִּיאַה, אֲלֵא וּדְאִי פִּינּוֹ דְהָא דְפִטּוֹר בְּזַה אַחַר זֶה הִינּוּ מְשׁוּם דְכִבְרַּךְ נְטִמָּא וּמִיטְמָא נְקָאִי וּע"כ חֲזִיב בּב"א עַל הַטּוֹמְאָה וְעַל הַבִּיאַה וְסִמְךָ לְדִכְרַּךְ זֶה קִצַּת הוּא מְהָא דְאִמְרִינּוּ בְּמִנְחֹת (דף כג) דְפִרִיף הֵתֵם וְאִמְאִי לִימָא שְׂבַע לִי טוֹמְאָה וּמִשְׁנֵי הֵתֵם בּב"א הֵכָא בּזַא"ז אֲלֵמָא אַע"ג דּבּזַא"ז לֹא חָל טוֹמְאָה קִלְהָ עַל טוֹמְאָה חֲמוּרָה וְאַפ"ה בּב"א חָל, וְהוּא מְשׁוּם דְהִטְעַם דְלֹא חָל אַח"כ הִינּוּ מְשׁוּם דְכִבְרַּךְ שְׂבַע לִי טוֹמְאָה אֲבָל בּב"א דְלֹא שְׂבַע לִי טוֹמְאָה עֲדִינּוּ חָל וְאַע"ג שְׂאִינּוּ בּזַא"ז פִּינּוֹ דְשְׁנִיָּהֶם מְעַנּוּ א', אֲלֵא דּבּזַא"ז לֹא חָל מְשׁוּם דְכִבְרַּךְ שְׂבַע לִי טוֹמְאָה וְאִין מְקוּם לְטוֹמְאָה קִלְהָ לְחֹל עַל טוֹמְאָה חֲמוּרָה וּע"כ חָל בּב"א, וְאַף שְׁלִפִי מַה שְׂבִיאַרְתִּי בְּתַחֲזִילָה דְהָא דְכָל שְׂאִינּוּ בּזַא"ז אָפּילוּ בּב"א אִינּוּ הִינּוּ דְנֻקָּא אִם בָּא ע"י דִּיבּוּרוֹ אֲבָל לֹא אִם בָּא מִמִּילָא וְא"כ אִין רְאָיָה מְזַה אַף לִפִּי מַה שְׂבִיאַרְתִּי פְּעַת לֹא נִצְרָךְ לְחַלֵּק בְּזַה וְעֵינּוּ בְּתוֹסְפַת עִירוּבִין (דף ג) וּבְתוֹסְפַת בְּכוֹרוֹת (דף יח) מְשַׁמַּע קִצַּת דְאָפּילוּ בְּמִידֵי דְמִמִּילָא נְמִי אִמְרִינּוּ כָּל שְׂאִינּוּ בּזַא"ז כּו' דְלֹא הִקְשׁוּ אֲלֵא מְשׁוּם דְאִי אָפְשֵׁר לְצַמְצָם וְא' יִצָּא תַחֲזִילָה דְאָפּילוּ בְּלֹא קְרִיאַת שֵׁם הוּא קְדוּשׁ פְּמוֹ דְאִמְרִינּוּ בְּסוּף בְּכוֹרוֹת (דף ס) עֲשִׂירֵי מְאֵלִיו הוּא קְדוּשׁ אֲבָל בּלֹא"ה מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵיהֶם דְעַל עֲשִׂירֵי נְמִי מְקַשָּׁה מְשׁוּם דְכָל שְׂאִינּוּ בּזַא"ז כּו', עֵינּוּ בְּבְכוֹרוֹת (דף יח) בְּסוּף הַתּוֹסְפַת בּד"ה אָפְשֵׁר לְצַמְצָם, שְׁפִתְבוּ וְנ"ל וּמִיָּהוּ קִשָּׁה דְבַעִירוּבִין פ' מִי שְׁהוּצִיאֻהוּ (דף ג) וּבפ"ב דְקִידוּשִׁין (דף נא) פִּרִיף מְהָא דִּיִצָּאוּ שְׁנִיִּם בְּעֲשִׂירֵי לְרַבָּה דְאִמְרִינּוּ כָּל שְׂאִינּוּ בּזַא"ז כּו' וּמְשַׁמַּע דְקִשָּׁה לִי דְהִי לֵן לְמִימַר דְכִינּוּ דּבּזַא"ז אִין הָאֲחֲרוֹן קְדוּשׁ, בּב"א לֹא יְהֵא קְדוּשׁ לֹא זֶה וְלֹא זֶה, פְּמוֹ מְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וְאֲחֻתָּהּ וְהֵאִיף יָכוֹל לְהִיּוֹת זֶה דְדַל קְרִיאַת שֵׁם דִּידִי מְהֵכָא פִּינּוֹ דְאִי אָפְשֵׁר לְצַמְצָם וּמִמַּה נִפְשָׁה עֲשִׂירֵי מְאֵלִיו קְדוּשׁ כּו' מְשַׁמַּע דְלֹא הִקְשׁוּ אֲלֵא מְשׁוּם דְאִי אָפְשֵׁר לְצַמְצָם אֲבָל בּלֹא"ה נִיחָא לְהוּ דְאָפּילוּ הָעֲשִׂירֵי נְמִי לֹא יִקְדוּשׁ וְאִין מְקוּם לְהֵאֲרִיף בְּזַה וּמַה שְׁהִקְשִׁיתִי מְהָא דְאִמְרִינּוּ דְאִין אַחַע"א וְאַפ"ה בּב"א חָל, לִפִּי מַה שְׂבִיאַרְתִּי נִיחָא שְׁפִיר דְהֵתֵם אִינָם סוֹתְרִים זֶה לְזֶה דְכִי מְפַנֵּי שְׁהוּא אָסוּר מְפַנֵּי אִיסוּר א' לֹא יֵאָסוּר מְשׁוּם אִיסוּר הַשְּׁנִיאֲלֵא דְכִינּוּ דְכִבְרַּךְ הוּא אָסוּר אִין מְקוּם לְאִיסוּר הַשְּׁנִי לְחֹל ע"כ הִינּוּ דְנֻקָּא בּב"א אֲבָל לֹא בּזַא"ז פְּמוֹ שְׂבִיאַרְתִּי, וְהָא דְאִמְרִינּוּ בְּמִנְחֹת (דף עט) אַבְיֵי אִמְרַ דְכ"ע לְאֲחֲרִיּוֹת קָא מְכַוֵּין (גִּירְסַת הַרְש"ק לְק"ג קָא מְכַוֵּין) וּבְכִלֵי שְׁרַת מְקַדְשִׁין שְׁלֹא מְדַעַת קָא מִיפְלִגִי אֲלֵמָא פִּינּוֹ דְלֹא בְּעֵינּוּ דַעְתָּא קְדוּשׁ מִמִּילָא הִינּוּ מְשׁוּם דְלֹא קְדוּשׁ רַק מ' דְבִשְׁחִיטַת הַזֶּבֶח עֲצָמוּ נְתַקְדַּשׁ הַמ' אַע"ג דְמְכַוֵּין לִפ', אֲבָל בְּאַמַּת אָפּילוּ בְּמִידֵי דְמִמִּילָא נְמִי אִמְרִינּוּ כָּל שְׂאִינּוּ בּזַא"ז כּו': וּלִפִּי מַה שְׂבִיאַרְתִּי מוּכַח דְגַבִּי קִידוּשִׁין נְמִי בְּבַעֲזֵי דְרַב אוֹשַׁעֲזֵי בְּהָא דְאִם נָתַן לָהּ שְׁנֵי פְרוּטוֹת בְּאַחַת אִמְרַ לָהּ הַתְקַדְשִׁי לִי מֵהַיּוֹם וּבְאַחַת אִמְרַ לָהּ הַתְקַדְשִׁי לִי לְאַחַר שְׂאֲגֵרְשִׁיךָ אַע"פ שְׁכַוְנָתוֹ הִנֵּה בְּקִידוּשִׁין הַשְּׁנִיִּים נְמִי מְעַכְשָׁיו, פָּחוּ שְׂהֵאֲרִיף בְּזַה הַמַּהֲרִי"ט וְהוֹכִיחַ כֵּן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם שְׁפִתְב"ז מַה' אִישׁוֹת (ה' יד) נָתַן לָהּ שְׁנֵי פְרוּטוֹת וְא"ל כּו' ה"ז מְקַדְשֵׁת וּכְשִׁיגְרַשׁ אוֹתָהּ תִּהְיֶה מְקַדְשֵׁת עַד שְׂיִגְרַשׁ אוֹתָהּ פְּעַם שְׁנִי מִן קִידוּשֵׁי פְרוּטָה שְׁנִי ע"כ, וְכַתְבַּת הַמַּהֲרִי"ט וְז"ל דְמַה בָּא לְאַשְׁמוּעֵינּוּ הַרַב ז"ל בְּאוֹמְרוֹ ה"ז מְקַדְשֵׁת, וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שְׁלֹא תִהְיֶה מְקַדְשֵׁת כָּלֵל אֲלֵא מְקַדְשֵׁת מִכַּח שְׁתֵּי פְרוּטוֹת כְּדַבְּרֵי הַמְקַדֵּשׁ כְּלוּמַר מִהִשְׁתָּא חָלוּ שְׁנֵי הַקִּידוּשִׁים וּלְכִי מִשְׁפַּחַת רַוּוּחַ חֲזִיילִי וּכְשִׁיגְרַשׁ אוֹתָהּ תִּהְיֶה מְקַדְשֵׁת מִחֲמַת קִידוּשִׁין שְׁנֵיִם וּלְכַף לֹא כָּתַב וּכְשִׁיגְרַשׁ אוֹתָהּ יְחֹלוּ עָלֶיךָ קִידוּשִׁין שְׁנֵיִם, וְהִכִּי מְשַׁמַּע מְדַמְשֵׁי דִילְמָא פִּי הִיכִי דְתַפְסִי קִידוּשִׁין הַשְּׁתָּא תַפְסִי בְּתַר שְׁעַתָּא

כו' ע"ש, ואע"ג דלית' בְּזָה א"ז היינו משום דכָּבֵר היא מְקוֹדֶשֶׁת ואין תוֹעֵלֶת בְּהַקְדוּשֵׁין השְׁנִיִּים לע"ע, וע"כ לֹא חִיְלִי הַקְדוּשֵׁין הַשְּׁנִיִּים משום דכָּבֵר היא מְקוֹדֶשֶׁת מִן קְדוּשֵׁי הָרֵאשׁוֹנִים אֲבָל אם נֹתֵן בּב"א פִּינּוֹן דְּשִׁנְיָהֶם מֵעֵנָן א' שְׁתָּהָא היא מְקוֹדֶשֶׁת אֵלּוּ וּשְׁנִיָּהֶם בָּאִים בּב"א וְאִין פֶּאֶן רֵאשׁוּנָה שְׁלֵא תִנִּית לְשַׁנְיָ לְחוּל ע"כ תְּפָסִי תְרַנּוּיָהּ וּדְלֵא כְמוֹ שְׁהַקְשׁוּ הַמַּהְרִי"ט וְהַמְקַנָּה מְהֵא דְרַבָּה דְאָמַר כָּל שְׂאִינוּ בּזא"ז אֲפִילוּ בּב"א אִינוּ [וְהַמַּהְרִי"ט גְּדַחַק בְּזָה וְכַתֵּב דְּמִשׁוּם דָּאֵם הִי אֹמֵר תְּחִלָּה הָרִי אֶת מְקוֹדֶשֶׁת לִי לְאַחַר שְׂאֲגָרְשִׁיָּהּ וְאַח"כ הִיָּה אֹמֵר הָרִי אֶת מְקוֹדֶשֶׁת לִי מֵעַכְשָׁיו הָרִי חִיְלִי וְע"כ הָרִי כְמוֹ דְאִית' בּזא"ז וְחִיְלִי תְרַנּוּיָהּ, וְהַמְקַנָּה כְּתִב דְּהֶגְמ' לֹא מֵיִרִי בְּמַעַכְשָׁיו וּבַק"א גְּדַחַק וְכַתֵּב דְּבַקְדוּשֵׁין הָרֵאשׁוֹנִים פִּינּוֹן שְׁיִכּוּלִים לְחוּל אַחַר קְדוּשֵׁין שְׁנִיִּים, אִם הִיָּה אֹמֵר תְּחִלָּה הָרִי אֶת מְקוֹדֶשֶׁת לִי לְאַחַר שְׂאֲגָרְשִׁיָּהּ ע"כ חִיְלִי וּבַקְדוּשֵׁי שְׁנִיִּים שְׁלֵא תִנִּית לְחוּלִים לְחוּל בּזא"ז אַחַר קְדוּשֵׁין הָרֵאשׁוֹנִים בְּזָה מְבַעֲרִי לִי לְרַב אוֹשְׁעִי, וְכָל זֶה הוּא דְחֻק] אֲלֵא דְהַטְעַם דְּכִינּוֹן דְאִינָם סוּתְרוֹת שְׁנֵי הַקְדוּשֵׁין זל"ז אֲלֵא שְׁנִיָּהֶם בְּעֵנָן א' הוּא, וְהָא דְלִית' בּזא"ז הוּא מִשׁוּם שְׁכָבֵר נִגְמַר מִקְדוּשֵׁי הָרֵאשׁוֹנִים, וְע"כ אִם בָּאִים בּב"א חִיְלִי תְרַנּוּיָהּ וְהָא דְקָאֵמַר כָּל שְׂאִינוּ בּזא"ז לֹא פְלִלָא כְּיִל דְּכָל שְׂאִינוּ בּזא"ז, אֲלֵא הוּא בְּעֵנָן שְׁסוּתְרוֹת זֶה לְזֶה אֲבָל אִם אִינָם סוּתְרוֹת וּשְׁנִיָּהֶם מֵעֵנָן א' ע"כ.

חִיְלִי תְרַנּוּיָהּ אִם בָּאִים בּב"א וְגַם הָא דְרַבָּה דְּכָל שְׂאִינוּ בְּזָה אַח"כ הִלְכְת' כְּנוֹתִי כְמוֹ שְׁבִיִּאֲרֵתִי וְעֵינָן בְּתוֹסַפֶּת תְּמוּרָה (דף ד) בד"ה מֵעֲשָׂרוֹתֵיהֶם מֵעֲשָׂר כִּלְפָלָה בְּחִבְרָתָהּ כו' אַע"ג דְּקִי"ל כָּל שְׂאִינוּ בּזא"ז כו' ע"ש.

ולולי מְסַתְפִּינָא הָרִי אֲמִינָא, דְּהָא דְאֲמַרִּין בְּמִנְחוֹת (ד' פ) דְּהַפְרִישׁ ב' חֲטָאוֹת לְאַחֲרֵי כֵן דְּמִתְכַפֵּר בֵּא' מְהֵן, דְּלֹא מֵיִרִי כְמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' שֶׁם דְאָמַר תִּיקְדוּשׁ א' מִתּוֹךְ שְׁתֵּי אֲלֵא דְמֵיִרִי בְּמִפְרִישׁ בּב"א, אַע"ג דְאִינוּ בּזא"ז, וְכִמוֹ שְׂאֲבָאֵר, וְהוּא דְלִפִּי מַה שְׁתִּירְצוּ הַתּוֹס' דְּמֵיִרִי כְּגוֹן דְאָמַר תִּיקְדוּשׁ א' מִתּוֹךְ שְׁתֵּי כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְצָרִיף לְדַקְדַּק, דְלֹא תִקְשִׁי אִם אִין בְּרִירָה, דְגַבִּי תוֹדָה שְׁנִשְׁחַטָּה עַל שְׁמוֹנִים חֲלוֹת לֹא קִשִׁי מִיָּדִי מִבְּרִירָה כְּדַפְרִישִׁית לְעִיל (פ') שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' לְעִיל בְּמִנְחוֹת (ד' עח) לְקַדְשׁוּ אַרְבַּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים, וְאַע"ג דְר"י לִית לִי בְרִירָה בְּרִישׁ כָּל הַגֵּט, (ד' כה) הִינּוּ הִיכָא שְׁמַבְרַר לְבַסוּף דְלֹא פְלוּם עֲבִיד אֲבָל הִכָא קְדָשִׁי כָּל הִיכָא דְאִיתְנָהּ, וְכִשְׁבָּא לְהַפְרִישׁ ד' חֲלוֹת שֶׁל תוֹדָה צָרִיף לְהַפְרִישׁ י"א חֲלוֹת מִכָּל מִין וּמִין, דַּל"ה פִּינּוֹן דְאִין בְּרִירָה, דִּילְמָא דְחוּלִין קָא שְׁקִיל) וְקָשָׁה לִי טוֹבָא דְהָא אֲמַרִּין בְּתְמוּרָה (ד' כד) אָמַר ר' אוֹשְׁעִי הַפְרִישׁ ב' חֲטָאוֹת לְאַחֲרֵי כֵן מִתְכַפֵּר בֵּא' מְהֵן, וְהַשְּׁנִי תְרַעָה, וְאַמְרִין שֶׁם אֲלִיבָא דְמֵאֵן אֲלִימָא אֲלִיבָא דְרַבְנָן הַשְּׁתָא הַמְפְרִישׁ לְאַיְבוּד אֲמוּר רַבְנָן לֹא פְאִיבוּד דְמִי לְאַחֲרֵי כֵן מִיבְעִי כו' אֲלֵא אֲלִיבָא דְרַבִּי כִי אָמַר רַבִּי בְּאַיְבוּד אֲבָל בְּאַחֲרֵי כֵן לֹא, וְכֵן אֲמַרִּין שֶׁם בְּתְמוּרָה (ד' כג) אָמַר ר' אֲמִי הַמְפְרִישׁ שְׁנֵי צִיְבוּרֵי מְעוֹת לְאַחֲרֵי כֵן מִתְכַפֵּר בֵּא' מְהֵם וְשְׁנֵי יָפְלוּ לְנִדְבָה וְאַמְרִין שֶׁם אֲלִיבָא דְמֵאֵן אֲלִימָא אֲלִיבָא דְרַבְנָן פְּשִׁיטָא דִּיפְלוּ לְנִדְבָה ע"כ לֹא קָאֵמַר רַבִּי אֲלֵא בְּמִפְרִישׁ לְאַיְבוּד אֲבָל בְּאַחֲרֵי כֵן לֹא, וְאַ"כ אִי אֲמַרִּין דְמֵיִרִי דְאָמַר יְקָדוּשׁ א' מִתּוֹךְ שְׁתֵּי א"כ אֲמִי מִתְכַפֵּר בֵּא' מְהֵם.

הָא רַבִּי לִית לִי בְּרִירָה בְּגִיטִין (ד' מז) דְאָמַר דְטָבֵל וְחוּלִין מְעוֹרְבִין זֶה בְּזָה וּל"ל דְבְּמַבְרַר דְבְּרִי וּמִתְנָה בְּפִירוּשׁ מוֹדָה רַבִּי כְמוֹ שְׁחִילְקוּ הַתּוֹס' בְּגִיטִין (ד' כה) וְהִכָא דְאָמַר תִּיקְדוּשׁ

א' מתוך שנים הוי כמברר דבריו ומתנה בפירוש זה אינו דא"כ ה"ל לתרוצי במנחות (ד' עט) אליבא דר"י נמי דבזה מודה ר"י כמו שכתבו התוס' במרובה (ד' סט) דבכה"ג מודה ר"י ע"ש אלא ודאי דזה לא הוי כמברר דבריו ומתנה בפירוש דהא לא התנה שתיקדוש אינה מהם שירצה ליטול מתוך השנים אלא אמר דתיקדוש אחת מתוך שנים וא"כ קשה פניו דהא דר' אושעז' אתי כרבי וקא רבי לית לי' ברירה: ועיר דהא אמרינו בתמורה (ד' כה) א"ר יוחנן הפריש חטאת מעונבת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קא סבר ר' יוחנן אם שיירו משנייר עובר לאו ירף אמו הוא דה"ל כמפריש ב' חטאות לאחריות רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר אלמא דר"י גופא נמי ס"ל להא דהמפריש ב' חטאות לאחריות אע"ג דר"י לית לי' ברירה ועוד דהא ר' אושעז' נמי לית לי' ברירה בפ"ק דביצה (ד' י') דאמרינו שם וכן אמר ר' אושעז' לטהר את הפתחים מפאן ולהבא וכן בביצה (ד' לח) פי לית לי' לר' אושעז' ברירה בדאוריית' כו' אף אפשר לומר כמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' סח) דתרי ר' אושעז' איפא אבל זה בנדאי קשה.

דהא רבי אית לי' האי דינא וכן ר' יוחנן בתמורה (ד' כד) ובהפריש חטאתו מעונבת בנדאי לא הוי כמברר דבריו ומתנה בפירוש ע"ש א ועוד נראה לי דבזה כ"ע מודו דלא אמרינו ברירה וכמו שהביאו התוס' רי"ד בשם הריטב"א שהקשה על הא דאמרינו דהמקדש אחת מב' אחיות דהוי קידושין שאין מסורין לביאה והקשה הריטב"א דהא אי אמרינו ברירה הוי קידושין המסורים לביאה מתחילתו הוא ותיקדו בתוס' רי"ד דנדאי אם הי' אומר איזה שארצה הוי תלי בבירה שתלה ברצונו אבל זה שקידש מתחילתו מספק שלא בירר איזה קידש אין לומר שום ברירה וא"כ ק"נ גבי ב' חטאות אם אמר תיקדוש א' מתוך שנים בנדאי לא תלי בפלוגת' דברירה וכ"ע מודו דלא אמרינו ברירה בכה"ג וקמו שכתב הריטב"א ואף שבס' אבני מילואים השיג ע"ז וכתב דאפי' לא התנה מתחילה ולא פירוש נמי אמרינו ברירה למ"ד דיש ברירה והביא ראי' מהתוס' דיומא (ד' נד) וכן כתבו התוס' להדני' בתמורה (ד' ל) דכל שלא הוברר האיסור מתחילה קודם מערבותו סמיכו אברירה ע"ש.

אפ"ה הרי התוס' כתבו בשילהי מעילה (ד' כב) פי אתא ר"ז אמר רמא לי' ר"ל לר"י כו' ר"פ אמר פיסין אלוגין רמא לי' וכתבו התוס' דס"ד דטעמא דמתניתין משום ברירה אעפ"י שאינו מפרש שום דבר ולכך פריה מלוגין דאפי' למ"ד יש ברירה מכל מקום דוקא משום שפירש שאני עתיד להפריש אבל בסתמא לא אלמא דבסתמא לא אמרינו ברירה: והכי משמע נמי בירושלמי (פ"ז דדמאי) רשב"ל אמר אפי' הוציא את כל הכיס לא ימעול כמא דתימר למפרע טבל שתה ונ"ל שהוא ט"ס (צ"ל למפרע חולין שתה ודלא כהמפרש שם) אוף הקא למפרע חולין הוציא (פי' דאמאי אמרינו דאם אמר פרוטה בכיס זה הקדש דפליגי ר"ע ורבנן וס"ל לר"ע דכיון שהוציא הראשונה מעל נאמר דאינו קדוש אלא הפרוטה שנוטל אח"כ לשם הקדש) אלא פאנתלוי בהפרישה (פי' דדוקא בשני לוגין שאמר שאני עתיד להפריש אבל אם אמר סתם פרוטה בכיס זה הקדש פניו שלא תלה בהפרישה לא תלי בבירה וא"כ מוכח מזה דאם אינו מפרש ותולה במה שיהי' אח"כ לא תלי בבירה כמו דמשני הירושלמי אלא פאן תלוי בהפרישה.

ועפ"ז יתבאר הירושלמי (שם) דפריה את"כ מחלפא שיטתה דרשב"ל תמן הוא אומר מועלין בפרוטה לפי חשבון שלשה לוגין ונהא הוא אומר הכין מן דאצרכת לי חזר ופישטה (פי' דמקשה דהא במעילה ד' יג) אמר ר"ל אין מועלין בפרוטה אלא לפי חשבון שלשה לוגין דס"ל דאין המים מקדשים אלא פשיעור שלשה לוגין וכתבו התוס' שם דע"כ אינו מועל אלא בג' לוגין האחרונים ועי' בספרי ע"י (סי' טו) שביארתי דהתוס' אזלי לטעמיהו בגיטין (ד' מז) דאי אמרינו אין ברירה היינו שלא הנברר פלל וע"כ אין מועלין אלא בג' לוגין האחרונים שאז נודאי מעל אבל הירושלמי לשיטתה שהוכחתי שם דס"ל פשיטת רש"י בברירה דהמחצה שלו והמחצה של חבירו ע"כ אמר דמועלין בפרוטה לפי חשבון שלשה לוגין דמשערין לפי ערף הג' לוגין בכלי אם כבר שטה לפי ערף מהג' לוגין פשיעור פרוטה מעל וע"ז פריה מחלפא שיטתה דר"ל פי' דכיון שהקשה לר"י דאמאי לא נימא בפרוטה בכיס זה הקדש דכיון דלא הופר האיסור מתחילה דיש ברירה אע"ג דלא פירש מתחילה כמו בב' לוגין ואעפ"כ אמרינו דיש ברירה וא"כ אמאי אמר דמועלין בפרוטה לפי חשבון ג' לוגין ואמאי לא נימא ברירה פיון שלא הופר מתחילה ואיזה שירצה ליטול את"כ לשם ג' לוגין? הא קדוש והשאר? הא חולין וע"ז משני מן דאצרכי לי חזר ופישטה פי' לאחר שהקשה מפיסין אלגין דאמאי לא נימא אף בפרוטה בכיס זה הקדש דיש ברירה ושני לי' דדונקא אם תולה בהפרשה כמו בב' לוגין וע"כ אמר מועלין בפרוטה לפי חשבון כו' דכיון שלא פירש מתחילה לא אמרינו ברירה וא"כ מוכח כמו שכתבו התוס' רי"ד דדונקא אם אמר איזה שארצה הוי תלי בברירה אבל הקא פיון שאמר סתם פרוטה בכיס זה הקדש לא תלי בברירה.

[ועיין בתוספת סוטה (דף יח) שכתבו שם וז"ל דהא דתנו במעילה (דף כא) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש, פיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא כל הכיס אלמא לר"ע אית לי, ברירה כה"ג דאמר בפרוטה ראשונה הנברר הדבר שפרוטה ראשונה שעלתה בינו היא היתה של הקדש שנפלה, ומיהו לא אתבריר לן התם במאי פליגי עכ"ל (ומסקי התוספת שם דבפרוטה שנפלה לתוך הכיס נדאי דאין לומר ברירה פיון שהופר מתחילה) ודברי התוספת צ"ע דהא טעמא דר"ע מבואר במעילה (דף כא) דאע"ג שהוא ספק אם נהנה בשל הקדש אעפ"כ מעל משום דר"ע אזיל לטעמי' דס"ל בכריתות (דף כב) שחייב על ספק מעילות אשם תלוי, והכי איתא בירושלמי (פ"ז דמאי) תנא על הראשונה מעל בספק ועל השני' מעל בנדאי דברי ר"ע כו', והכי איתא בתוספתא (פ"ב דמעילה) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה מן פיס זה הקדש פיון שהוציא הראשונה מעל ומביא אשם תלוי ואת השני' מביא אשם נדאי אלמא דהא דמחייב ר"ע אינו רק אשם תלוי שמביא על הספק ולא כמו שכתבו התוספת לר"ע דחייב בנדאי משום דהנברר דהפרוטה זו היא של הקדש, ובחידושי למסכת סוטה פתבתי שם דמה שנדחקו התוספת דהטעם משום דהנברר שהוא של הקדש ואת"כ פתבו שם דלא אתברר טעמא היינו משום דהוי קשה להו מה שהקשו במעילה (דף כב) דאמאי לא בטיל האי פרוטה ע"ש ומה שתירצו דמטבע הוי ד"ח ולא בטיל זה אינו רק מדרבנן ועיין במ"ל ברמב"ם הלכות מעילה, וע"כ רבו לפרש שר"ע מחייב בנדאי מטעם ברירה לפי שהנברר האיסור עוד פתבתי שם דליכא למימר דהוי קשה להו דאם אמר פרוטה בכיס זה הקדש חייב א"ת,

דאיך חייב א"ת אפילו לר"ע דמקיש מעילה לשאר חייבי חטאות שחייבין על ספיקו
אשם תלוי, אעפ"כ קשה לר"ז דס"ל בכריתות (דף יז) דבעינן אפשר לברר איסורו,
וא"כ אם אומר פרוטה בכיס זה הקדש א"א בשום אופן לברר איסורו א"כ אפילו בחטאת
אינו חייב באשם תלוי בכה"ג וע"כ פתבו התוספת דאמרינן יש ברירה וחיוב בנדאי דזה
אינו, דהא התוספת פתבו בסנהדרין (דף ד) דר"ע לא בעי חתיכה מב' חתיכות ע"ש, גם
הקשיתי שם על הירושלמי דיבמות דאמרינן התם (פ"ד דיבמות ה"ב) דכל שאפשר
לעמוד על נדאי חייבין על ספיקו אשם תלוי (כצ"ל שם) וכל שאי אפשר לעמוד על נדאי
אין חייבין על ספיקו אשם תלוי, ופריה לה מהא דתנו חתיכה של חולין ונחתיכה של
קודש אכל א' מהן ונדע איזה מהן אכל פטור ר"ע מיחייב א"ת, אכל את השני
מביא אשם נדאי אכל את הראשונה ובא אחר ואכל את השני זה מביא אשם תלוי וזה
מביא אשם תלוי ניקח ראשון מביא אשם תלוי, שני למה א"ר יוסי תיפתר שהיה חתיכה
גדולה ואכל חצייה והניח חצי, וקשה דהא ר"ע הוא דאית לי דמביא על ס' מעילות אשם
תלוי וכמו דתנן בהקדא דברי ר"ע ומאי פריה הא ר"ע ונדאי דלית לי דכל שאפשה יכול
לעמוד על נדאי חייב אשם תלוי ובלא"ה אינו חייב אשם תלוי דהא מחייב באומר פרוטה
בכיס זה הקדש אע"ג דאי אפשר לברר איסורו ויש ליישב, ואין כאן מקום להאריך (גם
הארכתי שם בענין הא דר"ע לא בעי ידיעה בתחילה באשם נדאי כמו דאיתא בכריתות
(דף כב) ויכול להתנות, ואין כאן מקום להאריך): [עוד עמדתי בדברי התוספת שם
בסוטה (דף יח) וזה לשונם ומהא נמי ליכא למיפשט דמיייתי בבכורות פ' הלוקח (דף כא)
סאה תרומה טמאה שנפלה לק' של חולין ר"א אומ' תירם ותיקב שאני אומר היא סאה
שנפלה היא סאה שעלתה ה"נ נימא שהמחוק של לאה יגיע ללאה דהתם מקילינן בדרבנן
דבדאוריית' חד בתרי בטיל, עיין תוספת זבחים (דף עד) שר"א לא אמר אלא לחומרא
אבל לקולא לא, דהא אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון שמעינן לי כו', אבל האחרונים
לא נתקנו, וצ"ע שהי' להם להתוספת להביא גמ' מפנרשת דשבת (דף קמ"ב) ר"י אמר
אף מעלין את כו' ואמאי הא קא מתקו, ר"י כר"א ס"ל דאמר תרומה בעינא מחת' דתנו
סאה תרומה כו' ר"א אומר מדמעת בתרומה ונדאי כו' אימר דשמעית לי לחומרא, לקולא
מי שמעית לי, והכי אית' בירושלמי דתרומות (פ"ה) א"ר סימון ר' אלעזר פדעתי' פמה
דאומר תמן כל הפסולים עלו בידו פן הוא אומר כל הטמאים עלו בידו, פ' בזבחים (דף
עז) אם קרב הראש א' יקרבו כל הראשים כו' עיין בר"ש שם בפ' השני' ר' זעירא בעי
אי נאמר לא אמר ר"א אלא מפני גזירה (פ' מפני גזירה ולחומרא', ולא מודה ר"א בסאה
שעלה מתוך טבל שהוא צריך שם למעשרות (פ' וא"כ מוכח דלא אמר ר"א אלא
לחומרא') אמרינן חברי' קומי ר' סימון ויאות א"ר סימון די לא כן שורפין את התרומה
מפני הגזירה, (פ' אם תאמר דזהו רק לחומרא אבל לקולא לא, א"כ אמאי קאמר תירום
ותשרף) אמר לון וכי ששה ספיקות דמתניתין לא מפני גזירה הן ואין שורפין והכא נמי
מפני גזירה אין שורפין (פ' בתמיה' או שצ"ל שורפין) ועיין בתוספת בכורות (דף כג)
שרצו להשוות הבבלי להירושל' שתירום ותשרוף היינו בלא הנאה פעין רקבון והכא
משמע דתישרוף דוקא ודו"ק ועיין בע"י (סי' כא) שהבאתי הירושל' (רפי"ח דשבת)
מאן תנא מטלטלין ר"א היא דתנו היא סאה כו': והכי משמע קצת בירושלמי דאפ"ל לא
הוברר מתחילה כל שלא התנה מתחילה ולא בירר בפירוש לא אמרי' ברירה וכדעת

התוס' רי"ד דאמרי' בירו' (פ"ג דתרומו') תרומת שני הפריים בא' מהן ר"י אומר קדשו מְדוּמָעִים רשב"ל אמר לא קדשו מְדוּמָעִין א"ר הושע' בר' שמאי הו' לְפָנָיו שְׁתֵּי סָאִין וְכָרִי אֶחָד וְאָמַר א' מן הסאות הללו עשו' תרומה על הפרי הנה קדשם ואינו יודע אינה היא הי' לְפָנָיו ב' פריים וסאה אחת ואמר ה"ז תרומה על אֶחָד מן הפריים הללו נִיתְקַן וְאִינוּ יוֹדֵעַ אֵיזָהוּ אֶלְמָא דאעפ"י שְׁלֹא הוֹפֵר הַתְּרוּמָה קוֹדֵם הַתְּעֻרֹבוֹת אפ"ה לא אמרינו בְּרִירָה דאל"ה הו' תְּלִי בְּפִלּוּגְתָּא דְבְּרִירָה דְלִמָּאן דְּאִית לִי בְּרִירָה יְכוּל לְבַרֵר אֵיזָהוּ הַתְּרוּמָה וְדוֹחֵק לומר דהאי ר' אושע' הוא ר' אושע' דלית לִי בְּרִירָה וְכִמוּ שֶׁהִבְאִיתִי לְעֵיל אֶלְמָא וְדָאִי פִּינוּדְלָא הַתְּנָה מִתְחִילָה שִׁיאֵמַר אֵיזָהוּ שְׁאָרְצָה אַח"כ וְאָמַר סָתָם א' מן הפריים הללו לא תְּלִי מִיָּדִי בְּבְרִירָה וּבְפִירוּשׁוֹ עַל הִירוּשְׁלָמִי בִּיאָרְתִי שֵׁם דְּצָרִיף לְגֶרוֹס, דְּבָרִי ב"ש הו' לְפָנָיו שְׁתֵּי סָאִין וְכָרִי אֶחָד וְאָמַר אֶחָד מן הסאות הללו עשו' תרומה על הפרי הנה קדשם ואינו יודע אינה הוא כו' פ"ד דס"ל לב"ש דקדשו מְדוּמָעִים ע"ש דאל"ה לא קדש' כָּלֵל וְעֵינֵין תוּס' בְּעִירוּבִין (ד' לז) אֵהָא דְאָמְרִינוּ הָתָם אֶלְמָא מַעֲתָה הִי לְפָנָיו שְׁנֵי רִמּוּנִים שֶׁל טָבֵל וְכִתְבוּ הַתּוֹס' שֵׁם דר"י מְפָרֵשׁ דְּאִי טַעְמָא דר"ש מְשׁוּם אֵין בְּרִירָה א"ש דְּנִדְאִי הִי א' מִהֶן תְּרוּמָה וּמִן תְּרֵם הַפְּהוּ לְאֶן־כְּלוּ וְאֵע"ג דְּאֵין בְּרִירָה דְחָד מִיְבִינִיהוּ הו' תְּרוּמָה אֶבֶל אֵטַעְמָא דְרֵאשִׁית פְּרִיף שְׁפִיר דְּלֹא הו' כָּלֵל תְּרוּמָה כו' ע"ש וע"ז אומר ר' אושע' דְּבָרִי ב"ש פ"ד דס"ל דקדשו מְדוּמָעִין וְכִמוּ דְאָמְרִינוּ שֵׁם בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ג דתרומו') ר"י בַּר בּוֹן בְּשֵׁם ר' אֵתִי דר"ש כב"ש פְּמָה דב"ש אומר קדשו מְדוּמָעִין כֵּן ר"ש אומר קדשו מְדוּמָעִין פ"ד ר"ש דס"ל תְּרוּמַת הַנֶּה בְּתוֹכוֹ קָרָא הַשֵּׁם וְע"כ קִדְּשָׁה הַתְּרוּמָה וְאִינוּ יוֹדֵעַ אֵיזָהוּ.

(וצ"ע קצת על הרמב"ם שפסק (בפ"ג דתרומו') דלא כר"ש דאמר קדשו מְדוּמָעִים שפסק דבאומר תרומת הפרי הנה בתוכו לא אמר כלום וְכִמוּ שֶׁכֶּתֵב (פ"ג מה' תרומו') הָאוֹמֵר תְּרוּמַת הַפְּרִי הֵנָּה בְּתוֹכוֹ אִם אָמַר בְּצִפּוֹנוֹ אוּ בְּדְרוּמוֹ קָרָא שֵׁם כו' וְאִם לֹא צִיֵּין בְּמִקּוֹם לֹא אָמַר כְּלוּם וְאֵעִפִּי"כ כֶּתֵב (פ"ג מה' תרומו' ה' טז) הִי לְפָנָיו שְׁנֵי פְּרִיִים וְאָמַר תְּרוּמַת שְׁנֵי פְּרִיִים בֹּא' מִהֶם הִרִי שְׁנֵיהֶם מְדוּמָעִין הִיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי סָאִין כו' הִרִי אַחַת מִהֶן תְּרוּמָה וְאִינוּ יוֹדֵעַ אֵיזָהוּ הִיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי פְּרִיִים כו' וִיתְקַן א' מִהֶם וְאִינוּ יוֹדֵעַ אֵיזָהוּ וּבִירוּשְׁלָמִי מְדָמָה לְהוּ לְהַדְדִי וְיֵשׁ לִיִּישׁב וְעֵינֵין בְּסוּגְיָ דְעִירוּבִין (ד' לז): אִף שְׁרֵאִיתִי לְהֶרָאֵב"ד בְּרַמְב"ם (פ"א מה' מַעֲשֵׂר ה' טו) שֶׁמְפָרֵשׁ הַמְּשֻׁנָּה (רפ"ד דתרומו') דְהַמְפָּרֵשׁ מִקְצַת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מוֹצִיא מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה עָלָיו אֶבֶל לֹא לְמִקּוֹם אַחַר וּר"מ סוֹבֵר דְאִף מוֹצִיא הוּא לְמִקּוֹם אַחַר שֶׁמְפָרֵשׁ דר"מ ס"ל דִּישׁ בְּרִירָה ע"כ יְכוּל לְהַפְּרִישׁ עַל מִקּוֹם אַחַר.

דְאָמְרִינוּ יֵשׁ בְּרִירָה דְהַטָּבֵל עָלָה בְּיָדוֹ אֶלְמָא פִּינוּ שְׁלֹא הוֹבְרַר מִתְחִילָה אֵע"ג דְלֹא פִירֵשׁ וּבִירַר דְּבָרִיו מִתְחִילָה נְמִי יֵשׁ בְּרִירָה וְהוּא כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְתַמּוּרָה (ד' ל') אִף בְּאַמַּת הַר"ש וְהָרָא"ש אֵעִפִּי"ש שֶׁמְפָרֵשִׁים כְּפִי הָרָאֵב"ד שֵׁם אַפ"ה לֹא פִירֵשׁוּ דר"מ אֶזְגִּיל לְטַעְמִי דְאִית לִי בְּרִירָה (וְעוֹד לֹא יִתְיַשֵּׁב מִה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין (ד' לז) דְמִשְׁמַע דְאִית לִי לר"מ בְּרִירָה כו' וְאִילוּ בַּפ' יֵשׁ בְּכוֹר (ד' מח) גְּבִי נָתְנוּ עַד שְׁלֹא חָלְקוּ מוֹקֵי רְבָא ר"מ וּר"י כְּרַב אִסִּי דְאָמַר הָאֵחִין כו' אֶלְמָא מְסַפְקָא לְהוּ וְכִתְבוּ דִישׁ לְחַלֵּק בֵּין הִיכָא שֶׁמְבָרַר דְּבָרִיו וּמִתְנָה בְּפִירוּשׁ וְאָמַר שְׁאֵנִי עֲתִיד לְהַפְּרִישׁ, לְהֵיכָא דְאֵחִין שֶׁחָלְקוּ, דְאִינוּ מְבָרַר

דְּבָרָיו כְּלוּם, אֶלְמָא דְאַפִּי גַבֵּי אַחִין שְׁחַלְקוּ לִית לִי לר"מ בְּרִיכָה א"כ אִיךְ שְׁיִיךְ לֹמַר
כַּאֵן בְּרִיכָה הָא הֵכָא בְּנֻדְאֵי לֹא הִתְנָה וְגֵרַע מִהֶתָּם.

אַלְא וְנֻדְאֵי שְׁאִין טַעְמוֹ שֶׁל ר"מ מְשׁוּם בְּרִיכָה) וְעִיִּין בִּירוּשְׁלָמִי שֵׁם (רפ"ד דְּתְרוּמוֹת)
שְׁהָאֵרִיךְ בְּזָה) וּבִירוּשְׁלָמִי שֵׁם (פ"ד דְּתְרוּמוֹת) תְּנִי ר' אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא
עָלָיו וְלֹא עַל מְקוֹם אַחַר אַע"ג דר"א ב"י אֵית לִי בְּרִיכָה וְעִיִּין בְּנֻדְרִים (ד' מַה) ע"ש
בְּר"ן וּבְרַא"ש וְכוּן אֶמְרִינֵן שֵׁם הָיוּ לְפָנָיו ב' פְּרִיִּים א' הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מְקַצֵּת תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת וְאֵז הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מְקַצֵּת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מֵהוּ שְׁיִתְרוֹן מְזָה עַל זֶה תַּלְמִידֵי
דְר' חֲזִיָּא רַבָּא שְׁאֵלִין לר' חֲזִיָּא רַבָּא.

אָמַר לְהוּן הַפְּסִיל חוֹבֵק אֶת יָדָיו וְאֵנְכַל אֶת בְּשָׂרוֹ (פ"י דְּהָא וְנֻדְאֵי פִּינֵן שְׁאִינוֹ מוֹצִיא מִמֶּנּוּ
לְמְקוֹם אַחַר כֵּן אֵינוֹ תוֹרֵם בְּהִי לְפָנָיו ב' פְּרִיִּים וְא' הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מְקַצֵּת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת
כו' נָמִי, ר' אֶלְעָזָר בְּשֵׁם ר' חֲזִיָּא רַבָּא אֵין תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מְזָה עַל זֶה אֶלְמָא אַע"ג דר"א
סוֹבֵר בְּבִכּוּרוֹת (ד' נו) דִּישׁ בְּרִיכָה דְאַמְרִינֵן הֵתָּם ר"א אֹמַר ל"ש אֶלְא שְׁחַלְקוּ ט' כְּנָגַד
י' וי' כְּנָגַד ט' כו'.

אֹמַר שְׁזָהוּ חַלְקוֹ הַמַּגִּיעַ מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה לְכֹף וְכוּן בִּירוּשְׁלָמִי (פ"א דְּשְׁקָלִים ה' ז) אָמַר
ר' אֶלְעָזָר וְהֵן שְׁחַלְקוּ גְדִיִּים כְּנָגַד תִּיִּישִׁים וְתִיִּישִׁים כו' הוּא חַלְקוֹ הַמַּגִּיעַ מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה
לְכֹף אַע"ג דְּאֵינוֹ מִתְנָה אַפ"ה אֵית לִי בְּרִיכָה וְאַפ"ה ס"ל לר' אֶלְעָזָר דְּאֵינוֹ מְפָרִישׁ מִמֶּנּוּ
עַל מְקוֹם אַחַר וְלֹא אֶמְרִינֵן בְּרִיכָה וְעִיִּין סוּף (פ"ז דְּדַמְאֵי) מִי שְׁהִי לֹו עֶשֶׂר שׁוֹרוֹת שֶׁל
עֶשֶׂר עֶשֶׂר כַּדֵּי יֵין כו' ע"ש.

וְהִכִּי מִשְׁמַע קִצֵּת בִּירוּשְׁלָמִי (פְּסָחִים פ"ה) שְׁחַטוּ שְׁתַּתְּכַפֵּר בּוֹ חֲצִי חֲבוּרְתּוֹ, ר' יוֹנָה פּוֹסֵל
נְעֻשָׁה כְּמַתְּפִיס כְּפָרַת אֱלוֹ לְאֱלוֹ, מֵאֲחַר שְׁלֹא נִתְּכַפֵּר לְאֱלוֹ לֹא נִתְּכַפֵּר לְאֱלוֹ וְר' יוֹסִי אֹמַר
כֶּשֶׁר בְּמַחְזוֹר תְּנִינָא חֲזוֹר בִּי ר' יוֹסִי, א"ל ר' פְּנַחֵס לֹא כֵן אֲנֹלְפֵן ר' כֶּשֶׁר א"ל הָא קְבִיעָא
גַּבְךָ בְּמִיסְמָרָא.

וְעִיִּין בְּסַפְרֵי עֶמֶק יְהוֹשֻׁעַ (ס"ז ז) שְׁבִיאֲרֵתִי דְּפִלְגִי בְּבְרִיכָה ע"ש וּק"ק דִּיפְלָגוּ בְּפִלְגֵתִי
דְּתַנְאֵי בְּבְרִיכָה אֶבֶל לְפִי מַה שְׁבִיאֲרֵתִי אֶפְשָׁר לֹמַר פִּינֵן דְּלֹא בִּינְר וְלֹא פִי דְּבָרָיו לְאִיזָה
חֲצִי חֲבוּרָה שְׁיִרְצָה אֶלְא שְׁחַט שְׁתַּתְּכַפֵּר בּוֹ חֲצִי חֲבוּרְתּוֹ, ע"כ חֲזוֹר בּוֹ ר' יוֹסִי וְהוֹרָה
דְּפָסוּל דְּנְעֻשָׁה כְּמַתְּפִיס כְּפָרַת אֱלוֹ לְאֱלוֹ, וְעִיִּין בְּפְסָחִים (דָּף פח) מֵאֵן דְּמַתְּנִי כו' קָמִי
שְׁמִי גִלִּי ע"ש.

וְאֵין מְקוֹם לְהָאֵרִיךְ בְּזָה: אִיךְ מִירוּשְׁלָמִי (רפ"ג דְּגִיטִין) מוֹכַח קִצֵּת דְּאַפִּילוּ בְּדִלָא פִּירֵשׁ
נָמִי תְּלִי בְּבְרִיכָה דְאַמְרִינֵן הֵתָּם ר' יוֹסִי בְּשֵׁם ר' בּוֹן דְר"ש הוּא דְּתַנְיָא אָמַר לְאֹמְנָן עֲשֵׂה
לִי שְׁנֵי זוּגִין א' לְקַרְקַע וְא' לְבִהְמָה עֲשֵׂה לִי ב' מְחַצְלָאוֹת כו' כְּמָה דְאַתָּ אָמַר תַּמָּן עַד
שְׁיָהָא כְּלִי מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה כֶּף הוּא אֹמַר עַד שְׁיָהָא פְּרוֹת לְשִׁמָּה מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה אֶלְמָא
דְּלַת"ק יֵשׁ בְּרִיכָה אִיךְ בְּלֹא הִתְנָה, אִיךְ עִיִּין בְּק"ע שְׁתַּמָּה עַל הֶרְמֵב"ם שְׁפָסַק הִלְכָה כַּת"ק
(פ"ח מַה' פְּלִים) אַע"ג דְּס"ל דְּאֵין בְּרִיכָה וְא"כ מוֹכַח דְּהֶרְמֵב"ם סוֹבֵר דְּפִלְגֵתִי הוּוּ לֹא
תְּלִי בְּבְרִיכָה, וְכוּן מִשְׁמַע לִי מִהַש"ס דְּעִירוּבִין (דָּף לז) דְאַמְרִינֵן הֵתָּם רַבָּא אָמַר שְׁאֵנִי
הֵתָּם דְּבַעֲיִנֵן רֵאשִׁית שְׁשִׁירֵי נִיכְרִין, פִּי וְלַעוֹלָם סָבַר ר"ש דִּישׁ בְּרִיכָה וְא"כ קִשָּׁה דְּהָא
ר"ש לִית לִי בְּרִיכָה בְּהָא דְּשְׁנֵי זוּגִין אֶלְא וְנֻדְאֵי דְּהַש"ס דִּילָן סוֹבֵר דְּלֹא תְּלִי פִלְגֵתִי הוּוּ

בברירה, ועיין בפ' השוכר (דף סג) בתוספת ד"ה כגון ובתוספת סנהדרין (דף פח) בד"ה מרחו כו' אפילו למאן דאית לי ברירה כו' ע"ש ודו"ק: עכ"פ מפל הני ראיות שביארתי מוכח בתוספת רי"ד דלא אמרינן דאם לא בירר דינש ברירה אפילו למאן דאית לי ברירה אא"כ פירש ובירר מתחילה וגרע אפילו מהה ברירה דשנתפין שחלקו, ומקא דיומא (דף נד) יתבאר במ"א ויש עוד להאריך בזה הרבה בהא דתוספת דתמורה (דף ל) ולחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, עיין בגיטין (דף פד) אף אין פאן מקומו ובמ"א יתבאר.

ולפי"ז בהה דר' אושעז' במנחות (דף פ) בהא דהמפריש שתי חטאות לאחריות ליפא לפרש דאמר תקדוש א' מתוך שתיים דא"כ איה אמרינן דמתכפר באחת מהן דכינן שלא פירש ובירר דבריו מתחילה לאיזה שירצה כ"ע מודו דלא אמרינן ברירה, וכמו שביארתי: ע"כ הנה נראה לי לומר דבהא דר' אושעז' דמפריש ב' חטאות לאחריות לא צריך לאוקמי דתיקדוש א' מתוך שתיים אלא ע"ג דקדשינהו בב"א אע"פ שאינו בזא"ז אפ"ה קדוש דהא דאמרינן כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו, זהו דוקא בתודה שנשחטה על שמונים חלות דנתקדשו בשחיטת התודה והתודה אינה מקדשת אלא פ', וע"כ אמרינן כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו וכן הא דאמרינן במנחות (דף מז) שחט שני כבשים על ד' חלות מושף שתיים מהן ומניפן ואמרינן התיך דדוקא אם אמר ליקדושי תרתי מתוך ארבע היינו גמי משום דב' חלות מתקדשים ע"י שחיטת הכבשים והכבשים אינם מקדשות רק ב' ע"כ בעינן דוקא דאמר ליקדושי תרתי מתוך ארבע אבל בחטאת שמתקדשת ע"י שאמר זה לחטאת אעפ"י שבאמת אינו יכול להביא רק חטאת אז אפ"ה כינו דהא דאינו יכול להפריש רק חטאת א' היינו משום דכבר יצא ידי חובתו ואינו מחוייב עוד חטאת וע"כ אינו יכול להפריש עוד חטאת ע"כ לא שייך לומר כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו וכה"ג כתבו התוספת בגיטין (דף מב) בד"ה הא כו' דלא שייך כל שאינו בזא"ז אלא היכא שהראשון מונע השני מלחול כמו בב' אחיות שמונעים קדושין הראשונים מלחול קדושי שני אבל הכא הא דלא קני שני בזא"ז לאו משום דלא חזי לקנות אלא משום דכבר נסתלק הנותן ואין לו בהם פלוס מידי דהוי אנותן כל נכסיו לשנים וכתב ל' א' כו' ע"ש וה"נ הא דאינו קדוש אח"כ היינו משום דכבר נסתלק פח המקדש דהא תו אינו חייב חטאת, וע"כ חיילי בב"א, וא"צ לאוקמי כמו שכתבו התוס' במנחות (דף פ) דאמר דתיקדוש א' מתוך ב' [נהא דאמר ר' אושעז' במנחות (דף פ) הפריש ב' חטאות לאחריות היינו משום דאל"ה לא הנה מפריש, וכמו דאמרינן במנחות (דף פא) א"ל כו' וכי מפרישין תחילה למותרות, וכן בפסחים (דף פט) וכי מפרישין תחילה למותרות, וע"כ אומר המפריש ב' חטאות לאחריות דוקא וע"כ גיחא הא דקאמר בתמורה (דף כה) דהפריש חטאת מעוברת וילדה, רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קא סבר ר' יותנן אם שיירו משויר, עובר לאו ירו אמו הוא דה"ל כמפריש שני חטאות לאחריות כו'.

ולכאורה יש לדקדק דבחטאת מעוברת אמר שנעשה כמפריש ב' חטאות לאחריות ובהא דר' אושעז' במנחות (דף פ) אמרינן הפריש שתי חטאות לאחריות משמע דבפירוש הפרישו לאחריות, וכן ברמב"ם (פ"ד מה' פהמ"ק ה"ה) כתב המפריש שתי חטאות לאחריות כו', ובה' ו' כתב הפריש חטאת מעוברת וילדה הרי היא וילדה כשני חטאות

שְׁנֵי פְּרָשׁוֹ לְאַחֲרֵי, וְלִכְאוּרָה צָרִיךְ לְהִבִּין אֲמָאי לֹא בְּעֵינֵי בְּחֻטָּאת מְעַנְפֶּרֶת שׁוֹקֵא מְפָרִישׁ בְּפִירוּשׁ לְאַחֲרֵי אֵלָא וְדַאי דְכִינּוּן שְׁהִיא מְעַנְפֶּרֶת וְלֹא שְׁיִיךְ בְּזֵה ל׳וֹמֵר וְכִי מְפָרִישׁ תְּחִילָה לְמוֹתְרוֹת, וְכִמוּ שְׁפֶתֶב רִשׁ״י בְּמִנְחֹת (דָּף פֶּא) דְקָאֵמֵר הֵתֵם וְלִיתָא בְּהֵמָה מְעַנְפֶּרֶת כ״ו וְהָא לִיפָא לְמִימֵר וְכִי מְפָרִישׁ תְּחִילָה לְמוֹתְרוֹת כ״ו דְבִשְׁעָה שְׁהִפְרִישָׁה לֹא הָיִי אֵלָא חַד גּוּפָא כ״ו אֵלְמָא לֹא שְׁיִיךְ בְּזֵה ל׳וֹמֵר וְכִי מְפָרִישׁ תְּחִילָה לְמוֹתְרוֹת וְע״כ אִוְמֵר דְנַעֲשֶׂה כְּמְפָרִישׁ ב׳ חֻטָּאוֹת לְאַחֲרֵי מִשָּׂא״כ בְּמְפָרִישׁ ב׳ חֻטָּאוֹת בְּעֵינֵי שְׁיִפְרִישׁ לְאַחֲרֵי מִשׁוּם דֹּאֵל״ה וְכִי מְפָרִישׁ תְּחִילָה לְמוֹתְרוֹת וְהִשְׁתָּא נִיחָא דְלֹא תִקְשָׁה דְהָא רַבִּי וְר״י לִית לִי בְּרִינָה דְהָא דְהִמְפָּרִישׁ ב׳ חֻטָּאוֹת לְאַחֲרֵי לֹא תְלִי מִיִּדִי בְּבְרִינָה דְכִינּוּן שְׁאִפְשֵׁר שְׁיִקְדָּשׁוּ שְׁנֵיהֶם לְשֵׁם חֻטָּאת לֹא תְלִי בְּבְרִינָה וְכִמוּ שְׁפֶתֶב הֵר״ן וְהוּבָא לְקַמְן לְעֵינֵי מַעֲמ״ש, דְכִינּוּן שְׁיִוְכַל לְהִיּוֹת בְּזֹא״ז לֹא תְלִי מִיִּדִי בְּבְרִינָה, וְהִכָּא נְמִי כִינּוּן דְאִפְשֵׁר שְׁיִקְדָּשׁוּ שְׁנֵיהֶם ע״כ אִינוּ שְׁיִיךְ לְהֵאִי דְבְּרִינָה]: וְיֵשׁ לְהִבִּיא קֶצֶת רְאִיָּה לְזֵה מְהִירוּשְׁלָמִי (פ״ב דְשְׁקָלִים ה״ג) הִמְפָּרִישׁ שְׁקָלוֹ וְסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב לֹא קִידָשׁ, הִמְפָּרִישׁ שְׁנֵים וְסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב שְׁנֵים וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב אֵלָא א׳ אוֹתוֹ הַשְּׁנִי מָה אֶת עֶבֶיד לִי נִשְׁמַעֵינָה מִן הָדָא הִפְרִישׁ חֻטָּאוֹתוֹ וְסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב לֹא קִדָּשָׁה הִפְרִישׁ שְׁנֵים וְסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב שְׁתֵּים וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב אֵלָא אַחַת אוֹתָהּ הַשְּׁנִי מָה אֶת עֶבֶיד לָהּ אֵלָא רוּעָה ה״נ אִילוּ לְנִדְבָה אֵלְמָא אַע״ג דְבִזֹּא״ז לֹא קִדָּשׁ דְהָיִי דוּמְנִי דְסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב וְאַפ״ה בְּב״א קְדוּשׁ, וְעֵינֵי בְּרַמְבַּ״ם (פ״ג מ׳ה שְׁקָלִים ה׳ יב) הִמְפָּרִישׁ שְׁקָלוֹ וְסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב לֹא קְדוּשׁ, הִמְפָּרִישׁ שְׁנֵים וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב אֵלָא א׳ אִם בְּזֹא״ז הָאֲחֵרוֹן לֹא קִידָשׁ וְאִם בְּב״א הָא שְׁקָלִים וְהַשְּׁנִי מוֹתֵר שְׁקָלִים, וְע״ש בְּהַשְּׁגַת הָרֵאָב״ד שְׁפֶתֶב בִּירוּשְׁלָמִי אִינוּ כֵּן אֵלָא הָאֲחֵד חוֹלִין וְכו׳ ע״ש אֵלְמָא דְלִפִּי מָה שְׁהִבִּין הָרֵאָב״ד בְּדַעַת הֵרַמְבַּ״ם בְּב״א קְדָשׁ אַע״פ שְׁאִינוּ בְּזֹא״ז וְאַפְּלִי לִפִּי מָה שְׁפֶתֶב הַלַּח״מ בְּרַמְבַּ״ם (פ״ה מ׳ה פֶּה־מ״ק ה״ו) דְהָא שְׁפֶתֶב הֵרַמְבַּ״ם דְהָא שְׁקָלִים וְהַשְּׁנִי מוֹתֵר שְׁקָלִים הֵינּוּ דְהָיִי חוֹלִין, וְאִין הֵנ״מ אֵלָא דְבִזֹּא״ז הֵרַאשׁוֹן קִידָשׁ וְבִב״א יְכוּל לְבָרוּר אִיזָה שְׁיִרְצָה, זֵהוּ דְוָקָא בְּשְׁקָלִים אֲבָל בְּחֻטָּאת פֶּתֶב שְׁם הֵרַמְבַּ״ם (ה״ו) הִמְפָּרִישׁ חֻטָּאוֹתוֹ אוֹ דְמִי חֻטָּאוֹתוֹ כְּסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב הָרִי אֵלוֹ חוֹלִין וְלֹא נִתְקַדָּשׁוּ, הִפְרִישׁ שְׁתֵּים אוֹ דְמִי שְׁתֵּים וְכְסָבוּר שְׁהוּא חֲטִיב שְׁתֵּים וְנִמְצָא שְׁאִינוּ חֲטִיב אֵלָא א׳ יְבִיא אַחַת וְהִשְׁאָר יִפְלוּ לְנִדְבָה, אֵלְמָא דְבְּחֻטָּאת סוּבֵר הֵרַמְבַּ״ם שְׁקְדוּשׁ בְּב״א אַע״פ שְׁאִינוּ בְּזֹא״ז (וּבְשְׁקָלִים הֵינּוּ דְאִפִּילוּ דְמִי לְאֵלוֹ אַפ״ה הָיִי הַמּוֹתֵר חוֹלִין מִשׁוּם דְהֵם קְצוּבִים, וְכִמוּ שְׁאֵמֵר ר״ש, וְע״ש בַּלַּח״מ וּבִירוּשָׁלַיִם בַּק״ע) אֲבָל בְּחֻטָּאת קְדוּשׁ בְּב״א אַע״פ שְׁאִינוּ בְּזֹא״ז אֵלְמָא דַּאֲע״ג שְׁאִינוּ בְּזֹא״ז הֵינּוּ מִשׁוּם דְכָבֵר נִפְקַע חוּבוֹ וְתוֹ אִינוּ חֲטִיב חֻטָּאת וְזֵהוּ דְוָקָא בְּזֹא״ז אֲבָל לֹא בְּב״א וְכִמוּ שְׁבִיאֲרֵתִי תְּחִילָה, וְע״כ קְדָשׁוֹ תְּרַנְוִיָּהוּ אַעֲפ״י שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ רַק לֹא וְיִהְיֶה הַב׳ מוֹתֵר חֻטָּאת וְיִרְעָה וְיִפְלוּ דְמִי לְנִדְבָה (וְעֵינֵי שְׁהַ בִּירוּשָׁלַיִם מָה פְּלִיגִי בְּמַכְנֵס פְּרוּטְרוּט אֲבָל בְּאוּמֵר אֵלוֹ לְשְׁקָלִים כֹּל עֲמָא מוֹדוֹ שְׁהִמוֹתֵר חוֹלִין) אֵלְמָא אַע״ג דְאִינוּ בְּזֹא״ז אַפ״ה בְּב״א קְדָשׁוֹ אֵלָא וְדַאי שְׁהִטְעֵם מִשׁוּם שְׁאִינוּ חֲטִיב עוֹד חֻטָּאת, וְזֵה דְוָקָא בְּזֹא״ז אֲבָל בְּב״א לֹא: וְיֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה לְזֵה מָהָא דְאִמְרִינֵן בְּמִנְחֹת (דָּף מַח) תְּנִי ר׳ תְּנִינִי טִירְתָּא קַמִּי דַּר׳ יוֹחָנָן שְׁחַט אַרְבַּעַה כְּבָשִׂים עַל שְׁנֵי חִלּוֹת מוֹשֵׁף שְׁנֵים מֵהֶם וְזוֹרֵק דְמִן שְׁלֹא לְשִׁמּוֹן שְׁאִם אִי אַתָּה אוֹמֵר כֹּף הַפְּסֻדָּת אֶת הָאֲחֵרוֹנִים וְלִכְאוּרָה אֲמָאי לֹא מִקְשָׁה הַשׁ״ס דְהִיכִי קְדוּשׁ לַר׳ יוֹחָנָן

דס"ל גבי תודה וששחטה על שמונים חלות דלא קדשה וכמו דמקשה הש"ס תחילה גבי ב' כבשים על ד' חלות ולישנינהו באומר תיקדוש א' מתוך שנים כמו דמשני התם, אלא נדאי דזהו דוק' בהחלות שמתקדשים ע"י הזבח של תודה והתודה אינה מקדשת אלא מ' וכו' בשני חלות של כבשי עצרת דמתקדשים בהכבשים ע"כ אמרינו בזה כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו משא"כ בשחט ד' כבשים על ב' חלות דהא דאינו בזא"ז היינו משום דא"צ רק לב' כבשים, וע"כ לא אמרינו בזה כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו.

ועיין ברמב"ם (פ"ח מה' תמידין ומוספין הי"ב) שכתב שחט ב' כבשים על ד' חלות אם אמר יקדשו שנים מתוך ד' כו' ואם לא התנה לא קידש הלחם, ובהל' י"ג פתב סתם שחט ד' כבשים על ב' חלות מושב שנים מהם כו' ולא פתב שאמר יקדוש א' מתוך שנים: ועפ"ז יתבאר הירושל' (פ"ב דקידושין ה' ד) א"ר אלעזר באחיות לא קידש ובחטאות פיפר, דהיינו שאמר הרי פולקם מתקדשות וכמו דאמר התם א"ר חייא בר בא ש"מ חמש כו' את ש"מ שחמש נשים מתקדשות כא' ע"ש ולא נצטרף לאוקמי דאמר תיקדוש א' מתוך שנים ומשום קידושין שאין מסורין לביאה דלא פהילכת', דהא אנו קי"ל דקידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין, אלא דאמר הרי פולקם מתקדשת לי בכלפלה זו, והטעם משום דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו (והירושל' ס"ל דאת וחמור קנה וכמו דאמר התם ערוה ושאנה ערוה תופס את שאינו ערוה וכמו שפי' הק"ע שם) אבל בחטאות פיפר דגבי חטאות ס"ל לר' אלעזר דקדוש בב"א אע"פ שאינו בזא"ז (וע"כ הסמיך הרמב"ם בפ"ה מה' פהמ"ק דינים אלו שכתב (פ"ה ה"ה) הפריש שתי ציבורי מעות לאחריית מתפפר בא' מהם והשני יפול לנדבה ואח"כ פתב שם הל' ו' המפריש חטאתו או דמי חטאתו וכסבור שהוא חייב כו' הרי אלו חולין ולא נתקדשו ואח"כ פתב הפריש שנים או דמי שנים וכסבור שהוא חייב שנים ונמצא שאינו חייב אלא א' יביא אחת והשאר יפלו לנדבה להורות דלא אמרינו בזה כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו), וכן פתב הרמב"ם (פ"ג מה' שגגות ה' ו) הביא שתי חטאות על חטא א' יקריב איזה שירצה והשני' תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמי לנדבה ולא ביאר דאמר דתיקדוש א' מתוך השנים וע"כ אומר בירושלמי דבחטאות פיפר [והא דקאמר איך עבידא הוא ענין בפני עצמו האיך עבידא אם שחט בב"א המזבח בורר את הראוי לו ושתייהן אסורות באכילה דאם לא שחט בב"א הא קי"ל כו' אושע' דהמפריש ב' חטאות לאחריית דמתפפר באיזה מהם שירצה והשני' תרעה, אך מיירי באם שחט שני חטאות לשם חטאת א' המזבח בורר את הראוי לו, שניהם אסורין באכילה, ר' זעירא בשם ר' יוחנן שחט את הראשון שלא לשמו ואת השני לשמו פיפר, (פי' דמיירי באשם שכשר שלא לשמה אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה צריך להביא השני דהא הפריש שניהם לאחריית, אבל אם שחט הראשון לשמה והשני שלא לשמה על מה השני בא ומכפר, ולא כמו שפירשו הק"ע והפ"מ דקאי על חטאת דהא חטאת פסול שלא לשמה, ועיין במנחות דף חח: וע"כ לפי מה שביארתי דלא מיירי באמר תיקדוש א' מתוך שנים אלא דאמר אילו לחטאתו ואע"ג דלית' בזא"ז אפ"ה קדוש, בזה יתישב מה שהקשו התוספ' בפסחים (דף צז) שהקשה ריב"א דה"ד אי דאמר ה"ז חטאת וחזר ואמר ה"ז חטאת אין קדושה חלה על השני' דאין אדם מביא ב' חטאות על חטא אחד, ואי דאמר הרי אלו בהמות חטאות הא אמר רבה

במי שהוציאוהו (דף ל) דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו נאפילו אחת מהן לא קדשה וע"כ אית לן למימר פגון שאמר אחת מהן תהא חטאת והאחרת לאחריות וקשה לן בשלא נאבדה החטאת א' אמאי שני' תרעה דהא לא הוקדשה אלא לאחריות החטאת דהיינו אם תאבד אבל אם נאבדה לא נתקדשה ונראה לר"י דכל כה"ג גמירי לה דרועה.

ועיין במ"ל ברמב"ם (פ"ח מה' פהמ"ק) שכתב וטעמא דמילתא היכא דהפריש ב' שהשני ירעה נ"ל לפי שחל על שניהם קדושת קרבן מספק שהרי הפריש שניהם כו' ע"ש ותמיהני שלא הביא דברי התוס' דפסחים ע"ש אבל לפי מה שביארתי יוכל להיות דמייירי באומר אלו לחטאתי וע"כ אפשר דלא קשי' מידי מביריה כיון דשניהם קדושים לחטאת אלא שאם הקריב הא' נעשה שני מותר חטאת ותרעה ויפלו דמיו לנדבה אף עכ"ז הוא דוחק גדול בעיני, דמ"מ אע"ג דלא אמרינן כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו אפ"ה לא קדוש רק אחת והשני' תרעה א"כ תלי בביריה ואפשר לומר כמו שכתבתי בספרי ע"י בשם הר"ן לענין מעמ"ש דכיון שיוכל להיות בזא"ז לא תלי בביריה והכא נמי אפשר שאם יאבד הא' יהי' השני' חטאת, וע"כ לא תלי מידי בביריה.

ויש בזה להאריך עוד ואין כאן מקומו: ועוד יש להביא ראי' למה שביארתי דכל שאינו מחמת שפותר זה לזה לא אמרינן בכה"ג כל שאינו בזא"ז כו'. מהא דלכאורה קשה למאי מקשה הש"ס בקידושין (ד' נא) מהא דהמרבה במעשרות פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלים ומשני דאית' לחצאין ופירש"י הילכף קשהפריש בב"א יותר מכשיעור ויש למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון ואיך' למימר דנתפשו כולהו לפי חשבון כו' עכ"ל משמע מפרש"י שפאמת לא קדוש כל חטה אלא פלגא ולכאורה אמאי לא מקשה הש"ס מתרומה דתנן (פ"ג דתרומות תרם ועלה בידו א' מששים תרומה וא"צ לתרום חזר והוסיף חייב במעשרות ואילו אם תורם בב"א הא תנן בחלה ומייתי לה בחולין (ד' קלו) האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום הא אם משנייר במקצת הוי תרומה אעפ"י שאינו בזא"ז אלא ודאי דהטעם הוא דלא מקשה מתרומה דבתרומה הא שאינו בזא"ז משום שפדעתו הי' לפטור מיד מן התרומה וחטה א' פוטר את הכרי ע"כ אין לו על מה לחול אח"כ אבל אם לא הי' בדעתו לפטור מן התרומה ישנו בזא"ז נמי וכמו דאמרינן פ"ג דירושלמי ר' אימי בשם ר' יוחנן במתפונן לפטור את הכרי אבל אם אינו מתפונן לפטור את הכרי אפי' א' על א' וא"כ אפי' בזא"ז נמי תפיש אם אינו מתפונן לפטור את הכרי וע"כ בב"א ודאי אינו מתפונן לפטור ע"כ תפשי משא"כ במעשר דאינו קדוש רק א' מעשרה והמרבה במעשרותיו פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלים ואינו יכול להרבות במעשר יותר מעשרה אפי' אם נתפונן להוסיף וע"כ פרי' דאי' תפיש בב"א ומשני משום דאית' לחצאין דאם אמר פלגא דחוטת' קדשה וע"כ פלגא מיהא קדשה וכן אמרינן בירושלמי (פ"א דפיאה) דתנן אלו דברים שאון להם שיעור הפיאה ואמרינן התם דמשקצר שבולת הראשונה נתחייבה בפיאה ואם ביקש לעשות כל שדהו פיאה עושה ואמרינן התם הפיאה יש לה שיעור מלמטן ואין לה שיעור מלמעלן (פי' דיש לה שיעור א' מס') אית תנוי' תני הפיאה והבכורים כו' אין להם שיעור לא למעלן ולא למטן מה נפיק מבניהן כו' מאן דמר הפיאה יש לה שיעור מלמטן ואין לה שיעור מלמעלן מה שנתן נתן חזר והוסיף חזר והוסיף חייב במעשרות עד שעה שישלים ומאן דמר הפיאה אין לה שיעור לא למעלה ולא למטה מה שנתן כבר נפטר חזר והוסיף

חייב במעשרות עינין בר"ש וברא"ש אלמא אע"ג דבזא"ז אמרינן פיון שנתן פבר נפטר
ואם מוסיף חייב במעשר ואפ"ה יכול להפריש פיאָה בב"א פל שדהו לאחר קצירת
שיבולת א' ופטורין פולן מן המעשר אלא נדאי דהטעם הוא כמו שבארתי דהטעם שאינו
בזא"ז הוא משום דכבר הפריש ואין בדעתו להפריש ע"כ לא חל בזא"ז משא"כ בב"א
כמו שבארתי.

ועינין ברמב"ם (פ"א מה' מתנות עניים) במ"ל שם ודו"ק: הרי נתבאר דב' שבועות וכן
נדר ושבועה חלים בב"א דכיון דבאוסורים חל בב"א הקא נמי בנדורים ושבועות ולא
אמרינן בכה"ג פל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו וכמו שהשגתי על המהרי"ט והמקנה
[וכן ביארתי לענין ב' חטאות אלא שמסתפינא מחמת שהתוס' פתבו דווקא דאמר יקדוש
א' מתוך שתיים] אבל בקידושין וכן בב' שבועות נדאי חיילי בב"א אע"ג דקיי"ל פרבה
דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו ודלא פהמקנה שכתב דהרמב"ם לא ס"ל פהו דרבה
דכל שאינו בזא"ז כו': אף לפי זה כיון שבארתי שהרמב"ם נמי ס"ל פרבה דכל שאינו
בזא"ז אפי' בב"א אינו צריף להבין דא"כ אמאי פסק הרמב"ם בפ"ג דנדורים (ה' כב)
דאם אמר לה קיים ומופר ליכי בב"א דה"ז קיים ומה שתיגרן הכ"מ דכיון דלא חיילי לא
הקמה ולא הפרה ממילא הוי קיום דשתיקה הוי פבר הבאתי לעיל מה שהקשה ע"ז המ"א
דכיון דשתיקה הוי אמאי לא יפר כל אותו היום: ולכאורה אפ"ש לומר ע"פ מה שהבאתי
לעיל התוס' דזבחים (ד' ל) גבי תמורת עולה ושלמים דס"ל לר' יוסי דדבריו קיימים
היינו משום דלא סתרי זה לזה דאפ"ש שיחולו שניהם ע"ש וכן הרא"ש והר"ן פתבו
בנדורים (ד' סט) דה"ט שאפ"ש שיחולו שניהם חצי לדמי עולה וחצי דמי שלמים וכן
פתבו התוס' בעירובין (ד' נ) א"כ אפ"ש ליישב דהא אמרינן בפ' בתרא דנדורים (ד' פו)
אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים
מקיש הקמה להפדה מה הפדה מה שהיפר היפר.

אף הקמה מה שקיים קיים, וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מה' נדרים דאם אסרה עצמה
בתאינים וענבים בין בנדר בין בשבועה כו' מה שקיים קיים מה שהיפר מופר וכן פל
פיוצא בזה ואין אומרים בהפדה נדר שהופר מקצתו הופר כולו פדרף שאומרים בהתרה:
ולפ"ז לא קשה על הרמב"ם פיון שהרמב"ם פוסק דיכול להקם חצי ולהפר חצי דהקמה
במקצת הוי הקמה, וכן הפדה במקצת וע"כ חיילא תרנוייהו, והא דקאמר ת"ש דאמר
רבה פל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו היינו לדינא דמתניתין דתנן בנדורים (ד' פז) דאמרה
קונם תאינים וענבים אלו שאני טועמת דקיים לתאינים כולו קיים, הפר לתאינים אינו
מופר עד שיפר אף לענבים, וא"כ בהקמה כולו קיים ובהפדה במקצת אינו מופר כלל,
ואפ"ל לפי פי' השני של הר"ן דהא דבהפדה אינו מופר עד שיפר כולו היינו למה שלא
הופר, אבל שהופר מופר ע"ש אעפ"כ פיון דהקמה במקצת הוי קיום לכולו לפי תנא
דמתניתין א"כ לא מצי למיחל בב"א מחמת דההקמה במקצת הוי הקמה לכולו וע"כ
סתרי ההפדה להקמה וע"כ מיייתי להא דרבה, אבל לפי מה שפסק הרמב"ם דמועיל
הקמה במקצת והפדה במקצת, א"כ ליכא בזה משום דאינו בזא"ז, דהא אפ"ש שיחולו
שניהם ודמי להא דאמרינן בקידושין (ד' נא) איתבני אבני המרבה במעשרות פירותיו
מתקנים ומעשרותיו מקולקלים כו' ואמאי נימא פל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו ומשני
שאני מעשר דאית' לחצאים דאי אמר תיקדוש פלגא דחוטתי קדשי וה"ל אפ"ש שיחולו

ההקמה והפרה, שיפר במקצת ויקיים מקצת וע"כ תפסי תרונותיהו ותפשינו צד התמור
דהיינו ההקמה ולא דמי לתמורת עולה ושלמים, דאמרינו דדבריו קיימים דהתם אפשר
שיתקיימו שניהם, אבל הכא לא אפשר לקיים שניהם וע"כ חל ההקמה בכולו, ועוד אפי'
הוי חל על הפלגא אעפ"כ אסור בכולו דהא אינו יכול לינדע איזוהו חצי מוקם ואיזוהו חצי
מופר, וכמו שכתב הר"ן בפ"י דנדרים (ד' סח) בהאיבעי' דבעל מיגז גיזז או מקליז
קליז דאי אמרי' דמיגז גיזז לקי, וכ' הר"ן דנהי דבהפרת הארוס פקע איסור דחד זיתא,
ואידך פדקאי קאי ולקי עלי' מיהו כיון דלא ידעינו הי מינייהו קאי באיסורי' לא לקי עד
דאכלה תרניהו, אבל אעפ"כ זה דוחק: ע"כ נראה לי ליישב הרמב"ם באופן אחר והוא
עפ"י מה שכתבו התוס' והרא"ש דאם אמר קיים ליכי ומופר ליכי דנדאי חלה ההקמה
ולא ההפרה כיון שאמר קיים ליכי תחילה והבעי' הוא דוקא באומר קיים ומופר ליכי
דכיון דלא גמר עדיין דיבורו של ליכי ואמר קיים ומופר הוי פחו בת אחת וע"כ פשיט
מהא דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו דהא ליפא למימר בזה תפיש לשון
ראשון דהא בשעה שגמר דיבורו חלו שניהם פאחת: וע"כ פסק הרמב"ם דלא כמשמע
מסוג' דילן דשניהם אינם חלים, דזהו דוקא אליבא דאביי וכמו דאית' בנזבחים (ד' ל)
איבעי' להו ה"ז תמורת עולה ושלמים מהו לחצות מהו אמר אביי בהא נדאי מודה ר"מ
רבא אמר עדיין היא מחלוקת וכתבו התוס' דלחצות הוא היינו שאומר לחצות היום יחולו
שניהם וע"ז אמר אביי דבהא מודה ר' מאיר דבריו קיימים דליפא למימר בזה תפוש
לשון ראשון דהא אמר שלחצות היום יחולו שניהם ורבא ס"ל דאפי' אמר לחצות היום
יחולו וא"כ חילי בחצות היום שניהם בב"א אפ"ה קאמר ר"מ דתפוש לשון ראשון
והטעם הוא כמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' עג) דקא סבר רבא דטעמו של ר"מ משום
דדעתו של אדם אם יכולים שניהם לחול יחולו ואם לאו תפוש לשון ראשון דדעתו'
אקמא פי' אם אין יכולים שניהם לחול דעתו שיחול הדבור הראשון אעפ"י שאומר
שיחול לחצות היום וכה"ג כתבו התוס' בפסחים (ד' נט) הפסח ששחטו שלא לשמו כו'
או לשמו ושלא לשמו כו' ואמרנו התם בעי ר"פ ומהתוס' משמע דגריס בעי רבא
בעבודה א' תנן כו' ור' יוסי היא דאמר בגמר דבריו אדם נתפס דאי ר' מאיר היא
אמר תפוש לשון ראשון וע"ש בתוס' דרבא לטעמי' דאית לי' דפליגי בתפוש לשון ראשון
כו' ואפי' בתמורת עולה ושלמים פליגי ובלאו הך דיוקא דהכא לא מיתוקם אלא אליבא
דרבא דמייתי לקמן בפירקין (ד' סג) גבי אחרים אומרים הקדים מולין לערלים וסבר
אינה לשחיטה אלא לבסוף וכרבא דאמר עדיין הוא מחלוקת ופליגי בתפוש לשון ראשון
אפי' בכה"ג אע"ג דאינה לשחיטה אלא לבסוף וברגע א' יש לשניהם לחול וסבר ר' מאיר
התם תפוש לשון ראשון אע"פ שלא חל בשעה שאמר דלרבה ואביי לקמן דס"ל כו'
ע"ש: והכי אמרינו לקמן, פסחים (ד' סג) לימא קא סברי אחרים אינה לשחיטה אלא
לבסוף פדרבא דאמר רבא עדיין היא מחלוקת כו' וכתבו התוס' שם דפליגי אביי ורבא
באם אמר לחצות היום יחולו שניהם וקאמר אביי דהתם מודה ר"מ כיון דבשעת אמירה
אינם חלים ולחצי היום יחולו שניהם ורבא סבר דאפי' התם פליג ר"מ כמו בשחיטה
דאינה אלא לבסוף.

דאין כאן אלא משהו א' לחול ושניהם כו' ע"ש: וא"כ הא דאמרנו אליבא דרבא תפוש
לשון ראשון אין הטעם שמיד שאמר תמורת עולה נתפסת כבר לתמורת עולה ושוב לא

יכול לחול תמונת שלמים דהא אפי' אמר שתחול לחצות היום דאפתי לא חל תמונת עולה אפ"ה סובר ר"מ דתפוש לשון ראשון אלא הטעם כמו שכתבו התוס' משום דדעתו שאם לא יוכלו שניהם להתקיים שיהי' הלשון ראשון עיקר ולא הלשון האחרון וא"כ אפי' באומר קיים ומופר ליכי בב"א דהיינו שאמר קיים ומופר ואח"כ אמר ליכי אע"ג דלא נגמר עדיין הקמ' שלא אמר ליכי עד שאמ' ומופר (וכמו שכתבו התוס' והרא"ש דבאומר קיים ליכי ומופר ליכי נדאי חלה ההקמה והאיבעי הוא דוקא באומר ליכי אח"כ) אעפ"כ פיון שאי אפשר לקיים שניהם דסתרי אהדדי דעתו שיהי' דיבורו קמא דהיינו ההקמה עיקר והא דקאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי' בב"א אינו היינו אליבא דרבה ורבה לטעמ' דס"ל דטעמ' דר"מ דתפוש לשון ראשון היינו פיון דאמר תמונת עולה לא הי' מקום לחול עוד הלשון האחרון אבל אם אמר לחצות היום לא אמרינו תפוש לשון ראשון דהא לא חלו עדיין או שאמר תמונת עולה ושלמים דהוי כמו שאמר בבת אחת ועל פן אם אמר קיים ומופר ליכי שלא נגמרה עדיין ההקמה עד שאמר ליכי ע"כ הוי כמו ב"א וע"כ פיון שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו מה שאין פן אליבא דרבא דלעולם אמרינו תפוש לשון ראשון ע"כ חלה ההקמה ולא הפרה דדעתו שאם אינם יכולים שני הלשונות להתקיים שיתקיים לשון ראשון (ואע"ג דלהרמב"ם איפשר שיחולו שניהם היינו דוקא במקרה אינה מוקם ואינהו מופר אבל אם אומר סתם מוקם ליכי ומופר ליכי הוי כמו שאמר פולו מוקם וכולו מופר פיון שאינו מברר מהו מפיר ומהו מקים) וע"כ פיון שאי אפשר שיחולו שניהם דעתו שיהי' לשון ראשון עיקר וכמו שכתבו הרא"ש והר"ן דבקיים ליכי ומופר ליכי תפוש לשון ראשון כמו שמביא התם פלוגתא דר"מ ור' יוסי וה"נ אליבא דרבא באומר קיים ומופר ליכי אע"ג דהוי כמו בת אחת אעפ"כ לא גרע מחצות היום דאמרינו אליבא דרבא תפוש לשון ראשון דאע"ג דהחלות הוא בב"א אעפ"כ פיון שאי אפשר שיתקיימו שניהם דעתו שיהא דיבורא קמא עיקר ותפוש לשון ראשון ועיין בב"י בטור אה"ע (סי' רטו) שכתב דהרמב"ם ס"ל דאם אמר ביתה זה תפוש לשון ראשון.

ומשום ביתה אתה תופשו בין להקל בין להחמיר. דלשון ראשון עיקר.

ועיין ברמב"ם ספ"ב מה' תמונה. ובמ"ל שם ובתוי"ט פ"ו דדמאי [ועוד פיון דהכא סתרי אהדדי ההקמה להפרה, בזה יסבור הרמב"ם בנודאי דתפוש לשון ראשון, וכמו שביררתי במ"א בארנקה.

וכמו שפסק הרמב"ם בהי' לפניו ב' פלפלות של טבל ואמר מעשרות של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת, אלא דהרמב"ם פוסק דתפוס לשון ראשון אלא נדאי משום דסתרי אהדדי משא"כ בהא דתמונת עולה ושלמים דלא סתרי אהדדי וייתנישב בזה מה שהקשה התוי"ט (ומה שהוכיח התוי"ט דהרמב"ם נדאי סובר דתפוס לשון ראשון אפילו בחכ"ד דמדסתם וכתב מעשרות שתי פלפלות כו' כבסיפא איכא למידק דדוקא בכה"ג דכללינהו בב"א אבל פי לא כללינהו בב"א אע"ג שאמרם בתכ"ד תפוס לשון ראשון עכ"ל, יתבאר בסמוך שפן הוכיח הירושלמי דאפילו תכ"ד תפוס לשון ראשון, ותמיהני על התוי"ט שלא הביא הירושלמי ודו"ק]: ובזה יתבאר הירושלמי (פ"ז דדמאי) תמן תנינן ה"ז תמונת עולה ותמונת שלמים ה"ז תמונת עולה דברי ר"מ א"ר יוסי הנינו

סברין מימר מה פליגין ר"מ ורבנן לאחר כ"ד אבל בתוך כ"ד לא מן מה דאמר ר"א ר"מ היא הדא אמרה אפי' תכ"ד אינו חוזר בו דתני מעשרותיהן מעשרות כלפלה בתבירתה קרא שם מפני שקבע ב' שמות פאחת הא זא"ז אין את תופש אלא ראשון ראשון בלבד א"ר אבינא מודין חכמים לר"מ (ט"ס וצ"ל מודה ר"מ לחכמים) באומר כו' בהמה זו תחת שני זבחים (כצ"ל) חייב מפני שקבע ב' שמות פאחת הא וא"ז אינו תופש אלא ראשון ראשון בלבד לא כן א"ר שמואל בר רב יצחק כו' אמר ה"ז תמורת עולה חוזר בו אפי' בתוך כ"ד פאן במתכונן לפחות פאן במתכונן להוסיף אמר ה"ז תרומה אפי' תכ"ד אינו חוזר אדם נשא על הקדושו ואין אדם נשא על תמורתו (ועיין בהמפרש מהרא"פ שפי' כמו שנדפס בירושל' דאין אדם נשא על תרומתו והקשה שם דהא בנדריים (ד' נט) אמרינן דיש נשאלה בתרומה וכבר פתבתי בספרי ע"י (סי' טז) שהוא ט"ס וצ"ל שאינו נשא על תמורתו וכן הוא בירושלמי (פ"ה דנזיר) ר' ירמיה כו' כל עמא מודו שאין נשא על תמורתו מה פליגין בהקדושו שב"ש אומרים פשם שאין אדם נשא על תמורתו פה אין אדם נשא על הקדושו): ונראה לי פירושו דא"ר יוסי הוינן סברין מימר מה פליגין ר"מ ורבנן לאחר כדי דבפור אבל תכ"ד לא מן מה דא"ר לעזר ר"מ היא הדא אמרה אפי' בתכ"ד אינו חוזר דתני מעשרותיהן מעשרות כלפלה בתבירתה קרא השם ומפני שקבע ב' שמות פאחת הא זה אחר זה אינו תופש אלא ראשון ראשון בלבד פי' שתחילה הי' סבור דהטעם דסובר ר"מ תפוש לשון ראשון היינו משום שאינו יכול לחזור בו וכמו שסובר אבני בזבחים (ד' ל) דלחצות היום חיילו תרנוניהו דאע"ג דאמר תמורת עולה תחילה אפ"ה פיון שקודם חצות היום לא חל עדיין הא דאמר תמורת עולה ובחצות היום חיילו תרנוניהו ע"כ מודה ר"מ דלא אמרינן תפוש לשון ראשון דכל עיקר הטעם הוא משום שאינו יכול לחזור בו וע"כ סובר דלחצות היום חיילו תרנוניהו וכן הוי סבר ר' יוסי וע"כ הי' סובר דכל פלוגתין אינו אלא לאחר כ"ד דאינו יכול לחזור אבל תכ"ד שייכול לחזור בו אינו סובר תפוש לשון ראשון אבל מפי שמע דמתני' דמעשרותיהן מעשרות כלפלה בתבירתה אפי' אתי כר"מ ודוקא אם אמר מעשרותיהן מעשרות כלפלה בתבירתה אבל אם הקדים תחילה תפוש לשון ראשון אלמא דאין הטעם משום דחל הדבור הראשון תחילה דא"כ אמאי צריך לומר ועשרותיהן מעשרות כלפלה בתבירתה דלא אמר שום שם תחילה לאשמועינן דאפי' תכ"ד נמי חיילו תרנוניהו: אלא ודאי דהטעם כמו דס"ל לרבא דאפי' בלחצות היום דהחזירות הוא בב"א אפ"ה פיון שאמר תחילה תמורת עולה ואח"כ תמורות שלמים דעתו ורצונו שיחול הדבור הראשון תחילה: וע"כ אומר הירושלמי דמודה ר"מ ודוקא באומר ה"ז תחת ב' זבחים דלא אמר שום דבור ראשון, והוי כמו שאמ' מעשרותיהן מעשרות כלפלה בתבירתה קר' השם מפני שלא אמ' שום דבור תחילה משא"כ תכ"ד אעפ"י שייכול לחזור בו אעפ"כ פיון שאמר דבור ראשון תחילה סובר ר"מ דתפוש לשון ראשון ולא גרע מחצות היום דבנדאי חיילי תרנוניהו בב"א אעפ"כ פיון שאמר תמורת עולה תחילה פוננתו שיחול הדבור הראשון ואח"כ הקשה לא כן אמר דאם אמר תמורת עולה דייכול לחזור בו וא"כ בנדאי תפוש לשון אחרון דהא חוזר בו מדבור הראשון ומשני פאן במתכונן לפחות פאן במתכונן להוסיף דאימתי אמרינן דהוי חזרה אם חוזר בו לגמרי אבל אם מתכונן להוסיף בנדאי חל הדבור הראשון דאמרינן תפוש לשון ראשון: והא דפליגי אבני ורבא בלחצות היום

ואמאי לא פליגי בתכ"ד דאם הטעם משום דחל דיבור הראשון הרי יכול לחזור בו משא"כ לרבא וכמו שבארתי בהירושלקמי דלשיטת הש"ס דילן וכן מסיק בירושלקמי דאין שאלה בתמורה וכיין דאין שאלה בתמורה אינו יכול לחזור אפי' תכ"ד וכמו דמסיק בירושלקמי שם אמר ה"ז תמורה אפי' תכ"ד אינו חוזר אדם נשאל על הקדישו ואינו נשאל על תמורתו וכן פתבו התוס' רפ"ב דנזיר (ד' ט') דלב"ש דלא מהני שאלה בהקדש לא מהני חזרה בתכ"ד וע"כ פליגי בלחצות היום דוקא דהדיבור קדם תחילה והסיילות הוא בב"א ודו"ק: וכן מסיק בירושלקמי שם דבתמורה לא מהני חזרה תכ"ד והא דקאמר תחילה דבתמורה מהני חזרה תכ"ז אפשר לומר משום שבירושלקמי איכא פלוגתא הא דתמורה קדשה בטעות דהאי בעל המימרא בירושלקמי הוא ר' יוסי ור' יוסי לטעמין (בפ"ה דנזיר) דאמרינן התם א"ר ירמין בא לומר חולין ואמר עולה קדשה א"ר יוסי במתפנין להקדיש אנו קיימים אלא שהוא טועה משום דבר אחר ואמרינן התם מתניתא מה היא (פי' המשנה דהמתפנין לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה עולה ואמר שלמים).

שלמים ואמר עולה. דלא אמר ולא פלוג כמון דאיתא בפסחים (ד' סג) על דעתין דר' ירמין במחלוקת.

על דעתין דר' יוסי ד"ה פי' דלר' ירמין שסובר דב"ש סברי הקדש בטעות אפי' אם בא לומר חולין ואמר עולה וא"כ לא אתי האי מתניתא כב"ש דהמתפנין לומר עולה ואמר שלמים דלא קדוש משום דבעינן פיו ולבו שוין ולא אתי אלא כב"ה וע"ו אומר על דעתין דר' ירמין במחלוקת על דעתין דר' יוסי ד"ה דלר' יוסי אפי' לב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש אלא בטועה מחמת דבר אחר אבל לא בטועה בעיקר הדבר וע"כ אתי ככ"ע דאם נתפנין לומר עולה ואמר שלמים הוי בטועה בעיקר הדבר וב"ש נמי מודה: והנה הא שסובר ב"ש דהקדש בטעות הוי הקדש יליף מתמורה כמו דאמרינן בתמורה (ד' לא) מ"ט דב"ש דילפי תחילת הקדש מסוף הקדש מה תמורה אפי' בטעות אף הקדש אפי' בטעות והכי אמרינן בירושלקמי (פ"ה דנזיר) תמן תנינן ריב"י אומר עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשין חזקין אמר לשוגג בל"ת ולמזיד בל"ת אבל אם בא לומר חולין ואמר עולה לא קדשה אמר ר' יוחנן בא לומר חולין ואמר עולה קדשה אבל אם בא לומר עולה ואמר חולין לא קדשה ותיי דר' יוחנן בר"י ב"י בתמורה כפתרה דר' ירמין על עתי דב"ש במוקדשין (פי' דאתי דר' יוחנן דקאמר בר"י ב"י דאפי' בא לומר חולין ואמר עולה קדשה כפתר דר' ירמין שסובר דאפי' בטועה בעיקר הדבר כגון שבא לומר חולין ואמר עולה דקדוש ע"כ בתמורה נמי סובר דאפי' בטועה בעיקר הדבר) וכמו דאמרינן דבא לומר חולין ואמר עולה וכן ה"כ נמי אם רצה לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים וכמו דאמרינן בש"ס דילן בתמורה (ד' יז) ה"ד שוגג כמזיד אמר חזקין דסבור שהוא מותר להמיר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ר"ל ור"י אמרי כסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים והוא כפתר דר' ירמין אבל לפתר דר' יוסי שסובר דדוקא בטועה מחמת דבר אחר כהא דתנן פיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון וא"כ ה"נ בתמורה לא קדוש אלא ג"כ בטועה מחמת דבר אחר (וכנה תנישב הל"א בתמורה שם כסבור לומר שחור ואמר לבן).

גבי תמונה לקי כו' פ'י שזוהו לדעת ר' יוסי דבהקדש לב"ש הוא רק דוקא בטועה מחמת דבר אחר ולא בטועה בעיקר הדבר ומחמת דבר אחר היינו שור שחור ואח"כ יצא לבן) וע"כ אמר בשור שחור וא"כ לדברי ר' יוסי אם הי' טועה מתמורת עולה לתמורת שלמים לא הי' קדוש וכן הכי נמי בתורה רק לדברי ר' ירמ' לא מהני חזרה בתמורה כלל אפי' תכ"ד דהא ס"ל דאפי' בטועה בעיקר הדבר (ולא מהני שאלה בתמורה אלא א"כ שואל בעיקר ההקדש ועיין בגזיר (ד' לב) א"ר ירמ' מדב"ש נשמע לב"ה כו'): ולפי"ז הי' אפשר ליישב הא דבסוגי' דב"ק (ד' עב) מוכח דס"ל דמהני חזרה בתורה כדי דיבור דזהו לדעת ר' יוסי בירושלמי דאם טועה בעיקר הדבר לא הוי תמורה לב"ש משא"כ אנו קיי"ל כר' ירמ' (ואלוהי מסתפינא הייתי מגיה בירושלמי ר"י אמר ה"ז תמורה כו' ועכ"פ הא דאמרינו דאין שאלה בתמורה ואין חזרה תכ"ד הוא לדעת ר' ירמ' וע"כ לא פליגי אביי ורבא אלא בלחצות דבתוך כדי דיבור מהני חזרה וא"כ בנדאי לר' מאיר תפוש לשון ראשון וע"כ פליגי בלחצות היום דהדיבור של תמורת עולה קדים ואפ"ה חזירי בבת אחת ואפ"י בכה"ג נמי אמרינו תפוש לשון ראשון וע"כ סבירא לי' להרמב"ם בקנינים ומופר ליכי אע"ג דאמרן בבת אחת וחזירי תרונניהו אפ"ה פיון שקדם ואמר קנינים תחילה תפוש לשון ראשון וע"כ חל ההקמה ולא ההפכה והא דאמר דכל שאינו בזה אחר זה היינו לרבה ואביי דס"ל דהטעם פיון שחל קדוש' א' שוב אינו יכול לחול קדושה ב' משא"כ ה"א הוי כמו בת אחת וכמו שביארתי לעיל: הרי נתבאר דגדר ושבועה חלים בבת אחת וגם ב' שבועות חלים בבת אחת דכל שאינם סותרות זו לזו לא אמרינו דכל שאינו בזא"ז אפי' בבת אחת אינו וכמו שביארתי, כן נראה לי: סימן ב' שאלה אם קנינים נדרי אשתו ונתחרט ונשאל לחכם על הקמתו והתיר לו אם יכול להפר אפילו אחר יום שמעו או לא: תשובה הטור כתב ביו"ד הלכות נדרים (ס' רלד) קנינים נדרי אשתו או בתו ונתחרט נשאל לחכם על הקמתו ומתיר לו.

ויש לדקדק אם צריך לשאול ביום שמעו דאיכא למימר דלא גרע משתיקה, ומיהו נראה פיון שאינו יכול להפר הוי כמו שאינו יודע שיכול להפר שאין שתיקתו קיום ומיפר אפילו לאחר כמה ימים עכ"ל: וא"כ לפי זה מוכח דכיון שאינו יכול להפר הוי כמו שאינו יודע שיכול להפר שמיפר אפילו לאחר כמה ימים אף לכאורה עדיין צריך לבאר דגרסינו בירושל' (פ"י דנדרים ה"ח) נשתתק וחסר לדבורו על דעת' דר"י בר"י נותנין לו כ"ד שעות, על דעת' דרבנן אין לו אלא אותו היום בלבד, נשתתק וחסר לדבורו על דעת' דר"י בר"י מצרפין לו כ"ד שעות, על דעת' דרבנן לעולם מיפר והולך עד שיחזור לדבורו לפני שקיעת החמה שעה אחת עכ"ל (פי' דלרבי יוסי בר"ר יהודה דאמר בגזירים (דף עה) דהפרת נדרים מעל"ע ע"כ אינו תלוי דוקא בסוף היום ובעינין שיהא ראוי להפכה כל כ"ד שעות אבל לרבנן דסברי שאינו מיפר אלא אותו היום בלבד ע"כ בעינין שיהא ראוי להפכה בסוף היום): והק"ע תמה על שלא הביאו הפוסקים לדין זה ע"ש.

ונעלם ממנו הא דאית' בפ"י דנדרים (דף עא) איבעי להו גירושין כשתיקה דמי או כהקמה דמי למאי נ"מ כגון דגרשה ואהדר' ביומא אי אמר כשתיקה דמי מצי מיפר לה ואי כהקמה דמי לא מצי מיפר לה.

וְכַתֵּב ע"ז הָרָא"ש וּבְאֲרוֹסָה מִיָּיִר דָּאִין הִבְעֵל מִיָּפֶר בְּקוֹדְמִים כְּדִמְסִיקְנָא וּבְלֵא אֶהְדְּרָה
נְמִי הָוֵי מְצִי לְמִימֵר דָּאִי כְּשִׁתִּיקָה דְּמִי נְתָרוּקְנָה רְשׁוּת לְאָב וּמִיָּפֶר וְהָאִי דְּנִקְט אֶהְדְּרָה
לְאִשְׁמוּעִינֵן דְּנִקְט דְּאֶהְדְּרָה בְּיוֹמָא אֲבָל אִם עֵבֶר הַיּוֹם לֹא מְצִי מִיָּפֶר לֵה אֶפְיָלוּ הִי גִירוּשִׁין
כְּשִׁתִּיקָה אַע"ג דְּלֵא הִי תַחְתָּיו בְּסוּף הַיּוֹם וּמִיָּהוּ בִירוּשָׁלַיִם דְּפִיָּרְקִין לֹא מִשְׁמַע הִכִּי דְגָרִיס
בִירוּשָׁלַיִם גְּבִי פְלוּגְתָּ דְרִיב"י וְרַבְּנָן אִי הִפְרַת נְדָרִים הָוֵי מַעַל"ע אוּ עַד שְׁתַּחֲשֹׁף דְּנִקְט
נִשְׁתַּתֵּק וְחֹזֵר לְדִיבּוּרוֹ עַל דְּעַתָּי דְרִיב"י נוֹתְנִים לוֹ כ"ד שְׁעוֹת, וְלִרְבָּנָן לְעוֹלָם הוּא מִיָּפֶר
וְהוֹלֵךְ עַד שְׁיַחְזוֹר לְדִבּוּרוֹ לְפָנֵי שְׁקִיעַת הַחֲמָה, חֹזֵר לְדִיבּוּרוֹ לְפָנֵי שְׁקִיעַת הַחֲמָה שְׁעָה
א' שׁוּב אֵינּוּ יָכוֹל לְהִפְרֵי, אֲלֵמָא שְׁעוֹת שְׁאִינְהָ רְאוּיָה לְהִפְרֵי אֵינּוּ עוֹלָה מִן הַמְּנִינָן עַכ"ל,
וְכֹן כְּתִיב הֵר"ן וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְאֶהְדְּרָה בְּיוֹמָא לְהִכִּי נִקְט בְּיוֹמָא דָּאִי אֶהְדְּרָה לְמַחֵר פְּשִׁיטָא
דְּלֵא מְצִי מִיָּפֶר כִּינּוּן שְׁעֵבֶר יוֹמוֹ שֶׁל שְׁמִיעָה וְאֵע"ג דְּבִסוּף יוֹמָא לִית' בְּרְשׁוּתָא דְּבַעַל ע"כ,
אֲלֵמָא דְּשְׁעָה שְׁאִינּוּ רְאוּיָה לְהִפְרֵי נְמִי מִן הַמְּנִינָן וְדִלֵּא כְּהִירוּשָׁלַיִם וְע"כ נִקְט דְּנִקְט דְּאֶהְדְּרָה
בְּיוֹמָא וּלְפ"ז נִיחָא מַה שְׁלֵא הִבְיָאוּהוּ הַפּוֹסְקִים דְּהָא הָרָא"ש וְהֵר"ן פְּתָבוּ דְּהַש"ס דִּילָן
לֹא סְבִיר' לִי כְּהִירוּשָׁלַיִם, וְא"כ לְפ"ז כִּינּוּן דְּהַש"ס דִּילָן לֹא סְבִיר' כְּמוֹ הִירוּשָׁלַיִם וְס"ל דְּשְׁעָה
שְׁאִינּוּ לְהִפְרֵי נְמִי עוֹלָה מִן הַמְּנִינָן א"כ לְפ"ז אִם נִשְׁאָל לְחַכְמָם עַל הַקְּמָתוֹ אֵינּוּ מוֹעִיל רַק
בְּיוֹם שְׁמַעוֹ דַּאֲע"ג דְּלֵא הִיָּה יָכוֹל לְהִפְרֵי אַעפ"כ לֹא דְּמִי לֵאֵם אֵינּוּ יוֹדַע שְׁיָכוֹל לְהִפְרֵי
שְׁמִיָּפֶר אֶפְיָלוּ לְאַחַר כְּמָה יָמִים כְּמוֹ דָּאִית' בְּנְדָרִים (דָּף פִּז) דְּהַתָּם לֹא דַע כָּלָל וְע"כ לֹא
מִקְרִי בְּיוֹם שְׁמַעוֹ אֲבָל הִכָּא לֹא הִיָּה יָכוֹל לְהִפְרֵי מִחֲמַת הַקְּמָה וְאִם נִשְׁאָל עַל הַקְּמָתוֹ שׁוּב
מְהֵנִי הִפְרָה וְעוֹד שְׁאֶפְיָלוּ אִם הִיָּפֶר מִיָּד לְאַחַר הַקְּמָה וְאִת"כ נִשְׁאָל עַל הַקְּמָה מְהֵנִי
הַהִפְרָה לְמַפְרַע, דְּהָא בְּנִשְׁתַּתֵּק אֵינּוּ יָכוֹל לְהִפְרֵי כָּלָל, וְכֹן בְּאִשְׁהָ לְאַחַר שְׁנִתְגַּרְשָׁה וְאִת"כ
עוֹלָה מִן הַמְּנִינָן, וְא"כ מְכַש"כ שְׁאֵם הַקִּים לֵה נְמִי עוֹלָה מִן הַמְּנִינָן וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהִפְרֵי לְאַחַר
מַעַל"ע אַעפ"י שְׁנִשְׁאָל עַל הַקְּמָתוֹ: וְהָא דְּמִשְׁמַע דַּעַת הַרְמַב"ם דְּמְהֵנִי אֶפְיָלוּ לְאַחַר יוֹם
שְׁמַעוֹ אֶפְשָׁר לּוֹמֵר דְּהַרְמַב"ם לְטַעְמִי שְׁכַתְּבִי בְּפִי"א מַה' נְדָרִים (ה' יז) גִּירוּשָׁה הָאֲרוּס
אַחַר שְׁמַעוֹ ה"ז סְפִיק אִם הִגִּירוּשִׁין כְּשִׁתִּיקָה וְיָפֶר הָאָב עִם הִבְעֵל הָאֲחֵרוֹן שְׁיֵאָרְס בּוֹ
בְּיוֹם אוּ הִגִּירוּשִׁין כְּמוֹ שְׁקִיָּים הָאֲרוּס הָרָאשׁוֹן כּו' וְתַמָּה הַלַּח"מ שְׁם דְּאֵמָאֵי לֹא נִקְט
כָּל יִשְׁנָא דְגָמְר' דְּגִירוּשָׁה וְאֶהְדְּרָה בְּיוֹמָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ הַחִידוּשׁ שְׁכַתְּבִי הָרָא"ש וְהֵר"ן וּלְפ"ז
הִיָּה אֶפְשָׁר לּוֹמֵר דְּהַרְמַב"ם ס"ל כְּמוֹ הִירוּשָׁלַיִם דְּשְׁעָה שְׁאִינּוּ רְאוּיָה לְהִפְרֵי אֵינּוּ עוֹלָה מִן
הַמְּנִינָן וְהָא דְּנִקְט וְאֶהְדְּרָה בְּיוֹמָא הוּא מְשׁוּם דְּהַרְמַב"ם ס"ל (בְּפִי"ב מַה' נְדָרִים) נַעֲרָה
מְאֻרְסָה שְׁנִדְרָה וְשְׁמַע אֲבִיהָ וְהִיָּפֶר לֵה וְלְאַחַר יָמִים שְׁמַע הָאֲרוּס וְהִיָּפֶר בְּיוֹם שְׁמַעוֹ אֵין
זֶה מוֹפֵר כּו' וְכַתֵּב הַלַּח"מ שְׁהַב"י הִבְיָא רְאִיָּה בְּשֵׁם הַסְּמ"ג ז"ל דְּהִכִּי מִשְׁמַע בְּגַמ' פ'
נַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה (דָּף עֵא) גְּבִי בְּעֵי דְּגִירוּשִׁין כְּשִׁתִּיקָה דְּמִי אוּ כְּהַקְּמָה דְּמִי כּו' ע"ש מִשְׁמַע
מְזָה דְּלֵהִכִּי נִקְט וְאֶהְדְּרָה בְּיוֹמָא וְכְמוֹ שְׁכַתְּבִי הַט"ז בִּי"ד (סִי' רִלְד) דְּבַעֲיָנָן שְׁיִשְׁמַעוּ
שְׁנִיָּהֵם בְּיוֹם א', וְע"כ כְּתִיב הַרְמַב"ם בְּאֲרוּס אַחַר, וְכַתֵּב דְּיָפֶר עִם הִבְעֵל שְׁיֵאָרְס בּוֹ בְּיוֹם,
דַּל"ה לֹא מְצִי מִיָּפֶר, וְא"כ אֵין רְאִי מְזָה שְׁהַש"ס שְׁלָנוּ אֵינּוּ סוֹבֵר כְּהִירוּשָׁלַיִם וְא"כ כִּינּוּן
דְּס"ל כְּדַעַת הִירוּשָׁלַיִם דְּשְׁעָה שְׁאִינּוּ רְאוּיָה לְהִפְרֵי אֵינּוּ עוֹלָה מִן הַמְּנִינָן ע"כ סוֹבֵר נְמִי דָּאֵם
הַקִּים לֵה וְנִשְׁאָל עַל הַקְּמָתוֹ יָכוֹל לְהִפְרֵי אֶפְיָלוּ אַחַר כְּמָה יָמִים, אֲבָל לְדַעַת הָרָא"ש וְהֵר"ן
דְּהַש"ס שְׁלָנוּ חוֹלֵק עַל הִירוּשָׁלַיִם וְס"ל דְּאֶפְיָלוּ שְׁעָה שְׁאִינּוּ רְאוּיָה לְהִפְרֵי נְמִי עוֹלָה מִן הַמְּנִינָן
דְּלֵא כְּהִירוּשָׁלַיִם א"כ אֵיךְ פָּסֵק הַטּוֹר דְּלֵא כְּדַעַת אֲבִיו הָרָא"ש דָּאֵם נִשְׁאָל עַל הַקְּמָתוֹ
יָפֶר אֶפְיָלוּ לְאַחַר כְּמָה יָמִים דְּמִי עֲדִיפָא הַקְּמָה שְׁאִינּוּ יָכוֹל לְהִפְרֵי מֵאֵם גִּירוּשָׁה וְאִת"כ

בְּעֵינֵינוּ דְּגִירְשָׁה וְאַהֲדָרְךָ בְּיוֹמָא: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כְּדַעַת הָרָא"שׁ וְהָר"ן דְּשַׁעָה שְׂאִינוּ רְאוּי לְהִפְר.

עוֹלָה מִן הַמִּנְחָה דְּהָא תַּנּוּן בְּפ"י דְּנִדְרִים (דָּף עו) הִפְרַת נְדָרִים כֹּל הַיּוֹם וְיֵשׁ בְּדָבָר לְהַקְלִי וְלְהַחְמִיר כִּי צִדַּד נְדָרָה בְּלֵיל שַׁבַּת יִפְר בְּלֵיל שַׁבַּת וְיּוֹם הַשַּׁבַּת עַד שְׁתַּחֲשֶׁף כו', וּמְסִיק שָׁם (דָּף עז) דָּאִם הִפְרַת נְדָרִים כֹּל הַיּוֹם מְפִירִין בֵּין לְצוּרָה בֵּין שְׁלֵא לְצוּרָה מְשׁוּם דְּלֵא יָכוֹל לְהִפְר אַחַר הַשַּׁבַּת, וְהַשְׁתָּא אִי אָמְרִינוּ דְּשַׁעָה שְׂאִינוּ רְאוּי לְהִפְר אִינוּ עוֹלָה מִן הַמִּנְחָה א"כ קָשָׁה אַמְאִי הִתִּירוּ לוֹ בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת לְהִפְר בְּשַׁבַּת הָאִם לֹא יִתִּירוּ לוֹ חֻכְמִים לְהִפְר בְּשַׁבַּת יִהְיֶה שַׁעָה שְׂאִינוּ רְאוּי לְהִפְר וְאִינוּ עוֹלָה מִן הַמִּנְחָה וְכֹה"ג אָמְרִינוּ בְּסַפ"י דְּנִדְרִים (דָּף עט) דְּאָמַר ר"ח הַשּׁוֹתֵק ע"מ לְמִיקַט מִיפְר וְאֶפְילוּ מִפְּאֵן וְעַד י' יָמִים כו' מְתִיב רַבָּא נְדָרָה עִם חֲשִׁיקָה מִיפְר לָהּ עַד שְׁלֵא חֲשִׁיקָה שְׂאִם לֹא הִיפְר לָהּ וְחֲשִׁיקָה אִינוּ יָכוֹל לְהִפְר אַמְאִי לְהִי כְּשׁוֹתֵק ע"מ לְמִיקַט וְכִי"ג דְּאִי אָמַר בְּשׁוֹתֵק ע"מ לְמִיקַט מְצִי מִיפְר לְפִי שְׁאוֹתָה הִתְקַמָּה לֹא הִיָּה עַל דַּעַת שְׁיִתְקַיֵּים הַנְּדָר כ"ש דְּאִי הָוִי אָמְרִי רַבְּנָן דְּאִינוּ מִיפְר נְדָרִים שְׂאִינָם לְצוּרָה הַשַּׁבַּת דְּהָוִי מְצִי לְהִפְר מְשַׁחֲשִׁיקָה דְּהָא מְאִי דְּשִׁתִּיק בְּשַׁבַּת לָאוּ מְשׁוּם קִיּוּם אֲלֵא מְפִנִי שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהִפְר אֲלֵא וְדָאִי מְשַׁמַּע דְּכָל שְׁתִּיקָה מְקַיֵּימַת עכ"ל וְא"כ ה"נ אִי הָוִי אָמְרִי רַבְּנָן דְּאִינוּ יָכוֹל לְהִפְר א"כ הָוִי שַׁעָה שְׂאִינָה רְאוּיָה לְהִפְר וְאִינוּ עוֹלָה מִן הַמִּנְחָה אֲלֵא וְדָאִי דְּאֶפְילוּ אִינוּ רְאוּי לְהִפְר אֶפ"ה עוֹלָה מִן הַמִּנְחָה וְאִם לֹא הִפְר לָהּ בְּיוֹם שְׁמַעוּ אִינוּ יָכוֹל לְהִפְר לְמַחַר דְּאִי שַׁעָה שְׂאִינָה רְאוּי לְהִפְר אִינוּ עוֹלָה מִן הַמִּנְחָה אַמְאִי הִתִּירוּ לְהִפְר בְּשַׁבַּת אֶפ"ה שְׁלֵא לְצוּרָה, כְּמוֹ דְּאָמְרִינוּ בִּירוּשָׁלַיִם תַּמָּן תַּנּוּן מְפִירִין נְדָרִים בְּשַׁבַּת כו' וְנִשְׁאָלִים לְנִדְרִים שֶׁהֵן לְצוּרָה הַשַּׁבַּת זָקֵן שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהִפְר לְמַחַר, וְכֹר"י בְּר"י דְּאָמַר הִפְרַת נְדָרִים מֵעַל"ע (פ"י) וְא"כ אַמְאִי הִתִּירוּ לְהִפְר בֵּין לְצוּרָה הַשַּׁבַּת בֵּין שְׁלֵא לְצוּרָה, וּמְשַׁנֵּי) תִּנְפְתֵר ד"ה בְּתַחֲקִילַת לַיִל שַׁבַּת, פ"י דַּע"כ אֶפְילוּ אִי הִפְרַת נְדָרִים מֵעַל"ל לֹא יִכָּל לְהִפְר אַחַר הַשַּׁבַּת ע"כ הִתִּירוּ בֵּין לְצוּרָה בֵּין שְׁלֵא לְצוּרָה [וְיָמָה שֶׁהִקְשָׁה הַק"ע דְּלוֹקְמִי בְּשַׁנְדָּרָה מֵעַל"ש וְכִלִּים הַכ"ד שְׁעוֹת בְּיוֹם הַשַּׁבַּת, בִּיאֲרַתִּי לְקַמָּן בְּתַשׁוּבָה (ס"ד) דְּהִירוּשָׁלַיִם, סְבִירָא לִי דָּאִם הִי' לוֹ פְּנָאִי קוּדָם הַשַּׁבַּת לֹא מִיקְרִי אָנוּס וְהִי' לוֹ לְהִתִּיר מֵע"ש.

וְעֵינֵינוּ בְּסַפְרֵי ע"י (ס"י יט) מַה שְׁבִיאֲרַתִּי בִירוּשָׁלַיִם (פ"ק דר"ה) שְׁלֵמָה שְׁנַתּוֹ בַּעֲצָרַת ע"ש, וּמְבֹאֵר לְקַמָּן (ס"י ד) בְּאַרְבֻּכָה ע"ש וְהַש"ס דִּילָן (דָּף עז) סְבִירָא לִי דְּאֶפְילוּ הִנֵּה לוֹ פְּנָאִי מְבַעוֹד יוֹם כְּמוֹ דְּאָמְרִינוּ הָתָם דְּאִינְדְּקִי לִי רַבְּנָן לְבָרְךָ דְּרַב זוֹטְרָא בְּר' זְעִירָא אֶפְילוּבְנִדְרִים שְׁהִיָּה לוֹ פְּנָאִי מְבַעוֹד יוֹם] וְדוֹחֵק לוֹמַר דַּעַפ"כ הָוִי ק"פ עַל מַה שְׁכַּתַּב בְּה' תְּרוּמוֹת עכ"ל וּבְמַחְכ"ת עִירְבֵב רְאוּי לְהִפְר וְשַׁבַּת הִיא שְׁגָרָמָה: וְעכ"ז נִרְאָה לִי לוֹמַר דְּאִין מְזָה רְאָיָה כָּלֵל, וְיִתְיַיְשֵׁב ע"פ מְאִי דְּאָמְרִינוּ בְּפִסְחִים (דָּף צב) עָרַל הַזָּאֵה וְאִינְזַמֵּל הַעֲמִידוֹ דְּבִרְיָהּ בְּמִקּוּם כְּרַת כו' אִינְזַמֵּל דַּתְּנָן כְּשֵׁם שְׂאִין מְבִיאִין אוֹתוֹ דְּרָךְ רַה"ר כְּךָ אִין מְבִיאִין אוֹתוֹ דְּרָךְ גְּגוֹת וְחֲצָרוֹת וְקַרְפִּיּוֹת (וְפ"י ר"ש"י אַע"ג דְּרִשׁוּיּוֹת דְּרַבְּנָן נִינְהוּ וְיִדְחָה פְּסַחוֹ שְׂאִם יֵשׁ לוֹ זָכַר לְמוֹל מְעַכְבּוֹ דַּתְּנָן מִילַת זְכָרִיו וְעַבְדִּי מְעַכְבִּין אֶת הַפְּסַח) אֲוֹנִי וּמְצוּרָע וּבֵית הַפְּרָס לֹא הַעֲמִידוֹ דְּבִרְיָהּ כו'.

[רְאִיתִי לְהַק"ע בִּירוּשָׁלַיִם (פ"ט דְּפִסְחִים ה"ב) וְאִיזְהוּ דְּרָךְ רַחוּקָה מִן הַמוֹדִיעִים לְחוּץ וּכְמִדְתּוֹ לְכָל רוּחַ כו' ר' סִימוֹן אָמַר אֶתְפְּלָגִין ר' חֲזִיָּא וְכִי קַפְרָא חַד אָמַר עַד כְּדִי שְׁבִיבָא

ויאכל וְחֹרֶנָּא אָמַר כְּדִי שְׂיָבוּא וַיִּזְרוֹק, וְאַפִּילוּ מ"ד כְּדִי שְׂיָבוּא וַיֹּאכַל וְהוּא שְׂיֵהָא בְּתוֹךְ אַלְפִים לְתַחוּם עַד שְׁלֵא חֲשִׁיכָה וְכַתְּבֵהּ הַק"ע וּ"ת הָא תַּחוּמִין דְּרַבְּנִין וְלֹא הָעֵמִידוּ דְּבַרְיֵהֶם בְּמָקוֹם כְּרַת.

וי"ל דְּהִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתוֹ דְּסוּבְרַת תַּחוּמִין דְּאֹרְיִיתָא וְאַלְפִים כּו' ע"ש, וְשָׂגָה בְּזָה דְּהָא דְּפִלְגִי אִם עַד כְּדִי שְׂיָבוּא וַיֹּאכַל אוֹ עַד שְׂיָבוּא וַיִּזְרוֹק הוּא אֲלֵיבָא דְר"ע וְר"ע ס"ל תַּחוּמִין דְּאֹרְיִיתָא וְאַצ"ל דְּאַלְפִים לָאו דְּוָקָא.

וְכֵן פְּתוּבוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּפִסְחִים (דָּף פד) וְלר"ע קְיָיִמִין דְּאִית לִי תַּחוּמִין דְּאֹרְיִיתָא וְכַתְּבוּ וְלַרְבִּי יְהוּדָה יָכוֹל לִפְנֵס מִן הַמּוֹדִיעִים עַד סְמוּךְ לְתַחוּם בְּתַחֲלִיל הַלֵּילָה כּו' וְכֵן מְשַׁמַּע מִירוּשְׁלָמִי, וְעוֹד הִיךָ אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּאַפִּילוּ אִי תַּחוּמִין דְּרַבְּנִין הָעֵמִידוּ דְּבַרְיֵהֶם בְּמָקוֹם כְּרַת, וְעֵינִן תּוֹסֶפֶת זְבָחִים (דָּף נו) שְׂכַתְּבוּ וְהָא דְּלֹא חֲשִׁיב לִי בְּפִסְחִים בְּהַדִּי אֵינָךְ דַּפ' הָאִשָּׁה (דָּף צב) ה"נ לֹא חֲשִׁיב חֲתִיכַת יְבֻלְתוֹ וְהִבְאָתוֹ מִחוּץ לְתַחוּם דְּלֹא חֲשִׁיב אֲלֵא דְּבָרִים שְׁל חִידוּשׁ ע"ש.

וְאַגַּב רְאִיתִי לְהִבִּיא מַה שְׂרָאִיתִי בַק"ע וּדְבָרָיו תְּמוּהִים בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ו דְּפִסְחִים) דְּקָאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי הִגַּע עֲצָמָךְ שְׁנוּלְדָה לּוֹ יְבֻלַּת הָרִי אֵינָה יָכוֹלָה לִיחַתְּךָ בַע"ש כַּצ"ל (פ"א וַא"כ לִיחַתִּי שְׂבַת וּמִשְׁנֵי מִין יְבֻלַּת רְאוּיָה לִיחַתְּךָ בַע"ש וְכַתְּבֵהּ הַק"ע גְּרָסִינִן בְּכַבְּלֵי בְּסוּפָה (דָּף לג) אֵין מְמַעְטִין עֲנָבִים בִּיו"ט דְּאַשְׁחֹר אֵימַת כּו' אֲלֵא דְּאַשְׁחֹר בִּיו"ט נִרְאָה וְנִדְחָה הוּא וְקִשָּׁה אֵי אֲשְׁחֹר בִּיו"ט לְמָה אֵין מְמַעְטִין אוֹתוֹ הָא הוּי מְלֹאכָה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מַעֲיו"ט וְדוּחָה יו"ט לַכ"ע, וְהַשְׁתָּא נִיחָא לָן פִּינּוֹן דְּמִין עֲנָבִים רְאוּיָה לְמַעְטֵן בְּעָרְב יו"ט אֵינוֹ דוּחָה אֵת יו"ט וְשָׂגָה בְּדָבָר פְּשׁוּט דְּוַדָּאֵי אֵינוֹ דוּחָה יו"ט אֶפְלִילוּ לֹא הִיךָ אֶפְשָׁר לּוֹ מְעָרְב יו"ט דְּהָא יו"ט עֲשָׂה וְל"ת וְלֹא אֲתִי עֲשָׂה וְדַחֵי עֲשָׂה וְל"ת כְּמוֹ דְּאַמְרִינּוּ בַר"ה (דָּף לג) שׁוֹפֵר שְׁל ר"ה אֵין מְעַבְרִין וְכו' וְאֵינוֹ שְׂיֵיךְ לְהָא דְּהִירוּשְׁלָמִי כְּלָל]: וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה דְּאַמְאֵי יְדֻחָה פְּסַחוֹ הָא הוּא אָנוּס בְּגִזְרָה דְּרַבְּנִין שְׁלֵא לְהִבִּיא אֵת הַסְּפִין וַא"כ דְּמִי לְהָא דְּאַמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (ד' עא) ת"ש אֵין לִי אֲלֵא מִילַת זְכַרְנִי בְּשַׁעַת עֲשִׂי וְעַבְדִּיו בְּשַׁעַת אַכִּילָה מִזִּין לִימֵן אֵת הָאָמוֹר שְׁל זֶה בְּזָה וְשְׁל זֶה בְּזָה ת"ל אַז אַז לַג"ש בְּשַׁלְמָא עַבְדִּיו מְשַׁכַּח לֵה דְּאִיתְנָהוּ בַשַּׁע' אַכִּיל' וְלִיתְנָהוּ בְּשַׁעַת עֲשִׂי כְּגוֹן דְּזַבְּנִינָהוּ בִּינִי וּבִינִי אֲלֵא זְכַרְיוֹ דְּאַתְנָהוּ בְּשַׁעַת אַכִּילָה וְלִיתְנָהוּ בְּשַׁעַת עֲשִׂי הִיכִי מְשַׁכַּחַת לֵה וּמִשְׁנֵי הֵתָם ר"פ כְּגוֹן שְׁהִי אָבִיו וְאָמוֹ חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאָסוּרִים פִּי וְע"כ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת הַפְּסַח אַעפ"י שְׁלֵא מְלוֹ אוֹתָם מִחַמַּת שְׁלֵא הִי יְכוּלִים לְמוֹל וְר"פ מְשַׁנֵּי כְּגוֹן דְּהוּי כְּאֵיב לִי עֵינִי לִינְוָקָא וְאִיתְפַּח בִּינִי וּבִינִי וְעוֹד מְשַׁנֵּי הֵתָם כְּגוֹן שְׁנִקְרַע וְנִמְצָא זְכַר אֲלֵמָא דְּכָל שְׁהִי אָנוּס וְלֹא הִיו יְכוּלִים לְמוֹלוֹ אֵין מִילַת זְכַרְיוֹ וְעַבְדִּיו מְעַכְבִּין: וְהַק"ע בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ח דִּיבְמוֹת) שְׂגָה בְּזָה שְׁהַקִּשָּׁה שְׁם דְּאַמְאֵי לֹא הִבִּיא הָרַמְב"ם גְּבִי פְּסַח לַעֲנִין מִילַת זְכַרְיוֹ וְעַבְדִּיו דְּמַעַכְבִּין אוֹתוֹ מְלֹאכְנוֹל בְּפִסְחוֹ דְּעַרְלוֹת שְׁלֵא בְּזַמְנָה לֹא הוּי עַרְלוֹת כְּמוֹ שְׁהִבִּיא הָרַמְב"ם (פ"א מ'ה תְּרוּמוֹת ה' ט) וְכַתְּבֵהּ שְׁהַרְמַב"ם סְמוּךְ עֲצָמוֹ עַל מַה שְׂכַתְּבֵהּ תְּרוּמוֹת וְהוֹכִיחַ דְּאַלְת"ה אֲמַאי לֹא הִבִּיא הָרַמְב"ם בְּתְרוּמוֹת הָא דְּהִבִּיא סַפ"ט מ'ה ק"פ שְׂכַתְּבֵהּ וְכִיצַד יְהִי כְּגוֹן רְאוּיָה לְמִילָה אַחַר שְׁחִיטַת הַפְּסַח וְלֹא יְהִי רְאוּיָה קוֹדֵם שְׁחִיטָה כְּגוֹן שְׁחִלְצַתוֹ חֲמָה שְׂצָרִיךְ ז' מִיּוֹם הַבְּרָאוֹתוֹ כּו' אֲלֵא וְדָאֵי דְּסְמוּךְ בַּה' תְּרוּמוֹת עַל מַה שְׂכַתְּבֵהּ ק"פ וְכֵן סְמוּךְ עֲצָמוֹ בַּה' הַדְּבָרִים שְׁבַפְּסַח א"צ לֹאמַר מְשׁוּם דְּעַרְלוֹת שְׁלֵא בְּזַמְנָה לֹא הוּי עַרְלָה

אַלָּא דְאָפִילוּ הָוֵי עֲרָלָה אַעפ"כּ אֵינוּ מְעַכָּב כְּמוֹ דְאָמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (ד' עא) אָמַר רַבָּא וְתַסְבְּרָא הַמּוֹל לּוֹ כָּל זָכָר אָמַר רַחֲמָנָא וְאָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָא לָאוּ בֵּר מְהִילָא הוּא פִּי וְאָפִי אִם עֲרָלָה שְׂלֵא בְּזַמְנָה הָוֵי עֲרָלָה אַעפ"כּ אֵינוּ מְעַכָּבוּ מְלֵאכֹּל בְּפִסְחוֹ בֵּינֵן דַּמ"מ אֵינוּ יָכוֹל לְמוּלוּ תוּף ז' וְכִינֵן דְאֵינוּ יָכוֹל לְמוּלוּ וְדַאי אֵינוּ מְעַכָּבוּ מְלֵאכֹּל בְּפִסְחוֹ וְטַןְמְטוּם נְמִי אֵינוּ מְעַכָּב בֵּינֵן דְאֵינוּ יָכוֹל לְמוּלוּ וְע"כּ לֹא הָוֵי צְרִיף לְהִבְיָא גַבֵּי פִסְחָא דְעֲרָלוֹת שְׂלֵא בְּזַמְנָה לֹא הָוֵי עֲרָלָה אֲבָל לְעֲנִין לְאֲכֹל בְּתְרוּמָה הִבְיָאוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (ד' ע) דְאָפִי עֲרַל שְׂמֵתוֹ אֲחִיו מִחֲמַת מִלְּהָ נְמִי אֵינוּ אוֹכֵל וְכִמוֹ דְאָמְרִינֵן בִּירוּשְׁלָמִי (ש"ס) שְׂמוּאֵל אָמַר אֲפִי אֲחִזְתּוֹ חֲמָה שְׂעָה אַחַת מִמְתִּיבִין לוֹ עַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם אוֹתָן שְׁלוֹשִׁים יוֹם מֵהוּ לְהֲאָכִילוּ מִחֻלְבוֹ שֶׁל תְּרוּמָה מֵהוּ לְסוּכּוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה וְשִׂמְעִינָה מִהֲדָא הָעֲרַל וְכָל הַטְּמְאִים לֹא יֵאָכְלוּ בְּתְרוּמָה וְכֵן אָמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (ד' עב) דְטַןְמְטוּם אֵינוּ אוֹכֵל בְּתְרוּמָה מִשּׁוּם ס' עֲרַל אֲלֵמָא אַע"ג דְאֵי אֲפִשֶׁר לְמוּלוּ אַעפ"כּ אָסוּר לוֹ לְאֲכֹל בְּתְרוּמָה וְע"כּ מְבַעֵי לִי בִיבְמוֹת (ד' עא) אִם עֲרָלָה שְׂלֵא בְּזַמְנָה הָוֵי עֲרָלָה אֲלָא דְהַתּוֹרָה אֲמָרָה לְהִמְתִּין עַד יוֹם הַשְּׂמִינִי וְע"כּ אָסוּר לוֹ לְאֲכֹל בְּתְרוּמָה דַּאֲע"ג דַּא"א לוֹ לְמוּלוּ אַעפ"כּ אָסוּר לוֹ לְאֲכֹל בְּתְרוּמָה אוֹ דְלֹא הָוֵי עֲרָלָה כָּלָל וְע"כּ סְמָךְ הַרְמַב"ם עַל הִירוּשְׁלָמִי וְכַתֵּב דְעֲרָלָה שְׂלֵא בְּזַמְנָה לֹא הָוֵי עֲרָלָה וּמִתְרַם לְסוּכּוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה אֲבָל הָא דְחֻלְצָתוֹ חֲמָה שְׂהִבְיָא גַבֵּי ק"פ וְדַאי דְתְרוּמָה אָסוּר לוֹ לְאֲכֹל וְלֹא הִי יָכוֹל לְהִבְיָא הָךְ דְחֻלְצָתוֹ חֲמָה לְעֲנִין תְּרוּמָה רַק לְעֲנִין מִילַת זְכָרִיו וְעֲבָדִיו גַבֵּי ק"פ דְבָזָה בֵּינֵן שְׂאֵינוּ יָכוֹל לְמוּלוּ אַעפ"כּ יוֹסִי תְּרַנּוּיָהוֹן בְּקַדְמֵייתָא מְעַכָּב: [וְדַע דְאֵיתָא בִירוּשְׁלָמִי (פ"ח דְפִסְחִים) ר' יוֹנָה וּר' יוֹסִי תְּרַנּוּיָהוֹן בְּקַדְמֵייתָא הַוִּינֵן אָמְרִין יִשְׂרָאֵל עֲרַל מִזִּין עָלְיוֹ וְלֹא הַוִּינֵן אָמְרִין כְּלוּם תְּנָא ר' סִימוֹן בֵּר זְבָדִי קוּמִי ר' הִילָא נְאָמַר כָּאן וְאָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן אֲזִי יֵאָכֵל בּוֹ, מָה אֲזִי שְׂנֵאָמַר לְהֵלֵן עַד שְׂיֵהָא כְּשֶׁר אֲכִילָה אִף אֲזִי שְׂנֵאָמַר כָּאן עַד שְׂיֵהָא כְּשֶׁר כּוֹ וְכַתֵּב הִק"ע דְקָשָׁה דְהָא א"ר יוֹחָנָן בְּסוּף פְּרָקִין יִשְׂרָאֵל עֲרַל מִזִּין עָלְיוֹ וְלָמָּה אָמַר הַש"ס כָּאן בְּפִשְׁטוּת בְּלִי שׁוּם טַעַם דְלֹא אָמְרוּ כְּלוּם אֲלָא שְׂאִין מִזִּין עָלְיוֹ, לְכֵן נ"ל דַּה"ג יִשְׂרָאֵל עֲרַל שׁוֹחֲטִין עָלְיוֹ וְלֹא הַוִּינֵן אָמְרִין כְּלוּם דְתַנִּי ר' סִימוֹן וְכוּ' וּפִי' שְׂהִיֹּ סוּבְרִין שְׂשׁוֹחֲטִין עַל עֲרַל וְכִשְׂמִיּוֹל עֲצָמוֹ בֵּין שְׂחִיטָה לְאֲכִילָה יֵאָכֵל בּוֹ לְעֲרַב, וּמִדְרַבֵּי סִימוֹן לְמָדוּ שְׂטַעוּ דְבַעֲיָנָן שְׂיֵהָא רֵאוּי בְּשַׁעַת שְׂחִיטָה עַכ"ל, וְהוּא תְּמוּדָה מִהָא דְפִסְחִים (דף סא) ע"ש וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ הָא דִּיבְמוֹת (דף עא) דְתַנִּי אִין לִי אֲלָא מִילַת זְכָרִיו בְּשַׁעַת עֲשִׂי' וְעֲבָדִיו בְּשַׁעַת אֲכִילָה, מִנִּין לִיתָן אֶת הָאֲמוּרָה שֶׁל זֶה בְּזָה וְאֵת הָאֲמוּרָה שֶׁל זֶה בְּזָה ת"ל אֲזִי אֲזִי לְגַז"ש, וְא"כּ קָאֵי הַג"ש דְאֲזִי אֲזִי לְעֲנִין מִילַת זְכָרִיו וְעֲבָדִיו, וְצְרִיף לְהַגִּיָּה דְבְקַמֵּייתָא הַוִּינֵן אָמְרִין דִּישְׂרָאֵל עֲרַל אוֹכְלִין עָלְיוֹ פִּי דְאֵינוּ מְעַכָּב אֲלָא בְּשַׁעַת עֲשִׂיָה כְּמוֹ דְכַתִּיב וְאָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ מִנִּין שְׂמֵעָבוּ אֲפִילוּ לֹא הָיָה לוֹ בְּשַׁעַת עֲשִׂיָה וְרַק בְּשַׁעַת אֲכִילָה וְע"ז יְלִיף אֲזִי אֲזִי מַגְז"ש דְגַבֵּי מִילַת עֲבָדִיו כְּתִב אֲזִי יֵאָכֵל בּוֹ מָה אֲזִי שְׂנֵאָמַר לְהֵלֵן עַד שְׂיֵהָא כְּשֶׁר בְּשַׁעַת אֲכִילָה, אִף הִכָּא עַד שְׂיֵהָא כְּשֶׁר בְּשַׁעַת אֲכִילָה וְע"כּ דִּיִּיק וְאָמַר יִשְׂרָאֵל עֲרַל (דְבַעֲבָד עֲרַל וְדַאי מְעַכָּב בְּשַׁעַת אֲכִילָה) אֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל עֲרַל נְמִי מְעַכָּב בְּשַׁעַת אֲכִילָה (וְזֹאת בֵּינֵן הִק"ע שְׂמֵן הַצְּנִרָף לְהַגִּיָּה אֲבָל הָיָה לוֹ לְהַגִּיָּה לְעֲנִין מִילַת זְכָרִיו וְעֲבָדִיו כְּמוֹ דְאֵיתָא בַּש"ס דִּילֵן בִּיבְמוֹת): וְא"כּ בֵּינֵן שְׂבָאֲרַתִּי דְבְמִילַת זְכָרִיו וְעֲבָדִיו אִם אֵינוּ יָכוֹל לְמוּלוּ אֵינוּ מְעַכָּב קָשָׁה דְאֵמַאי יְדַחָה פִּסְחוֹ אִם אֵינוּ יָכוֹל לְהִבְיָא הַסְפִּין דְרַף גְּגוֹת וְחֻצְרוֹת הָא הוּא אָנוּס בְּגוֹזְרָה דְרַבְּנָן שְׂלֵא לְהִבְיָא אֶת הַסְפִּין וְדַמִּי לְהָא דְאָמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (ד' עא) כְּגוֹן שְׂהִי אֲבִיו וְאִמוֹ חֲבוּשִׁים בְּבֵית

האסורים וא"כ ה"נ פיון שאינו יכול להביא את הספין א"כ אנוס בגזירה דרבנן וכמו דאמרין בירושלמי (פ"ה דכתובות) הגיע זמן ולא נשאו אמר שמואל והוא ששלם הזמן פרביעי.

שלם הזמובשלישי כו' נעשה כמו שכתבנוהו סופרים פי' שאנוס בתקנתא דרבנן וה"נ אנוס בגזירה דרבנן שלא להביא את הספין: ולכאורה הנה אפשר לומר דלא מקרי אנוס שהיה לו להכין הספין מע"ש ולא דמי להך דיבמות (נ"ד ע"א) דאביו ואמו חבושים בבית האסורים, דהתם היו אנוסים מתחילה, וע"כ מילת זכריו לא מעכב, אבל הכא הי' אפשר לו להכין מע"ש, תדע דהא אמרין התם ביבמות (נ"ד ע"א) בשלמא עבדיו משפחת לה דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשיה כגון דזבניהו ביני וביני וכן הא דמשני כגון שהי' אביו ואמו חבושים בבית האסורים.

ולכאורה קשה דאיך מעכבין אותו לערב בשעת אכילה הא אי אפשר למול אותו בלילה משום לילה, ועוד דהוי מילה שלא בזמנה ואינו דוחה יו"ט וכל שאי אפשר למול אינו מעכב כמו דאמרין התם ותסברא המול לו כל זכר אמר רחמנא ואז יקרב לעשותו והאי לאו בר מילה הוא וכמו שביארתי, אלא ודאי דכיון שהיה אפשר למולו מבעוד יום בע"פ אחר שחיטת הפסח ולא מל ע"כ מעכב אותו, וה"נ פיון שהיה יכול להכין הספין מע"ש ע"כ מעכב ולא דמי למי שהיה אביו ואמו חבושין בבית האסורין: אף עכ"ז הוא דוחק דא"כ נתת דבריה לשעורין דאם הכין הספין מע"פ ונאבד הספין אז יכול להקריב הפסח דהוי כמו שהיה אביו ואמו חבושין בבית האסורים, ועוד דלא דמי דהתם פיון שהיה יכול למול מבעוד יום, הנה לו למול מבעוד יום ולא הנה לו להשהות המצוה וע"כ מילת זכריו ועבדיו מעכבין אף בלילה אבל הכא מע"פ שהי' יכול להכין הספין מע"פ אעפ"כ אנוס הוא: ע"כ נראה לע"ד דבכל ענין אינו יכול להקריב הפסח אף ע"פ שלא הי' אפשר להכין מע"פ, והטעם הוא כמו דאמרין ביבמות (נ"ד ע"א) בעי לאותובך ערל הגזאה ואינמל סדין בציצית כו' השתא דשנית לן שב ואל תעשה לאו מייעקר הוא פוליהו נמי שב ואל תעשה הוא, אלמא שאין יכולת בינד חכמים לעקור דאוריית' אלא בשב וא"ת ולא בקום ועשה והכא נמי עדיף טפי שלא יקרב את הפסח מחמת גזירת חכמים שאין מביאין הספין דרך גגות וחצירות מלידתו לו דין אנוס, מחמת שאינו יכול להביא את הספין ויקריב את הפסח, וא"כ יעקרו בקום ועשה דהא מדאוריית' מילת זכריו ועבדיו מעכבת, ומדאוריית' יכול להביא את הספין: [ועיין לקחן (סי' כז) מה שהבאתי מהתוספת דנזיר (נ"ד פ"ח) דתנו גזרק עליו א' מן הדמים אינו יכול להפר, ר"ע אומר אפילו נשחטה עליו א' מן הבהמות אינו יכול להפר וכתבו התוספת דבגמרא מפרש משום הפסד קדשים ע"ש.

וכתבו דיש להסתפק אם הפיר לה מופר או שפא יש פ"ח בינד חכמים לעקר בשב וא"ת וצריך להבין דהא מה שמקריבין למזבח אחר הפרה הוי קום ועשה דהוי חולין בעזרה ולכאורה איפא למימר דכיון שפבר נשחטה והוי בעזרה, ע"כ חולין ממילא קא הוי כמו דאיתא במנחות (ד' מח) ובזה הנה מתישב קוש' הירושלמי (פ"ד ה"ה) א"ר יונתן לא אמר ר' יהודה (צ"ל ר"ע) אלא בחטאת שחטאת פסולה שלא לשמה מעתה אפילו בחיים אינה נמסרת לגבוה אלא בשחיטה ועיין בק"ע שהקשה דל"ל הך טעמא לימא בשלמא לאחר שחיטה איפא הפסד קדשים אבל מחיים איפא תקנתא ברע' וכה"ג משני הש"ס

בזבחים (דף עז) וטענה בזה דבזבחים מייירי באשם ע"כ אית לי' תקנה ברע"י והכא בתטאת ובחטאת תנו בנזיר (דף פד) באם היפר לה החטאת תמות, וא"כ לפי מה שביארתי בהא דאפילו בדיעבד אינו מופר אע"ג דהוי בקום ועשה משום חולין בעזרה, אף משום דלאחר שחיטה חולין ממילא קא הוי וע"כ מחיים בדיעבד מופר משום דלא יכלו רבנן למעקר בקום ועשה וניחא קושית הירושלמי מעתה אפילו מחיים כו' ואפשר לומר דקושית הירושלמי מעתה אפילו בחיים הוא דלכתחילה אינו יכול להפר ועיין בזבחים (דף עז) בתוספת בד"ה דם בהמה כו' וא"ת דם בהמה וסנה היכי זריק להו למזבח כו' וא"כ אפשר לומר דלענין זריקה הוי מעשה בפני עצמו ולא אמרינו חולין ממילא הוי ודו"ק: ועיין בפסחים (דף פה) בהא דאמרינו ועצם לא תשברו בו כו' א' עצם שיש בה מוח וא' עצם שאין בה מוח כו' או אינו כו' ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח כו', ואל תתמה שהרי יבוא עשה וידחה ל"ת והקשו התוספת דהא אפשר לקיים שניהם בגומרתא, ותירצו משום הפסד קדשים אלמא דמשום הפסד קדשים נמי עקרינו לל"ת, ועיין מהרש"א שם דהוא הדין לאב"י משום גזירה דילמא פקע ע"ש, אלמא דמשום גזירה דרבנן עקרינו בקום ועשה נמי, ואפשר לומר דלרבא לאו גזירה הוא אלא דמפסיד ודאי.

ולכאורה יש להביא ראיה מפ"ק דביצה (דף ז) דקאמר אי נמי עביד פתישה אתי עשה ודחי ל"ת, ולכאורה הא אפשר לקיים שניהם שישחוט בכלי וכסה בלילה ואע"פ שאין מקבילים דם בכלי אפ"ה לא הוי רק דרבנן, וא"כ עקרו רבנן בקום ועשה ואפשר לומר דהטעם הוא משום דחל עליו חיוב העשה מיד וכמו דאמרינו בשבת (דף פד) דמצריכינו קרא שלא ידחה שריפת נותר הלאו דיו"ט, ואע"ג דיכול לקיים העשה למחר וכ"ת דנותר שאני משום שפבר עבר הלאו והוא לאו הנתיק לעשה, וא"כ חיישינו שפא יאנס ולא קיים העשה, וכמו שביארתי בספרי ע"י (סי' יט) על מה שפכת המהרי"ט ע"ש, הא אמרינו התם דצריך קרא למילה שלא בזמנה ועיין תוספת שם דלא גרסי דאתי בק"ו אלא משום דעשה דוחה ל"ת, אלמא אע"ג דאפשר לקיים למחר אפ"ה הנה אמינא דעשה דוחה ל"ת, ומה שפכתו התוספת בפסחים (דף נט) עשאום כמו שנטמא האמורים או אבדו כו' דהואיל ומדרבנן לא מרצה הוי כאלו אבדו האמורין כפר האריף בזה בש"א]: ובה"ג אמרינו בפ"ק דשבת (דף ד) בעי רב ביבי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי אסור סקילה והקשו התוספת דמאי בעי' היא זו, אם התירו לו לרדותה פשיטא שלא ישמע לנו אם נאסר לו, ותיגרין ריב"א דאם לא התירו לו לא הנה מחייב סקילה פנין שמניח מלרדות ע"י שאנו אוסרין לו, וכן בפסחים (דף צב) ערל הנזאה ואינמל העמידו דבריהם במקום פרת, אלמא לא מחייב פרת הואיל ורבנן הוא דאסרו לו למיעבד פסח, והקשו בתוספת ישנים וז"ל תימא למהר"ש א"כ מאי קא מיבעי לי' דבין התירו לו ובין לא התירו לו לא מחייב פשיטא דלא יתירו לו ע"ש.

אף באמת דזהו גופא קא מיבעי לי' אם התירו לו, דאם לא יתירו לו נמצא שיעבור על דאורייתא בקום ועשה, וע"כ מוטב שיתירו לו לעבור על השבות משיעבור על דאורייתא באיסור סקילה אע"ג שאם לא יתירו לו נמצא שיהיה אנוס ולא יעבור על דאורייתא, וכמו שפכתו התוספת דאם לא התירו לו קודם לא מיחייב סקילה פנין שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרים לו אפ"ה מניחין לו לרדות מתמת דרבנן לא רצו להעמיד גזירתם במקום שיעבור בקום ועשה ולא רצו לעשותו אנוס מתמת זה.

ועיין בתו"י: ובירושלמי (פ"ד דגיתין ה"ב) עבר ובקטלו נשמעוניה מהדא אם בקטלו ה"ז מבטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו, יאות אחר רשב"ג מ"ט דרבי ד"ת הוא שביטל והם אמרו שלא ביטל ודבריהם עוקרין ד"ת וכי שמן על זיתים וענבים על היין לא תורה הוא שיתרונם והם אמר שלא יתרון ולא עוד אלא שאם עבר ותרם אין תרומתו תרומה, ר' אושעיל' אמר לר' יודן נשי' באגדה דסבף מאן דייק לן פ"א באגדה דסבף היינו רבי שהיה זקינו של ר' יודן נשי' מאן דייק לן מי הוא שיפרש אותם.

ולכאורה אינו מבואר הפונה, וכי בשביל שהקשה על דברי רבי א"ל באגדה דסבף מאן דייק לן, וכן הקשה הק"ע דדילקא סבירא לי' לרבי כמ"ד מאליהו קבלו המעשרות ואינן אלא דרבנן כמו דאיתא שם לקמן בירושלמי (פ"ד דגיתין) וע"ש שנדחק דרבי אושעיל' הכי קא קשיא לי' הא קי"ל הלכה כר' מחבירו וקייל"ן יש פח ביד חכמים להפקיע הקידושין ע"ש והוא דוסק.

ונראהלי לפרש כמו דאמרין בגיתין (דף לג) אמר רב שמואל שמעית מיניה דר' יהודה תרתי חדא כרבי וחדא כרשב"ג ולא ידענא הי כרבי והי כרשב"ג אמר רב יוסף נחזי אנן דכי אתא ר"ד אמר מעשה ועשה ר' כדברי חכמים, אמר לפניו פרטא כו' א"כ מה פח ב"ד יפה וחזר רבי ועשה כרשב"ג וכתבו התוספת שם משום דלא מיפליגי רבי ורשב"ג אלא בהני תרי מיילי במה פח ב"ד יפה בשום הדיינין ובביטל הגט ולכף מדמה להו אהדדי ומסתמא כשחזר בו מזה חזר מזה, ובירושלמי דכתובות (פי"א ה"ו) אהא עובדא קומי רבי בעא מעבד כרבנן אמר לי' לא כף כו' וע"ז א"ל באגדה דסבף מאן דייק לן דהא רבי סובר גבי שום הדיינין כרשב"ג דמה פח ב"ד יפה וא"כ הכא הי' לו לומר נמי דביטלו אינו מבטל משום מה פח ב"ד יפה]: וא"כ פיון שנתבאר דכל מדות חכמים פן הוא, דמוטב ה לעבור על השבות משיתנו לו ע"פ השבות ק אנוס דא"כ יגרמו לו לעבור בקום ועשה, וא"כ ה"נ אפינו אם נאמר דשעות שאינה ראויה להפר אינו עולה מן המגן אפ"ה התירו לו להפר בשבת מלומר שאין להפר בשבת ותהוי שעה שאינו ראוי להפר ויפר למחר שע"פ דין תורה הוא לאחר יום שמיעה שאינו ראוי להפר ולא דמי להא דמקשה הש"ס דילן בגדרים (דף עט) ואם איתא ליהוי פשותק ע"מ למיקט ופשיט מינה הש"ס דכל שתיקה מקיימת דהא התם לא עקרי רבנן מידי אלא פיון דאין השתיקה רק מפח שאינו יכול להפר לא הוי שתיקה והוי פשותק ע"מ למיקט, וא"כ לא עבדי רבנן מידי לעקור אבל הכא שיהא שעה שאינו ראוי להפר היינו משום שבות דרבנן וא"כ יעקרו רבנן בקום ועשה: וא"כ פיון שנתבאר שלא תקשה על הירושלמי, א"כ לדעת הרמב"ם שסובר דאם הקים לה יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים משום דלא היה יכול להפר קודם שנשאל על הקמתו והוא כמו דאיתא בגדרים (דף פו) יודע אני שיש מפירין אבל אינו יודע שזה נדר ר"מ אומר לא יפר וחכ"א יפר, וא"כ הכי נמי שעה שאינו ראוי להפר אמאי אינו עולה מן המגן: והר"ן לטעמו' אגיל שהוא סובר ששיטת הש"ס דילן דאפ"י שעה שאינו ראוי להפר עולה מן המגן ע"כ כתב נמי (בפ"ז דכתובות) וזה לשונו ולדידי לא קשי' דנדאי פי אמרינן נשאלין על ההקם היינו ביום שמעו אבל כל שעבר יום שמעו אע"פ שנשאל על הקמתו ותהי כמי שאינה, אפ"ה נדרה קיים שהרי שתק, ולטעמי' אגיל.

דס"ל דשעה שאינה ראוי להפר עולה מן המגן, וע"כ סביר' לי הכי נמי שאינו יכול להפר אחר יום שמעו ואף שיש לדקדק קצת על שיטת הר"ן שסובר דשעה שאינו ראוי להפר עולה מן המגן דלפי הטעם שכתב הר"ן בספ"י דנדרים (דף עט) דהטעם שקנים בלבד קנים דילפינו משתיקה דיום שמעו שהיא מקוימת דטעמא מאי משום דכיון שעבר יום שמיעה ולא הפר לה גלי אדעתך שהוא רוצה בקיומו של נדר אלמא כל שבלבו לקיימו סגי אלא דיהיב רחמנא פל ההוא יומא להפרה משום דעד דערבי שמשו לא מוכח מידי דילמא בתר הכי מיפר לה דבתר דעתך בלחוד הוא דאזלינו, ומינה כל שקנים בלבד קנים לאלתר דהוי פאלו עבר יום שמיעה כו' ע"ש, דלפי זה הטעם א"כ שעה שאינו ראוי להפר א"צ לעלות מן המגן דהא דלא הפיר לה היינו משום שלא יכול להפר [אף מצינו כה"ג שאין הטעם עיקר כל כך וכמו שכתב הר"ן בנדרים (דף פד) מאי לאו למאן דאמר ספיקו טובל וכו' ולמאן דאמר אינו קורא שם קא סבר ספיקו אינו טובל וכתב ע"ז הר"ן ובעיני נראה דמאן דס"ל ספיקו אינו טובל היינו משום דס"ל א"א שיהא הפרי עצמו חמור מפני מעשר עני המעורב בו יותר ממ"ע עצמו דבשקלא תרומה בדין הוא שתהא טובלת דכיון שהיא עצמ' אסור' היא שתאסור' תערוכת' דכיון דע"כ צריך להרימה מן הפרי כו' ע"ש, וא"כ לפי דבריו דתרומה טובלת מפני שהיא עצמה אסורה תקשה קושית התוס' ביבמות (דף פו) דמשום זה לא יתסר טבל לכהן כיון דתרומה שרי לי, אלא ודאי דעיקר הטעם משום דתרומה אסורה באכילה לישראל וע"כ טובלת, וע"כ לא פליג רחמנא ואסורה לכהן נמי, משא"כ במעשר עני שלאחר שנתרמה חותר לכל, וא"כ אמאי יהי טובל ובירושלמי (ספ"ב דקידושין) מצינו דבר שהרמתו יוצא לחולין ואסור בהנני, פי' פדיון פ"ח מותר בהנאה אח"כ אפילו השה נמי, וא"כ אמאי קודם פדיון? והא אסור בהנאה, התיבון הרי טבל טובל למעשר עני הוא ונהרמתו יוצא לחולין וא"ר בא כו' האוכל פירותיו טבולים למעשר עני חייב מיתה]: וכן ה"כא נמי בהפרת נדרים מעל"ע אפשר לומר דעיקר הטעם שאינו מופר לאחר מעל"ע הוא כמו הקמה ואפ"ה לא פליג רחמנא בין שיכול להפר ובין שאינו יכול להפר וע"כ אפילו נשתתק לפני שקיעת החמה, אעפ"כ אינו יכול להפר למחר: אף לדעת הרמב"ם דס"ל דיכול להפר אחר יום שמעו משום שאינו יכול להפר, והוא כמו שאינו יודע שיש מפירין, א"כ מכש"כ בשעה שאינה ראוי להפר דאינו עולה מן המגן כמו דס"ל להירושלמי, וא"כ קשה על הטור דכיון דס"ל להרא"ש דשעה שאינה ראוי עולה מן המגן, א"כ אם נשאל על הקמתו מכש"כ דאינו יכול להפר אחר יום שמעו דהא הי' יכול לשאל על ההקמה מיד, וא"כ בודאי אם נשאל על הקמתו אינו יכול להפר אחר יום שמעו, א"כ אמאי הכריע פהרמב"ם ולא הכריע פהרא"ש אביו פדרפו הטוב בכל מקום וצ"ע: סימן ג שאלה מי שנשבע או נדר לעשות דבר תוף שנה אם צריך לקיים מיד ואם לא עשהו מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי לעשות ונאנס אח"כ ולא עשה אי מקרי אונס או לא: תשובה ביו"ד (ס' רל"ב סעי' י"א) הביא הרמ"א ב' דעות במי שנשבע או נדר לעשות דבר תוף שנה כו' יש לעשותו מיד שמה יאנס אח"כ ואם לא עשהו מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי לעשותו ונאנס אח"כ ולא עשהו י"א שמקרי אונס וי"א דלא מקרי אונס וראי' האגודה הוא מהא דאמרין בגיטין (ד' עד) תנו התם בראשונה הי' נטמן יום שנים עשר חודש פדי שיהא חלוט לו התקין הלל הגזן שיהא חולש את מעותיו ללשפה כו' ואמר רבא מתקנתו של היקל נשמע

כו' והשתא אם איתא דאעפ"י שהי' יכול לעשות מתחילה אפי"ה אם נאנס אחר כף הוי אונס וא"כ תיפוק לי' דהוי אונס ואינו חלוט לו אלא דנדאי דלא הוי אונס משום דהי' לו לשלם מתחילה תוך שנתו ולא להמתין עד סוף השנה וע"כ איצטריף לי' להילל לתקונו': והנה הקצה"ח ל (סי' נה) תירץ דכיון דהמכירה הי' מכירה גמורה אלא דהתורה נתנה זכות להמוכר שאם יחזור לו הפעות עד השנה שיחזור לו הבית וא"כ איך נאמר דמשום שהי' אונס יקנה הבית דאונס רחמנא פטרי' אבל לא דאונס רחמנא חייבי' וכתב ע"ז הגתיות ונ"ל ואין דבריו נכונים דבית בבתי ע"ח מוכח בערוכין (ד' לא) דהוי כמו הלואה דאמר התם ריבית גמורה היא והתורה התירה כו' אף שפכת הרשב"א בגיטין (ד' עה) דבתי ע"ח הוי פמכירה ע"ת מ"מ הא פתב שם בעצמו דדמי לתנאי דכשיהי' לי מעות אחרון לה והיינו דכשימתן לו מעות נתבטל המכירה למפרע והמעות זה הא הלואה למפרע דהא בהדיא אמרו דריבית גמורה היא ודמי ממש להתנה ואמר הרי אני מוכר לה ביתי אם לא אתן לה מעות עד זמן פלוני דנדאי בתנאי פנה אם נאנס ולא נתן נתבטל המכירה למפרע דבכיוצא בזה שייך דאונס רחמנא פטרי' כו' דדוקא פשהתנאי תלוי בלוקח או במקבל מתנה כו'): ** (כל הנאמר פה ובדפים הבאים לענין מקח וממכר הוא רק למשקל ולמטרא בדברי הירושלמי פדרף כל הספר והמשך הפילפול לענין קדשים גיטין קדושין נדר שבועה וכדומה יסתעפו לפעמים בתוך הדברים גם סנסנים מדיני ממונות אולם לא הובאו להורות הלכה למעשה או להראות כי יש להם איזה פח בפועל כי כל אלה הענינים הנוגעים לדיני ממונות עונש קנס וכדומה, הולכים בזמנים ובמדינות הללו ע"פ דינא דמלכותא ולא העלו רק לברר ולהבין דברי קדמונינו זכרונום לברכה.

(** ולי נראה דלפי מה שפכת הר"ן בשבועות דאם התנה הנותן אפילו בע"כ הוי נתינה וכמו דאמרינן בשבועות (ד' פה) פיצד אמר שבועה שאתן ושלא אתן אילמא צדקה לעני מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא מתנה לעשיר והקשה הר"ן דאמאי חייב משום ביטוי הא אין בידו דשמה לא ירצה לקבל וכתב דנדאי אין פונתו אלא אם חבירו רוצה לקבל כו' ע"ש והיא דאמרינן פ' מי שאחזו (ד' ע"ה) על מנת שתתני לי שתי מאות וזו נתנה בע"כ אינה מגורשת כו' ועוד דהתם מקבל הוא דאתני ועד שיהיו נתונים לי ממך משמע וא"כ כיון דשקיל וטרי התם הש"ס אי נתינה בע"כ שמה נתינה אי לא א"כ איך נוכל לומר דהוי כמו שהתנה המוכר שיהא המוכר אם לא אחרון לה מעות דא"כ איך שקיל וטרי הש"ס אי נתינה בע"כ שמה נתינה או לא הא זה לא הוי אלא באם התנה המקבל וכמו שפכת הר"ן שם דדוקא בדאתני מקבל ע"מ שתתני לי דעד שיהא נתונים לי ממך משמע וא"כ בנדאי דהוי כמו שהתנה הלוקח שאם תתן לי יהי המוכר בטל וא"כ אם לא נתנם הוי ביטול התנאי באונס ובנדאי לא הוי כמו שנתקיים התנאי וכמו שפכת המ"ל ברמב"ם פי"א מה' מכירה דכל שנתבטל התנאי אף שהי' באונס אין פאן חיוב והק"ע בירושל' פ' מי שאחזו על הפלוגתא דר"י ור"ל באונסא פמאן דעביד מדמה זה להא דאמרינן בגיטין (ד' ב) דאין טענת אונס בגיטין ע"ש ולא קרב זה אל זה דהתם איירי בקיום התנאי באונס וכמו שפכת המ"ל שם דאם יש טענת אונס בגיטין היינו אם נתקיים התנאי באונס דלא הוי קיום התנאי משום דאונסא רחמנא פטרי' אף משום צנועות ומשום פרוצות תיקנו דאין אונס בגיטין אבל לא בבטול התנאי באונס.

ועיין במ"א באו"ח ס' ק"ח שפכתב נמי פדברי קצה"ח: אף עכ"ז הניחא לר"י דס"ל בירושלמי פ' מי שאחזו דאונסא פמאן דלא עביד ואונסא רחמנא פטרין אבל לא אמרינן אונסא רחמנא חייבין אבל לר"ל דסבירא ליה אונסא פמאן דעביד א"כ קשה דאמאי אצטריך להלל לתקוני שיהא חולש את מעותיו ללשכה תיפוק ליה שהי' אונס וא"כ לר"ל דאונסא פמאן דעביד הוי פמו שנתקנים התנאי אלא נדאי דזה לא מקרי אונס פמו שפכתב האגודה: ע"כ נראה לי דלא קשה מידי מהא דבתי ערי חומה וכמו שאבאר דהנה המ"ל ברמב"ם פ"א מהלכות מכירה תמה על הריב"ש שפכתב דהא דאמרינן ע"מ שתתני לי ר' וזו נתינה בע"כ אינה נתינה היינו דוקא בגיטין משום דלצעורא קא מכונן וכתב שאין דבריו נראין אצלו כלל ועוד דמבתי ערי חומה ילפינן לה ובאמת הוא תמי' עצומה על הריב"ש דהא בגיטין (שם ד' עד) מבתי ערי חומה ילפינן לה וא"כ נדאי דבממון נמי נתינה בע"כ שמי' נתינה: אף מה שתמה על הריב"ש הי' לו לתמוה על הר"ן שפכתב בשם הרמב"ן (פ"ג דשבועות) וז"ל והא דאמרינן פ' מי שאחזו (ד' עה) על מנת שתתני לי ר' וזו נתינה בע"כ אינה מגורשת גיטין שאני שאפ"י אמר מחולין לך אינו גט עד שתתן כו' ע"ש וא"כ דעת הרמב"ן והר"ן נמי הכי (ועיין בגיטין שם מה שפכתב הר"ן) וא"כ צריך להבין דאיך מדמה להא דבתי ערי חומה: ע"כ נ"ל לבאר ויתיישב שיטת הריב"ש והרמב"ן נמי, והוא שפכתב הרמ"א (סי' רמ"א ס' ז) בשם הרשב"א האומר לחבירו שדה זו נתונה לך ע"מ שתתן לי ר' וזו בננו נותנים לו והמתנה קיימת, אע"ג דהאומר ע"מ שתתן לי ולא לירשי קאמר וא"כ משמע דהא דאמרינן בגיטין (ד' עד) ה"ז גיטה ע"מ שתתני לי ר' וזו נמת נתנה אינה זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם, רשב"ג אומר נותנת לאביו או לאחיו או לא' מן הקרובים ואמרינן התם דפליגי דמר סבר לי ולא לירשי, ומ"ס לי ואפ"י לירשי, היינו דוקא מחמת דאמר ע"מ שתתני לי, אבל בלא"ה אפילו יורשים במשמע: ולכאורה קשה ע"ז מהירושלמי (פ"ז דגיטין ה' ה) דקאמר אף בקידושין פן הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך מאתים וזו לא הספיק ליתן עד שמת רשב"ג אומר אביו או אמו או אחיו נותנים לה והיא זקוקה לחליצה ויבום אלמא דלת"ק דקאמר לי ולא לירשי הוא הדין אם אמר הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך מאתים וזו אעפ"כ אמרינן דדוקא הוא בעצמו ולא יורשיו והרשב"א עצמו הביא הירושלמי הנה בגיטין וא"כ לרבנן דאמרו לי ולא לירשי הוא הדין במת הנותן לא מתקנים בנתינת הירושין: (וכן הקשה בס' המקנה על הש"ע באה"ע (ס' לח סעי' לו) דאם אמר לה התקדשי לי בפרוטה זו על מנת שאתן לך מנה כו' דאם מת קודם שקנים התנאי אפ"י חליצה לא בעי מהא שפסק הש"ע (ס' רמ"א סעי' ז) שפכתב הרמ"א שהאומר לחבירו שדה זו נתונה לך ע"מ שתתן לי מאתים וזו נמת בננו נותנים לו והמתנה קיימת ע"ש שנדחק בזה מאוד ובמחילת כבודו נעלם ממנו שהוא ירושלמי ותלי בפלוגתא דת"ק ורשב"ג בהא דלי ולא לירשי: ועוד קשה לפי מה שהביא השעה"מ (ספ"ח מה' גירושין) בשם ההג"מ וז"ל נראה דבנותן מתנה לחבירו ע"מ שתתני לי מאתים וזו נמת דלכ"ע המתנה קיימת דלהרנקה קא מכונן ומת ואין העכבה ממנו וא"צ ליתן לירשיו וכן פתב הרב מחנה אפרים כו' ותמה על הרשב"א ז"ל בתשובה הביאה הב"י (ח"מ ס' ר"ו) שפכתב דבמתנה נמי אמרינן לי ולא לירשי והמתנה בטילה כו' ע"ש.

ע"כ נראה לי דהאומר לחבירו שדה זו נתונה לה ע"מ שתתן לי מאתים זוז ומת המקבל דנדאי בגיו נותנים והמתנה קיימת כמו שכתב הרשב"א דכיון דכוננתו להרנוחה מאי איכפת ליה למוכר אם מת הלוקח וכגיו נותנים לו ולא פליגי הרשב"א וההג"מ אלא דוקא בנותן מתנה לחבירו ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת הנותן דלהג"מ המתנה קיימת פיון דלהרנוחה קא מכונין ומת ואין העפכה ממנו וכמו שכתבו התוס' בגיטין (ד' עה) דאם להרנוחה קא מכון פיון שמת ולא איצטרף סובר רשב"ג דכל שאין עפכה הימנו הוי פאלו נתקיים התנאי והרשב"א אפשר שסובר פיון דבירושלמי (פ' מי שאחזו) אמרינו אינרע לו אונס ר' יוחנן אמר אונסא פמאן דלא עביד ור"ל אמר אונסא פמאן דעביד על דעתך דר"ל איך הוי צריך למעבד אין אתא יום פלן ולא פנסת לי לא נהוי לי עליך פלום ואמרינו התם ר' יוחנן ור' בא לא סברין פרבש"ג ור"ל ורנב"י סברין פרבש"ג (פן היא גירסת הרשב"א ונהביאו הק"ע) וא"כ פיון דר"י לא סבר פרבש"ג הלכה כר"י לגבי ר"ל ולא סבירא ליה אונסא פמאן דעבד: א"כ בנותן מתנה לחבירו ע"מ שתתן לי מאתים זוז אפ"י תימא דאיכפיון להרנוחה דידך מ"מ הא מת ולא היל' לו הרנוחה וכ"ת פיון דמכונין משום הרנוחה ומת הא אין העפכה ממנו והוי מתנה זה אינו דזהו לרשב"ל דס"ל אונסא פמאן דעביד אכל לר"י דקיי"ל פנתך דאונסא פמאן דלא עביד א"כ הא מת ולא היל' לו הרנוחה: אבל האומר לחבירו שדה זו נתונה לה ע"מ שתתן לי מאתים זוז ומת המקבל בנדאי דבגיו יורשים והמתנה קיימת דכיון דמכונין משום הרנוחה דידך א"כ מאי איכפת ליה אם בגיו של המקבל נותנים לו פיון דנתמלא הרנוחה דידך ולא פליגי בגיטין (ד' עד) בהא דלי ולא לירשי אלא בגיטין דכוננתו לצעורי' ע"כ מדקדקינו דוקא בכוננת הלשון דבמידי דלצעורא אין לנו לומר אונסא פמאן דלא דוקא פמו שאמר בתנאי דדילמא פוננתו לצעורי' דוקא באופן הזה ע"כ פליגי אם יש במשמעותו יורשין ג"כ אי לא דכל שפוננתו לצעורי תלי דוקא בקיום התנאי פמו שאמר: וכ"ת א"כ איך מדמה הירושלמי דקאמר אף בקידושין פן הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן ליה מאתים זוז ולא הספיק ליתן עד שמת כו' הא לא פליגי אלא בגיטין דכוננתו לצעורי וא"כ איך מדמה לקידושין: זה אינו ויבואר עפ"י מה שכתב הר"ן (בפ"ק דקדושין) וז"ל וכתב הרמב"ן וז"ל דמפאן שמעינן אעפ"י שהתנאי הוא לטובת המקבל תנאה הוי ואע"ג דבעלמא גמרינן מתנאי ב"ג וב"ר והתם תנאה להנאת נותן הוי אפ"ה תלאה דהוי להנאת המקבל פי הקא מהני ואין הלה יכול לומר הריני פאלו נתקבלתי שהמוכר ג"כ תלה הדבר בתנאי כדי שיוכל לחזור בכל שעה קודם שיתקיים התנאי לפיכך האומר לחבירו שדה מכורה לה ע"מ שאתן לה מאתים זוז חוזר בזה ובזה: וכן פתב הרא"ש בב"ב (ד' עז) וזה לשונו ולי נראה דאפ"י אמר זכו בשדה זו לפלוני ע"מ שתיתן לי מאתים זוז יכול לבטל התנאי והמעשה ולא אמרינן נתקיים התנאי בע"כ ונתקיים המעשה למפרע משום דתנאי זה אינו אלא לפטומא מילי בעלמא שהיא טובתו של לוקח ועלך דידי רמו לאתנויי ולא על המוכר כו' ואין לומר פיון דלאו תנאי הוא א"כ המעשה קיים ואפ"י לא נתקיים התנאי דלטובת המוכר נדאי תנאי הוא ואם חזר מן התנאי גם המעשה בטל: וא"כ פיון שמוכח מהר"ן והרא"ש דאם הנותן מתנה תנאי שהוא לטובת המקבל תנאי הוי ואין המקבל יכול לומר הריני פאלו נתקבלתי שהתנאי הוא לטובת המוכר כדי שיוכל לחזור בו אם לא ירצה לקיים התנאי א"כ בתנאי כזה נמי תלי בהמעשה ממש דלא א"ל דלהרנוחה קא מיפנין דמאי איכפת ליה

בהרונחת המקבל אלא התנאי הוא דוקא בנתינת המעות ממִש ואם לא ירצה ליתן יתבטל המעשה ודמי האי תנאי לתנאי דלצעורא דבשניהם תלוי בקיום התנאי ממִש ואינו יכול המקבל לומר הריני פאלו נתקבלתי וע"כ תלוי דוקא לקיים כפי מה שהתנה ולא באופן אחר וכמו בגיטין אם מתנה ע"מ שתתני מאתים וזו תלי דוקא בנתינת המאיתים וזו ה"נ בקידושין אם המקדש היתנה: והשתא ניחא הירושלמי דמדמה להפלוגתא דת"ק ורשב"ג בגיטין דפליגי בלי ולא ליורשי דצריד לקיים רק כפי התנאי משום דהפנונה הוא לצעורקי ע"כ תלוי בהמעשה ממִש ואינה יכולה לומר הריני פאלו נתקבלתי (בגיטין ד' עד) וע"ז אומר אף בקידושין פן הרי את מקודשת לי ע"מ שאאתן ליה מאתים וזו וע"כ פיון דהמקדש התנה התנאי שהו' לטובת האשה ואינה יכולה ג"כ לומר הריני פאלו נתקבלתי ותלוי דוקא בנתינת המאיתים וזו ע"כ לת"ק אם מת אינה יכולה לקיים התנאי ולרשב"ג נותנת ליורשין או לא מקרוכיו והיינו דוקא במתנה תנאי שהוא לטובת המקבל ע"כ תלוי דוקא בקיום התנאי בפועל אבל האומר לחבירו שדה זו נתונה לך ע"מ שתיתן לי ר' וזו דהתנאי הוא לטובת הנותן וא"כ מכונן להרוחא בנדאי דהיורשים יכולים ליתן דכיון דמכונן להרוחא דידקי א"כ מאי נ"מ אם המקבל בעצמו נותן או שיורשיו נותנים לו כמו שכתב הרמ"א בחוה"מ (סי' רמא) משא"כ בגיטין דכוננתו לצעורקי או במקדש ע"מ שאאתן לך מאתים וזו דהתנאי שמתנה הנותן לטובת האשה אינו רק שאם לא ירצו ליתן המעות שיהי' יכול לחזור בו וא"כ אין זה תלוי בהרונחה רק במעשה דנתינת המעות ע"כ הלכה כת"ק דלי ולא ליורשי וה"נ אין היורשים שלו יכולים ליתן וכמו דפסק בשו"ע אה"ע (סי' לח) דאם אומר על מנת שאאתן לך מנה דאם מת קודם שקיים התנאי אין היורשים שלו יכולים ליתן דהא תלי דוקא בנתינת המעות אין פוננתו להרונחה ע"כ צריד שיקנים התנאי דוקא כמו שהתנה ולא באופן אחר: ובזה יתבאר נמי מה שכתב הריב"ש דהא דשקיל וטרי בגיטין (דף עה) אי נתינה בע"כ שמה נתינה או לא זהו דוקא בגיטין משום דלצעורי, וע"כ פיון דרצונו דוקא בפועל ממִש של התנאי ע"כ אם נתנה לו בע"כ אפשר דלא שמי' נתינה פיון דאין לנו לעשות רק דוקא כמו שהתנה והוא התנה דוקא ע"מ שתתני לי מאתים וזו פוננתו לנתינה דוקא וע"כ פיון שאינו רוצה לקבל לא הוי נתינה אבל בדיני ממונות פיון דכוננתו דוקא להרונחה, א"כ באומר אח"כ שאינו רוצה לקבל הוי נתינה, וכמו שכתב ההגמ"י נראה דכוננתו מתנה לחבירו ע"מ שתתני לי מאתים וזו נמת דאין העכבה ממנו וא"צ ליתן ליורשיו משום דלהרונחה קא מכונן, וכל שאין העכבה הימנו א"צ ליתן ליורשיו, וכמו שכתבו התוספ' בגיטין (דף עה) מכש"כ אם אינו רוצה לקבל שא"צ ליתן דכל שאין עכבה הימנו ומאי ה"ל למיעבד דכיון שהתנאי הי' מתחילה להרונחה, והוא אומר שאינו רוצה הוי פאלו נתקיים התנאי וכמו שכתב הר"ן בשם הרמב"ן פ"ג דשבועות וזה לשונו, וכן אתה אומר בד"מ שדי נתונה לך אם איני נותן לך מאה מנה מפאן ועד יום פלוני ורצה ליתן, והלה לא רצה לקבל לא קנה שדה שלא נתפנין אלא במה שבידו לעשות כו' עי"ש, דכיון שהתנאי הי' להרונחה שאם לא ירצה הנותן ליתן לו השדה יכול ליתן לו מאה מנה, א"כ מאי איכפת לי אם אין הלה רוצה לקבל [ואין זה סותר למה שביארתי שכל שהנותן מתנה הוא בדוקא, דהתם הנותן מתנה לטובת המקבל והכא הנותן מתנה לטובת דידקי כדי שלא יצטרך ליתן לו השדה]: וכל השקלא וטרי' דנתינה בע"כ אינו רק דוקא בגיטין משום דכוננתו

לצעורא, וכ"ת א"כ מאי מביא מהא דבתי ערי חומה בגיטין (דף עה) דלפי מה שביארתי
ניחא דכל הענין דלצעורי כו' הוא שתלוי בקיום התנאי בפועל משא"כ בהרנוקה וא"כ
ה"נ בבתי ערי חומה, שהקפידה התורה על הנתינה דוקא, ולהכי אמרינן בפ"ק דקידושין
(דף כא) דלרבנן אינו לנה וגואל וגואל לתצאין, וכן פסק הרמב"ם פי"ב מהל' שמטה
ויובל ולא ילנה ויגאל, ולא יגאל לתצאין, אלמא דהקפידה התורה איך יהיה הנתינה,
שאם הי' פנונת התורה רק שיתן המעות א"כ מאי איכפת לי' ללוקח אם ילנה המעות,
ומה לי נ"מ אם יש לו מעות או ילנה אותם, וע"כ פינון שהקפידה התורה איך יהיה
הנתינה, וגם של יגאל לתצאין, על פן שקיל וטרי הש"ס אם נתינה בע"כ שמה נתינה
משא"כ בפריעת החוב פרעון בע"כ שמי' פרעון וכן לפי דעת הריב"ש בכל התנאים
שבד"מ מה איכפת לזה אם אין הלה רוצה לקבל אלא דוקא בבתי ערי חומה שהקפידה
התורה איך יהי' הנתינה וע"כ שקיל וטרי אם נתינה בע"כ שמה נתינה כמו גבי גט
דלצעורי כו' דהפנונה הוא בקיום ממש פעולת התנאי: וכינון שביארתי דעת הריב"ש
והרמב"ן דבד"מ נתינה בע"כ לא שמה נתינה ודוקא בבתי ערי חומה שקיל וטרי הש"ס
אם נתינה בע"כ הוי נתינה משום דהקפידה התורה על הנתינה ממש, מזה נדחה ראית
האגודה מהא דבתי ערי חומה, דלמה איצטריף להלל לתקוני שיהא חולש את מעותיו
ללשפה, תיפוק לי' דכינון דהיה בטמן יום שנים עשר חודש, א"כ הוי אונס ואונסא רחמנא
פטרי', דלפי מה שביארתי אין מזה ראיה דכינון דהצריכה התורה נתינה ממש ואינו לנה
וגואל ואינו גואל לתצאין, אע"פ שאין זה נפקות' ללוקח, אעפ"כ הקפידה התורה איך
שתהיה הנתינה, מכש"כ דלא אמרינן בזה אונסא כמאן דעביד דמ"מ לא הוי נתינה: ובה
יתיישב מה שהקשיתי דאפילו לפי מה שתיריך הקצה"ח דהוי כמו דאונס' רחמנא סייבקי'
דאפתי תקשה לר"ל דס"ל דאונס' כמאן דעביד, אמאי לא פטרי' מטעם אונס, דלפי מה
שביארתי בבתי ערי חומה דהקפידה התורה איך יהי' הנתינה שאינו לנה וגואל כו'
מכש"כ דלא אמרינן בזה אונס' כמאן דעביד: ומזה יהיה נדחה נמי מה שכתבו האחרונים
דלמה לא הביאו הפוסקים אם הלכה דאונס' כמאן דעביד או לא וכתבו דלפי מה שהאריכו
אם נתינה בע"כ שמה נתינה אם לא, א"כ מוכח מזה דלא אמרינן אונס' כמאן דעביד
דאל"ה תיפוק לי' דהוי אונס פינון שאין הלה רוצה לקבל, דלפי מה שביארתי בבתי ערי
חומה, בנדאי דמודה ר"ל דלא אמרינן בזה אונסא כמאן דעביד, ואפילו בגיטין נ"ל נמי
דכינון דלצעורי קא מכוון לא אמרינן בזה אונסא כמאן דעביד, וע"כ לא פלפלו בזה רק
אם נתינה בע"כ שמה נתינה, אבל בנדאי דלא אמרינן בזה אונס' כמאן דעביד: והטעם
דלא פליגי בירושל' אלא בקידושין, דזהו הלשון של הירושלמי (פ"ז דגיטין) ר' אבהו
בשם ר' יוחנן סדר סמפון כף הוא מקדש אני ליה אנת פלוגית כו' ע"מ ליתן לה כו'
ומכניסה ליום פלן דאין אתא יום פלן ולא כנסתה לא יגוי לי עליה פלום אירע לו אונס
ר' יוחנן אמר אונס' כמאן דלא עביד, ר"ל אמר אונס' כמאן דעביד על דעתה' דר"ל איך
הוי צריף למיעבד ואין אתא יום פלן ולא כנסת לי לא נגוי לי עליה פלום עכ"ל.

וע"כ פי פליגי בירושל' דוקא בקידושין שהתנאי הוא לטובתה ולהרנוקה דינדה, ואע"ג
שביארתי שאם הוא מתנה תלי דוקא בקיום המעשה, הכא מייירי שנותן לה סימפון מחמת
שהיא מתנה ורצונה בכך דוקא וע"כ נותן לה סימפון, אבל אם התנאי הוא לצעורי לא
אמרינן אונס' כמאן דעביד אפילו לריש לקיש: ותחילה נבאר הא דאית' בירושלמי שם,

דעל דעפתי' דר"ל איך צרייך למייעבד, דצרייך לכתוב אי אתא יום פלן ולא פנסת לי לא יגוי לי עליך פלום, ופי' האבני מילואים דהפני' הוא דמודה ר"ל היכי דהאשה מתנה התנאי דאין אתא יום פלן, ע"כ לא אמרינו בזה אונס' פמאן דעביד, והקשה שם דא"כ איך מדמה הירושלמי להך דאצטלית דהתם המגרש הוא דמתנה, ובדידי' דמגרש תלוי, א"כ גם לר"ל הוי פמאן דלא עביד ע"ש.

אבל לי נראה שהפני' הוא שלא יכתוב אי אתא יום פלן ולא פנסתיה, דהיינו על פועל המעשה דידני' שלא יכנסנה דבזה סובר ר"ל דאונס' פמאן דעביד, אלא שיכתוב בסומפון שאי אתא יום פלן ולא פנסת לי פי' שלא תהא פנוסה לי, שאיך שיארע אף שלא תהיה הענין של הפניסה, שאם הוא אומר הלשון ולא פנסתיה משמע שתלי ברצונו ובפעולתו וע"כ אם אירע לו אונס מאי הוי לי למעבד, פיון שרצונו היה לכנוס אף שלא היה יכול, אבל אם אומר שאם לא פנסת, המשמעות שלא תהא פנוסה אם ברצון ואם באונס, אף שלא תהא פנוסה אז יהיו הקידושין בטליו, וכמו שפכתב המהרי"ט (ח"א שאלה קלא) דבפ' כל הגט (דף ל) הקשו התוספת אהא דקאמר וכי יהיב לה תרקבא דדינרי כו' וא"ת וכי יהיב לה תרקבא ד דינרי אמאי לא הוי גיטא הא לא אפייסה, ואומר ר"י דאי לא מפייסנא, משמו אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול, ואי יהיב לה הרי טרח לפייסה ולא נתפייסה, וכתב המהרי"ט דמשמע מדבריהם שאם הי' אומר אם לא מתפייסה, אפי' יהיב לה תרקבא דדינרי לא מקינים תנאה דהא לא מתפייסה ע"ש.

והכא נמי פיון שאמר שאם לא תהא פנוסה ביום פלן לא יגוי לי עליך פלום אפילו הוי אונס הוי פמאן דלא עביד, דהא מ"מ לא נתהוית פנוסה. ולפ"ז אפשר לומר דבכל התנאים דגיטין דכוננתו לצעורי, ולא מהני מחוליו לה, אפשר דלא מהני אונס לקיום התנאי פיון דתלה בפועל המעשה ממש דכוננתו לצעורי א"כ בעינן שיהא קיום התנאי ממש, והא דאמרינו בגיטין (דף ב) אין אונס בגיטין משום תקנה דצנועות ופרוצות, אבל בלא"ה יש אונס היינו בקיום התנאי באונס, ולא בביתול התנאי באונס וכחו שהשגתי לעיל על הק"ע: והא דמדמה בירושל' הך פלוגת' דר"י ור"ל באונס' פמאן דעביד להא דפלוגת' דרשב"ג ורבנן גבי ע"מ שתשמישי את אבא, ואע"ג שפיארתי דבגיטין פיון דכוננתו לצעורי לא אמרינו אונס' פמאן דעביד זה אינו דהך דע"מ שתשמישי את אבא פתבו התוספת בגיטין (דף עה) דבזה פנונתו להרנוחה, וע"כ אומר רשב"ג פל עפכה שאינו הימנו ה"ז גט, וכמו שפתבו התו"ד ודאי להרנוחה בעלמא עשה פן וכיון שמת ולא אצטרייך הוי פאלו נתקיים התנאי, אבל בהא דלצעורי מסקינן בגמ' דאפילו מחוליו לה לא מהני, אע"ג דכל עפכה שאינה הימנה ה"ז גט, משום דהתם פנונתו לצעורי, (וילדעת הירושלמי האי דכל עפכה שאינה הימנו ה"ז גט, זהו הענין שסובר ר"ל דאונס פמאן דעביד) אלא נדאי דבגיטין דכוננתו לצעורי, לא אמרינו בזה אונס' פמאן דעביד: ובזה יתיישב לי מה דלכאורה מוכח בדברי בעל האגודה דכל שהי' יכול לקיים מתחילה לא הוי אונס, דאל"ה תקשה מה שהקשה הקצה"ח מהא דתנו בפ' התקבל (דף סו) פולקם פתובו א' כותב וכולם חותמין לפיכה אם מת אחד מהם הרי זה גט בטל, והקשה הקצה"ח דלמאי דפליגי בירושלמי ר"י ור"ל דר"ל סובר אונס' פמאן דעביד, א"כ אם מת א' מהם אמאי הוא בטל, והא אונס' פמאן דעביד, ותיירץ דפליגי בגיטין (דף יח) ר"י ור"ל וסבר ר' יוחנן דשנים משום עדים וכולם משום תנאי, ור"ל ס"ל דכולם משום עדים, והשתא

ניחא שפיר דר"י ס"ל דאונס' כמאן דלא עביד, וע"כ אם מת אחד מהם, אע"ג דשנים משום עדים וכולם משום תנאי, אף עפ"כ הא ס"ל דאונס' כמאן דלא עביד, ור"ל דס"ל בירושל' דאונס' כמאן דעביד ס"ל דכולם משום עדים, וע"כ פיון שיהם בתורת עדים, ע"כ אם מת א' מהם בטל, דכיון דמשום עדים הם ולא משום תנאי, ומזה הוכיח כמו שכתב הש"ך (ס' כא) דהגירס' בדברי ר' יוחנן אונס' כמאן דלא עביד, ור"ל ס"ל דאונס' כמאן דעביד, וע"כ ניחא דאזלי לטעמייהו, כמו שפתבתי דאם הי' הגירס' כמאן דלא עבר ברי"ש לא יתנישב: והנה הקצה"ח לא ראה הפלוגתא דר"י ורשב"ל בירוש'.

דבירושלמי (רפ"ב דגיטין) איתא שם בהקדמה מן הש"ס דילן דאמרינן שם הי' מקותם בארבעה ואמר בפני נכתב ובפני נחתם בשני עדים אלן תרין חורנא לינא ידע מה עסקיהון תיפלוגתא דר"י ור"ל דאתפלגין אמר לעשרה חתמו בגט היום וחתמו מקצתן למחר ר"ל אמר פשר והשאר על תנאי ר"י אמר פסול עד שיקתמו בו ביום ועי"ש בק"ע שיהביא תשובת הרא"ש והכריע הוא דהגירסא הוא עיקר בירושלמי כמו שמוכח בכמה מקומות בירושלמי כמו שיהביא שם הק"ע ולפי"ז קשה פיון דר"ל סובר דכולם משום תנאי א"כ אם מת א' מהם אמאי הגט בטל.

הא ר"ל ס"ל דאונסא כמאן דעביד. (וכמו שמוכח מכל הפוסקים שפסקו כר"י לגבי ר"ל דאונסא כמאן דלא עביד.

דאונס רחמנא פטרי אמרינו. אבל אונס רחמנא חייבי' לא אמרינו).

וא"כ אם מת א' מהם נמי נימא אונסא כמאן דעביד. מידי דהוי אכל תנאה דעלמא וא"כ לכאורה מוכח דלא אמרינו דהוי אונס אלא שהי' אונס מתחילה ועד סוף והכא הא יכלו לחתום תחילה וע"כ אם מת אחר כף לא אמרינו בזה אונסא כמאן דעביד: אבל לפי מה שביארתי דאם הפנונה לצעורי' ולא להרנוחה לא אמרינו בזה אונסא כמאן דעביד והכא הפנונה לצעורי'.

וע"כ לא אמרינו בזה אונסא כמאן דעביד. דנדאי אין פנונתו להרנוחה דמאי ריוח יתנה לו בזה: [נעוד אפשר לומר דבזה לא שייך לומר אונסא כמאן דעביד דהא דפליגי ר"י ור"ל היינו דנוקא לאחר המעשה של הגט או הקידושין ואם הוא הי' מקיים תנאו הי' המעשה מתקיימת אע"פ שאינו רוצה וע"כ אם אינרע לזה אונס סובר ר"ל דאמרינו אונסא כמאן דעביד.

וכן הא דאמרינו התם חד בר נש אקדים פריטין לאילפא ונגב נהרה אתא עובדא קומא רנב"י הא אילפא אייתי נהרה כו' עי"ש בירושלמי התם כבר נתן לו המעות והא שצריף ליתן לו האילפא להעבירו על גבי הנהר אינו אלא כמו שצריף להשלים התנאי אבל אם לא נתן לו המעות בנדאי לא אמרינו אפ"ל ר"ל דכיון דנגב נהרא ע"כ אונסא כמאן דעביד וצריף ליתן לו המעות ור"ל נמי מודה בזה והכי משמע בירושלמי (פ' השוכר) השוכר את הפועל להביא יין לחולה אם הביא חייב ליתן לו ואם לא הביא אינו חייב ליתן לו כו' וא"כ תיקשי מזה לר"ל דס"ל אונסא כמאן דעביד אלא נדאי דכיון שלא הקדים לו המעות בזה לא אמרינו אונסא כמאן דעביד.

וּכְמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס' בּב"מ (ד' עט) בְּהָא דְאָמַר ר"פ לָא מְשַׁכַּחַת לְהָ אֵלָא בְּסָפִינָה זַוְיִין
זֶה. דְּכִינּוּן שְׁנַתָּן לֹו שְׁכָרוּ נְתַרְצָה שְׁיָהִיו שְׁלֹו לְאֶלְתֵּר אַעפ"י שְׁאִינָה מְשַׁתְּלֵמַת אֵלָא לְבִסּוֹף
לְדַעַת פֶּן נֹוּתְנוּ לֹו שְׁיָהָא שְׁלֹו לְאֶלְתֵּר וְא"כ בְּכַתִּיבַת הַגֵּט אַם הִי רוּצָה הִי חוֹזֵר בּוּ שְׁלֵא
לִיתָו.

וְא"כ לָא הַתְּחִילָה הַמְעַשָּׂה פְּלַל. וְע"כ לָא אָמְרִינּוּ בְּזֶה אֲוֹנָסָא פְּמָאן דְּעֵבִיד עַכ"פ אִין מְזָה
רְאִי פְּלַל: נְחֹזֵר עֲנִין הָרְאִישׁוֹן.

שְׁפָכֵר הוֹכַחְתִּי שְׁרָאנִי הָאֲגֻדָּה מִפְּתִי עָרֵי חוּמָה אִינוּ רְאִי פְּלַל. וְע"כ וְדָאֵי דָאָם בְּתַחֲלִילָה
רְצָה לְקַיָּים אַח"כ וְאַח"כ נֶאֱנָס וְדָאֵי דְהוּי אֲוֹנָס.

לְהַכִּי מוֹכַח בְּכַתְּוּבוֹת (ד' ב') וְאֵלָא מְסִיפָא מְעַכְשָׁיו אַם לָא בְּאִתִּי מְכָאן וְעַד י"ב חוֹדֶשׁ
ה"ז גֵּט מַת וְה"ה לְחֻלָּה, אֵלְמָא דְמִיתָה חֲשִׁיב אֲוֹנָס אַע"ג דְּהִי יָכוֹל לְקַיָּים מִיָּד, וְעֵינִין
בְּמוֹע"ק רפ"ג (ד' יד) בְּמָה שְׁפָתֵב הָרֵא"ש בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי וְכֹן מִי שְׁנֹשְׁאֵל לְחַכְּם וְהוֹתֵר
בְּמָה אָנוּ קְיָיִמִין אִי בְּשֹׁנְשָׁאֵל קוֹדֵם לְרַגְלֵ יְגַלַּח, אִי בְּשֹׁלָא נְשָׂאֵל כּו' אֵלָא פֶּן א קְיָיִמִין
פְּשֹׁנְשָׁאֵל קוֹדֵם לְרַגְלֵ וְלָא מְצָא פְּתַח כּו' וּלְפִי הִירוּשְׁלָמִי מָאן דָּאִית לִי פּוֹתְחִין בְּחַרְטָה
פְּל דְּהוּא וְאִין צָרִיף לְמִצּוּא פְּתַח כּו' אֲסוּר לְגַלַּח בְּמוֹעֵד פִּינּוּן דְּהִי יָכוֹל לְשָׂאוּל קוֹדֵם
לְרַגְלֵ וְאֵע"ג דָּאִיכָא לְמִימֵר שְׁהִי בְּדַעְתּוֹ לְהַשְׁלִים נְדָרוֹ וְנִמְלֵף בְּרַגְלֵ וְהִתִּירוּ וְלָא חֲשִׁיב
זֶה אֲוֹנָס אֵלְמָא דְּזֶה לָא דְּמִי לְאֲוֹנָס, הֵתֵם שְׁאֵנִי דְּהָא אֲדַרְבָּא הִי בְּדַעְתּוֹ מִתְּחִילָה לְקַיָּים
הַנְּדָר וְעוֹד דְּהָא הֵתֵם הָאֲוֹנָס יְדוּעַ שְׁיַדַּע מִתְּחִילָה שְׁלֵא יִתִּירוּ לֹו בִּי"ט וּבְתַשׁוּבָה לְקַמְן
(ס' ה) יִתְבָּאֵר הִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דר"ה) ר' בּוֹן בַּר' חֲזִיָא בְּעֵי שְׁלֵמָה שְׁנַתּוֹ בְּעַצְרַת אֶפְשָׁר
לֹוּמֵר הוּא אִינוּ כְּשֵׁר וְעוֹבֵר כְּהָדָא לָא יְלִין חֻלְבַּ חֲגִי עַד בּוֹקֵר וְאִימּוּרֵי חוּל קְרִיבִין בִּי"ט
כּו' הַקְּרִיבֵהוּ מִבְּעוֹד יוֹם שְׁלֵא יָבּוּא לְיַדִּי בַל יְלִין וְה"נ הַקְּרִיבֵהוּ מִבְּעוֹ"י שְׁלֵא יָבּוּא לְיַדִּי
בַל תֵּאָחֵר, אֵלְמָא דְּעוֹבֵר בְּג' רַגְלִים אַע"ג שְׁאָנוּס הוּא לְבִסּוֹף אַע"ג דָּאָם הוּמָם בְּתוּף
הַרְגֵל אִינוּ עוֹבֵר בְּב"ת פְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס'.

וּכְמוֹ שְׁאֲבָאֵר לְקַמְן וּכְמוֹ שְׁהִבְאִתִּי בְּסָפְרֵי ע"י (ס' יט) הַזּוֹרֵק וְנִזְכָּר מֵאַחַר שְׁיַצְתָּה מִיָּדוֹ
כּו'. פְּיָנִי מִתְּנִיתִין וְהַזִּיד וְקָשְׁי' אִילּוּ יָרָה חֵץ לְהַרוֹג בּוּ אֵת הַנְּפֹשׁ וְהִתְרוּ בּוּ וְחֹזֵר שְׁמָא
פְּלוּם הוּא.

הוּי סוֹפָף כּו' וְהַזִּיד (פ'י) דְּהִירוּשְׁלָמִי אֹמֵר שְׁאִין הַטַּעַם מְשוּם דְּנִזְכָּר אַח"כ. וְע"כ פְּטוּר
מִטַּעַם אָנוּס.

דָּא"כ אַם יָרָה חֵץ לְהַרוֹג כּו' וְהִתְרוּ בּוּ וְחֹזֵר יִפְטוֹר ג"כ מִטַּעַם אֲוֹנָס. אֵלָא וְדָאֵי שְׁאִינוּ
פְּטוּר מִטַּעַם אֲוֹנָס אֵלָא סוֹפָף מִימֵר וְהַזִּיד.

וּבְעֵינִין שְׁיָהָא תְּחִילָתָן וְסוֹפְן שְׁגָגָה) אֵלְמָא אַע"ג דְּבְעֵינִין פּוֹלִי' בְּחַיּוּבָא שְׁיָהָא תְּחִילָתָן
וְסוֹפְן בְּשְׁגָגָה אִפִּי' בְּזוֹרֵק נְמִי. אַעפ"י"כ אִינוּ פְּטוּר מִטַּעַם אָנוּס וְהַטַּעַם פִּינּוּן דִּינַע מִתְּחִילָה
שְׁלֵא יוֹכַל לְחֹזֵר בּוּ.

ע"כ לָא הוּי אָנוּס וְה"נ בְּג' רַגְלִים אַע"ג דְּבְעֵינִין פּוֹלִי' בְּחַיּוּבָא אַפ"ה אִינוּ פְּטוּר מִטַּעַם
אָנוּס. פִּינּוּן שְׁהִי יְדוּעַ מִתְּחִילָה וּלְקַמְן יִתְבָּאֵר בְּאֲוֹרָף.

אָבֵל אַם לֹא הִי הָאֲנָס יְדוּעַ וְהוּא רָצָה לְאַחַר הַזְמַן שֶׁהִי סְבוּר שְׂיִקְיָיִם. וְאַחֲ"כּ אֵינֶרע לֹו אֲנָס.

נְדָאִי דְמִיפְטֵר מִטַּעַם אֲנָס. וְכִמוּ שְׂבִינְאֶרְתִּי וְדוּקָא בְּהָא דְסְבוּר שֶׁהִי יָכוֹל לְקִיָּיִם נְדָרֹו פְּתַב הָרָא"ש דְּלֹא הָוִי אֲנָס.

אָבֵל אַם הִי יָכוֹל מִתְחִילָה לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ דְּבַר, אֲלֵא שֶׁהִי סְבוּר שְׂיִכּוֹל לְקִיָּיִם אַחֲ"כּ, וְאַחֲ"כּ אֵינֶרע לֹו אֲנָס בְּנְדָאִי דְּהָוִי אֲנָס וְכִמוּ שְׂפִתְב הָרָא"ש עֲצָמוּ (ספ"ב דְּמוּע"ק) שְׂפִתְב וְהֵאֵי דְזוּפְתִין חֲבִיטָא מִיְיָרִי בְּשִׁלָּא פִינּוּן מְלֹאכְתּוֹ בְּמוּעַד אֲלֵא אֵינֶרעוּ אֲנָס שְׂלֵא הִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת קוֹדֵם הַמוּעַד, אִי נְמִי הִי סְבַר שֶׁהִי יָכוֹל לְהַמְתִּין עַד לְאַחַר הַמוּעַד וְאֵינֶרע דְּבַר שְׂאָם יִמְתִּין יְהֵא דְּבַר הָאָבֵד וּבְכַה"ג אֵיטָא בִירוּשְׁלָמִי (ה' ב') אַמְתְּנִיתִין דְּמִי שֶׁהִי יֵינּוּ בְּתוּף הַבּוּר כּו' מְה אָנּוּ קִיָּיִם אַם פְּשִׁהֲגִיעַ זְמַנּוֹ לְבָצוּר וְלֹא בְּצַר הוּא חֲטָא אַנְפְּשִׁי כּו' וְאִי בְּשִׁלָּא הֲגִיעַ זְמַנּוֹ לְבָצוּר יָכוֹל הָוִי קְאִיִם, אֲלֵא פִן אָנּוּ קִיָּיִם פְּשִׁהֲגִיעַ זְמַנּוֹ לְבָצוּר דְּסְבַר קְאִיִם וְלֹא קֵם, אֲלֵמָא דְּהָרָא"ש הִבִּיא מִהִירוּשְׁלָמִי גּוּפָא דְּזָה הָוִי אֲנָס, וְיִתְבָּאָר עוֹד בְּזָה בְּאַרְנֹכָה בְּסִימָנִים שֶׁאַחֲ"ז: סִימָן ד' וְהִנֵּה פִינּוּן שְׂבִינְאֶרְתִּי וְדַחִיתִי רֵאִי הָאָגוּדָה, דֹּאֲעַפ"י שֶׁהִי יָכוֹל לְקִיָּיִם מִיָּד, אַפ"ה אַם לֹא עֲשֵׂה מִיָּד פִּי אֲמַר עַדִּין יֵשׁ לִי פְּנָאִי וְאַחֲ"כּ נְאָנְס דְּהָוִי אֲנָס, אַפ"ה צָרִיף לְהִבִּין דְּכִינּוּן שְׂפִתְב הַש"ע דָּאֵם נְשַׁבַּע יֵשׁ לַעֲשׂוֹת מִיָּד שְׂמָא יֵאָנְס, א"כ מְחִיִּיב מִיָּד לַעֲשׂוֹת, וְא"כ פִּינּוּן שְׂהַעֲשִׂי מְוִכְרַח לְהִיּוֹת בְּשַׁעֲה הָרֵאשׁוֹנָה, וְא"כ לֹא עֲשֵׂה מִיָּד, הָוִי כְּמוֹ תְשִׁלוּמִין לְשַׁעֲה רֵאשׁוֹנָה, וְא"כ אַם נְאָנְס אַחֲ"כּ יְהִי מְחֻנֵּיב מְחַמַּת שֶׁהִי לֹו לַעֲשׂוֹת בְּשַׁעֲה רֵאשׁוֹנָה, וּבְאַמַּת מְשַׁמַּע מִתְשׁוּבַת מְהַר"י מְטָרָאֲנִי (שְׂאֵלָה קֵלָא) שְׂאִינוּ מְחֻנֵּיב לַעֲשׂוֹת מִיָּד, וְאַם אַחֲ"כּ נְאָנְס הָרִי הוּא אָנוּס בְּשַׁבּוּעָה, וְכַתְבּ וְנ"ל תַּדַּע שְׂאָם אַתָּה אוֹמֵר שְׂפַל מִי שְׂנָדָר אוֹ נְשַׁבַּע לַעֲשׂוֹת דְּבַר פְּלוּנִי, וְהִי סִיפַק בְּיָדוֹ לְקִיָּיִם וְאַחֲ"כּ נְאָנְס אוֹ מַת וְלֹא קִיָּיִם, יְהֵא עוֹבֵר מְשׁוּם בַּל יַחַל, א"כ הִי לָנוּ לְכוּפּוֹ לְקִיָּיִם מִיָּד לְהַרְחִיק אֲדָם מִן הָעֵבְרָה כּו' נְכוּף אוֹתוֹ לְקִיָּיִם מִיָּד שְׂמָא תְטַרְף לֹו שַׁעֲה וְלֹא יוּכַל לְקִיָּיִם דּוּמְיָ דְאַמְרִינּוּ בַפ"ב דְּנְדָרִים (ד' טו) קוֹנָם עֵינִי בְּשִׁנְהַ הַיּוֹם אַם אֵישׁוֹן לְמַחַר מְשׁוּם דְּבַתְנָאִי לֹא מְזַדְדָה אֵינְשׁ, וְעוֹד נְחוּשׁ לְמִיתָה פְּאוּתָה שְׂאָמְרוּ פ' פֶּל הֲגַט ה"ז גִּיטָה שַׁעֲה אַחַת כּו' עִי"ש מְשַׁמַּע מְדַבְּרִיו דְּיָכוֹל לְכַתְחִילָה לְקִיָּיִם לְמַחַר, אָבֵל לְדַעַת הַפּוֹסְקִים שְׂצָרִיף לְקִיָּיִם מִיָּד, וְא"כ חַל הַחַיּוּב מִיָּד אֲלֵא שְׂיִכּוֹל לְקִיָּיִם אַחֲ"כּ א"כ מ"ט לֹא אֲמַרִינּוּ דָּאֵם נְאָנְס אַחֲ"כּ הָרִי הוּא עוֹבֵר לְמַפְרַע מְשַׁעֲה הָרֵאשׁוֹנָה, וּבְסַפְרֵי ע"י (ס' יט) הִבְאִיתִי דַּעַת הָרַמְב"ם שְׂפִתְב (בַּפ"א מְה' מִילָה) דָּאֵם לֹא מְל בְּכָל יוֹם וְיוֹם שְׂיַעֲבֹר עָלָיו מְשִׁיגְדֵל וְלֹא יְמוּל א"ע הָרִי הוּא מְבַטֵּל מ"ע אָבֵל אֵינּוּ חִיִּיב פְּרַת עַד שְׂיַמּוֹת וְהוּא עָרַל בְּמִזִּיד וְהָרָאב"ד פְּתַב ע"ז שְׂאִין בְּזָה תְבָלִין, וְכִי מְשׁוּם הַתְּרֵאֵת ס' פּוּטְרִין אוֹתוֹ, אֲלֵא פֶל יוֹם בְּאִיסוּר פְּרַת הוּא עוֹמֵד: וְכַתְבְּתִי שְׂם שְׂלַכְאוּרָה הַחִילּוּק הוּא בֵּין הָרַמְב"ם וְהָרָאב"ד דְּלַדַּעַת הָרַמְב"ם דְּהַפְרַת נְמִשָּׁף פֶּל יְמִי חִיָּו וְא"כ אַם מִתְחִילָה הִי לֹו פְּנָאִי וְלֹא מְל עֲצָמוּ בְּמִזִּיד וְאַחֲ"כּ קוֹדֵם מוֹתוֹ נְאָנְס, וְלֹא הִי יָכוֹל לְמוּל עֲצָמוּ, לְדַעַת הָרַמְב"ם פְּטוּר, פִּינּוּן שְׂהַפְרַת נְמִשָּׁף פֶּל יְמִי חִיָּו וְהוּא בְּסוּף יְמִיו הִי אֲנָס וְלַדַּעַת הָרָאב"ד דְּהוּא בְּכָל יוֹם בְּכַרְת אֲלֵא שְׂאָם מְל אַחֲ"כּ נְפִטֵר מִהַפְרַת, ע"כ חִיִּיב פְּרַת: וְכַה"ג אֲמַרִינּוּ בְּפִסְחִים (ד' צג) חִיִּיב פְּרַת עַל הָרֵאשׁוֹן וְחִיִּיב פְּרַת עַל הַשְּׁנִי, וְאַמְרִינּוּ בְּגַמ' דְּהַזִּיד בְּרֵאשׁוֹן וְשַׁג בְּשְׁנִי, לְרַבִּי וּלְר' נְתָן מְחִיִּיב וּלְר' חֲנִינְיָא ב"ע פְּטוּר דְּתַקוּנִי לְרֵאשׁוֹן מְתַקֵּן לִי וְאַפִּילוּ הַזִּיד בְּרֵאשׁוֹן מְשׁוּם דְּחִיִּיב הַפְרַת נְגַמֵר דּוּקָא, בְּשִׁלָּא עֲשֵׂה פְּסַח שְׁנִי, וְא"כ ה"נ לְדַעַת הָרַמְב"ם אֵינּוּ מִתְחִיִּיב פְּרַת

עד שְׁיָמוּת וּלְדַעַת הָרֶאָבֶ"ד פִּינּוֹן דְּהַחַיּוּב פֶּרֶת בְּכָל יוֹם, אֲלֵא שְׂאָם מֶל אַח"כּ נִפְטָר וּא"כּ אַעפ"י שְׂלֵא מֶל בְּאֹנָס, הַחַיּוּב פֶּרֶת עָלָיו מִיּוֹם רֵאשׁוֹן, וּכְמוֹ דְאָמְרִינּוּ בְּפִסְחָא רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי: אִיךְ שְׂפַתְבְּתֵי שְׂם דְאָפְשָׁר ל״מֵר דְאָפְי' לְדַעַת הָרֶמְב"ם דְּהַחַיּוּב פֶּרֶת נִגְמָר מִיָּד, אֲלֵא פִינּוֹן שְׂהִיכֻנְלַת בְּיָדוֹ לְמוֹל וּלְתַקְּוֹן.

ע"כ אין הַפֶּרֶת נִגְמָר מִיּוֹם רֵאשׁוֹן, וַאֲעפ"כּ אִם נֶאָנְס וְלֹא תִקְּוֹן הָרִי הוּא חַיִּיב מִיּוֹם רֵאשׁוֹן כְּמוֹ בְּקִימוֹ וְלֹא קִימוֹ דְּהוּי הַתְּרֵאֶת ס' לְדַעַת הָרֶמְב"ם כְּמוֹ שְׂבִיאַרְתֵּי שְׂם, וַאֲעפ"כּ אִם נֶאָנְס אַח"כּ הָרִי הוּא עוֹבֵר מִשְׁעָה הָרֵאשׁוֹנָה וְה"נ כָּל שְׁנֵאָנְס אַח"כּ הָרִי הוּא עוֹבֵר מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה: וּבְאַמַּת זֶהוּ הַחִלּוּק שְׂבִינ קִימוֹ וְלֹא קִימוֹ וּבִינ כו' דְּבְקִימוֹ וְלֹא קִימוֹ הָרִי הַתְּרֵאֶת ס' לְגִירְסַת הָרֶמְב"ם וּפְיִרוּשָׁם וּבִיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ הָרִי הַתְּרֵאֶת וּדְאִי, דְּבִיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ יָכוֹל לְהַתְּרוֹת בּוֹ בְּשַׁעַת הַבִּיטּוֹל מִשְׂא"כּ בְּקִימוֹ וְלֹא קִימוֹ, דְּבִעֵינּוּ הַתְּרֵאֶה בְּשַׁעַת שְׁעוֹבֵר עַל הָאִסוּר עֲצָמוֹ, וּכְמוֹ שְׂהוּכִיחוּ הַתּוֹס' מְהָא דְשַׁבּוּעוֹת (דָּף פַּח) דְּלַעוֹלָם בְּעֵינּוּ הַתְּרֵאֶה בְּשַׁעַת הָאִסוּרוֹ וּכְמוֹ דְאָמְרִינּוּ שְׂם אַכְלֵי אִסוּר' וְהִזְר אַכְלֵי לְתַנְאֵי פְּלוֹגְתֵי דְר"י וְר"ל כו', שְׂפַתְב רש"י שְׂם וְאִם הַתְּרוּ בּוֹ בְּשַׁעַת אַכְלֵה הַשְּׁנִי אֵל תֹּאכַל שְׂהָרִי אַתְּהָ עוֹבֵר עַל הָרֵאשׁוֹנָה לְמַפְרַע וַאֲע"פ שְׂהַתְּרֵאֶת וּדְאִי הִיא אֵינָה הַתְּרֵאֶה, שְׂאִין מְלַקוֹת בָּא ע"י אַכְלֵה זו, אֲלֵמָא דְבִעֵינּוּ דְוָקָא הַתְּרֵאֶה בְּשַׁעַת הָאִסוּר גּוּפָא: וְכַתְבְּתֵי שְׂם בְּסַפְרֵי ע"י (ס' יט) שְׂדַעַת הָרֶמְב"ם הוּא דְבַתְּנָאֵי אַע"פ שְׂשִׁיגָג, אַעפ"כּ מִתְחַיִּיב עַל הַשַּׁבּוּעָה, וְע"כ לֹא שְׂיִיךְ הַתְּרֵאֶה בְּשַׁעַת הַתְּנָאֵי, מִשְׂא"כּ בְּבִיטּוֹל שְׂיִיךְ הַתְּרֵאֶה בְּשַׁעַת הַבִּיטּוֹל דְּהָא בִיטְלוּ הוּא דְוָקָא בְּמִזִּיד, וּכְמוֹ שְׂפַתְבוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּמַכּוֹת (דָּף טו) בְּהָא דְאָמְרִינּוּ שְׂם אִי דְקַטְלָה קָם לִי בְּדַרְבָּה מִיְנִי: אִיךְ בְּאַמַּת כָּל הַפּוֹסְקִים נִחְלְקוּ עַל הָרֶמְב"ם בְּזֶה, דְּוּדְאִי בְּעֵינּוּ שְׂיִהָא זְכוּר לְשַׁבּוּעָתוֹ בְּשַׁעַת הַתְּנָאֵי אַכְל בְּלֹא"ה לֹא הָרִי אָדָם בְּשַׁבּוּעָה וְכֵן פִּסְק הַש"ע בִּי"ד (ס' רל"ב) דְאִם הִי שׁוֹגֵג בְּשַׁעַת הַתְּנָאֵי לֹא הָרִי נִדָּר, וְע"כ אִם אָמַר קוֹנָם עָלֵי כְּפָר זֶה אִם אוֹכַל, אִם הִיָּה שׁוֹגֵג בְּשַׁעַת הַתְּנָאֵי אִין פֶּאן נִדָּר כָּלָל, וּמִתְרַם לְכַתְּחִילָה דְלֹא הָרִי הָאָדָם בְּשַׁבּוּעָה כְּמוֹ שְׂפַתְב הָר"ן ב"ג דְשַׁבּוּעוֹת, וְתַמְיָה לִי עַל הָר"ן בְּנִדְרִים (דָּף יד) שְׂמִשְׁמַע מִיְנִי דְבִעֵינּוּ שְׂיִהָא מִזִּיד בְּשַׁעַת הָאִסוּר וְלֹא בְּשַׁעַת הַתְּנָאֵי, וְהוּא דְלֹא כְּמוֹ שְׂפַתְב הָר"ן בְּשַׁבּוּעוֹת שְׂמִפְרַש כְּפִירוּשׁ הַתּוֹסֶפֶת שְׂם, גַּם מַה שְׂפַתְב הָר"ן שְׂם דְלָמָּה לִי לְמַתְנֵי בְּבִרְיֵת דְהִלָּף ה"ז בְּבַל יַחַל, דְּכִינּוּ דְאִרִּישָׁא קֵאִי הָרִי מִיְלֵת דְפִשִׁיט' וְתִירֵץ דַּסְד"א דְכִינּוּ דְבַעֲיָדְנָא שְׂאָכַל לֹא עֵבֵר, כִּי הִלָּף נָמִי לֹא לִיְחִיל עָלֵי בַל יַחַל לְמַפְרַע, וְתַמְיָהנִי דְטוֹבָא קַמְל"ן דְלִוְקָה אַע"ג דְעֵבֵר עַל הָאִסוּר קוֹנָם שְׂאָכַל הַפְּכָר א"כּ הָרִי הַתְּרֵאֶת ס' וְאִית' בְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף פַּח) אַכְלֵי לְאִסוּר' וְהִזְר אַכְלֵי לְתַנְאֵי פְּלוֹגְתֵי דְר"י וְר"ל, דְלֹר"ל אֵינּוּ לִוְקָה דְהוּי הַתְּרֵאֶת ס' וַאֲ"כּ טוֹבָא קַמְל"ן דְלִוְקָה, וְאָפְשָׁר ל״מֵר דְלֹא מִיְרִי לְעַנְנֵן מְלַקוֹת רַק לְעַנְנֵן שְׂיַעֲבֹר בְּלִבְד: וַאֲעפ"כּ נ"ל כְּמוֹ שְׂפַתְבְּתֵי בְּסַפְרֵי ע"י (ס' יט) לְהַכְרִיעַ פְּדַעַת הָרֶמְב"ם דְּקִימוֹ וְלֹא קִימוֹ הָרִי הַתְּרֵאֶת סִפְק וּבִיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ הָרִי הַתְּרֵאֶת וּדְאִי, דַּאֲע"ג דְּבַתְּנָאֵי לֹא הָרִי הַתְּרֵאֶה אֲלֵא בְּעַת אַכְלֵת הָאִסוּר אַעפ"כּ יֵשׁ לְחַלְקָא, דַּאֲע"ג דְּדַעַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְבִעֵינּוּ שְׂיִהָי' מִזִּיד בְּתַנְאֵי דְלֹא כְּהָרֶמְב"ם אַעפ"כּ אִם אַכְלֵי לְאִסוּרֵי וְהִזְר אַכְלֵי לְתַנְאֵהָ, עוֹבֵר עַל הָאִסוּר לְמַפְרַע דְאִגְלֵי מִיְלֵת דְמַעֲיָקְרָא אַכְל אִסוּר וַאֲ"כּ עֵבֵר עַל הָאִסוּר מְכַבֵּר, וְאִין הַתְּנָאֵי שְׂיִיךְ לְהָאִסוּר, אֲלֵא דְעֵבֵר לְמַפְרַע, ע"כ לֹא שְׂיִיךְ הַתְּרֵאֶה בְּתַנְאֵי שְׂלֵא תֹאכַל, דַּאֲל"ה תַּעֲבֹר עַל הָאִסוּר, דְּבַהַתְּרֵאֶה בְּעֵינּוּ שְׂיַעֲשֶׂה הָאִסוּר לְאַחַר הַהַתְּרֵאֶה, לֹא שְׂהַתְּרֵאֶה יְהִי שְׂאָם יַעֲשֶׂה כְּפֹ יַעֲבֹר לְמַפְרַע, וְע"כ לֹא מְהִי הַהַתְּרֵאֶה

[ועיין ביבמות (דף קא) הִכָּה זֶה כּו' מִשְׁמַע אַע"ג דִּהְתֵּרוּ בְּהִכָּאֲתוּ הַשְּׁנֵי אַפִּי"ה פֶּטוּר דְּלֹא הוּי הִתְרָאָה לְמַפְרַע, אַע"פ שְׁנֵי דְאֵי עֵבֶר]: מִשְׁא"כ דְּבִיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ דְעַקֵּר הִלְאוּ נִגְמַר בְּשַׁעַת הַבִּיטּוּל פֶּמוּ דְאִמְרִינּוּ בְּשִׁלְהֵי חֻלִּין (דף קמ"א) אָמַר לִי ר' אַבָּא בְרִי דְר' יוֹסֵף כּו' אֵלָּא טַעְמָא דְכֻתְבֵי רַחֲמֵנָא תְּשַׁלַּח הָא לָאו הִכִּי לְדַבְרֵי מִצְוָה לֹא, עֲשֵׂה וּל"ת הוּא וְאִין עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה, לֹא צָרִיכְךָ דְעֵבֶר וְשִׁקְלָה לְאִם דְּלֹא עֵבֶרְךָ עֲשֵׂה הוּא דְאִיפָּא לִיתֵי עֲשֵׂה וְלִדְחֵי עֲשֵׂה קַמְל"ן הִנִּיחָא לְמֵאן דְּתַנִּי קִימוּ וְלֹא קִימוּ, אֵלָּא לְמֵאן דְּתַנִּי בְּטָלוּ וְלֹא בְּטָלוּ כֹּל כִּמְה דְּלֹא שְׁחִטָה לֹא עֵבֶרְךָ לְלֹא, וְעֵינָן בְּסַפְרֵי ע"י דַּע"כ בְּעֵינָן בִּיטְלוּ בְּמִזִּיד, מִשּׁוּם דְּעֵיבָר הָאִיסוּר נִגְמַר בְּשַׁעַת הַבִּיטּוּל מִשּׁוּם דְּבִשְׁעַת הַבִּיטּוּל נִגְמַר הָאִיסוּר: [ועפ"ז זֶה יִתְבָּאֵר הִירוּשְׁלֵמִי אֲשֶׁר יֵשׁ בּוֹ סְתִירוֹת הַרְבֵּה וְהַפ"מ הָאֲרִיף וְנִדְחַק בְּזָה מְאוּד וְהוּא דְּבִירוּשְׁלֵמִי (דפ"א דִּיבְמוֹת ה' ז) גַּבִּי מִי שְׁאִינוּ יָדוּעַ אִם הוּא בְּן ט' לְרֵאשׁוֹן אוּ בְּן ז' לְאַחֲרוֹן הִכָּה אֵת זֶה וְחִזֵּר וְהִכָּה אֵת זֶה קִילֵל אֵת זֶה וְחִזֵּר כּו' פֶּטוּר ר' חֲנַנְיָהּ בְּעֵי לִית הִדָּא פְּלִיגָא עַל ר' יוֹחָנָן דְּאִיתְפְּלִגִין בְּשְׁנֵי יו"ט שְׁל גְּלוּיֹת ר' יוֹחָנָן אָמַר מְקַבְּלִין הִתְרָאָה עַל הַסֶּפֶק.

ר' שְׁמַעוֹן בְּן לִקִּישׁ אָמַר אִין מְקַבְּלִין הִתְרָאָה עַל הַסֶּפֶק, אָמַר ר"ח כּו' לִית הִדָּא פְּלִיגָא תַּמָּן אֲפֹשֶׁר לָהּ לְעַמּוּד עֲלֵיו בְּרַם הִכָּא אִי אֲפֹשֶׁר לְעַמּוּד עֲלֵיו אֲלֵמָּא דְר"י לֹא קָאָמַר דַּה"ס ש"ה אֵלָּא בְּב' יו"ט שְׁל גְּלוּיֹת דְּאֲפֹשֶׁר לְעַמּוּד עֲלֵיו אֲבָל אִם א"א לְעַמּוּד וּלְבַרֵּר מוֹדָה דַּה"ס לֹא ש"ה (ובפ"ח דְּנִזִּיר ה' א) אִיתָא בִּירוּש' שְׁתֵּה יֵין תוּף ל' הָרֵאשׁוֹנִים כּו' תוּף ל' הָאֲחֲרוֹנִים כּו' הִבָּא מִן הַשּׁוּק אִינוּ חֲזִיב לֹא עַל הַשְּׁנֵיִים וְלֹא עַל הָאֲחֲרוֹנִים עַד פְּדִין כְּשֶׁהִתְרוּ ע"ז בְּפִנֵּי עֲצָמוּ וְע"ז בְּפִנֵּי עֲצָמוּ הִתְרוּ בּוֹ עַל שְׁנֵיהֶן כֹּא' פְּלוּגְתָּא דְר"י וְר"ל דְּאִיתְפְּלִגִין בְּב' יו"ט שְׁל גְּלוּיֹת ר"י אָמַר מְקַבְּלִין הִתְרִינִי עַל הַסֶּפֶק ר"ל אָמַר אִין מְקַבְּלִין הִתְרִינִי עַל הַסֶּפֶק אֲלֵמָּא דְלֹא מְחַלְקִינָן בֵּין יְכוּל לְעַמּוּד עֲלֵיו, וּבֵין אִין יְכוּל לְעַמּוּד עֲלֵיו דְּהָא הִכָּא גַּבִּי נִזִּיר א"א לְעַמּוּד וּלְבַרֵּר וְאַפ"ה מְדַמָּה הִירוּשְׁלֵמִי וְהַרְבֵּה נְבוּכּוֹ, בְּזָה הַק"ע וְהַפ"מ וְנִדְחַקוּ בְּזָה ע"ש וְלִי נִרְאָה דְאִם הִתְרוּ בּוֹ בְּשִׁלּוּשִׁים יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים שְׁאִם יִשְׁתֵּה יֵין בַּל' הָרֵאשׁוֹנִים.

וְהָאֲחֲרוֹנִים שְׁיֵהָי חֲזִיב הוּי הִתְרָאָה כְּמוֹ בְּנִשְׁבַּע עַל תְּנַאי שְׁמַתְרִין בּוֹ בְּשַׁעַת הַשְּׁבוּעָה שְׁאִם יַעֲבֹר עַל הַתְּנַאי יֵהִי חֲזִיב וְה"נ בַּל' הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֲרוֹנִים הוּי הִתְרָאָה לְמ"ד ה"ס ש"ה וְע"ז קָאָמַר בִּירוּשְׁלֵמִי דִּהְתְּרוּ בִּי עַל שְׁנֵיהֶן כֹּא' פְּלוּגְתָּא דְר"י וְר"ל וְהָא דְּמְחַלְקִינָן בִּיבְמוֹת בִּירוּשְׁלֵמִי שְׁם דְּדוֹקָא בְּב' יו"ט שְׁל גְּלוּיֹת שְׁאֲפֹשֶׁר לְעַמּוּד עֲלֵיו הִינְנוּ בְּהִתְרוּ בִּי עַל זֶה בַּפ"ע וְעַל זֶה בְּפִנֵּי עֲצָמוּ וְא"כ כָּל חַד וְחַד סָפֵק הוּא אִפִּי' לְגַבִּי הַמְּוַתְרָה דְּהָא אִינוּ וְדַאי לּוֹ שְׁחִיבֵי אֵלָּא בְּצִירוּף שְׁנֵיהֶם וְע"כ אָמַר דְּבִקְלֵל אֵת זֶה וְחִזֵּר וְקִילֵל אֵת זֶה דְּפֶטוּר וְהִינְנוּ בְּהִתְרוּ בּוֹ עַל כָּל א' בַּפ"ע וְכִמוֹ שְׁמַחְלֵק בִּירוּשְׁל' שְׁם (פ"ח דְּנִזִּיר) עַד פְּדִין כְּשֶׁהִתְרוּ ע"ז בַּפ"ע.

רק דְּבִשְׁנֵי יו"ט ש"ג. יְכוּל לְהִתְרוֹת בּוֹ עַל כָּל א' לְבַד.

בְּאִם שְׁיִנּוּדַע. שְׁיִוִּם הָרֵאשׁוֹן הוּא יו"ט יֵהִא חֲזִיב.

וְכֵן אִם יוֹם הַשְּׁנֵי הוּא יו"ט יֵהִא חֲזִיב וְע"כ יְכוּל לְהִתְרוֹת עַל כָּל יוֹם בַּפ"ע. דְּלִכְשִׁיתְבָּרַר אִינְהוּ יוֹם הוּא יו"ט הוּי הִתְרָאָה לְכָל יוֹם.

ועכ"ז היינו דוקא אם התראת ס' שמי' התראָה. אָבֵל אם התראת ס' לא שמי' התראָה מה מהני אם יכול לעמוד עציו פינן שלע"ע אינו מבנרר וע"כ דמי' ב' יו"ט ש"ג בְּהִתְרוּ בוּ על כ"א בפ"ע.

לְשׂאָר ה"ס בָּאֵם הִתְרוּ בִּי מִתְחִילָה שָׂאֵם יַעֲבֹר בְּשִׁנְיָהֶם יֵה' חֵיב. וּבְפִסְחִים (פ"ח) גְּבִי הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל הַחֲמִיץ דְּתִלִּי בְּפִלּוּגָתָא דר"י ור"ל בר' יו"ט ש"ג הֵתֵם נְמִי אֶפְשָׁר לְבַרֵר וּכ"ת פִּינָן דְּאֶמְרִינָן אֲגֵלָאִי מִקְלָתָא לְמַפְרַע יֵהָא חֵיב אֶפְיֵלוּ אִי ה"ס לֹא ש"ה כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (ד' פ) שָׂאֲנִי הֵתֵם שְׁהִסְפֵק הוּא בְּהֶעֱבָר אָבֵל הָכָא הַס' הוּא בְּחֻטָּא וְעֵינָן בְּסַפְרֵי ע"י (ס' יט) שְׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזָה.

וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב הִירוּשְׁלָמִי (פ"א דְּבִרְכוֹת) שְׁלֹא הִבִּיאוּהוּ הַק"ע וְהַפ"מ ר"י בַּר בּוֹן בְּעֵי אֵין תִּימַר שְׁנַיִם סָפֵק רָאָה ב' פּוֹכְבִים בַּע"ש וְהִתְרוּ בוּ וְעָשָׂה מְלֹאכָה רָאָה ב' פּוֹכְבִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְהִתְרוּ בוּ וְעָשָׂה מְלֹאכָה מִמ"נ אִם הִרְאִישׁוּנִים יוֹם אֶף הֶאֱחָרוּנִים יוֹם הֵן וִיְהֵא חֵיב עַל הֶאֱחָרוּנִים.

אִם הֶאֱחָרוּנִים לִילָה אֶף הִרְאִישׁוּנִים לִילָה וִיְהֵא חֵיב עַל הִרְאִישׁוּנִים לְכַאוּרָה קָשָׁה דְּהָא הֵתֵם לֹא יָכוֹל לַעֲמוֹד עָלָיו וְא"כ לֹא מְהֵנִי אֶפְיֵלוּ לְמ"ד ה"ס ש"ה אֶף דְּמִיָּרֵי בְּהִתְרוּ בוּ בַע"ש עַל שְׁנִיָּהֶן וְע"כ חֵיב לר"י דס"ל דה"ס ש"ה וְהָא דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי (ספ"י דִּיבְמוֹת) וְהִבְאִתִּי בְּסַפְרֵי ע"י (ס' יט וס'י כב) הַסְרִיס אִינוּ נַעֲשֶׂה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה שְׂאִין בוּ הַקֶּפֶת זָקֵן וְיִתְרוּ בוּ שְׂמָא יָבִיא שְׁעָרוֹת בְּתוֹף ג' חֲדָשִׁים כִּמ"ד אֵין מְקַבְּלִין הַתְרֵינִי עַל הַסָּפֵק עֵינָן ע"ז בְּסַפְרֵי שָׁם]: וְע"פ זֶה יִתְבָּאָר בְּעֵינָן מַה שְׁהִבְאִתִּיו בְּסַפְרֵי ע"י (ס' כד) מַה שְׁפָתָבּ הַמַּגִּיֵּה בִּמ"ל בְּרַמְב"ם (בפ"א מַה' חֲמִיץ וּמִצָּה דְּבִיו"ט אַע"פ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְשׁוֹרְפוֹ, אַעפ"כ לֹא קָרִינָן בִּי שְׁבִיטָל הַעֲשֶׂה דְּזָהוּ אָנוּס הוּא שְׂאֶסְרוּ חֲכָמִים אֶת הַדְּבָר, וּלְפִי מַה שְׁבִיִּאֲרָתִי שָׁם עַל מַה שְׁהִקְשִׁיתִי עַל הַר"ן שְׁפָתָבּ שְׁהַנְּשַׁבַּע לְשֵׁלֶם רִיבִית דְּרַבְּנָן א"צ לְשֵׁלֶם דְּבִשְׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה עֶקְרוּ רַבָּנָן לְמַצּוּהַ מְשׁוּם סִיג, וְהִקְשִׁיתִי שָׁם מְהָא דְּאֶמְרִינָן בְּשַׁבּוּעוֹת (דף פד) בְּשִׁלְמָא לר"ל דְּמַפְרָשׁ בְּחֻצֵי שְׁיַעוּר מִשְׁפַּחַת לַה בְּלָאוּ וְהֵן, אֲלֵא לר"י קְשִׁי, וְא"כ פִּינָן דר"ל ס"ל דְּחֻצֵי שְׁיַעוּר אָסוּר מְדַרְבָּנָן, א"כ לִיתָא נְמִי בְּלָאוּ וְהֵן דְּהָא אִם נִשְׁבַּע שְׂאִיִּכֵל חֻצֵי שְׁיַעוּר דְּרַבָּנָן הִי אֲזִמְרִים לוֹ שְׁלֹא יֵאָכֵל כְּדִי שְׁלֹא יַעֲבֹר עַל אִיסוּר דְּרַבָּנָן וְע"כ מוֹטָב לוֹ לַעֲבֹר עַל הַשְּׁבִיטָה בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה, וְא"כ לִיתָא נְמִי בְּלָאוּ וְהֵן: וְעֵינָן שְׁבִיִּאֲרָתִי בְּסַפְרֵי שָׁם, דְּלר"ל וְדֵאִי דְּחָל הַשְּׁבִיטָה עַל חֻצֵי שְׁיַעוּר, אֲלֵא דְּלְבַתֵּר דְּחָל הִיכְוֹלָת בְּיַד חֲכָמִים לַעֲקוֹר בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה, וְע"כ אִם אִירַע שְׁעָבַר עַל הַדְּרַבָּנָן וְקִיָּים שְׁבִיטָתוֹ יֵצֵא וְתִקְוֵן שְׁבִיטָתִי, וְע"כ אֶמְרִינָן דְּאִית' בְּלָאוּ וְהֵן מִשָּׂא"כ אִם לֹא חָל מְדֹאֲרֵינִי אַע"פ שְׁקִיָּים שְׁבִיטָתוֹ לֹא תִקְוֵן כָּלֵל שְׁמַעֲיָדוֹן שְׁנִשְׁבַּע יִצְתָה לְשׁוֹא, וְעוֹד שָׂאֵם רַבָּנָן עוֹקְרִים לְשְׁבִיטָתוֹ אַעפ"כ יָכוֹל לְהַתִּיר, מִשָּׂא"כ אִם מְדֹאֲרֵינִי לֹא חָל ע"ש בְּאֲוֹרָה מַה שְׁבִיִּאֲרָתִי: וְהִנֵּה רָאִיתוּ לְהַרִיב"ש בְּתַשׁוּבָה (ס'י שַׁח) וְז"ל דְּבָרִים הָאֲסוּרִים מְדַרְבָּנָן לֹא מְקַרִי אֲוִכְלִים שְׂאִינָם רְאוּיִים מִזְּשׁוֹן דְּרַף לְאֲוִכְלָם מ"מ רְאוּיִים הֵן, וּמִתְנִיתָן בְּשַׁבּוּעָה וְאַע"פ שְׂאִין דְּרַף אֲלִיבָא דר"ע פְּשׁוּט הוּא בְּסִתָּם שְׁלֹא פִּירָשׁ חֻצֵי שְׁיַעוּר, לֹא נְבִילוֹת וְלֹא טְרִיפוֹת, דְּהָא פִּינָן דְּבְחֻצֵי שְׁיַעוּר מוֹקְמִי לְמִתְנִיתִין לֹא קְשִׁי כָּלֵל הֵן דְּאֲוִכְלִים שְׂאִינָם רְאוּיִים דְּחֻצֵי שְׁיַעוּר לר"ל מִןִּתֵּר מַה"ת נְאֻכְלִים רְאוּיִים מְקַרִי, וְע"ש בַּס' אֲבָנֵי מִילּוּאִים (ס'י יד) דְּלר"ל לֹא צָרִיף לומר אֶפְיֵלוּ לְרַבָּנָן בְּמַפְרָשׁ חֻצֵי שְׁיַעוּר נְבִילוֹת, אֲלֵא בְּמַפְרָשׁ

שלא אוכל חצי שיעור סתם ואעפ"כ לא קשה לר"ל דהא הוי אוכלים שאינם ראוי, פינו דלר"ל חצי שיעור אינו אסור אלא מדרבנן ואוכלים ראוי מקרי: וא"כ לפי זה לא צריכנ' למה שהארבתי בספרי ע"י (שם) לתרץ דעת הר"ן דלהר"ן ניה' לר"ל דאית' בלא ונהו, דהיינו אם נשבע שלא יאכל סתם או לרבנן במפרש חצי שיעור וא"כ חל ממיל' על גבילות וטרופות דאנכלים ראוי מקרי, ויגשו בלאו ונהו: אבל קשה לי מהא דאמרין בשבועות (דף כב) בעי רב אשי נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצון בכמה, פינו דכזית אסורא דאוריית' הוא כי קא משתבע אהתי' קא משתבע, ודעת' אמשהו או דילמא פינו דאמר שלא אוכל דעת' אפזית, ת"ש שבועה שלא אוכל כו' ור"ל אמר אי אתה מוצא אלא במפרש חצי שיעור אליבא דרבנן, ואי בסתם ואלבא דר"ע דאמר אדם אוסר עצמו בכל שהוא, והא גבילה דמנשבע ועומד מהר סיני הוא, דכי חרצון לגבי נזיר דמי וטעמ' דפריש הא לא פריש דעת' אפזית ש"מ, והשתא אם אית' דלר"ל מייירי במפרש שלא אוכל חצי שיעור סתם, ואינו אומר גבילות וטרופות א"כ מה מוכיח הש"ס, דילמא הא דבעינו מפרש חצי שיעור, משום דנשבע בסתם, פולל כל אכילות, משא"כ אם הי' אומר שלא אוכל גבילות אפשר לומר דדעת' אמשהו, דאל"ה מנשבע ועומד, אלא ודאי דלר"ל מייירי דוקא במפרש חצי שיעור גבילות דאל"ה הוי לו' אוכלים שאינם ראוי (ואפשר דס"ל דאע"ג דחצי שיעור אסור מדרבנן, אעפ"כ פינו דשיעור שלם אסור מדאוריית' הוי לי' אוכלים שאינם ראוי, וע"כ ודאי מייירי דפירש שלא לאכול גבילות חצי שיעור דלא הוי מנשבע ועומד ואית' בלאו ונהו, וכמו שבארתי לדעת הר"ן דישנו בלאו ונהו משום דהשבועה חיילא, אלא שהחכמים עקרוהו): עוד ביארתי שם דיש נ"מ דלר"ל שחל על חצי שיעור דרבנן אלא שאין מניחים אותו לעבור משום דיכולים לעקור בשוא"ת, אינו מחויב מלקות, ודמי להא דאמרין שם בפ"ק דשבת (דף ד) בבבב' דרב ביבי בר אבי' הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת, והקשו התוס' דמאי בעי' היא זו, אם התירו לו לרדותה, פשיט' שלא ישמע אם נאסור לו', ומירצו פינו דאם לא התירו לו לא מחייב בסקילה פינו שמניח מלרדותו ע"י מה שאנו אוסרים לו, וא"כ הכי נמי לא הוי שבועת שוא, ואינו מחויב מלקות פינו שהוא רוצה לקיים אלא שאין אנו מניחים אותו (ומה שכתבתי שם בספרי וז"ל ובלא"ה ליכא מלקות פינו דלית בה מעשה אלא דאפי' איסור מלקות נמי ליכא פינו שנהו ע"י מה שאין אנו מניחים אותו כו' ע"ש, ובאמת אם היינו אומרים שנהו שבועת שוא מחמת שאין אנו מניחים הי' לוקה על השבועת שוא בעצמה אע"פ שאין בו מעשה, כמו דאמרין בפ"ג דשבועות (דף כא) כל ל"ת שבתורה כו' חוץ מנשבע כו' דכתיב לא תשא כו' ב"ד שלמטה מלקין ומנקין אותו): וכמו שכתב הלח"מ (פ"ג מה' גדרים ה' יט) הביא דעת השואל מהרשב"א בתשובה והובא בב"י (סי' רלט ביו"ד) שסובר הרמב"ם ז"ל דהמתענה בשבת, אע"ג דהוי איסור מדרבנן לקי משום שוא כו' ע"ש, ולפי מה שבארתי דכיון דמדאורייתא חל ורצונו לקיים, אלא שאין אנו מניחין אותו, א"כ איך לקי משום שבועת שוא, וכמו דאמרין בבבב' דרב ביבי, דכיון שאין אנו מניחין אותו לרדות לא מחייב סקילה: וא"ע שיש לחלק דכיון דהא דלוקה משום שבועת שוא הוא מפני שאינו יכול ליטבע שבועה שא"א לקיימה, ולוקה על שיעתה שבועה לשוא מפיו, ואפילו אי קיים אח"כ השבועה לא תיקן שבועתו בכך.

א"כ אפילו אם נשבע על איסור דרבנן פנין שסוף כל סוף אין אנו מניחים אותו הוי שבוועת שוא ולא דמי להא דרדית הפת דהתם העבירה הוא על להבא, וע"כ פנין שרצונו לרדות הפת ואנו אין אנו מניחים אותו ע"כ אנוס הוא באונס' דרבנן ופטור, משא"כ שבוועת שוא דלוקה על העבר על שניצתה שבוועה מפיו לשוא, אפ"ה פנין שסוף כל סוף חלה שבוועתו, אלא שאין אנו מניחים אותו לעבור אח"כ, ומדאוריני' הי' יכול לקיים שבוועתו, ע"כ ליפא מלקות: [וקצת דומה להא שכתב הריב"א בתוספת חולין (דף קמ"א) דהא דאמרינן פ' אלו עוברין (דף מז) דאחרישה לא ליחייב הואיל וחוזי לכסויי דם צפור, והקשה והא יו"ט עשה ול"ת היא, ותיגרין דנהי דלא דחי מ"מ אם עבר על אותו לאו אינו לוקה, דהא דלא דחי היינו משום עשה, אבל הלאו פמאן דלית' ודעשה הוא דדחי' לי', אלמא אע"ג דאין מניחין אותו לכסותו משום דיו"ט עשה ול"ת הוא, א"כ צריף שילקה על החרישה, אפ"ה פנין שאם יחרוש ויכסה לא יעבור רק על העשה בלבד, א"כ אף השתא ליפא מלקות משום הואיל אע"ג דאסור לכסות משום דיו"ט עשה ול"ת הוא: ומזה פתב הא"מ (סי' יד) דאם נשבע בכולל לבטל מצות תפילין דנהי דשבוועה חלה ע"י כולל מ"מ אם עבר והניח תפילין לא לקי אלא דבל יחל דדחי ללאו העשה דתפילין ולא נשאר אלא עשה דכל הינצא מפיו עשה, אבל מלקות דבל יחל ליפא (ותיגרין בזה קוש' ה"ר"ן בפ"ג דשבועות (דף פ"ה) אלא לא הנהתי מי אית' בלא אניח דהא חל בכולל ואם הנה אומר שלא אניח שום דבר על ראשי דחייל ע"י כולל, ותיגרין דאפ"י חל בכולל מ"מ אם ה' מניח תפילין לא הי' עובר על הל"ת דאתי עשה ודחי לל"ת אלא דעבר אעשה דכל הינצא מפיו עשה והתוס' פתבו בשבועות (ד' כ"א) דהקרנן תלי בלאו וא"כ פנין דליתא בלאו והו' לענין קרבן ע"כ אינו מחוייב קרבן בלא אניח, ונ"ל דבזה הי' מתנישב הירושלמי (פ"ג דשבועות ה' ה) ר' בא בשם ר' שמואל שבוועה שנתן פלוני לפלוני מנה, ונמצא שלא נתן מאחר שאין בידו לבא, אין בידו לשעבר, השיב ר' יוסי הרי תפילין אין בהם לבא ויש בו לשעבר, א"ל תפילין ממקום אחר בא, ולכאורה קשה דהא בלא אניח תפילין גמי הוי שבוועת שוא, כמו בלא יתן, אף בתפילין חל ע"י כולל, נמצא דהשבוועה חל, אלא משום דאם יעבור על השבוועה ויניח תפילין, יבוא העשה וינקה הל"ת ולא נשאר הל"ת זהו ע"י דחיות העשה, אבל השבוועה חל, (אף כפר ביארתי דבחצי שיעור לר"ל אעפ"י שלדעת ה"ר"ן לא יאכל אעפ"כ אמרינן דאיתא בלאו והו', מחמת שחל אלא דלכתר דחל יכולין רבנן לעקור בשוא"ת כמו שביארתי, והא שתיגרין עפ"י מה שכתב ריב"ש כפר הקשיתי עליו) והוא לפי מה שכתב הרשב"א בחידושו לנדרים (ד' יב) בהא דנדרים חלים על דבר מצנה, ולא אמרינן דיבוא עשה וינקה לל"ת, ותיגרין דנדרים הוי עשה ול"ת לל"ת דבל יחל ועשה דכל הינצא מפיו עשה ואין עשה דוחה לל"ת ועשה: ובאמת לא הי' צריף הא"מ לכתוב זאת דוקא לפי דעת הריב"א, דלפי מה שכתב המ"ל ברמב"ם פ"אמה' שופר דכ"ע מודים להאי דינא דריב"א דבעשה לגבי עשה ול"ת אם עבר דאינו לוקה מלקות משום דעשה דוחה הל"ת, ולא נשאר רק העשה לבד, ולא פליגי אלא בהואיל דהתוס' סברי דאמרינן הואיל ואי מקלעי לי' אורחים, דהוי הואיל דהיתירא, אבל הואיל דאיסורא לא אמרינן, דאף אם הי' פאן דם ציפור לא הותר לו לכסות משום עשה דיו"ט, וריב"א ס"ל דאמרינן הואיל דאיסורא ג"כ למפטרי' ממלקות דהא מ"מ נדחה הלאו דיו"ט משום עשה דמצות פיסוי: ויש להביא ראיה לזה מהירושלמי (פ"ו דשבת) ר' חייא בשם

ר"י המבשל נבילה ביו"ט אינו לוקה שהותר מפלל בישול ביו"ט, ר"ל אמר לוקה שלא הותר אלא לאכילה בלבד, התיב ר' בא בר ממל על דעתו דר"י מעתה החורש ביו"ט אינו לוקה, שהותר מפלל חרישה ביו"ט, ונראה לי דפליגי בזה דר"י סובר דהמבשל נבילה אינו לוקה, דכיון שאם הי' מבשל לצורך א"י לא הי' עובר רק בלכם כו' כמו שכתבו התוס' בביצה (ד' יב) שאינו עובר רק בעשה וכמו שכתב הפר"ד בדרך מצותיה ח"ג ע"ש או שאם הי' אוכל בתצוי שיעור, ונחצי שיעור אינו אסור רק מתורת עשה וגרוע מעשה וכמו שכתבו התוס' בשבועות (ד' כב), ע"כ אם הי' עובר על עשה הי' ראוי לאכילה אלא שאינו עובר על העשה, א"כ מעפבתו רק העשה וממילא ליפא מלקות, והיינו משום דס"ל דאמרינן הואיל דאיסורא, ור"ל ס"ל דלא אמרינן הואיל דאיסורא, דכיון שמ"מ אין לאכול פחות מתצוי שיעור, אע"ג דלא הוי רק דרבנן, אפ"ה לא אמרינן הואיל דאיסורא, דהא מ"מ לא יעבור על איסור דרבנן וע"כ לוקה מלקות, וע"ז התיב ר' בא בר ממל על דעתו דר"י מעתה החורש ביו"ט אינו לוקה שהותר מפלל חרישה ביו"ט פי' דמקשה לר"י דס"ל דאמרינן הואיל דאיסורא א"כ אמאי תנן יש חורש תלם א' כו' ותייב על החרישה ביו"ט, לא ילקה על החרישה הואיל דחזי לכסול' דם צפור, ואע"ג דהוי הואיל דאיסורא, דהא יו"ט עשה ול"ת הוא, אעפ"כ לר"י אמרינן הואיל דאיסורא, וה"נ נימא הואיל (ועוד הי' אפשר לבאר עפ"י מה שכתב בס' ח"ש (סי' כב) על מה שהקשו התוס' (בפסחים ד' מו) בסוגי' דהואיל דאי אמרינן הואיל א"כ בטלת פל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיב"ס ותרצו פיון דלא שכיח לא אמרינן הואיל, והח"ש תירץ דכיון דלא הותר לחולה שיש בו ספנה רק ע"י דחוי ע"כ לא אמרינן הואיל וע"ש שתירץ בזה הא דביצה (ד' ד) מהו למטוינהו האי דנא כו' ע"ש דכיון דמצד יו"ט מותר רק שהאוכל הוא איסור ע"כ אמרינן הואיל וראוי לחולה שי"ב ספנה וא"כ אפשר לפרש הירושלמי דהמבשל נבילה סבירא לי' לר"י דאינו לוקה שהותר מפלל בישול ביו"ט וא"כ המלאכה מצד עצמה מותרת אלא דאינו ראוי לאכילה מחמת אונקל האסור וע"ז אמרינן הואיל וראוי לחולה שיש בו ספנה דאז פיון דהמאכל מותר לו לאכול א"כ מותר לו לבשל ולא בתורת דחוי אלא בתורת היתר ור"ל סבר דלא הותר אלא לאכילה בלבד וע"כ לא אמרינן בי' הואיל וע"ז אומר התיב ר' בא בר ממל על דעתו דר"י מעתה החורש ביום טוב אינו לוקה פיון דס"ל הואיל אפ"ה לחולה שיש בו ספנה אמאי אמרינן החורש תלם א' חייב עליו משום ח' לאוין הא איפא למימר הואיל ע"י פסוי דם צפור, אלא ודאי דלא אמרינן הואיל ע"י דחי, וע"ז משני ר' יוסי בשם ר' אילא לא הותרה חרישה פדרפה, דהא התם החרישה בעצמה לא הותרה אלא ע"י דחי, אכל הכא ביו"ט אע"ג דנבילה הותרה לחולה ע"י דחוי, אעפ"כ המלאכה בעצמה הותרה ע"י היתר, דכיון דמותר לאכול לחולה מותר לבשל.

או אפשר לפרש דלא הותרה חרישה פדרפה פי' באבנים מקורזלות אלא לאחר הכתישה, ע"ש בח"ש מה שפי' פיון שהותר רק לאחר הכתישה לא אמרינן הואיל. עוד קאמר שם בירושלמי ר' שמי אמר קומי דר' יוסי ר' שמעון היא דאמר עד שיהא לו צורך בגופו של דבר פי' הא דהותר פסוי ביו"ט, היינו מפני שהוא מלאכה שאינה צריכ' לגופא וכו' ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה מותר, וא"כ לא שייך לומר הואיל בחרישה דהא לאו מתורת דחוי הוא אלא מפני שאין לו צורך בגופו של דבר וא"כ לא הוי מלאכה

פָּלַל וּבִכָּה"ג לֹא אֶמְרִינָן הוֹאִיל כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹסְפֹת בְּפִסְחִים (דָּף מו) דְּאֵי אֶמְרִינָן הוֹאִיל
בִּכְה"ג א"כ בִּיטְלִיתָ כָּל מְלֶאכֶת שֶׁבֶת (וְאֶפְשָׁר עוֹד לְפָרֵשׁ הָא דְקָאָמַר לֹא הִתְרַה חֲרִישָׁה
כְּדַרְפָּה הוּא כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הַח"ש שֶׁם פִּינָן דְּבַעֲינָן שְׂיִישׁ לוֹ דְקָר גְּעוּזִין, א"כ אֲסוּר לְכַסּוֹת
מִחֲמַת מְוֻקְצָה א"כ אֵיךְ אֶמְרִינָן הוֹאִיל וְע"ז אָמַר לֹא הִתְרַה חֲרִישָׁה כְּדַרְפָּה).

אֵךְ לְפִי מַה שֶׁבִּיארְתִּי דֹאע"ג דְּאֲסוּר לְכַסּוֹת אַעפ"כ אֶמְרִינָן הוֹאִיל דְּאִיְסוּר' לֹא א"ש דְּהָא
לְפִי מַאי דְשִׁקִּיל וְטָרִי בִירוּשְׁלָמִי אֲלִיבָא דַר"י דְּאֶמְרִינָן הוֹאִיל דְּאִיְסוּר' א"כ אַע"פ שֶׁאֲסוּר
מְדַרְבְּנָן אַעפ"כ צְרִיךְ לומר הוֹאִיל, וְדַע שֶׁזֶה שֶׁבִּיארְתִּי בְּמַבְשָׁל נְבִילָה הֵינְנוּ בְּאִנְפֵּן שְׂאִינוּ
רוּצָה לַעֲבֹר עַל ד"ת וְלֶאֱכֹל נְבִילָה וְלֹא פְּלִיגִי רַק בְּהוֹאִיל, אָבֵל אִם רוּצָה לַעֲבֹר וְלֶאֱכֹל
אֵינוּ עוֹבֵר דְּאֶמְרִינָן מִתּוֹךְ כְּמוֹ דְּאֶמְרִינָן בַּפ"ק דְּבִיצָה (ד' יא) וְאִם תִּמְצָא לומר מִשְׁנֵה
ב"ש הִיא כו' דְּאֵי ב"ה פִּינָן שֶׁאָמַר מִתּוֹךְ כו' הֵכָא נָמִי מִתּוֹךְ שֶׁהִתְרַה הַבְּעֵרָה לְצוּרָה,
הִתְרַה נָמִי שְׂלֵא לְצוּרָה וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' פִּינָן שֶׁבְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל הֵינְנוּ צוּרָה הַיּוֹם קֶצֶת אֲלֵא
דְּמִיָּרִי בְּאֵינוּ רוּצָה לֶאֱכֹל וּמִטַּעַם הוֹאִיל וּבָזָה אִפִּי ב"ש מוֹדִים וְכְמוֹ שֶׁכַּתְּבוּ הַתּוֹס'
פִּסְחִים (ד' מז) וְדו"ק: [וְהֵכִי מִשְׁמַע נָמִי בִירוּשְׁלָמִי (פ"ז דְּפִסְחִים ה' יג) הוֹצִיא א' פְּזִיז
חֲזִיב ב' ג' פְּטוּרִין מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי חֲבוּרְתָן רְאוּיָם לְהַמְשִׁיךְ אֲצֵלוֹ, אֲלֵא שֶׁהֵן עוֹבְרִין בַּעֲשֵׂה
וְכַר"ש אִפִּי בַּעֲשֵׂה אֵינָם עוֹבְרִים דְּתַנִּי עַל הַבְּתִים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בְּהֵם מְלַמֵּד שֶׁהַפֶּסַח
נֶאֱכַל בְּשִׁתֵּי מְקוֹמוֹת יְכוּל אֵף אוֹכְלִין יְהוּ אוֹכְלִין בְּב' מְקוֹמוֹת וְכו' ר"ש אוֹמַר אֵף אוֹכְלִין
אוֹכְלִים אֹתוֹ בְּשִׁנֵּי מְקוֹמוֹת מַה מְקַיֵּים ר"ש בְּבֵית א' כו' (פִּי שֶׁאוֹמַר דָּאם הוֹצִיא א' פְּזִיז
חֲזִיב אָבֵל אִם הוֹצִיא שְׁנַיִם ג' אֵינָם עוֹבְרִים בל"ת מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי חֲבוּרָה רְאוּיָ לְהַמְשִׁיךְ אֲצֵלוֹ
אֲלֵא שֶׁהֵן עוֹבְרִין בַּעֲשֵׂה, א"כ תוּ אֵינָם עוֹבְרִים בל"ת דְּהָא יְכוּלִין לְתַקֵּן הַל"ת שֶׁב"ח
רְאוּיָ לְהַמְשִׁיךְ אֲצֵלוֹ וְנִמְצָא שְׂאִין חַיִּיבוּ רַק מִכַּח עֲשֵׂה וְע"כ אֵינָם לוֹקִין), וְכֵן קָאָמַר הֵתָם
עוֹד יַחֲדַי שֶׁהוֹצִיא פְּזִיז חוּץ לְחֲבוּרָה מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי חֲבוּרָה רְאוּיָ לְהַמְשִׁיךְ אֲצֵלוֹ גִּפְטָר מל"ת
ר' חֲזִינָא בַר בָּא בְּעֵי לְמָה לִי כַר"ש, אִפִּי כְּרַבְּנָן מִפְּנֵי שֶׁב"ח רְאוּיָם לְהַמְשִׁיךְ אֲצֵלוֹ גִּפְטָר
מל"ת, וְאִפִּי בַּעֲשֵׂה לֹא יְהוּ, פִּי דְהָא בְּאֵמַת אֵין חֲבוּרָה נִמְשָׁכִים אֲצֵלוֹ, אֵךְ הַל"ת אֵין
כָּאֵן, מִפְּנֵי שֶׁב"ח רְאוּיָ לְהַמְשִׁיךְ אֲצֵלוֹ, וְנִמְצָא שֶׁאִפִּי לְרַבְּנָן אֵין כָּאֵן רַק עֲשֵׂה, וְא"כ אֵין
מִלְּקוּת, וְע"כ אֲפִילוֹ בַּעֲשֵׂה לֹא יְהוּ, דְּהָא עֲזִינָן לֹא עָבַר עַל הָעֲשֵׂה וְאַעפ"כ גְּדַחָה הַל"ת
מִשּׁוּם דָּאם יִמְשָׁכוּ אֲצֵלוֹ לֹא יַעֲבֹר רַק בַּעֲשֵׂה לְרַבְּנָן, וְע"כ נ"ל לְגֵרוֹס מִיָּד אַח"ז הָא
דְּאֶמְרִינָן הֵתָם בִירוּשְׁלָמִי ר' חֲזִינָא בַר בָּא אָמַר ר' יוֹסִי בַר חֲנַנְלִי בְּעֵי מַעֲתָה הַמוֹצִיא אֵינוּ
חֲזִיב עַד שִׁיאַכֵּל דַּל"ה הָא לֹא לְקִי הַמוֹצִיא מִפְּנֵי שֶׁב"ח רְאוּיָם לְהַמְשִׁיךְ אֲצֵלוֹ אִפִּי לְרַבְּנָן
וּבְפִרְטָא לַר' שֶׁמַּעוֹן דְּהָאוֹכֵל אוֹכֵל בְּשִׁנֵּי מְקוֹמוֹת אֲתָא ר' שְׁמוּאֵל בַּר אֲבָא בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן
הַמוֹצִיא אֵינוּ חֲזִיב עַד שֶׁעָשָׂה שִׁיאַכֵּל א"ר זְעִירָא וְתַנִּי תַמָּן יַחֲדַי שֶׁהוֹצִיא פְּזִיז חוּץ לְחֲבוּרָה
חֲזִיב וְלֹא פָּסֵל עֲצָמוֹ מִפְּנֵי חֲבוּרְתָן, הֵדָא אָמְרָה אִפִּי לֹא אֲכָלָה אֵין תִּימַר אֲכָלָה לְמָה לֹא
פָּסֵל עֲצָמוֹ מִפְּנֵי חֲבוּרְתוֹ, דְּהָא רַבְּנָן סְבָרִי דְּאֵינוּ אוֹכֵל בְּשִׁנֵּי מְקוֹמָת, א"ר יוֹסִי פִּינָן
שֶׁהוֹצִיא פָּסְלוֹ אִפִּי אֲכָלוּ דְּבַר פָּסוּל אָכַל, וְלֹא הָיוּ כְּאוֹכֵל בְּשִׁנֵּי מְקוֹמוֹת וְקָאָמַר יִידָא
אָמְרָה יֵשׁ שׁוֹבֵר אַחַר שׁוֹבֵר וְאֵין מוֹצִיא אַחַר מוֹצִיא אוּ הֵדָא אָמְרָה פִּינָן שֶׁהוֹצִיא אוּ פָּסְלוֹ,
וְע"כ אֵינוּ חֲזִיב תוּ מִשּׁוּם מוֹצִיא אוּ הֵדָא אָמְרָה הַמוֹצִיא אֵינוּ חֲזִיב עַד שִׁיאַכֵּל וְע"כ אֵין
מוֹצִיא אַחַר מוֹצִיא, וְהַק"ע לֹא בִיָּאָר כָּל הַצּוּרָה (וְלִקְמָן יִתְבָּאָר עוֹד בְּזוֹה) וְא"כ לְפִי דַעַת
הַמ"ל שֶׁהִבְאִתִּי דַעֲשֵׂה וְל"ת כ"ע מוֹדוֹ דָּאם קִיִּים הָעֲשֵׂה אֵינוּ לוֹקָה וּמִשּׁוּם דַּעֲשֵׂה דוֹחָה
ל"ת, וְלֹא נִשְׂאָר רַק הָעֲשֵׂה, וְע"כ לֹא לְקִי, אֲלֵא דְּפִלִּיגִי בְּהוֹאִיל דְּאֲסוּרָא: עכ"פ אִם

נשבע להתענות פניו שמדאורייתא הי' מותר להתענות אלא דרבנן אין מניחין אותו לא לקי משום שבועת שוא, ומסתבר כמו שפכת הלח"מ דהא שפכת הרמב"ם שאין שבועה חלה לדבר מצוה היינו משום שאסור להתענות בשבת ויו"ט מן התורה: נחזור לענינינו למה שביארתי דהא דקאמר דהניחא ש לר"ל משפכת לה בלאו ונהו, דהיינו אע"ג דרבנן עקרי בשב ואל תעשה, אעפ"כ לא הוי שבועת שוא, ואינו לוקה, דהא חל אלא שאין מניחים אותו, וע"כ פטור ממלקות פהאי דרדית הפת שפכתו התוס' דפטור, פנין שאין חכמים מניחים אותו: [ובזה שביארתי יהי אקח מה שהביא השעה"מ בהלכות נדרים ראי' מהר"ן דבמי שהי' לפניו שתי בהמות והא' טמאה ואמר הרי אלו עולה.

דלא אמרינו נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אלא כשחל מתחילתו, ושוב הותר ע"י פתח, אמנם אי מעיקרו לא מצא מקום לחול, לא אמרינו פנין שהותר מקצתו הותר כולו, ונהביא ראי' מדברי הר"ן שפכת דמי שנשבע לפרוע הריבית דרבנן והקרו דארף שאינו מחויב לפרוע הריבית, אעפ"כ מחויב לשלם הקרו, אלמא דלא אמרינו בזה פנין שהותר מקצתו הותר כולו, דלפי מה שביארתי אין מזה ראי', דהא דרבנן חל השבועה, ולא הוי שבועת שוא אלא דרבנן אין מניחין אותו' (וצ"ע בתשובות הר"ן שם) ועיין במ"ל ברמב"ם פ"ד מה' מלנה ולנה במה שפכת הרדב"ז בשם הריטב"א שם ודו"ק, ומתוך זה יהי' נדחה ראי' השעה"מ בה' יסודי התורה על מה שנסתפק המ"ל אם נאמר במ"ע בגנון אכילת מצה אם יוצא שלא כדרך הנאתו, דא"כ קשה הירושלמי דנשבע שלא יאכל מצה בלילי פסח לוקה ואוכל מצה משום דהנה ש"ש ואם איתא דיוצא שלא כדרך הנאתו, וא"כ בנשבע שלא יאכל מצה בנדאי דאינו אסור שלא כדרך הנאתו אלא מדרבנן, וא"כ אמאי לוקה, ועיין בספרי ע"י (סו' י') ואינו ראי' דלפי מה שפכת הא"מ לא גרסינן לוקה, דהא ליכא מלקות פנין דאם יעבור ויאכל מצה אתי עשה דמצה ודחי לה, וא"כ ליכא מלקות אלא דגרסינן דאסור לאכול מצה, וא"כ לפי דעת הר"ן דאפ"י באיסור דרבנן מוטב שייעבור בשב ואל תעשה ממה שייעבור בקום ועשה, וא"כ אפי' אם אסור שלא כדרך הנאתו מדרבנן, והי'.

יוצא במצוה אם אכל שלא כדרך הנאתו, אעפ"כ אין לו לאכול מצה דמוטב שייעבור בשב ואל תעשה ממה שייעבור בקום ועשה על שבועתו, (ומה שהביא השעה"מ ראי' דהנשבע שלא לאכול מותר לאכול שלא כדרך הנאתו, מהא שפכתו התוס' בשבועות (ד' כג) אהתירא קא משתבע, וכתבו התוס' שלא כדרך הנאתו, אפ"ש לומר דמדרבנן אסור אפי' שלא כדרך הנאתו ועיין במ"ל שפכת שם דאפ"י בקונמות דלוקה בכ"ש אעפ"כ אינו אסור שלא כדרך הנאתו, משום דהא דלוקה בכל שהוא משום דהוי כמפרש בכל שהוא, אבל אעפ"כ אינו אסור שלא כדרך הנאתו, ואפ"ש לומר דאפ"י מדרבנן אינו אסור ועיין רש"י בעירובין (ד' ל) שבועה שלא אוכל כפר זו מערבין לו בה כו' ומשמע שם מפני שהוא שלא כדרך הנאתו, אף מהירושלמי מוכח דאפ"י שלא כדרך הנאתו אסור מדרבנן וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ד דנדרים) נדר מן הכפר מהו לחמם בה את ידיו ואין כאן מקומו, ובמ"א יתבאר): וכיון שביארתי והארכתי בזה דלר"ל פנין דח"ש אינו אסור רק מדרבנן לא הוי שבועת שוא ואינו לוקה, א"כ מה שפכת הרב המגיה במ"ל (בפ"א מה' חמץ ומצה) אהא שפכת הרמב"ם שהקונה חמץ בפסח לוקה דצריף לומר דאיירי שחל שביעי ש"פ בשבת וקנה בו ביום דביו"ט פנין דאינו אסור אלא מדרבנן לשורפו לא ביטל העשה בידיים ואינו לוקה דהא מדאורייתא עדיין יכול לתקן הלאו בהעשה,

וּלְכַאוּרָה מוֹכַח כִּן מִכָּל מַה שֶׁבִּיְאָרְתִּי: אִךְ עַכ"ז נִרְאֶה לִי דְאֶפִּילוּ קָנָה בִּיּו"ט בְּשִׁבְעֵי שָׁל פֶּסַח אַע"ג דְּהָא דְאָסוּר לְשׁוֹרְפוֹ הוּא רַק מְדַרְבְּנָן אַפ"ה לֹקְהָ) ***(עוֹד הַפְּעַם נִזְפִּיר שְׁדִּינֵי מַלְקוּת אֵין נוֹהֲגִין בְּזִמְנֵי הַזֶּה): ** דְּהָא דְאֶמְרִינָן בְּרַדִּית הַפֶּת דְּאִם אָנוּס בְּאַנְוֶס' דְּרַבְּנָן אֵינוּ מְחַנְיָב מִיְתָה דְּהָא הוּא רוּצָה לְרַדּוֹת אֲלָא שְׁחַכְמִים אֵין מְנַיְחִין אוֹתוֹ דְּהֵתָם כָּל כְּמָה דְּלֹא נֶאֱפָה לֹא נַעֲשֶׂה הָאִסוּר כָּלֵל, וְע"כ כִּינּוּן שְׁחַכְמִים אֵין מְנַיְחִין אוֹתוֹ, הוּא אָנוּס בְּאַנְוֶס' דְּרַבְּנָן אֲבָל הֵכָא כִּינּוּן דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כַּמ"ד קִיָּמוֹ וְלֹא קִיָּמוֹ, א"כ נִגְמַר הָעֵבֶרֶה מִיָּד, וְאִם אֶפִּילוּ נֶאֱנָס אַח"כ נְמִי חֲנִיב, דְּהָא מְחַנְיָב מִשְׁעָה שְׁעֵבֶר, אֲלָא שְׂאֵם מְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה אַח"כ מִתְקַן הֵלְאוּ אֲבָל אִם לֹא קִיָּיִם הָרִי הוּא עוֹבֵר לְמַפְרַע, וְע"כ אֶפִּילוּ אִם חַכְמִים אֵינָם מְנַיְחִים אוֹתוֹ, אַעפ"כ מְחַנְיָב מַלְקוּת מִחֻמַּת שְׁעֵבֶר תְּחִילָה עַל הֵלְאוּ וּכ"ת אִיךְ חַכְמִים יֵאָנוּסוּהוּ שְׂלֹא לְקַיָּיִם הָא אִם לֹא יְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה יַעֲבֹר עַל הֵלְאוּ, כְּכַר בִּיְאָרְתִּי לְקַמָּן (ח"ב דְּרוּשׁ ז) וְהֵאָרְכְתִי בְּזֶה דְּהָא דְבָעֵי בֵּר, יֵת הַפֶּת אִם הִתִּירוּ לוֹ לְרַדּוֹתָהּ וּמוֹטָב שְׁיַעֲבֹר עַל שְׁבוֹת דְּרַבְּנָן מִמָּה שְׁיַעֲבֹר עַל הֵלְאוּ, הֵינּוּ מִשּׁוּם דַּאֲל"ה הָרִי עוֹבֵר בְּקוּם וְנַעֲשֶׂה בְּשִׁבְלֵי אִסוּר דְּרַבְּנָן, וּבְקוּם וְנַעֲשֶׂה לֹא יָכֹלוּ לַעֲקוֹר, אֲבָל הֵכָא שְׁפָכְרַ עֵבֶר עַל הֵלְאוּ אֲלָא שְׁרוּצָה לְתַקַּן ע"כ הָעֵמִידוֹ דְּבִרְיָהּ כִּינּוּן שְׁפָכְרַ עֵבֶר עַל הֵלְאוּ ע"ש מַה שֶׁהִבְאֵתִי רְאִיוֹת לְזֶה, וְאֵין כְּאֵן מְקוּם לְהֵאָרִיךְ בְּזֶה עוֹד.

עַכ"פ עֵינְקֵר הַנ"מ בֵּין קִיָּיִמוֹ וְלֹא קִיָּיִמוֹ לְבִיטְלוֹ וְלֹא בִיטְלוֹ הוּא כְּמוֹ דְּאֶמְרִינָן בְּחֻלִּין (דָּרַךְ קַמָּא) הַנִּיחַ לְמֵאן דְּתַנִּי קִיָּיִמוֹ וְלֹא קִיָּיִמוֹ, אֲלָא לְמֵאן דְּתַנִּי בְּטְלוֹ וְלֹא בְּטְלוֹ כָּל כְּמָה דְּלֹא בְּטְלוֹ לֹא עֵקְרֵי לְלֹא, דְּבִקִּיָּיִמוֹ וְלֹא קִיָּיִמוֹ עוֹבֵר לְמַפְרַע וְאֶפִּי נֶאֱנָס אַח"כ, מִשְׂא"כ בְּבִיטְלוֹ וְלֹא בִיטְלוֹ שְׂלֹא נִגְמַר עֵבֶרֶת הֵלְאוּ עַד לְאַחַר שְׁמִבְטַל הָעֲשֶׂה: וְיֵשׁ לְתַמְנָה עַל מַה שְׁרֵאִיתִי בַּס' שׁוֹשְׁנַת הָעֵמֶקִים (כָּלֵל כ) וְז"ל מִי שְׁעֵבֶר עַל לֹא הַנִּיחַתָּ לַעֲשֶׂה בְּמִזִּיד וְרוּצָה לְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה וְיֵשׁ עֲשֶׂה אַחֲרַת נִגְדַּ עֲשֶׂה זו, אֵי אֶמְרִינָן מֵאֵי אֲוֹלָמִי אֵי לֹא, תְּשׁוּבָה יֵשׁ הַפְּרֵשׁ בֵּין כְּשִׁעֲבֵר הֵי בְּדַעְתּוֹ לְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה אוֹ לֹא כְּמוֹ שְׂאוּמֵר דְּאִם הֵי בְּדַעְתּוֹ לְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה לֹא עֵבֶר הֵלְאוּ כָּלֵל וְכַמְשֻׁמְעוֹת הַתּוֹסֵפ' פְּסָחִים (דָּרַךְ כַּט) וְעַמ"ל (פ"א מַה' חֲמִצַּ וּמִצָּה ה"ג) א"כ כְּשִׁלֵּא יְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה הָיִי כְּמִבְטַל עֲשֶׂה וּל"ת וּמֵאֵי אֲוֹלָמִי מִשְׂא"כ כְּשִׁלֵּא הֵי בְּדַעְתּוֹ לְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה דְּלֹא עֵבֶר תּוֹ שְׁיִיךְ מֵאֵי אֲוֹלָמִי וְעֵינֵי חֻלִּין (דָּרַךְ קַמָּא) וּבְשִׁבְתָּ (דָּרַךְ פֹּה) מִשּׁוּם הֵכִי אָמַר יו"ט עֲשֶׂה וּל"ת כו' מִשְׁמַע כְּמוֹ שְׁפַתְבִּיתִי, וְתַמְנִינִי עֲלִיו בְּמָה שְׁפַתְבִּי כָּלֵל אַחַר בְּעַנְיָן לֹא הַנִּיחַתָּ לַעֲשֶׂה שְׂאֵם הֵי דַעְתּוֹ מִתְחִילָה לְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה לֹא עֵבֶר עַל הֵלְאוּ וּבֵין אִם לֹא הֵי דַעְתּוֹ כְּכַר עֵבֶרֶי לְלֹא, דְּהָא מְחַנְיָבִין (דָּרַךְ קַמָּא) מוֹכַח דְּאֵי אֶמְרִינָן קִיָּיִמוֹ וְלֹא קִיָּיִמוֹ עוֹבֵר עַל הֵלְאוּ מִיָּד וְלֹא הָיִי עֲשֶׂה וּל"ת, אֲלָא עֲשֶׂה דְּשִׁלַּח לְחַד, ע"כ ה"א דְּלֹא דְחֵי עֲשֶׂה דְּמִצּוֹרַע מִשְׂא"כ בְּבִיטְלוֹ וְלֹא בִיטְלוֹ כָּל כְּמָה דְּלֹא שְׁחַטִּי לֹא עֵבֶרֶי לְלֹא, וְע"כ אֵית' עֲשֶׂה וּל"ת, וּבִנְוֹדֵאֵי דְּלֹא דְחֵי עֲשֶׂה דְּמִצּוֹרַע לַעֲשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וּכְלָל זֶה שְׂאֵם דַּעְתּוֹ מִתְחִילָה לְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה לִית' בְּגִמְר' כָּלֵל, וְהָא דְּאֶמְרִינָן שְׂם כְּגוֹן שְׁנִטְלוֹ ע"מ לְשַׁלַּח דְּלֹא לִיכָּא עֲשֶׂה הוּא דְּאִיכָּ הֵתָם בְּנִטְלוֹ לְשַׁלַּח לִית' לְלֹא כָּלֵל כִּינּוּן דְּרוּצָה לְשַׁלַּח לִית' בְּזֶה מִשּׁוּם לֹא תִקַּח כְּמוֹ שְׁפַתְבוֹ הַתּוֹסֵפַת בְּקִידוּשֵׁין (דָּרַךְ לַד) דְּשִׁילוּחַ הֵקֵן מִשְׁכַּחַת לֵה לַעֲשֶׂה בְּלֹא לֹא כְּגוֹן שְׁלַקַּח הָאֵם ע"מ לְשַׁלַּחָה, וּמַה שְׁפַתְבוֹ הַתּוֹסֵפַת בְּפִסְחִים (דָּרַךְ כַּט) אֵינוּ רַק אִם מוֹתֵר לְכַתְּחִילָה לַעֲשׂוֹת אוֹ לֹא, וְע"ז חִילְקוֹ דְּאִם הֵי דַעְתּוֹ מִתְחִילָה לְקַיָּיִם הָעֲשֶׂה מוֹתֵר אֲבָל בְּלֹא"ה אִסוּר כְּמוֹ שְׁפַתְבִּי הַמ"ל בְּרַמְבַּ"ם (פ"א ה' ג) ע"ש, וּמַה שֶׁהִבְיֵא רֵאִי מִשְׁבֶּת (דָּרַךְ כַּד) מְדַקְאֵמֵר שְׁבֶת עֲשֶׂה וּל"ת הוּא דְּהָיִי מְצִי לְמִימֵר

דְּשִׁבְתוֹן עֲשֵׂה הוּא, אֲלֵא וְדָאֵי דְבְנוֹתָר אַם לֹא יִקְיִים מְצֻנָת שְׁרִיפָה הָיִי עֲשֵׂה וּל"ת וְאִין הָעֲנִינִים דּוּמִים כְּלָל דְאָפִי אִי אֲמָרִינוּ דְבְנוֹתָר עֲשֵׂה וּל"ת וְשִׁבְתוֹן עֲשֵׂה בְלַחוּד לֹא הָיִי דְחִי שְׁרִיפַת נּוֹתָר הָעֲשֵׂה דִיו"ט שְׁאִין ל"ת וְעֲשֵׂה דּוּחָה עֲשֵׂה לְעֵבְרָר בְּקוּם וְעֲשֵׂה וּבְחֻלִין (דָּף קמ"א) בְּבִיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ דָאֵי אֲמָרִינוּ קִיִּמוּ וְלֹא קִיִּמוּ, אִיפָא עֲשֵׂה וּל"ת, וְהָיִי אֲמִינָא שְׁיִבְטוּל הָעֲשֵׂה דְטַהֲרַת מְצֻנְרַע בְּשֵׁב וּל"ת, וְלֹא אֲתִי עֲשֵׂה וְדְחִי ל"ת וְעֲשֵׂה דְהִיִּנוּ לְעֵבְרָר עַל הַל"ת וְעֲשֵׂה בְקוּם וְעֲשֵׂה דְהִיִּנוּ לִיקַח הָאֵם מְעַל הַבְּנִים, אֲכַל לֹא בְנוֹתָר דְאָפִי אַם הָיִה בְנוֹתָר עֲשֵׂה וּל"ת לֹא הָיִה דּוּחָה עֲשֵׂה וּל"ת שֶׁל נּוֹתָר אִיסוּר יו"ט בְּעֲשֵׂה דְכִינוּשְׁאִין הָעֲשֵׂה מְסַפִּיק לְדַחוּתוֹ, ה"נ אִינוּ מוֹעִיל בְּמָה שֶׁהוּא עֲשֵׂה וּל"ת, וְכַה"ג כְּתַב רַש"י בְּב"מ (דָּף ל'): אִף לְכַאוּרָה אַע"פ שְׁאִין כְּלָל זֶה מְבֻנָּאָר בְּגַמ' אַעפ"כ הָא וְדָאֵי לְדַעַת הַתּוֹס' שְׁכַתְבוּ בְּפִסְחִים (דָּף כט) בְּהַמְשָׁקָה חֻמְצָא ע"מ לְבַעְרוּ אִינוּ עוֹבֵר בְּלֹא, וְא"כ פִּינוּ דְאֲמָרִינוּ לִי דְלַכְתַּחֲקִילָה מְנוֹתָר לְעֲשׂוֹת כּוֹן כְּדִי לְקַיִם הָעֲשֵׂה, אִיף נֹאמַר שְׂאֵם נְאָנְס אַח"כ יִהְיֶה עוֹבֵר לְמַפְרַע עַל הַלֹּא, וְכִמוּ שֶׁהִבְאִיתִי לְעִיל מָה שְׁכַתְבוּ הַמַּהֲרִי"ט (שְׁאֵלָה קלא) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ תַּדַּע שְׂאֵם אַתָּה אוֹמַר שְׁכַל מִי שְׁנָדָר אוֹ נִשְׁבַּע לְעֲשׂוֹת דְבָר פְּלוּנִי וְהִי סִיפַק בְּיָדוֹ לְקַיִם, וְאַח"כ נְאָנְס אוֹ מַת וְלֹא קַיִם הָרִי הוּא עוֹבֵר מִשׁוּם בַּל יַחַל, א"כ הִי לְנוּ לְכוּפּוֹ לְקַיִם מִיָּד לְהַרְחִיק אֲדָם מִן הָעֵבְרָה כּו', נְכוּף אוֹתוֹ לְקַיִם מִיָּד שְׂמָא תַּטְרוּף לוֹ שְׁעָה וְלֹא יוּכַל לְקַיִם דּוּמִי' דְאֲמָרִינוּ בְּפ"ב דְּנִדְרִים (דָּף טו) קוֹנָם עֵינֵי בְּשִׁינָה הַיּוֹם כּו' אִף כְּבָר כְּתַבְתִּי בְּסַפְרֵי ע"י (ס' ה) דְלֹא אֲמָרִינוּ הַכְּלָל הַזֶּה, רַק דּוֹקָא בְּמַצְנָה שֶׁהִיא נְמִי עֵיקָרִית וְלֹא בְּמַצְנָה שְׁאִינָה בָּאָה רַק לְתַמְנָן הַלֹּא, ע"כ אִין זֶה בְּכָל דִּינֵי ל"ת הַנִּיחַתָּק לְעֲשֵׂה ע"ש בְּאַרְנוֹכָה: וְהִנֵּה אַע"פ שְׁבִיִּאֲרַתִּי שְׁבִיִּקִימוּ וְלֹא קִיִּמוּ אִפִּי אַם שְׁגַג אוֹ נְאָנְס אַח"כ נְמִי עוֹבֵר, אַעפ"כ נַלַּע"ד שְׁיִישׁ חִילּוּק בֵּין הִיכָא שֶׁהוּא בְּתוֹרַת תַּשְׁלוּמִין כְּמוֹ פִּסְחָא רֵאשׁוֹן וְשְׁנֵי שְׁכַתְבוּ הַרְמַב"ם (פ"ה מה' ק"פ ה'ב) שְׁחֵיב אֲפִילוּ שְׁגַג אוֹ נְאָנְס אַח"כ וּבֵין הִיכָא שְׁעֲצָם הַחֵיב נִמְשָׁף עַד לֹאח"כ כְּמוֹ בְּמִילָה דְעֲצָם הַחֵיב נִמְשָׁף כֹּל יָמָיו, ע"כ אַם נְאָנְס אַח"כ פְּטוּר, וְכֵן בְּשִׁבּוּעָה אַע"פ שְׁצָרִיף לְקַיִם מִיָּד, אַפ"ה פִּינוּ שְׁאִין הַשְׁלַמַת הַחֵיב אֲלֵא בְּהַשְׁלַמַת הַזְּמַן פְּטוּר אַם נְאָנְס אַח"כ.

וְיִתְבָּאָר בְּסִי' שֵׁאֲח"ז בְּאַרְנוֹכָה: סִימָן הַ זֶה וְהִנֵּה בְּסַפְרֵי עֲמָק יְהוֹשֻׁעַ ח"ב (דְּרוּשׁ ח) הַקְּשִׁיתִי עַל הַרְמַב"ם שְׁכַתְבוּ בַּה' חֲגִיגָה (פ"א ה"ו) וְז"ל הַמְּפָרִישׁ עוֹלֵת רֵאִי וּמַת הַיּוֹרְשִׁין חֲיִיבִין לְהִבְיָאָה דְכִינוּ דְהַרְמַב"ם פִּסְק בְּסַפ"א מָה' מְחוֹסְרֵי כְּפָרָה, דְּהֵאֲשָׁה שֶׁהִבְיָאָה חֲטָאָתָהּ וּמַתָּה יְבִיאוּ הַיּוֹרְשִׁין עוֹלָתָהּ, אַע"פ שְׁלֹא הַפְּרִישַׁת' מַחֲיִים כְּבָר נִשְׁתַּעְבְּדוּ הַנְּכָסִים לְקַרְבָּן וְהַשְׁעִיבּוּד דִּין תּוֹרָה הוּא עַכ"ל וְא"כ אֲמַאי פִּסְק הַרְמַב"ם גְּבִי חֲגִיגָה דְּדוֹקָא בְּהַפְּרִישׁ וְהַיּוֹשֻׁעַ מִדְּמָה לְהוּ אֶהְדְּדִי (בְּפ"ק דְּחֲגִיגָה) ע"ש שֶׁהֲאָרְכַתִּי בְּזֶה וְהִבְאִיתִי שְׁם לְתַרְזַן כְּמוֹ שְׁכַתְבוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּהִיִּנוּ מִשׁוּם דְּעוֹלָה בְּעֵי דַעַת כְּמוֹ דְאֲמָרִינוּ בְּסַפ"ה דְּעַרְכִין (דָּף כא) וְע"כ לֹא יוּכַל לְהִבְיָאָה עוֹלָה אַחַר מִיתָה, וְהָא דְבַעוֹלַת יוֹלְדָת מְבִיא אֲפִילוּ לְאַחַר מִיתָה הוּא כְּמוֹ דְאִית' בְּנִדְרִים (דָּף לו) דְּהַכָּל צְרִיכִים דַּעַת חוּץ מִמְחוֹסְרֵי כְּפָרָה שֶׁהִרִי אֲדָם מְבִיא קַרְבָּן עַל בְּנָיו וּבְנוֹתָיו הַקְּטַנִּים וְע"כ מְצִי מִיִּיתִי אִפִּי לְאַחַר מִיתָה נְמִי: אִף צָרִיף לְהִבִּין דָּא"כ אֲפִילוּ בְּמַפְנוֹרְשַׁת אִיף מִיִּיתִי לְאַחַר מִיתָה פִּינוּ דְבְּעֵי דַעַת וְכַה"ג הַקְּשָׁה הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְנִדְרִים (דָּף לו) אֵהָא דְאֲמָרִינוּ בְּקִידוּשִׁין (דָּף נה) בְּהִמָּה שְׁנִמְצָאָת בִּירוּשָׁלַיִם כּו' זְכָרִים עוֹלוֹת וּנְקֻבוֹת זְבָחֵי שְׁלָמִים, וְהֵתָם לֹא יִדְעוּ בְּעָלִים, אֲלֵמָא דָּא"צ דַּעַת, וְתִרְצוּ דְהֵתָם פִּינוּ שְׁנִמְצָבֵד דַּעַת בְּעָלִים הוּא שְׁכַל פְּהוּ שְׁיִרְצָה לְהַקְרִיב יְקָרִיב,

וכדאמרין לקמן גבי תרומה פל הרוצה לתרום יבוא ויתרום, וא"כ לאחר מיתה לא שייך לתרוצי כמו שתירץ הרשב"א: אף לי נראה דלא קשה שפבר הבאתי שם מהא דערכין (דף כא) דעולה א"צ דעת אלא בשעת הפרשה אבל לא בשעת פפרה, וכן פסק הרמב"ם (בפי"ד מה' מעשה הקרבנות ה"י) ונהכי אמרינן בב"ק (דף עו) קדשים נמי שחיטה שאינה ראוי' פי את' רב דימי אר"י בשוחט תמימים בפנים שלא לשם בעלים, וא"כ למה לי לדחוקי בשוחט תמימים בפנים שלא לשם בעלים, דאל"ה חור קרן לבעלים תיפוק לי דבעינו דעת וע"כ לא עלתה לו, אלא ודאי דלא בעינו דעת בשעת פפרה, וכן פתבו התוספת דהא דאמרין בב"ק (דף סז) ה"נ דגזל קרבן דחברין דאין לומר שפא הפתוב לפסול הקרבן דהא אמרינן לקמן גבי גנב שאם שחט תמימים לשם בעלים הרי חזרה קרן לבעלים, וכן בירושל' (פ"ב דשקלים ה"ב) הנותן שקלו לחבירו כו' וקשי' אלו הגונב עולתו של חבירו ושחטה סתם לא לשם בעלים הראשונים מכפרת, וא"כ מוכח מפל הני ראיות דלא בעינו דעת בשעת פפרה: ש אעפ"כ לא ניח' לי תירוץ נה דאע"פ דבעי דעת בשעת הפרשה הא פריד עלה שם בעירוכין (דף כא) על הא דאמר שמואל עולה צריכה דעת כו' לא צריכ' דפריש לי חברין, א"כ איך שייך לומר שאינו יכול להביא משום דבעינו דעת, פנין דמביא היורש אפי' לאחר מיתה אע"פ שאינו בר קרבן וכמו דאמרין בפ"ק דזבחים (דף ה) רמי ר"ל על מעוהי בי' מדרשא ומקשי אם פשרים הם ירצו, ואם אין מרצין למה באים, א"ל ר"א מצינו בפאים לאחר מיתה שהם פשרין ואינם מרצים, דתנו האשה שהביאה סטאתה ומתה יביאו היורשין עולתה, עולתה ומתה לא יביאו היורשין סטאתה, א"ל מודינא לך בעולה דאת' לאחר מיתה, ובפ"ק דמנחות (דף ה) אר"י מצינו שחלק הפתוב בין מכפרין ובין מכשירין, מכפרין אית בהו דאיתי לאחר מיתה מכשירין לית בהו דאיתי לאחר מיתה, וא"כ פנין דאיתי לאחר מיתה אמאי פסק הרמב"ם דאין היורשים חייבים להביא אלא דוקא בהפריש, ומה שכתב הח"ש דע"כ אינם מביאים עולה אלא דוקא אם הפריש משום דבעי דעת, משא"כ בהא דעולת יולדת דהוי מחוסרי פפרה לא בעינו דעת לא נראה לי דהא מהסוג' דמנחות משמע להיפך דמכפרין איתי לאח"מ, ומכשירין לא איתי לאחר מיתה: [ועיין לקמן (ח"ב דרוש ה) הבאתי היורש למי (ר' פ"ב דסוטה) ר' אחא בשם ר' אילא אינו מפריש עלי' עולת העוף אלא סטאת העוף מפני שהוא מכשירתי לאכול בזבחים, אבל לא עולת העוף, פי' משום דמכשיר לא בעי דעת, וע"כ בעלה מביא עליה משא"כ בעולת העוף שהוא בתורת מכפר, וכמו דאמרין במנחות (דף ה) מצינו שחלק הפתוב בין מכפרין ובין מכשירין אית בהו דאיתי לאחר מיתה מכשירין לית בהו דאיתי לאחר מיתה דתנו האשה שהביאה סטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה, עולתה ומתה לא יביאו יורשין סטאתה, ופי' רש"י וסתאת יולדת מכשיר הוא כדאמרין פ' דם שחיטה מפני שמשכרמה לאכול בקדשים, ומדסתאתה להכשיר, עולתה לכפרה פדכתיב בעולת יולדת אחד לסטאת ואחד לעולה, אלמא מכפרין קריבי מכשירין לא קריבי אלמא דעולת העוף באה לאחר מיתה אע"ג דלדעת היורש למי אין בעלה מפריש עלי' עולת העוף אלא מדעתה ואפ"ה מביאים היורשים עולתה וסתאת העוף דהוי מכשיר ולא בעי דעת אינם מביאים לאחר מיתה, וא"כ איך אפשר לומר כמו שכתב הח"ש דהטעם דמביא לאחר מיתה הוא משום דלא בעינו דעת, ועיין לקמן (ח"ב דרוש ה) שהארבתי בזה]: ועוד דעדיין תקשי דהא בירושלמי (פ"א דתגיגה ה' ו') מדמה

להו אהדדי, דהא אמרינו התם המפריש עולת ראיתו ומת היורשין חייבין להביאה, ואמרינו התם אזר בא מחלוקת שמואל ור' יוחנן דתנינו תמן האשה שהביאה חטאתה ומתה, יביאו היורשין עולתה, שמואל אמר במפורשת, ור"י אמר אפי' אינה מפורשת, אלמא דהירושלמי תולה הא דעולת ראי' בההו פלוגתא דשמואל ור"י בהאשה שהביאה חטאתה, ולא מחלק דבעולת ראי' בעי דעת, וא"כ מנין לו להרמב"ם לחלק, וכבר הארכתי שם בספרי ע"י (ח"ב דרוש ח) לתרץ הירושלמי ועי"ש: ע"כ נראה לי לבאר עפ"י מה שכתבו התוס' בפ"ק דתגיגה (ד' ט) שכתבו דצ"ע אם הי' פשוט בראשון וחיגר בשני מי אמרינו פינו דחייבא רמי עלי' בראשון תו לא פקע מיניה, אע"ג דהשתא לא חזי, או דילמא פינו דתשלומין זל"ו לר' אושעז' לא מחייב, ומיהו פינו דהשתא לאו בר חייבאלא מצי מיייתי' לי' הואיל ואינו בביאה אינו בהבאה, וכתב המהרש"א דמסקנת התוס' היא דאפי' לר' יוחנן דאית לי' תשלומין דראשון, אפ"ה פינו דהשתא לאו בר חייבא לא מצי מיייתי, ומשום הכי לא מצי למימר דא"ב בכה"ג: וכן הוכיח הט"א דאפי' לר"י נמי פטור מהא דאמרינו בריש תגיגה (ד' ב) הפל לאתו' מאי לאתו'י חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני, הניחא למ"ד פולן תשלומין זל"ז אלא למ"ד פולן תשלומין דראשון לאתו'י מאי, והשתא אם איתא דחיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני חייב, לימא דאתי לאתו'י מי שהוא פשוט ביום ראשון ונעשה חיגר ביום שני, למ"ד פולן תשלומין דראשון, אלא ודאי דאפי' למ"ד פולן תשלומין דראשון אפ"ה פשוט ביום ראשון ונעשה חיגר ק ביום שני פטור: ולכאורה צריך להבין דכיון דכולן תשלומין דראשון א וא"כ פינו שהי' פשוט ביום ראשון וחל עליו החיוב, א"כ אמאי לא מיייתי אח"כ אעפ"י שנעשה חיגר, ומ"ש מהא דפסח ראשון וב', דשני הוי תשלומין דראשון, שאפי' נאנס בשני חייב פרת מחמת פסח ראשון כמו שפסק הרמב"ם (בפ"ה מה' ק"פ ה' ב') דהיזיד ולא הקריב בראשון, ה"ז מקריב בשני ואם לא הקריב בשני, אעפ"י ששגג ה"ז חייב פרת, שהרי לא הקריב קרבן השם במועדו והוא מהגמ' דפסחים (ד' צ"ג) דחייב פרת על הראשון כו' ואמרינו בגמ' דהיזיד בראשון ושגג בשני לר' ולר' נתן חייב, ולר"ח ב"ע פטור דתקוני וא לראשון מתקין לי': ע"כ נ"ל דסברת התוס' הוא דאע"ג דאמרינו דכולן תשלומין דראשון, אפ"ה הוי כמו פסח שני לדעת ר"ח ב"ע, דאמרינו בפסחים (ד' צ"ג) דר' חנני' בן עקב' חבר שני תקנתא דראשון הוא וע"כ סובר דאף על הראשון אינו חייב פרת אלא א"כ לא עשה את השני, וכמו שפירש רש"י אף על הראשון אם היזיד אינו חייב פרת עד שיזיד אף בשני, אבל אם עשה את השני או שגג בו פטור לגמרי דשני תשלומין דראשון ותקנתא דראשון הוא, ומיזיד שלו הוא גמרו של פרת דראשון הילקף באיזה מהן ששגג פטור, וה"נ כל שבועה אפי' למ"ד פולן תשלומין דראשון, אפ"ה פינו שאם לא הביא בראשון יכול להביא אח"כ, ע"כ השלמת החיוב הוא בתשלום כל השבועה ימים, והא דכולן תשלומין דראשון היינו שאם הי' פטור ביום ראשון פטור גמי אח"כ, אבל לא שאם הי' בר חייבא ביום ראשון יהא חייב אע"פ שנפטר אח"כ וכמו בפסח ראשון ושני לר' חנני' בן עקב', דבעינו שיהי' מזיד בשני ג"כ, אבל אעפ"כ הוא תשלומין דראשון לענין שאם הי' קטן בפסח ראשון, ואח"כ נתגדל דלא מתחייב רק לרבי שסובר דרגל בפני עצמו הוא, וכן אם שגג בראשון והיזיד בשני אמרינו (שם) דלרבי חייב, ולר' נתן ולרחב"ע פטור ואע"ג דהרמב"ם פסק בפסח ראשון ושני כרבי דהוי רגל בפני עצמו,

ואם הזיד בראשון אעפ"י שצאנס בשני חייב, היינו משום דהתם לא מימשכי בהדי הדדי אלא הזמנים מופסקין, ע"כ סובר ר' דלא אמרינן דהשלמת החיוב הוא בפסח שני, אלא דהוי רגל בפני עצמו, משא"כ בהני שבועה ימים דחד זמן הוא ואינו מופסק, ע"כ אע"ג דכולהו תשלומין דראשון, אפ"ה אם נעשה חיגר אח"כ ונפטר אינו חייב מחמת חיוב יום ראשון וכמו שביארתי בפ"ר ופ"ש לר' חננל' בן עקב' וקרא' דהא אמרינן בפסחים (ד' פ) במת נמי אפשר דעביד בשביעי דה"ל שמיני שלו, קא סבר עולא כולהו תשלומין דראשון דחזי בראשון חזי לכולהו, דלא חזי בראשון לא חזי בכולהו, אלמא דגבי טומאה נמי אמרינן דכיון דלא חזי בראשון לא חזי לכולהו, ואפ"ה גבי פסח יש תשלומין למי שנטמא, וכמו דאמרינן בפ"ק דחגיגה (ד' ט) שאני טומאה דיש לה תשלומין בפסח שני מתקיף לה ר"פ הניחא למ"ד פסח שני תשלומין דראשון, אלא למ"ד שני רגל בפני עצמו הוא, מאי איכא למימר, וע"כ אע"פ דבפסח עיקר החיוב הוא בראשון, ואפ"י אם נאנס בפסח שני חייב דקיי"ל כרבי דאמר רגל בפני עצמו הוא כמו שכתבו התוס' בפ"ק דחגיגה (ד' ט), אפ"ה לענין שבועה ימי החג בעינו שיהא בר חיובא בכולהו ימי החג, אע"ג דאמרינן דכולהו תשלומין דראשון, וע"כ כתבו התוס' דאם נעשה חיגר אח"כ הואיל ואינו בביאה אינו בהבאה: ולפ"ז אם מת לאחר יום ראשון איך יוכלו היורשים להפריש עולת ראי, אפ"י למ"ד שיעבודא דאורייתא דכיון שאינו בביאה אינו בהבאה, ולא גרע מחיגר, דכיון דבעינו שיהא בר חיובא בסוף ימי שבועה ג"כ, ואפ"י למ"ד כולן תשלומין דראשון, וכמו דאיתא שם בירושלמי הפריש חגיגתו ומת היורשים מהו שביבאו אותה, ר' אילא אמר יראה יראה הראוי לבוא מביא ושאינו ראוי לבוא אינו מביא: והא דקאמר בירושלמי (פ"ק דחגיגה) דהפריש עולת ראי ומת תלוי בפלוגתא דשמואל ור' יוחנן, דלר"י דס"ל שיעבודא דאורייתא אפ"י לא הפריש נמי חייבים היורשים להפריש היינו משום להירושלמי לטעמי' דס"ל דאי אמרינן כולהו תשלומין דראשון, דמי לפסח ראשון ושני, דאם הזיד בראשון אע"פ שצאנס בשני חייב, דעיקר החיוב הוא רק ביום ראשון, וע"כ אפ"י נעשה בר פטור אח"כ נמי פטור, וכמו בפ"ר ופ"ש, וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ק דחגיגה) הפל מודים בטומטום שנקרע ונמצא זכר ביו"ט הראשון שהוא חייב מה פליגין בשאר הימים חזק' אמר יראה יראה את שהוא חייב בא' חייב בשני, את שאינו חייב בא' אינו חייב בב' א"ר פל ז' תשלומין דראשון, א"ר אילא מפסח השני למד ר"י כמה דר"י אמר תמן פסח שני תשלומין דראשון, כן הוא אמר הקא פל ז' תשלומין לראשון, ור' הושע' אמר פל ז' חובה, מה נפיק מביניהון כו אף בטמא כן נטמא בשאר הימים על דעת' דחזק' פטור, כו' אלמא מאן דסובר דכל ז' תשלומין דראשון למד מפסח, (וע"כ ניחא שפיר דקאמר אף בטמא כן כו' דמאי נ"מ בין טמא ובין פל הפטורים, אלא דכיון דיליף מפסח הנה אמינא פיון דטומאה יש לו תשלומין בפ"ש הכי נמי גבי ראי ע"ז אומר אף בטומאה כן דאם נטמא ביום ראשון פטור, ובפסח שאני דגלי לן קרא, וע"כ פיון דיליף מפ"ש, ע"כ כמו דבפסח אפ"י אם נאנס או שגג אח"כ חייב מחמת דעיקר החיוב הוא בראשון, וה"נ אם מת או נעשה חיגר וע"כ אומר בירושל' דלמ"ד שיעבוד' דאוריית', היורשים מחוייבים אע"ג שלא הפרישתה מחיים אבל לשיטת הש"ס דילן דגבי חגיגה אע"ג דכולן תשלומין דראשון, אפ"ה פיון דחד זימנא הוא מודו כ"ע לרחב"ע בפסחים (דף צג) דתקוני' לראשון מתקן לי' וע"כ אם נאנס אח"כ פטור והקא נמי פיון

שנעשה בר פטור אח"כ כגון שנעשה חיגר או מת פטו' וכמו שכתבו התוספת בתגיגה (דף ט) וע"כ שפיר פסק הרמב"ם דבעינן דוקא הפרישה מחיים, אבל אם לא הפרישה אין היורשים מחוייבים, אע"ג דפסק גבי עולת יולדת דשיעבודא דאורייתא, ומחוייבים היורשים אע"פ שלא הפרישה מחיים: ובזה אפשר ליישב קצת הא שהקשה המ"ל ברמב"ם (פ"ד מה' כלי המקדש ה"ה) על שהשמיט הרמב"ם הפלוגתא של הירושל' (פ"ג דתגיגה) עורות של מי ר' טבי בשם ר' יאשי' איתפלגין ר"י ורשב"ל ר"י אומר של כל המשמרות רשב"ל אומ' של אותו המשמר (פי' דפליגי ביו"ט של עצרת שחל להיות בשבת ויום טובות לאחר השבת וביו"ט של המשמרות שוות, משא"כ בחול וע"כ מביעני לי העורות של מי, ופליגי בה ר"י ור"ל דלר"י העורות של כל המשמרות כמו שהי' ביו"ט ולר"ל העורות של משמר הקבוע כמו בחול) והרמב"ם השמיט דין זה, אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר דזהו דוקא לדעת הירושל' שאינו רק תשלומין דראשון, ואפילו אם נעשה בר פטור נמי חייב ע"כ פליגי בזה ר"י ור"ל דאע"ג דהוא תשלומין דראשון אפ"ה לענין זכיית העורות של משמר הקבוע וכמו דאמרין בברכות (דף כו) טעה ולא התפלל מנחה בע"ש מתפלל בליל שבת שתיים טעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל במוצאי שבת שתיים של חול וע"ש בתוספ' וברא"ש מחלוקת חכמי פרובינצא ע"ש, וע"כ פליגי בזה לענין העורות אם יש להם הפח של יו"ט או של חול וע"כ אפשר דלא פליגי לענין עבודה דלענין עבודה פשיט' לי דהוי של משמר הקבוע, אף לענין זכיית העורות וכה"ג כתבו התוספת בסנפה (דף נה) בד"ה ובחילוקי לחם הפנים דוקא בחילוקו שוין אבל בסילוקו וסידורו והקטרת הבזיכין למשמר הקבוע כו' ע"ש ועיין בב"ק (דף קי) ויתיישב בזה קושני' המ"ל דמ"ט לא פליגי רק לענין העורות ולא לענין עבודה, אבל לפי מה שפסק הרמב"ם דשאר הימים אינם בתורת תשלומין לראשון שאפילו אם נעשה בר פטור אח"כ נמי יהא חייב אלא דאם נעשה בר פטור פטור, והא דהוה תשלומין דראשון היינו דגמרו של חיובו של ראשון הוא בשאר הימים והוי שאר הימים כיו"ט ראשון, וע"כ בעינן שיהי' בר חיובא בשאר הימים ג"כ אע"פ שהן תשלומין דראשון, ע"כ ודאי דהוי פעיקר הרגל והעורות ג"כ לכל המשמורות כמו ברגל משא"כ לדעת הירושל' וע"כ השמיט הרמב"ם דין זה של הירושלמי דמילתא דפשיט' היא שהיא לכל המשמורות (אף שיש לדחות ולומר הסבר' בהיפוף ודוק): [ועיין בסנפה (ד' כז) ועוד א"ר אליעזר, והא אמר רבי אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסנפה (ופירש"י וכיון דביום אחרון לא בסנפה יתיב ואם ישב בה לשם מצוה עובר על בל תוסיף מאי השלמה דסנפה איכא ה"כא, וכן כתבו התוס' שם, ומשני חזר בו ר"א עיין רש"י שם ומה שפירשו המהרש"ל ומהרש"א והתוס' כתבו דחזר בו ר"א ממה שהי' מצריף סנפה והביאו התוס' הירושלמי (פ"ב דסנפה) דמשני א"ר אחא למצוה חשובה ופירש"י דלכתחילה צריף לאכול בסנפה ואפי' לא אכל משלים בשמיני בלא סנפה ולכאורה למה לא משני הש"ס דילן נמי ה"כא כמו הירושלמי, ואמאי צריף לשנות דחזר בו ר"א, אלא דהירושלמי לטעמיה אזיל דמה שהוא בתורת השלמה, אע"פ שאינו יכול לקיים כמו בראשונה דהיינו אם מת או נעשה חיגר אפ"ה חייב, ולהש"ס דילן כל שבועה הוא חיובו וגמרו של ראשון, וע"כ להירושלמי משלים הסעודה הראשונה אע"פ שאם הי' ביום הראשון הי' מקיים בסנפה וביום השמיני אינו יכול לקיים בסנפה, אעפ"כ משלים

וּלְהַשִּׁיב דִּילָן פִּינּוֹן דְּאִינוּ יְכוּל לְקַיֵּים כְּמוֹ בְּלוּל ט"ו לִיכָא הַשְּׁלֵמָה, וְכִמוֹ שְׂבִיאַרְתִּי לְעַנְיָן אַם נַעֲשֶׂה בְּר פֶּטוֹר אַח"כ אִפִּי אִי אֲמַרִּינוּ בְּכֹלְהוֹן תְּשְׁלוּמִין דְּרֵאשׁוֹן]: אֲלָא דְלִפִּי מַה שְׂבִיאַרְתִּי צָרִיךְ לְהִבִּין דַּא"כ פִּינּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה בְּר פֶּטוֹר עַד יוֹם ז' אִינוּ מְחֻנְיָב, א"כ מֵאִי מְהַנִּי אַם הַפְּרִישׁ מִכְּבָר הָעוֹלָת רֵאִי דְכִינּוֹן שְׁמַת וְנַעֲשֶׂה בְּר פֶּטוֹר אַח"כ אֲמַאי מְחֻנְיָבִים הַיּוֹרְשִׁים לְהִבִּיא, דְלִפִּי מַה שְׂבִיאַרְתִּי פְּנוּנַת הָרַמְבַּ"ם הִינּוּ דְהַפְּרִישׁ עוֹלָת רֵאִי וּמַת בְּתוֹךְ הַחֵג, וַא"כ פִּינּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה בְּר פֶּטוֹר אֲמַאי יְבִיאוּ אֶפְּיָלוּ לְאַחַר הַפְּרִשָּׁה, זֶה אִינוּ פִּינּוֹן דְּכָבֵר קִדְשָׁה וְהַפְּרִישָׁה לְעוֹלָה, ע"כ יְבִיאוּ הַיּוֹרְשִׁים אֶף שְׂאִינָם שֶׁה מְחֻנְיָבִים: וְכַה"ג אֲמַרִּינוּ בְּנִזִּיר (דָּף יט) מֵאֵן תְּנָא לְהָא דְתַנּוּ רַבְּנָן אֲשֶׁה שְׁנֹדְרָה בְּנִזִּיר וְנִטְמָאת וְאַח"כ הִיפֵּר לָהּ בַּעֲלָה מְבִיָּאָה חֲטָאת הָעוֹף וְאִינָה מְבִיָּאָה עוֹלָת הָעוֹף, אַר"ח ר' יִשְׁמַעֲלָל הִיא, וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵפ' וְכֵן בְּשֵׁטָה מְקוּבָצָת דְּמִיָּרִי שְׁהַפְּרִישָׁה ב' תּוֹרִים א' לְחֲטָאת וַא' לְעוֹלָה, וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵפ' אַר"ח ר"י הִיא דְמַרְבָּה לְעֵיל מֵהוּא אַע"פ שְׁלֵא הִבִּיא עוֹלָתוֹ, אֲלֵמָּא עוֹלָת נִזִּיר לָאו דוֹרוֹן הוּא וְכַפְּרָה תְּלוּיָא בְּה דְאִי כְּרַבְּנָן דְּאֲמַרִּי לְעֵיל עוֹלָה דוֹרוֹן הוּא, אֲמַאי לָא תְּבִיא עוֹלָת הָעוֹף אֶף ע"פ דְּהִיפֵּר לָהּ בַּעֲלָה וְאִינָה נִזִּירָה אִין כְּאֵן חֻלִּין דְּכָל אִימַת דְּמַצִּי לְאַתּוּנִי מִיָּתִי דוֹרוֹן וְכֵן כְּתִב הַש"מ דְּאִי רַבְּנָן פִּינּוֹן דְּאֲמַרִּי דְּעוֹלָה דוֹרוֹן בַּעֲלָמָא הוּא אַע"פ שְׁהִיפֵּר לָהּ בַּעֲלָה פִּינּוֹן שְׁהַפְּרִישָׁתוֹ כְּבָר אֲמַאי לָא תְּבִיא אֲלָא וְדֵאִי ר' יִשְׁמַעֲלָל הִיא עַכ"ל, אֲלֵמָּא אַע"ג שְׁכַבְּר הִיפֵּר לָהּ בַּעֲלָה וּפְשִׁיטָא שְׂאִינָה מְחֻנְיָבַת לְהִבִּיא פִּינּוֹן שְׁהִיפֵּר לָהּ נִדְרָה, אֲלָא דְכִינּוֹן דְּלָאו לְכַפְּרָה הוּא וְהַפְּרִישָׁתוֹ כְּבָר מִיָּתִי, וְה"נ בְּעוֹלָת רֵאִי פִּינּוֹן שְׁהַפְּרִישָׁתוֹ מִחֲסִיִּים מְחֻנְיָבִים הַיּוֹרְשִׁים לְהִבִּיא אַע"פ שְׁנַעֲשֶׂה בְּר פֶּטוֹר אַח"כ: אֲלָא דְשָׁם בְּנִזִּיר פִּירֵשׁ"י בְּלִשׁוֹן רֵאשׁוֹן דַּר"י הִיא דְלִדְיָדִין חֲשִׁיב לִי עוֹלָת הָעוֹף דְּאִי לְרַבְּנָן לָא אִיצְטְרִיכ' לִי לְמַתְּנִי שְׂאִינָה מְבִיָּאָה עוֹלָת הָעוֹף, דְּהָא אֲמַרִּינוּ עוֹלָת הָעוֹף לָא מְעַכְב' דְּלָא אָתִי אֲלָא מְשׁוּם דוֹרוֹן בַּעֲלָמָא, וּפְשִׁיטָא שְׂאִינָה צָרִיכָה לְהִבִּיא, אֲלֵמָּא דְאֶפְּיָלוּ הַפְּרִישָׁתוֹ נְמִי לָא תְּבִיא לְרַבְּנָן: אֶף אַעפ"כ פִּי הַתּוֹסֵפ' עִיקָר, וְכֵן נִרְאָה לִי מֵהִירוּשַׁלְמִי דְאֲמַרִּינוּ בִּירוּשַׁל' (פ"ד דְּנִזִּיר ה"ד) א"ר יוֹסִי בַר בּוֹן פְּשִׁיט' לִי לַר' בּוֹן בַּר חִיִּי בְּשַׁלְמִים הַבָּאִים לְאַחַר הַפְּרָה שְׂאִינָם טְעוּנִים לְחַם, מַה בֵּין מִיתָה מַה בֵּין הַפְּרָה, מִיתָה כְּבָר נִרְאוּ לְהַטְעוֹן לְחַם, הַפְּרָה לָא נִרְאוּ לְהַטְעוֹן לְחַם כּו' תְּנִי אֲשֶׁם לְאַחַר הַפְּרָה אִין אֲשֶׁם לְאַחַר מִיתָה, מִתָּה אִין אֲשֶׁמָּה קָרֵב, הִיפֵּר לָהּ אֲשֶׁמָּה קָרֵב, מִתָּה אִין אֲשֶׁמָּה קָרֵב שְׂאִין אֲשֶׁם קָרֵב לְאַחַר מִיתָה, הִיפֵּר לָהּ אֲשֶׁמָּה קָרֵב שְׂאִין לָהּ אֲשֶׁם בָּא עַל הַבְּטָלָה כְּזֶה, וְנִדְחַק בְּזֶה הַפ"מ בְּפִירוּשׁוֹ מְאוּד וְנַעֲלַם מִמֶּנּוּ הָא דְאֲמַרִּינוּ בְּכַרִּיתוֹת (דָּף כז) מִתְקִיף לָהּ רַבָּא אֲלָא מַעֲתָה אֲשֶׁם נִזִּיר לְהַנִּי לָהּ קֶצֶבָה דְּלִבְטָלָה הִיא, דְאָמַר ר' יוֹחָנָן מְשׁוּם ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָנָן אִין לָהּ דְּכָר שְׁהוּא בָּא לְבַטְלָה אֲלָא אֲשֶׁם נִזִּיר בְּלָבָד קִשְׁיָא: וְהִיא ע"פ מַה שְׂבִיאַרְתִּי תַחֲזִיקָה דְכִינּוֹן דְּלַרְבְּנָן עוֹלָה אִינָה לְכַפְּרָה רַק דוֹרוֹן ע"כ מַצִּי מִיָּתִי אֶפְּיָלוּ לְאַחַר הַפְּרָה ע"ז אָמַר מִתָּה אִין אֲשֶׁמָּה קָרֵב, שְׂאִין אֲשֶׁם בָּא לְאַחַר מִיתָה הִיפֵּר לָהּ אֲשֶׁמָּה קָרֵב שְׂאִין לָהּ אֲשֶׁם בָּא לְבַטְלָה כְּזֶה, (פִּי דְאִין הָאֲשֶׁם בָּא לְהַכְשֵׁר לְמְנוֹת נִזִּירוֹת טְהָרָה אֲלָא שְׁהַתּוֹרָה הַצָּרִיכָה לְהִבִּיא קָרְבָן וְלָא שְׁהוּא בָּא לְהַכְשֵׁר ע"כ מְבִיא אֶף לְאַחַר הַפְּרָה, דְאֵלוּ הֵנִי בָּא לְהַכְשֵׁר לְמְנוֹת נִזִּירוֹת טְהָרָה לָא הִי בָּא לְאַחַר הַפְּרָה, וְכִמוֹ שְׁפִירֵשׁ"י בְּנִזִּיר (דָּף כב) דְאֲמַרִּינוּ הֵתָם הָאֲשֶׁה שְׁנֹדְרָה בְּנִזִּיר וְנִטְמָאת וְאַח"כ הִיפֵּר לָהּ בַּעֲלָה מְבִיָּאָה חֲטָאת הָעוֹף וְאִינָה מְבִיָּאָה עוֹלָת הָעוֹף, וְאִי ס"ד בַּעַל מִקְזָז גִּיזוּ תִּתִּי נְמִי עוֹלָת הָעוֹף וּפִירֵשׁ"י וּמֵאֲשֶׁם לָא פְּרִיךְ דְּנִיָּתִי נְמִי דְאִין אֲשֶׁם בָּא אֲלָא בְּמִקּוּם שְׁצָרִיךְ לְכַנּוֹס בְּנִזִּירוֹת אַחֲרַת פִּי הִיכִי דְתַחּוּל עָלְיוּ נִזִּירוֹת

בְּטֶהְרָה, וְהַתּוֹסֵ' פָּתְבוּ דַה"ה דְּאֶשֶׁם כְּמִי בְּעֵי לִי לְאֶתּוּנִי ע"ש) וּע"ז אֹמֵר כִּינּוּן שְׂאִין לְךָ אֶשֶׁם בָּא עַל הַבְּטָלָה כְּזֶה, ע"כ כִּינּוּן שְׁהַפְּרִישׁוּ תּוֹכֵל לְהַבִּיאוּ אִפִּי לְאַחַר הַפְּרָה נְמִי, וְהוּא הַדִּין דְּאֵם מִתָּה ה"ל לְאֶתּוּנִי אֶלָּא דְּאִין אֶשֶׁם בָּא לְאַחַר מִיתָה [וְעֵינִין בְּרַמְבַּ"ם (פ"ג מ"ה) שְׁגָוֹת ה' י"א] כֹּל אֲשָׁמוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מְעַכְבִּין אֶת הַפְּרָה חוּץ מֵאֶשֶׁם נְזִיר]: וְא"כ מוֹכַח מִהִירוּשְׁלָמִי כִפִּי הַתּוֹסֵ' דְּדָבָר שְׂאִינָה לְכַפְּרָה מְצִי מִיָּתִי אִפִּי לְאַחַר הַהַפְּרָה נְמִי, וְאִפִּי אַחַר מִיתָה הָנִי לִי לְאֶתּוּנִי אֶלָּא דְּאִין אֶשֶׁם בָּא לְאַחַר מִיתָה וְא"כ בְּעוֹלַת רֵאִי כִינּוּן שְׁהַפְּרִישׁוּ אַע"ג דְּנַעֲשֶׂה בְּר פֶּטוֹר נְמִי מְצִי לְאֶתּוּנִי, וְע"כ אִפִּי אֵם מִת מְבִיִּאִין הִירוּשָׁיִם: וְהָכִי מוֹכַח בִּירוּשְׁלָמִי (שָׁם בְּנְזִיר) דְּאֶמְרִינּוּ שָׁם ר' בּוֹן בְּר חִיִּי בְּעֵי שְׁלָמִים הַבָּאִים לְאַחַר מוֹתָה בְּרִי דַר"ש מֵהוּ שְׁיִטְעֵנוּ לְחָם, חָזַר וּמַר וְכֵן בְּחַיִּים לֹא עַל הַבְּטָלָה הֵם בָּאִים וְאֵת אֶמֶר טְעוּנִים לְחָם, וְכֹא טְעוּנִים לְחָם, וְהִנֵּה תִּיבּוֹת אֱלוֹ בְּרִי דַר"ש אֵין לְהֵם מוֹכֵן, וְהַק"ע מְחַקֵּן מִן הַסֵּפֶר, וְהַפ"מ הַגִּי"ה ר' בּוֹן בְּר חִיִּי בְּרִי דַר"ש, וּבְכָל הִירוּשְׁלָמִי לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם ר' בּוֹן בְּר חִיִּי בְּרִי דַר"ש, רַק סֵתָם ר' בּוֹן בְּר חִיִּי, וְכֵן הָא דְּקָאֵמֶר וְכֵן בְּחַיִּים לֹא עַל הַבְּטָלָה הֵם בָּאִים פִּירְשׁוּ הַק"ע וְהַפ"מ כְּגוֹן אֵם נֶאֱבָדוּ הַשְּׁלָמִים שְׁהַפְּרִישׁ וְהַקְרִיב אַחֲרֵיכֶם, וְאֵת"כ נִמְצְאוּ הָרֵאשׁוֹנִים, עַל הַבְּטָלָה הֵם בָּאִים, דְּהָא כְּבָר הַקְרִיב אַחֲרֵיכֶם תַּחֲתֵיכֶם, וְאֵת"ה טְעוּנִים לְחָם וְהָכֹא נְמִי טְעוּנִים לְחָם, וְהַעֲיָקֵר חֶסֶד מִן הַסֵּפֶר דְּהָא סֵתָמָא קָאֵמֶר, וְכֵן בְּחַיִּים לֹא ק עַל הַבְּטָלָה הֵם בָּאִים: אֲבָל לְפִי מָה שְׁבִיִּאֲרֵתִי א"ש דְּהָא דְּקָאֵמֶר ר' בּוֹן בְּר חִיִּי בְּעֵי שְׁלָמִים הַבָּאִים לְאַחַר מִיתָה בְּרִי דַר"ש (הוּא ט"ס וצ"ל לְדַבְּרִי ר"ש) פִּי לְדַבְּרִי ר"ש שְׂאֹמֵר בְּנְזִיר (ד' מ"ח) דְּכִינּוּן דְּנִזְרָק עָלָיו א' מִן הַדְּמִים, הַוֵּתֵר הַנְּזִיר לְשִׁתּוֹת בִּינִין וְלִהַטְמָא לְמַתִּים וּפְלִיג אֲדַר' אֲלִיעֶזֶר שְׂאֹמֵר אַחַר כֹּל הַמַּעֲשִׂים כְּוָלָם, וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּירוּשְׁלָמִימִיָּתִי לְהָא דַר' שְׁמַעוֹן (בְּסַפ"ק דְּמַגִּילָה) לֹא אֵתָא אֶלָּא כַר' שְׁמַעוֹן דְּאֶמֶר מִכִּינּוּן שְׁנִזְרָק עָלָיו א, מִן הַדְּמִים, הַוֵּתֵר הַנְּזִיר לְשִׁתּוֹת בִּינִין וְלִהַטְמָא לְמַתִּים, וְכֵן (בַּפ"ד דְּנְזִיר ה' ה) נִזְרָק עָלָיו א' מִן הַדְּמִים אֵינוּ יָכוֹל לְהַפְּרִי, אֶמֶר ר' אֲלִיעֶזֶר דַר"ש הִיא (פִּי) דְּכִינּוּן דְּכְבָר הַוֵּתֵר בֵּא' מִן הַקְּרִבּוֹת ע"כ לֹא מְצִי לְהַפְּרִי): וְע"כ מִיִּבְעִי לִי שְׁלָמִים הַבָּאִים אַחַר מִיתָה לְדַבְּרִי ר"ש מֵהוּ שְׁיִטְעֵנִי לְחָם, פִּי לְדַבְּרִי ר"א דְּאֶמֶר אַחַר כֹּל הַמַּעֲשִׂים כְּוָלָן, וְא"כ הוּוּ מִמְכָּשִׁירִין, וְלֹא מְצִינוּ מְכָשִׁירִים דְּבָאִים לְאַחַר מִיתָה כְּמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ בַּפ"ק דְּמִנְחוֹת (ד' ד) מְכָשִׁירִין לִית בְּהוּ דְּאֵתִי לְאַחַר מִיתָה, וּפְרִיף וְהָא עוֹלָה וְשְׁלָמִים דְּנְזִיר דְּמְכָשִׁירִים נִגְהוּ וְקָא אֵתִי לְאַחַר מִיתָה, אַר"פ ה"ק א"ר יִרְמְלִי לֹא מְצִינוּ הַכָּשֶׁר קְבוּעַ דְּבָא לְאַחַר מִיתָה וְנְזִיר הַכָּשֶׁר שְׂאֵינוּ קְבוּעַ הוּא דְּאֶמֶר מִר גִּילְחַ עַל אַחַת מִשְׁלֶשֶׁתָן יֵצֵא: וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב מָה דְּמִיִּבְעִי לִי הָא מִשְׁנָה מִפְּנִיחַת הִיא בְּמַעֲיָלָה (ד' י"א) וּמִיָּתִי לְהָא בַּפ"ק דְּמִנְחוֹת (ד' ד) מִת וְהִי כו' דְּמִי שְׁלָמִים, יִבִּיאוּ בְּהֵם שְׁלָמִים וְנֶאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד וְאֵין טְעוּנִים לְחָם, דְּאֶיִּפְשֶׁר לֹמֵר דְּהִירוּשְׁלָמִי ס"ל דַּלְר"א כִּינּוּן דְּהָנִי בְּתוֹרַת מְכָשִׁיר ע"כ נִשְׁתַּנָּה דְּאֵם בָּא לְאַחַר מִיתָה אֵינוּ טְעוּן לְחָם, כִּינּוּן דְּאִין לֹו מָה לְהַכְשִׁיר, אֲבָל לְדַבְּרִי ר"ש דַּס"ל דְּאֶחַר מַעֲשֶׂה יְחִידִי, א"כ ה"ל הַכָּשֶׁר שְׂאֵינוּ קְבוּעַ, אִפ"ה מְבִיִּא לְחָם וּבְזֶה פְּלִיג עַל הַש"ס דִּילָן דְּלֵהַש"ס דִּילָן הָא דְּמְבִיִּא לְאַחַר מִיתָה, הוּא מְטַעַם דְּהָנִי הַכָּשֶׁר שְׂאֵינוּ קְבוּעַ דְּאֵם גִּילְחַ עַל אַחַת מִשְׁלֶשֶׁתָן יֵצֵא, וְאִפ"ה אֵינוּ טְעוּן לְחָם וְהִירוּשְׁלָמִי לֹא ס"ל הָכִי, אֶלָּא דְּלְדַבְּרִי ר"ש דַּס"ל דְּאֶחַר מַעֲשֶׂה יְחִידִי, א"כ ה"ל הַכָּשֶׁר שְׂאֵינוּ קְבוּעַ וְאִפ"ה מְבִיִּא לְחָם, וְא"כ אִפִּי אֵם מִת נְמִי יִבִּיִּא לְחָם: וְע"ז פְּשִׁיט לִי וְכִי בְּחַיִּים לֹא עַל הַבְּטָלָה הֵם בָּאִים, וְאֵת אֶמֶר טְעוּנִים לְחָם, כִּינּוּן דְּלְדַבְּרִי ר"ש בְּחַיִּים נְמִי בָּא עַל הַבְּטָלָה

דְּהָא ס"ל דְּאִתְר מַעֲשֵׂה יְחִידֵי הַתָּמֵר הַנִּזְזִיר לְשִׁתּוֹת יַיִן וְאַפ"ה טְעוּנִים לְחָם, וְה"נ אִם מַת
טְעוּן לְחָם פִּינּוֹן דְּלֵא הָוֵי מְכַשִּׁיר קְבוּעַ וּכְמוֹ שְׂפִינְאָרְתִּי תַחֲזִילָה דְּכָל שְׂאִינּוּ בְּתוֹרַת חוּבָה
יְכוּל לְהִבְיָא אִפִּי לְאִתְר מִיְתָה: וְע"ז אָמַר ר' יוֹסִי פְּשִׁיטָא לר' בּוֹן בְּשִׁלְמִים הַבָּאִים לְאִתְר
הַפְּרָה שְׂאִינִם טְעוּנִים לְחָם, מַה וְ מִיְתָה מַה בֵּין הַפְּרָה, מִיְתָה כְּבָר נִרְאוּ לְהִטְעוֹן לְחָם,
הַפְּרָה לֹא נִרְאוּ לְהִטְעוֹן לְחָם, וְאַפְשָׁר דְּקָא סָבַר דְּהִבְעֵל מִיַּעֲקֹב עָקֵר, וְאַפ"ה מְבִיא
שְׂלָמִים, וּכְמוֹ דְּאָמְרִינּוּ בְּנִזְזִיר (דָּף יח) שְׂמִבְיָאָה עוֹלַת הָעוֹף דְּדוֹרוֹן הוּא אָבָל לְחָם לֹא
מִיְיָתִי פִּינּוֹן דְּבִעֵל מִיַּעֲקֹב עָקֵר, אוֹ דס"ל דְּהַפְּרָה שְׂהוּא בְּעֵצִים הַנִּזְזִיר שְׂהוּפֵר הַנִּזְזִיר ע"כ
אִינּוּ מְבִיא לְחָם פִּינּוֹן דְּהַפְּרָה הוּא מִצַּד הַנִּזְזִיר, אָבָל לְאִתְר מִיְתָה שְׂמִצַּד חוּבַת הַנִּזְזִיר הָוֵי
צָרִיף לְהִבְיָא שְׂלָמִים עִם הַלְחָם, אֲלֵא שְׂמַת וּא"כ אִין פְּאֵן עַל מִי לְחִיב, וְע"ז מְחִיב דְּהָא
בְּחִיבִים נָמִי לֹא הִי חוּבָה כָּל כָּף וְע"ז אָמַר נְכִי בְּחִיבִים לֹא עַל הַבְּטִלָּה הֵם בָּאִים, וְע"כ פִּינּוֹן
שְׂאִינּוּ חוּבָה כ"כ ע"כ מְבִיא לְאִתְר מִיְתָה נָמִי וְע"ז אָמַר מִיְתָה כְּבָר נִרְאוּ לְהִטְעוֹן לְחָם
פִּי דְשְׂלָמִים צָרִיכִים לְחָם אֲלֵא שְׂמַת, הַפְּרָה לֹא נִרְאוּ לְהִטְעוֹן לְחָם, דְּהָא נִתְבַּטַּל גּוּף
הַנִּזְזִירוֹת וְאִינִם נִרְאִים לְלְחָם: וּמְכַל זֶה נִתְבָּאֵר דְּלְאִתְר הַהַפְּרָשָׁה יוּכַל לְהִבְיָא אַע"פ שְׂאִינּוּ
מְחוּבֵיב, אַע"פ שִׁישׁ לְחַלֵּק דְּכִינּוֹן דְּעוֹלַת רֵאִי בְּתוֹרַת חוּב הוּא לֹא חֲצִי לְאִתְרוּי לְאִתְר מִיְתָה
אִפִּי לְאִתְר הַפְּרָשָׁה אַע"פ"כ פִּינּוֹן דְּעוֹלָה דוֹרוֹן הוּא וְהַנְּכַרְשׁ יְכוּלִים לְהִבְיָא אֲפִילוּ לְאִתְר
מִיְתָה: וְהַשְׂתָּא לְפִי מַה שְׂפִינְאָרְתִּי דוֹז יָמִים פִּינּוֹן שְׂאִינִם מְוַפְּסִין אַע"ג דְּאָמְרִינּוּ כְּלוֹן
תְּשִׁלוּמִין דְּרֵאשׁוֹן, אַפ"ה אִם נַעֲשֵׂה בַר פְּטוֹר אַח"כ פְּטוֹר כְּמוֹ שְׂפִתְבוּ הַתּוֹסֵפ' בְּחִגְיָה
(ד' ט) דָּאִם נַעֲשֵׂה חִיגָר פְּטוֹר, אַע"ג דְּכִנּוֹן תְּשִׁלוּמִין דְּרֵאשׁוֹן וְלֹא דְמִי לְפִסַּח רֵאשׁוֹן
וְשִׁנֵּי דְהֵתֵם אָמְרִינּוּ דְאֲפִילוּ נְאָנְס אַח"כ חִיב מְחַמַּת פִּסַּח רֵאשׁוֹן, דְּהֵתֵם הָוֵי כְּמוֹ רְגֵל
בְּפִנֵּי עֵצְמוֹ מִשְׂא"כ בְּשִׁבְעָה יָמֵי הֵחָג מְשׁוּם דְּכִנּוּלָּה חַד זְמַן הוּא, וְע"כ אִין חִיבֵיב נִגְמַר
עַד סוּף יָמֵי הֵחָג כְּמוֹ לר"ח ב"ע ב"פ"ר ופ"ש, וּא"כ מְכַש"כ בְּמִצְוֹת מִלְּהָ אַע"פ"י שְׂצָרִיף
לְמוֹל בְּכָל יוֹם אַע"פ"כ אִם לֹא מְל יְכוּל לְמוֹל אַח"כ וְהַפְּרָת נִמְשָׁף כָּל יָמֵי חִיּוּ, ע"כ אִם
נְאָנְס אַח"כ אִינּוּ חִיבֵיב פְּרַת דְּכָל הַיָּמִים אִינִם בְּתוֹרַת תְּשִׁלוּמִין, אֲלֵא בְּתוֹרַת עֵצִים חִיבֵיב,
דְּהָא אִפִּי בְּשִׁבְעַת יָמֵי הֵחָג דְּהָוֵי אִינְדָּה בְּתוֹרַת תְּשִׁלוּמִין, וּמִצְוָה לְהַקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן וְכֵן פְּתַב
הַרְמַב"ם פ"א מֵהַלְכוֹת חִגְיָה וּמִצְוָה לְהַקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן, לֹא הַקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין
מִזִּיד יַקְרִיב בְּשִׁנֵּי כו' וְכָל הַמְּאִתְר ה"ז מְגוּנָה, אַפ"ה אִם נַעֲשֵׂה בַר פְּטוֹר אַח"כ פְּטוֹר,
מְכַש"כ מִצְוֹת מִלְּהָ שְׂשָׂאָר הַיָּמִים לֹא הָוֵי בְּתוֹרַת תְּשִׁלוּמִין אֲלֵא בְּתוֹרַת עֵצִים חִיבֵיב אִם
נְאָנְס אַח"כ פְּטוֹר מְפָרַת: וְאַע"ג שְׂלַכְאוּרָה מְשַׁמַּע מֵהִירוּשָׁלַיִם דַּאֲע"ג דָּאִם נַעֲשֵׂה בַר
פְּטוֹר אַח"כ פְּטוֹר, אַפ"ה אִם נְאָנְס אֲפָשָׁר שְׂחִיבֵיב וּכְמוֹ דְּאָמְרִינּוּ בִירוּשָׁלַיִם וְהַבְּאִתּוֹ בְּסִפְרֵי
(ס' יט) ר' בּוֹן בַּר חִיִּי בְּעֵי שְׂלֵמָה שְׁנָתוֹ בְּעֵצָרַת, אֲפָשָׁר לוֹמַר הוּא אִינּוּ כְּשֵׁר וְעוֹבֵר (פ'י
אִם נְשַׁלֵּם לוֹ ג' רְגָלִים בְּעֵצָרַת לְמ"ד אֲפִילוּ שְׁלֵא כְּסִדְרָן נָמִי בַר"ה (ד' ד) א"כ אִיף עוֹבֵר
הָא אִינּוּ יְכוּל לְהַקְרִיב לְמ"ד נְדָרִים וּנְדָבוֹת אִין קְרִבִין בִּיו"ט) כְּהָדָא לֹא יְלִין חֲלָב חִגִּי
עַד בְּקֹר וְאִימּוֹרֵי חוּל קְרִיבִין בִּיו"ט, אָמַר ר' אַבְהוּ קִימְתִּי כְּשִׁחַל י"ד לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ אִין
חִגְיָה בָּאָה עִמּוֹ (פ'י דְּמִשְׁנֵי כְּשִׁחַל י"ד לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ וְאִימּוֹרֵי שְׁבַת קְרִיבִין בִּיו"ט) וְע"ז
פְּרִיף דְּהָא אִין חִגְיָה בְּשִׁבְתָּ אֲמָרָה תוֹרָה הַקְרִיבָהוּ מְבַעוּד יוֹם שְׁלֵא יְבוּא לִיְדֵי בַל תְּלִין
וְהָא הַקְרִיבָהוּ מְבַעוּד יוֹם שְׁלֵא יְבוּא לִיְדֵי בַל תְּאִתְר (פ'י דַּאֲע"ג שְׂהוּא אָנוּס אַח"כ שְׁלֵא
יְכוּל לְהַקְרִיבוּ בִּיו"ט אַע"פ"כ עוֹבֵר בְּכָל תְּאִתְר מְפִנֵּי שְׁהִי לוֹ מְתַחֲזִילָה לְהַקְרִיב, כְּמוֹ
שְׂעוֹבֵר עַל בַּל תְּלִין אַע"פ שְׂאִינּוּ יְכוּל לְהַקְרִיבָה בִּיו"ט): וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב מַה שְׂהַקְשָׁה הַט"א

על הא שפי' רש"י בביצה (דף יט) דקא אתי לאשמועינן עצה טובה שכל מי שיש עליו תודה יביאנה בחג הסוכות ואפי' הוא רגל ראשון אחר גדרו שאם לא יביאנה עכשיו יצטרך לבוא בשבילה לירושלים, שהרי בעליתו ברגל בפסח לא יביאנה מפני חמץ שבה, ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט כו' ע"ש.

והקשה הט"א דאמאי עובר בב"ת פיון שאינו יכול להקריבה בעצרת אבל לפי מה שהבאתי ראי' מהירושל' לא קשה מידי דאפי' שלמה שנתו בעצרת אפ"ה הי' לו להקריבה מתחילה, וע"כ אע"פ שהוא אנוס אח"כ הי' לו להקריבה בתחילה, וע"כ עובר בב"ת: והנה אית' שם בירושל' א"ר חנינא אלו עבר והביא שמא אינו פשר, מאחר שאילו עבר והביא פשר עובר ולכאורה משמע דפליג אתירוץ' קמא דעובר מפני שהי' לו להקריב מתחילה, אלא דע"כ עובר מאחר שאילו עבר והביא פשר (פי' פיון דאם עבר והביא נדרים ונדבות ביו"ט פשר וע"כ עובר).

אף זה תמוה מאוד דכיון דאסור להקריב נדרים ונדבות ביו"ט, א"כ איך עובר על ב"ת פיון דא"א לו להקריב וכן תמה הק"ע, ע"כ נראה לי שר' חנינא מפרש התירוץ הראשון דע"כ עובר אפי' אם נשלמה שנתו בעצרת, ואסור להקריב נדרים ונדבות ביו"ט משום שהי' לו להקריב מתחילה, היינו דוקא אם העפוב הוא רק מחמת היום שאסור להקריב נדרים ונדבות ביו"ט, ואלו עבר והקריב פשר, וע"כ הוי כמו שעברו עליו ג' רגלים אבל אם לא הי' העפוב מחמת היום וכמו דאמרינן בפ"ק דר"ה (דף ה) כגון שהומם בתוך הרגל, ופי' התוס' ואין ב"ת אלא בכל הרגל, ולא אמרינן בכה"ג שהי' לו להקריב מתחילה דמ"מ פיון שהומם בתוך הרגל א"כ לא עבר עליו כל הרגל דהא הפסול הוא בעצם הקרבן וכמו דאמרינן בפ"ק דר"ה (דף ו) בכר מאימתי מונין לו שנה אביי אמר משעה שנולד רב אחא בר יעקב אמר משעה שנראה להרצאה לא פליגי הא בתם הא כבעל מום, אלמא דבתם אינו מצטרף לשנה פיון שלא הי' ראוי להקריב, וה"נ אם הומם בסוף הרגל לא עבר ג' רגלים, וזהו דוקא אם הומם בסוף הרגל, אבל מה שהעפוב הוא מחמת היום למ"ד נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט, ואם עבר והביא פשר וא"כ עובר משום שהי' פושע שהי' לו להקריב מתחילה וכמו שכתבו התוס' בספ"ב דחולין (דף מ) דשבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד, דוחה ל"ת דשבת: [וכה"ג כתבו התוס' בריש חגיגה (ד' ב) שהקשו דלמ"ד נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט א"כ קטן דאי אפשר לו להקריב ביום ראשון, פיון דהוא רק מדרבנן, א"כ אמאי מביא אח"כ, דכיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני, ותמצו דהיינו דוקא אם גברא לא חזי, כגון חגיגה ביום הראשון, אבל הקא פל חייב שישנו בשני ישנו בראשון אלא משום שאין היום ראוי והט"א תירץ דהחילוק הוא דאם לא חזי מחמת היום, יש לו תשלומין והיינו משום דקיי"ל קרבן שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה אפי' של יחיד, כמו פר יוהכ"פ וכתבתי כה"ג כדאמר בפ"ה דיומא (ד' נ), וע"כ הא דאין עולת ראוי וחגיגה דוחה את השבת היינו משום שיש לו תשלומין ואי אמרת דבחל בשבת דאין לו תשלומין משום דלא חזי בראשון, וא"כ ממילא הוי זמנו קבוע ודוחה את השבת ע"ש שהאריך בזה ותמהני דא"כ בטומאה נמי הכי הוא דאי אמרת דאין לו תשלומין א"כ הוי זמנו קבוע ודוחה את הטומאה ואפי' בראשון ולפ"ז תקשי מהא דאמרינן בפסחים (ד' פ) עולא אמר משלחין א' מהם לדרוך רחוקה כו', ויטמאנו במת מדחיהו אתה מחגיגתו ופריד

אֶפְשֶׁר דַּעְבִּיד בּוֹ דַּה"ל שְׁמִינֵי שְׁלוֹ, קָא סְבַר עֲוֹלָא פְּנִלְהוּ תְּשְׁלוּמִין דְּרַאשׁוֹן, דְּחֻזֵי
בְּרַאשׁוֹן חֻזֵי בְּכֻלְהוּ, וְהִשְׁתָּא לְפִי דְבָרֵי הַט"א א"כ בְּנִדְחָה מַחְמַת הַטְּוִמָאָה לֹא נִימָא נְמִי
דְּכִינֵן דְּלֹא חֻזֵי בְּרַאשׁוֹן כּוֹ דְּאֵי אֵין לוֹ תְּשְׁלוּמִין דְּחֻזָּה בְּרַאשׁוֹן דַּה"ל זְמַנּוּ קְבוּעַ וּבַמ"א
בְּיַאֲרֵתִי לְתַרְזֵן דְּבָרֵי הַט"א]: וְא"כ מוֹכַח מִהִירוּשְׁלֵמִי דַּאֲע"ג דְּבַעֲיֵנּוּ הַשְּׁלֵמַת פֶּל הַג'
רְגָלִים שְׁאֵם הוּמַם אֵינוֹ עוֹבֵר עַל ב"ת, וְאֲעַפ"כ בְּאוּנְס סוֹבֵר הִירוּשְׁלֵמִי, דַּאֲעַפ"י שְׁנַאֲנַס
אַח"כ עוֹבֵר, אֲלֵמָא דְּאוּנְס עֲדִיף דְּעוֹבֵר עַל ב"ת אֲעַפ"י שְׁאֲח"כ הוּא בְּאוּנְס, הֵינְנוּ דְּנוֹקָא
בְּאוּנְס, שְׁהִי יְדוּעַ לוֹ מִתְחִילָה שְׁיִהְיֵי אֲנֻס, דְּהֵינְנוּ שְׁיִהְיֵי רְגַל שְׁלִישִׁי בַּעֲצָרַת, אֲבָל אֲנֻס
שְׁלֹא הִי יְדוּעַ לוֹ מִתְחִילָה, וְהַשְּׁלֵמַת הִלְאוּ דַּב"ת אֵינוֹ רַק בְּסוּף שְׁלִישָׁה רְגָלִים, וְאַח"כ
אֵינְרַע לוֹ אֲנֻס, א"כ אֵיף יִתְחַיֵּיב מִתְחִילָה: וְא"כ פִּינֵן שְׁבִיאַרְתִּי דְּאַפִּי בְּמַצּוֹת מִילָה
שְׁצָרִיף מִן הַדִּין לְמוֹל בְּכָל יוֹם וְכָל יוֹם קָאֵי בְּחִיּוּב פְּרַת, אֲלֵא שְׁאֵם מִל אַח"כ נְפֹטֵר
וְאַפ"ה פִּינֵן דְּהַחִיּוּב נִמְשָׁף כָּל יְמֵי חַיָּו, ע"כ אִם נֶאֱנַס אַח"כ פְּטוֹר, וְא"כ מַכְש"כ בְּשִׁבּוּעָה
שְׁהוּא מְחַיֵּיב אֶת עַצְמוֹ, אֲע"ג דְּבִנְדָאֵי צָרִיף לְקַיָּים מִיָּד, וּכְמוֹ שְׁאַבְבָּא, אַפ"ה אִם נֶאֱנַס
אַח"כ פְּטוֹר, אֲע"ג שְׁלִכְתְּחִילָה צָרִיף לְקַיָּים מִיָּד וּכְמוֹ שְׁפַתְבַּה מ"א בַּאוּ"ח (ס' תַּקְסַח
ס"ק יג) (וּמ"ש דְּלִזְמַן מוּעֵט לֹא חֵיִישִׁינּוּ שְׁמָא יְמוּת, הַשְּׁגָתִי עֲלִיו בַּמ"א דְּזָה פְּתַב הָרֵא"ש
לְמ"ד דְּלֹא חֵיִישִׁינּוּ שְׁמָא יְמוּת, אֲבָל לְדִידֵן קִי"ל דְּאַפִּי לְשַׁעָה מוּעֵטָת נְמִי חֵיִישִׁינּוּ שְׁמָא
יְמוּת, כְּמוֹ דְּאַמְרִינּוּ בְּגִיטִין (ד' פַּח) דַּה"ז גִּיטֵיף שַׁעָה אַחַת סְמוּף לְמִיתְתִּי אֲסוּרָה לְאַכּוֹל
בְּתַרוּמָה מִיָּד) אַפ"ה אִם נֶאֱנַס אַח"כ פְּטוֹר פִּינֵן דְּהַזְמַן נִמְשָׁף עַד לְאַחַר זְמַן, הָרֵי הָאוּנְס
שְׁאֲח"כ פּוֹטְרֵתוֹ, (וְעוֹד דְּלֹא דְמִי דְּהַתָּם לְעַנְיָן תַּעֲנִית דְּהוּי כְּמוֹ צְדָקָה, וּכְמוֹ שְׁפַתְבַּה
הַמַּהֲרִי"ט דְּקִיָּיִ עֲנִיִּים, אֲבָל לֹא בְּשַׁאָר נְדָרִים): וּבְזָה יִתְנַיֵּשֵׁב מַה שְׁהַקְשָׁתִי בְּסַפְרֵי ע"י
(ס' ב) עַל הָא דְּאַמְרִינּוּ בִירוּשְׁלֵמִי (פ"ג דְּשִׁבּוּעוֹת) שְׁבּוּעָה שְׁאוּכַל פִּיכֵר זָה הַיּוֹם וְעֵבֵר
הַיּוֹם וְלֹא אֲכַלָּה, (כצ"ל) ר"י ור"ל תְּרוּנִיהוֹן אֲמַרִין לֹא טַעְמָא דְּאַהֵן כּוֹ טַעְמָא דְּר' יוֹחָנָן
מְשׁוּם שְׁאֵינוֹ רְאוּי לְקַבֵּל הַתְּרִינִי טַעְמָא דְּר"ל מְשׁוּם שְׁהוּא בַל"ת שְׁאֵין בּוֹ מַעֲשָׂה, מַה
מְפָקָא מִבִּינֵיהוֹן שְׁרָפָה וְהַשְּׁלִיכָה לָיָם, אֵין תִּימַר מְשׁוּם שְׁאֵין רְאוּי לְקַבֵּל הַתְּרָאָה פְּטוֹר,
וְאֵין תִּימַר מְשׁוּם שְׁהוּא בַל"ת הָרֵי יֵשׁ בָּהּ מַעֲשָׂה, פִּי דְּאֵי אֲמַרִינּוּ הַטַּעַם מְשׁוּם דְּהוּי
הַתְּרָאָת ס', ע"כ לֹא מְהַנִּי מַה שְׁעֵבֵר וְהַשְּׁלִיף לָיָם, דְּבַעֲיֵנּוּ הַתְּרָאָה בְּשַׁעַת הָאִסּוּר, וְאֵין
תִּימַר דְּהַטַּעַם מְשׁוּם שְׁאֵין בְּמַעֲשָׂה הָרֵי יֵשׁ בּוֹ מַעֲשָׂה, וְהַקְשִׁיתִי עַל הַתּוֹס' דְּשִׁבּוּעוֹת (ד'
ד) שְׁפַתְבוֹ לְהִיפּוֹף, דְּלַעֲנֵן לֹא שְׁאֵין בּוֹ מַעֲשָׂה פְּטוֹר, שְׁהַקְשׁוּ שְׁם דְּהִיכִי דִּינִיק מְהַכָּא
דְּאוּכַל וְלֹא אוּכַל לֹא לְקִי מְשׁוּם דְּהוּי לֹא שְׁאֵין בּוֹ מַעֲשָׂה וְאֵין לוֹקִין עֲלָיו, דִּילְמָא טַעְמָא
מְשׁוּם דְּהוּי הַתְּרָאָת סָפֵק, וִי"ל דְּמַשְׁמַע לִי דְּפְטוֹר אֲפִי נְשַׁבַּע עַל הַכֶּפֶר וּזְרָקוּ לָיָם,
וְהַתְּרוּ בּוֹ בְּשַׁעַת זְרִיקָה, וּמִיָּהוּ הָא חֲשִׁיב נְמִי הַתְּרָאָת ס' לְמ"ד בְּיִטְלוּ וְלֹא בְּיִטְלוּ כּוֹ
עִי"ש דְּחֻשִׁיב הַתְּרָאָת סָפֵק, וְאַפִּי שְׁיַבֵּר כְּנֻפְיָהּ, בַּפ' בְּתָרָא דְּמַכּוֹת (ד' טו): וְלְכַאוּרָה הוּא
לְהִיפּוֹף מִהִירוּשְׁלֵמִי, דְּהִירוּשְׁלֵמִי קְאָמַר דְּאֵי מְשׁוּם שְׁאֵין בּוֹ מַעֲשָׂה, הָרֵי יֵשׁ בּוֹ מַעֲשָׂה,
וְאֵי מְשׁוּם הַתְּרָאָת סָפֵק לֹא הוּי הַתְּרָאָה, אֲלֵמָא דְּהִירוּשְׁלֵמִי ס"ל כְּמוֹ שְׁפַתְבוֹ הַתּוֹס' אַח"כ
דְּהוּי הַתְּרָאָת ס' כְּמוֹ בְּנֻשְׁבַּע עַל תְּנַאי בְּשִׁבּוּעוֹת (זָרַח פַּח), וּבְאַמַּת לְפִי תְּרוּצָא קְמָא,
מְשַׁמַּע דְּהַש"ס דִּילָן ס"ל דְּלֹא הוּי הַתְּרָאָת סָפֵק, וּבְשַׁלְמָא לְעַנְיָן אִם הַשְּׁלִיף הַכֶּפֶר לָיָם,
אֶפְשֶׁר לוֹמַר דְּמַחְלוּקִין בְּזָה הַכֶּבְלִי וְהִירוּשְׁלֵמִי, דְּהַכֶּבְלִי ס"ל פִּינֵן שְׁהַמַּעֲשָׂה אֵינוֹ
מַעֲצָמוֹת הָאִסּוּר, דְּהָא אֵינוֹ עוֹבֵר עַל הַשְּׁבּוּעָה אֲלֵא בְּמַה שְׁאֵינוֹ אוּכַל וְע"כ אֲפִי אִם
צִירָף לְזָה מַעֲשָׂה, אַפ"ה לֹא הוּי לֹא שְׁיֵשׁ בּוֹ מַעֲשָׂה מִשְׁא"כ הִירוּשְׁלֵמִי ס"ל דְּהוּי מַעֲשָׂה,

אעפ"י שצירף לזה מעשה אחר הוי לאו שיש בו מעשה, וכמו שהבאתי הירושלמי פ"ח דכלאים דס"ל דאפי' חכמים גמי מודים במקנים פלאים ע"י מעשה שלוקה, ואין פאן מקום להאריך בזה ועי"ש בספרי (סי' ג): אבל לענין התראת ספק משמע מהתוס' כמו שתייצו, דאם התרה בו בשעה שהשליך לים, לא הוי התראת ספק, ובש"ס ירושלמי אמרינו להיפך דהוי התראת ס', אפי' השליך הפפר לים משום דבעינו התראה בשעת האיסור אבל לפי מה שביארתי דהירושלמי סובר דכל דבר דנמשך בזמן פגון אם נשבע שיאכל ויש לו שהות כל היום לאכול, אם נאנס אח"כ ולא אכל חייב משעה ראשונה וכמו שביארתי בענין תשלומי עולת ראי', דאפי' אם נפטר הח"כ חייב משעה ראשונה וע"כ אם נשבע שיאכל כל היום, הרי החיוב הוא על שעה ראשונה, והשאר הוא בתורת תשלומין וע"כ אם נשבע שיאכל הרי צריך לאכול מיד ואם לא אכל מיד יש לו תשלומין כל היום אבל אם לא אכל כל היום חייב על שעה ראשונה, ע"כ הוי התראת ספק דמיד אי אפשר להתרות, דהא אפשר שאם לא יאכל מיד יאכל אח"כ ויפטר משבועה ולא גרע משבועה על תנאי, ואם יתרו בו בשעה שמשליך הפפר לים לא מהני כמו שמתרין בו בשעת התנאי, וביארתי לעיל (סי' ד') דגרע מביטלו ולא ביטלו דשם בעינו מזיד ועוד דשם עובר על שעת הביטול, דעיקר העבירה נמשך עד שעת הביטול אבל בתנאי אם עובר על התנאי הרי הוא עובר על למכרע, שהתנאי אינו מעצם האיסור, וע"כ לא מהני התראה, כמו דלא מהני התראה אם נשבע על תנאי, משא"כ לשיטת הש"ס דילן דאינו בתורת תשלומין אלא דעצם הזמן נמשך כל היום ולא דמי לפסח ראשון ושני דהתם פיון דמפסקי ע"כ לא הוי רק בתורת תשלומין וע"כ אפי' נאנס אח"כ חייב משא"כ ה"כא דבעינו שיהא מזיד מתחילה ועד סוף, ואם נאנס אח"כ פטור, וא"כ בשעה שמשליך הפפר לים בשעה ההיא בעינו גמי שיהי' מזיד ובשעה ההיא עובר, וא"כ אמאי לא מהני התראה כמו דמהני בשעת הביטול אם ביטלו ולא ביטלו דעת הרמב"ם וכמו שביארתי בספרי עמק יהושע (סי' יט) שהעיקר פדעת הרמב"ם: וע"כ מוכיח הגמ' דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דהא אמרינו דאוכל ולא אכל לא לקי ואין לומר משום דהוי התראת ספק, דהא סתם תנא אפי' השליך הפפר לים דלא הוי התראת ספק דלשיטת הש"ס דילן שהאיסור נמשך כל היום הוי התראה, וכמו שתייצו התוס' שם, והא דבירושלמי אמרינו להיפך דלא הוי התראה, היינו משום דלהירושלמי צריך לקיים מיד, אלא שיש לו תשלומין אח"כ וע"כ פיון שאינו רק בתורת תשלומין ע"כ אפי' נאנס אח"כ חייב על שעה ראשונה, וא"כ דמי ממש לשבועה על תנאי, דהוי התראת ספק דאמרינו בשבועות (ד' פח) וע"כ אומר מה מפקא מביניהון שרפה והשליכה לים, דלמ"ד משום התראת ספק לא הוי התראה דלדעת הירושלמי הא דיכול לשלם אח"כ היינו בתורת תשלומין אבל אם לא קיים הרי עובר על שעה ראשונה וא"כ דמי ממש לתנאי, שאם לא קיים התנאי הרי הוא עובר למכרע וע"כ לא הוי התראה: [ולכאורה יש להקשות ע"ז מהירושלמי דפסחים (פ"ז הלכה ג) שהבאתי לעיל דאמרינו שם דאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן דהמוציא אינו חייב עד שעה שיאכל, וא"כ קשה דהא הוי התראת ס' דאימתי מתרין בו אם בשעה שמוציאו הא בני חבורה ראונו להמשיך אצלו כמו שביארתי לעיל ואם בשעת אכילה הא בעינו התראה בשעת האיסור והאיסור הוא משום לא תוציא וכמו דלא לקי לר' יוחנן בנשבע שיאכל ושרפה והשליכה לים, אף באמת

נראה לי שהוא ט"ס דר' יוחנן ס"ל דהתראת ספק שמה התראה וכמי דאיתא בש"ס דילן במפות (ד' יז) עי"ש וכן בירושלמי דפסחים (פ"ז ה"ג) דין פדעתי' ודין פדעתי' דאתפלגין בשני יו"ט של גליות ר' יוחנן אמר מקבלין התרני' על הספק ר' שמעון בן לקיש אומר אין מקבלין התרני' על הספק וכן בירושלמי (פ"ח דנזיר ה' א) התרו בו שניהן פאחד פלוגתא דר"י ור"ל דאתפלגין בשני יו"ט של גליות ר' יוחנן אמר מקבלין התרני' על הספק ורשב"ל אמר אין מקבלין התרני' על הספק וכן (בפי"א דיבמות ה"ז) עי"ש ולפ"ז צריף להיות בהיפך דטעמא דר"י משום שאין בו מעשה וטעמא דר"ל משום שאין מקבלין התרני' על הספק מה מפקא מביניהון שרפה והשליכה לים, דלר"י חייב דהא ס"ל מקבלין התראה על הספק וע"כ ס"ל נמי דהמוציא אינו חייב משום שפני חבור' ראוי' לימשך אצלו והמוציא א"ח עד שעה שיאכל ואע"ג דהוי התראת ס', דהא עובר אח"כ למפרע אף ר"י לטעמי' דמקבלין התרני' על הספק ודו"ק, ונראה לי הא דאמרין בירושלמי (פ"ז דפסחים ה' יא) לפי גרסת הק"ע שם וכצ"ל ונעצם לא תשברו בו אחד עצם שיש עליו בשר וא' עצם שאין עליו בשר ואמרין התם ר' ירמיה' בעי לית הדא פליגא על ר"ל דר"ש ב"ל אמר עצם שאין עליו בשר מותר לשוברו ומשני לא אמר אלא שלא ילקה הא לאסור אסור ולכאורה צריף להבין כיון דאיתרבי מקרא דא' עצם שיש עליו בשר מבחוץ, וא' עצם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש עליו כזית בשר מבפנים במקום השבירה כמו דאמרין בפסחים (ד' פה) ולמה אין לוקין אף ר"ל לטעמי' דס"ל התראת ספק לא שמי התראה, וע"כ אין לוקין משום דהוי התראת ספק: ונהנה כמה שביארתי דהירושלמי ס"ל דהחייב הוא מיד יש להביא ראי' לזה דאמרין בירושלמי פ"ק דר"ה (ה' א) ולא את חליפיו, א"ר יונה פירשה לוי בן סיסי קומי ר' באומר הרי עלי עולה ועברו עליו ג' רגלים כו' אמר ר' יוסי אם באומר הרי עלי עולה מיד הוא עובר אלא כן אנו קיימים באומר ה"ז עולה אלמא דלדעת הירושלמי אם אומר הרי עלי עובר מיד, וצריף לקיים מיד וא"כ היכי משפחת לה שעובר בג' רגלים (אע"ג דזה נדאי דלדעת הירושלמי אם מביא אח"כ מקיים את נדרו אבל בנדאי דעובר בבל תאחר מיד, וע"כ לדעת הירוש' הא דעובר בבל תאחר ג' רגלים, אינו אלא בנדבה, דכיון שאומר ה"ז פלגה לו נדרו וע"כ גלי לן קרא דעובר בשלש רגלים בבל תאחר, אבל בנדר עובר מיד בבל תאחר, וא"כ ראינו דלדעת הירושלמי מי שנשבע צריף לקיים מיד: ובזה תבאר הירושלמי שם, ר' תמא חכריהון דרבנן אמר הרי עלי עולה, וחסור ואמר ה"ז, ר' חיינא בעי לא מסתברא כו' אלא אמר ה"ז וחסור ואמר הרי עלי איסור חמור חל על איסור קל ואין איסור קל חל על א"ח, והק"ע פירש שם לענין אם חל שיתחייב באחריות, ולכאורה זה נדאי דמחויב באחריות, דהא כיון דאמר הרי עלי כמאן דטעין אפתפלי' דמי כמו דאמרין בפ"ק דמגילה אלא דהבעי' הוא אם עוב' מיד, או כיון שאמר הרי עלי לאחר שאמר ה"ז אם מתחייב בב"ת בשלש רגלים ולא אמר אלא הרי עלי להביא כשיגיע הזמן כמו בנדבה בשלש רגלים, או כיון שאמר הרי עלי מחויב להביא מיד, אבל לשיטת הש"ס דילן בפ"ק דר"ה (דף ו) דעל נדר נמי אינו עוב' בבל תאחר אלא בג' רגלים א"כ משמע דאינו צריף לקיים מיד, והקיום שאח"כ אינו בתורת תשלומין אלא דחד זמן הוא ואם נאנס אח"כ פטור, ע"כ לא הוי התראת ספק: והא שנסתפקו התוס' בשבועות (ד' ד) דלמ"ד ביטלו ולא ביטלו לא הוי התראה ה"נ הכא, היינו משום דהתוס' לטעמי' אולי

שכתבו במכות (דף יז) דלמ"ד ביטלו ולא ביטלו הוי התראת ספק פמו בתנאי ע"ש, ואע"ג דביטלו ולא ביטלו עצם האיסור נמשך עד לאח"כ, ובעינן שיהי' מזיד ואפ"ה פתבו התוס' דהוי התראת ספק ונדמי לתנאי ובקימו ולא קיימו הוי התראת ודאי משום דמוקמינו אחזקה, וע"כ נסתפקו דהכא הוי נמי התרא' ספק, אבל לפי מה שהכרעתי שם פדעת הרמב"ם ולפי מה שביארתי לעיל החילוק שבין ביטלו ולא ביטלו לנשבע על תנאי א"כ הוי ה"נ התרא' ודאי, ואין ראי' מהירוש' דהירושלמי ס"ל דעיקר העבירה אם נשבע שיאכל הוא משעה ראשונה ואפ"י נאנס אח"כ נמי חייב, וע"כ הוי התרא' ספק לדעת הירושלמי: והכי משמע בירושלמי (פ"ה דיומא) מתנית' פליג' על ר' ינאי נטל את המחמה בימינו ואת הפך בשמאלו (פי' דאלמא הגלוח בשמאל כשרה) ומשני שאני היא שאינו יכול לעשותו כו' ה"מ שאם הכניסן אחת אחת כיפר אלא שהוא עובר משום הכנסה יתירה, על איזה מהן עובר חברי' אמרי על האחרונה א"ל ר"י אומר לו הפנס ואת אמרת הכין אלא על הראשונה, פי' דאם הכניסן א' א' כיפר אלא דעובר משום הכנסה יתירה דלא הותר לו לכנס רק ד' פעמים והוא נכנס ה' פעמים, וע"כ מבטלי' לי' להירושלמי על איזה מהם עובר ואמרו חברי' שעובר על האחרונה, דהא בד' פעמים הותר לו לכנס וא"כ העבירה הוא באחרונה, ואמר להם ר' יוסי דאי אפשר לומר דבאחרונה הוא עובר, דהא אמר לו הפנס ואת אמ' הכין (פי' דהא מוכרח הוא ליכנס מחמת הקטרה, וא"כ איך עובר אלא דעובר בראשונה שנטל את המחמה לחוד או את הפך לחוד) וכתב הק"ע דקשה דמאי נ"מ מ"מ הרי הוא עובר, ויש לומר דנ"מ למלקות דכל חייבי מיתות בידי שמים לוקין אם עשה מעשה וקא מיבעי' לי' על איזה מהם מתרים בי' עכ"ל.

ולכאורה הי' אפשר לומר דנ"מ על התרא' דאם עובר בכניסה אחרונה, א"כ שייך התרא' שהוא בשעת האיסור אבל בכניסה הראשונה לא הוי התרא' בשעת האיסור דהא ד' פעמים הותר לו לכנס, אלא דאם נכנס אח"כ בפעם השני הרי הוא עובר למפרע, וא"כ הוי פמו בתנאי דהוי התראת ספק, והראי' דאפ"י אם נאנס אח"כ הרי הוא עובר, וכמו שאמר ר"י הרי אומרים לו הפנס, אף אפשר שאינו דומה דהא הכא בפעם הראשון יודעים אנו בבירור שייכנס בפעם השני, דהא צריך להשלים ההקטרה אף בפשיטות יש לומר דנ"מ לענין אם שגג בא' והזיד בא' מהן ועיין ביומא (דף נג) עכ"פ מוכח מהירוש' דאע"פ שפפעם הראשון לא עבר עדיין דהא ארבעה פעמים הותר לו לכנס (ולדעת הירוש' משמע דס"ל דלא הוי ביאה ריקנית דהא עייל או במחמה או בפך אלא דעובר משום הכנסה יתירה) אלא דאם נכנס אח"כ בכניסה שני' עובר על למפרע על כניסה ראשונה: וכן הא דאמרין בירוש' (שם) על איזה מהן עובר חברי' אמרין על הראשונה, א"ל ר"י אומר לו צא ואת אמרת הכין, אלא על האחרונה.

והק"ע גריס בהיפוח חברי' אמרין על האחרונה א"ל ר"י אומרים לו צא ואת אמר הכין אלא על הראשונה ויפה כיון, והכי פירושו דאם נטמא בעזרה אית' בשבועות (דף יד) דבא לו בארובה חייב בקצרה פטור וע"כ מבטלי' לי' בירוש' דאימתי עובר אם בא לו בארובה דלכאורה לפי מה שמתחיל לילך בארובה שיעור קצרה אינו עובר, דהא אם בא לו דרך קצרה הי' נמי הולך פנה השיעור וא"כ עיקר העבירה הוא באחרונה מה שהארוכל ארובה יותר משיעור קצר, וע"ז אמרו חברי' דעובר באחרונה, וע"כ אמר ר"י דאיך

עובר דָּהָא אָנוּס הוּא לְצֵאת נְאֻנְן אוּמְרִים לוּ צֵא דָּהָא אִם יַחְזוּר וַיַּעֲבֹר דְּרֵךְ קַצְרָה יְהִי
הַשְּׂעִינֵי יוֹתֵר, וְע"כ א"ל ר"י אוּמְרִים לוּ צֵא וְאֵת אֲמַרְתָּ הַכִּין אֲלֵא עַל הָרֵאשׁוֹנָה פִּי
בְּשַׁעַה שֶׁהִתְחִיל לִילֵךְ בְּאַרְנוֹכָה, וְאֵע"ג שְׁלֵא הוֹסִיף עֲדִינִין בְּהִלְיָכְתוֹ יוֹתֵר מֵעַל הַקַּצְרָה
בְּתַחֲלִיל הִלְיָכְתוֹ, אֵעפ"כ פִּינֵן שְׁאֵנוּ יוֹדְעִים שְׂיִהְיֵי מְוַכָּר לִילֵךְ אִם"כ יוֹתֵר, עוֹבֵר בְּשַׁעַה
הַהִיא, וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לוֹמֵר ג"כ הַנ"מ לְעַנְיֵן הַתְּרָאָה, דָּאִם עוֹבֵר בְּתַחֲלִיל הִצְיָאָה לֹא נוֹכַל
לְהַתְרוֹת דָּהָא בְּעֵי הַתְּרָאָה בְּשַׁעַת הָאִסּוּר, אִךְ אִפְש"ל דְּהָכָא לֹא הָוֵי הַתְּרָאָת סִפְק דָּהָא
יְדַעִינֵן בְּבִירוֹר אִם הוֹלֵךְ בְּאַרְנוֹכָה שְׁמֻכָּרָח הוּא לְצֵאת דַּל"ה יַעֲבֹר עַל הַשְּׂהִי, וְעֵינִין
בְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף טז) צָרִיף שֶׁהִי לְמַלְקוֹת וּבְשַׁבּוּעוֹת (דָּף יז) בָּא לוּ בְּאַרְנוֹכָה שְׂעִינֵי קַצְרָה
מֵהוּ שְׂעִינֵי גְמִירֵי ע"ש וְדו"ק, עכ"פ מוֹכַח מִהִירוּשׁ דָּאֵע"פ שֶׁהוּא אָנוּס אִם"כ אֵעפ"כ
עוֹבֵר עַל לְמַפְרַע, וְכִמוֹ שְׂבִיאוֹרְתִי עַל הִירוּשׁ דַּר"ה שְׁלֵמָה שְׁנָתוֹ בְּעֶצְרַת כּו', אִךְ הָכָא
הָאָנוּס יְדוּע בְּתַחֲלִיל אֲבָל כָּבֵר בִּיאוֹרְתִי בְּשִׁטַּת הַרְמַב"ם בְּעַנְיֵן בִּיטְלוֹ וְלֹא בִיטְלוֹ אִם
נְאֻנְס אִם"כ הָוֵי אָנוּס אֵע"פ שֶׁתַּחֲלִיל לֹא הִי אָנוּס דְּבַעֲיָנֵן שְׂעִינֵי בְּרָצוֹן בְּסוּף, וְכִמוֹ
שְׂבִיאוֹרְתִי לְעִיל בְּתַשׁוּבָה (ס' ג) שְׂאִין רֵאִי מִבְּתֵי עָרֵי חוּמָה: וְהִנֵּה אִית' בִּירוּשׁ' (פ"ג
דְּתַרוּמוֹת) אִימְתִי הוּא עוֹבֵר (פ' אִם הַקָּדִים מַעֲשֵׂי לְתַרוּמָה שְׁעוֹב' מִשׁוּם מְלֵאכָתָה וְדַמְעָה
לֹא תֵאָחֵר וְקָא מְבַעֲנֵי לִי אִימְתִי הוּא עוֹבֵר אִם בְּשַׁעַה שֶׁהַפְּרִישׁ הַמַּעֲשֵׂי אוּ בְּשַׁעַה שֶׁהַפְּרִישׁ
אִם"כ הַתְּרוּמָה) ר' חִי' בַר בָּא אָמַר מִתַּחֲלִילָה ר' שְׁמוּאֵל בַּר ר' יִצְחָק אָמַר בְּסוּף מֵה נִפְיָק
מִבִּינֵיהוּ לְשִׁירוֹף הַפְּרִי, פִּי דַר"ח סוֹבֵר דְּעוֹבֵר בְּתַחֲלִילָה כְּשֶׁהַפְּרִישׁ הַמַּעֲשֵׂר, וְר"ש סוֹבֵר
דְּעוֹבֵר בְּסוּף פִּי כְּשֶׁהַפְּרִישׁ אִם"כ הַתְּרוּמָה, וְלְכַאוּרָה הוּא כְּמוֹ פְּלוּגְתָּ דִּיּוֹמָא לְעַנְיֵן
הַכְּנָסָה יַתִּירָה, אִךְ דַּל"כ הִי לוּ לְהַקְשׁוֹת כְּמוֹ שְׁמַקְשָׁה בְּהַכְּנָסָה דְּאִיף עוֹבֵר אִם"כ דָּהָא
אָנוּ אוּמְרִים לוּ לְתַרְוֵם דָּהָא אֲמַרִּינֵן בְּתַרוּמוֹת (פ"ג) וּמִיָּתִי לֵה בְּתַמוּרָה (דָּף ה) דְּמָה
שְׂעֵשָׁה עֲשׂוּי וְא"כ צָרִיף לְתַרְוֵם הַתְּרוּמָה אִם"כ, וְא"כ קָשָׁה דְּאִיף עוֹבֵר, אֲלֵא וְדָאִי הָא
דְּאֲמַרִּינֵן שְׁעוֹבֵר, אִם"כ הִינֵנוּ שְׁעוֹבֵר לְמַפְרַע אֵע"ג דְּהַגְמַר שְׁל הִלְאוּ נְגַמַר אִם"כ אֵעפ"כ
הָרִי הוּא עוֹבֵר עַל הִלְאוּ לְמַפְרַע, אֲבָל לֹא שְׁעוֹבֵר עַל הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה דָּהָא מִן הַדִּין צָרִיף
לְתַרְוֵם, אֲלֵא דָאִם תּוֹרַם אִם"כ עוֹבֵר לְמַפְרַע עַל הַמַּעֲשֵׂי, וְע"ז אוּמ' מֵה בִּינֵיהוּ לְשִׁירוֹף
הַפְּרִי פִי דָאִם נְשַׁרְפָה הַפְּרִי וְלֹא תַרְוֵם' (דְּלִיכָא לְמִימַר דָּאִם עוֹבֵר אִם"כ תּוּ לֹא יַתְרוֹם
דָּהָא חֲיִיב לְתַרְוֵם כְּמוֹ שְׂבִיאוֹרְתִי), וְע"כ לִיכָא נ"מ רַק לְשִׁירוֹף הַפְּרִי, דָּאִם עוֹב' בְּתַחֲלִילָה
הָרִי הוּא עוֹב', אֲבָל אִם אִינוּ עוֹב' רַק בְּסוּף אִינוּ עוֹב' דָּהָא נְשַׁרְפָה הַפְּרִי וְלֹא תַרְוֵם,
וְלְכַאוּרָה הִי אִפְש"ל לומ' לְעַנְיֵן הַתְּרָאָה דָּאִם עוֹבֵר תַּחֲלִילָה אֲפָשֵׁר לְהַתְרוֹת בּוּ אֲבָל אִם
עוֹבֵר לְבַסוּף אִי אֲפָשֵׁר לְהַתְרוֹת בּוּ בְּתַחֲלִילָה דָּהָא בְּעֵינֵן הַתְּרָאָה בְּשַׁעַת הָאִסּוּר וּבְסוּף לֹא
יְכוּל לְהַתְרוֹת בּוּ דָּהָא מִן הַדִּין חֲיִיב לְתַרְוֵם, אִךְ לְפִי מֵה שְׂבִיאוֹרְתִי דְּכִינֵן וְדָאִי צָרִיף
לְתַרְוֵם אִם"כ אֲפָשֵׁר דְּלֹא הָוֵי הַתְּרָאָת סִפְק וְאֲפָשֵׁר לְהַתְרוֹת בּוּ בְּתַחֲלִילָה, וְעוֹד דָּהָא פְּלוּגְתָּ
הִיא בִירוּשׁ' אִי לֹקְהָ וְכֵן בְּתַמוּרָה (דָּף ד') וְע"כ לִיכָא נְפִיקוֹת' לְעַנְיֵן הַתְּרָאָה פִּינֵן שְׂאִין
לוֹקִין עַל לֹא זֶה רַק לְעַנְיֵן שִׁירוֹף הַפְּרִי דָּאִם עוֹבֵר בְּסוּף אִינוּ עוֹבֵר דָּהָא נְשַׁרְפָה הַפְּרִי
וְכֵן אָמַר הַתָּם ר' שְׁמוּאֵל בַּר אֲבָא בְּעֵי מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁהַקָּדִים בְּשַׁבְּלִים עוֹבֵר אוּ אִינוּ
עוֹבֵר אֲלֵא עַל הַסֵּדֵר, פִּי דָּהָא אֲמַרִּינֵן בְּבִיצָה (דָּף יג) מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁהַקָּדִים בְּשַׁבְּלִים
פְּטוּר מִתְּרוּמָה גְדוּלָה וְא"כ א"צ לְתַרְוֵם אִם"כ, וְע"כ אִם אִינוּ עוֹבֵר רַק לְבַסוּף אִינוּ עוֹבֵר
הָכָא דָּהָא אִינוּ מְפָרִישׁ ת"ג, אֲבָל אִם אִם עוֹבֵר בְּתַחֲלִילָה הָכָא נְמִי עוֹבֵר, וְעֵינֵן רְש"י שְׁם
(דָּף יג) אָמַר רְבָא קִנְסָא ע"ש בְּרִש"י עַל שְׁהַקָּדִים וְגַרְמ לְעַבְוֹר עַל ד"ת שְׁהַמְשָׁנָה סֵדֵר

המעשרות עובר בלאו מלאאתה ודמעף כו' ודו"ק: הרי נתבאר דאע"פ שהי' יכול לקיים מתחילה ונאנס אח"כ דהוי אונס, וכמו שבבבא בתרא פ"ג הל' ט"ז: סימן ו' שאלה אם יש לו מעות של צדקה, ומסופק אם הם מעות צדקה, אם מחויב ליתנם לעניים או לא: תשובה כבר הארכתי בזה הרבה בספרי עמק יהושע (סי' טו) ע"ש ונהעליתי שם דאינו מחויב ליתנם לעניים, דמעות עניים הוא פדין מעות הדיוט דהממע"ה ע"ש וכעת אוסיף לבאר בענין מה שפכתב המ"א על הא דמייבועי' לן בפ"ק דנדריים (נ"ז) יש יד לצדקה או אין יד לצדקה, ולא איפשיט', וכתבו המפרשים ז"ל דנקטינו לחומרא, וכתב דלכאורה נראה דסותר למ"ש דכל ס' בתחילת הקדש אזלינו לקולא, וכתב שגנראה לו לחלק דההיא דפ' מי שמת (נ"ח קמח) דמספקי' לי' בממון זה אי ברשות' דמארי קאי או ברשות דהקדש, בהא דוקא הוא דאמרינו מוקמי ממונ' אחזקה קמיי' אבל בההוא דנדריים אין הספק על גוף הממון אם הוא ברשות בעלים אם לאו עד דנימא אוקי אחזקה קמיי' דאפי' אי הוי צדקה בנדאי צדיין ברשותי' דבעלים קאי ויכול לשנותה וליתן אחר תחתיו כמו דאמרינו בפ"ק דערכין (נ"ו) אלא לענין חיובא בלבד הוא דמספקי' לי' אי חייב לקיים נדרו משום בפי' זו צדקה וכל ס' נדריים להחמיר כו' ע"ש: והנה לכאורה יש להקשות דהא אמרינו בפ"ב דנדריים (נ"ח יח) המקדיש חייטו בהמתו הקדיש את הכזי ר' אלעזר אומר לא הקדיש את הכזי, ובעי למימר התם דפליגי אם מחית אינש נפש' לספיק' או לא, וא"כ קשה דהא אפי' אי אמרינו מחית אינש נפש' לספיק' אפי"ה אינו רק בתורת ספק ולא בתורת נדאי דהא אמרינו בגזיר (נ"ח יב) הריני גזיר לכשיהי' לי בן כו' אם אמר פשיהי' לי ולד כו' הפילה אשתו אינו גזיר ר' שמעון אומ' יאמר אם הי' בן קיימא הריני גזיר חובה ואם לאו הריני גזיר נדבה, ופירש"י דקא סבר ספק גזירות להחמיר והכי אמרינו בפ"ב דנדריים (נ"ח יט) אלא הא ר' יהודה והא ר' שמעון, דתנן הריני גזיר אם יש בכרי הגזה מאה פור והלף ומצאו שנגנב או נאבד ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוס', ורמי דר' יהודה אדרבי יהודה כו' וקאמר רבא גבי פרי קא סבר פל' שספיקו חמור מנדאי לא מעייל נפש' לספיק' דאלו גבי גזיר נדאי מגלח ומביא קרבן ונאכל על ספיקו לא מצי לגלח, אלמא דר' שמעון דקא סבר דמעייל אינש נפש' לספיקא, ואפי"ה אמר בגזיר (נ"ח יג) יאמר אם הי' בן קיימא הריני גזיר חובה ואם לאו הריני גזיר נדבה משמע דאפילו מחית אינש נפש' לספיק' הוא רק בתורת ספק והכי מוכח מדר"י נמי דאמרינו שם דר' יהודה מתיר אם אמר הריני גזיר אם יש בכרי הגזה משום דכל שספיקו חמור מנדאי לא מעייל אינש נפש' לספיקא והשתא אי אמרינו דמחית אינש נפש' לספיקא הוי נדאי א"כ אמאי לא מצי לגלח ולהביא קרבן אלא נדאי דהוא בתורת ספק וא"כ פנין דהוא בתורת ספק דאפילו למאן דסובר דמחית אינש נפש' לספיקא הוי רק ספק ובכלל ספק הקדש מוקמינו בחזקת מ"ק וא"כ אמאי קדוש לפי מה שכתב המחנה אפרים: ש לומר ע"פ מה שכתבו התוספ' שם בגדריים ואפשר (נ"ח יט) שהקשו אהא דאמרינו התם אלא הא ר' יהודה והא ר' שמעון, דתנן הריני גזיר אם יש בכרי הגזה מאה פור והלף ומצאו שנגנב או נאבד ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוסר, וא"ת היכי מיימי קרבנו והלא חולין בעזרה הוא דשמא אין בכרי הגזה מאה פור ואין הגדר חל, וי"ל שגזיר ע"ת אם יש בו מאה פור הריני גזיר חובה וימתינו דסתם נדריים להחמיר מיתוקמא כר' שמעון, וא"ת והלא לר' שמעון לא הוי גזיר נדאי אלא גזיר מספק וצריף להתנות לרבנן אם יש בו מאה פור, אבל במתינתין

קַתְנֵי אָסוּר בְּנֹדָאֵי קְאָמַר ג"כ לְמַלְקוֹת כּו', וַיֵּשׁ לֹמַר דְּבַמְתְּנִיתִין אִיכָא נֹדָר וְנֹדָא אֶלְא
שֶׁהוּא נֹדָר בְּלִשׁוֹן דְּמִשְׁמַע אִיסוּר וְהִתְרָא, אַבְל הֵכָא דְהַגְדָּר אִינוּ נֹדָר וְנֹדָא דְשִׁמְא אִין
בְּפָרִי מְאָה כּוּר, וּא"כ מַאי מְדַמָּה הָא דַר' שְׁמַעוֹן לְנֹדָר דְּבַמְתְּנִיתִין הַגְדָּר וְנֹדָא וְהֵכָא הַגְדָּר
סְפֵק, וּי"ל דַּה"ק וּר' שְׁמַעוֹן אוֹסֵר אֶלְמָא אִפִּי בְּנֹדָר מִס' נִזִּיל לְחוּמְרָא כ"ש בְּמַתְּנִיתִין
שֶׁהַגְדָּר הָוֵי נֹדָא שְׁתּוּפְשִׁין חוּמְרָא הַמְשַׁמְעוֹת ע"כ, וּנ"ל שֶׁהַפִּי הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסֵס'
וְהָרָא"ש דְּסֵתָם גְּדָרִים לְהַחְמִיר הֵינּוּ שְׁדַעְתּוּ כְּמוֹ שֶׁיִּפְרְשׁוּ חֲכָמִים, וְע"כ כִּינּוּן שְׁחֲכָמִים
תּוֹפְסִים לְחוּמְרָא מִמֵּיל' חֲזַר לְהִיּוֹת כְּנֹדָאֵי וְלוֹקִין, א"כ בְּהָא דְּסֵתָם גְּדָרִים לְהַחְמִיר הָוֵי
בְּתוֹרַת נֹדָא דְאֶפְשָׁר לֹמַר דְּכִינּוּן דְּמַחִית אִינְשׁ נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא הוּא בְּתוֹרַת נֹדָאֵי: וְהִכִּי
מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִּי (פ"ק דְּגְדָרִים ה' ב) ר' יִרְמְיָא בְּעֵי דְּבָר שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ לְשֵׁם חוֹלִין וְלִשְׁם
קֶרְבָּן מַהוּ לְנֹסֵר עֲצָמוּ בּוּ, וְהָא תְּנִינָן קוֹנָם כּו' וְלְכַאֲרָה הוּא תְּמוּהָ דְּמַאי בְּעֵי לַר' יִרְמְיָא
הָא מַתְּנִיתִין הִיא סֵתָם גְּדָרִים לְהַחְמִיר וְלִפִּי מַה שֶׁבִּיאֲרַתִּי הִי אֶפְשָׁר לֹמַר שְׁנֹסְתַּפֵּק ר'
יִרְמְיָא אִם הָא דְּסֵתָמָן אָסוּר הֵינּוּ בְּתוֹרַת ס' אַבְל לֹא שְׁחֲזַר לְהִיּוֹת כְּנֹדָאֵי, אוֹ כִּינּוּן שְׁדַעְתּוּ
כְּמוֹ שְׁחֲכָמִים מְפָרְשִׁים וְחֲכָמִים תּוֹפְשִׁים לְחוּמְרָא, א"כ מִמֵּילָא חֲזַר לְהִיּוֹת כְּנֹדָאֵי וְע"ז
אוֹמַר וְהָא תְּנִינָן קוֹנָם, וְאֵע"ג דְּמִשְׁמַע נְמִי לְשׁוֹן קִנְס אִפִּי הַ תּוֹפְשִׁין לְחוּמְרָא וְחֲזַר לְהִיּוֹת
כְּנֹדָאֵי וּמְבִיא ע"ז קֶרְבָּן, אֶלְא נֹדָאֵי הָא דְּסֵתָם גְּדָרִים לְהַחְמִיר הֵינּוּ בְּתוֹרַת נֹדָאֵי מְשׁוּם
שְׁדַעְתּוּ כְּמוֹ שְׁחֲכָמִים מְפָרְשִׁים, וְע"כ מְבִיא קֶרְבָּן בְּקוֹנָס, וְכְמוֹ דְּאֶמְרִינָן בְּשִׁבְעוֹת (ד'
כב) דִּישׁ מְעִילָה בְּקוֹנְמוֹת אֵע"ג דְּמִשְׁמַע נְמִי לְשׁוֹן קִנְס, וְכְמוֹ דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי (פ"ק
דְּגְדָרִים) אֶלְא כִּי אֲנָן קִיַּיְמִין בְּאוּמָר א' מִכָּל הַלְשׁוֹנוֹת הַלְלוּ גְּזֵרַתִּי, אִם תּוֹפֵשׂ א' מֵהֶם
תְּחִיל עֲלִיו גְּזֵירוֹת וְאִם לֹא לֹא תְּחִיל עֲלִי גְּזֵירוֹת, אֶלְמָא דְּחֲזַר לְהִיּוֹת כְּנֹדָאֵי כִּינּוּן שְׁדַעְתּוּ
כְּמוֹ שְׁחֲכָמִים מְפָרְשִׁים: אַבְל אֵע"כ הֵתָם הוּא בְּעֵיקָר הַגְדָּר דַּל"ה אִין בְּנֹדָרוֹ מִמֵּשׁ,
וְע"כ תּוֹפְסִין לְחוּמְרָא, אִפִּי בְּתוֹרַת נֹדָאֵי, וְכְמוֹ שֶׁכָּתְבַתְּ הַמ"א (ס' יב) מַה שֶׁכָּתְבַתְּ הָרָא"ש
דְּסֵתָם גְּדָרִים לְהַחְמִיר וְלֹא מוֹקְמִינָן גְּבָרָא אַחְזַקְתִּי' שְׁלֵא גְּזַר, מְשׁוּם דְּמִסְתַּמָּא לְגְדָר
גְּתַפְּוּן דַּל"כ לְשִׁתְּוֹק, [וְמַה שֶׁכָּתְבַתְּ שֵׁם הַמ"א דְּכַה"ג שְׁאִין הַגְדָּר חָל בְּשַׁעַת הַגְדָּר אֶלְא
לְאַחַר זְמַן הוּא שְׁחִיל כָּל הֵיכָא דְּמִסְפֵּקָא לָן אִי חָל אִי לֹא חָל מוֹקְמִינָן גְּבָרָא אַחְזַקְתִּי',
הוּא תְּמוּהָ מְהָא דְּאֶמְרִינָן בְּעִירוּבִין (ד' מג) בְּאוּמָר הַרִינִי גְּזִיר בְּיוֹם שֶׁבָּן דּוֹד בָּא בּוּ מוֹתֵר
לְשִׁתּוֹת יִין בְּשַׁבְּתוֹת וּי"ט וְכו' וְקָאָמַר הֵתָם דְּקָאֵי אִימַת דְּקָא גְּזַר, אֶלְמָא דְּקָאֵי בְּחִיל
כִּינּוּן דְּחָל עֲלִיו גְּזֵירוֹת הֵיכָא אֶתָּא שְׁבַתָּא וּמִפְקַע לִי, אֶלְא דְּקָאֵי בְּשַׁבְּתָא וְקָא גְּזַר הֵהוּא
יּוֹמָא דְּשָׁרִי לִי מְפָאן וְאִילָךְ אָסוּר, וְא"כ לִפִּי מַה שֶׁכָּתְבַתְּ הַמ"א דָּאִם הַגְדָּר אִינוּ חָל מִיַּד
מוֹקְמִינָן גְּבָרָא אַחְזַקְתִּי', וְא"כ הֵכָא אִמָּאֵי גְּזִיר מְסַפֵּק, דְּהָא בְּשַׁבְּתָא מוֹתֵר דְּלֹא אֶתָּא אֶלְיָהוּ
מֵאֲתָמוּל שְׁאִין אֶלְיָהוּ בָּא בַּע"ש וְעו"ט, דְּהָא אִפִּי מַחִית נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא אִינוּ אֶלְא בְּתוֹרַת
סְפֵק (וְע"כ פֶּסֶק הַרְמַב"ם דְּמוֹתֵר מְשׁוּם דְּלֹא מַחִית אִינְשׁ נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא עו"ש בַּכ"מ
וּבַלח"מ) וַיֵּשׁ לְיִישׁב: עכ"פ הֵינּוּ דְּוָקָא בְּהָא דְּסֵתָם גְּדָרִים לְהַחְמִיר, מְשׁוּם דְּסֵתָמָא לְגְדָר
גְּתַפְּוּן דַּל"כ לְשִׁתְּוֹק אַבְל גְּבִי כּוֹי דְּהַקְדִּישׁ חֵינְתּוֹ וּבְהִקְדָּמוֹת דְּמַחֲמַת שְׁלֵא יְהֵא הַכּוֹי בְּכָל
הַקְדִּישׁוֹ לֹא יִתְבַטֵּל בְּזָה הַקְדִּישׁוֹ, וְא"כ אִמָּאֵי קְדוּשׁ מְסַפִּיקָא לִפִּי מַה שֶׁכָּתְבַתְּ הַמ"א:
וְרֵאִיתִי לְהַנְתִּיבוֹת בְּחֻנָּה מ' (ס' ס) שֶׁהִבִּיא מַה שֶׁכָּתְבַתְּ הַב"י בַּא"ע (ס' קיד) מַה שֶׁכָּתְבַתְּ
הַרְשֵׁב"א בְּתַשְׁבּוּהָ שֶׁכָּל שְׁמִקְבֵּל עֲלִיו לְזוֹן כּו' כָּל זְמַן שֶׁצָּרִיךְ מְזוֹנוֹת מִשְׁמַע, וְכְמוֹ שֶׁאָסַר
עַל עֲצָמוֹ סֵתָם שְׁלֵא יֵאכַל מִן הַמֵּינִים שֶׁאָסוּר בְּהֵם לְעוֹלָם וְכַדְאֶמְרִינָן פ"ד דְּגְדָרִים (דף
פח) כִּינּוּן דְּאָמַר יֵאָסְרוּ כָּל פִּירוֹת הָעוֹלָם עֲלֵי אִתְסַר כָּל פִּירֵי דְּעֶלְמָא עֵילְוִי, וּפְרָקִינָן

דאָמער היִום כּו' אַלמאָ פֿל סתֶּם פֿלעזלֶם דְּמִי, וְהָרָא"שׁ בְּתִשְׁבָּה (פֿלל שְׁשִׁי סִי צד) פֿתֵּב
שְׁהַמְקַבֵּל עָלָיו לִזְוֹן אֶת חֲבִירוֹ בְּסֶתֶם, אוֹ יתֵּן ק' זוּהוּ לְשִׁנָּה, בְּשִׁנָּה אַחַת נִפְטָר מִנְדָּרוֹ,
וְכַתֵּב הַנְּתִיבוֹת לִיִּישָׁב דַּעַת הָרָא"שׁ דְּלֹא תִקְשִׁי עָלַי מֵהֵיחָא דְנִדְרִים (נֶדָף פֿח) דְּהָא
דִּילְפִינֵן שְׁטָרוֹת מִנְדָּרִים הֵינּוּ מַה שְׁהוּא בְּתוֹרַת נִדְאֵי דְהֵינּוּ עַד וְלֹא עַד בְּכָלֵל, (וְכֹן פֿתֵּב
הַר"ן בְּנִדְרִים (נֶדָף סו) דִּילְפִינֵן שְׁטָרוֹת מִנְדָּרִים וְכִמּוֹ דְאַמְרִי' בְּסוּף הַפֶּרֶק שֵׁם (נֶדָף סג)
אַבֵּל בְּהַד דְנִדְרִים דְמַעֲיִיל אֵינְשׁ נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא הֵינּוּ שְׂדַעְתּוֹ שְׂאַפִּי' מַה שְׁהוּא בְּתוֹרַת
סִפְק תַּחוּל עָלָיו פֿונְדֵאֵי וְלֹא בְּתוֹרַת סִפְק, וְהוֹכִיחַ ג"כ מְהָא דְכוּי דְקְדוּשׁ מְסַפִּיקָא, וְאַמְאֵי
לֹא אֲמַרִינּוּ דְכִינּוּ דְסִפְק הוּא אֵינּוּ קְדוּשׁ מְסַפִּיקָא כְּמוֹ שְׁפֵתֵב הַרְמַב"ם גְּבִי הַקְּדִישׁ נְכֻסִיו,
דְּמִיבְעֵי לִי' בַב"ב (נֶדָף קמח) דְסַפִּיקוֹ לְקוּלָא עִי"ש, אֲלֵא נִדְאֵי דַּעַת הַנּוֹדֵר שְׂיִהְיֵ' נִתְפָּשׁ
בְּכָל מַה דְאַפְשָׁר לְסַפְק בְּלִשׁוֹן אַבֵּל בְּמִמּוֹן לֹא שְׂיִיף הֵד סְבָרָא דְמַעֲיִיל אֵינְשׁ נִפְשֵׁי'
לְסַפִּיקָא תַּדַּע דְבְּכָל מְקוֹם שְׁמַצִּינוּ בְּנִדְרִים וְנִזִּיר הַסְּבָרָא דְמַעֲיִיל אֵינְשׁ נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא
הוּי נִזִּיר נִדְאֵי וְכֹן בְּנִדְרִים הוּא נִדְאֵי וְלוֹקִין עָלָיו: וְכַבֵּר בִּיאֲרֵתִי דְבְּכָל מְקוֹם דְאַמְרִינּוּ
מַחִית אֵינְשׁ נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא הוּא בְּתוֹרַת סִפְק, חוּץ מִבְּהָא דְסֶתֶם נְדָרִים לְהַחְמִיר דַּל"ה
יִתְבַּטֵּל נִדְרוֹ וְכִמּוֹ שְׁפֵתֵב הַלַּח"מ עַל הַרְמַב"ם שְׁפִסֵּק (בַּפ"ב מַה' נְדָרִים ה' ח) וְכֹן הָאוּמֵר
הַפִּירוֹת הָאֵלוֹ עָלֵי חֶרֶם אִם כְּחֶרֶם שֶׁל בְּדֵק הַבַּיִת אָסוּר, וְאִם כְּחֶרֶם פִּהְגִּים מוֹתֵר שְׁהֵם
מְמוֹן שְׁלֵהֶם וְאִין בְּהַ אִיסוּר וְאִי סֶתֶם אָסוּר, וְהַקְּשָׁה הַלַּח"מ דְּכִינּוּ דְהַרְמַב"ם פִּסֵּק בַּפ"י
מַה' עֲרִכִין דְסֶתֶם חֶרְמִים לִפְהִגִים א"כ אֲמַאֵי אֲמַרִינּוּ דְסֶתֶם אָסוּר הָרִי סֶתְמוֹ לִפְהִגִים,
וְתִירֵץ דְשִׁאנֵי הָכָא דִּישׁ לָנוּ לְקִיָּים דְכָרִיו פֿל מַה שְׁנוּכַל, וְכִינּוּ דְאִם מִתְפִּיס בְּחֶרֶם לִפְהִגִים
אֵינּוּ נִדֵּר פֿלל אֵית לָן לוֹמֵר דְמִתְפִּיס בְּחֶרֶם שְׁמִים, וְעֵינּוּ בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ב דְנִדְרִים ה' ד)
כְּמֵאן דְאַמֵּר סֶתֶם חֶרְמִים לְבְּדֵק הַבַּיִת בְּרֵם כַּמ"ד סֶתֶם חֶרְמִים לִפְהִגִים אִפִּי' בְּגַלִּיל יֵהָא
מִוֹתֵר עִי"ש אַבֵּל בַּלֵּא"ה אִפִּי' אִי אֲמַרִינּוּ דְמַחִית נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא הוּא רַק בְּתוֹרַת סִפְק וְהָא
דְאַמְרִינּוּ בְּנִזִּיר (נֶדָף לד) רָאָה אֶת הַכּוּי וְאַמֵּר הַרְיֵנִי נִזִּיר שְׂנָה חִי' כּו' הוּי נִזִּיר וְנִדְאֵי וּמְזָה
הַבֵּיא רֵאִי' בַּס' מַק"ח, עֵינּוּ בְּרַמַּב"ם שֵׁם שְׁפֵתֵב הַטַּעַם מִשׁוּם שְׂיִשׁ ב' דְרָכִים שְׁנֵה לַחִי
וְלִבְהִמָּה עִי"ש בַּלַּח"מ שְׁהֶאָרִיף בְּזָה אַבֵּל בַּלֵּא"ה בְּכָל מְקוֹם דְאַמְרִינּוּ מַחִית אֵינְשׁ נִפְשֵׁי'
לְסַפִּיקָא הוּא בְּתוֹרַת סִפְק: וְכֹן פֿתְּבוּ הַתּוֹס' בְּהַדְל' בַּפ"ב דְנִדְרִים (נֶדָף יט) אֵהָא דְאַמְרִינּוּ
הַתֵּם הַמְקַדִּישׁ חֵייתוֹ וּבְהַמְתּוֹ הַקְּדִישׁ אֶת הַכּוּי, ר' אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֹא הַקְּדִישׁ אֶת הַכּוּי
וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְנִרְאָה לר"י דְפִלְגִי בְּכָל עַנְיָן בֵּין הַקְּדִישׁ אֶת שְׁנֵיהֶם (פִּי' חִי' וּבְהַמָּה) בֵּין
לֹא הַקְּדִישׁ אֶלָּא א' מֵהֶם, דַּת"ק סוּבֵר הַקְּדִישׁ א' מֵהֶם קְדוּשׁ מְסַפִּיקָא וְאִם הַקְּדִישׁ שְׁנֵיהֶם
קְדוּשׁ פֿונְדֵאֵי, וּר"א סוּבֵר דְאַפִּי' הַקְּדִישׁ שְׁנֵיהֶם לֹא הַקְּדִישׁ דָּאִין דַּעַתוֹ אֶלָּא לַחִי וְלִבְהִמָּה
נִדְאֵי, אַלמָא דַּלַּת"ק אֵינּוּ קְדוּשׁ רַק מְסַפִּיקָא, וּא"כ אֲמַאֵי לֹא אֲמַרִינּוּ דְמוֹקְמִינּוּ אַחְזַקְתִּי',
(וְעֵינּוּ בַמ"ל בְּרַמַּב"ם סַפ"א מַה' נְזִירוֹת שְׁפֵתֵב יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּאוּמֵר הַרְנִי נִזִּיר לְכַשְׂיֵהָ'
לִי בֵּן אוֹ בַּת וְיִלְדָה טוֹמְטוּם מֵהֵמִי אֲמַרִינּוּ פִּינּוּ דְלָבָן אוֹ בַּת הוּי נִזִּיר, פִּי יִלְדָה טוֹמְטוּם
הוּי נִזִּיר נִדְאֵי, דְהָא בֵּין הֵכִי וּבֵין הֵכִי קַבֵּל הַנְּזִירוֹת אוֹ דִּילְמָא טַעֲמָא דְאַמְרִינּוּ דְאַמֵּר
לְכַשְׂיֵהָ' לִי בֵּן וְיִלְדָה טוֹמְטוּם דָּאִינוּ נִזִּיר, לֹא מִשׁוּם דְדִילְמָא נִקְבָּה הִיא, וּר"י דְכָרִי הוּא
דְאַזְזִיל בְּנִזִּירוֹת לְקוּלָא, שְׁהֵרִי פֿתְּבוּ הַתּוֹס' בְּנִזִּיר (ד' יא) דְאַפִּי' מֵאן דְמַחְמִיר בַּס' נְזִירוֹת,
מוֹדָה הוּא הָכָא, מִשׁוּם דְאַמֵּר לְכַשְׂיֵהָ' לִי בֵּן לֹא הִי דַּעַתוֹ אֶלָּא לָבָן נִדְאֵי וְלֹא לְטוֹמְטוּם
כּו' עִי"ש וְנִרְאָה לִי שְׁהוּא יְרוּשְׁלַמִי (בַּפ"ב דְנִזִּיר הַלְכָה ז) הַרְיֵנִי נִזִּיר לְכַשְׂיֵהָ' לִי בֵּן
וְכו', בַּת לֹא פְלוּם, טוֹמְטוּם וְאַנְדְרוּגִינוּס צְרִיכֵ', פִּי דְמִיבְעֵי' לִי אִי הוּי ס' וּפְלִיג ר"ש

עלה או דלא הוי אפ"י ס' וכמו שכתבו התוס' אפ"י מאן דמחמיר בס' נזירות מודה הוא
הכא כו' ועיין בב"ב (דף קמ) ילדה טומטום כו' רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהם,
ועיין ברמב"ם (פ"ח מה' זכי' ומתנה) דאם ילדה טומטום נוטל כפחות שבשניהם, ואין
כאן מקום להאריך בזה: עכ"פ מוכח מדברי התוס' דכ"ו אינו קדוש רק בתורת ספק ומה
שהקשה הנתיבות דאם הוא בתורת ס' אמאי קדוש הא הרמב"ם פסק בב"ב (דף קמח)
דספיקו לקולא ע"ש, נ"ל דאפשר לומר כמו שכתב הנ"י בב"ב שם דהתם הוא משום
דאנו מסתפקין בכוננתו אם לא הקדיש אלא ע"מ שימות או לא, ע"כ אפ"י איסור מעילה
נמי ליכא, דאיהו ידע בנפשי' ע"ש בני"י, אבל הכא גבי כ"ו אינו דמחמת אינש
נפשי' לספיקא, הא לחכמים גופא מספקא לי' אם חי' היא או בהמה היא, וא"כ פ"י
דמספקא לן בכ"ו הוי הקדש מספק, דהא ס' איסורא לחומרא, ולפ"ז יש ליישב נמי מה
שהקשה המ"א על הא דמבעי לן בגדרים (דף ז) אם יש יד לצדקה או לא, וכתבו
המפרשים דאזלינן לחומרא התם נמי הוא משום דס' איסורא לחומרא, משא"כ בהא
דב"ב (ד' קמח) דאנו מסתפקין בכוננתו, וע"כ פ"י דידע איהו בנפשי' ליכא איסורא,
ומצד מ"א לא מפיקין מספיקא אפילו גבי הקדש נמי: ועוד יש ליישב על פי מה שכתבו
התוס' בב"ב (ד' לב) והלקחא פנומי' דרבה בארעא דהיכי דקיימא ארעא תיקום, ובספיקא
דתרי ותרי אוקי דאוקי ארעא בחזקת מ"א כמו בנכסי' דבר שטי' דאמרינן בכתובות
(ד' כ) דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי נכסי' בחזקת בר שטי' וכתבו לחלק בין ס' דתרי ותרי
לס' דדינא, ונראה לי הטעם דבס' דדינא לא שייך לאוקמי אחזקה דבשביל חזקה לא
ישתנה הדין וע"כ בס' דתרי ותרי אזלינן ב"מ חזקת מ"א שהוא חזקה המכריע משא"כ
בב"ב (דף לב) דהוי ס' דדינא אי אמרינן מ"א, ע"כ אמרינן היכא דקיימא תיקום היינו
דלא עבדינן מעשה להוציא, אבל לא משום חזקה המכריע: והא דאמרינן בב"מ (ד' קב)
בס' דתפוס לשון ראשון או אחרון דקרע בחזקת בעלים עומדת, אלמא אעפ"י דהנה ס'
דדינא אזלינן נמי ב"מ חזקת מ"א, אפשר לומר כמו שכתב המ"ל (כפ"ז מה' שכירות)
ועיני קרקעות שכירות וכדומה הולכים בזמן הזה כפי חוקי המדינה * דשאני
התם דהס' הוא בכוננתו דאי אמרינן תפוש לשון אחרון ה"ט משום דאמרינן דמיהדר קא
הדר בי', ואי תפשינן לשון ראשון אמרינן דלאו מיהדר קא הדר בי', אלא שדבריו
השניים הם טעות, וא"כ הוי ס' דמציאות דלא ידעינן המציאת היכי הוי' ע"כ מדמינן
לתרי ותרי, אבל בההיא דהרשב"א דליכא ספיקא בדבריו אלא דלדין מספקא לן בזה
הלשון שאמר שנה א' אי פירוש הוי דוקא שנה פשוטה או מעוברת דליכא ס' בדבריו,
הא ודאי הוי כפולוגמא דרבה ור"י דהתם נמי ליכא ס' בדבריו אלא דלדין נמי מספקא
לן אי מהמינא לי' במיגו או לא, ומש"ה אמרינן ארעא היכי דקיימי תיקום, והיינו היכא
דהס' בכוננתו הוי כס' דמציאות ואזלינן ב"מ חזקה, אבל אם אין הס' בכונה הוי כס'
דדינא ולא אזלינן ב"מ חזקה, וכן כתב המ"ל (פ"י מה' ע) וז"ל שוב התבוננתי בדבר
נראיתי דאפשר לומר דבשלמא בס' דמציאות, כגון אכל או לא אכל כו' בזה הוא דשייך
לומר אוקי גברא אחזקתי' ולא עשה אותו פעולה משום דמעיקרא בחזקת שלא עשה
אותו פעולה קאי, ורוב החזקות השנויו' בתלמוד הוי כה"ג כגון ס' קטנה או גדולה אמרינן
דאוקמי' אחזקתי' אבל הכא דהפעולה כבר נעשית, אלא דאיכא ספיקא אם אותה הפעולה
היא אסורה או מותרת לא מהני לנה חזקת הגוף דאיך נאמר דמשום חזקתו שאותה

הפְּעוּלָה היא מְוַתֶּרֶת: [וימה שְׁפָתַב הַמ"ל (בפ"ב מה' מְלוּה וְלוּה) דָּאם הַעֲדִים חֲתָמוּ בַשְּׁטָר שְׁיֵשׁ בּוּ רִיבִית דְּתִלוּי בְּפִלּוּגְתָא שְׁל הַתּוֹס' וְהַרְמַב"ן, דְּלֵהַתּוֹס' אֵינָם נְפֹסְלִים דְּלֵא תְּשִׁימוּן לֹא מִשְׁמַע לְאִינְשֵׁי אֱלָא בְּלוּה וּמְלוּה, וּלְהַרְמַב"ן נְפֹסְלִים וְאִם חֲתָמוּ אַח"כּ בַּשְּׁטָר תִּלוּי בְּפִלּוּגְתָא שְׁל הַפּוֹסְקִים בְּסוּגְי' דְּכַתְּבוֹת (דָּף כב) אִי עֲרַעַר דְּגוּזְלוֹתָא תְּרִי וְתִרִי נִינְהוּ דְּלֶר"ת וּבֵה"מ כְּשִׁירִים דְּאוּקִי גְבֵרָא אַחְזַקְתִּי, וְהֵכָא נְמִי חֲלֻקְתּוּ הַפּוֹסְקִים הָיוּ פְּתִירִי וְתִרִי עִי"ש, וְלְכַאוּרָה הָא בִּס' דְּדִינָא לֹא אֶמְרִינוּ דְּאוּקִי גְבֵרָא אַחְזַקְתִּי, אִף פִּינוּ דִּס' דְּדִינָא הוּא אִם הִי מְזִידִין בְּלָאוּ דְּלֵא תְּשִׁימוּן אוּ שְׁטָעוּ, בְּכֵה"ג הָיוּ ס' דְּדִינָא כִּס' דְּמַצִּיאוֹת וְאֶמְרִינוּ דְּאוּקִי גְבֵרָא אַחְזַקְתִּי]: וְהַשְׁתָּא לְפִי מַה שְׁבִיֶּאֱרַתִּי נִיח' שְׁפִיר דְּבב"ב (דָּף קמט) הַסְּפֵק הוּא בְּכוּנָה אִם לֹא הַקְּדִישׁ אֱלָא אִם לֹא יָמוּת כְּמוֹ שְׁפָתַב הַנ"י, וְע"כּ אֶפְשָׁר דְּאֲזַלִּינוּ בְּתֵר חֻזְקַת מ"ק שֶׁהוּא חֻזְקָה הַמְּכַרֵּעַ אֶפְּלוּ לְעֵנִין אִיסוּר נְמִי, אֲבָל בְּהָא דְּפ"ק דְּנִדְרִים (דָּף ז) אִם יֵשׁ יָד לְצַדִּיקָה דְּהוּי ס' דְּדִינָא אִם יֵשׁ יָד, וְהָא דְּקָאֵמַר הַדִּין נְמִי צַדִּיקָה קָאֵמַר אוּ דִּילְמָא מֵאִי וְהַדִּין לְנַפְקוֹת' לֹא שְׁאֵנוּ מְסַתְּפִקִין בְּכוּנוֹתוֹ אֱלָא פִּינוּ דְּאֶפְשָׁר לְפָרְשׁוּ בְּעֵנִין אַחֵר, ע"ה אִי אֶמְרִינוּ דְּאִין יָד לְצַדִּיקָה לֹא הָיוּ צַדִּיקָה אַע"ג דְּכוּנוֹתוֹ הָיָה לְצַדִּיקָה, וְרָמוּ שְׁפָתַב הָר"ן גְּבִי בְּעִי' דְּר"פ דְּבַעֲי ר"פ יֵשׁ יָד לְקִידוּשִׁין כּו' מִי אֶמְרִינוּ וְאִתָּ נְמִי אֵמַר לְחַבְרַתִּי, וְתַפְסוּ בְּהַ קִידוּשִׁין לְחַבְרַתִּי אוּ דִּילְמָ' וְאִתָּ חֲזָאִי, אֵמַר לָהּ לְחַבְרַתִּי כּו' וְכַתְּבַתְּ הָר"ן דָּאֵע"ג דְּלֵא מִשְׁמַע הָכִי וְיָד מוֹכִיחַ הוּא דָּאִתָּ נְמִי קָאֵמַר פִּינוּ דְּאִין יָד לֹא מְהִי הַנְּדָף קִידוּשִׁין וְאִתָּ חֲזָאִי קָאֵמַר, וְעֵינִין בְּפִי הָרָא"ש, וְע"כּ פִּינוּ דְּהוּי ס' דְּדִינָא ע"כּ פֹּסֵק הַרְשָׁב"א דְּאֲזַלִּינוּ לְחוּמְר' פִּינוּ דְּסִלְקָא בְּתִיקוּ, מִשָּׂא"כּ בְּהָדָּ דְּב"ב דְּהוּי ס' בְּכוּנוֹהָ ע"כּ אֲזַלִּינוּ בְּתֵר חֻזְקָה, וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב נְמִי הָדָּ דְּכּוּי דָּאֵע"ג דְּהוּי סְפֵק אַפ"ה הַקְּדִישׁ אֶת הַכּוּי דְּכִינוּ דְּהוּי ס' דְּדִינָא ע"כּ לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתֵר חֻזְקָה וְקִדוּשׁ מְסַפִּיק' וְדו"ק: וַיֵּמַר שֶׁהַקְּשָׁה הַנְּתִיבוֹת עַל הָא דְּתַשׁוּבוֹת הָרָא"ש שֶׁהַמְּקַבֵּל עָלָיו לְזוֹן אֶת חֲבִירוֹ בְּסִתְּמָם כּו' בְּשָׁנָה אַחַת נְפֹטָר בַּש"ע (ס' ס) וְז"ל וַיֵּשׁ אוֹמְרִים הַמְּקַבֵּל עָלָיו לְזוֹן חֲבִירוֹ סִתְּמָם כּו' יָמִי חֲזִי אוּ שְׁצָרִיף לוֹ מִשְׁמַע, וִי"א דָּאִם קִבֵּל עָלָיו לְזוֹן אֶת חֲבִירוֹ בְּשָׁנָה וְהוּא מִתְּשׁוּבוֹת הָרָא"ש, וְכֵן בַּש"ע (ס' ריב) גְּבִי יְדוּר פְּלוּנִי בְּבֵיתִי דְּנְפֹטָר בְּשָׁעָה אַחַת מִהָדָּ דְּנִדְרִים (דָּף פּח) אִי דָּאֵמַר יֶאֱסְרוּ כָּל פִּירוֹת שְׁבַע עוֹלָם עָלַי אִיִּתְסְרוּ עָלַי לְעוֹלָם כּו' וְדוּקָא בְּאוּמַר הַיּוֹם נ"ל דְּלֵא קִשָּׁה מִיָּדִי דְּכִינוּ דָּאֵמַר יֶאֱסְרוּ כָּל פִּירוֹת שְׁבַע עוֹלָם עָלַי הֵינְנוּ בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְדָאִי כּוּנוֹתוֹ לְעוֹלָם אֲבָל הָאוּמַר יְדוּר פְּלוּנִי בְּבֵיתִי דְּהֵינּוּ בְּקוּם וְעֵשָׂה כָּל שְׁקִימִים שְׁעָה אַחַת הָרִי גַתְּקִימִים, וְכִמוֹ שְׁפָתַב הָרָא"ש בְּעֵצְמוֹ פ"ג דְּשְׁבוּעוֹת (דָּף כט) וְז"ל וְהָאִי דְּקָרִי לָהּ שְׁבוּעַת שְׁוֹא כּו' וְאֵע"פ שְׁאֵסֵר עָלָיו כָּל פִּירוֹת בְּסִתְּמָם וְלֹא הַזְּכִיר זְמַן לְעוֹלָם פִּינוּ שְׁלֵא נְקַבַּע זְמַן מִמִּילָא נְאָסְרוּ עָלָיו לְעוֹלָם דְּאִיזָה זְמַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא מְסַתְּבַר שְׁלֵא יֶאֱסֹר אֱלָא רְגַע א' הִילְכָה גְּרַסִּינוּ לְעֵיל עַל מִתְּנִיתִין דְּשְׁנֵי הֵתָם בְּשִׂאִישׁוֹן דָּאֵמַר שְׁלֵשָׁה וְהֵכָא דְּלֵא אֵמַר שְׁלֵשָׁה כְּלוּמַר אֱלָא יוֹם אוּ יוֹמִים וְלֹא גְרַס הֵכָא בְּסִתְּמָא דָּא"כּ הִי נְאָסֵר לְעוֹלָם, אֲלֵמָא דְּהָרָא"ש בְּעֵצְמוֹ סוּבֵר דְּבְּסִתְּמָא אִסוּר לְעוֹלָם מִטַּעַם דְּאִיזָה זְמַן תִּתֵּן לוֹ, וְא"כּ פִּינוּ שְׁלֵא נוּכַל לִיתֵּן זְמַן וְדָאִי כּוּנוֹתוֹ לְעוֹלָם, וְא"כּ אֵמַאי כְּתַב דָּאִם קִבֵּל עָלָיו לְזוֹן אֶת חֲבִירוֹ א"צ לְזוּנוּ כָּל זְמַן שֶׁהוּא צָרִיף, אֱלָא וְדָאִי דְּבְּקוּם וְעֵשָׂה אִין כּוּנוֹתוֹ לְעוֹלָם וְסִבְר' גְּדוּלָה הִיא לְחֻלְקָה, דְּבְּדָבָר שֶׁהוּא בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְדָאִי כּוּנוֹתוֹ לְעוֹלָם, דְּכִינוּ שֶׁהוּא בְּשִׁלְיִלוֹת הַמַּעֲשָׂה א"כּ אִין אִתָּהּ יְכוּל לִזְמַר שֶׁהַמַּעֲשָׂה הוּא הַזְּמַן ע"כּ וְדָאִי כּוּנוֹתוֹ לְעוֹלָם, אֲבָל דְּבָר שֶׁהוּא בְּקוּם וְעֵשָׂה, א"כּ תוּכַל אִתָּהּ לִיתֵּן שִׁיעוּר כְּפִי שְׁיִוְכַל אוֹתָהּ הַמַּעֲשָׂה לְהַתְּקִימִים ע"כּ דִּי בְּשָׁעָה

אחת משא"כ בְּדָבָר שֶׁהוּא בָּשׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה, וְכֵה"ג מְצִינּוּ בְּגִיטִין (דף פג) ה"ז גִּיטִיף ע"מ
שְׁלֵא תִלְכִי לְבֵית אַבִּיךָ לְעוֹלָם אֵין זֶה פְּרִיתוֹת שְׁלֵשִׁים יוֹם ה"ז פְּרִיתוֹת, וְכֹתְבוּ דְהָא
לְעוֹלָם לָאוּ דְוָקָא וְאֵגַב דְקָאֵמַר אַח"כ שְׁלֵשִׁים יוֹם ה"ז פְּרִיתוֹ נָקַט נְמִי לְעוֹלָם, אֲבָל אַם
מִתְנָה ע"מ שְׁתַּנְיָקִי אֵת בְּנֵי אֲמַרִינּוּ בְּגִיטִין (דף עה) כֹּל סֵתָם נְמִי כְּמַפְרָשׁ יוֹם א' דְמִי,
וְכֵה"ג אֲמַרִינּוּ בְּקִידוּשֵׁין (דף סג) ע"מ שְׁיִרְצָה אַבָּא כִּינּוּן שְׁאֵמַר הוּ ה"ז מְקוֹדְשֵׁת, אֲבָל
ע"מ שְׁלֵא יִמְחָה אַבָּא כֹּל אֵימַת שְׁמוּחָה אֵינָה מְקוֹדְשֵׁת, וְאִפִּילוּ נִתְרַצָּה פַּעַם אַחַת אַם
אַח"כ מוּחָה נִתְבַטַּל הַקִּידוּשֵׁין כְּמוֹ דְאֵית' בִּש"ע אַה"ע (ס' לוח) וְעֵינּוּ בִּמ"מ (פ"ח מה'
גִּירוּשֵׁין) וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֶתַב הַנְּתִיבוֹת דְהִטְעַם דְהָא דְמַחִית אֵינְשׁ נִפְשֵׁי) לְסַפּוּק' הוּא שְׁתַּחֲוֹל
עָלֵיו כְּנֻדָּא, וְכְמוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי לְעֵיל, דְאֵם הַסְּפֵק הוּא בְּתוֹרַת נְדָאִי אִיף אֲמַרִינּוּ דְסַפִּיק'
חֲמוּר מְנַדָּא: [וּבְחִידוּשֵׁי לְקִידוּשֵׁין כְּתַבְתִּי לִינְשַׁב מַה שְׁדַקְדַק בְּס' הַמְקַנָּה דְקִדּוּק קָטָן עַל
הָא דְאֲמַרִינּוּ בְּקִידוּשֵׁין (דף סד) לְמִמְרָא דר"מ סוּבְר דְמַחִית אֵינְשׁ נִפְשֵׁי לְסַפִּיקָא וְר'
יוֹסִי סוּבְר דְלֹא מַחִית אֵינְשׁ נִפְשֵׁי לְסַפִּיקָא, וְהָא אֵיפְכָא שְׁמַעִינּוּ לְהוּ, וְלִפ"ז הַקְּוָשֵׁיָא הוּא
בֵּין עַל ר"מ וּבֵין עַל ר' יוֹסִי, וּבְנִדְרִים (דף סא) אֵיתָא לְמִמְרָא דר"מ סוּבְר לֹא מְעֵייל
אֵינְשׁ נִפְשֵׁי לְסַפִּיקָא, וְר"י סוּבְר מְעֵייל נִפְשֵׁי לְסַפִּיקָא וְאֵמַאי לֹא קָאֵמַר דְאֵיפְכָא שְׁמַעִינּוּ
לְהוּ וְיִהְיִי הַקְּוָשֵׁיָא מִר"מ עַל ר"מ וּמִר' יוֹסִי עַל ר' יוֹסִי, וְע"ש שְׁנִדְחַק בְּזֵה, וְלִי נִרְאָה
לִינְשַׁב ע"פ מַה שֶׁפֶתַב הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשֵׁין לְנִדְרִים (דף יט) דְקָשָׁה לִי הָא דְאֵיתָא הֵתָם
דְסֵתָם נִדְרִים לְהַחְמִיר, וְאוּלָם לְקַמֵּן בִּר"פ קוֹנָם יֵין (דף סא) וְכֹן בְּקִידוּשֵׁין פ' הָאוּמַר (דף
סד) דְפִלְיָגִי ר"מ וְרַבִּי יוֹסִי גַבִּי מִי שֶׁהִי לֹו שְׁתִּי פִיתִי בְּנוֹת, אוֹמַר קִדְשֵׁי אֵת בְּתִי הַגְּדוּלָּה
כו', וְקִי"ל כֹּר' יוֹסִי דר"מ וְר' יוֹסִי הִלְכָה כֹּר' יוֹסִי, וִי"ל דְהֵתָם ה"ט מְשׁוּם דְסַפּוּקִי חֲמוּר
מְנַדָּא דְאֵלוּ נְדָאִי לֹא מִיתְסַר אֲלָא בְּחֻדָּא, וּבְסַפִּיקָא כְּנֻלָּן אֲסוּרוֹת, וְהִילְכָף כֹּל שְׁסַפִּיקוּ
חֲמוּר מְנַדָּא לֹא מְעֵייל אֵינְשׁ נִפְשֵׁי לְסַפִּיקָא, וְכ"ת א"כ אֵמַאי פְּרַכִּינּוּ הֵתָם, וְהָא אֵיפְכָא
שְׁמַעִינּוּ לְהוּ מִמְתְּנִיתִין, דְעַד לְפָנֵי הַפְּסַח לֵימָא הֵתָם מְשׁוּם דְסַפִּיקוּ חֲמוּר מְנַדָּא, לֹא הִיא,
דִּלְר' יוֹסִי נִיחָא אֲבָל לר"מ כִּש"כ קָשָׁיָא, דְהִשְׁתָּא הֵיכָא דְסַפִּיקָא חֲמוּר מְנַדָּא מְעוּיל אֵינְשׁ
נִפְשֵׁי לְסַפִּיקָא הֵיכָא דְאֵין סַפִּיקוּ חֲמוּר מְנַדָּא לֹא כִּש"כ וְהִשְׁתָּא נִיחָא הָא דְלֹא קָאֵמַר
בְּמַס' נִדְרִים וְהָא אֵיפְכָא שְׁמַעִינּוּ לְהוּ, דְכִינּוּ דְמַחֲלַק שָׁם בְּנִדְרִים (דף יט) בֵּין סַפִּיקוּ חֲמוּר
מְנַדָּא לְאֵין סַפִּיקוּ חֲמוּר מְנַדָּא, וְע"כ לֹא קָשָׁה מִר' יוֹסִי אֲדַר' יוֹסִי, דְהָא שְׁסוּבְר
בְּקִידוּשֵׁין דְאֵינוּ אֲסוּר אֲלָא הַגְּדוּלָּה שְׁבַגְדוּלוֹת, הֵינּוּ מְשׁוּם דְאֵי אֲמַרְתְּ מַחִית אֵינְשׁ נִפְשֵׁי
לְסַפִּיקָא, הֵרִי סַפִּיקוּ חֲמוּר מְנַדָּא וְע"כ סוּבְר דְאֵינוּ אֲסוּר אֲלָא הַגְּדוּלָּה שְׁבַגְדוּלוֹת, וְע"כ
לֹא מְקַשָּׁה רַק מִדְר' מְאִיר אֲדַר' מְאִיר, דְאִפִּילוּ בְּקִידוּשֵׁין סוּבְר דְכֻלְּן אֲסוּרוֹת אֲלֵמָא
שְׁסוּבְר דְאִפִּילוּ בְּסַפִּיקוּ חֲמוּר מְנַדָּא לֹא מְעֵייל אֵינְשׁ נִפְשֵׁי, לְסַפִּיקָא, וְע"כ קָשָׁה אַהָא
דְעַד פְּנֵי הַפְּסַח, וְע"כ לֹא קָאֵמַר בְּמַס' נִדְרִים, רַק וּרְמִינָהוּ דְעֵיקַר הַקְּוָשֵׁיָא הוּא מו' מְאִיר
אֲדַר' מְאִיר: וְהִכִּי מְשַׁמַּע קֶצֶת בִּירוּשַׁלַּיִם (פ"ג דְקִידוּשֵׁין) ר' יִרְמְיָא בְּעֵי קוּמִי ר' זְעִירָא
מְחַלְפָא שְׁיִטְתִּי דְר' מְאִיר מְחַלְפֵי שְׁיִטְתִּי דְר' יוֹסִי, תַּמָּן הוּא אוֹמַר עַד שְׁיִצָּא כֹּל הַרְשׁוּיוֹת
הַגְּדוּלוֹת כו', א"ל מְשַׁמַּת בֶּן עֲזַאי וּבֶן זוּמָא בְּטָלוּ הַשְׁקֵדְנִים וְלֹא עָמַד שׁוּקֵד עַד שְׁעָמַד
יִרְמְיָה, א"ר בָּא בְרִי דְר' חִיִּי בֵּר אַבָּא וְהוּא מְקַנְתֵּר לְהוּן, לֹא כְּבָר קָשִׁית' הֵרִי עוֹלָם, לֹא
כְּבָר קָשִׁית ר' אֲלַעְזָר קוּמִי ר' יוֹחָנָן מְחַלְפָא שְׁיִטְתִּי דְר' מְאִיר וְאֵמַר לוֹן לִית הִיא מְחַלְפָא
כו' אֲלֵמָא דְעֵיקַר הַקְּוָשֵׁיָא הִיא מִדְר' מְאִיר כְּמוֹ שְׁאוּמַר לֹא כְּבָר קָשׁוֹת ר' אֲלַעְזָר קוּמִי ר'
יוֹחָנָן מְחַלְפָא שְׁיִטְתִּי דְר' מְאִיר אֲבָל לֹא מִדְר' יוֹסִי אֲדַר' יוֹסִי (וְאִפְשָׁר לוֹמַר שֶׁ"ה הַקְּפִיד

ר' זירא על ר' ירמיה ואמר שלא עמד שוקד משמת בן עזאי עד ר' ירמיה, שר' ירמיה הקשה משניהם, ובירושלמי (פ"ח דנדרים) איתא ר' ירמיה בעי קומי ר' זעירא מחלקא שיטתו דר' יוסי תמן הוא אומר עד שיצאו כל הרשויות הגדולות ובקידושין נמי לא מסיים הקושא אלא אליבא דר' יוסי ואפשר דמקשה מר' יוסי אר' יוסי, דר"מ אפשר שמחמיר בקידושין באיסור ערונה, וכה"ג אמרינן בירושלמי (בפ"ג דעירובין ה' ה) אמר ר' יוסי בר בון בכל אתר אית לר' מאיר ממשמע לאו אתה שומע הו, והכא לית לי, א"ר מתניי על שם חומר הוא בעריות וע"כ לא הקשה רק מר' יוסי אר' יוסי, וע"כ הקפיד ר' זעירא דעיקר הקושא הוא מר"מ אדר"מ: ועוד יש לחלק דהא דאמרינן דסובר ר' יוסי גבי נדרים דעד שיצא היינו משום דדומה לסוף נזירות דאיתא בפ"ק דנזיר (דף ח) הריני נזיר ע"מ שיהיה כו' ר' יוחנן אמר אפילו תימא ר' יהודה התם לא נחית לנזירות, הכא נחית לנזירות, במאי לסלוקי מני' כו' וע"כ עיקר הקושא הוא רק מר"מ אדר"מ ומבואר במ"א: הרי נתברר דבס' הקדש בס' דדינא לא מוקמינן אחזקת מ"ק וע"כ אמרינן בפ"ב דנדרים (דף יט) דהקדיש את הכוי אע"פ שהוא קדוש רק מספק, כמו שביארתי דלא פהנתיבות: אף לכאורה יש להקשות ע"ז מהירושל' סוף בפורים (פ"ב) הפותב חיייתו ובהמתו לבנו לא פתב לו את הכוי ואמרינן בירושל' שם (פ"ב דביכורים) מתניתין דלא פרבי דתני הקדיש חיייתו ובהמתו לא הקדיש את הכוי ר' אומ' הקדיש את הכוי וכן העתיק הר"ש מתניתין דלא כר"מ דתנן המקדיש חיייתו ובהמתו לא הקדיש את הכוי ר"מ אומר הקדיש את הכוי, וא"כ קשי' בין לפי מה שכתב הגתיבו' (ובין מה שכתבתי) דהא דאמרינן מחית אינש נפש' לספיק' היינו בתורת נדאי, וא"כ דילמא סבר רבי דהפותב חיייתו ובהמתו לא פתב לו את הכוי היינו משום דהמוציא מחבירו ע"ה משא"כ בהקדש דקדוש משום דמתי' אינש נפש' לספיקא והוי בתורת נדאי ולפי מה שכתבתי דהטעם דקדוש מספק משום ס' אסור' א"כ אמאי אמר דלא אתי פרבי דמה מדמה ס' ממון לס' איסור'.

אף עיין ברא"ש שהקשה על הירושל' דכיון דתנא דמתניתין סובר דאם אמר שנה חיה ובהמה הרי הוא נזיר אלמא דאפי' גופי' מחית נפש' לספיק' וא"כ מכש"כ דממונא מחית נפש' לספיק' כמו דאית' בנדרים (דף יח) והניח בצ"ע.

אף לפי מה שהבאתי לעיל מה שכתב הלח"מ ברמב"ם (פ"ב מה' נזירות ה"י) דאע"ג שספק נזירות להקל אפ"ה הוי נזיר נדאי כיון שיש בו כל הדברים שהוא בהמה במקצת ואין בהמה במקצת והיינו דוקא אם אמר שנה חיה, היינו שהוא מקצת חיה או בהמה דהיינו מקצת בהמה והכוי יש בו חיה ובהמה משא"כ אם הקדיש חיה נדאי או בהמה נדאי לא הקדיש את הכוי, אבל מה שהקשיתי צ"ע דמהו הדימוי ס' ממונא שהממע"ה לספק הקדש, וא"כ משמע מזה פדעת המ"א דבס' הקדש נמי מוקמינן אחזקת מ"ק, ויש ליישב.

ובכר הוכחתי מהש"ס דילן דלא כמו שכתב המ"א, ויתבאר עוד בסימנים שאחר זה: והנה כיון שביארתי דכוי הוי ס' דדינא, וראיתי להח"ש שהוכיח דכוי הוי ס' דמציאות והוא מחמת שהאריף בנה דס' דדינא הוי כמו ס' דתרי ותרי ואיקבע איסור' לדעת הרמב"ם.

והוקשה לו מהא דאמרין בכריתו' (דף יח) איתבלי רבא לר"נ ר"א אומר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי, ומשני ר' אליעזר לא בעי קביעות' לאיסור' אלמא דלא הוי איקבע איסור' וע"כ נדחק בזה דכוי הוי כמו ס' דמציאות, ע"כ ראיתי להאריה בה ולהוכיח דאפילו לדעת הרמב"ם לא הוי ס' דדינא כמו איקבע איסור' וכמו שאבאר, והנה בנידון זה נסתפק ג"כ בעל ששה"ע אם ס' דדינא אסור מן התורה, אפילו להרמב"ם דס"ל דספיקא דאוריית' מן התורה לקולא ע"ש: והנה הח"ש הוכיח מהא דאמרין בפ"ק דהוריות (דף ג) תני ר"מ מחייב ור"ש פוטר ר"א אומר ספק', משום סומכוס אמר' תלוי אר"י אשם תלוי איפא בינייהו, א"ר זירא משל למה הדבר דומה לאדם שאכל ס' חלב ס' שונן ונודע לו שהוא מביא אשם ולא מפעי למ"ד ציבור מייחתי דמפרסמא מילתא אלא אפילו למ"ד ב"ד מביאין דלא מפרסמא מילתאא הוי שאיל הוי אמרין לי א"ר יוסי בר' אבין משל דסומכוס למה הדבר דומה לאדם שהביא פפרתו ביה"ש ס' מבעוד יום נתפפר לו ס' משחשכה נתפפר לו דאין מביא אשם תלוי ולא מיפעי כו', וכן פסק הרמב"ם (בפי"ד מה' שגגות ה"ה) ב"ד שהורו כל העושה כפי הוראתן שפשטה ברוב ציבור מאחר שידעו ה"ז מביא אשם תלוי הואיל והי' לו לשאול בכל עת על דברים שנתחדשו בב"ד ולא שאל ה"ז כמו שנסתפק לו אם חטא ואם לא חטא, אלמא דבס' דדינא מתחייב אשם תלוי ואע"ג דהרמב"ם בהלכות שגגות (פ"ח ה"ב) פתב שאינו חייב אשם תלוי עד שיהנה שם איסור קבוע פיצד אכל חלב וספק אם היה פזית או פחות מפזית, אלמא דס' דדינא מקרי איסור קבוע ודומה למ"ש המ"ל בה' טוען דיש מקום לדמות ספק דדינא לס' דתרי ותרי ולא לספיק' דעובדא ע"ש: ולי נראה שאין מזה הוכחה כמו שהארכתי בח"ב (בדרוש ו) ע"ש ולפי מה שביארתי שם לא מוכח ממתניתין דהא הראב"ד פתב בפי"ד מה' שגגות דוקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על פיהם שפבר נתחייבו בב"ד אבל אם עשה עד שלא חטאו רוב הקהל מביא חטאת יחיד שהרי פסק למעלה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכש"כ כשעשה אחר שחזרו שהוא חייב וע"כ פינון שאין ספק בחטא דהא יחיד שעשה בהוראת כו' חייב אלא הספק הוא אם נתפפר בכפרת הציבור וע"כ הוי כמו איקבע איסור' דהא חטא בודאי (וע"ש בח"ב דרוש ו) שביארתי הא דאמרין בהוריות (דף ד) משל דסומכוס למה הדבר דומה לאדם שהביא פפרתו ס' מבעוד יום כו' ס' מחשיכה נתפפר לו שאינו מביא אשם תלוי, וביארתי שם שהטעם משום דהוי ס' בכפרה ע"ש היטב) ועל סתם מתניתין בלא"ה לא קשי' דאפשר דאינהו סברי דלא בעי קביעות' לאיסור' והא דאמרין התם ר"א אומר ספק משום סומכוס אמרו תלוי אר"י א"ת איפא בינייהו דר"א סובר דחייב אשם תלוי ניחא שפיר דהא ר"א לא בעי חתיכה מב' חתיכות כמו דאמרין בכריתו' (דף יח) ר"א לא בעי קביעות' לאיסור' וע"ש בתוס' דר' אלעזר גרסי' וגם ר"ע ור"ש דאירי במתניתין הא כתבו התוס' בסנהדרין (דף ד) דלא בעי חתיכה מב' חתיכות וא"כ לא מוכח מידי לא מהרמב"ם ולא מגופא דמתניתין (ועיין בח"ב דרוש ו) שהארכתי בזה הרבה וביארתי הירושלמי דהוריות: [ובמ"א ביארתי דהא דאמרין ר"א אומר ספק אינו בתורת ספק דדינא אלא דהדין הוא דהוי כמו ס' חתיכה מב' חתיכות וכה"ג יש ביומא (דף מז) א"ר יוחנן הדר פשטו כו' בין הבינים ספק הוא, וכתבו התוספת לא ידענא מאי קאמר הדר פשטה הא פי הנה מיפעי' לי ספק הוא כו' וכתבו התוספת שם דבודאי ספק הוא ואין אדם בעולם יכול לעמוד עליו ע"ש,

והכי משמע קצת ברמב"ם ע"ש ועוד יש לדחות בכמה גונוני: ויש לי להביא ראי' דס' דדינא לא הוי איקבע איסורא, מהא דאמרין בגיטין (ד' ע"ג) תיר ימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה כו' פללו של דבר הרי היא פאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני, דברי ר' יהודה, ר"מ אומר בעילתה תלוי, ר' יוסי אומר בעילתה ספק כו' מאי איכא בין ר"מ לר' יוסי, אר' יוחנן אשם תלוי איכא ביניהו לר"מ לא מיייתי אשם תלוי, ולר' יוסי מיייתי אשם תלוי, וכתבו התוס' ר' יוסי אומר בעילתה ספק, ומביא אשם תלוי, ולא בעי ר' יוסי חתיכה מב' חתיכות, וה"נ סבר בפ' דם שחיטה (ד' כג) ותחילה פתבו התוס' דטעמא דר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת, משום דמספקא לן אם חלין הגירושין משעת גתינה כר' מאיר, או חלין שעה אחת קודם מיתה כר' יהודה, וא"כ הוי ס' דדינא, ואפ"ה פתבו התוס' דלא הוי חתיכה מב' חתיכות אלמא דס' דדינא לא הוי איקבע איסורא: [ודע שהתוס' פתבו שם אשם תלוי א"ב דלר"מ דאמר בעילתה תלוי לא מיייתי אשם תלוי, אלא הדבר תלוי ועומד אם מת מאותו חולי, מגורשת משעת פתיכה, ואי לא מת חייב חטאת, ושם אי הוי מספקא לן אם מת מאותו חולי ואם לאו לר"מ מיייתי נמי אשם תלוי עכ"ל, וכתב המהרש"א דנראה דכתבו שם משום דמספקא לן בדר"מ אי בעי ר"מ חתיכה מב' חתיכות אי לאו, ותמיהני מאוד על המהרש"א, דהא אמרינן רפ"ד דכריתות (ד' יח) אתבלי נמצא על שלו טמאים וחיובים בקרבן כו' ותני עלה וחיובים באשם תלוי, אישתיק לבתר דנפיק אמר מ"ט לא אמרי לי' הא מני ר' מאיר היא דלא בעי קביעותא לאיסורא דתנן השוחט אשם תלוי בחוץ ר"מ מחייב וחקמים פוטרם, אלמא דר"מ סובר דלא בעינן חתיכה מב' חתיכות ומאי נסתפקו התוס' בזה.

ועוד דר"מ סבר יותר דלא בעינן חתיכה מב' חתיכות מר' יוסי דיש לדקדק דמשני לי' הא מני ר' מאיר היא, אמאי לא קא משני ר' יוסי היא, ונשמע מינה דר' יוסי בשיטת ר"א קאי כמו דמשני התם לר' מאיר וכמו דאמרין בכריתות (ד' כג) א"ל רבא לר"נ לר' יוסי חטאת הוא דלא מיייתי שניהם, הא אשם תלוי מיייתי שניהם, היינו ת"ק, וכ"ת חתיכה מב' חתיכות א"ב, והתני' ר' יוסי אומר זה מביא אשם תלוי, וזה מביא אשם תלוי כו' אלא ודאי דמרבני יוסי לא מוכח אלא דלא בעינן ב' חתיכות וכן אפשר לברר איסורו דהא ר' יוסי מחייב אע"ג שתחילה אכל א' את הראשון, אבל מ"מ לא מוכח דלא בעינן קביעותא לאיסורא, וכמו דאמרין שם בכריתות (ד' יח) איכא ביניהו פגון שהי' לפניו ב' חתיכות ואכל א' את הראשונה כו' לרבא ליכא מצוות, לר' זירא א"א לברר איסורו לר"נ איקבע איסורא, וע"כ מביא מדר"מ דלא הוי חתיכה מב' חתיכות ולא בעינן קביעותא לאיסורא יותר מדר' יוסי דהתם איקבע איסורא וא"כ פניו דאמרין בגיטין (ד' עג) דלר' יוסי מיייתי אשם תלוי לדידן' דס"ל דספיקא הוי ולא בעי חתיכה מב' חתיכות מכש"כ לר"מ: ואיפשר לומר דכוננת התוס' דמספקא להו אם מיייתי אשם תלוי דשם לא מיייתי אשם תלוי לר' יוסי, רק בס' דדינא דמספקא לי' אם מתגרשת מהיום, או סמוך למיתה, אבל בס' אם מת מאותו חולי לא, דבס' דדינא לא אזלינן בטר חזקה כמו שביארתי במ"א בארובה, אבל בס' אם מת מאותו חולי הוי ס' דמציאות, וליכא לחיובי' אשם תלוי, דהא צריך למיזל בטר חזקה, וחיוב חטאת וכמו שכתבו התוס' בכתובות (דף כב) עי"ש, ועיין ברמב"ם שכתב פ"ח מה' שגגות והוא הדין לס' מגורשת שהרי נקבע האיסור עי"ש מה שכתב הלח"מ, דהטעם הוא כמו שכתבו התוס' בכתובות (דף כב)

דחזקה דאשה דייקא ומינסבא מרעא לחזקת א"א, וסובר דגבי גירושין נמי אמרינן דחזקה דייקא ומינסבא, מרע לחזקת א"א, וה"מ גבי שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אבל הכא דלא שייקא דייקא ומינסבא, אפשר דחייב חטאת משום דאוקמ' אחזקת א"א: ועוד אפשר לומר מה שנסתפקו התוס' לר"מ אם חת מאותו חולי אי מייתי אשם תלוי, אפשר לומר משום דלא הוי ס' כל פך פמו דאמרינן בב"ב (דף קנג) גבי ההיא מתנתא דהוי פתיב ביה פד הוי קציר ורמי בערס'י, ולא פתיב ביה ומגו מרע'י איתפטור לבית עולמי, אמר רבה הרי מת נהרי קברו מוכיח עליו כו' פמאן אזלא הא שפעתי' דרבה כר' נתו, וכתבו דר"מ נמי סובר כר"נ, וע"כ מסתבר יותר לומר שמת מאותו חולי ולא הוי א"א ע"כ נסתפקו התוס' אי מייתי אשם תלוי, אבל לא משום חתיכה מב' חתיכות פמו שפתיב המהרש"א]: אף מהתוס' אין ראי' דס"ל בכתובות (ד' כב) דאיקבע איסורא משום שהי' בחזקת א"א ע"ש, אבל לא דתרי ותרי הוי איקבע איסורא, וע"כ אפי' אי נימא דס' בדינא הוי פמו ס' דתרי ותרי אפ"ה לא הוי איקבע איסורא, אבל לדעת הרמב"ם דעד א' אומר אכל, ועד א' אומר לא אכל הוי איקבע איסורא, ע"כ אפשר דס"ל דס' דדינא נמי הוי פמו ספיקא דתרי ותרי, [ועוד אפשר לומר פיון דמספקא לו בכוננתו אם שתהא מגורשת משעת נתינה, או שעה אחת קודם מיתה פמו שפתיבו התוס' שם (ד' עב) הוי פמו ס' דמציאות ולא פמו ס' דדינא, וכמו שפתיב המ"ל (פ"ו מה' עדות) והארכתי בזה במ"א]: אף עוד יש להביא ראי' מהא דאמרינן ביבמות (ד' קיג) אמר ר"ח אשת חרש חייבין עלי' אשם תלוי לימא מסייע ליה חמשה לא יתרומו כו' הוא דאמר כר' אליעזר כו' אי סבירא לי' כר"א אשם תלוי נמי ליחייב בעינן חתיכה מב' חתיכות כו' בעא רב אשי מ"ט דר' אלעזר מפשט פשיטא לי' דחרש דעתא קלישתא הוא ומיהו מספקא לי' אי דעתא צליותא כו', אלמא דבס' דדינא נמי לא הוי איקבע איסורא: עוד יש להביא ראי' דס' דדינא לא הוי איקבע איסורא עפ"י מה שפתיב המש"י ביו"ד (סי' ק"י ס"ק כא) דאם נתערב איסור דרבנן חד בחד, אעפ"י שאינו דבר חשוב, ואח"כ נאבד א' מן העולם ולא נודע איזהו פיון שנתחזק איסור בב' חתיכות אלו אין אומרים בזה ס' דרבנן לקולא וע"ש (ס' קי"א ס"ק ד) אלמא דאפי' באיסור דרבנן פיון דאיקבע איסורא אסור, והטעם נראה לי דהא דס' דרבנן מותר, היינו אם כה"ג בדאורייתא מן התורה מותר, ואינו אסור אלא מדרבנן ע"כ מותר בדרבנן לגמרי, אבל במקום דהספק בדאורייתא אסור מן התורה פגון באיקבע איסורא והראי' דמייתי אשם תלוי, ע"כ בדרבנן נמי אסור, וא"כ אי ס' דדינא מקרי איקבע איסורא, א"כ אמאי קי"ל בכל הבעי' בדרבנן ונשאר בתיקו דאזלינן לקולא פמו שמבואר בפוסקים בהרבה מקומות ל (ועיין במ"ל ברמב"ם פ"ב מה' אבות הטומאה) דספק דרבנן לקולא אין חילוק בין ס' דמציאות לס' דדינא והביא ראי' מהרמב"ם שם), פיון דאיקבע איסורא, ובאיקבע איסורא בדרבנן נמי אזלינן לחומרא, אלא ודאי דס' דדינא לא מקרי איקבע איסורא ובה' תינישב מה שהקשה הכ"מ על הרמב"ם (פ"ט מה' מעה"ק ה' יג) דלחם המורם מן התודה ס' תרומה היא לפיכך אין חייבין עליו מיתה וחומש פתרומה ואינו מדמע פתרומ' וכתב הכ"מ בפ' התודה (ד' עז) בעי' דל"א ופסק ביה לקולא לענין מיתה וחומש כו' ועל מה שכתב ואינו מדמע פתרומה יש לתמוה דכיון דספיקא הוא ה"ל למיפסק לחומרא אבל לפי מה שפתיבתי דס' דדינא בס' דרבנן אזלינן לקולא ניחא שפיר דדימוע הוי דרבנן, ועיין במה שפתיב שם הכ"מ

בְּשֵׁם הַרִי"ק: [וְהָכִי מִשְׁמַע נְמִי מִמָּה שֶׁהִבְאֵתִי בְּסִפְרָ עִמָּךְ יְהוֹשֻׁעַ (ס"ד) מִמָּה שֶׁכָּתַב
הַרְמַב"ם (ספ"ב מה' נְגַעִים) דִּירָאָה לּוֹ דְסַפְקָ בְּהֵרֵת קְדָמָה דְטוֹמְאָת' בְּסַפְקָ, וְהִקְשׁוּ פִּינּוּ
דְטוֹמְאָת' בְּס' מְדַרְבָּן, א"כ אֲמַאי חֲזִיב הוּז"מ בְּסִנְהֶדְרִין (ד' פז) ע"ש מַה שֶׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזָה,
וְאִם ס' דְדִינָא הָוִי כְּמוֹ אִיקְבַּע אִיסוּרָא הָוִי ס' דְאִוְרֵיתָא]: אִךְ לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דַּס'
דְדִינָא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה מִמָּה שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם (פ"י מה' שְׁגָלוֹת ה' ב) נְטִמָּא וְיָדַע שְׁנִטְמָא,
אֲבָל לֹא יָדַע בְּאִיזָה אָב כּו' ה"ו סַפְקָ כּו' יִרְאָה לִי שְׂאֵלוֹ הַחֲזִיבִים קֶרְבָּן מְסַפְקָ אִינּוּ מְבִיאִין
קֶרְבָּן שְׂמָא יִכְנִיסוּ חוֹלִין לְעִזְרָה וּא"ת הֲלֵא חֲטָאת הָעוֹף בָּאָה עַל הַסַּפְקָ וְאִינְהָ נֶאֱכַלְתָּ
מִפְנֵי שֶׁהִמְבִיא אוֹתָהּ מִחוּסָר כְּפוּרִים אָסוּר לְאֶכֶל בְּקַדְשִׁים עַד שֶׁיִּבְיֵא כְּפָרְתוֹ, אֲבָל מִי
שְׂאִינוּ מִחוּסָר כְּפוּרִים אִינוּ מְבִיא קֶרְבָּן מְסַפְקָ, וְהִשְׁתָּא אִם ס' דְדִינָא לֹא הָוִי אִיקְבַּע
אִיסוּרָא א"כ פְּשִׁטָּא שְׂאִינוּ מְבִיא קֶרְבָּן וְיִכְנִיס חוֹלִין בְּעִזְרָה מִשּׁוּם סַפְקָ, אֲלֵא מִשְׁמַע
דַּס' דְדִינָא מְקַרִי אִיקְבַּע אִיסוּרָא וְע"כ אוֹמֵר הַרְמַב"ם דִּירָאָה לּוֹ שְׂאִינוּ מְבִיא קֶרְבָּן מְסַפְקָ
מִשּׁוּם שְׂאִין מְכַנְסִין חוֹלִין בְּעִזְרָה, וְלִזּוֹ רְמּוֹ גַם בְּס' שֶׁה"ע, אִךְ בְּאֶמְתָּ כְּפִוּנָת הַרְמַב"ם
הוּא מַה שֶׁכָּתַב שִׁירָאָה לּוֹ הִינּוּ אַעֲפ"י שֶׁהִקְרָבָן הוּא עוֹלָה וְיִוֶרֶד וּא"כ יְכוּל לְהִבְיֵא חֲטָאת
הָעוֹף וְחֲטָאת הָעוֹף מְבִיא אַע"ג דְלֹא אִיקְבַּע אִיסוּרָא דְהָא יוֹלְדָת בְּסַפְקָ מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף
וְע"כ הִנֵּה אֲמִינָא שֶׁמְבִיא חֲטָאת הָעוֹף דַּאֲע"ג דַּס' דְדִינָא לֹא אִיקְבַּע אִיסוּרָא, אַעֲפ"כ יְכוּל
לְהִבְיֵא חֲטָאת הָעוֹף ע"ז אוֹמֵר דִּירָאָה לּוֹ דְאִינוּ מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסַּפְקָ דְזָהוּ
דוֹנוֹקָא לְהַכְשִׁירָה לְאֶכֶל בְּקַדְשִׁים, אֲבָל מִי שְׂאִינוּ מִחוּסָר כְּפוּרִים אִינוּ מְבִיא קֶרְבָּן אִפִּי
חֲטָאת הָעוֹף נְמִי וְאִדְרָבָא לְכַאוּרָה יְהִי רַאִי מְזָה דַּס' דְדִינָא לֹא מְקַרִי אִיקְבַּע אִיסוּרָא,
שְׁבַע־שַׁעֲה"מ הַקְשָׁה עַל הַרְמַב"ם שֶׁכָּתַב דְאִינוּ מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסַּפְקָ, רַק
מִחוּסָר כְּפוּרִים א"כ אֲמַאי כָּתַב הַרְמַב"ם (פ"ט מה' גְּזִירוֹת דִּין ט) וְז"ל מַת א' מִהֶם ה"ז
מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף, וְעוֹלֵת בְּהֵמָה, וְיֹאמֵר כּו' וְאִם טְהוֹר הֵייתִי הָעוֹלָה מִחוּבְתִי, וְחֲטָאת
הָעוֹף סַפְקָ, הָרִי אַע"ג דְנִזְיֵר אִינוּ מִחוּסָר כְּפוּרִים, וּמִחוּסָר לְאֶכֶל בְּקַדְשִׁים וְאִפִּי מְבִיא
חֲטָאת הָעוֹף מְסַפְקָ, וְאִיךְ כְּלָלָא כְּיִיל דְמִי שְׂאִינוּ מִחוּסָר כְּפוּרִים אִינוּ מְבִיא קֶרְבָּן מְסַפְקָ:
וּלְפִי מַה שֶׁבִּיאֲרַתִּי א"ש פִּינּוּ דַּס' דְדִינָא לֹא הָוִי אִיקְבַּע אִיסוּרָא וְאִינוּ אָסוּר אֲלֵא מְדַרְבָּנוּ,
ע"כ אִינוּ מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף הַבָּא עַל הַסַּפְקָ, אֲלֵא בְּמַחוּסָר כְּפוּרִים שְׂאִינוּ לְאֶכֶל
בְּקַדְשִׁים אֲבָל לֹא בְּשִׂאֲרֵי חֲטָאוֹת, אֲבָל בְּהָא דְנִזְיֵר הִינּוּ בְּשִׁנֵי גְזִירִים שְׁנִטְמָא א' מִהֶם
כו' וְאִח"כ מַת א' מִהֶם כְּמוֹ דְאִיתָא הֵתָם בְּרַמְב"ם (ה' יד) וּבְשִׁנֵי גְזִירִים אֲמַרִינּוּ בְּנִזְיֵר
(ד' נו) קְתַנֵי שְׁנֵי גְזִירִים שְׂאֵמֵר לָהֶם רְאִיתִי א' מִכֶּם שְׁנִטְמָא כּו' וְאֲמַאי כָּל ס' טוֹמְאָה
בְּרַה"י, הִיכִי יִלְפִינּוּ מְסוּטָה כּו' וְהִכָּא שְׁנֵי גְזִירִים וְהִיא דְקֹאֵי גְבִיהוֹן הָא תְּלַתָּא וְה"ל ס'
טוֹמְאָה בְּרַה"ר, וּמִשְׁנֵי בְּאוֹמֵר רְאִיתִי שְׁנִזְנִיקָה טוֹמְאָה בִּינֵיכֶם, וְכָתְבוּ הַתּוֹס' וּא"ת יְבִיא
כָּל א' קֶרְבָּן טוֹמְאָה וְדַאי דְכָל ס' טוֹמְאָה בְּרַה"י שׁוֹרְפִין עֲלֵי אֵת הַתּוֹמָה וְתִנְרָצוּ דְלֹא
יִלְפִינּוּ מְסוּטָה, אֲלֵא דְבָר שְׂאֵפְשֵׁר לְהִיּוֹת אֲבָל דְבָר שְׂאֵי אֲפְשֵׁר לְהִיּוֹת לֹא גְמַרִינּוּ מְסוּטָה,
וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה פִּינּוּ דְלֹא גְמַרִינּוּ מְסוּטָה, א"כ הַדְר' קוּשְׁיָא לְזוֹכְתָא דְנַעֲמִידְנוּ עַל הַחֲזוּקָה,
אִךְ כְּפִוּנָת הַתּוֹס' דְלֹא גְמַרִינּוּ מְסוּטָה שִׁיחֵי' שְׁנֵיהֶם וְנִדְאִים שְׁנֵיהֶם אֵי אֲפְשֵׁר לְהִיּוֹת, אֲבָל
בְּתוֹרַת ס' גְמַרִינּוּ מְסוּטָה, דְבְּתוֹרַת ס' לֹא סְתָרִי אֲהַדְדִי, וְע"כ פִּינּוּ דְגְמַרִינּוּ מְסוּטָה ה"ל
סַפְקָ דְאִוְרֵיתָא, וְכִינּוּ דְהָוִי ס' דְאִוְרֵיתָא, ע"כ מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף אַע"פ שְׂאִינוּ מִחוּסָר
כְּפוּרִים מִשּׁוּם דְהָוִי סַפְקָ דְאִוְרֵיתָא וְלֹא גָרַע מְאֻשָּׁם תְּלוּי שְׂאֵע"פ דְלֹא הָוִי מִחוּסָר
כְּפוּרִים נְמִי מְבִיא אֻשָּׁם תְּלוּי מִשּׁוּם דְאִיקְבַּע אִיסוּרָא וְהָוִי ס' דְאִוְרֵיתָא, וְע"כ מְבִיא

א"ת, ולכן בשני גזירים מביא חטאת העוף הבא על הספק נמי, אע"ג דלא הוי מחוסר כפירות משא"כ בספק דרבנן, והרא"ן דאמרין בפ"ב דנדירים (ד' יד) ורמי דר' יהודה אדר' יהודה מי אמר ר' יהודה לא מעייל אינש נפש' לספיקא ורמינהו כו' אמר רבא גבי פרי קסבר פל שספיקו חמור מנדאי לא מעייל אינש נפש' לספיקא, דאלו גבי גזיר נדאי מגלח ומביא קרבן ונאכל על ס' לא מצי לגלח, ופי' הר"ן והרא"ש מש"ס חולין בעזרה והא בפסחים (דף כב) אמרינן דר' יהודה ס"ל דחולין בעזרה לאו דאורייתא אלמא דאע"ג דס"ל דחולין בעזרה לאו דאורייתא אפ"ה אינו מביא קרבן משום חולין בעזרה משא"כ בשני גזירים דה"ל ספק דאורייתא ע"כ מביא חטאת העוף אע"פ שאינו מחוסר כפירות.

ובזה יתיישב מה שהקשה השעה"מ על המ"ל ברמב"ם (פ"ג מה' גזירות) אהא דאמרין בפ"ב דנדירים (דף יט) פל שספיקו חמור מנדאי לא מעייל נפש' לספיקא, דאלו גבי גזיר נדאי מגלח ומביא קרבן ונאכל, ועל ספיקו לא מצי לגלח, וכתבו רש"י והרא"ש דטעמא דס' גזירות חמור מנדאי משום דאינו יכול לגלח, משום דלא מצי לאתויי קרבן מספק תיפוק לי' דלא מצי עביד הקפה, דקא עבר אלאו דלא תקיפו, ולא מצי עבר עלי' מן הספק, ואולי איצטריכו להאי טעמא למאן דאסר הקפת פל הראש מדרבנן וכמו דאמרין בגזיר (דף כט) ומ"מ עדיין קשי' לי אף דנימאדאין איסורו פי אם מדרבנן מ"מ ספיקו חמור מנדאי דלא מצי עבר אדרבנן מן הס', ואולי נאמר דס"ל דבדבר דליכא תקנתא לא גזרו רבנן: וכתב ע"ז השעה"מ דמה שהקשה היכי מצי עבר אדרבנן מן הס', וכתב דאולי בדבר דליכא תקנתא לא גזרו רבנן אשתמיטת' הסוג' דגזיר (דף נט) דאמרין התם מגלחין ומביאין כו' ופרי' ואמאי דילמא לאו טמאין אינון וקא עביד הקפה אמר שמואל באשה וקטן.

ופרי' ולוקמא בגדול והקפת פל הראש לא חמי' הקפה ומדלא מוקי שמואל בהכי, ש"מ קסבר שמואל הקפת פל הראש שמי' הקפה, ולכאורה קשה דאפי' למ"ד דהקפת פל הראש לא שמי' הקפה, אעפ"כ אסור מדרבנן, אלא נדאי דלתקוני גברא שרי, ולפי מה שביארתי אפ"ש ליישב, דאפי' למ"ד מחית אינש נפש' לספיקא, אינו רק בתורת ספק וכל שהוא בתורת ספק אינו אלא מדרבנן כמו פל הספיקות לדעת הרמב"ם וע"כ פיון דספק זה אינו אלא מדרבנן, ע"כ נסתפק המ"ל אי דוחה אפי' הקפת פל הראש דהוי מדרבנן דכמו דלא דחי לר' יהודה חולין בעזרה דרבנן, אע"פ דהוי לתקוני גברא, וכמו שהוכחתי דר"י ס"ל בפסחים (דף כב) דחולין בעזרה דרבנן ה"נ לא דחי הקפת פל הראש דהוי מדרבנן דמאי אולמא האי מדרבנן מהאי דרבנן.

משא"כ בגזיר (ד' נז) גבי שני גזירים שאמר להם ראיתי א' מכם שנטמא, דהוי ס' מדאורייתא, וכמו שביארתי דגמרינן מסוטה דבר שאפשר להיות, וע"כ פרי' ואמאי דילמא לאו טמאין וקא עביד הקפה, ואע"ג דהוא ס' דאורייתא אפ"ה ס' הקפה נמי דאורייתא, וע"ז משני כמ"ד הקפת פל הראש מדרבנן וע"כ אלים הס' דאורייתא' למדחי האסור דרבנן, משא"כ בספק דרבנן כמו בספק גזירות איפשר דלא דחי אפי' הקפה דרבנן נמי וע"ז נסתפק המ"ל וא"ש: [ומזה שביארתי מוכח דלא פמה שכתב הפמ"ג בס' שושנת העמקים שנסתפק שם (פ"ל ב') דמה שכתב הראב"ד (בפ"ג מה' ציצית), דדוקא בציצית שאין בה פלאים, אנשים קאי, ואפי' לפי מה שהבין הש"א (ס' ל) דקאי אטומטום

ואנדרוגינוס היינו דהראב"ד לשיטתו' שסובר פהרמב"ם דכל ספק מ"ה שרי דא"כ
פטורין מ"ה, משא"כ למ"ד ספק פנדאי אלא שאין לוקין עליו יש לומר כל שמחויב
לעשות המצוה מס' דוחה לל"ת, ושגה בזה, דהא הכא גבי שני נזירים הוי ספק מן התורה
כמו שביארתי, ואפ"ה פריה דילמא לאו טמאין ניהו וקא עביד הקפה, ומשני באשה
וקטן ואמאי לא אמרינן דס' מן התורה ידחה הל"ת פיון דמן התורה צריה לגלח, אלא
נדאי פיון דמ"מ ספק הוא אין לו לעבור על הלאו, ועיין בסוטה (ד' פח) שפתבו וא"ת
וכי אצטריה קרא למיסר ספיקא יש לומר הפתוב אוסרה קודם שתי, פאלו היא נדאי
ואע"ג דליכא מלקות, מיהו לאו הבא מכלל עשה איכא, ואפי' אם היא טהורה נענש בב"ד
של מעלה אם הוא בא עלי' כמו על חייבי עשה ולא כשאר ספיקות כגון ספק חלב ס'
שונן נאכלו ונודע שהוא שונן אע"ג דצריה כפירה וסליחה מיהו לא חמור כחייבי עשה,
ומשמע מהתוס' דאע"ג דס' הוא מן התורה אפ"ה לא הוי כשאר חייבי עשה, ועיין בתוס'
שבת (ד' קלה) ולא ספק דוחה שבת שפתבו דלא צריה קרא שביה"ש לא ידחה שבת
דמוטב תבטל מצות מילה בשב ווא"ת כו' ע"ש, דכל שהוא בתורת ספק אעפ"י שהוא מן
התורה, אפ"ה אינו פנדאי: והכי משמע בירושלמי (פ"ד דיומא) ספק עד שלא הקטיר
נשפה הדם ס' משהקטיר נשפה הדם, להביא פר אחר, ולהכנס בדמו אין את יכול שאני
אומר כו' להביא פר אחר כו', והוא עובר משום הכנסה יתירה ובטלו עבודות אשפחת
אמר בטלו עבודות אותו היום אלמא דבטלו עבודת יוהכ"פ משום ס' הכנסה יתירה]:
והכי משמע בירושל' (ספ"ח דפסחים) יחיד שנטמא בספק רה"י בפסח ר' הושעני' רבה
אמר ידחה לפסח שני ר' יוחנן אמר משלחין אותו לדרה רחוקה, פי' דר"י סבר דס'
טומאה ברה"י דטמא לא עשהו פנדאי אלא דטמא מספק וע"כ צריה שישלחו אותו לדרה
רחוקה, דאל"ה דילמא טהור הוא ונמצא דמבטל מצות פסח בפסח ראשון, ור' הושעני'
דבה סובר דעשו אותו פנדאי דספק טומאה ברה"י טמא נדאי וע"כ אינו צריה לשלחו
לדרה רחוקה, פיון שהתורה עשאה ספק זה פנדאי, ועיין בספרי ע"י (סי' ב) מה שביארתי
שם, אלמא אע"ג שהוא מדאורי' אפ"ה פיון דבתורת ס' הוא אע"ג דספק טומאה ברה"י
הוא מן התורה אפ"ה אינו אלא ספק: ובמה שביארתי יתבאר הירושל' (פ"ח דנזיר) נזיר
שנטמא כו' יחיד שנטמא בס' רה"י בפסח ר' יוחנן אמר יעשו כספיקן ור' הושעני' אמר
יעשו בטומאה, אוף ר' הושעני' מודה בה שיעשו כספיקן לא אמר ר' הושעני' אלא לחומרי
ע"כ והוא תמוה מאוד דהא כל עיקר פלוגת' דר"י ור' הושעני' רבה אם נטמא בס' רה"י
אי הוי פנדאי או לא, ונדחקו בזה הק"ע והפ"מ.

ע"כ נראה לי דהא דקאמר אוף ר' הושעני' מודה שיעשו כספיקן, מילת' באנפי' נפש'
הוא וקאי אמתניתין דריש פרקא דשני נזירים שנטמא א' מהם וכמו שכתבו התוספ'
בנזיר (דף נו) דס' טומאה ברה"י פיון דאי אפשר לומר ששניהם נטמאו ע"כ תולין וכמו
שביארתי ע"ז אומר דאף שר' הושעני' סובר דס' טומאה ברה"י עשו אותו פנדאי, אפ"ה
מודה בה דשני נזירין דאינו אלא ס' דאל"ה יביא כל א' קרבן טומאה נדאי והטעם דלא
גמרינן מסוטה אלא דבר שאפשר להיות: ובזה יתיישב הירושל' דפסחים (פ"ז ה"ו)
ציבור שנטמא א' מהם ואינו ידוע ר' זעירא אמר יעשו בטומאה תני ר' הושעני' יעשו
כספיקן כו', אלמא דר' הושעני' סובר דיעשו כספיקן וקשה דהא ר' הושעני' סביר' לי
דספק טומאה ברה"י עשו אותה פנדאי ולפי מה שביארתי א"ש דהא דקאמר אף ר'

הושע' מודה בה שיעשו בספיקן היינו בריש פ' שני נזירים (דף נו) דהוי ס' הסותר שאי אפשר לומר ששניהם נטמאו וכמו שבארתי, וע"כ בהא דציבור שנטמא א' מהם ואינו ידוע שא"א לומר שפולם טמאים שאנו יודעים שלא נטמא רק א' מהם וא"כ הוי ס' הסותר ואינו טמא רק מספק אפילו לר' הושע' ובזה יתנישב מה שתמה שם הק"ע, וכן מה שתמה על הכ"מ ברמב"ם (פ"ז מה' ק"פ) שפסק דיתיד שנטמא בספק רה"י כמו שיתבאר במקומו ה"ז ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת וכתב הכ"מ שפסק כר' הושע' דרב' דר' יוחנן הוא.

ותמה על הכ"מ שאיך הביא סעד להרמב"ם מהירושל' הא קאמר שאף ר' הושע' מודה בה ולפי מה שבארתי דקאי דוקא על ס' הסותר א"ש, ועיין בפסחים (דף טו) בתוס' ד"ה חביות שנולד לה ס' טומאה: ובמה שבארתי דכל שהוא בתורת ספק אע"פ שאסור מן התורה אפ"ה לא הוי בנדאי, בזה נדחה מה שפכת הפמ"ג ביו"ד (סי' כח) ליישב מה שהקשה הש"ך על הב"ח שכתב דס' טריפה פטור מפיסוי מהא דאמר בן חלנין (דף פו) לר"מ רוב מעשיהם מקולקלים אבל אם היה מחצה על מחצה חייב בפיסוי.

וכתב הפמ"ג דנהו דוקא לר"מ אבל לר"ש דס"ל דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה דכתיב אשר יאכל וא"כ כיון דס' מן התורה לחומך' אפילו להרמב"ם במקום חזקה א"כ לא קרינו בה אשר יאכל דהא מ"מ אסורה מספק מן התורה וע"כ פטור מפיסוי, ולפי מה שבארתי דאינו אלא בתורת ספק א"כ אמאי פטור מפיסוי דילמא פשרה היא, ומה שכתב דהא מ"מ לא קרינו בה אשר יאכל יש לדחות מהירושל' שהבאתי דלר"י דספק טומאה ברה"י אינו אלא בתורת ס' משלחין לדרך רחוקה דדילמא טהור הוא ומבטל מצנת פסח, ואמאי צריך לשלחו דהא איש לפי אכלו וכתב ובגב"א כ"ע מודו דבעינן דחזי לאכילה כמו דאמרין בפסחים (דף עח) הרי שהיה חולה בשעת שחיטה כו' אין שוחטין וזרקין עליו עד שיהיה חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה כמאן נימא רבנן היא ולא ר' נתן, אפילו תימא ר' נתן גב"א דחזי לאכילה בעינן וא"כ אמאי משלחין אותו לדרך רחוקה הא אפילו אינו טמא רק על צד הס' אפ"ה לא הוי איש לפי אכלו כיון שהוא טמא מספק וא"כ לא גרע מחולה.

(וכה"ג הקשו התוס' בפסחים (דף סט) דאי שוחטין וזרקין על טמא שרץ אמאי כתב רחמנא טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא איש לפי אכלו לעכב, ונראה לרשב"א דאיצטרף לאשמועינן דחייב בפסח שני דלא נימא דמקפטר משום דשני תשלומין דראשון ניהו): אלא ודאי דכיון שהוא טמא רק מספק אף שאינו ראוי לאכול אפ"ה לא מקרי אינו ראוי לאכילה רק בתורת ספק וע"כ סובר ר' יוחנן דמשלחין אותו לדרך רחוקה דאל"ה דילמא הוא טהור ונמצא מבטל מצנת פסח, וה"נ אע"ג דכתיב אשר יאכל וס' טריפה אסור לאכול מן התורה מספק אפ"ה חייב בפיסוי משום דכיון דהוא בתורת ספק א"כ דילמא פשרה היא והוי אשר יאכל אלא שאנו מטריפים אותו מחמת ספק: והכי משמע קצת מהא דתנן (פ"ב דביפורים) כיצד שנה לבהמה כו' ואינו נלקח בכסף מעשר לוכל בירושלים ובירושלמי שם ואפילו בשעה שהיו לוקחים בהמה לבשר תאנה אינו נלקח בכסף מעשר ליאכל בירושלים וע"ש מה שפי' מהרא"פ לא מיבעי חי' בנדאי דלא יקח ע"ש באנרף והנה טעה טעות גדול שסבור המפרש מהרא"פ שחי' אינו נלקח

בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יוֹתֵר מִבְּהֶמָה, וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ הָא דְאָמְרִינָן בְּמִנְחוֹת (דף פא) ע"ש בְּרֵש"י דְכָף הוּא הַדִּין לַעֲשׂוֹת לִיקָח מִמַּעוֹת מ"ש בְּהֶמָה לְשִׁלְמִים וְחִי לְבָשָׂר תֵּאָנָה וְהַעוֹר יִצָּא לְחֻלְיִין ע"ש בְּרֵש"י וְתוֹסֵפֶת וּבִפְנֵי הַר"מ וְהַר"ש, וְע"כ נִרְאֶה לִי שְׂצָרִיף לְגָרוֹס בִּירוּשָׁלַיִם וְאִפְּיֵלוּ בְּשַׁעֲהָ שֶׁהִי לֹקַחְחִין חֲזָה לְבָשָׂר תֵּאָנָה אֵינוֹ נִלְקַח בְּכֶסֶף מֵע"ש לְאַכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, וְכִמוֹ דְאָמְרִינָן בִּירוּשָׁלַיִם פ"א דמ"ש בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים לֹקַחִים בְּהֶמָה לְבָשָׂר תֵּאָנָה וְהִי מְבָרִיחִין אוֹתָן מֵע"ג הַמִּזְבֵּחַ חֲזָרוּ לֹמַר לֹא יִקְחוּ אִפְּי חִי אִפְּי עוֹפוֹת, וְע"ז אוֹמַר וְאִפְּי בְּשַׁעֲהָ שֶׁהִי לֹקַחְחִין חִי לְבָשָׂר תֵּאָנָה אֵינוֹ נִלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְאַכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם וְהַטַּעַם דִּילְמָא בְּהֶמָה הִיא, וְהִנֵּה הַתּוֹסֵפֶת בְּמִנְחוֹת פְּתָבוּ הַטַּעַם וְנ"ל וְהָא דְשָׂרִינָן חֲזָה לְבָשָׂר תֵּאָנָה טָפִי מִבְּהֶמָה נִרְאֶה דְנִפְקָא לָן מֵהָא דְתַנְיָ בְּסִפְרֵי וְאַכְלִתָּ מַעֲשֵׂר דְגִגְדָּה מֵה לְהֵלֵן שְׁלָמִים אַף כָּאֵן שְׁלָמִים כּו' וְהָא דְרָשָׂא לֹא שִׁיכָא בְּחֲזָה אֶלְא בְּבִהֶמָה הָרְאוּיָה לְקַרְבָּן וְא"כ לְכַאוּרָה אֲמַאי לֹא יִקְחוּ כּוֹי לְבָשָׂר תֵּאָנָה פִּינּוֹן דְסוּף סוּף לֹא יָכוֹל לְהַקְרִיב הַכּוֹי מִשׁוּם סָפֵק חֲזָה א"כ אֲמַאי לֹא יִקְחוּ אֵת הַכּוֹי לְבָשָׂר תֵּאָנָה כְּמוֹ חֲזָה דַא"א לְהַקְרִיב וְע"כ לֹקַחְחִין לְבָשָׂר תֵּאָנָה נְכוּי נְמִי אָסוּר לְהַקְרִיב מִשׁוּם סָפֵק חֲזָה וְא"כ אֲמַאי לֹא יִקְחוּ אוֹתוֹ לְבָשָׂר תֵּאָנָה פִּינּוֹן דְאָסוּר לְהַקְרִיב אוֹתוֹ שְׁלָמִים, אֶלְא וְדַאי פִּינּוֹן דְזָהוּ מִחַמַּת סָפֵק חֲזָה ע"כ אֵין לֹקַחְחִין אוֹתוֹ לְבָשָׂר תֵּאָנָה מִשׁוּם ס' בְּהֶמָה אֵע"פ שְׁסוּף כָּל סוּף אֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְרִיבוֹ לְשִׁלְמִים מִחַמַּת ס' אֵע"פ"כ אֵין לֹקַחְחִין אוֹתוֹ לְבָשָׂר תֵּאָנָה: וְכֵן מְצִינוּ בְּאֲשֶׁם תְּלוּי אֵע"ג דְמַבִּיא עַל סָפֵק דְקַבִּיעַ אִיסוּר' וְא"כ הָיוּ ס' דְאוֹרֵיית', וְחִיבִיתוּ הַתּוֹרָה לְהַבִּיא א"ת מִסָּפֵק אִם חֲטָא, אֵפ"ה אֵינוֹ רַק בְּתוֹרַת ס' וְלֹא בְּתוֹרַת וְדַאי כְּמוֹ דְאָמְרִינָן בְּכַרִּיתוֹת (דף יח) דְהַשׁוּחַט אֲשֶׁם תְּלוּי בְּחוּץ ר"מ מְחַיֵּיב וְחֲכָמִים פּוֹטְרִים דְבָעֵי קַבִּיעוּת' לְאִיסוּר' וְכִמוֹ שְׁפַתְהָ הַלַּח"מ לְדַעַת הַרְמַב"ם בְּפ"ה מֵה' מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת דְאִפְּיֵלוּ רַבְּנָן דְאָמְרֵי דְגָמַר וּמְקַדִּישׁ הֶכָא מוֹדוּ דְפִטוּר הַמְקַרִּיב בְּחוּץ דַאֵע"פ שְׁהַקְדִּישׁוּ מ"מ פִּינּוֹן דְלֹא הִנָּה סָפֵק חֲטָא לֹא הִנָּה מְקַדִּישׁוֹ לֹא הָיוּ הַקְדִּישׁ גָּמוּר וְלֹא חִיבִיתוּ הַתּוֹרָה רַק עַל צַד הַסָּפֵק בְּלִבְד, וְעֵינָן בְּרַמְב"ם (פ"ח מֵה' מַעֲשֵׂה"ק ה"ו) בְּהַתּוֹסֵפֶתָא שֶׁהִבִּיא הַרְאָב"ד וּמֵה שְׁפַתְהָ הַכ"מ שָׁם, וְעֵינָן בְּפ"ג (שַׁעַר הַתַּעֲרוּבוֹת) עַל מֵה שְׁפַתְהָ הַצ"צ דְאֲשֶׁם תְּלוּי בָּא עַל הַסָּפֵק, וְאִפְּיֵלוּ נוֹדַע לוֹ אַח"כ שְׂאָכַל שְׁוֹמֵן לֹא הָיוּ כְּמַבִּיא חוּלִין בְּעֲזָרָה וּבִיצָה נְמִי כַה"ג כּו' וְכַתְּבַת עָלָיו הַפ"ג מ"ש אִם נוֹדַע אַח"כ לֹא הָיוּ כְּמַבִּיא חוּלִין בְּעֲזָרָה לֹא יִדְעָנָא מַאי נ"מ וּמַאי הָיוּ לִי לְמִיעֵבַד, וְאִי נוֹדַע קוֹדֵם זְרִיקַת דָם אֲפָשָׂר דַאֵה"נ דְלֹא יִזְרוֹק וְהַבָּשָׂר יִשְׂרָף דְהָיוּ חוּלִין בְּעֲזָרָה ע"ש, וּמֵה שְׁפַתְהָ אֲפָשָׂר הוּא תַמו' דְהָא מִשְׁנָה מְפֹרָשֶׁת בְּכַרִּיתוֹ (דף כג) אִם מִשְׁנִשְׁחַט נוֹדַע לוֹ יִשְׁפֹף הַדָּם וְהַבָּשָׂר יִצָּא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה, וְאֲפָשָׂר דְכּוֹנְנַת הַצ"צ הוּא עַל הָא דְתַנּוּן הַתָּם נִזְרַק הַדָּם וְהַבָּשָׂר יִאָּכַל וְאָמְרִינָן בְּגַמ' (דף פד) מִשׁוּם דְכַתִּיב וְלֹא יִדַע וְהוּא לֹא יִדַע בְּשַׁעַת סְלִיחָה, וְע"כ יִאָּכַל הַבָּשָׂר וְא"כ מְסַתְּמ' לִית בַּה חוּלִין בְּעֲזָרָה מִשׁוּם דְכִיפָר עַל הַסָּפֵק וְדוּק: וְהָכִי מוּכַח נְמִי מִמֵּה דְאָמְרִינָן בִּיבָמוֹת (דף מא) מֵהוּ שְׁיִחְלִץ בְּתוֹף ג' כּו' קָרָא עָלָיו הַמְקַרָא הִנָּה אִם לֹא יִחְפֹּן הָא אִם חֲפִץ יִבֵּם כָּל הָעוֹלָה לִיבּוּם עוֹלָה לְחִלְצָה מִתִּיב רַב חִינָנָא הַסְפִּיקוֹת חוּלְצוֹת וְלֹא מִתְּיַבֶּמֶת כּו' הָכִי הַשְׁתָּא הַתָּם אִם יָבוּא אֵלָי וְיֹאמַר דְהָא קִידָשׁ בֵּת חִלְצָה וְיִבּוּם הוּא הֶכָא אִם יָבוּא אֵלָי וְיֹאמַר דְהָא לֹא אֵיעֵבְרָא מִי מִשְׁגָּחִינָן בִּי דְהָא קִטְנָה דְלֹא בֵת עֵבוּרִי הִיא, וְאֵפ"ה צְרִיכָה לְהַמְתִּין ג' חֲדָשִׁים אֶלְמָא דַאֵע"ג דְמִסָּפֵק אֵינוֹ עוֹלָה לִיבּוּם אֵפ"ה עוֹלָה לְחִלְצָה מִשׁוּם דָּאִם יָבוּא אֵלָי וְיֹאמַר, אַף הַתָּם הוּא מִשׁוּם דְעַל צַד שְׁחוּלְץ הִינָנוּ מִשׁוּם דְשָׂמָא הָא קִידָשׁ ע"ז הַצַּד

מקרי דעולה ליבום אם היינו יודעים, אף שאין אנו יודעים עז אומר אם יבוא אלי' ויאמר כו', והרא' דהא אומר דקטנה לאו בת עבורי היא, ואפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים אע"ג שזהו רק מדרבנן, אפ"ה פיון שהוא על ב' הצדדים דאפילו לצד שלא נתעברה צריכה להמתין ג' חדשים ע"כ מקרי דאינו עולה ליבום משום דהוא על כל פנים אפי' לצד שחולצות משום דילמא לא נתעברה דהא אפילו קטנה שאינה ראויה לילד בעינן ג' חדשים ע"כ מקרי דאינו עולה ליבום: והק"ע שגה בזה דביבמות בירושל' אמרינן התם (בפ' טז ה"א) רב שאיל לרבי חי' רובה ותמתין שלשה חדשים ותחלוץ מיד מה נפשך אם בן קנימה הרי לא נגעה בחליצה אם אינו בן קנימה הרי חליצתו בידה, וע"ש בק"ע שפתיב וז"ל וקשה תקשי לרב אמתניתין דהחולץ למה לא תחלוץ קודם ג' חדשים, והכי פריה לעיל הירושל' ותירץ דהתם משום הבחנה, והא דלא חליצה מיד ואח"כ תמתין ג' חדשים תירץ דחיישינן שמא תנשא ועיין בבלי (דף מא) ע"ש עכ"ל, ושגה בזה דהתוס' הקשו שם דנימר דחיישינן שמא תנשא ודחו לה ע"ש, והטעם הוא משום דבג' חדשים א"א לה לחלוץ משום דכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה דאפילו אם יבוא אלי' ויאמר דלאו בת עבורי היא מי משגח בי' דהא קטנה דלאו בת עבורי היא ואפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים משא"כ גבי צרתה לאחר ג' פריה הירושל' ותחלוץ ממ"נ דאם נתעברה הצרה אינה צריכה חליצה דמותרת בלא חליצה דלא ידע השתא אפתי מהא דהגולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם עד דמסיק הירושל' לבסוף ואם אינה מעוברת יוצאה בחליצה אע"ג דאינו עולה ליבום דילמא צרתה מעוברת ואפ"ה מותרת בחליצה משום דאלו יבוא אלי' ויאמר דלא נתעברה הצרה היתה עולה ליבום וע"כ הוי כמו עולה ליבום וקמו דמסיק הש"ס ביבמות (דף מא) גבי הספיקות חולצת ולא מתניבמת הכי השתא התם אם יבוא אלי' ויאמר דהא קידש בת חליצה ויבום הוא, אבל הקא כו' דהא קטנה דלאו בת עבורי היא ואפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים, והכא נמי אלו יבוא אלי' ויאמר דצרתה אינה מעוברת חליצתה חליצה וע"כ פריה שפיר דתחלוץ ומותרת ממ"נ דאם נתעברה מותרת בלא"ה לפי הס"ד דלא ידע דהגולד אינו פוטר עד שיצא כו' ואם אינה מעוברת יוצאה בחליצה, ולא אמרינן בזה כל שאינו עולה ליבום כו' כמו שביארתי: ועיין בשעה"מ (הלכות איסורי ביאה) מה שהביא בשם מהריב"ל שנסתפק לו היכא דמחולקים רבנותא באיסור ערוה קצתם אומרים שהיא אסורה לבעלה וקצתם אומרים שהיא מותרת, אי אזלינן בתר המחמיר פיון דהוי דבר שבבערוה או דילמא לא נוכל לכופו לגרש, פי היכי דלא ליהוי גט מעושה, וכתב דאפשר לומר בס' דמציאות פגון ס' קרוב לו וס' קרוב לה וכינצא בה מוציאין אותו בע"כ פינודס' דאוריית' הוא וד"ת מוטלת עליו לגרשה ה"ל גט מעושה כדין אבל הכא דמספק' לן הלכת' כמאן אין מוציאין אותה בע"כ פיון דלכשת"ל דהלכה כמאן דמיקל ה"ל גט מעושה, אלמא דס' דדינ' הוא רק בתורת ס': ובזה יש ליישב הא דמשמע בפ"ק דב"מ (דף ו) דאם תקפו פהו אין מוציאין אותו מידו הוי לגמרי כדידנ' ונכנסין לדיר להתעשר ואינו פוטר ממונו במונו של פהו משום דהוי לגמרי כדידנ', ובב"ב (דף פא) אמרינן שם דלר"מ באילן א' דספוקי מספק' לי ולרבנן בשני אילנות דמביא ואינו קורא ופריה ודילמ' ביכורים גינהו ובעי קרי' ואמאי לא נימא פיון דספוקי מספק' לי א"כ מספק לא קנה קרקע וא"כ הוי כמו דלית לי קרקע ואמאי מביא, וכבר הארכתי בזה לקמן בתשובה (סי' כב) ולפי מה שכתב מהריב"ל

אָפֿשֶׁר לומר דס' דמציאות פמו בס' בכור פינון דאמרינו דתקפו פהו אין מוציאין אותו מיזו, ע"כ הוי בתורת נדאי משא"כ בס' דדינ' דגרע יותר דאין לומר בזה פינון דקי"ל דארעא בתזקת מ"ק קניימי ע"כ הוי פמי שאין לו קרקע בנדאי דדילמ' הלכה כמ"ד דיש לו קרקע, ועי' לקמן (סי' כב) מה שפתי שם, ובזה נדחה ג"כ מה שפתי האחרונים דס' דדינא הוי פמו דאיבע איסור' ונחמיר יותר מס' דמציאות דלפי מה שפתי מהריב"ל דבספק דמציאות כופין לגרש, משא"כ בס' דדינ' אלמא דס' דדינא גרוע יותר מס' דמציאות.

ועוד תמוה לי ביותר, מה שראיתי להפמ"ג ביו"ד (סי' כה ס"ק כז) שפתי הב"ח דס' טריפה פטור מפיסוי משום דלא קרינו בי' אשך יאכל, דלא מיבעי למ"ד דס' דאורייתא אסור מן התורה א"כ לאו בכלל אשך יאכל הוא אלא אפי' להר"מ ז"ל דמדרבנן הוא דאסור, מ"מ הא כתב בשורש הא' דכל מידי דרבנן הוי ג"כ בכלל לאו דלא פטור, וא"כ לא קרינו בי' אשך יאכל, וע"כ אפי' אם הוא מדרבנן, אפי"ה פטור מפיסוי: והוא תמוה דהא אמרינו בתולין (ד' פה) אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים, ור' שמעון בביסוי הדם ושנאו בלשון חכמים, דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה, ואפ"ה אמרינו בפ"ב דתולין (ד' כז) השוחט ונתנבלה בידו והנותר והמעקר פטור מלקסות, ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התור' נחירתו זו היא שחיטתו וליבעי פיסוי, אלמא אע"ג דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ומדרבנן הוא דאסור, אפ"ה בעי פיסוי, ולא אמרינו דלא קרינו בי' אשך יאכל, והכי אמרינו בתולין (ד' פו) לא מיבעי קאמר לא מיבעי צא טרוף דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה אכל צא נחור אימא אין שחיטה לעוף מן החורה, נחירתו זו היא שחיטתו וליבעי פיסוי, קמל"ן פאשך צויתיה, אלמא אע"ג דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה, ואע"ג דמדרבנן אסור לאכול, אפ"ה ה"א שחיטה ראוי', היא ובעי פיסוי: נחזור על הראשונות למה שפתי הרמב"ם (פ"י מהלכו' שגגות דאינו מביא חטאת העוף, דאפשר לכאורה ליישב עוד על מה שהקשה השעה"מ דהא גבי ס' נזיר שנטמא מביא חטאת העוף בספק, אע"ג שאינו אסור לאכול בקדשים דלכאורה אפשר לומר דהטעם דאינו מביא חטאת העוף הבא על הספק, דהתם הוא לכפרה ובכפרה בעינו דוקא ידיעה בתחילה וכמו דאמרינו בכריתות (דף ז) אלו מביאין קרבן כו' מאי עבדין כו' וחטאת העוף ס' ומתגי ומי אית לי' לר' יוסי תנאה והתנן ר' שמעון אומר מביא שניהן חטאת אחת, ר' יוסי אומר אין שניהן מביאין חטאת אחת אלמא לר' יוסי לית לי' תנאה, אמר רבא מודה ר' יוסי במחוסר כפרה מ"ש התם גברא בעי ידיעה דכתיב או הודע אליו חטאתו הילכף לא מתנין ומתני, אבל הכא כי מתנין נשים קרבן לאשתרוני' באכילת קדשים כדתני סיפא דההיא ר' יוסי אומר כל חטאת שהיא באה על חטא אין שתיים מביאות אותם, וא"כ פינון דבחטא בעינו דיעה בתחילה א"כ בספיק' דדינ' אינו יודע שפתי קרבן א"כ מהו הפעולה שביביא חטאת העוף, והא דמביא חטאת העוף הבאה על הספק היינו דוקא במחוסרי כפרה דבמחוסרי כפרה לא בעינו דיעה בתחילה פמו שמוכח בכריתו' (דף ז) ואפשר לומר פינון שידע שחטא, אע"פ שאינו יודע שפתי קרבן אפ"ה יכול להביא חטאת העוף על הספק פינון שמ"מ ידע שהוא חטא אע"ג דמבעי לי' בגמ' אם מתחייב קרבן עולה ויורד אעפ"כ יודע בעצמו שחטא, ובזה יתיישב מה שהקשיתי בספרי

עמק יהושע (דרו' ח) על המקנה שכתב שיביא אשם מעילה או בעדו או בעד השלית, והקשיתי שם דהא לדעת הרמב"ם בעיניו באשם מעילות ידיעה בתחילה ע"ש באריכות, אבל אי אמרינו דכיון שידע שחטא אעפ"י שאינו יודע שמחוייב קרבן אפ"ה מצי לאתויי על הספק לא קשה, ועיין ברמב"ם (סוף ה' שגגות ה"ה) הורה עם ב"ד בשגגה ושגגו הם בדם והוא בחלב אינו מתכפר לו עם הצבור אלא מביא פר לעצמו, ועיין שם בכ"מ ק ודוק היטב: אבל נ"ל דאין צריך לכל זה דכוננת הרמב"ם דאינו מביא חטאת העוף הבא על הספק דאע"ג דמיבעי' לי' בגמ' אם צריך להביא קרבן, אפ"ה ה"ל ספק ידיעה וחטאת העוף הבא על הספק מכפר לפי אופן הידיעה כמו אשם תלוי דבא על הספק, והא דבעינו ידיעה בתחילה היינו דאם נודע לו אח"כ אינו מספיק מה שהביא בתחילה בספק ידיעה והא דאמרינו בכריתו' (דף כב) על פלוגת' דר' טרפון ור' עקיבא דאמר רבא מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה, דאל"ה איך מצי להביא על הספק ולהתנות אם ודאי מעלתי כו' דאי אשם בעי ידיעה בתחילה הא לא ידע מתחילה היינו משום שאם יודע לו בסוף לא מהני מה שנודע לו בתחילה בספק שיתכפר על ודאי ידיעה שאח"כ אבל מ"מ לכל הפחות מהני על ספק ידיעה, ע"ז אומר דמדברי שניהם נלמוד דאשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה, דאל"ה מהו הפעולה שיתנה הא על הספק מביא אשם תלוי, ואם יתנודע לו אח"כ לא יהא פעולה דהא לא הי' לו תחילה ידיעה ודאית, אבל מ"מ מועיל על ידיעת ספק, ועיין בשבת (דף עב): ובזה יתיישב מה שהקשה המ"א (ברי' או"ח) דמהו הפעולה אם יאמר אם נתחייבתי חטאת פנין דחטאת בעי ידיעה בתחילה, א"כ מהו הפעולה פנין דאין לו ידיעה בתחילה ע"ש, דלפי מה שביארתי דלפי אופן הידיעה היא הפירה א"כ מתכפר במקצת, וא"כ פנין דמצד האמירה לא הוי חולין בעזרה דזה הי' ניח' לי' להמ"א דאע"ג דאינו יודע בבירור אם חטא, אפ"ה מצי למימר אם נתחייבתי חטאת דבאמירה לית' משום חולין בעזרה אלא דהי' קשה לי, דמהו הפעולה, דלפי מה שביארתי מכפר על ס' ידיעה לפי ערוך הידיעה כמו אשם תלוי, וכ"ת א"כ הא אומר אם נתחייבתי אשם תלוי זה אינו דהא יש פמה דברים שאין מביא עליהם אשם תלוי פגון בקרבן עולה ויורד, ע"כ יאמר אם נתחייבתי חטאת דהא הרמב"ם כתב דהא שאין מביא חטאת העוף הבא על הספק הוא משום חולין בעזרה, וע"כ יכול לומר אם נתחייבתי חטאת פנין שאין בזה משום חולין בעזרה [ובזה יתיישב מה שדקדק הק"ע בירושל' (פ"ק דנדריים) על הא דאית' בנדריים (דף י') ר"י אומר חסידים הראשונים היו מתאוין להביא קרבן חטאת, ופי' רש"י לפי שאין כו' שהיו מתיראים שלא יעשו שום חטא, ורוצים להביא קרבן להתכפר עליהם, משמע שהיו מביאין חטאת זה להתכפר עליהם על ס' חטא, אחר שלא נודע להם, והקשה הק"ע דהא חטאת בעי ידיעה בתחילה דכתיב או הודע אליו חטאתו, והביא מה שכתב המג"א (סי' א) ואף שמדברי רש"י בשבת (דף עא) משמע דלא בעי ידיעה בתחילה מ"מ למסקנ' בעי ידיעה כו' ע"ש שנדחק בזה, אבל לפי מה שכתבתי דמכפראפי' על ס' ידיעה נמי, והא דבעי ידיעה היינו אם נתנודע לו אח"כ אינו מספיק לו הס' ידיעה וצריך קרבן אחר א"ש]: ולפ"ז בודאי אין פוננת הרמב"ם משום דבעי ידיעה בתחילה אלא כמו שכתב משום דלא אשתרי אלא במקוסר כפירה, ומה שהקשה השעה"מ דהא גבי ס' נזיר נמי מביא חטאת העוף הבאה על הס' הוא כמו שביארתי לעיל דהתם הוי ס' מן התורה, אבל הכא פנין דהוי ספיק' דדינא אינו ס'

מן התורה לדעת הרמב"ם דספיק' דדינא לא הוי איקבע איסור' (ועוד אפ"ש לומר דהא דבס' נזירות מביא חטאת העוף הבאה על הספק משום דנזירות דמי נמי למחוסר פפ"ה, וכמו דאמרינן בכריתות (דף ח) ארבעה מחוסרי פפ"ה כו' ר"א בר"י אומר כו' נזיר ליינו ותגלחתו ולטומאתו: עכ"פ ממה שכתב הרמב"ם דאינו מביא חטאת העוף על ספיקא דבעי' לי' בש"ס, מוכח דסבירא לי' דספיק' דדינא לא הוי איקבע איסורא, דאל"ה אמאי לא תדחה להא דס' חולין בעזרה וכ"ת דהרמב"ם ס"ל דחולין בעזרה דאורייתא וכמו שנסתפק בזה הכ"מ ברמב"ם פ"ב מה' שחיטה, אפ"ה אפ"ש לומר דהכא חולין בעזרה לא הוי אלא דרבנן, וכמו שאבאר דהנה בס' שושה"ע פ"ל יא וְהֵאָחֲרוּנִים תְּמָהוּ עַל רִשׁוֹי שְׁפֵתַי בְּכָרִיתוֹת (דף ז) שם ובכריתות (דף כז) ובדין הוא דחולין בעזרה לא אסרה תורה כ"א מליקה, והיינו נוחר ומעקר דפטור והקשה שם מסוג' דנזיר (דף כט) דאמרינן התם מניין לחטאת העוף שהיא באה על הס' כו' אי מה זכר מביא קרבן ונאכל אף נקיבה מביאה קרבן ונאכל, אמרת לא אם אמרת בזכר שכן איסור א, תאמר בנקבה שכן שני איסורין לאו איסור נבילה וחולין בעזרה, ואם איתא כדברי רש"י דבמליקת חטאת העוף ליכא בזה משום חולין בעזרה, א"כ לא הוי רק איסור א', ובאמת הוא מבואר בירושלמי כמו שפ' רש"י דאמרינן בירושלמי דנזיר (פ"ד) ר' יוסי בר' חנינא שאל מליקת העוף שלו מהו שתאכל, עד דאת מקשי לה למליקת העוף קשי לשחיטת העוף תמן ס' א' וכא שני ספיקות, א"ר מני אפי' הכי ספק א' הוא, כהדא דתני הנוחר והמעקר אין בו משום שחיטת חולין בעזרה, רבנן דקיסרין בשם ר' יוסי בר' חנינא אפי' הכא ס' א' אינו כמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, א"כ מבואר בירושלמי כפי' רש"י: ומה שהקשו דא"כ איך אמרינן בנזיר (שם) דהוי תרי איסורים אפ"ש לומר דאע"ג דהוי נוחר, אפ"ה אי הוי נאכל הוי נחירתו זו היא שחיטתו כמו שכתבו התוס' ביומא (דף סד) דחיתו לצוק זו היא שחיטתו ונאפי' לר"ש שסובר דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה, אפ"ה פיון דמתירתו באכילה הוי שחיטה ראוי' ונחירתו זו היא שחיטתו וכה"ג אמרינן בחולין (דף פו) נחירתו זו היא שחיטתו [אף דהירושלמי סובר דאפי' את מתירו באכילה אפ"ה לא הוי שחיטה, והש"ס דילן סובר דאם את מתירו באכילה הוי שחיטה] ועיין בתוס' חולין בפ' פיסוי הדם (דף פ"ג) בהא דאמרינן התם ובמוקדשין מ"ט לא, וכתבו התוס' בקדשי מזבח נמי קא בעי כדמוכח הסוג'י, ואע"ג דהנוחר והמעקר פטור מלכסות, היינו משום דאסור באכילה, אבל הכא משתרי באכילה במליקה, וגבי פיסוי הדם לא כתיבה שחיטה אלא שפיכה עכ"ל ונהרי להד' כתבו התוס' דכיון דמשתרי באכילה לא הוי בכלל הנוחר והמעקר, אף מה שכתבו התוס' דלא כתיב שחיטה אלא שפיכה, משמע דאי הנה כתיב שחיטה, אע"ג דמשתרי באכילה, אעפ"כ לא הי' חייב בפיסוי משום דנוחר ומעקר לא מקרי שחיטה, וקשה לי דהא כתבו התוס' ביומא (דף סב) ובחולין (ד' פב) בד"ה עגלה ערופה אינה משנה דאמאי לא קאמר דשוחט דמתניתין היינו עורף ופטור לר"ש משום דלא חזי לאכילה, ולרבנן חייב משום דעריפתה זו היא שחיטתה: ובירושלמי (פ"ט לסוטה) א"ר ינאי דברי ר' מאיר אפי' ערפה חייב ר' יעקב בר' אחא כו' בשם ר' שמעון בן לקיש אפי' דברי ר' מאיר ערפה פטור, כי דלדברי ר' מאיר דקא סבר דשחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה ע"כ אפי' ערפה נמי חייב משום אותו ואת בנו, דעריפתה זו היא שחיטתה, וכן אמרינן (בפ"ט דסוטה) חד סב שאיל לרבנן דקסרין עריפתה מהו שתטהר

טְרִיפְתָה מְטוֹמְאָתָה, אָמְרִין לִי וְלֹא מִתְנִיתָא הַשׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרִיפָה, אָמַר לֹוּן מָה אָנּוּ
בְעֵינֵי טְרִיפָה וְאֵתוֹן מִיִּיתִין לִי שְׁחוּטָה, אָמְרִין לִי לֹא כֵן אָמַר ר' יֶאֱנָאי דְבָרִי ר' מֵאִיר
אִפִּי טְרִפָה חֲזִיב אֲלֵמָא דְאָמְרִינּוּ עֲרִיפְתָה זֹו הִיא שְׁחִיטָה אִפִּי בְּאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ דְכִתִּיב
שְׁחִיטָה אֲלֵא דִלְר"ש פְּטוֹר מִשׁוּם דְּהוּי שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּי' דְאָסוּר בְּאַכִּילָה: [וְמָה שְׁפָתַב
הַפ"מ שֶׁם דְּהֶרְמֵב"ם פֶּסֶק בִּפִּי"ב מֵה' שְׁחִיטָה דְדִנְקָא בְּשׁוֹחֵט עֲגֵלָה עֲרוּפָה מִיִּחִיב מִשׁוּם
אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ אֲבָל לֹא בְעוֹרָף עִי"ש טְעָה בְּזָה דְּהֶרְמֵב"ם נִקֵּט לִישְׁנָא דְמִתְנִיתִין אֲבָל
לְדִינָא מוֹדָה דְאִפִּי עֲרִפָה חֲזִיב דְעֲרִיפְתָה זֹו שְׁחִיטְתָה דְהָא הֶרְמֵב"ם פֶּסֶק בְּסוּף הַלְכוֹת
עֲבוּדַת יוֹהֵכ"פ (פ"ד הַלְכָה י"ז) דְאָם נַעֲשֶׂה מְחֻסָּר זְמַן נִפְסֵל כְּגוֹן שְׁנִשְׁחֲטוּ אִמּוֹ לַחֲוֵלָה
בִּיּוֹה"כ שְׁדַחֲתוֹ לַעֲזָאוֹל זְהוּ שְׁחִיטְתוֹ, וְהוּא פְּרָבָא בְּיוֹמָא (דָּף סב) דְדַחֲתוֹ לְצוּק זְהוּ
שְׁחִיטְתוֹ, וְה"נ לַעֲנִין ע"ע עֲרִיפְתָה זֹה שְׁחִיטְתָה]: וְא"כ בְּמַלְיקַת חֲטָאת הָעוֹף דְמוֹתֶרַת
בְּאַכִּילָה אִפִּי לְר"ש הוּי שְׁחִיטָה רְאוּי', וְאֵע"פ דְּהוּי נוֹחֵר אָמְרִינּוּ דְמַלְיקַתוֹ זֹו הִיא
שְׁחִיטְתוֹ וּלְפ"ז מָה שְׁפָתַבו הַתּוֹס' הַטַּעַם מִשׁוּם דְכִתִּיב שְׁפִיכָה צ"ע: וְהִשְׁתָּא אִישׁ הַסּוּגִי
דְנִזִּיר (ד' כט) דְאִי הוּי נֶאֱכָל הוּי תְרִי אִיסוּרִין מְלִיקָה וְחֻלִּין שְׁנִשְׁחֲטוּ בְעֲזָרָה דְהוּי שְׁחִיטָה
רְאוּי', אֲבָל אִם לֹא נֶאֱכָל הוּי שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּי', וְהֶרְמֵב"ם פֶּסֶק לַעֲנִין חֻלִּין שְׁנִשְׁחֲטוּ
בְעֲזָרָה כְּר"ש, דְשְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּי' לֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה, בִּפ"ב מֵה' שְׁחִיטָה ה' ב', שְׁפָתַב
דְאָם נִמְצָאת טְרִיפָה מוֹתֵר בְּהִנְאָה וְלֹא הוּי חֻלִּין בְעֲזָרָה, וְא"כ פִּינּוּ דְשְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּי'
לֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה בְּחֻלִּין שְׁנִשְׁחֲטוּ בְעֲזָרָה א"כ נִיחָא מֵה שְׁפִי רש"י בְּכַרִּיתוֹת (ד' כו)
שְׁפָתַב וּמִשׁוּם חֻלִּין בְעֲזָרָה נְמִי לִיכָא לְמִימֵר דְלֹא אֲסֵרָה תּוֹרָה אֲלֵא שְׁחִיטָה אֲבָל מְלִיקָה
לֹא כו' דְהֵתָם הוּא אֲלִיבָא דְמִסְקָנָא דְאִינוּ נֶאֱכָלֶת, וְע"כ לֹא הוּי שְׁחִיטָה וְהָא דְאָמְרִינּוּ
בְנִזִּיר (שָׁם) לֹא אִם אָמַרְתָּ כו' תֵּאמֵר בְּנִקְבָה שְׁשֵׁנִי אִיסוּרִין, מֵאִי לֹאוּ אִיסוּר גְּבִילָה וְחֻלִּין
בְעֲזָרָה הִינּוּ אִם תֵּאמֵר שְׁחֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַס' יֵהִי נֶאֱכָל כְּמוֹ דְאָמְרוּ הֵתָם אִי מָה
זָכַר מְבִיא קֶרְבֵּן וְנֶאֱכָל, אִף נִקְבָה מְבִיאָה קֶרְבֵּן וְנֶאֱכָל, וְע"ז אוֹמֵר לֹא אִם אָמַרְתָּ בְזָכַר
שְׁכֵן אִיסוּר א', תֵּאמֵר בְּנִקְבָה שְׁכֵן שְׁנֵי אִיסוּרִין, הִינּוּ אִם תִּתִּיר בְּאַכִּילָה יֵהִי שְׁנֵי אִיסוּרִין
מְלִיקָה וְחֻלִּין שְׁנִשְׁחֲטוּ בְעֲזָרָה, דְהָא תֵּהִי הַמְלִיקָה כְּמוֹ שְׁחִיטָה רְאוּי', אִם תִּהְיֵה מוֹתֶרַת
בְּאַכִּילָה, [וְאֵע"ג דְהֵתָם מְשֵׁנִי אֲלִיבָא דְר"ל וּבִירוּשְׁלָמִי (פ"ט דְסוּטָה) ס"ל דְדְבָרִי ר"מ
עֲרִפָה פְטוֹר, וְא"כ אִפִּי יֵהִי מוֹתֵר בְּאַכִּילָה, אִפ"ה לֹא אָמְרִינּוּ מְלִיקַתָה זֹו הוּא שְׁחִיטְתָה
אֲפֻשֶׁר לֹוֹמֵר דְהַש"ס דִּילָן יִחְלוֹק עַל הִירוּשְׁלָמִי בְּזָה וְאִפִּי לְר"ל נְמִי אָמְרִינּוּ דְעֲרִיפְתָה
זֹו הִיא שְׁחִיטְתָה וּבְזָה יֵהִי נִדְחָה מֵה שְׁפָתַב הַק"ע שֶׁם לְתַרְזַן עַל קוֹשְׁי' הַתּוֹס' בְּחֻלִּין (דָּף
פב) דְלָמָּה דַחַק לְתַרְזַן ע"ע אִינָה מְשֵׁנָה לִימָא דְעֲרִיפְתָה זֹו הִיא שְׁחִיטְתָה וְכַתַּב הַק"ע
דִלְר' יֶאֱנָאי אָמְרִינּוּ שֶׁם דַע"ע מְשֵׁנָה וְרִשְׁב"ל לֹא ס"ל דְעֲרִיפְתָה זֹו הִיא שְׁחִיטְתָה אֲבָל
לְפִי מָה שְׁפָתַבְתִּי דְהַש"ס דִּילָן חוֹלֵק א"ש וְדוּק (וְעוֹד דְהִמְעֵינּוּ בְּסוּגִי הֵתָם אִינוּ מוֹכְרָח
דְאֲלִיבָא דְר"ל קְאָמַר, אֲלֵא דְמְשֵׁנִי תִחֲזִילָה, דְר"ל סְבַר כְּרַבִּי יוֹסִי וְאִת"כ פְּרִיף מִדְר' יוֹסִי
אִדְר' יוֹסִי עִי"ש וְדו"ק): וְמָה שְׁפָתַב בְּס' שׁוֹשְׁנַת הָעֵמֶקִים שֶׁם, וְכַפִּי הַנִּרְאָה אֲדַרְבָּה לְמ"ד
אִין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ תְּרִין אִיסוּרִין בְּחֲטָאת הָעוֹף א' טְרִיפָה דְתִבֵּר שְׁדָרָה
וּמִפְּרָקַת עִם הַחוּט בְּמְלִיקָה, וְא' מִשׁוּם חֻלִּין בְעֲזָרָה דְקִיל"ן שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּי' שְׁמָה
שְׁחִיטָה בְּחֻלִּין שְׁנִשְׁחֲטוּ בְעֲזָרָה הִנֵּה מָה שְׁפָתַב דְשְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּי' שְׁמָה שְׁחִיטָה כְּבַר
בְּיֶאֱרָתִי דְמוֹכַח מִהֶרְמֵב"ם דְשְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּי' לֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה בְּחֻלִּין שְׁנִשְׁחֲטוּ
בְעֲזָרָה דְהָא פָתַב דְאָם נִמְצָאת טְרִיפָה מוֹתֶרַת בְּהִנְאָה, וְאִיפְשֶׁר מִשׁוּם דְכִתִּיב וְנִבְחַתְתָּ

ואכלת, ומינייה ילפינו חולין שנשחטו בעזרה, והוי כמו דכתב אכילה בהדל' וכמו שפיתבו התוס' בפסחים (ד' כב) אהא דאמרין הפל מודים בכלאי הפרם, הא דלא קאמר הפל מודים בחולין שנשחטו בעזרה משום דכתיב בהו אכילה דמזבחת ואכלת נפקא לו, (ודע שראיתי להכר"ו שכתב דלדעת הר"ן הא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אעפ"כ אם שחט אסורה באכילה, ע"ש שפירץ בזה קושית התוס' בב"ק (ד' עא) דאעפ"י שאינה אוסר מ"מ הוי שחיטה שאינה ראוי' ע"ש שהאריך בזה, ומשמעות דבריו דהוי פלא נשחטה ומטמא כגבילה, וטעה בזה דכוננת הר"ן דהוי פלא נשחטה ואסורה באכילה אבל אעפ"כ מטמא מידי גבילה, ודלא כמו שסובר הכר"ו דהוי כמו שלא נעשתה מעשה השחיטה כלל, והראי' דהא פליגי בחולין (ד' פא) דהשוחט כו' ר"ש פוטר וחקמים מחייבין, אלמא דהוי שחיטה שאינה ראוי', וא"כ אם הוי פלא נשחטה כלל אמאי מחייבי חקמים): ומה שכתב שם דאפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה יש תרין איסורין בחטאת העוף א' דתבר שדירה ומפרקת עם החוט במליקה, וגם פתב שם, ודע דהתם אמרינן אין שחיט' לעוף מן התור' קשה דמ"מ טריף' הוי כשבור' המפרק' עם החוט ונהי דשחיטה לא בעי נחיר' בסימני' בעי, כמ"ש התוס' חולין (ד' כ) ע"ש ואפשר דמלק בלא החוט, וראי' למ"ש הט"ז ביו"ד (סי' כז) בשבירת המפרקת בלא החוט ועכ"פ בלא רוב בשר כשר עכ"ל, לא קשה מידי דהא איפשר בהחזרת סימנים כמו דאמרין בחולין (ד' כ) מסתברא כמאן דאמר אף מחזיר, אף למ"ד יש שחיטה לעוף פסול מחמת מחובר, ועוד דמ"ד מחזיר קא סבר מוליף ומביא במליקה פסול, וה"ל דורס כמו שפיתבו התוס' בחולין (ד' פח) אבל אי אין שחיטה לעוף איפשר דמחזיר סימנים והשה"ע שגה בזה]: הרי נתבאר דבחולין שנשחטו בעזרה כיון דאינו נאכל ליתא לאיסורא דחולין בעזרה ג"כ ובזה יתיישב מה שהקשה בס' ש"ה שם שכתב עוד ראיתי (בפ"א ממחוסרי פפ"ה ה' ז) דאין חטאת העוף הבא על הספק נאכלת דהוי חולין בעזרה, וכתב דטעם זה לכאורה אינו מספיק דא"ת נמי כן הוא, והי' לו לומר תרין איסורין, פ"י דהא אמרינן בגזיר (דף כט) הא דלא גמרינן מאשם תלוי הוא כמו דאמר התם לא אם אמרת בנזכר שפן איסור א', פ"י חולין בעזרה תאמר בנקבה שפן שני איסורין פ"י חולין בעזרה ומליקת העוף בגילה, וא"כ עיקר הטעם דאינו נאכל הוא משום איסור מליקה דחולין שנשחטו בעזרה באשם נמי איכא, אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר הא דאינו נאכל משום חולין בעזרה (פ"י חולין בעזרה עם מליקה, אבל אם אינו נאכל אפי' חולין בעזרה נמי לא הוי, ואפשר לומר דזה הטעם לחוד נמי מספיק להרמב"ם דבאשם תלוי ליכא פעולה דמ"מ איכא איסור חולין בעזרה, אפי' אם לא הי' נאכל, אבל הכא אם אינו נאכל לא הוי חולין בעזרה, משום דלא הוי זביחה וכמו שביארתי אף לפי מה שביארתי דבחולין בעזרה בעינו שיהא שחיטה ראוי' לאכילה ליכא למימר הכי ודו"ק: וא"כ לפי מה שביארתי דחולין בעזרה בחטאת העוף אינו אסור מדאורייתא משום דלא הוי שחיטה רק מדרבנן משום דמתחזי כתרין איסורין אפ"ה בס' בעי בגמ' אינו מחויב להביא ס' חטאת העוף גבי חטא, אלא במקוסר פפ"ה, אלמא דלא הוי קביעותא לאיסורא ואע"פ שיש לדחות זה הראי' (גם יש לומר בזה מחמת הכנסת חולין בעזרה אף בלא שחיטה ואין פאן מקום להאריך בזה), אף כפר הבאתי ראי' הרבה דס' דינא לא הוי כמו חתיכה מב' חתיכות: [אף לפי מה שביארתי דאפי' בס' דרבנן אי איקבע אזלינן לחומרא יש לדקדק ע"ז

מהירוּשְׁלָמִי (ריש בְּרָכוֹת) ס' קָרָא ס' לא קָרָא נְשַׁמְעִינָה מִהֵדָא הַקּוּרָא קוּדָם לְכוּ, לא יֵצֵא י"ח, (פי' קוּדָם צ"ה) וְקוּדָם לְכוּ לְאוּ סִפְקָהּ הוּא וְאַתָּה אָמַר צְרִיף לְקִירוֹת הֵדָא אָמַרְהָ ס' קָרָא ס' לא קָרָא צְרִיף לְקִירוֹת, ולפי"ז יש לְדַקְדֵּק דְּמֵאֵי מְקַשִּׁי דְּכִינּוּן שְׁפָבֵר בִּינְאַרְתִּי לְקַמּוֹן (בח"ב) דְּבִיהֵ"מ הָוֵי כְּמוֹ אִיקְבַּע כְּמוֹ דְּמוּכַח בְּכַרִּיתוֹת (ד' יז) וְאַם פֻּן אִם קָרָא בִּיהֵ"מ הָוֵי כְּמוֹ אִיקְבַּע וְע"כ לֹא יֵצֵא מִשָּׂא"כ בִּס' קָרָא ס' לא קָרָא, (וּבְזָהּ יֵשׁ לְיִנְשֵׁב מַה נְשַׁהֲקֵשָׁה הַמְרָא"פ דְּתַקְשִׁי מְזָה לְשִׁמּוּאָל דִּס"ל בְּבִרְכוֹת (ד' כא) ס' קָרָא ק"ש דְּאִינוּ חוּזֵר וְקוּרָא, דְּאֶפְשָׁר לֹאמַר דַּע"כ הַקּוּרָא קוּדָם לְכוּ לֹא יֵצֵא, הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּמוֹ אִיקְבַּע וְע"כ מִחְמָרִינוּ אִפִּי' בְּדִרְבָּנּוּ, וְאֵע"ג דְּשִׁמּוּאָל גּוּפָא אֵית לִי בְּקִידוּשֵׁין (ד' פ) וְשִׁמּוּאָל אָמַר אָנָּא דְּאָמְרִי אִפִּי' לִר' נָתַן ע"כ לֹא קָאָמַר ר"נ הֵתָם דְּכ"ע בְּחֻזְקַת בְּרִיאִים קִיָּמוּ כו', אָבֵל הָכָא מִי מִפִּיק נִפְשֵׁי' מִחֻזְקָה דְּקַמְלִי, וְפִי' הַתּוֹס' שְׁאִין לֵה חֻזְקָה מִשּׁוּם דְּבָר לֹא מִנְעֵרוֹת וְלֹא מִבְּגָרוֹת שְׁהָרִי הַיּוֹם עֲשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת אַעפ"כ לֹא גָרַע מְאִיקְבַּע, וְע"כ מִחְמָרִינוּ אִפִּי' בִּס' דְּרַבָּנּוּ מִשָּׂא"כ בִּס' קָרָא ס' לא קָרָא) וְמַה שְׁפָתַב מֵהֵרָא"פ דְּשִׁמּוּאָל מוֹקִי לֵה פֵר יוֹסִי דְּאָמַר בִּיה"ש פְּהֶרֶף עֵין, וְא"כ אִי קָרָא קוּדָם לְכוּ דְּהֵינּוּ בִּיהֵ"מ וְדָאֵי בִּימָמָא קָרָא דְּהָא אִין לֹו זְמַן קְרִיאָה בְּמִשְׁפָּה בִּיהֵ"מ הוּא תְּמוּזָה דְּאוּלִי בְּלִילָה קָרָא, וְעֵינּוּ בְּכַרִּיתוֹת (ד' יט) אָמַר ר' יוֹסִי לֹא נִחְלָקוּ עַל הָעוֹשֶׂה מְלֵאכָה בִּיהֵ"מ שְׁהוּא פְּטוּר שְׁאֵנִי אוֹמַר מְקַצְתָּה עֲשֶׂה הַיּוֹם וּמְקַצְתָּה עֲשֶׂה לְמַחֵר, וְאָמְרִינוּ שֶׁם תְּנִי אָמַר לְהֵם ר' יוֹסִי דְּקִדְקַתְּם אֲחֵרִי א"ל הַגְּבִיָּה בִּיה"ש (פִּי' וְחִיָּב אֲשֶׁם תְּלוּי דָא"א לֹאמַר מְקַצְתָּה הַיּוֹם וּמְקַצְתָּה לְמַחֵר, אֲלֵמָּא דִּלְר"י נְמִי סִפְקָהּ הוּא, וּבְנִדָּה (ד' נב) ת"ר הֵרֹאָה כְּתָם אִם יֵשׁ בּוֹ לְחֻלְקָה ג' גְּרוּסִין כו', ר' יְהוּדָה בְּן אֶגְרָא מִשּׁוּם ר' יוֹסִי אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו חוֹשְׁשֵׁת וְאָמְרִינוּ הֵתָם דְּבִדְקָה בְּבִיהֵ"מ דִּר' יְהוּדָא וְלֹא בְּדָקָה בִּיהֵ"מ דִּר' יוֹסִי, וּבְשִׁבְתָּ (ד' לה) כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּהָא דְּאָמְרִינוּ רָאָה שְׁנֵי יָמִים בִּיה"ש ס' לְטוּמְאָה וּלְקִרְבּוֹ, רָאָה יוֹם א' בִּיהֵ"מ ס' לְטוּמְאָה וְכְתָבוּ הַתּוֹס' דְּזָה מִיָּרִי כְּשֶׁרָאָה כָּל בִּיה"ש דִּר' יוֹסִי, דְּאָמַר בִּיה"ש פְּהֶרֶף עֵין וְלִכְפָּא בִּי שְׁיַעוּר שְׁלִשָּׁה רְאִיוֹת דְּאֵלוּ לְרַבָּנּוּ, א"כ בְּרָא' אַחַת חִיָּב קִרְבּוֹ דְּהָא לְכָל הַפְּחוֹת חֲצִי מִיֵּל דְּהֵינּוּ אֶלְפָּה אִמָּה דְּשִׁיעוּר מִיֵּל הָוֵי אֲלֵפִים אִמָּה כו' וְאָמְרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין (ד' סג) רָאָה אַחַת מְרוּבָּה כְּשֶׁלֶשׁ שְׁהִיא כְּמַגִּידִין לְשִׁילָה שְׁהֵם ב' טְבִילוֹת וּב' סְפוּגִין ה"ז זָב גְּמוּר כו' דְּהֵינּוּ שְׁיַעוּר ק' אִמָּה, וּנ"ל דַּעפִּי"ז יִתְבָּאֵר הִירוּשְׁלָמִי (ריש בְּרָכוֹת) אִיזְהוּ בִּיהֵ"מ מִשְׁתִּישְׁקַע הַחֲמָה כְּפִי שְׁיִהְלָה אָדָם חֲצִי מִיֵּל דְּבָרִי ר' נְחֻמִּי ר"י אוֹמַר בִּיה"ש פְּהֶרֶף עֵין וְלֹא יָכֹלוּ לְעַמּוּד עֲלֵיו חֲכָמִים, ר"י ור' אֶחָא הָוֵי יִתְבִּין אָמַר ר"י לר' אֶחָא לֹא מְסַתְּבָרָא סוּף חֲצִי מִיֵּל דִּר' נְחֻמִּי פְּהֶרֶף עֵין א"ל אוּף אָנָּא סָבַר פֻּן ר"ח לֹא אָמַר פֻּן אֶלָּא כָּל הֶרֶף עֵין וְהֶרֶף עֵין שְׁבַחְחֲצִי מִיֵּל דִּר' סְפִיקָא הָוֵי, אֲר' מְנָא קְשִׁיתִי' קוּמִי דִּר' חֲזִיא כְּדִתְגִינּוּ תְּמָן רָאָה אַחַת בֵּיוֹם וְא' בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת א' בִּיהֵ"מ וְא' לְמַחֵר אִם יוֹדַע שְׁמַקְצַת הֵרָא' כו' וְדָאֵי לְטוּמְאָה וּלְקִרְבּוֹ וְאִם ס' שְׁמַקְצַת הֵרָא' מֵהַיּוֹם וּמְקַצְתָּה לְמַחֵר וְדָאֵי לְטוּמְאָה וְס' לְקִרְבּוֹ ר' חֲזִיא בֵּר יוֹסֵף בְּעֵי קוּמִי ר' יוֹחָנָן מֵאֵן תְּנָא רֵאִי' נְחֻלְקַת לְשָׁנִים ר' יוֹסִי, (פִּי' דְּאֵלוּ לְרַבָּנּוּ הָא שְׁיַעוּר בִּיה"ש אִפִּי' לִר"נ הוּא כְּשִׁיעוּר ג' רֵאִיוֹת, וְע"כ הָא דְּאָמְרִינוּ דִּרְאֵי' נְחֻלְקַת לְשָׁנִים הוּא ר' יוֹסִי, וְע"ז אוֹמַר קְשִׁיתִי' עַל דְּעֲתָדָה דְּאֵת אָמַר כָּל הֶרֶף עֵין וְהֶרֶף עֵין שְׁבַחְחֲצִי מִי דִּר' סִפְקָהּ הוּא לְמָה (פִּי' וְא"כ אִי אָמְרִינוּ דִּר' יוֹסִי דְּאָמַר פְּהֶרֶף עֵין קָאֵי עַל כָּל חֲצִי מִיֵּל דִּר' נ, א"כ קִשָּׁה דָּאִם רָאָה כָּל בִּיה"ש תְּפִיּוֹק לִי דְּהָוֵי ג' רֵאִיוֹת א"ל קְשִׁיתִי' לְכַשְׁבִּיבּוּא אֵלִי וְיֵאמַר זְהוּ בִּיהֵ"מ"ש, פִּי' דַּע"ג דְּמְסַפְקִינוּ בְּכָל חֲצִי מִיֵּל דִּר' נ, הֵינּוּ דְּלַעוּלָם בִּיה"ש

הוא רק פְּהֶרֶף עֵינַי, אע"ג דְּמִסְפָּקָא לֹא בְּכָל חֲצֵי מִיָּל, אעפ"כ עֵינֵיךָ בִּיה"ש לֹא הָיוּ אֶלָּא פְּהֶרֶף עֵינַי, אֵלּוּ יָבוֹא אֵלַי וַיֹּאמֶר אֵיזְהוּ פְּהֶרֶף עֵינַי, וְע"כ לֹא הָיוּ כַּג' רְאִיּוֹת) וְאֶפְשָׁר לִזְמַר דְּהָא דְּמִקְשָׁה בִּירוּשְׁלָמִי מְהָא דְּהַקּוּרָא קוּדְם לְכוּ, אע"ג דְּבִיה"ש הָיוּ כְּמוֹ אִיקְבַּע, אעפ"כ בְּסִפְקָא קָרָא כְּמִי יֵשׁ חֲזָקָה דְּלֹא קָרָא, וְע"כ מְדַמָּה לְהוּ בִּירוּשְׁלָמִי אֶהְדְּדִי וְעֵינַי בְּכַר"ו (ס' קי) וְאֵין פֶּאן מְקוּם לְהַאַרִיף בְּזוּהַ: [סִימָן ז שְׁאַלְהָ אִם מְהֵנִי מְחִילָה בְּמָמוֹן שֶׁהוּא בְּתוֹרַת כְּפָרָה, וְאִם חֲזִיב לִיתָן מְסַפֵּק וְאִם יֵשׁ חֲזִילוּק בֵּין מָמוֹן שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ כְּפָרָה, לְמָמוֹן שֶׁהוּא מְעַפְב כְּפָרָה: תְּשׁוּבָה תְּחִילָה צָרִיף אֲנִי לְהַקְדִּים מַה שְׁפִתְבַּתִּי א בְּחִידוּשֵׁי לְב"ק (דָּף קי) נִתְּן אֵת הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמֶר וּמֵת אֵין הַיּוֹרְשִׁים יְכוּלִים לְהוֹצִיא מִיָּדָם, שְׁנֹאֲמַר וַאֲישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַפְּהוֹן כּו' אָמַר אַבְיִי ש"מ כֶּסֶף מְכַפֵּר מְחַצֵּה דְּאִי לֹא מְכַפֵּר הוּא"א מְהֵדֵר לִיּוֹרְשֵׁינוּ, מ"ט אֲדַעְתָּא דְּהַכִּי לֹא יִהְיֶב לִי: וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' נִרְאָה דְּהַפְּהוֹן אֵינוֹ יְכוּל לְמַחֵל פִּינוֹן דְּהָיוּ כְּפָרָה, וְהַקְשָׁה הַפ"י דְּהָא קָרָן נְמִי מְעַפְב כְּפָרָה כְּמוֹ דְּאַמְרִינוּן בְּסִפְ"ט דְּב"ק (דָּף קיא) וּמִנֵּיין שְׁאִם לֹא הִבִּיא אֲשֶׁמוֹ עַד שְׁלֹא הִבִּיא מְעִילְתוֹ לֹא יֵצֵא וַיִּלְמַד הַדְּיוּט מְהַקְדֵּשׁ כּו', וְאַפ"ה אֲמַרִינוּן בְּב"ק (דָּף קג) מְחַל לֹא עַל הַקָּרָן כּו' אֵין צָרִיף לִילָף אַחֲרֵינוּ אֶלְמָא דִּיכּוּל לְמַחֵל, אע"ג דְּהַקָּרָן מְעַפְב כְּפָרָה, וְע"כ צ"ל דְּכִינוּן שְׁמַחֵל לֹא ה"ל כְּאֵלּוּ נְטִלוּ מִמֶּנּוּ וְחִזְר וּנְתַנּוּ לֹא, דַּה"ל כְּפָרָה בְּזוּהַ, וְא"כ בְּכַהֵן נְמִי נִימָא הַכִּי, וְחִירֵץ דְּהַתָּם פִּינוֹן שְׁחִיב לֹא מְכַפֵּר ע"כ יְכוּל לְמַחֵל, וְע"כ הָיוּ כְּאֵלּוּ נְטִלוּ מִמֶּנּוּ וְחִזְר וּנְתַנּוּ לֹא אֲבָל הַכָּא שְׁהַפְּהוֹן לֹא זָכָה בּוֹ כְּלָל ע"כ לֹא יְכוּל לִיתַנּוּ לֹא בְּמַתְּנָה כָּל זְמַן שְׁלֹא זָכָה עַדִּינוּ, וְע"כ לֹא ה"ל כְּפָרָה בְּמַחֲלָה גְרִידָא, וְכֵן כְּתָבוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּלֹא מְהֵנִי מְחִילָה בְּמַתְּנוֹת כְּהַנּוּהַ, דְּכִינוּן שְׁלֹא זָכוּ בָּהּ מְעוּלָם, לֹא מְהֵנִי מְחִילָה בְּמָקוּם נְתִינָה מִמֶּשׁ שְׁיָהָא כְּאֵלּוּ נְטִלוּ מִמֶּנּוּ וְחִזְר וּנְתַנּוּ לֹא, [וְעֵינַי בְּמַתְּנָה אֲפָרִים (ס' ט) מְהַלְכוֹת זְכִי וּמַתְּנָה וְלִי נִרְאָה שְׁיָהָא תְּלוּי קִצַּת בְּמַה שְׁפִירְשׁוּ רַש"י וְתוֹסֵפֶת בַּפ' לַפְּנִי א' (דָּף טו) יִשְׂרָאֵל שְׁשֹׁכֵר עָרָה מִפְּהוֹן מְאַכִּילָה כְּרַשִּׁינִי תְּרוּמָה שְׁרַש"י פִּי שְׁמִזְנוֹתָיו עַל יִשְׂרָאֵל וּמְסַתְּמָא מְחִיל הַפְּהוֹן, וְלִפִּי פִי הַתּוֹס' הָיוּ דוֹקָא אִם מְזוֹנוֹתָיו עַל הַפְּהוֹן, וּבִירוּשְׁלָמִי (פִּי"א דְּתְרוּמוֹת וְע"ג הַחֹלִים בְּרַשׁוֹת פְּהוֹן ר' יְרֵמִי' בְּעֵי קוּמוֹ ר' זְעִירָא עַד כְּדוֹן בְּתְרוּמָה שְׁנַפְּלָה לֹא מִבֵּית אַבִּי אִמּוֹ פְּהוֹן וְאַפִּי בְּתְרוּמַת גְּוֹרְנוּ, א"ל מֵאֵן יֵימַר לָךְ בְּתְרוּמוֹת גְּוֹרְנוּ (פִּי) שְׁאָמַר לֹא דְּהָא דְּתַנּוּ וְע"ג הַחֹלִים בְּרַשׁוֹת פְּהוֹן, זֶה אֵינוֹ רַק לְעַנְיָן שְׁאֵינוֹ עוֹבֵר עַל אִסּוּר הַנְּאֻת כִּילּוּי שְׁל תְּרוּמָה ע"ז הוּא הַפְּעוּלָה בְּרַשׁוֹת פְּהוֹן, אֲבָל לֹא לְעַנְיָן לְצִאֵת יְדֵי חוֹבַת נְתִינָה, וְע"ז אָמַר לֹא עַד כְּדוֹן בְּתְרוּמָה שְׁנַפְּלָה לֹא מִבֵּית אַבִּי אִמּוֹ פְּהוֹן, וְע"כ אֵינוֹ צָרִיף לְצִאֵת יְדֵי נְתִינָה, דְּהָא יוֹרְשָׁה מִכַּח אַבִּי אִמּוֹ, אֵינוֹ רַק אִם יְכוּל לִיקְנוֹת, וְע"ז מְהֵנִי בְּרַשׁוֹת פְּהוֹן, אוֹ שְׁרַשׁוֹת פְּהוֹן מְהֵנִי אֶפְּלוּ לְעַנְיָן תְּרוּמַת גְּוֹרְנוּ וְהָיוּ כְּמוֹ מְחִילָה דְּמְהֵנִי בְּמָקוּם נְתִינָה וְע"ז אָמַר לֹא ר' זִירָא מֵאֵן יֵימַר לָךְ בְּתְרוּמַת גְּוֹרְנוּ דְּבְתְרוּמַת גְּוֹרְנוּ בְּנֻדָּא דְּלֹא יֵצֵא יְדֵי נְתִינָה בְּזוּהַ, וְע"ז אָמַר אַח"כ שֵׁם ר' יוֹנָה וְר' אַסִּי ר' יוֹנָה כְּר' יְרֵמִי' וְר' אַסִּי כְּר' זִירָא, מֵאֵן דְּאָמַר בְּתְרוּמַת גְּוֹרְנוּ נְחַלֵּק אֶתִּי אֶתִּי לְמַ"ד בְּתְרוּמָה שְׁנַפְּלָה לֹא מִבֵּית אַבִּי אִמּוֹ פְּהוֹן בְּלֹא כֵּן אֵינוֹ צָרִיף זְכִיָּה א"ל בְּמִזְכָּה לֹא ע"י אַחַר פִּי שֶׁהַקְשָׁה לֹא דְּלִמְ"ד דְּהֵינּוּ רַשׁוֹת פְּהוֹן, אֶפְּלוּ בְּלֹא נְתִינָה וְאַפְּלוּ בְּתְרוּמַת גְּוֹרְנוּ א"ש דְּהָיוּ כְּמוֹ נְתִינָה אֲבָל לְמַ"ד בְּתְרוּמָה שְׁנַפְּלָה לֹא מִבֵּית אַבִּי אִמּוֹ פְּהוֹן בְּלֹא כֵּן א"צ זְכִיָּה (פִּי) דְּס"ל דְּאֶפְּלוּ אִם יֵרַשׁ מֵאַבִּי אִמּוֹ פְּהוֹן לִפ"ז לֹא יֵצֵא עַדִּינוּ יְדֵי חוֹבַת נְתִינָת תְּרוּמָה וְע"ז מְשַׁנֵּי בְּמִזְכָּה לֹא ע"י אַחַר וְא"צ לִיתָן דְּהָא יֵרַשׁ מֵאַבִּי אִמּוֹ פְּהוֹן, אֶלָּא דְּהֵזִכּוּי הוּא לְצִאֵת יְדֵי חוֹבַת נְתִינָה, וְעֵינַי בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ו דְּתְרוּמוֹת) ר' בּוֹן בְּר חִיִּי אָמַר קוּמִי

ר"ש בן לקיש אתו כמ"ד הפרשיתו מקדשיתו ב"רם כמ"ד מתנתו מקדשיתו בלא פן א"צ זכיה א"ל במזכה לו ע"י אחר, והמפרש פי' לענין מאי דקאמר התם דאם אכל תרומת ע"ה דמשלם לחבר ונוטל הדמים ונותן לע"ה ולא נראה לי דהא מ"מ נתן לפהו אלא דקאי לענין גזל משל אבי אמו פהו דאמר ר"ל משלם לעצמו, וע"ז אומר אתי כמ"ד הפרשיתו מקדשיתו אבל למ"ד מתנתו מקדשיתו איך קדוש, וע"ז משני במזכה לו ע"י אחר לצאת י"ח נתינה לכהן להיות קדוש אבל מ"מ א"צ ליתן ממש דהא י"רש מאבי אמו פהו, ועיין בח"ב (דרוש ז) אלמא דלא מהני מחילת פהו, דכיון שלא זכה מעולם, לא מהני מחילה במקום נתינה]: ולפי מה שפכת הפני יהושע יתיישב בענין מה שפכתתי בספרי עמק יהושע (סי' ה) דלאו דגזל נאמרה אפילו על פחות משו"פ, והא שאינו צריך להשיב היינו מפני שפחות משו"פ הוא מחילה, והקשיתי שם דא"כ למה אינו לוקה על גזל פחות משו"פ וכמו דאמרין בכתובות (דף לב) בחובל בחבירו פחות משו"פ ש"לוקה פ"ן דליתא בתשלומין א"כ ילקה נמי על גזל פחות משו"פ, פ"ן דאין זה נ"תן לתשלומין) ** (פ"ל הדברים ב"כאן ובכל מש"פ השאלה הזאת (סי' ז) אינם רק ד"ר הפלפול להבין דברי קדמונינו חכמי הגמרא והגאונים ז"ל, אבל למעשה פ"ל הדברים הנוגעים לדיני ממונות, גזל, ריבית, יאוש, וכדומה, נוהג בזמן הזה ע"פ דינא דמלכותא, ודינא דמלכותא דינא: ** וע"ש שביארתי החילוק שבין ב' מחילות שיש מחילה א' שהיא במקום תשלומין, והשני מחילה דמעיקרא, וע"כ בגזל דהמחילה היא במקום תשלומין, ובפחות משו"פ פ"ן שאין צריך לשלם מטעם דהוי מחילה, ע"כ הוי במקום תשלומין ולכן אינו לוקה, דאין אדם לוקה ומשלם דה"ל ב' רשעיות וכן בגניבה פחות משו"פ וכן בריבית פחות משו"פ דאין צריך להחזיר אפ"ה הוי במקום תשלומין, אע"ג דלפי מה שביארתי שם הלאו נאמרו אפילו על פחות משו"פ ולא מטעם שפכת המ"מ דהוי חצי שיעור, אבל בחובל בחבירו דלא חייבתה התורה לשלם בפחות משו"פ זה אינו במקום תשלומין, ולכאורה טעמא בעי דמ"ש האי מהאי, וע"ש בע"י שהארכתי בזה: ולפי מה שפכת הפ"י אפשר לחלק דגבי גזל וגניבה וריבית שהי' המון ש"ל מתחילה א"כ בפחות משו"פ דהוי מחילה האי מחילה היינו במקום תשלומין וה"ל כאלו נטלו מ"מ ונתנו לו וע"כ אינו מחויב מלקות משום דאינו לוקה ומשלם משא"כ בחובל בחבירו שחייבתו התורה לשלם, אבל בפחות משו"פ שאינו מחויב לשלם משום דפחות משו"פ הוי מחילה א"א לומר דהוי במקום תשלומין דהא לא זכה בה מעולם אלא הוי רק מחילה בלבד וע"כ פ"ן דלא הוי רק מחילה בלחוד ואינו במקום תשלומין פ"ן דלא זכה בה מעולם ע"כ בפחות משו"פ לוקה דהא לית' לתשלומין כלל: ובזה הטעם ביארתי במ"א על מה שפכת הרמב"ם (פ"ד מה' מלנה ולנה ה' יג) הורו מקצת הגאונים שהלנה שמחל למלנה בריבית שלקח ממנו כו' אע"פ שקנו מידו שמחל או נתן מתנה אינו מועיל פ"ל כו', נראה לי שאין הוראה זו נכונה אלא מאחר שאומרים לו למלנה להחזיר לו כו' אם רצה לקחל מוחל פ"ן דהו' שמוחל הגזל כו' וכתב המ"ל פ"ת הרא"ש כו' יש מ"ד דקדים מ"פן מי שלקח הריבית ומחל לו הלנה דלא מיפטר עד שיחזירו המלנה ע"כ, ויש ל"ד דקדק דלפי דבריהם גבי גזילה נמי לא תועיל המחילה שהרי סתם גזילה הוי מחילה מדלא נפיק מאונאה ובהד"י ת"ן בפ' הגזל עצים דמחילה מועלת גבי גזל ויש לומר דשאני גזל דמחילה שאסרה תורה הוא משום דהוי בע"כ של נגזל, ומשום הכי אם הגזל מוחל

מדעתו מהני דל"ד למחילה שאסרה תורה אבל גבי ריבית דהוי מדעתו ואפ"ה אסרה תורה מחילה זו לא מהני מחילה לעולם אפילו לאחר שלקח הרביית דלעדיפא מחילה זו ממחילה שאסרה תורה: אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר הטעם דבגזל מהני מחילה דכינן שהי' שלו מתחילה ומגיע לו ואיכא שיעבודא גבי' ע"כ מהני המחילה במקום תשלומין ממש, אבל גבי ריבית פתב הרשב"א ובהביאו המ"ל שם דאין ב"ד יורדין לנכסיו ומחזירין ללוה) דהא איהו הוא דמחייב לאהדורי' אבל שיעבוד נכסים ליכא פלל ע"ש, וכו' הביא שם בשם הריטב"א דהמקדש במעות של ריבית מקודשת משום דמעות דריבית קניניהו לגמרי וממון גמור הם לו אלא שיש עליו חובה להחזירם כו' ואם מת אין בניו חייבין להחזיר, אלא בדבר המסויים ע"כ וכמו דאמרינן בב"ק (דף צד) הניח להם מעות אע"פ שהן יודעין שהם של ריבית אין חייבין לחזיר כו' וע"כ פינו דליכא שיעבוד רק שצריך לקיים עשה דוחי אחיה עמך אהדר לי' פי היכי דניחי בהדף כמו דאמרינן בב"מ (דף סב) ע"כ פתבו הגאונים דאינו יכול למחול, פי' שיהא המחילה במקום תשלומין שיהא דומה להשבון משא"כ בגזל יכול לומר הרניני פאלו נתקבלתי דדמי להישבון והרא"ש סובר פינו דמ"מ נתן לו ריבית והוא מחויב להחזירם, ע"כ האי מחילה דמי להשבון בפועל, וע"כ סביר' לי' דלאחר שנתן לו הרביית מהני מחילה כמו שמהני מחילה בגזל: וא"כ לפי זה מוכח דממון שהי' שלו מתחילה פגון לגבי נגזל מהני מחילה במקום תשלומין אבל בגזל הגר בזמן הבית שניתן לפהגים שלא הי' שלהם מתחילה לא מהני מחילה במקום תשלומין ואע"ג דאמרינן בגיטין (דף עד) גבי האומר לתבירו קונם שאתה נהגה לי כו' אם אי אתה נותן לבני פור אחד של חיטים כו' דיכול לומר הרניני פאלו נתקבלתי אלמא דמהני מחילה אפי' בממון שלא הי' שלו מתחילה התם שאני דלהרנחה דידי' איפיון וכיון שאמר הרניני פאלו נתקבלתי ע"כ מהני, ועיין ב"ר"ן בשבועות (דף פה) אבל שיהא המחילה דומה במקום נתינה ממש אפשר שזה לא מהני רק בממון שהי' שלו מתחילה: אף לפ"ז ק"מ דלמה העמידו התוס' דבריהם אהא דאמר אביי כסף מכפר מחצה דלפ"ז עיקר הטעם משום שאין מחילה זו דומה במקום נתינה מאחר שלא הי' שלהם מתחילה ולפ"ז אפי' במתנות פהונה נמי לא מהני מחילה אע"ג דלא הוי פפרה: ע"כ יש לומר שלא פתבו אלא דוקא גבי גזל הגר כמו דאמרינן בב"ק (דף קי) אמר רבא גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא החזירו לחצאין לא יצא מ"ט אשם קריני' רחמנא אלמא דהקפידה התורה איה שותהיה הנתינה וע"כ לא סגי במחילה וכמו דלא מהני מחילה אם אכל תרומה בשוגג כמו דתנן (רפ"ו דתרומות) אם רצה הפהן למחול אינו מחל ומשום דהקפידה התורה איה יהי' התשלומין כמו דתנן אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים והם נעשים תרומה וע"כ לא סגי במחילה משא"כ בהא דב"ק (דף קד) בהא דמחל לו על הקרן אע"ג דמעכב פפרה, אפ"ה איה ששילם לו יצא אפילו בלילה ע"כ לא בעינן אלא שישחזור לו הגזילה שגזל וע"כ מהני מחילה: אף עדיין אינו מדקדק שא"כ הי' להעמיד דבריהם שם אהא דהחזירו בלילה לא יצא ואהא דהחזירו לחצאין לא יצא, ועוד דעדיין תקשי מאי שנא מכופר שפתבו התוספ' בב"ק (דף מג) דנ"מ בין דמים לכופר דדמים יכול למחול וכופר אינו יכול למחול אף דבזה אין קפידיא רק שישלם ומ"ש מהא דמחל לו על הקרן דהא נמי מעכב פפרה דהא אם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו לא יצא: ע"כ נראה

לי שיש לחלק בין היכא דמעכב פפרה להיכא דעיקרו משום פפרה דאע"ג דמעכב פפרה אפ"ה עיקרו ממון.

ויש להביא ראיה לזה מהא שכתבו התוספת בכתובות (דף ל) דתשלומי תרומה בשוגג הוא משום פפרה ולא ממונא כמו דאמרינן במס' תרומות דאם רצה הפהו למחול אינו מוחל אבל קרן וחומש של הקדש אינו משום פפרה רק משום ממון שגזל מהקדש ע"כ אם אכל חמץ של הקדש אמרינן בהו קלב"מ אע"ג דנדאי מעכב פפרה כמו דאמרינן בבב"ק (דף קיא) שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו לא יצא: וכן נ"ל להביא ראיה מהא דתנן בכריתות (דף כב) ר"ע מחייב על ס' מעילות אשם תלוי וחקמים פוטרם ומודה ר"ע שאינו משלם עד שיתוודע לו שייביא עמו אשם ונדאי אלמא דמספק א"צ לשלם ואי הוי התשלומין בתורת פפרה א"כ הוי צריף לשלם מספק, וכמו שכתבו התוספת בכתובות (דף ל) דאי תשלומי תרומה הוי משום פפרה אפי' מספק נמי חייב וכן פתב הרמב"ם (בפ"י מה' נזיקין ה"ה) לענין שור של שני שותפים שהרג כל א' מהם משלם כופר שלם שהרי כל א' מהם צריף פפרה גמורה, וכתב המ"מ שזו היא בעי' דלא איפשט' בב"ק (דף מ) וכיון דכופרא פפרה חייבין להביא פפרתו והולכין בה להחמיר ואין זו פשארא ס' ממון דקולא לנתבע, אלמא דדבר דמעכב פפרה לא הוי כמו דבר שעיקרו פפרה אלא דהוי כמו דבר שבממון, ועיין בשבת (דף עא) שכתבו דר' טרפון לאו עצה טובה קאמר אלא לעולם אינו יוצא מידי עבירה בשתי אשמות אלא שייביא אשם ומעילתו ויתנה משמע דר' טרפון סובר דמחוייב להביא מעילתו נמי מספק, וע"כ אפי' במעילה מרובה נמי מחוייב להביא מעילתו מספק, ולר"ע דהלכת' פנותי' אינו מחוייב להביא מעילתו מספק (ואע"ג דלית הלכתא פנותי' בהא דמחוייב על ס' מעילה אשם תלוי וגם בהא שפובר דאשם ונדאי לא בעי ידיעה בתחילה מחולקים הפוסקים, אעפ"כ בהא הילכתא פנותי' דאינו מחוייב להביא המעילה מספק ומביא אשם תלוי שפא על ס' מעילה לר"ע ואינו מחוייב להביא מעילתו דשפא מעל).

וא"כ מוכח מזה דדבר שעיקרו ממון אע"פ שמעכב פפרה, אעפ"כ אמרינן בזה דהוי קולא לנתבע ואינו מחוייב להביא על הספק מעילתו דלגבוה הוא, אלא דבס' אזלינן בתר ממונא ולא אמרינן בזה דהוי כס' איסורא: וא"כ פינו דלגבי מעילה הוי התשלומין בתורת ממונא מכש"כ לענין הדיוט דאע"פ שגשבע לו וצריף להביא אשם ולשלם קרן וחומש, אע"ג דמעכב פפרה אפ"ה הוי בתורת ממונא.

ויש להביא ראיה לזה מהא דאמרינן בבב"ק (ד' קד) גתן לו את הקרן כו' אלמא חומש ממונא הוא ואם מייית משלמי יורשין ותנינן נמי גתן את הקרן כו' אלמא דמשלמי יורשים משמע דבתורת ממונא הוא, ואלו בכופר כתבו התוס' בבב"ק (דף מג) דלמ"ד כופר דמי גניזק, יש נ"מ בין כופר לדמים כגון שמת המזיק דאין פפרה לאחר מיתה כמו חטאת ואשם דאינם באים לאחר מיתה אבל דמים משלם, אלא ונדאי דגבי כופר לא מהני מחילה משום דעיקרו לכפרה ואינו בתורת ממון כול משא"כ בגזל ונשבע לו אע"ג דמשלם קרן וחומש ומעכב פפרה אפ"ה הוי בתורת ממונא וכמו דאמרינן בבב"ק שם אלמא חומשא ממונא הוא ומשלמי יורשין ע"כ מהני בזה מחילה פינו דעיקרו ממון הוא והשתא ניחא מה שהוכיחו התוס' בבב"ק (דף קי) שם דמכאן נראה דכהן אינו יכול למחול פינו דהוי

כפָּרָה וְהוֹכִיחוּ מִהָא דְאָמַר אַבְיֵי שֶׁם אֵהָא דְתַנּוּ נְתוּן הַפְּסָף לְאַנְשֵׁי מְשֻׁמְרָא וּמַת אֵין הַיּוֹרְשִׁים יְכוּלִים לְהוֹצִיא מִיָּדָם שְׁנַאָמַר וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לִפְהֵן לֹו יְהִי, וְאָמַר אַבְיֵי ש"מ פְּסָף מְכַפֵּר מְחַצָּה דְאִי לֹא מְכַפֵּר הָוֵי אֲמִינָא מִהֲדַר לְיּוֹרְשֵׁין, וּמ"ט אֲדַעְתָּא דְהָכִי לֹא יְהִיב לִי, וְהִשְׁתָּא אִי אֲמַרְתָּ דְבְתוֹרַת דְמִים זְכִי לְהוּ רַחֲמֵנָא לְפִהֲנִים א"כ אֲמַאי אֲמַרִינּוּ בַב"ק (ד' קד) דְאֲפִילוּ יוֹרְשֵׁין חֲזִיבִין לְשַׁלְּמֵם, וְהָכָא שְׁנַתָּן הוּא בְעַצְמוֹ וְאָמַר אַבְיֵי ש"מ דְמְכַפֵּר מְחַצָּה דַאל"ה צָרִיף לְהַחְזִיר לְיּוֹרְשִׁים וְאִם הִי בְתוֹרַת מְמוֹן אֲמַאי יַחְזִיר לְיּוֹרְשֵׁין אֲפִילָּא אִי פְסָף אֵינוּ מְכַפֵּר מְחַצָּה, דְאֲפִילָּא אִי אֲמַרִינּוּ דְמִלְוָה ע"פ אֵינוּ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשֵׁין כְּמוֹ דְאֲמַרִינּוּ בַב"ק (דף קד) וְכִי אִיפָּא אַחֲרֵיּוֹת נְכָסִים מֵאִי הָוֵי מִלְוָה ע"פ וּמִלְוָה ע"פ אֵינוּ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשֵׁין הָא הָכָא נְתוּן הוּא בְעַצְמוֹ וְא"כ אֲמַאי צָרִיף לְהַחְזִיר, אֲכִילָּא אִי אֵין פְּסָף מְכַפֵּר מְחַצָּה, הָא מ"מ יֵשׁ בְּזָה חִיּוּב דְמִים וְכְמוֹ שְׁצָרִיכִין הַיּוֹרְשִׁים לְשַׁלְּמֵם קָרְוִן וְחֻמְשָׁא ע"ג שְׁפִטוּרִין מְאֻשְׁמֵם וְכְמוֹ שְׁפִסְק הֶרְמֵב"ם (פ"ז מה' גְּזִילָה וְאֲבִידָה ה"ה) גְּזִיל הָאֵב וְנִשְׁבַּע הָאֵב וְהוֹדָה וְאִח"פ מַת הָרִי הַיּוֹרֵשׁ מְשַׁלְּמֵם קָרְוִן וְחֻמְשָׁא, וְא"כ מוֹכַח דַס"ל לְאַבְיֵי דְתַשְׁלוּמֵי הַגְּזִיל הוּא רַק בְּתוֹרַת כְּפָרָה וְלֹא בְתוֹרַת דְמִים כָּלֵל כְּמוֹ אֲשֶׁם.

(וע"כ אֲמַרִינּוּ דְגְזִיל הַגֵּר בְּזִמְנָא הַבֵּית שְׁהַחְזִירוּ בְלִילָה לֹא יֵצֵא מ"ט אֲשֶׁם קָרִי רַחֲמֵנָא שְׁהוּא כְּמוֹ אֲשֶׁם עַצְמוֹ) וע"ז כְּתָבוּ הַתּוֹסֵפ' דְמִפְּאָן נִרְאָה דְכִהֵן אֵינוּ יְכוּל לְמַחְוֹל פִּינוּן דְהָוֵי כְּפָרָה, פִּילָּא שְׁעִיקְרוּ כְּפָרָה וְלֹא בְתוֹרַת דְמִים כָּלֵל, וע"כ אִי פְסָף לֹא הִיָּה מְכַפֵּר מְחַצָּה הִי צָרִיף לְהַחְזִיר לֹו מְשׁוּם דְאֵין כְּפָרָה לְאַחַר מִיתָה וע"כ אֵין הַפְּהֲנִים יְכוּלִים לְיִמְחֹוֹל, וְא"כ מוֹכַח מְזָה דְאֲפִילָּא בְמַעֲיָלָה שְׁהוּא לְגַבּוּתָהּ אֲפ"ה אֵין צָרִיף לִיתָן מְסַפֵּק וְהָוֵי קוּלָּא לְנִתְבַּע וְה"נ בְּסַפֵּק מְמוּנָא דְצִדְקָה: וְאֲפִילוּ בְתַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה אִם אֲכַל נְמִי הוֹכַחְתִּי בְסַפְרֵי ע"י (ס' טז) דְאִם אֵין צָרִיף לִיתָן מַחְמַת סָפֵק סְגִי בְהַפְרָשָׁה אֲפִילָּא לְמ"ד נְתִינְתוּ מְקַדְשָׁתוּ, דְגָרְסִינּוּ בִירוּשָׁלַיִם (פ"ו דְתְרוּמוֹת) מְחַל וְאִח"פ אֲכַל תְּפִלּוּגָתָא דְר"י וְרַשְׁב"ל ר"י אָמַר מְשַׁלְּמֵם לְשִׁבְטֵי וְר"ל אָמַר מְשַׁלְּמֵם לְעַצְמוֹ כו' ר"י כְּרַבִּי רַשְׁב"ל כו' ר"א בְר"ש (פ"י דְאֲמַרִינּוּ הֵתֵם וְנִתְן לִפְהֵן אֵת הַקֶּדֶשׁ מִתְנַתּוּ מְקַדְשָׁתוּ כו' וְאֵין הַפְרָשָׁתוּ מְקַדְשָׁתוּ דְכְרִי רַבִּי, רַאב"ש אֹמַר אֲפִי הַפְרָשָׁתוּ מְקַדְשָׁתוּ לְחִיב עָלָיו חֻמְשָׁא [עֵינִן בְּהַר"ש פ"י דְתְרוּמוֹת]) וע"כ ר"י סוֹבֵר כְּרַבִּי דְאָמַר דְנִתְיָנְתוּ דוֹקָא מְקַדְשָׁתוּ, וע"כ אֵינוּ מוֹעִיל בְּמָה שְׁיִפְרִישׁ וְיַעֲכַב לְעַצְמוֹ בְתוֹרַת יְרוּשָׁה מְאִבֵי אִמוּ כִּהֵן דְהָא בְהַפְרָשָׁה עֲדִינּוּ לֹא עֲבִיד וְלֹא מִיָּדִי וְלֹא קִיָּים הַתְשְׁלוּמִין, וְר"ל דְאָמַר שְׁמַשְׁלֵם לְעַצְמוֹ סוֹבֵר כְּרַאב"ש דְאָמַר דְהַפְרָשָׁתוּ מְקַדְשָׁתוּ וע"כ מְפִינּוּן שְׁהַפְרִישׁוּ קִדְשׁוֹ וְיִוצֵא בְהַפְרָשָׁה בְלַחֲוִד וּמַעֲכַב לְעַצְמוֹ בְתוֹרַת יְרוּשָׁה, אָמַר ר' בּוֹן בְּרַ חֲזִיָּא, וְאֵין יְסַבּוֹר רַשְׁב"ל כְּרַבִּי וּבְלַבַּד בְּדָבָר שְׁזָקוּק לִיתָנוּ לְכִהֵן אֲבָל בְּדָבָר שְׁאֵינוּ זָקוּק לִיתָנוּ לְכִהֵן אֲפִי ר' מוֹדָה דְהָא מִתְנִיתִין הַפְרִישׁ פְּדִיוֹן פְּטוֹר חֲמוֹר וְנִתְן רַא"א חֲזִיבִין בְּאַחֲרֵיּוֹתוּ כְּחֻמְשׁ סְלָעִים שְׁלַ בּוֹ, וְחַכ"א אֵין חֲזִיבִין בְּאַחֲרֵיּוֹתוּ אֲלָא כְּפְדִיוֹן מ"ש, מוֹדָה ר"א בַפ"ח שְׁנַפְלוּ לֹו מִבֵּית אָבִי אִמוּ כִּהֵן מְפִינּוּן שְׁהַפְרִישׁוּ קִדְשׁוֹ עַכ"ל (פ"י דְר' בּוֹן מְשַׁנֵּי דְרַשְׁב"ל מְצִי סוֹבֵר כְּרַבִּי דְאָמַר דְהַפְרָשָׁתוּ מְקַדְשָׁתוּ, וְה"מ בְּדָבָר שְׁזָקוּק לִיתָנוּ לְכִהֵן אֲבָל בְּדָבָר שְׁאֵינוּ זָקוּק לִיתָנוּ לְכִהֵן אֲפִי רַבִּי מוֹדָה דְהַפְרָשָׁתוּ מְקַדְשָׁתוּ, דְכִינּוּ דַא"צ לִיתָנוּ לְכִהֵן מְפִינּוּן שְׁהַפְרִישׁוּ קִדְשׁוֹ: וּמוֹכַח מְדַר"א דְהָא ר"א סְבִירָא לִי דְפְדִיוֹן פ"ח חֲזִיבִין בְּאַחֲרֵיּוֹתוּ כְּחֻמְשׁ סְלָעִים שְׁלַ בּוֹ, וְא"כ לֹא נִגְמְרָה הַמְצוּהָ עַד דְמְטִי לִיד כִּהֵן, וְאֲפ"ה מוֹדָה בְּסַפֵּק פ"ח שְׁמַפְרִישׁ לְעַצְמוֹ: וְכְמוֹ דְאֲמַרִינּוּ בַפ"ק דְבְכּוֹרוֹת (דף יא) מוֹדָה ר"א בְּיִשְׂרָאֵל שִׁישׁ לֹו סָפֵק פ"ח בְּתוֹף בֵּיתוֹ שְׁמַפְרִישׁ עָלָיו טָלָה וְהוּא שְׁלוֹ, דְכִינּוּ דְסַפֵּק הוּא וְא"צ לִיתָנוּ

נגמרה מצות הַנְּתִינָה מִיָּד, וה"נ מוֹדָה רַבִּי דְּכִינּוֹן שֶׁא"צ לִיתֵן לְכֹהֵן נִגְמָרָה מִצְוַת הַפְּרָשָׁה מִיָּד, וְע"כ סוֹבֵר ר"ל דְּמַפְרִישׁ וּמַעֲפֵב לַעֲצָמוֹ, וְאַף רַבִּי מוֹדָה בְּזֶה: וּבְסַפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ (ס"א טו) תִּירָצְתִי שֶׁם קִוְּשִׁיּוֹת הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהִקְשׁוּ עַל הָא דְאַמְרִינּוּ בַּפ"ק דְּבִכּוּרוֹת (ד' יא) מוֹדָה ר"א בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סֶפֶק פ"ח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁמַּפְרִישׁ עָלָיו טָלָה וְהוּא שָׁלוֹ דְמָה מוֹעִיל אֶלְיָב דַּר' אֶלְיָעֶזֶר שֶׁסוֹבֵר דְּחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ עַד דְּמַטִּי לִיד פֶּהוּ בְּמָה שֶׁיַּפְרִישׁ וּמַעֲפֵב לַעֲצָמוֹ וְלֹא נָתַן לִיד פֶּהוּ לֹא עֵבִיד וְלֹא מִיָּדִי וְנִעְלַם מֵהֶם הִירוּשְׁלָמִי שֶׁהִבְאִתִּי דָּהוּ דוֹקָא בְּמָה שֶׁצָּרִיךְ לִיתֵן לְכֹהֵן אֲבָל בְּמָה שֶׁא"צ לִיתֵן לְכֹהֵן מַפְרִישׁ וְהוּא לַעֲצָמוֹ: לִי לְהִבְיָא רַאִי' לְזָה מָהָא שֶׁפְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּכַתְּנֻבוֹת (דף ל) שֶׁהִקְשׁוּ דְכִינּוֹן דְּתַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה הוּא כַּפָּרָה, א"כ הָא דְתַנּוּ בִּיבְמוֹת (ד' צט) פֶּהֲנֵת שְׁנַתְעַרְב וְלָדָה בּוֹלַד שֶׁפְּחָתָה כו' דְאַמְרִינּוּ אִם אָכְלוּ בְּתְרוּמָה אִין מִשְׁלָמִין קָרוֹן וְחֻמְשׁ, וְאַמְאִי פִּינּוּ דְכַפָּרָה הִיא לִחְיִיבוּ מִסַּפֵּק, וְתִירָצוּ דְנֻדָּאִי צָרִיכִין לְהַפְרִישׁ אֲבָל אִין נוֹתְנִים לְכֹהֵן, וְכַתְּבוּ דַלְפ"ז צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהַכַּפָּרָה תְּלוּי בְּהַפְּרָשָׁה וְכֵן פְּתַב הַמ"ל בְּרַמְב"ם (פ"י מ' תְּרוּמוֹת ה' יד) בְּשִׁתִּי קִוְּפוֹת וְאִינוּ יְדוּעַ אִיזְהוּ תְרוּמָה, שְׁאִם אָכַל מֵהֶם הַמוֹצִיא מִחִבְרֵי עָלָיו הִרְאָל', וְכַתְּבַת הַמ"ל דְּאַפ"ה חֵיב לְהַפְרִישׁ תַּשְׁלוּמִין מִסַּפֵּק וּמַעֲפֵב לַעֲצָמוֹ, וְלְכַאוּרָה אִי דְאַמְרִינּוּ דְנִתְיָנְתוּ מִקְדָּשׁוֹ, א"כ מָהוּ הַפְּעוּלָה בְּמָה שֶׁמַּפְרִישׁ וּמַעֲפֵב לַעֲצָמוֹ אֲלֵא וְדָאִי כְּמוֹ שֶׁמוּכַח מִהִירוּשְׁלָמִי דְאַף ר' מוֹדָה דָּאִם א"צ לִיתֵן מִחֻמַּת ס' הַפְּרָשׁוֹתוֹ מִקְדָּשׁוֹ: וּבְזֶה אֵיפְשָׁר לִיִּישֵׁב מָה שֶׁהִקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים עַל הָא דְמוּכַח בַּפ"ק דְּב"מ (דף ו) דָּאִי אַמְרִינּוּ תְקַפּוּ פֶּהוּ מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ, אִינוּ פּוֹטֵר מְמוֹנוֹ בְּמָמוֹן שֶׁל פֶּהוּ, אֲלֵמָא דָּאִי אַמְרִינּוּ הַמַּמְע"ה הֵוִי וְדָאִי פְּדִידִל', וְא"כ אַמְאִי אַמְרִינּוּ בַּב"ב (דף פא) דַּלְר"מ בְּאֵילָן א' וְלַרְבֵּנּוּ בְּשִׁנֵּי אֵילָנוֹת סְפוּקֵי מְסַפְקָא לְהוּ וְע"כ מְבִיא וְאִינוּ קוּרָא, וְאַמְאִי לֹא נִימָא פִּינּוּ דְמִסַּפֵּק אִין לְהַלּוּקְסָתָא קַרְקַע דְּאוּקְמִי' בְּחֻזְקַת מ"ק א"כ הֵוִי וְדָאִי כְּמוֹ שֶׁאִין לוֹ קַרְקַע וְאַמְאִי מְבִיא אֲלֵא וְדָאִי דִּהְוָה רַק בְּתוֹרַת ס', וְע"כ מִסַּפֵּק מְבִיא, וְלִפִּי מָה שֶׁבִּיאָרְתִּי אֵיפְשָׁר לוֹמַר, דִּהְיִינוּ דוֹקָא בְּמִתְנֻוֹת פֶּהוּנָה דְכִינּוֹן דְאַמְרִינּוּ הַמַּמְע"ה לֹא רַמִּי תוֹרָה מִצְוַת נְתִינָה כָּלָל, ע"כ אִין בְּזֶה מְשׁוּם מְמוֹנוֹ שֶׁל פֶּהוּ אִפִּי' עַל צַד הַסַּפֵּק, דַּל"ה עֲדִינּוּ אִינוּ מִסַּפִּיק מָה שֶׁתִּירָצְתִי עַל הָאֲחֵרוֹנִים מִהִירוּשְׁלָמִי דְתְרוּמוֹת שֶׁאוּמַר וּבִלְבַד בְּדָבָר שֶׁזָּקוּק לִיתְנוּ לְכֹהֵן, אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאִינוּ זָקוּק לִיתְנוּ לְכֹהֵן אַף ר' מוֹדָה, דִּהָא מִתְנִיתִין הַפְּרִישׁ פְּדִיּוֹן פ"ח וְנִת ר"א אוּמַר חֵיבִים בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ כְּחֻמַּשׁ סְלָעִים שֶׁל בֶּן, וְחַכ"א אִין חֵיבִים בְּאַחֲרֵיּוֹת מוֹדָה ר"א בַּפ"ח שֶׁנִּפְלוּ לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמוֹ פֶּהוּ, מִפִּינּוּ שֶׁהַפְּרִישׁוֹ קִדְשׁוֹ, וְתִירָצְתִי בְּזֶה דַּע"כ בְּהָא דְאַמְרִינּוּ בַּפ"ק דְּבִכּוּרוֹת (דף יב) מוֹדָה ר"א בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סֶפֶק פ"ח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁמַּפְרִישׁ עָלָיו טָלָה וְהוּא שָׁלוֹ, וְלְכַאוּרָה עֲדִינּוּ לֹא דְמִי דִּהְתֵּם בְּנִפְלוּ לוֹ מֵאַבִּי אִמוֹ פֶּהוּ דְנֻדָּאִי יוֹרְשׁוֹ, וְע"כ מוֹדָה ר"א דְבִהַפְּרָשָׁה סְגִי, וְכֵן אִם נִפְלוּ לוֹ תְרוּמָה מֵאַבִּי אִמוֹ פֶּהוּ וְאָכַל דְסָגִי בְּהַפְּרָשָׁה, דְמִפִּינּוּ שֶׁא"צ לִיתֵן לְכֹהֵן הַפְּרָשָׁתוֹ מִקְדָּשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁמְבַנְּאָר בִּירוּשְׁלָמִי: אֲבָל בַּס' פ"ח אַע"ג דְּמַעֲפָבוּ לַעֲצָמוֹ אִינוּ אֲלֵא עַל צַד הַסַּפֵּק, דֵּהַמַּמְע"ה וְא"כ דִּילְמָא צָרִיךְ לִיתְנוּ לְכֹהֵן, וְא"כ אִין הַפְּרָשָׁתוֹ מִקְדָּשׁוֹ, אֲלֵא וְדָאִי פִּינּוּ דְמִן הַדִּין הַמַּמְע"ה ע"כ לֹא רַמִּי ע"ז מִצְוַת נְתִינָה כָּלָל, וְכֵן בְּהָא שֶׁהוֹכַחְתִּי בְּכַתְּנֻבוֹת (דף ל) בַּס' פֶּהוּ אוּ בְּסַפֵּק תְרוּמָה שֶׁצָּרִיכִין לְהַפְרִישׁ מִס' מִחֻמַּת שֶׁהוּא כַּפָּרָה, וְא"כ קִשָּׁה לְרַבִּי דְאַמַר דְנִתְיָנְתוּ מִקְדָּשׁוֹ, א"כ מָהוּ הַפְּעוּלָה בְּהַפְּרָשָׁה, אֲלֵא וְדָאִי דְבְּזֶה אַף ר' מוֹדָה דְכִינּוֹן דְּמַעֲפֵב לַעֲצָמוֹ הַפְּרָשָׁתוֹ מִקְדָּשׁוֹ, וְכְמוֹ

שהוכחתי מהירושלימי, וא"כ לכאורה קשה דכיון דהא שמעכבו לעצמו אינו רק על צד הספק.

א"כ דילמא צריף ליתנו לכהן א"כ מהו הפעולה בהפרשה, אלא ודאי פיון דהא שצריף ליתנו לכהן, הוא מצד מצות נתינה, וא"כ פיון שמו הדין הממע"ה לא חייבתו התורה מצות נתינה ליתן לפהו פלל, וע"כ הפרשתו מקדשתו משא"כ בהה דב"ב (ד' פא) דמספקא לן אי קנה קרקע אי לא, ע"כ אף דמוקמינן בחזקת מ"ק, אעפ"כ פיון שהיא ספק, ע"כ מביא ועיין לעיל (סי' ו) מה שתיירצתי ע"ז וילקמן (סי' כב) יתבאר באופן אחר, לתרץ הקושני מהה דב"ב (דף פא) להא דפ"ק דב"מ (דף ו) עי"ש: והא דאיתא בירושלימי דתרומות (פ"ו) לא הספיקה לשל עד שנתגרשה (פי' בת ישראל שאכלה תרומה ואח"כ נשאת לכהן דאמרינן התם משלמת קרן וחומש לעצמה וע"כ מבעי לי אם לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה) איתא חמי אילו הי' לה פמה מעשרות אינה שלה, ומשני תמן מעשרות מסויימין, תרומה אינה מסויימת מה דמי לה פטרי חמורות: ולכאורה צריף להבין מהו החילוק דמשני תמן מעשרות מסויימים תרומה אינה מסויימת, ולכאורה הפירוש הוא כמו דאמרינן בפ"ק דבכורות (ד' יא) דבמעשרות ופטרי חמורים שנפלו לו מבית אבי אמו פהו דמפרישן ומעכב לעצמו, היינו דוקא התם שמסויימין דמפיון שהפריש המעשרות מיד נגמרה מצות הנתינה וכן בפ"ח מיד שפודה תו אינו חייב באחריותו וע"כ הנה מסויימים, שהם שייכים לפהו, וזוכה בהם אח"כ מפח ירושה, משא"כ בתשלומי תרומה אי אמרינן דנתינתו מקדשתו, ע"כ לא שייף לומר שמפריש אותם ואח"כ יורש מפח אביו דכיון דלא נגמרה עדיין הנתינה וחיוב באחריותו, ע"כ אינו מיוחד לומר שיוורש אותו, וה"נ בהא דלא הספיק לשלם כו': אף זה אינו דהא אמרינן בבכורות (ד' מז) איתמר פהו שמת בתוך שלושים והניח בן חלל, הבן חייב לפדות את עצמו שלא זכה האב בפדיונו, אלמא דאפי' בפדיון הבן שחייב באחריותו כמו דאמרינן בבכורות (ד' נא) אפ"ה אמרינן, דאין הבן חייב ליתן שכבר זכה האב בפדיונו [ודוחק לומר דהירושלימי לא ס"ל הכי וכמו דאמרינן בירושלימי (בפ"ו דיבמות ה' א) דאמר ר' הילא כו' פהו שפא על הגרושה והוליד בן ומת האב בתוך שלושים יום חייב לפדות את עצמו, לאחר שלושים יום חזקה שפדאו אביו), ולמה צריף לטעמא דחזקה שפכר פדאו אביו, (וכמו דאמרינן בבכורות (ד' מט) לאחר שלושים יום בחזקת שפנדה עד שיאמרו לו שלא נפדה), אלא ונדאי דס"ל פיון שלא נגמרה מצות הנתינה עדיין ע"כ אינו יוצא בהפרשה, שיוורש אותו זכות, דבעינן דוקא דמטי ליד פהו, וכל פמה דלא מטי הם עדיין שלו, לכן אינו יוצא בזה מצות הנתינה: זה אינו שפכר הוכחתי מהירושלימי דבדבר שאין צריף ליתנו לכהן אף ר' מודה, אף זהו סברת ר"ל אבל לר"י דהלכתא פותלי וכמו דאיתא ברמב"ם (פ"י מה' תרומות ה' כב) גזל תרומה מאבי אמו פהו ואכלה ואח"כ מת אבי אמו אינו משלם לעצמו אלא ליוורש א' משאר השבט, וא"כ מוכרחין אנו לומר דכיון דהוי פפרה ונתינתו מקדשתו, ע"כ לא סגי בירוששה, משא"כ בכהו שמת והניח בן חלל אע"ג דחייב באחריות המעות, אפ"ה יכול להפריש כמו שכתב הרא"ש שם, ויוורש אותם בתורת ירושה: ומה שאמר בירושלימי תמן מעשרות מסויימין תרומה אינה מסויימת מה דמי לה פטרי חמורות, נ"ל שהוא כמו דאמרינן בפ"ק דבכורות (דף יא) גבי ישראל שהיה לו עשרה פטרי חמורים שנפלו לו מבית אבי אמו פהו, וכן ישראל שהי' לו שבלי

ממורחין שגפלו לו מבית אבי אמו פהן, קאמר הָתָם וְאִי אֲשַׁמְעִינָן הֵכָא דְאֶפְשָׁר לְעִשׂוּרֵי
בִּי דְהָא מִנַּח אָבֵל הָתָם כִּינּוּן דְּשָׂה מְעַלְמָא בְּעָא אַתּוּי וּמְפָרִישׁ וְקָאֵי אִימָא לָא צָרִיכָא,
(פִּי מִשׁוּם דְּהָתָם בְּמַעֲשָׂרוֹת, הַמַּעֲשָׂרוֹת הֵם בְּתוֹךְ הַתְּבוּאָה שְׂרִישׁ ע"כ יֵשׁ לֹאמֵר שְׂרִישׁ
אוֹתוֹ זְכוּת, וּמִשָּׂא"כ בִּפ"ח דְּמַעְלָמָא מְפָרִישׁ הֵשָׂה, א"כ לֹא שְׂרִישׁ לֹאמֵר שְׂזָכָה בְּאוֹתוֹ
הֵשָׂה): וְע"ז אוֹמֵר הִירוּשְׁלָמִי תַּמָּן מַעֲשָׂרוֹת מְסֻנְיָיִמִין, וְע"כ אֶפְשָׁר לֹאמֵר שְׂזָכָה לְעַצְמוֹ,
מִשָּׂא"כ בְּתַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה אִם אֶכְלָה, דְּמַפְרִישַׁת חוּלִין מְתוּקָנִים וְהֵם נַעֲשִׂים תְרוּמָה, ע"כ
א"א לֹאמֵר שְׂזָכָה לְעַצְמָה וְע"ז אוֹמֵר מַה דְּמִי לָהּ פ"ח דְּבִפ"ח נְמִי אֵינָה מְסֻנְיָיִם, וְע"כ
אִי אֶפְשָׁר לֹאמֵר דְּזָכָה בְּעַצְמָה, (וְעֵינִין בִּח"ב (דְּרוּשׁ א) שְׁבִיאַרְתִּי הִלְשׁוֹן שֶׁל הִירוּשְׁלָמִי
שְׂאוֹמֵר מַה דְּמִי לָהּ וְהִבְאִיתִי לָזֶה הַרְבֵּה רְאִיוֹת עִי"ש) וְאֵע"ג דְּהַרְמַב"ם פֶּסֶק בְּמַעֲשָׂרוֹת
וּפ"ח שְׁנַפְלוּ לוֹ מֵאָבִי אִמּוֹ פֶּהֵן שְׂרִישׁ הַזְכוּת וּכְמוֹ דְּאִיתָא בְּרַמְבַּ"ם (סוֹף הַלְכוֹת בִּיכוּרִים
ה' כד) יִשְׂרָאֵל שֶׁהִי לוֹ עֲשָׂרָה פ"ח כו' עִי"ש, וְאֵפ"ה פֶּסֶק (בִּפ"י מֵהִילְכוֹת תְרוּמוֹת ה'
יז) לֹא הִסְפִּיקָה לְשִׁלְמָה עַד שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה בֵּין כֹּף וּבֵין כֹּף אֵינָה מְשַׁלְמַת לְעַצְמָה, כְּבָר בִּיאַרְתִּי
דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כו' יוֹחֲנָן דְּכִינּוּן דְּנִתְיַנְתּוּ מִקְדָּשָׁתוֹ, ע"כ בְּגִזְלֵי תְרוּמָה מֵאָבִי אִמּוֹ פֶּהֵן
מְשַׁלְמָה לְשִׁבְט, וְא"כ הֵכָא נְמִי אֶמְרִינּוּ דְלֹא זָכָה, וְעוֹד דִּישׁ לְחַלֵּק דְּהָתָם בְּתוֹרַת יִרְוּשָׁה,
וְע"כ אֶפְשָׁר לֹאמֵר אֵף דְּאֵינָה מְסֻנְיָיִם, אֵעִפ"כ כְּשֶׁמַּפְרִישַׁת אַח"כ הֵשָׂה יוֹרְשַׁת אוֹתוֹ
הַזְכוּת, דִּירְוּשָׁה שְׂרִישׁ אַח"כ נְמִי דְּהָא כו"ג אֶמְרִינּוּ בְּכֹהֵן שְׁהֵינִים בּוֹ חֵלֶל נְמִי דְּמַפְרִישׁ
מַעוֹת וְהוּא יוֹרְשׁוֹ מֵאָבִי אִמּוֹ פֶּהֵן מִשָּׂא"כ בְּאֲשֶׁה שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה אֵין לָהּ שׁוּם זְכוּת מִבְּעֻלָּה
אַח"כ ע"כ סוֹבֵר הִירוּשְׁלָמִי דְּדוֹקָא בְּמַעֲשָׂרוֹת שְׁמֻסְנְיָיִמַת שְׁהַמַּעֲשָׂרוֹת בְּתוֹךְ הַתְּבוּאָה
ע"כ אֶיכָּא לְמִימַר שְׂזָכָה בְּעַצְמָה, מִשָּׂא"כ אִם אֶכְלָה תְרוּמָה שְׁמֻשְׁלָמַת אַח"כ חוּלִין וְהֵם
נַעֲשִׂים תְרוּמָה, דְּהַחֲוִלִין לֹא הָיוּ מִתְחִילָה שְׁתַּזְכָּה בָּהֶם, ע"כ לֹא מֵהֵינִי, וְכֵן בִּפ"ח נְמִי לֹא
תוּכַל לְהַפְרִישׁ וְתַזְכָּה בָּהֶם, כִּינּוּן שְׁלֹא הִי מִתְחִילָה, מִשָּׂא"כ בִּירְוּשָׁה, שְׁפַח הִירְוּשָׁה יִשְׁנׁוּ
אַח"כ נְמִי, וְע"כ תוּכַל לְהַפְרִישׁ וְיִוְרֵשׁ אוֹתָם וְדו"ק: וְאֵף שְׁבִיאַרְתִּי שְׁבִיאוֹתֵי תְרוּמָה
אֵינׁוּ יוֹצֵא בְּהַפְרָשָׁה אֵע"ג שְׂרִישׁ מֵאָבִי אִמּוֹ פֶּהֵן וּכְמוֹ דְּפֶסֶק הַרְמַב"ם כו", וְהָא דְקָאֵמַר
בִּירוּשְׁלָמִי דְּבִדְבָר שֶׁא"צ לִיתְנׁוּ לְכֹהֵן, אֵף ר' מוֹדֵה הֵינּוּ לר"ל שְׁסוֹבֵר דְּבִירֵשׁ מֵאָבִי אִמּוֹ
פֶּהֵן מְפָרִישָׁה לְעַצְמוֹ, מִשָּׂא"כ לר"י, אֵפ"ה בְּסִפְקָא פֶּהֵן וּבִס' תְרוּמָה מְפָרִישָׁה וּמַעֲכָב
לְעַצְמוֹ דְּכִינּוּן דֹּא"צ לִיתְנׁוּ מִשׁוּם דֵּהַמַּמְע"ה ע"כ סְגִי בְּהַפְרָשָׁה, וְכֵן בִּס' פ"ח מְפָרִישׁ וּמַעֲכָב
לְעַצְמוֹ, מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְּמַצַּד מְמוֹן א"צ לִיתְנׁוּ, מִמִּילָא סְגִי בְּהַפְרָשָׁה הוּא הַדִּין בִּס' צְדָקָה,
וְכֵן בִּס' מִתְנׁוֹת פְּהוֹנָה, דְּכִינּוּן דְּמַצַּד מְמוֹן הַמַּמְע"ה מִמִּילָא אֵין בָּהּ מַצְנַת נְתִינָה, וּכְמוֹ
שְׁהָאֲרַכְתִּי בְּאֲרִיכוֹת בְּסִפְרֵי ע"י (סִי' טו) עִי"ש: אֵף לְכַאוּרָה לֹא תִינְיֹשֵׁב מַה שְׁבִיאַרְתִּי
לְעִיל דְּתַשְׁלוּמֵי קָרוֹן וְחוֹמָשׁ אִם נִשְׁבַּע לוֹ דְּכִינּוּן דְּאֵינׁוּ כְּפָרָה מִמֶּשׁ אֶלָּא דְּמַעֲכָב כְּפָרָה,
וְע"כ הֵם רַק בְּתוֹרַת חַיִּיב דְּמִים, וְע"כ כִּינּוּן שְׁמַחֵל לוֹ וְאֵינׁוּ צָרִיף לְשִׁלְמָה מִחֲמַת חַיִּיב
דְּמִים, מִמִּילָא אֵינׁוּ מְחֻנְיָב מִחֲמַת כְּפָרָה נְמִי, דְּהָא הָרָא"ש כְּתַב בִּב"ק (דָּף קה) בְּהָא דְּבַעֲי
רְבָא נִשְׁבַּע עָלָיו מַהוּ כִּינּוּן דְּאֵלוֹ אֵיגְנַב בְּעִי שְׁלוּמֵי מְמוֹנָא מְעַלְיָ קָא כְּפָר לִי, אוֹ דִּילְמָא
הִשְׁתָּא מִיהוּ לֹא כְּפָר לִי וְלֹא כְּלוּם, וּמִסִּיק דְּאֶמְרִינּוּ הוּאִיל וְאֵלוֹ מְגַנְיָב בְּעִי לְשִׁלְמוֹ
מְמוֹנָא מְעַלְיָ קָא כְּפָר לִי וְלֹא מְכַפֵּר לִי עַד דְּמִשְׁלַם לִי דְּמִי חֲמִץ מְעַלְיָ אֶלְמָא אֵע"ג
דְּמַצַּד חוֹבַת דְּמִים יְכוּל לֹאמֵר לוֹ הָרִי שְׁלַף לְפָנֶיךָ אֵעִפ"כ צָרִיף לְשִׁלְמָה לוֹ דְּמִי חֲמִץ מְעַלְיָ
מִשׁוּם דְּהָיוּ כְּפָרָה: וְלְכַאוּרָה הִי אֶפְשָׁר לֹאמֵר כְּמוֹ שְׁבִיאַרְתִּי בְּסִפְרֵי ע"י (דְּרוּשׁ ה)
שְׁהָאֲרַכְתִּי שְׁם דְּתִלֵי בְּאִם תְּלוֹי הָאִסּוּר בְּמְמוֹן אוֹ לֹא ע"ש, וְכֵן בִּיאַרְתִּי שְׁם אַהָא דְּאִיתָא

דהנשבע לפרוע לחבירו לזמן והגיע השמיטה בנתיים או שמחל לו פטור משבועתו ובסעף שאחר זה כתב הרמ"א דמי שנשבע לשלם לחבירו אע"פ שלא הי' חייב לשלם לו מ"מ חייב לשלם מחמת שבועתו, ובארתי דהתם אם נשבע לפרוע לחבירו תלוי האיסור במזון וכיון שנמחל המזון ממילא אלא שבועתו דכיון שהגיע השמיטה אי מחל לו ליתא לחובת מזון משא"כ אם נשבע לשלם לו אע"פ שלא הי' חייב מ"מ חייב מפת שבועתו דהתם פינו דלא הוה חיוב כלל ואעפ"כ נשבע וא"כ לא תלי האיסור במזון וע"כ חייב לשלם מפת השבועה אע"פ שאינו חייב לשלם מחמת חובת מזון ע"ש באריכות): ולפ"ז הי' אפשר לומר לכאורה דכיון דחמץ שעבר עליו הפסח לאו בר דמים הוא דהא אסור בהנאה ויכול לומר לו הרי שלף לפניך, ואם נשבע צריך לשלם מחמת דאלו מגניב מזוןא קא כפר לי, וא"כ חייב לשלם מחמת הפפרה אע"ג דלא הוי חיוב דמים, ע"כ אינו תלוי הפפרה במזון משא"כ אם נשבע על הגזילה שיש בו חיוב דמים ואע"ג דמעפב פפרה, אעפ"כ פינו שמחל לו על הדמים ממילא ליתא נמי לכפרה כמו שבארתי: ובזה הוה מתנישב מה שהקשה היש"ש, וכן המ"ל (בפ"ב מה' גזילה) על הרא"ש מהא דאמרינו בספ"ט דב"ק (דף קי) בעי רבא פהנים בגזל הגר בזמן הבית יורשים הוי או מקבלי מתנות הוי, למאי נ"מ כגון שגזל חמץ שעבר עליו הפסח, אי אמרת יורשין הוי היינו האי דייקתי מורית ואי אמרת מקבלי מתנות הוי מתנה קא אמר רחמנא דיתייב להו והא לא קא יתיב לי מידי דעפרא בעלמא הוא, והא דצריך ליתן לפהנים בגזל הגר היינו לאחר שנשבע, וא"כ לדעת הרא"ש צריך לשלם דמים מעליא וא"כ מאי קא בעי לי רבא וזו היא קושיא עצומה על הרא"ש וע"ש שרופה לגרוס שם בעי רבה, ועיין בתוס' ד"ה למאי נ"מ שפכת ג"כ ונראה דבחד מנהון גרסינו רבה, אף עכ"ז מניין להרא"ש לומר בהיפוף מה דאמרינו שם דאין צריך לשלם לו רק החמץ, אבל לפי מה שבארתי הי' אפשר לומר דשם קאי אם נשבע לו מתחילה קודם שעבר עליו הפסח, דנתחייב בדמים מעליא ואח"כ עבר עליו הפסח, ע"כ פינו דלגבי גזל יכול לומר לו הרי שלף לפניך, ע"כ אפי' אם נשבע וצריך להביא חומש ואשם ומעפב פפרה אפ"ה יכול לומר הש"ל: אעפ"כ הוא דחוק גדול דא"כ דאפילו אם אין בו דמים כגון שנשבע על חמץ שעבר עליו הפסח צריך לשלם תשלומין מעלי' מצד פפרה, א"כ אפילו אם נשבע עליו תחילה ואח"כ עבר עליו הפסח אע"ג דלענין גזילה יכול לומר הש"ל אעפ"כ צריך לשלם מחמת פפרה, ולא דמי למה שהבאתי דאם נשבע תחילה והגיע שמיטה או מחל לו דפטור דהתם ה"ל כאילו נתקיים שבועתו כמו שבארתי שם: [אע"ג דמצינו ענינים כאלו כה"ג גבי כופר עצמו שהבאתי לעיל שפכתו התוס' בב"ק (ד' מג) דלמ"ד כופר דמי גיזק מאי איפא בין דמים לכופר, נראה לר"י כגון שמת המזיק דאין פפרה לאחר מיתה, כמו חטאת ואשם דאין באין לאחר מיתה, אבל דמים משלם, ולפי"ז חמורה שלא בכוננה מבכוננה וה"נ יש חומרא אחרת שלא בכוננה מבכוננה למ"ד כופר דמי המזיק דפעמים שהגיזק שנה יותר מן המזיק, ולכאורה דאע"ג דכופרא פפרה אעפ"כ האיה אלו לי חובת דמים.

וע"כ נראה לי שמה פסק הרמב"ם בפ"י מה' נזקי מזון דנ"ל דאעפ"י שהתם שהמית עבד או כו' דתם פטור מדמים נמי, וכמו שכתב הה"מ דאין דמים לב"ח: והכי משמע בירושלמי (פ"ד דב"ק ה' ו) ונתן פדיון נפשו, אית תנויי תני נפש מזיק, אית תנויי תני נפש גיזק, מאן דאמר נפש גיזק, הפהו הראשון הפיית מיתה, ובא השני ובלבלו אין תימר

יש נזקים בכולו, הראשון נותן נזקו והב' נותן כופרו, אין תימר אין נזקים בכולו, הראשון נותן כופרו, והשני פטור, כמאן דמר פדיון נפשו של מזיק, אין תימר יש נזקים בכולו, הראשון נותן כופרו, והשני פטור אין תימר אין נזקים בכולו, שניהם פטורין, ועיין בפ"מ ואין מן הצורך להאריך בדחוקיו, והנה הירושלמי הזה לא ימלט מהיות בו שיבושים מטעות הדפוס, ע"כ נ"ל לגנדל התמיה' שפן צ"ל ונתן פדיון נפשו אית תנויי תני נפש מזיק, אית תנויי תני נפש גזק מאן דאמר נפש גזק (צ"ל נפש מזיק) הפהו הראשון הפיות מיתה (פי' שורו של ראשון) ובא השני ובלבלו, אין תימר יש נזקים בכולו הראשון נותן נזקו, והב' נותן כופרו, אין תימר ק נזקים בכולו הראשון נותן כופרו, והשני פטור (והוא ט"ס וצ"ל הראשון פטור, והשני נותן כופרו) פי' אין תימר יש נזקים בכולו, במקום שאין מתחייב בתורת פופר וכמו שחייב לשלם דמים אם הזיקו השור במקצת, ה"נ יש נזקים בכולו, דהיינו אם המיתו לגמרי דיש דמים לב"ח, ע"כ אם הפהו שור של ראשון הפיית מיתה הראשון נותן נזקו, והשני נותן פופרו דאע"ג דלא הי' שנה פלום עכ"ז משלם פופר דכופר הוא פדיון נפשו של המזיק, כמו דאמרין בספ"ב דב"ק (ד' כז) ע"ש, אין תימר אין נזקים בכולו שאין דמים לב"ח, וכמו שפכת הרמב"ם והבאתי לעיל ע"כ הראשון פטור לגמרי, והשני נותן כופר, ולמ"ד פדיון נפשו של מזיק (והוא ט"ס וצ"ל של גזק) אין תימר יש נזקים בכולו הראשון נותן כופרו (ט"ס וצ"ל נזקו), והשני פטור, ואין תימר אין נזקין בכולו שניהם פטורים (פי' כמ"ד פדיון נפשו של הגזק א"כ השני אינו משלם כופר דהא לא שנה פלל, דהא שורו של ראשון הפהו הפיית מיתה, אלא דאי אמרינן דיש נזקים בכולו, הראשון משלם דמים דכופר אינו משלם משום דכופר אינו אלא לאחר מיתה, כמו דאמרין בב"ק (ד' מג) וע"כ אם יש נזקים בכולו הראשון משלם דמים, והשני פטור דהא ודאי לא הי' שנה פלום, ואם אין נזקים בכולו שניהם פטורים הראשון משום דהפיהו הפיית מיתה, ואין דמים משום דאין נזקים בכולו משום דאין דמים לב"ח, והשני פטור מלשלם, פינן דשורו של ראשון הפהו הפיית מיתה, וא"כ לא הי' שנה פלום, וע"כ השני נמי פטור, דהא איהו ס"ל ונתן פדיון נפשו דמי גזק, ובזה סיוע להרמב"ם דאין דמים לב"ח (גם משמע מזה דלא כמו שראיתי להקצה"ח בשם היש"ש דדמים נמי אין משתלם אלא לאחר מיתה דהא קאמר דהראשון חייב משעה שבלבנו): עכ"פ לדעת התוס' מצינו דאם כופר פפיה אינו משתלם מן הירושלים אע"ג דמצד הדמים חייבים הירושלים לשלם, וכה"ג אמרינן בירושל' (פ"ד דב"ק) ר' חייא בר ונה ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר לא יהא תוספת מרובה על העיקר, וחרנא אמר משלם לו כל דמי נזקו (נ"ל פירושו דחד אמר דליכא דמים פלל בעבד דא"כ מי שאינו בתורת קנס יתחייב יותר משאם הי' חייב קנס, דאלו מי שנתחייב קנס אינו משלם רק שלשים של עבד ומי שאינו מחייב קנס פגון בתם צריף לשלם חצי דמי העבד.

(וכן מי שאינו חייב סקילה למ"ד אם אין השור בסקילה אין הבועלים משלמים שלשים של עבד אלא ודאי דאם אינו מתחייב בתורת קנס אינו מתחייב בתורת דמים פלל (כף נ"ל פירושו ולא כמו שפי' הפ"מ) וחרנא אמר משלם לו כל דמי נזקו ונדאי מתחייב בתורת דמים אע"פ שאינו מתחייב קנס ואפ"ה מי שנתחייב קנס אינו מתחייב לשלם רק שלשים של עבד אעפ"י דלפעמים דמי הקנס הוא פחות מדמי שויו ואם לא הי' נותן בתורת קנס הי' נותן שויו אפ"ה אם מתחייב בתורת קנס אינו משלם רק שלשים של

עָבַד וְכַהֲנָן כְּתָבוּ הַתּוֹסֵפֹת בְּב"ק (דף כ"ד) דָּאִין חֲצִי נְזִיק חֲלוּק פִּינּוּ דְהוּי קְנִס בְּחַד דְּנֻכְתָּא הוּי קְנִס בְּכָל דְּנֻכְתָּא כְּדִאֲשָׁכְחֵן גַּבֵּי שְׁלֵשִׁים שָׁל עָבַד דְּאָפִי הָעָבַד שְׁנֵה שְׁלֵשִׁים לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר מִ"מ הוּי קְנִס וְאִי מוֹדָה בִּי מִיְפֻטָּר, וְכֵן נִסְתַּפְקוּ הַתּוֹסֵפֹת (דף מב) דְּנָקִי מְדָמִי עָבַד פִּי מְשֻׁלְשִׁים שָׁל עָבַד, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּאָפִי דְמִים לֹא מְשַׁלְמִים וְכ"ש קְנִס.

עכ"ז הוא דוחק לחלק דאם לא הי' שנה בתחילה משלם תשלומי מעל' וְאִם הִיָּה שְׁנֵה בְּתַחֲלִיָּה וְלֹא ח"כ נִעְשָׂה חֲמִץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסַח יָכוֹל לֹמַר לוֹ הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ: וְעוֹד דְּהַמ"ל הִבִּיא הִירוּשָׁלַיִם (פ"ט דב"ק) חִילְפֵי אָמַר נִשְׁבַּע לוֹ קוֹדֵם הִפְסַח, אַחֵר הִפְסַח מְשַׁלְמִים לוֹ חֲמִץ יָפָה א"ר מְנָא אֲזִלִּית לְקַסְרִין וְאֲשָׁכְחִי לִר' חֲזַקִּי דְדַרְיָשׁ לִי מְשׁוּם דִּר' יַעֲקֹב בֵּר אַחָא אִין אִית בֵּר נִשׁ פְּלִיג עַל חִילְפֵי שְׁאִין מְשַׁלְמִים לוֹ חֲמִץ יָפָה, הַכֹּל מוֹדִים בְּחֲמִץ שְׁמֻשְׁלָם חֲמִץ יָפָה אֲלָמָא דְאָפִי נִשְׁבַּע קוֹדֵם שַׁעֲעָה פ"פ אָפִי הַכֹּל מוֹדִים שְׁמֻשְׁלָם חֲמִץ יָפָה וְאֲדַרְבָּא הַמ"ל פְּתַב דְּדוֹנָקָא נִשְׁבַּע קוֹדֵם הִפְסַח מְשַׁלְמִים לוֹ חֲמִץ יָפָה אֲבָל אִם נִשְׁבַּע אַחֵר הִפְסַח אֲוֹמַר הַש"ל, וְטַעַם גְּדוּל יֵשׁ בְּחִילּוּק זֶה דְּבִשְׁלָמָא אִם נִשְׁבַּע קוֹדֵם פְּסַח דְּבִאֲוֹתוֹ שְׁעָה שְׁנִשְׁבַּע חֲיָב בְּתַשְׁלוּמֵין גְּמוּרִין, וְלִרְדָּוִן אַחֲרֵי כֵּן פְּאָשֵׁר יְרָדוּן הַקּוֹרָא כְּדִי לְקַנְיִים מְצוֹת הַשְּׁבָה, אָף שֶׁאֵח"כ עָבַר עָלָיו הִפְסַח אִינוּ יָכוֹל לֹמַר הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ מְשׁוּם דְּנִמְצָא לֹא עֵבִיד הַשְּׁבָה מְעַלְיָ, אָף בְּנִשְׁבַּע אַחֵר הִפְסַח דְּבִאֲוֹתָהּ שְׁעָה לֹא הִיָּה חֲיָב בְּתַשְׁלוּמֵין לְפִי שְׁלָה הִיָּה יָכוֹל לֹמַר לוֹ הַש"ל, נִהִי דְלַעֲנִין חֲיָיִב הָאֲשָׁם חֲיָיִב מְשׁוּם דְּקָא כְּפַר לִי מְמוּנָא כּו' אָף לַעֲנִין חֲיָיִב תַּשְׁלוּמֵין לֹא תוֹסִיף תַּת פְּתָה הַשְּׁבִיעָה מִהַחֲיָיִב שְׁהִיָּה חֲיָיִב בְּאֲוֹתָהּ שְׁעָה, אָף שְׁאִין מְדַבְּרֵי הָרָא"ש רֵא"י מֵאַחֵר שְׁפָל הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו, וְהַמ"ל מְסִיק שָׁם וְכַתֵּב בְּאִוֶּן שְׁדַבְּרֵי הָרָא"ש לֹא יִכְלָתִי לְהוֹלְמוֹ, אָף מִהִירוּשָׁלַיִם מְשַׁמַּע נְמִי כְּדַעַת הָרָא"ש דְּמְשַׁלְמִים לוֹ דְּמִי מְעַלְיָ, וְהַפ"מ כְּתִב דְּנִרְאָה מְרֻב פְּשִׁיטוֹת דִּין זֶה לֹא הִנְזַכֵּר בְּמִקּוּם אַחֵר דְּכְשִׁנְקָבַע לוֹ קוֹדֵם הִפְסַח דְּמִים הוּא דְחֲיָיִב לוֹ וְהִיָּה לוֹ לְהַחֲזִיר מִקּוֹדֵם, וּפְשִׁיטָא שְׁמֻשְׁלָם לוֹ אַחֵר הִפְסַח שְׁצָרִיף לְשַׁלְמִים לוֹ מַה שְׁיָכוֹל לְהִנְזוֹת כְּדִקְדָּא מִפְּשִׁיטוֹת עַכ"ל וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ הַרְש"ל בִּיש"ש שְׁהַשִּׁיג ע"ו בְּפְשִׁיטוֹת, וְגַם דְּבָרֵי הַמ"ל בְּפ"ב מֵהַ גְּנִיבָה שְׁהַבֵּאתִי: וְאֵלּוּלֵי מְסַתְפִּינָא הֵייתִי אֲוֹמַר דָּאִין הַטַּעַם מְשׁוּם כְּפָרָה שְׁכָבֵר בִּיאֲרֵתִי דְּבָכֵל דְּבָר שְׁאִינוּ כְּפָרָה עֲצָמִיתֵאלָא דְמַעֲכַב כְּפָרָה ע"כ אִם אִינוּ צָרִיף לְשַׁלְמִים מִחֲמַת דְּמִים מִמִּילָא אִינוּ מְחֻיָּב לְשַׁלְמִים מִחֲמַת כְּפָרָה, אֲלָא דְהַטַּעַם דְּכִינּוּן שְׁזָה תִּבְעוּ וְנִשְׁבַּע עָלָיו א"כ כְּבָר קְנָאוּ בִּיאוּשׁ, דְּהָא פִּינּוּן שְׁכָפֵר לוֹ וְנִשְׁבַּע שׁוּב אִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא בְּדִינֵינִים דְּמִסְתָּמָא אִין לוֹ עֲדִים שְׁאִם הִיָּה לוֹ עֲדִים הִיָּה מְבִיא לְב"ד, וְא"כ פִּינּוּן שְׁזָה נִתְיָאֵשׁ א"כ אִינוּ שְׁלוּ וְאִיף יָכוֹל לֹמַר לוֹ הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ כְּמוֹ דְּאָמְרִין בְּב"ק (דף סו) אִיְתְּבִי רַב יוֹסֵף לְרַבָּה גִּזְל חֲמִץ וְעָבַר עָלָיו הִפְסַח אֲוֹמַר לוֹ הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ וְהִיָּה פִּינּוּן דְּמִטָּא עֵידוּן אִיסוּרָא וְדָאִי מִיָּאֵשׁ וְאִי ס"ד יָאוּשׁ קָנָה אֲמַאי אֲוֹמַר לוֹ הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ דְּמִי מְעַלְיָ בְּעֵי שְׁלוּמֵי לִי א"ל כִּי קְאָמִינָא אָנָּה זֶה מְתִינְאֵשׁ וְזֶה רוּצָה לְקַנּוֹת, וְהִכָּא זֶה מְתִינְאֵשׁ וְזֶה אִינוּ רוּצָה לְקַנּוֹת אֲלָמָא דָּאִי יָאוּשׁ קוֹנָה אִינוּ יָכוֹל לֹמַר לוֹ הַרְש"ל וְכָל עֵינְקָר הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם שְׁזָה אִינוּ רוּצָה לְקַנּוֹת אֲבָל אִם גִּזְל חֲמִץ וְנִשְׁבַּע עָלָיו קוֹדֵם פְּסַח, אוֹ לְפִי מַה שְׁפָתֵב הָרָא"ש דְּנִשְׁבַּע עַל חֲמִץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסַח, א"כ רוּצָה לְקַנּוֹת (אִי אָמְרִין דִּישׁ זְכִי בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה) וְא"כ צָרִיף לְשַׁלְמִים לוֹ חֲמִץ מְעַלְיָ וְהָרָא"ש לְטַעֲמִי שְׁפָתֵב דְּקִי"ל דְּיָאוּשׁ קָנִי לְכָל הַפְּחוֹת מְדַרְבְּנָן וְא"כ אִינוּ יָכוֹל לֹמַר לוֹ הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ אַחֵר שְׁנִשְׁבַּע עָלָיו: וְכֵן א"ש דְּלֹא תִקְשִׁי עָלָיו מֵהָא דְּבַעֲי רַבָּא (דף קי) דְּכְהֵנִים בְּגִזְל הַגֵּר בְּזִמְן הַבֵּית יוֹרְשִׁין

הוי כו' דמוכח מהתם דא"צ לשלם לו דמי חמץ מעלני, דרבא לטעמי דס"ל יאוש פדי לא קנה כמו דאמרינו בב"ק (נף קיג) אמר שמואל דינא כו' אמר רבא תדע כו' א"ל אבני ודילמא משום דינאוש להו מנייהו מרייהו א"ל אי לא כו' היכי מינאשי, ופירש"י פלומר מי הוי יאוש והא יאוש פדי הוי ואין פאן שינוי רשות כו' ע"ש בתוספ', וע"כ פינו דס"ל לרבא דיאוש פדי לא קנה אפילו מדרבנן, ע"כ ס"ל דאפי' בנשבע על חמץ שעבר עליו הפסח אפ"ה יכול לומר לו הרי שלף לפניך אבל הרא"ש לטעמי דס"ל דיאוש פדי קני לכל הפחות מדרבנן, אע"ג דרבנן תיקנו לטובתו, אפ"ה פינו דבעלמא קונה ס"ל להרא"ש דאינו יכול לומר לו הרי שלף לפניך ובפרט לענין פפ"ה: ובהו יתיישב שאין ראי' ג"כ מהירושל', דהירושל' לטעמי דס"ל דיאוש פדי קני, ומשמע דאפילו מדאורייתא כמו דאמרינו בירושל' (פ"ב דקידושין) אתי דרשב"א כר"מ כפ"ה דר"מ אומר כל המשנה מדעת הבעלים נקרא גזלן דהוא פתר לה במלנה שהלנה אמר קח לה חטים ולקח לו שעורים וקשני' מקדשים בגזילה אית תנויי תני מקדשין בגזילה ואית תנויי תני אין מקדשין בגזילה, א"ר מנא מ"ד מקדשים בגזילה, בגזילה שהוא יכול להצילו מידו, מ"ד אין מקדשין בגזילה בגזילה שאינו יכול להוציאה מידו כו', מ"ד מקדשין בגזילה בגזילה שנתיאשו הבעלים ממנה, ומ"ד אין מקדשין בגזילה בגזילה שלא נתיאשו הבעלים ממנה, ומה שפ"ה הפ"מ בכאן הוא טעות, וכן הק"ע לא ביאר בה כל הצורך, והפ"ה הוא דמירי בגזילה דינדה שהיא שינתה שהוא לנה לה מעות לקנות חיטין ולקחה שעורים וע"כ הוי גזלן וצריכה להחזיר לו וע"ז אמר אח"כ אית תנויי תני מקדשים בגזילה ואית תנויי תני אין מקדשים, וע"כ הפירוש הוא כגון שהיא גזלה ממנו ולא בגזל דינדה כמו שפ"ה הפ"מ דבענין זה שקיל וטרי בירוש' בסמוך (פ"ב דקידושין ה"א) חטף הסלע מינדה ונתנו לה בשעת המתנה אמר לה הרי את מקודשת לי ה"ז מקודשת במה קודשה ר' חגי בשם ר' פדת רוצה היא שתהיה מקודשת לו ויהא חייב לה סלע, א"ר יוסי אלו אתמר פלי יאות סלע דרפה להתחלף, והפ"מ פ"ה בדוחק מאוד, והעיקר כמו שפ"ה הק"ע אלא שצריך לבאר יותר, והוא ע"פ מה שכתב הב"ש באה"ע (סי' כח סע"ב) דאם קודשה בגזל דינדה ולא קדמה שידוכים ביניהם ונטלה ושתקה אינה מקודשת, וכתב הב"ש באה"ע משום שיכולה לומר דידי שקלי, מיהו מש"ס משמע דאפילו במעות יש לומר דידי שקלת דתניא בקידושין (נף יג) דיכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי, מיהו אם גזל מעות ועשאן כספים דקנה בשינוי וחזר ועשה דמים וקידש אותם בהם בדלא שדיך ובדלא אמרה הן יש לומר דמקודשת דאינו אלא חוב בעלמא: ועפ"ז יש לבאר הירושלמי דאם חטף הסלע מינדה ונתנו לה בשעת מתנה אמר לה הרי את מקודשת קאמר ר' חגא בשם ר' פדת רוצה היא שתהיה מקודשת לו ויהא חייב לה סלע א"ר יוסי אלו אתמר פלי יאות, פ"ה דשפיר איצטריך לטעמא דר' חגי דרוצה היא שתהיה מקודשת לו כו' אבל סלע דרפה להתחלף ולא איצטריך לטעמא דר' פדת משום דאינה יכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי דלא פהש"ס דילן דגם במעות יכול לומר אין שקלי ודידי שקלי, אף מהירושלמי דדמאי משמע שם כמו שכתב הב"ש וכמו דמשמע מהש"ס דילן דגם במעות כל זמן שלא התחלף יכול לומר אין שקלי ודידי שקלי דאמרינו בירושל' (ספ"ו דדמאי) ע"ה שאמר לחבר קח לי אגודת ירק כו' לוקח סתם פטור כו', ר' יודא אומר לא נתפון המוכר לזכות אלא

ללוקח, ר' יוסי אומר לא נתפונן המוכר לזכות אלא לבעל המעות, תני רשב"ג אם החליף את המעה צריך לעשר א"ר יוסי הקדא אמרה הנותן מעות לחבירו והחליפן חייב באחריותו, ועיין בכתובות (דף צח) ובעירוובין (דף לו) לפי הש"ס דילן פליגי בביריה ולא ניתא לפרש כמו הירושלמי משום דכינן דלא שינה בשליחותו ודאי נתפונן לזכות לבעל המעות, כמו דאמרינן בב"ק (דף קב) מחפי עלה במערבא וכי מי הודיעו לבעל החיטין שיקנה חיטין לבעל המעות כו' שאני חיטין וחיטין דשליחותי קא עביד, ובירושלמי (פ"ט דב"ק) א"ר נסא בשעה שקנים שליחותי לא נתפונן המוכר לזכות לבעל המעות (צ"ל נתפונן) אלמא דאם לא שינה המעות בעצמן הם של המשלח אע"ג דיכול להחליפם, ועיין בב"ק (דף מו) ובב"ב (דף צ) בתוס' שם, ועיין בקצה"ח (סי' קפג) דהיכא דליכא מעות לא אמרינן דנתפונן להקנות לבעל המעות, עכ"פ אם גזל ממנה מפלפל שם בירושל', וכן אם מקדשה בגזל דאחרים מפלפל בירושל' (ספ"ב דקידושין) מכרו וקידש בדמיהו מקודשת ר' חגי בשם ר' זעירא בשאין דמיהם, אר"ח זאת אומרת ששקדשין בגזל, לפי גירסת הרשב"א והרא"ש: ובכאן הפי' הוא אם קדשה בגזל שבידה אם היא מקודשת והענין הוא דאמרינן בפ"ק דב"מ (דף ז) דא"ר יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינה ברשותו, ועל פן אינו יכול לקדש בו האשה, [וכה"ג פתב הא"מ באה"ע (סי' כח) במה שכתב הב"ש דלכאורה אפי' אמרה הו לא מהני, פינן שאינו בידו אינו יכול לקדשה, פשם שאינו יכול להקדיש דבר שאינו בידו, והביא מה שכתב בתשובת שארית יוסף באשה שחטפה מעות ולא רצתה לחזור בו וקודשה בו עי"ש שהעלה פינן דאמר ר"י שניהם אינם יכולים להקדישו ומשמע אפי' בדרבנן אינו קדוש כו' וא"כ בנידון דידן נמי אע"ג דאיכא עדים שהמעות שלו ויוכל להוציאה בדיינים, ח"מ אינו יכול להקדישו הואיל והיא לא רצתה לחזור לו, ובס' א"מ מסיק דלשיטת התוס' פל שרוצה הגזלן להחזיר ה"ל דין פקדון, וה"נ פינן שרוצית להתקדש, ורוצית להחזיר ה"ל דין פקדון וכמו שמשמע מדברי התוס' בפ"ק דב"מ (דף ו) דכל שהקדישו הבעלים ברצון הגנב ה"ל כמו פקדון ואע"ג דלא נתרצה הגנב אלא בשעת ההקדש, ה"ל פקדון והקדש באים כאחת, דכינן שנתרצה הוי כמו שהוא ברשות הגזלן]: וע"ז אומר בירושלמי מ"ד מקדשים בגזילה שהוא יכול להוציא מידה כגון דאיכא עדים, ומ"ד אין מקדשין בגזילה שאינו יכול להוציא מידה, וכן מ"ד בשנתיאש, אבל בשאינו מתייאש לא, הפל הוא כמו הטעם דכינן שנתרצית להתקדש לו ה"ל כמו שהוא ברשותו פינן דכל עיקר הטעם משום שהוא אינו ברשותו, ועדיף ממלנה ומשום דהתם להוצאה נתנה, וע"ז אומר רשב"א גבי מלנה אם נשתייר שו"פ, וקש' דמאי מהני דהא מ"מ להוצאה ניתנה וע"כ מוקי בכה"ג כר"מ דשינה מדעת הבעלים והווי כמו גזלן וצריכה להחזיר, וע"כ פינן שנתרצית להחזיר ה"ל כמו פקדון דהוי כמו שהיא ברשותו, והא דאר"י גזל ולא נתייאשו הבעלים היינו דנוקא שלא ברצון הגזלן, ודוקא קודם יאוש, דאי לאחר יאוש הוי כמו שאינו שלו, א"כ מאי מהני הרצון שלה, אבל קודם יאוש, דאי הוא א"כ הוא שלו, רק משום שאינו ברשותו, וע"כ פינן שרוצת להחזיר הוי כמו שהוא ברשותו: וע"כ מחלק בין קודם יאוש, בין לאחר יאוש, דאלו לא ה נתייאש עדיין, אע"ג דאינו יכול להוציא בדיינים אעפ"כ פינן שהיא יודעת שהגזל בידה, ורוצת להחזיר ה"ל כמו פקדון, משא"כ לאחר יאוש דהוי שלה ואין צריכה להחזיר

כִּן נ"ל פִּירוּשׁוֹ: וּא"כ מוֹכַח מִזֶּה דס"ל לְהִירוּשְׁלַמִי דִּיאֹוֹשׁ לַחֹד קָנִי, דאל"ה אַמַּאי אִינוּ יְכוּל לְקַדְשָׁה אַפִּי אַחַר יֹאוֹשׁ פִּינוֹן דְּלֹא קִנְתָּהּ, דְּהָא ה"ל יֹאוֹשׁ לַחֹד, אֲלֵא וַדַּאי דס"ל לְהִירוּשְׁלַמִי, דִּיאֹוֹשׁ פְּדִי נְמִי קוּנָה וּע"כ הָוִי שְׁלָה וְאִינוּ יְכוּל לְקַדְשָׁה בּוּ, וּע"כ פִּינוֹן דס"ל לְהִירוּשְׁלַמִי דְבָאִינוּ יְכוּל לְהוֹצִיא הַגְּזִילָה מִיְדָה פְּגוֹן דְּלִיכָא עֵדִים, אוּ לְאַחַר יֹאוֹשׁ דְּקִנְתָּהּ, ע"כ ס"ל לְהִירוּשְׁלַמִי דְגִזְל חֲמִיז וְעֵבֵר עָלֵיו הַפְּסַח, וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה דְּכִינוֹן שְׂאִין פְּאֵן עֵדִים, דְּהָא הוֹדָה מְעַצְמוֹ, וְגַם נִתְיָאֵשׁ דְּהָא אִינוּ יְכוּל לְהוֹצִיא מִיְדוֹ שְׂפִכָר נְפֻטָר עַפ"י שְׂבוּעָתוֹ, וּא"כ זֶה מִתְיָאֵשׁ, וְזֶה רְצָה לְקִנּוּת, דְּהָא נִשְׁבַּע עָלָיו, וּע"כ אִינוּ יְכוּל לֵאמֹר לוֹ הָרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ וְהָא דְקָאֵמֵר בִּירוּשְׁלַמִי דְּנֹקָא אִם נִשְׁבַּע לוֹ קוּדָם פְּסַח אֵינְפִשֵׁר לֵאמֹר מִשּׁוּם דָּאִם נִשְׁבַּע אַחַר הַפְּסַח, אַע"ג שְׁזָה מִתְיָאֵשׁ אַפ"ה אִינוּ קוּנָה דְּהָא אִין זְכִי בְּאִיסוּרֵי הַנְּהָא וּע"כ קָאֵמֵר דְּנֹקָא קוּדָם הַפְּסַח, וּבמ"א הָאֵרְכַּתִּי: הָרִי נִתְבָּאֵר שְׂיֵשׁ חִילּוּק בֵּין מְמוֹן שְׁהוּא פְּפָרָה עֲצָמוֹ לְמְמוֹן שְׁהוּא מְעַכְבַּ פְּפָרָה, דְּבְמְמוֹן שְׁהוּא פְּפָרָה עֲצָמוֹ לֹא מְהַנִּי מְחִילָה מִשָּׂא"כ בְּמְמוֹן שְׁהוּא מְעַכְבַּ פְּפָרָה דְּמַהַנִּי מְחִילָה, וְגַם שְׂבִמְמוֹן שְׁהוּא עֲצָמוֹ פְּפָרָה צְרִיף לִיתָן מְסַפֵּק מִשָּׂא"כ בְּמְמוֹן שְׂמַעְכְבַּ פְּפָרָה הָרִי הוּא פְּכָל שְׂאֵר מְמוֹן דְּהָוִי קוּלָא לְנִתְבַּע וּכְמוֹ שְׂבִיִּאֲרֵתִי וְכֵן נ"ל: סִימָן ח שְׂאֵלָה מִי שְׂקִיבֵל עָלָיו לְהִתְעַנּוּת שְׁנֵי תַעֲנִיּוֹת, וְאַח"כ שְׂאֵל עַל א' מַהִם אֵי אֲמַרִינּוּן בְּזֶה נִדְרַ שְׁהוּא מְקַצָּתוֹ, הוֹתֵר פְּלוֹ אוּ לֹא: תְּשׁוּבָה רְאִיתִי לְהִתְחַנֵּה אֲפָרִים בַּה' נְדָרִים (ס' יז) וְנ"ל רְאִיתִי לְהִתּוֹס' בַּפ"ג דְּשְׂבוּעוֹת (דָּף כז) גַּבִּי מִי שְׂנִדְרַ שְׁנֵי גְזִירוֹת וּמָנָה אֵת הָרֵאשׁוֹנָה וְאַח"כ נִשְׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה עָלְתָה לוֹ שְׁנֵיָה כו' שְׁהָרְשׁוֹ כְּשִׁנְשָׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה אַמַּאי לֹא נִשְׂרִי' בְּשִׁנְי' מ"ש מְקוֹנָם שְׂאִינִי נִהְנָה לְכוּלְכֶם דְּהוֹתֵר א' מַהִם הוֹתֵרוֹ פּוֹלָם וְתִרְצוּ דִּישׁ לְחַלֵּק דְּהָכָא פִּינוֹן דְּסָלִיק לְמִנְנוּ שְׁנֵי גְזִירוֹת פְּקִיבֵל כָּל אֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ דְּמִי עַכ"ד אֲבָל בִּירוּשְׁלַמִי דַּפ"ג דְּנִזִּיר הִקְשׁוּ אֵת הַקּוּשְׁי' בְּעֲצָמָה וּמוֹקִי לָהּ בְּאוֹמֵר הָרִינִי גְזִיר עַכ"ל: וְהִנֵּה פִינוֹן שְׂבִירוּשְׁלַמִי מְבִנְיָא דְּלֹא כַּמ"ש הַתּוֹס' צְרִיף לְבָאֵר אִיף הוּא הִהֲלָכָה, וַיְבִאֵר ע"פ מַה שְׂפַתְבְּתִי בְּחִידוּשֵׁי לְמַסְכַּת נְדָרִים דְּגָרְסִינּוּן שָׁם פִּי"א דְּנְדָרִים (ד' פד) ר"נ אֲמַר לְעוֹלָם בַּעַל לָאוּ בְּכָלל בְּרִיּוֹת הוּא וְהָכִי קִתְנֵי נִתְגַּרְשָׁה יְכוּלָה לִיקְנּוֹת כו' וְכַתְבַּתְּ הָר"ן שָׁם דַּגְמ' דִּילָן לֹא אֲתִי כְּהִירוּשְׁלַמִי, דְּהָא בִירוּשְׁלַמִי גָרְסִינּוּן הַנּוֹדֵר מִיּוֹרְדֵי הָיִם לְאַחַר שְׁלוֹשִׁים יוֹם וַיֵּשׁ פְּאֵן אָדָם שְׂבִשְׁעַת גְּדָרוֹ הוּא מִיּוֹרְדֵי הָיִם וְלְאַחַר מְפָאֵן קוּדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם נַעֲשֶׂה מִיּוֹשְׁבֵי הַיַּבְשָׁה דְּתְלוּי הָאֵי דִּינָא בְּפִלּוּגְתָא דַּר"י וַר"ע, וְלִדְיִן דְּקִינִיל כַּר"ע אֲסוּר בּוּ פִינוֹן שְׁהִי מִיּוֹרְדֵי הָיִם בְּשַׁעַת גְּדָרוֹ כו' וְכִינוֹן דְּתְלֵי הָאֵי דִּינָא בְּפִלּוּגְתָא דַּר"י וַר"ע כו' ה"נ פִי הָוִי אֵיפְכָא דְּהִינּוּ בְּאוֹתָן בְּנֵי אָדָם שְׁהִי בְּשַׁעַת גְּדָרוֹ מִיּוֹשְׁבֵי הַיַּבְשָׁה וְלְאַחַר מְפָאֵן נַעֲשׂוּ מִיּוֹרְדֵי הָיִם, אֲסוּר לַר"י וּמְוֹתֵר לַר"ע וְלִפִּי הָאֵי פִירוּשָׁא לֹא אֲתוּ הָאֵי רִירוּשְׁלַמִי כַּגַּמ' דִּילָן דְּהָא הָכָא מְסַקִּינוּ דְּנָהִי דְּבַעַל לָאוּ בְּכָלל בְּרִיּוֹת בְּשַׁעַת שְׂנִדְרָה אַפִּי הָכִי כְּשִׁנְתְּגַרְשָׁה אֲסוּרָה בּוּ מְפָנִי שְׂחִזֵר לְהִיּוֹת בְּכָלל בְּרִיּוֹת אֲלֵמָא לָאוּ בְּתֵר אֲמִירָה אֲזִלִּינוּ וְעִי"ש שְׂהָאֲרִיף וְכַתְבַּתְּ דְּסִבְרָא דַּר"ע לֹא קִשִׁי אַהֲף מִקְלֵתָא פְּלָל, מִשּׁוּם דְּהָאֵי מִקְלֵתָא תְלוּי' בְּלִשׁוֹן ב"א, וּבַגְמ' דִּילָן סְבָרִינוּ דְּבְכָלל לִשׁוֹן ב"א כּוּלְהוּ בְּכָלל, וַר"ע בְּמִקְלֵתֵי בְּתֵר דְּרִשָׁא דְּקִרְאִי דִּיִּיקִי לִי הָכִי דְּלֹא שְׂיִיף כו', וּבִירוּשְׁלַמִי לֹא סְבָרִי הָכִי אֲלֵא סְבַר דְּהַנּוֹדֵר מִיּוֹרְדֵי הָיִם, וַדַּאי לְהִנְהוּ דְּהָוִי יוֹרְדֵי הָיִם בְּשַׁעַת עֵיקָר גְּדָרוֹ קָא מִיכוּן, וּמִשּׁוּם הָכִי לִית לִי לְמִיְדָק אֲלֵא אִיזוֹ שְׁעָה הוּא עֵיקָר גְּדָרוֹ אִם שַׁעַת אֲמִירָה אוּ שַׁעַת הַחִלּוֹת וּמִשָּׂא"ה אֲמַרִינּוּן הֵתָם דְּתְלֵי בְּפִלּוּגְתָא דַּר' יִשְׁמַעְאֵל וַר"ע כו' ע"ש: וְהָרֵא"ש בְּנְדָרִים (דָּף ל) הִבִּיא בְּפִסְקֵי הִירוּשְׁלַמִי הִנֵּה לְהִלְכָה עו"ש, וּלְפ"ז בְּנִטּוּלָה מִן

היהודים אינו אסורה ליהנות מן הבעל אע"פ שנתגרשה, פיון דבשעת אמירה, לא הי' הבעל בכלל בריות, ולפי"ז צ"ע על הש"ע שפסי' (רלד סעי' ה) פסק דנדרה שלא ליהנות לבריות, ולא היפר לה דמופתת ליהנות כל זמן שהיא תחתיו שאינו בכלל הבריות, ולאחר שתתגרש חל הנדר גם עליו ואי אפשר להנות אלא מלקט וכתב הט"ז דחל הנדר גם עליו דאז הוי בעל בכלל הבריות דהכי משמע נדרה שאיני נהנה לכל אדם דמתקרי בריות בשעת הנאה, וא"כ קשה דהא סותר למה שפסק (סי' ריז) שפכתב שם אמר יורדי הים לאחר שלשים יום עלי מי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים אסור בו כו' ועי"ש בפ"ד שפכתב ונראה דבכל שאר מילי נמי דינא הכי, כגון אמר לאחר זמן פלוני יהי יושבי עיר פלוני כו' וכן אם בשעת אמירה לא הי' שם אע"פ שבשעת חלות הנדר הוא שם מותר וא"כ צ"ע דהא שני פסקי ש"ע סתרי אהדדי: [והק"ע שגה בזה הרבה שכתב על הא דאיתא בירושלמי (פ"ג דנדרים ה' ו) נדר מיורדי הים לאחר שלשים יום נעשו בני יבשה תפלוגתא דר"י אמר אחר הנדר ור' עקיבא אומר אחר האיסור כו' וכתב הק"ע פתב הר"ן בנדרים (ד' ל) ומהאי ירושלמי איכא למיפשט נמי היכא דהוי איפכא להתירא אבל נ"ל שאין הדין פן ויתבאר בפ"ב דמכילתין ע"כ, וכתב הק"ע ותימא הא איהו גופי' פתב בנדרים (ד' פט) וילענן הלכה אזלינן בתר שעת הנדר בין לקולא בין לחומרא וכן הוא בש"ע (סי' ריז) וצ"ע, ובמחילה מפקודו לא ידע על מה שנה"ן מרמז שהוא סבר שפוננת הר"ן אם הלכה כר"ע בין לקולא בין לחומרא ובאמת פוננת הר"ן על הא שכתב הר"ן בנדרים (ד' פד) דמה דאיתא (שם) דכי נתגרשה אסורה ליהנות מבעל דאח"כ הוי בעל בכלל בריות אפי' ר"ע מודה בה, דלפי הש"ס דילן אסור בין בב"א שהי' בכלל לשונו בשעת הנדר בין בב"א שהי' בכלל לשונו לאחר מכאן אפי' לר"ע, והא דר"ע אינו רק לענן הפרת הבעל דבריש מקרא והק"ע במחילת פבוד תורתו שגה בזה, ומה שכתב דהכי איתא בש"ע אדרבא פסקי הש"ע סתרי אהדדי כמו שפכתבתי: והנה לכאורה דעת התוס' נמי, דהש"ס דילן לא סבר כהירושלמי דבפלוגתא דר"י ור"ע אינו רק לענן הפרת הבעל וכמו דילפי מקראי בנדרים (דף פט) דר' ישמעאל אומר ונדר אלמנה וגרושה עד שיהא נדר בשעת אלמנות וגירושין (פי' חלות הנדר) ור"ע סובר הרי הוא אומר פלא אשר אסרה על נפשה עד שיהי' איסורי נדר בשעת אלמנות וגירושין, אבל לא לענן שארי דברים שהתוספת הקשו בשבועות (דף כז) למאי דמשני בנדרים (ד' יז) כגון שקיבל עליו שתי גזירות בב"א, א"כ אמאי אמרינן שאם נשאל על הראשונה עלתה לו שני בראשונה, ואמאי לא אמרינן דכינן שהותר מקצתו הותר כולו וכתבו התוס' דיש לחלק דכינן דסליק למנן ב' גזירות פקיבל כל א' בפני עצמן דמי: ולכאורה הוא סותר להירושלמי דאמרינן בירושלמי (רפ"ג דנזיר) מה אנו קיימין אם באומר הרניני נזיר שמים נדר שבטל מקצתו בטל כולו כו' אלא פי אנו קיימין באומר הרניני נזיר ונזיר דהוי כנזירות חלוקה, וכמו דאמרינן בנדרים (דף פז) הא מני ר' שמעון היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל א', אבל בלא"ה אע"ג דסליק למנן ב' גזירות, אפ"ה אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אלא נדאי דדעת התוס' הוא דהירושלמי לטעמי' דסבירא לי' דפלוגתא דר"י ור"ע הוא לכל הדברים, וע"כ לר"ע דהילכתא פנותי' אזלינן בתר אמירה ע"כ קאמר בירושלמי דאע"ג דסליק למנן ב' גזירות, אפ"ה אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו, משא"כ להש"ס דילן דלא אתמר פלוגתיהו אלא לענן הפרת הבעל ע"כ לא

אמרנו נדר שהותר מקצתו הותר כולו, מחמת דסליק למגן ב' נזירות: ויש לי להביא ראי' לזה מהא דאמרין בנדרים (דף צ) לימא מסייע לי' קונם שאני נהנה לפלוני ולמי שאשא עליו, נשאל על הראשון, ואח"כ נשאל על השני, ולכאורה קשה ג"כ דאמאי צריך לשאול על השני ואמאי לא אמרינן בזה נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אלא נדאי פנין דחלות השני הוא אחר הראשון, ע"כ הוי כמו ב' נזירות וכמו שכתבו התוס' בנזירות פנין דחלים בזה אחר זה לא אמרינן פנין שהותר מקצתו הותר כולו, וכ"ת דהתם שאני משום שאפתי לא חל הנדר השני וכמו דאמרין התם ואי אמרת נשאל אע"פ שלא חל הנדר, אי בעי על האי נתשיל ברישא אי בעי על האי נתשיל ברישא, וע"כ לא אמרינן בזה נדר שהותר מקצתו הותר כולו פנין דאפי' הי' מתיר לא הוי מהני ע"כ אינו יוכל להתבטל מחמת שהותר מקצתו, דלא יאה עדיפא מאלו הי' מתירו בעצמו אע"פ שאפשר לומר דאפ"ה פנין שסוף כל סוף נתבטל המקצת ממילא בטל השני אע"פ שלא חל, אפ"ה יש לדחות ויש להאריך בזה ואין פאן מקומו וא"כ לא דמי להא דב' נזירות דהתם לא הוי רק מחוסר זמן דבמת דמנה ראשונה צריך למנות לשני', והי' צריך למנות מיד אלא דהנזירות הראשונה גורם לשני' שלא תחול אחריו, וכמו דמסיק בשבועות (שם) התם נזירות מיהא איתא דכי מני ראשונה בעי מימנא לשני', [אך דה"נ אפשר לומר דאם הי' רוצה להתיר נזירות השני' קודם הראשונה לא הוי היתר פנין שעדיין לא הגיע הזמן של השני' לדעת הפוסקים הביאם הר"ן בנדרים (ד' צ) דאפי' תולה נדרו בימים פנין שלא חל אין התכם מתיר וא"כ ה"נ אין התכם יכול להתיר לשני' קודם לראשונה, וכמו שכתב המ"א בה' שבועות (ס' ז) דאע"ג דאם נשאל על הראשונה שני' חלה עליו ואפ"ה אפשר לומר דאם התירו אינו מותר פנין דבעינו ההתרה לאחר הנדר ואעפ"י שכתב הרשב"א דאם הקים לה הבעל ואח"כ היפר לה דאם נשאל על הקמתו חלה ההפרה דהפרה שאני משום דהבעל מצי מיפר לה קודם שתחול הנדר, אבל בהתרה בעינו שתחול הנדר תחילה ואח"כ להחמת, ולקמן (ס' טז) הארכתוי בזה הרבה, ואפי' אי נימא כמו שכתב הרמב"ם פ"ו מה' שבועות) דאם איתשיל על השני' חייב משום הראשונה אלמא דמהני ההיתר, היינו דוקא למאי דמסיק בנדרים (ד' יח) ובפ"ג דשבועות (ד, כז) פדרבא דאמר שאם נשאל על הראשונה שני' חלה עליו, אבל לפי מאי דמקשה בנדרים (ד' טז) דקאמר מיתבבי מי שפדר שתי נזירות כו' אלא פשיטא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, אמאי עלתה לו שני' בראשונה, אלא פשיטא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ותויבתא דרב הונא, וכתבו התוס' בשבועות (ד' כז) דהמקשה לא אסיק אדעתיה הא דרבא, שאם נשאל על הראשונה שני' חלה עליו, דאל"ה לא הוי מקשי מידי, דאע"ג דלא חל אפ"ה אם נשאל על הראשונה שני' חלה עליו, וא"כ לפי הס"ד בודאי דלא הי' מהני היתר לשני' קודם הראשונה ואפ"ה הקשו התוס' דלימא פנין שבטל מקצתו בטל כולו, אלא נדאי דכיון דבשעה שמתיר חל השני' ע"כ בטל כולו, וההיתר והבטול באים כאחת, או דלגבי בטול מקצתו לא אמרינן פנין דלא חל לא בטל, א"כ דמי להתם דבשעה שנשאל על הראשונה מיד חל הנדר שפדר למי שישאל על הנדר, וא"כ אמאי לא אמרינן דכיון שהותר מקצתו הותר כולו, אלא נדאי דכיון דהוי כב' זמנים, ע"כ לא אמרינן פנין שבטל מקצתו בטל כולו]: ואפילו אי נימא לחלק דהתם פנין שעדיין לא חל לא אמרינן פנין שבטל מקצתו בטל כולו, אעפ"כ קשה דא"כ פי אמרינן בנדרים (דף ל) לימא מסייע

לי קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשא עליו נשא על הראשון, ואח"כ נשא על השני ואי אמרת נשא אע"פ שלא חל הנדר אי בעי על האי נתשיל ברישא ואי בעי על האי נתשיל ברישא ומשני מי ידע הי קמא והי בתרא ע"ש, וא"כ לפי זה תקשי אמאי לא אמרינן פיון שהותר מקצתו הותר פולו, פיון דאנן קיי"ל כר"ש דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד, והר"ן בתשובה (סי' יו) כתב דהתם לא נחית בפלוגתא דר"י ור"ש ואה"נ דלדידן דקיי"ל כר"ש אין צריף לשאול על השני' פיון שהותר מקצתו הותר פולו וזה דוסק וגם מדברי הפוסקים הטור והש"ע שהביאו להא משמע אפי' לפי מאי דקיי"ל כר"ש לא אמרי' פיון שהותר מקצתו הותר פולו, אלא ודאי הוא כמו שפכתבו התוס' דכיון דחלות השני' הוא לאחר חלות הראשונה, לא אמרינן בזה פיון שהותר מקצתו הותר פולו: ובירושלימי (פיה דנדרים) אמרינן קונם שאיני נהנה לה ונשא לי עליו נשא על הראשון ואינו נשא על השני אית פנויי תני נשא בין על הראשון בין על השני, שמואל ברי' דרב יוסף כמ"ד לאחר האיסור ביום כמ"ד לאחר הנדר, נדר שהותר מקצתו הותר פולו ונראה לי שהגירסא צ"ל בהיפוף דלאחר האיסור היינו שעת האמירה כמו דאימא בנדרים (דף פט) וע"כ הוי פחד נדר אבל לאחר הנדר היינו חלות הנדר וע"כ פיון שאין חלות בב"א לא אמרינן הותר מקצתו הותר פולו ע"כ צריף לגרוס כמ"ד לאחר הנדר, ביום כמ"ד לאחר האיסור נדר שהותר מקצתו הותר פולו, ודלא כהפ"מ והק"ע שם, וכן הוא בירושלי' (פ"א דנדרים ה"ט) ונדר אלמנה וגרושה יקום עלי' כו' פיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום כו' הד הוא ר' ישמעאל אומר אחר הנדר ר' עקיבא אומר אחר האיסור וכן בירושלימי (פ"א דנדרים) קנים לתאנים פולו קנים הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים, אמרה קונם תאניה שאני טועמת ועוד ענב תפלוגתא דר"י ור"ע דר' ישמעאל אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסור פ"א דלר"ע שאומר אחר הנדר וע"כ אע"ג דאמר ועוד (פ"א לאחר זמן התאנים וכן פ"א הק"ע) אעפ"כ לר"ע דאזיל בטר אמירה הוי חד נדר משא"כ לר"י שסובר דאזלינן בטר חלות האיסור וכיון דחלות האיסור הוי בב' זמנים וחלות הענב היא אחר התאנה ע"כ הוי כב' נדרים (ואפ"ש דלר"ע שאומר דאזלינן בטר שעת האמירה פנונתו במה שאמר ועוד שיתחיל מיד דאזלינן בטר האמירה ובה הנה מתנישב הירושלמי (פ"ק דנזיר ה"ג) לא נחלקו ר' ישמעאל ור' עקיבא על האומר הריני נזיר שלשים יום ויום א' שאינו נזיר אלא אחת, ועל מה נחלקו על האומר הריני נזיר שלשים יום ועוד יום א' שר' ישמעאל אומר נזיר שמים ור"ע אומר נזיר אחת, ותמה הפ"מ על הא דבש"ס דילן אמרינן בהיפוף דר"ע דריש לישנא תירה בפ"ק דנזיר (דף ד) ואפ"ש לומר דר"י אומר אחר הנדר וע"כ פנונתו לאחר הנזירות הראשונה שיהיה עוד נזיר ולר"ע שאומר דלאחר האיסור ע"כ הוי כמו שאומר הריני נזיר שלשים יום ויום א' כמו דפליגי בתאנים וענבים ואינו אם מוכרח הפ"מ מזה): עכ"פ מוכח מהירושלמי דלענין דנימא דהותר מקצתו הותר פולו נמי תלי בפלוגתא דר"י ור"ע אם אזלינן אחר האמירה או אחר חלות והוא משום דהירושלמי לטעמי' דפליגי בכל הדברים אימתי עיקר הנדר אם שעת האמירה או שעת חלות, אבל לפי שיטת הש"ס דילן דלא פליגי אלא לענין הפרת הבעל אבל בכל הדברים אזלינן בטר חלות, וא"כ לענין נטולה מן היהודים נמי אזלינן בטר חלות דכיון דנתגרשה לבסוף אסורה לבעל נמי וכמו שכתב הר"ן ולא כמו שהביא הרא"ש הירושלמי לפסק הלכה

דְּהָא בְּהָא דְקוֹנָם שְׁאַנֵי נְהִינָה לְךָ וּלְמִי שְׁאַשְׁאֵל עָלָיו נְשָׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹן וְאַח"כּ נְשָׂאֵל עַל הַשְּׂנִי אַע"ג דְּקִי"ל כַּר"ע דְּאֶזְלִינָן בְּתַר אַמְרִינָה אַפ"ה לֹא אַמְרִינָן פִּינָן שְׁהוֹתַר מְקַצְתוּ כּו' וְכוּ בְּהָא דְאַמְרִינָן פְּגוֹן שְׁקִיבֵל ב' נְזִירוֹת בַּב"א אֲלֵמָא דְלֹא אֶזְלִינָן בְּתַר אַמְרִינָה לְכָל הַדְּבָרִים דְּלֹא פְּהִירוּשְׁלֵמִי: וְהִנֵּה הָרֵא"ש בְּנִדְרִים (דְּף יז) פִּי' עַל הָא דְמַשְׁנֵי פְּגוֹן שְׁקִיבֵל עָלָיו ב' נְזִירוֹת בַּב"א פְּגוֹן הָא דְאַמְרַהֲרֵי עָלֵי ב' נְזִירוֹ' אוּ דְאַמְרַהֲרֵינִי נְזִיר הַרִינִי נְזִיר אִם אוֹכֵל וְאָכַל דְעֵתָה חָלוּ עָלָיו ב' נְזִירוֹ' פְּאַחַת.

וְלְכַאוּרָה לְמַאי נִדְחַק הָרֵא"ש בְּפִירוּשׁוֹ הַב' דְּהָא שְׁקִיבֵל עָלָיו ב' נְזִירוֹת דְאַמְרַהֲרֵינִי נְזִיר הַרִינִי נְזִיר אִם אוֹכֵל, וְאַמַּאי לֹא נִיחָא בְּפִשְׁטוֹת פְּגוֹן שְׁקִיבֵל עָלָיו ב' נְזִירוֹת בַּב"א, וְלְכַאוּרָה הִנֵּה אֶפְשָׁר לֹומַר דְּכַנְוֹנְתוּ לְפִי מַה שְׁהָרֵא"ש הִבִּיא בְּפִסְקִיו הִירוּש' דְלְכָל הַדְּבָרִים אֶזְלִינָן בְּתַר שְׁעַת הָאֲמִירָה א"כ קֶשֶׁה קְוָשִׁית הַתּוֹס' דְאַמַּאי לֹא נִימָא נְדַר שְׁהוֹתַר מְקַצְתוּ הוֹתַר פְּלוֹ' וְאַמַּאי אַמְרִינָן עֲלֵתָה לּוֹ שְׁנִי בְּרֵאשׁוֹנָה וְלֹא נִיחָא לִי כְּמוֹ שְׁתִּירְצוּ הַתּוֹס' דְכִינּוֹן שְׁהֵם בַּב' זְמַנִּים לֹא אַמְרִינָן נְדַר שְׁהוֹתַר מְקַצְתוּ דַּמ"מ פְּלִינְהוּ בְּחֻדָּא אַמְרִינָה וַע"כ מְפָרֵשׁ הָרֵא"ש פְּגוֹן שְׁאַמְרַהֲרֵינִי נְזִיר הַרִינִי נְזִיר אֲלֵא שְׁתַּלָּה בְּתַנַּאי אִם אוֹכֵל, וַע"כ בְּשְׁעַת אֲכִילָה חָלִים תְּרוּנוּיָהוּ וַמ"מ בְּאַמְרִינָה חֲלָקוֹן דְּהָא אַמְרַהֲרֵינִי נְזִיר הַרִינִי נְזִיר אֲלֵא דְחָלִים בַּב"א, וַא"כ לְפִי מַה שְׁפּוֹסֵק הָרֵא"ש כַּר"ע דְּאֶזְלִינָן בְּתַר אַמְרִינָה לְכָל הַדְּבָרִים וַא"כ פִּינּוֹן שְׁבַּאֲמִירָה חֲלָקִינְהוּ דְּהָא אַמְרַהֲרֵינִי נְזִיר הַרִינִי נְזִיר וְהוּא כְּמוֹ שְׁאוּמַר שְׁבוּעָה לְכָל א' אֲלֵא דְחָלִים בַּב"א וַע"כ לֹא אַמְרִינָן בְּזָה פִּינּוֹן שְׁהוֹתַר מְקַצְתוּ הוֹתַר פְּלוֹ': אַמְנָם זֶה אֵינּוּ דְאִם פְּנוּנַת הָרֵא"ש הוּא מְשׁוּם שְׁתַּלְאָן בְּאַכִּילָה וּבְשְׁעַת אֲכִילָה חֲזִינְלוּ תְּרוּנוּיָהוּ, וַע"כ הֵי ב' נְזִירוֹ' בַּב"א, וְכְמוֹ דְאַמְרִינָן בְּזַבְחִים (דְּף ל) אֵיבְעֵי לְהוּ ה"ז תְּמוּרַת עוֹלָה וּשְׁלָמִים מַהוּ לְחֻצוֹת מַהוּ, וּפִי' הַתּוֹסֶפֶת דְלְחֻצוֹת הוּא הֵינּוּ פְּגוֹן דְאַמְרַהֲרֵינִי הַיּוֹם תִּיְהִי עוֹלָה וּשְׁלָמִים וַע"כ בְּחֻצוֹת הַיּוֹם חֲזִינְלוּ תְּרוּנוּיָהוּ בַּב"א וַע"כ מְבַעֵי לִי לַר"מ אֵי אַמְרַהֲרֵינִי ר"מ תְּפִינְס לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן פִּינּוֹן דְחֲזִינְלוּ תְּרוּנוּיָהוּ בַּב"א לְחֻצוֹת הַיּוֹם, וְהִנֵּה בְּשְׁעַת אֲכִילָה חָלִים בַּב"א, א"כ קֶשֶׁה דְאַמַּאי פְּלִיגִי רַב הוּנָא וּשְׁמוּאֵל בְּמַתְנִיתִין דַּר"ה סוּבַר דְדוּקָא אִם אַמְרַהֲרֵינִי נְזִיר הַיּוֹם הַרִינִי נְזִיר לְמַחְרָה דְמִיגוּ דְקָא מְתוּסַף יוֹמָא יַתִּירָא חֲזִינְלָא עָלָיו נְזִירוֹת הָא בַּלֵּא"ה נִיחָא שְׁפִיר דְמַתְנִיתִין דְּמִי לְמִי שְׁקִיבֵל עָלָיו ב' נְזִירוֹ' בַּב"א דְהָא תַנּוּ יֵשׁ נְדַר בְּתוּךְ נְדַר כּו', פִּיצַד אַמְרַהֲרֵינִי נְזִיר אִם אוֹכֵל הַרִינִי נְזִיר אִם אוֹכֵל חֲזִיב עַל פֶּל א וַא', וַע"כ חֲזִיב עַל פֶּל א' מְשׁוּם דְבְשְׁעַת אֲכִילָה חֲזִינְלוּ תְּרוּנוּיָהוּ כְּמוֹ שְׁפַתַּב הָרֵא"ש וַאֲע"ג דְּכַתְּבוּ הַר"ן וְהַמְּפָרְשִׁים דְלֹאוּ דוּקָא הָא דְתַנִּי אִם אוֹכֵל אֲלֵא דְתַנִּי אַגַּב כְּמוֹ בְּשְׁבוּעוֹת דְנִקְט לְשׁוֹן אֲכִילָה, מ"מ קֶשֶׁה פִּינּוֹן דְלְפִי הָאֲמַת נִקְט בְּמַתְנִיתִין אִם אוֹכֵל (וְלִיפָא לְמִימַר דְהָא דְאִם אוֹכֵל הֵינּוּ שְׁעוּבַר לְמַפְרַע וַע"כ לֹא הֵי בַּב"א דְהָאֲכִילָה אֵינּוּ רַק תַּנַּאי דְהָא מְלִשׁוֹן הָרֵא"ש שְׁפַתַּב דְהֵי ב"א אֲלֵמָא דְאִם אַמְרַהֲרֵינִי אִם אוֹכֵל הֵינּוּ שְׁלֵא יְהֵא חָל אֲלֵא בְּשְׁעַת אֲכִילָה וְכְמוֹ שְׁבִיאָרְתִי בְּסַפְרֵי עַמְקָה יְהוֹשֻׁעַ (ס' ז) דְכָל אִם פְּלֹאחַר הוּא פְּדוּמוֹכַח בְּגִיטִין (דְּף עב) וּבְנִדְרִים (דְּף עט) ע"ש) וְכוּ הָא דְתַנּוּ מִשָּׂא"כ בְּשְׁבוּעוֹת לֹא יַתִּישַׁב בְּזָה דַּבְב"א וְדַאי דְחֲזִינְלוּ וְהָא דְמַסִּיק בְּנִדְרִים (דְּף יח) אַהָא דְתַנַּאי נְזִיר לְהִזִיר מְפָאן שְׁהַנְזִירוֹת חָלָה עַל הַנְזִירוֹ' וְהֵלֵא דִין הוּא וְמַה שְׁבוּעָה חֲמוּרָה אֵין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה כּו' ת"ל נְזִיר לְהִזִיר וּמוֹקִי לָהּ ר"ה פְּגוֹן שְׁקִיבֵל עָלָיו ב' נְזִירוֹ' בַּב"א אֲלֵמָא דְבְשְׁבוּעוֹת אֵינְם חָלִים בַּב"א וְכַבֵּר בִּיאָרְתִי ע"ז לְעִיל (ס' א') בְּאַרְנוֹפָה דְזָהוּ דוּקָא לְמַנּוֹת שְׁתִּים כְּמוֹ בְּנְזִירוֹ',

כה"ג אינו בשבועו', אבל שיהא חייב שתיים בנדאי דחל בב"א כמו שהארכתו שם בראיות מהירושלמי.

אף יש לומר דמתניתין גופא קא מייירי נמי דיש נדר בתוך נדר לענין למנות שתיים דבכה"ג אינו בשבועות וכמו שהאריך שם הר"ן (דף יח) ועכ"ז לא יתיישב כל הסוגיא: אלא נדאי דאע"ג דאמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל אע"ג דתלאן באכילה שאם יאכל חל ב' הנזירו' אעפ"כ לא הני ב"א ולא דמי לחצות היום דמיבעי' לי' בזבחים אי אמר ר"מ בזה תפוס לשון ראשון משום דחילי תרנוניהו בב"א דהתם לא קבל עליו על עצמו בנדר, אלא שאמר שתמורת עולה ושלמים יחולו לחצות היום, וע"כ פתב הר"ן בשם הרשב"א בנדרים (דף ל) דלאביי נרבא אם אמר ה"ז עולה לאחר שלשים יום יכול לחזור דלא אמרינו אמירה לגבוה כמסירה להדיוט מעכשיו וע"כ אם אמר ה"ז תמורת עולה ושלמים לחצות היום יכול לחזור עד חצות היום, ואביי נרבא דפליגי בחצות היום לטעמיניהו אזלי דכול לחזור עד חצות היום וע"כ חילי בב"א, ואפ"י אי אמרינו דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט מעכשיו ואינו יכול לחזור, אעפ"כ פינון שאם ה' נאבד אין אחריותו עליו דהא אמר ה"ז תמורת עולה ושלמים לחצות היום וה"ז היינו נדבה ואין אחריותו עליו ע"כ הני ב"א פינון שלא חל אלא על הבהמה.

משא"כ אם אמר הריני נזיר אם אוכל פינון שקיבל עליו נזירו' לכשיאכל א"כ נדור הוא שפשיאכל תחול עליו נזירו' וא"כ אם נודר אח"כ ומקבל עליו להיות נזיר כשיאכל, מאי אהני נדר השני הרי כבר נדור הוא שפשיאכל חל עליו נזירו'.

וכמו שהבאתי הירושלמי בספרי ע"י (סי' טז) ד"ה והכי בסוף הירוש' לא באומר ה"ז, והאומר הריני נזיר באומר הרי עלי פ' שאחריותו עליו להיות נזיר וע"כ אם אמר הריני נזיר פשיה"ל לי בן נזיר ואח"כ נולד לו בן מפסיק למנות נזירו' בנו ולא דמי לה"ז עולה לאחר ל' ומכרה בתוך ל' ע"ש, וכן בשבועה לא חלה על השבועה אע"ג שהשבועה הראשונה ה' על תנאי באם שיעשה באופן זה דכיון דכבר מושבע ע"ז מקודם, אע"ג דקודם קיום התנאי עדיין לא חל עליו אפ"ה מושבע ועומד דלכשיתקיים התנאי יהא חל עליו השבועה ואין השבועה השני' שעל התנאי דאם יאכל חל על הראשונה: ומה שפתב הרא"ש כגון דאמר הריני נזיר אם אוכל הכי פירושו שאמר שני פעמים הריני נזיר קודם שאמר אם אוכל והתנאי שאמר אם אוכל אמר לאחר שאמר ב' פעמים הריני נזיר וע"כ פינון דלא סיגימי' לדיבורא דשאם אוכל עד לאח"כ הני כמו דאמר בב"א, וכמו שפתבו התוס' והרא"ש גבי הא דאמרינו בפ"י דנדרים (דף סט) גבי הא דבעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו פינון דלא אמר קיים ליכי ומופר ליכי אלא קיים ומופר ליכי בב"א, והלשון של ליכי אמר לאחר שאמר קיים ומופר הני ב"א וע"כ אמר התם כל שאינו בזא"ז אפי' בבת אחת אינו, משא"כ אם אמר קיים ליכי ומופר ליכי ע"ש, והכא נמי פינון שאמר ב' פעמים הריני נזיר קודם שאמר אם אוכל והמאמר של אם אוכל קאי אפרנוניהו ע"כ הני כמו בת אחת, משא"כ במתניתין קאמר שם הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל וע"כ לא הני כמו ב"א [אח"כ מצאתי בשיטה מקובצת על נזיר בפ"ק דנזיר (דף ה) מלמד שהנזירות חלה על הנזירות שאם אמר הריני נזיר כו' אבל אם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, או הריני נזיר אם אוכל כפר זו שני' לא חילא כדמוכח פ' אלו

מוֹתְרִין עכ"ל, מִשְׁמַע ג"כ כְּמוֹ שֶׁפִּתְבְּתִי דְבֵאִמְרֵי הַרְיֵנִי נְזִיר אִם אוֹכֵל לֹא חֲזִינָא שְׁנִי עֲלֵיהּ וְכַנּוֹנְתָהֲרֵא"ש כְּמוֹ שֶׁפִּתְבְּתִי הוּא מִשּׁוּם דְּלֹא סִינְיָמָא לְדִבּוּרֵי שְׁאֲמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַרְיֵנִי נְזִיר אִם אוֹכֵל: וְכִינּוֹן שֶׁבִּיאָרְתִּי שֶׁפּוֹנוֹת הָרֵא"ש הוּא דְהוּי כְּמוֹ ב"א מִשּׁוּם דְּלֹא סִינְיָמִי לְדִבּוּרֵי א"כ הוּי כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלִים בְּאֲמִירָה אַחַת וְאִפ"ה לֹא אֲמַרִּינוּ נְדָר שֶׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ אַע"ג דְּאִי אֲזִלִּינוּ בְּתֵר אֲמִירָה הוּי כְּמוֹ נְדָר א' וְיֵמָּה דְּלֹא נִיחָא לִי לְהָרֵא"ש לְפָרֵשׁ פְּפִשׁוּטוֹ שֶׁקִּבְּל עֲלָיו ב' נְזִירוֹת בְּבַת אַחַת הוּא כְּמוֹ שֶׁפִּתְבַּת הָרֵא"ש אַח"כ עַל הָא דְאֲמַרִּינוּ שֵׁם (דָּף יח) מִתִּיב רַב הַמְּנוּנָא נְזִיר לְהַזִּיר מִפְּאֵן שֶׁהַנְּזִירוֹת חָל עַל הַנְּזִירוֹת כּו' ה"ד אֵלִימָא דְאֲמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם הַרְיֵנִי נְזִיר לְמַחֵר הָא קָרָא בְּעֵי כּו' וּמִשְׁנֵי לֹא הִב"ע כְּגוֹן שֶׁקִּבְּל עֲלָיו שְׁתֵּי נְזִירוֹת בִּב"א וְכַתְּבֵהּ הָרֵא"ש וְז"ל אִם אֲמַר הַרְיֵנִי עֲלֵי ב' נְזִירוֹת לְכַאוּרָה פְּשׁוּט הוּא מִן הָרֵאשׁוּנָה אֲלֵא כְּגוֹן שֶׁתְּלָה בְּאֲכִילָה וְסד"א כָּל מָה שֶׁתְּלָה בְּאֲכִילָה א' חֲדָא נְזִירוֹת הוּא עכ"ל, וְע"כ עַל הָא דְמִשְׁנֵי תַחֲזִיקָה כְּגוֹן שֶׁקִּבְּל עֲלָיו ב' נְזִירוֹת בִּב"א מְפָרֵשׁ נְמִי שֶׁתְּלָאָן בְּאֲכִילָה דְאֲמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַרְיֵנִי נְזִיר אִם אוֹכֵל.

אַף מִשּׁוּם דְּתַחֲזִיקָה לֹא הֵנָּה קִשְׁיָא לִי דְפִשְׁיטָא הוּא דְעֵיקָר הַדִּין שֶׁל הַבְּרִייתָא הוּא שְׁאֵם נִשְׂאֵל עַל הָרֵאשׁוּנָה שְׁנִי חֲלָה עֲלָיו וְע"כ מְפָרֵשׁ ב' הַפְּירוּשִׁים כְּגוֹן שְׁאֵם אֲמַר הַרְיֵנִי עֲלֵי ב' נְזִירוֹת אוֹ שֶׁתְּלָאָן בְּאֲכִילָה שְׁאֵם אֲמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַרְיֵנִי נְזִיר אִם אוֹכֵל: וּמִכָּל מָה שֶׁבִּיאָרְתִּי הָרֵאשׁוּנָה לְדַעַת שְׁאִין מִן הַיְרוּשְׁלָמִי א רֵא"י לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן וְהַבְּאִתִּי הַרְבֵּה רְאִיוֹת מִהַיְרוּשְׁלָמִי שֶׁסוּבֵר דְּפִלוּגְתָא דַר"י וְר"ע הוּא לְכָל הַדְּבָרִים וְכֵן לְעֵנִין נְדָר שֶׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ נְמִי, מִשְׁא"כ לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן וְכֵן שֶׁכַּתְּבֵהּ הַר"ן בְּנְדָרִים (דָּף פד): אַף לְכַאוּרָה הוּא תְּמוּהָ שֶׁהַר"ן בִּפ' אַע"פ הַקְּשָׁה עַל הָא דֵאֲרִיב"נ בְּנְדָרִים (דָּף פה) בְּקוֹנָם שְׁאֵנִי עוֹשֶׂה לְפִיךָ דְרִיב"נ אוֹמֵר יִפְר שְׁמָא יִגְרָשְׁנָה וְתֵהָא אֲסוּרָה לְחִזּוֹר לוֹ וְכַתְּבֵהּ הַר"ן דְּהַקְּשׁוּ הַאִיף יִפְר מִשּׁוּם שְׁמָא יִגְרָשְׁנָה וְהָא אִין הַבְּעַל מִיִּפְר אֲלֵא נְדָרֵי עֵינֵינוּ נִפְשׁ וְדְבָרִים שְׁבִינּוּ וְלִבְיָנָה וְכָאן כִּינּוֹן שְׁאִין הַנְּדָר חָל אֲלֵא לְאַחַר שֶׁיִּגְרָשְׁנָה הַאִיף הוּא יָכוֹל לְהַפְּר וְתִרְצוּ כִּינּוֹן דְּמִסְקִינּוּן בַּגְמ' דְּמִדִּינָא חֲזִינָל קוֹנָם מְעַכְשָׁיו אֲלֵא מִשּׁוּם דְּאֵלְמוּהָ לְשִׁיעֲבוּדָא כְּמוֹ שֶׁאֲכַתּוּב בְּסִמּוּף כִּי אֵלְמוּהָ לְזַכּוּתֵי הוּא דְאֵלְמוּהָ וְלֹא לְאַפְקוּעֵי זְכוּתֵי בְּמֵאֵי דְהוּי מְצִי מִיִּפְר מִדִּינָא, וְלִי נִרְאֶה דְאֲפָשֵׁר כִּי הִכִּי דַס"ל לַר"ע בִּפ"ב דְּנְדָרִים (דָּף פט) בְּנְדָרֵי עֵינֵינוּ נִפְשׁ דְּהַאוּמְרַת הַרְיֵנִי נְזִירָה לְאַחַר שֶׁאֲתַגְרֵשׁ שְׁמִצֵּי מִיִּפְר כִּינּוֹן דְּהַשְׁתָּא מִיָּהָ אֲשֶׁת אִישׁ הִיא דְּבַתֵּר שְׁעַת הַנְּדָר אֲזִלִּינוּ וְקִינְיָא לָן הִכִּי כַה"ג נְמִי אֲמַרִּינוּ בְּדְבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה עכ"ל.

אַלְמָא דְסִבְרַת הַר"ן הוּא דְכִינּוֹן דְקִי"ל כַר"ע דְאֲזִלִּינוּ בְּתֵר הָאֲמִירַת הַנְּדָר ע"כ אֲזִלִּינוּ נְמִי לְעֵנִין דְּבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה אַע"ג דְּחִלוֹת הַנְּדָר הוּא לְאַחַר שֶׁתַּתְּגַרְשׁ וְלְאַחַר שֶׁתַּתְּגַרְשׁ לֹא אִיכְפַת לִי וְלֹא הוּי דְבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה אַע"כ אֲזִלִּינוּ בְּזָה ג"כ בְּתֵר אֲמִירַת הַנְּדָר כַר"ע אַע"ג דְּהַר"ן סוּבֵר דְּלֹא בְּכָל הַדְּבָרִים אֲזִלִּינוּ בְּתֵר אֲמִירַת הַנְּדָר אַפ"ה בַּכַּה"ג אֲזִלִּינוּ נְמִי בְּתֵר הָאֲמִירָה כַר"ע: וְאִילוּ בִירוּשְׁלָמִי (פִּי"א דְנְדָרִים) אֲמַרִּינוּ רִיב"נ אוֹמֵר יִפְר א"ר הִילָא טַעְמִי דְרִיב"נ מִתּוּף שִׁינּוּדָע שְׁאֵם הוּא מְגַרְשָׁה, אֲסוּרָה לְחִזּוֹר אַף מִקְנִיטָתוֹ וְהוּא מְגַרְשָׁה, וְכַתְּבֵהּ הַק"ע שַׁצ"ל אַף הִיא מִקְנִיטָתוֹ וְהוּא אִינוּ מְגַרְשָׁה, וְפִי"ה הַק"ע דְּהוּי קְשָׁה לִי לַר' הִילָא כִּינּוֹן דְּעַכְשָׁיו לִיכָא לְמִיחַשׁ מִיָּדִי כּו' לְמָה יִפְר הָא לֹא ה"ל דְּבַר שְׁבִינּוּ לְבִינָה עַכְשָׁיו, וְלְכַשְׁיִגְרָשְׁנָה ה"ל כְּדְבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִין אַחֲרִים שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַפְּר וְקָאֵר ר' הִילָא דְהִינּוּ טַעְמָא שְׁאֵף עַכְשָׁיו הוּא צְרִיף לְהַפְּרָה זֹו דַה"ל כְּדְבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה

דלפי שְׂיודעת שְׂאם מְגַרְשָׁה שְׂהיא אֲסוּרָה לוֹ היא מְקַנֵּיטתוּ וְאִינוּ מְגַרְשָׁה, וְלִכְּפֹי יִפְר וְאִינָה מְקַנֵּיטתוּ וְע"כ גְּרִיס אַף מְקַנֵּיטתוּ וְהוּא אִינוּ מְגַרְשָׁה, וְהיא קוֹנְשֵׁיט הֶר"ן וְא"כ הוּא תְמוּה דְהֶר"ן אַעפ"י שְׂסוּבֵר דְלֹאוּ לְכָל הַדְּבָרִים אֲזֵלִינּוּ בְּתֵר שְׂעֵת הַגְּדָר, אַעפ"י כְּ אֲזֵלִינּוּ בְּתֵר שְׂעֵת הַגְּדָר וְיִפְר מִשׁוּם דְּבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה אַעפ"י דְלַעַת עֵתָה אִינוּ אֲסוּר וְאִח"כ לֹא הָיוּ דְבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה וְהִירוּשְׁלָמִי דַס"ל דְלִכְל מְיָלִי אָמַר ר"ע לֹא מְשַׁנֵּי כְתִירוּצוּ שְׂל הֶר"ן, וְתִגְרָן ר' אֵילָא דְמִתּוּף שְׂיודעת שְׂאם היא מְקַנֵּיטתוּ וְעַל כֵּן הָיוּ עֲכָשְׁיוּ דְבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה, [וּבְאַמַּת הִירוּשְׁלָמִי אִינוּ יָכוֹל לְתַרְץ כְּתִירוּצָא קָמָא שְׂל הֶר"ן מִשׁוּם דְהִירוּשְׁלָמִי סְבִיר' לִי דְמַדִּינָא קוֹנְמוֹת מְפָקִיעִין מִיָּדִי שְׂיַעֲבֹד, כְּמוֹ דְאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי (רפ"ג דְקִידוּשִׁין) ר' אַבְהוּ בְּשֵׁם ר"י ה"ז עוֹלָה כָּל שְׂלִשִׁים יוֹם, כָּל שְׂלִשִׁים יוֹם ה"ז עוֹלָה, לְאַחַר שְׂלִשִׁים יוֹם יִצְתָה לְחַוְלִין מֵאֵלֵי כו' ע"ש אֲלָמָא דַס"ל לְהִירוּשְׁלָמִי דְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף פָּקַע בְּכַדִּי, וְהַתּוֹס' בְּגִיטִין (ד' מ) כְּתָבוּ דְהָא דְהִקְדָּשׁ מְפָקִיעַ מִיָּדִי שְׂיַעֲבֹד, הוּא מִשׁוּם דְרָבָא לְטַעְמִי דְסְבִירָא לִי מְפָאן וְלִהֲבָא הוּא גּוֹבָה, וְע"כ כִּינּוּ שְׂחַל הַהִקְדָּשׁ שְׂעָה אַחַת תּוּ לֹא פָקַע אֲבָל לְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי דְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף פָּקַע, א"כ אִין קוֹנְמוֹת מְפָקִיעַ מִיָּדִי שְׂיַעֲבֹד אֲבָל מָה שְׂהִקְשִׁיתִי מִתְחִילָה, דְשִׁיטַת הֶר"ן וְהִירוּשְׁלָמִי מְוַחֲלַת קֶשֶׁה]: ע"כ צָרִיף אֲנִי לְבָאָר דְגַם מְזָה לֹא קֶשֶׁה, וְהוּא דְהֶר"ן פְּתַב בְּגְדָרִים (ד' צ) דֹּאע"ג דְקִי"ל כַּר"ן דְבַעַל מִיפֵר אַעפ"י שְׂלֹא חָל הַגְּדָר ה"מ כְּשִׁתְּלַתָּה גְדָרָה בְּדָבָר שְׂהִיא עֲשׂוּי' לְעַבּוֹר עַל תְּנָאָה דּוּמְל' דָּאָם עוֹשָׂה אֲנִי עַפ"י אַבָּא וְעַפ"י אַבִּיף דְכִינּוּ שְׂהִיא מְצַטְעֶרַת אִם לֹא עֲשִׂתָּה לְפִינָהוּ כְּאֵלוּ עֲשִׂתָּה דְמִי אֲבָל תְּלַתָּה תְּנָאָה בְּדָבָר שְׂאִינָה עֲשׂוּי' לְעַבּוֹר עָלָיו אִינוּ מִיפֵר אֲלָא א"כ חָל הַגְּדָר, וְהִינּוּ דְאֲמַרִינּוּ בְּרִישׁ פִּירְקוֹן (דף עט) הִיכִי קָאָמַר אֲלִימָא דְאֲמָרָה קוֹנָם פִּירוֹת עוֹלָם עָלֵי אִם אֲרַחֵץ לָמָּה לָּהּ הַפְּרָה לֹא תִרְחֵץ וְלֹא לִיתְסַרְן פִּירוֹת עוֹלָם עָלָה כו' ע"כ פִּי דְכִינּוּ שְׂאִיפְשֵׁר לָּהּ שְׂלֹא תִרְחֵץ, א"כ לֹא הָיוּ דְבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה וְעִינּוּ בַלַּח"מ בְּרַמְב"ם (פ"ב מֵה' גְדָרִים ה' יב) יֵשׁ לְבַעַל וְלֹאֵב לְהַפֵּר גְדָרִים שְׂעַדִּינּוּ לֹא חָלוּ, וְלֹא נֶאֱסְרָה בְהֵם, כִּי צַד כְּגוֹן שְׂאֲמָרָה הִינּוּ אֲסוּר עָלֵי אִם אֵל לְמָקוֹם פְּלוֹנִי ה"ז מִיפֵר אַעפ"י שְׂעַדִּינּוּ לֹא הִלְכָה וְלֹא נֶאֱסְרָה וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה, וְתָמָּה הַלַּח"מ שָׂם עַל הַטּוֹר שְׂבִסוּף (ס' רלד) כְּתַב גְּבִי קוֹנָם שְׂאֲנִי נְהַנֵּה טַעְמָא דְגִנְאִי הוּא לְבַעַל שְׂלֹא תִהְנֶה הִיא מֵאֲבִי אִם תַּעֲשֶׂה לְפִיו אוֹ שְׂלֹא תִהְנֶה לְאֲבִי מְפָנִי שְׂלֹא תוּכַל לִיהַנּוֹת לוֹ מִשְׂמַע דְבָלֵא הִיא טַעְמָא לֹא סָגִי מִשׁוּם דְלֹא הָיוּ דְבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה וּבְסִימָן זֶה כְּתַב גְּבִי קוֹנָם כְּפֵר זֶה עָלֵי אִם אֵלָף לְמָקוֹם פְּלוֹנִי דְמִיפֵר אַע"ג דְלֹא שְׂיָיָף טַעְמָא דְגִנְאִי כו' ע"ש: וְל"ג דְאִיפְשֵׁר לִיִּישֵׁב עַפ"י מָה שְׂכַתְּב הֶר"ן בְּגְדָרִים (ד' עט) עַל הָא דְפִרְיָהּ הַגְּמ' ה"ד אֲלִימָא דְאֲמָרָה קוֹנָם פִּירוֹת הָעוֹלָם עָלֵי אִם אֲרַחֵץ לָמָּה לִי הַפְּרָה לֹא תִירְחֵץ וְלֹא לִיתְסַרְן פִּירוֹת עוֹלָם עָלָה וְהִקְשָׁה הֶר"ן דְמִשְׂמַע דְכָל אִימַת דְלֹא רַחֲצָה לֹא מִיתְסַרְן פִּירוֹת עוֹלָם עָלָה וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא תִירְחֵץ וְאִיכָּא לְמִיזְדֵּק דְהָא אָמַר ר"י לְעֵיל פ' וְאֵלוּ מוֹתְרִין (דף יד) קוֹנָם עִינֵי בְשִׁינָה הַיּוֹם אִם אִישׁוֹן לְמַחַר אֵל יִשׁוֹן הַיּוֹם שְׂמָא יִשׁוֹן לְמַחַר דְבִתְנָאִי לֹא מִינְדָּהָר, וְה"ג אִית לָן לְמִיחַשׁ דִּילְמָא רַחֲצָה וְתִיתְסַר מִהֲשָׂתָא בְּפִירִי, לֹאוּ קוּשְׁלִי הוּא דְאִי אֲמָרָה בְּהַדְלִי קוֹנָם פִּירוֹת עוֹלָם עָלֵי מֵהַיּוֹם אִם אֲרַחֵץ ה"ג, אֲבָל כִּינּוּ שְׂתְּלַתָּה גְדָרִי בְּאִם אִין בְּמִשְׂמַע שְׂתַחֲוִל גְדָרָה אֲלָא לְאַחַר שְׂתַעֲבֹר עַל תְּנָאָה, וּבפ"ג דְשְׂבוּעוֹת כְּתַב הֶר"ן דְכִי אֲמַרִינּוּ דָּאָם אֲמָרָה קוֹנָם פִּירוֹת הָעוֹלָם עָלֵי אִם אֲרַחֵץ דְאִינוּ אֲסוּר אֲלָא לְאַחַר הֶרְחִיצָה וְאֲכִילַת אֲסוּר קוֹדֵם הַתְּנָאִי שְׂרִי, ה"מ בְּדָבָר הַנְּמָשֵׁף קוֹדֵם הַתְּנָאִי וְאַחַר הַתְּנָאִי, כְּגוֹן

ההיא דנדרים דאמרין דלא פנונה לאסור אלא פירות שתאכל לאחר שתרחץ לפי שאפי' היא דעתה שתהא מותרת בפירות קודם רחיצה, מ"מ עדיין יש מקום לנדרה לחול שתהא אסורה בפירות אחר שתרחץ, אבל זה שלא נשבע אלא על דבר א' אם תאמר שלא נאסר אלא לאחר שיתקיים תנאו, נמצא שיהא אפטר שיתקיים תנאו ולא יחול נדרו כלל, דהיינו אם נאכל האיסור הראשון, הילקף אמדינו לי' לדעתו ששבועתו היא כל זמן שיתקיים תנאו ואפי' בסוף יחול נדרו, וגבי גט מפני שכל מי שמגרש בקנשי מגרש אמדינו לי' לדעתו דלא רצה שיחול הגט עד שיתקיים התנאי עכ"ל: ונזהר הי' מתישב הירושלמי (פ"ג דנדרים) ובהבאתו בספרי (סי' ז) ראה קציעות ממשמשים ובאים, ראה דליקה ממשמשת ובאה, ואמר הרי נטיעות האלו קרבו, אם אינו נקצצות, טלית זו קרבו אם אינה נשרפת למפרע קדשו, או מכאן ולהבא קדשו מה נפיק מביניהון, נהנה מהם אין תימר למפרע קדשו מעל, אין תימר מכאן ולהבא לא מעל, ונשם הוכחתי דס"ל להירושלמי דכל אם פלאחר הוא, וא"כ מאי בעי בירושלמי וכתבתי שם דאפטר דס"ל להירושלמי דאם התנאי הוא בשב ואל תעשה התחלתו מיד, ונחו שחילק המהרי"ט בתשובה, (סי' א) בין תנאי דמעשה שאין קיום התנאי, אלא מהמעשה ואילך, ובין תנאי שהוא, בשב ואל תעשה וע"כ פתב דבשבועה שלא אוכל זו אם לא אוכל זו, דחלה השבועה מיד, וה"נ פיון דאמר אם אינו נקצצות או אם אינו נשרפות, שהוא בשב ואל תעשה, ע"כ אפטר דחל מיד אפי' באם רק דקשה ע"ז מהך דגיטין (ד' עו) דאם לא באתי מכאן ועד י"ב הודש ומת כו' דאינו גט כו' ע"ש, אבל לפי מה שכתב הר"ן דשאני גבי גט דבקנשי מגרש ודאי פנונתו לאחר גיחא שפיר ונהכי משמע בר"ן בפ"ג דנדרים (ד' כח) שכתב שם הר"ן דבטלית אם אינה נשרפת, לא קשי' לי' דטלית לאו לשריפה קיימא ואפטר שלא תישרף לעולם, ומשום הכי מהשתא חייילא עלי' איסורא, אף אפטר לומר פיון דאין זמן לאם אינה נשרפת לפי הס"ד, א"כ ודאי פנונתו לאסור מהיום, דאל"ה אין שיעור לדבר]: עכ"פ לפי מה שכתב הר"ן דבנשבע על כפר שלא יאכל ש זה אם יאכל זה, ודאי פנונתו שיהא אסור מיד דאל"ה אפטר שייאכל האיסור קודם התנאי ותבטל נדרו, וא"כ הך גבי קונם כפר זה עלי אם אלו למקום פלוני בנדאי דאסור מהיום, דאל"ה אפטר שייאכל הכפר קודם התנאי, ולא יתקיים נדרו כלל וא"כ גיחא שפיר מה שכתב הטור (סי' רלד) אבל משנדרה מפירין אעפ"י שלא חל הנדר, כיצד אמרה קונם כפר זה עלי אם אלו למקום פלוני, אעפ"י שלא חל הנדר, פיון שלא הלכה יכולין להפירו, דאע"פ שאפטר לה שלא תלוה ולית בזה גנאי אפ"ה יכול להפר, דהא אסורה מיד בכפר זה דהא קיי"ל כר"י בפ"ב דנדרים (נ"ד יד) דאל ישן היום שמא ישן למחר וא"כ הוי עינוי נפש מיד: וכי תימא א"כ מאי רבותא דיכול להפר אע"פ שלא חל, פיון דאסורה מיד, זה אינו, דהא מ"מ הנדר עצמו לא חל אלא לאחר שתעבור על תנאה, אלא שאסורה מדרבנן דילמא תעבור על תנאה, ע"כ בשאלה דמדין הוא דאין מתירין אלא לאחר שחל, ודאי דאין מתירין עד שתעבור על התנאי ותחול הנדר, משא"כ בהפירה דהדין הוא דיכול להפר אע"פ שלא חל כמו דאיתא בנדרים (נ"ד ז), אלא שבכל התנאים לא הוי עינוי נפש, דהא היא יכולה שלא לקיים התנאי וא"כ לא תאסור ולא הוי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה אבל הכא פיון שמ"מ אסורה מיד אע"פ שהוא מדרבנן, אפ"ה יכול להפר ודו"ק: ולפ"ז מה שכתב הב"י וכתב ר"י בשם ר' יונה דהיינו דוקא

בתולה בזמן משום דממילא חגיל, אבל תולה במעשה אינו מיפר עד שיהי, לפי מה שכתבתי לא יחלוק על הטור שהטעם של ר' יונה אינו משום שתולה בזמן הוי כמו שחל, אבל בתולה במעשה עדיין לא חל, דא"כ בשאלה נמי יש להתיר בתולה בזמן, ומהו הנ"מ בין הפרה לשאלה אלא ודאי דבהפרה יכול להפר קודם שחל אלא דבתולה במעשה אינו יכול להפר דלא הוי דברים שבינו לבינה עינוי נפש, דהא איפשר לה שלא תעשה המעשה, וע"כ לא יכול להפר, ולפ"ז בהא דקונם פפר זה עלי כו' אסור' לאכול מיד, דילמא תעבור על תנאי, ע"כ מצי להפר מיד ולא קשה מה שהקשה הלח"מ: וא"כ לפי מה שביארתי מה שכתב הר' יונה דבדבר התלוי במעשה אינו מיפר עד שחל, דאל"ה לא הוי דברים שבינו לבינה שאפשר שלא תחול הגדר והשתא א"ש מה דאיתא בירושלמי (פי"א דנדרים) א"ר הילא טעמין דריב"נ מתוך שידוע שאם הוא מגרשה ואסורה לחזור לו, אף מקניטתו והוא מגרשה משום דהנה קשה להירושלמי דנהי דקיי"ל כר"ע דלכל הדברים אזלינן בטר עיקר הגדר אפ"ה פיון שבשעה שאינו מגרשה לא חל הגדר, אלא הטעם דהוי דברים שבינו לבינה, משום דלאחר שתתגרש תחול עליו הגדר, וע"כ פיון דהאמירה הי' בעת שהי' נשואה ע"כ הוי דברים שבינו לבינה, אפ"ה אמאי יפר פיון דהגדר תלוי בגירושין ומעכשיו לא חל (ובפרט לדעת הירושלמי דאין קונמות מפקיע מידי שיעבוד) וא"כ אינו חל אלא לאחר הגירושין וא"כ פיון שתלוי במעשה נהי דבטר אמירה אזלינן, וע"כ הוי דברים שבינו לבינה אע"פ שאינו חל רק לאחר הגירושין, וכמו שכתב הר"ן אעפ"כ הא תלוי במעשה הגירושין, וא"כ לא גרע מהא שכתב הר"ן בנדרים (דף ז) דתלתה תנאה בדבר שאינה עשויה לעבור עליו אינו מיפר אלא א"כ חל הגדר, וע"ז משני ר' הילא מתוך שידועת שאם נתגרשה אסורה לחזור אליו, ע"כ מתקוטטת עמו אף מקניטתו והא מגרשה, פ"י שאם לא יפר לה בנדאי שתבוא לידי גירושין וע"כ הוי כמו שעשויה לעבור עליו פחו קונם שאני נהנית לה אם עושה אני עפ"י אבא ועפ"י אביה דכיון שהיא עשויה לעבור עליו חל הגדר לענין הפרה, אבל לענין דברים שבינו לבינה בנדאי דאזלינן בטר אמירה כמו שכתב הר"ן אלא דהי' קשה לו משום חלות הגדר, והשתא א"ש דא"צ למחוק הגירסא כמו שמוחק הק"ע וגריס ואינו מגרשה, אלא כמו שכתוב שהיא מקניטתו ובעלה מגרשה, פ"י וא"כ עשויה לעבור על תנאה: וע"כ ניחא מה שלא הביאוהו הר"ן והפוסקים לזה הירושלמי משום דהר"ן פסק בפ' אעפ"י כר"ע דאשת איש שאמר' הריני נזירה לכשאתגרש דיפר, וכן פסק הרמב"ם (פי"ג מה' נדרים ה' יח), וא"כ חזינו שסוברים דלא כמו שכתב הר' יונה דדבר התלוי במעשה אינו מיפר עד שחל, ומה"ט פתב השעה"מ שם דהר' יונה לא פסק כר"ע דבריינתא, אלא כר"ע דמתניתין דאמרה הריני נזירה לאחר שלשים דאם נתארמלה או נתגרשה דמיפר משום דהתם תלוי בזמן, משא"כ אם אמרה הריני נזירה לאחר שאתגרש שזה תלוי במעשה, אבל הפוסקים והר"ן שפוסקים כר"ע דבריינתא דאמר הריני נזירה לאחר שאתגרש דמיפר וא"כ אפי' תלוי במעשה נמי מצי מיפר, וא"כ לא קשה מידי קושני' הירושלמי והירושלמי לא הביא פלוגתא דר"י ור"ע דבריינתא כמו שהביא הש"ס דילן, רק המשנה לחוד, עיין בירושלמי (פ"א דנדרים) ע"כ ס"ל דתלוי במעשה אינו יכול להפר, וע"כ משני שעשויה לעבור שמקניטתיה והוא מגרשה: אף עכ"ז לא ניחא לי דא"כ פיון שהר"ן פוסק כר"ע דבריינתא וא"כ אפי' תלוי במעשה נמי מצי להפר וא"כ איך פתב בהא דקונם שאני נהנית

לה, עם עושה אני על פיה, דדוקא בדבר שעשויה לעבור על תנאה הא הר"ן פוסק כר"ע דאם אמר הרניני נזירה לאחר שאתגרש דמצי מיפר, אע"פ שתלוי במעשה ודוחק לומר דהר"ן פתב בנדרים לשיטתו דר' יונה, ועוד דעדיין תקשי על הטור שבארתי שפוסק כשיטת הר' יונה, דדבר התלוי במעשה אינו מיפר עד שתחול וכמו שבארתי וא"כ תקשה דהא הטור פסק כר"ע דברייטא כמו שכתב בה' נדרים (סי' רלד) שאם אמרה קונם כפר זה לאחר שתתאלמן, ה"ז מיפר אלמא דפוסק כר"ע דברייטא וכמו שפסק הרמב"ם וא"כ איך פסק פדעת הר' יונה, והתימא על הלח"מ ושעה"מ שלא הרגישו בזה: ע"כ נ"ל לומר דהא שפסק הר' יונה דדבר התלוי במעשה אינו מיפר עד שתחול, היינו במה דתלו במעשה דידה כהא דקונם שאני נהנית לה אם עושה אני עפ"י אבא ועפ"י אביה, דהא בינה שלא לעשות ולא לעבור עלהתנאי, משא"כ אם אמרה הרניני נזירה לאחר שאתגרש דזה אין בינה, אולי יגרשנה הבעל בע"כ וע"כ מצי להפר, דאיפשר לנדר לחול ע"י גירושין במה שאין בינה, וכ"ת א"כ מאי צריך בגירושלמי לתירוצו של ר' הילא דהא גירושין אינו בינה, אפשר לומר דס"ל להירושלמי דהיינו דוקא בעינוי נפש, דזהו משום צערה דידו, וע"כ מצי הבעל להפר, וע"כ פיון שהתנאי אינו בינה ע"כ מצי הבעל להפר, אבל בדברים שבינו לבינה דהטעם הוא משום קפידי דבעל וכמו שחילק הר"ן בנדרים (ד' פב) גבי נדרה משתי כפרות באחת מתענה כו' פתב הר"ן שם וז"ל ומילתא דשייכא בטעמא היא, דנדרי עינוי נפש, משום קפידי דידה הוא, דמצי מיפר, דענוי גבה היא, ומשום הכי אינו בדין שיפר לחצאין דהא מעני לה טפי, אבל דברים שבינו לבינה משום קפידי דבעל הוא, הילקף במאי דלא קפיד לא קפיד, ובמאי דקפיד שרי וזיל אדנפשי עכ"ל וא"כ פיון דדברים שבינו לבינה הוא משום קפידי דבעל ובדו של בעל שלא לגרשה, ע"כ לא מצי מיפר דהוי כמו דבר שתלוי במעשה וע"כ קאמר ר' הילא דמתוך שהיא אסורה לחזור מתקוטטת עמו ובעלה מגרשה ודאי כמו שעשויה לעבור על תנאה, ע"כ מצי מיפר: [ובזה יתבאר הירושלמי (פי"א דנדרים ה' יא) קונם שאני נהנית לאבא ולאביה אם עושה אני על פיה, קונם שאני נהנית לה ואם עושה אני עפ"י אבא ועפ"י אביה ה"ז יפר תני ר' נתן אומר לא יפר וחקמים אומרים יפר מפני מה הוא מיפר חברי' אמרי מפני עינוי נפש שלו, ר' זעירא ור' הילא תרוניהון אמרין מפני נדרי עינוי נפש שלה, והירושלמי הנה אינו מוכן דבמאי פליגי, ומאי מקשה מפני מה הוא מיפר ולפי מה שבארתי ניחא דתחילה מביא פלוגתא דר' נתן וחקמים, דחקמים אומרים דמיפר אעפ"י שלא חל הנדר, אבל מ"מ היינו דוקא בדבר התלוי בזמן, אבל בדבר התלוי במעשה אינו מיפר כמו שכתב הר"ן ור"י וע"ז אומר מפני נדרי עינוי נפש שלו, פיון דהא דמיפר דברים שבינו לבינה, הוא משום קפידי דבעל, ולגבי הבעל אין זה בידו, דילמא תעבור על תנאה, ע"כ הוי דברים שבינו לבינה אבל ר' זעירא ור' הילא לא ניחא להו דכיון דבינה שלא תעבור על התנאי, ע"כ לא התחיל הנדר, ואע"ג דמצד הבעל אינו בידו, וע"ז אמרי מפני עינוי נפש שלה, פ"י דאפי' משום צערה דידה ניחא דנדאי עשויה לעבור על התנאי, וכמו שכתב הר"ן, ואע"ג דמשגי ר' הילא דמשום צערה דידה היינו משום צערה דידה נמי, אבל מ"מ אם אמרה קונם מעשה ידיו, אמאי יכול להפר משום דברים שבינו לבינה אע"ג דלגבי דידה אינה בינה, אבל מ"מ הרי הוא בינה של הבעל שלא לגרשה, וא"כ ליפא לגבי דידו דברים שבינו לבינה, דמחוסר מעשה לגבי דידו, וע"ז

משני ר' הילא דבנדאי יג'רשנה וכמ"ש: הרי נתבאר שפוננת הירושלמי אינו רק משום דמחוסר מעשה אבל לענין בינו לבינה בנדאי דאזלינן בתר שעת האמירה כר"ע וכמו שכתב הר"ן ובפרט לדעת הירושלמי שסובר דלכל הדברים אזיל ר"ע בתר שעת האמירה ודו"ק: וא"כ פונן שנתבאר שהש"ס דילו פליג על הירושלמי דס"ל דאזלינן בתר אמירה לכל דבר, וא"כ אין ראיה מהירושלמי והעיקר פדברי התוס' דכיון דהזמנים מחולקים לא אמרינן כיון שהותר מקצתו הותר כולו, ומהירושלמי אין ראיה כמו שביארתי: סימן ט שאלה אם נשבע לעשות דבר א' שלשים יום, אי בעינן מעת לעת, או לא: תשובה ראיתי להמחנה אפרים בהלכות נדרים (סי' לג) פתב ונ"ל גסתפקתי באומר לעשות דבר א' שלשים יום אי בעינן שלשים יום גמורים, דבפ"ח דנדרים (דף ס) איתא קונם יין כו' אם אמר יום א' שבת א' אסור מיום ליום, אלמא דאסור מעל"ע ואלו בפ"ק דנזיר (דף ה) אמרינן דגבי נזיר אם גילח ביום שלשים יצא, ודוקא באומר שלמין אם גילח ביום שלשים לא יצא, אלמא דדוקא באומר שלימין משום דהוי לישנא יתירא, אבל בלא"ה אמרינן מקצת היום ככולו וכתב ונ"ל, ונ"ל ליישב דבין נדרים שאוסר על עצמו לאכול שלשים יום ובין נזירות שמקבל עליו להיות קדוש ולהכי כיון שנהג מקצת יום שלשים בנזירות סגי משא"כ באומר שלא אלה לביתו של פלוני שלשים יום דכי הלה ביום שלשים נאפי' אחר חצות עובר על נדרו, וא"כ משמע שמחלק בין דבר שהוא בעש' ע"כ מפי קיים העש' ביום שלשים אפי' במקצת נמי קיים את נדרו, משא"כ בשלילת העש' לא אמרינן בזה מקצת היום ככולו, וע"כ בקונם יין בעינן דוקא מעל"ע, והכי איתא בירוש' (רפ"ח דנדרים) שבת א' חודש א' שנה א' שבוע א' אסור מיום ליום מעל"ע, תני מעל"ע: ולא נ"ל החילוק הזה, אלא דהטעם הוא דבכל מקלי דאורייתא אמרינן מקצת היום ככולו כמו דאמרינן במגילה (דף כ) גבי שומרת יום לא תטבול עד שתניח החמה אלמא מפי ספרה מקצת הוי ככולו, וכן בפ"ה דגדה (דף לג) ותספרי' ונאנן נמי גספרי' דקיי"ל מקצת היום ככולו, וכן בפסחים (דף פא) אי קא סבר מכאן ולהבא הוא מטמא יומו נמי לא ניסתר ע"ש משום דמקצת היום ככולו, וכן במוע"ק (דף טו) מעיקרא סבר אמרינן מקצת היום ככולו וכן במוע"ק (דף יט) וכה"ג בדוכתי טובא וזהו דוקא בדיני תורה אבל בנדרים אזלינן בתר לשון ב"א, אם אמר שלשים יום או יום א' נדאי פוננתו מעל"ע דבלשון ב"א הוא מעל"ע ולא דמי לכל דיני תורה דאמרינן בי' מקצת היום ככולו וכמו שביארתי, וכמו דאיתא בר"ה (דף ו) המשפיר בית לחבירו לשנה מונה שנים עשר חודש מיום ליום, וכן בירוש' (פ"ק דר"ה) והוא שאמר שנה זו אבל אם אמר שנה אחת גותן מעת לעת: וכמו שכתב הטור באה"ע (ס' קג) דאם התנה ע"מ שתתני לי מכאן עד שלשים יום אפי' לא נתנה לו אלא בסופה מגורשת דעד שלשים יום שלמים קאמר, והא דקאמרינן בנזיר דמקצת היום ככולו דאע"ג שהוא בעצמו מקבל עליו נזירות אעפ"כ כפר ביארתי בספרי ע"י (סי' טז) מה שכתב המהרי"ט דכיון דדיני נזירות מפניך בתורה והוא קיבל עליו נזירות אין דעתו בשעת נזירו' אלא על דיני נזירות המפניך בתורה, וע"כ הוי כמו פל דיני דאורייתא דאמרינן מקצת היום ככולו, וכמו שהבאתי שם מהא דזבחים (דף קטז) דקרנן נזירות לא הוי דבר שנידר ונידרב דנזירו' חובה היא דמפנין שקיבל עליו נזירו' הכתובה בתורה והתורה קבעה עליו חובה ע"כ הוי דבר שבחובה וכן ברפ"ב דתמור' (דף יד) ולימא מר שלמי פסח דאי שלמי נזיר

נִדְרָר וְנִדְרָב הוּא כּו' סְמִי מִפְּאֵן נְזִירוֹת פִּי דְנְזִירוֹ הֵנִי דְבַר שְׂבַח־וּבָה כּו' ע"ש, וע"כ אֶמְרִינֵן בְּזֶה מְקַצֵּת הַיּוֹם כְּכֹלֹ: וְכֵן בִּירוּשְׁלַמִּי דְמַגִּילָה (פ"א) תְּנִי אַף הַנְּזִירוֹ א"ר יוֹחֲנָן לִית כְּפֵאן נְזִירוֹת, נְזִירוֹ חוּבָה הִיא, פִּי אַע"ג דְנְזִירוֹת הוּא בָּא מִחֻמַּת שְׁנוּדָר אַעפ"כ הַקְּרִבְנוֹת הַתּוֹרָה קְבֻעָה עָלָיו: [וְעַיִן שֶׁם בִּירוּשְׁלַמִּי א"ר יוֹסִי הֵדָא אֲמַרְהָ שְׁלָמִים הַבָּאִים מִחֻמַּת הַפְּסַח כְּשִׁירִים בְּבִמָּה פּו' אַע"ג דְפֶסַח הִי דְבַר שְׂבַח־וּבָה, אַעפ"כ שְׁלָמִים הַבָּאִים מִחֻמַּת הַפְּסַח הֵנִי כְּשִׁירִים בְּבִמָּה, וְהִנֵּה שֶׁם אֵיתָא בִירוּשְׁלַמִּי עוֹלָה הַבָּאָה מִחֻמַּת אֲשֶׁם עַל דְעַתְּוֹ דְר' אֶלְעָזָר מַהוּ שְׂתֵּהָא כְּשִׁירָה בְּבִמָּה כּו' וּפְיָר' הַק"ע עוֹלָה הַבָּאָה מִחֻמַּת אֲשֶׁם כְּגוֹן שְׂמִתּוֹ בְּעָלִי שְׁנִיִּתְקַ הָאֲשֶׁם לְרַעְיָ וְנִפְל בּו מוּם לְהִבְיָא בְּדַמְיּוֹ עוֹלָה מַהוּ שְׂתֵּהָא קְרִיבָה בְּבִמָּה לְפִירֵשׁ הַק"ע עַל דְעַתְּוֹ דְר"א דְמַקְשִׁי אֲשֶׁם לְחַטָּאת וְטַעַה בְּזֶה טַעוֹת גְּדוֹל, דְהָא ר"א סְבִירָא לִי דְמַקְשִׁינֵן אֲשֶׁם לְחַטָּאת לְכָל דְבַר, וְאֲשֶׁם שְׂמִתּוֹ בְּעָלִי הֵנִי כְּחַטָּאת וּמַתָּה, כְּמוֹ דְאֶמְרִינֵן בְּפֶסְחִים (ד' עג) אֲשֶׁם שְׂמִתּוֹ בְּעָלִי אוֹ שְׂנַתְּכֶפְרוּ בְּעָלִי כּו' ר"א אוֹמַר יְמוֹת גַּם מַה שְׂפַתֵּר שֶׁם בַּש"ק דְקָאִי אַהָא דְאֶמַר ר' אֶלְעָזָר דְמַתְּנַדְב אָדָם אֲשֶׁם תְּלוֹי בְּכָל יוֹם נְמִי לֹא יִתְכֵן דַּא"כ מַהוּ עוֹלָה הַבָּאָה מִחֻמַּת אֲשֶׁם תְּיַפּוֹק לִי דְאֲשֶׁם נְמִי הֵנִי נִדְרָר וְנִדְרָב, וּבְאֵמַת טַעַה בְּזֶה דְקָאִי עַל הָא דְתַנּוּ בְתַמּוּרָה (ד' כ) תְּמוּרַת אֲשֶׁם כּו' ר' אֶלְעָזָר אוֹמַר יְמוֹתוֹ וּר' אֶלְעָזָר אוֹמַר יְבִיא בְּדַמְיָ עוֹלוֹת (וּר' אֶלְעָזָר גְּרַסִּינֵן) אֲשֶׁם שְׂמִתּוֹ בְּעָלִי כּו' ר"א אוֹמַר יְמוֹתוֹ ר' אֶלְעָזָר אוֹמַר יְבִיא בְּדַמְיָ עוֹלָה, וְקָאִי עַל הָא דְר' אֶלְעָזָר דְאֶמַר יְבִיא בְּדַמְיָ עוֹלָה, וְלֹא עַל ר' אֶלְעָזָר שֶׁהוּא סוֹבֵר דְיְמוֹת, וְע"ז מִיְבַעֵי לִי אִי דְיִינִינֵן כְּבִתְחִילָה וְהֵנִי דְבַר שְׂבַח־וּבָה אוֹ דְיִינִינֵן לִי כְּכַסּוּף וְהֵנִי דְבַר הַנִּדְרָר וְהַנִּדְרָב וְקָרַב בְּבִמָּה, וְעַיִן לְמַן חֵלֶק ב' (דְרוּשׁ א) מַה שְׂהִבְאֵתִי עוֹד רְאִיוֹת מִהִירוּשְׁלַמִּי]: וְע"פ מַה שְּׂבִיִּאֲרַתִּי נ"ל דְהָא דְאֶמְרִינֵן בַּפ"ק דְנְזִיר (דף ה) תַּנּוּ הַרִינִי נְזִיר שְׁלֵשִׁים יוֹם אִם גִּילַח יוֹם ל' לֹא יָצָא, וּמִשְׁנֵי בְאוֹמַר שְׁלָמִין וּפִי הַתּוֹס' דְמַקְשָׁה לְרַב מַתְנָא דַּס"ל דְסַתֵּם נְזִירוֹת נְמִי הֵנִי שְׁלֵשִׁים דִּיהֵן בְּגִימְטָרְנִי תְלַתִּין הֵווּ וְאַפ"ה אֶמְרִינֵן דְמַקְצֵת הַיּוֹם כְּכֹלֹ וְא"כ אִם אֶמַר הַרִינִי נְזִיר שְׁלֵשִׁים יוֹם אִמְאִי לֹא יָצָא אִם גִּילַח בְּיוֹם שְׁלֵשִׁים וּמִשְׁנֵי בְאוֹמַר שְׁלָמִין, וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' פִּירוּשׁ אַע"ג דְמַתְּנִיתִין סְתָמָא קְאָמַר שְׁלֵשִׁים יוֹם אַפ"ה כִּינּוּ דְאֶמַר שְׁלֵשִׁים יוֹם לִישְׁנָא יִתִּירָא הוּא דְאַפִּי סְתָם לְרַב מַתְנָא הֵנִי שְׁלֵשִׁים יוֹם וְכִי אֶמַר הַרִינִי נְזִיר שְׁלֵשִׁים יוֹם הֵנִי כְּאֵלּוֹ אֶמַר שְׁלָמִים וְלִיכָּא לְמִימַר מְקַצֵּת הַיּוֹם כְּכֹלֹ וְלִכְּךָ אִם גִּילַח לְיוֹם ל' לֹא יָצָא.

וּלְפִי שְׂיִטְתָּם הַקְּשׁוּ בַּפ"ק דְנְזִיר (דף ו) בַּד"ה אֶמַר כּו' דְלְרַב מַתְנָא דְאֶמַר לְר' אֶלְעָזָר מְקַצֵּת הַיּוֹם כְּכֹלֹ אַף בְּנִטְמָא קוֹנְדָם הַבָּאָת קְרַבְנוֹתֵי לֹא נִסְתּוֹר אֶלָּא שְׂבַעֵה וְצָרִיף לְדַחוֹת וְלוֹמַר דְעַתָּה אֵינִירִי בְּשִׁאֲמַר הַרִינִי נְזִיר מְאָה יוֹם שְׁלָמִים דְהַשְׁתָּא לִיכָּא לְמִימַר מְקַצֵּת הַיּוֹם כְּכֹלֹ כִּינּוּ דְאֶמַר שְׁלָמִים דַּא"ל"ה לֹא הֵנִי יְתוּר לְשׁוֹן כִּינּוּ דְצָרִיף לוֹמַר מְאָה יוֹם דְבַשְׁלָמָא בְּנְזִיר שְׂאֲמַר הַרִינִי נְזִיר שְׁלֵשִׁים יוֹם הֵנִי יְתוּר לְשׁוֹן דְהָא סְתָם נְזִיר הֵנִי ל' יוֹם וְע"כ הַצָּרִף לְדַחוֹק דְמִינִירִי בְאוֹמַר שְׁלָמִים: אֲבָל לְפִי מַה שְּׂבִיִּאֲרַתִּי נִיחָא שְׂפִיר דְלָאוּ מְשׁוּם לִישְׁנָא יִתְרָה הוּא אֶלָּא כִּינּוּ שְׂאֲמַר הַרִינִי נְזִיר שְׁלֵשִׁים יוֹם א"כ לֹא סְמַךְ עַל דִּינִי נְזִירוֹ הַמְּפֹרֵשׁ בְּתוֹרָה דַּא"כ לֹא הִנֵּה לוֹ לְפָרֵשׁ שְׁלֵשִׁים יוֹם דְהָא מְפֹרֵשׁ בְּתוֹרָה שְׁלֵשִׁים אֶלָּא שֶׁהוּא עֲצָמוֹ קִיבֵל עָלָיו שְׁלֵשִׁים יוֹם וְע"כ הֵנִי כְּכֹל מְקִילִי דְנְדָרִים דְלֹא אֶמְרִינֵן בְּזֶה מְקַצֵּת הַיּוֹם כְּכֹלֹ וְה"נ אִם אֶמַר הַרִינִי נְזִיר ל' יוֹם וְכַה"ג כְּתַב הַש"ף בִּינ"ד (סִי רַלח) דַּע"ג דְאִם נְשַׁבַּע סְתָם שְׁלֵא יֵאָכֵל וְסַתֵּם אֲכִילָה הִיא בְּכַזִּית, וְאַפ"ה אֶסוּר בְּחֻצֵי שְׂעוֹר,

אעפ"כ אם נשבע בפירוש שלא יאכל פזית אינו אסור בתצי שיעור, וכן דעת הרבה פוסקים דאם אמר שלא אוכליני נמי אינו אסור בתצי שיעור, וכמו שפיארתי לקמן בתשובה (סי' יא) וה"נ אע"ג דגבי נזיר שפומה על דיני תורה אמרי' דמקצת היום פכולו כמו בכל דיני תורה, אעפ"כ פינון שאמר הריני נזיר שלשים יום שוב לא סמך על דין תורה ע"כ לא אמרינו בזה מקצת היום פכולו, וכן אם אמר הריני נזיר ק' יום, שלא סמך על דיני נזירות מה שמפירש בתורה ע"כ נעשה כאומר שלימין דלא אמרינו בזה מקצת היום פכולו והא דקאמרינו באומר שלימין היינו דנעשה כאומר שלימין וכמו שפירשו התוס' בגיטין (דף עג) באומר מעת שאני בעולם ע"ש: וכה"ג כתב הרמב"ם (פ"ג מה' ערכין ה"ח) המפירש את הערף ואמר ערפי עלי חמשים סלעים אינו נידון בהשיג יד אלא לוקחין כל הנמצא ביזו והשאר עליו חוב עד שיעשיר ויתן, וכן האומר דמי עלי או דמי פלוני עלי אינו נידון בהשיג יד שחיבי דמים הרי פירשו נדרן והרי הוא פאומר הרי עלי מנה הקדש שהוא חייב ליתן מנה גמור עכ"ל פי' דבערכין אינו מפירש רק שאומר ערפי עלי כפי דין המפורש בתורה ע"כ נידון בהשיג יד שפן גזירת הפתוב, שיהי' נידון בהשיג יד, משא"כ באומר דמי עלי שאינו מפירש הקצבה בתורה, אלא כל א' לפי מה שהוא שנה והוי כמו כל נדרים דעלמא וע"כ אינו נידון בהשיג יד, וכמו דאיתא בערכין (דף כ) חומר בנדרים מבערכין כו' וע"כ במפירש ואמר ערפי עלי חמשים סלעים אע"ג דאמר ערפי עלי אפ"ה פינון שפירש חמשים סלעים הרי לא סמך על דין ערכין הפתוב בתורה אלא פירש חמשים סלעים ע"כ הוי כמו נדרים פינון דלא סמך על דין תורה אינו נידון בהשיג יד כמו שאמר דמי עלי, וכמו שאר נדרים: וה"נ אם קיבל עליו סתם נזירות הרי סמך על דיני נזירו' המפורש בתורה והוי ככל הדינים דאמרינו בהם מקצת היום פכולו, משא"כ אם פירש הריני נזיר שלשים יום א"כ לא סמך על דיני נזירות המפורש בתורה וע"כ הוי כמו כל נדרים דעלמא, וכמו שמבואר בטור אה"ע (סי' קג) דע"מ שתתני לי עד שלשים יום דאפי' לא נתנה אלא בסוף מגורשת דבלשון בני אדם שלשים יום שלמין הוא וע"כ לא אמרינו בזה מקצת היום פכולו: ועפ"ז יתבאר הירושלמי (פ"ק דנזיר ה"ב) הריני נזיר לאחר שלשים יום, נזיר שמשון נזיר מפבר א"ר חנינא מסתברא שתדחה נזירות תורה לנזירות שמשון, מ"ט פן יעשה על תורת נזרו, את שנזירותו תורה יצתה נזירת שמשון שאינה תורה: והנה לכאורה משמע מהירושלמי שנזירת שמשון אינו תורה ולא הוי רק מדרבנן, ויש להקשות ע"ז מהא דאמרינו פ"ב דמפות (דף כב) יש חורש תלם א' וחייב עליו משום שמנה לאוין ופריה התם וליחשוב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש בי"ט ומשני מידי דאיתא בשאלה לא קתני ופריה והריני נזיר ומשני בנזירות שמשון אלמא דנזירת שמשון הוי דאורייתא: ע"כ נ"ל דנזירת שמשון הוי נמי מן התורה והא דקאמר את שנזירותו תורה יצא נזירת שמשון שאינו תורה פי' דנזירת שמשון לא קבע התורה בזה דינים אלא שאסור מטעם נדר שקיבל על עצמו נזירת שמשון ואסור בכל מה שמשמשון הנה אסור אבל בסתם נזירות הרי קבעה התורה בזה דינים להיות נזיר ל' יום ולהביא קרבנות, והוא לא קבל עליו רק מפיון שקיבל עליו נזירו' הרי נתנה התורה עליו דינים איך יהי' נזירותו והקרבנות שביא [וכה"ג פתבו התוספת בקידושין (דף יג) דמלנה הוי מלנה שאינה פתובה בתורה דהתם לא קבעתה התורה עליו שום חובה אלא שצריף לשלם כפי מה שהלנה וע"כ לא הוי פתובה בתורה

ואע"ג דכתוב בתורה האיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך כו' לא תשיב כתובה בתורה פינון שא"צ לפירוש שיעור הנתינה דמילתא דפשיטא הוא דמה שהיה לנה צריף לפירוש, משא"כ בנזקין ופדיון הבן פינון שהתורה קבעתה בזה דינים ע"כ מקרי מלנה הכתובה בתורה ע"ש].

וע"כ אומר בירושלמי על סתם נזירות דהוי נזירת תורה, וכה"ג אומר בירושלמי (פ"ק דנזיר) ב"ה ד'טמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא פהו שקדושתו קדושת עולם, ופריף בירושל' הגע עצמה שהקדישו אביו מרחם זו תורה וזו אינו תורה, ופירוש הק"ע דקטן שהדירו אביו אינה תורה אלא הלכה היא בנזיר כמו דאמרין (דף כט) דהלכה היא בנזיר, ולפי מה שביארתי א"צ לזה אלא דנזיר סתם הוא מן התורה שלשים יום ואע"פ שהקדישו אביו מרחם אעפ"כ אינה תורה רק מצד שקיבל, וכמו שאם הנה מקבל עליו כמה נזירות כמו שאומר הרניני נזיר מלא הבית או הקנפה בפ"ק דנזיר (דף ח) ע"ז אומר זו תורה פלי בכהן דעיקר הקדושה היא קדושה עולמית משא"כ בנזיר דעיקר נזירות ע"פ תורה לא הוי רק ל' יום ואע"פ שקיבל עליו יותר אינה תורה רק ע"פ קבלתו, וכן בירושלמי דכתובות (פ"ט ה"ג) ב"ה דתנן מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשין שפולם צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה ופריף הגע עצמה שפטר מה שבועה ומשני זו תורה וזו אינו תורה, ונ"ל פירושו זו תורה פלי בירושל' הוא מידי דממילא שפטרין מן השבועה מן התורה שהתורה זכתה ליורש ליטול בלא שבועה משא"כ אם פטר מן השבועה הרי הוא ע"י מעשה עצמו שפטר מן השבועה אבל לא שהתורה זכתה לו, וכן בירושלמי פ"ד דשבועות את שפטר להעיד עדות תורה יצא זה שאינו פטר להעיד, פלי בעדות שנים עדות תורה שהתורה האמינתם אבל לא באומר לעד א' הרי את מקובל עלינו כשנים: וכן בירושלמי (פ"ד דנדרים ה"ו) רשב"ל פטר מתניתא המודר הנני' מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוף שדהו ואינו אוכל מן הפירות ואם נדר בשביעית לא ירד לתוף שדהו אבל אוכל מן הפירות כו')** (בזמן הזה דיני עדות ודיני ממונות והפקר נוהג ע"פ דינא דמלכותא.

**) ואתי דר"ל כר' יוסי דר' יוסי אומר מפני שקדם נדרו להפקירו פן רשב"ל אומר שקדם נדרו להפקירו לא הפקירו לנדרו ר' בא בר חייא בשם ר' יוחנן מודה ר' יוסי בהפקר תורה שהוא מותר, והק"ע והפ"מ לא ביארו הירושלמי הזה על נכון: ולי נראה דהפלי' הוא דר"ל מוקי כר' יוסי דהפקר כמתנה מה מתנה עד דאתי לרשות זוכה, ה"נ בהפקר וכמו דאיתא בנדרים (דף מג) אר"י מ"ט דר' יוסי קא סבר הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה, ובירושלמי פסחים (פ"ב ה"ב) נהביאו הרא"ש בפסחים הפקיר חמצו בי"ג בניסן לאחר הפסח מהו ר' יוחנן אומר אסור רשב"ל אומר מותר כו' אתי דר"י כר' יוסי פלי שאומר דהפקר לא נפיק אלא בזכ"ל וע"כ אסור אם הפקיר חמצו בי"ג ודרשב"ל כר"מ שפובר דמשעה שהפקירו הוי הפקר מיד ע"ש.

וע"כ מוקי לה ר"ל כר' יוסי דהפקר לא נפיק מת"י אלא בזכ"ל וע"כ אם נדר לפני שביעית אסור אפי' בשביעית דאע"פ דהוי הפקר אעפ"כ לא נפיק מידי בעלים אלא בזכ"ל אבל אם נדר בשביעית מותר דאע"פ דהפקר אינו יוצא מת"י בעלים אלא בזכ"ל אעפ"כ אין

דעתו על מה שהפקר כמו דאיתא בגדרים (דף מג) מתיב ר' אבא כו' א"ר יוסי אימתי
בזמן שגדרו קודם להפקירו אבל אם הי' הפקירו קודם לגדרו ה"ז מותר ואי אמרת עד
דאתי לרשות זוכה מה לי גדרו קודם להפקירו מה לי הפקירו קודם לגדרו, הוא מותיב
לה והוא מפרק לה פל הגדר אין דעתו על מה שהפקיר אבל אם גדר לפני שביעית אסור
דהפקר לא נפיק מידי בעלים אלא בזכי' וע"ז אמר בירושלמי ר' בא בר חייא בשם ר'
יוחנן מודה ר' יוסי בהפקר תורה שהוא מותר, פ"י דבהא אפי' ר' יוסי מודה דאם גדר
אפילו לפני שביעית מותר בשביעית מחמת דשביעית הוי הפקר תורה ואפקעתא דמלפא
וע"כ אע"ג דר' יוסי ס"ל דהפקר כמתנה ובעיני דוקא עד דאתי לרשות זוכה זהו דוקא
אם מפקיר מעצמו וע"כ סובר ר"י דדמי למתנה דלא נפיק מת"י בעלים אלא דוקא אם
אתי ליד אחר אבל בשביעית דהוי הפקר תורה שהתורה הפקירתו ר"י נמי מודה דיוצא
מת"י בעלים מיד דומי' דאמרינן בירושלמי דפסחים שם (פ"י ה"ב) הפל מודים בגר
בזמן הבית שמת ובזבזו ישראל את נכסיו מ"ד הערמה לית פאן הערמה והוא מותר,
ומ"ד זכיה לית פאן זכי' והוא מותר דבגר שמת אין צריד זכיה פינו דלאו מדעתו הופקר:
ובזה אפשר ליישב קצת מהא שכתב הרמב"ם (פ"ז מה' מעילה ה"ח) המועל בפחות
משו"פ בין בזדון בין בשגגה משלם את הקרן ואינו חייב חנומש ולא קרבן, ויראה לי
שאינו לוקה על פחות משו"פ אם הנה מזיד, ולכאורה יש לדקדק דלמאי כתב הרמב"ם
ויראה לי שאינו לוקה דמהיכי תיתי לומר שילקה על חצי שיעור, ואפשר לומר דכוננתו
שלא לומר הואיל ואהדרי קרא להתחייב אפי' בפחות משו"פ כמו דאמרינן בב"מ (דף
נה) ואת אשר חטא מן הקודש ישלם לרבות פחות משו"פ להשבון ע"כ ה"א דאהדרי'
קרא לעגן חייב מלקות נמי וכמו שכתבו התוס' בפ"ק דביצה (דף יב) אי אהדרי'
לאיסורא קמא ועיין בספרי ע"י (סי' ד) וכן משמע בפ"ק דמוע"ק (דף ג) יכול ילקה על
תוס' שביעית ע"ש: עוד נראה לי שפוננת הרמב"ם הוא כמו דאמרינן בפ"ג דשבועות
(דף כב) אמר ר"פ מחלוקת בשביעית אבל בקונמות ד"ה בכל שהוא מ"ט קונמות פינו
דלא מדכר שמה דאכילה כדמפרש דמי כו' רבינא אמר כי קאמר ר"פ לעגן מלקות כי
תנא הדיא לעגן קרבן דבעינן שו"פ, והקשו התוס' אהא דאמר מחלוקת בשבועות אבל
בקונמות ד"ה בכל שהוא דא"כ חמור קונם מהקדש ואיהו גופי' לא אסור אלא מטעם
הקדש, וע"כ לפ"ז הנה אפשר לומר דאפילו בהקדש נמי אע"פ דאינו מתחייב קרבן
בפחות משו"פ, היינו משום דהקרן בא מטעם הקדש וע"כ בעינן שו"פ דאין מעילה
בפחות משו"פ, אבל לעגן מלקות דיוכל להתחייב מחמת גדר ע"כ לוקה בכל שהוא נמי
כמו דבקונמות מתחייב בכ"ש ועיין במ"ל (פ"ד מה' מעילה ה"ט) שכתב עוד נסתפקתי
אם מעל בזדון אם ילקה ב' אחת משום לא יחל והב' משום לאו דמעילה, וכמ"ש רבינו
ברי' הלכות אלו, ולכאורה נראה דלוקה שנים, אלא שלא ידעתי למה לא ביאר רבינו
דין זה ע"כ, וע"ז כתב הרמב"ם ויראה לי שאינו לוקה, דכינון שהקדיש ובהקדש נתנה
התורה דינו איך יתחייב ויש לה פדיון ותצא לחולין, ע"כ חזר הדבר לדין תורה, דבפחות
משו"פ אינו לוקה משום כל יחל משא"כ בשבועה או בגדר, וכמו דפליגי בשבועות (דף
כב) אם יש מעילה בקונמות פינו דאינו אסור רק מחמת גדר, ואפי' מאן דסבר דיש
מעילה בקונם פרטי, אעפ"כ אינו נפדה להיות יוצא לחולין וכמו שכתבו התוס' בשבועות
(דף כב) דאפי' מאן דסובר דיש מעילה בקונם פרטי, אעפ"כ אינו נפדה, וע"כ אינו לוקה

בְּהַקְדֵּשׁ אֶפֶי פְּחוֹת מִשׁו"פ מְשׁוּם לְאוּ דְּבַל יַחַל, דְּבִשְׁעָה שְׁהַקְדִּישׁ פְּנוּנָתוֹ עַל דִּינֵי תוֹרָה, וְע"כ אֵינוֹ לוֹקֵה בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ וְאֶפְשָׁר דְּלִיתָא לְלָאוּ דְּבַל יַחַל פְּלִל, רַק מַחְמַת הַקְדֵּשׁ (וְאֶפְשָׁר לְיִשָּׁב בְּזֶה מַה שְׁהַקְשׁוּ אַהָּא דְּאֶמְרִינָן בְּשַׁבּוּעוֹת (ד' פד) דר"ל ס"ל דְּלֵא אֶמְרִינָן כּוּלָּל הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ, וְהַקְשׁוּ שֵׁם הַתּוֹס' מִהַקְדֵּשׁ ע"ש, וּלְפִי מַה שְׁבִיִּאֲרַתִּי דְּהַקְדֵּשׁ לֹא הָיָה אִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ, דְּכִינּוֹן דְּאֶסְרָה עַל כָּל הָעוֹלָם וְיֵשׁ בְּזֶה מְעִילָה וְיוֹצֵא לְחַוְלִין ע"י פְּדוּיָן ע"כ לֹא הָיָה אִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ אֲלָא חֲזַר הַדְּבָר לְדִין תוֹרָה, וְע"כ הָיָה כְּמוֹ אִיסוּרָא דְּמַמְיֵלָא וּלְכַף הַנְּצָרָה הַרְמַב"ם לֹמַר שְׂאִינוֹ לוֹקֵה בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ אַעפ"י דְּבִקּוּנְמוֹת לוֹקֵה אֶפֶי פְּחוֹת מִשׁו"פ: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רַאִי לְזֶה, דְּבְּהַקְדֵּשׁ אֶפֶי לְעֲנִין מַלְקוֹת נְמִי בְּעֵינָן שׁו"פ, מְהָא דְּאֶמְרִינָן בְּסוּף מִכּוֹת (ד' כב) אֲלָא הַב"ע כְּגוֹן שְׁבִיִּשְׁלוֹ בְּעֵצֵי הַקְדֵּשׁ, וְאֶזְהָרְתִּי מִהֶכָּא כו', וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' דְּלִלְקִי מְשׁוּם הַזִּיד בְּמַעֲלֵה בְּאֶזְהָרָה, וְחִירְצוֹ בְּתוֹס' דְּלֹא חָשִׁיב אֲלָא לְאוֹי דְּאִיתְגָּהוּ בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ, אֲלֵמָּא דְּאֶפֶי לְעֲנִין מַלְקוֹת אֵינוֹ לוֹקֵה בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ וְע"כ הוֹכִיחַ מְזֶה הַרְמַב"ם שְׂיִרְאָה לוֹ שְׂאִינוֹ לוֹקֵה בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ אַעפ"י אֲע"ג דְּקוּנְמוֹת לְקִי אַפ"ה בְּהַקְדֵּשׁ אֵינוֹ לוֹקֵה בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ כְּמוֹ שְׁבִיִּאֲרַתִּי, אֶף אַעפ"י עֲדִינָן אֵינוֹ מְיֻשָּׁב דְּהָא הַרְמַב"ם ס"ל דְּעַל לְאוּ דְּבַל יַחַל אֵינוֹ עוֹבֵר אֲלָא הַמְדִיר וְכְמוֹ שְׁהַבִּיא הַר"ן בַּפ"ב דְּנִדְרִים (ד' ט"ו) וְא"כ אִיךָ יִתְחַיִּיב לְדַעַת הַרְמַב"ם אִם נִהְיָה אַחַר מִן הַקְדֵּשׁ בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ מַחְמַת הַנְּצָר, כִּינּוֹן דְּאֵין הֵלָאוּ דְּבַל יַחַל רַק עַל הַמְדִיר וְאֶפְשָׁר לֹמַר בְּדוּחַק דְּהַרְמַב"ם קָאִי עַל הַמְקַדֵּשׁ בְּעֲצָמוֹ אַעפ"י הָא שְׁבִיִּאֲרַתִּי רַאִי הוּא דְּבְּהַקְדֵּשׁ כִּינּוֹן דְּמַהְיֵי פְּדוּיָן ע"כ דְּעַתּוֹ כְּמוֹ הַדִּינִים שְׁקַבְעָה הַתּוֹרָה: וְהִנֵּה בְּהָא שְׁפַתְבַּת הַרְמַב"ם הַמּוֹעֵל בְּפְּחוֹת מִשׁו"פ דְּאֵינוֹ לוֹקֵה וּמִשְׁמַע דַּס"ל דְּבְּפְּחוֹת מִשׁו"פ אִיסוּר מְדְאוּרִינָי מְשׁוּם חֲצִי שְׂעוֹר וְהִנֵּה בְּרַמַּב"ם (פ"ב מ"ה מְעִילָה ה' טו) הַבִּיא הַכ"מ מַה שְׁפַתְבַּת הַר"י קוֹרְקוֹס דְּאִיפָּא לְמִידָק שְׁפַתְבַּרְבִּינוּ בַּפ"א שְׁכַל שְׁקִדָּם מוּם קְבוּעַ לְהַקְדִּישׁוֹ אֵינוֹ אִיסוּר בְּגִיזָה וְעַבּוּדָה אֲלָא מְדַבְרֵיהֶם וְאַמַּאי הָא אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה לְמַעוּל, וְחִירְץ דְּמִיָּרִי בְּשְׂאִינוֹ נִהְיָה מְאוּתוֹ גִּיזָה וְאוּתָהּ עַבּוּדָה, וְעוֹד תִּירְץ כְּשֵׁאִין בְּהַ שׁו"פ, וְכַתְבַּת ע"ז הַמ"ל וּמ"ש א"נ אֶפְשָׁר שְׂאִין בְּהַ שׁו"פ אֶפְשָׁר דְּאֶפֶיָּה אִיסוּר מְדִין תּוֹרָה כְּדִין חֲצִי שְׂעוֹר דְּקִי"ל דְּאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה וְיֵשׁ סְמִךְ לְזֶה מ"ש ה"ה בְּרִישׁ פ"א מַה גְּנִיבָה וְעִי"ש, פִּי כְּמוֹ שְׁפַתְבַּת הַה"מ שְׂאִיסוּר לְגִזּוּל אֶפֶי פְּחוֹת מִשׁו"פ מְשׁוּם חֲצִי שְׂעוֹר וּבְאֶמְתַּת יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַר"י ק דְּאַמַּאי לֹא יְהֵא אִיסוּר אֶפֶי פְּחוֹת מִשׁו"פ מַחְמַת חֲצִי שְׂעוֹר, וְאַפִּי לְפִי מַה שְׁבִיִּאֲרַתִּי בְּסַפְרֵי ע"י (ס' ה) דְּהָא דְּאִיסוּר לְגִזּוּל אֶפֶי פְּחוֹת מִשׁו"פ אֵינוֹ מַחְמַת חֲצִי שְׂעוֹר אֲלָא דְּעֲצָם הֵלָאוּ נְאָמַר אֶפֶי עַל פְּחוֹת מִשׁו"פ, וְלֹא שְׂאִחוּר מַחְמַת חֲצִי שְׂעוֹר וְהִינּוֹ כְּמוֹ שְׁהַקְשִׁיתִי שֵׁם דְּהָא לֹא חֲזִי לְאַצְטְרוּפִי דְּכִינּוֹן דְּפְּחוֹת מִשׁו"פ הָיָה מְחִילָה, א"כ כְּבָר מְחַל הַגְּזִילָה וְלֹא חֲזִי לְאַצְטְרוּפִי, אֲבָל בְּמַעֲלָה אֶמְרִינָן (מְעִילָה ד' יח) צִירְף הַמְעִילָה לְנִמְן מְרַנְבָּה, וְא"כ אַמַּאי לֹא יְהֵא אִיסוּר פְּחוֹת מִשׁו"פ מְשׁוּם חֲצִי שְׂעוֹר וּבְאֶמְתַּת שְׁכָן נִרְאָה מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם שְׁפַתְבַּת שְׂאִינוֹ לוֹקֵה אֲלֵמָּא דְּחֲצִי שְׂעוֹר אִיסוּר מְדְאוּרִינָיָא, אֶף לְכַאוּרָה מוּכַח דְּפְּחוֹת מִשׁו"פ אֵינוֹ אִיסוּר רַק מְדַרְבְּנָן מְהָא דְּאֶמְרִינָן (פ"ק דְּגִיטִין ד' יב) גְּבִי הַמְקַדֵּשׁ מְעַשֶּׂה יָדֵי עַבְדוֹ אוֹתוֹ הֶעֱבַד לְנָה וְאוֹכַל וְעוֹשֶׂה וּפּוֹרַע, וּפְרִיף הַש"ס קָמָא קָמָא קְדִישׁ לִי, וּמְשַׁנֵּי בְּפְּחוֹת פְּחוֹת מִשׁו"פ, אֲלֵמָּא דְּאֵינוֹ אִיסוּר רַק מְדַרְבְּנָן וְכֵן רְמַז לְזֶה הַמ"ל בַּפ"ז מַה מְעִילָה שְׁפַתְבַּת עֵינָן בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א לְגִיטִין (ד' יב) וּמ"ש רַבִּינוּ וְנִרְאָה לִי שְׂאִינוֹ לוֹקֵה כּו' עֵינָן בַּמ"ש מְרַן לְעִיל סַת"ב בְּשֵׁם הַר"י ק וּבְמַה שְׂרַמְזִיתִי שֵׁם וְהִנֵּה

הַרְשָׁפָּא ז"ל פְּתַב פּרש"י ז"ל כו' דְּלֹא חֲנִיל הַקְדָּשׁ אֶפְחוֹת מִשׁו"פ, וְהִקְשׁוּ עֲלֵי מִדְקָתָנִי
בב"מ (ד' נה) חֲמֵשׁ פְּרוּטוֹת הֵן דַּא"כ לְתַנֵּי שֵׁשׁ פְּרוּטוֹת הֵן, וְלִימָא דְאִין הַקְדָּשׁ חָל עַל
פְּחוֹת מִשׁו"פ וְתִרְצוּ דְנָהִי וְדָאִי דְחָל אֶפְחוֹת מִשׁו"פ, מ"מ אִין מוֹעֲלִין בְּפְחוֹת מִשׁו"פ
כְּדִתְנִן הֵתָם הַנְּהָנָה בִּשׁו"פ מְעַל, וְאֵע"ג דְּבַעֲלָמָא אִיסוּרָא דְרַבְּנָן מִיְהוּ הֵכָא שְׂרִי
לְכַתְחִילָהּ, דְנִיחָא לִי לְהַקְדָּשׁ, אֲלָמָא דְאִינוּ אָסוּר רַק מְדַרְבְּנָן: ע"כ נ"ל עפ"י מַה
שְׂבִיִּאֲרְתִּי בְּסִפְרֵי ע"י (ס' ה) לְנִישְׁב הַבַּעַה"מ מַה שְׂהַקְשָׁה עָלָיו הַקְצָה"ח בְּמַה שְׂפִי
בְּפִסְחִים (דף כט) דְּכַדְבֵּר הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן קָא מִיפְּלִגִי דְמִיִּירִי בְּאוּכַל חֲמִיץ שֶׁל הַקְדָּשׁ
שְׂהַקְדִּישׁוּ הַבְּעָלִים בְּאַחֲרִיּוֹת וּמִש"ה ה"ל גּוֹרֵם לְמִמּוֹן, וְתַמָּה עָלָיו הַקְצָה"ח דַּא"כ הִיכִי
אֲמַרִינּוּ דְמְעַל פִּינּוּ דְהַפְסַד הוּא לְבַעֲלִים שְׂהַקְדִּישׁוּ בְּאַחֲרִיּוֹת, וְלִישְׁנָא דְמְעַל מִשְׁמַע
שְׂמִשְׁלַם קָרוּ וְחֻמְשׁ וְאֲשָׁם וְאָבִיא בְּקִצְרָה מַה שְׂפַתְבְּתִי שֶׁם דְּהָא דְמַקְשָׁה הַש"ס הֵתָם
וְהָא חֲמִיץ בְּפִסַּח לָאו בְּרַדְמִים הוּא, אִין הַטַּעַם מְשׁוּם שְׂלֹא גָרַם הַיִּזְק לְהַקְדָּשׁ שְׂאֲפִי לֹא
גָרַם הַיִּזְק לְהַקְדָּשׁ כִּי אִם שְׂנֵהָנָה שׁו"פ מִן הַהַקְדָּשׁ מְעַל וְאִין תְּלוּי דְוָקָא בְּחִסְרוֹן הַקְדָּשׁ,
אֲלָא בְּהִנְאַתּוּ כְּמוֹ דְמוֹכַח בְּב"ק (דף כ) אֲלָא הַטַּעַם מְשׁוּם דְכִינּוּ דְאִינוּ בְּרַדְמִים פְּקַע
הַהַקְדָּשׁ דְהַקְדָּשׁ דְמִים אִינוּ חָל רַק עַל הַשְּׂוִיּוּי וְע"כ פִּינּוּ שְׂאִינוּ בְּרַדְמִים פְּקַע הַהַקְדָּשׁ
מְשׁוּם דְאִין לְהַקְדָּשׁ עַל מַה לְחוּל, וּבְזָה נִיחָא מַה שְׂפַתְבּוּ הַתּוֹס' בְּכַרִּיתוֹת (ד' יג) דְיִשׁ
אוּכַל אֲכִילָה אַחַת וְחִיבִין עֲלֵי ד' חֲטָאוֹת וְאֲשָׁם א', שְׂהַקְשׁוּ הַתּוֹס' דְבְּפִסְחִים מִשְׁמַע דְאִם
אִינוּ בְּרַדְמִים לֹא מְעַל, וְאֲמַאי הָא נוֹתֵר הָוֵי אִיסוּר הַנָּאָה וְאֵפ"ה מְעַל וְתִרְצוּ דְהֵכָא
בְּקַדְוִשַׁת הַגּוֹף, וְהֵתָם בְּקַדְוִשַׁת דְמִים וּבִיאֲרְתִּי דְהַטַּעַם הוּא דְמַה שְׂקְדוּשׁ קַדְוִשַׁת הַגּוֹף
חָל הַקְדָּוְשָׁה עַל הַגּוֹף, וְע"כ אֵעפ"י שְׂהוּא נוֹתֵר וְלֹא שְׂנָה כְּלוּם אֵפ"ה מְעַל, אֲבָל בְּקַדְוִשַׁת
דְמִים שְׂהַקְדָּוְשָׁה הוּא אִינוּ רַק עַל הַשְּׂוִיּוּי, ע"כ אִם אִינוּ בְּרַדְמִים פְּקַע הַשְּׂוִיּוּי, ע"כ לֹא
מְעַל (וְדִלָּא כְּמוֹ שְׂהִבִין הַנְּתִיבוֹת דְבְּקַדְוִשַׁת דְמִים הוּא מְשׁוּם גְּזֵל וְע"כ אִם אִינוּ בְּרַדְמִים
לֹא מְעַל מִשְׂא"כ בְּקַדְוִשַׁת הַגּוֹף הוּא מְשׁוּם פְּפָרָה, וְא"כ אִם אִינוּ בְּרַדְמִים נְמִי מְעַל,
דְמַהִיכִי תִּתִּי לְחַלֵּק בֵּין מְעִילָה לְמְעִילָה אֲלָא דְעֵיקַר הַטַּעַם מְשׁוּם דְבְּקַדְוִשַׁת הַגּוֹף חֲנִיל
הַקְדָּוְשָׁה עַל הַגּוֹף, מִשְׂא"כ בְּקַדְוִשַׁת דְמִים): וְע"כ מְתוֹרֵץ בְּזָה הַבַּעַה"מ דְהַגְמ' מְשַׁנֵּי
דְפִלְגִי בְּדַבְּרֵי הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן דְהִינּוּ שְׂהַבְּעָלִים הַקְדִּישׁוּ בְּאַחֲרִיּוֹת, וְע"כ מְחַמַּת שְׂיִשׁ בְּזָה
שְׂוִיּוּי לְהַקְדָּשׁ, שְׂאִם תֵּאבֵד יִתְחַיֵּיב בְּאַחֲרִיּוֹת, וְדַבְּרֵי הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן כְּמִמּוֹן דְמִי, וְע"כ הָוֵי
הַקְדָּשׁ דְמִים, דְהָא יֵשׁ בְּזָה שְׂוִיּוּי לְהַקְדָּשׁ, וְע"כ מְעַל: [אֲדָּ שֶׁם בְּסִפְרֵי עֲדִינּוּ לֹא בִיאֲרְתִּי
הַטַּעַם דְמַה שְׂלֹא פִי בַעַה"מ כְּרַש"י דְדַבְּרֵי הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן הִינּוּ מְחַמַּת שְׂאֲחַר הַפְּסַח יְהִי
מְוֵתֵר, ע"כ נ"ל דְלִפִּי מַה שְׂבִיִּאֲרְתִּי נִיחָא מַה דְלֹא הִי נִיחָא לִי לְבַעַה"מ פִּירִש"י וְהוּא
דְלִפִּי מַה שְׂבִיִּאֲרְתִּי דְקוֹשְׁי' הַש"ס הוּא מְשׁוּם דְלָאו בְּרַדְמִים, וְע"כ פְּקַע הַהַקְדָּשׁ, מְשׁוּם
דְהַקְדָּשׁ דְמִים אִינוּ חָל רַק עַל הַשְּׂוִיּוּי וְע"כ פִּינּוּ דְלָאו בְּרַדְמִים הוּא פְּקַע הַהַקְדָּשׁ, א"כ
לְעוֹלָם לֹא יְהִי הַקְדָּשׁ אֲפִי לְאַחַר הַפְּסַח נְמִי, דְכִינּוּ דְפִקְעָה הַקְדָּוְשָׁה לֹא רַבְּבָה עֲלֵי
קַדְוִשָׁה אַח"כ, וּכְמוֹ דְאֲמַרִינּוּ בְּמִנְחוֹת (דף קב) אֲלָא אָמַר רַב אֲשִׁי מְעִילָה אֲטוּמָאָה קָא
רְמִית, מְעִילָה מְשׁוּם קַדְוִשָׁה וְלֹא קַדְוִשָׁה הוּא לְבַתֵּר דְפִקְעָה לְהַ קַדְוִשָׁה בְּמַאי הִדְרָה רַכְבָּא
עֲלֵי, וְא"כ פִּינּוּ דְלֵאחַר הַפְּסַח נְמִי לֹא יְהִי הַקְדָּשׁ, א"כ לָאו גּוֹרֵם לְמִמּוֹן הוּא דְכִינּוּ
דְהַשְׁתָּא לָאו בְּרַדְמִים וּפְקַעָה קַדְוִשָׁה לְאַחַר הַפְּסַח נְמִי לֹא יְהִי קְדוּשׁ וְלֹא הָוֵי גּוֹרֵם
לְמִמּוֹן, וְלֹא נוּכַל לוֹמַר דְכִינּוּ דְהוּא גּוֹרֵם לְמִמּוֹן אַח"כ, א"כ שְׂנָה מְמוֹן לְהַקְדָּשׁ, וְע"כ לֹא
פְקַע, זָה אִינוּ דְאֲדַרְבָּא פִּינּוּ דְלַע"ע לָאו מְמוֹן הוּא וּפְקַעָה הַקְדָּוְשָׁה, לֹא יְהִי גּוֹרֵם לְמִמּוֹן

לעולם, וא"כ אפי' אי גורם לממון כממון דמי, מ"מ הא אינו גורם לממון, ע"כ פירש הבעה"מ דגורם לממון הוא שהבעלים הקדישו ע"מ שאם יאבד יתחייב באחריותו, א"כ בכהוא שעתא הוי גורם לממון, וע"כ לא פקעה הקדושה, ויש לדחות ודו"ק]: והנה בספרי שם הבאתי ראי' מהירוש'למי דפ"ק דפסחים חמישית כר' יהודה הקדישו מוקדש כו', אמר לי' ר' יוסי לא מסתברא דלא חלופין, הקדישו אינו מוקדש כו' שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, אלמא דמחמת שאפ' תאמר שיהי' קדוש אין להקדש רינח בו ע"כ לא קדוש כלל, וא"כ פינון שביארתי שהקדש דמים אינו רק על השיווי וכל שאין בו שיווי אינו קדוש הקדש דמים, א"כ אי אמרינן דפחות משו"פ אינו ממון, א"כ אין בו שיווי, וכל שאין בו שיווי לא חל הקדושה והשתא ניחא הא דאמרינן בגיטין (דף יב) עושה ופורע קמא קמא קדיש לי' ומשני בפחות פחות משו"פ, דכינון שאין בזה שו"פ לא חל ע"ז הקדושה, וע"כ לא שייך להקשות דמ"מ אסור בפחות משו"פ מחמת חצי שעור, דחצי שיעור אינו שייך רק בדבר שיש בו אסור, אף שאין בו פשיעור, ע"כ אסור אפי' בפחות מחמת חצי שיעור משא"כ אם אין בו אסור כלל, דלא חל על פחות משו"פ הקדושה: ויש להביא ראי' לזה מהירוש'למי (פ"ב דפסחים) ר' יוסי בעי הנהגה מן ההקדש פחות משו"פ מהו שיהא חייב בתשלומין א"ל נשמעינה מהדא ואת אשר חטא מן הקודש ישלם פרט לפחות משו"פ אית תנוי' תני לרבות לתשלומין, מ"ד פרט לפחות משו"פ לתשלומין לקרבן, מ"ד לרבות בתשלומין, כמה דתימר תמן פחות משו"פ מזיד ואע"פ שאינו משלם חונמש ואשם, ישלם אוף הכא פן אמרינן חב' קומי' ר' יוסי, ולאו מתניתא הוא, האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחונמש, מזיד פטור מתשלומין, ומדמי עצים א"ל תמן אינו ראוי להשלים עליו ברם הכא הוא ראוי להשלים ועליו, פי' דהקשה פינון דפחות משו"פ הוי ממון בהקדש, וצריך לשלם אע"פ דפחות משו"פ לא הוי ממון וצריך לשלם בתרומה אם אכל אע"פ שאינו שו"פ, ואע"פ שאינו ממון אפ"ה משלם א"כ באיסורי הנאה נמי דשניהם אינו ממון, וא"כ אמאי תנו דבמזיד פטור מן התשלומין, וע"ו משני דאע"פ שפחות משו"פ אינו ממון, אעפ"כ ראוי להשלים עליו משא"כ באיסורי הנאה דאינו ממון כלל, וע"כ תנו בפסחים (ד' לא) דהאכל תרומת חמץ בפסח במזיד פטור מתשלומין, ואין לו אלא דמי עצים בלבד מחמת דהוי איסורי הנאה, וכמו שפחלק הש"ס דילן בגיטין (ד' כ) שלחו מתם כתבו על אסורי הנאה פשר אמר רב אשי אף אנו נמי תנינא על העלה של זית, אע"ג דהניפחות משו"פ, ומשני שאני עלה של זית דחזי לאצטרופי, וא"כ ראינו שהירוש'למי מפלפל בזה אם פחות משו"פ מפיון שאין בזה שיוי דמי להא דאיסורי הנאה כגון האוכל חמץ של הקדש דאין בו מעילה, משום דפקע הקדושה, א"כ אם הוא פחות משו"פ נמי לא קדוש, ועיין בספרי ע"י (סי' ו) מה שהארכתי לחלק בין פחות משו"פ לאיסורי הנאה ע"ש, וע"כ פינון שאינו קדוש כלל ע"כ לית בזה משום חצי שיעור פינון דלא קדוש כלל: ויתבאר יותר ע"פ הירוש'למי (שם) ר' בון בר חיי' בעי האוכל תרומת חמץ בפסח למי הוא משלם, תפלוגתא דר"י ור"ל דאתפלגין הגוזל תרומה מאבי אמו פהו ר' יוחנן אמר משלם לשבט, רשב"ל אמר משלם לעצמו א"ר מנא קומי' ר' יוסי מסתברא יודה רשב"ל לר"י בחונמש שהוא משלם לשבט שכן תרומה טמאה אפרה לשבט והק"ע גריס מודה רשב"ל לר' יוחנן בחמץ שהוא משלם לשבט שכן תרומה טמאה אפרה לשבט, אף שהוא פי' דס"ל להירוש'למי דחמץ בפסח

מותר בהנאה כר"י הגלילי ולא נראה לי דהירושלמי סובר דחמץ בפסח אסור בהנאה כמו שביארתי בספרי ע"י ח"א (סי, טו) וכמו דקיי"ל לדינא, ע"כ נ"ל לבאר הירושלמי דבעי ר' בון בר חיי, דהאוכל תרומת חמץ בפסח, פיון דהוי איסור הנאה וע"כ לית להו בעלים וכמו שביארתי בספרי כמה פעמים ובפרט (בסי' ו) דאיסורי הנאה לא הוי של בעלים כלל, א"כ כמו דפליגי ר"י ור"ל בגזל תרומה מאבי אמו פהו, (וכן פליגי (בפ"ו דתרומות) באם מחל ואח"כ אכל), דר"י ס"ל אע"ג דלית להו בעלים דהא מחל לו או שירש מאבי אמו פהו אפ"ה משלם לשבט, ור"ל סובר פיון דאין בו למי לשלם דהא הוא זכה בו מחמת ירושה או מחילה ע"כ משלם לעצמו, וע"ז מביעי לי באיסורי הנאה דאין בו חיוב ממון ואין להם בעלים, וקאמר דתלי בזה דפליגי ר"י ור"ל דלר"י משלם לשבט ולר"ל משלם לעצמו, וע"ז אמר ר' מנא קומי ר' יוסי מסתברא יודה רשב"ל לר' יוחנן בחמץ שהוא משלם לשבט, פ"י דס"ל לר' מנא דאיסורי הנאה אית להו בעלים.

וכמו שהקשו התוס' בפסחים (ד' כט) דאפ"י אין פודין את הקדשים להאכילה לכלבים, אעפ"כ נמעול דהא לאחר שנשרף ונעשה אפר יכול לפדותו ומותר בהנאה, ומירצו דכיון שהוא עכשיו לא שנה ולא מידי לא שייכא בי מעילה, והיינו נמי טעמא דכל איסורי הנאה אין מקדשין בו את האשה, ואע"ג דכל הנשרפין אפרן מותר, ואפ"י אי דבר הגורם לממון כממון דמי לא דמי דהתם חזי לאחר הפסח כמו שהוא בעין ועוד יש לומר הא דאין מקדשין באיסור הנאה, היינו היכא דלית בה שו"פ לכשיהי' אפר, וע"כ אמר ר' מנא קומי ר' יוסי דאין חמץ בפסח דומה לגזל תרומה מאבי אמו פהו או שמחל לו דהתם לית בהו חיוב ממון כלל משא"כ באיסור הנאה שיש בזה חיוב ממון, דבחמץ בפסח שהוא מן הנשרפין אם כן יהי' אפרו מותר, וכמו שתי' התוס' בתי' השני, דדווקא אם אין באפר שנה פרוטה, אבל בלא הכי הוי ממון, וע"ז אמר ר' מנא דמודה רשב"ל בחמץ שהוא משלם לשבט שכן תרומה טמאה אפרה לשבט פ"י אם אוכל תרומה טמאה אמאי משלם לפהו הא אינו ראוי אלא נדאי משום שראוי להסקה ולעשות אפר וכמו דאמרין בפסחים (דף לב) אמר לו ריב"נ ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר פל ימות השנה שמשלם, א"ל לא אם אמרת בתרומה טמאה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה כו', וע"כ באוכל תרומת חמץ בפסח נמי יש לו בעלים מחמת האפר ולא דמי לאם גזל תרומה מאבי אמו פהו או שמחל לו, וע"ז מסיים בירושלמי ר"י בר בון בשם ר' אחא אפילו עלי פליגינן דס"ל דאיסורי הנאה הוי כמו דלית להו בעלים כלל דאע"ג דחזי ליהנות בה לאחר שנשרף, עכ"ז פיון דהוי איסור הנאה לית להו בעלים כלל, וכמו שתירצו התוס' בתירוץ קמא בפסחים או כמו שכתב הריטב"א ס"פ האיש מקדש דאפילו יש באפרן שו"פ פיון דהשתא לית בה דין ממון אינה מקודשת דכי שריף לי לבערינהו לאו דידי' נינהו וכל הקודם זכה.

וא"כ מה שנחלקו הפוסקים באיסורי הנאה אי הוי כמאן דלית להו בעלים או לא נחלקו בזה בירושלמי ודו"ק: עכ"פ הא דאמרין התם בגיטין דפחות משו"פ אינו קדוש דעושה פחות פחות משו"פ היינו משום דפחות משו"פ לא הוי ממון ודמי לאיסורי הנאה דאין לה קדושת דמים על מה לחול וע"כ שרי, והשתא אפשר לומר דהא דאמרין דבקדושת דמים פחות משו"פ מותר היינו בדליתא לכתיילה אלא פחות משו"פ וא"כ פקע הקדושה.

ועוד אפשר לומר דאפילו אם לקח מן ההקדש פחות משו"פ כמו שפתיב הר"ק לענין אם קדם מום קבוע דהא דשרי לגזוז ולעבד היינו בפחות משו"פ פ"ג דבמעילה אינו חייב רק על הנאה וא"כ אם גזז פחות משו"פ פ"ג דהוא פחות משו"פ אין בו שיווי, וע"כ פ"ג ש"אין בו שיווי פקע הקדושה וכמו שביארתי לענין חמץ דפסח לאו בר דמים הוא דהקדושה הוא פ"ג דלא הוי בר דמים ע"כ פקע הקדושה וע"כ בהקדש נמי פ"ג דמזיק פטור בהקדש א"כ אינו מחייב על שעת הלקיחה כי אם רק על הנאה שאח"כ ואח"כ הוא פחות משו"פ ופקע מזה קדושת דמים: והכי משמע בירושלמי (פ"ג דמ"ש) ר' יוסי בשם ר' יוחנן צבי עשו אותו פקדשי בדרך הבית לטעון העמדה והערכה ר' ירמיה ביעי קומי ר"ז בהמה טמאה מהו שתטעון העמדה והערכה א"ל אלולי דא"ר יוסי בשם ר' יוחנן ח"י טהורה אינה טעונה העמדה והערכה בהמה טמאה לא א"ר הילא ותני כן ואם בבהמה טמאה ופקדה בערכה מה בהמה טמאה מיוחדת לשונה שעת פדיונה לשעת הקדושה אף אני ארבה את המתה לשונה שעת פדיונה לשעת הקדושה, ומוציא את שאמר ה"ז הקדש ומתה שלא שנה שעת פדיונה, לשעת הקדושה (פ"ג דמבע"ל ל"י לרבנן דאמרי קדשי ב"ה ישנו בכלל העמדה והערכה, אם הקדיש ח"י או בהמה טמאה שאינה שייכה כלל למזבח אם הם טעונים העמדה והערכה, וע"כ פשיט מר"י דאמ' צבי עשו אותן פקדשי בדרך הבית לטעון העמדה והערכה וא"כ בהמה טמאה נמי, ואח"כ אמר ר' הילא שאותה שבשעת הקדושה לא הי' שייך למזבח כלל, לא בעי העמדה והערכה וע"ז פתיב ואם בבהמה טמאה ופקדה בערכה וכמו דאמרינן בתמורה (ד' לג) אותה למעוטי מאי למעוטי בעל מום מעיקרא ודלא כמו דתני לוי הפל הי' בכלל העמדה והערכה ואפ"ל בעל מום מעיקרא וכן תני במתניתא אפ"ל ח"י ואפ"ל עופות א"ר יוסי מתניתין אמרה כן תמורה מועלין בה ובחלבה וחלב לאו פמתה היא וכל שהיא טעון פדיון מועלין בו פ"ל שמביא ראי' מהא דתנן תמורה מועלין בה ובחלבה והא חלב פמתה הוא וא"כ בעי העמדה והערכה, וא"כ פ"ג ש"אין מועיל לה פדיון, א"כ אמאי מועלין בה, דהא לאו בר דמים הוא וממילא אין בה מעילה, דהא לא חזי להקדש כו' (והאי חלב לא הוי כמטלטלן אלא פ"ג שהי' מתחילה בבהמה בעי העמדה והערכה וכמו דמוכח בחולין (ד' קלה) דאפ"ל גינה בעי העמדה והערכה, וכמו שפתיב המ"ל ברמב"ם (פ"ה מהלכות ערכין ה' יב) דכיון שהי' מחובר בבהמה בעי העמדה והערכה) אלא ודאי דבהמה טמאה אינה בכלל העמדה והערכה, וע"כ מהני לה פדי' וע"כ מועלין בה א"ר חגיגה בר מנא תיפתר כר"ש פ"ל דלעולם אליבא דרבנן דאמרי דקדשי ב"ה הי' בכלל העמדה והערכה אפ"ל בהמה טמאה נמי בעי העמדה והערכה אלא דאמרי כר"ש דס"ל בתמורה (ד' לב) דקדשי ב"ה אם מתו פדו דס"ל קדשי ב"ה לא בעי העמדה והערכה, א"ל אין כר"ש למה לי תמורה אפ"ל שאר כל בהמה, פ"ל שאמר דודאי מייירי מתניתין אליבא דרבנן דס"ל דקדשי ב"ה ישנכו בכלל העמדה והערכה דאי כר"ש דס"ל דקדשי בדרך הבית לא הי' בכלל העמדה והערכה, א"כ אמאי תנן במתניתין תמורה אפ"ל שאר בהמה שהקדישה לב"ה נמי מועלין בחלבה (וכה"ג מקשה הש"ס דילן במעילה (ד' יב) דתנן התם חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנים ולא מועלין בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי ב"ה הקדיש תרנגולות מועלין בה ובביצתה תמורה מועלין בה ובחלבה, ופרי' בגמ' אלא גבי מזבח, פי אקדשה קדושת דמים, לא אית בה מעילה, אר"פ חסורי מחסרה והכי קתני בד"א כשהקדישה קדושת

הגוף לגבי מנבס אכל הקדושה קדושת דמים לגבי מנבס נעשה פמו שהקדישו לבדקה הבית, הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה, תמורה מועלין בה ובחלבה, וע"כ מוכיח הירושלמי דנדאי אתי פרבנו דקדשי ב"ה ישנו בכלל העמדה והערכה, וע"כ נקט דוקא תרנגולת ותמורה דאינם ראויים לכל לגבי מנבס ואינו בכלל העמדה והערכה וע"כ מועלין בחלבה דאל"ה אין מועלין בחלבה, דהא הוי כמתה ואינה בכלל העמדה והערכה, וע"כ פיון שאין לה פדיון א"כ אינה בר דמים, ואין מועלין בה, ודוקא תרנגולת ותמורה שאין בכלל העמדה והערכה אפי' לרבנו, ולכן מועלין בה וע"כ נקט דוקא תמורה, אבל אי מוקמינו כר"ש דקדשי ב"ה אינם בכלל העמדה והערכה, א"כ אמאי נקט דוקא תמורה שאר בהמה נמי וכמו דמקשה הש"ס דילו במעילה שם, והא דלא משגי הש"ס דילן הכי דע"כ נקט תמורה, משום דתמורה לא בעי העמדה והערכה, היינו משום שהש"ס דילן מחולק בזה עם הירושלמי, דס"ל דבדקדשי ב"ה אין חילוק בין בעל מום מעיקרו לאם נפל בו אח"כ וכמו שפיתבו התוס' בתמורה (ד' לב) בד"ה בעל מום מעיקרו כו' ועיקר החילוק הוא בקדשי מנבס לבין שהי בעל מום מתחילה, ובין נפל בו אח"כ, אבל בקב"ה אפי' הקדוש טמא נמי בעי העמדה והערכה) והכי משמע ברמב"ם (פ"ה מה' ערכין ה' יב) עי"ש בכ"מ ועיין במ"ל ברמב"ם (פ"א מה' איסורי מנבס) שכתב ונראה דה"ה למקדיש בהמה טמאה למנבס או חי למנבס דאינו בכלל וכש"כ הוא ע"ש, אבל הירושלמי מחלק אפי' בקדשי ב"ה, ובזה טעה הק"ע בירושלמי (פ"ד דשקלים) אף אני לא אמרתי אלא טמאה ממש וקשיא בדא פתיב והעמיד והעריף, והג"ה הק"ע בהדא פתיב והעמיד והערוף דכינו דקרא איירי בטמאה ממש צריכה העמדה והערכה ונ"ל פתב הרא"פ דטמאה אינה צריכה העמדה והערכה, ודבר תימא הוא שהרי מפניש בקרא ואם בהמה הטמאה ופדה בערכה כו' ע"ש ונעלם ממנו כל הסוגי' של הירושלמי (פ"ג דמ"ש) בהמה טמאה, מהו שתטענון העמדה וכו' וכמו שהארכתי בזה: גם עיין בירושלמי דפסחים (פ"א ה' ד) הקדישו אינו מוקדש שאין פודין את הקדשים, וכתב הק"ע וקשה הא בקדשי ב"ה הפל מודים שאינם בכלל העמדה והערכה עכ"ל, וזה שיבוש דהא רבנו סברי קדשי ב"ה ישנו בכלל העמדה והערכה, אלא דהתם מיירי בחמץ במטלטלים לא שייך העמדה והערכה, גם מה שהקשה שם דלכ"ע פודין את הקדשים להאכילן וכו' ונעלם ממנו התוס' דפסחים (ד' כט) דמדרבנו אין פודין, וע"ש בירושלמי (פ"ג דמ"ש) שהבאתי דקאמר תחילה שם, אין תפתיני לשם הלכות מיתה, הא תנינו תמורה, והדברים האלו אין להם מובן כלל, ואפשר שהוא ט"ס, וצריך לומר לשם חליבות פי' ששמה מתחילה עם החלב שעומדת לחלב, וכה"ג הקשו התוס' בחולין (ד' קלה) לימא בשעריף ואח"כ גזוז, וע"ז דחי הא תמורה תנו ותמורה אינה עומדת לחלב כמו דאמרינו בב"ב (ד' עח) בשלמא פרה איפא למימר לחלבה קא בעי, אלא תמור מאי כו' אלמא דכינון שאין לה פדיון, ואינה בר דמים ע"כ אין מועלין בו, וכן הקשה התוס' ברפ"ד דמעילה (ד' טו) קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת כו' אלימא בקדשי ב"ה, אפי' פי מתו נמי לא יתא אלא כמקדיש אשפה והקשו התוס' מי דמי אשפה ראוי' לפדות, אבל הא לאו בר פדיון הוא, דבעי העמדה והערכה פי' וא"כ אין מועלין בה פיון דלית בה פדיון: אבל הא שכתב הרמב"ם שיראה לו שאינו לוקה על פחות מחצי שיעור אפשר דמיירי בקדשי מנבס ובקדושת הגוף אינו חל על השיווי אלא על הגוף, וכמו שפיתבו התוס' בכריתות (די"ד) דיש אוכל

אכילה א' ותיב עלי ד' חטאות ואשה א' דמתייב קרבן מעילה אע"ג דהוי נותר והוי איסורי הנאה אפ"ה קדוש בקדושת הגוף, אלמא דאין הקדושה חל על השיווי וע"כ חלה אפילו בפחות משו"פ נמי, ואע"פ ששיעור המעילה הוא בפרוטה אפ"ה אסור מחמת חצי שיעור כמו פל חצי שיעור, כיון שאסור הוא אף שאין בו כשיעור וכ"ת הא בגזילה אסור אפי' בפחות משו"פ וכמו שהבאתי ראיות והארכתי בספרי ע"י (סי' ו) דאפילו פחות משו"פ נמי ממונו הוא וכמו שביארתי שם היינו דוקא במקוון הדיוט דאפילו פחות משו"פ נמי הוא דידי' ועוד שהקדש דמים אינו רק על השיווי, ומפי פקע השיווי ממילא פקע הקדושה [ולכאורה יש להביא ראיה מהירושלמי (פ"ז דשבת) שמואל בר אבא בעי קומי ר' זעירא ויצאו שלמים ויחלקו לאוין על פל הקדשים לטומאה א"ל לצורף יצתה למעט קדשי ב"ה שלא יהא חייבין עליהם משום פגול ונותר וטמא, פן גריס הק"ע ולא מתניתא היא קדשי מזבח מצטרפין זע"ז לחייב עליהן משום פגול ונותר וטמא, משא"כ בקדשי ב"ה, א"ל מפיון שאין מצטרפין חולקין והקשה הק"ע דהא תנו במעילה (דף טו) דקדשי ב"ה מצטרפין ע"ש והוא תמוה ולפי מה שביארתי ניקח שפיר, דהא דמצטרפין היינו אם אכל מנה חצי פרוטה ומנה חצי פרוטה אבל אם אין בקדשי בנה רק חצי פרוטה תו אין מצטרף, כיון דכבר פקע הקדושה וכל חצי שיעור מותר לכתחילה, וא"כ איך יצטרפו רק דנ"ל דשגה בנה הק"ע ויש טעות הדפוס בירושלמי, וכך הוא פירושו דר, שמואל בר אבא בעי קומי ר"ז, ויצאו שלמים ויחלקו על פל הלאוין לקדשים לטומאה (פי' כמו דאמרת דיצתה הכערה לחלק, וכן אחותו יצתה לחלק, וא"כ ה"א נמי נימא דיצתה טומאה בשלמים לחלק), וע"ז השיב ר"ז דהא דיצתה טומאה בשלמים, הוא להוציא קדשי ב"ה כמו דאיתא בכריתות (דף ב), וע"ז א"ל ולא מתניתין היא קדשי מזבח מצטרפין זע"ז לחייב עליהן משום פגול ונותר וטמא, וכיון שאין מצטרפין חולקין (כצ"ל) פי' שהביא ראי' דנדאי אין חלוקין דאם הי' חלוקין לחטאות א"כ לא הוי קדשי מזבח מצטרפין זע"ז כמו דאמרינן בשבת (דף עא) אלא נדאי דאין חלוקין, וע"ז אמר ר"ח וכינוי יחלקו ולא יצטרפו, פי' דאף על מתניתין קשי' שיחלקו מדיצתה טומאה בשלמים, ולא יצטרפו, אף שכבר תירץ ר' זעירא דהא דיצתה טומאה בשלמים הוא להוציא קדשי ב"ה]: הרי נתבאר דהקדש חלוקה מקונם דבקונם כיון דמפרש הוא כמו דאיתא בשבועות (דף כב) ע"כ אסור אפי' בפחות משו"פ ולוקה משא"כ בהקדש וגם ביארתי דכיון שהוא פחות משו"פ פקע הקדושה ולית בנה משום הקדש, והטעם הוא כמו שביארתי דכיון דאקדשי' דעת' הנה על דיני תורה משא"כ בקונם וה"נ לענין גזירות הא דאמרינן בגזירות מקצת היום ככולו היינו משום דאין כוונתו רק כמו שמפורש בתורה ע"כ אמרינן בנה מקצת היום ככולו, משא"כ בשארי גזרים לא אמרינן מקצת היום ככולו בין שהוא בעשי' בין שהוא בשלילות המעשה, ודלא כהמ"א פן נ"ל: סימן י שאלה מי שנשבע שלא להשתתף עם ראוהו ושמעון, אם אסור דוקא עם שניהם ביחד להשתתף, או אפי' עם פל אחד מהם: תשובה כתב המ"א (סי' ל) מי שנשבע שלא להשתתף עם ראוהו ושמעון ה"ז אסור בין עם ב' בין א' מהם דקיי"ל כר"י דאמר משמע שניהם כאחד ומשמע פל אחד בפני עצמו (בשבועות דף כז) וכן נראה מההיא דשבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל תאנים וענבים מיגו דחזייל אענבים חזייל נמי אתאנים אלמא דבלשון ב"א פל שאומר שלא אוכל תאנים וענבים פל א' במשמע, ולפ"ז

אם אמר שבועה שאוכל תאנים וענבים כל היכא דאיתנהו שניהם חייב לאכול שניהם ואי ליחא אלא א' מהם חייב לאכול דמשמע כל א' מהם ומשמע נמי שניהם כאחת: ולכאורה היה נראה דתלי בפלוגתא דר"מ ור"י בשבועה (דף לח) אם הוי נ"ו פרטא או פללא, וא"כ לפי דעת הפוסקים דקיי"ל כר"ש דאמר עד שיאמר שבועה לכל א' א"כ בין אם אמר בנ"ו בין בלא נ"ו פללא הוי וכמו שפתי הרמב"ם (בפ"ה מה' אישות ה' כו) האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו כו' אם יש באחת מהן שו"פ ה"ז מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אמר לה התקדשי לי בזו ובזו אם יש בכולן שו"פ מקודשת, אף הכ"מ תמה שם דבגמרא קידושין (דף מו) מוקי לה כר"ש ורבינו בפ"ז מה' שבועות ובפ"ד מה' נדרים פסק דלא כנותי, וא"כ יש לתמוה האידך פסק כנותי, והפוסקים כתבו דקיי"ל כר"ש דבעינו שיאמר דוקא התקדשי אכל בלא"ה הוי כולן קידושין אחת: אבל אעפ"כ נראה לי שאין דין זה תלוי בפלוגתא דר"מ ור"י אלא שכלל ומתוך זה יתבאר שאינו תלוי נמי בפלוגתא דר' יאשי' ור' יהונתן בשבועות (דף כז) ודלא כמו שפתי המ"א וגם מהא שהביא בשבועה שלא אוכל תאנים וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים דאמרין מ"גו דחל אענבים חל נמי על התאנים אלמא דבלשון ב"א כל שאומר שלא אוכל תאנים וענבים כל א' במשמע, יתבאר ג"כ שאין זה ראייה ואדרבא משמע מתוך הגמ' להיפוך וכמו שאבאר, ותחילה צריך אני לבאר שאינו תלוי בפלוגתא דר"מ ור"ש ולכ"ע כל שאמר שלא אוכל תאנים וענבים כל חד לחודי' משמע, דלכאורה מוכח בשבועות (דף כז) דשבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וכתבו התוס' דגרסינן בספרים איפכא שלא אוכל תאנים וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים, וכתבו התוס' דמ"רי בנשבע שלא יאכל משניהם מכל אחד שיעור שלם ומשמע שם שהפנונה הוא שלא יעבור על שבועתו אלא אם יאכל שניהם תאנים וענבים, והראי' דאמרין התם שבועה שלא אוכל תאנים וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ואכל תאנים וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים חצי שיעור ואחצי שיעור לא מחייב קרבן, ומדקאמר דה"ל ענבים חצי שיעור אלמא דהשבועה הי' דוקא מתאנים וענבים ביחד, דאל"ה לא הוי ענבים חצי שיעור והכי משמע בנדרים (דף יו) שפתי שם הר"ן וז"ל לפיכך אני אומר דכי אמרינן וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ה"ק שלא אוכל אותם כאחת, ובכה"ג מתפרש האי לישנא בסוף פ' שבועות שתיים (דף כז) ואמר רבא מגו דחיילא שבועה על ענבים חיילא נמי אתאנים, ונ"מ שאם אכל תאנים וענבים בהעלם שבועה ראשונה והתרו בו משום שני לוקה.

ואמרין דר"ה לא ס"ל כרבה דבכה"ג ס"ל לר"ה דלא חיילא שבועה שני' פלל דכיון דאתאנים לא חיילא אין לה מקום פלל שהוא על שניהם יחד נשבע ולא על ענבים בלבד ע"ש עכ"ל אלמא דאם אמר שלא אוכל תאנים וענבים כנונתו דוקא משניהם ביחד ולא שנשבע על כל א' וא"כ אדרבא מוכח מהגמ' להיפוך דכנונתו שלא יאכל ביחד וא"כ דברי המ"א לכאורה תמוה.

אף אעפ"כ לכאורה יש להביא ראי' להיפוך וכמו שפתי המ"א דנדאי כנונתו לכל חד לבדו דאמרין בפ"ג דשבועות (דף פד) ואמר רבא למאן דאית לי איסור פולל אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחרור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים, מגו דחיילא

אענבים חגיל נמי אתאנים פשיטא מהו דתימא איסור הבא מאליו אמרי' איסור הבא מעצמו לא אמרינו קמ"ל, וא"כ אי אמרי' דהפוננה הוא דוקא משניהם ביחד א"כ מאי פריה פשיטא הא לפי מה שכתב הר"ן בנדרים (דף יז) פליגי בזה ר"ה ורבה דלר"ה לא חגיל' שבוע' שני דכינו דאתאני' לא חגיל' אין לה מקום כלל שהוא על שניהם יחד נשבע ולא על ענבים וכינו דהשבועה הי' דוקא על שניהם אמרינו דכינו דלא חגילא על התאנים לא חגילא על ענבים וא"כ מאי פריה פשיטא: וכבר הקשיתי ע"ז בספרי עמק יהושע (סי' י) על הרמב"ם שכתב בפ"י המשנה בכריתות בנקודה הנפלאה דבב"ח לא הוי איסור מוסיף כמו דאמרינו בחולין (דף קיג) דכינו דמחז לאו נפקי לן לא אמרינו דהוי איסור מוסיף דכינו דניתוסף איסור הנאה ניתוסף איסור אכילה ג"כ אלא אמרינו בהיפוך דכינו דלא חל איסור אכילה ממילא לא חל איסור הנאה משא"כ בקדשים פינו דמתרי לאוי נפקא לן אמרינו דהוי איסור מוסיף מיגו דחל איסור הנאה חל נמי איסור אכילה.

והקשיתי מהא דנדרים (דף יז) דמשמע דלא אמרינו פינו דלא חל אתאנים לא חל אענבים דהא הוא לא אסר על עצמו אלא משניהם אלא אדרבא תפסינו צד השני דכינו דחל אענבים חל נמי אתאנים והרמב"ם עצמו הביאו להלכה בפ"ד מה' שבועות (ה' יא).

ובנדאי פוננת הרמב"ם שכתב שם שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים פאחת כו' והפריש קרבן כו' בנדאי פוננתו שלא יאכל משניהם ביחד דאל"ה לא הוי חצי שיעור וע"כ כתב שלא אוכל תאנים וענבים פאחת, ובה' י"א כתב שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ונשבע שלא יאכל תאנים וענבים, לא כתב פאחת, דהתם השמיענו שחל בכולל הבא ע"י עצמו וע"כ לא כתב פאחת דנשבע שלא יאכל תאנים וענבים דמיגו דחל על הענבים חל על התאנים, אבל הכא קמ"ל דהפריש קרבן דאינו מביא על ענבים מפני שהם חצי שיעור אלקא דהפוננה הוא שלא יאכל משניהם פאחת, וא"כ קשה לדעת הרמב"ם נאמר בהיפוך דכינו דלא חל אתאנים לא חל על ענבים: ויש ליישב בדוחק דעת הרמב"ם דהא שכתב דלא אמרינו בבב"ח דהוי איסור מוסיף פינו דחל איסור הנאה חל נמי איסור אכילה היינו דוקא באיסור הנאה שהוא בטל לגבי איסור אכילה דעיקר הלאו באכילה הוא וע"כ ס"ל להרמב"ם דאין לוקין על איסור הנאה וכמו שכתב הלח"מ, וכמו שנסתפק המ"ל ברמב"ם (פי"ד מה' אבל) דדברים האסורים באכילה ובהנאה מן התורה ונפסד האוכל ממאכל אדם אי איכא איסור תורה במקירתו דדילמא פינו דאיסור הנאה מאכילה נפקא לן דקיי"ל כר' אבהו דאמר בפ' פל שעה פל מקום שנאמר בתורה לא תאכלו א' איסור אכילה וא' איסור הנאה במשמע פל היכא דליכא איסור אכילה ליכא איסור הנאה כו' ע"ש, ואע"פ שיש קצת לדקדק דא"כ מאי פריה בב"ק (ד'מא) דאי ס"ד האי לא יאכל לא יתנה לכתוב רחמנ' לא יתנה ולכאורה יש נ"מ דאי ילפינו מלא יאכל היינו דוקא בראוי לאכילה אבל אי הוי פתיב לא יתנה א"כ אפי' אינו ראוי לאכילה נמי, ויש ליישב דהטעם פינו דלאכילה לא צריה קרא דהא הוי גבילה ונבילה אסורה באכילה א"כ לא אתי קרא אלא להנאה וא"כ אפשר לומר דאפי' אם אינו ראוי לאכילה אפ"ה אסור בהנאה: ועוד נ"ל פינו דילפינו מקרא להנאת עורו אלקא אע"ג דאינו ראוי לאכילה אפ"ה אסור בהנאה, וע"כ מקשה לכתוב לא יתנה ובה' הי' מתיישב לי מה שלכאורה יש לספק בהא דאמרינו בחולין (דף קיג) דאין איסור בשור בחלב חל על איסור טמאה שאע"פ שאסור בהנאה אעפ"כ לא חל כמו שכתבו התוס',

וְיֵשׁ לְסַפֵּק אִם מ"מ אָסוּר בְּהִנָּאָה אֵלָּא דְאִינוּ נִקְרָא אִסּוּר מוֹסִיף שְׂיֵהָא אָסוּר בְּלֵאוּ
דבב"ח בְּאֵכִילָה נְמִי אָבֵל מ"מ בְּהִנָּאָה אָסוּר אוּ דִילְמָא פִּינּוּ דְלֵא חָל אִסּוּר אֵכִילָה מִמִּילָא
אִינוּ אָסוּר בְּהִנָּאָה נְמִי, וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דָּאִם אִינוּ אָסוּר בְּאֵכִילָה אִינוּ אָסוּר בְּהִנָּאָה נְמִי,
וּא"כ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְפִי מַה שְּׂפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין (דָּף קג) דר"י לִית לִי מוֹסִיף וְלֵא כּוֹלֵל
וּא"כ תְּקַשָּׁה דְאִיף אֲמַרִינּוּ בְּפִסְחִים (דָּף מד) אָמַר ר' יוֹחָנָן הֵנִיחַ חֵלֶב שֶׁל שׁוֹר הִנְסַקֵּל
ע"ג מִפְתּוֹ שֶׁהוּא פְטוּר, וְלְפִי שְׂכַל אִסּוּרִין שְׂבִיתוּרָה אִין לּוֹקִים עֲלֵיהֶם אֵלָּא פְדָרְף הִנְאָתָן
וּא"כ תְּקַשָּׁה לר"י דְלִית לִי כּוֹלֵל וְלֵא מוֹסִיף אִיף חָל אִסּוּר הִנָּאָה שֶׁל שׁוֹר הִנְסַקֵּל עַל
אִסּוּר חֵלֶב וּא"כ נִרְאָה מְזֵה דֵאע"ג דְלֵא חָל כּוֹלֵל אוּ מוֹסִיף הִינּוּ בְּאִפְנֵי שְׂיֵהָי' אָסוּר
בְּאֵכִילָה פִּינּוּ דְכָבֵר אָסוּר מְשׁוּם אִסּוּר חֵלֶב, אָבֵל מ"מ אָסוּר בְּהִנָּאָה וְלֵא כְּמִשְׁמַע
מִהֲרַמְב"ם, אָבֵל לְפִי מַה שְּׂבִיִּאֲרָתִי אֲפִשְׂרֵלְחֵלֶק דְּבָכֵל הָאִסּוּרִים פִּינּוּ דְנִפְקָא לָן הִנָּאָה
מְלֵא יֵאֱכֹל וְכִינּוּ דְנִפְסַד מִתּוֹרַת אֲנָךְ אִינוּ אָסוּר בְּהִנָּאָה נְמִי כְּמוֹ שְׁנִסְתַּפֵּק הַמ"ל וְע"כ
פִּינּוּ דְלֵא חָל אִסּוּר אֵכִילָה מִתְרַ בְּהִנָּאָה נְמִי, אָבֵל גְּבִי שׁוֹר הִנְסַקֵּל דְאִפִּי הָעוֹר אָסוּר
בְּהִנָּאָה אֵלְמָא אַע"ג דְאִינוּ רְאוּי לְאֵכִילָה וְאִינוּ לּוֹקֵה מְשׁוּם אֵכִילָה מ"מ אָסוּר בְּהִנָּאָה
וְאַע"ג דְּבַעֲיָנוּ פְדָרְף הִנְאָתוֹ, ה"נ בְּהַקְדָּשׁ נְמִי בְּעִינּוּ פְדָרְף הִנְאָתוֹ וְאַעפ"כ כְּתַב הַמ"ל
דְּהֵתָם בְּנֻדָּאִי אִין הִנְאָה תְּלוּי בְּאֵכִילָה וְה"נ בְּשׁוֹר הִנְסַקֵּל וְאַע"ג דְאֲמַרִינּוּ בַע"ג (דָּף לד)
הַמְקַדָּשׁ בְּפָרֶשׁ שׁוֹר הִנְסַקֵּל מְקוֹדָשֶׁת הֵתָם שְׂאִי דְהַפְרָשׁ לָאו גּוֹפִי' הוּא וְאַדְרַבָּא מְשָׁם
רֵאִי לְהִיפּוּף דֹּאֵלֶת"ה ל"ל לְמִימַר מְשׁוּם דְלֵאו גּוֹפִי' הוּא, תִּיפּוּק לִי דְכִינּוּ דְאִינוּ רְאוּי
בְּאֵכִילָה מִמִּילָא מִתְרַ בְּהִנָּאָה אֵלָּא נֻדָּאִי דְלֵא תְּלוּי בְּזֵה, וְע"כ פִּינּוּ שְׂבִיִּאֲרָנוּ דְבְשׁוֹר הִנְסַקֵּל
לֵא תְּלוּי הִנְאָה בְּאֵכִילָה ע"כ חָל אִסּוּר הִנָּאָה אַע"ג דְלֵא חָל אִסּוּר אֵכִילָה וְע"כ אַע"ג
דַּר"י לִית לִי כּוֹלֵל וְלֵא מוֹסִיף אַעפ"כ חֵלֶב שֶׁל שׁוֹר הִנְסַקֵּל אָסוּר בְּהִנָּאָה דְהִנָּאָה לֵא תְּלוּי
בְּאֵכִילָה דְהָא אֲפִילוּ הָעוֹר אָסוּר בְּהִנָּאָה, וְעוֹד דְהָא אֲמַרִינּוּ בַסֵּפ"ק דְעַרְכִּין (דָּף ז) דְאִפִּי'
הַשְּׁעַר שֶׁל שׁוֹר הִנְסַקֵּל נְמִי אָסוּר בְּהִנָּאָה, וְלְפִי זֵה אֲפִשְׂרֵ לּוֹמַר דְזֵהוּ דְנִקָּא בְּאִסּוּר הִנָּאָה
מְשׁוּם דְטָפַל לְגַבֵּי אֵכִילָה, וּבַמ"ל ה' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה הִבִּיא מַה שְּׂפָתְבוּ הַרְמַב"ם בַּס' הַמְצִוֹת
שְׂהֲאָרִיף לְתַת טַעַם לְמָה לֵא מְנָה מְנִיעַת הִנָּאָה לְמַצּוּה בְּפָנֵי עֲצָמָה וְכַתְּבַ שְׂהִנָּאָה וְאֵכִילָה
עַנְיָן א' כִּי הָאֵכִילָה מִין מְמִינֵי הִנָּאָה כּו' וְע"כ לֵא חָל, אָבֵל בְּתֵאנִים וְעַנְבִּים דְהָנִי פֵל א'
חֲצִי שְׂעִינָא וְשִׁקּוּלִים הֵן שְׁנִיָּהֶם ע"כ אֲמַרִינּוּ דְכִינּוּ שְׂחָל עַל עַנְבִּים חָל נְמִי עַל תֵּאנִים
דְשְׁנִיָּהֶם שְׁוִים דְכָל א' הָנִי חֲצִי שְׂעִינָא: [וּמְזֵה אֲפִשְׂרֵ לְדַחוּת מַה שְּׂהִבֵּאֵתִי רֵאִי בְּסִפְרֵי
ע"י (ס' ו) דְאִסּוּר הִנָּאָה שְׂעִינָא בְּפִרוּטָה דֹּאֵלֶת"ה א"כ אֲמַאי לֵא חֲשִׁיב בְּהָא דְפִסְחִים
(ד' מז) הַמְבַשֵּׁל ג"ה בְּחֵלֶב בִּי"ט לּוֹקֵה חֲמִשׁ וְאַמַּאי לֵא חֲשִׁיב אִסּוּר הִנָּאָה, לְדַעַת
הַרְמַב"ן דְלוֹקֵה עַל אִסּוּר הִנָּאָה, אֵלָּא נֻדָּאִי דְהַשְׂעִינָא הוּא בְּפִרוּטָה, וְע"כ לֵא קָא חֲשִׁיב,
וְכִמוֹ שְּׂפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּמַפּוֹת (ד' כב) דְמַה שְּׂהַשְׂעִינָא הוּא בְּפִרוּטָה לֵא קָא חֲשִׁיב ע"ש,
דְלְפִי מַה שְּׂבִיִּאֲרָתִי לֵא מוֹכַח מִיָּדִי, דְזֵהוּ דְנִקָּא לְדַעַת הַרְמַב"ן דְלוֹקֵה עַל אִסּוּר הִנָּאָה,
וְאִינוּ שְׂיֵיף לְאֵכִילָה, אֵלָּא דְהָנִי לָאו בַפ"ע מִשְׂא"כ לְדַעַת הַרְמַב"ם דְאִינוּ לּוֹקֵה מְשׁוּם
דְאִסּוּר הִנָּאָה נִגְרַר אַחַר לָאו דְאֵכִילָה, ע"כ אִינוּ לּוֹקֵה עַל אִסּוּר הִנָּאָה, וְע"כ אֲפִשְׂרֵ
דְהַשְׂעִינָא הוּא בְּכּוֹזִית כְּמוֹ אֵכִילָה, וְלִדְיָדִי' לֵא קָשָׁה דְלִיחְשׁוּב הִנָּאָה דְהָא לְדִידִי' אִין לּוֹקִין
עַל הִנָּאָה]: אִף אַעפ"כ עַדִּינּוּ לֵא נִיחָא דֵא"כ בְּחֲצִי שְׂעִינָא דְשִׁקּוּלִים הֵם תְּפָסִינּוּ צַד הַשְּׁנִי
דְכִינּוּ דְחָל עַל עַנְבִּים חָל נְמִי אֲתֵאנִים א"כ לֵא יִתְיַשְׁבַּ מַה שְּׂהַקְשָׁה הַכְּרו"פ בִּי"ד (ס' ו)
פז) עַל הַרְמַב"ם שְׂפּוֹבֵר דְשְׂבוּעָה חָל אַחֲצִי שְׂעִינָא דְנִבְיָלָה א"כ אֲמַאי לֵא חָל גְּבִי הַמְבַשֵּׁל

חלב בַּחֲלָב בְּחֹלִין (דף קיג) וְאִמְרִינוּן הֵתָם אֲאָכִילָה כ"ע לֹא פְּלִיגִי דְלֹא לְקִי וְאִמְאִי לֹא חָל אִם אֲכַל חֲצִי שְׂעִוּר חָלָב בְּחֲצִי שְׂעִוּר חָלָב אַע"ג דְּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר אַעפ"כ לְיַחְוּל פִּינוּן דְּאִין מִחָלָב רַק חֲצִי שְׂעִוּר וּמִבְּשָׂר בְּחָלָב יֵשׁ שְׂעִוּר שְׁלָם וּא"כ צְרִיף שְׂעִוּוּל כְּמוֹ שְׁחָל שְׂבוּעָה עַל חֲצִי שְׂעִוּר אֲלֵא וְדֹאִי דְדַעַת הֶרְמֵב"ם הוּא מְשׁוּם דְּאִמְרִינוּן בְּהִיפּוּף פִּינוּן דְּלֹא חָל עַל זֶה לֹא חָל אֲאִידָהּ, וּכְמוֹ שְׁכַתֵּב בְּנִקְוּדָה הַנִּפְלְאָה לְעִנְיָן הַנָּאָה, וְע"כ אִמְרִינוּן בְּהִיפּוּף דְּהָא הַחָלָב אִיסוּר מִחֲצִי שְׂעִוּר וְע"כ אִינוּ מְנִיחַ חֲצִי שְׂעִוּר דְּחָלָב שְׂעִוּוּל ע"ז חֲצִי שְׂעִוּר דְּבְשָׂר בְּחָלָב וְכִינוּן שְׁזָה חֲצִי שְׂעִוּר לֹא חָל עַל חֲצִי שְׂעִוּר הֶרְאִישׁוֹן א"כ מִמִּילָא אִינוּ מְצַרְרָף לְהִיּוֹת שְׂעִוּר שְׁלָם שְׁל בב"ח וְאֵע"ג דְּשְׂבוּעָה חָל עַל חֲצִי שְׂעִוּר הִיְינוּ מְשׁוּם דְּשְׂבוּעָה שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכַל חֲצִי שְׂעִוּר א"כ חָל הֲלֹא דְשְׂבוּעָה עַל חֲצִי שְׂעִוּר אֲבָל בב"ח שְׁהוּא ע"י הַצְּטָרְפוֹת חֲצִי שְׂעִוּר שְׁל בְּשָׂר עִם חֲצִי שְׂעִוּר שְׁל חָלָב וּא"כ בְּחֲצִי שְׂעִוּר שְׁל חָלָב פִּינוּן דְּכָבֵר אִיסוּר מְשׁוּם חֲצִי שְׂעִוּר דְּחָלָב ע"כ אִינוּ מְנִיחַ לְהַצְּטָרְף לְשְׂעִוּר שְׁלָם שְׁל בב"ח וְכִינוּן דְּלֹא חָל אַחֲצִי שְׂעִוּר מִמִּילָא לִיכָא שְׂעִוּר שְׁלָם וּא"כ לִפ"ז דְּמִי הָא דְחֲצִי שְׂעִוּר לְאִיסוּר הַנָּאָה וּכְמוֹ דְּבְאִיסוּר הַנָּאָה לֹא חָל לְדַעַת הֶרְמֵב"ם מְשׁוּם דְּתַפְסִינוּן צַד הַשְּׁנִי דְלֹא חָל, ה"נ בְּחֲצִי שְׂעִוּר ג"כ וּא"כ קִשְׁיָה מְהָא דְתַנְאִינָם וְעִנְבִיבִים: אִיף בְּאַמַּת קַוְשִׁית הַכְּרוּ"פ לֹא עַל הֶרְמֵב"ם בְּלִבְד קִשִׁי אֲלֵא עַל הַתּוֹס' גְּמִי שְׁנִרְאָה מְדַבְּרִי הַתּוֹסְפַת דַּס"ל גְּמִי דְאִיסוּר שְׁל שְׂעִוּר שְׁלָם חָל עַל חֲצִי שְׂעִוּר וְהוּא מִמָּה שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּמַכּוֹת (דף טז) רִיסק ט' גְּמִלִים וְא' חִי, וְהִקְשׁוּ שְׁם דְּאִיף יִצְטָרְף אוֹתוֹ שְׁלָם לְכַזִּית גְּבִילָה וְהֵלֵא אִין אִיסוּר גְּבִילָה חָל עָלָיו דַּה"נ אָמַר בַּמַּס' מְעִילָה (דף טז) דְּאִין אִיסוּר גְּבִילָה חָל עַל אִיסוּר בְּהִמָּה טְמֵאָה, וְלְכַאוּרָה אִמְאִי לֹא הִקְשׁוּ עַל הָא דַּט' גְּמִלִים דְּלְקִי עָלִיהֶן מְשׁוּם לֹא דְשַׁרְץ בְּכַזִּית מְשׁוּם דְּאֲכִילָה כְּתִיב בְּהוּ כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' שְׁם אֲלֵא וְדֹאִי מְשׁוּם דַּבַּט' גְּמִלִים לִיכָא כַּזִּית וּא"כ לֹא הָוִי רַק חֲצִי שְׂעִוּר וְע"כ אִם הַשְּׁלִים לְכַזִּית חָל הֲלֹא דְגְבִילָה עַל חֲצִי שְׂעִוּר וְלֹא קִשְׁיָה לְהוּ רַק מְהָא דַּא' חִי דְאִיף חָל עָלָיו הֲלֹא דְגְבִילָה הָא בַּלֵּא"ה אִיסוּר (וְרֵאִיתִי לְהַק"ע שְׁכַתֵּב בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ו דְּנִזִּיר) וְנ"ל תִּימָא דְלֹא בִיִּאָרוּ דְלִשְׁיִטַת רַש"י נִיח' שְׁכַתֵּב בַּד"ה מְשׁוּם כַּזִּית גְּבִילָה שְׁכַתְּבוּלְעוּ הוּא מִת מְצַטְרָף לְכַזִּית גְּבִילָה, גְּרָאָה שְׁמִפְרִשׁ א' חִי הִיְינוּ חִי מְמָשׁ וְנִמְצָא שְׁשִׁנְיָהֶם חָלִים בַּב"א וְהַפֵּל מוֹדִים דְּחָל שְׁנִיָּהֶם וְאֵע"ג שְׁכַבֵּר הִי בּוּ אִיסוּר שַׁרְץ כּו' דַּאֲל"כ אִיף עַל הַרְיִסוּקִים לֹא יַחְוּל אִיסוּר גְּבִילָה לְשִׁיטַת תּוֹסְפַת שְׁכַתְּבוּ דְלַעוּלָם אִיסוּר שַׁרְץ עָלָיו וְדַבְּרִים אֵלוּ אִין לְהֶם שַׁחַר פֶּלֶל, דְּהָא שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְאִיסוּר שַׁרְץ יֵשׁ בְּאַכִּילַת כַּזִּית הִיְינוּ דְנוֹקָא בְּכַזִּית שְׁלָם אֲבָל בְּפַחוֹת מְכַזִּית לִית' לְאִיסוּר שַׁרְץ לֹא מְשׁוּם בְּרִי' וְלֹא מְשׁוּם אֲכִילָה אֲבָל עַל הַחִי הִקְשׁוּ דְאִיף חָל עַל אִיסוּר בְּרִי' דְשַׁרְץ פִּינוּן שְׁהוּא שְׁלָם) וְכֵן כְּתַבוּ הַתּוֹס' בְּהַדְנָ' חֹלִין (דף קב) ד"ה שְׁאִין כּו' שְׁהִקְשׁוּ שְׁם דְאִמְאִי לֹא חִיִּיל אִיסוּר אֲבָר מִן הַחִי פִּינוּן דְלִיכָא מְטָרִיפָה אֲלֵא חֲצִי שְׂעִוּר ע"ש אֲלֵמָא דְשְׂעִוּר שְׁלָם שְׁל אֲבָר מִן הַחִי חָל עַל חֲצִי שְׂעִוּר שְׁל טְרִיפָה, וְעִינִין בְּסַפְרֵי עֵמֶק יְהוֹשֻׁעַ (ס' י) מַה שְׁבִיִּאֲרַתִי בְּזֶה הַפְּלוּגְתָא דְמְעִילָה (דף יז) דְאִמְרִינוּן הֵתָם אָמַר רַב לֹא שָׁנוּ אֲלֵא לְעִנְיָן טְוִמְאָה אֲבָל לְעִנְיָן אֲכִילָה טְהוּרִים בְּפִנֵי עֲצָמוֹן, פִּי מְשׁוּם דְלֹא אֲתִי אִיסוּר דְגְבִילָה בְּכַזִּית וְחָל עַל חֲצִי זִית דְּבִהֶמָּה טְמֵאָה וְלֹא מְצַטְרָף אַע"ג דְלִיכָא מְטָמְאָה רַק חֲצִי זִית וְאֵעפ"כ לֹא מְצַטְרָפִי, אֲלֵמָא שְׁאִין חֲצִי זִית שְׁל בְּהִמָּה טְמֵאָה מְנִיחַ לְהִיּוֹת חָל עָלִיהֶן אִיסוּר כַּזִּית שְׁל גְבִילָה, וְלְכַאוּרָה קִשְׁיָה דַּלִּפ"ז לֹא הִי' לְהַתּוֹס' דְחֹלִין לְכַתְּוֵב בְּפִשְׁיטוֹת גְּבִי אֲבָר מִן הַחִי דְחָל עַל חֲצִי שְׂעִוּר

דְּטְרִיפָה אַף יֵשׁ לְדַחֹת שֶׁכ"כ רַק לר"ל ע"ש: ע"כ נ"ל לְבָאָר יוֹתֵר דְּהַעֲיָקָר הוּא דָאָם
בְּשַׁעַת הַתְּחִלַּת חֲלוּת אִיסוּר הַב' לִיתָא מְהֵרָא שׁוֹן רַק ח"ש בְּנֻדָּא דְּחַל וּכְמוֹ שֶׁהִבִּיא רַא'י
מְהֵא דְאִמְרִינֵן בְּיוֹמָא (דְּף עג) וּבפ"ב דְּשַׁבּוּעוֹת (דְּף כא) דְּשַׁבּוּעָה שְׁלֵא אוּכַל טְרִיפּוֹת
וּנְבִילוֹת דְּחַל עַל חֲצֵי שְׁיַעוּר (וְאָף לר"י כמ"ש הַתּו') וְא"כ בְּשַׁעַת הַתְּחִלַּת הָאִיסוּר שְׁל
שַׁבּוּעָה לִיפָא רַק ח"ש מְאִיסוּר נְבִילָה וְע"כ חַל, וְלִכְּנֵן לֹא הִקְשׁוּ בְּמִפּוֹת (דְּף טו) רַק עַל
הַשְּׁלֵם דְאִיף חַל וְלֹא עַל הַט' גְּמִלִים אֲבָל בְּמַעֲיֵלָה פִּינֵן דְאִמְרִינֵן דְאִין אִיסוּר נְבִילָה חַל
עַל אִיסוּר בְּהֵמָה טְמֵאָה וְא"כ פִּינֵן דְּבִשְׁעָה שְׁמַתָּה לֹא חַל הָאִיסוּר דְּנְבִילָה וְע"כ לִיפָא
לְמִימַר דָּאָם נְטִל חֲצֵי שְׁיַעוּר מִבְּהֵמָה טְמֵאָה שְׁיַצְטְרֵף עִם אִיסוּר דְּנְבִילָה פִּינֵן דְּכִבְרָ לֹא
חַל אִינוּ חֲנוּר וְחַל ע"י שְׁנַטְל חֲתִיכָה שְׁל ח"ש אַע"ג דְאִמְרִינֵן גְּבִי אַחַע"א בִּיבְמוֹת (דְּף
לב) דְאִיסוּר אַחֹת אִשָּׁה מִתְּלָא תְּלִי וְקָאִי אִי פָקַע אִיסוּר אִשָּׁת אַח אִתִּי אִיסוּר אַחֹת אִשָּׁה
וְחִייל הִיִּינוּ דְּנֻקָא אִי פָקַע לְגַמְרִי אֲבָל לֹא ע"י שְׁעוֹשָׁה חֲצֵי שְׁיַעוּר אֲבָל אִם בְּתַחֲלִיל חֲלוּת
אִיסוּר הָאֲחֵרוֹן לֹא הִי' רַק חֲצֵי שְׁיַעוּר חַל הָאִיסוּר הָאֲחֵרוֹן וְע"כ כְּתִבּוּ בְּפִשְׁטוֹת בְּחֻלְיִן
(דְּף קב) דְּחַל אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי עַל ח"ש דְּטְרִיפָה דְּכִינֵן דְּבִשְׁעָה שְׁתַּלְשׁ הָאֲבָר לֹא הִי'
מְטְרָפָה רַק ח"ש, ע"כ חַל אַח"כ: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּיא רַא'י לְזָה דְּהָא אִמְרִינֵן בְּחֻלְיִן (דְּף
ק) נוֹהֵג בְּטֵהוּרָה וְאִינוּ נוֹהֵג בְּטְמֵאָה וּמִשְׁמַע הֵתֵם דְּטַעֲמָא דַח"ק מְשׁוּם דְאִין אִיסוּר חַל
חַל אִיסוּר וְעִינֵן בְּתוֹס' חֻלְיִן (דְּף פט) וְלִכְאוּרָה קִשְׁיָה דְּהָא ג"ה מְחִיב אַע"פ שְׁאִין בּו'
כְּזִית כְּמוֹ דְאִמְרִינֵן בְּחֻלְיִן (ד' צו) א"כ לִיחְיִיב מְשׁוּם ג"ה דְּהָא לִיפָא מְטְמֵאָה רַק ח"ש
אַלָּא וְדָאִי פִּינֵן דְּבִשְׁעַת הַתְּחִלַּת חֲלוּת הָאִיסוּר לֹא חַל לֹא חַל גְּמִי אַח"כ אַף מְזָה אִין רַא'י
כְּלָל כְּמוֹ שְׁכְּתִבוּ הַתּוֹס' רפ"ז דְּחֻלְיִן (דְּף צ) דְאִמְרִינֵן הֵתֵם קְדָשִׁים דְאִיסוּר כְּרַת מִי
שְׁמַעַתָּה לְהוּ מִשְׁמַעַדְאָפִי בְּשַׁלְמִים לְאַחַר זְרִיקָה וְהִקְשׁוּ דְכִינֵן דְּהַשְׁתָּא לִיפָא אִיסוּר לְאַחַר
זְרִיקָה לִיחּוּל אִיסוּר גִּיד וּכְמוֹ דְאִמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (דְּף לב) דְאַחֹת אִשָּׁה מִתְּלִי וְכו',
וְי"ל פִּינֵן דְּמַחֲסִים לֹא חַל אִיסוּר גִּיד דְאִיפָא אִיסוּר מְקַדְדָשִׁים כּו' תּוּ לֹא חִייל אִיסוּר גִּיד
לְאַחַר שְׁחִיטָה וְזִרְיקָה דְּבַעֲיָנָן שְׁיַחּוּל מְחִיִּים, וְלפ"ז אִין רַא'י מְזָה מְמַה שְׁלֵא חַל אַח"כ
מְחַמַּת דְּהוּי ח"ש, מְשׁוּם דְכִינֵן דְּלֹא חַל מְחִיִּים לֹא חַל גְּמִי לֹא ח"כ, אֲבָל אַעפ"כ יֵשׁ לְחַלְקָ:
וְע"כ בְּאַכְל חֲלָב בְּחֻלָּב אִם בְּשַׁעַת בִּישׁוּל דְּהִיִּינוּ בְּעַת חֲלוּת הָאִיסוּר שְׁל בב"ח הִי' כְּזִית
שְׁל בְּהֵמָה טְמֵאָה ע"כ לֹא מְהַיִּי מַה שְׁנַטְל אַח"כ חֲצֵי זִית פִּינֵן דְּלֹא חַל בְּשַׁעַת חֲלוּת
הָאִיסוּר ל"ח גְּמִי לֹא ח"כ מִשְׁא"כ אִם לֹא בִישׁוּל רַק מִתְּחִילָה חֲצֵי זִית חֲלָב וְחֲצֵי זִית חֲלָב,
אַף דלפ"ז הִי' לְהַש"ס לְתַרְזַן בְּחֻלְיִן (דְּף קיג) דְאִמְרִינֵן הֵתֵם הַמְּבַשֵּׁל חֲלָב בְּחֻלָּב דְּחַד
אֲמַר לֹקְהָ וְחַד אֲמַר אִינוּ לֹקְהָ, וְאִמְרִינֵן הֵתֵם אִיפָא דְאִמְרִי אֲבִישׁוּל כ"ע לֹא פְּלִיגִי כִי
פְּלִיגִי אֲאָכִילָה כּו' וְאִיבְעִית אִימָא מְרָ אֲמַר חֲדָא וְאִמְרָ חֲדָא וְלֹא פְּלִיגִי אִם אִיתָא לִישְׁנֵי
דְּמִיירִי שְׁנִיָּהֶם בְּאָכִילָה אֲלָא דמ"ד לֹקְהָ מִיירִי שְׁבִישׁוּל מִתְּחִילָה רַק חֲצֵי זִית חֲלָב וְחֲצֵי
זִית חֲלָב וּמ"ד אִינוּ לֹקְהָ מִיירִי שְׁבִישׁוּל זִיתִים שְׁלִימִים וְע"כ פִּינֵן דְּבִשְׁעַת מַעַשׂ לֹא חַל
ל"ח גְּמִי לֹא ח"כ, וְע"כ נ"ל דְּפְּלִיגִי בְּזָה רַב וְלוּי בְּמַעֲיֵלָה (דְּף יז) דְּרַב אֲמַר לֹא שְׁנוּ אֲלָא
לְעַנְזֵן טְוִמָאָה אֲבָל לְעַנְזֵן אֲכִילָה לֹא מְצַטְרְפִין דְּלֹא אִתִּי אִיסוּר דְּנְבִילָה וְחַל עַל אִיסוּר
דְּבֵהֵמָה טְמֵאָה, וְאַע"ג שְׁאִין מִן הַטְּמֵאָה רַק חֲצֵי זִית אַעפ"כ לֹא חַל פִּינֵן דְּבַעַת חֲלוּת
הָאִיסוּר לֹא חַל, לֹא חַל גְּמִי לֹא ח"כ, אַע"ג דְּלִיפָא אַח"כ מְבֵהֵמָה טְמֵאָה רַק חֲצֵי זִית, וְלוּי
אֲמַר דְאָפִי' לְאָכִילָה גְּמִי מְצַטְרְפִין, ס"ל דְכִינֵן דְּלִיפָא אַח"כ מְטְמֵאָה רַק ח"ש, וּמְנְבִילָה
יֵשׁ שְׁעוּר שְׁלֵם, ע"כ מְצַטְרְפִין וּכְמוֹ דְאִמְרִינֵן בִּיבְמוֹת דְּמִיתְּלָא תְּלִי וְקָאִי אִי פָקַע כּו',

ובזה א"ש דע"כ לא משני בתולין (שם) על פלוגתא דר' אמי ור' אסי דחד מייירי אם לא
הי' מתחילה רק חצי זית חלב וחצי זית חלב דחל, כיון שבשעת חלות האיסור לא הי' רק
ח"ש וחד מייירי דתחילה הי' זיתים שלמים, וע"כ כיון דלא חל מיד לא חל נמי לאח"כ,
דזה הוא רק לרב דס"ל דלענין אכילה לא מצטרפין דכיון דבשעת מעשה לא חל, לא חל
נמי לאח"כ משא"כ ללוי, וכ"ת לישני דס"ל פרב וישניהם מייירי באכילה וחד מייירי
כשלא הי' מתחילה רק חצי זית חלב וחצי זית חלב וחד מייירי שהי' תחילה שני זתים, זה
אינו דהא רב ולוי פליגי בתולין (דף קח) חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשולן וע"ז דאמר
רב לוקה על אכילתו, ואינו לוקה על בישולו, ואמרין התם מה נפשך אי מצטרפין
אבישול נמי לילקי, אי לא מצטרפין אכילה נמי לא לילקי ומשני דלעולם לא מצטרפי
ובבא מיוזרה גדולה, ולוי אמר אף לוקה על בישולו, וכן תני לוי במתניתין, וא"כ לרב
אינו עובר על הבישול, אלא א"כ בישל פזית שלם מחלב, וכזית שלם מחלב דלא מצטרפי
לבישול וא"כ בודאי דלא חל אח"כ אליבא דרב דס"ל במעילה דלא מצטרפי, דכיון
שבשעת חלות לא חל, לא חל נמי לאח"כ, וללוי דס"ל דעובר על חצי זית בשר וחצי
זית חלב, הא איהו ס"ל דחל אח"כ נמי, דהא ס"ל במעילה (דף טז) דטהורין וטמאין
מצטרפין לענין נבילה, אלא אע"ג דבשעת חלות איסור נבילה, לא חל על בהמה טמאה,
אעפ"כ כיון דלאח"כ ליכא מטמאה רק חצי שיעור, ע"כ חל, וע"כ ליכא לתרוצי בין לרב
בין ללוי, ובזה יתיישב קושני' התוס' שם במעילה (דף טו) דבמאי פליגי דליכא למימר
דפליגי באח"כ, דהא תנאי פליגי בזה עי"ש, ולפי מה שפכתתי גיחא שפיר, וכ"ת א"כ
לפי מה שבפירתי דתוס' נמי סברי דאיסור שלם חל על חצי שיעור, אם בשעת חלות לא
הי' רק חצי שיעור א"כ אמאי פתבו התוס' בשבועות (ד' כב) אהתיירא אפ"ל ר' יוחנן דא
ר ח"ש אסור מן התורה כו' דכיון דליכא אלא איסורא בעלמא לא חשיב מושבע ועומד,
א"נ לר"י נפרש אהתיירא קא משתבע כגון להנות שלא כדרכו הנאותו אלא שנסתפקו
התוס' בזה אי חל על ח"ש, אפי"ן לומר שנסתפקו דוקא בשבועה כיון דהטעם מפני
שהוא מושבע ועומד, וא"כ בח"ש כיון דאסור מדאורייתא נמי מושבע ועומד וע"ז
נסתפקו אבל באיסור דממילא, בודאי דס"ל דחל על ח"ש אע"ג שהוכיח התוס' שם (ד'
כג) דאפי' באיסור דממילא לא חל על איסור עשה ג"כ, מהא דתולין (דף קיג) דטעמא
משום דאין איסור חל על איסור, אע"ג דבתרומה טמאה ליכא אלא איסור עשה, ועיין
לעיל (ס' א) אעפ"כ גיחא להו דחל על ח"ש דגרוע מעשה, אבל בשבועה כיון דאסור
מדאורייתא הרי הוא מושבע ועומד, וע"כ נסתפקו בזה]: וכן ראיתי להפמ"ג בפתיחה
לה' בב"ח שהאריך בענין מה שסובר הרמב"ם דלא חל בשר בחלב על חלב אע"ג דהוי
איסור הנאה ונהיבא מה שכתב הלח"מ בהלכות מאכלות אסורות (פ' ט"ו ה' לו) דאיסור
מוסיף בעינין שיהא שונה עם הנוסף וע"כ כיון דלא לקי על הנאה של בשר בחלב, ע"כ
אינו חל על איסור חלב שיהא לוקה מתמת זה, דהמוסיף בעינין שיהא שונה עם הנוסף,
וע"כ כיון דלא לקי על הנאה אינו לוקה על אכילה נמי, ולפ"ז אפ"ן בתאינים וענבים
כיון דע"י שכולל איכא מלקות ע"כ חל, ובזה הי' נ"ל ליישב הקושני' שהקשו האחרונים,
דלמה לי להש"ס לומר בהא דיש אוכל אכילה אחת כו' בשבועות (ד' יו) אקדשי' מיגו
דאיסור איסור הנאה איתוסף נמי לגבי חלב עי"ש, לדעת הפוסקים דגדר חל על
השבועה מתמת שניתוסף אסור חפצא הא קדשים הוי איסור חפצא, א"כ בלא"ה חל

מטעם דהוי איסור חפצא ובקדושים הוי נמי איסור חפצא, דהא מהני התפסה בקדושים דלפי מה שפכת הפמ"ג מה שפכת הלח"מ דבעינן דאיסור מוסיף יהא שונה עם איסור הנוסף, ולפי"ז אפשר לומר דהא דנדר חל על השבועה, משום דניתוסף איסור חפצא, היינו לעבור משום כל יחל, וע"כ אמרינן מיגו דאיסור חפצא, חל נמי אנגברא, אבל בהא דיש אוכל אכילה אחת, דהיינו לענון קרבן אי אפשר לומר מטעם נדר, דהא על הנדר אינו מביא קרבן דאינו עובר רק בלאו, ואנו בעינו שיהא המוסיף באותו חיוב ג"כ, וכמו שפכת הלח"מ דע"כ אינו חל בפשר בחלב על החלב משום איסור הנאה מחמת שהרמב"ם לטעמין דס"ל דעל הנאה אין לוקוין, ואנו בעינו שיהא במוסיף ג"כ, מה שניתוסף ע"י, והכא הא דבקדושים הוי איסור חפצא הוא מחמת נדר, ומחמת נדר ליפא קרבן והא דבקדושים יש קרבן מעילה הוא משום איסור שחל על הגוף שהתורה אמרה שלא יאכלו קדושים, וע"כ ליפא למימר מחמת שניתוסף איסור חפצא וע"כ אמר מיגו דאיסור חפצא, דבאיסורי הנאה נמי יש בו מעילה, וע"כ הוי איסור מוסיף משא"כ אי הוי אמר מחמת שניתוסף איסור חפצא: אף אעפ"כ קשה לי דאיך פתבו דבעינו שיהא במוסף מה שמוסיפין ע"י, דהא באותה סוגיא בכריתות (דף יד) אמרינן גבי נותר מיגו דאיסור חפצא לגבוה, איתוסף נמי איסורא לגבי הדיוט אע"ג דאי מקריב קדושים פסולין אינו חייב ע"ז חטאת ואפ"ה אמרינן בו איסור מוסיף, ואפשר לומר שני הטעמים ביחד, דאם הפולל הוא מחמת דתלי זה בזה כמו הנאה באכילה, ע"כ בעינו דמוסיף יהא שונה עם הנוסף, אבל בלא"ה אמרינן בהיקף פינו דלא חל ע"ז לא חל אאידיה, אבל בדבר דלא תלי זה בזה כמו דאמרינן בכריתות מיגו דאיסור חפצא לגבוה ע"כ לא בעינו שיהא שונה וע"כ א"ש דלא אמרינן גבי הקדש מיגו דאיסור חפצא, דהא כל חפצא הוא מחמת נדר, והנדר תלוי בקדושה, וכמו שביארתי במ"א דאם פדוה להקדש פקע לגמרי, וע"כ פינו דאיסור חפצא תלוי באיסור גברא, ע"כ בעינו שיהא בדבר המוסיף שונה לנוסף, דאל"ה אמרינן בהיקף פינו דעל גברא לא חל, לא חל נמי אחפצא ויש להאריך בזה הרבה ואין פאן מקומו: עכ"פ נתבאר דהא דאמר רבא בשבועות (ד' כד) ואמר רבא למאן דאית לי איסור פולל אמר שבועה שלא אוכל תאנין וחסור ואמר שבועה שלא אוכל תאנין וענבים, ודאי פונונתו לכל חד לחודי' דליפא למימר דכוונתו דוקא לשניהם ביחד, א"כ מאי פריה פשיטא, הא פבר פליגי בה ר"ה ורבה בגדרים (דף יז), אי אמרינן פולל בכה"ג דאדרבא פינו דאגודים יחד אמרינן מדלא חל ע"ז לא חל נמי אאידיה, וכמו שהארכת בזה הרבה לדעת הרמב"ם, אלא ודאי דהפ"ה הוא כל חד לחודי', וכמו שדקדקתי בדברי הרמב"ם בשבועות הי"ד שתחילה ה' יא פתב שבועה שלא אוכל תאנין וחסור ונשבע על תאנין וענבים חויב על התאנין שתיים שהרי פלל כו' שלא פתב פאחת, שנהו דינא דרבא בשבועות (ד' כד) דנשבע על התאנין וחסור ונשבע שלא יאכל תאנין וענבים דקיי"ל דאמרינן פולל הבא ע"י עצמו ואח"כ בה' יד פתר שבועה שלא אוכל תאנין וחסור ונשבע שלא יאכל תאנין וענבים פאחת, דקדק לכתוב פאחת משום דקאמר התם ה"ל ענבים חצי שיעור וע"כ ודאי הפנונה שלא יאכל משניהם פאחת, אבל הכא בהא דרבא ודאי הפנונה שלא יאכל תמרים וגם חלב, כל חד לחודי' וקמ"ל דאמרינן פולל הבא ע"י עצמו, וכן יתפרש נמי בהא דפריה אח"כ בהא דיש אוכל אכילה אחת כו' ואם איתא משפחת לה חמש פגון דאמר שבועה שלא אוכל

תמרים וחלב, דחייב על חלב לחוד: ודע דהשעה"מ הקשה בה' נדרים פ"ד דלדעת הפוסקים דנדר חל על השבועה מחמת דניתוסף איסור חפצא, וא"כ קשה על הא דפריי בשבועות (ד' כד) מתיב רבא ברי' דרבה יש אוכל אכילה אחת ותייב עלי' כו' ואם איתא (דאמרינו פולל הבא ע"י עצמו) משפחת לה חמש, כגון דאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב, דמיגו דחל אתמרים חל נמי אחלב כו' והשתא לפי דעתם ו"ל אפתי אפ"י נימא דכולל לא חיי' באיסור הבא ע"י עצמו, אפתי תקשה לי, דמשפחת באומר אכילת חלב עלי בשבועה דחל לקיים את המצוה כו' וליפא למימר דשבועה שאמרה בלשון נדר דין נדר יש לה, ואינו חייב קרבן הא ליתא שהרי ממ"ש רש"י שם (ד' כ) דשבועה שאמרה בלשון נדר דין שבועה יש לה ומביא קרבן עולה ויורד וצ"ע פעת עכ"ל, ולי נראה דלא קשה מידי שמבואר בהר"ן והבאתי בספרי עמק יהושע (סי' כד) דהא דנדר חל על השבועה.

הוא מטעם שניתוסף איסור חפצא, וע"כ חל נמי אגופא, וה"מ למאן דס"ל בכולל הבא ע"י עצמו, אבל מאן דלית לי' פולל הבא ע"י עצמו, ה"נ לית לי' מוסרי, פיון דע"י עצמו בא לא הוי פולל ולא מוסרי, וא"כ הא דשבועה שאמרה בלשון נדר, דחל לקיים את האיסור היינו נמי מחמת דניתוסף איסור חפצא, וא"כ לר"ל דלא ס"ל פולל הבא ע"י עצמו, ה"נ לא סבירא לי' מוסרי, וא"כ לדידנ' לא אמרינו דחל מחמת דניתוסף איסור חפצא (ומחמת זה נראה לי דלא אמר בהקדש מחמת דניתוסף איסור חפצא, דהא דאמרינו בהקדש דהוי פולל היינו דוקא בהקדש דאסור מחמת שהתורה גזרה על ההקדש, וכמו שביארתי במ"א ולא כמו שכתבו התוס' בשבועות (ד' פד) מחמת שאסרה לכל העולם א"כ אם נאמר דחל מחמת דניתוסף איסור חפצא, ואיסור חפצא הו' ע"י מה שהקדיש כמו נדר דהוי איסור חפצא וכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינו לר"ל, וע"כ לא נחית בפלוגתא ועוד דכיון דאגודים יחד החפצא בגברא, א"כ לר"ה לא אמרינו פולל בכה"ג בנדרים (ד' יז) דאמרינו בהיפוף פיון דלא חל אגברא ממילא לא חל על חפצא, ויש בזה להאריך הרבה ואין כאן מקומו): וא"כ פיון שביארתי דהא דרבא דנשבע שלא יאכל תאנים וענבים פל חד לחודנ' משמע כמו שכתב המ"א דנשבע שלא יאכל תאנים וענבים היינו פל חד לחודנ', והא דרבא דנשבע שלא יאכל תאנים ואח"כ נשבע שלא יאכל תאנים וענבים דה"ל וענבים חצי שיעור התם ודאי במקרא תאנים וענבים כאחת כמו שמבואר ברמב"ם, וא"כ אי הוי תלי בהא דר"י ור"מ ור"ש, א"כ אייך קאמר רבא בסתם הא לפי דפסקו רוב הפוסקים כר"ש א"כ יהי' הפשט של תאנים וענבים דוקא ביחד, וא"כ מאי פריי הגמ' פשיט', אלא ודאי דאינו שייך כלל לפלוגת' דר"מ ור"י ור"ש, דאינהו לא פליגי אלא אם חייב קרבן על פל א' או שאינו חייב רק קרבן א' וכמו דפליגי בשבועות (דף לח) כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על פל אחת ואחת אבל בודאי דעובר על השבועה על פל אחת ואחת, ואם אמר שבועה שאין לי בינך לא לך ולא לך ואע"ג שבאמת נשבע על א' אעפ"כ חייב קרבן על השני או שנשבע שבועה שאין לך בידי חטון ושעוריו וכו' אין אע"פ שאינו חייב אלא אחת לדברי ר"ש או לדברי מי שאומר דני"ו כלל הוי, אפ"ה אפילו נשבע באמת על חטון אפ"ה חייב קרבן על השאר, אלא שאם נשבע לשקר על פולם אפ"ה אינו חייב אלא אחת, וכן אם נשבע על להבא שלא יאכל תאנים וענבים אף שאינו חייב קרבן אם אכל בשוגג רק קרבן א' ואפ"ה

עובר על שבוועתו על כל א' בפני עצמו ואם אכל תאנים לחודי' חייב נמי קרפון, והא דקאמר בשבוועו' (דף כז) דאם נשבע שלא יאכל תאנים ואח"כ נשבע שלא יאכל תאנים וענבים דהוי כל חד לחודי' חיש.

התם במפרש פאחת וכמו שפתבו התוס' בשבוועות: והכי משמע בירושלמי (פ"ד דגזיר ה' ג) ר"ש אומר עד שיאמר שבוועה לכל אחת ואחת אומר ר' יוחנן נמצא שאין בידו חיטים פטור על השאָר א"ר אבא אוף ר' יהודה מודה בה, ולכאורה לדברי ר' יהודה שאומר שבוועה לא לה ולא לה חייב על כל או"א וא"כ לדברי ר' יהודה דחייב על כל אחת ואחת אמאי אם נמצא שאין בידו חיטים פטור על השאָר: ולכאורה אפשר לפרש ע"פ מה שפכת המקנה על מה שהקשה הלח"מ דבפ"ז (מה' שבוועות ה"י) פסק הרמב"ם כר"י דנלא לה פרטא הוי, והקשה דא"כ איך פסק הרמב"ם (בפ"ד מה' נדרים ה' יא) דהנודר או הנשבע שאיני נהנה לכולכם ונשאל על נדרו או שבוועתו כו' הותרו כולם שהנדר שהותר מכללו הותר כולו, ותיגרז דאם אומר בני"ו נעשה כמו שתלאן זב"ז וע"כ פינון שהותר הראשון הותרו כולם, והקשה המקנה דלכאורה יש להקשות עוד דלפי מ"ש התוס' בזבחים (דף ל) והביאו הירושלמי דמדמה שאילת שלום בגט להא דנלא לה ע"ש, והרמב"ם פתב בפ"ז מה' גירושין דאם כתב שאילו פסול ושאילו פשר והכא הוא דפסק דנלא לה חייב על כל א', וכתב המקנה דבאומר בזו ובזו ובזו אם יש בכלן שו"פ מקודשת הוא משום דבאחרונה כולל כולם דכיון שאמר בני"ו הרי הראשון נכלל בהשני ואין השני נכלל בהראשון אלא האי קמא לחודי' קאי ובהשני פתיכ' בי' הראשון ג"כ וע"כ ניח' דאף שפוסק דשבוועה שאין לה בידו ולא לה דחייב על כל אחת ואחת, וע"כ פרטא הוי היינו משום דהשבוועה השני' אינה נכללת בראשונה, וכן השלישית אינה נכללת בשני' אבל לעולם דהראשונה נכללת בשני' וע"כ פסק לגבי קידושין דבאומר בזו ובזו ובזו אם יש בכלן שו"פ מקודשת והינו מפח שאמר אח"כ ובזו והתמרה הראשונה והשני' נכללת בהשלישי וכן מה שפסק דאם הותר הראשון הותרו כולם אם אומר שאיני נהנה לזה ולזה משום דקמא שני' בבתרא וע"כ פינון שהותר הראשון הותרו כולם: [ובזה נ"ל ליישב מה שכתב הרמב"ם (בפי"ג מה' נדרים) אסרה על עצמה בין בתאנים כו' בין שאמרה תאנים וענבים אלו וקיים לתאנים והפר לענבים, או שקיים לענבים והפר לתאנים, מה שקיים קיים ומה שהיפר היפר, ואין אומרים בהפרה נדר שהופר מקצתו הופר כולו, כדרך שאומרים בהתרה, והקשה הלח"מ דמשמע דאם אומר קונם תאנים וענבים אלו, ונשאל לחכם לתאנים שהותר בענבים וקשה פינון דרבינו פסק דלא פר"ש דאמר עד שיאמר שבוועה לכל א'.

א"כ הוי פרטי והוי כמו נשבע לא לה ולא לה כו' ע"ש אבל לפי מה שפכת המקנה ניחא שפיר דבשאלה אם הי' נשאל על התאנים, הי' מותר בענבים, דכיון שאמר תחילה תאנים וענבים הרי האיסור של תאנים נכלל ג"כ בענבים, וע"כ אם התיר התאנים מותר בענבים ג"כ, אלא דלהכי הוי פרטה דאין האיסור של ענבים בכלל תאנים, וע"כ אם התיר הענבים לא הותרו התאנים, אבל בהפרה לא אמרינו נדר שהופר מקצתו הופר כולו וע"כ פסק הרמב"ם גבי גטדאם פתב ושאילו פשר, דכיון שבאחרונה כולל שניהם הרי חתמו על כולם: ועפ"ז הי' אפשר לפרש הירושלמי (פ"ה דשבוועות) שהבאתי דאר"י נמצא שאין בידו חטים פטור על השאָר א"ר בא אף ר' יהודה מודה בה, פי' דאם

נשבע על חטין ונמצא שאין בידו פטור על השאר נמי, דכיון דבאמת נשבע תחילה על החיטין נתבטל השאר נמי, לדברי ר' שמעון דאמר דכללא הוי וא"ר בא דאף ר' יהודה מודה בה דכיון שנתבטל הראשון ממילא השני בטל, והא דלר' יהודה פרטא הוי היינו שאין השני, נכלל בהראשון, אבל הראשון נכלל בהשני (ואף דהירושלמי דחי לה ומסיק דדוקא כשחללא זב"ז והיינו משום דאין זה ביטול מה שנשבע באמת וכמו דאמרין בשבועות (ד' לח) הא לא דמי אלא לאומר לתבירו תן לי חיטין ושעורין וכו' כו' חיטין הוא דלית לי' הא שעורין וכו' כו' אלא אם נתבטל הראשון נתבטל השני, אפי' לר' יהודה דהראשון נכלל בהשני ואין השני נכלל בהראשון, אף בנדריים (דף סו) גבי הותר הראשון הותרו פולם כו' הא מני ר"ש היא כו' לא משמע הכי ודו"ק ועיין בנדריים (ד' פז) אמרה קונם וענבים כו' אמר רבא מתניתין ר' שמעון היא משמע נמי דלא כמו שכתב בס' המקנה ודו"ק: ע"כ נ"ל להגיה אף ר"ש מודה בה, והענין הוא שאומר דלדברי ר"ש שאמר דכללא הוי אמר ר' יוחנן נמצא שאין בידו חיטים פטור על השאר, היינו משום דהי' סבור הירושלמי תחילה דלר' שמעון שאומר דכללא הוי, והיינו אם הי' נשבע שלא יאכל תאנים וענבים פוננתו שלא יעבור על השבועה אלא באם אוכל משניהם, וכמו שכתבו התוס' בשבועות (ד' פח) דאף דהפוננה הי' שלא יאכל משניהם מכל א' פזית, דחל"ה תיפוק לי' דחצי שיעור של תאנים מותר ושבועה חל עלי' אם נשבע שלא יאכל תאנים וענבים, דה"ל מכל א' חצי שיעור, וא"כ בלא"ה חל אלא נדאי דשבועתו שנשבע אח"כ שלא יאכל תאנים וענבים היינו שלא יאכל מכל א' שיעור שלם, ואפ"ה הי' פוננתו שלא יעבור על השבועה, עד שיאכל משניהם, וא"כ אם יאכל תאנים לחוד או ענבים לחוד אינו עובר: וא"כ לפ"ז אם נשבע שאין בידו חיטין ונמצא שאין בידו חיטים, כיון דלדברי ר"ש בעינן עד שיאמר שבועה לכל א' ובלא"ה פללא הוי, וא"כ אם נמצא שאין בידו חיטים פטור על השאר נמי, משום דכוננתו הי' שלא יעבור על השבועה, אלא דוקא באם פולם הוא לשקר, אבל אם נשבע באמת על החיטין אינו עובר על השבועה, ובאמת כבר ביארנו שאינו שייך לדברי ר"ש בהא שאומר ר"ש בכללא הוי היינו שאין צריך קרא לכל אחת וא', אבל אעפ"כ עובר על השבועה על כל א' וכמו שאומר בירושלמי (פ"ב דקדושין ה' א) אר"י דברי ר' יהודה נכללין בקרבן א' ונפרטין בשלשה קרבנות, אבל אינו שייך לשבועה, שאפ"ה עובר על השבועה על כל א' וא"כ אף שנמצא שאין בידו חיטין חייב על השאר, ומכש"כ בלשעבר דלא שייך כל כך לומר דאזלינן בתר פוננתו, דבשלמא על להבא שייך שאין פוננתו לעבור על השבועה, אלא דוקא משניהם, אבל בלעבר לא שייך: וע"ז א"ר בא אף ר"ש מודה בה שאין זה שייך לפלוגתא דר"י ור' שמעון שאפי' לדברי ר"ש אם קיים בא' חייב על השני, אלא שאם לא קיים חייב אף על השני רק קרבן א', ואח"כ מביא הפלוגתא נמצא שאין בידו חיטים מהו שתחול עליו שאר המינים חב"י אמרין לא חלה ר' זעירא אמר חלה, אמר ר' יעקב בר אחא מתניתא מסייעה לחב"י (צ"ל ר' זעירא) האשה שנדרה בנזיר ושמע חבירתה ואמר' ואני ושמע בעל הראשונה והיפר לה, הראשונה מותרת והשני' אסורה ר"ש אומר אם אמרה לא נתפוננתי אלא להיות פמותה וכינצא בה', אף השני' מותרת ומפני שאמרה להיות פמותה וכינצא בה', הא אם לא אמרה להיות פמותה וכינצא בה', הראשונה מותרת והשני' אסורה, מה אם תמן שאין שם עיקר נזירות את אומר חלה

כָּאן שֵׁשׁ עֵיקָר שְׂבוּעָה לֹא כַש"כ מֵהוּ דְאָמַר ר' יוֹחָנָן דְּבַרֵי ר' שְׁמַעוֹן גִּמְצָא שְׂאִין בְּיָדוֹ חֲטִיִּים פְּטוּר עַל הַשְּׂאֵר בְּמִתְפִּיס בְּאוֹמֵר שְׁעוֹרִין יְהוּ פְּחִיטִין פְּסָמִין יְהִי פְּחִיטִין כּו', פִּי' שְׁמִפְלִפֵּל בִּירוּשְׁלַמִי דְלַדְבָרֵי ר' שְׁמַעוֹן שְׂאוֹמֵר דְּכֻלָּא הָוֵי, אִם פְּוֹנְתוֹ שְׂלֵא יַעֲבֹר עַל הַשְּׂנִי' אִם לֹא יַעֲבֹר עַל הָרֵאוּשׁוֹנָה ג"כ, וְא"כ פִּינֹן שְׁנַמְצָא שְׂאִין בְּיָדוֹ חִיטִין פְּטוּר עַל הַשְּׂאֵר נְמִי דְכּוֹנְנָתוֹ הִי' שְׂלֵא יַעֲבֹר רַק עַל שְׁנֵיהֶם אָבֵל אִם בְּאַמְתַּנְשָׁבַע עַל הָא' פְּטוּר עַל הַשְּׂנִי, חֲבָרִי' אָמְרִין לֹא חֻלָּה דְחֲבָרִי' סְבָרִין דְלַר' שְׁמַעוֹן שְׂבוּעָתוֹ הִי' עַל פְּוֹלָם בְּיַחַד וְר' זְעִירָא אוֹמֵר שְׂאִין זֶה שֵׁינָה לְפְלוּגְתָּ דְר"ש, וְע"ז מְבִיא רֵאִי דְר"ש אוֹמֵר אִם אָמְרָה לֹא נִתְפְּוֹנְתִי אֲלֵא לְהִיּוֹת כְּמוֹתָהּ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ ע"כ אִם הִפִּיר לְרֵאוּשׁוֹנָה הַשְּׂנִי' נְמִי מְוֹתֵרַת אָבֵל בְּלֹא"ה אִם אָמְרָה וְאָנִי אַע"ג דְאָמְרָה בְּנִי"ו וְאָנִי, וְכִמוֹ דְאָמַר בִּירוּשְׁלַמִי (רפ"ד דְנִזְרִיר) מִי שְׂאָמַר הָרִינִי נְזִיר וְשִׁמַּע חֲבִירוֹ וְאָמַר וְאָנִי וְאָנִי, מֵאֵן תְּנָא ווּי"ם כַּר' יְהוּדָה, בְּרַם כַּר' מֵאִיר אָנִי וְאָנִי וְא"כ פִּינֹן דְאָמַר וְאָנִי בְּנִי"ו לַר' שְׁמַעוֹן הָוֵי כְּמוֹ כְּלָלָא דְהָא לַר"ש עַד שְׂיֵאמַר שְׂבוּעָה לְכָל א', וְאִפ"ה אִם הִפִּיר לְרֵאוּשׁוֹנָה אִפ"ה הַשְּׂנִי' אֲסוּרָה אֲלֵמָא דְלֹא אָמְרִין דְכּוֹנְנַת הַשְּׂנִי' הִי' דְוָקָא בְּיַחַד אֲלֵא דְוָקָא אִם אָמְרָה הָרִינִי כְּמוֹתָהּ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ: וְע"ז אָמַר מֵה תִּמְן שְׂאִין שְׁם עֵיקָר נְזִירוֹת דְהָא כְּבָר הִפִּיר לָהּ אִפ"ה חֻלָּה אִם לֹא אָמְרָה כְּמוֹתָהּ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ הֵכָא שֵׁשׁ עֵיקָר שְׂבוּעָה אֲלֵא שְׁנַמְצָא שְׁנַשְׁבַּע בְּאַמְתַּנְשָׁבַע שְׂאִין לוֹ חִיטִין בְּוֹדָאֵי חֲזִיב עַל הַשְּׂאֵר אַע"פ שְׂבָאַמְתַּנְשָׁבַע עַל הַחִיטִין דְאָפִי לַר"ש אִין אָנוֹ אוֹמְרִים שְׂכּוֹנְנָתוֹ שְׂלֵא יַעֲבֹר רַק עַל שְׁנֵיהֶם בְּיַחַד, וְע"ז מְקַשָּׁה מֵהָא דְאָמַר ר' יוֹחָנָן דְּבַרֵי ר"ש גִּמְצָא שְׂאִין בְּיָדוֹ חֲטִיִּים פְּטוּר עַל הַשְּׂאֵר וּמְשַׁנֵּי בְּמִתְפִּיס בְּאוֹמֵר שְׁעוֹרִין יְהוּ פְּחִיטִין פְּסָמִין יְהוּ פְּחִיטִין, אָבֵל בְּלֹא"ה אַע"פ דְהָוֵי כְּלָלָא לַר"ש הֵינְנוּ דְאִינוּ מִתְחַזְּבִים אֲלֵא קֶרְבָּן א', אִפ"ה עוֹבֵר עַל הַשְּׂבוּעָה עַל כ"א בַּפ"ע: [וְכִזְוָה יִתְבָּאַר הִירוּשְׁלַמִי (פ"ב דְקִידוּשִׁין ה' א) הִי' אוֹכְלַת רֵאוּשׁוֹנָה רֵאוּשׁוֹנָה אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת, עַד שְׂיֵהָא בְּאַחַת מֵהֶן שׁו"פ, מַעֲתָה אִפִּי' נִשְׁתַּיִיר בָּהּ שׁו"פ לֹא תֵהִי מְקוֹדֶשֶׁת, עַד שְׂיֵהָא פְּוֹלָם, (פִּי' דְקָאֵי עַל הָא דְאָמַר מְלֵוָה לְהוֹצֵאָה נִתְנָה, וְא"כ בְּסִיפָא דְלֹא אָמַר הַתְּקַדְּשִׁי הַתְּקַדְּשִׁי א"כ פְּוֹנְתוֹ הִי' שְׂתִתְקַדֵּשׁ בְּכּוֹלָם וְא"כ הָא כְּבָר אֲכָלָה) וּמְשַׁנֵּי פִתְרָה לָהּ עַל רִישָׁא (פִּי' שְׂאָמַר הַתְּקַדְּשִׁי הַתְּקַדְּשִׁי) וּפְרִיָּה אִי עַל רִישָׁא בְּדָא תְּנִינֵן הִי' אוֹכְלַת רֵאוּשׁוֹנָה רֵאוּשׁוֹנָה אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת עַד שְׂיֵהָא בְּאַחַת מֵהֶם שׁו"פ, וְפִי' וְאִי קָאֵי עַל רִישָׁא שְׂאוֹמֵר הַתְּקַדְּשִׁי הַתְּקַדְּשִׁי פִינֹן דְפִרְטָא הָוֵי, אִפִּי' מִנְחַת נְמִי בְּעֵינֵן שְׂיֵהָא שׁו"פ בְּכָל א', א"ר אָבִין לֹא כֵן סְבָרִין מִימֵר מֵאֵן תְּנָא ווּי"ן ר' יְהוּדָה, אַר"י דְבַרֵי ר' יְהוּדָה נִכְלָלִין בְּקֶרְבָּן א', וְנִפְרָטִין בְּג קֶרְבָּנוֹת פִּי' דְמְשַׁנֵּי לְעוֹלָם אֲסִיפָא וְהָא דְוִוִין לַר' יְהוּדָה הָוֵי כְּלָלָא, אִינוּ אֲלֵא לְעַנְיָן שְׂיִתְחַזְּבִים קֶרְבָּן א', שְׂאֵם הִי' פִּרְטָא הִי' חֲזִיב שְׂלֵשָׁה קֶרְבָּנוֹת אָבֵל אִם הוּא כְּלָל אִינוּ חֲזִיב אֲלֵא קֶרְבָּן א', אָבֵל אַעֲפִי"כ לְעַנְיָן לְעַבְרָר עַל הַשְּׂבוּעָה עוֹבֵר עַל פֶּל א' בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ שְׂאִין פְּוֹנְתוֹ לְעַרְבָם יַחַד, וְכִמוֹ שְׂבִיִּאֲרֵתִי דַאֲפ"י דְלַר' שְׁמַעוֹן הָוֵי כְּלָלָא, אִפ"ה אִפִּי' אִם בְּאַמְתַּנְשָׁבַע עַל חִיטִין חֲזִיב שְׂבוּעָה עַל הַשְּׂנִי, וְהַשְּׂתָא גִיחָא דָאִם לֹא אָמַר הַתְּקַדְּשִׁי הַתְּקַדְּשִׁי אִם פְּוֹלָן קִיָּיִמִים מְצַטְרָפִים פְּוֹלָם לְפְרוּטָה שְׂתֵהִי' מְקוֹדֶשֶׁת, פִּינֹן דְהָוֵי כְּלָלָא לְעַנְיָן קֶרְבָּן אָבֵל אִם אֲכָלָה רֵאוּשׁוֹנָה מֵהֵנִי מֵהַ שְׂבָאַחְרוֹנָה שׁו"פ לְחוּד, פִּינֹן דְהָוֵי פִּרְטָא לְעַנְיָן שְׂבוּעָה ג"כ, וְאָפִי' לִיתָא לְשְׂבוּעָה רֵאוּשׁוֹנָה אִיתָא לְשְׂבוּעָה שְׂנִי', וְה"נ אִם אֲכָלָה רֵאוּשׁוֹנָה, אֵינָה מְגַרְעַת מִחֲמַת שְׂהוּא מְלוּה (דְהִירוּשְׁלַמִי סוֹבֵר דְמְלוּה וּפְרוּטָה אִין דְעַתָּה עַל הַפְּרוּטָה) פִּינֹן שֵׁשׁ בְּאַחְרוֹנָה פְּרוּטָה הָרִי מְקוֹדֶשֶׁת מִחֲמַת הָאַחְרוֹנָה, דְהָא בְּשְׂבוּעָה נְמִי מִתְחַזְּבִים עַל הַשְּׂנִי'

קָרָבָן, אַע"ג שְׂאִינוּ מְחַוֵּב עַל הָרֵאשׁוּנָה וְע"ז אָמַר שְׂאִין הַחִילוּק בֵּין פָּרֶט לְכָלֵל אֲלֵא לְעַנְוֵי רִיבּוּי קָרָבָנוֹת, אֲבָל אַעפ"כ, אִין הָאֵחָת תְּלוּי' בְּחִבְרָתָהּ וְהִירוּשְׁלָמִי סוּבֵר פְּגִירְסַת ר"ת, בְּשָׁבוּעוֹת (ד' לַח) דְּלַר' יְהוּדָה הָנִי ווּי"ם פְּלָלִי, וּבְלֵא וּוּיֵן פְּרִטָא, וְלַר"מ הוּא בְּהִיפּוּף וּכְמוֹ דְּאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי (פ"ד דְּנִזִּיר) כֵּן הוּא מְתַנִּיתִין וְאֲנִי וְאֲנִי מֵאֵן תְּנָא ווּי"ם ר' יְהוּדָה בְּרַם כַּר"מ אֲנִי אֲנִי ע"ש: וַא"כ מוּכַח מְזָה דְּכָל הַפְּלוּגָת' אִינוּ רַק לְעַנְוֵי חִילוּק קָרָבָנוֹת אֲבָל לְעַנְוֵי שְׂיָהָא מְעוֹרְבִים יַחַד בְּדוֹנָקָא אֲפִילוּ לַר"י נְמִי אִינוּ וְעוֹבֵר עַל כָּל א' בְּפָנֵי עֲצָמוּ.

וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב הִירוּשְׁלָ' גִיטִין (פ"ט) א"ר יוֹחָנָן בְּשֵׁם ר' יֵנְאִי וְשׂוֹאֵל אֲנִי בְּשָׁלוּם פְּלוּנִי חֲזָקָה עַל הַפֶּל חֲתָם שׂוֹאֵל אֲנִי בְּשָׁלוּם פְּלוּנִי לֹא חֲתָם אֲלֵא עַל שְׂאִילַת שְׁלוּם בְּלִבְד, ר"ל אָמַר אֲפִילוּ אָמַר שׂוֹאֵל אֲנִי בְּשָׁלוּם פְּלוּנִי עַל הַפֶּל חֲתָם וְגִירְסַת הַק"ע אֲפִילוּ אָמַר וְשׂוֹאֵל אֲנִי חֲזָקָה עַל הָאֲחֵרוֹן חֲתָם כּו' א"ר זְעִירָא מוֹדָה ר' יוֹחָנָן שְׂאֵם הַזְּכִיר גִּירוּשִׁין לְכָל אַחַת כּו', וְתַמָּה הַק"ע דְּבַמַּאי פְּלִיגִי הָא הוּא פְּלוּגָת' דַּר"י וְר"מ וְר"ש אֲבָל לְפִי מַה שְּׂבִיָּאֲרַתִּי אֲפִשֵׁר לִזְמַר דַּע"ג דְּסִבִּיך' לִי כַר"י דְּנִי"ו פְּלָלָא הָנִי, אַפ"ה סוּבֵר ר"ל דְּלֵא מְהַנִּי גְּבִי גִט בֵּינָן דְּלֵא הָנִי פְּלָלָא אֲלֵא לְעַנְוֵי קָרָבָן אֲבָל אַעפ"כ כָּל חַד פְּרִטָא הָנִי לְעַבְרָר עַל הַשְּׁבוּעָה ע"כ אִינוּ מְסַפִּיק שְׂיָהָא חֲתִימַת עֲדִים קָאִי עַל כָּלָם בֵּינָן דְּכָל א' הוּא עַנְוֵי בְּפָנֵי עֲצָמוּ, וּכְמוֹ דְּאֲמַרִּינָן בְּגִיטִין (דָּף פז) אֲלֵא ה"ד פְּלָל כּו' לַר' יוֹחָנָן מְהַנִּי אַע"ג דְּמַחְוִלְקִין קִצָּת, דַּל"ה הָרִי שְׂתִי נְשִׁים מְתַגְרָשׁוֹת בְּגִט א' וּכְמוֹ דְּפָרִיף שֵׁם לַר"ל, וְעַיִן בְּזִבְחִים (דָּף ל) בְּתוֹס' שֵׁם, וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף בְּזָה הַרְבֵּה וְאִין כָּאֵן מְקוּמוּ, וַא"כ נִתְבָּאֵר דְּאַפִּי לַר' שְׂמַעוֹן לֹא הָנִי פְּלָלָא שְׂיָהָא תְּלוּיִם זֶה בְּזָה אֲלֵא בְּמַתְפִּיס אוֹ שְׂאוּמֵר הַרְיֵנִי כְּמוֹתוֹ וּכְיוֹצָא בּוֹ: [וְאֲגַב וְבָאֵר שֵׁם בִירוּשְׁלָמִי (פ"ד דְּנִזִּיר ה' ג) פְּשִׁיטָא דָּא מִקְלָתָא, לֹא הִיפֵר לָהּ בְּעֵלָה שְׁל רֵאשׁוּנָה וְעַבְרָה עַל גְּדָרָה לּוֹקָה שְׁנִי מַהוּ שְׂתַלְקָה א"ר יוֹסִי מְאַחַר שְׂזוֹ לּוֹקָה, זוֹ לּוֹקָה, א"ר לֹא ר"ש הִיא וְתַעֲשֶׂה שְׁנִי כְּאוּמֵר הַרְיֵנִי גְּזִירָה לְאַחַר עֲשָׂרִים יוֹם ר"ש כְּדַעֲמָן ר"ש פּוֹטֵר שְׁלֹא הִתְנַדֵּב כְּדָרְף הַמְתַנַּדְבִּין, וְנִלְאוּ הַק"ע וְהַפ"מ לְהַבִּין פִּי הִירוּשְׁלָמִי ע"ש בְּדַחֲוִשְׂיָהֶם: וְלִי גִרָאָה שְׂקוּשְׂיַת הִירוּשְׁלָמִי הוּא כְּמוֹ שְׂמַקְשִׁים הַתּוֹס' בְּנִזִּיר (ד' כב) וְזֶה לְשׁוֹנָם תִּימָא, בֵּינָן שְׂקַבְלָה עֲלֵי גְזִירוֹת, וְחַל עֲלֵי אִיף תַּהִי מְוַתְרַת בְּהַתְרַת חִבְרָתָהּ, בֵּינָן דְּמִיגְזוּ גְּיִיז, הָא אִין גְּזִירוֹת לְחֻצָּאִין, וְאֵלוּ אָמַר הַרְיֵנִי גְזִיר הַיּוֹם, וְלִמְחַר אִינוּ גְזִיר הָנִי גְזִיר שְׁלֵשִׁים יוֹם, דְּאִין גְּזִירוֹת פְּחוֹת מְשָׁלוּשִׁים יוֹם, כְּדַתְנָן פ"ק, וְאוּמֵר ר"י דְּהִכִּי אִיתָא בְּתוֹסְפָתָא לֹא נִתְפַּוּנְתִי לְהִיּוֹת אֲלֵא כְּמוֹתֵךְ שְׂתִיָּהֵן מְוַתְרוֹת אִם אָמַר הִכִּי, מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לַר' שְׂמַעוֹן דְּהִכִּי קְאָמְרָה לָהּ אִם סוּפָּה שְׂתַהֲנִי מְוַתְרַת לֹא יַחּוּל עֲלֵי גְזִירוֹת כָּל עֵיקָר וְאוּמֵר מַהֲר"ף נ"ע דְּלַר"ש אַפִּי אָמַר וְאֲנִי לְבַד מְפָרְשִׁין לְמִקְלָתִי הִכִּי כְּאֵלוּ אָמְרָה בְּפִי לֹא נִתְפַּוּנְתִי אֲלֵא לְהִיּוֹת כְּמוֹתֵךְ וּבְהָא פְּלִיגִי רַבְּנָן וְר"ש עכ"ל, (וּכְבָּר בִּיָּאֲרַתִּי דְּמַהֲירוּשְׁלָמִי מוּכַח דְּדוֹנָקָא אִם אָמַר כְּמוֹתֵךְ וּכְיוֹצָא בָּהּ, אֲבָל בְּלֵאו"ה לֹא אָמַרִּינָן דְּשְׂתִיָּהֵן מְוַתְרוֹת), וְע"ז מִיבְעִי לִי בִירוּשְׁלָמִי פְּשִׁיטָא דָּא מִקְלָתָא לֹא הִיפֵר (וְהוּא ט"ס וצ"ל הִיפֵר לָהּ) בְּעֵלָה שְׁל הָרֵאשׁוּנָה וְעַבְרָה עַל גְּדָרָה לּוֹקָה), שְׁנִי מַהוּ שְׂתַלְקָה, (פִּי דְּרֵאשׁוּנָה וְדָאִי לּוֹקָה, אַעפ"י שֵׁם ח"כ הִיפֵר לָהּ בְּעֵלָה, מְשׁוּם דְּבַעַל מִיגְזוּ גְּיִיז, וְע"כ לּוֹקָה, אֲבָל אִם הִיפֵר לְהַרֵּאשׁוּנָה וְהַשְּׁנִי עַבְרָה אִם לּוֹקָה כְּמוֹ הָרֵאשׁוּנָה), א"ר יוֹסִי מְאַחַר שְׂזוֹ לּוֹקָה זוֹ לּוֹקָה, דְּלֵא עַדִּפָּא שְׁנִי, מְהַרֵּאשׁוּנָה וְאִינָה מְוַתְרַת רַק לְאַחַר הַפְּרָה שְׁל רֵאשׁוּנָה אֲבָל אִם עַבְרָה תַּחֲזִילָה לּוֹקָה כְּמוֹ הָרֵאשׁוּנָה.

וּפְרִיָה וְתִיעֶשֶׂה שְׁנֵי פְּאוֹמֵר הַרְיָנִי נְזִירָה לְאַחַר עֶשְׂרִים יוֹם. (ט"ו וצ"ל פְּאוֹמֵר הַרְיָנִי נְזִירָה עֶשְׂרִים יוֹם) פִּי כִּינּוּן דְּאַמְרַתָּ שְׁלוֹקָה הַשְּׁנֵי מִשּׁוּם דְּחָל עֲלֵי נְזִירוֹת.

א"כ אַמַּי מְוַתֶּרֶת אִפִּי לְאַחַר הַפְּרָה בְּשִׁלְמָא הָרְאוּשׁוֹנָה מְוַתֶּרֶת מִשּׁוּם דְּהִיפֵר לָהּ בְּעֵלָה. אָבֵל הַשְּׁנֵי אַעפ"י שְׁאַמְרָה הַרְיָנִי כְּמוֹתֶיהָ וְכִינְצָא בָּהּ.

אַעפ"כ כִּינּוּן שְׁחָל עֲלֵי נְזִירוֹת דְּהָא אַחְרַת שְׁלוֹקָה. א"כ אִפִּי הַפִּיר לְרְאוּשׁוֹנָה.

אַפְתִּי הַשְּׁנֵי אֲסוּרָה דַּאֲעפ"י שְׁאַמְרָה שְׁלֵא תְהִי נְזִירָה. רַק עַד הַפְּרַת הָרְאוּשׁוֹנָה.

לֹא עֲדִיפָא מְאֵלוֹ אוֹמְרַת הַרְיָנִי נְזִירָה עֶשְׂרִים יוֹם. וַאֲעפ"כ הֵרִי הִיא נְזִירָה שְׁלֵשִׁים יוֹם.

דְּכִינּוּן שְׁהַתּוֹרָה אָסְרָה דְּסַתֵּם נְזִירוֹת שְׁלֵשִׁים יוֹם לֹא כִּלְמִינֵי. אֲלֵא ע"כ מְוַכְרַחִין אָנוּ לְזוֹמֵר כְּמוֹ שְׁפִירָשׁ הַתּוֹס' שֶׁהִי כְּמוֹ עַל תְּנַאי, שְׁאֵם יִפְרֵ לְהָרְאוּשׁוֹנָה לֹא תְהִי נְזִירָה כְּלָל, וְא"כ אַמַּי לּוֹקָה הַשְּׁנֵי.

וַע"ז מִשְׁנֵי ר"ש כְּדַעֲתֵי שְׁלֵא הִתְנַדֵּב כְּדָרְךָ הַמְתַּנְדְּבִין. וַע"כ אַעפ"י שְׁהָרְאוּשׁוֹנָה לּוֹקָה.

אַעפ"כ הַשְּׁנֵי אֵינּוּ לּוֹקָה דְּכִינּוּן שְׁתַּלְתָּה בְּרְאוּשׁוֹנָה וְהָרְאוּשׁוֹנָה נִתְבַּטְּלָה לִיתָא לְשְׁנֵי כְּלָל]:
** (מְלָקוֹת אֵינּוּ נוֹהֵג בְּזִמְנֵי הַזֶּה) ** וְא"כ כִּינּוּן שְׁבִיאוֹרְתִי דְלֵר' יְהוּדָה אַעפ"כ דְּכָלְלָא הֵוִי לְפִיר"ת וְכֵן לְהִירוּשְׁלָמִי אַפ"ה עוֹבֵר עַל כָּל א' בְּפִנֵי עֲצָמוֹ א"כ קָשָׁה דְלִפִּי מֵהַ שְׁפַתְבַּת הַמ"א שְׁתַּלּוּי בְּפִלּוּגְתָּ דֵר' יֵאֲשִׁי וְר' יוֹנָתָן, וְא"כ אִיָּהּ אֲמַרִּינּוּ בְּחֻלּוּיִן (דָּרַ עַט) דְלֵר' יְהוּדָה מְסַפְקָא לִי אִי חוֹשְׁשִׁין לְזַרְעֵי הָאָב אוֹ לֹא וְהִינּוּ מִשּׁוּם דְּמְסַפְקָא לִי אִי הִלְכָה כְּחֻנְיָא דְאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּזִכְרֵי וְאֲמַרִּינּוּ הֵתֵם (דָּרַ עַח) דֵר' חֲנַנְיָא וְרַבִּנּוּ פְּלִיגִי בְּפִלּוּגְתָּ דֵר' יֵאֲשִׁי וְר' יוֹנָתָן, דֵר' חֲנַנְיָא סָבֵר כֵר' יוֹנָתָן דְלַחֲלֵק לֹא צָרִיךְ קְרָא וְא"כ אִיִּתֵר לִי אוֹתוֹ לְהוֹרוֹת דְאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּזִכְרֵי וְלְרַבִּנּוּ צָרִיךְ אוֹתוֹ לְחֵלֵק וְא"כ לֵר' יְהוּדָה מְסַפְקָא לִי אִי הִלְכָה כֵר' יֵאֲשִׁי אוֹ כֵר' יוֹנָתָן, וְא"כ קָשָׁה דְאִיָּהּ מְסַפְקָא לִי אִי הִלְכָה כֵר' יֵאֲשִׁי דְסוֹבֵר דְאִי לֹא הֵוִי כְּתִיב אָבִיו קָלֵל הֵוִי מִשְׁמַע דְּוָקָא שְׁנִיָּהֶם בְּיַחַד דְּהָא אֲפִילוּ לֵר' יְהוּדָה שְׁסוֹבֵר דְּכָלְלָא הֵוִי אַעפ"כ הֵוִי פְּרִטָא וְאֵם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאֲכַל תְּאֵנִים וְעֵנְבִים עוֹבֵר עַל הַשְּׁבוּעָה עַל כָּל א', וְא"כ אִיָּהּ אֲפִשֵׁר שְׁסוֹבֵר כֵר' יֵאֲשִׁי וְכֵן אֲמַרִּינּוּ בְּחֻלּוּיִן (דָּרַ פַּח) לְחֵלֵק מְדָמוֹ נְפָקָא, וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' וְאֵע"ג דְּבַפ' אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ (דָּרַ עַט) מְסַפְקָא לֵר"י אִי חוֹשְׁשִׁין לְזַרְעֵי הָאָב אוֹ לֹא הֵבֵא דְאִצְטְרִיךְ לְחֵלֵק הִינּוּ מִשּׁוּם דְּשְׁמָא אֵין חוֹשְׁשִׁין אֲלֵמָא שְׁצָרִיךְ קְרָא לְחֵלֵק: וְעוֹד דְלִפִּי גְרַסַת רַש"י דְּגְרַסִּין בְּשְׁבוּעוֹת (דָּרַ לַח) הַפֵּל מוֹדִים בְּנֹלָא לָךְ שְׁהוּא פְּרִט, לֹא נִחְלְקוּ אֲלֵא בְּלֹא לָךְ שֵׁר"מ אוֹמֵר פְּרִט וְר' יְהוּדָה אוֹמֵר זֶהוּ כְּלָל, וְא"כ סוֹבֵר ר"י בְּנֹלָא לָךְ שְׁהוּא פְּרִט וּמִתְחַיִּיב נְמִי קְרַבֵּן עַל כָּל א' וְאֵחָד וְא"כ אִיָּהּ מְסַפְקָא לִי אִי הִלְכָה כֵר' יֵאֲשִׁי דְאִי לֹא הֵוִי כְּתִיב אָבִיו קָלֵל הֵוִי מִשְׁמַע דְּאָבִיו וְאֵמוֹ דְּוָקָא שְׁנִיָּהֶם בְּיַחַד, הָאֵר) יְהוּדָה סוֹבֵר דְּבַפְרִטָא הֵוִי אִפִּי לְעֵנִין שְׁיִתְחַיִּיב קְרַבֵּן עַל כָּל א', וְאֲפִילוּ לְגִירְסַת הִירוּשְׁלָמִי וְלִפִּיר"ת בְּנֹלָא לָךְ שְׁהוּא כְּלָל אַעפ"כ אֵינּוּ תְלוּי זֶה בְּזֶה וְעוֹבֵר עַל כָּל א' אֲלֵא דְלֵעֲנִין קְרַבֵּן מְצַטְרִפִין וְא"כ קָשָׁה דְאִיָּהּ מְסַפְקָא לִי לֵר"י אֵם הִלְכָה כֵר' יֵאֲשִׁי [וְעוֹד דְלִדְעַת הִירוּשְׁלָמִי פְּשִׁיטָא לִי דְמִיבְעִי אוֹתוֹ לְחֵלֵק וְסָבִירָא לִי כְּרַבִּנּוּ דֵר' חֲנַנְיָא דְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזַרְעֵי הָאָב וְכְמוֹ שְׁאַבְאָר דְּגְרַסִּין בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ה דְשִׁבְתָּ ה' א) ר' יֵצְחָק בֵּר נַחְמָן בְּשֵׁם ר' הוֹשַׁעֲנִי הִלְכָה כְּדָבְרֵי תַלְמִיד, (ע"ש בַּק"ע שְׁפִי דְהִלְכָה כֵד' יְהוּדָה

דאָמער אין חוששין לזרע האָב וְהַשִּׁיג שָׁם עַל מַהֲרָא"פּ ע"ש, וְהִנֵּה פִּירוּשׁוֹ נִכּוֹן אֲלֵא שְׁלֵא פִּי דָאָם הוּא הֶלְכָה כּר' יְהוּדָה לְמָה קוּרָא אוֹתוֹ תַּלְמִיד.

ע"כ נראה לי שְׁהוּא כְּמוֹ דְאָמְרִינֵן בְּשִׁלְהִי פְתוּבוֹת (דף קיא) יִצְחָק וְשִׁמְעוֹן וְאוֹשְׁעִי אָמְרוּ דְבַר א' הֶלְכָה כּר' יְהוּדָה בְּפִרְיָדוֹת כּו' אָמַר רַבִּי יִצְחָק זֶה ר' יִצְחָק נִפְתָּא שְׁמֵעוֹן זֶה ד"ש בֶּן פּוּזִי וְאָמְרִי לֵה ר"ל, אוֹשְׁעִי זֶה ר' אוֹשְׁעִי בְּרַבִּי וְהִינֵנוּ ר' הוֹשְׁעִי דִירוּשְׁלָמִי שְׁאוּמֵר הֶלְכָה כְּדַבְּרֵי תַּלְמִיד וְזֶה קָאֵי עַל ר"ש בֶּן לְקִישׁ, כְּמוֹ דְאָמְרִינֵן שְׁמֵעוֹן זֶה ר' שְׁמֵעוֹן בֶּן פּוּזִי, וְאָמְרִי לֵה ר"ש בֶּן לְקִישׁ.

וְקָרִי לִי תַּלְמִיד כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דף נוז) לְסוּף אֲתָא גַבְרָא רַבָּה אֲחֵרִינָא וּבָעָא מִינֵי מִילְתָּא אֲחֵרִיתָא. וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' כָּאֵן מְשַׁמַּע שֶׁהִי ר"ל גְּדוֹל כְּשֶׁבָא לַפְּנֵי ר' יוֹחָנָן כְּמוֹ שִׁפְרִ"ת בּב"מ (דף פד) שֶׁהִי לוֹמֵד תּוֹרָה לַפְּנֵי ר' אוֹשְׁעִי רַבּוֹ שֶׁל ר' יוֹחָנָן.

וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּעִירוּבֵין (דף סה) וּע"ז אוֹמֵר ר' הוֹשְׁעִי נִרְאִין דְבַרֵּי תַּלְמִיד פִּי זֶהוּ ר"ל שְׁפָסַק הֶלְכָה כּר' יְהוּדָה). וְאָמְרִינֵן הֵתָם בִּירוּשְׁלָמִי דְבַרֵּי חֲכָמִים כָּל מִין פְּרִידוֹת א' ר' שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם ר' זְעִירָא כְּמָה דְתִימֵר לַעֲנִין אִיסוּר וְכֵן כָּל שְׁאָר הַבְּהֵמָה לַעֲנִין הֵיטֵר וּפִי שֵׁם הַק"ע דְקָאֵי הֵתָם לַעֲנִין שַׁבַּת עִ"ש שְׁפִירוּשׁוֹ דְחוּק לְמֵאוּד.

ע"כ נ"ל דְלָא קָאֵי לַעֲנִין שַׁבַּת רַק לַעֲנִין כְּלָאִים. (פִּי שְׁאוּמֵר דִּלְר' יְהוּדָה שְׁאוּמֵר דְהַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס עִם הַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אִיסוּרִים זֶה בְּזֶה, מִשּׁוּם דְאִין חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאֵב, לָאוּ דוֹקָא לְחוּמְרָא הוּא דְאִין חוֹשְׁשִׁין.

שְׁהַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אִיסוּרֵי עִם הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס, אֲבָל אַעפ"כ אִיסוּר לְהַרְבִּיעַ עִם הַחֲמוֹר. דְדִילְמָא חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאֵב.

וּע"ז אָמַר ר' זְעִירָא כְּמָה דְתִימֵר לַעֲנִין אִיסוּר. כֵּן כָּל שְׁאָר הַבְּהֵמָה לַעֲנִין הֵיטֵר.

פִּי דְפְשִׁיטָא לִי שְׁאִין חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאֵב. וְכְמוֹ דְמִיבְעִי לֶן בִּש"ס דִּילֵן (דף עט) אִיבְעִי לְהוּ מִיפְשִׁט פְּשִׁיטָא לִי לִר' יְהוּדָה דְאִין חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאֵב, אוּ דִילְמָא סְפוּקֵי מְסַפְקָא לִי לְמֵאֵי נ"מ לְמִשְׁרֵי פְרִי עִם הָאֵם, וְהִירוּשְׁלָמִי פְשִׁיטָא לִי דְלִקְוֹלָא נְמִי קָאֵמַר ר' יְהוּדָה דְאִין חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאֵב, וְהַק"ע שְׁגָה בְּזֶה מְאוּד בְּפִירוּשׁוֹ.

וּא"כ פִּינֵן דְפְשִׁיטָא לִי לְהִירוּשְׁלָמִי דְאִין חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאֵב, א"כ סְבִירָא לִי כְּרַבָּנֵן דְחַנְנִיא, דְאִין אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּזִכְרֵי לְפִי מַה דְשָׁקִיל וְטָרִי בְּחֻלִּין (ד' עח) דְמִיבְעִי לִי אוֹתוֹ לְחַלְק אֲלֵמָא דְלְהִירוּשְׁלָמִי פְשִׁיטָא לִי דִר' יְהוּדָה ס"ל כּר' יֵאֲשִׁי דְצָרִיף קָרָא לְחַלְק.

וּלְעֲנִין שְׁבוּעָה מְסִיק בִּירוּשְׁלָמִי דְאָפִי נְשַׁבַּע עַל תְּאֵינִים וְעֲנָבִים עוֹבֵר עַל כָּל א' בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, וְלָא קָאֵמַר דְכָלְלָא הָוִי רַק לַעֲנִין קְרָבָן]. וּבְפִרְט לְגִירְסַת רַש"י קָשָׁה טְפִי דְהָא וַי"ו הָוִי פְרָטָא לִר' יְהוּדָה אִפִּי לַעֲנִין קְרָבָן וּא"כ מְכַש"כ דְהָוִי פְרָטָא לְעַבְדוֹר עַל כָּל א': וְרֵאִיתִי לְהֵאֲבָנִי מִלְּוֵאִים בְּהַלְכוֹת קִדּוּשִׁין (ס' לא) שְׁרוּצָה לוֹמֵר בְּדַעַת הִירוּשְׁלָמִי דְנִיכְלָלִים בְּקְרָבָן א' וְנִפְרָטִין בְּשִׁלְשָׁה קְרָבָנוֹת, הִינֵנוּ שְׂיֵשׁ בּוֹ כָּלֵל וּפְרָט דְמֵהֵנִי כָּלְלָא לְהִיּוֹת מְצַטְרָפִין לְפְרוּטָה א' וְנִפְרָטִין נְמִי דְהִיכָא דְאִיכָא פְרוּטָה לְכָל א' וְא' דְחִיבֵיב קְרָבָן עַל כָּל א' וְא' וְרוּצָה לְיִישָׁב בְּזֶה סְתִירוֹת הַרְמַב"ם בְּפִסְקֵי וְעִ"ש וְלָא נִרְאָה לִי כָּלֵל דְמֵאֲחַר

שׂאם יש בו שְׁוּה פְּרוּטָה לְכָל א' מִתְחַיֵּיב קֶרְבֵּן עַל כָּל א', א"כ אִם אֵין בּוֹ שׁו"פ לְכָל א' אִיךָ יִצְטָרְפוּ, הָא אֲמַרִינן בּפ"ב דְּשִׁבְעוֹת (דָּף כב) שְׂאנִי שְׁבִיעוֹת מִתּוֹךְ שְׁחֲלוּקוֹת לְחִטָּאוֹת אֵין מְצַטְרְפוֹת, וּא"כ הֵכָא נָמִי פִינן שְׁחֲלוּקִין לְחִטָּאוֹת אֵין מְצַטְרְפוֹת: וּבְזֵה נִדְחָה נָמִי מַה שְׁרָצָה לְפָרֵשׁ הָא דא"ר יוֹחֲנָן בְּשִׁבְעוֹת (דָּף לח) דְּפְרוּטָה מִפְּנֵי מְצַטְרְפוֹת הֵינּוּ אִפִּי לְמ"ד דְּפָרְטָא הָוִי אַעפ"כ פְּרוּטָה מִפְּנֵי מְצַטְרְפוֹת, וְלֹא פָּמוּ שְׁפִירֵשׁ"י דְּאַפְלָלָא קֹאֵי דְזֵה אֵינוֹ דְּכִינּוּן דְּחֲלוּקוֹת לְעִנְיָן קֶרְבֵּן תּוֹ אֵינוֹ מְצַטְרְפוֹת, וְעוֹד דְּקֹאֲמַר הַכּל מוֹדִים בּוֹלֵא לָךְ שֶׁהוּא פָּרֵט מִשְׁמַע דְּלִיפָא מֵאֵן דְּפִלִּיג הָא ר' יֵאֲשִׁי' פְּלִיג וְנִצְטָרְפוּ דְּלִחֻקָּךְ דְּלֹא קֹאֵי אֲלָא אר' מֵאִיר ור' יְהוּדָה וְעוֹד דְּאֲמַרִינן בִּירוּשְׁלַמִּי מֵאֵן תִּנָּא ווי"ם ר' יְהוּדָה וְלֹא קֹאֲמַר דְּתַלִּי בְּפִלּוּגְתָא דר' יֵאֲשִׁי' ור"י אֲלָא וְדֹאֵי דְלֹא שְׁיִיכָא זֵה לְזֵה.

דר' יֵאֲשִׁי' ור' יוֹנָתָן פְּלִיגֵי דְּוִקָא בְּמִשְׁמַעוֹת דְּקֹרָא. ור"י ור"מ פְּלִיגֵי בְּלִשׁוֹן ב"א. וְלֹא בְּלִישׁוֹנָא דְּקֹרָא. תִּדְע דְּהָא פְּלוּגְתָא דר' יֵאֲשִׁי' ור' יוֹנָתָן לֹא פְּלִיגֵי דְּוִקָא בְּנִיּוֹ מִסְּבָרָת אוֹ מִסְּלִקְתָּ.

דְּהָא אֲמַרִינן בב"מ (דָּף צה) אֲבִי סָבַר לֵה כר' יֵאֲשִׁי' וּמְתַרְץ לְקֹרָאֵי כר' יֵאֲשִׁי'. רָבָא סָבַר לֵה כר' יוֹנָתָן וּמְתַרְץ לְקֹרָאֵי כר"י.

דְּתַנָּי אִם בְּעָלְיוֹ עָמוּ לֹא יִשְׁלַם מִשְׁמַע דְּאִיתָא בְּתַרְנוּיָהּ וּמִשְׁמַע נָמִי אִיתָא בְּחֻדָּא כו' עי"ש. אֲלָמָא דְּלֹא דְּוִקָא בְּנִי"ו פְּלִיגֵי.

אֲלָא סָתָם אִיךָ הוּא מִשְׁמַעוֹתָא דְּקֹרָא וְכֵן מְצַאֲתִי אַח"כ בְּקִצָּה"ח סִי ר"ץ אֲלָא שֶׁהִבִּיא שְׁם מ"ש בְּשִׁטָּה מְקוֹנְבָצָת שְׁלֹא אָמַר ר' יוֹנָתָן אֲלָא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְנִיעָה פְּגוֹן לֹא תִּחְרוֹשׁ וְלֹא תִּקְלַל וּכְיוֹצָא בּוֹ.

אֲבָל בְּאוּמַר שֶׁיַּעֲשֶׂה לְפִלוֹנִי אוֹ שֶׁיִּתֵּן וְדֹאֵי לְשִׁנְיָהֶם בְּמִשְׁמַע וְהִקְשָׁה ע"ז מִהֲגָמ' דב"מ (דָּף צה) עי"ש. וְיוֹתֵר הִי לּוֹ לְהִקְשׁוֹת אֵהָא דְּאֲמַרִינן בְּמִנְחוֹת (דָּף צא) א"כ מַה ת"ל מִן הַבָּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן.

לְפִי שְׁנֵאֲמַר אָדָם כִּי יִקְרִיב קֶרְבֵּן כו' יְכוֹל הָאוּמַר הָרִי עָלַי עוֹלָה יָבִיא מִשְׁנִיָּהֶם. ת"ל מִן הַבָּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן רָצָה א' מְבִיא וְרָצָה שְׁנַיִם מְבִיא ור' יוֹנָתָן לָמָּה לִי קֹרָא הָאוּמַר עַד שֶׁיִּפְרוֹשׁ לָךְ הַפְּתוּב יַחְדָּיו אֲצִטְרִיף סד"א הוֹאִיל וּכְתִיב מִן הַצֹּאן כְּמֵאֵן דְּכְתִיב יַחְדָּיו דְּמִי. וְעִי"ש בְּרַש"י. וּבְתוֹס' שְׁם.

אֲלָמָא דְּאִפִּי בְּדָבָר שֶׁהוּא קוּם וְעָשָׂה נָמִי פְּלִיגֵי רִי יֵאֲשִׁי' ור' יוֹנָתָן וְעוֹד דְּהָא אֲמַרִינן בְּהִדְּי' בְּיוֹמָא (דָּף נו) תַּנָּיָא דְּלֹא כְּשִׁינוּיָן וְלִקְחַ מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר שֶׁיֵּהָא מְעוֹרְבִין דְּבָרֵי ר' יֵאֲשִׁי'.

ר' יוֹנָתָן אוּמַר מְזָה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וּמְזָה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. כו' עי"ש.

אֲלָמָא דְּפְלִיגֵי אִפִּי בְּדָבָר שֶׁהוּא בְּקוּם וְעָשָׂה: וּא"כ פִּינן דְּלֹא פְּלִיגֵי בְּמִשְׁמַעוֹת נִי"ו אִם מִסְּבָרָת אוֹ מִסְּלִקְתָּ, אֲלָא דְּפְלִיגֵי בְּמִשְׁמַעוֹתֵי דְּקֹרָא, א"כ אֵין זֵה שֶׁיִּיךָ לְנִידוֹן דִּידוֹן, וְדִלֵּא פָּמוּ שְׁפָתַב הַמ"א, דְּתַלּוּי בְּפִלּוּגְתָא דר' יֵאֲשִׁי' ור' יוֹנָתָן וְגַם מַה שְׁפָתַב דְּקִי"ל כר' יוֹנָתָן מִשְׁמַע דְּפְשִׁיטָא לִי דְּקִי"ל כר' יוֹנָתָן וְהוּא מְשׁוּם דְּאֲמַרִינן בב"מ (דָּף צה) אֲבִי סָבַר לֵה כר' יֵאֲשִׁי' וּמְתַרְץ לְקֹרָאֵי כר' יֵאֲשִׁי', רָבָא סָבַר לֵה כר' יוֹנָתָן וּמְתַרְץ לְקֹרָאֵי כר' יוֹנָתָן, אֲלָמָא

דהלכה כר' יונתן, דאבני ורבא הלכה פרבא, וכה"ג אמרינו בפ"ק דתמורה (ד' ה) ואבני
הא סברא מנ"ל כו', ורבא סבר לה כר' יונתן ומתירין לקראי כר' יונתן, אעפ"כ פיון
דקיי"ל הלכה כר' יהודה בפרידות בכתובות (דף קיא) אלמא דספוקי מספקא לן ויש
להאריך בזה וגם בדעת הרמב"ם שפסק כר' יאשי'.

אף פבר ביארתי, דאין זה נפקותא לדין דלא פליגי רק בלשון תורה. ואפשר לומר.

דאפי' לדעת הירושלמי שפוסק דאזלין בתר לשון תורה לחומך' כמו שהביא הר"ן ברפ"י
דנדרים (ד' מט) אעפ"כ פיון דר' יאשי' ור' יונתן לא פליגי בלשון תורה אלא במשמעותי
דקרא דהא לא בלישנא פליגי א"כ אינו שייך לענין זה פלל וכה"ג איתא בירושלמי
(רפ"ח דשבועות) א"ר אסי בשם ר' יוחנן דברי ר' מאיר ממשמע לאו אתה שומע הו,
ולקח בעליו ולא ישלם, הא אם לא ישבע ישלם, כו' אר' חנינא הפל מודים בלשון תורה
ממשמע לאו אתה שומע הו מה פליגי בלשון ב"א (ולכאורה אינו מוכן דהא עיקר
הפלוגתא הוא בלשון תורה כמו דפליגי בקידושין (ד' סא) ר"מ אומר כל תנאי שאינו
כתנאי בני גז וב"ר שגאמר אם יעברו כו' אלא שיש חילוק בין אם הפתוב מייירי במה
שאמר להם משה שזה צריך ת"כ, ובין אם הפתוב מייירי להשמיענו דינא שפיון שגכתב
דוקא באופן זה ממילא מוכח דלא יעשו באופן אחר ומפלל לאו אתה שומע הו, וכה"ג
כתבו התוס' בקידושין (ד' סא) מה שהקשו דהא בהרבה מקומות פתיב ורחץ במים וטהר
ע"ש דכיון דכתיב בלשון צווי ודאי לא בעי ת"כ, ועיין בשבועות (ד' לז) ועיין בספרי
ע"י (ח"ב י): הרי נתבאר מפל זה בנידון השאלה שהפנונה הוא שלא ישתתף עם כל א'
בפני עצמו, ואינו שייך פלל לפלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן דלא כהמ"א פן נ"ל: סימן
יא ובמה שביארתי תחילה יבואר הירושלמי (פ' אין עומדין) הבאתיו בספרי עמק יהושע
(דרוש ג) חז אומר בין על הטל, בין על המטר נשמע לו, וחרנא אומר על המטר נשמע
לו, ועל הטל לא נשמע לו, היכן הותר נדרו של טל, סברין מימר נדר שהותר מפללו
הותר פולו, ובהאתיו בספרי ע"י (שם) מה שהקשה הפר"ד מהירושלמי דהקא על מה
שכתב הראש בנדרים (ד' כו) שנסתפק הרא"ש וכתב צ"ע לרבה אדם שגדר משני דברים
בשך ויין והזכיר שניהם ומצא חרטה על א' מהם מי אמרינו הקא מודה דהותר פולו פיון
דלא שייך פאן החלפה.

דדוקא במידי דשייך פולכם וגם זה וזה בהא קאמר רבה דבעי החלפה. או דילמא לא
אמרינו נדר שהותר מקצתו הותר פולו י אלא היכי דמחליף עכ"ד.

והקשה הפר"ד דהא מהירושלמי מוכח דבב' דברים אמרינו נדר שהותר מקצתו כו' אע"ג
דלא שייך החלפה אלמא דהיכא דלא שייך החלפה לא בעינו החלפה ואמרי' נדר שהותר
מקצתו הותר פולו וע"ש שכתבתי דאם הותר על ידי חכם לא בעינו החלפה.

ועוד הקשה שם הפר"ד דלא יכול להולמו דלא שייך נדר שהותר מקצתו הותר פולו אלא
בביטול הנדר ע"י פתח וחרטה אבל הקא גבי אלי' לא נעקר הנדר כו' ע"ש. ומירצתי שם
דהא דאמרינו נדר שהותר מפללו הותר פולו אין הפי' כמו דאמרינו בכל מקום דכיון
שהותר מקצתו הותר פולו, אלא דהפנונה הוא בטל ומטר דהשבועה הוא דוקא על שניהם
ביחד, ובהאתי שם ראי' מהא דתענית (דף ג) ע"ש וע"כ פיון דהשבועה הוא על שניהם
ביחד, פיון שהותר מפללו הותר פולו דאין לו עם מה להצטרף והשבועה היא על שניהם

בניחוד ע"ש: ואע"ג דהא דאמרין נדר שהותר מכללו הותר כולו בכל הש"ס משמע שזהו מחמת שנתבטל במקצת נתבטל כולו ולא מחמת דאין לו עם מה להצטרף כה"ג מצינו הרבה פעמים בש"ס שהלשון א' ואין הפירושים מכוננים, וכמו דאמרין בב"ק (דף עג) עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ובב"ק (דף עה) ולית לי' לסומכוס עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, והיינו מטעם דאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה***(דיני עדות, גניבה וכדומה הולכים בזמן הזה כפי חוקי המלכות.

(***) ובב"ק (דף עג) ובכמה מקומות בש"ס אמרין עדות שנמצא א' מהם קרוב או פסול עדותו בטלה, והוא מטעם דנמצא אחד מהם קרוב או פסול בטלה כל העדות וע"כ כיון שהעידו בב"א והתזמו על הטביחה נתבטל העדות דגניבה.

וכן בגיטין (דף לג) רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ופי' ה"ר"ן בחידושי דהיינו בעדות שבטלו בע"ד כו' אבל בעדות שבטלה מחמת קרוב או פסול כגון נמצא א' מהם קרוב או פסול הכל מודים שבטלה כולה.

וכה"ג אית' בנדריים (דף עט) בשותק ע"מ לקיים הפתוב מדבר ופי' ה"ר"ן ע"מ לקיים לאחר זמן שדעתו פשיטתים פשיעבור יום שמועה כו' ולא דמי שותק ע"מ לקיים דהקא פשותק ע"מ לקיים לעיל ע"ש, ועי' בחולין (דף סח) בתוספ' שם ועי' במנחות (דף ג) בתוספת ד"ה ואע"ג: אף לכאורה לפי מה שביארתי דאם נשבע שלא יאכל תאנים וענבים אפילו למאן דני"ו פללא הוי זהו דוקא רק להתחייב קרבן א' אבל בנדאי עובר על שבועתו על כל א' וכמו שהבאתי ראיות.

ולפי מה שביארתי הירושלמי א"כ השבועה דט"ומ הי' דוקא על שניה' בניחוד א"כ קשה למה שביארתי תחלה דהאי דשבועות (דף כו) ובנדריים (דף יז) דכוננתו על תאנים וענבים בניחוד היינו דוקא במפרש פאחת אבל באינו מפרש עובר על כל א' בפני עצמו.

ויש לומר דזהו כמו שהי' סבור תחילה בירושלמי (פ"ד דנזיר) דא"ר יוחנן נמצא שאין בידו חטים פטור על השאָר שהיו סבורים מתחילה לפי הס"ד דלר"ש הוי פללא שאין חייב על השבועה על כל א'.

עד דמסיק מה דאמר ר"י דברי ר"ש נמצא שאין בידו חטים פטור על השאָר דוקא במתפס וכו' שביארתי לעיל בארובה. וע"ז אמרין סברין מימר נדר שהותר מכללו.

היינו דהוי ס"ד וכמו דחברי' אמרין שם. נמצא שאין בידו חטים פטור על השאָר וע"כ הוי סברי דלר"ש דאמר פללא הוי דעתו שאינו עובר על שבועתו אלא דוקא על שניהם בניחוד וכן לר' יהודה דסובר דני"ו פללא הוי לשיתת הירושלמי וע"כ אם נשבע על טל ומטר דעתו דוקא על שניהם בניחוד אבל לפי מאי דמסיק פשיטת ר' זעירא דתלה על השאָר ומה דאמר ר"י דברי ר"ש נמצא שאין בידו חטים פטור על השאָר היינו דוקא במתפס וע"ז מסיק דהותר בבגה של צרפית וכדמסיק לה ונתר נדרו של טל שאין המתים חיים אלא בטללין כו': אף לכאורה לפי מה שביארתי בספרי (דרוש ג) דהטעם לפי שפוננתו הי' דוקא על טל ומטר בניחוד וא"כ כיון שהותר נדרו של מטר ממילא הוי טל ח"ש וממילא מותר דכיון שהותר המטר תו לא תזי לאצטרופי ולכאורה יש להוכיח דאסור בח"ש אע"ג דלא תזי לאצטרופי.

דְּהָא אַמְרִינן בַּפ"י דְּנִדְרִים (דָּף סח) בְּעַל מִיגֻז גְּיִזוּ אוּ מְקַלְיֵשׁ קְלִישׁ הֵיכִי קָא מְבַעֵי לֵן פְּגוּן דְּנִדְרָה מְתֵרִין זִיתִין וְשִׁמְעֵ אָרוּס וְהִפְרָ לֵה וְאַכְלִיתִינוּן אִי אַמְרִינן מִיגֻז גְּיִזוּ לְמִי וְאִי אַמְרִינן מְקַלְיֵשׁ קְלִישׁ אִיסוּר' בְּעֵלְמָא וְקָשָׁה לְמֵאִי קְאָמַר הַנ"מ לְמַלְקוֹת דְּאִינוּ נוֹהֵג בְּזִמְן הַזֶּה.

הָא יֵשׁ נ"מ לְעֵנִין זִית א' דְּאִי אַמְרִינן מִיגֻז גְּיִזוּ הָרִי לֹא נִשְׁאַר רַק חֲצֵי זִית אִיסוּר וְתוּ לֹא חוּי לְאַצְטְרוּפִי דְּהָא פְּבָר הִפְרָ לֵה הָאָרוּס וְא"כ מוֹתֵר לְאַכּוֹל. אַבָּל אִי אַמְרִינן מְקַלְיֵשׁ קְלִישׁ אִיסוּר לְאַכּוֹל.

וּכ"ת דְּאָפִי מִיגֻז גְּיִזוּ נְמִי חוּי לְאַצְטְרוּפִי אַם נִדְרָ אַחַר שְׁתִּידוּר. דְּהָא אַמְרִינן בַּפ"ב דְּשְׁבוּעוֹת (דָּף כב) דב' קוֹנְמוֹת מְצַטְרְפִין.

הָא אַמְרִינן הֵתָם דְּבִאוּמַר אַכִּילָה מְזוּ עָלֵי קוֹנָם. וְאַכִּילָה מְזוּ עָלֵי קוֹנָם אִין מְצַטְרְפוֹת וְעוֹד דְּבִשְׁבוּעוֹת וְדִאִי אִין מְצַטְרְפוֹת ה"ל לְמִיבְעֵי בְּשְׁבוּעוֹת דְּהָא בְּלֵא"ה פִּירֵשׁ הָר"ן שֶׁם דִּאֵע"ג דְּבִקוֹנְמוֹת לוֹקָה בַּכ"ש נֶקֶט לֵה מְשׁוּם שְׁבוּעָה דְּבִכְלָל נִדְרָ שְׁבוּעָה כו' ע"ש וְא"כ ה"ל לְמִבְעֵי בְּזִית א' אֶלָּא וְדִאִי דְּאָפִי לֹא חוּי לְאַצְטְרוּפִי נְמִי אִיסוּר מִחֲמַת חֲצֵי שְׁיַעוּר: וּכ"ת דֵּא"כ קָשָׁה לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דַּח"ש מוֹתֵר לְגַמְרֵי בְּשְׁבוּעָה דְּכִינן דְּאִיסוּר הֵבֵא מַעֲצָמוּ הוּא וְכִינן שְׁלֵא נִתְפְּנִין רַק לְכַזִּית פְּחוֹת מְכַזִּית הִיתֵר גְּמוּר הוּא ע"ש, וְא"כ קָשָׁה דְּאֵמַאי לֹא קָא מִיבְעֵי לְהַש"ס בְּזִית א' דְּאִי מְקַלְיֵשׁ קְלִישׁ אִיסוּר אַבָּל אִי בְּעַל מִיגֻז גְּיִזוּ א"כ לֹא נִשְׁאַר רַק ח"ש, וְח"ש מוֹתֵר לְגַמְרֵי בְּשְׁבוּעָה לְדַעַת הַרְמַב"ן.

אַף זֶה אִינוּ דְּהָא דַּח"ש מוֹתֵר בְּשְׁבוּעָה לְדַעַת הַרְמַב"ן הִיגִינוּ דְּנִקָּא פְּשְׁאוֹכֵל רַק חֲצֵי זִית דְּהָא לֹא נִשְׁבַּע רַק עַל כַּזִּית פְּלוּ וְכַשְׁאוֹכֵל חֲצֵי זִית אִינוּ עוֹבֵר פְּלֵל עַל הַשְׁבוּעָה, מִשְׁא"כ הֵבֵא שְׁעוֹבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ שְׁאוֹכֵל כָּל הַכַּזִּית אֶלָּא דְּכִינן דְּבַעַל מִיגֻז גְּיִזוּ אִינוּ עוֹבֵר רַק עַל ח"ש, אַבָּל הֵאִי ח"ש וְדִאִי אִיסוּר כְּמוֹ כָּל אִיסוּרִין שְׁפַתוֹרָה דְּהָא לְעֵנִין ח"ש עֹבֵר עָלֵן שְׁבוּעָתוֹ וְא"כ פִּינן שְׁאֶכֶל פְּוִלָה א"כ לְגַבֵּי מַחֲצָה הַשְּׁנֵי שְׁאִינוּ מוֹפֵר עוֹבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ מִחֲמַת ח"ש, דְּהָא מ"מ אַכֵּל כָּל הַשְּׁיַעוּר בְּשְׁלִימוֹת וְלֹא דְּמִי פְּלֵל לְאֵם אוֹכֵל רַק חֲצֵי זִית, דְּזֶה אִינוּ אִיסוּר מִחֲמַת ח"ש פִּינן דְּלֹא נִשְׁבַּע אֶלָּא עַל כַּזִּית שְׁלֵם וְלֹא עַל חֲצֵי זִית א"כ זֶה לֹא הִי בְּכָלֵל שְׁבוּעָתוֹ וְע"כ נִיחָא שְׁפִיר דְּאָפִי לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דַּח"ש מוֹתֵר בְּשְׁבוּעָה לֹא הִי יְכוֹל לְמִבְעֵי בְּזִית א': וְרֵאִיתִי לְהַרְמ"ל בַּפ"ד מֵה' שְׁבוּעוֹת וְז"ל דְּבִמְפָרֵשׁ אִין לְנוּ אֶלָּא מֵה' שְׁאָמַר, וְלִפִּי צַד זֶה אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל כַּזִּית מוֹתֵר בְּפְחוֹת מְכַשְׁיַעוּר פִּינן שְׁפִירֵשׁ דְּבָרֵינוּ וְאָמַר כַּזִּית וּמִיָּהוּ הִרְאִישׁוֹן נ"ל יוֹתֵר, וְיֵשׁ סְמִךְ לְזֶה מֵהֵהוּא דְּאָמַרִי בַּפ"ג דְּשְׁבוּעוֹת (דָּף כט) דָּאֵם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל תְּאֵנִים וְעֵנְבִים דַּה"ל עֵנְבִים ח"ש וְח"ש לֹא מְחַיֵּיב קֶרְבֵּן וְאִי מְשַׁרָּא שְׁרִי קֶרְבֵּן מְבַעֵי אֶלָּא וְדִאִי דַּס"ל דִּישׁ לוֹ דִּין ח"ש, דְּאִיסוּר' מִיָּהוּ אִיפָּא וְק"ו לְגִידוֹן דִּינן, וּמִיָּהוּ ע"כ אִין רֵאִי זֶה מְכַרְעַת דֵּא"כ תְּקַשֵּׁי מְכַאֵן לְהַרְמַב"ן וְלֵאוֹתוֹ סְבָרָא שְׁהֵבִיא הָר"ן דְּאִית לְהוּ דְּלִיפָּא אִיסוּר' בְּשְׁבוּעוֹת בְּאֹנְכֵל ח"ש לְמֵאִי אִיצְטְרִיף בְּגַמְרָא לוֹמַר דְּאִין מְבִיאִין קֶרְבֵּן עַל ח"ש הַשְּׁתֵּא מְשַׁרָּא שְׁרִי קֶרְבֵּן מְבַעֵי עַכ"ל: וְדְּבָרֵינוּ תְּמוּהִים שְׁמַה שְׁהַקְשָׁה דְּלֵמַאי קְאָמַר רַבָּה דְּאֵתְּצִי שְׁיַעוּר לֹא מְחַיֵּיב קֶרְבֵּן תִּנְפוּק לִי דַּח"ש מוֹתֵר לְגַמְרֵי וְאִינוּ יוֹדַע מְפִינֵי מֵה' הוּי חֲצֵי שְׁיַעוּר הָא פִּינן דְּאֶכֶל תְּחִילָה תְּאֵנִים א"כ אִם יֵאכֵל אַח"כ עֵנְבִים ה"ל שְׁיַעוּר שְׁלֵם וְהָא דְּקָאָמַר רַבָּה דַּה"ל ח"ש הִיגִינוּ לְעֵנִין קֶרְבֵּן דְּכִינן דְּהַפְרִישׁ תְּחִילָה הַפְרִישָׁה מְחַלְקַת וְכְמוֹ דְּאָמַרִינוּ בְּשַׁבַּת (דָּף עא) וְלֵר' יוֹחֲנָן נְמִי הָא פְּתִיב

מחטאתו ונסלח לו, הב"ע כגון שאכל פזית ומחצה ונודע לו על פזית וחזר ואכל פחצי זית בהעלם של שני, מהו דתימא ליצטרפי קמ"ל, משום דההיא מחצה נגרר אחר זית ראשון ואינו מצטרף לפחצי זית השני לענן קרפן אבל לענן איסור ודאי דמצטרף לפחצי זית הראשון ויקץ פישן הפיגול שאין זה ח"ש רק לענן קרפן אבל לא לענן איסור ועוד דהטעם שסובר הרמב"ן דבשלא אוכל מותר ח"ש לגמריהיננו משום שדעתו הי' דוקא אפזית ולא על פחות וא"כ פי אוכל פחות לא נשבע ע"ז פלל אבל הקא שאוכל פזית שלם אפי' אם נאמר שפבר נתפפר בהקרפן אפ"ה איפא שיעור שלם אלא האיסור הוא מח"ש, וא"כ אסור כמו כל האיסורין שבתורה דאסור אפי' ח"ש נמי, וכמו שביארתי לענן מיגז גיזז או מקליש קליש, וא"כ מוכח מהא דאיבעי' לי' בגדרים (דף סח) לענן תרין זיתים אי מיגז גיזז או מקליש קליש ולא מיבעי' לי' בחד זית דאי מיגז גיזז מותר לגמרי מחמת דח"ש פיון דלא חזי לאצטרופי מותר, ואי מקליש קליש איסור' מיהא איפא א"ו דאפי' לא חזי לאצטרופי נמי אסור: ואף שהוכחתי בספרי עמק יהושע (סי' י) וזה לשוני שם ויש להביא ראיה לזה ג"כ דכל היכא דלא חזי לאצטרופי מותר, מהא דאית' בשבועות (דף כז) אמר רבא נשבע על פפר ואכלה אם שייך ממנה פזית נשאל עלי, ומסיק דאם נשבע שלא יאכלנה, אי שייך פזית חשיב למיתשל עלי' ואי לא לא, וכתבו התוספת דהטעם הוא דכי לא שייך אלא פחות מפזית דחייב עלי' אע"ג דאמר שלא אנכלנה דכי משתבע על הפפר אין דעתו שלא שייך פחות מפזית דאין לה אדם שיאכל פפר שלם שלא יהי' מעט פירוורים נושרים דאי מיפטר עד שיאכל גם אותו פחות מפזית אמאי קאמר בסמוך דלא חשיב לאתשולי עלי', מ"ש משבועה שלא אוכל כו' ולכאורה אינו מוכן דנהי דחייב על השבועה אע"ג דשייך פחות מפזית, אעפ"כ פל זמן שישנו בעין, אותו פחות מפזית אסור לו לאכול, וא"כ אמאי אינו יכול לשאול עלי' אלא ודאי משום דאותו פחות מפזית לא חזי לאצטרופי על להבא משום שאין לו עוד, וכן על לשעבר בלא"ה עובר כמו שכתבו התוס' וע"כ פיון דלא חזי לאצטרופי מותר לגמרי ע"ש, וע"כ לא חשיב לאתשולי עלי', אף עכ"ז לא נראה לי דא"כ אמאי אמרינן בפ"ג דשבועות (דף פח) איבעית אימא שלא אוכל אי בעית אימא שלא אוכלנה, אי בעית אימא שלא אוכל מיגז דמהני לי' שאלה אפזית בתרא מהני לי' נמי שאלה אפזית קמא כו' אלמא דפחות מחצי זית אע"ג דבדאי אסור משום ח"ש דהא מצטרף לכזית דהא מתחייב על פל פזית וכזית ואפ"ה לא חשיב פיון דאינו אסור רק משום ח"ש אינו חשיב להיות כמו בעין שיועיל לו שאלה פיון דאינו רק באיסור ואפי' עשה ליכא כמו שכתבו התוס' בשבועות (דף כג): והכי אמרינן בירושלמי (פ"ד דנזיר) גזרק עלי' א' מן הדמים אינו יכול להפרי ופריה ויפרי לה מפני שערה דהא אפתי אסורה בגילוח (וכה"ג פריה בש"ס דילן בגזיר (דף פח) מתניתין דלא כר"א דאי ר"א האמר תגלחת מעפכה כו') איר לעזר ר' שמעון היא (פי' דמותר אפי' אחר מעשה יחידי וע"כ אינו יכול להפרי א"ר יוחנן ד"ה היא משנתיק מל"ת ועשה, פי' וע"כ לא יוכל להפרי משום דקיל נדרה שאינו עובר רק בעשה, ועי' תוספת גיטין (דף לה) וע"כ הקא נמי פיון שפבר אכל ולא נשאר רק פחות מפזית דלא הוי אלא ח"ש ע"כ לא חשיב לאתשולי עלי' שיהא חל אפי' לענן הכזית שפבר עבר, ואע"ג דגבי שלא אנכלנה אמרינן דאי שייך פזית חשיב לאתשולי עלי', אע"ג דכזית הוי נמי ח"ש דהא אמר שלא אנכלנה, אפ"ה פיון שנשאר פזית א"כ הא שאכל

לא עבר רק על ח"ש, ולדעת האומרים דבשלא אונלגה מותר ח"ש לגמרי א"כ עדיין לא עבר, אבל אם שנייר פחות מפזית פבר עבר דאע"פ דמשנייר פחות מפזית אפ"ה עובר כמו שפתיבו התוס' ע"ש וע"כ אע"פ דאותו פחות מפזית ג"כ אסור מחמת ח"ש אע"ג דלא חזי לאצטרופי אעפ"כ לא חשיב לאתשולי עלי שיהא היתר למה שעבר מתחילה על הלאו וא"כ לא מוכח מידי מזה דח"ש דלא חזי לאצטרופי מותר דהטעם משום דלא חשיב וכמו דאמרינו בפ"ג דשבועות (נ"ד פ"ח) ונתנני כיפר בשלא גילח ור"א היא דאמר תגלחת מעפ"כ אבל אי לא הוי רק למצנה לא מצוי להתיר: וראיתי בס' אבני מלואים בשו"ת (סי' יד) שפתיב על הא דאמרינו דנקא אם שנייר פזית נשאל עלי והקשה הא"מ דאמאי אין נשאל עלי כיון דמ"מ ח"ש אסור מן התורה, וכיון דאסור מן התורה נדאי איתא לנדר שיהי ראוי לחול עליו ושאלה, אע"ג דליכא קרפן ומלקות, והביא ראי' ממה שכתב הר"ן דבגודר לזמן יכול לשאול בביה"ש של יום הנדר, לדעת האומרים, דס' דאורייתא אסור מן התורה ואע"ג דאינו אסור רק מחמת ספק, ואינו לא בקרפן ולא במלקות, ואעפ"כ הוי חל הנדר ויכול לשאול עלי, ותיירץ דכיון דהא דאסור אינו מחמת הנדר, דהא הוא לא נשבע רק על שיעור שלם, אלא דממילא אסור מחמת ח"ש ככל איסורין שבתורה, והשיג שם על הש"ף והמ"ל דמשמע מדברייהם דהא דאסור בכל שהוא באומר שבועה שלא אוכל היינו משום דדעת הנשבע הי' פן לאסור בכל שהוא ושלא ליענש אלא בכשיעור, דאם דעתו ליאסר במשהו הרי נשבע על משהו וכל שנשבע חייב מלקות וקרפן, ואע"ג דאתני עליו שלא ילקה ושלא יהי' רק כמו שאר איסורי תורה, זה לא מהני דהוי מתנה עמש"ב אלא דממילא רמי' רחמנא עלי' איסור משהו משום דחזי לאצטרופי לכה אינו בשאלה, עד שיהי' נשאר ממנה פזית דהוא איסור, ואז ממילא הותר גם במשהו, כיון דליכא איסורא בכשיעור, אבל אם נשאר פחות מפזית אינו יכול להשאל, שיהי' אין פאן איסור מצד נדרו להתירו אלא איסור הבא ממילא על חזי שיעור וליתא בשאלה עכת"ד: ולכאורה הי' אפשר לפרש הירושלמי (פ"ד דנזיר) שהבאתי לעיל נמי באופן זה.

דקאמר נזרק עלי' א' מן הדמים אינו יכול להפר, ופרי' ויפר לה מפני שערה ומשני משיצא מל"ת ועשה וביארתי תחילה דכיון שהוקל האיסור אינו יכול להפר, דלכאורה למה לא מהני כמו שיכול לשאול על הנדר ביה"ש לדעת האומרים דספק דאורייתא אסור מן התורה, ואפשר לפרש כמו שביארתי בתשובה (סי' ח) על הירושלמי את שניירותו תורה כו' עי"ש וע"כ בנזיר כל מה שהוא בשב ונעל תעשה הפל הוא מחמת נדר שפזיר להיות נזיר כפי דיני התורה בנזיר.

וע"כ מהני שאלה וה"מ אם לא נזרק עליו א' מן הדמים, אבל מכי נזרק עליו א' מן הדמים יצתה מל"ת לעשה, פי' מדברים שהוא בשלילה לענין קום ועשה להביא קרבנותיו וכמו שכתב הר"ן פ"ק דנדרים (ד' ח) דקאמר והלא מושבע ועומד.

פלומר נדאי אע"ג דקא אמרת נדר גדול נדר שבועה קא אמרת דאמר בהדני' בשבועה כו' שיהי' נדר כיון שהוא מיתסר חפצא אנפשי' ליתא לעולם בעשה, אלא נדאי שבועה קאמרת עי"ש, וא"כ בנזיר שצריך להביא קרבנות אינו מחמת נדר אלא שהתורה קבעה עלי' חובה, וע"כ כיון דממילא צריך להביא קרבנות ולא מחמת הנדר ע"כ תו' לא מהני

בי' שאלה וכמו דאיתא בירושלמי שם, וכן (בפ"ב דנזיר ה' ד) מי מיפר את שעלי' אר"י בר"ח גזירת הפתוב הפר את נדרה, היפר מה שעלי', (פי' דאיך יכול להפר, פיון שאינו מחמת הנדר אלא מחמת שקבעתו התורה חוב עלי', וא"כ איך יכול להפר לענין הקרבנות ועוד דאין זה עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה) וע"ז משני גזירת הפתוב הוא הפר את נדרה היפר מה שעלי', (פי' דאין נזירות לתצאין ואין קרבן לתצי נזירות וכמו דאיתא בנדרים (דף פב) וע"כ פיון שהבעל מיגז גניז ואינה צריכה למנות עוד, ממילא אינה מביאה קרבן) וזהו דוקא אם לא שלמה הנזירות, אבל מפי נשלמה הנזירות שלה, ונזרק עלי' א' מן הדמים, אינו יכול להפר ושפבר יצתה מן הנדר, לכלל חוב שקבעתה התורה בקום ועשה.

וע"כ אע"פ שאסורה לשתות יין, אעפ"כ אסורה מחמת שצריכה להביא קרבנות, וע"ז אומר משניצתה מל"ת ועשה, (פי' שזהו מחובת התורה שהוא בעשה, וע"כ אינו יכול להפר): ולפ"ז הי' נראה לי שכן צ"ל בירושלמי ונתחלפו השיטות ויפר לה מפני שערה.

אמר ר' ליעזר דר' שמעון היא. דאחר מעשה יחידי מותרת ולית לה צערה ואינו יכול להפר) אמר ר' יוחנן ד"ה הוא.

משנייתק מל"ת לעשה. ואם"כ הא דר' יוסי בר בון גזירת הפתוב הוא.

היפר את נדרה. היפר מה שעלי', בשעה שהוא מיפר נדרה.

מיפר מה שעלי' אבל משעה שצריכה להביא קרבנות פלטה נדרה ומחוייבת בקום ועשה מצד שהצריכה התורה. ע"כ לא מהני הפרה, אף מ"מ לא נראה לי מה שכתב הא"מ דחצי שיעור ליתנהו בשאלה, דא"כ מאי מיבעי להש"ס בנדרים (ד' סח) איבעי' להו בעל מיגז גניז, או מקליש קליש, דאיך אמרינן דמיגז גניז דא"כ אם נשבע על פזית א' אם היפר האב ולא נשאר רק ח"ש ליתנהו בשאלה.

א"כ לית בהפרה נמי דהא אינו אסור רק מתורת ח"ש, וח"ש אינו אסור מחמת נדר רק מחמת אסור דממיל' וא"כ איך מהני אח"כ הפרת הבעל: ואלולי מסתפינא הוי אמינא דאע"ג דאמרינן בעל מיגז גניז או מקליש קליש היינו דוקא אם היפר לה השני ג"כ אבל אם לא הפיר השני בטלה ההפרה קמייתא ג"כ וכמו שכתב הר"ן בנדרים (דף סז) דבאנפי' נפש' לאו מידי הוא אלא בצירופא דאינד' ואפי' בצירופא דאינד' לא מהני כל זמן שאינם ראויים להצטרף ביחד וכדתניא דהיפר א' מהן ומת בטלה לה הפרתו.

וכן פתב הרא"ש שם (דף סט) ואע"ג דנתבטלה הפרת האב פיון שלא היפר לה הבעל מפל מקום מיד כשהיפר האב מקליש קליש אלמא דבלא הפרה שני' לא מועיל הראשון' וא"כ איך אמרי' דאי מיגז גניז לקי ואי מקליש קליש איסור' בעלמא ומשמע דלא היפר לה השני והא פיון שלא היפר לה האב בטלה הפרה קמיית' וא"כ הוי כמו דלא היפר כלל וא"כ מהו הנ"מ בין אם מיגז גניז או מקליש קליש פיון דחדא הפרה בלא חבירתה לא מהני כלום.

וכה"ג אמרינן ביבמות (דף קד) שלחו לי' לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ מפלל דאיפסלה לה מאחין מני אלימ' ר' עקיבא השתא ומה במקום מצנה דאיפא למימר מידי דהוי אאמורים דכי ליתנהו לא מעפבי וכי איתנהו מעפבי אמר ר' עקיב' לא מעפבא

מאחין איפסל' נאלא לר"א וְהָא שְׁנֵי דְבָרִים הַמְתִירִין נִינְהוּ וְשְׁנֵי דְבָרִים הַמְתִירִין אִין מְעֵלִין זֶה בְּלֹא זֶה אֲלֵא כר' כו'.

אלמא פל היכא דמעפבי אהדדי להתיר אינו פועל הא' בלא חבירו פלום ולא מיפסל' נמי וא"כ איך אמרינו הכא דהפרת הארוס לחוד או מיגז גיזז או מקליש קליש: והכי משמע בירושלמי (נדריים פ"י) פשיטא דא מילת' לא הפיר האב את חלקו ועברה על נדרה לוקה.

היפר האב ולא היפר הבעל מהו שתלקה או מאחר שימות הבעל מתרוקנה אצל האב אינו לוקה. ניחא פמאן דאמר אין מיתה בהפרה.

ברם כמ"ד יש מיתה בהפרה כו' מפיון שאינו מיפר לה ועברה על נדרה לוקה. ועיין שם מה שפי' הק"ע ונשגה בפירושו ע"ש.

והנכון הוא כמו שפי' הפ"מ דהבעני' אינה אלא למ"ד לעיל אין מיתה בהפרה פלומר פיון שמת הבעל א"צ הפרה אלא דסגי בהפרה קמיית' דהאב. וע"כ איכא למבעי דאיך לוקה דהא אפשר שימות הבעל ונתרוקנה רשות אצל האב וא"כ פיון די"ל דסגי בהפרה קמיית' א"כ לא עברה על נדרה.

ונהו אליבא דחכמים לשיטת הירושלמי דאמר שם לא הספיק הבעל להפר עד שמת האב מיפר חלקו של בעל א"ר נתן זו דברי ב"ש אבל דברי חכמים אין צריף להפר אבל לב"ש דסברי דצריכי הפרה אח"כ א"כ לא סגי בהפרה קמיית' וע"כ ודאי לוקה וא"כ משמע מהירושלמי דאם לא הפיר האב את חלקו ועברה על נדרה לוקה וקאמר בלשון פשיט' משמע שאין סבר' שיחלקו בזה.

וקשה דהא בגמ' דידן פשיט' להיפוך דהא לא מפעני' לי' בנדריים (דף סח) אלא אי מיגז גיזז או מקליש קליש. וא"כ אם נשבעת על כזית א' א"כ בין אי אמרינו דמיגז גיזז או מקליש קליש אינו לוקה אם עברה על כזית א'.

דהא אי אמרינו דמיגז גיזז ליתא רק חצי שיעור ואינו לוקה ואי אמרינו מקליש קליש ג"כ אינו לוקה. וא"כ פליג בש"ס דילן על הירושלמי מה שאמר בפשיטות אלא ודאי דהש"ס דילן נמי מודה דכל שלא הפיר השני את חלקו בטלה לי' הפרה קמייתא ולא מיגז גיזז ולא מקליש קליש: אלא דהש"ס דילן מייירי אם היפר לה האב אח"כ ואע"ג דאיכא שני הפרות אף הפרה השני' אינה מועלת להיות פולו מופר דהא פבר אכלה ועברה על נדרה.

וכמו שכתבו התוס' בגיטין (דף לה) וא"ת וידירוה שלא תאכל פכר אם נהנית משל בעלה ותאכל לאתמך בפנינו, פי' ותו לא מהני הפרת הבעל. וכתבו האחרונים דגבי הפרת הבעל לא מהני אם מחוסרת מלקות כמו דמהני בהתרה כמו דאמרי' בפ"ג דשבועות (דף פח) והכי אית' להדי' בנזיר (דף כא) ת"ש האשה שנדרה בנזיר והי' שותה יין ומטמא למתים ה"ז סופגת כו'.

ה"ד אילימ' דלא היפר לה בעל צריכא למימר אלא פשיט' דהיפר לה בעל ואי ס"ד בעל מיעקר עקר אמאי סופגת ארבעים, אלא לאו ש"מ בעל מיגז גיזז אלמא דאי אמרינו דמיגז גיזז אפילו היפר לה אח"כ אפ"ה לוקה.

וע"כ מבעי לי' אי בעל מיגז גיזי או מקליש קליש פגון דנדרה מתרין זיתין ושמע ארוס והיפר לה ואכלתנינו ואח"כ היפר לה האב וא"כ אי אמרינו דמיגז גיזי אינו מועיל הפרת האב לגבי מחצה שלו דהא פבר עברה על הנדר אלא דמועיל הפרת האב לענו שלא יהא הפרת הבעל לחוד דהא הפירו שניהם.

אלא דאינו מועיל לענו המחצה שלו אבל מועיל לענו המחצה של הבעל דהא שניהם הפירו וכן אי אמרינו דמקליש קליש אע"פ שאינו מועיל הפרת האב לענו שיהא נותר לגמרי אבל מ"מ מועיל לענו הפרת הארוס שיהא מקליש קליש ולא יתבטל הפרה קמית' לענו מה שיוכל להפר: ולפ"ז לא פליג הש"ס דילן על הירושלמי ב"אם לא הפיר האב פלל ודאי בטלה הפרת הבעל ולוקה אלא דמבעי לי' אם הפיר אח"כ.

ארף דלא מהני לענו הפרה דידי' אעפ"כ מהני לענו הפרת הארוס. ולפ"ז לא קשה מידי מה שהקשיתי דלבעי בכזית א' לענו אם הפיר לה הארוס לחוד' אם מותרת לאכול דאי אמרינו מיגז גיזי א"כ הני חצי שיעור דלא חזי לאצטרופי' ומותרת לגמרי דזה אינו דאם לא עברה עדיין א"כ אם לא יפר לה האב ודאי דאינו מועיל הפרת הארוס ובטלה לה הפרת הארוס ואינו לא מיגז גיזי ולא כו' ואם יפר לה אח"כ א"כ בנדאי דמותרת וע"כ ליפא למיבעי אלא בתרין זיתים ואכלה דבחד זית אם אכלה ואח"כ יפר לה השני ממ"נ ליפא מלקות דאי מיגז גיזי לא נשאר רק חצי שיעור ואי מקליש קליש ג"כ ליכ' מלקות.

ע"כ ליפא למיבעי אלא דוקא בתרין זיתים וכמו שבארתי. ובזה יתיישב נמי מה שהקשיתי על הא"מ דאיהו מהני הפרת השני אי אמרינו מיגז גיזי פיון דח"ש אינו אסור מחמת נדרו אלא איסור' דממיל'.

א"כ איהו מהני ההפדה אבל לפי מה שבארתי א"ש דכיון דאם לא יפר השני בטלה הפרה קמית' ג"כ א"כ אסור פל השיעור מחמת הנדר וע"כ מהני ההפדה. וכמו שבארתי דבלא הפרה השני' ודאי אינו מועיל אלא דהבעי' הוא דוקא אם היפר לה אח"כ, ודוחק.

ובזה יתבאר התוס' בזבחים (דף קי) בעי ר' יצחק נפחא קומץ מהו שיתיר פנגדו בשירים משרא שרי או קלושי מקלש כו' וכתבו התוס' פי' בקונטרס דהקטיר קומץ לבדו ע"מ להתיר חצי שירים ובורר לחולקן מהו לאוכלן משרא שרי לפלגא לגמרי או אקלושי מקליש לאיסור' דכולהו שירים כו'.

והא דתנו בהקומץ רבה (דף כו) הקומץ והלבונה מעפבין זא"ז היינו דבעי שיהא שניהם דלא לייתי מנחה בלא לבונה ובעי קמיצה ומ"מ תימא דאפי' למ"ד כו' האיהו מתברר חלקו של קומץ ונראה לפרש דלאו לאשתרוי' באכילה קאמר אלא דאי משרא שרי פלגא אידי' פלגי באיסור' קיימי ואי אכל לה לקי פמו אוכל בשר חטאת ואשם קודם זריקה ואי איקלושי מיקלש לכולי מנחה לא לקי פלל.

אי נמי לענו מעילה. וכה"ג בנדרים פ' נערה (דף סח) בעל מיגז גיזי או אקלושי מקליש פגון דנדרה מתרין זיתין ושמע ארוס והיפר לה ואכלתנינו אי אמר מיגז גיזי לקי' ואי אמר מקליש קליש איסור' בעלמאדכ"ל.

והנה לכאורה לא תירצו על קושיתם הראשונה שהקשו עהא קומץ ולבונה מעפבים זא"ז ומכרחין אנו לומר דסמכו על מה שתירצו תחילה דבעי דלייתי שניהם ע"ש אבל לפי

מה שביארתי ניח' שפיר דאָפּשער לומר דאע"ג דמעפּכי אהדדי אפ"ה אם הקטיר אח"פ הלבונה אע"ג דאכל תחילה קודם הקטרת הלבונה אפ"ה מהני שיהא הקטרת הקומץ מתיר פלגא דידן' או שיהא מקליש קליש דהא מ"מ הקטירו שניהם הקומץ והלבונה.

וע"ז הביאו ראוי דכה"ג בנדורים (דף סח) בעל מיגז גיזז או אקלושי מקליש ואע"ג דמעפּכי אהדדי אפ"ה מהני הפרת השני אע"פ דלא מהני לחלקו אפ"ה מהני דהפרת הראשון מתיר הפלגא דידן' או מקליש קליש ואינו מוכרח ודו"ק: ועיין בספרי ע"י (ח"ב ד' יד) מה שביארתי בענין הא דאמרינו בכריתות (ד' יח) דיוהכ"פ כל שעטא מכפר, דזהו דוקא אם חי עד שתחשף, אבל אם מת תחילה לא אמרינו דיוהכ"פ כל שעטא מכפר והבאתי שם ראוי מהא דאמרינו דישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף, ואעפ"כ אם נתקלקל אח"כ לא הוי שחיטה וכמו דאמרינו בחולין (ד' כט) נתקלקלה שחיטה קאמרת' כו' וכו' הא דישנו לשכירות מתחילה ועד סוף ע"ש, ובחולין (ד' לו) אמר ר"פ הפל מודים היכא דישנו לדם מתחילה ועד סוף כ"ע צא פליגי דמכשיר כי פליגי היכא דנתקנח הדם בין סימן לסימן, רבי סבר ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף, והאי דם שחוטא הוא, ר' חייא סבר אינה לשחיטה אלא לבסוף, והקשה הר"ן בחידושי דהא אמרינו בחולין (ד' כט) ואי אמרת' ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ליפליגי נמי בשחיטת', איבע ביה פסול בשחיט' קודם פסולה מטמאין בגדים, לאחר פסולה אינה מטמא' בגדים, אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת' שאני התם דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל אמר רבא אי קשי' לי הא קשי' לי כו' משמע דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, אפילו אגלאי מילתא למפרע דשחיט שפיר עכ"ז אין השחיטה מתחלת אלא לבסוף נגמרה השחיטה ולא אמרינו דאגלאי מילתא למפרע, וגברא קמא נמי מטמא, א"כ איך אמרינו הכא דאי לא נתקנח הדם בין סימן לסימן, דאפ"ל למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף אפ"ה אמרינו דמכשיר ולא הוי דם הפכה ע"ש עכ"פ אי אמרינו דישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף, אע"ג דעדיין צריך לסוף השחיטה, דאם נתקלקלה השחיטה לא אמרינו דישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף ואפ"ה בין דשחט שפיר אח"כ אעפ"י שנתקנח הדם בין סימן לסימן אפ"ה מכשיר, ואע"ג דיש לחלק, אפ"ה מוכרחין אנו לומר עפ"י הקושיות שביארתי]: ובזה יתיישב נמי מה שקשה דאף אי אמרינו דהא דלא מבעי בכזית א' דאי מיגז גיזז דמותר מחמת דהוי ח"ש דלא חזי לאצטרופי ואי מקליש קליש אסור, הוא משום דאפילו לא חזי לאצטרופי נמי אסור אעפ"כ יש להקשות על מה שכתב הפמ"ג (בשער התערובות) דלהרמב"ם שסובר דטעם כעיקר לאו דאוריית' דאפילו מתורת חצי שיעור נמי ליכא פנין דלאו בעיני' הוא רק ע"י תערובות, ומזה כתב דלדין נמי במין במינו שנתערב חד בחד ליכא ח"ש נמי ע"ש, דהא הכא לא מבעי' לי' אלא בשני זיתים אבל בזית א' לא מבעי' לי' והוא משום דאפ"י אי מיגז גיזז אסור מחמת ח"ש והא הכא על ידי תערובות הוא וכמו שכתב הר"ן דאם מיגז גיזז אין אנו יודעים איזה ממצה היפר (ובאמת הא שהביא ראוי מהרמב"ם שפסק דאם נתערב באינו מינו דאינו אסור מדאוריית' דטעם כעיקר דרבנן ואינו אסור מחמת ח"ש דהוי דאוריית', אינו מוכרח דאפ"ש לומר דכיון דס"ל דטכ"ע לאו דאוריית' א"כ נתבטל ברוב כמו מין במינו דהא דלא בטל ברוב באינו מינו הוא משום הטעם, והיינו אי הוי ס"ל טכ"ע דאוריית' אבל כיון דהרמב"ם ס"ל דטעם כעיקר לאו דאוריית' ממיל' בטל ברוב, אבל לעולם כשנתערב

כד בחד אסור מחמת ח"ש כמו דמוכח הכא דלא מיבעי' לי' אלא בשני זיתים ולא מיבעי' לי' בזית א' דאי מיגז גיזו מותר לגמרי משום דהוי ח"ש ע"י תערוכות ואי מקליש קליש אסור אלא נדאי דח"ש אסור אפי' ע"י תערוכות נמי: ולכאורה יש להביא ראי' לזה ממה שהקשה השע"מ (בהלכות חמץ ומצה) דלדעת הראב"ד דאפי' אי ילפינו טעם פעיקר ממשרת, אפ"ה לא לקי משום דאין מזהירין מן הדין א"כ אמאי לקי בהיתר מצטרף לאיסור דהא נמי מן הדין הוא ומתירין שם דכיון דבלא"ה אסור מדאורייתא מחמת ח"ש ע"כ ילפינו מן הדין לענין מלקות ע"ש וא"כ משמע דח"ש אסור מדאורייתא אפי' ע"י תערוכות.

ואפשר לומר דהתם כ"ע מודו דהא אמרינו בגזיר (דף לו) בשלמא לדידי דאמינא משום דהיתר מצטרף לאיסור כגון דנפיש חולין ופירש"י דלא אמרינו דהיתר מצטרף לאיסור אלא היכי דנפיש מידי דאיסור' וקא משלים לה התיב' וא"כ אפשר לומר דברוב איסור כ"ע מודו דח"ש אסור מדאורייתא אף עיין שם בשעה"מ שרוצה לומר דע"י תערוכות אפי' בהיתר מצטרף לאיסור אינו אסור מחמת ח"ש ע"ש: אף שראיתי להר"ש שכתב (בפ"ב דט"י מ"ג) שכתב וז"ל ואע"ג דח"ש אסור מן התורה שפא"ה"מ בעיני' אכל ע"י תערוכות לא.

ומיהו בפ"ג"ה (דף צח) גבי ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבישרא משמע דאפי' ע"י תערוכות נמי אסור וא"כ גם הר"ש מסתפק בזה דח"ש אינו אסור ע"י תערוכות. ואפשר שע"כ אומר בירושלמי (גזיר פ"ו) ר' עקיבא אומר אפי' שרה פיתו ביין ויש בזה כדי לצרף כזית חייב א"ר חנניא והוא דשרי' בכזית יין.

ועיין שם בק"ע דאף ר' חנני' מודה דלר"ע היתר מצטרף לאיסור אלא דסובר דבעינן שיהא בהתערוכות כזית יין ואם אכל אח"כ פזית מן האיסור והיתר חייב דבעינן שיהא מעיקר' כדי איסור כו'.

ולפ"ז אפשר לומר שזהו הטעם דבחצי שיעור א"א לומר משום דהיתר מצטרף לאיסור פינו דהאיסור עצמו חוזר להיות מותר פינו שהוא ע"י תערוכות. ועי' בתוס' בגזיר (דף לו) בד"ה שתי כו' שכתבו שם וז"ל אבל בהיתר מצטרף לאיסור דלא שייך לעולם בנפיש חולין שאפי' אם הי' ניקר לא הי' חייב מן התורה ע"ש.

וא"כ פינו שנתערב לית' לאיסור וע"כ אומר בירושלמי והוא דשרי' בכזית יין. וא"כ פינו שהוא שיעור שלם אסור אפי' ע"י תערוכות אלא דהיתר מצטרף לאיסור וע"כ אע"פ שלא אכל כל הכזית יין חייב משום דהיתר מצטרף לאיסור.

וא"כ לפ"ז יחלוק הש"ס שלנו על הירושלמי בזה דחצי שיעור אסור אפי' ע"י תערוכות דהא לא קאמר דדוקא בשרי בכזית יין: ובזה יש ליישב מה שקשה על התוס' בגזיר (דף לח) שהקשו דלר"ש למה לי משרת לצירוף לא אצטריך, דהא ס"ל דכל שהוא למכות, ולטעם פעיקר תפוק לי' כו', וכתבו דשפיר אצטריך לצירוף דהא דקאמר כל שיהו היינו פשהו בעיני', אבל פשהו מעורב לא ס"ד למיסר, וכה"ג אמר אב"י במנחות (ד' נח) אין לי אלא כו' דלכתר דמרבין מקרא דהיינו חצי זית מצריך קרא לעירובו, וכן כתבו

התוס' בע"ג (דף סח) בשם הר' יקר ע"ש ופלפלו שם הרבה בזה: והקשו האחרונים דהא הוא גמ' מפורשת בשבועות (דף כא) ת"ש ר"ע אומר נזיר ששקרה פתו ביון.

ויש בה פדי לצרף פזית חייב. ואי ס"ד בעלמא כר"ש ס"ל ל"ל לצרף, וא"כ מוכח להדי' דאין חילק לר"ש בין שהוא בעיני' בין שהוא ע"י תערוכות, דאל"ה לישני דהואיל שהוא ע"י תערוכות, ע"כ בעיני' לצרופ' ולא אמר ר"ש אלא בעיני', ע"כ אפ"ש לומר כמו שביארתי בספרי ע"י (סי' י) החילוק שבין רש"י לתוס' דרש"י ס"ל דהא דר"ש מחייב בכל שיהו למלקות היינו משום דאכילה דכתיב בקרא הוא כל שהוא והא דבעיני' פזית לקרבן היינו דהוי הלמ"מ.

אבל עיקר אכילה הוא כל שהוא וע"כ קאמר (שם) איבעי להו ר"ע בכל התורה פולה כר"ש סביר לי, אע"ג דר"ש ס"ל דלקרבן בעיני' דוקא פזית, והכא לענין קרבן הוא, אעפ"כ פיון דאכילה דקרא הוא בכל שהוא, והוא נשבע שלא יאכל, א"כ ממילא עבר על שבועתו ומתחייב קרבן והתוס' פירשו דשבועות פיון דהקרבן פא על הלאוולוקה בכ"ש ממילא חייב קרבן נמי בכ"ש ולא ניח' להו לפרש כמו שפירש"י משום דסברי דעיקר לשון אכילה היינו דוקא פזית, וגלי לן הלכה דהא דבעיני' פזית היינו דוקא לקרבן אבל לא למכות: והנה אפ"ש לומר דסברת הר' יקר הוא דמה דאמר ר"ש דלוקה בכל שהוא, אף דאכילה הוא פזית, עכ"ז פאה ההלכה שלוקין בכל שהוא, וכמו לדין דח"ש אסור מן התורה פן הוא לר"ש לענין מלקות, אבל עיקר שיעור אכילה הוא פזית דכזית הוא עיקר החשיבות, ואפ"ש הא דלוקה בכל שהוא היינו משום דאכל' במזיד ואחשבי', וא"כ אפ"ש לומר דאינו אסור ע"י תערוכות כמו חצי שיעור אבל אי אמרינן כמו שפי' רש"י דאכילה דכתיב בקרא היינו בכל שהוא, אלא דאחי ההלכה דלקרבן בעיני' פזית, א"כ פיון דכתיבה בקרא בהדי' בלשון אכילה א"כ הוי כל שהוא לר"ש כמו פזית לדין: והשתא א"ש שפובר הר' יקר כמו שפי' רש"י דהבעי' הוא דאי ר"ע כר"ש סבירא לי, דללקות בכל שהוא, וכ"ת הא הכא לענין קרבן ובקרבן בעיני' פזית.

אף לפ"ז יהי הפירוש בדברי ר"ש דללקות בכל שהוא היינו משום דעיקר אכילה הוא בכ"ש וע"כ אם נשבע שלא יאכל מתחייב קרבן אפי' בכ"ש. דעיקר אכילה הוא בכ"ש.

דאם נפרש בדברי ר"ש דלשון אכילה הוא לקרבן. ואתא הלכה דלוקין אפי' בכ"ש.

א"כ אמאי תתחייב קרבן על כ"ש. ולא ניחא לי' כמו שפירשו התוס' משום דהקרבן פא על הלאו.

דמאי נ"מ. אלא נודאי דעיקר לשון אכילה הוא בכ"ש.

וע"כ מתחייב קרבן. אם נשבע שלא יאכל ולפ"ז כל שהוא לר"ש בלשון אכילה כמו פזית לדין.

וע"כ נדאי דמתחייב אפי' ע"י תערוכות. וע"ז אומר ת"ש ר"ע אומר נזיר ששקרה פתו ביון ויש בה פדי לצרף פזית חייב ואי ס"ד בעלמא כר"ש ס"ל.

(פי' ומנה הטעם מחייב קרבו בשבועה אפי' בקל שהו), וא"כ יספור ר"ע דלשון אכילה היינו בכ"ש כמו שפירש"י, וע"כ פינון שנושבע שלא יאכל מתחייב בקל שהוא. ולפ"ז פל שהוא לר"ש כמו פזית לרבנו.

וע"כ חייב על כ"ש אף ע"י תערוכות: והכי משמע בירושלמי כמו שפי' רש"י דאמרין בירושלמי (רפ"ג דשבועות) מה אנו קיימין אם באומר שבועה שאוכל אכילת תורה אוף ר"ע מודה, ואם באומר שבועה שלא אטעון אף רבנו מודו.

אלא פי אנו קיימין כו' פתר לה כר' עקיבא דאמר קל שהוא אכילה ונ"ל דצ"ל פתר לה כר"ש דאמר כ"ש אכילה. מה מפקא מביניהון שבועה שאוכל כפר זו.

ואכלה חסר קל שהוא על דעתו דר' עקיבא חייב. על דעתו דרבנו פטור.

שלא אוכל כפר זה ואכלה חסר כ"ש על דעתו דר' עקיבא פטור על דעתו דרבנו חייב כו' וא"כ משמע מהירושלמי כמו שפירש"י דלר"ש דלוקה בכ"ש ע"כ הוי כ"ש אכילה, וע"כ מביא קרבו אף בכ"ש. וע"כ אמר מה מפקא מביניהון אם אמר שבועה שאוכל כפר זו.

וחסר קל שהוא כו' דלר"ע חייב. וכן אם אמר שבועה שלא אוכל כפר זה ואכלה חסר כ"ש על דעתו דר"ע פטור והשתא אם הטעם דאכילה דכתיב בקרא הוא בכזית אלא דהלכתא היא דחייב מלקות אפי' בקל שהוא משום דאחשבי'.

וא"כ מה שייף זה אם אכל כפר חסר קל שהוא. אלא ודאי דהטעם משום דלר"ש עיקר אכילה דכתיבה בקרא הוא בכ"ש.

וע"כ פינון דהוי אכילה ע"כ חשוב ג"כ דאם חסר קל שהוא לא הוי קל הפקר: וזהו דוקא למאי דבעי למומר דר"ע כר"ש. אבל לפי מאי דדחי דר"ע כרבנו ס"ל.

ולא פדעת הירושלמי ע"כ איכא למימר כמו שפירשו התוס' וכמו שביארתי בספרי שם דאפי' לר"ש עיקר אכילה דכתיב בקרא הוי בכזית ואתי הלכתא דללקות. אפי' בכ"ש וע"כ פינון דלא הוי אכילה רק מחמת הלכתא ע"כ אינו לוקה.

עלי' ע"י תערוכות. וכמו לדעת הפוסקים דחצי שיעור אינו אסור ע"י תערוכות.

ובזה ניחא לי דלקאורה מבואר בירושלמי (רפ"ג דפסחים) על חמץ פרוור חייב פרת. ועל עירובו סופג את ארבעים, כו' מה אנו קיימין אם פשרנובו חמץ חייב בפרת, אם פשרנובו מצה יוצא בה ידי חובתו בפסח א"ר שמואל כו' תפתר שיש בו חמץ ואין בו פזית כר"ש דר' שמעון אומר קל שהוא למכות, אלמא דלר"ש חייב בכ"ש אף ע"י תערוכות, אבל לפי מה שביארתי דהירושלמי ס"ל למסקנא דר"ע כר"ש, וא"כ ס"ל דעיקר אכילה בכ"ש וכמו שביארתי ע"כ חייב אפי' ע"י תערוכות, אף שיש לדחות דבאמת לר"ש אינו חייב בכ"ש ע"י תערוכות ובחמץ בפסח רבינהו קרא, כמו דאמרין בש"ס דילן בפסחים (ד' מג) קל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי.

וכן בירושלמי שם קל מחמצת לא תאכלו. לרבות כותח הבבלי כו' שיהי' באזהרה יכול יהי בפרת.

ת"ל פי כל אֶכְל חֶמֶץ כו' וע"כ פִּינוּן דְּמַרְבָּה לְקַרְא לְהִיָּתֵר מִצְטָרַף לְאִיסוּר. ע"כ לֹקְה
בכ"ש לר"ש אף ע"י תַּעְרוּבוֹת וְאֶדְרָבָא מִדְּבַעֲיָנָן רִיבּוּי' דְּקַרְא.

מִשְׁמַע דְּבִלְא"ה לֹא אֶמְרִינָן דְּלֹקְה בכ"ש לֹא צָרִיךְ קַרְא לְרִיבּוּי': עכ"פ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים
דח"ש מוֹתֵר ע"י תַּעְרוּבוֹת קֶשֶׁה דא"כ לְמָה לֹא אָמַר הַש"ס הַנ"מ בְּכַזִּית א'. דְּאִי מִיָּגֵז
גִּיזוּ מוֹתֵר דְּהוּי ח"ש ע"י תַּעְרוּבוֹת.

וְאִי מְקַלֵּישׁ קְלִישׁ אֶסוּר, (וְאֶפְשָׁר לומר דאעפ"כ אֶסוּר מִדְּרַבָּנָן). אֲבָל לְפִי מַה שְׂבִיִּאֲרֵתִי
נִיחָא שְׁפִיר דְּלֹא מְצִי לְמִימַר הַנ"מ לְעַנְיָן לְכַתְּחִילָה אִי שְׁרִי דַמְמ"נ אִם לֹא יִפְיֵר הַשְּׁנִי,
בְּטָלָה לִי הַפְּרָה קַמְיִתָּא וְאִם יִפְר הַשְּׁנִי מוֹתֵר לְגַמְרִי, וע"כ א"א לומר הַנְּפִקוּתָא, רַק
בְּשִׁכְבָר אֶכְל וְהִפֵּר הַשְּׁנִי, דְּלִפְלִגָּא הַשְּׁנִי לֹא מְהַיֵּי הַפְּרָה פִּינוּן שְׂכָבָר אֶכְל, רַק מְהַיֵּי לְפִלְגָּא
הֶרְאִישׁוֹן, וע"כ מוֹכְרַח לומר הַנְּפִקוּתָא בְּשִׁכְבָר אֶכְל וְלַעֲנִיָּן מְלַקוּת: אִךְ בְּאַמַּת נ"ל דְּאַפִּי
אִי אֶמְרִינָן דְּחֻצֵי שְׁיַעוּר אֶסוּר אִפִּי לֹא חֻזִי לְאַצְטְרוּפִי, אַעפ"כ בְּהָא דְטַל וּמְטָר, פִּינוּן
שְׁהוּא נִשְׁבַּע דְּנֹקָא עַל שְׁנֵיהֶם, וע"כ מוֹתֵר בְּטַל לְחוּדִי' אוּ בְּמְטָר לְחוּדִי', וְכַמוּ שְׂפַתְב
הַש"ף בִּיּו"ד (ס' רֶלַח סְעִי יוֹד) שְׂפַתְב הַש"ע דְּשַׁבּוּעָה שְׁלֹא יֵאָכְלָה אִינוּ חֲיִיב עַד שְׂיֵאָכְל
כְּנֹלָה, אֲבָל אֶסוּר אִפִּי בכ"ש, וְהַש"ף הַשִּׁיג ע"ז דְּבַמְפְּרָשׁ שְׁלֹא אוֹכְלָה אִינוּ אֶסוּר בַּח"ש,
דְּאִם אֶסוּר עָלְיוּ סְתָם אֶמְרִינָן אַע"ג דְּלַעֲנִיָּן מְלַקוּת לֹא לְקִי אֲלֵא בְּכַזִּית, לְעַנְיָן אִיסוּרָא
אֶסוּר אִפִּי בַח"ש, אֲבָל בְּמְפְּרָשׁ שְׁלֹא יֵאָכְלָה לֹא נִשְׁבַּע אֲלֵא שְׁלֹא יֵאָכְלָה כְּנֹלָה וְדַמִּי
לְמִי שְׁנִשְׁבַּע בְּפִי שְׁלֹא יֵאָכְל כַּזִּית דְּנֹדָאֵי לֹא מְתַסֵּר בַּח"ש.

וע"ש שְׁהִבִּיא רֵאִי מְהָא דְּאִית' בְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף כז) דְּאִם אָמַר תְּחִילָה שְׁלֹא אוֹכְלָה וְהִדֵּר
אָמַר שְׁלֹא אוֹכְל מְחִיב תְּרִתִּי כְּדָרְבָא כו'. וְהַשְּׁתָּא אִם אִית' דְּאִם אָמַר שְׁלֹא אוֹכְלָה אֶסוּר
אִפִּי בכ"ש מִתּוֹרַת ח"ש וַא"כ אִיךְ חֲיִיל' הַשְּׁבֻעָה הַשְּׁנִי' וּמ"ש הַב"ח לְעִיל דְּדַעַת הַטּוֹר
דְּאִף בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְאַכּוֹל פְּחוֹת מְכַזִּית נְבִילָה לֹא חֲיִיל' הַשְּׁבֻעָה.

אִךְ הַתּוֹס' נְסַתְּפָקוּ בְּזָה בְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף כג) וְכַתְּבוּ הֵתָם דְּאַפִּילוּ אִי אֶמְרִינָן דְּשַׁבּוּעָה חָלָה
עַל ח"ש הִיָּינוּ אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא לְאַכּוֹל ח"ש נְבִילָה אֲבָל אִם נִשְׁבַּע לְאַכּוֹל וְדָאֵי דְלֹא חֲיִיל'
וַא"כ אִמְאִי חֲיִיב הֵכָא שְׁתִּימִים כְּמוּ דְתַנּוּן זֹו הִיא שְׁבֻעַת בִּיטוּי שְׁחִיבִין עַל זְדוּנָה מְכּוֹת וְעַל
שְׁגָגָתָה קֶרְבָּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד הָא אִם נִשְׁבַּע שְׂיֵאָכְל לֹא חֲיִיל' וַא"כ לִית' בְּלָאוּ וְהוּ: וְכֵן הָא
דְּאָמַר רַבָּה (שָׁם) שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכְל תְּאָנִים וְעַנְבִּים וְחֹזֵר וְאָמַר שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכְל תְּאָנִים
וְהַפְּרִישׁ קֶרְבָּן וַא"כ אִיךְ חֲיִיל אֶתְאָנִים דְּהָא אֶסוּר בְּתְאָנִים מְחַמַּת חֻצֵי שְׁיַעוּר וְהֵתָם
בְּפִירוּשׁ אִיתְמַר לְעַנְיָן קֶרְבָּן וַא"כ לִית' בְּלָאוּ וְהוּ וּבְשִׁלְמָא עַל הַש"ע לֹא קָשִׁי מִיָּדִי דְּאִיהוּ
אֲזִיל לְטַעְמִי שְׁפִסְק בְּסַעֲיָר ד' כְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּאִם אָמַר שְׁבֻעָה שְׁאֵנְכֵל פְּחוֹת מְכַזִּית
נְבִילָה נְמִי חֲיִיב עַל הַשְּׁבֻעָה דְּחֲיִיל' אֶפְחוֹת מַח"ש אֶפִּילוּ לְעַבּוֹר.

אֲבָל לְדַעַת הַרְשָׁב"א שְׁהִבִּיא שָׁם בְּש"ף וְכֵן דַּעַת הַתּוֹס' דְּלֹא חָל אַח"ש, קֶשֶׁה דְּהָא לִית'
בְּלָאוּ וְהוּ (אִךְ בְּאַמַּת מִשְׁמַע מִהַתּוֹס' דְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף כט) דְּבְשַׁבּוּעָה אִין אֶסוּר חֻצֵי שְׁיַעוּר
כְּלָל שְׂפַתְבוּ שָׁם וּמִשְׁמַע נְמִי דְּאִירִי בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכְל מִשְׁנֵיהֶם מְכָל א' שְׁיַעוּר שְׁלָם
דְּמְפְּרָשׁ טַעְמָא מִיָּגוּ דְּחֲיִילָא שְׁבֻעָה עַל עַנְבִּים חֲיִיל' נְמִי עַל הַתְּאָנִים.

וְאִי בְּחֻצֵי שְׁיַעוּר בְּהָא לֹא שְׁיִיךְ מִיָּגוּ. וְהַתּוֹס' בְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף כג) נְסַתְּפָקוּ בְּזָה.

אָלאַ ונדאידס"ל דבשבוועה אינו אָסור ח"ש פֿלל אָד לַדעת הפּוסקים דח"ש אָסור בַּשְּׁבוּעָה קָשָׁה. אָלאַ ונדאי דְהָא דָאָסור בַּשְּׁבוּעָה בַּחֲצֵי שְׁיַעוּר הֵינּוּ אִם נִשְׁבַּע סֶתֶם שְׁלֵא יֵאָכֵל, אָבֵל אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל כָּל הַכֶּפֶר אוֹ בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל עֲשָׂרָה וְכֵן בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל תְּאֵנִים וְעֵנָבִים בַּיַּחַד דְּנִדְאֵי בְּפָחוֹת מִכֶּפֶר אוֹ בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה וְכֵן בְּתֵאֵנִים לַחֹד אֵינוֹ אָסוּר מִחֲמַת ח"ש (וּא"כ לַעֲגֹן טַל וּמָטָר פִּינּוֹן דֶּהֶפְנוּנָה הִי דְּוָקָא לְשִׁנְיָהֶם בַּיַּחַד א"כ פִּינּוֹן שְׁהוּתָר נִדְרוֹ שֶׁל מָטָר מִמִּיל' הוּתָר בְּטַל מִחֲמַת דֶּהֲנִי ח"ש) וּבָזָה כ"ע מוֹדוֹ דח"ש מוּתָר.

וּכְמוֹ שֶׁפָּתַח הָרֵא"ש (בפ"ג דְּשְׁבוּעוֹת) לַעֲגֹן אִם נִשְׁבַּע שְׁיֵאָכְלָנָה וְנִשְׁרַף מִקְצָתָהּ דְּאֵינוֹ חֵיִיב לְאָכֹל הַשָּׂאָר דְּעַל אֲכִילַת כְּוָלָה נִשְׁבַּע וְאֵין אֲכִילַת מִקְצָתָהּ מוֹצִיאָה מִיַּדֵי אִיסוּר שְׁבוּעָה: אָדָּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּיאַ רֵאִי לְזָה דְּאָפִי' אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכְלָנָה אַפ"ה אָסוּר בְּמִקְצָתָהּ דְּהָא אָמְרִינּוּ בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ח דְּנִדְרִים) וְהִבִּיאוּ הָרֵי"ף וְהָרֵא"ש בַּפ"ק דְּשַׁבָּת נִדְרֵי לְהַתְעַנּוֹת וְשִׁכַח וְאָכַל כְּפִיּוֹת אֵיבָד אֶת תְּעֻנָּתוֹ.

ר' בַּא בְּשֵׁם רַבָּנּוּ דְתַמְנָן וְהוּא שְׂאֵמֵר יוֹם סֶתֶם הָא אָמַר יוֹם זֶה מִתְעַנֶּה וּמְשָׁלִים וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּכִינּוֹן שְׁקִיבֵל עָלָיו לְהַתְעַנּוֹת יוֹם שְׁלָם א"כ פִּינּוֹן שְׂאָכַל א"א לְהַתְעַנּוֹת יוֹם שְׁלָם וּא"כ אֲמַאי אָסוּר בְּמִקְצָתוֹ אִם אָכַל.

וְלְכַאוּרָה ה"ז דּוּמָה לְאִם נִשְׁבַּע שְׁיֵאָכְלָנָה וְנִשְׁרַף מִקְצָתָהּ שְׂאֵינוֹ חֵיִיב לְאָכֹל הַשָּׂאָר וְעַל הִירוּשְׁלַמִי גּוֹפֵא אָפְשָׁר לִיִּישָׁב עַפ"י מַה שֶׁפָּתַח הַמ"ל בְּרַמְבַּ"ם (פ"ה מַה' שְׁבוּעוֹת) שְׁנִסְתַּמַּק בְּנִשְׁבַּע לְתַת לְחִבְיָרוֹ לְיוֹם נּוֹעֵד מְאֵתִים זֹזוּ וּמָטָה יָדוֹ וְאֵין לוֹ כ"א מְנָה אִם חֵיִיב מִפַּח הַשְּׁבוּעָה לְתַת לוֹ מְנָה ע"ש בְּמַה שֶׁרָצָה לְחַלֵּק בֵּין הֵיכָא שֶׁהַשְּׁבוּעָה עַל חֵיִיב הַפְּרַעוֹן הוּא וְכִי הֵיכָא דְחֵיִיב הַפְּרַעוֹן עַל כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה ה"ל חֵיִיב הַשְּׁבוּעָה חֲלָה עַל כָּל פְּרוּטָה אָבֵל בְּנִשְׁבַּע לְתַת לְחִבְיָרוֹ מִתְנָה ר' זֹזוּ אָפְשָׁר דָּאִם אֵין לוֹ מְאֵתִים אֵינוֹ חֵיִיב לִיְתֵן לוֹ פְּלוּם.

ע"ש שֶׁפָּתַח ע"ז וְעֵינּוּ בַּמ"ש מְרוֹן בַּכ"מ הֵכָא בְּפִרְקִין בְּדִין שֶׁלְּפָנֵינוּ שְׁמַדְבְּרִיו יֵשׁ כְּדָמוֹת רֵאִי לְנִדְוֹן שְׁלָנוּ ע"כ: [וְלְכַאוּרָה כְּוֹנְנָתוֹ לְהָא דְנִשְׁבַּע שְׁלֵא לִישָׁן כָּל הַג' יָמִים, אוֹ שְׁלֵא לְאָכֹל כָּל שְׁבַעַת יָמִים שֶׁפָּתַח הַרְמַבַּ"ם ה' כ' וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, נִשְׁבַּע שְׁלֵא יִישָׁן שְׁלֹשָׁה יָמִים, אוֹ שְׁלֵא יֵאָכֵל כָּל שְׁבַעַת יָמִים וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שֶׁהוּא שְׁבוּעַת שְׁוֹא, וְאֵין אוֹמְרִים יַעוּר זֶה עַד שְׁיִצְטַעַר וְיִצוּם עַד שְׁיִצְטַעַר וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ פַּח לְסַפּוֹל, וְאַח"כּ יֵאָכֵל אוֹ יִישָׁן, אָלֵא מִלְקִין אוֹתוֹ מִיַּד מִשׁוּם שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְיִישָׁן וְיֵאָכֵל בְּכָל עַת שֶׁיִּרְצָה וְכָתַב הַכ"מ וּבַפ"ג דְּשְׁבוּעוֹת פָּתַח הָר"ן דְּטַעַמָא דִּישָׁן לְאַלְתֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְבָר שֶׁא"א, דְּבַע"כ יִישָׁן תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים, הִילְכִּי לֹא חֵיִיב לְעָלּוֹ שְׁבוּעָה כָּלֵל, וּבְנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל שְׁבַעַת יָמִים שְׂאֵנִי שְׁזָהוּ יָכוֹל לַעֲמֹד עַל שְׁבוּעָתוֹ שְׁיִהְיֶה קְרוֹב לְהַסְתַּפֵּן, וְאַח"כּ יֵאָכֵל שְׁיַעוּר שְׁיִהְיֶה יָכוֹל לַעֲמֹד עָלָיו כּו', וְל"נ שְׁדַעַת רַבֵּינוּ שֶׁאֵעַפ"י שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַעֲמִיד עַצְמוֹ מִלְּאָכֹל עַד קְרוֹב שְׁיִסְתַּכֵּן מ"מ כְּשֶׁאֵוֹכֵל אֲזִי הָרִי הוּא עוֹבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ, וְנִמְצָא שְׁנִשְׁבַּע עַל דְּבָר שֶׁא"א לְקִיּוּמוֹ, וּמִיָּהוּ בִירוּשְׁלַמִי (פ"ב) מִשְׁמַע כְּדַבְּרֵי הָר"ן דְּגִרְסִינוּ הֵתֵם שְׁבוּעָה שְׁלֵא אִישָׁן ג' יָמִים מִלְקִין אוֹתוֹ, וְיֵשׁ מִיַּד, שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל שְׁלֹשָׁה יָמִים מִמֵּתִינִין לוֹ עַד שְׁיֵאָכֵל וּמִלְקִין אוֹתוֹ מִיַּד ע"כ: וּבְקִאֲמַת אֵין זֶה רֵאִי כָּלֵל דֶּהֵתֵם לֹא חָל מִתְחִילָה עַל כָּל הַשְּׁלֹשָׁה יָמִים וְע"כ פִּינּוֹן שְׁלֵא חָל עַל יוֹם הַשְּׁלִישׁוֹ לֹא חָל גְּמִי עַל שְׁנֵי יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים, דּוּמָה לְהָא דְאָמְרִינּוּ נִדְרֵי שְׁהוּתָר מִקְצָתוֹ הוּתָר כְּוָלוֹ, וּכְמוֹ דְאִיתָא בִירוּשְׁלַמִי (פ"ג דְּשְׁבוּעוֹת) א"ר

יוסי ותשמע מינה הי' לפניו עשרה זיתים של שחוטטה וא' של נבילה ואמר שבועה שאוכל עשרה זיתים אלו, פינן שפטור על הנבילה פטור על השאר אבל בהא דנשבוע ליתן מאתים זוזי שחל השבועה מתחילה, ע"כ איפשר אף שמטה ידו ואין לו רק מנה מתחייב ליתן המנה, אף לפי מה שהביא השעה"מ בהלכות נדרים ראי' מהר"ן דלא אמרינן במי שהי' לפניו שתי בהמות כו' ואמר הרי אלו עולה, דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אלא פשחל מקצתו ושוב הותר ע"י פתח, אמנם אי מעיקרו לא מצא מקום לחול כלל לא אמרינן פינן שהותר מקצתו הותר כולו, ונהביא ראי' מדברי הר"ן דאף שאינו מחויב לפרוע הריבית, אעפ"כ מחויב לשלם הקרן, וא"כ לפי"ז אם חל מתחילה אינו דומה לנדר שהותר מקצתו כו'.

אלא דכיון דאינו יכול להשלים השבועה בכולה אינו חייב במקצתה נמי, וכן הא דאמר בירושלמי (פ"ג דשבועות) א"ר יוסי ותשמע מינה הי' לפניו זיתים של שחוטטה וא' של נבילה, ואמר שבועה שאוכל עשרה זיתים אלו, פינן שפטור על הנבילה פטור על השאר והיינו מטעם שעל הנבילה לא חל בכולו לעבור בקום ועשה, וכמו שפיתבו התוס' בשבועות (ד' כד) וא"כ פינן שאינו יכול להשלים השבועה בכולה, ממילא אין פעולה בקיום מקצתה, וכמו שכתב הרא"ש שאם נשבע לאכול כל הפפר, ונשרף מקצתה אינו חייב לאכול השאר שאין פעולה בקיום מקצת (ומה שלא הביאו התוס' בשבועות (ד' כד) ראי' מהירושלמי הנה דאפי' לדעת הירושלמי לא חייב לכולל לעבור בקום ועשה, הוא משום שאפשר לפרש הירושלמי באופן אחר ומבואר בפורושי על הירושלמי ועוד דאפשר דס"ל כמו שביארתי במ"א דכיון שאגודים זה בזה, ע"כ לא אמרינן דחל ע"י כולל, וכמו שכתב הר"ן בפ"ב דנדרים (ד' יז) גבי שבועה שלא אוכל תאנים וענבים, דס"ל לר"ה דכיון דאתאיניג לא חייב לאין לה מקום כלל שהוא על שניהם נשבע יחד ולא על ענבים בלבד, וה"נ ס"ל דכיון דאינו יוצא ידי שבועתו עד שיאכל עשרה זיתים ע"כ אמרינן בהיפוך דכיון שלא חל על הנבילה לא חל נמי על השאר, ועיין לעיל בתשובה (ס' ד) ועיין בר"ן דנדרים (ד' כו) בד"ה לרבא: אף אפשר להוכיח קצת מהא דנשבוע שלא יאכל ז' ימים, דלקאורה קשה קצת דנשבוע שלא יאכל ז' ימים אמאי לא חל ככולל אע"ג דביום הז' אפשר להסתפן עכ"ז יהא חל ככולל לבטל את המצוה וא"כ אמאי מלקין אותו מיד, אלא ודאי הטעם משום דפ"נ דוחה הפל, וע"כ אע"ג דחל ככולל מ"מ אתי פיקוח נפש ודחי את השבועה, וא"כ זה הדחי? היינו לבתר דחל השבועה ואפשר דע"כ איתא בירושלמי דבשבועה שלא ישן ג' ימים מלקין (אותו וישן מיד ובשבועה שלא אוכל ז' ימים ממתינן אותו עד שיאכל, ומלקין אותו, היינו משום דבשבועה שלא אישן ג' ימים הוי ש"ש מיד, דהא א"א לו שלא ישן ג' ימים אבל בשבועה שלא יאכל ז' ימים, חל השבועה ע"י כולל, אלא דמחמת פ"נ הוא דדחי ע"כ ממתינן לו עד שיאכל ומלקין אותו, אף אעפ"כ לא יתיישב דמ"מ פינן שמלקין אותו אינו מחמת דעובר אח"כ על השבועה, דהא כופין אותו לעבור משום פ"נ, אלא ודאי דמלקין אותו משום דכיון דסוף כל סוף לא יקיים שבועתו, הוי שבועות שווא וא"כ אמאי לא ילקו אותו מיד) ולפי"ז פינן דמחמת דחי הוא א"כ אמאי פתב הרמב"ם דאין אומרים ימתין זה עד שיצטער ולא יהי' בו פח לסבול, אלא מאכילין אותו מיד, אלא דכיון דאינו יכול לקיים ככולו אינו צריך לקיים מקצתו, אעפ"כ יש לדחות בזה נמי שהוא משום דלא חל מתחילה על יום

השביעי מחמת שמ"מ כופין אותו אח"כ לאכול, והגוי כמו שהותר מקצתו הותר פולו]:
עכ"פ לפי מה שפכתב המ"ל דבגנשבע לפרוע החוב.

פינן דהחייב הוא על כל פרוטה ופרוטה ה"נ חלה השבועה על כל פרוטה ופרוטה, וע"כ
אעפ"י שאינו יכול לשלם כל המאנים זוז, אעפ"כ חייב לשלם המנה שיש לו וא"כ בקבל
עליו להתענות יום זה, דאיתא בירושלמי דאם אכל משלים תעניתו, והיינו משום
דהירושלמי סובר, דתענית שעות שמי' תענית, וכמו דאמרין בירושלמי (שם) מילתין
דר"י אמר מתענין לשעות, דר' יוחנן אמר הרני בתענית עד דניחס' פרקון, עד דניחסל
לפרשתי, מילתין דר' יונה אמר מתענין לשעות דר' יונה הגוי בצור ושמע דדמה ברי' דר'
יוסי, אע"ג דאכל גובנא כו' אסקי' צום כל ההוא יומא כו', וע"כ אם קיבל עליו להתענות
יום שלם, הגוי כמו שקיבל עליו על כל שעה להתענות, דתענית שעות שמי' תענית, והגוי
כמו שקבל עליו להתענות כף ונך שעות וע"כאף ששכח ואכל אעפ"כ מחויב להשלים
תעניתו, דהגוי כמו שגנשבע לפרוע החוב, שפכתב המ"ל דאף אם אין לו רק מנה חייב
להשלים משום דעל כל פרוטה ופרוטה גנשבע: ועוד דלפי מה שפכתב הר"ן בפ"ג
דשבועות והביאו הש"ע ביו"ד (סי' רלח ס"ק ז) בפ"ה שם דהא דאמרין בפ"ג דשבועות
(ד כח) דבשבועה שלא אוכל עשר ואח"כ גנשבע שלא אוכל תשע דחייב שתים, דעשר
הוא דלא אכיל, הא תשע מיהא אכיל, היינו בגנשבע על כפרות סתם, דדעתו דוקא למנין
עשרה, וע"כ אמרינן עשר הוא דלא אכיל, הא תשע מיהא אכיל, אבל בכפרות דועות
פגון שאמר עשר אלו אינו חייב אלא אחת, והרי בשבועה הראשונה נאסר בכל אכילה
ואכילה שבהם כמו דאם אמר שלא אוכל מפכר זו, שגאסר בכל אכילה ונאכילה שבו,
וכמו דאמרין בפ"ג דשבועות (ד' פח) אב"ע שלא אוכל, מיגו דמהני לי' שאלה אפזית
בתרא, מהני לי' שאלה אפזית קמא, משום דעל כל פזית וכזית שלו גנשבע, וה"נ גנשבע
על כל אכילה אכילה שבו, ולא הי' פנונתו במה שאמר עשרה על השלמת והמנין של
עשרה, אלא שלא יאכל מעשרה כפרות האלו, ועל כל אכילה שבו גנשבע, וכן כתב הטור
ס' רלח שבועה שאוכל כפר זה מקצתה נמי במשמע שגנשבע על כל פזית וכזית ממנה
לפיכך גשרף מקצתה חייב לאכול המותר, שהרי יוצא בו מידי שבועתו שגנשבע על כל
פזית וכזית ממנו שיאכל: וכה"ג אם קבל עליו להתענות יום זה, פינן שאמר יום זה, לא
נתפנין להשלמת היום, אלא שקיבל עליו להתענות ביום זה דהיינו שלא יאכל בכל שעה
ושעה שבו, וע"כ אעפ"י ששכח ואכל אעפ"כ מתענה ומשלים, דבכל שעה ושעה, עובר
על קבלתו אבל ביום סתם נתפנין לשלימות היום, וביום סתם בלא"ה צריף להתענות
יום אחר אבל ביום זה מתענה ומשלים, וזהו דוקא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס
דילן דאמרין בפ"ק דתענית (דף יב) אמר ר"ח הא דאמרת מתענין לשעות והוא שלא
טעם פלוג עד הערב, וא"כ תענית שעות לחוד לא שמי' תענית, רק באם שלא אכל עד
הערב ואימלה אימלוכי, כמו דאמר התם בתענית, וא"כ אם אמר יום זה ואכל באותו
היום אמאי מתענה ומשלים וא"כ אמאי הביאהו הרי"ף והרא"ש בפ"ק דשבת להאי
ירושלמי, וכן בש"ע הביאו לפסק הלכה בה' תענית סי' תקס"ז סעי' א', אלא ודאי דאף
אם קיבל בפירוש על פולה אעפ"כ מקצתה נמי במשמע: ואפשר לומר דאין מזה ראי',
והוא כמו שפכתב הרא"ש בפ"ק דתענית (דף יב) והביא מה שפסק הרמב"ם דתענית
שעות שמי' תענית, וגם הרא"ש פכתב דלא פליג הירושלמי על הבבלי, דהא דקאמר ר'

יוחנן ור' יונה דמתעניין לשעות לאו לענין תפילת תענית קאמר אלא לענין זה מה שצריך לקיים נדרו דלא תימא דלא מקרי נדר פיון שלא קבל עליו להתענות יום שלם כו', ומקרי שפיר תענית מה שהתענה מקצת היום דלא מקרי מבטל נדרו במה שאכל היום עכ"ל, אלמא דלענין הנדר הוי שפיר תענית שעות שמ' תענית, וע"כ ביום זה התענה ומשלים דהוי כמו שקבל עליו להתענות כל שעה ושעה באומר יום זה וכמו שביארתי, ועוד יש לומר כמו שכתב הר"ן רפ"ח דנדרים (דף ס) וז"ל ומה שנהגו עכשיו בתענית יחיד דלא הוי אלא מצפרא ועד פני אפ"ה לכשתחשוף שרי לי' בלא שאלה ולא גזרינן משום יום א' היינו משום שהדבר ידוע שדינו של תענית כה הוא כו' ומה"ט נמי המקבל עליו להתענות יום א' בשבת, אין מחייבין אותו שיתענה כ"ד שעות דנדאי לתענית שאמרו חכמים נתפונן, דהיינו מקודם שיעלה עמוד השחר עד שתחשוף עכ"ל וא"כ פי אמר יום זה להתענות נדאי דעתו כמו שאמרו חכמים, (דאל"ה הוי צריך מעל"ע ביום סתם, לפי מאי דאיבעי לן שם דאי יום כיום א' דמי), וע"כ בקיבל עליו להתענות ביום זה דעתו כמו שאמרו חכמים שאם ישפח ויאכל ישלים תעניתו: אף אעפ"כ העיקר כמו שכתבתי דלענין זה תענית שעות שמ' תענית שאם שפח ואכל ביום זה משלים תעניתו ודמי קצת להא דאמרינן בשלהי מנחות (דף קח) שור זה עולה ונסתאב, אם רצה יביא בדמיו שנים, ופריף בגמ' והא אמרת רישא שור במנה והביא ב' במנה לא יצא, ומשני שור זה ונסתאב שאני, ופירש"י דכיון דאמר זה ואקריב עולה ונסתאב אזיל לי' נדרי, ותו לא מצי למיקיימי' ואע"ג דאמרינן התם שני שורים אלו ונסתאבו רצה יביא בדמיהו א' ורבי אוסר ואמרינן התם מ"ט משום דה"ל גדול והביא קטן, ואע"ג דנסתאב לכתחילה לא שרי רבי, ולפלוג נמי ארישא, ר' אכולי' מלתא פליג כו', היינו משום דנסתאב ומביא בדמיו, ע"כ סובר רבי דצריך לכתחילה להביא הקרבן כמו שהי' מתחילה אבל הכא שקבל על עצמו להתענות ביום זה ואכל פיון ששאר עדיין תענית שעות צריך להתענות ולא גרע מהא דשור במנה והביא ב' במנה דיצא, פיון דאמר ה"ז ונסתאב וה"נ פיון שאמר יום זה ואכל, אזדא לי' תעניתו'.

וע"כ פיון ששאר עוד תענית שעות צריך להתענות, ועיין במהרי"ט בחידושו ע"ק דשבת (ד' יא) שכתב דביום זה דמי לנדבה שאם מתה או נגנבה, אינו חייב באחריותו, והכא נמי אם אמר יום זה ואכל, איבד תעניתו אבל ביום סתם לנה אדם תעניתו ופורע דכיון דקבל עליו יום סתם ע"כ אם אכל לא אזדא לי' תעניתו, ע"כ צריך ליפרע ביום אחר: וע"כ אפ"ש לומר כמו שכתב הש"ך דבלא יאכלנה אינו אסור בחצי שיעור, דהא פונונתו לא הי' רק על השלימות, וע"כ אינו אסור בחצי שיעור: [ועיין לקמן בח"ב (דרוש ד) במה שביארתי בענין הירושלמי (דרפ"ו דתרומות) במזיד בספיקו בשוגג בנדאי, אמר ר' יוסי הדא אמרה השב מדיעתו חייב קרבן על שגגתו, אמר אני פורש מפזית ואני פורש מחצי זית, אמר רבנן בר חיי' נעשה פאוכל חצי זית בשוגג וחצי זית במזיד, עי"ש שביארתי דזהו דוקא בתרומה לשיטת הירושלמי, דס"ל דכתיב ואיש כי יאכל קודש בשגגה.

עד שתהא כל אכילתו בשגגה אבל בכל האיסורים, אם פורש מפזית, ואינו פורש מחצי זית הוי שגגה עי"ש שהבאתי ראיות הרבה, ומתירושלמי (ספ"א דשבת) ר' אבהו בשם ר"י השוגג בקלב ומזיד בחטאת מתירין בו כו' ומביא קרבן.

תני אין מתעסקים לא בתלבים ועריות המתעסק בשבת פטור בתלבים ובעריות חייב, האיד עבידא הרי אני קוצר חצי גרוגרות וקצר פגרוגרות פטור, הרי אני אוכל חצי זית ואכל פזית חייב, ואלמא דאע"ג דאינו פורש מחצי זית, פיון שלא ידע שהוא פזית חייב בתלב, אלא דבשבת פטור מטעם מתעסק, ובירושלמי (ספי"ב דשבת) וקש"י על דר"ג אלו קצר פגרוגרות שחרית וכגרוגרות בין הערבים בהעלם א' שפא אינו חייב (נ"ל כמו דגריס הק"ע אלו קצר פגרוגרות שחרית וכגרוגרות בין הערבים בשני העלמות שפא אינו חייב פשם שהעלמות חולקות פה לא יצטרפו, פ"א פשם שב' העלמות חולקות וחייב שמים, א"כ אמאי קסבר ר"ג בהפוחב ב' אותיות בב' העלמות א' בשחרית וא' בין הערבים, דר"ג מחייב (וע"ש בק"ע שפכת דלפי הגירס' זו ראי' ברורה למה שפכתו התוס' בשבת (ד' ק"ה) דלא פריש"י דהפוחב שתי אותיו' אחת שחרית וא' בין הערבים, דמייירי שידע בינתיים, אבל בלא ידיעה לא הוי כב, העלמות, ולא כפירש"י שם דכיון דהי' לו שעות לידע ה"ל פבל, העלמות, ונעלם מן הק"ע הירושלמי שהיא יותר ראי' ברורה בירושלמי (ריש פרכות) ראה ב' פוכבים בע"ש וקבר חצי גרוגרות, בשחרית וקצר פחצי גרוגרות ראה שני פוכבים במ"ש וקצר פחצי גרוגרות ממ"נ אם הראשונים יום הן אף האחרונים יום הן, ויצטרף של שחרית עם של מ"ש ויהא חייב על האחרונים, אם האחרונים לילה אף הראשונים לילה ויצטרף של שחרית עם של לילי שבת ויהא חייב על הראשונים, אלמא אף דיש שהות בנתיים לא הוי כב' העלמות ודחוק לאוקמי כר"ג דס"ל דאין ידיעה לח"ש, וגם התוס' הי' להם להביא ראי' זו מהירושלמי) ר' מנא אמר לה כו' טעמא דר"ג תמן אין ידיעה לחצי מלאכה, ודכונת' אין זדין לחצי זית, אכלחצי זית בזדון וח"ז בשגגה מהו שייצטרפו אלמא דאפי' לר"ג מיבעי לי' אם מצטרפות וכש"כ לרבנן, אלא ודאי דיש חילוק אם אוכל חצי זית בזדון, לא מפני שהוא ח"ש, אלא שאוכל ח"ש בזדון פל השיעור שרוצה לעבור על חלב אז אין מצטרפים, דהא על החצי זית לא הוי ש'ב מידיעתו, אבל אם אוכל ח"ש מחמת שהוא רק ח"ש ואינו עובר רק בפעשה, וקיל מעשה כמו שפכתו התוס' בשבועות (ד' כ"ג) אבל אם הי' יודע שיש פאן שיעור שלם וחייב פרת לא הי' אוכל פלל א"כ הוי על פל הכזית ש'ב מידיעתו, וע"כ אמרינן בירושלמי (שם) דחייב, רק בתרומה משום דבעינן לדעת הירושלמי שיהא פולו בשגגה ושם השגתי על א הפמ"ג ע"ש באנרד]: הרי נתבאר דאע"ג דהטעם דח"ש אסור הוא משום דחזי לאיצטרופי כמו דאמרינן ביומא (ד' ע"ד) אפ"ה אע"ג דא"א לאיצטרופי עוד, אעפ"כ פיון דמצד עיקר האישור הוי חזי לאיצטרופי ע"כ אסור ועוד אפשר לומר דמ"מ מדרבנן אסור, ועיין בספרי ע"י סי' י' ויתיישב נמי הא דגדרים (ד' ס"ח) שהבאתי לעיל, ואפ"ל דאפילו בשלא אונקלנה נמי ודוק: סימן יב שאלה אם אסר פל פירות שבעולם עליו על תנאי אי חל הגדר או לא: תשובה תחילה צריף אני להקדים מה שהבאתי בספרי ע"י (סי' כ"ד) ראי' מהתוס' דפ"ב (דגדרים ד' ט"ו) גבי שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו כו' והקשו התוס' והא משועבד לה היכי מצי מדיר לה ותימצו דמייירי באומר קונם תשמישך עלי ושאת נהנית לי לאו דוקא אי נמי שאני הכא פיון שתולה הגדר בדבר שייכול לקיים שפיר חל הגדר אף פשמדירה כשאמר קונם תשמישך עלי, שהרי לא תלה לבית אבי' ולא תאסור והשגתי שם על החכ"צ בתשובה מהתירץ הב' של התוס' דאף דהגדר מצד עצמו,

הוא לעקור השיעבוד, אע"פכ פיון שתלה בדבר שיוכל לקיים שפיר חל הגדר: וראיתי להמ"א (סי' יא) שהוכיח מהתוספת דכתובות (דף עא) דאמרינו התם תנו המדיר את אשתו שלא תטעום א' מכל הפירות יוציא ויתן כתובה בשלמא לרב פאן בסתם פאן במקרש.

וכתבו התוס' וס"ד בדתלה בתשמיש דאמר יאסר הנאת תשמישה עלי אם תטעם מאותו המין ולכאורה למאי כתבו התוס' יאסר הנאת תשמישה עלי משמע דאם אמר יאסר הנאת תשמישי עליה לא הוי חל פיון דמשוועבד לה.

ואמאי הא פיון דתלה בפירות אפשר לה שלא תאכל הפירות וא"כ אינו עוקר לשיעבודא. אלא נדאי דהתוס' סברי כתירוצ' קמא שתירצו בפ"ב דגדרים (דף טו) דאפי' בכה"ג נמי אינו יכול לעקור שיעבודא פיון דגוף הגדר הוא במה שמשוועבד לה.

ועיין במהרש"א שדקדק במה שכתבו התוס' דאמר יאסר הנאת תשמישה עלי אם תטעום מאותו המין דהא אפי' אמר שלא תטעום כל פירות דעלמא נמי הוי חל דהא אפשר לה שלא תשמש וא"כ לא הוי גדר שוא.

ולכאורה אם היינו מדמים הא דאינו יכול לעקור השיעבוד להא דגדר שוא א"כ פיון שהתוס' כתבו דוקא באומר יאסר הנאת תשמישה עלי אע"ג דהוי ע"ת ואפשר לה שלא תעבור על התנאי אלמא פיון שיש בזה לעקור השיעבוד לא חל אע"ג דהוי על תנאי וא"כ ה"נ בגדר שוא פיון שאינו יכול להדירה שתאסור כל פירות שבעולם עלי אע"ג דיכולה לקיים כגון שלא תשמש אעפ"כ הוי גדר שוא וא"כ לפ"ז שפיר כתבו התוס' באומר יאסר הנאת תשמישה עלי אם תטעום מכל אותו המין: ואפשר לומר דהא שכתבו באומר יאסר הנאת תשמישה עלי אם תטעום מכל אותו המין, היינו משום שזהו עיקר הגדר.

ע"כ בעינן שלא יהא לעקור שיעבוד דאל"ה לא חל פיון דאלמיה לשיעבוד ועשאוהו פאלו אוסר דבר של חבירו על חבירו ע"כ לא חל אע"פ שמצד התנאי יכולה לקיים אעפ"כ לא חל. אבל לגבי גדר שוא הוי יכלי התוס' למימר באומר יאסר הנאת תשמישה עלי אם תטעום מכל הפירות שזהו רק בתנאי: ובאמת גם בזה יש סתירות הרבה שכתובות (דף עא) כתבו התוספת בהא דשלא תטעום א' מכל הפירות דלאו בכל הפירות מדיר לה דא"כ לא הוי חז"ל דאי אפשר לה לקיים כו'.

אבל למאי דס"ד דאדרה איהו ותלינהו בתשמיש המטה חל אפילו הדירה מכל הפירות פיון דאפשר לה לאכול וליאסר בתשמיש המטה פי ההיא דשילהי גדרים (דף פט) דאמר תיתסר כל הנאות דעלמא כו' ושרק' טינא שלא יתנה מן העולם אלמא חל הגדר: ש וראיתי להמ"א שכתב בה' גדרים (סי' כט) אבל הא מקלתא מספק' לי' אי אמרינו משעה שגדר הוי גדר שוא ויכול לעבור על תנאו או נימא דאסור לעבור על תנאי כדי דלא להוי גדר שוא.

וגם כתב שם דנדאי אם עבר על תנאו מותר הוא בכל הפירות בלא התנה עכ"ל. וכל סודתו הוא על התוס' דשבועות (דף כט) שכתבו ואומר ר"ת דבגדר לא חז"ל כה"ג אם אסר כל פירות שבעולם עלי בקונם אם יעשה כדבר הזה פיון שאי אפשר לו לקיים או

אם אסר כל פירות שבעולם עליו בלא תנאי וע"כ נסתפק מאימתי הוי שוא אבל זה בנדאי דלאחר שעבר על תנאו הוי נדר שוא ואינו מועיל התרה: ולכאורה קשה על המ"א מהתוס' דגיטין (ד' לה) שהקשו בהא דנדר' (ד' פט) שהוא גברא דאמר תיתסר הנאה דעלמא עלי, אי נסיבנא איתתא עד דלא תגינא הילכת' כו' ואתא רב אחא וששיל' ואנסבי' איתת' ושקמי טינא פדי שלא יתנה מן העולם.

מאי מועיל מאי דשקמי דכי אנסבי' מיד עבר פינון שאין יכול בסוף לקיים ומירצו דדוקא בשעה שנודר אם אי אפשר לו לקיים עובר לאתרי. אבל התם בשעה שנודד יכול הי' לקיים דאפשר לו שלא ישא אשה אע"ג דכי אנסבי' אין יכול לקיים אינו עובר לאתרי עד שיתנה.

אלמא דלדעת התוספת דגיטין ודכתובות דנדר שוא על תנאי לא הוי שוא דהא אפשר לו שלא יעבור על התנאי ע"כ אפילו עבר על התנאי נמי לא הוי שוא ומועיל התרה דהא גבי ההוא גברא דאמר תיתסר הנאות דעלמא עלי אם לא נסיבנא איתת' כו' ואתא רב אחא בר הונא ואנסבי' איתת' פדי שיהי' יכול להתיר וא"כ איך כתב המ"א שאסר לו לעבור על התנאי פדי שלא יהי' נדר שוא: ובאמת יש לתמונה על התוס' דשבועות (ד' כ"ט) שכתבו בשם ר"ת דבנדר לא חייילא כה"ג אם אסר כל פירות שבעולם עליו בקונם אם יעשה כדבר הזה פינון שאי אפשר לו לקיים וכן כתב הרא"ש בכתובות ר"פ המדיר (ד' ע) וז"ל וכן נמי אם אמר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר זה, הי' אומר ר"ת דלא חיייל אע"ג דאפשר לו שלא לעשות דבר ולא יאסרו כל פירות שבעולם עלי, מ"מ פינון שהוציא מפיו כל פירות שבעולם עליו נדר שוא הוא ולא חיייל הנדר כלל, מהא דאיתא בנדרים (ד' פ"ט) שהוא גברא כו', וכתב הרא"ש שם, ואע"ג דאי אפשר לו להיות בלא הנאת עולם לא הוי נדר שוא, דאפשר שלא ישא אשה ולא יאסר, וא"כ דברי הרא"ש סתרי אהדדי וכן התוס' בגיטין (ד' ל"ה) סתרי למה שכתבו התוס' בשבועות לדף כ"ט) בשם ר"ת, ע"כ נ"ל בכוננת התוס' דמה שכתב בשם ר"ת דהוי נדר שוא אם אסר כל פירות שבעולם עליו אם יעשה כו' היינו אם יעשה שייאסר למפרע דאע"ג דאפשר שלא לעשות דבר פלוני ולא יאסר פירות העולם עליו, אעפ"כ פינון דהנדר חיייל מהשתא בפירות העולם, ואם יעבור על תנאו ממילא אסור משעת נדרו נמצא שבשעה שנדר הי' נדר שוא, דהא אסר עליו כל פירות שבעולם וא"כ הוי שוא בשעת הנדר משא"כ התם דלא אסר עליו הנתיי' דעלמא אלא אם ינסוב איתתא, ולא שיהא אסור למפרע ע"כ לא הוי נדר שוא דשוא בעינון שיצא מפיו לשוא, והכא בשעה שיצא מפיו לא יצא לשוא, דהא לא חל הנדר עדיין וא"כ אפשר לו שלא יהא עליו נדר כלל באם שלא יעבור על תנאו, וע"כ אעפ"י שעבר אח"כ ונמצא שהי' שוא מעיקרא ע"ז פתבו התוס' בגיטין (דף ל"ה) והרא"ש בנדרים (ד' פט) דכיון דמעיקרא בשעה שיצתה מפיו לא הוי לשוא, ע"כ אפי' אם עובר על תנאו מצי להתיר לו נדרו, פינון דמעיקרא לא הי' לשוא וכמו דאיתא בנדרים (דף ע"ט) אל מא דאמרה קונם פירות העולם עלי אם ארסן, למה לה הפרה לא תירסן ולא ליתסרן פירות העולם עלי, וע"ש בר"ן שהקשה דהא אמר רב יהודה לעיל בנדרים (דף י"ד) קונם עיני בשניה היום אם אישן למחר, אל ישן היום, דחיישינו שמה ישן למחר דבתנאי לא מוזהיר, וה"נ אית לן למיחש דילמא רחצה מהשתא ואתסרן פירות העולם עלי, לאו קושין' הוא דאם אמרה קונם פירות העולם עלי

מהיום כו' אבל כיון שתלתה באם אין במשמעותו' שתחול נדרה אלא לאחר שתעבור על תנאה, אלמא אפי' פירות העולם דנהה נדר שו' אעפ"כ כיון שאין חל אלא לאחר שתעבור על תנאה לא הוי נדר' שו': ומעתה לא קשה מידי על המ"א מהא שהקשיתי דהתם אינו חל אלא לאח"כ, וע"כ לא הוי נדר שו' ואפי' עבר על התנאי נמי לא הוי שו' כמו שכתבו התוס', והא שנסתפק המ"א היינו באם אוסר למפרע, ואז הוי נדר שו' לפי מה שכתב ר"ת דבאוסר כל פירות שבעולם אם יעשה כו' הוי שו' וע"כ נסתפק מאימתי הוי שו' אם מיד משעה שגדר או לאח' שעובר על תנאו ואגלאי מילתא למפרע שהי' שו' ואינו מועיל התרה, וא"כ אסור לו לעבור על התנאי כדי שלא יהי' נדר שו', ואם עבר מותר בכל הפירות בלא התרה, [אח"כ ראיתי לא' מהאחרונים שעמד על סתירת דברי התוס' והרא"ש וחילק ג"כ בין אם חל למפרע או אם חל על להבא, דבאם חל למפרע הרי אסור מעכשיו בכל פירות שבעולם כמו דאמרנו בגיטין (דף י"ד) אל ישן היום שמו' ישן למחר, וע"כ הוי שו', אבל לא ניחא לי דכיון שהוא רק מדרבנן ע"כ לא נק' מחמת זה נדר שו' שלא יועיל התרה, ויהא מותר לעבור, כמו שהארכתי בזה לעיל (סי' ד') בענין מה שכתב הלח"מ פ"ג מה' נדרים ה"ט הביא דעת השואל מהרשב"א בתשובה, והובא בב"י סי' רל"ט בענין המתענה בשבת ע"ש אלא דהעיקר תלוי אם בשעה שיצא מפיו הי' לשו', וכמ"ש]: עכ"פ מהתוס' דכתובות (דף ע"א) מוכח דדוקא באומר יאסר הנאת תשמישו עלי אם תטעם מאותו המין, אבל באומר יאסר הנאת תשמישו עלי' אע"ג דהוי על תנאי נמי לא מהני, אלמא דאינו יכול לעקור השיעבוד אפי' ע"י תנאי, היפוך מה שהוכחתי מהתוס' דנדרים (דף י"ד), אף מהתוס' רפ"ז דכתובות מוכח דסברי דכול לעקור השיעבוד ע"י תנאי, כיון דאפשר לה שלא תעבור על תנאי, שכתבו בכתובות (דף ע') על הא דפריה וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה והקשו התוס' ולוקמי כגון דתלינהו למזונות בתשמיש המטה דאמר יאסר תשמישו עלי אם אזונה, וכן הקשו התוס' אח"כ וליכא למימר כגון דאמר יאסר הנאת תשמישו עלי מעכשיו אם אזונה כו' וכתב המהרש"א דאין להקשות מאי קוש'י' בהא דאז אסורה ליהנות דא"כ שפיר פריה וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כו' להפקיע שיעבודה לאסור לה הנאה מיני, דיש לומר כיון שעיקר הגדר שהיא איסור תשמיש עליו לית לה שיעבוד עליו באומר יאסר תשמישו עלי חל הגדר שפיר, וממילא תאסר בהנאה ליכא למיפרה כו' הא מפקעי לה לשיעבודא, אלמא אע"ג דעוקר לשיעבודה, אעפ"כ כיון דהוא אונן עוקר ממש לשיעבודה אלא ע"י שאומר יאסר הנאת תשמישו עלי ליכא למפרה בה, הא עוקר לשיעבודה, וא"כ משמע מדברי התוס' דכול לעקור השיעבוד ע"י תנאי:.

ויש לחלק כמו שחילקתי לעיל גבי נדרי שו' דיש נ"מ בין מה שהוא בעיקר הגדר דבעיקר הגדר אינו יכול לעקור שיעבודא אף ע"י תנאי וע"כ כתבו התוס' בכתובות (דף ע"א) וס"ד בדתלה בתשמיש דאמר יאסר הנאת תשמישו עלי, אם תטעום מאותו המין, אבל באומר יאסר הנאת תשמישו עלי' לא מהני אף ע"י תנאי, משום דבעיקר הגדר עוקר השיעבוד אבל בכתובות (דף ע"א) דקאמר יאסר תשמישו עלי אם אזונה א"כ עוקר השיעבוד דמזונות ע"י תנאי, וזה יכול לעקור, וכן בגדרי שו' שכתבו באומר יאסר הנאת תשמישו עלי אם תטעם מאותו המין ודקדק המהרש"א דאמאי לא כתבו אלא תטעום מכל הפירות כיון שהוא ע"י תנאי, אע"ג שהתוס' כתבו הנאת תשמישו עלי, ולא

הנאות תשמשי עליה, אע"פ שהיא ע"י תנאי, דבעיקר הנדר לא מהני תנאי אף מהרא"י שהביאו התוס' בכתובות (דף ע"א) מההוא דשיליה נדרים (דף פ"ט) שהוא גברא דאיתסר הנגייתי דעלמא אי נסיבנא איתתא כו', אלמא אע"ג דהנדר הי' בנדר שוא, אפ"ה לא הוי נדר שוא דאפשר לו שלא ישא אשה ולא יאסר כמו שכתב הרא"ש שם וכבר ביארתי החילוק שבנדרי שוא ע"י תנאי: ולסתירת דברי התוס' אפשר שתלוי בב' התירוצים של התוס' דנדרים (דף יד), עוד הי' נראה לי לומר כמו שבארתי בספרי ע"י (סי' כד) על שהקשה הר"ן ב"ב דנדרים (דף יד) האומר לאשה קונם שאני משמשך ה"ז בלא יחל דברו.

ופרי' בגמ' והא משתעבד לה והקשה הר"ן דמאי קשי' לי הא אמרינן ב"ב אע"פ (דף נט) דקונמות קדושת הגוף ומפקיע מידי שיעבוד ומירץ הר"ן דכי היכי דאמרינן ה"נ אלמוה לשיעבודא דבעל, ה"נ אלמוה לשיעבודא דאשה והרא"ש כתב דכיון שמשועבד לה שחייב בעונתה האיה יכול להפקיע שיעבודה, דהוי כמו אוסר פירות חבירו על חבירו ולכאורה אמאי לא דקדק כמו שדקדק הר"ן דמאי פרי' הגמ' הא קונמות מפקיע מידי שיעבוד.

וכתבתי שם דהרא"ש אזיל בשיטת התוס' בגיטין (דף מ) דהא דאמרינן דקונמות מפקיע מידי שיעבוד, היינו דוקא אם אפשר לסלוקי בזווי, וע"כ מפאן ולהבא הוא גובה. דכיון שחל שעה אחת ע"כ מפקיע מידי שיעבוד והקשו התוס' מהא דאיצטלא דמילתא דהא ה"נ לא אפשר לסלוקי בזווי ע"ש וע"כ כיון שאין קונמות מפקיע מידי' שיעבוד אלא אם ביזו לסלוקי בזווי לא הי' קשה לי להרא"ש עלמה דפרי' והא משתעבד לה.

דאע"ג דקונמות מפקיע מידי שיעבוד היינו דוקא דיכול לסלוקי בזוי ** (בזמן הגז דנינים פאלה נהגין ע"פ דינא דמלכותא.) ** דכיון שהגוף שלו משועבד ואינו יכול לסלוקי בזוי לא אמרינן דקונמות מפקיע מידי שיעבוד ע"ש.

וע"כ בתוס' פתוב' (דף עא) דמירי לענן תשמיש אינו יכול לעקור אפי' ע"י תנאי משא"כ בכתן' (דף ע) דמירי לענן מזונות יכול לעקור ע"י תנאי: ובזה יתיישב מה שהקשה המ"ל על מה שהקשה הר"ן על הרמב"ם שכתב המדיר את אשתו מליהנות לו כו' ממתנין לו שלשים יום.

וכתב הר"ן ע"ז ודבריו תמוהים בעיני הרבה דהא בגמרא אמרינן בהד"ל דלא מצי מדיר לה אלא באומר צאי מעשה ידיה במזונותיה. אבל סתמא לא אמרינן נעשה כמו שאומר כו' ונ"ל שהביאו לומר כך משום דלא אפשר דאלמוה רבנן לשיעבודה דידה, וכתב המ"ל דלשיטה זו קשה שהרי כתב רבינו לקמן בפ"ד מהי א' ונ"ל האומר לאשתו תשמשי אסור עליה לא אמר כלום שהרי משועבדה, ואם איתא דלא אלמוה רבנן לשיעבודא דידה גבי קונמות אמאי כתב דלא חזייל נדרא כו', ולפי מה שבארתי אפשר לומר דבתשמיש כיון דגופו משועבד לה ולא שיהי' הא דלסלוקי כו', א"כ מן הדין אין קונמות מפקיעין מידי שיעבוד כמו שכתבו התוס' ולא אצטרף טעמא דאלמוה לשיעבודא אלא במזונות דיכול לסלוקי בזווי.

אף לשיטת ה"ר"ן דב"קל מקום אמרינו דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד לא יתנישב זה: ועוד אופשר לומר כמו שראיתי בס' אבני מילואים (סי' עב) דבאומר קונם תשמישי עליה, פינו דגופו משועבד להמצנה לא חל הנדר.

דכל הטעם דהנדר חל לבטל את המצנה, הוא משום דחל על החפץ, והחפץ אינו משועבד להמצנה, אבל הכא שאומר לאשתו תשמישי עליה אסור והמצנה רמי' על גופו, וא"כ איך יכול לאסור גופו בקונם אף שכתב שזהו דוקא לדעת הרמב"ם דהמדיר עובר בלאו, וא"כ עיקר הלאו על המדיר, ע"כ אינו יכול לאסור גופו בקונם, אבל לשיטת ה"ר"ן ושאר הפוסקים דהנדר עובר בלאו, א"כ יכול לאסור גופו בקונם: ולי נראה דאפ"ל לדעת הפוסקים דהנדר עובר, אעפ"כ אינו יכול לאסור גופו בקונם מחמת שהוא בעצמו משועבד להמצנה, וא"כ איך יכול להפקיע את המצנה.

אפי' בלאו טעמא דשיעבוד, ואפ"ל לא אלמויה לשיעבודא אף מטעם דבאופן זה אפי' בנדרים נמי לא חל לבטל את המצנה, ויש לי להביא ראי' ממה שכתבו התוס' במכות (דף טז) אלא אונס בטלו ולא בטלו היכי משפחת לה כו' ומשני כגון שהדירה ברבים וכתבו התוס' שם כגון דאמר קונם תשמישי עלי.

ולכאורה אמאי לא מיירי אפי' באומר תשמישי עליה. דהא נדר חל על המצנה.

ואלמויה לשיעבודא לא שייך הכא דהא עדיין לא פנסה. וא"כ ליכא רק מצנה דולו תהי' לאשה ונדר חל לבטל את המצנה, וא"כ אמאי כתבו התוס' דמיירי דוקא באומר קונם תשמישי עלי, הא יוכל להיות אפי' באומר תשמישי עליה, אלא ודאי דהטעם משום דכל עיקר הנדר חל לבטל את המצנה היינו משום דחל על החפץ והחפץ אינו משועבד להמצנה אבל אם אומר קונם תשמישי עליה והגוף משועבד להמצנה אינו יכול להפקיע המצנה אפי' ע"י נדר.

וא"כ מוכח מזה דאינו יכול לבטל המצנה אפי' ע"י נדר באומר קונם תשמישי עליה. אע"ג דהתוס' סברי פשיטת ה"ר"ן בנדרים (דף טו) דהנדר עובר, כמו שמוכח בנדה (דף מו) שכתבו אהא דמשני התם בהקדוש הוא ואכלו אחרים, דהאחרים לוקים וכתבו דבשבועה לא יתנישב זה.

דבשבועה אינו עובר אלא הוא בעצמו אלמא דבנדר ניחא הא דאחרים לוקים. אלמא דהתוס' סברי פשיטת ה"ר"ן דהנדר עובר, ואפ"ה אינו יכול להפקיע את המצנה, ע"י שאומר קונם תשמישי עליה: ועוד יש לי להביא ראי' מהתוס' דסוף נזיר (דף סב) דאיתא התם למה רבו צריף לכפותו לנזירות, וא"צ לכפותו לנדרים, וא"צ לכפותו לשבועות וכתבו התוס' דפי' הר"י משום דאמר בפ"ק דנזירות חל ואפ"ל על דבר שאין הרשות בידו כגון דאמר שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר דדרשינו לאסור יין מצנה פנין הרשות כו' עכ"ל, והנה לכאורה דברי התוס' תמוהים, דהא נדרים נמי חלים על המצנה, וא"כ חז"לי נמי על דבר שאינו ברשותו, ואמאי א"צ לכפותו לנדרים אלא ודאי דבנדרים היינו דוקא משום דחל על החפץ והחפץ אינו משועבד להמצנה, אבל באומר קונם תשמישי עליה, אינו חל לבטל את המצנה משום דחל על הגוף, והגוף משועבד להמצנה.

משא"כ באומר הרניני נזיר אע"ג דחל על הגוף והוא נשבע לשנות יין, וא"כ גופו משועבד להמצנה אעפ"כ אמרינו בפ"ק דנזיר (דף ד) לאסור יין מצנה פנין הרשות, אלמא דדעת התוס' גמי דבאומר קונם תשמישי עליה אינו חל בלא טעמו דשועבד רק משום דאינו חל אפי' בנדר לבטל את המצנה וקא דקאמר בנדרים (דף יד) הטעם משום דאלמוהי לשועבדא היינו משום דאי משום מצנה הי' חל בכולל שארי הנאות.

אבל מטעמא דמשועבד אינו חל אפי' בכולל, וכמו שהוכחתי בספרי עמק יהושע (סי' כד): [ואגב ראיתי להביא מה שראיתי בס' אבני מילואים (ס' כח) הביא מה שפכתב הרשב"א בחידושו לנדרים.

(דף טו) וזה לשונו ומיהו אפתי קשי' לי אפי' לאוקימתא דאוקימנא באומר הנאת תשמישה עלי דהא מצנה הוא, ומצנה לאו ליהנות נתנו, ותיגרץ דמצנה אינו אלא מחמתה, ולא מחמתו, ומשום דאשתעבד לה, וכיון דאמר הנאת תשמישה עלי ומחמת נדרו פקע שיעבדא מני', אין פאן מצנה המחייבת כו' עיי"ש והקשה בס' א"מ מהא דאמרינו במכות (דף טז) אלא אונס ביטלו ולא ביטלו היכי משפחת לה, ומשני בגון שהדירה ברבים, ועיי"ש בתוס' דמייירי באומר קונם תשמישה עלי, וכתב הא"מ דלפי מ"ש הרשב"א דבקונם תשמישה הי' מותר הנאת גופו, ומשום דלאו ליהנות נתנו, אלא משום דמשועבד לה.

וגבי אונס לא שייך שיעבד. רק מצנה דולו תהי' לאשה, וכמו דפריה בפ' אלו נערו (דף מ) על הא דקאמר באשה שאינה ראוי' לקיימה ולית עשה ולידחי ל"ת.

משמע דהוא משום מצנה דילי', ולא משום שיעבדא עיי"ש עכ"ל ודבריו תמוהים דהא שהקשה הרשב"א היינו משום דמשני באומר הנאת תשמישה עלי, וע"כ הקשה אף דנדרים חלים על דבר מצנה עכ"ז מצות לאו ליהנות נתנו ואין זה בכלל הנאה, וכמו דאיתא בנדרים (דף ט') אמר אב"י הא דאמר הנאת סנפה עלי כו' אמר רבא וכי מצות ליהנות נתנו, אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סנפה עלי כו', ולא הנאת סנפה, וע"כ חל אף על דבר מצנה נמי וע"ש בר"ן דרבא לאו אטעמין דאב"י מקשה כו' אלא אלישנא עיי"ש אבל התוס' פתבו דאמר קונם תשמישה עלי ולא על ההנאה ע"כ חל, דנדרים חלים על דבר מצנה נמי וניחא שפיר דבאומר קונם תשמישה עלי חל עלי לגבין, שהיא אינה משועבדת להמצנה דהא אי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה ואף דמצנה אינה בכלל הנאה הא לא אמר בלשון הנאה וצ"ע בהא דאמרינו ביבמות (דף קיא) הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה ב כופין אותו שיחלוץ לה ויש ליישב ודו"ק]: אף לפי מה שביארתי תחילה לחלק בין הא דאפשר לסלוקי בזווי ע"ז אמרינו דקונמות מפקיעין מידי שיעבד ובין היכא דאי אפשר לסלוקי בזווי, ולפ"ז הי' אפשר לומר דגבי תשמיש אינו יכול להפקיע שיעבודה אפי' ע"י תנאי כגון שיאמר לה יאסר הנאת תשמישי עליה אם תאכל מאותו המין, דכיון דהגוף שלו משועבד ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו כמו שכתב הרא"ש בפ"ב דנדרים (דף יד) וע"כ אינו יכול לאסור דבר שאינו שלו על חבירו אפי' בתנאי, פיון שאינו שלו ממש משא"כ במזונות של האשה דקונמות מפקיעין מידי שיעבד, דהא יכול לסלוקי בזווי, אלא דאלמוהי לשועבודה דאשה, וע"כ פיון שאינו עוקר ממש לשועבודה אלא ע"י תנאי וביכולתה שלא לעבור על התנאי, ע"כ יכול

לְאֶסֶר: וְהִשְׁתָּא אִישׁ דְּהַתּוֹס' דְּכַתְּנֻבּוֹת (דף ע) דְּמִיָּרִי בְּמִזְנוֹת וּע"כ פִּינּוֹן דְּקוֹנְמוֹת מְפָקִיעִין מִיָּדִי שְׁיַעְבּוּד, אֲלָא דְאֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּדָא ע"כ יְכוּל לְעַקּוֹר ע"י הַתְּנַאי, פִּינּוֹן דְּתִלְיָנְהוּ לְמִזְנוֹת בְּתַשְׁמִישׁ הַמְּטָה דְאָמַר יֶאֱסֵר הַנְּאֵת תַּשְׁמִישָׁה עָלֵי אִם אָזוּנָה, מִשָּׂא"כ בְּתַשְׁמִישׁ, אִינוּ יְכוּל לְאֶסֶר אִפִּי ע"י תְּנַאי, פִּינּוֹן דְּאִין קוֹנְמוֹת מְפָקִיעַ כּו' מַה מְהִי תְּנַאי, וְהֵתָם הוּא מְשׁוּם דְאֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּדָא, וּע"כ אִם תְּלָה בְּתַנַּאי, אִין צְרִיךְ לְאֵלֶם הַשְׁיַעְבּוּד דְּהָא בִּיכּוּלְתָּהּ שְׁלָא עֲבֹר עַל תְּנַאי: וּבְזָה הִי מְתִיבָא מַה שְׁהוֹכִיחַ הַמ"א, מְהָא דְאָמְרִינּוּ בְּכַתְּנֻבּוֹת (דף עא) הַב"ע פְּגוֹן דְּתִלְיָנְהוּ לְקִישׁוּטִי בְּתַשְׁמִישׁ הַמְּטָה דְאָמְרָה יֶאֱסֵר הַנְּאֵת תַּשְׁמִישָׁה עָלֵי אִם אֶתְקַשְׁט כּדַר"כ, דְאָמַר ר"כ הַנְּאֵת תַּשְׁמִישִׁי עָלֵיךְ כּוֹפָה וּמִשְׁמַשְׁתּוּ כּו' דְּמִשְׁמַע דְאֶפִּי בְּתוּלָה נִדְרָה בְּתַנַּאי לֹא חֲיִיל כָּל שְׁהוֹאֵלְהַפְקִיעַ שְׁיַעְבּוּדָא (וכה"ג הוֹכַחְתִּי בְּסַפְרֵי (ח"א סי' כד) מְהִירוּשְׁלָמִי פ"ב דְּנִדְרִים א"ר מְנָא בְּשִׂאָמְרָה קוֹנָם הַנְּיָיְתִי עָלֵיךְ אִם אֶרְחֵץ כּו' וּפְרִיךְ וְיִכּוֹף לֹא כֵן אָמַר רַב הוּנָא הַנְּיָיְתוּ עָלֵיךְ כּוֹפָה וּמִשְׁמַשְׁתּוּ, אֲלַמָּא אַע"פ שְׁתַּלְתָּה בְּרַחֲצָה אַפ"ה כּוֹפָה אוֹתָהּ וְאִינָה יְכוּלָה לְעַקּוֹר הַשְׁיַעְבּוּד, וְהַמ"א תִּירֵץ דְּהֵתָם פִּינּוֹן שְׁבִינְדָה לְהַפְקִיעַ הַשְׁיַעְבּוּד, דְּהָא בְּיָדָה הוּא לְבַטֵּל הַתְּנַאי וְלִיָּאֶסֶר א"כ נִמְצְאָת אִיְהִי מְפָקַעַת שְׁיַעְבּוּדָה בַּע"כ אֲבָל לְפִי מַה שְׁבִינְדָתִי, דְּגַבִּי תַשְׁמִישׁ פִּינּוֹן דְּבָלָא טַעְמָא דְאֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּדָא אִינָה יְכוּלָה לְאֶסֶר אִפִּי בְּתַנַּאי מִשָּׂא"כ בְּהַפְקַעַת מִזְנוֹת דְאֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּדָא וּע"כ פִּינּוֹן דְּתוּלָה בְּתַנַּאי לֹא אֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּדָא: וּבְזָה הִי מְתִיבָא מַה שְׁהִבִּיא רַאִי מְהָא דְאִית' בְּנִדְרִים (דף סו) הַהוּא דְאָמַר לְדְבִיתָהּ קוֹנָם שְׂאִי אֶת נְהִינִית לִי עַד שְׁתַּטְעֵמִי תְּבַשִּׁילָךְ לַר"י וְלַר"ש כּו' אֲלַמָּא דִּיכּוּל לְהַפְקִיעַ הַשְׁיַעְבּוּד ע"י תְּנַאי דְּהֵתָם מִיָּרִי בְּשִׂאָר הַנְּאֹת חוּץ מִתַּשְׁמִישׁ וּכְמִש"כ הַתּוֹס' ר"פ הַמְדִיר (דף ע) דְּלִיְהִנּוֹת לּוֹ לֹא מִשְׁמַע אֲלָא מִזְנוֹת וּבִירוּשְׁלָמִי (פ"ז דְּכַתְּנֻבּוֹת) הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שְׁלָא תֹאכַל בֵּא' מִכָּל מִינֵי פִירוֹת כּו' וְיֵשׁ אָדָם שְׂמִדִיר אֶת חֲבִירוֹ מִחַיִּים.

אֲלָא כְּשִׂאָמַר לָהּ אִם תֹּאכְלִי מִחֶפֶץ פְּלוּנִי תִּהְיֵא אֶסְוֵרָה מְנַכְסִיו (כצ"ל וְכֵן פְּתַב הָרַא"ה אֲלַמָּא דִּיכּוּל לְאֶסְרָה מְנַכְסִיו עַל תְּנַאי) אָף מְהִירוּשְׁלָמִי אִין רַאִי דַס"ל מִזְנוֹת הַבַּעַל דְּרַבְּנָן וּע"כ יְכוּל לְהַפְקִיעַ כְּמוֹ דְּפְרִיךְ בִּירוּשְׁלָמִי (ר"פ הַמְדִיר) תַּמָּן תַּמָּן הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמְּטָה וְכֹא אֶת אִשְׁתּוֹ הַמְדִירָה מְגוּפּוֹ.

בְּרַם הֵכָא בְּמִדִירוֹ מְנַכְסִיו. (וְזָהוּ כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי ר"ת דְּלִיְהִנּוֹת לּוֹ לֹא מִשְׁמַע אֲלָא מִזְנוֹת) וְיֵשׁ אָדָם נוֹדֵר שְׁלָא לְפָרוּעַ חוּבּוֹ כּו' כַּמ"ד אִין מִזְנוֹת הָאִשָּׁה מַד"ת וּע"כ יְכוּל לְיֶאֱסֵר עָלֵי מִזְנוֹת: אָף עַכ"ז אִינוּ מְתִיבָא דְאֶפִּי בְּמִדִירוֹ מְהִירוֹתָו לֹא אִיִּצְטְרִיךְ לְטַעְמָא דְאֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּד' דְּהָא כָּל הַטַּעַם דְּקוֹנְמוֹת מְפָקִיעִין מִיָּדִי שְׁיַעְבּוּד הוּא כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס'פ' בְּגִיטִין (דף מ) וְהֵכָא פִּינּוֹן שְׂאוּסֵר הַנְּאֵתוֹ עָלֵיו א"כ אוֹסֵר כָּל הַנְּאֵתוֹ וַא"כ לֹא יְכוּל לְסְלוּקִי בְּזוּזִי.

וְאַפ"ה כְּתָבוּ הַתּוֹס' שֵׁם דְּהָא דְּפְרִיךְ בַּר"פ הַמְדִיר (דף ע) וְכִינּוֹן דְּמִשְׁוֹעָבֵד לָהּ כָּל כְּמִינָה דְּמִפְקַע לְשְׁיַעְבּוּד' הוּא מִטַּעַם דְאֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּד' דְאִשָּׁה ע"ש. וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹס' בַּב"ק (דף צ) בְּהָא דְּפְרִיךְ בַּר"פ הַמְדִיר (דף ע) וְכִינּוֹן דְּמִשְׁוֹעָבֵד לָהּ כּו' הוּא מִטַּעַם דְאֶלְמוּהָ לְשְׁיַעְבּוּד' וְאֶפְשָׁר פִּינּוֹן דְּחִיּוּב מִזְנוֹת מְתַחֲיִיב בְּכָל יוֹם הָוִי כְּמוֹ שְׁקָדָם הַנְּדָר לְשְׁיַעְבּוּד וּע"כ בְּעִינּוֹן לְטַעְמָא דְאֶלְמוּהָ.

ועוד אֶפְשֶׁר דְּכַוְנָנְתוּ דְּנִקְא לְהִנָּאת מְזוּנֹת אוּ כְּמוּ שְׂכַתְבְּתִי בְּסַפְרֵי ע"י (ח'י יא) כְּמוּ דְּאִית' בְּיְרוּשְׁלַמֵי דְּמַטְלִטְלִין יְכוּל לְהִבְרִיחַ. וּבְזֵה מְתִינִישְׁב מַה שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' בּ בְּגִיטִין (ש"ם) מְהָא דְּאִיֶּצְטְלִית.

וְעֵינִן בַּט"ז בְּיו"ד (ס'י רלד ס"ק מג) שְׁחֹלֶק ג"כ כַּה"ג וְכַתֵּב דְּכַמְעָשָׂה יְדִי אֶמְרִינֵן דְּיִפְר מִשׁוּם שְׁמָא יִגְרָשְׁנָה וְתִהְיֵא אֲסוּרָה לְחַזוֹר דְּהָא הִיא יְכוּלָה לִיתָן דְּמִים בְּעַד מַעְשָׂה יְדִיהָ וְעוֹד שְׂיִכּוּלָה לֹאמַר אִינִי נִיזְוֹנִית וְאִינִי עוֹשָׂה.

וְע"כ בְּעֵינֵן לְטַעְמֵי דְּאֶלְמוּהָ לְשִׁיעְבוּדָא וְע"כ פִּינֵן שְׁחַל מִיָּד אֶלָּא דְּאֶלְמוּהָ לְשִׁיעְבוּד' ע"כ יִפְר שְׁמָא יִגְרָשְׁנָה וְתִהְיֵא אֲסוּרָה לְחַזוֹר. מִשָּׂא"כ גְּבִי תִשְׁמִישׁ דְּגוּפָה מְשׁוֹנְעָבֵד וּמְדִינָא לֹא חָל ע"כ אִינָה יְכוּלָה לְאַסְוֹר אַח"כ מִשׁוּם דְּאִין אָדָם מְקַדִּישׁ דְּשִׁלְב"ל וְכֵן פְּתַב הַמ"א ה' נְדָרִים (ס'י כא) עַל מַה שְׂכַתֵּב הַרְמַב"ם ו"ל בְּפִי"ב מַה נְדָרִים שְׂכַתֵּב שְׁהִאֶשָּׂה שְׂאֶמְרָה לְבַעֲלָה הִנָּאת תִּשְׁמִישֵׁי אֲסוּרָה עָלֶיהָ א"צ לְהִפְרָה הָא לְמַה זֶה דּוֹמָה לְאוֹסֵר פִּירוֹת חֲבִירוֹ עַל חֲבִירוֹ וְאַח"כ פְּתַב אֶמְרָה יִקְדְּשׁוּ יְדֵי לְעוֹשֵׂיהֶם.

אוּ שְׂנִדְרָה שְׁלֵא יִהְיֶה מַמְעָשָׂה יְדִי אִינוּ נְאַסֵר בְּמַעְשָׂה יְדִי מְפָנִי שְׂיָדִי מְשׁוֹנְעָבֵדִין לוֹ אַע"פ שְׂאֶמְרוּ הַקְדָּשׁ מְפָקִיעַ מִיְדֵי שִׁיעְבוּד חֲכָמִים עָשׂוּ חִיזוּק לְשִׁיעְבוּד הַבְּעַל מְפָנִי שְׁהוּא מְדַבְרֵיהֶם ע"כ מְשַׁמַּע דְּגְבִי תִשְׁמִישׁ א"צ לְטַעְמֵי דְּעָשׂוּ חִיזוּק אֶלָּא דְּמְדִינָא אִין קוֹנָם מְפָקִיעַ דְּהוּי כְּמוּ אוֹסֵר פִּירוֹת חֲבִירוֹ עַל חֲבִירוֹ ע"ש: וְעוֹד אֶפְשֶׁר לֹאמַר דְּאֶפְּלוּ לְפִי מַה שְׂכַתֵּב הַר"ן בְּנְדָרִים (דָּף פו) דְּקָאֵר הֵתָם מִי דְּמִי שְׂדָה בְּיָדָה לְפָדוּתוֹ אֶשָּׂה בְּיָדָה לְהַתְּגַרְשׁ.

וְכַתֵּב הַר"ן דְּמְקָשֵׁי הֵכָא נְמִי בְּיָדָה הוּא שְׂתַחֲוּל נְדָרָה כָּל שְׁעָה שְׂתַרְצָה דְּהָא קִי"ל כַּר"ה דְּאָמַר יְכוּלָה אֶשָּׂה שְׂתַאֲמַר לְבַעֲלָה אִינִי נִיזְוֹנִית וְאִינִי עוֹשָׂה וְתִיגְרָץ דְּרִיב"נ דְּאָמַר יִפְר לְאוּ מִשׁוּם מַה שְׁהִאֶשָּׂה חֲיִיבָת לְעִשׂוֹת לְבַעֲלָה.

אֶלָּא הֵכָא בְּאוֹסְרָת כָּל הִנָּאָה עַל בְּעִלָּה עֶסְקִינֵן שְׂחִיבָת לְעִשׂוֹת לוֹ דְּהֵינֵנוּ טוֹחֲנִת וְאוֹפָה וְהֵינֵנוּ דְּקָאֵמַר וְתִהְיֵא אֲסוּרָה לְחַזוֹר לוֹ שְׂאִינָה יְכוּלָה לְשַׁמְשׁוּ בְּמִלְאכּוֹת הַלְלוּ כו' וּמְהִנֵי מְלָאכּוֹת לֹא כָּל הֵימְיָנָה לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִהֵן שְׁלֵא תַעֲשֶׂה אוֹתָן לְבַעֲלָה אֶלָּא לְאַחַר שְׂמַת רַשׁ כו' ע"ש.

אֶלְמָא דְּאֶפְּלוּ בְּהִנֵי שְׁבַע מְלָאכּוֹת נְמִי אֶמְרִינֵן דְּיִפְר שְׁמָא יִגְרָשְׁנָה וְתִהְיֵא אֲסוּרָה לְחַזוֹר לוֹ. וְהַטַּעַם דְּמְדִינָא קוֹנָמוֹת מְפָקִיעִין מִיְדֵי שִׁיעְבוּד אֶלָּא דְּאֶלְמוּהָ לְשִׁיעְבוּד' ע"כ חֲיִי לְאַח"כ, אַעפ"כ לֹא דְּמִי לְתִשְׁמִישׁ דְּהָא אֶמְרִינֵן בְּכַתְּוָבוֹ' (דָּף מא) הַכְּנִיסָה לוֹ שְׂפָחָה כו'.

וְעוֹד אֶפְשֶׁר לֹאמַר כְּמוּ שְׂחִיֶלֶק הַמ"א דַּאֲע"ג דְּמְשׁוֹנְעָבֵדָת לְמַעְשָׂה יְדִי אִין יְדִי קְנוּיֹת לוֹ כַּמ"ש הַתּוֹס' פ' הַזּוֹרֵק (דָּף עו) ע"ש: וְעוֹד נ"ל לְיִישְׁב ע"פ מַה דְּאִית' בַּש"ע יו"ד (ס'י רלה ס"ג) וְנ"ל הַדִּירָה שְׁלֵא תִתְקַשֵּׁט אוּ שְׁלֵא תֹאכַל א' מְהֵמִינִים כו' אוּ שְׂאֶמַר קוֹנָם הִנָּאת תִּשְׁמִישָׁךְ עָלֶי אִם תִּלְכִי לְבֵית אָבִיךָ יוֹתֵר מִחֻדְשׁ כו' יִקְיִים ז' יָמִים וְאַז יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה.

וְהַקְשׁוּ הָאֲחֵרוּנִים מְהָא שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹסֵפ' בְּכַתְּוָבוֹת (דָּף ע) דְּפָרִיף הַגְּמַר' וְכִינֵן דְּמְשׁוֹנְעָבֵד לָהּ הִיכִי מְצִי מְדִיר לָהּ וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' דְּלוֹקְמִי כְּגוֹן דְּתִלְיָנָהוּ לְמְזוּנֹת בְּתִשְׁמִישׁ הַמְטָה דְּאָמַר יִאֲסֵר תִּשְׁמִישָׁךְ עָלֶי אִם אֲזוּנָךְ.

ותירצו דא"כ שמואל דאמר לקמן אפילו בסתם ימתין שמה ימצא פתח לנדרו מ"מ לא ה"ל למימר יותר מכאן יוציא ויתן פתובה אלא לאחר ל' תהנה ותאסר לב"ה שבת אחת כו' ע"ש. אלקא דנותנים לו זמן ל' יום ואח"כ ז' ימים.

וא"כ איך פתב הש"ע דאם הדירה שלא תלה לבית אביה יותר מחודש דה דהיינו שאמר קונם הנאת תשמישה עלי אם תלכי לבית אביה דנותנים לה זמן רק מתשמיש בלבד דהיינו ז' ימים ולא שני הזמנים דהיינו חודש ואח"כ ז' ימים כמו שכתבו התוספ' וע"ש בתירוץ הט"ז והוא דחוק מאוד.

וכבר עמד ע"ז הב"ש באה"ע: והעיקר כמ"ש הדרישה ומה שכתב הט"ז שהוא נגד ק סוג' הגמ' במחילת כבודו לא דקדק בדברי הפרישה שכתב דמשום הכי חל הנדר בשלא תהנה אף בלא תשמיש פינון שבידו לאסור את שלו על כל אדם אף שמשועבד לה מ"מ חל הנדר מקרי עכ"ל.

וכוננתו הוא דבהא דקונם הנאת תשמישה עלי אם תלכי לבית אביה יותר מחודש הא א"א לאסור עליה כלל שלא תלה וכי הבעל יכול להדיר את האשה שלא תלה. וכמו דאמרינו בירושלמי הביאו הר"ן (ר"פ המדיר) דגרסינן התם המדיר את אשתו ויש אדם שמדיר את חברו מתים פלומר האיך הוא יכול להדירה שלא תטעום.

ומשני באומר לה אם תאכלי מחפץ פלוני תהא אסורה מנכסי שאינו יכול להדיר את אשתו כלל אלא מחמת שאמר קונם הנאת תשמישה וא"כ הוי כמו שהדירה מתשמיש בלחוד ע"כ אין נותנים לו זמן רק עד ו' ימים משא"כ בהך דמתניתין דהמדיר את אשתו שלא תהנה לי יכול לאסורה הנכסים שלו אלא שאינו חל מטעם דמשועבד לה וע"כ פינון שהקשו התוס' דלישני כגון שתלה בתשמיש שאמר קונם הנאת תשמישה עלי אם אזונה ובזה האופן יכול לעקור השועבד שאמר יאסר הנאת תשמישה עלי ע"כ נותנים לו ל' יום דאפשר ע"י פרנס ואח"כ תיזון ממנו ותאסר בתשמיש ז' ימים משא"כ התם שאינו יכול להדירה כלל שלא תלה דהא אין אדם יכול להדיר חברו כלל אלא ע"י שאמר קונם הנאת תשמישה עלי וא"כ הי כמו שנודר לענין תשמיש בלבד.

ע"כ נותנים לו רק ז' ימים ולא קשה מידי מה שכתב הט"ז על הפרישה שהוא נגד סוג' הגמרא פי' דאמרינו פינון שמשועבד לא חל כלל דהיינו שאינו חל מטעם השעבוד אבל אם חל ע"י דבר אחר חל לענין השועבד ג"כ כגון ע"י שיאמר יאסר הנאת תשמישה רי' משא"כ במעשה דידה שלא תלה אע"פ שחל מחמת שאמר קונם עא תשמישה עלי אפ"ה לא חל הנדר לענין מעשה דידה כלל אלא שאינה יכולה לילה דאל"ה תאסור בתשמיש ואין הנדר רק לענין תשמיש בלבד וע"כ אין נותנים לו רק ז' ימים בלבד ולא חודש של הליכתה: וא"כ לפי דעת הפרישה לא קשה מה שהקשיתי על התוס' דסתרי אהנדי דבכתובות (דף ע) הקשו דכיוול להפקיע השועבד ע"י שאמר קונם הנאת תשמישה.

דהתם פינון שיכול להדירה רק מפני שמשועבד לה ע"כ יכול להפקיע השועבד ע"י שאמר קונם הנאת תשמישה עלי משא"כ בהא דאמר יאסר הנאת תשמישה עלי אם תטעום מאותו המין לא מצי למימר יאסר הנאת תשמישי עליה אם תטעום מאותו המין פינון דאינו יכול להדיר כלל שלא תטעום רק ע"י תשמיש וא"כ אינו חל רק מחמת שאסר

הנאות תשמייש וע"כ אינו יכול לומר תשמיישי עליך דאפי' דע"י תנאי נמי אינו יכול לעקור פניו דעל אכילת פירות לא חל פלל רק ע"י תשמייש בלבד ובתשמייש בלבד נדאי דאינו יכול להפקיע ע"י שיאמר הנאות תשמיישי עליך דכופה ומשמשתה.

וע"כ נסתפקו התוס' בנדריים (דף יד) גבי שאף נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד הקטן דהתם ההליכה אינו ברשותו פלל וא"כ עיקר הנדר הוא רק ע"י תשמייש. ע"כ נסתפקו אם יכול לאסור ע"י שיאמר הנאות תשמיישי עליך.

אף עכ"ז לא יתיישב ההיא בנדריים (דף סו) קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך כו' דהא הטעמת התבשיל אינו ברשותו פלל אף לפי מה שפירשו התוס' בנדריים (דף מד) דקונם שאי את נהנית לי היינו שאומר הנאות תשמיישי עלי ונהא נמי יש לפרשו.

ע"י שיאמר הנאות תשמיישי עלי אעפ"כ פשטן של הדברים משמע שאומר הנאות תשמיישי עליך ואפ"ה יכול לאסור ע"י התנאי. ומזה מוכח כמו שכתבתי בספרי ע"י (סי' כד) על מה שהביא החכ"צ בשם התשב"ץ (סי' מא) במלמד שנשבע שאם לא יפרעהו תוף שישה חדשים שלא ילמד לנערים.

וכתב ע"ז החכ"צ פניו דעיקר שבועתו לעבור על דברי תורה לא חל אע"ג שהוא על תנאי ומזה מוכח דלא כמו שכתב הח"צ ויש לחלק: סימן יג שאלה הא דתנו בריש נזיר (דף ב) דהריני כזה הוי נזיר אי הוי מדין יד אומדין התפסה: תשובה המ"ל ברמב"ם (פ"ג מה' נדרים ה"ג) כתב פיצד המתפס בנדריים חייב שמע חבירו שנדר ואמר ואני כמותך תכ"ד ה"ז אסור במה שנאסר בו חבירו.

והקשה המ"ל דבאומר שאני כמותך למאי איצטרף שיהי' תכ"ד כו' דבאומר בפי' ואני כמותך אפילו לאחר כמה ימים אמאי לא מהני כו' ונהביא ראי' מהא דכתב הרמב"ם (ריש ה' נזירות ה' ו) הרי שהי' נזיר עובר לפניו ואמר אהי' ה"ז נזיר הואיל ובלבו הי' שיהי' כמו זה ואע"פ שלא פירש ואמר אהיה כמו זה וכן אם אחז בשער ונאמר אהי' נאה כו' ה"ז נזיר ובריש נזיר (דף ב) אמרינו הריני כזה ובגמרא מוקי לה דנזיר עובר לפניו וכתבו התוס' דלגופי' לא איצטרף דפשיטא אם אמר הריני כזה דהוי נזיר ע"ש: ונ"ל דאין מזה ראי' דהתם אם אמר הריני כזה הוא בתורת יד ומדין דות נדרים ולא מדין התפסה דהא דינו של הרמב"ם הוא מדתנו ריש נזיר (דף ב) כל פנויי נזירות האומר אהא כו' וקאמר התם פתח בכנויין ומפרש דות וכן אם אמר הריני כזה הוא נמי מדין יד ולא מדין התפסה אלא שהוא עצמו מקבל עליו הנזירות אלא דאם אין נזיר עובר לפניו הוי ידים שאינם מוכיחות כמו דאמרינו פ"ק דנזיר (דף ב) דילמא אהא בתענית קאמר אמר שמואל כגון שהי' נזיר עובר לפניו לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הוי ידים.

וע"כ אפילו אם הותר הראשון מ"מ לא הותר האחרון דהא הוא גופי' מקבל עליו הנזירות דהריני הוא יד לנזירות וכמו דאיתא בפ"ק דנדריים (דף יט) אמר שמואל באומר בנדרי רשעים הריני עלי ויהימו הריני בנזירי דילמא הריני בתענית קאמר אמר שמואל כגון שהי' נזיר עובר לפניו.

וכתב הר"ן דהריני בלחוד נמי מהני מדין יד בנזיר עובר לפניו. וע"ז כתבו התוס' דבאומר הריני כזה לא איצטרף לאשמועינו דהוי יד אלא לאשמועינו טעמא דאמר כזה

הא לאו הכי אפי' יד לא הוי אכל לא מיירי מדין התפסה רק מדין יד וכמו דאמרין בירושל' (פ"ק דנזיר) הריני יד לנזירות הרי עלי יד לקרבן: וצ"ע על הרא"ש (בפ"ב דנדרים) שהביא ראי' דהתפסה מהני בנדרים משא"כ בשבועות.

וכתב ותנו נמי הריני פזה ה"ז נזיר ואמר שמואל פגון שהי' נזיר עובר לפניו אלמא דמדמה זה להתפסה דאלו מדין יד הא בשבועה נמי יש ידות וכמו שאבאר [ואפשר שפונותו כמו שכתב הר"ן (בפ"ג דשבועות) שאיסור קדושה נמשך ונתפס ולא איסור גרידא ע"ש ומזה הביא ראיה דאם נזיר עובר לפניו ואמר הריני פזה הוי יד מוכיח משום דאיסור נזירות חל עליו בתורת קדושה אבל אם א' נשבע ואמר השני הריני פזה לא הוי יד מוכיח פינון שאינו מונח על הנשבע איסור קדושה אלא איסורא גרידא, א"כ לא הוי יד מוכיח ועיין לקמן בענין התפסה בשבועות ובספרי ע"י (סי' כד)]: והיינו דוקא אם אמר הריני פזה אבל לא באומר ואני וכמו שכתב המ"ל בעצמו (פ"א מה' נזירות) דואני גרע מהריני דהריני מורה על שום קבלת דבר בגופו אבל אם אומר ואני אין במשמעות דבריו קבלת שום דבר כלל וע"כ ואני הוי מדין התפסה ואם הותר הראשון הותר השני כמו דאיתא בנזיר (דף כא) וע"כ בעינן בואני דוקא תכ"ד כמו דאית' בנזיר שם דאי הוי ואני מתורת יד לא הוי מהני מה שהותר הראשון.

וכמו שכתב הר"ן (בפ"ג דשבועות) דע"כ הוכיח הרי"ף דמהני התפסה בנדר מהא דתנו מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני דכינן דתכ"ד הוא מנלן משום דתפוס הוא דילמא טעמא דכולן נזירים ומשום דכל חד מינייהו אמר ואני נזיר לאו מילת' היא דקתני סיפא הותר הראשון הותרו כולם ואלו ואני נזיר קאמר אמאי הותרו כולם וא"כ מה שהוכיח המ"ל מהא דהריני פזה לאו ראי' דהתם מדין יד הוא ולא מדין התפסה דהריני מורה על שום קבלת דבר בגופו.

משא"כ אם אמר ואני דאינו מורה טל שום קבלת דבר בגופו אלא דמשמע ממילא וע"כ לא הוי רק מתורת התפסה: ובזה שביארתי אפשר לישב מה שהקשיתי בספרי ע"י (סי' כד) על מה שכתב השי"ף (סי' פז) דבשבועה מהני אם ישבע הא' והשני יאמר אף אני כמוהו.

אלמא דבשבועה מהני אם התפס תכ"ד דהא לדעת הרי"ף והרמב"ם לא מהני בשבועה אפילו התפס דאל"ה לא הוי מייתי הרי"ף ראי' דיש התפסה בנדרים מהא דאמרין רפ"ג דנזיר (דף כא) דמי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני דהא אמרין התם דמיירי תכ"ד אלא ודאי דלא שייך התפסה בשבועות וכמו שכתב הר"ן בפ"ג דשבועות אפי' תכ"ד נמי לא מהני.

ועוד דאפי' לדעת הרא"ש דבשבועה נמי מועיל התפסה אם התפס אגברא ואמר ואני כמוהו אלא דבנדר ההתפסה הוא חל על החפץ משא"כ בשבועה דחל אגברא אעפ"כ זהו דוקא בשבועה דלהבא דחל אגברא לקיים שבועתו משא"כ בשבועה דלעבר.

וכן הקשה הקצה"ח ותירצתי שם, דכינן דבשבועה דלעבר לא שייך התפסה כלל א"כ ודאי אדיבורי' קא מתפס ע"ש: אבל לפי מה שביארתי הי' אפשר לומר פינון שהחילוק

בין היכא שאמר הריני פנה דהריני פנה הוי יד לנזירות וכמו שהוה בעצמו נודר בנזירות ובין היכא שאמר ואני שגהו מטעם התפסה וכמו שחילק המ"ל בעצמו וכמו שביארתי.

וא"כ בשבועה דלשעבר אם א' נשבע שפך הי' המעשה לשעבר והשני אומר אף אני פמוהו אפשר לומר דמהני מטעם דהוי יד לשבוע' וכמו שיזות נדרים פנדרים פן יש יד לשבועה ג"כ והרא' דלא חשיב בנדרים (דף טז) לענגן מה שיש חומר בנדרים מבשבעו' וכמו שהקשה הר"ן על הפוסקים שסוברין דאין מועיל התפסה בשבועות דמ"ט לא חשיב החומר שיש התפסה בנדרים משא"כ בשבועות אלא ודאי שיש יד לשבועה ג"כ.

וכמו שכתב הר"ן להד' (פ"ג דשבועות שם) וז"ל ועוד פיון שריבטה התורה התפסה בנדרים למה לא נלמוד מהם לשבועות דהא ידות לא אתרבו בשבועו' ומנדרים הוא דילפינן לה ע"ש: והכי מוכח בירושלמי (פ"ק דנזיר) הריני יד לנזירות כו' ר' בון בר חיי' בעי אומר לא אוכל לה תופסין אותו משום יד לשבועה (פי' דהוי יד וכמו שפייס ונאמר לא אוכל לה שבועה) א"ר יוסי אורחין דבר נשא מימר שבועה לא אוכל לה דילמא לא אוכל לה שבועה ע"כ לא אמרינן דהוי כמו יד וכמו שכתב הר"ן בריש נדרים (דף ב) וידות נדרים הוא שמתחיל במקצת דיבורו של נדר אלא שאינו גומר אותו ואותו מקצת הדיבור הוי פאלו נודר כל השלמת הדיבור פאדם האוחז בבית יד שלו ומטלטלו פולו וע"כ פיון שאין דרף ב"א לומר לא אוכל לה שבועה ע"כ לא הוי כמו יד כו' אלמא דיש יד לשבועה והכא משום שאין דרף ב"א לומר כף וכן כתב הר"ן בריש נדרים (דף ב) דשבועה שאמר בלשון נדר מדין יד הוא ע"ש: וא"כ אם חבירו נשבע לשעבר והוא אומר ואני פמוה מהני מטעם יד דאע"ג דאמר בלשון ואני ואין במשמעו שום קבלת דבר על אכל בשבועה דלשעבר שאין בו מעשה הוי ואני מטעם יד כמו דהוי יד בנזיר אם אומר הריני פנה דכיון דלשעבר אין בו קבלה על להבא הוי ואני כמו הריני ומנהני כמו דמהני אם אומר הריני פנה מדין יד ולא מדין התפסה: ודע דבירושלמי (פ"ק דנדרים ה"ג) איתא פירושלים פקרבות רישלים כו' ר' יהודה אומ' האומר פירושלים לא אומר פלום שלא נתפונן זה אלא לעצים ואבנים שבה.

ואמרינן התם נתני פעורה כו' וכתב הק"ע מפאן משמע דעזרות אע"ג דמשירי הלשפה אתיין לא הוי מתפיס בדבר הנדור ודלא כמ"ש הרא"ש בתחילה דכירושלים היינו חומת רישלים ובאמת לבסוף חזר בו.

ונראה הטעם דקיי"ל בונים בחול וכדאית' בשקלים, הלכך לא הוי פדבר הנדור. ולא ידעתי למה הביאו האחרונים פיו"ד (סי' רד) דברי הרא"ש עכ"ל ולי נראה דאדרבא מהגמר' דילן משמע דלא ס"ל כמו הירושל' דאע"ג דקדוש אעפ"כ לא הוי דבר הנדור, והא דקאמר ר' יהודה דהאומר רישלים לא אומר פלום, היינו משום דס"ל דהחומות לא קדוש.

דהא אמרינן בקידושין (דף נד) ת"ש דתניא אומר ר' ישמעאל בר' צחק אבני רישלים ששפרו מועלין בהם דברי ר' מאיר לא תימא ר' מאיר אלא אימא ר' יהודה אי ר' יהודה, רישלים מי מקדשה והתנן פאימרא פדירים כו' פירושלים ר' יהודה אומר כל האומר

ירושלים לא אָמר פֿלום, אַלמא דֶהטעם שֶׁל ר' יהודה הֵיננו מִשום דְּלֹא קדוש ולת"ק קדוש.

וא"כ שפיר פֿתב הָרַא"ש דֶהאי פֿירוּשְׁלִים הֵיננו חומות ירושלים דְּלִפִּי מה שפֿתב הק"ע דאע"ג דְּמִשִּׁירי הַלְשָׁפָה קא אָתי אעפ"כ לא הָי דְּבַר הַנְּדוּר. א"כ מאי מִיִּתִי הַש"ס ראי מְזָה שר' יהודה סוֹבֵר דְּחומת ירושלים לא קדוש.

דִּילמָא מִשום דְּלֹא הָי דְּבַר הַנְּדוּר אֶלֶא וְדאי דֶהש"ס דִּילן פֿליג על הִירוּשְׁלִמי וְטעמָא דת"ק מִשום דְּחומת ירושלים קדוש וְגַם מה שפֿי בִירוּשְׁלִמי ג"כ אֵינו מְנַכְרַח וְדו"ק: סִימָן יד שְׁאֵלָה הָא דקיי"ל דְּשְׁלִים נַעֲשֶׂה עַד בְּקדוּשִׁין אִיף הוּא הִדִּין בְּקדוּשִׁי כֶסֶף, אִם הִיא אֵינָה מְכַחֶשֶׁת אִי הָי קדוּשִׁין אוּ לֹא: תְּשׁוּבָה בְּדִין זֶה נִחְלָקוּ הָרַאשׁוֹנִים, שְׁהָרַא"ש הוֹכִיחַ מִהִירוּשְׁלִמי (פ"ב דְּקדוּשִׁין ה"א) דא"ר אָבִין נִרְאִין הַדְּבָרִים פְּשָׁקְדָּשָׁה בְּשֵׁטֶר אָבֵל בְּכֶסֶף נַעֲשֶׂה פְּנוּגְעִים בְּעִדוּתָן, א"ר יוֹסִי מִפִּינּוּן שְׁהָאֲמִינוּם הַתּוֹרָה אפֿי בְּכֶסֶף מִהִמְנִי א"ר בָּא אֶתָּא עֲנֻבָדָא קוּמִי דְרַב וְעֲשֶׂה שְׁלִים עַד וּמִפְרָשׁ הָרַא"ש שְׁם דְּמִיִּירִי פֿשְׁהִיא מוֹדָה שְׁקַבְּלָתוּ וְאִין בִּינִיָּהם פְּפִירַת מְמוֹן אֶלֶא שְׁאוּמְרַת לְשֵׁם פְּקֻדוֹן כּו' ע"ש וע"כ פֿתב דבכה"ג מְקַנְדָּשֶׁת וְכֵן פֿסֶק בַּש"ע אה"ע (סי' לה) דֶהָי וְדאי מְקַנְדָּשֶׁת וְהָאֲחֻרוֹנִי הַח"מ וְהב"ש פֿתבו דֶהָי ס' מְקַנְדָּשֶׁת ע"פ הָר"ן וְהַרְשָׁב"א שְׁכַתְּבוּ דְאָפִי שְׁנִיָּהם מוֹדִים אֵינָה מְקַנְדָּשֶׁת דְּכִינּוּן שְׁאִינּוּם נְאֻמִּים מִצַּד עֲצָמָם אֶלֶא מִצַּד הוֹדָאתָה ה"ל כְּמַקְדָּשׁ בְּלָה עֲדִים דְאָפִי שְׁנִיָּהם מוֹדִים אֵינָה מְקַנְדָּשֶׁת.

וְעֵינּוּ בְּאֲבָנֵי מְלוֹאִים בַּאֲה"ע (סי' לה) מַה שְׁכַתְּבוּ שְׁם עַל הַמַּהֲרִי"ט וְלְכַאוּרָה הוּא תְּמוּזָה שְׁפֶסְקוּ בְּהַפּוּף נִגְדַּד הִירוּשְׁלִמי שְׁהִבִּיאוּ דא"ר בָּא אֶתָּא עֲנֻבָדָא קוּמִי דְרַב וְעֲשֶׂה שְׁלִים עַד, וְעכ"פ בָּאִם הִיא מוֹדָה הָי וְדאי מְקַנְדָּשֶׁת: ק ע"כ נ"ל לְבַאֵר שְׁאִין מִהִירוּשְׁלִמי רַאִי דְאֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ דס"ל דאע"ג דָּאִין בְּעִדוּת הַעֲדִים, אֶלֶא בְּצִירוּף הוֹדָאתָה הָי עִדוּת, מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילן וְכִמוּ שְׁאֲבָאֵר וְתַחֲזִיקָה נִקְדִּים מַה שְׁכַתְּבִתִּי בְּחִידוּשִׁי לְמַס' פְּסָחִים, (דף סג) בְּסוּגָל דֶּהַשׁוּחַט אֶת הַפֶּסַח עַל הַחֶמֶץ, וְנ"ל שְׁם בְּסִפְרֵי עֶמֶק יְהוֹשֻׁעַ (סי' ה) כְּתַבְתִּי שְׁם לְדַחוּת הוֹכַחַת הַש"א דְּלֹא מְהַי בְּיָטוּל בְּחֶמֶץ שְׁקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיכֵן, מִהָא דְאֲמַרִּינּוּ בְּפֶסַחִים (ד' סג) דְּפִלְגִי ר"י ור"ל בָּאִם הִי לְשׁוּחַט חֶמֶץ דִּלְר"י חֲזִיב אַע"פ שְׁאִין עֵמוּ בְּעִזְרָה, מִשׁוּם דס"ל הַתְּרָאֵת ס' שְׁמִי הַתְּרָאֵה, וְלִר"ל בְּעֵינּוּ שְׁיָהָא עֵמוּ בְּעִזְרָה מִשׁוּם דס"ל הַתְּרָאֵת ס' לֹא שְׁמִי הַתְּרָאֵה, וְהַקְּשָׁה הַש"א הָא מ"מ הָי הַתְּרָאֵת ס' דִּילמָא בְּיָטוּל בְּלָבוּ, אֶלֶא דְּמִסְתַּמָּא מִיִּירִי בְּחֶמֶץ שְׁקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיכֵן דְּלֹא מְהַי בְּיָטוּל: וְכַתְּבִיתִּי שְׁם דְּמְזָה אִין רַאִי כ"כ פִּינּוּן דְּקִיבֵל הַתְּרָאֵה וְהַתִּיר עֲצָמוּ לְמַלְקוּת לֹא אֲמַרִּינּוּ דִּילמָא בְּיָטוּל בְּלָבוּ, וְרַאִי לְזָה דְּאֲמַרִּינּוּ בִירוּשְׁלִמי (רפ"ח דְּנִזִּיר) בְּנִזִּירוּת מַאי אִית לָךְ שׁוּגָג חֲזִיב מִזִּיד חֲזִיב אָנוּס חֲזִיב, פִּי וְאִיזָה מִיָּגוּ יֵשׁ גְּבִי נִזִּיר שֶׁא"צ לְהִבִּיא קֶרְבָּן ע"פ עֲדִים, וְעֵינּוּ בְּכַרִּיתוֹת (דף יג) וּמִשְׁנֵי תַנָּאי הִי בְּלָבוּ לְכַשְׂאֲטָמָא תְּפַקַּע נִזִּירוּתִי מִמְנִי וְתַחֲוֹל עָלִי נִזִּירוּת אַחֲרֵת וְא"כ לִפ"ז אִיף שְׁיָיֵךְ מַלְקוּת גְּבִי נִזִּיר, דִּילמָא הִי תַנָּאי בְּלָבוּ, אֶלֶא וְדאי דְּכִינּוּן שְׁקַבֵּל הַתְּרָאֵה, לֹא אֲמַרִּינּוּ תַנָּאי הִי בְּלָבוּ, וְה"נ לְעַנְיָן בְּיָטוּל לֹא אֲמַרִּינּוּ דִּילמָא בְּיָטוּל, [אָף אַעפ"כ עֲדִינּוּ אֵינוּ מִיְּוָשֵׁב דֶּהָא אֲמַרִּינּוּ בְּפֶסַחִים (שָׁם ד' סג) אָמַר רַשְׁב"ל לְעוֹלָם אֵינוּ חֲזִיב עַד שְׁיָהָא הַחֶמֶץ לְשׁוּחַט אוּ לְזוּרְק אוּ לֹא מְבַנֵּי חֲבוּרָה, וְעַד שְׁיָהָא עֵמוּ בְּעִזְרָה ר"י אָמַר אַעפ"י שְׁאִין עֵמוּ בְּעִזְרָה, וְא"כ אִיף יִתְחַזֵּיב אִם יֵשׁ חֶמֶץ לֹא מְבַנֵּי

החבורה דקה התו' כתבו דלא מחייב, בעל הקמץ אלא השוחט והזרק דלא תשחט אמר רתמנא ועוד איך יתחייב לר"י, הא לאו שאין בו מעשה הוא, וא"כ איך יתחייב השוחט אעפ"י שקבל התראה דהא אינו יודע אולי חבירו ביטל הקמץ, ולכאורה הי' אפשר לבאר בזה הירושלמי פסחים (פ"ה ה' ד) רשב"ל אמר עד שיהא לשוחט לא מבני חבורה ר"י אמר לשוחט אעפ"י שאינו מבני חבורה לא מבני חבורה אעפ"י שאינו שוחט, ר"י אמר אפי' נתן עמו בירושלים.

ר"ש בן לקיש אמר עד שיהא נתין עמו בעזרה, דין כדעת' ודין כדעת' דאתפלגין ב' יו"ט של גלויות ר"י אמר מקבלין התרני' על הספק ר"ש בן לקיש אומר אין מקבלין התרני' על הספק.

ולכאורה הפלוגתא של התרני' ס' אינו שייך רק לפלוגתיהו לענין אם בעינו שיהא עמו בעזרה אבל אם לשוחט או לא מבני חבורה לא שייך. אבל לכאורה הי' אפשר לומר דשייך נמי להא דאמר ר"ל עד שיהא לשוחט כו' דאל"ה הני התראת ס' דילמא ביטל חבירו אבל אם הקמץ הוא לשוחט הני התראת נדאי ע"י שמקבל ההתראה אף זה אינו דתחיל' פליגי בפ"י הפתוב דהא בעי שיהא דוקא השוחט מבני חבורה.

ועוד איך יתברר שחבירו לא ביטל הא חבירו לא מהימן אם"כ דהא לא הני רק עד א'. נענין ברמב"ם פ"ג מה' שגגות.

וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ו דסוטה) דדוקא אם אמר מתחילה שהוא חלב אבל לא אם"כ וכן מהש"ס דילן נמי משמע דקאמר אינו חייב עד שיהא לשוחט או לא מבני חבורה דחייב מ' אף לר"ש בן לקיש.

אע"ג דס"ל דהתראת ס' לא שמה התראה ואפשר לומר דאם הי' לא מבני החבורה לא מספקינן דילמא ביטל דכיון שלא בייער והוא ת"י חזקה שלא ביטל ולא. צריכין לעדותו ולא מהימן לומר שביטל אף לגבי השוחט העובר אם הוא שולו הוא מהימן על עצמו לומר שביטל כיון שפרי לו שביטל וכמו שכתב הפ"י בכתובות (דף כב) עי"ש שהאריף בזה אף לדינ' מהני התראתו אף עכ"ז הוא דוחק גדול ואין פאן מקום להאריף בזה]: והנה הרמב"ם בפ"ג מה' שבועות (ה' יב) כתב וכן שאר מיני שבועות אינו חייב, עד שיהא פיו ולבו שונים כו' וכן אם התרו בו ואמר מעולם לא נשבעת, או לא נדרתי אלא על דבר זה ואחר שהעידו עליו שנשבע או שגדר אמר כן הי', אבל לא הי' פיו ולבו שונים, או תנאי הי' בלבד על הגדר אין שומעין לו ולוקה, ובנדאי מקורו של הרמב"ם הוא מהירושלמי שהבאתי, ונושאי פליו לא הביאו, ועי"ש בכ"מ ומה שהקשיתי דא"כ איך משפחת מלקות גבי נזיר הא יכול לומר תנאי הי' בלבי הנה מבואר לכאורה ברמב"ם כמו שכתבתי שכתב או שקבל עליו התראה ולא טען שטעה בעת התראה אע"פ שטען אם"כ אין שומעין לו והכי איתא בש"ע (יו"ד ס' רלב) שדוקא קודם שעבר, אבל אם כבר עבר אינו נאמן לפוטרו ממלקות.

וכתב הש"ך שמבואר בתשובת רש"י דדוקא בהתרו בו. אף לכאורה צריף להבין דכיון דאין בהעדאת עדים לחייבו, אלא בצירוף מה ששמתק בשעת ההתראה וא"כ איך מחונייב עפ"ז: וכ"ת הא לפי הירושלמי דנאמן לומר תנאי הי' בלבי א"כ איך מחונייב מלקות,

אָלָא וְדַאי מְשׁוּם שְׁלֵא טַעַן בְּעַת הַהִתְרָאָה, אֲלֵמָא דְמִתְחַיֵּיב מְלָקוּת עַפ"ז, אָף דְמַהֲרֵי וְשִׁלְמֵי אֵין רֵאִי, דְאֲזִיל לְטַעַמִּי בִירוּשְׁלָמִי (פ"ד דְשִׁבְעוֹת ה' ד) ר' יוֹסִי הֶגְלִילִי אוֹמֵר מַה ת"ל וְהוּא עַד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע כּו' לֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵא בְעֵדוֹת שְׁאֵפְשֵׁר לְהִתְקַיֵּים בִּידִיעָה שְׁלֵא בְרֵאִי וְשִׁלְא בִידִיעָה, בִּידִיעָה שְׁלֵא בְרֵאִי בְמִמּוֹן הִיךְ עֲבִידָא, תֵּן לִי מְאֵתִים זֹזוּ שְׂיֵשׁ לֵךְ בְּיָדִי, אֵין לֵךְ בְּיָדִי וְלֹא לִי כּו' תֵּן לִי קֶנֶס בֵּיתִי שְׁהוּא בְּיָדְךָ וְהוּא אוֹמֵר לֹא נִתְחַיֵּיבְתִי קֶנֶס מִימֵי וְהַעֲדִים מְעִידִין שְׁנִתְחַיֵּיב קֶנֶס וְכו' אֲנִסְתָּ וּפְתִיתָ אֶת פִּתִּי, וְהוּא אוֹמֵר לֹא אֲנִסְתִּי וּפְתִיתִי אִשָּׁה מִימֵי וְעַדִּים מְעִידִין שְׁאֲנִס אִשָּׁה, וְלִינָא יָדַעִין אֵין בְּרִתִּי קֹנֵי אֵין אֵיתָא חוּרֵי ע"כ, אֲלֵמָא דְלְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי מִתְחַיֵּיב קֶנֶס ע"פ עֲדִים אַע"פ שְׁאֵין עֵדוּתוֹן מְסַפְקָת לְחַיִּיבוֹ קֶנֶס לְזָה, דְהָא אֵין עֲדִים מְעִידִין רַק שְׁאֲנִס אִשָּׁה אַחַת וְאֵינִם יוֹדְעִים אִינְזָה אִשָּׁה, וְהוּא אוֹמֵר שְׁלֵא אֲנִס אִשָּׁה מְעוֹלָם, וְא"כ נִתְחַיֵּיב קֶנֶס ע"פ דִּיבּוּרוֹ, וּבִקְנֵס לִיכָא לְחַיִּיבוֹ מְשׁוּם הוֹדָאָתוֹ דְהָא בְּעֵינֵן דְנוֹקָא הַעֲדָאָת עֲדִים, וּכְמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּכַתְּנֻבוֹת (דף לג) דְבְמִקּוֹם שְׁאֵין הַב"ד יְכוֹלִים לְחַיִּיבוֹ, אִפִּי לְצֵאָת י"ש פְטוּר, דְאֲשֵׁר כּו' כְּתִיב, וְאַפ"ה מִתְחַיֵּיב קֶנֶס ע"פ עֵדוֹת ** (הַפְּלִפּוּל בְּזָה הַסִּימָן (יֵד) הוּא הַפֶּל בְּמַה שְׁהִי נוֹהֵג לְפָנִים בְּזִמְן הַסְנֵהֲדָרִין לְעֵנִן שְׁחֵרוּר.

מוֹדָה בְּקֶנֶס עֲדִים זֹמְמִין וְכַדוּמָה. מַה שְׁאֵינִו נוֹהֵג בְּזִמְן הַזֶּה.

פְּלָלוּ שֶׁל דְבָר כָּל דִּינִים פְּאֵלָה הַנּוֹגְעִים לְדִינֵי מְמוֹנוֹת נוֹהֲגִין בְּזִמְן הַזֶּה ע"פ דִּינָא דְמִלְכוּתָא. וְדִינָא דְמִלְכוּתָא דִּינָא: **) זֹ: אָף מַהֲש"ס דִּילֵן לֹא מְשַׁמַּע הָכִי, דְהָא אֲמַרִּינֵן בַּפ"ד דְשִׁבְעוֹת (דף לד) ר' יוֹסִי הֶגְלִילִי אוֹמֵר וְהוּא עַד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע בְּעֵידוֹת הַמִּתְקַיֵּימָת בְּרֵאִי בְלֹא יָדִיעָה וּבִידִיעָה בְלֹא רֵאִי הַכְּתוּב מְדַבֵּר כּו' ש"מ קֶסֶבֶר ר' יוֹסִי הֶגְלִילִי מְשַׁבֵּיעַ עֵידי קֶנֶס פְטוּר דְאֵי ס"ד חַיִּיב נְהִי דִידִיעָה בְלֹא רֵאִי אֲשַׁכְחֵן לִי רֵאִי בְלֹא יָדִיעָה מִי לֹא בְּעֵי לְמִידַע בְּתוֹלָה בְּעַל בְּעוֹלָה בְּעַל, וְא"כ מְשַׁמַּע דְבִקְנֵס לֹא מִתְחַיֵּיב אִם הִי מְכַחֵישׁ לְגַמְרֵי וְהִי אוֹמֵר שְׁלֵא אֲנִס אִשָּׁה מִימֵי דְאֵי ס"ד שְׁהִי מִתְחַיֵּיב, א"כ אִפְתִּי יְכוֹל לְהִתְקַיֵּים בְּרֵאִי בְלֹא יָדִיעָה, כְּגוֹן שְׁאֲמַר לֹא אֲנִסְתִּי מִימֵי אֲלֵא וְדַאי פִּינֵן דְבִקְנֵס בְּעֵינֵן שְׁיִתְחַיֵּיב דְנוֹקָא ע"פ עֲדִים, ע"כ לֹא מְצַטְרֵף לְזָה מַה שְׁהוֹחֲזֵק בְּכָרֵן ע"פ עֲצָמוֹ וּכְמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' בַּב"ק (דף מ) אֵין דִּינֵי אֲלֵא פְשֵׁהֲמִית אֶת הָאָדָם ע"פ עַד אַחַד, אוֹ ע"פ בְּעָלִים וּפְרִיָךְ ע"פ בְּעָלִים מוֹדָה בְּקֶנֶס הוּא וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' נְרָאָה דְהוּי מְצִי לְמִפְרָךְ אַעַד א', דְאֵין סְבָרָא לֹמֵר שְׁלֵא יִחְשׁוּב, מְרַשִּׁיעַ אֶת עֲצָמוֹ כְּשִׁמוּדָה וְאֵינוֹ רוֹצֵה לִישְׁבַע וְאֵע"ג דַּע"י הַעַד בָּא עָלָיו חַיּוּב קֶנֶס אֲלֵא הַפְּשׁוּט יוֹתֵר נְקֻט: וְרֵאִיתִי לְהַשְׁמִיטָה מְקוֹבְצָת שְׁנִסְתַּפֵּק בְּזָה, אִם עַד א' מְחַיִּיבוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֵה לִישְׁבַע אִם חַיִּיב, אוֹ דַחְשִׁיב כְּמַרְשִׁיעַ אֶת עֲצָמוֹ וְתַמְיָהֲנִי מְאוּד, דְהָא מְבֹאָר בִּירוּשְׁלָמִי (הַבֵּיאוּ הָרָא"ש בַּפ' שְׁבֻעוֹת הַדִּינִים) נְהָרֵי שְׁנִים מְחַיִּיבִין אוֹתוֹ קַרְקַע.

שְׁנִי הוּא שְׁאֵין נִשְׁבְּעִין עַל הַקְּרָעוֹת נְהָרֵי שְׁנִים מְחַיִּיבִין אוֹתוֹ קֶנֶס. שְׁנִי הוּא שְׁאֵין נִשְׁבְּעִין עַל הַקֶּנֶס.

פִּי דְמִקְשָׁה אַהֲרָה פְּלָלָא דְכָל שְׁשָׁנִים מְחַיִּיבִין אוֹתוֹ מְמוֹן עַד א' מְחַיִּיבוֹ שְׁבֻעָה נְהָרֵי שְׁנִים מְחַיִּיבִין אוֹתוֹ קַרְקַע, וְאַעפ"כ אֵין עַד א' מְחַיִּיבוֹ שְׁבֻעָה. וּמְשַׁנֵּי שְׁנֵינִי הִיא שְׁאֵין נִשְׁבְּעִים עַל הַקְּרָעוֹת.

וְכֹן פְּרִיָךְ מְקַנֵּס שְׁאֵין עַד א' מְחַיִּיבוֹ קֶנֶס. וּמְשַׁנֵּי שְׁנֵינִי הִיא שְׁאֵין נִשְׁבְּעִין עַל הַקֶּנֶס.

ופי' רבינו שמואל דה"ק בקל דבר שושבעים עליו עד א' מחייבו שבועה. אבל דבר שאין
נשבעים פגון קרקעות וקנס שאם אפי' יודה פטור, אין עד א' מחייב שבועה אלמא דאין
עד א' יכול לחייבו בקנס פגון שיכול לישבע.

והא דאינו נשבע הוי כמרשיע את עצמו. והכי נמי משמע בב"ק (ד' מג) דקאמר התם בן
חורין דמשלם כןפר ע"פ עצמו.

וה"ד אי דאמא סהדי ואסהידו בי דקטל כו' גבי עבד שאינו משלם קנס ע"פ עצמו וה"ד
אי דאמא עדים ואסהידו בי דקטל ולא ידעינן אי תם הוי אי מועד הוי. ואמר מרי' מועד
הוא לא משתלם קנס ע"פ עצמו אלמא היכי דליכי לחיובי' ע"פ העדא.

עדים לחוד אינו חייב קנס. וא"כ משמע מהירושלמי דאין עד א' יכול לחייבו קנס.

דקא דלא נשבע להכחיש את העד הוי כמרשיע את עצמו. א"כ אמאי אמר התם לר"י
הגלילי תן לי קנס בתי שהוא בידך והוא אומר לא נתחייבתי קנס מימי והעדים מעידים
שנתחייב קנס.

הוא אומר אנסת ופיתית כו' והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי אשה מימי ועדים מעידין
שאנס אשה אלמא דמתחייב בכה"ג קנס אע"ג דבעינן דוקא כפירתו לזה. דאל"ה לא הי'
יכול להתחייב ע"פ עדים.

וא"כ אמאי אינו מתחייב קנס ע"פ עד א', אם אינו רוצה לישבע: ולכאורה אפשר לומר
דזה תלוי בפלוגתא דאמוראים בירושלמי וכמו שאבאר דהנה הרמ"א פסק ביו"ד (סי'
רס"ז) שבזמן שאין ההודאה פוטרת בקנס משום דליכא מןמחין.

ההודאה מתחייבתו. ומתחייב מחמת ההודאה דכיון שהודאה הרי נתברר הדבר שהוא אמת.
דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי. ואינו פטור מחמת מודה בקנס.

דקא ליכא מןמחין. וע"כ ההודאה מתחייבתו והש"ך השיג שם על הרמ"א וכתב וז"ל אבל
תימא דבש"ס פ' מרובה (דף עה) משמע להדי' דהיכא דלא מיפטר משום מודה בקנס
פטור הודאתו נמי לאו הודאה היא.

עי"ש גבי הא דקאמר התם שלא בב"ד הוי עי"ש שהאריה והביא ראיות לזה מסוגי' הש"ס
שם. וכן מהרא"ש עי"ש: ולע"ד נראה דזה תלוי בפלוגתא דאמוראים בירושלמי
דאמרינן בירושלמי פתובות (פ"ד ה' א) קנס אימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר משעה
ראשונה.

ר' יוסי אמר בסוף. מתיב ר' יוסי לר' על דעתיה דתימר משעה ראשונה, והא תנינן עמדה
בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב, מת האב הרי הן של אחין (פי' ואם משעה ראשונה
מתחייב קנס, דאמרינן אגלאי מילתא למפרע א"כ אפי' לא עמדה בדין נמי כו' עי"ש, פי'
דמחולקים אם התחייבות הקנס הוא רק ע"פ עדים.

וכל זמן שלא יתברר בב"ד אינו מחויב, וע"כ אפי' אם העידו לפני ב"ד, לא אמרינן בזה
אגלאי מילתא למפרע, דהחויב הי' מתחילה אלא החויב הוא רק משעה שב"ד מחייבין
אותו או שפינן שנתברר בב"ד והעידו עדים אגלאי מילתא למפרע שהי' מחויב כמו

בד"מ, אלא שבד"מ מתחייב נמי ע"פ הודאת עצמו ובקנס אינו מתחייב ע"פ הודאת עצמו, אבל מ"מ ע"פ עדים אגלאי מילתא למפרע, וע"כ מחויב משעה ראשונה: וכן בירושלמי (פ"ג דכתובות) יתומה שנתארסה כו' המפתה פטור (פי' משום דמחלה, ופריף) ויש אדם מוחל על דבר שאינה ברשותו, ושמעינה מן הדא דמר ר' בון בר חיי, קנס אין בו משעה ראשונה כו' דר' מנא אמר מהו האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הכל, ועיין בר"ן (פ"ג דכתובות) שכתב דיכולה למחול הא למה זה דומה לכותב לארוסתו דין ודברים אין לי בנכסיך כו' ואע"פ שאינו זוכה עד שעת העמדה בדין מ"מ בשעת ביאה הוא מתחייב הילכף קיי"ל כר' מנא דאמר התם דיכולה למחול: ובהו יתבאר הרמב"ם (ה' נ"ב פ"ב ה' יג) אמרה לו אנסת אותי, והוא אמר לא כי אלא פתיתי, ה"ז נשבע שבועת התורה על דמי הצער, ומשלם בנשת ופגם, שהרי הודה במקצת הטענה, כמו שיתבאר במקומו ע"כ וכתב ע"ז הרמב"ד אין פאן שבועה לפי שאין פאן תובע שהתשלוּמין אינה שלה וקמו מנה לאבי בידיך הוא, ואם טען אבי אפשר שיהי זה הדין, ובדרישה איך תדע שיהי ע"כ, וכתב הכ"מ ובנ"א מצאתי דמסיים בה ואי מיירי ביתומה אין פאן מודה במקצת כלל, פיון דמפנתה היא לדברי דמדעתה עבד, וכתבו ע"ז הכ"מ איני יודע איך כתב פו, שהרי היא תובעתו בנשת ופגם וצער, והוא מודה בבנשת ופגם, וכופר בצער, ותמה ע"ז המ"ל וז"ל ואיני יודע איך כתב מוהריק"א פו, שהרי כל שבועה ופגמה לעצמה, אם פתה אותה פטור מפלום, שהרי מדעתה עבדה ומחלה, ודוקא במה שזכתה תורה לאב לא מצוי מחלה אבל בשלה אין לה עליו פלום כו' ואפשר לומר דסובר הרב דקודם שנתפתית לא מחלה דקטן לאו בר מחילה הוא כו' ואלא שלשון הרב סתום לפי זה פי לא פורש, וגם לענין דינא גבי פיתוי קטנה במקום שהוא שלה צריכין אנו למודעי ע"כ ובאמת שהוא מפורש בכתובות (ד' מב) ובשבועות (ד' לג) דבקטנה לא שייך מחילה, אף עכ"ז לא ניקח לי דאיך נפרש בקטנה דא"כ ליכא שבועה, וכמו דאמרינן בב"ק (ד' קו) דאין נתינת קטן פלום, ואפי' תבעו פשהו גדול וה"נ מה שהיא תובעת מחמת שאנסה ופיתה אותה פשהו קטנה הוי כמו נתינת קטן שאין נשבעין על זה ע"כ נראה לי לפרש עפ"י מה דאיתא ברמב"ם שם (ה טו) מפנתה או אנוסה שלא תבעה עד שבגרה או שנישאת או עד שמת האב, הד' דברים או השלשה שלה כו' וכתב ע"ז הרמב"ד ה"ג במפנתה אם מת האב למה שלה, וכי יורשת אביה היא עכ"ל, וכתב ע"ז המ"ל ב' פירושים פירושא קמא הוא דהראב"ד ס"ל דדוקא גבי קנס הוא דאמרינן דזכה האב דוקא בשעת העמדה בדין ואם מת או בגרה לעצמה, אבל בנשת ופגם ממון גמור הוא, ואם מת האב הרי הן של אחין לעולם או פי' דהשגת הראב"ד הוא דס"ל פיון דלא עמדה בדין עד שמת האב א"כ אגלאי מילתא למפרע דשלה הי', וא"כ מתחילה מחלה פיון דמפנתה היא ומדעתה עבדה וקמו שכתב הר"ן י"ל במתניתין דאיכא למ"ד דלא אמרינן אם מת האב הרי הן של עצמה, אלא באנוסה, אבל במפוחה לא, פי' פיון דמפנתה ודאי מחלה אלא דבמה שזכתה תורה לאב לא מצוי איהי למחול ממון אבי שהרי היא ברשותו, וכל שלא עמדה בדין אגלאי מילתא דממון דינדה הוא ומצוי מחלה וע"כ ניקח דהרמב"ם.

והראב"ד לטעמייהו אולא (בה' יג) דלהרמב"ם מיירי ביתומה שמת האב אח"כ, וע"כ אם היא אומרת אנוסה ומגיע לה הצער, והוא אומר מפנתה, ע"כ הוי מודה במקצת שהרי

לא מחלה דכיון שהי' לה אב מעיקרא, אעפ"י שאח"כ מת אבי, אפ"ה לא מחלה וְלא אמרינן דאגלאי מלתא למפרע דשלה הי', וְהראב"ד לטעמין' אזיל דס"ל דאגלאי מילתא למפרע, וכיון דשלה הי' מחלה ומצית למחול, וע"כ סובר דלא הוי מודה במקצת, וע"ז פתב אי מיירי ביתומה אין פאן מודה במקצת דהא יכולה לנימחול]: עכ"פ מחולקים בזה בירושלמי אי אמרינן דמשעה הראשונה הוא מתחייב כמו גבי ממון אלא דבממון מתחייב ע"פ הודאתו ובקנס אינו מתחייב ע"פ הודאתו או דעיקר החיוב נעשה ע"פ עדים, ועפ"ז יתבאר מה שפחלקו האחרונים, שהט"ז פתב (בחוה"מ סי' ל) הטעם דלא מחייבין שבועה דאורייתא ע"י צירוף עדים דכיון דהעדאת עדים לא ילפינן בב"מ (דף ג) רק מקנס ומה פיו שאינו מחייבו קנס עדים שמתחייבין אותו קנס אינו דין שמתחייבו שבועה, ועדים ע"י צירוף אינו מחייבו קנס דאין חיוב קנס אלא על מעשה שראו שניהם פאחת כמו דלא מהני בא' אומר נסתרה בשחרית וא' אומר נסתרה ערבית כו' ובקצה"ח תמה על הט"ז והתומים דנדאי בקנס מהני עדות מיוחדת כמו דלא בעינן הגדה ביחד בקנס בב"ק (דף עד) עי"ש שהאריכו בזה.

ע"כ נראה לע"ד שזה תלוי במחלוקת הירושלמי וכן במחלוקת הפוסקים אי מתחייב בזמן שאין ההודאה פוטרתו ע"י הודאתו דאי אמרינן דקנס אין עיקר החיוב נגמר אלא ע"י עדים וכיון דלא נעשה החיוב אלא ע"פ עדים א"כ דמי לקידושין דעיקר הקידושין נעשים רק דוקא ע"פ עדים ואפי' שניהם מודים לא מהני דכיון שנעשו שלא בעדים לא הוי קדושין ע"כ לא מהני בקנס עדות מיוחדת דעדות מיוחדת לא מהני רק בממון דעיקר החיוב הוא מתחילת החיוב וכל עיקר העדים הוא לעמוד על הבירור וע"כ מכיון שנתברר ע"י עדות מיוחדת אע"פ שאין על כל דבר רק עד א' אף מפני הכלל שאין שני עדים משקרין א"כ לכל הפחות עד א' אומר אמת וזהו דוקא בממון שאין אנו צריכים להעדאת עדים רק לעמוד על הבירור וע"כ פיון שממ"נ עד א' אומר אמת ע"כ מתחייב משא"כ בקנס פיון דאין עיקר החיוב נעשה רק ע"פ שני עדים א"כ מאי מהני מה דאנו ידעינן שעד א' אומר אמת הא מ"מ לא הוי שני עדים ולפ"ז לא מהני הודאתו אפי' בזמן שאין ההודאה פוטרות דאע"ג דמודה והודאת בע"ד כמאה עדים דמי אפ"ה בעינן עדים דוקא וע"כ פתב הראב"ד ברמב"ם פ"ב מה"ג דתפיסה לא מהני בקנס פיון שאין החיוב רק ע"פ ב"ד ע"כ לא מהני תפיסה עי"ש.

משא"כ אי אמרינן בקנס ג"כ דמשעה ראשונה הוא מתחייב אפי' קודם שהעמידו עדים והעדים הוא רק פדי לברר הדברים אלא דדין תורה הוא שאם הוא מודה בקנס פטור וע"כ בזמן דאין ההודאה פוטרתו מתחייב ע"פ הודאתו דכיון שנתברר בלא עדים שמתחייב לשחררו וע"כ מתחייב נמי ע"פ עדות מיוחדת דכיון שאין שניהם משקרין וחד מינייהו אומר אמת א"כ נתברר החיוב אע"פ שאין שני עדים ע"ז מתחייב: וכן נמי הא שפחלקו הרמב"ן והראב"ד באם תפס קנס שלא בפני עדים דינש לו מיגו אם הוי כמו עדים או לא והביאם הקצה"ח נמי תלוי בדין זה דאם מתחייב משעה ראשונה הוא כמו ד"מ והעדים הוא רק לברר ע"כ הוי מיגו בירור כמו עדים אבל אם קנס אין כל עיקר החיוב נעשה רק ע"פ עדים ע"כ לא מהני מיגו [אף מהש"ך (ס"א) משמע דלא תלי זה בזה ע"ש] וכן לא מהני עדות מיוחדת והא שהוכיח הקצה"ח (סי' ל) מהא דאמרינן בב"ק (דף עד) דע"פ עצמו דומי' דע"פ עד א' מה עד א' פי אתי עד א' מצטרף אלמא דצירוף

עדות מהני היינו משום ששניהם מעידין על שור א' וא"כ יש שני עדים בזה אלא שלא העידו בב"א.

וע"כ פינוקיי"ל הלכה כריב"ק מהא שאמר שומעין דבריו של זה היום וכשיבוא חבירו למחר שומעין לו ע"כ הוי כשני עדים וע"כ מועיל משא"כ בעדות מיוחדת בשני זמנים אלא שא' מהם נדאי אמת אלא שאין שני עדים בדבר ע"כ לא מהני.

ולפ"ז מיגו נמי לא מהני דלא עדיף מיגו לבד האמת יותר מעדות מיוחדת אעפ"כ פינו דאין שני עדים בדבר לא מהני: ועפ"ז יש לבאר הירושלמי שהבאתי בספרי ע"י (סי' יב) ספ"ג דכתובות מהו שיאמרו לו צא ידי שמים נשמטינה מהדא מעשה בר"ג שהפיל שן טובי עבדו אתא גבי דר' יהושע א"ל טובי עבדי מצאתי עילה לשחררו א"ל ומה בידך אין קנסות אלא בב"ד ובעדים ויאמרו לו צא ידי שמים והדא אמרה שאין אומרים לו צא י"ש, והק"ע תמה על הפוסקי' שלא הביאו להירושלמי הזה.

ולי נראה שאדרבא בדבר הזה נחלקו הפוסקים ביו"ד (סי' רסו) וכמו שביארתי דאם מתחייב קנס משעה ראשונה והעדים הוא לבד ורק אם מודה פטור מטעם מודה בקנס וע"כ לפי דעת הרמ"א שבזמן שאין ההודאה פוטר את ההודאה מחייבתו.

לפ"ז אם הוא יודע בעצמו שסמא את עין עבדו אע"פ שאין עדים חייב לשחררו פינו שיודע האמת ולא הודה בב"ד שתהא ההודאה פוטר אתו וע"כ נדאי מחייב לצאת י"ש דהא ב"ד אינם יכולים לחייבו וכשיודה לפני ב"ד יפטר לגמרי ע"כ מחייב לצאת י"ש או אי אמרינו דעיקר החיוב אינו רק דוקא מחמת העדים וע"כ כל שאין עדים בדבר אינו חייב אפי' לצאת י"ש אף שיודע בעצמו ברור הדברים פינו שמ"מ אין עדים ואין התחלה לחיובו.

וע"ז בעי בירושלמי אם מתחייב לצאת י"ש שבדין אינו יכול לכופו אא"כ מודה וא"כ ההודאתו פוטר אתו ועדים אין לו וע"כ מיבעי לי' אם מחייב לצאת י"ש. וע"ז מביא ראיה ואומר נשמטינה מהדא מעשה בר"ג שהפיל את עין טובי עבדו אתא גבי דר' יהושע א"ל טובי עבדי מצאתי עילה לשחררו א"ל ומה בידך אין קנסות אלא בב"ד ובעדים ויאמרו לו צא י"ש, הדא אמרה שאין אומרים לו צא י"ש פינו שהמעשה הי' שלא בפני ב"ד כמו דאמרינו בב"ק (דף עד) שאני ר"ג דלא בפני ב"ד הודה והרא' דהא אמרו לו שאין לו עדים ומשמע דאם הי' לו עדים הי' מתחייב ע"ש בב"ק וא"כ אמאי לא אמרו לו שיצא י"ש פינו שהוא בעצמו יודע האמת ולא יודה בפני ב"ד שלא תפטרנו ההודאה, הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמים: וכמו שכתבו התוס' בכתובות (דף לג) בד"ה לאו משום כו' ואע"ג דהקא אפי' לצאת י"ש אינו חייב דדוקא במקום הוא דאמר רבא בהשוכר את הפועלים (דף צא) דאתגן אסרה תורה אפי' בא על אמו דמחייב בבא לצאת י"ש אבל קנס לא מחייב בגמים הקדמונים אלא ע"פ ב"ד כדאמרינו אשר ירשיעון אלקים פרט למרשיע את עצמו כו' ע"ש ובזה שגה הק"ע בירושלמי (פ"ג דכתובות) וז"ל והתני מודים חכמים לר"א החוסם את הפנה בבבלי ב"מ (דף צא) משני רבא אתגן אסרה תורה ואפי' בא על אמו כו' וא"ת נוקי מתניתין דאלו נערות יש להם קנס היינו לצאת י"ש וי"ל דיש להם קנס משמע מדינא חייב לשלם קנס ואשתמיטתי דברי התוספת דכתובות דבקנס ליכא למימר חיוב שלא לצאת י"ש ודו"ק: ולפ"ז אינו מוכח מה שהוכחתי בספרי

(סי' יב) דלצאת י"ש אלים טובא ונהראי דאי הוי מחויב לצאת י"ש הי דוחה העשה דלעולם בהם תעבדו.

דלפי מה שביארתי האי דלצאת י"ש אינו כמו שאר חייב דלצאת י"ש דהא הכי מבעי לי בירושלמי פיון שהוא בעצמו יודע האמת ולא הודה ואין פאן הודאה שתפטרנו וע"כ מבעי אם חייב לצאת י"ש וקרי לי לצאת י"ש היינו משום שאין הב"ד יכולים לחייבו אלא ע"פ עדים או ע"פ הודאתו וע"פ עדים ודאי חייב וע"פ הודאה בנדאי דפטור מחמת הודאה וע"כ לא מבעי לי אלא אי חייב לצאת י"ש אבל אעפ"כ הוי חייב גמור, אבל במקום שאין החייב רק לצאת י"ש אפשר דלא אלים לדחות העשה דלעולם בהם תעבדו: ועפ"ז תנישב מה שהקשה בשעה"מ (בה' עבדים) דמ"ט לא הביאו הפוסקים הא דאמרין בקדושין (דף פד) פנגד עינו ואינו רואה פנגד אנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהם לחירות, ואמרין שם דקלא ולא כלום הוא פדתנא המבעית את חבירו פטור מדיני אדם וחייב בד"ש וא"כ מחויב לצאת י"ש.

וא"כ אמאי לא הביאו הפוסקים דמחויב לצאת י"ש לשחררו ובפרט גבי עבד דתפוס בעצמו וכ"ת דלצאת י"ש לא אלים לדחות העשה דלעולם בהם תעבדו דא"כ איך פשיט בירושלמי דאינו מחויב לצאת י"ש מדלא שחררו ר"ג דילמא משום דלא אלים לצאת י"ש לדחות העשה דלעולם בהם תעבדו דלפי מה שביארתי דהאי לצאת י"ש היינו מדינא אלא פיון שאין אחר יודע אלא הוא יודע בעצמו האמת ע"כ קרי לה לצאת י"ש אבל במקום שאין החייב רק לצאת י"ש לא אלים לדחות העשה דלעולם בהם תעבדו: [גם מה שהקשה דלפי מה שכתב רש"י בב"מ (דף פא) דבכל מקום שחייב לצאת י"ש אי תפיס לא מפקין מינא א"כ למה צריף לומר דהי' לו לצאת י"ש תפוק לי דהא העבד תפוס בעצמו, ואפשר פיון דתפיסת העבד אינו אלא מצד החייב לצאת י"ש, דאל"ה הרי אין לעבד תפיסה דכל מה שקנה עבד קנה רבו, אף מצד שהוא חייב לצאת י"ש נמצא דעבד תופס וא"כ תפיסת העבד אינו אלא מצד החייב לצאת י"ש אבל מן הדין לא הוי תפיסה ע"כ לא הוי תפיסה ודוק.

וכה"ג כתב הקצה"ח דאם הוא ספק אם שחררו או לא לא אמרינן דהעבד מוחזק בעצמו פיון דהוי ס' בעצם התפיסה דאל"ה אינו יכול לתפוס דכל מה שקנה עבד קנה רבו ע"כ לא הוי תפיסה, ויתבאר לקמן בתשובה (סי' כב) ע"ש: והנה ביותר יובן ע"פ מה שביארתי בחידושי לחגיגה דאמרי' בפ"ק דחגיגה (דף ד) לא נצרכא אלא לחצי עבד וחצי ב"ח כו' ע"ש דלמשנה הראשונה פטור מן הראי' ולמשנה אחרונה חייב והקשו התוס' דהכא משמע בחצי עבד לפי משנה אחרונה חייב משום דלאו אדון מקרי דכופין אותו לשחרר ואלו בגיטין (דף מב) מבעי לן במי שחצי עבד אם יש לו קנס או לא שלשים שקלים יתן לאדוניו והאי אדון הוא אלא דמספקא לי' אם מקרי אדון או לא ותיצו התוס' דע"כ לא קא מחייבי הכא אלא משום דעומד לכוף רבו כמאן דשחרר דמי אבל התם פיון דמת אגלאי מילת' דלא הי' עומד לשחרור ע"כ.

והנה דברי התוס' לכאורה תמוהים מאוד דהא אמרינן התם בגיטין (דף מב) ת"ש הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן לו דמי עינו ואי אמרת יש לו קנס וקנס לרבו השתא חבלי' בי' אחרנא יהבי לרבי' חביל בי' רבי' גופא יהיב לדידנא' וא"כ מה מקשה

הגמ' דהתם לא מית ועומד לכוף רבו וכמאן דשיחחרו דמי ואלו אדון מקרי וע"כ יוצא בשנינו ונותן לו דמי עינו וכמו דאמרינו בתגיגה (שם) דבעומד לכוף רבו הוי כמשוחרר, אבל לעולם מעופב גט שחרור יש לו קנס דכיון דמית אגלאי מילתא דלא הוי עומד לשחרור: אף לכאורה אפשר לומר דהא שפתיבו התוס' בתגיגה (דף ד) דלפי משנה אחרונה דעומד לכוף רבו כמאן דשחרר דמי היינו דוקא בתצי עבד ונצי ב"ח דלישא שפחה אינו יכול ולישא ב"ח אינו יכול וע"כ כופין למשנה אחרונה וע"כ פיון דעומד לכוף רבו הוי כמשוחרר ואלו אדון מקרי אבל במקוסר ג"ש פגון הינצא בראשי אברים דמותר בשפחה, וכמו דאמרינו בכריתות (דף פד) דמקוסר ג"ש אוכל בתרומה וע"כ אפילו לפי משנה אחרונה לא הוי כמשוחרר וע"כ פשיט מהא דהפיל את שינו וסימא את עינו להא דמעופב ג"ש יש לו קנס דבשניהם אינם עומדים לכוף בהא דהמית מי שחציו עבד ונציו ב"ח משום דמית ואינו עומד לכוף ובהא דהפיל את שינו וסימא את עינו אע"ג דלא מית משום דאינו עומד לכוף דהא מותר בשפחה, אף זה אינו דאמרינו בגיטין (דף לח) עבד שפירח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שפופין את רבו וכותב לו ג"ש, והטעם הוא שיתחייב במצות כמו שפתיבו התוס' בגיטין (דף לח) ע"ש וא"כ ה"נ בהא דמתוסר ג"ש פיון דרבו לא משעבד בו בנדאי דכופין את רבו כדי שיתחייב במצות וא"כ פיון דעומד לשחרר הוי כמשוחרר וא"כ מאי פשיט הש"ס מהא דהפכה את עינו והפיל את שינו [ואע"ג דיש לחלק דהתם כופין לרבו משום שאין לרבו הפסד בזה אבל ה"א אי אמרת דכופין א"כ הוי כמשוחרר והפסידו בידו וע"כ אין כופין ודמי למי שחציו עבד ונציו ב"ח דג"כ אינו עומד לכוף וזה דוקא]: ע"כ נראה לפע"ד ליישב ע"פ מה שפתיבו התוס' בב"ק (דף לג) בהא דאמרינו תחת עינו ולא תחת עינו ושינו הוא משום דגלי לן קרא אבל בלא"ה צריף לצאת בעינו ושינו וא"צ לשלם בעד שינו דבקנס כל זמן שלא עמד בדין לא הוי בר חיובא עדיין וא"צ לשלם דהא אמרינו בפ"ק דמכות (דף ד) וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו כחז ב'שבתא גנב וטבח ומכר וכאו שנים ואמרו כו' אלמא דלא אמרינו מפי עמד בדין אח"כ ולא הודה נתחייב מעיקרא אלא דלא הוי בר חיובא עד שעת העמדה בדין וע"כ פיון דלא אמרינו דאגלאי מילתא ע"כ אע"ג דגלי לן קרא תחת עינו ולא תחת עינו ושינו, אפ"ה לא נוכל לומר דאגלאי מילת' למפרע שהי עומד לשיחחרר וכמו שפתיבו התוס' בב"ק (דף לד) דאע"ג דלר' עקיבא קיימא ברשותי משעת הנזק קודם העמדה בדין כו' מ"מ אם העמידו עדים ושורו נגח ביום א' ואתו עדים אחרוני ואמרו ביום א' עמנו הייתם כו' דכל זמן שלא נתגלה הדבר שלא העידו עליו חשיב לאו בר תשלומין כו' ע"ש וע"כ ה"נ בגיטין (דף מב) הא דמיייתי ת"ש הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשנינו ונותן לו דמי עינו אע"ג דצריף לשלם בעד עינו היינו משום דגלי קרא אבל אעפ"כ לא מקרי עומד לשיחחרר פיון דאפתי לא עמד בדין וע"כ אדון קרינא בי' כל זמן דלא עמד בדין וע"כ לא נוכל לומר דכיון דכפיון לרבו לשחרר לאו אדון הוא דכל כמה דלא עמד בדין אדון מקרי וע"כ מדמה לה הש"ס אהדדי להא דהמית מי שחציו עבד ונציו ב"ח דאגלאי מילת' דכיון דמית אינו עומד לשיחחרר וקנס בסוף הוא שמתחייב ואע"ג דגלי רחמנא דמתחייב בעד שינו הוא גזירת הכתוב, אבל אה"נ דבסוף הוא מתחייב וכמו שהבאתי לעיל הירושלמי ר' יוסי אומר בסוף הוא

שמתחייב ועיין תוספת בב"ק (דף עד) דאפי' למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב, אפ"ה לא אמרינו דאגלאי מילת' למפרע.

ובפרט לפי מה שפכת הרשב"א הביאו הק"ע בירושלמי (פ"ד דגיטין סימא שתי עיניו פאחת הפיל שני שיניו פאחת יוצא בהן לחירות, זו אחר זו יוצא לחירות בראשונה ונותן לו דמים בשני' וכתב הק"ע וכתב הרשב"א וקשה והלא קנס אינו זוכה בה אלא משעת העמדה בדין כדתנו פ' נערה וכו' וי"ל משעמד בדין אגלאי מילת' למפרע דמשעה ראשונה זכה בעצמו ויצא לחירות וע"ש בכ"ע ונעלם ממנו התוס' בב"ק (דף לג) וגם צריך עיון מהא דב"ק (דף עד) עכ"פ לדעת הרשב"א הוא בלא ריבוי דקרא אלא מן הסברא וע"כ נדאי לא הוה פעומד לכוף וע"כ מיייתי מינה בגיטין (דף מב) כמו שביארתי דבשניהם אינו עומד לשיחרור ודו"ק ובזה יתיישב מה שהקשה הלח"מ (בפ"ד מה' חובל ומזיק) על הטור בחוה"מ (סי' תכד) שפכת מי שחציו עבד וחציו ב"ח אם בעליו בני כפי חבלתו לעצמו, דהא כיון דמחוסר ג"ש הוי בעי דלא אפשר' ובגמ' מיייתי ההיא דהפיל שן עבדו כו' דמינה משמע דאם אין לו קנס אין לו נזק דמה לי קטל' פול' ומה לי קטל' פלגא, וכיון דלגבי קנס סלקא בתיקו הוא הדין נמי לגבי נזק כו' ע"ש, אבל לפי מה שביארתי ניחא שפיר דהתם כיון שעומד לכפות בחציו עבד וחציו ב"ח ובעליו בני כפי ע"כ לא מקרי אדון ובגיטין (שם) לא מיבעי לי' אלא בהמית ח"ע וחציו ב"ח דאגלאי מילת' דאינו עומד לכפות, וכן בהא דסימא את עינו והפיל את שינו נמי אינו עומד לכפות כמו שביארתי משום דהוי קנס אבל בח"ע וחציו ב"ח דכופין את רבו וכותב לו ג"ש וכותב לו שטר על דמיו בנדאי כיון דעומד לכוף לשיחרר לה מקרי אדון, וחבלתו לעצמו: וראיתי להריטב"א שפכת ואע"פ שנגמר דינו לבסוף ע"פ עדות אלו האחרונים אין דנים אותו למפרע כדאמרינו בכתובות לענין קנס הבת לא הספיקה לעמוד בדין עד שפגרה קנסה לעצמה, וכן אמרו שם דאין אדם מוריש קנס לבנו קודם העמדה בדין, וכתב דאיפא למיזק דהא לענין חציו נזק דשור תם דקיי"ל דהוי קנסא כו' ואם הקדישו גיזק אפין קודם גמ"ד ואח"כ נגמר דינו הקדישו הקדש שדנין אותו למפרע שהי' שלו ויכול להקדישו, וה"נ אמרינו התם בב"ק (דף עד) שאם באו שני עדים ואמרו שהפיל את שינו של עבדו ואח"כ סימא שייצא לחירות בשינו ונותן לו דמי עינו פאינש בעלמא ואע"ג דלא נגמר דינו של שינו עד עתה דנין למפרע פאלו נגמר קודם שסימא את עינו, ונ"ל דשאני הקדש ושיחרור דהוי מידי דזכו בו שמים דגבי שמים דנין למפרע פאלו נגמר הדין אבל לגבי הדיוט לא אמרינו, ובמסכת בב"ק פתבתי תירוצים אחרים וכולם יש בהם גמגום גדול ע"כ.

ולע"ד תירוצו תמוה מאוד, דמה שפכת דשאני הקדש ושיחרור דהוי מידי דזכי בו שמים דהא דאמרינו הקדישו גיזק א"ב הוא הדין מקרו גיזק דהא אמרינו שם בב"ק (דף לג) מקרו אינו מכור הקדישו מוקדש כו' אלא גיזק מקרו אינו מכור מני ר' ישמעאל, הקדישו מוקדש אתאן לר"ע, אלא דלר"ע אפי' מקרו גיזק אינו מכור וא"כ ליפא למימר משום דזכה בו שמים גם מה שפכת דהא דיוצא בשינו ונותן לו דמי עינו, הטעם הוא דאמרינו אגלאי מילתא למפרע משום דכבר זכו בו שמים אבל לגבי שאר קנס לא אמרינו דאגלאי מילתא למפרע וע"כ אמרי' בפ"ק דמכות (דף ה) דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין, צ"ע דהא אמרינו בב"ק (דף עד) אי דלא עמד בדין אפתי דמי פול' עבד לרב

בְּעֵי שְׁלוּמֵי לִי דְאֶפְתִּי גְבָרָא לָא מְחַיֵּיב אֶלְמָא דְלַעֲנִין שְׁיַחְרֹר אֶמְרִינוּ נְמִי דְאֶפְתִּי גְבָרָא לָאוּ בְּרַשְׁלוּמִין הוּא, וְדוֹחֵק לֹמַר דְּלֹא אֶמְרִינוּ כְּבָר זָכוּ בּוֹ שְׁמַיִם אֲלֵא לַעֲנִין הַרְנוּחָתָהּ הַעֲבָד בְּעַצְמוֹ: וְלִפִּי מַה שְׁבִיאוֹרְתִי הִי אֶפְשָׁר לֹמַר דְּהָא דְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְבַעַד א' אִם אֵינוֹ רוּצָה לִישְׁבַע לָא מְחַיֵּיבִין לִי לְשַׁלֵּם גְּבִי קִנְס הֵינּוּ דְוָקָא אִי אֶמְרִינוּ דְקִנְס אֵינוֹ מְתַחֵיב רַק לְבִסּוּף וּע"ז אֹמַר בִּירוּשְׁלַמִי שְׁנִי הִיא שְׂאִין נְשַׁבְּעִין עַל הַקִּנְס (פ"י פִּינּוֹן דְחִיּוּב הַקִּנְס אֵינוֹ רַק דְוָקָא ע"פ עֵדִים, וּכ"ז שְׁלֵא בָּאוּ עֵדִים וְהַעֲיָדוּ לִיכָּא חִיּוּב כְּלָל, וּע"כ אֵין נְשַׁבְּעִים עַל הַקִּנְס) [וּכְמוֹ דְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי כְּתוּבּוֹת (ח"ד ה' ג') ר"י אֹמַר הֲרַאשׁוּנָה שְׁל אָב כו' ור' יַעֲקֹב בְּר אֲחָא מְמוּצָא שֵׁם רַע לְמַד ר"מ, וְהַתְּנִיָּא ר' חִיִּי זִינְתָהּ וְעוֹדָה בְּבֵית אָבִיהָ וּמִשְׁבַּגְרָה הוּצִיא עֲלֵי שֵׁם רַע, הוּא אֵינוֹ לוֹקָה וְאֵינוֹ נוֹתֵן מֵאָה סְלַע אֲלֵא אִם הִיא אוֹ זוּמְמִי מְקַדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה, ר' מְנָא בְּעֵי קוּמִי ר' יוֹסִי, הֲגַע עֲצָמָהּ הוּצִיא עֲלֵי שֵׁם רַע עוֹדְנוּ נַעֲרָה וּבְגָרָה א"ל שְׁמַעְנוּ שְׁנוֹתֵן לְאָבִי א"ר יִרְמְיָהּ קוּמִי ר' זְעִירָא וְתַמְנִי אֲנִי אִיךְ רַבְּנָן מְדַמִּין כְּתוּבָה לְקִנְס וְלֹא דְמִי כְּתוּבָה מְשַׁעָה רַאשׁוּנָה וּקִנְס בְּסוּף וְאִתָּא אֹמַר אָכוּן, א"ל וּמִי יֹאמַר לָךְ אֶפְּלִי קִנְס מְשַׁעָה רַאשׁוּנָה וְאִתִּי דַר' מְנָא כַר' יִרְמְיָהּ וְדַר' יוֹסִי כַר' זְעִירָא (וְאֵלּוּלֵי מְסַתְּפִינָא הֵיטִי מַגִּיהָ מְמוּצִיא ש"ר לְמַד ר"י דְעַל ת"ק אֵינוֹ צָרִיךְ לִיתֵן טַעַם דְכִינּוֹן שְׁנִישְׂאָת יִצְתָה מְרֻשׁוֹת אָבִיהָ, וְגַם ר' בּוֹן בְּר חִיִּי מְפָרֵשׁ נְמִי שֵׁם טַעְמָא דַר"י, וּפִי כְּמוֹ דְבְּמוּצִיא שֵׁם רַע צָרִיךְ לִיתֵן הַקִּנְס לְאָבִיהָ אַע"פ שְׁנִישְׂאָת וְנִפְקָא מְרֻשׁוֹתֵי, אַפ"ה צָרִיךְ לִיתֵן הַקִּנְס לְאָבִיהָ דְאֲזַלִּינוּ בְּתַר הַתְּחִלַּת הַחִיּוּב פִּינּוֹן שְׁמוּצִיא ש"ר שֶׁהִיא זִינְתָהּ בְּבֵית אָבִי ע"כ נוֹתֵן הַקִּנְס לְאָבִיהָ וְה"נ אֲזַלִּינוּ בְּתַר הַתְּחִלַּת הַחִיּוּב פִּינּוֹן דְּבַהֲתְחִלַּת הַחִיּוּב הִי עֲדִינּוּ בְּרֻשׁוֹת הָאָב ע"כ נוֹתֵן לְאָבִיהָ וְקָאֵמַר וְהַתְּנִיָּא ר' חִיִּי זִינְתָהּ וְעוֹדָה בְּבֵית אָבִיהָ וּמִשְׁבַּגְרָה הוּצִיא עֲלֵי ש"ר הוּא אֵינוֹ לוֹקָה וְאֵינוֹ נוֹתֵן מֵאָה סְלַע פִּי דְמַקְשָׁה דַא"כ דְאֲזַלִּינוּ בְּתַר הַתְּחִלַּת הַחִיּוּב וְכַשְׁזִינְתָהּ הִי בְּבֵית הָאָב וְהוּא הוּצִיא ע"ז ש"ר, א"כ מֵאִי טַעְמָא תְּנִי ר' חִיִּי דְאִם מִשְׁבַּגְרָה אַח"כ הוּצִיא עֲלֵיהָ ש"ר פְּטוּר לִיזְדִּיל בְּתַר הַתְּחִלַּת הַחִיּוּב, וְהַתְּחִלַּת הַחִיּוּב הִי עֲדִינּוּ בְּבֵית אָבִיהָ וְלֹא שְׁנִי ע"ז פְּלוּם דְהֵתֵם גְּזִירַת הַכְּתוּבָה הוּא דְאִימְתִי מְתַחֵיב הֵהִיא שְׁעֵתָא וְהֵהִיא שְׁעֵתָא בּוּגְרַת הִיא כְּמוֹ דְאֶמְרִינוּ בְּש"ס דִּילֵן בְּכְתוּבּוֹת (דָּף מֵה) ר' מְנָא בְּעֵי קוּמִי ר' יוֹסִי הֲגַע עֲצָמָהּ הוּצִיא עֲלֵיהָ ש"ר עוֹדְנוּ נַעֲרָה וּבְגָרָה פִּי אִם אֲזַלִּינוּ בְּתַר הַתְּחִלָּה וּע"כ צָרִיךְ לִיתֵן לְאָבִיהָ מְשׁוּם שֶׁהוּצִיא ש"ר עַל הַזְּנוּת שְׁבַרְשׁוֹת אָבִיהָ, וּע"כ אֶפְּלִי בְּגָרָה אַח"כ נְמִי וּע"ז אֹמַר ר' יִרְמְיָהּ קוּמִי ר' זְעִירָא, וְתַמְנִי אֲנִי אִיךְ מְדַמִּין כְּתוּבָה לְקִנְס וְלֹא דְמִי כְּתוּבָה מְשַׁעָה רַאשׁוּנָה וּקִנְס בְּסוּף, פִּי דְאִיךְ תְּדַמִּי לַעֲנִין קִנְס דְבְּקִנְס לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר מַעֲיָקְרָא דְנִימָא דְכִינּוֹן דְנִתְחַיֵּיב אֲגַלְאִי מִקְלָתָא לְמַפְרַע וּע"כ לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר מַעֲיָקְרָא דְנִימָא דְכִינּוֹן דְנִתְחַיֵּיב אֲגַלְאִי מִקְלָתָא לְמַפְרַע וּע"כ לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר מַעֲיָקְרָא מִשָּׂא"כ בְּכְתוּבָה אֲזַלִּינוּ בְּתַר מַעֲיָקְרָא וּע"כ אָפִי, נִשְׂאָת נְמִי (וְאֵלּוּלֵי מְסַתְּפִינָא הֵיטִי אֹמַר דְמֵאִי דְאֶמְרִינוּ בִּירוּשְׁלַמִי כְּתוּבּוֹת (פ"ג) ר"ז אֹמַר ר"ח בָּא עֲלֵיהָ עַד שְׁלֵא נִשְׂאָת וְנִשְׂאָת מִמָּה דְתִימַר תַּמָּן תַּחַת בַּעֲלָהּ הוּא נוֹתֵן לְאָבִי וְכָא תַּחַת בַּעֲלָהּ הוּא נוֹתֵן לְאָבִיהָ וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה דְהָא לֹא דְמִי דְהֵתֵם בְּנִתְאַרְסָה וְעֲדִינּוּ לֹא נִפְקָא מְרֻשׁוֹת הָאָב לְגַמְרִי מִשָּׂא"כ בְּנִשְׂאָת וְכַה"ג פְּרִיךְ הַש"ס דִּילֵן בְּכְתוּבּוֹת (ד' לט) הוּאִיל וּבְגָרוֹת מוּצִיאָה מְרֻשׁוֹת הָאָב וְנִשְׂוֹאִין מוּצִיאָה מְרֻשׁוֹת הָאָב מַה בְּגָרוֹת בָּא עֲלֵי וּבְגָרָה לַעֲצָמָה אִף נִשְׂוֹאִין וְכֵן הַקִּשָּׁה הַק"ע ע"ש וְעוֹד מַהוּ הַלְשׁוֹן תַּמָּן הָא הֵתֵם קָאִי אִיךְ בִּירוּשְׁלַמִי נְמִצָּא כְּזֶה בְּכַמָּה מְקוּמוֹת אִף לִפִּי מַה שְׁבִיאוֹרְתִי אֶפְשָׁר לֹמַר דְכְּמוֹ בְּמוּצִיא

ש"ר תחת בעלה הוא נותן לאבי הקנס אוף הקא נמי אפי' נשאת ואעפ"כ נותן הקנס לאבי וצדיקן אינו מתישב שפיר ודוחק): והירושלמי (דפ"ג דשבועות) ס"ל דקנס מתחייב משעה ראשונה ע"כ מתחייב נמי בצירוף הכחשתו דכיון שפרור הוא ע"פ עדים בצירוף הכחשתו שחייב כמו שמתחייב ע"פ עדות מיוחדת וכמו שביארתי אף עכ"ז נ"ל דהירושלמי (פ"ג דשבועות ה' ד) שפובר דמתחייב בצירוף הכחשתו.

אע"ג שאין עדות העדים מספקת לחוד ס"ל נמי דקנס אינו מתחייב רק לבסוף וכמו שהוכחתי מהש"ס דילן וכן סוג' הש"ס דירושלמי אןלא נמי דס"ל למסקנא כמ"ד דקנס אינו מתחייב רק לבסוף וכמו שהבאתי הרבה ראיות מהירושלמי וגם לא תלי בזה בשבועות (פ"ג ה' ד) בפלוגתא דאימתי מתחייב קנס אלמא דאליבא דכ"ע אע"ג דקנס אינו מתחייב רק ע"י עדים אפ"ה מהני העדות אע"ג שאינה מספקת אלא בצירוף הכחשתו והא דקאמר בעד א' אם אינו רוצה לישבע שני' היא שאין נשבעין על הקנס.

היינו משום שחייב שבועה אינו אלא בדבר שאם הי' מודה הי' מתחייב אבל גבי קנס אם הי' מודה הי' פטור ע"כ ליכא חיוב שבועה כלל: אבל הש"ס דילן סובר בשבועות (דף לד) דלא משפחת גבי קנס ידיעה בלא ראי' ורא' בלא ידיעה אלמא דס"ל דלא מהני גבי קנס העדאת עדים שאינה מספקת אלא בצירוף הכחשתו כיון דקנס אינו מתחייב רק לבסוף ע"י עדים ע"כ בעינן שהעדאת העדות לחוד תהא מספקת ולא בצירוף הכחשתו: וכה"ג פתב הרמב"ם (פ"ט מהלכות שבועות ה"ט) וכן המשביע עדי קנס וכפרו פטורין משבועת העדות מפני שאם קדם הנתבע והודה בקנס פטור מלשלם ואע"פ שפאו עדים אח"כ והעידו ונמצאו העדים לא חייבו בעדותן זה אלא עדותן עם פפירת הנתבע היא מחייבת אותן והואיל ואם הודה לא תועיל עדותן אם כפרו ונשבעו פטורין וע"פ זה תיישב מה דאיתא בירושלמי (פ"ד דשבועות) מפ"ב ד"ד להוציא עד א' כשאמרו לו הרי את מקנבל עלינו פשני עדים זה חייב ת"ל והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו את שפשר להעיד עדות תורה יצא א' שאינו פשר להעיד פ"י דדוקא את שפשר להעיד עדות תורה והיינו בשנים שהתורה הכשירתם אבל לא בעד א' שאמר הרי את מקנבל עלינו פשנים דזה הי' ע"י האמירה והקבלה שלו ולא מקרי עדות תורה ועיין לעיל בתשובה (סי' ט) והקשה הק"ע דאמאי לא הביא הרמב"ם דין זה ע"כ נ"ל דאפשר לומר שפסד על מה שכתב שע"כ משביע עדי קנס פטור משום דאין העדים מחייבין אותו אלא בצירוף כפירתו וא"כ הדברים ק"ו ומה בקנס שלא עשה בפועל רק שתק ולא הודה שוב אין חייבין בשבועת העדות משום שאין עדותן לבד מחייבת אלא בצירוף שתיקתו וא"כ מכש"כ באומר לעד א' הרי את מקנבל עלינו פשנים דבעינן אמירתו והירושלמי לטעמין' אגיל דס"ל לר"י הגלילי דאע"ג דאין אנו יודעין העדות רק ע"י צירוף כפירתו אפ"ה יכולים לחייבו קנס ולפ"ז לר"י הגלילי מוקי קרא בקנס ומתחייבים שבועת העדות בקנס ע"כ קמ"ל דה"מ בקנס משום דשתק ולא הודה משא"כ באומר הרי את מקנבל עלינו פשנים אבל לפי מאי דקיי"ל דהמשביע עדי קנס פטור וכמו שביאר הרמב"ם הטעם א"כ ממילא מוכח דבאומר הרי אתה מקנבל עלינו פשנים פטור: ומעתה נחזור לענין הראשון דכיון שביארתי דהירושלמי ס"ל דבקנס אע"ג אע"ג דבעינן העדאת עדים אעפ"כ מהני בצירוף הכחשתו והש"ס דילן פליג ע"ז א"כ לפ"ז ליכא ראי' גבי קדושין מהירושלמי שעשה שליח עד דאם היא מכחשתו בנדאי לא מהני לבתר התקנה כמו

שְׁפָתָבוּ הַתּוֹסֵ' וְהָרָא"שׁ וְעִינֵי בַב"שׁ אֶלָּא דְמִינֵרִי שֶׁהוּא מוֹדָה וְע"כ״ס"ל לְהִירוּשָׁלַיִם דְּהוּי קְדוּשִׁין בְּעֵדִים וְאֵע"ג דְּבִקְדוּשִׁין בְּעִינֵי דְנוֹקָא עֵדִים וְאַפִּי' שְׁנִיָּהֶם מוֹדִים נְמִי לֹא מְהַנִּי אַפ"ה פִּינֵן דְאִיכָּא עֵדִים מְהַנִּי בְּצִירוּף הוֹדְאָתָה אֶבְל לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן דַּס"ל דְּגַבִּי קִנְס לֹא מְהַנִּי בְּצִירוּף הַכְחָשְׁתּוּ פִּינֵן שְׁאִין עֵדוֹת הָעֵדִים לְחוּד מְסַפְקַת ע"כ אֶפְשָׁר לֹדְמֵר כְּמוֹ שְׁפָתָבּ הָר"ן בַּפ"ב דְּקְדוּשִׁין לֹא מִיבְעֵי כְּשֶׁהִיא מְכַחֶשְׁתָּן אֶלָּא אַפִּי' כְּשֶׁהִיא מוֹדָה שְׁקַבְלָתָן אִינְהּ מְקוֹדְשַׁת וְדַאי דְכִינֵן שְׁאִינְם נְאֻמָּנִים מְצַד עֲצָמָם אֶלָּא מְצַד הוֹדְאָתָה ה"ל כְּמִקְדָּשׁ שְׁלֹא בְּעֵדִים דְאַפִּי' שְׁנִיָּהֶם מוֹדִים אִינְהּ מְקוֹדְשַׁת וּמִירו' אִין רֵאִי' דְלִטְעֵמִי' אֲזִיל כְּמוֹ שְׁבִיֵּאֲרַתִּי: וּלפ"ז לְכַאוּרָה לִיכָּא רֵאִי' נְמִי מְהָא שֶׁהוֹכַחְתִּי מִהִירוּשָׁלַיִם (רפ"ח דְּנִזִּיר) שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל דְמַהִימֵן לֹדְמֵר תְּנַאִי הִי' בְּלָבִי לְכַשְׁאֲטָמָא תְּפַקַּע נְזִירוֹת מְמַנִּי וְהַקְשִׁיתִי דַּא"כ אִיךָ מְשַׁפַּחַת לָהּ מְלָקוֹת גַּבִּי נְזִיר הָא יְכוּל לֹדְמֵר תְּנַאִי הִי' בְּלָבִי וְהוֹכַחְתִּי מְזָה דְכִינֵן דְלֹא טְעֵן בְּשַׁעַת הַתְּרָאָה שְׁתַּנַּאִי הִי' בְּלָבוֹ ע"כ מְחַנְיָיב מְלָקוֹת אֶלְמָא אַע"ג דְלֹא מְהַנִּי עֵדוֹת אֶלָּא בְּצִירוּף שְׁתִּיקְתּוּ מְהַנִּי דְאִיכָּא לְמִימֵר דְהִירוּשָׁלַיִם לְטְעֵמִי' דַּס"ל דְמַהִּנִּי עֵדוֹת גַּבִּי קִנְס אַע"ג דְּבְעִינֵן צִירוּף הַכְחָשְׁתּוּ וְה"נ בְּצִירוּף שְׁתִּיקְתּוּ מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן כְּמוֹ שְׁבִיֵּאֲרַתִּי: אַךְ עַכ"ז יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי' מִן הַתּוֹסֵ' דְמוֹעֲלַת הָעֵדוֹת אַפִּי' בַּד"נ אַע"ג שְׁאִין הָעֵדוֹת לְחוּד מְסַפְקַת אֶלָּא בְּצִירוּף שְׁתִּיקְתּוּ וְכְמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹסֵ' בִּיבְמוֹת (דָּף קטז) דְאַמְרִינֵן הַתָּם דְחִיֵּי שִׁינֵן דִּילְמָא בְּגַמְלָא פְּרַחָא אֲזִיל וְהַקְשִׁי הַתּוֹסֵ' דְהָא אֶמְרִינֵן בַּפ"ק דְמַכּוֹת (דָּף ה) אֶמֶר רַבָּא אֲתוּ בִי תְרִי וְאַמְרוּ כו' פְּשִׁיטָא מְהוּ דְתִימָא נִיחּוּשׁ לְגַמְלָא פְּרַחָא אֶלְמָא דְלֹא חִיֵּי שִׁינֵן לְגַמְלָא פְּרַחָא וְתִירֵץ הָר' מְנַחֵם דָּאֵם אִיתָא דְאַזְלִי בְּגַמְלָא פְּרַחָא הִי' לְהֵם לְטְעוֹן כֵּן וּמְדָלָא אֶמְרוּ הָכִי ש"מ דְשָׁקֵר הֵם מְעִידִים אֶלְמָא אַפִּי' בְּלֹא הַתְּרָאָה דְהָא עֵדִים זוּמְמִין לֹא בְעֵי הַתְּרָאָה כְּמוֹ דְאַמְרִינֵן בְּכַתּוּבוֹת (דָּף לג) אַפִּי' הָכִי מְקַטְלִי מִשׁוּם דְלֹא טְעֵנוּ אֶלְמָא אַע"ג דְאִין הָעֵדָּאֵת עֵדִים מְסַפְקַת אֶלָּא בְּצִירוּף מַה שְׁלֹא טְעֵנוּ אַפ"ה נְהַרְגִים וּמַכְש"כ הָכָּא שְׁלֹא טְמֵן כֵּן בְּשַׁעַת הַתְּרָאָה הוּי כְּאֵלוֹ עֵדִים מְעִידִים כְּלוּ: ע"כ נִרְאָה לַע"ד לֹדְמֵר דַּאֲע"ג שֶׁהוֹכַחְתִּי דָּאֵם אִין עֵדוֹתֵן מְסַפְקַת רַק בְּצִירוּף הַכְחָשְׁתּוּ אִינוּ מוֹעִיל לְחִיָּיבוֹ קִנְס וְכְמוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי מְהַךְ דְשְׁבוּעוֹת (דָּף לד) זְהוּ דְנוֹקָא אִי בְּעִינֵן לְאַמְיֵרְתּוֹ ע"כ אִינוּ מְתַחֲזִיב ע"פ עֵדִים פִּינֵן דְלֹא סְגִי בְּעִידוֹתֵן רַק בְּצִירוּף הוֹדְאָתּוֹ אֶבְל אִי לֹא מְצַרְפִּינֵן לְהַעֲדָאֵת הָעֵדוֹת רַק שְׁתִּיקְתּוֹ מַה שְׁלֹא טְעֵן יוֹכַל לְהַתְּחִיב ע"פ עֵדִים וְכְמוֹ שְׁפָתָבּ הַמ"ל בְּרַמְב"ם (פִּי"א מַה' אֲשׁוֹת) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ דְלַהֲרוֹז"ה חֲרָשַׁת וְשׁוֹטָה נְמִי אִי לֹא טְעֵן יֵשׁ לְהֵם קִנְס אֶלִּיבָא דַר"י וְלֹא שִׁינֵי הָכָּא מוֹדָה בְּקִנְס פְּטוּר דְדוֹקָא בְּעִינֵי הַדְּבָר אֶמְרִינֵן מוֹדָה בְּקִנְס פְּטוּר כְּגוֹן בְּאוּמֵר אֲנִסְתִּי בְתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי אֶבְל כְּשֶׁהָאוּנְס לֹא מְפִיּו אָנוּ חִיִּים אַךְ שֶׁהִי בִּידוֹ לְפְטוּר בְּאִיזוֹ טְעֵנָה וְלֹא טְעֵן חִיָּיב וְזֶה פְּשׁוּט וְכֵן מְנוֹכַח מְדַבְרֵי הַרְמְב"ן שְׁפָתָבּ דְהָכָּא בְּלֹא טְעֵן עֲסָקִינֵן אֶלְמָא אַע"ג דְאִי טְעֵן מְהִימֵן אִי לֹא טְעֵן חִיָּיב עַכ"ל וְכִּזֶּה יִתְיַשֵּׁב מַה שֶׁהַקְשָׁה הַק"ע בַּפ"ק דְכַתּוּבוֹת (דָּף ב) ר' יוֹסִי לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא אֵלוֹ מִי שְׁבָא עַל הַחֲרָשַׁת שְׁמָא אִין לָהּ כְּתוּבָה (וְגִירְסַת הַק"ע שְׁמָא אִין לָהּ קִנְס וְהוּא נְכוּן) אָמַר ר' יוֹדֵן וְכִי בְּקִנְס הַדְּבָר תְּלוּי הָרִי בּוֹגֵרֵת אִין לָהּ קִנְס וְכַתּוּבָתָה מְאֵתִים כו' וְכַתָּב הַק"ע וְתִימָא עַל הָרַב בְּעַל מ"ל (פִּי"א מַה' אִיסוּרֵי בִיאָה) שֶׁהָאֲרִיךְ בְּדִין זֶה וְלֹא הִבִּיא דְבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם וּלְפִי מַה שְׁבִיֵּאֲרַתִּי אִין רֵאִי' מִהִירוּשָׁלַיִם דְהִירוּשָׁלַיִם ס"ל דְאַפִּי' אֲמִירַת הַבַּע"ד מְצַרְפִּינֵן לְעֵדוֹת א"כ מַכְש"כ שְׁמַצְרְפִּינֵן שְׁתִּיקְתּוֹ אֶבְל לְהַש"ס דִּילֵן שְׁלֹא מְצַרְפִּינֵן הוֹדְאָתּוֹ כְּמוֹ שְׁבִיֵּאֲרַתִּי וְע"כ יֵשׁ לֹדְמֵר דְלֹא מְצַרְפִּינֵן שְׁתִּיקְתּוֹ וְאוּלַי לֹא בְתוּלָה

היא ע"כ אין ראי' מהירוש'למי לשיטת הש"ס דילן וע"כ האריף בנה המ"ל ודו"ק: ולכאורה ה' אפ"ש לומר דאין אנו צריכין לומר מחמת ששתק בשעת התראה ולא טען שהי' על תנאי ע"כ תיבב אלא דבלא"ה אינו נאמן אח"כ לומר שהי' עלשבב בשההשש ש יכ באבב ענבה בכס כ הבד נטה הפנס תנאי והוא ע"פ מה שהקשה המ"א מהא דאמרין בכתובות (דף כ) דנאמנים לומר תנאי ה' דברינו משום דתנאי מילתא אחריתא הוא ואינם עוקרי' השטר אלא תוס' בעלמא הוא והניח' לדעת הפוסקים שנאמנים לומר תנאי ה' דברינו אפי' כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל לדעת הפוסקים שאין נאמנים לומר תנאי ה' דברינו אלא דוקא בשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל בלא"ה אינו נאמן לומר תנאי ה' דברינו וא"כ אמאי נאמן הכא לומר תנאי ה' בלבי [ובאמת קשה לדעת הרמב"ם שפסק בהלכות עדות שאין נאמן לומר תנאי ה' דברינו אלא אם אין כתב ידם יצא ממקום אחר וא"כ קשה דאמאי פסק הכא דנאמן לומר שהי' על תנאי]: ע"כ נ"ל דהכא נמי יש לו מיגו דאי בעי הני נשאל על נדרו ואע"ג שפיתבו התוס' בערכין (דף כג) שהקשו דלמאי דקיי"ל כב"ה דהקדש בטעות לא הני הקדש וא"כ יש שאלה וא"כ איך קאמר רב הונא דבבב"א אדם עושה קנוניא על הקדש ודוקא בשכ"מ שהקדיש כל נכסיו כו' אבל בבב"א חיישינן ואמאי הא אי בעי מתשיל עלי' כמו דאמרין לר' הושע ותירצו דקנוניא זותרתא דבר שהוא קל עביד ולא ישאל על הקדישו אבל לגרש את אשתו כדי להחזירו לא עביד פיון דמצי שאיל על הקדישו א"כ בדיבורא שהוא דבר קל עביד לומר עליו שהוא חולין ולא ישאל על הקדישו וא"כ הכא נמי אינו נאמן משום שיש בידו לשאול על נדרו: זה אינו שפבר ביארתי שם בספרי (סי' יז) והקשיתי שם מהא דאמרין ביבמות (דף פח) דנאמן לומר שהוא חולין משום דבידו לפדותו או משום דאי בעי מתשיל עלי' דהא פיון דלא מהמנין לי' לומר מנה לפלוני בידי דחיישינן דילמא הוא עושה קנוניא על הקדש א"כ אינו נאמן לומר ג"כ שהוא חולין דילמא הוא עושה פן כדי להנצל מן הטרחא דשאלה וביארתי שם על פי מה שפכתב הרא"ש בגיטין (דף נד) דהא דאמרין הטעם משום שיש בידו לפדותו הוא משום דהני כבעליו והתורה האמינה לכל מה שבידו וכמו דאמרין דאי סבר תורם משלו על של חבירו א"צ דעת משום דבידו לתקנו ואטו בשוןפטני עסקינן שיתרן מטבולו על של חבירו אלא פיון שבידו לתקנו ע"כ הני כמו בעליו ועי"ש שהארבתי בזה דמטעם בעליו לא מהימן אלא באיסור אבל לא בדבר שפמון משום דבאיסור האמינתו התורה לבעלים אבל בפמון גרע טפי מחמת שהוא בעליו: וע"כ ביבמות מייגרי שפוןנתו להתיר האיסור וע"כ מהימן אף שנוגע אח"כ לממון אבל בערכין (דף כג) דאינו מעיד על ההקדש רק שאומר לענין ממון דמנה לפלוני בידו וע"כ לא מהימן מטעם שבידו דבממון אינו מהימן אלא מטעם מיגו וע"כ פיון שאומר מנה לפלוני בידי דליכא טירחא אבל לשאול איכא טירחא א"כ ליכא מיגו: [ועיין בתוס' ב"ב (דף קלד) דאמרין התם אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמר זה בני נאמן הואיל ובידו לגרשה וכתבו התוס' אע"ג דהאי מיגו לא חשיבא שאם הי' מגרשה הי' פוסלה מן הפהונה והשתא שאמר זה בני לא פסיל לה מ"מ חשיב מיגו לפוטרה מן היבם.

ובמ"ל ברמב"ם פ"ג מה' יבום כתב שיש להסתפק אי שרי לכהן או לא דכיון דנאמנותו הוא משום דאי בעי מגרש לה א"כ לכהן אסירא ומצא בהלכות הר"ף שאינו נאמן

להתירה אלא לישראל אף הרמב"ן בחידושייו חלק ע"ז שכתב על האי מימרא דמפני מה אמרו זה בני נאמן הואיל ובגידו לגרשה כו' ועוד דאפילו לישראל נמי לא הוי לן למשרי לפי מה שאנו סבורין דאין מיגו לחצי טענה כמו שפירשתי בפ' חזקת כו' דאיכא למימר דהתם היינו טעמא דכיון דאיהו לטענה זו מתכונן אין אומרים מיגו לחצי כו' דאיהו לא איכפת לי לבעל אם אינה נשאת לכהן והי' לו לגרשה פדי שלא תזקק ליבום וכו' ע"כ אנו מאמינים אותה שאינה זקוקה ליבם זה וכיון שהותרה הותר': ובירושלמי (פ"ג דקדושין) רב אמר מאחר שבגידו לגרשה נאמן כו' אתא עובדא קומי ר' שמואל אמר מאחר שיש בגידו לגרש נאמן ור' יוחנן אמר אינו נאמן, נחת עולא לתמן ואמר בשם ר' יוחנן וסברין עלוני' הגע עצמה שהי' פהו, ופי' הק"ע והפ"מ דהגע עצמה שהי' פהו ומתיירא לגרשה שמה יעמוד מחלי' ויהא אסור בה.

והקשה הק"ע דהא תנו בגיטין (דף פא) דסברי ב"ה המגרש על תנאי ולא נתקיים התנאי לא פסלה מן הכהונה, א"כ ה"ל לגרשה על תנאי וצ"ע, וישגו בזה דהקושני' דהגע עצמה שהי' פהו כו' דאם הי' פהו מי שרוצה לישא אותה היא אסורה להנשא לו וא"כ הוי מיגו לחצי טענה, וכמו שבארתי דהא לגבי פהו ליכא הואיל שבגידו לגרשה, וכה"ג בירושלמי (פ"ז דיבמות ה"ב) וקחש לומר שמה שילח גיטתה ממדינת הים (פי' וא"כ לא מקלקלא לה נפשא על שאומרת שמת בעלה וא"כ אמאי צרתה מותרת) הגע עצמה שהי' פהו (פי' אם ניסת לכהן דאז הוא נדאי משום שמת בעלה ולא משום דשילח לה גיטת אלקא דהגע עצמה שהי' פהו קאי על הנושא): עכ"פ נתבאר דמטעם דבגידו נאמן לומר שהוא חולין משום דבעי למתשל עלי' מטעם שהוא בעליו וע"כ מהימן אח"כ אפילו לענין ממונ נמי, והבאתי שם בספרי ע"י (סי' יז) ראי' ע"ז.

עוד הבאתי שם ראיה מהירושלמי (פ"ו דסוטה) דתני ר' טרפון אומר עד א' נאמן לטמאותה ואין עד א' נאמן להפסידה פתובתה ר' עקיבא אומר כשם שע"א נאמן לטמאותה כך עד א' נאמן להפסידה פתובתה, אמר לו ר' טרפון איכן מצינו עד א' בממונ פלום אמר לו ר' עקיבא ואיכן מצינו ע"א באשת איש פלום, אלא כשם שעד א' נאמן לטמאותה כך עד א' נאמן להפסידה פתובתה ר' בון בר חיי' בעי חמותה שאמרה אני ראיתי שנטמאת ובא א' ואמר אני ראיתי שנטמאת מה בא להעיד אם להשקותה כבר נראית שלא להשקותה (פי' דהא חמותה ג"כ נאמנת שלא להשקותה ולא להפסידה פתובתה) אלא לא בא אלא להפסידה פתובתה שאין מפסידין ממונ ע"פ עד א' (פי' כיון דעיקרו לא בא אלא לממונ וע"כ לא מהימן) אלקא דעד א' כיון שנאמן לטמאותה נאמן נמי להפסידה פתובתה, וע"כ מביעי לי בירושלמי אם חמותה כבר העידה שנטמאת ולאוסרה חמותה נמי נאמנת א"כ לא נשאר העדאת ע"א אלא לענין הפסדת פתובתה ע"כ אפשר דאינו נאמן: והנה הק"ע תמה דאמאי לא הביא הרמב"ם לבעני' דר' בון דחמותה שאמרה נטמאת ואח"כ בא עד א' ולי נראה דלא קשה מידי דאדרב' יש לתמוה על הירושלמי דמאי בעי לה דכיון דאין בעדותו לאוסרה דהא היא כבר אסורה ועומדת מחמת חמותה שאמרה נטמאת וא"כ לא מהימן להפסידה פתובתה דבאמת אין הטעם הא דע"א נאמן הוא משום דכיון שנאמן לאוסרה נאמן נמי להפסידה פתובתה אלא דכיון שנאמן מדאוריית' לאוסרה על בעלה וישלא תשתה ממיל' אינה נוטלת פתובתה וכמו דאמרינו בסוטה (דף כד) מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נוטלת פתובה ולא שותות

וב"ה אומרים או שותות או לא נוטלות פתובה ואמרינו ביבמות (דף לח) או שותות והביא האישי את אשתו אמר רחמנא וליכא אלא מתוך שלא שותות לא נוטלות פתובה אלמא פיון שאינו יכול להשקותה ממיל' מפסדת פתובה וא"כ פיון דעד א' מעיד שנטמאת ונאמן מדאוריית' שלא להשקותה א"כ ממיל' פיון שאינה יכולה לברר שהיא טהורה מפסדת פתובה וא"כ אין אנו צריכים לטעם של הירושלמי דכיון דנאמן לאנסרה נאמן לענין פתובה ג"כ דכיון שאינו יכול להשקותה ואינה יכולה לברר שהיא טהורה מפסדת פתובה דומי' דמת בעלה, וא"כ לית' לבעי דר' בון דחמותה שאמרה נטמאת ואח"כ בא עד א' דכיון שאין בעדותו לאנסרה דהא פבר אסורה מעדות חמותה ע"כ אפשר דאינו נאמן לענין הפסדת פתובה דהא אין הטעם דנאמן להפסידה פתובה הוא מחמת שנאמן לאנסרה אלא מחמת שאינה יכולה לברר שהיא טהורה: וכ"ת א"כ בחמש נשים אמאי אינם נאמנות להפסידה פתובה ג"כ דכיון שנאמנות לאנסרה א"כ אינה יכולה לשותות וממיל' מפסדת פתובה פיון דאינה יכולה לברר זה אינו דהני חמש נשים אינם נאמנות רק לחומר' לטמאותה מדרבנן, וכמו שתמה המגיה' במ"ל ברמב"ם (פ"א ה' טו) דלדעת הרמב"ם הני נשי למדו לשונם לדבר שקר וחסבינו להו פאשת איש גמורה ומותרת לאכול בתרומה, ולפ"ז צריף לדעתאמאי נאמנות לאנסרה על בעלה, וילדעת הרמב"ד שפסק כר"ט דאסורה לאכול נראה נמי דהיא נאנסרה על בעלה מספק לא שתהי' אסורה בנדאי, ונ"מ שאם בא עליה שאינו לוקה ע"כ ולא הי' צריף לזה דנדאי אינם נאמנות מנות בנדאי דאל"כ אמאי אינה מפסדת פתובה דהא אי אפשר לה לשותות, וכבר ביארתי דכל שאי אפשר לה לשותות מדאוריית' ממיל' מפסדת פתובה פיון שאינה יכולה לברר כמו בעד א' דכיון שאינה יכולה לשותות ולברר ממיל' מפסדת פתובה, וכן כתב הרמב"ם (ספ"א מה' סוטה) פל סוטה שאמרנו שאינה שותה מפני עדי טומאה ה"ז אסורה על בעלה לעולם ותצא בלא פתובה שהרי נאנסרה בקינוי וסתי' והשתי' שפתירה נמנעה שהרי יש בה עד כמו שביארנו, משמע מזה דכל שאינה יכולה לשותות ממיל' מפסדת פתובה וע"כ נדאי בחמש נשים שנאמנות לאנסרה אבל לא להפסידה פתובה הא שנאמנות לאנסרה הוא רק מדרבנן וע"כ לא תיקנו חכמים לכתחילה אלא שפאסור אבל לא שבשביל זה תפסיד פתובה מחמת שאינה יכולה לשותות דא"כ הי' נפסדת ממון ע"פ עדותו, והני חמש נשים באמת אינם נאמנות אבל בעד א' שנאמן מדאוריית' ע"כ ממיל' מפסדת פתובה: ובאמת יש לתמוה על הירושלמי דמאי בעי ר' בון בחמותה שאמרה נטמאת ואח"כ בא עד א' דכיון שאין עדותו מועיל לאנסרו אינו נאמן לענין פתובה דמ"מ פיון שאינה יכולה לשותות מדאוריית' ממיל' מפסדת פתובה ומ"ש מחמת בעלה דאינה נוטלת פתובה ובירושלמי דסנהדרין (פ"ח ה"ו) מ"ט דב"ש הבא לי בעלי ואני שותה, מ"ט דב"ה הואיל ואין כאן בעל להשקותה החזירה התורה לספיק' וספיק' לספיק' וס' לחודה (ולכאורה ה"ל בקיצור כמו דאמרינו בש"ס סוטה (דף כה) וב"ה סברי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי ואפשר לומר כמו שכתבו התוס' בסוטה (דף כה) דלמאי דפליגי ר"ה ור"י במנה לי בידך והלה אומר איני יודע ר"ה ור"י אמרי חייב כו' וא"כ ה"נ היא טוענת ברי אבל הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותהוי תיובת' דרב הונא ותירצו מאחר שהתורה עצמה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת ברי וע"ז קאמר בירושל' דאפי' למ"ד ברי ושמה ברי עדיף אפ"ה הואיל ואין כאן בעל להשקותה

הַחֲזִירָה הַתּוֹרָה לְסַפִּיקָא פִּי דְאִינוּ מוֹעִיל טַעֲנַת בְּרִי דִּינָה) וְדוֹחֵק לֹאמַר דְּהָא שְׁקֵל וְטַרְגָּי אֲתִי אֲלִיבָא דְב"ש אַע"ג דְּאֵם לֹא הִי רְאוּיָה מִתְחִילָה לְשִׁתּוּת גְּרַע טְפִי כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דָּף לח) עַל הָא דְפְלִיגִי ב"ש וּב"ה בְּמַת בְּעֵלָה עַד שְׁלֵא תִשְׁתָּה, וְהָא דְתַנּוּ בְר"פ אַרוּסָה (דָּף כג) אַרוּסָה וְשׁוֹמְרַת יָבָם לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָה וְלֹא פְלִיגִי ב"ש וְאוּר"י דְּהֵתָם הִיא נְתִיבָה אֲצַבַּע בֵּין שִׁנְיָי שְׁנִסְתָּרָה וְאֶסְרָה עֲצָמָה עַל בְּעֵלָה אֲבָל הֵכָא בְּשַׁעָה שְׁנִסְתָּרָה יְכוּלָה הִי לְבַדּוֹק בְּשִׁתְּיָי כּו' ע"ש אַף דְּהֵכָא פִּינוּן שְׁאוּמְרַת שְׁלֵא נְטַמְאָה א"כ לֹא יִדְעָה מִתְחִילָה שְׁיָבוֹא עַד וְיֵאמַר שְׁנִסְתָּמַת ע"כ לֹא דְמִי לְאַרוּסָה אֲבָל מ"מ לֹא גְרַע מְמַת בְּעֵלָה דְפְלִיגִי ב"ש וּב"ה וְא"כ פִּינוּן דְּקִי"ל כּו' ה"ה דְּמִמִּילָה מְפַסְדַּת כְּתוּבָתָה פִּינוּן שְׁאִינָה יְכוּלָה לְבָרַר א"כ לִית' לְבַעֲנִי דַר' בּוֹן, וְע"כ הִשְׁמִיטוּהָ הַפּוֹסְקִים: עכ"פ מוֹכַח מִהִירוּשְׁלָמִי מִבַּעֲנִי דַר' בּוֹן דְּאֵם נְאָמֵן לְעַנְיָן אִיסוּר מִמִּילָה נְאָמֵן אַח"כ לְעַנְיָן מְמוֹן נְמִי, וְא"כ בְּהַף דִּיבְמוֹת (דָּף פח) דְּנְאָמֵן לֹאמַר שֶׁהוּא חֻלְיִין מְשׁוּם דְּאִי בְּעִי מִיתְּשַׁל עֲלֵי ע"כ נְאָמֵן נְמִי לְעַנְיָן מְמוֹן מְטַעַם שֶׁהוּא בְּעֵלְיוֹ אֲבָל בְּמַעֲיַד תְּחִילָה עַל מְמוֹן לֹא נְאָמֵן מְשׁוּם הוּאִיל וּבִידּוֹ לְמִתְשַׁל עֲלֵי מְשׁוּם דְּדִיבּוּר שֶׁהוּא דְּבַר קַל עֲבִיד לְשַׁקֵּר וְלֹא יִשְׁאַל עַל נְדָרוֹ וְכִמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּעַרְכִּין (דָּף סג), וְא"כ ה"נ אֵם עֲדִינָן לֹא עֶבֶר עַל נְדָרוֹ נְאָמֵן לֹאמַר תְּנַאי הִי בְּלָבִי דְּהָא אֵם יֵשׁ לוֹ מִיגוֹ נְאָמֵן לֹאמַר דְּהִי עַל תְּנַאי, וְע"כ הֵכָא נְמִי אַע"ג דְּלִית לִי מִיגוֹ מִהִמְנִינָן לִי מְטַעַם הוּאִיל וּבִידּוֹ לְאִיתְשׁוּלִי וְע"כ נְאָמֵן לֹאמַר לֹא הִי פִּיו וְלָבוֹ שְׁוִין, וְכֵן הָא דְּאִית' בְּרַמְב"ם (ש"ם ה' יג) פִּיּוּצָא בְּהָ אֶמְרוּ לוֹ אֲשַׁתָּף נְדָרָה וְאֶמַר בְּלָבִי הִי לְהַפֵּר לָהּ וְהַפְרַתִּי שׁוֹמְעִין לוֹ אֶמְרוּ לוֹ נְדָרָה וְהוּא אֹמֵר לֹא גְדָרָה כּו' וְכִינוּן שְׁרָאָה אוֹתָם הַעֲיָדוֹ עֲלֵי אֶמַר בְּלָבִי הִי לְהַפֵּר כּו' הִינּוּ נְמִי מְטַעַם שֶׁהִיא בִּידּוֹ תְּחִילָה לְהַפֵּר לָהּ, וְכִמוֹ דְּאֶמְרִינוּ בְּגִיטִין (דָּף נד) רְבָא אֶמַר כְּגוֹן דְּאֲשַׁכְּחִי וְלֹא א"ל וְלֹא מִיָּדִי וְלִבְתַּר הֵכִי אֲשַׁכְּחִי אֲלֵמָא דְּכָל שֶׁהִי בִּידּוֹ מִתְחִילָה נְאָמֵן, וְה"נ מְהִימָן מְשׁוּם שֶׁהִי בִּידּוֹ: וְכָל זֶה הִינּוּ דוֹקָא אֵם עֲדִינָן לֹא עֶבֶר עַל נְדָרוֹ מִשְׁא"כ אֵם כְּבָר עֶבֶר א"כ מַה שְׁאוּמְרַת תְּנַאי הִי בְּלָבִי אִין פְּנוּנַת רַק לְפִטוֹר מִן הַמַּלְקוֹת וְאִינוּ נְאָמֵן דְּמַחְמַת שְׁבִידּוֹ לֹא הֶאֱמִינוּהוּ רַק עַל גּוּף הָאִיסוּר, וְכִמוֹ שֶׁהָאֶרְכָּתִי בְּסַפְרֵי עֶמְק יְהוֹשֻׁעַ (ס' יז) וְכִמוֹ דְּאֶמְרִינוּ בְּשַׁבַּת (דָּף לב) תְּנִי רַשְׁבָּ"ג אוֹמַר הַלְכוֹת הַקִּדְּשׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת הֵן הֵן גּוֹפֵי תוֹרָה וְנִמְסְרוּ לַע"ה, וּפְלִי רַשְׁ"י שְׁלֵא מְסָרָה לְב"ד לְמִנּוֹת שׁוֹמְרִים לְדַבָּר וְהֶאֱמִינָה הַתּוֹרָה אֵת כָּל אֲדָם עֲלֵיהֶם וְה"מ אֵם פְּנוּנָתוֹ לְהַתִּיר הָאִיסוּר אֲבָל אֵם כְּבָר עֶבֶר אִינוּ נְאָמֵן לֹאמַר תְּנַאי הִי בְּלָבִי פִּינוּן שְׁאִין כְּאִן מִיגוֹ דְּאִי בְּעִי הִי נִשְׁאַל עַל נְדָרוֹ דְּדִיבּוּר שֶׁהוּא קַל עֲבִיד לְשַׁקֵּר וְלֹא יִשְׁאַל עַל נְדָרוֹ כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּעַרְכִּין (דָּף כג) וּמְטַעַם בִּידּוֹ אִינוּ נְאָמֵן אֲלָא אֵם מַעֲיַד לְהַתִּיר הָאִיסוּר ע"כ לֹא מְהִימָן וְיֵשׁ לִי לְכַאוּרָה לְהִבִּיא רֵאִי דְּהַטַּעַם מְפַנִּי שֶׁהוּא בִּידּוֹ לֹא מְהִימָן לְעַנְיָן מַלְקוֹת דְּהָא אֶמְרִינוּ בְּפ"ג דְּקִדּוּשִׁין (דָּף סג) בְּנִי זֶה בֶּן י"ג שְׁנָה כּו' נְאָמֵן לְנִדְרִים לְחַרְמִים וְלְהַקְדִּישׁוֹת אֲבָל לֹא לְמַכּוֹת וְלֹא לְעוֹנְשִׁין, וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' נְאָמֵן לְנִדְרִים דְּעַד א' נְאָמֵן לְאִיסוּרִין, תִּימָא הָא אִין נְאָמֵן אֲלָא בְּדַבָּר שְׁבִידּוֹ וְכַתְּבוּ פִּינוּן דְּסוּפוֹ לִיגְדַל עֲשִׂאוּהוּ כְּדַבָּר שְׁבִידּוֹ אֲלֵמָא דְּאֵע"ג שֶׁהוּא בִּידּוֹ אַפ"ה אִין נְאָמֵן רַק לְעַנְיָן אִיסוּר אֲבָל לֹא לְמַלְקוֹת אַע"ג דְּהֵתָם לְחִיבּוֹ מַלְקוֹת אִינוּ נְאָמֵן, אֲפֻשֵׁר דְּאִינוּ נְאָמֵן אַף לְפּוֹטְרוֹ מִמַּלְקוֹת: וְעוֹד אֲפֻשֵׁר לֹאמַר דְּלֵאחַר שֶׁעֶבֶר אִין לוֹ מִיגוֹ כָּלל, וְהוּא ע"פ מַה שֶׁהַקְּשָׁה בְּס' שַׁע"מ דְּאִיף שִׁנְיָי מַלְקוֹת גְּבִי נְזִיר אַע"פ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּגִיטִין (דָּף לג) דְּלֹא הִוִּי הַתְּרָאָת ס' שְׁמָא יִשְׁאַל עַל נְזִירוֹתוֹ מְשׁוּם דְּמוֹקְמִינוּ אַחְזָקְתִּי דְּכִמוֹ שְׁלֵא שְׁאַל עַד הִנָּה שׁוּב לֹא יִשְׁאַל אַעפ"כ אֵם

יִרְאֶה שְׁחִיב מְלָקוֹת בְּנֻדָּי יִשְׁאַל עַל גְּדֻרָו וְכַתֵּב הַשְּׁעָה"מ דְּזָה אֵינוֹ דְּהָא אִית' בְּנֻדְרֵי (דָּף כ) מִי שְׁנָזַר וְעָבַר עַל גְּזֵירוֹתָו אֵין נִזְקָקִין לוֹ עַד שְׁיִנְהֻג אִסּוּר פְּיָמִים שְׁנֵהֵג בּוֹ הַיְתֵר וְכו', וְא"כ פִּינּוֹן שְׁפָכְרָ עָבַר שׁוּב לֹא יִתִּירוּ לוֹ מִיָּד וְא"כ לִיכָּא מִיגּוֹ פְּלָל וּע"כ: לֹוֹקָה וְאֵע"ג שְׁזָהוּ מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם קְנָסָא, אִפ"ה מ"מ לֹא יִתִּירוּ לוֹ דְּהָא אֲמַרְיִנּוּ הֵתֵם דְּבֵי דִינָא דְּמִינְדָּקְקִי לֹא עָבִיד שְׁפִיר וּמְשַׁמְתִּין לְהוּ וְא"כ לִיכָּא מִיגּוֹ, וְאֵע"פ דְּלֵאחַר שְׁלִישִׁים יוֹם כּו' אִו שְׁיִנְהֻג כּו' יִתִּירוּ לוֹ אֵע"פ"כ לִיכָּא מִיגּוֹ דְּהָא אֵין נִשְׁאַלִין לוֹ מִיָּד, וּע"כ לֹוֹקָה: [וּבמ"א הֶאֱרַכְתִּי בְּזָה וּבִיְאֲרֵתִי שְׁם שְׁאָם הוּא רַק תִּיקוֹן לְהַחֲטֹא וְלֹא לְהַחֲטֹא לֹא אִיכְפַּת לָן וּע"כ הֶעֱמִידוּ חֻכְמִים דְּבְרִיהֶם וּקְנָסוּהוּ אֵע"פ שְׁמַחְמַת זֶה יָבֹא לִידֵי מְלָקוֹת וְאַף שְׁפַתְבְּתִי שְׁם ע"פ הִירוּשְׁלָמִי (פ"ה דְּנֻזִיר) אֶהָא דְּאֵין נִשְׁאַלִין לוֹ עַד שְׁיִנְהֻג אִסּוּר פְּיָמִים שְׁנֵהֵג בּוֹ הַיְתֵר בְּעוֹמֵד בְּתוֹף יְמֵי גְזֵירוֹתָו אֲבָל בְּעוֹמֵד אַחַר גְּזֵירוֹתָו אַכֵּל סוּתֵר (וְהוּא ט"ס וְגִירְסַת הַק"ע דְּאֵינוֹ סוּתֵר וְעֵינִן שְׁם בַּק"ע) וְכַתְבְּתִי שְׁם דְּאֶפְשֵׁר לוֹמַר הַטַּעַם דְּבִשְׁלָמָא בְּעוֹמֵד בְּתוֹף יְמֵי גְזֵירוֹתָו א"כ אֶף שְׁיִלְקָה אֵע"פ"כ אִם יִרְצָה לְשַׁאֲלַי יְכוּל לְשַׁאֲלַי עָלָיו אַח"כ וְא"כ אֵין בְּזָה גִירְעוֹן לְתִיקוֹן הֶעֱבִירָה דְּהָא יוּכַל לְשַׁאֲלַי אַח"כ אֲבָל בְּעוֹמֵד בְּסוּף יְמֵי גְזֵירוֹתָו א"כ אִם יִלְקָה שׁוּב לֹא יוּכַל לְשַׁאֲלַי דְּהָא אֲמַרְיִנּוּ בְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף פַּח) דְּאֶפְי' אַכְלָה פְּוֹלָה נִשְׁאַל עָלָי מִשׁוּם דְּמַחְנוּסֵר מְלָקוֹת אֲבָל אִם יִלְקָה שׁוּב לֹא יוּכַל לְשַׁאֲלַי עָלָי דְּהָא לֹא מַחְנוּסֵר וְלֹא מִיָּדִי אֵע"פ"כ הֶכָּא שְׁלֹוֹקָה א"כ בְּנֻדָּי מִיָּרִי דְּאֵינוֹ יְכוּל לְשַׁאֲלַי עָלָיו מִיָּד דַּל"ה בְּנֻדָּי יִשְׁאַל א"כ מִמִּילָא לִית לִי תַקְנָה בְּשַׁאֲלָה וְעוֹד דְּעֵדִינִן אֵין זֶה מְוַכְרַח מַה שְׁפַתְבְּתִי שְׁם וְהִירוּשְׁלָמִי יֵשׁ לְפָרְשׁוֹ בְּעֵנִין אַחַר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי שְׁם]: וְיֵשׁ לְהִבִּיאַי רַאִי לְזָה מִהִירוּשְׁלָמִי דְּאֲמַרְיִנּוּ בִירוּשְׁלָמִי (רפ"ח דְּנֻזִיר) אֶהָא דְּאֶמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם אַכְלָת חֵלֵב כּו' דְּאֵדָם נֶאֱמָן עַל עֲצָמוֹ מִשׁוּם דְּאֵי בְּעֵי אֲמַר מִזִּיד הֵיִתִי וְכו' בְּשַׁבּוּעוֹת מֵאֵי אִית לָךְ שׁוֹגֵג חִיב וּמִזִּיד חִיב תְּנָאֵי בְּדְבָרִים אֵין תְּנָאֵי בְּשַׁבּוּעוֹת (פ"י וְא"כ מֵאֵי מִיגּוֹ אִיכָּא) וּמִשְׁנֵי אֲתִי כְּדָמַר ר' בָּא בְּשׁוֹגֵג בְּקַרְבָּנָה וּמִזִּיד בְּקַרְבָּנָה אֲבָל אִם אֲמַר סְבוּר הֵיִתִי שְׁאֵין זֶה שְׁבוּעָה פְּטוּר וְעֵינִן בַּפ"ק דְּב"מ (דָּף ג) מַה לְפִיו שְׁפָן מְחִיבִיבֹוֹקְרָבָן כּו' אֶלָּא מַה לְפִיו שְׁפָן מְחִיבִיבֹוֹ אֲשֶׁם וְלְכַאוּרָה קִשְׁיָה דְּהָא גַם רַבָּנָן מוֹדוּ בְּזָה דְּהָא שְׁבוּעוֹת הַפְּקָדוֹן חִיבִיבֹוֹ קְרָבָן אִפִּי בְּמִזִּיד גְּמִי אֶף לְפִי הִירוּשְׁלָמִי גִיחָא דִּיכּוּל לוֹמַר אֲוִמַר מוֹתֵר הֵיִיתִי: וְהִנֵּה הַק"ע הַקִּשְׁיָה דְּאֲמַאי לֹא קָא חֲשִׁיב בְּהָא דְּחֻנְמֵר בְּשַׁבּוּעוֹת מְבַנְדְּרִים כּו' עִי"ש וְכֵן קִשְׁיָה דְּאֲמַאי פְּסַק הֶרַמְב"ם דְּבִין גְּדָרִים וּשְׁבוּעוֹת נֶאֱמָן לוֹמַר תְּנָאֵי הִי בְּלַבִּי שְׁפָן כְּתֵב הֶרַמְב"ם פ"ג מַה שְׁבוּעוֹת וְכֵן שְׁאָר מִיָּנִי שְׁבוּעוֹת אֵינוֹ חִיבִיבֹוֹ כּו' וְהִבְאֵתִי לְעֵיל אֶלְמָא דְּבְשַׁבּוּעוֹת גְּמִי נֶאֱמָן לוֹמַר עַל תְּנָאֵי הִי וְדוּחַק לוֹמַר דְּכֻנּוּנַת הִירוּשְׁלָמִי הֵיִנּוּ דְּוֹקָא דְּוֹמְנִי דְּשַׁבּוּעוֹת הַפְּקָדוֹן שְׁאֲחָרִים מְשַׁבְּיעִים אוֹתוֹ וְא"כ הוּא נִשְׁבַּע עַל דְּעֵתָם וְעוֹד דְּאֲמַרְיִנּוּ בִירוּשְׁלָמִי (פ"ג דְּנֻדְרִים ה' א) תְּנָאֵי בְּנֻדְרִים וְאֵין תְּנָאֵי בְּשַׁבּוּעוֹת פְּהֵדָא דְּתַנִּי שְׁבוּעוֹת הַדְּיִינִים פְּתַנְיִין שְׁבַלְבִּינּוּ לֹא פְּתַנְיִים שְׁבַלְבְּכֶם א"ר יוֹדֵן כְּתַנָּאֵי שְׁבַלְבּוֹ הוּא מְשַׁבְּיעַ וְלָמָּה הוּא מְתַנָּה עִמּוֹ מִפְּנֵי הַדְּיִוִטוֹת (פ"י וְלָמָּה הוּא מְתַנָּה בַּב"ד שְׁלֹא עַל דְּעֵתוֹ הוּא מְשַׁבְּיעַ אֶלָּא עַל דְּעֵת ב"ד מִפְּנֵי הַדְּיִוִטוֹת שְׁלֹא יִטְעוּ בְּזָה שְׁלֹא יִסְבְּרוּ שְׁיִוְכְלוּ לְיִשְׁבַע עַל תְּנָאֵי וּע"כ הוּא מְתַנָּה), מְשַׁמַּע דְּבַלָּא"ה אֵינוֹ נֶאֱמָן ג"כ לוֹמַר עַל תְּנָאֵי: ע"כ נ"ל דְּהָא דְּאֲמַרְיִנּוּ דְּבְשַׁבּוּעוֹת אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר תְּנָאֵי הִי בְּלַבִּי הֵיִנּוּ דְּוֹקָא כְּעֵין שְׁבוּעוֹת הַפְּקָדוֹן, דְּהוּא לְשַׁעֲבַר דְּכִינּוֹן דְּלְשַׁעֲבַר נִשְׁבַּע אִיף שְׁהִי הַמְעַשָּׂה, א"כ אִיף מְהַנִּי מַה שְׁנִשְׁבַּע עַל תְּנָאֵי אֲבָל בְּשַׁבּוּעָה דְּלְהַבָּא אֶפְשֵׁר שְׁאֵין פְּוֹנְתָו לְיִשְׁבַע שְׁיַעֲשָׂה כְּךָ אֶלָּא עַל תְּנָאֵי וּבְזָה יִתְיַשְׁבַּע מַה שְׁהַקִּשְׁיָה הַק"ע דְּאֲמַאי לֹא חֲשִׁיב

החוקר מה שיש בשבועות לגבי נדרים, דהא לפי מה שביארתי אין זה רק בשבועה דלשעבר, אף אעפ"כ היא יכול לומר אין פיו ולבו שונים, אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר דהא דנאמן לומר ע"ת, הוא משום שהוא בידו לשאול עליו וע"כ נאמן, אבל בשבועה דלשעבר לא שייך שיש בידו לשאול דכיון שפבר נשבע לשקר על מה תחול השאלה וע"כ כיון דלית לי מגו ע"כ אינו נאמן: ובזה ניחא לשון הירושלמי תנאי בדברים, והפ"מ גריס תנאי בנדרים, אבל לפי מה שביארתי ניחא דבדברים מקרי שבועות דלהבא, וכמו דאמרינן בפ"ג דשבועות (דף כא) אכלתי ולא אכלתי שקר, ואזהרתך מלא תשבעו בשמי לשקר, אוכל ולא אוכל עובר בלא יחל דברו.

וע"כ אומר דתנאי בדברים פ"א בשבועות דלהבא דעובר בלא יחל דברו, ואין תנאי בשבועות דלשעבר, כיון דלא מהני שאלה ע"כ אינו נאמן, וע"כ כיון שהפוסקים הביאו דאפי' בשבועה דלהבא אם פבר עבר לא מהימן, א"כ בשבועה דלשעבר הרי פבר עבר מעידנא שיעתה שבועה מפיו: אף משמעות הפוסקים וכן מהרשב"א ונהביאו הש"ך (סי' רלב) דדוקא בהתרו בו אינו נאמן ומשמע משום שלא טען בשעת התראה ע"כ לא מהימן (ואפשר לומר ג"כ כמו שביארתי כיון דבזמנא קמיינתא לא אמר ע"כ ממילא אינו נאמן אח"כ) אעפ"כ משמע מדברי הרמב"ם משום שלא טען בשעת ההתראה א"כ מוכח אע"ג דמזכירינן שתיקתו, אפ"ה מתחייב ע"י זה ולא חשיב מרשיע א"ע וראיתי להרשב"א בתשובה (ח"ג סי' קי) מי שגנב בעדים, והשיב את הגניבה קודם שנתחייב בב"ד אם גנב בעדים ואמר החזרתי מי מהמניין לי ואת"ל דמהימן לי איך גנב מתחייב כפול לעולם, שהרי כל גנב מרשיע א"ע, שהרי יכול לפטור א"ע ולומר החזרתי ואם תאמר שלא זזו העדים מתוך ידו קשי' הא דתנן גנב ע"פ שנים וטבח ע"פ עד א' או ע"פ עצמו שגם זה המודה שלא החזיר מרשיע את עצמו, תשובה כל שבאו עדים והעידו בב"ד שגנב אינו יכול לפטור מתשלומי כפל, שפבר נמצאת הגניבה בעדים, ומ"מ אפשר לומר החזרתי פדעת מקצת מרבתי שאמרו שהגוזל מחבירו בעדים א"צ להחזיר בעדים, ומ"מ אין נאמנותו פוטרתו מן הכפל וגם מה שקראת מרשיע א"ע במה שהוא שותק, ואינו טוען שגנב ושילם, זה אינו קרוי מרשיע א"ע, אלא ב"ד הוא שמרשיעין אותו ע"פ עדים ואין אנו צריכין להודאתו עכ"ל: ובירושלמי (פ"ז דב"ק ה"ג) עד פדין כשבאו עידי גניבה ועידי טביחה פאחת באו עידי גניבה ולא קבלום ואח"כ באו עידי טביחה אמר להו הוי יודעין שפבר באו עידי גניבה ולא קבלום, ועל ידיכם אנו מקבלים אותם נמצאו עידי טביחה זוממין משלמין ע"י עידי גניבה ופי' הפ"מ כגון שבאו עידי גניבה ולא קבלום הב"ד שלא הי' בעדותן פדי לחייבו וכגון שהעידו שגנב השור אבל לא היו יודעין של מי הוא כו' אבל ל"נ דאפשר לפרש כגון שטען שהחזיר לבעלים הגניבה נמצא דאינו מתחייב כפל, וכמו דאמרינן בב"ק (דף סח) והרי חזרה קרן לבעלים ופירש"י כפל לא מחייב אלא כשנמצאת ביד גנב שבאו עדים פדכתיב אם המצא תמצא בידו וע"כ לא הי' בעדות פדי לחי בו אלא ע"י עידי טביחה, וע"כ אם נמצאו זוממין משלמין הפל: אף עדיין צריך להבין הא דאמרינן שם ר' חזקיה לא אמר פן אלא עד פדין כו' באו עידי טביחה ולא קבלום ואח"כ באו עידי גניבה כו' דלכאורה מפני מה לא קאמר כמו שאמר תחילה באו עידי גניבה ולא קבלום, ומשמע דס"ל לחזקיה שאינו נאמן לומר החזרתי וע"כ לא הוי ניח' לי כשבאו עידי גניבה ולא קבלום, ואפשר לומר ע"פ מאי דאמרינן בב"ק (דף ע)

גנב ע"פ שני' נטבח ומכר על פיהם כו' דאפילו ר"ע שסובר דבר ולא חצי דבר אפ"ה מודה ר"ע בשנים אומרים קידוש ושנים אומרים בעל דאע"ג דעידוי ביאה צריכין לעידוי קידושין, פנין דעידוי קידושין לא צריכי לעידוי ביאה דבר קרינא בי, ה"נ אע"ג דעידוי טביחה צריכין לעידוי גניבה, פנין דעידוי גניבה לא צריכי לעידוי טביחה דבר קרינא בי וע"כ ניחא דר' חזקיה לא אמר פן פמו שאומר תחילה שפאו עידי גניבה ולא קבלום, שטען החזרתי וקבלום ע"י עידי טביחה דא"כ לא מהני עידותן דכל עיקר דמהני עדות טביחה, הוא משום דעידוי גניבה לא צריכין לעידוי טביחה אבל הכא פנין שאין עידי גניבה מספיקין שטען החזרתי, ומקבלים אותן ע"י עידי טביחה שראו אח"כ ועידי טביחה בלא עידי גניבה בודאי אינו מועיל כלל, דילמא דידן טבח, וא"כ הוי חצי דבר, וע"כ לא אמר פן אלא שפאו עידי טביחה ולא קבלום ואח"כ פאו עידי גניבה ואמר להו הוי יודעין שפבר פאו עידי טביחה ולא קיבלנום ועל ידיכם אנו מקבלים אותם נמצאו עידי גניבה משלמין ע"י טביחה דהשתא ניחא דעידוי גניבה עדותן מספקת לענין פכל בלא עידי טביחה וע"כ לא הוי חצי דבר, אבל אי אמרינן דפאו עידי גניבה ולא קבלום מפני שטען החזרתי, ולא קבלום רק ע"י עידי טביחה וא"כ הוי חצי דבר בשני העדות וחזקיה (אם זהו חזקיה דבגמ' דילן) אגיל לטעמיה דס"ל בסנהדרין כר"ע דאמרינן בסנהדרין (דף פו) איתמר עידי גניבה ועידי מכירה בנפש שהוזמו, חזקיה אמר אין נהרגין ור' יוחנן אמר נהרגין חזקיה כר"ע דאמר דבר ולא חצי דבר ור"י דאמר פרבנן דאמרי דבר וחצי דבר: [נדע דאיתא בירושלמי (סנהדרין) ר' בון בר חיי' בעי קומי ר' זעורא מסר ולא העביר, תפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן, דאתפלגין טבח ולא מכר חזקיה אמר חייב ור' יוחנן אמר פטור והוא תמוה מאוד דודאי טבח ולא מכר חייב לכ"ע.

והק"ע פירש טבח ולא מכר. טבח בהמה שא"א למפור כגון בהמת קדשים והפ"מ פירש טבח ע"י אחר ופירושיהם דחוקים למאוד וע"כ נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל גנב ולא מכר ועל גונב נפש קאי וזו היא הפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן בסנהדרין (דף פו) דפליגי חזקיה ור' יוחנן דלחזקיה מחייב אגניבה לחוד בלאו וע"כ העדים אינם נהרגים מתוך שיש יכולים לומר להלקות פאנו, ולר' יוחנן הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.

דגניבה אתחלתא דמכירה וע"כ אגניבה לחוד ליפא מלקות, וע"ז אמר מסר ולא העביר תפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דלר' יוחנן הוי המסירה אתחלתא דהעברה, וע"כ אינו לוקה דה"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ולחזקיה לקי אמסירה דמסירה לחוד ולקי על': ועוד אפשר לומר דהא שביארתי לרב חזקיה הטעם דדבר ולא חצי דבר אפשר לומר דלהמסקנא אפי' לרבנן נמי בעינן להאי טעמ' דעידוי גניבה א"צ לעידוי טביחה, וכן משמעות הנ"י שכתב וטבח ומכר ע"פ שנים אחרים, ואע"ג דאותם שנים שמעידין על הטביחה אין מעידין על הגניבה ורחמנא אמר ע"פ שנים עדים יקום דבר ולא חצי דבר הכא פנין דעידוי גניבה א"צ לעידוי טביחה דבלא עידי טביחה עידי גניבה מחייבי פכל דבר קרינא בי, וע"ש בתוס' מה שהביאופשם הרי"ף, אף בב"ק (שם דף ע) לא משמע הכי.

וע"ש בתוס' ד"ה למעוטי ובמ"א יתבאר ודוק: עכ"פ נתבאר מהירושלמי שאם טוען החזרתי אין עידי גניבה מספיקים לחוד ואם לא העידו בב"א ולא אמרו לעידי טביחה

דעו שאין עידי גנביה מספיקין ועל ידיכם אנו מקבלים אותן אינם מחוייבים לשלם כפול וא"כ לפ"ז קשה דא"כ איך מחייבי כפול אפי' אם לא טען כיון שאין עדותם מספקת אם לא שתיקתו ששתק ולא טען וגם איך חייבין לשלם אם נמצאו זוממין הא אם הי' טוען החזרתי לא היו מחייבים אותו כפול כיון שצאמן לומר החזרתי, אלא ודאי דאע"ג שמצד פיו שתיקתו, אפ"ה הוי עדות לענין כפול, וה"נ לענין מלקות ואע"ג דאמירתו לא מצד פיו, אעפ"כ מצד פיו שתיקתו, וראיתי להמ"ל שפתיב ברמב"ם (רפ"ג מה' מלנה ולנה) אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשפנים אותה ואם חבל מחזירין ממנו בע"כ ואם תודה לו תשלם ואם תכפור תשבע אבד המשפון או נשרף קודם שייחזיר לוקה, וכתב המ"ל ונראה דכתב רבינו פו, משום דע"כ מייירי במשפנו בעדים דאי לא לא לקי ע"פ עצמו ומשום דהוצרך לאשמוענין דאם נשרף לוקה וזה לא שייך אלא במשפנו בעדים דליכא מיגו, פתיב דדוקא אם תודה אבל בכפרה נשבעת, וכתב פאן דע"פ הודאתה מחייבתו מלקות דאם אין חוב אין פאן איסור חבלה לחייבו מלקות אעפ"כ לוקה, ולכאורה הוא תמוה שע"פ הודאתה יתחייב מלקות ובמקום אחר יתבאר: והנה אע"ג שביארתי שאין מהירושקמי ראי', דהירושקמי לטעמ' אזיל דס"ל דמצד פיו הכחשתו, אבל לשיטת הש"ס דילן בעיני דוקא שיהא עידותו לחוד מספקת אפ"ה הוי ס' מקודשת דהא אפי' במכחשתו נמי פסק בש"ע אה"ע (סי' לה סע' ב) דהוי ס' מקודשת, אבל אעפ"כ אינה מקודשת ודאי דמהירושקמי אין ראי' במה שעשה שליח עד, דלטעמ' אזיל כמו שביארתי, ואע"ג שביארתי והוכחתי דשתיקתו מצטרפת אעפ"כ הראשונים נחלקו בזה (ועוד שיש לחלק בין הא דשתיקתו מצטרפת ובין הא שאם היא מודה להקדושין, דהכא) וע"כ נראה לע"ד שבין במכחשתו בין במודה הוי ספק קדושין (כמו שפסקו האחרונים הח"מ והב"ש עיין שם ועיין בא"מ (שם) וכן נ"ל: סימן טו שאלה לדעת הרמב"ם הובא באה"ע בהלכות קדושין (סי' לח), דבמעכשיו לא בעינן ת"כ, איך הוא הדין בתנאי דלשעבר אי בעינן ת"כ אי לא: תשובה הרמב"ם (פ"י מה' גירושין ה' יג) פתיב וכן המוציא את אשתו משום איילנות כו' ה"ז לא יחזור לעולם, והקשו הב"י בטאה"ע והלח"מ ברמב"ם שם, דהא בגמ' קאמר התם מאן חכמים ר"מ דאמר בעינן ת"כ, והכא במאי עסקינן, בדלא כפלי' לתנאי', וא"כ כיון שהרמב"ם פוסק כר"מ דבעינן ת"כ, א"כ אמאי פסק כר' יהודה דלא יחזיר ע"ש: וכתב הלח"מ דנראה לו לומר דאמרין בקדושין (ד' סא) ר"מ אומר כל תנאי שאינו בתנאי ב"ג וב"ר כו', ופי' רבינו בפ"י המשנה וזהו הנקר' ת"כ, והוא מחוייב אפי' אמר ע"מ כמו באלו פבות הקודמות כו' משמע דס"ל לרבינו דר"מ פליג אמשניות דלעיל דקאמר ע"מ שיש לי בית פור עפר ה"ז מקודשת וכתב דאין הלכה כר"מ בע"מ משום דהאומר ע"מ פאומר מעכשיו, ובמעכשיו לא בעינן ת"כ כו' וא"כ השתא מצינו למימר דר"מ דס"ל דבעינן ת"כ אפי' פאומר מעכשיו הוא הדין בגילוי מלתא בעינן ת"כ דהא החמיר כ"כ בתנאי כפול, דאפי' במעכשיו בעינן ת"כ ה"ה אפי' בגילוי דעתא דלא עדיף מתנאי דמעכשיו, אבל לרבנן דבע"מ לא בעינן ת"כ ה"ה בגילוי דעתא דסגי ולא בעינן ת"כ ואנן כיון דלא קיי"ל כר"מ בע"מ לכה ה"כא לא בעינן ת"כ, ודבריו דחוקים: ע"כ נ"ל ליישב ע"פ מאי דאמרין בפ"ק דנדרים (דף יא) סבריה מאי לחולין לא לחולין להוי אלא לקרבן מני מתניתין אי ר"מ לית לי מפלל לאו אתה שומע הן דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו בתנאי ב"ג וב"ר אינו

תנאי אלא ר' יהודה היא אימא סיפ' כו' וכתב הר"ן אלא ר' יהודה דאמר בפ' השולח גבי מוציא את אשתו משום נדר דלא בעי ת"כ אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן, ואע"ג דרבי חנינ' פליג עלי' דר"מ בת"כ בפ' האומר אפ"ה בעי לאוקמ' למתניתין כר' יהודה משום דאיירי בה ואע"ג דאיצטריך לדחוקי ולמימר תרי תנאי אליב' דר' יהודה לא בעי לאוקמ' כר' חנינ' שלא נזכר בה כלל וזהו דוחק: ע"כ נ"ל ע"פ מה שנסתפק המ"ל (ברמב"ם פ"ג מה' זכ' ומתנה) דלדעת הרמב"ם דבמעכשיו לא בעינן ת"כ לפי סברת הה"מ ע"ש א"כ הוא הדין בתנאי דלעבר פגון אם אני פהו או אם אני עשיר אף שאמר בלשון אם דינו כמעכשיו דא"ב למשפטי התנאים כו' ע"ש, ובספרי (סי' יג) הבאתי רא' מהירושלמי (פ"ג דעירובין) וכן (בפ"ג דקדושין) מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו כו' אמר ר' ליעזר מאן תנא אם באו ואם לא באו ר"מ היא אמרו חב"ר' ר"מ דקדושין דתני האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים, ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת, ואמרינן התם פני מתניתין באו כו' מפאן ומפאן לא באו מפאן ומפאן.

וכתבתי שם שנ"ל פירושו כמו דאמרינן בעירובין (דף לז) וכבר בא חכם דאל"ה קשה הא ר' יהודה לית לי' ברירה וכמו דאמרינן בעירובין (דף לו) וכבר בא חכם, אלמא דאפילו בתנאי דלעבר נמי בעינן ת"כ: [וכן הבאתי שם ראיה מהירושלמי (פ"ז דדמאי) ר"ש בן לקיש ק אומר צריך להתנות ולומר אם טבל עלה בידי הרי הוא מעשר ואם מעשר עלה בידי הרי הוא תרומת מעשר א"ר יונה צריך לכפול תנאו ולומר ואם לאו לא עשיתי פלוס כו' ע"ש, וכן בירושלמי (ספ"ז דדמאי) תני היו לפניו שתי חביות א' של מעשר טבל טהור וא' של מעשר טבל טמא ה"ז מביא שתי לגינין ונוטל מזו קדי תרומת מעשר משתייהן ומזו קדי תרומת מעשר משתייהן וחוזר ומגביה את הלגינין ואומר אם זהו טהור הרי עשיתי תרומת מעשר ואם לאו לא עשיתי פלוס וחוזר ועושה כן בשני טובל ושותה דברי רבי, אלמא דאפילו בלעבר נמי בעינן ת"כ וע"ש בהמפרש שפי' שם שאם שותה פחות מרביעית וטובל בנתיים ואח"כ שותה עוד פחות מרביעית לא מצטרף ע"ש, ואשתמיטת' הגמרא דכריתות (דף יג) דבעוד שלא נטמא אינו מועיל הטבילה כלל ודוק]: ולפ"ז קשה דכיון דהמ"ל מדמי תנאי דלשעבר לתנאי דמעכשיו וא"כ כיון דהרמב"ם ס"ל דבתנאי דמעכשיו לא בעינן ת"כ א"כ הוא הדין בתנאי דלשעבר.

אף לפי מ"ש הלח"מ דר"מ פליג אפילו בע"מ דהוי תנאי ומעכשיו ואפ"ה סובר ר"מ דבעי ת"כ ע"כ סביר' לי' דאפי' בתנאי דלשעבר נמי בעינן ת"כ. ובזה יתיישב הירושלמי דעירובין דאמרינן התם מאן תנא אם באו ואם לא באו ר"מ היא ואמרינן היידין ר' מאיר חב"ר' אמר ר"מ דקדושין דתנ' האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים.

ולכאורה אמאי מביא בריית' דר"מ דקדושין דתנ' האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים ואמאי לא הביאו מתניתין דקדושין (דף סא) דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו כותנאי ב"ג וב"ר אינו תנאי כמו שמביא הש"ס דילן בפ"ק דנדריים (דף יא) ובירושלמי פ"ג דקדושין) מביא ע"ל דמתניתין וש"ב מתניתין ומביא הבריית' אף לפי מה שביארתי אפ"ש לומר דע"כ הביא הירושלמי דקדושין דתנ' האומר לאשה הרי את מקודשת ע"מ שירדו גשמים דמהמשנה אין רא' דילמא זהו בתנאי דלהבא דבא לעקור

המעשה אכל בתנאי דלשעבר דהתנאי חל מעכשיו אימא דאפ"ר"מ נמי מודה דלא בעינן ת"כ ע"ז מביא קא דר"מ דבריי'ת' דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שיירדו גשמים דמייירי בע"מ ונאפ"ה בעינן ת"כ והוא הדין בתנאי דלשעבר דקא בע"מ נמי חל מעכשיו ונאפ"ה בעינן ת"כ וכמו שפדמה המ"ל: עוד אמרינן התם בירושלמי ר"י אמר ר"מ דעירובין היא דתנינן תמן אם ספק ר"מ ור"י אמרינן ה"ז חמר גמל א"ר יוסי לא אמר ר"מ אלא לחומרינן א"ר מנא ונאות בעירובו אינו קונה שלא זכה בו עירובו פבני עירו שנתן דעתו לעקור רגליו מבני עירו כו'.

והנה לכאורה אין הדמיון שנה דקא התם הטעם הוא משום דלא ידעינן אם נטמא או נשרף מבעוד יום וע"כ הוי חמר גמל דמספק' לו באיזה מקום הוא שביתתו ומה שיניף זה לקא דהקא אם לא התנה בת"כ ומה איצטריף לטעמ' דר' מנא ונאות בעירובו אינו קונה שלא זכה בעירובו תיפוק לי' משום דהנה ספק.

והמפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ע"ש וע"כ נראה לי דלא כמו שפכתבו הק"ע והפ"מ בפשיטות דאע"ג דהוי ס' נותנים לו האלפים שפביתו לעירובו דקא אלו האלפים אמה יש לו ממ"נ כמו שפירש"י בעירובין (דף לה) אלא דלר"מ אין נותנים לו אפי' האלפים אמה שפביתו לעירובו.

וכמו דאמרינן בירושל' (פ"ג דעירובין ה"ד) מהו ליתן לו אלפים אמה מעירובו לביתו ר' אבא בר ממל אמר נותנים לו ר' שמואל בר רב יצחק אמר אין נותנים לו ר' שמי אמר קומי ר' יוסי בשם ר' אחא מה פליגין כר' מאיר ברם כר' יהודה כל עמא מודי' שנותני' לו ולא דמי חמר וגמל דר"מ לחמר גמל דר' יהוד' חמר וגמל דר"מ בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו לעקור את רגליו מבני עירו (נ"ל שצטריף להיות פבני עירו שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו וכמו דאית' פ"ג דקדושין) חמר וגמל דר' יהודה שנתן דעתו לעקור רגליו מבני עירו (נ"ל שצ"ל חמר וגמל דר' יהודה משום ספק) וצטריף להבין דמ"ט לא דמי חמר וגמל דר"מ לחמר וגמל דר' יהודה.

ונראה לי ע"פ מה שהקשו התוספות בעירובין (דף מט) מאי לא אמר פלום אמר רב לא אמר פלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אגיל וכתבו התוס' דממקום רגליו עקר דעתה' ותחת האילן נמי לא קנה לכוף לא יזיז ממקומו.

וא"ת בפ' בפל מערבין (דף לה) גבי נתגלגל לתחום קאמר ספק ה"ז חמר גמל ויש לו מביתו עד עירובו אלפים אמה ולא אמר ולא יזיז ממקומו ואור"י דהתם בעומד בעירו לא עקר דעתה' מעירו ונדעתו שאם לא יקנה שם שביתה שיהי' לו תחום ביתו וא"כ אפשר לומר דתלי בפלוגת' דר"מ ור"י בעירובין (דף מה) מי שישב בדרך ועמד וראה ונהרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא הי' פנונתו לכוף לא יפנס דברי ר' מאיר ר' יהודה אמר יפנס והטעם דר' יהודה כמו שכתב הרי"ף שאם הי' יודע שהוא סמוך לעיר בנדאי לא הי' קונה שביתה אלא עם בני העיר ואע"ג שלא קנה שביתה בפירוש עם בני העיר וע"כ לדברי ר' יהודה לא הפסיד האלפים שפביתו לעירובו וכמו שפכתבו התוס' דכיון שהוא עומד בעירו לא עקר דעתה' מעירו וע"כ לא הפסיד האלפים שפביתו לעירובו משא"כ אליב' דר' מאיר דלא אמרינן דמסתמ' דעתה' להיות פבני עירו ע"כ הפסיד האלפים שפביתו לעירובו ג"כ וע"כ אמר בירושל' דלא דמי חמר וגמל דר"מ לחמר גמל דר' יהודה וקא

דפליגי אם נותנים לו האלפים אמה שמעירובו לביתו זהו רק אליב' דר"מ ואע"ג דר"מ אמר שאם שבת בתוך התחום לא אמרי' שאם הי' יודע שהוא בתוך התחום הי' רצונו להיות כבני העיר היינו דוקא משום דהתם הוא בתוך התחום ולא ידע מהעיר אבל הקא לא הפסיד האלפים שמביתו לעירובו פנין שהוא בתוך העיר ממש, אבל לר' יהודה נדאי לא פליגי דמה התם אמרינן דאם הי' יודע שהוא בתוך התחום קונה שביתה מכש"כ הקא שאם הי' יודע שנטמא עירובו או נשרף בנדאי רצונו להיות כבני עירו וע"כ פנין שהוא ספק נותנים לו האלפים אמה שמביתו לעירובו ממ"נ.

ועוד אפשר לומר כמו דאמרי' בעירובין (דף מב) ר"מ אומר כל שיכול לערב ולא עירב ה"ז חמר גמל ופריף הא תנינא חדא זימנא ספק ר"מ ור"י אומרים ה"ז חמר גמל אמר ר"ש לא תימא טעמין דר"מ ס' עירב ס' לא עירב הוי חמר גמל אבל נדאי לא עירב לא הוי חמר גמל אלא אפי' נדאי לא עירב הוי חמר גמל.

וע"ש רש"י (דף גב עא) וז"ל ונראין הדברים דר"מ אכל מי שהוא עשיר פליג ובאומר שביתתי במקום פלוני מדקתני כל שיש בידו לערב כו' דאי ס"ד ר"מ עני משוי להאי וטעמ' משום דמספק' לן היכא ניח' לי הואיל ולא אמר א"כ מאי כל כו' ע"ש ברש"י ובעירובין (דף נב) כתב רש"י וללישנא בתרא דפרשינן דרבי מאיר פשיר משוי לי נאפ"ה הוי חמר גמל ולא כבני עירו ש"מ דאפי' במקום שאין ספק כגון נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום דנדאי לאו עירוב היא אפ"ה לר' מאיר חמר גמל הוא דסילק עצמו בכוננתו מאלפים של צד השני לביתו.

וההיא כתמא דקתני התם מבעוד יום אין עירובו עירוב. דמשמע ונהרי הוא כבני עירו ר' יהודה היא וקא דלא עריב להו ותני בהדי סיפ' דקתני ה"ו חמר גמל משום דר"י בסיפא מודה לר' מאיר אבל ברישא כבני עירו משוי לי וריש' ר' יהודה היא עכ"ל אלמא דלר"י הוא מחמת ספק.

אבל לר"מ אפילו נדאי לא עירב אפ"ה פנין דסילק עצמו בכוננתו מאלפים אמה של ביתו ע"כ הפסיד: ובזה יתבאר הירושל' לעיל מהו ליתן לו אלפים אמה מעירובו לביתו ר' בא כו' נותנים לו ר' שמואל כו' אין נותנים לו כו' מה פליגין כר' מאיר.

ברם כר' יהודה כל עמא מודים שנותנים לו ולא דמי חמר וגמל דר"מ לחמר וגמל דר"י. חמר וגמל דר"מ בעירובו כו' פי' דחמר וגמל דר"מ אינו מצד ספק אלא מצד שעקר דעת' מבני עירו וע"כ אין נותנים לו אפילו האלפים שמביתו לעירובו דבזה ליכא ספק דהא ממ"נ יש לו וכמו שביארתי.

אבל חמר וגמל דר"י אינו רק מצד ספק. וע"כ האלפים אמה שמביתו לעירובו יש לו ממ"נ ולא פליגי אליבא דר"י.

ועיין בירושלמי (פ"ג דעירובין א"ר מנא קומי ר' יוסי ר"מ ור"י אין הלכה כו' בד' זקנים כר"א מה אין תמן שלא זכה עירובו לא הי' אומר שיעקור את רגליו מבני עירו כאן שזכה עירובו לא כש"כ פי' דאליבא דר"מ איך אמרינן שאם נאכל עירובו שיהי' בשני כבני עירו.

דלר"מ מה תמן שלא זכה עירובו אעפ"כ אמרינן שעקר רגליו מבני עירו הכא שזכה עירובו ביום הראשון איך נאמר שאם נאכל שעירובו בשני כבני עירו: וכו' ותבאר הירושלמי (פ"ג דעירובין ודקדושין) ר' יוסי אומר ר"מ דעירובין דתנן אם ספק ר"מ ור"י אומרים ה"ז חמר גמל ר"י ור' שמעון אומרים ס' עירוב פשר אומר ר' יוסי לא אומר ר"מ אלא לחומרין פי' מחמת חומרא שהחמיר ולא מחמת ס' וכמו שביארתי דאפילו האלפים שמביתו לעירובו נמי אין נותנים לו וכמו שפירש"י דאפילו נאכל עירובו מבעוד יום אע"פ שפונדאי לא עירב והטעם משום שסילק עצמו מבני עירו וע"כ אפי' לא עירב פונדאי נמי הפסיד וע"ז אומר ר' מנא יאות בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו כבני עירו שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו, ולא מחמת ס' וע"כ בעי הכא ת"כ שיאמר אם לא באו הריני כבני עירי, אעפ"י שבעירובו נדאי לא זכה אפילו אם לא התנה בתנ"כ פיון שאמר אם בא חכם מן המזרח כו' והחכם לא בא, פיון שהתנאי הוא לשעבר, א"כ לא התחילה המעשה כלל וע"כ לא בעי ת"כ וע"כ נדאי דאם לא בא חכם פונדאי לא הוי עירוב אפילו בלא ת"כ דבלעבר לא בעי ת"כ וכיון שלא בא חכם הרי לא התחיל העירוב כלל, וכמו שאבאר לקמן: והא דבעי שיאמר אם לאו הריני כבני עירי הוא ר"מ דעירובין דאליבא דר"מ הוי חמר גמל לא מחמת ספק.

דקא אפילו אלפים אמה שמביתו לעירובו לית ליה וכמו שפירש"י דאפילו נאכל מבעוד יום נמי אינו כבני עירו אפי' נדאי לא עירב ולא כמו חמר גמל אליבא דר"י דלר"י הוא מחמת ס' אבל לר"מ הוא מחמת שסילק עצמו מבני עירו אפי' לא עירבו וע"כ בעי הכא שיאמר אם לאו הריני כבני עירי דאע"ג דלגבי עירוב למזרח נדאי לא הנה עירוב אפילו בלא ת"כ פיון שהוא לשעבר, אעפ"כ צריך להתנות דאל"ה סילק עצמו מבני עירו אע"ג שונדאי לא עירב אליבא דר"מ וע"ז אומר ר"מ דעירובין היא מהא דחמר גמל ולא ר' יהודה.

וא"כ לפ"ז פליגי אמונאי בזה אם בתנאי דלשעבר בעינן ת"כ או לא: והשתא א"ש הא שהקשה המ"ל מהא דאמרינן בקידושין (דף סב) אלא לר"מ חנקי מבעי ליה הא הוי תנאי דלשעבר אם נטמאת ובמעכשיו דעת הרמב"ם הוא דלא בעינן ת"כ וא"כ הוא הדין בתנאי דלשעבר.

וע"ש מה שכתבתי בספרי ע"י (סי' יג) אבל לפי מה שביארתי דר"מ פליג דאפי' בע"מ נמי בעינן ת"כ וא"כ הוא הדין אפי' בתנאי דלשעבר. והנה הרמב"ן בס' המלחמות פתב בביצה (דף כ) גבי ההוא גברא דאמר להו הכו ליה ד' מאה זוזי לפלג' שקל מה שאמרו חכמים בת"כ ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ואפשר לקיומי ע"י שליח כל אלו לא אמרו אלא פשהמעשה נעשה מיד כעין נתינת גט אבל בדבר שלא נעשה בו שום מעשה לא בעינן כל הני דברים דדוקא אם בא לעקור המעשה בעי אלימות בתנאי כתנאי ב"ג וב"ר שהי' הארץ בידם והוא בא להוציא מידם אבל אם אינו בא לעקור המעשה לא בעי ת"כ ושאר דינים ועיין בספרי ע"י (ח"ב דרוש י) מה שהארכתי שם בענין זה.

והנה הרמב"ן הקשה לטעמיה מהא דאמרינן בגזרים (דף יא) ובספ"ק (דף יג) והא לית ליה לר"מ מפלל לאו אמה שומע הן וכן בשבועות (דף לו) והא לית ליה לר"מ מפלל לאו אמה שומע הן ובהני לית בי' מעשה.

וא"כ לדעת הרמב"ן בְּהַא מוֹדָה ר"מ דְּלֹא בְּעֵינָן ת"כ. וְתִירָץ דְּהֵתָם נָמִי לֹא אֵלִים לִי לר"מ מְכַלֵּל לֹא לְהִיּוֹת נוֹדֵר בּוֹ דְּמַעֲשֵׂה מְכַלְלִי לִית לִי הָא לַעֲשׂוֹת בְּתַנְאֵי לְבַטֵּל דְּבַר שְׁלֵא נִגְמַר בּוֹ מַעֲשֵׂה לַכ"ע הָוֵי תַנְאֵי: וְכֵן הִסְפִּימוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים דָּאֵם לִית בֵּי מַעֲשֵׂה לֹא בְּעֵי ת"כ וְכֵן שְׁאָרֵי דִינֵי תַנְאֵים.

וְכֵן הִקְשׁוּ עַל מַה שְׁהִקְשׁ' הַתּוֹס' בְּנִזִּיר (דָּף יא) דְּהָא לֹא אֶפְשָׁר לְקִיּוּמֵי ע"י שְׁלִיחַ. וְתִירָצוּ דְכֵינּוּן שְׁהֶאֱחָרִים יְכוּלִים לְהִבְיָא קְרַבְנוֹת מִקְרֵי דְאֶפְשָׁר ע"י שְׁלִיחַ.

וְהִקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים דַּא"כ אִיךָ מְהֵנִי תַנְאֵים בְּנִדְרִים וּבְשָׁבוּעוֹת הָא אִי אֶפְשָׁר לְקִיּוּמֵי ע"י שְׁלִיחַ וְהָרִי תַנּוּ בְּנִדְרִים (דָּף פח) הָרִי נְטִיעוֹת הָאֵלוּ קְרַבָּן אִם אֵינָם נִקְצָצוֹת. וְכֵן בְּנִדְרִים (דָּף יד) קוֹנָם עֵינֵי בְּשִׁינָה הַיּוֹם אִם אִישׁוֹן לְמַחֵר וְכֵן שְׁאֵת נְהִיגִית לִי עַד הַפְּסַח אִם תִּלְכִי לְבֵית אַבְיָה עַד הַחֵג בְּנִדְרִים (דָּף טו) וְכֵן בְּנִדְרִים (דָּף פא) קוֹנָם פְּיֵרוֹת עוֹלָם עָלֵי אִם אֶרְחֵץ הַיּוֹם וְע"כ דְּחֹו הָאֲחֵרוֹנִים דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּלֹא בְּעֵינּוּ מְשַׁפְּטֵי הַתַּנְאֵים אֲלֵא דְוָקָא אִם עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה וְהַתַּנְאֵי בָּא לְבַטֵּל הַמַּעֲשֵׂה ע"כ יִלְפִינּוּ מִתַּנְאֵי ב"ג וּב"ר דְּצָרִיךָ לְמַשְׁפְּטֵי הַתַּנְאֵים.

וְעֵינּוּ בְּתוֹס' כְּתוּבוֹת (דָּף עד) הַטַּעַם דְּבְעֵינּוּ מְשַׁפְּטֵי הַתַּנְאֵים אֲבָל בְּשָׁבוּעוֹת וּבְנִדְרִים לֹא בְּעֵינּוּ מְשַׁפְּטֵי הַתַּנְאֵים וְהָא דְקָאֵמַר בְּנִזִּיר (דָּף יא) רַבִּינָא אָמַר אַף בְּרִישׁ' לֹא פְּלִיג ר' שְׁמַעוֹן מ"ט מְשׁוּם דַּה"ל מִתְנָה עַל מַה שְׁכַתוּב בַּתּוֹרָה וְכָל הַמִּתְנָה עַל מַה שְׁכַתוּב בַּתּוֹרָה תַנְאוּ בְּטֵל הוּא מְשׁוּם דְּאִיךָ דְּלֹא בְּעֵינּוּ מְשַׁפְּטֵי הַתַּנְאֵים אִיךָ מְפַנֵּי שְׁאִין בְּכַחוֹ לְהַתְנוּת ע"מ שְׁכַתוּב בַּתּוֹרָה: וּלפ"ז אֵין מְקוּם לְמַה שְׁפִלְפֵּל הַשַּׁע"מ בְּרַמְב"ם (פ"ו מַה' אִישׁוֹת) בְּמַה שְׁכַתְבוּ הַתּוֹס' ספ"ד דְּשָׁבוּעוֹת (דָּף לו) עַל הָא דְקָאֵמַר הֵתָם דְּבִאִסּוּרָא מוֹדָה ר"מ דְּלֹא בְּעֵינּוּ ת"כ וְהִקְשׁוּ דְהָא גְבִי נְדָרִים אֵיתָא בְּספ"ק דְּנִדְרִים (דָּף יג) דַּר"מ לִית לִי מְכַלְלִי לֹא אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן, אַע"ג דְּלִיכָא אֲלֵא אִסּוּרָא, וְכַתְבוּ הַתּוֹס' דְּוָקָא בְּאִסּוּר חֲמוּר הוּא דְאֵית לִי לר"מ מְכַלְלִי לֹא אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן כְּגוֹן שְׁתוּיֵי יֵין וּפְרוּעֵי רֵאשׁ דְּבִמִיתָה וְכֵן גְבִי שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל לָךְ בַּפ"ב דְּנִדְרִים מְשׁוּם דְּאִסּוּר חֲמוּר הוּא וְהֶאָרִיךְ הַשַּׁע"מ אִם הָא שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּבְשָׁבוּעָה דְהָוֵי אִסּוּר חֲמוּר אֶמְרִינּוּ דַּכ"ע מוֹדוּ דְּלֹא בְּעֵינּוּ ת"כ הֵינּוּ דְוָקָא לְחוּמְרָא כְּגוֹן שְׁבוּעָה לֹא אוֹכַל לָךְ אֲבָל לְבַטֵּל הַשְׁבוּעָה ע"י תַנְאֵי לִית לָן מְכַלְלִי לֹא אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן, וּבְעֵינּוּ דְוָקָא ת"כ, אוּ דִילְמָא פִּינּוּ דְשָׁבוּעָה חֲמִירָא אֶמְרִינּוּ מְכַלְלִי לֹא אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן, בֵּין לְקוּל' בֵּין לְחוּמְרָא עֵי"ש שְׁהֶאָרִיךְ בְּזָה לְדִינָא, דְלִפִּי מַה שְׁבִיאָרְתִי דְאַפִּי אִי אֶמְרִינּוּ דְבְעֵינּוּ ת"כ אֵינוֹ רַק דְוָקָא אִם בָּא לְבַטֵּל הַמַּעֲשֵׂה ע"כ בְּעֵינּוּ ת"כ אֲבָל בְּדָבָר דְלִית בֵּי מַעֲשֵׂה בְתַחֲלִילָה לֹא בְּעֵינּוּ ת"כ וְהָא שְׁכַתְבוּ דְבְשָׁבוּעָה הָוֵי כְּמוֹ אִסּוּרָא, הֵינּוּ שְׁתַּחוּל הַשְׁבוּעָה ע"י מְכַלְלִי לֹא אַתָּה שׁוֹמֵעַ כּו' כְּגוֹן שְׁאֵמַר לֹא שְׁבוּעָה לֹא אוֹכַל לָךְ דַּאֲע"ג דְּבְשָׁבוּעָה לִית בָּהּ מַעֲשֵׂה וְלֹא בְּעֵינּוּ ת"כ הֵינּוּ לְבַטֵּל הַשְׁבוּעָה, אֲבָל לֹא שְׁתַּחוּל הַשְׁבוּעָה ע"י מְכַלְלִי לֹא אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן, כְּמוֹ שְׁכַתְבַּרְנָן וַא"כ לֹא שְׁיִיךְ ת"כ לְקוּלָא בְשָׁבוּעָה: וְכֵן מַה שְׁהִבִּיא הַשַּׁע"מ רַאִי מִתְשׁוּבַת הַרְדַּב"ז דְּגְבִי הִקְדַּשׁ עַל תַּנְאֵי וְלֹא כְּפֵל תַנְאוּ דְבֵין לְדַעַת הַר"ן וּבֵין לְדַעַת הַתּוֹס' לֹא בְּעֵי ת"כ לְדַעַת הַר"ן ו"ל שְׁכַתְבַּר דְּנִדְרִים מְמוּנָא הוּא הָרִי הוּא ו"ל פְּסַק דְּלֹא בְּעֵינּוּ ת"כ, וְלְדַעַת הַתּוֹס' ו"ל שְׁכַתְבוּ דְּנִדְרִים אִסּוּרָא זוּטָא הוּא הַקְדִּישׁוֹת וְדַאי אִסּוּר חֲמוּר הוּא דְהָא אֵית בֵּי מְעִילָה, וַא"כ מוֹכַח דְאַמְרִינּוּ בֵּין לְקוּלָא בֵּין לְחוּמְרָא, עֵי"ש שְׁהִקְשָׁה דְאַפִּי לְדַבְרֵי הַתּוֹס' הָא מ"מ הָוֵי

איסורא דאית בי' ממונא, ובעינן ת"כ, לא נראה לי דלפי מה שביארתי דכיון שאין בו מעשה לא בעינן ת"כ, א"כ ה"כ נדאי לא בעינן ת"כ, דהא לית בי' מעשה וכת"ת פיון דאמירה לגבוה פמסורה להדיוט הוי כמו שיש בו מעשה א"כ תקשי מהא דנדרים (דף פח) הרי נטיעות האלו קרבו אם אינו נקצצות, דא"כ איך יכול להטיל תנאי הא אי אפשר לקיומי ע"י שליח, ועוד דהא ליפא ת"כ, אף בזו יש לומר כמו שכתבו הפוסקים דבכמה פעמים אינו כופל, וסומך על שמבואר במ"א דבעינן כפילת התנאי, אף לכאורה אפשר לומר דאפי' אי אמרינן דאמירה לגבוה הוי כמו מעשה, וא"כ בעינן משפטי התנאים אף ה"מ דוקא בשמעשה נעשה מעשיו אבל אם המעשה אינו חל אלא לאח"כ, לפי דעת הרמב"ן לא בעינן משפטי התנאים וה"כ פנונתו שלא תחול אלא לאחר מכן וע"כ לא בעינן משפטי התנאים, משא"כ אם חל מעשיו ובהא דתשובת הרדב"ן מייירי באומר שיהא חל מעשיו דהא בירושלמי (פ"ג דנדרים) מיבעי לי' אם למפרע קדשו או מפאן ולהבא קדשו אין תימר למפרע קדשו מעל ואין תימר מפאן ולהבא לא מעל ודוק, ועוד יש להקשות על דברי הרדב"ן שכתב דהקדש הוי איסור חמור משום שישיבה מעילה, א"כ תקשה דמאי פריה בנדרים (דף יד) לקרבו לא אוכל לה' ר"מ אוסר והא לית לי' לר"מ מפלל לאו אתה שומע הו, ומאי קוש' הא ר"מ ס"ל בפ"ד דנדרים (דף לה) דיש מעילה בקונמות וקונם הוי פינוי לקרבו כמו דאיתא בנדרים (דף י) האומר לחבירו קוני' כו' הרי אילו פינוין לקרבו, וא"כ פיון דיש בו מעילה הוי איסור חמור ובאיסורא מודה ר"מ דלא בעי ת"כ, ואפשר ליישב ע"פ מה שכתב המ"ל ברמב"ם פ"ד מה' מעילה, שנסתפק אם הא דאמרינן דיש מעילה היינו דוקא באוסר פירותיו על עצמו או על חבירו דזהו דאמרינן שדינו כהקדש שהרי יכול להקדיש פירותיו, אבל באוסר פירות חבירו עליו, אף דאוסר ליהנות מהם אפשר דליפא מעילה פיון שאינו יכול להקדיש פירות חבירו, וא"כ הא שאוסר מה שיאכל מחבירו ליפא מעילה או כמו שנסתפק המ"ל שם אם אמר בלשון אכילה דהוי כזית אם יש בזה מעילה ועוד כמו שנסתפק שם אי בעינן דוקא דבר מסוים ועוד אפשר לומר משום דבשבעות (ד' כב) קא מפיק לה' וס"ל לר"מ דאין מעילה בקונמות: ואע"פ שביארתי דבאין בו מעשה לא בעינן ת"כ אעפ"כ נראה לי דלר"מ דס"ל דאפי' בתנאי דלשעבר בעינן ת"כ וע"כ אפי' באין בו מעשה נמי בעי ת"כ, והטעם הוא דבתנאי דלהבא אפשר לומר דדוקא אם יש בה מעשה והתנאי בא לעקור את המעשה, ע"כ בעינן ת"כ, אבל באין בו מעשה פיון דהתנאי אינו בא לעקור המעשה, ע"כ לא בעינן ת"כ, אבל בתנאי דלשעבר כגון בגירושין או בקדושין, דמגרש באופן שהי' כף אבל אם לא הי' באופן כף לא מגרש ונמצא שלא התחילה המעשה כלל, וא"כ מוכח דר"מ שסובר דאפי' בתנאי דלשעבר בעינן ת"כ ס"ל נמי דאפי' אם אין בו מעשה, בעי ת"כ: ויש להביא ראי' לזה מהירושלמי (פ"ב דנזיר) על הא דתנו הרניני נזיר ע"מ שאהי' שותה יין ומטמא למתים ה"ז נזיר ואסור בכולן ואמרינן שם מתניתא דר"מ היא דר"מ אמר צריף לכפול, תמן דברי הכל היא א"ל שמור ושמעת, אלמא דאפי' בגזירות דאין בו מעשה ואפי' הכי אמר במתניתין דאם אמר הרניני נזיר, ע"מ שאהי' שותה יין ומטמא למתים דה"ז נזיר משום דר"מ הוא דס"ל דצריף לכפול התנאי, אלמא דס"ל להירושלמי, דר"מ בעי ת"כ אפי' באין בו מעשה, והטעם דכיון דס"ל דאפי' בלעבר בעי ת"כ ובלעבר לא התחילה המעשה כלל ובעי ת"כ ע"כ אפי' באין בו מעשה נמי בעי ת"כ,

והשעם דהא דבעי ת"כ בלעבר לא משום דבא לעקור את המעשה, דהא אם התנאי הוא לעבר לא התחילה המעשה כלל, אלא משום דלית לי מפלל לאו אתה שומע הן.

והעיקר מה דמוכח דר"מ בעי ת"כ אפי' בתנאי דלשעבר הוא ממה דתנן בגיטין (דף מו) המוציא את אשתו משום איילונות ר"י אומר לא יחזיר ויחזיר ויחזיר, ואמרין מאן חכמים ר"מ היא דאמר בעינן ת"כ, והכא במאי עסקינן בדלא כפלי' לתנאי, וא"כ כינן דמוציא משום ש"ר ומשום איילונות הוא תנאי דלשעבר ואפ"ה בעי ר"מ ת"כ אלמא דאפי' באין בו מעשה נמי בעי ת"כ והטעם לא משום דגמר מתנאי ב"ג וב"ר דהא התם איכא מעשה דהא הארץ היתה בידם, וכמו דאיתא בירושלמי אלא משום דלית לי מפלל לאו אתה שומע הן והשתא ניח' מה דפריה בשבועות (דף לו) ובגדרים (דף יג) והא לית לי לר"מ מפלל לאו אתה שומע הן.

אע"ג דגדרים ושבועות לית בי מעשה אף משום דכינן דר"מ בעי ת"כ גבי המוציא את אשתו משום ש"ר ומשום איילונות דלא התחילה המעשה דגירושין כלל אם אינה איילונות או שאין עלי ש"ר.

ואפ"ה בעי ת"כ אלמא דס"ל דלא אמרינן מפלל לאו אתה שומע הן אפי' באין בו מעשה. וע"כ פריה בגדרים ובשבועות אליב' דר"מ והא לית לי מפלל לאו אתה שומע הן.

וא"צ למה שנדחק הרמב"ן דלקיים השבועה עדיף יותר מלבטל ובהא בעי ת"כ לר"מ דמנלן שמעינן זה לר"מ רק כמו שביארתי וכו' נחא מה שהקשיתי בספרי ע"י (דרושי) דלדעת הרמב"ן דהא דבעי ת"כ היינו דוקא ביש בו מעשה א"כ מאי פריה בפ"ג דקדושין (דף סא) בשלמא לר"מ היינו דכתיב אם בחוקותי כו' בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא בו ביום השלישי כו' הא לית בהו מעשה וכינן דלית בי מעשה אפי' ר"מ נמי לא בעי ת"כ אף לפי מה שביארתי ניח' דלר"מ אפילו בתנאי דלעבר בעי ת"כ וע"כ בנדאי דסובר דאפילו לית בי מעשה נמי בעי ת"כ והטעם לא משום דגמרינן מתנאי ב"ג וב"ר אלא משום דלית לי מפלל לאו אתה שומע הן: ואח"כ ראיתי בחידושי הר"ן בגיטין (פ' השולח) שכתב וכ"ת מפי כפלי בכה"ג לר"מ מאי הוי והא איהו מתנאי ב"ג וב"ר גמיר וכינן שפן בעי ת"ג כי התם כי היכא דבעינן כפילא.

ויש לומר דכי בעינן ת"ג ה"מ בדבר שאפשר לקיימו או לבטלו בתנאי ב"ג וב"ר אבל מגרש על דעת מה שעבר אפילו בגילוי דעתא בלחוד פסול אלא כינן דלית לי לר"מ מפלל לאו אתה שומע הן בעי כפילא.

אלמא דאפילו בתנאי דלשעבר דלא בעינן תנאי ממש ואפ"ה בעי ת"כ והוא משום דאי לא כפלי' אפי' גילוי מילתא ליכא משום דלית לי מפלל לאו אתה שומע הן: וכו' יתיישב נמי מה שהקשיתי שם בספרי שם (סי' יג) מה שהקשה הלח"מ ברמב"ם ל (פ"ג מה' זכי' ומתנה) דאמאי לא הביא הרמב"ם בה' סוטה הא דאמרין חנקי כתיב ע"ש דלפי מה שביארתי דבתנאי דלשעבר כינן דלא התחילה המעשה כלל לא בעינן משפטי התנאים והכא הוא תנאי דלשעבר.

והא דפריה לר"מ חנקי מבעי לי היינו משום דלית לי לר"מ מפלל לאו אתה שומע הן אפילו בתנאי דלשעבר ואע"ג דלית בי מעשה: והשתא ניחא הא דאמרין פ"ק דגדרים

(נר יא) סברויה מאי לחולין לא לחולין להוי אלא קרבן מני מתניתין ר"מ היא דלית לי מפלל לאו אפה שומע הן דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו פתנאי ב"ג וב"ר אינו תנאי אלא ר' יהודה היא אימא סיכא.

והאי ר' יהודה היינו פלוגת' דר"מ ור"י דגבי גיטין משום דפלוגת' דר"מ ורחב"ג אינו שייך לזאת דהא התם לענין מה דגמרינן מתנאי ב"ג וב"ר דוקא ביש בו מעשה. וע"כ סמיה אפלוגת' דר"מ ור"י דפליגי בגיטין (נר מו) דהא התם בתנאי דלשעבר וא"כ הוי כמו דלית בי מעשה ואפ"ה בעי ר"מ ת"כ דלית לי מפלל לאו אפה שומע הן אף דבתנאי דלשעבר לא בעינו משפטי התנאים והכא נמי לענין לא חולין אלא קרבן דבזה לית בי מעשה כלל רק להבין שאם אמר לחולין הוי כמו שאמר לקרבן.

וע"כ לר"מ דלית לי מפלל לאו אפה שומע הן אם אמר לא חולין אינו במשמע שיהא קרבן אלא ר' יהודה היא דר"י אפשר דסביר' לי דאם יש בו מעשה בעי ת"כ כר"מ רק דבתנאי דלשעבר לא בעי ת"כ משום דאית לי מפלל לאו אפה שומע הן.

ע"כ ניחא לי למיתלי הענין בפלוגת' דר"מ ור"י דגיטין (ד' מו): והשתא ניחא מה שפסק הרמב"ם כר' יהודה דלא יחזיר דאע"ג שסובר דבעינן ת"כ היינו דוקא ביש בו מעשה, אבל אם אין בו מעשה לא בעי ת"כ ובתנאי דלשעבר לא בעי ת"כ (ועוד דלדעת הרמב"ם ולשיטתו דסבירא לי דבמעכשיו לא בעי ת"כ ובתנאי דלשעבר הוי כמו מעכשיו וכמו שפדמה המ"ל תנאי דלשעבר ומעכשיו, א"כ בפשיטות ניחא מה שפסק כר' יהודה גבי המוציא אשתו משום שם רע, דהא הכא תנאי דלשעבר, ובתנאי דלשעבר לא בעי ת"כ, והא שביארתי דתנאי דלשעבר דומה לאין בו מעשה הוא שיתנישב הסוגיא דנדרים וגם הירושלמי שאומר על הא דתנן הריני נזיר ע"מ שאהי' שותה יין ומטמא למתים דאתי כר"מ דבעי ת"כ, אלמא דלר"מ אפ"י באין בו מעשה נמי בעי ת"כ): [אף לכאורה משמע מהירושלמי (בפ"ק דנזיר) שם שאומר מתניתין ר"מ היא דר"מ אומר צריך לכפול תנאו.

תמן ד"ה היא א"ל שמור ושמעת מתניתין דר"מ ור"י בן תימא דתני ה"ז גיטיך ע"מ שלא תפרחי באויר כו' על מנת שתפרחי באויר על מנת שתעברי את הים הגדול ברגלך אינו גט ר"י בן תימא אומר גט כו' ע"כ.

ופירש הק"ע דתמן אמרין דהתם תירצו דאתי כד"ה, ואפ"י פרבנן דא"צ לכפול התנאי, והא דאמר ע"מ שאהי' שותה יין ומטמא למתים דה"ז נזיר משום דאתי כריב"ת דתנאי שאי אפשר לקיימו אינו תנאי משום דהוי כמפליגו בדברים, אלמא דמדחה זה התירוצ' דאתי כר"מ, וצריך להבין הא התם נמי פליגי חכמים וריב"ת, אלא ודאי משום דלא ניחא להירושלמי למימר דבנזירות בעי ר"מ ת"כ, והא דאמרינן בירושלמי ובבבלי דלית ליה לר"מ מפלל לאו אפה שומע הן היינו לקיים השבועה שיהא שבועה חל ע"י מפלל לאו אפה שומע הן אבל לא לבטל כמו שכתב הרמב"ן, ע"ז נראה לי שהעיקר כמו שביארתי, והק"ע שגה בזה, וגם הפ"מ לא פירש היטב, וכן פירש הק"ע (רפ"ק דנזיר) מה אנו קיימים אם במתכונן לזויר אפ"י אמר שאזכור פת כו' אם בשאינו מתכונן לזויר אע"פ שהוציא נזירות מפיו לא יהא נזיר כו' אלא כי אנו קיימין באומר א' מכל הלשונות הללו נזרתי אם תופס א' מהם נזירות תחול עליו א"ל שמור ושמעת, ופ"י הק"ע שאמר לו שמור ושמעת פ"י שאמר לו שישמע פ"י זה מה שתירצ' ואינו נכון: ע"כ נראה לי שהפ"י

הוא כִּף בִּירוּשָׁלַיִם מִתְּנִיתִין כַּר"מ הִיא וְכִמוֹ שְׁבִיאָרְתִי דְאַפְלִי אִם אֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה נְמִי בְּעֵי ר"מ ת"כ, תַּמְן ד"ה הִיא, א"ל שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת, פִּי דְתַמְן הוּא עַל הָא דְתַנּוּן בְּמִנְחֹת (דָּף פֶּא) הָאוּמֵר הֲרֵי עָלֵי תוּדָה מִן הַחֲוֹלִין וְלַחְמָה מִן הַמַּעֲשֵׂר יָבִיא הִיא וְלַחְמָה מִן הַחֲוֹלִין, וְלַכְאוּרָה פִּינוּן דְתַנּוּן הֲרֵינִי נְזִיר ע"מ שְׁאֵהָלִי שׁוּתָה יִין ה"ז נְזִיר וְאַסּוּר בְּכּוֹלָן וּמוֹקִי מִתְּנִיתִין כַּר"מ דְּבַעֵי ת"כ, אֲבָל לְרַבְּנָן דְּלֹא בְּעֵי ת"כ לֹא הָוֵי נְזִיר וְאַסּוּר בְּכּוֹלָן פִּינוּן דְּלֹא נָזֵר אֲלֵא ע"מ שְׁיָהָלִי שׁוּתָה יִין וְא"כ הֵתֵם גַּבִּי תוּדָה נְמִי יַעֲשֵׂה כְּמוֹ שְׁנִדֵּר וְלֹא יִצְטַרְף לְהִבִּיא מִן הַחֲוֹלִין, אִף בְּאַמַּת זֶה אֵינוֹ דְּהֵתֵם פִּינוּן שְׁאֵמֵר הֲרֵי עָלֵי תוּדָה כּוֹ' וְלַחְמָה מִן הַחֲוֹלִין מְוַכְרַח לְהִבִּיא מִן הַחֲוֹלִין לַכ"ע כְּמוֹ דְאַמְרִינוּן בְּמִנְחֹת (שָׁם) ת"ש הָאוּמֵר הֲרֵי עָלֵי תוּדָה בְּלֹא לַחֵם וְזָבַח בְּלֹא גִסְכִּים, וְאַמְרוּ לוֹ הֵבֵא תוּדָה וְלַחְמָה וְזָבַח וְגִסְכִּים, וְאוּמֵר אֵלוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׁפֵן לֹא הֵייתִי נוֹדֵר, כּוֹפִין וְאוּמֵר לוֹ שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת כּוֹ', וְאַמְרִינוּן הֵתֵם מֵאֵי שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת אָמֵר אֲבִי שְׁמֹר הֵבֵא תוּדָה וְשִׁמְעֵת הֵבֵא לַחְמָה.

רְבֵא אָמֵר שְׁמֹר הֵבֵא תוּדָה וְלַחְמָה וְשִׁמְעֵת שְׁלֵא תִּהְיֵא רְגִיל לַעֲשׂוֹת כּוֹ, פִּי דְדוּקָא נְבִי נְזִיר שְׁאֵמֵר עַל מְנַת שְׁאֵהָלִי שׁוּתָה יִין כּוֹ' ע"כ לְרַבְּנָן דְּלֹא בְּעֵי ת"כ אֵינוֹ נְזִיר, אֲבָל תַּמְן (פִּי בְּמִנְחֹת וּמֵר מִזְּעַל מְשֻׁנָּה אַחֲרַת בְּש"ס פִּיזוּעַ לְמִי שְׁרָגִיל בּוֹ) שְׁאֵינוֹ אוּמֵר בְּלִשׁוֹן תְּנַאי אֲלֵא הֲרֵי עָלֵי תוּדָה מִן הַחֲוֹלִין וְלַחְמָה מִן הַמַּעֲשֵׂר, אוֹ הֲרֵי עָלֵי תוּדָה בְּלֹא לַחֵם וְזָבַח בְּלֹא גִסְכִּים פִּינוּן שְׁלֵא אָמֵר בְּלִשׁוֹן תְּנַאי ע"ז אוּמְרִים לוֹ שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת שְׁמֹר הֵבֵא תוּדָה וְשִׁמְעֵת הֵבֵא לַחְמָה, וּמִקְרָא הוּא דוֹרֵשׁ (דְּבָרִים יב): וְכֹה"ג פֶּתַח הֶרְאֵב"ד בְּרַמְב"ם (פ"ב מ"ה חֲגִיגָה) הָאוּמֵר הֲרֵי עָלֵי תוּדָה שְׁאֵצֵא בְּהָ י"ח לְשֵׁם חֲגִיגָה חֲזִיב לְהִבִּיא תוּדָה וְאֵינוֹ יוֹצֵא בְּהָ יָדֵי חֲגִיגָה, וְכַתֵּב ע"ז הֶרְאֵב"ד בְּסִפְרִים שְׁלָנוּ לֹא גִרְסִינוּן שְׁאֵצֵא בָּא אֲלֵא וְאַצֵּא בְּהָ דְלֹא כֹל כְּמִינֵי לְצֵאת בְּהָ אֵע"ג דְּמִפְרֵשׁ אֲבָל אָמֵר שְׁיֵצֵא בְּהָ יָכוֹל לְהַתְּנוּת דְּאִדְעָתָא דְהָכִי לֹא נָזֵר, וְכֵן כְּתִבוּ הַתּוֹס' בְּבִיצָה (ד' יט) הָאוּמֵר הֲרֵי עָלֵי תוּדָה וְאַצֵּא בְּהָ יָדֵי חֲגִיגָה וְדוּקָא דְאַמֵּר הָכִי, אֲבָל אִם אָמֵר אֵיפְכָא ע"מ שְׁאַבֵּא בְּהָ כּוֹ', וְע"ז אוּמֵר הִירוּשָׁלַיִם דְּדוּקָא בְּתַנַּאי לְרַבְּנָן דְּלֹא בְּעֵי ת"כ אֵינוֹ נְזִיר אֲבָל הֵתֵם בְּמִנְחֹת מְחֻיָּב לְהִבִּיא זָבַח וְגִסְכִּים מְשׁוּם שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת.

וּבְזֶה הָאֲוֶן יִתְבָּאֵר הִירוּשָׁלַיִם דְּרִישׁ נְזִיר דְקֵאָמֵר בְּאוּמֵר א' מְכַל הַלְשׁוֹנוֹת נְזִירְתִי אִם תּוֹפֵס א' מֵהֶם נְזִירוֹת תַּחֲוִיל עָלֵיו נְזִירוֹת, וְאוּמֵר לוֹ שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת דְּהֵיִינוּן שְׁמֹר כְּפִי שְׁנִדֵּרְתִּי וְשִׁמְעֵת לְדַבְרֵי חֲכָמִים הָאוּמְרִים לֵה אִף שְׁתַּעֲשֵׂה.

א"כ נִתְבָּאֵר שֶׁהִירוּשָׁלַיִם אֵינוֹ מְדַחָה הָא דְקֵאָמֵר ר"מ הִיא, דר"מ ס"ל דְאַפְלִי אִם אֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה בְּעֵי ת"כ): וְכִינוּן שְׁבִיאָרְתִי הִירוּשָׁלַיִם צְרִיף לְבָאֵר הָא דְקֵאָמֵר מִתְּנִיתִין דְרִיב"ת הוּא דְאַמֵּר דְתַנַּאי שֵׁא"א לְקֵיִמוֹ אֵינוֹ אֲלֵא כְּמַפְלִיגוּ בְּדְבָרִים דְּלַכְאוּרָה זֶה הָוֵי מִתְּנָה ע"מ שְׁכַתוּב בַּתּוּרָה אֲבָל לֹא תְנַאי שְׁאֵיפְשֵׁר לְקֵיִים וְכִמוֹ דְאַמְרִינוּן בְּגִיטִין (דָּף פד) גַּבִּי ע"מ שְׁתַּאֲכִלִי בְּשֵׁר חֲזִיר דְלֹא הָוֵי תְנַאי שֵׁא"א לְהַתְּקֵיִם מְשׁוּם דְאַפְשֵׁר דְאַכְלָה וְלִקֵּי וְאַפְשֵׁר לוּמֵר פִּינוּן דְזֶהוּ בְּנִזִירוֹת גּוֹפָה שְׁמַקְבֵּל עָלָיו, וְע"ז מִתְּנָה ע"מ שְׁיִשְׁתָּה יִין, ע"כ הָוֵי תְנַאי שֵׁא"א לְהַתְּקֵיִם, וְעוֹד אֲפֵשֵׁר לוּמֵר דְהָא דְאַמְרִינוּן דְלֹא הָוֵי תְנַאי שֵׁא"א לְקֵיִמוֹ, הֵיִינוּן בְּאוּמֵר ע"מ שְׁתַּאֲכִלִי בְּשֵׁר חֲזִיר, דְהֵיִינוּן שְׁתוּלָה בְּמַעֲשֵׂה דְאַכִּילַת חֲזִיר ע"כ הָוֵי תְנַאי שְׁאֵפְשֵׁר לְהַתְּקֵיִם, דְאַפְשֵׁר דְאַכְלָה וְלִקֵּי, אֲבָל הָא דְהָאוּמֵר הֲרֵינִי נְזִיר ע"מ שְׁאֵשְׁתָּה אֵינוֹ תוּלָה דוּקָא בְּפַעֲלוֹת הַמַּעֲשֵׂה, אֲלֵא כְּנוֹנְתוֹ שְׁלֵא יֵאָסֵר בְּשִׁתִּיִת יִין וּבְטוּמְאָה לְמַתִּים,

וא"כ הני כמו שמתנה על דיני נזיר שיהא מותר בינו ונה הוא תנאי שאי אפשר לקיימו: ובה יתיישב מה שפתי הרמב"ם (פ"ז מה' אשנת ה' יג) אבל אם אמר לה הרי את מקודשת ע"מ שתהי' מותרת לפלוני ה"ז מקודשת ותהי' אסורה עליו פשאר העם, מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו, ולכאורה אמאי לא פתי הטעם דהני מתנה על מה שפתי בתורה, כמו בשאר פסות ועונה ובאמת אפשר לומר הטעם משום דא"א לקיימו דנהי דאיהו עבדא איסורא, אבל איהי מי עביד איסורא, כמו דאמרינו בגיטין (שם), אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר, פיון דלא התנה על פעולת המעשה שתנשא לפלוני, אלא ע"מ שתהי' מותרת לפלוני, וא"כ התנה על דבר שאי אפשר להתקיים דהא התורה אסרה א"א [אף דהש"ס דילן בנזיר (דף יא) קאמר משום דהני מתנה ע"מ שפתי בתורה, אפשר דתדא מילתא היא, דמפני מה אי אפשר להתקיים משום דהני מתנה ע"מ שפתי בתורה ע"כ קאמר משום דהני מתנה ע"מ שפתי בתורה] ועי' בתו' פתוב' (דף נו): ובמ"א ביארתי בזה האופן על מה שהקשה המ"ל ברמב"ם (פ"י מה' מלנה) על המרשד"ם שפתי דלא אמרינו מתנה ע"מ שפתי בתורה תנאו בטל, אלא באיסור תורה, אבל בדבר שאינו אסור רק מדרבנן תנאו קיים וקיי אמרינו בר"פ הכותב (דף פד) דבדרבנן תנאו קיים, והא דקאמר רב דלא מהני תנאי בירושא, אע"ג דירושא הבעל ס"ל שהוא מדרבנן, היינו משום שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, ודוקא התם אבל בעלמא מהני תנאה וכמבואר שם, והקשה המ"ל מהא דקיי"ל דהמלנה את חבירו ע"מ שלא ישמטנו שביעית, תנאו בטל, ואע"ג דשביעית בזמן הזה דרבנן, ואי אמרת דבדרבנן תנאו קיים הרי נתבטלה ההלנאה, והמעוות הם פקדון ואין שביעית משמטת פקדון כו' ע"ש שנדחק בתירוצו, אבל לפי מה שביארתי א"ש דהא אמרינו בפ"ק דמכות (דף ג) דע"מ שלא תשמטנו בשביעית אין שביעית משמטתו, וע"מ שלא תשמטנו שביעית שביעית משמטתו, וכן אמרינו התם לענגן אונאה דאם אמר ע"מ שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה וכמו שפירשו התוס' שם דע"מ שאין בו אונאה היינו דלא יחול עליו איסור לאו דלא תונו, וה"נ ע"מ שלא תשמטנו שביעית כלומר שלא יחול עליו איסור שביעית, וא"כ גיחא שפיר דהא שפתי הרב דרבנן תנאו קיים היינו אם תלה בפועל המעשה וע"כ פיון שהוא מדרבנן לא אלים כמו דאורייתא, וע"כ תנאו קיים ובטל המעשה, משא"כ אם מתנה שלא תחול איסור שביעית וזה אין בכחו, והוא תנאי דא"א להתקיים, דא"א לעקור אפי' גזרה דרבנן, וע"כ התנאי בטל אפי' בדרבנן נמי: ובה יתיישב נמי מה שהקשה בס' המקנה לדעת הרשב"א שפתי בשם יש מי שאומר דהטעם דע"מ שאין לרבו רשות בו.

דקני עבד וקני רבי' הוא מטעם דמתנה על מה שפתי בתורה. והקשה דא"כ באשה הוא נמי מטעם זה והא מה שהבעל אוכל פירות אינו אלא דרבנן ור"מ סביר' לי' בכתובות (דף נו) דבדרבנן תנאו קיים.

אבל לפי מה שביארתי א"ש דהא דקסבר ר"מ דבדרבנן תנאו קיים, היינו דוקא בע"מ שתמחלי אבל באומר ע"מ שאין בו דינא דרבנן ודאי בדרבנן נמי תנאו בטל. והא שפתי התוס' בכתובות דהא דאמר ר"מ הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לה עלי שאר פסות ועונה דסבר ר"מ דכל המתנה ע"מ שפתי בתורה תנאו בטל דהיינו דוקא במתנה ע"מ שאין לה עלי דין שאר פסות ועונה.

ע"ש שתיקצו תירוץ שני. ובגיטין (דף פד) משמע שכתבו זה אליבי דר' יהודה שסובר דבדבר שבממון תנאו קנים היינו דוקא במתנה ע"מ שתמחלי אבל אם מתנה ע"מ שלא יהי בו דין נזק חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה משמע דלר"מ שסובר דאפילו בדבר שבממון תנאו בטל היינו אפילו בע"מ שתמחלי וע"ז אומר דוקא מתנה על מה שכתוב בתורה הא בדרבנן תנאו קנים אבל באומר על מנת שלא יהי בו דין אינו יכול להתנות אפילו בדרבנן דאיך יכול להתנות שלא יהי בה דינא דרבנן: וא"כ בהא דקדושין (דף כג) דאם אומר לעבד ע"מ שאין לרבה רשות בו או שאומר לאשה ע"מ שלא יהי לבעליה רשות בה אין פוננתו דהיינו ע"מ שימחלו דהא אין הבעל והרב שם שינתה עמם, אלא שמתנה ע"מ שלא יהי לרבה דין זכי, או שאין לבעלה זכות, וא"כ פינון שהוא מתנה על הדין בזה מודה ר"מ דאפי' בדרבנן ג"כ תנאו בטל, וא"ש קושית המקנה: ובה שביארתי דע"מ שאהי שותה יין היינו שיהי מותר לשותות יין, ולא שתלה במעשה דשת' יין אלא שיהי מותר ביין, בזה א"ש הא דאמר ר' יוחנן (דף יא) וריב"ל אמר לה האי ע"מ כחויז הוא ולכאורה קשה דאמאי אמרין האי ע"מ כחויז הוא, ובר"פ המגרש (דף פ"ב) מחלקין בין ע"מ לחויז, אף הטעם הוא דכל תנאי שהוא במעשה או בשלילת המעשה, הוי בתורת תנאי, אבל בתנאי שהוא ממילא לא הוי רק בתורת שיוור, וע"כ פליגי תנאי בחולין (דף קלד) באומר ע"מ שהמתנות שלי אי תנאה הוי או שיורא הוי, וכן בב"ב (דף סג) ע"מ שהמתנות שלי אמרין דשיורא הוי, וכמו שכתב המ"ל ברמב"ם פ"ד מה' מלוה ולוה, דכיון שלא אמר לו ע"מ שתתן לי המעשרות ע"כ לא הוי בתורת תנאה, ומזה הטעם נ"ל דע"כ כתב הטור באה"ע בשם הרמ"ה דאם אמר ע"מ שלא תהי מותרת לפלוני דשיורא הוי דכיון שלא תלו בשלילת המעשה דהיינו שלא תבעלי לפלוני, אלא שתהי מותרת לפלוני ממילא ע"כ שיורא הוי: ובה יתיישב הא דקדושין (דף כב) דע"מ שאין לרבה רשות בו דכיון שהוא ממילא לא מצי לשויר, ועיין בש"ע אה"ע (סי' לב) גמ' לה שטר ואמר ע"מ שהנזיר שלי אינה מקודשת' אע"ג דבאומר ע"מ שתחזירי לי את הנזיר מגורשת בגיטין ד' עה (אלא ודאי דהוא בתורת שיורא דהוי ממיל' וע"כ אפי' למאן דסבירא לי דתנאה הוי, אעפ"כ פינון דכוננתו שיהא מותר לשותות ביין, ע"ז אומר בירושלמי דהוי תנאי שא"א להתקיים וכמו שביארתי לעיל דמשום הכי אפי' בדרבנן גמי תנאו בטל אם מתנה על הדין, משא"כ אם מתנה על פעולת המעשה בדרבנן תנאו קנים: והכי משמע בירושלמי (פ"ט דב"ק) התיב ר' שמואל בר בא קומי ר' יוחנן והתנן א' המקדיש נכסיו, וא' המעריף את עצמו אין לו בכסות אשתו ובניו (פי' וא"כ אמאי אין לו בכסות אשתו ובניו ומי הודיעו לצבע שיקנה צבעו לאשה כמו דמקשה בש"ס דילן ב"ק (דף קג) אומר לא עלת על דעתו לנסר בכסות אשתו ובניו והתנינן ערפי עלי (פי' כמו דמקשה בש"ס דילן והלא חייבי ערכין שנו פאן) פינון שאמר ערפי עלי לא קבע לעצמו אלא נ' סלע, פי' דבשקלא במקדיש אפשר לומר שלא עלתה על דעתו להקדיש אלו החפצים, אבל הקא לא הקדיש החפצים ולא קבע לעצמו אלא נ' סלע, (פי' דעיקר הערה הוא רק שמחייב בעצמו נ' סלע, והא דגובין מן החפצים הוא מדין תורה, וא"כ לא מהני מה שאין דעתו שיגבו מאלו החפצים, ודלא כהפ"מ שם) האומר ערפי עלי ע"מ שלא לסדר מה שעל אשתי ובני (צ"ל פאומ') פי' דמשני דנעש' כאו' תחילה ומתנה בפירוש שלא יגבו מכסות אשתו ובניו, ר' בון בר חיי' האומר ערפי עלי ע"מ שלא לסדר

מחפץ פלוני, אין מסדרין מאותו החפץ, ר' אושע'ן בשם שמואל בר אבא זאת אומרת שאין שמים ערכין מן המטלטלים ד"ת אלא מדבריהם פ"י דאלו הי' מן התורה לא הי' אפשר לו להתנות ע"מ שלא לסדר מחפץ פלוני, דהא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה, אבל פינו דהוי מדרבנן מהני, דבדרבנן תנאו קיים, ואע"ג שביארתי דבדרבנן נמי אם מתנה ע"מ שלא יהי' בו דין לא מהני, אבל הכא אינו מתנה ע"מ שלא יהי' דין סידור מהמטלטלין אלא ע"מ שלא לסדר מחפץ פלוני, וא"כ אם הי' התנאי על דינא דרבנן' שלא לשום מן המטלטלין לא הי' אומר דוקא מחפץ פלוני וא"כ כנונתו שלא לבטל הדין, רק שלא לסדר מחפץ פלוני, וכיון שהיא מתנה על פעולת המעשה ע"כ בדרבנן תנאו קיים.

סימן טז ושאלה אם מתנה תנאי בקדושין לאחר שלשים יום אם כנונתו מיד לאחר שלשים, או אפי' לאחר זמן נמי: תשובה הרמב"ם בפ"ט מה' גירושין (ה' כג) כתב אומר להן כתבו ותנו גט לאשתי.

אחר השבועה. אין כותבין אלא עד שנה מאחר השבועה אומר להם לאחר שנה אין כותבין אלא עד לאחר חודש משנה שני'.

ואח"כ (ה' כד) כתב הרי שאיחרו אחר הזמן שאמר ואח"כ באו ונתנו לה כו' ה"ז פסול. וכתב הכ"מ שטעמו של הרמב"ם שכל שהיא אחר כו' אפי' מן פלג לא נפיק מפלג אחר כו' ע"ש: וכן משמע דעת הטור דכל שהיא אחר אפי' מן פלג כמה לא נפיק מפלג אחר, שכתב הטור ונהיאו הב"ש באה"ע (סי' קמג) בשם הרמב"ם בנותן לה גט ע"מ שתתן לאחר שלשים יום ומת שתחלוץ ואינה יכולה להתייבם משום דלא נתבטל התנאי בפועל.

וא"כ ס"ל ע"כ כנשואמר שתתן לאחר שלשים יום לא הוי כמו קבע הזמן שלאחר שלשים יום אין זמן קבוע אימת שיתן רק שיתן לאחר שלשים יום. וע"כ לא נתבטל בפועל אבל אי אמרינן דהוי קבוע הזמן מיד לאחר שלשים וא"כ נתבטל התנאי בפועל, ואמאי אינה מתנייבמת: והא שכתב הרמ"א באה"ע (סי' קמג) דאם אומר לאחר שלשים יום כותבין יום א' לאחר שלשים יום היינו נמי מדרבנן לדעת הרמב"ם, אבל אם איחרו אחר הזמן שאמר אינו פסול רק מדרבנן לדעת הרמב"ם וכמו שכתב הכ"מ דאפי' מן פלג הרבה לא נפיק מפלג אחר.

ועיין ברמב"ם שם. (ה' לג) תנהו לה ביום פלוני ונתנו לה בתוך הזמן אינו גט אל תתנהו לה אלא ביום פלוני ונתנו מלקנאו או מאחריו אינו גט שהרי הקפיד על עצמו של יום ובמה שכתב המ"ל שם דאפי' ביום פלוני אם נתנו לאחר יום פלוני פסול מדרבנן: וראיתי להמ"א שהקשה על הרמב"ם מהא דאמרינן בפ"ב דנזיר (דף יג) בעי רבא אומר הריני נזיר לאחר שלשים יום.

ומעכשיו ק' יום מהו. פינו הליו ק' בעשרין לא שלמין לא חזילין, או דילמא פינו דאית לי גידל שער לבסוף חזילין, אלמא שאם אומר לאחר שלשים חזילין מיד, דאל"ה מאי קא מיבעי לי, בנדאי צריף למנות הנזירות של עכשיו מאה יום.

ואח"כ ימנה לנזירות הראשונה דהא אפי' מן פלג לא נפיק מפלג אחר ע"כ: ולכאורה יש ליישב ע"פ מה שכתב המ"ל (בפ"ח מה' גירושין) גבי ע"מ שתניקי את בני שתי שנים או ע"מ שתשמישי את אבא שתי שנים, דאע"ג שהפעולה נמשכת בזמן אפ"ה יכולה

לקיים אח"כ ולא דמי לחיוב שאם אדם מתחייב לזון חמש שנים שצריך לזון חמש שנים הראשונות דבחיוב פינן שגזייה יכול לתובעו ע"כ חל החיוב מיד, משא"כ בתנאי שאינו יכול לכופו על התנאי אלא שהמעשה תלוי בתנאי ע"כ יכול לקיים אח"כ נמי, וכמו דאית' בש"ע (סי' קיא) דבמתנה ע"מ להחזיר לו יכול להחזיר לו אימתי שיצא: ולפי"ז הי' אפשר לחלק דאם נתן לה גט ע"מ שתתני לי מאתים זוז לאחר שלשים יום יכולה ליתן אפילו לאח"כ נמי כמו שהבאתי תחילה מה שפכת הטור בשם הרמב"ם היינו משום שהוא בדרך תנאי ולא בדרך חיוב.

וכן הוא שכתב הרמב"ם (פ"ט מה' גירושין) שטעמו של הרמב"ם שכל שהוא אחר אפי' מופלג הרבה לא נפיק מכלל אחר. וע"כ פתב הרמב"ם (שם ה' כד) הרי שאיחרו אחר הזמן שאמר ואח"כ כתבו ונתנו לה כגון שאמר להן לאחר החודש וכתבו ונתנו לה לאחר ב' שבתות מחודש השני ה"ז פסול ולא שאינו גט, דהתם הוא נמי בדרך ציוי ולא בדרך חיוב דהא יכול לחזור בו והוי כמו תנאי וכה"ג אמרינן בגיטין (דף יח) אמר לעשרה כתבו גט לאשתי שנים משום עדים וכולם משום תנאי: אבל מה שהוא בדרך חיוב מחויב לעשות מיד, כמו במתחייב לזון חמש שנים, ולפי"ז הי' אפשר לומר דגבי נזיר שאמר הריני נזיר לאחר שלשים יום ומעכשיו ק' יום שהוא בדרך חיוב [וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ב דנזיר ה' ט) הבאתיו בספרי (סי' טז) הריני נזיר ונזיר לכשיהי' לי בן התחיל מונה את שלו כו' הריני נזיר כשיהי' לי בן ונזיר ונזיר את שלו, ואח"כ נולד לו בן מניח את שלו ומונה של בנו ואח"כ משלים את שלו כו' ר' יודן בעי קומי ר' יוסי ותקדם נזירותו לנזירות בנו, לא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן, ה"ז עולה לאחר שלשים יום ומכרה בתוך שלשים מכורה והקדישה קדשה (פי' דאם אמר ה"ז עולה לאחר שלשים יום או הקדישה קודם שלשים יום ממילא לא חל אח"כ הקדש עולה וא"כ ה"נ אע"ג שאמר הריני נזיר כשיהי' לי בן, אפ"ה פיון שאמר אח"כ הריני נזיר מעכשיו, והתחיל מונה את שלו, ואמאי יפסוק אח"כ כשנולד לו בן פיון שעד שלא נולד הבן אמר הריני נזיר מעכשיו, וא"כ לא תחול אח"כ נזירת בנו להפסיקו) ומשנין דילמא באומר הרי עלי, והאומר הריני נזיר באומר הרי עלי (פי' דזהו דוקא באומר הרי זו, ואינו מתחייב באחריותו וע"כ פיון שמכרה או הקדישה בינתים ממילא לא חל ע"ז הקדש עולה, משא"כ באומר הריני נזיר דהוי באומר הרי עלי ומתחייב באחריותו וע"כ אפי' אמר אח"כ הריני נזיר מעכשיו, אפ"ה פיון שנולד לו בן והוא אמר תחילה הריני נזיר כשיהי' לי בן מחויב לקיים פיון שמחויב באחריותו], וא"כ פיון שהוא על צד החיוב לקיים ע"כ בהא דנזיר (דף יג) הריני נזיר לאחר שלשים יום מחויב לקיים וע"כ חל עליו החיוב מיד ואפשר דדמי האי חיובא לאם מתחייב לתבירו שצריך לזון חמש שנים הראשונות וכמ"ש הרשב"א הביאו הב"ש באה"ע (סי' קמג) לאומר שהוא מתחייב לשלם אחר הפסח דחייב לשלם אחר פסח ראשון.

דלדעת הרשב"א דלעולם אמרינן פסח ראשון קאמר אפילו היכא דלא שייך לומר שיתבטל הדבר ע"ש. אעפ"כ לא נראה לי דנזיר יהי' דמי לחיוב שמתחייב לתבירו, דזהו דוקא בחיוב ממון שמתחייב לתבירו אבל לא בחיוב של נזירות: ועוד דהמ"ל נסתפק שם ברמב"ם (פ"ט מה' גירושין) ורוצה לומר דבתנאי שהוא בזמן כגון ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים שמחויב לקיים מיד כמו בחיוב שהוא בזמן שמחויב לקיים מיד להוכיח

מֵהָא דְעַל מְנַת שְׁתַּשְׁמַשִּׁי אֶת אָבָא ע"מ שְׁתַּנִּיקי אֶת בְּנֵי שְׁתֵּי שָׁנִים, מֵת הָבֵן אוֹ שְׁמַת הָאָב אֵינוֹ גָּט, וּמְדַקְתָּנִי אֵינוֹ גָּט מִשְׁמַע דְּאֵינוֹ גָּט כְּלָל וּמְתַנִּיבְמָת וְהַשְׁתָּא לְפִי דְבָרֵי הַה"מ הָרִי לֹא נִתְבַטַּל גָּט זֶה בְּפוּעַל שְׁהָרִי אִם הָאָב קָנִים הִי יְכוּלָה לְקַנְיָם תְּנָאָה כָּל זְמַן שְׁתַּרְצָה שְׁהָרִי לֹא קִבַּע זְמַן לְתַשְׁמִישׁ.

וּמְזַה רוּצָה הַמ"ל לְהוֹכִיחַ דְּבַתְנָאִי שְׁהוּא בְּזַמְן כְּגוֹן ע"מ שְׁתַּשְׁמַשִּׁי אֶת אָבָא שְׁתֵּי שָׁנִים מְחַנְיָב לְקַנְיָם מִיָּד כְּמוֹ בְּאִם מְתַחֲיִיב לְזוּן חֲמֵשׁ שָׁנִים וּא"כ אִם מְתַנָּה לְאַחַר ל' יוֹם תְּנָאִי הַתְלוּי בְּזַמְן וּמְחַנְיָב לְקַנְיָם מִיָּד, אִךְ שְׁכַבְרַהּ הַשִּׁיג ע"ז בְּשַׁע"מ (פ"ח מה' גִּירוּשִׁין) מֵהָא דַּע"מ שְׁתַּשְׁמַשִּׁי אֶת אָבָא דְפָסַק הָרַמְבַּ"ם (ה' יח) דְּהָאֹמֵר ע"מ שְׁתַּשְׁמַשִּׁי אֶת אָבָא כְּמַפְרָשׁ יוֹם אֶחָד דְּמִי וְאִם מֵת קוֹדֵם שְׁשִׁימְשָׁתוּ אֵינוֹ גָּט מִשְׁמַע דְּאֵינוֹ גָּט כְּלָל וּמְתַנִּיבְמָת כּו' ע"ש: נְעוּד נ"ל לְהוֹכִיחַ מֵהָא דְאָמְרִינוּ בְּגִיטִין (דף פד) ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּבְעָלִי לְפִלוֹנִי נִתְקַנְיָם הַתְנָאִי ה"ז גָּט וְאִם לֹא אֵינוֹ גָּט וְכֵן אָמְרִינוּ הַתָּם ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּאכְלִי בְּשׂוֹר חֲזִיר, וְאִם הִי נִזְרָה ע"מ שְׁתַּאכְלִי בְּתַרְוּמָה, וְאִם הִי נִזְיָרָה ע"מ שְׁתַּשְׁתִּי יָנוּ נִתְקַנְיָם הַתְנָאִי ה"ז גָּט וְאִם לֹא אֵינָה גָּט וּא"כ כִּינּוּ דְאָמַר אֵינוֹ גָּט מִשְׁמַע דְּמְתַנִּיבְמָת וְכְמוֹ שְׁהוֹכִיחַ הַמ"ל א"כ הָא לֹא נִתְבַטַּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל, וְכ"ת דְאָכִילַת ב"ח כִּינּוּ דְהוּא דְבַר עֲבִירָה דְלֹא חֲזִינוּ שְׁקִינְיָמָה בְּנִדְאִי לֹא תְקַנְיָם מ"מ הָא לֹא נִתְבַטַּל בְּפוּעַל כְּמוֹ בַּה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּנִּיקִי לִי מְאִתִּים זֵוּ וְנִמַּת דְּבִנְדָאִי לֹא תְקַנְיָם, אִפ"ה לֹא נִתְבַטַּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל: אֲלֵא וְדָאִי דְהָא דְבַעֲיָנוּ בְּיִטוּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל הֵינּוּ הִיכָא דַּע"פ הַדִּין מְוַתְרַת לְהַנְשָׂא מִיָּד לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דַּס"ל דְּתַנָּאִי שְׁבִינְדָה אַע"פ שְׁהוּא בְּקוּם וְעָשָׂה מְוַתְרַת לְהַנְשָׂא מִיָּד.

וְכְמוֹ שְׁכַתְבַּת הַמ"מ רפ"ח מה' גִּירוּשִׁין וּא"כ הֵנִי כְּאֵלוּ חֲלוּת הַגָּט הוּא מִיָּד, אִךְ ע"י בְּיִטוּל הַגָּט בְּטַל לְמַפְרָע וְע"כ בְּעֵינָן בְּיִטוּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל. וְמָה שְׁמַדְמָה הַמ"מ לְתַנָּאִי דְאִם לֹא בְּאִתִּי עַד י"ב חוֹדֵשׁ דְאֶפְיָלוּ אִם מֵת בְּתוֹךְ י"ב חוֹדֵשׁ אֲסוּרָה לְהַנְשָׂא עַד י"ב חוֹדֵשׁ מְשׁוּם דְּבַעֲיָנוּ קִיּוּם הַתְנָאִי בְּפוּעַל הֵינּוּ מְשׁוּם דְּלִפִּי הַתְנָאִי הִיא אֲסוּרָה לְהַנְשָׂא מִיָּד אוּלַּי יְבוּא בְּתוֹךְ י"ב חוֹדֵשׁ וְזֶה אֵינוֹ בִּינְדָה, וּא"כ בְּתַחֲלִילַת הַתְנָאִי הִי בְּאִנְפֵּן הַזֶּה שְׁהִיא צְרִיכָה לְהַמְתִּין, ע"כ אֶפְיָלוּ אִם מֵת בְּעֵינָן קִיּוּם הַתְנָאִי בְּפוּעַל.

וּבְזֶה נִיחָא דְּבַתְנָאִי דַּע"מ שְׁתַּתֵּן מְאִתִּים זֵוּ דְּמוֹתְרַת לְהַנְשָׂא קוֹדֵם קִיּוּם הַתְנָאִי אַע"פ שְׁלֹא נִתְקַנְיָם הַתְנָאִי מְשׁוּם דְּכִינּוּ דְּבִינְדָה הוּא וּמְוַתְרַת לְהַנְשָׂא מִיָּד וְלֹא חֲזִינְשִׁין שְׁמָא לֹא תְקַנְיָם הַתְנָאִי, וְע"כ הִכָּא בְּעֵינָן בְּיִטוּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל דְּהָא זֶה א"א דְּבַעֲיָנוּ לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם קִיּוּם הַתְנָאִי וּבְיִטוּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל דַּא"א לְתַפְּסֵי הַחֶבֶל בְּתַרְיָן רֵאשִׁין דְאִם בְּעֵינָן בְּיִטוּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל לֹא בְּעֵינָן קִיּוּם הַתְנָאִי בְּפוּעַל, וְאִי בְּעֵינָן קִיּוּם הַתְנָאִי בְּפוּעַל לֹא בְּעֵינָן בְּיִטוּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל.

וְעֵינָן בְּשַׁע"מ (פ"ח מה' גִּירוּשִׁין) וְשֵׁם מְבוֹאֵר כְּדָבָרֵי: וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְלֹא קִנְשָׁה מֵהָא דְאָמְרִינוּ בְּגִיטִין (דף פד) ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּבְעָלִי לְפִלוֹנִי נִתְקַנְיָם הַתְנָאִי ה"ז גָּט וְאִם לֹא אֵינוֹ גָּט דְּכִינּוּ שְׁזָה אֵינוֹ תְלוּי בִּינְדָה ע"כ אֲסוּרָה לְהַנְשָׂא עַד שְׁתַּבְעָלִי לְפִלוֹנִי ע"כ בְּעֵינָן קִיּוּם הַתְנָאִי בְּפוּעַל וְכִינּוּ דְּבַעֲיָנוּ קִיּוּם הַתְנָאִי בְּפוּעַל מִמִּיל' לֹא בְּעֵינָן בְּיִטוּל הַתְנָאִי בְּפוּעַל וְע"כ אִם לֹא נִתְקַנְיָם אֵינוֹ גָּט דְּבִינְדָה בְּעֵינָן דְּוָקָא קִיּוּם הַתְנָאִי בְּפוּעַל.

וְכֵן הָא דְאָמְרִינוּ בְּגִיטִין (דף פד) ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּאכְלִי בְּשׂוֹר חֲזִיר כּו' אַע"ג דְּקִי"ל כְּרָבָא דְאָמַר דְלֹא הֵנִי תְנָאִי שֵׁא"א לְקַנְיָמוּ דְאֶפְשָׁר דְאָכְלָה וְלִקִּי, אִפ"ה בְּעֵינָן קִיּוּם הַתְנָאִי

בפועל, דאָפּילו לדעת הרמב"ם דתנאי שהוא בינדה יכולה להנשא לאלתר, אפ"ה פּיון דאָיסור' הוא ובאָיסורא מוּדָהר אינש.

וכמו דאָמרינו בפ"ב דנדרים (דף טו) פל באיסורין מוּדָהר אינש. ועוד דלפי דעת הרמב"ם דאָפּיל תנאי שהוא בקום נעשה פל שבינדה מותרת להנשא.

ולכאורה מ"ש מהא דאית' בנדרים (דף יד) דקונם עיני בשנינה היום אם אישן למחר דאל יישן היום שפא יישן למחר, והכי קי"ל וא"כ אמאי מותרת להנשא דילמא לא תקניי התנאי אח"כ, אלא ודאי הטעם דהתם פבר עברה האיסור ע"כ חיישינו דילמא לא תזדהר בתנאה אבל הכא פיון שפא לא תקניי התנאי אח"כ נמצאת דהוי אשת איש למפרע, ועל להבא נמי תעבור על איסור א"א, ע"כ לא חיישינו דילמא לא תזדהר בתנאה ועוד דאיסור א"א חמור, וע"כ ודאי תשמך התנאי, ונהו דוקא אם התנאי בעצמו לא הוי איסור אבל אם התנאי בעצמו הוי איסור' ע"כ ודאי חיישינו דילמא לא תרצה לעבור על האיסור אח"כ ע"כ ודאי דאסורה להנשא עד שתקניי התנאי.

וא"כ לפ"ז לא קשה מידי מהא דע"מ שתשמישי את אבא או ע"מ שתניקי את בני פיון שהוא תנאי תלוי בינד אחרים שאפשר שימות האב או שיאמר אי אפשר שתשמישי וכן אולי ימות הבן א"כ ודאי מסתמא לא גמר לגרשה עד שיקניי התנאי בפועל והלכך פיון שמת האב שא"א לקיימו הרי נתבטל הגט: והנה השעה"מ חילק עוד שם דהא לכאורה קשה דלפי דעת הרמב"ם דבעינו קיום התנאי בפועל א"כ איך כתב הרמב"ם שם דבתנאי שבינדה מותרת להנשא מיד.

וכתב ע"ז השעה"מ דהא דבעינו קיום התנאי בפועל, היינו דוקא בתנאי שבינדה לקיימו עכשיו דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי וה"ל פאלו קיימה פבר משא"כ במעכשיו אם לא אבוא עד יב"ח שאין התנאי תלוי בינדה לקיימו עכשיו אלא דבר תלוי בזמן הוא, והלכך פל שלא נתקיים בפועל אינה מגורשת: [ובירושלמי (פ"ז דגיטין ה' ג) מהו שתהא מותרת להנשא ר' חגי אומר מותרת להנשא, ר' יוסי אומר אסורה להנשא אני אומר ניסים נעשו לו וחי' ע"כ, וכתב הק"ע דבש"ס דילן בגיטין (דף עו) מיבעי לי' אם לאלתר התירוה דהא לא אתי, או דילמא לאחר י"ב חודש דהא איקניי לי' תנאה וכתבו התוס' וא"ת לאלתר מה יש לחוש, דהא ודאי מקניי התנאי פיון שמת, וי"ל דאיכא למגור אטו לא מת כו' ע"ש, והדבר דחוק הוא דלשון הגמ' משמע דתשמישי ממת התנאי ולא מחמת הגזירה, ועוד גזירה זו שיתמהו העולם למה התירו דא"כ אם שלח לה גט חדש נמי אסור, אלא ודאי דקלא אית לה, ה"נ הפיתה יש לה קול, ואני תמה שנעלם מהם הירושלמי דהתשמישי הוא שפא ניסים נעשו לו וחי', והא דלא חיישינו פן בכל הנשים שבעולם, דמשעהידו שמת בעליהם מותרות להנשא, וי"ל מדהתנה אם לא אבוא עד יב"ח משמע דידוע לו שיבוא ע"י ניסים.

והדברים הללו מרפסן איגרי נפרש כמו שפירש הק"ע דחיישינו שפא ניסים נעשו לו וחי' ולפרש הירו' בפשוטו, ואין למידין ממעשה ניסים כמו דאמרינו ביבמות (דף קכא) אמר ר"מ מעשה שנפל לבור הגדול כו' תניא אמרו לו לר"מ אין מזכירין מעשה ניסים ולא חיישינו ומשיאין את אשתו: אלא דהענין הוא כמו שכתב הרמב"ם דבעינו ביטל התנאי בפועל כמו שכתב (בפ"ח מה' גירושין ה' כב) אומר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי

מאתים זוז, לא קבע זמן ומת קודם שפתתן אינה יכולה ליתן ליורשיו שלא התנה עלי' אלא שפתתן לו ולא בטל הגט.

שְהרי לא קבע זמן ע"כ וכתב המ"מ שראיתי הוא ממה שנתבאר פ"ט שְהאומר ה"ז גיטף מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש ומת בתוך הזמן שאע"פי שא"א שייבוא, נהרי היא מגורשת לא תנשא במקום יבם עד אחר הזמן פשיטתים התנאי, וזה הדין הוא בגיטין (דף עו) בעי דלא איפשיטא, אם היא מותרת תיקף שמת או לאחר זמן כו' ומתבאר מזה שאע"פי שא"א שיתבטל התנאי בשום פנים, דכיון שמת ודאי לא יבוא אעפ"כ אינה מותרת, ואין מחזיקין אותה בגרושה עד שיהי' מקוים בפועל, ואף פאן אע"פי שא"א שיתקיים התנאי בשום פנים כיון שמת בפועל, אין מחזיקין הגט בבטל כדי שתוכל להתניבם, עד שיהי' התנאי מבטל בפועל, ואי אפשר להיות מבטל בפועל כיון שלא קבע זמן לפיכך חולצת ולא מתניבמת: ובזה פליגי בירושלמי אם התנה אם לא אבוא מכאן, ועד לאחר יב"ח, ומת בתוך י"ב חודש מהו שתהא מותרת להנשא, ר' חגי אמר מותרת להנשא (פי' דהא ידעינן בבירור שלא יבוא לאחר י"ב חודש' דהא מת, ר' יוסי אומר אסורה להנשא אני אומר גיסים נעשו לו וחי' כי שאין החשש באמת שמה נעשו צו גיסים וחי', אלא דהפ' הוא שלא נאמר דהוי כמו שנתקיים התנאי בפועל, דכיון שמת ודאי לא יבוא, ע"ז אומר שאעפ"כ אסורה להנשא, שאין זה קיום התנאי בפועל ממש דשאני אומר גיסים נעשו לו וחי' כיון שע"י גס יוכל לחיות אעפ"י דלא חיישינן באמת, אעפ"כ לא הוי קיום התנאי בפועל ממש, (וכה"ג כתב הש"מ דמה שאמר בירושלמי לענין מי שפרע חובו של חברו שלא מדעת דיכול לומר מפניס הוינא ומחל לי, לא סוף דבר מן הטעם שהוא בלבד, דהא מילתא דלא שכיח' הוא, וכ"ש דאיתא להאי דינא בבע"ח דוחק, אלא דעיקר הטעם הוא משום שאין שבחן ניכר וברור וכי מתהני לי מנכסיו מדיד' מתהני דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה כו' ואפ' למ"ד למפרע הוא גובה היינו פשבא לבסוף לידי גבי' כו' ע"ש: ובזה יתיישב גמי מה שהקשה הק"ע דאמאי לא תירצו התוס' בגיטין (דף עו) כמו דאיתא בירושלמי אני אומר גיסים נעשו לו וחי' וכמו שביארתי דבעינן קיום התנאי בפועל, דהתוס' לטעמייהו אזלי דלא ס"ל הכי והרא' דאמרינן בקדושין (דף ס) ועוד תני' אמר לה ה"ז גיטף ע"מ שפתתני לי מאתים זוז ומת נתנה אינה זקוקה ליבם, לא נתנה זקוקה ליבם, רשב"ג אומר נותנת לאביו או לא' מן הקרובים ע"כ לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשיו ומר סבר אפ' ליורשיו דכ"ע מיהת תנאה הוי כו' והקשו התוס' שם דאמאי מקשה לרב יהודה דילמא דכ"ע סברי לי ואפ' ליורשיו, ובהא פליגי ת"ק ורשב"ג דת"ק סובר פרב יהודה, דאמר לכשתתן ולא הוי גט כו' וי"ל דמשמע לי להגמ' דהלשון דקאמר לא נתנה זקוקה ליבם, רוצה לומר דמתניבמת אם תרבה, ולרב יהודה דאמר מגורשת מס' למפרע כו' ע"ש אלמא דמשמע להו דבאומר ה"ז גיטף ע"מ שפתתני לי מאתים זוז, ומת מתניבמת אם לא נתנה, וא"כ מוכח דלא ס"ל כהרמב"ם דבעינן ביטול התנאי בפועל דהא להרמב"ם דבעינן ביטול התנאי בפועל אינה מתניבמת כיון דלא קבע זמן, ולדעת הרמב"ם הא דקאמר לא נתנה זקוקה ליבם, היינו שצריכה חליצה אבל לא מתניבמת, וא"כ לפי"ז סברו התוס' דלא בעינן ביטול התנאי בפועל וכמו שהוכחתי, ע"כ ודאי ס"ל דלא בעינן קיום התנאי בפועל וכמו שכתב המ"מ דדמי להדדי, וע"כ לא תירצו כמו דמשני בירושלמי שאני אומר גיסים

נעשו לו וחי' וכמו שביארתי דזהו משום דבעינן קיום התנאי בפועל]: ונדע דבמה שחילק השעה"מ דהא דבעינן קיום התנאי בפועל היינו דנקא באח לא אבוא עד י"ב חודש שנה תלוי בזמן ואין בידו לקיימו מיד, בזה נ"ל ליישב מה שהקשיתי בספרי ע"י (סי' יד) על המ"ל שכתב פדעת הרשב"א דבמעכשיו ולאחר שלשים יום דאי תנאה הוי אינו יכול לגרש קודם השלשים יום ונדעת הרמב"ם הוא דיכול לגרש קודם השלשים יום אפי' אי תנאה הוי והקשיתי עליו מהירושלמי הביא והו הרא"ש והפוסקים (פ"ז דכתובות) אית תנאי תני מותרת להנשא בלא גט ואית תנאי תני אסורה להנשא בלא גט כו' שמא תלך אל חכם ונתיר גדריו ונמצא קדושין חלין עליו למפרע אלמא דיכול לגרש אע"פ שעדיין לא חלו הקדושין.

דאם תתיר אח"כ חל הגט למפרע דלפי מה שביארתי אפשר לומר דהא שכתב הרשב"א היינו דנקא בתנאי דמעכשיו ולאחר שלשים יום שהוא תנאי הנמשך בזמן ואינו יכול לקיימו מיד וע"כ אינו יכול לגרש קודם חלות התנאי, משא"כ בכל התנאים שיכולים לקיימו מיד בזה יכול לגרש תוך הזמן, וא"כ אין קושני' מהירושלמי דהא בהא דע"מ שאין עליה גדרים תוכל להתיר מיד וע"כ יכול לגרש אפי' קודם חלות התנאי והנה ראיתי להא"מ באה"ע (סי' מ) שהביא ראי' מהא דאמרינן פ' שאחזו (דף עד) לא תתניחד עמו אלא בפני עדים ופירש"י זה שנתן גט ואמר מהיום אם מתי לא תתניחד עמו אלא בפני עדים שמא יבוא עליה לשם קדושין וצריכה גט שני, וכן כתבו התוס' עיי"ש וע"כ מגרשת למפרע משום דהגמ' תלי בחשש קדושין, ולא משום גט ישן, אלמא דהגט הוי משעת נתינה עיי"ש.

וא"כ מבואר להדי' דמהני קדושין בתר גט על תנאי ואע"ג דעדיין לא נתקיים התנאי דהתם מייירי בגט על תנאי שאמר מהיום אם מתי מחולי זה עיי"ש: ולע"ד נראה דבמה שהאריך הא"מ הוא דבר פשוט דזה ודאי דאם מגרש על תנאי וקידשה אחר שמקודשת וכמו שכתבו התוס' בגיטין (דף עד) וכן בקדושין (דף ס) דהוי מצוי למומר הנ"מ בין ר"ה שאמר והיא תתן דתנאה הוי לרב יהודה דאמר לכשתתן אם קבלה אח"כ קדושין מאחר דלר"ה שאומר דתנאה הוי מקודשת ולר"י אינה מקודשת וכן בכל התנאים שהם בשב ור"ה דלכל הפוסקים מותרת להנשא מיד ולהרמב"ם אפי' בתנאי דקום נעשה כל שהוא בידה מותרת להנשא אפי' קודם קיום התנאי ומשום דלאח"כ כשיקיים התנאי אגלאי מילתא למפרע שמגרשת: וא"כ מאי נ"מ בין אם אחר מקדשה או שהבעל עצמו מקדשה כיון דאמרינן אגלאי מילתא למפרע.

ואין הספיקות של המ"ל רק בגט שנתב קודם חלות הקדושין משום דבעינן בגט שיהא בידו לגרשה. וכמו דאמרינן ביבמות (דף נב) כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט ולאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה או כמו שכתב המהרי"ט בחידושיו על הרי"ף פ' האומר גבי ההיא דהנותן ב' פרוטות לאשה כו', ובאחד א"ל לאחר שאגרשה כו' דפשיטא לי' מילתא טובא דאינו יכול לגרש קודם חלות הקדושין משום דקרא פתיב פי יקח איש אשה וחדר וכתב לה ס' כריתות, והשעה"מ (פ"ז מה' אישות) כתב עליו ותמהני שדבריו סותרים למ"ש בתשוב' דיש גט אחר גט גם מה שהביא ראי' מההוא דהקמה אין ראי' פלל דשאני התם דבשעת הקמה ליתא לנדרא, אבל

הָכָא פְּשִׁמְגָרְשָׁה הָרִי הִיא א"א לְמַפְרַע עכ"ל, וְלִכְאוּרָה הוּא תְמוּזָה יוֹתֵר עַל הָרִמְב"ם שֶׁהַמְהַרְי"ט פו' בו, דְּהָא לְהָרִמְב"ם יְכוּל לְגַרְשׁ קוֹנְדָם חִלּוֹת הַתְּנַאי, אִךְ הָכָא שְׂאֵנִי דַּעַפ"י דְּמִיָּרִי שְׂנַתְנֵן לָהּ שְׂתֵי פְרוּטוֹת לְקִדְשָׁה מְעַכְשָׁיו, אַפ"ה לְאַחַר שְׂנַתְגָרְשָׁה לֹא תִפְסֹק קִדּוּשֵׁי הַשְּׂנִי אֲלֵא לְהַבָּא, דְּהָא א"א לְתַפְנֹשׁ מִקּוֹנְדָם דְּהָא הָנִי א"א וְאַף אִם הִי פְּוֹנְתָו מְעַכְשָׁיו אִךְ א"א לְחוּל קִדּוּשֵׁין עַל קִדּוּשֵׁין וְדוּק: גַּם מָה שֶׁהִקְשָׁה הַשְּׂעָה מ"מ שְׂדַבְרֵיו סוֹתְרִים לַמ"ש בְּתִשְׁבָּה דִּישׁ גֵּט אַחַר גֵּט, פִּי שְׂתַמָּה עַל מ"ש הָרֵא"ש בְּתִשְׁבָּה (פְּלִל מָה) דְּמִי שְׂגִירֵשׁ עַל תְּנַאי דְּאִינוּ יְכוּל לְחַזֵּר וּלְגָרְשָׁה בְּגֵט אַחַר בְּלֵא תְנַאי, דְּמֵאַחַר שְׂנַתְגָרְשָׁה הֵימְנוּ לְגַמְרֵי א"כ לֹא אֲגִידָא בִּי וְאֵע"ג דְּכִשְׁמַבְטֵל הַתְּנַאי נִתְבַּטֵּל הַגֵּט הָרֵאשׁוֹן וְאַגְלַאי מִקְלָתָא לְמַפְרַע דְּבִשְׁעַת פְּתִיבַת הַגֵּט הֵב' הִיְתָה רְאוּנִי לְהַתְגַּרְשׁ מ"מ הָא מִיָּהָא בְּשַׁעַת הַגֵּט לֹא הָנִי בַת גִּירוּשֵׁין, וְאַגְלַאי מִקְלָתָא לֹא אֲמַרִינוּ דְּוָמְנִי דְּמִקְדָּשׁ שְׂאִינוּ יְכוּל לְגָרְשָׁה קוֹנְדָם חִלּוֹת הַקִּדּוּשֵׁין וְהָרֵא"ש נִשְׂאֵל ע"ז, וְהַשִּׁיב דְּאִין תִּקְנָה אֲלֵא שְׂיִקְדָּשְׁנָה וְיִגְרָשְׁנָה לְגַמְרֵי, וְהַמְהַרְי"ט תְּמָה בְּדַבְרֵי הָרֵא"ש אֵלּוּ דְלָמָּה הִנְצַרְךָ לְקִדְשָׁה לְכַתּוּב לָהּ גֵּט אַחַר בְּלֵא שֵׁם תְּנַאי וְדִיו בְּכַף כו' דַּמ"מ בְּשַׁעַת שְׂתַנְשָׂא לְאוֹתוֹ רְאוּבֵן נִתְבַּטֵּל הַגֵּט הָרֵאשׁוֹן וְהָרִי הִיא א"א לְמַפְרַע יְכוּל לְחוּל שְׂפִיר הַגֵּט הָאֲחֵרוֹן, וְע"כ תְּמָה הַשְּׂעָה מ"מ עַל הַמְהַרְי"ט שְׂפַתְב דִּישׁ גֵּט אַחַר גֵּט, דְּזָה אִינוּ דְּהֵתָם אֲגְלַאי מִקְלָתָא לְמַפְרַע וְע"כ חִלְהֵגֵט הַשְּׂנִי, מִשָּׂא"כ הָכָא דַּעַפ"פ שְׂאֵמֵר מְעַכְשָׁיו אַעַפ"כ אֵינָם חִלִּים הַקִּדּוּשֵׁין הַשְּׂנִי דְּהָא הִיא כְּבָר א"א מִקִּדּוּשֵׁי הָרֵאשׁוֹנָה וְאֵינָם חִלִּים עַד אַח"כ וְקָרָא פְתִיב כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְדִקְמָה שְׂפִיר לְהַקְמָה דְּאִינוּ יְכוּל לְהַקֵּם קוֹנְדָם שְׂחַל הַנְּדָר, וְהָכָא נְמִי אִינוּ חַל רַק לְאַח"כ וְע"כ אַע"פ דְּהָרִמְב"ם ס"ל דְּלֹא פְדַעַת הָרִשְׁבָּ"א.

דְּבִאוּמֵר מְעַכְשָׁיו וְלֹאֲחַר שְׂלִישִׁים יוֹם דִּיכוּל לְגָרְשָׁה דְּהֵתָם שְׂאֵנִי דְּאִי תְנַאָה הָנִי הָרִי חַל מִקּוֹנְדָם, מִשָּׂא"כ הָכָא וְדו"ק הֵיטִיב: וְעוֹד אֲפֻשֵׁר לוֹמֵר דְּדוֹקָא בְּגֵט קוֹנְדָם שְׂחִלִּים הַקִּדּוּשֵׁין, אַע"פ שְׂהִי עַל תְּנַאי לֹא מְהַנִּי, מִשּׁוּם דְּכַגֵּט בְּעִינֵן שְׂיָהָא נִכְתָּב וּבִידּוֹ לְגָרְשׁ, כְּמוֹ דְּאֲמַרִינוּ בִּיבְמוֹת (ד' נב) מִשָּׂא"כ בְּגִירוּשֵׁין אַחַר גִּירוּשֵׁין שְׂעַל תְּנַאי כְּמוֹ שְׂאֲבָאָר, וְהוּא כְּעִין שְׂנִסְתַּפֵּק הַמ"א בַּה' שְׂבוּעוֹת (ס' ז) בְּהָא דְּאִיתָא בְּשְׂבוּעוֹת (ד' כז) שְׂאֵם נִשְׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה שְׂנִי חִלָּה עָלָיו, וְאִם הִתִּיר תְּחִילָּה הַשְּׂנִי קוֹנְדָם שְׂנִשְׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה אִי הָנִי הִיְתֵר, דְּכִינוּן שְׂנִשְׂאֵל אַח"כ עַל הָרֵאשׁוֹנָה אֲגְלַאי מִקְלָתָא לְמַפְרַע דְּחַל הַשְּׂנִי, וְחַל הִיְתֵר ג"כ, אוֹ דַּעַפ"כ לֹא חַל הִיְתֵר, וְהִבִּיא מָה שְׂפַתְב הָרִשְׁבָּ"א דְּאֵם הַקִּים הַבְּעַל, וְאַח"כ הִיְפֵר לָהּ, דְּאֵם אַח"כ נִשְׂאֵל עַל הַקְּמָתוֹ, חִלָּה הִתְפָּרָה לְמַפְרַע, וְכַתְּב דְּמְהַרְשָׁב"א אִין רֵאִי דְּהִתְפָּרָה שְׂאֵנִי, מִשּׁוּם דְּבְעַל מְצִי מְפִיר לָהּ קוֹנְדָם שְׂתַחּוּל הַנְּדָר, ע"כ אַעַפ"י שְׂבִשְׁעַת הִתְפָּרָה לֹא חִלָּה הִתְפָּרָה מִחֻמַּת הַהַקְּמָה, אַעַפ"כ פִּינוּן שְׂנִשְׂאֵל אַח"כ עַל הַקְּמָתוֹ, אֲגְלַאי מִקְלָתָא לְמַפְרַע דְּלֹא הָנִי הַקְּמָה, ע"כ פִּינוּן שְׂנִשְׂאֵל אַח"כ עַל הַהַקְּמָה חִלָּה הִתְפָּרָה לְמַפְרַע, מִשּׁוּם דְּהִתְפָּרָה יְכוּלָּה לְהִיּוֹת עַל לְהַבָּא אֲבָל בְּשִׂאֵלָה דְּאִין נִשְׂאֵלִין אֲלֵא א"כ חַל הַנְּדָר, לֹא אֲמַרִינוּ דְּאֵם הִתִּיר הַשְּׂבוּעָה הַשְּׂנִי קוֹנְדָם שְׂנִשְׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה דְּאֲגְלַאי מִקְלָתָא לְמַפְרַע לְאַחַר שְׂנִשְׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה דְּשְׂנִי חִלָּה וְהָנִי הִיְתֵר, פִּינוּן דְּכַעֲיֵנוּ הִתְפָּרָה לְאַחַר הַנְּדָר ע"ש, וְכֵן פְּתַב הָר"ן בְּתִשְׁבָּה (ס' נא), דְּבִאוּמֵר קוֹנְדָם עֵינִי בְּשִׂינָה הַיּוֹם אִם אִישׁוֹן לְמַחֵר, אִין הַחֲכָם יְכוּל לְהִתִּיר עַד אַחַר שְׂשִׁישׁוֹן לְמַחֵר וְאַעַפ"י שְׂלֵאֲחַר שְׂשִׁישׁוֹן אֲגְלַאי מִקְלָתָא לְמַפְרַע דְּהַיּוֹם אֲסוּר בְּשִׂינָה, מ"מ פִּינוּן דְּעַדְדִּינוּ לֹא הִנְבְּרֵר הָאִסוּר מִקְרִי לֹא חַל הַנְּדָר, וְרֵאִיתִי לֹא מִן הָאֲחֵרוּנִי שְׂכ' דְּתַלִּי הָא בְּבִרְיָה וְהַקְּשָׁה דְּהָא פִּינוּן שְׂהַתְּנָה יֵשׁ בְּרִיָּה,

ולפי תמונה דאמאי שינה זה לכריכה דהא כריכה אינו שינה, אלא באם אין בידו כמו שכתב רש"י בגיטין (ד' פה), והכא הוי בידו אלא דהטעם הוא פניו דאין הקכם מתיר אלא א"כ חל הגדר, וע"כ לא אמרינן דאגלאי מילתא למפרע, כמו שכתב הרשב"א, משא"כ בהפ"ר כמו שפארתי, ולפי"ז אינו שינה זה להפכה למה שהאריה שם ועיין לעיל בתשובה (ס' יב) ודוק]: וא"כ בגט נמי דאמרינן ביבמות (דף נב) ולאשה בעלמא אינו גט ועוד כמו שכתב המהרי"ט דקרא פתיב פי יקח איש אשה ונהדר וכתב לה ס' פרייתות ע"כ אפ"ש דלא אמרינן בכה"ג אגלאי מילתא למפרע ולפי"ז אין ראי' ממה שכתב הרמב"ם (בפ"ו דשבועות) דאי אתשיל על שני חייב משום הראשונה אלמא דמצי שאיל על השני' אע"ג דאפתי לא חל.

ונחה המ"א שאין מדברי הרמב"ם ראי' דמהשתא חיילי שני השבועות ולא נ"ל טעם זה דנדאי כל זמן שלא נשאל על הראשונה הוי כמו דליתא לשני' כלל וכמו שביארתי לעיל בתשובה (ס' א) דאין זה דומה להא דאמרינן ביבמות (דף לב) דאיסור אשת אח מתלי תלי וקאי אי פקע איסור אחות אשה חל עלה איסור אשת אח.

אף דלפי מה שביארתי אין ראי' מדעת הרמב"ם דהא גבי גט נמי ס"ל דיכול לגרש קודם חלות הקידושין במעכשיו ולאחר שלשים יום אי אמרינן תנאה הוי ולא פדעת הרשב"א אף לפי טעם זה משום דבעינן הלקיחה קודם הגירושין ע"כ לא מהני גירושין בקדושין ע"ת ולא אמרינן בכה"ג אגלאי מילתא למפרע אעפ"כ אפ"ש לומר בגירושין אחר גירושין ע"ת מהני פניו דלאחר זה אגלאי מילתא למפרע דהגירושין הראשונים נתבטלו וע"כ חלים הגירושין השני' משא"כ בגירושין אחר הקדושין ע"ת ולפי"ז ניחא דברי מהרי"ט מה דפשיטא לי' בגירושין אחר גירושין ע"ת דמהני ולא כמו שכתב הרא"ש בתשובה ובקידושין ע"ת לא מהני הגירושין וניחא שפיר הקוש' שהקשה השעה"מ אף אי אמרינן דהטעם דלא מהני בגירושין בקידושין על תנאי משום שאין בידו לגרשה עדדין אפ"ש לדמות לזה גירושין אחר גירושין על תנאי דכיון שגרשה מתחילה א"כ לא אגידא בי' ואין בידו לגרשה עדדין ע"כ לא אמרינן בזה אגלאי מילתא למפרע ודו"ק היטיב: אע"פ שיש עדדין להאריה בזה ולחלק, עכ"פ זה מוכח בנדאי מכל הפוסקים דאם קידש על תנאי, ואם"כ קידש עוד קידושין גמורים דבנדאי תפשי קידושין הב', דהא מפניו שנתבטל אם"כ הקדושין הראשונים שלא קיים התנאי אתי קידושין השני' וחיילי.

וכמו שהבאתי ראיות דלא גרע מאם בא אחר וקידש אם קידש ע"ת דמהני קידושין הב' אם ביטל אם"כ התנאי, ה"נ בקידש הוא עצמו קידושין גמורים אחר שקידש מתחילה על תנאי ואם"כ נתבטל קדושין הראשונים ע"י התנאי דבנדאי מקודשת ע"י קדושין הב', ובזה אין ספק, וכן אם גירש ע"ת ואם"כ קידש הוא בעצמו ואם"כ קיים התנאי ונדאי דמקודשת למפרע.

והא שנסתפק המ"ל לדעת הרשב"א היינו דוקא אם קידש ע"ת אם יכול לגרשה קודם שחלו הקדושין משום דבגט בעינן שיהא בידו לגרשה, וכמו שהארכתי בזה. וא"כ מה שבהביא הא"מ ראי' לגירושין דמהני באם קידש ע"ת קודם שחלו הקדושין מהא דמהני קידושין עצמו אם קידש אחר שגרש ע"ת ליתא דלגבי קידושין מהני אע"פ שגרש ע"ת וכמו דמהני בקידושין שאחר הקדושין ע"ת, והכלל הוא דלגבי קידושין אמרינן אגלאי

מקלת' למפרע משא"כ גבי גירושין: ויש להביא ראיה לזה מהירושלמי (פ"ג דקדושין ה"ג) קידוש בתוך סמפון הרי אלו קידושין גמורים (פי' סמפון הוא כמו דאמרינן התם בירושלמי סדר סמפון כה הוא אגא פלן בר פלן מקדש לה אנת פלונית ברת פלן ע"מ ליתן לה מיקמת פלן אין אתא יום פלן לא יהי לי עלה פלום, והי' פותבין בתוך הסמפון שאם לא יבוא באותו זמן לא יהי קידושין) וקרי לה ירושלמי קידושין ע"ת, ואם בא אח"כ וקידשה קדושים גמורים הרי אלו קדושין גמורים, גירש תלמידי דר' יונה אמרי נגעו בה גירושין ר' יונה אמר לא נגעו בה גירושין כד דמיה ר' יונה עבדין תלמידי דכונותי ואמרינן לאחר שלשים יוצאה בלא גט ואת אמרת נגעו בה גירושין אלא לא נגעו בה גירושין ע"כ.

והנה מפרשי הירושלמי פירשו לענין ריח הגט שפוסל בכהונה ואע"ג דלא בא וצריף להבין דא"כ מ"ט דתלמידי דר' יונה דאמרינן דנגעו בה גירושין, מ"ש מהמגרש ע"ת דאמרינן בגיטין (דף פא) דהמגרש ע"ת ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה וא"כ ה"נ פיון דלבסוף איגלאי מקלת' דלא הוי קידושין א"כ לא הוי ריח הגט.

אלא ודאי דפליגי אם נתקיים התנאי אח"כ אם הוי גט וכמו שהאריף בזה המ"ל לדעת הרשב"א במקדש במעכשיו ולאחר שלשים יום (והא דלא מיבעי להירושלמי במקדש מעכשיו ולאחר שלשים היינו משום דהירושלמי ס"ל דשירא הוי ולא תנאה, וכמו שהארכתי בזה בספרי ע"י (סי' ט) ולפי מה שביארתי לקמן בתשובה (סי' יח) דהירושלמי סובר דאם שירא הוי יכול לחזור א"כ בודאי דלא מהני גט וא"צ לגט פיון שיכול לחזור והא שפכת הרשב"א דאם שירא הוי יכול לגרש הוא משום דהרשב"א לטעמי' דס"ל דאינו יכול לחזור) ופליגי בירושלמי אם מהני הגט קודם חלות הקדושין דאולי לא יבוא דחד אמר נגעו בה גירושין פי' דמגורשת והא דקאמר נגעו בה גירושין היינו משום דעדיין אינה מגורשת עד שיקיים הקדושין ואם לא יקיים התנאי בודאי בטלין הגירושין ומותרת לכהונה, וע"ז אומר נגעו בה גירושין לענין שאם יבוא ליום פלן תהי' מגורשת, וחד אמר לא נגעו בה גירושין משום דבגירושין בעינן שיהא בידו כו', וע"כ אע"פ שאמר דאם קידוש בתוך סמפון מקודשת היינו משום דלגבי קידושין ודאי מהני אם קידוש קדושין גמורים אחר קידושין שעל תנאי אבל לגבי גירושין לא מהני, וע"כ אמרינן שם בירושלמי כד דמיה ר' יונה עבדין תלמידי דכונותי ואמרינן לאחר שלשים יוצאה בלא גט ואת אמרת נגעו בה גירושין (פי' פיון שלאחר שלשים יוכלו הקידושין להתבטל לגמרי, וא"כ איך יוכל לגרש): ובזה יתבאר הירושלמי שאח"כ, מת בתוך סמפון ר' אבהו אמר מותרת להנשא, ר' בא אמר אסורה להנשא ר' מנא שאל לבית אבוי דר' יוסי האיה נהיג עביד א"ל כדנימן מרובה הוי אמר תלה ותנשא מיד כדי זמן מועט אמר מה בכך שתמתין.

והקשה הק"ע הא לעיל בסוגי' אמרינן דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאמתן לה מאתים וזו פרשב"ג אביו ואחיו נותנים א"כ פשיטא דלרשב"ג אסורה להנשא ולרבנן שרי. ותירץ דמירי בשאומרים הקרובים שאינם רוצים לקיים התנאי, א"נ לרבנן פליגי אי חיישינן למראית העין וכעין זה פירש הפ"מ, והוא דוחק: ע"כ נראה לי לפרש דהיא פלוגת' הוא פועין פלוגת' דגיטין (פ"ז ה"ג) שהבאתי לעיל דר' חגי אמר מותרת להנשא

ור' יוסי אָמר אַסוּרָה לְהַנְשֵׂא, וְהוּא מְשוּם דְּבַעֲיֵנן קִיּוּם הַתְּנַאי בְּפוֹעֵל, וְכִמּוּ דְּבַגְיָטִין אוֹמַר שְׁאִסוּרָה לְהַנְשֵׂא מְשוּם דְּאָמַר ע"מ אִם לֹא בְּאִתִּי ע"כ אֶפְיָלוּ אִם מֵת וְיִדְעִינן שְׁבִנְדָאֵי לֹא יָבֹא אִפ"ה בְּעֵינן קִיּוּם הַתְּנַאי בְּפוֹעֵל, ע"כ פְּלִיגִי נְמִי בְּאִם קִידָשׁ ע"י סְמִפּוֹן דְּהֵינּוּ שְׂאֵם לֹא יָבֹא תְּבַטֵּל הַקְּדוּשִׁין וְהוּא מֵת וּבִנְדָאֵי לֹא יָבֹא, דְּר' אַבְהוּ אָמַר מְוִתֵּרַת לְהַנְשֵׂא, דְּהָא הָוֵי כְּמוּ שְׁבִיטֵל תְּנָאוּ דְּהָא יִדְעִינן שְׁבִנְדָאֵי לֹא יָבֹא, וְר' בָּא אָמַר אַסוּרָה לְהַנְשֵׂא וְאֵע"ג דְּבִנְדָאֵי יִתְבַטֵּל הַקְּדוּשִׁין אִפ"ה בְּעֵינן בִּיטוּל הַתְּנַאי בְּפוֹעֵל וְע"ז שְׂאֵל ר' מְנָא לְבֵית אַבּוּי דְּר' יוֹסִי דְּאִיָּה נְהִיג עֲבִיד א"ל כְּדִי זְמַן מְרוּבָה הָוֵי אָמַר תְּלָה וְתַנְשֵׂא מִיָּד, וְכִדִּי זְמַן מוּעֵט אָמַר מַה בְּכָה שְׁתַּמְתִּין, פִּי דְּבִנְזַן מוּעֵט חֲשֵׁשׁ לְחוּמְר' אַבְל לְזַמַּן מְרוּבָה לֹא אָמְרִינן דְּבַעֲיֵנן בִּיטוּל הַתְּנַאי בְּפוֹעֵל (וְכִמּוּ שְׁבִיטֵל לְעֵיל דְּאִי אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּבַעֲיֵנן שְׁנֵיהֶם קִיּוּם הַתְּנַאי וּבִיטוּל הַתְּנַאי בְּפוֹעֵל): [וְנִדְעַ שְׁבִיטֵל שְׁבִיטֵל דְּהִירוּשְׁלָמִי ס"ל דְּגִירָשׁ בְּתוּף סְמִפּוֹן לֹא מְהַנִּי, מְשוּם דְּעַדִּין לֹא חָלוּ הַקְּדוּשִׁים בְּזָה יִתְיַשְׁבּ הִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּקִדּוּשִׁין) בְּן תַּשַּׁע שָׁנִים וְיּוֹם א' עוֹשֶׂה אֶלְמָנָה לְכַה"ג וְאָמַר הֵתֵם דְּעַל דְּעַתָּה דְּר' יוֹחָנָן מוֹקִי לָהּ בְּקִדּוּשֵׁי יַעוּד, וְא"כ תּוֹכֵל לְהִיּוֹת אֶלְמָנָה ע"י בְּן תַּשַּׁע שָׁנִים, וּפְרִיָּה הֵתֵם לְר"ל דְּסוּבָר דְּאִין יַעוּד רַק בְּגָדוּל, א"כ אִיָּה מְשַׁנֵּי הַבְּרִיָּתָא, וּמְשַׁנֵּי דְּאִתִּי רַשְׁב"ל כְּר"י בְּר"י, דְּחִנְיָא בְּן תַּשַּׁע שָׁנִים וְיּוֹם א' כּו' דְּרִיב"י אוֹמַר סִימָן וְסוּבָר דְּלִמְפָּרַע הוּא נַעֲשֶׂה אִישׁ וּפְרִיָּה אֵת"כ דָּא"כ מֵאֵי מִיבְּעִי לִו' לְר"י בְּר"י אִי לְמַפְרַע נַעֲשֶׂה גָדוּל, אוּ מִפְּאֵן וְלִהָבָא דָּא"כ אִיָּה יִתְיַשְׁבּ הַבְּרִיָּתָא, וּמְשַׁנֵּי דְּאֶפְיָלוּ אִתִּי כְּר"י בְּר"י נְמִי לֹא נִיחָא דְּהַתִּיבַח אֶלְמָנָה אַבְל גְּרוּשָׁה מֵאֵי אִיָּפָא לְמִימַר.

וְלִכְאוּרָה קָשָׁה הָא גְּרוּשָׁה נְמִי אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּמַגְרֵשׁ, וְאִם יִתְגַּדֵּל אֵת"כ יְהִי גְּרוּשָׁה עַל יְדוּ אַבְל לְפִי מַה שְׁבִיטֵל אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּבַכָּה"ג לֹא מְהַנִּי גְּרוּשֵׁי וְכִמּוּ דְּלָא מְהַנִּי לְהַמ"ל לְדַעַת הַרְשָׁב"א בְּמַעֲכָשׁוֹ וְלִאֲחַר שְׁלִשִׁים יוֹם אִם תְּנָאָה הוּא אֵע"ג דְּהַתְּנַאי הוּא אִם לֹא יָמוּת, וְכ"ת דִּילְמָא לִאֲחַר שְׁהַגְדִּיל א"כ מִמִּילָא מוֹכַח מְדַקְתָּנִי דְּעוֹשֶׂה אֶלְמָנָה אֶלְמָא דְּהַנְשׂוֹאִין שְׁלוֹ הוּא נְשׂוֹאִין, אֶלְא וְדָאֵי דְּקַמ"ל דְּהַגֵּט שְׁלוֹ גֵּט וְע"כ פְּרִיָּה מְגָרוּשָׁה, וְעֵינן שָׁם בְּק"ע וְאֶפְשָׁר לִזְמַר דְּהַקְּוִשָׁא הוּא לְר"י ע"ש וְדוּק, וְעֵינן לְקַמָּן (סִימָן כ) מַה שְׁפַתְבְּתִי בְּזָה הִירוּשְׁלָמִי]: וְא"כ פִּינָן שְׁנַתְבָּאֵר דְּלָא קָשָׁה מִיָּדִי מְהָא דְּע"מ שְׁתַּנִּיקִי אֵת בְּנִי, א"כ אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּבַתְּנַאי אֶפְיָלוּ נְמִי לְזַמַּן נְמִי אִינוּ מְחֻיָּב לְקַיָּים מִיָּד מִשָּׂא"כ בְּחִיּוּב שְׁמֻחֻיָּב לְעֲשׂוֹת מִיָּד, וְע"כ בְּאוֹמַר הַרְיָנִי נְזִיר שְׁהוּא עַל דְּרָה חִיּוּב ע"כ מְוַכְרַח לְקַיָּים מִיָּד.

אִיָּה כְּבָר בְּיִצְחָק שְׁזָה אִינוּ דְּזָהוּ דְּוָקָא בְּחִיּוּב מְמוֹן אַבְל לֹא בְּחִיּוּב שַׁע"י נְדָר. וְהָכִי מְשַׁמַּע מְהַר"ן בְּנִדְרֵי (ד' סג) דְּבְאוֹמַר שְׁנָה אַחַת בְּסִתְּמָם אִין חוֹדֵשׁ הָעֵבֶר בְּכָלֵל מְשוּם שְׂאֵם לֹא נִהַג בְּשָׁנָה זוּ יָכוֹל לְהַשְׁלִים אֵת"כ, וְכַתְּבַ שָׁם שַׁע"פ שְׁאִסוּר לְעֲשׂוֹת כֵּן בְּתַחֲזִילָה וְעוֹבֵר עַל ב"ת אִפ"ה פִּינָן דִּיכוֹל לְהַשְׁלִים אֵת"כ לֹא נִתְחַיֵּיב רַק כְּמוּ בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה, אֶלְמָא דְּלָא דְּמִי לְהַתְּחַיֵּיבוּת שְׁכ' הָרָא"ש (ר"פ הַנּוֹשֵׂא) תְּנִי זָנָה ה' שָׁנִים הִרְאִשׁוֹנוֹת בֵּין בִּינְיָקָר בֵּין בְּזוּל הִי בִּינְיָקָר וְהוֹזְלוּ אִם הוּא גָרָם נוֹתֵן בִּינְיָקָר פִּי אִם הִי הַמְּזוֹנוֹת בִּינְיָקָר בְּחֻמְשׁ שָׁנִים הִרְאִשׁוֹנוֹת וְלֹא נָתַן לָהּ וְאֵת"כ הוֹזְלוּ נוֹתֵן לָהּ כְּשַׁעַת הַיּוֹקָר, אֶלְמָא דְּהַפְּנוּנָה הוּא רַק עַל שָׁנִים הִרְאִשׁוֹנוֹת, אֶלְמָא דְּנְדָר לֹא דְּמִי לְחִיּוּב מְמוֹן דְּבְחִיּוּב מְמוֹן צְרִיָּה לִיתָן בְּשָׁנִים הִרְאִשׁוֹנוֹת וְכִמּוּ שְׁפַתְבָּא"ר"פ הַנּוֹשֵׂא וְהִבִּיאֵו הַר"ן ע"ש, אִיָּה דְּמַסִּיק שָׁם וְז"ל וְאִנִּי חוֹכֵה עוֹד לִזְמַר דְּאֶפְיָ בְּנוֹדָר שְׁנָה אַחַת סִתְּמָם אִסוּר בְּעִיבּוּרָה דְּמַסְתַּמָּא שְׁנָה זוּ

משמע, ואי פשע קרוב אני לומר דאין לו תשלומין דמהשתא חגיל נדרי, ויתבאר ממה שכתבתי בריש מכילתין (דף ד) גבי בל תאחר דנזירות כו' היינו פיון שהוא בשלילת המעשה חל מיד, וכמו שיתבאר לקמן: ע"כ נ"ל דהעיקר הוא ע"פ מה שכתב הר"ן בנדדים בפ"ק (דף ג) דקא פריה בל תאחר דנזירות היכי משפכת לה פיון דאמר הריני נזיר ה"ל נזיר, אכל קם לי' בבל יאכל שתה קם לי' בבל ישטה, וכתב הר"ן גראה בעיני פירושו' דשמעת' דהכי מקשה היכי משפכת לה דליפא למימר דמשפכת לה בההוא ענינא דכולהו קרבנות באומר הרי עלי להיות נזיר דלא דמי דאלו האומר הרי עלי להביא קרבן מחוסר מעשה דהיינו הבאה ואי אפשר לומר שיחול מיד אבל הכא פיון שאינו מחוסר שום מעשה הרי הנזירות חל מיד וה"ל נזיר וליפא ב"ת.

וכה"ג הבאתי הר"ן לעיל בנדדים (דף סג) ואני חוכך עוד לומר דאפי' בנדר שנה אחת סתם אסור בעיבורה דמסתמא שנה זו משמע ואי פשע קרוב לומר דמהשתא חגיל נדר כו'. אלמא דכל דבר שאין בו מעשה כגון נזירות או קונם יין שאני טועם חל עליו מיד אבל בדבר שיש בו מעשה פיון דע"כ צריך לשהות בכדי שיעור המעשה ע"כ לא חל עליו מיד וה"נ אם אמר כתבו גט לאשתי פיון שהוא דבר שיש בו מעשה ע"כ לא חל עליו מיד, משא"כ באומר הריני נזיר לאחר עשרים יום שאינו מחוסר מעשה חל מיד אבל בכל התנאים שמתנה כגון בנותן גט ע"מ שתתן לאחר שלשים שכתב הטור באה"ע דאניה יכולה להתניבם משום דלא נתבטל התנאי בפועל משום דע"מ שתתן הוי דבר שיש בו מעשה ע"כ אפי' מןפולג כמה לא נפיק מפלל אחר: והכי משמע מהתוס' שהקשו בנדדים (דף ד) דקאמר בל תאחר דנזירות היכי משפכת לה כו' אמר רבא שאמר לא אפטר מן העולם עד שאהי' נזיר והקשו התוס' דאמאי לא משני כגון שאמר הרי עלי לקבל נזירות אחר שלשים יום ואי מאחר עובר בב"ת וכתבו ושמה היינו פשונו' דשנינו לא אפטר מן העולם עד שאהי' נזיר, עי"ל דאי מאחר לשלם נדרו א"כ לאו היינו ב"ת דנזיר פי אם ב"ת דנדר שמאחר לנדר נדרו עכ"ל, פי' פיון שאמר הרי עלי לקבל נזירות אחר שלשים א"כ לא הוי נזיר לאחר שלשים עד שיקבל, וכל זמן שאינו מקבל עובר על איחור הנדר שנדר שיקבל עליו נזירות אבל אינו שייך לנזירות עצמא'.

וא"כ לכאורה מ"מ קשה דאמאי לא משני כגון שאמר הריני נזיר לאחר שלשים יום אי אמרינו דאחר שלשים אפי' רחוק הרבה הוי נמי בכלל לאחר שלשים א"כ הוי מצוי לשנויי כגון שאמר הריני נזיר לאחר שלשים יום דאז עובר על ב"ת דנזירות עצמה דמאחר נזירותו, אלא נדאי דמה לא הוי קשי' להו להתוס' דבאומר הריני נזיר לאחר שלשים יום (לא שייך ב"ת דאכל קם לי' בבל יאכל פיון דנדר שאין בו מעשה חל מיד ולא שייך ב"ת, רק קושית התוספת הי' דלוקמי כגון שנדר לקבל עליו נזירות לאחר שלשים דזהו בקום ונעשה דהיינו לקבל נזירות נאפי' רחוק הרבה נמי הוא בכלל לאחר שלשים אלא דמ"מ עובר בב"ת שלא לאחר נדרו וע"ז תירצו דא"כ אפתי לא הוי נזיר עד שיקבל אלא שמאחר נדרו כמה שאינו מקבל וא"כ לא שייך לנזירות: והכי משמע בפירושילמי (רפ"ג דקדושין) והבאתיו לקמן בתשובה (סי' יז) גבי האומר לאשה התקדשי לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום שמקודשת לשני' לפיכך אם מת השני בתוך שלשים יום או אגרשה חלו עלי' קדושי ראשון, מת לאחר שלשים ולא אגרשה לא חלו עלי' קדושי ראשון, הדא הוא דתני ר' חיי' דתני ר' חייא פל תנאי שנתקיים אע"פ שבטל

לאחר מכאן ה"ז מקודשת וכל תנאי שבטל שעת הקידושין, אע"פ שנתקנים לאחר מכאן אינה מקודשת, וח"כ מוכח דאם אומר שתהא מקודשת לאחר שלישי) משמע מיך לאחר שלישים, דאי אפי' מןפ'לג הרבה נמי לא נפיק מכלל אחר, וא"כ אע"פ שמת אח"כ תהי' מקודשת אלא ודאי דמשמע מיך לאחר שלישים, וא"כ קשיא להרמב"ם דאפי' מןפ'לג הרבה נמי בכלל לאחר שלישים, אלא ודאי דכיון דהחלותרהו ממילא ואין בו מעשה הוי דומי' דנזיר דהוי בשלילת המעשה ע"כ חל מיך: ועוד אפשר לומר דבתנאי שמתנה פשאומר לאחר שלישים אין הקפדתו אלא שלא יקדים קודם הזמן אבל לאחר הזמן לא איכפת לי, וכמו שפתיב הרמב"ם (פ"ט מה' גירושין ה' כג) ונהבאתיו לעיל תנהו לה ביום פלוני ונתנו לה בתוך הזמן אינו גט כו' אבל אם מאחר לאחר הזמן אינו פסול אלא מדרבנן וכמו שפתיב המ"ל, משא"כ אם אמר שתחול לאחר שלישים יום והוא דבר שפמיל' ע"כ ממילא חל מיך, תדע דהא אלו נדר ביום פלוני בודאי דאינו אסור אלא אותו היום ואילו עבר באותו יום בודאי דאין לו תשלומין ביום אחר.

וכמו שהבאתי לעיל בתשובה (סי' יא) הירושלמי שפיום זה אינו יכול להשלים ביום אחר, וגדולה מזו פתיב הר"ן בנדרים (נ"ד סג) ונהבאתיו לעיל דאפי' בנדר שנה אחת סתם דאי פשע קרוב הוא לומר דאין לו תשלומין, דמהשתא חנייל נדרי' ע"ש ואלו בגיטין אם אמר תנהו לה ביום פלוני ונתנו לה לאחר הזמן אינו פסול רק מדרבנן אלא ודאי דיש נ"מ בדבר שמתנה עם חבירו או בתנאי גיטין שאין פנונתו דוקא ביום זה, וע"כ יכול להשלים אח"כ אלא שהוא פסול מדרבנן לדעת הרמב"ם משא"כ אם נודר ביום זה בודאי צריך לקיים דוקא ביום זה ובזה תנישב מה שתמה הק"ע בירושלמי (ספ"ז דגיטין) דאמאי לא הביאו הפוסקים האי דינא לענין נדרים ע"ש.

[נראיתי להק"ע בירושלמי שם שתמה על מה שפתיב הש"ך (ס"ס מד) ונ"ל והא דהשמיטו הרמב"ם ושאר פוסקים דין דלאחר הרגל פמה פיון דמסיק בהש"ס דלית הלכתא כו' דאמר דלאחר הרגל שלישים יום ולא פ' הלכת' מאי אלקא דלהש"ס גופא מספקא לי' והוי ס' דדינא עד פמה נקרא אחר הרגל עכ"ל וכתב הק"ע ודבריו תימא הם וטפי קשה דה"ל לבאר דכ"ט יום לאחר הרגל ספיקא נינהו ומגורשת מספק ואיך נאמר שהשמיטו דבר שיש בו ס' א"א, והוא תמוה דהא לדעת הר"ן הוי ס' מגורשת לאחר שלישים יום נמי כמו דאית' בש"ע ולהרמב"ם פסול מדרבנן]: אף כאורה יש להקשות ע"ז מהא דאמרין בירושלמי (ספ"ז דגיטין) ר' בעי קומי ר' יוסי אומר קונם יין שאני טועם במוצאי שבת, א"ל במוצאי שבת אסור ערב שבת מותר ימים שבנתיים צריכה, והכא מוצאי שבת ה"ז גט, ע"ש אינו גט ימים שבנתיים צריכה, אלקא דלענין נדרים דהוי מידי דממיל' נמי דינא הכי, ואפשר לומר דבמו"ש שאני דלא אומר לי' לאחר אלא במוצאי שבת, ולדעת הירושלמי מיבעי לי' אם פל השבוע עד ערב שבת הוי מוצאי שבת, וכה"ג פתיב הק"ע על הא דקאמר בירושלמי ע"ש אינו גט וא"כ הוא בטל מדאוריית', ולדעת הרמב"ם אינו פסול אלא מדרבנן, וכתב ונ"ל דהתם משמע דלא קפיד אלא שלא יקדים לפיכך אם איחר אינו פסול אלא מדרבנן, אבל הכא דקאמר במו"ש משמע דעל אותו זמן דוקא קפיד, ועל פן משנה הירושלמי הא דנדרים לדין גיטין: ועוד הי' נראה לי לומר דהא דקאמר במו"ש ה"ז גט היינו נמי במידי דממיל' כמו בנדרים דהיינו שאמר שיחול הגט במוצאי שבת והחלות הוי מידי דממיל', ומה שהוכיח הק"ע דודאי דהפנונה

הוא כמו שפכת הרמב"ם לענין אם אמר כתבו, דאם אמר שיחול במוצאי שבת ואומר
דה"ז גט א"כ מכש"כ דהוי גט בערב שבת ע"ש.

ולע"ד נראה דשגה בזה דאפשר לומר דבעינן שיהא הגט בשעת חלות הגט ברשותה כמו
דאיתא בכתובות (דף פו) ובש"ע אה"ע (סי' קמו סעי' ב) דהתולה גירושין בזמן כו'
לפיכך פשיגייע הזמן צריך להיות הגט ברשותה או תחזור ותטלנו, וע"ז אמר במוצאי
שבת ה"ז גט אם היא ברשותה אבל אם לא היא ברשותה במו"ש רק בערב שבת אינו גט
ימים שבנתיים צריכה.

(אע"ג שהבאתי לעיל הירושלמי דכל תנאי שבטל בשעת הקדושין אעפ"י שנתקנין
לאחר מכאן אינה מקודשת היינו בדבר שאין בידה) ובפרט לפי דעת הירושלמי שאבאר
לקמן (סי' יח) דאפי' במעכשיו ולאחר שלשים יום נמי בעינן שיהא ברשותה, ואם נפרש
באופן זה כמו שפירשתי תקשה מזה על הר"ח שמפרש הא דלאחר הרגל שלשים יום,
וכן הא דלאחר שבוע שנה וכן לאחר חודש שבת היינו שאינה מתגרשת עד שתעבור כל
הזמן ובלאחר שבוע אינה מתגרשת עד שתעבור שבוע לשנה שמינית וכה"ג באינה
דקא מוכח דאם אמר שתחול במוצאי שבת חל מיד אע"ג דמביעי לי להירושלמי אי
הוי זמן מו"ש עד ע"ש, ודוק ועיין ברא"ש שתמה ג"כ על הר"ח דאמאי אינו חל מיד:
והכי משמע קצת בירושלמי שם.

כמו שביארתי דהפ"י הוא שתחול הגט במוצאי שבת דאמרינן שם ר' חייא רנבא בעי
קומי ר' ה"ז גיטף לאחר ה"ח א"ל כל שלשים שלאחר ה"ח פלאחר ה"ח הם. ר' בון בר
חיי' בעי קומי ר' זעירא.

ה"ז גיטף ערב הפסח, אפי' כמ"ד כל שלשים שלאחר ה"ח פלאחר ה"ח כל שלשים שלפני
הפסח אינו כלפני הפסח (כצ"ל) וא"כ פשטי' דסוגיא משמע כפי' הר"ח שאמר ה"ז גיטף
לאחר ה"ח היינו שתחול אחר ה"ח וכן כתב הק"ע דפשטי' דסוגיא משמע כפי' הר"ח אבל
אעפ"כ שגה בזה הק"ע דאם נפרש כמו שמפרש הר"ח דהיינו לענין שתחול לאחר ה"ח,
ואינו גט עד שיצא כל שלשים יום.

א"כ מאי בעי ר' בון. אם אמר ה"ז גיטף ערב הפסח אם כל השלשים הוי ערב הפסח
למאי נ"מ ממ"נ אינו גט עד שמגיע ערב הפסח לפי פי' הר"ח ע"כ היא נלע"ד לפרש
שתחול לאחר ה"ח אלא כפי' הר"ח אבל לא שאינו גט עד שיצא כל השלשים יום, דכיון שהוא
ממילא חל מיד אלא שהפ"י הוא שכל שלשים יום היינו לאחר ה"ח ואפי' לא היא ברשותה
מתחילה אם היא ברשותה להשלמת השלשים נמי הוי גט שכל הל' יום נכלל בלשון אחר
ה"ח וע"כ מביעי לי איף הוא הדין בערב הפסח אם היא ברשותה בתחילת השלשים ה"ז
מגורשת ולפי פי' זה אע"ג שהוא כפי' הר"ח דהיינו לענין חלות הגט אעפ"כ יהי' מוכח
דלא פטעמיל' שפכת דאינו גט עד שיצאו כל השלשים יום.

דלפי מה שביארתי חל מיד אלא דלענין זה סובר הירושלמי דשלשים יום שאחר ה"ח
הוי בכלל אחר ה"ח היינו שאם לא היא ברשותה מתחילה אלא בסוף השלשים יום נמי
מגורשת ולפי מה שביארתי העיקר הוא כף ונקוט האי פללא בידף דבמיד דתלי במעשה'
אם לא קיימ' התנאי מיד יש בידו לקיים אח"כ, ובמיד דממילא הרי חל מיד ממילא אבל

אם הי' באופן שלא חל כמו שבארתי לענין גט אם לא הי' ברשותה חל נמי אח"כ: [וענין במג"ה במ"ל שפכת שאם אמר תנהו ביום פלוני, שאם נתנו לה אח"כ אינו פסול אלא מדרבנן, שאין פונותו אלא שלא ליתן ביום שלפניו, אבל היום שלאחר הזמן אינו מקפיד וכתב המג"ה שיש לעמוד בזה מדאמרין במכילתין הביאו רש"י ביום השמיני תתנו לי, וממ"ש הרא"ם שם דמשמע דביום פלוני ממעט קודם אותו יום ואחריו, וע"ש ויש ליישב, ולי נראה להביא קצת ראי' להרמב"ם מהא דאמרין בירושלמי (פ"ק דר"ה) ר' בא בר ממל בעי קומי ו' אימי פתיב בשמיני יביא עבר ולא הביא מהו שעבור, א"ל כל דבר שבא להתיר אינו עובר כו' א"ר יוסי בר' בון כל שבועה אין אומרים לו הבא מפאן ואילך אומרים לו הבא, (פי' שאינו עובר על ב"ת דהא דכתיב וביום השמיני היינו שמתחילה אין אומרים לו הבא, ואינו חייב לכל אכל מפאן ואילך אומרים לו הבא וחל עליו החיוב, אעפ"כ אינו עובר על ב"ת) וענין שם בק"ע דקאי על הא דנזיר, ולכאורה יש להקשות ע"ז מהא דאמרין בפ"ק דנדרים (ד' ד) דעל חטאת נזיר עובר בב"ת, (ואפ"י אם נפרש במצורע כמו שפי' שם הק"ע הרי חטאת יולדת דקא שרי למיכל בקדשים נמי אמרינן התם דעובר בב"ת וא"כ הוא הדין במצורע) ונראה לי דאפשר לומר דגם הירושלמי מודה דעובר בנזיר ב"ת, אלא דהקשה שיעבור מיד בב"ת פיון דכתיב וביום השמיני יביא וכמו דאמרין בפ"ק דר"ה (ד' ה) פסח זימנ' קביע לי' אי אקרבי' אקרבי' ואי לא אקרבי' אדחי לי' ופי' התוס' נהרי מיד הוא עובר עליו וכן בירוש' (פ"ק דר"ה) פסחים בזמן מהו שיעבור, וענין בתוס' (ר"ה ד' ה) שהקשו לענין שלמי חגיגה וראי' דזימנא קביעא להו, אי אקרבי אקרבי' כו', כמו גבי פסח, וע"כ מביע לי' בירושלמי גבי נזיר פיון דכתיב ביום השמיני יביא, אם עובר מיד בב"ת, (ועוד דהירושלמי לטעמ' דס"ל דבגדר עובר בב"ת מיד, כמו דאיתא בירושלמי שם (פ"ק דר"ה) א"ר יוסי אם באומר הרי עלי מיד עובר, (פי' דכיון דהחיוב רמי עלי' מיד, ע"כ עובר בב"ת מיד) והכא נמי רוצה לומר שעובר מיד בב"ת פיון שמחויב להביא, וע"ז אימר ר' יוסי בר' בון דהא דכתיב ביום השמיני היינו שקודם לכן אנו מחויב להביא מפאן ואילך אומרים לו הבא, וע"כ פיון שאינו רק למעט שלא יביא קודם, ע"כ לא הוי כמו דזימנא קביע לי' ואינו עובר מיד, אבל מ"מ אפשר דעובר בב"ת בג' רגלים (ענין בגדרים (ד' ד) א"ר אסי הואיל וכן נזיר שטימא עצמו במזיד עובר בב"ת, ובמה שחלקו שם הר"ן והרא"ש דלהר"ן עובר מיד, ולהרא"ש בג' רגלים) וא"כ יש סמך מזה להרמב"ם שסובר דהזמן אינו למעט רק לפניו, אבל לאחריו לא, דלא כמו שהביא הר' המג"ה ראי' להיפוך, אך באמת לשון תורה לחוד ולשון ב"א לחוד, ואין מזה ראי' כלל לנידון דידן, וכמו דאיתא בירושלמי ר' פי"ז דשבועות) הפל מודים בלשון תורה ממשמע לאו אתה שומע הו, מה פליגין בלשון ב"א, והבאתיו לעיל (ס' י) ויש עוד הרבה להאריך בזה, ובמ"א יתבאר:] הרי נתבאר דאם תולה התנאי בלאחר שלשים יום וקיים התנאי לאחר זמן הרבה, דמקודשת, דאפי' מןפ"ג הרבה לא נפיק מכלל אחר, וכדעת הרמב"ם: סימן יז שאלה א' שאמר לאשה התקדשי לי לאחר שלשים יום ונתקדשה בתוך שלשים לאחר ואח"כ מת השני או גירשה תוך שלשום, אי חלו קידושי ראשון, או לא: תשובה הרא"ש הביא בקדושין רפ"ג בהא דתנו וכן האומר לאשה התקדשי לי לאחר שלשים יום כו' דמדלא קתני שאינה מקודשת לראשון אלא מקודשת לשני רצו לדקדק דלא פקעי לגמרי קדושי

ראשון אלא אם מת או גירשה בתוך שלשים יום חלו קדושי ראשון והכי איתא בירושלמי (רפ"ג דקדושין) לפיכך אם מת השני בתוך שלשים יום.

או גירשה חלי עלי קדושי ראשון, וכתב הרא"ש ע"ז נדבר תימא הוא דמכי פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר כפר חזרה בו מקדושי ראשון נאפי' לר"ל דאמר אינה חוזרת דאין דבור מבטל דבור מודה הוא דאם קבלה קדושין מאחר דאתי מעשה ומבטל דבור כו' ודחה הרא"ש הירושלמי מהלכה וכן הרשב"א והר"ן ברפ"ג דקדושין האריה בזה וכתב על הרשב"א וסיים בזה הלשון דהאיה נקל לדחות הירושלמי מפני ראיות הללו אלא ודאי ראוי לחוש לו ולהצריכה גט וכן פסק הרמב"ם פמו הירושלמי: ותחילה נבאר הירושלמי (שם) ומזה יתבאר שהירושלמי אגיל לשיטתו פמו שיבאר לקמן, והנה אמרינן שם בירושלמי ר' אבהו בשם ר' יוחנן ה"ז עולה לאחר שלשים יום ומכרה בתוך שלשים יום, ה"ז מכורה הקדישה הקדש, חזר ולקחה בתוך שלשים יום חל עליה הקדש עולה, לא דמי עולה לאשה, מה דמי אשה לעולה, אמר ר' חיי' בר אבא תיפתר שמת השני והי' לו אח מכיין שהיא זקוקה ליבום לא חלי עליו קדושי ראשון מה דמי עולה לאשה, א"ר מתנה תיפתר שהקדיש לבעלת מום קבוע.

והנה צריף להבין דמ"ט לא דמי עולה לאשה והפ"מ פירש בדוחק והק"ע פירש דלא דמי עולה לאשה משום דאמירה לגבוה פמסורה להדיוט מעכשיו דמי, וע"כ אינו יכול למכור גם זה דוחק דהא לפי מירא דר' יוחנן שם לא סבירא להו דאמירה לגבוה פמסירה להדיוט מעכשיו דהא ר' בון בעי קומי ר' זעירא תמן את אמר אמירתו לגבוה פמסירה להדיוט והכא את אמר הכין א"ל תמן באומר מפבר הכא באומר לאחר שלשים יום אלמא דסובר דלא אמרינן אמירה לגבוה פמסירה מעכשיו, עד דמסיק לבסוף ר' אבהו בשם ר' יוחנן ה"ז עולה לאחר שלשים ומכרה בתוך שלשים אינה מכורה דהוי פמאן דאמר מעכשיו: והנה לכאורה יש לומר דהא דלא דמי עולה לאשה היינו דבאשה אם מת בעלה או גירשה חל עלי קדושי ראשון שקדשה לאחר שלשים, אבל הכא אע"פ שאמר ה"ז עולה לאחר שלשים יום ומכרו אע"פ שחזר ולקחו אעפ"כ לא חל עלי הקדש עולה, דהא כינון שמכרו וחזר ולקחו מכר לו פל זכות שתבוא לידו וכינון שאם הי' בידו לא חל עלי הקדש השתא נמי לא חל עלי הקדש, והא דקאמר שם מה דמי אשה לעולה דבאשה נמי לא חל הקדושין, אפי' אם מת תיפתר שמת השני והי' לי' אח מכיין שהוא זקוקה ליבום וכמו שפי' הרמב"ן דהירושלמי סובר דאין קדושין תופסין ביבמה, וע"כ לא חל עלי קדושי הראשונים פמו שבעולה לא חל ההקדש ובזה דמי אשה לעולה, ומה דמי עולה לאשה (פי' שתחול ההקדש) א"ר מתני' תיפתר שהקדיש לבעלת מום קבוע והוי פמו שאמר דמי עלי וכינון שהוא חל עליו שמחויב ליתן דמיו לא שניף לומר שמכר לו פל זכות שתבוא לידו דהא חל על הגוף ודוקא בעל מום דאלו תם הוי קדיש קדושת הגוף וכמו שכתב הר"ן בנדריים (דף כט) דתם אפי' לדמי קדוש קדושת הגוף דקיי"ל המתפס תמימים לבד"ה מידי מזבח לא יצא ע"כ והכא אמרינן בתמורה (ד' יט) הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף ועיין בח"ב (דרוש ח) מה שביארתי בזה: ויש להביא רא' לזה דאמרינן בכה"ג דאם מכרה וחזר ולקחה מהלוקח עצמו שמכרה לו.

דאָמרינגן מה מִכר ראשון לשני פֿל זכות שְׁתַּבְּנָא לִידוּ. פֿמו דאָמרינגן בב"ב (ד' סג) ת"ר בן לוי שְׁמֵכר שְׂדֵה לְיִשְׂרָאֵל וְאָמַר לוֹ עַל מְנַת שְׁמַעְשָׁר ראשון שלי מַעְשָׁר ראשון שְׁלוֹ וְאִם אָמַר לִי וּלְבָנָי מִתּוֹ לְבָנָי, וְאִם אָמְרוּ לוֹ פֿל זְמַן שֶׁהַשְּׂדֵה זֶה בְּיַדְךָ מְכָרָה וְחִזֹּר וּלְקַחְהָ אֵין לוֹ עָלָיו פֿלוּם, וּפִי הַרְשָׁפִים דְּמַשְׁמַכְרָה לְאַחַר פֿקַע לִי, מְקוּם הַמַּעְשָׁר שְׁשִׁיר לַעֲצֵמוֹ וּכְשִׁחֲזַר וּלְקַחְהָ מִה מְכַר לוֹ רֵאשׁוֹן לְשֵׁנִי פֿל זְכוּת שְׁפָאָה לִידוּ, דְּכִי הִכִּי דֵּהֵהוּא לֹקַח שְׁנֵי זָכָה אֲפִילוּ בְּמִקּוּם מַעְשָׁר הוּא הִדִּין לְזֶה הַלֹּקַח רֵאשׁוֹן הַבָּא מִפְּחוּ.

א"כ מוכח מִזֶּה דִּאֲפִי לְגַבֵּי עֲצֵמוֹ נָמִי אִם מְכַר וְחִזֹּר וּלְקַחְהָ מְכַר לוֹ הַלֹּקַח עִם פֿל זְכוּת שְׁשִׁישׁ לוֹ. וְא"כ ה"נ אִם הַקְּדִישׁ לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם.

וּמְכָרָה בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים וְחִזֹּר וּלְקַחְהָ בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים לֹא חָל עָלֶיהָ הַהֲקָדָשׁ שְׁחִזֹּר וּלְקַחְהָ עִם פֿל הַזְכוּת שְׁשִׁישׁ לוֹ לְלֹקַח וְכִי הִכִּי שְׁלֵא הִי הַקְּדָשׁ אִם הִי בְּיַד הַלֹּקַח ה"נ לֹא חָל עָלֶיהָ הַהֲקָדָשׁ אִם חִזֹּר וּלְקַחְהָ: אִךְ אַעפ"כ יֵשׁ לְחַלֵּק דֵּהֶתֶם פִּינּוֹן שְׁמְכָרָה לְאַחַר פֿקַע מְקוּם הַמַּעְשָׁר שְׁשִׁיר לַעֲצֵמוֹ, וְא"כ פֿשְׁחִזֹּר וּלְקַחְהָ קִנְיָה אִךְ אוֹתוֹ הַמְּקוּם שְׁשִׁיר לַעֲצֵמוֹ מִן הַלֹּקַח, דֵּהֵא הַלֹּקַח זָכָה בְּאוֹתוֹ מְקוּם.

דֵּהֵא אָמַר לוֹ פֿל זְמַן שְׁשִׁדָּה זֶה בְּיַדְךָ. אָבֵל הָכָא אִם הַקְּדִישׁ שְׁיֵהָא חָל לְאַחַר שְׁלִשִׁים א"כ בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים לֹא הִתְחַל הַהֲקָדָשׁ וְא"כ אִיךְ שְׁיִיר שְׁחִזֹּר וְקִנְיָה עִם הַזְכוּת: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְיִישׁב בְּזֶה הָא שְׁהַקְּשָׁה הָרֵא"ש אֵהָא דְּפָרִיף הֶתֶם הַש"ס אֲמַאי אֵין אָדָם מְקַנְהָ דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם וּמִשְׁנֵי פִינּוֹן דְּאָמַר לִי ע"מ שְׁיִירִי שְׁיִירִי לְמְקוּם מַעְשָׁר וְהַקְּשָׁה הָרֵא"ש דְּנֵהִי דְּאֵין אָדָם מְקַנְהָ דְּשֵׁלֵב"ל מ"מ אָדָם מִתְּנָה עַל דְּשֵׁלֵב"ל וְתִירֵץ דַּע"כ הֵא תִּנָּא סְבַר דַּע"מ שְׁיִירָא הָיִי וְלֹא תִּנָּא דְּאֵי סוֹבֵר דְּתִנָּא הָיִי ה"ל לְאַתְנוּיִי אִם נָתַן לוֹ מַעְשָׁר רֵאשׁוֹן בְּכָל שְׁנָה קִנְיָה.

וְאִם לֹא לֹא קִנְיָה. אֵלָא מְדַקְתְּנִי מַעְשָׁר רֵאשׁוֹן שְׁלוֹ ש"מ דַּס"ל דְּשְׁיִירָא הָיִי וְלֵהִי פְּרִיף שְׁפִיר דְּאִיךְ מְשִׁיר דְּשֵׁלֵב"ל וְטַעֲמָא דְּהָיִי שְׁיִיר וְלֹא תִּנָּא דְּבִתְנָאִי לֹא מְצִי לְאַתְנוּיִי דְּלֹא שְׁקִיל הַלֹּי חֵלְף עֲבוּדְתוֹ אֵלָא בְּשִׁבִּיל תִּנָּאִי וְאַפְתִּי אֵין הַטַּעֲם זֶה מְסַפִּיק דֵּהֵא אֵי שְׁיִיר הָיִי.

נָמִי לֹא שְׁקִיל הַלֹּי חֵלְף עֲבוּדְתוֹ אֵלָא בְּשִׁבִּיל הַשְׁיִיר. וְאַפְשָׁר לֹאמַר פֿמו דְּאָמְרִינְן בְּחֻלִּין (דָּף קלג) וְאִם אָמַר לוֹ חוּץ מִן הַמִּתְּנוּת פְּטוּר מִן הַמִּתְּנוּת וְרַמְיָנָהוּ ע"מ שְׁהַמִּתְּנוּת שְׁלִי נוֹתֵן לְכָל כֹּהֵן שְׁיִרְצָה וּמִשְׁנֵי ע"מ אַחוּץ קָא רְמִית חוּץ שְׁיִיר ע"מ לֹא שְׁיִירָא הָיִי וְרַמְיָנָהוּ ע"מ שְׁהַמִּתְּנוּת שְׁלִי הַמִּתְּנוּת שְׁלוֹ.

בְּהָא פְּלִיגִי מ"ס ע"מ שְׁיִירָא הָיִי. וּמ"ס ע"מ לֹא שְׁיִירָא הָיִי.

וְכִתְבוּ הַתּוֹס' דְּהָיִי מִתְּנָה עַל מַה שְׁכָּתוּב בְּתוֹר' וְע"כ הַתְּנָאִי בְּטַל וְהַמַּעְשָׂה קָיִים וְא"כ אֲפָשָׁר דִּאֲפִי אֵי אָמְרִינְן שְׁיִירָא הָיִי נָמִי לֹא שְׁקִיל הַלֹּי חֵלְף עֲבוּדְתוֹ. אֵלָא דְּאֵי אָמְרִינְן שְׁיִירָא הָיִי ע"כ לֹא תוּכַל לֹאמַר הַתְּנָאִי בְּטַל וְהַמַּעְשָׂה קָיִים.

פִּינּוֹן שְׁאִינוּ בְּדָרְךָ תִּנָּאִי וְכַה"ג אָמְרִינְן בַּפ"ק דְּנָזִיר (דָּף יא) הָרִינִי נָזִיר ע"מ שְׁאֵהִי שׁוֹתֵה זֵין וּמִטְמֵא לְמַתִּים הָרִי זֶה נָזִיר וְאִסוּר בְּכּוֹלֵן יוֹדַע אֲנִי שְׁשִׁישׁ נְזִירוֹת אָבֵל אֵינִי יוֹדַע שְׁהַנְּזִיר אִסוּר בְּיֵין ה"ז אִסוּר וּר"ש מַתִּיר.

וּפְרִיָה וְלִיפְלוֹג נָמִי ר"ש בְּרִישָׁא, אָמַר רִיב"ל חֲלוּק הִי ר"ש אַף בְּרִישׁוֹנָה רְבִינָא אָמַר
בְּרִישָׁא לֹא פְּלִיג ר"ש מ"ט מְשׁוּם דְּהָוִי מַתְּנָה עַל מַה שְּׁפָתוּב בְּתוֹרָ' וְכָל הַמַּתְנָ' ע"מ
שְׁפָתוּב בְּתוֹרָ' תְּנָאוּ בְּטַל וְרִיב"ל אָמַר הָאִי ע"מ כְּחוּץ דְּמִי.

וּע"כ אִין תְּנָאוּ בְּטַל כִּינּוּן דְּלֹא אָמַר בְּדִרְךָ תְּנָאִי: אַף אַעפ"כ לֹא דְּמִי דְּהָתָם כִּינּוּן דְּאָמַר
דְּע"מ כְּחוּץ דְּמִי פְּלִיג ר' וְאָמַר שְׁאִינוּ נְזִיר הִינּוּ מְשׁוּם דְּר"ש לְטַעְמִי' דְּאָמַר בְּרִישׁ נְזִיר
(ד' ג) דְּאִינוּ נְזִיר עַד שְׁיִזוּר מְפֻלְּן ע"כ כִּי אָמַר דְּהָאִי ע"מ חוּץ הוּא אִינוּ נְזִיר.

דְּבַעֲיָנוּ דְּנֻקָּא שְׁיִזוּר מְפֻלְּם. וּע"כ אִינוּ נְזִיר אַבְּל רַבְּנָן אֲזִילִי לְטַעְמִיָּהוּ דַּס"ל בְּנְזִיר (ד' ג)
דְּאָפִי' לֹא נְזִיר אֲלֵא בְּחַד מְנַהוּן הָוִי נְזִיר.

וּע"כ ס"ל דְּלֹא כָּל כְּמִינֵי' לֹוֹמַר שְׁיִהֵי' נְזִיר חוּץ מִן הִינּוּ. וּע"כ הָוִי נְזִיר.

וְאָסוּר בְּכֻלּוֹן. אִפִּי' אֲמַרְיָנוּ דְּע"מ כְּחוּץ דְּמִי [וְהַק"ע כְּתַב בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ב דְּנְזִיר) דְּנִרְאָה
לוֹ וְדָאִי דָּאִם אָמַר הָרִינִי נְזִיר עַל הַטְּוֹמָאָה חוּץ מִתְּגַלְחַת וְיִינוּ כו' ע"ש וְכַתְּבִי שֵׁם בַּפ"ק
דְּנְזִיר (ה' ד) דְּהָאֲמַר הָרִינִי נְזִיר מִן הַתְּגַלְחַת וּמִן הַטְּוֹמָאָה יֵהִי מְוַתֵּר בִּינּוּ ע"ש וְכָל אֲלֵה
דְּבָרֵי שְׁגָגָה הֵם וּמַה שְּׁהַקְּשָׁה שֵׁם עַל הַתּוֹס' דְּגִיטִין (ד' פב) דְּהַמְּגַרְשׁ ע"מ שְׁלֵא תִבְעֵלִי
וְלֹא תִנְשָׂאִי דְּהָוִי שְׁיִיר כְּמוֹ חוּץ וְהַקְּשָׁה דְּהָא מְפֻרְשׁ תְּנִיָּא כְּוַתְּנִי' דְּרְבִינָא דְּכִי אָמַר ע"מ
חֲשָׁבִינוּ תְּנָאִי וְלֹא כְּאֲוֹמַר חוּץ וְאָף רִיב"ל דְּאָמַר הָאִי ע"מ כְּחוּץ לֹא אָמַר כִּן אֲלֵא לְר"ש,
אַבְּל רַבְּנָן פְּלִיגִי וְצ"ע עכ"ל הוּא תְּמוּהָ דְּלֹאוּ בַּע"מ וְחוּץ פְּלִיגִי ר"ש וְרַבְּנָן אֲלֵא דְּרַבְּנָן
אֲזִילִי לְטַעְמִיָּהוּ דַּס"ל דְּאָפִי' לֹא נְזִיר אֲלֵא בְּחַד מְנַהוּן הָוִי נְזִיר (בַּפ"ק דְּנְזִיר ד' ג) וּע"כ
סְבָרֵי דְּהָרִינִי נְזִיר ע"מ שְׁאֵהֵי' שׁוֹתָה יִין וּמַטְמָא לְמַתִּים דְּאָסוּר בְּכֻלּוֹן, אַבְּל לֹא פְּלִיגִי
בְּזָה אִם ע"מ כְּחוּץ, וְר"ש אֲזִיל לְטַעְמִי' דַּס"ל בַּפ"ק דְּנְזִיר, דְּאִינוּ נְזִיר עַד שְׁיִדוּר מְפֻלְּן.
וְעִינּוּ מַה שְּׁפָתַתִּי לְעִיל (ס' יד) וּמַה שְּׁרָצָה לִיִּישֵׁב קוֹשְׁי' הַלַּח"מ דְּלָמָּה כְּתַב הָרַמְבַּ"ם
מְשׁוּם דְּהָוִי מַתְּנָה ע"מ שְׁפָתוּב בְּתוֹרָה הָא לְרַבְּנָן אִפִּי' כְּחוּץ נָמִי אָסוּר בְּכֻלּוֹן וְלַדִּידִי לֹא
קָשָׁה מִיָּדִי דְּזָהוּ דְּנֻקָּא כְּחוּץ אָסוּר בְּכֻלּוֹן כְּמוֹ דְּיִלְפִי' מְקַרָּא דִּינּוּ וְשָׁכַר יִזִּיר כְּמוֹ דְּאִיתָּא
בַּפ"ק דְּנְזִיר (ד' ג) אַבְּל אִם אָמַר ע"מ אִי לֹא הָוִי אֲמַרְיָנוּ דְּמַתְּנָה ע"מ שְׁפָתוּב בְּתוֹרָה
הַתְּנָאִי בְּטַל וְהַמְּעַשָּׂה קִיָּים הָוִי כְּמוֹ שְׁאָר נְזִירוֹת עַל תְּנָאִי דָּאִם מְקַיָּים הַתְּנָאִי הָוִי נְזִיר,
וְאִי לֹא לֹא וְהִכָּא נָמִי כִּינּוּן שֵׁא"א לְהִיּוֹת נְזִיר וְלִקְיָים הַתְּנָאִי לְשִׁתּוֹת יִין ע"כ בְּטַל הַנְּזִירוֹת
וְלֹא דְּמִי לְחוּץ, וְכְמוֹ דְּאֲמַרְיָנוּ בְּגִיטִין (ד' פד) בְּמְגַרְשׁ ע"מ שְׁתֵּאֲכִילִי בְּשׁוּר חֲזִיר דְּקִאֲמַרְיָנוּ
הָתָם לֹא תִיכּוֹל וְלֹא תִגְרֹשׁ וְע"ז אָמַר דְּהָוִי מַתְּנָה ע"מ שְׁפָתוּב בְּתוֹרָה וְהַתְּנָאִי בְּטַל
וְהַמְּעַשָּׂה קִיָּים וּבַמ"א בִּיאָרְתִּי] וְא"כ קָשָׁה דְּאָפִי' כְּחוּץ כִּינּוּן דְּלֹא שְׁקִיל הַלּוֹי חֲלָף עֲבוּדְתּוֹ
א"כ אִפִּי' כְּחוּץ נָמִי לֹא כָּל כְּמִינֵי' שְׁיִכּוֹל לְעַשֵּׂר ע"ז וְעִינּוּ בְּמַה שְּׁפָתַב הָרַשְׁבַּ"א גִּיטִין
(ד' פג) הָרִי שְׁהִלְכָה זֹו וְנִשְׂאָת לְאַחִיו שֶׁל זֹה שְׁנֹאֲסָרָה עֲלָיו וּמַת בְּלֵא בְּנִים לֹא נִמְצָא זֹה
עוֹקֵר דְּבָר מִן כּו' אֲלֵא גוֹרֵם לְעַקוֹר דְּבָר מִן הַתּוֹרָה וְהַקְּשָׁ' הָרַשְׁבַּ"א דְּאָדְרָב' כִּינּוּן שְׁהוּא
לְעַקוֹר דְּבָר מִן הַתּוֹרָה הַתְּנָאִי בְּטַל וְע"כ צְרִיָּה לְהִיּוֹת גִּט כַּר"א.

וְכַתְּבִי הָרַשְׁבַּ"א דְּזָהוּ דְּנֻקָּא בַּעַל מְנַת אַבְּל כְּחוּץ לֹאוּ כָּל כְּמִינֵי' לְעַקוֹר דְּבָר מִן הַתּוֹרָה
וּע"כ אִינוּ גִּט כָּלָל עִי"ש וְהִכָּא נָמִי אִיָּה יְכוֹל לְעַשֵּׂר עֲלָיו כְּחוּץ: אַף כְּוַנּוּת הָרַא"ש הוּא
דְּכְחוּץ כִּינּוּן דְּהַמַּתְּנוֹת שְׁלוֹ ע"כ לֹא הָוִי כְּכֹהֵן הַמְּסַיֵּעַ בְּבֵית הַגְּרָנוֹת כְּמוֹ שְׁפָתַבוּ הַתּוֹס'
בַּב"ב (שֵׁם) דְּקִאֲמַר מְקוֹם הַמְּעַשֵּׂר שְׁיִירִי שְׁיִיר וְהָוִי מְעַשֵּׂר שְׁלוֹ לְגַמְרִי.

אָלָא שְׁמֹכֵר לֹו פֶּח זֶה שְׁיֹוּכֵל לְעֶשֶׂר עָלָיו, אָבֵל בַּע"מ פִּינֹן שְׁהִתְרוּמוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָלָא שְׁצָרִיף לִיתֵן לֹו פְּדֵי לְקִינִים תְּנָאוּ א"כ הָוֵי כִכְהֵן הַמְסִינֵעַ בְּבֵית הַגְּרָנוֹת שְׁנוֹתֵן לֹו תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מִחֲמַת שְׁמֹכֵר לֹו הַשְּׂדֵה וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף בְּזֶה הַרְבֵּה דְמַהוּ הַרְאָלִי דִילְמָא מְשׁוּם דְלֹא כְּפֻלְגִי לְתַנְאִי וְע"כ מִתְחַיֵּיב בְּדִרְךָ חַיִּיב לְפִי מַה שְׁכַתֵּב הַקְּצָה"ח, וְעַיִן בְּסִפְרֵי ע"י (ס' יא), אָבֵל לְפִי מַה שְׁפִירֵשׁ הַרְשָׁבָם דְהַטְעַם דְחֹזֵר וּלְקַחְהָ אֵין לֹו עָלָיו פְּלוּם מְשׁוּם דְהַמּוֹכֵר הָרֵאשׁוֹן מְכַר לֹו כָּל זְכוֹת שֶׁהִי לֹו בְּהָ הִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְמַזְה מוֹכִיחַ הַש"ס דְאֵי הָוֵי בְּדִרְךָ תְּנָאֵי א"כ אֵינֹו חָל רַק עַל גּוּף הָאָדָם שְׁצָרִיף לִיתֵן לֹו הַמַּעֲשָׂרוֹת וְלֹא בְתוֹרַת שְׁיֹוֹר, א"כ אֶמְאֵי אִם חֹזֵר וּלְקַחְהָ אֵין לֹו עָלָיו פְּלוּם, דְלֹא שְׁיִיף לֹוּמֵר בְּזֶה מַה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנֵי כָּל זְכוֹת שְׁתַּבְּנָא לִידֹו דְהָא זֶה לֹא שְׁיִיף בְּגוּף הַקְּרַקַע רַק מַה שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ צָרִיף לִיתֵן לֹו וּמַזְה הַטְעַם נִרְאֶה לִי מַה שְׁכַתֵּב הָרֵא"ש שְׁבַתְנָאֵי יָכוֹל לְהַתְנוֹת אֶפְי' עַל דְשֻׁלְב"ל מִחֲמַת שְׁהוּא חָל עַל גּוּף הָאָדָם, וְע"כ יָכוֹל לְהַתְנוֹת אֶפְי' עַל דְשֻׁלְב"ל וּכְמוֹ שְׁכַתֵּב הָר"ן בַּפ"ג דְנִדְרִים (ד' לא) דַּע"ג דְקִי"ל אֵין אָדָם אוֹסֵר דְשֻׁלְב"ל עַל חֲבִירוֹ ה"מ כְּשֵׁאוֹסֵר בְּפִירוֹת דְשֻׁלְב"ל כְּמוֹ פִירוֹת דְקָל, אָבֵל בְּאוֹסֵר הַנְּאֵתוֹ עַל חֲבִירוֹ פִינֹן דְאִיסוּר הַנְּאֵה בְּדִידִי תְּלֵי וְהוּא אֵיתָא בְּעוֹלָם, כו' וְהָכָא נְמִי בְתַנְאֵי מְהַנִּי אֶפְי' עַל דְשֻׁלְב"ל, דְהוּא חָל עַל גּוּף הָאָדָם]: וְע"כ פִּינֹן שְׁאִינוֹ חָל עַל הַמְּקוֹם שֶׁל הַקְּרַקַע אֶפְי' מְכַרְהָ וְחֹזֵר וּלְקַחְהָ לֹא שְׁיִיף לֹוּמֵר דְמַה מְכַר לֹו הָרֵאשׁוֹן כָּל זְכוֹת שְׁבָא לִידֹו.

וְע"כ מוֹכִיחַ הַש"ס דְנִדְאֵי מִיִּירֵי בְּדִרְךָ שְׁיֹוֹר שְׁחָל עַל הַקְּרַקַע שְׁיִיף לֹוּמֵר מַה מְכַר הָרֵאשׁוֹן לְשָׁנֵי כָּל זְכוֹת שְׁתַּבְּא לִידֹו, וְע"כ פִּינֹן שְׁנִיפְטֵר הַקְּרַקַע בִּיד הַלּוֹקֵחַ אֶפְי' חֹזֵר וּלְקַחְהָ נְמִי פְטוּר וְכַה"ג אֶמְרִי בְּגִיטִין (ד' פג) דְהַמְגַרְשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ הֲרֵי אֶתְּ מוֹתֵרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוּנֵי וְהַלְכָה וְנִשְׂאֵת לְאַחַר מִן הַשּׁוּק וְנִתְאַרְמְלָה אוּ נִתְגַּרְשָׁה, שְׁמוֹתֵרַת לְזֶה שְׁנֹאֲסֵרָה עָלָיו, וְהַטְעַם כְּתִבּוֹ הַתּוֹס' שֶׁם דְכִינֹן שְׁנֹשְׂאָה זֶה נִתְרוֹקֵן לֹו כָּל הָאִישׁוֹת וּפְקַע הָאִישׁוֹת שֶׁל הָרֵאשׁוֹן לְגַמְרֵי, אָבֵל בַּע"מ פִּינֹן שְׁהוּא בְּדִרְךָ תְּנָאֵי לֹא בְּדִרְךָ שְׁיֹוֹר כְּחוּץ, ע"כ אֶפְי' נִשְׂאֵת לְאַחַר וּמַת וְגִירְשָׁה, אַעפ"כ לֹא הוֹתֵרַה לְזֶה וְה"נ מַה שְׁהוּא בְּדִרְךָ שְׁיֹוֹר, דְכִינֹן שְׁמֹכֵר לְאַחַר פְּקַע הַשְׁיֹוֹר, ע"כ אִם חֹזֵר וּלְקַחְהָ פְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂר: וּבַס' א"מ (ס' קלז) הָאֲרִיף לְפֻלְפֵל בְּזֶה בְּמִי שְׁמֹכֵר אוּ נִתֵן לְרֵאוּבֵן קְרַקַע חוּץ מִשְׁמַעוֹן בְּכַה"ג אֶפְי' שְׁמַעוֹן הוּא מְלֻנָּה שְׁלוֹ אֵינוֹ גּוֹבֵה מֵאוֹתָה קְרַקַע מְשׁוּם דְחוּץ שְׁיֹוֹרָה הָוֵי, וְא"כ בְּאוֹמֵר חוּץ מִשְׁמַעוֹן וְאִזֵּל רֵאוּבֵן וּמְכַרְהָ לְלוֹי אֵי מְצִי שְׁמַעוֹן לְגַבּוֹת אוּ לְקַבֵּל מִתְּנָה מְלוֹי, אֵי אֶמְרִינֵן הַלְכָה כַר' אֱלִיעֶזֶר וְאֵע"ג דְגַבִּי גֵט לֹא נ"מ מְיָדֵי דְהָא קִי"ל חוּץ לֹא הָוֵי גֵט כָּלֵל דְאֵינוֹ פְרִיתוֹת, אַפ"ה נ"מ לְעַנֵּן זֶה דְאֵי אֶמְרִינֵן דְאִם נִשְׂאֵת לְאַחַר פְּקַע שְׁיֹוֹר שֶׁל רֵאשׁוֹן יָכוֹל שְׁמַעוֹן לְגַבּוֹת אוּ לְקַבֵּל מִתְּנָה מְלוֹי דְכָל שְׁבָא לִידֹו אַחַר נִתְקַה מְרִשׁוֹת הָרֵאשׁוֹן לְגַמְרֵי וּמְסִיק שָׁם בַּס' א"מ דְאֵי שְׁיִיף לֹוּמֵר בַּד"מ דְנִתְקַה מְרִשׁוֹת הָרֵאשׁוֹן לְגַמְרֵי, א"כ בְּנוֹתֵן מִתְּנָה אוּ מוֹכֵר חוּץ מִפְּלוּנֵי הֲרֵי מִיֵּד נִכְנַס לְרִשׁוֹת שֶׁל שְׁנֵי, דְבִשְׁלֵמָא בְּמַגְרֵשׁ חוּץ מִפְּלוּנֵי כָּל זְמַן שְׁלֹא נִיסַת לְאַחַר עֲדִינֵן אִישׁוֹת הָרֵאשׁוֹן עָלֶיהָ, אָבֵל הָכָא מִיֵּד שְׁנִכְנַס לְרִשׁוֹת שֶׁל שְׁנֵי נִתְקַה מְרִשׁוֹת הָרֵאשׁוֹן לְגַמְרֵי א"כ לֹא מְשַׁכַּחַת חוּץ כָּלֵל וְאִילוּ בְתִשְׁבַּת הָרֵא"ש מְבֹנָאֵר דְמַהַנִּי חוּץ וּמַזְה מוֹכַח דְבַד"מ לֹא אֶמְרִינֵן כַּה"ג.

וְהַטְעַם נ"ל דְלֹא שְׁיִיף לֹוּמֵר כֵּן כְּמוֹ שְׁסוֹבֵר ר"א בְּאִישׁוֹת דְנִתְקַה הָאִישׁוֹת הָרֵאשׁוֹן פִּינֹן דְכַחוּ שֶׁל לּוֹקֵחַ הוּא רַק מִחֲמַת הַמּוֹכֵר וְהַמּוֹכֵר מְכַר לֹו חוּץ מִפְּלוּנֵי וְא"כ לֹא שְׁיִיף לֹוּמֵר

דכינן שְׁבֵא לִידוֹ פָקַע פָּחוּ שֶׁל מוֹכֵר וּמַכּוֹשׁ לְגַבֵּי לֹקַח שְׁלִישֵׁי דָמָה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי כָּל זְכוּת שֶׁתְּבוֹא לִידוֹ, א"כ אִיךָ שְׁיִיךְ לֹמַר דָּאָם בָּא לְשָׁנִי נִיתַק פָּחוּ שֶׁל מוֹכֵר רֵאשׁוֹן וְלֹא דָמִי לְגִירוּשֵׁין דְּזָה שְׁנוּשָׂא הַשָּׁנִי אֵינּוּ מִפְּנֵי הַמְּגִרָשׁ הָרֵאשׁוֹן, אֲלֵא דְכִינּוֹן דְּנִתְגַרְשָׁה וְאֵינָהּ א"א מִמִּילָא תְּפָסִי קִידוּשֵׁי שְׁנִי: וְאִי אֵיכָא לְדַמּוּיָא דִּין זֶה אֶפְשָׁר לְדַמּוּת לְהַפְקֵר, וְכִמוֹ דְּאִיתְּ בִּירוּשְׁלַמִּי (פ"ו דְּפִיָאָה) לְעֲנִי אֹתָהּ הָעִיר אֲבָל לֹא לְעֲנִי עִיר אַחֲרַת פְּלֹגְתָּ דַר"י וְרַשְׁב"ל עַל דְּעַתָּי דַר"י הָיִי הַפְקֵר עַל דְּעַתָּי דַרְשָׁב"ל לֹא הָיִי הַפְקֵר כּו' (נ"ל הָא דְקָאָמַר לְעֲנִי לֹא דְנוֹקָא אֲלֵא דְלֹאֹתָהּ הָעִיר הַפְקֵר בֵּין לְעֲנִיִּים בֵּין לְעֲשִׂירִים, אִךָ לְעִיר אַחֲרַת לֹא הַפְקִיר דְלְעֲנִיִּים לְחֹד וְדַאי לֹא הָיִי הַפְקֵר עַד שְׁיַפְקִיר לְעֲנִיִּים כְּעֲשִׂירִים כְּשִׁמִּיטָה) אָמַר ר' אַבִּין בַּר חֲזִיָא הֵדָא אָמְרָה הַפְקִיר לְעֲנִיִּים וְזָכוּ בָהֶן עֲשִׂירִים (פ"א לַב"ש, וְלַב"ה יְהִי הַנ"מ אִם הַפְקִיר לְאֹתָהּ הָעִיר וְזָכוּ בָּהּ עִיר אַחֲרַת) תְּפִלְגְתָּא דַר"מ וְר' יוֹסִי, ע"ד דַר"מ פִּינּוֹן שְׁאָדָם מִפְקִיר מְרֻשּׁוֹתוֹ הַפְקִירוּ הַפְקֵר, עַל דְּעַתָּי דַר' יוֹסִי דְאָמַר אֵין הַהַפְקֵר יוֹצֵא יָדִי בְּעֵלִים אֲלֵא בְּזָכַי פִּי דְאִיתְּ בַּנְּדָרִים (דָּף מַג) דְּחֻכְמִים סְבָרִי דְהַפְקֵר מִשְׁעָה שְׁיַצֵּא מִיַּדְבְּעֵלִים הָיִי הַפְקֵר וְר' יוֹסִי סְבָר דְהַפְקֵר כְּמִתְנָה, מַה מִתְנָה עַד דְּאִתִּי לְרֻשּׁוֹת זֹכָה ה"נ עַד דְּאִתִּי לְרֻשּׁוֹת זֹכָה וְא"כ אַע"פ שֶׁהַפְקִירוּ רַק לְעֲנִיִּים (אֲלִיב' דַב"ש דְהָיִי הַפְקֵר כְּמוֹ שְׁבִיָאֲרַתִּי) אַעפ"כ פִּינּוֹן שְׁיַצֵּא מְרֻשּׁוֹתוֹ, אִפִּי וְכוּ הָעֲשִׂירִים נְמִי הָיִי זָכַי דְכִינּוֹן שְׁיַצֵּאוּ מְרֻשּׁוֹתוֹ בְּטַל הַשִּׁיּוֹר אֲבָל לַר' יוֹסִי שְׁפוּבֵר דְעַד דְּאִתִּי לְרֻשּׁוֹת זֹכָה א"כ לֹא יֵצֵא עַדִּין מְרֻשּׁוֹתוֹ, ע"כ לֹא זָכוּ בָהֶם הָעֲשִׂירִים, וּמוּכַח מְזָה דְהַעֲיָקֵר תְּלוּי אִם זָכַי הַשָּׁנִי הוּא מִפְּנֵי הַמְקָנָה אוֹ שְׁזֹכָה מִמִּילָא דָּאָם מִמִּילָא פָקַע הַשִּׁיּוֹר מִשֵּׂא"כ אִם זֶהוּ מִחֻמַּת הַמְקָנָה: וְע"כ נ"ל מַה שֶּׁכָּתַב הַר"ן בְּשֵׁם הַרְא"ה דְהָא דְאָמְרִי בְּגִיטִין (דָּף פַּג) בְּהָא דְבָעֵי לָהּ בְּהִיּוֹם אֶת אֲשֶׁתִּי וְלִמְחָר אֵי אֶת אֲשֶׁתִּי וּבִתְרָא דְבָעֵי לָהּ הַדָּר פִּשְׁטָה כִּינּוֹן דְּפָסְקָה פִּסְקָה וְכָתַב הַר"ן בְּשֵׁם הַרְא"ה דְמַהָא שְׁמַעִינוּ שֶׁהַנּוֹתֵן לְחַבְרֵי קַרְקַע גּוּף וּפְיֻרוֹת יוֹם א' שְׁזָכָה הַמְקַבֵּל לְעוֹלָם.

וְעִינּוֹן בַּס' א"מ (ס' כח) שְׁהַר"ן עֲצָמוֹ כָּתַב בְּהִפּוּף בַּנְּדָרִים (דָּף כַּט) וּבְכַאֲמַת קֶשֶׁה טוּבָא דְמִשְׁמַע בַּנְּדָרִים (דָּף כַּט) בְּפִלּוּגְתָּא דְבַר פְּדָא וְעוֹלָא דְהָרִי גְטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרְבָן עַד שְׁיַקְצָצוּ, דַב"פ סוּבֵר דְכִינּוֹן שְׁנִקְצָצוּ פּוֹדִין פַּעַם אַחַת וְדִיּוֹ, וְעוֹלָא סְבָר דְכִינּוֹן שְׁנִקְצָצוּ שׁוֹב אֵינּוּ פּוֹדִין וְתִלִּי שָׁם אֵי פָקַע קְדוּשָׁה בְּכַדִּי, וְא"כ לְפִי דְבָרֵי הַרְא"ה הָא אִפִּי בְּמִכָּר נְמִי אִם מְכַר לוֹ גּוּף וּפְיֻרוֹת יוֹם א' זָכָה הַמְקַבֵּל לְעוֹלָם.

וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי נ"ל שְׁאֵין לְדַמּוּת דְגַבֵּי גִט שֶׁהַמְּגִרָשׁ מְשַׁלְחָה לְעֲצָמָה וּמְגִרָשׁ וְקִידוּשֵׁי הַשָּׁנִי הוּא מִחֻמַּת עֲצָמוֹ ע"כ אָמְרִינוּ כִּינּוֹן דְּפָסְקָה פִּסְקָה מִשֵּׂא"כ בְּמִקְחָא וּמִמְכָרָא שְׁזָכַי הַשָּׁנִי אֵינּוּ אֲלֵא מִפְּנֵי הָרֵאשׁוֹן וְכִינּוֹן שֶׁהַמּוֹכֵר לֹא הִקְנָה אֲלֵא לְיוֹם א' אַע"פ שֶׁהַקְנָה לוֹ גּוּף וּפְיֻרוֹת אַעפ"כ לְאַחַר הַיּוֹם חוֹזֵר לְרֵאשׁוֹן פִּינּוֹן דְאֵין לוֹ זְכוּת יוֹתֵר, אִךָ לְכַאֲוָרָה לְפִי מַה שְׁבִיָאֲרַתִּי בְּהַפְקֵר שֶׁהוּא מִמִּילָא א"כ בְּהַפְקִיר לְשַׁלְשָׁה יָמִים אֶפְשָׁר שְׁאֵינּוּ חוֹזֵר לְרֵאשׁוֹן אַח"כ, אִךָ הָא דְלֹא אָמְרִינוּ דְהָיִי הַפְקֵר לְעוֹלָם מִשׁוּם כִּינּוֹן דְּפָסְקָה פִּסְקָה, הֵינּוּ מִשׁוּם שְׁיָכוֹל לְחוֹזֵר כָּל זְמַן שְׁלֹא בָּא לִידָא אַחַר וְע"ש בַּא"מ וּבַנְּדָרִים (דָּף מַד) אֵי הָכִי אֲמַאי כּו' וּמִשְׁנֵי דְהַפְקֵר לְזְמַן לֹא שְׁכִיחַ: וְאַע"פ שְׁבִיָאֲרַתִּי דַבְד"מ לֹא שְׁיִיךְ לֹמַר כִּינּוֹן דְּפָסְקָה פִּסְקָה כִּינּוֹן דְּכָל פָּחוּ שֶׁל לֹקַח אֵינּוּ רַק מִן הַמּוֹכֵר הָרֵאשׁוֹן, אַעפ"כ בְּהָא דַב"ב (דָּף סג) הַטַּעַם הוּא כְּמוֹ שְׁפִי הַרְשָׁב"ם דְמָה מְכַר לוֹ רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי וְכִינּוֹן שְׁפָשְׁהָיָא בְּיַד לֹקַח הִי

פֶּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר דִּהְיָא לֹא אָמַר לוֹ רַק כָּל זְמַן שֶׁהַשְּׂדֵה עֲמָהּ, ע"כ כִּי חֹזֵר וְלִקְחָהּ בְּעֶצְמוֹ לִקַּח עִם כָּל זְכוּת שֵׁישׁ לוֹ בֵּינָה לִוְקָח, וְכֵמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי.

אִךְ לְכֹאזְרָה הוּא תְּלוּי בְּפִלּוּגְתָּ דְּהֶרְמַב"ם וְהֶרְאָב"ד שֶׁהֶרְמַב"ם פָּתַח (בפ"ז מה' עֲרֻכִין ה' יד) הַמְקִדִּישׁ כָּל נְכָסָיו וְהִי עָלָיו כְּתוּבַת אִשָּׁה וְשִׁטְרֵי ב"ח אֵין הָאִשָּׁה יְכוּלָה לְגַבּוֹת כְּתוּבָתָהּ מִן הַהֶקְדָּשׁ וְלֹא בַע"ח אֶת חוּבוֹ שֶׁהֶקְדָּשׁ מִפְּקִיעַ הַשְּׁעָבוּד שֶׁקָּדַם אָבֵל כְּשִׁימְכֹר הַהֶקְדָּשׁ הַקָּרָע שָׁלוֹ וְתִצָּא הַשְּׂדֵה לְחֻלִּין, יֵשׁ לְבַע"ח וְלֹאִשָּׁה לְגַבּוֹת מִן הַפּוּדָה שֶׁהִרִי שִׁיעָבוּדָה עַל קָרָעֵהּ זֶה, הֵיא לְמָה זֶה דּוּמָה לְשִׁנֵי לְקוּחוֹת שֶׁכְּתוּבָה לְרֵאשׁוֹן דִּין וְדִבְרֵים אֵין לִי עֲמָהּ וּמְכַר לְשִׁנֵי שֶׁהִיא טוֹרְפֶת מִן הַשְּׁנֵי ** (כָּל הַדְּבָרִים בְּכָאן אֵינָם רַק דְּרָהּ פְּלוּל לְעַנְנֵי הַגְּדָרִישׁ בְּמָה שֶׁנוֹגַע לְעַנְנֵי קְדוּשִׁין, הַקְּדָשׁ מַעֲשָׂרוֹת, אָבֵל לֹא לְמִידוֹ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, כִּי גּוֹף דִּינֵי מְמוֹנוֹת הוֹלֵךְ בְּזְמַן הַזֶּה כְּפִי חֻקֵי הַמַּלְכוּת יר"ה:**) וְכַתּוּב ע"ז הֶרְאָב"ד א"א וּמִנִּיין לוֹ שָׂאֵם מְכַר הַלּוּקָח הֶרְאֵשׁוֹן לְאַחַר שֶׁהִיא טוֹרְפֶת מִן הַשְּׁנֵי מֵהַ מְכַר רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כָּל זְכוּת שֶׁתְּבוּא לִידוֹ, וְעוֹד שֶׁאָמַר לֵה אֵי שֶׁתְּקַתְּ שֶׁתְּקַתְּ וְאֵי לֹא מֵהֶרְאָב"ד שֶׁטְרִי לְמָרָא קַמָּא וְאֵין זֶה דּוּמָה לְמָה שֶׁאָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה וּבַגְּמ', וְעִיין בְּרַמְב"ם (פ"ט מה' מְלָנָה וְלָנָה ה' ז) מְכַר הַלְוָה שְׂדֵה לְלוּקָח וּמְכָרָה לּוּקָח רֵאשׁוֹן לְלוּקָח שְׁנֵי וְכַתּוּב הַמְּלָנָה לְלוּקָח רֵאשׁוֹן דִּין וְדִבְרֵים אֵין לִי עֲמָהּ וְקִנּוּ מִידוֹ הִרִי בַע"ח טוֹרְף מְלוּקָח שְׁנֵי אוֹתָהּ הַשְּׂדֵה כּו' וְלוּקָח רֵאשׁוֹן טוֹרְף אוֹתָהּ מְבַע"ח, וְהִבִּיא הַמ"מ שֶׁהֶרְאָב"ד כָּתַב ע"ז בְּהַשְּׁגוֹת שָׂאֵף לְכַתְּחִילָה אֵין בַע"ח יְכוּל לְטָרֹף מְלוּקָח שְׁנֵי מִשּׁוּם דָּאָמַר לוֹ אֵי שֶׁתְּקַתְּ שֶׁתְּקַתְּ כּו', וְכַתּוּב ע"ז הַמ"מ וְדִבְרֵים אֲמִיתִים הֵם וְעוֹד אֲנִי מוֹסִיף לֹאמַר שֶׁאֵין אֲנִי צָרִיכִים לְטַעֲנָה זֶה אֶלָּא מֵהַ מְכַר לוֹ רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כָּל זְכוּת שֶׁתְּבוּא לִידוֹ כִּינּוּ שֶׁמֶרְאֵשׁוֹן אֵינוֹ יְכוּל לְטָרֹף אֵף מִשְׁנֵי כֵּן וְזֶה תְּלוּי בְּפִירוּשׁ הֵיא דְּאֶמְרֵינוּ בְּכְתוּבָת (דָּף צ"ה) בְּמָה שֶׁאָמְרוּ שֵׁם וְכֵן בַע"ח וְשִׁנֵי לְקוּחוֹת.

וְכַתּוּב הַכ"מ (בפ"ז מה' עֲרֻכִין) שֶׁטַעֲמוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ם דְּלֹא אֶמְרֵינוּ מֵהַ מְכַר כּו' דְּמֵאַחַר שֶׁאֵין זֶה מִן הַדִּין אֶלָּא שֶׁרְצָתָהּ זֶה לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ וְסִילְקָהּ זְכוּתָהּ תַעֲלִיו יְכוּלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר לָהּ רְצִיתִי לְנוֹתֵר זְכוּתִי וְלֹא לְמִי שֶׁקָּנָה מִמָּהּ ע"כ.

אִךְ לְפִי מֵאֵי דְּהֶרְמַב"ם מְדַמָּה לֵהוּ אֶהְדְּדִי לְהַקְדָּשׁ, א"כ אֲמֵאֵי בְּהַקְדָּשׁ אֵינוֹ יְכוּל לְטָרֹף וְאִם א' פָּדָה מִן הַהֶקְדָּשׁ יְכוּל לְטָרֹף הֵלֵא מֵהַ מְכַר רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כּו': וְלְכֹאזְרָה אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּלֹא שִׁיף בְּכַה"ג כָּלָלָה דְּמָה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כָּל זְכוּת שֶׁבָּאָה לִידוֹ דְּהֵינּוּ דְּנֻקָּא בְּדִין שֵׁישׁ לְמוֹכֵר עַל הַלּוּקָח, ע"ז אֶמְרֵינוּ דְּאֵינוֹ יְכוּל לְתוּבְעוֹ דְּמָה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כָּל זְכוּת שֶׁתְּבוּא לִידוֹ, כְּמוֹ דְּאֶמְרֵינוּ בַּב"מ (דָּף טו) בְּעָא מִינֵי שְׁמוּאֵל מְרַב חֹזֵר וְלִקְחָהּ מִבְּעֲלִים הֶרְאֵשׁוּנִים מֵהוּ א"ל מֵהַ מְכַר רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כָּל זְכוּת שֶׁתְּבוּא לִידוֹ, פִּי שֶׁהַמוֹכֵר אֵינוֹ יְכוּל לְטָרֹף מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁהַבְּעֲלִים הֶרְאֵשׁוּנִים הֵיוּ יְכוּלִים לְטָרֹף מֵהֶם, ע"ז אֶמְרֵינוּ דְּכִינּוּ דְּמְכַר מְכַר לוֹ כָּל זְכוּת שִׁיף לּוֹ עָלָיו, וְזֶהוּ דְּנֻקָּא בֵּין דִּין דְּמוֹכֵר עִם הַלּוּקָח שֶׁאֵינוֹ יְכוּל לְתוּבְעוֹ.

וְכֵן הֵיא דְּאֶמְרֵינוּ בַּפ"ק דְּב"ק (דָּף ח) גַּבִּי מְכַר עֵידוּת דְּאָמַר רַבָּא מֵהַ מְכַר רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כָּל זְכוּת שֶׁתְּבוּא לִידוֹ, הֵתֵם נְמִי בֵּין מוֹכֵר לְלוּקָח הוּא, דְּלֹא יְכוּל לְדַחֲוֹתוֹ עַל הַלּוּקָח אֶלָּא גּוֹבָה מִן הַמוֹכֵר וְע"ז אֶמְרֵינוּ מֵהַ מְכַר לוֹ כָּל זְכוּת שֶׁתְּבוּא לִידוֹ, וְכֵן הֵיא דְּאֶמְרֵינוּ בְּעֲרֻכִין (דָּף ל"א) לְמִי חָלוּט כּו' ר"י אָמַר לְשִׁנֵי חָלוּט כּו' מִשּׁוּם דְּמָה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשִׁנֵי כָּל זְכוּת

שְׁתָּבֵא לְיָדוֹ הָיָה נָמִי בֵּין דִּינָא דְמוֹכַר וְלוֹקַח שְׁהַמוֹכַר כִּינּוּן שְׁנַחֲלֵט לוֹ, שׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְטָרוּף מִהַלוֹקַח הַשְּׁנִי מִשׁוּם דְּמֹכַר לוֹ עִם כָּל הַזְכוּתִים שְׁתָּבֵאוּ לְיָדוֹ, וְהֵינּוּ דוֹקָא בְּדִין שְׁבִין הַמוֹכַר וְהַלוֹקַח.

אָבֵל בְּכֹה"ג דְּאֶמְרִינּוּ בְּב"ב (דף סג) דְּאֵם מְכָרָה וְחֹזֵר וּלְקַחָהּ לֹא שְׁיָיָהּ לֹמַר דְּמֹכַר לוֹ עִם כָּל הַזְכוּת שְׁבָאָה לְיָדוֹ דְּכִינּוּ דְּהָא דְּצָרִיף לִיתָן לְכֹהֵן אֵינּוּ מַחְמַת הַמוֹכַר וְלַמוֹכַר אֵין בְּזָה שׁוּם נ"מ אִם יִתָּן לְכֹהֵן אוֹ לֹא לֹא שְׁיָיָהּ לֹמַר שְׁמֹכַר לוֹ עִם כָּל אוֹתוֹ הַזְכוּת.

אִף שְׁעֵדִינּוּ תַקְשָׁה ע"ז מְהָא דְּאֶמְרִינּוּ בְּב"ק (דף צו) בְּעֵי רַבָּא הַשְּׁבִיחַ לֹקַח מֵהוּ, בְּתַר דְּבְעֵי הֲדַר פֶּשֶׁט' מֵה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי כָּל זְכוּת שְׁתָּבֵאוּ לְיָדוֹ, אֲלַמָּא דְּבָדִין דְּעִם אַחַר אֶמְרִינּוּ נָמִי מֵה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי כָּל זְכוּת שְׁתָּבֵאוּ לְיָדוֹ.

וְכֹן מֵה שְׁכָתֵב הָרֵא"ש (בפ"ג דב"מ) וְכֹן אִי שְׁמָא לְקַמָּא טְפִי מִמָּאֵי דְּשְׁמָא לְבַתְרָאָה מְצִי בְּתַרְאָה לְמִימַר כִּינּוּ דְּלֹא מְחַיִּיבָנָא לְמַהְדַּר אֲלֵא מְטַעֲמָא דְּלֹא עֲדִיפָנָא מְגַבְרָא דְּאֶתִינָא מִינֵי, הַלְפָּה לֹא מְהַדְרָנָא לָּהּ אִי לֹא דִיִּהְבִּית לִי כְּמָה דְּבְעֵית לְמִיתִי לְגַבְרָא דְּאֶתִינָא מִנֵּי כו' ע"ש.

וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹת דְּהֶתֶם כָּל הַטַּעַם דְּחֹזֵר הוּא מִשׁוּם דְּלֹא עֲדִיפָתָּ מְגַבְרָא דְּאֶתִית מִינֵי: אַעפ"כ נ"ל דְּבָהָא דְּהִירוּשְׁלַמִי דְּהַקְדִּישׁ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמְכָרָה חֹזֵר וּלְקַחָהּ לֹא שְׁיָיָהּ לֹמַר דְּלֹא חָל הַהַקְדָּשׁ מִשׁוּם דְּמֵה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי כָּל זְכוּת, כְּמוֹ שְׁבִיִּאֲרַתִּי לְעֵיל דְּכִינּוּ דְּבַתּוּף לְשֹׁלְשִׁים לֹא הִתְחִיל הַחַיִּיב לֹא שְׁיָיָהּ לֹמַר דְּמֵה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי.

וְכֹה"ג אֶמְרִינּוּ בְּבִכּוּרוֹת (דף מז) פֶּהֵן שְׁמַת בְּתוּף שְׁלֹשִׁים וְהַנִּיחַ הֵבֵן חָלַל חַיִּיב הֵבֵן לְפָדוֹת אֵת עֲצָמוֹ שְׁלֹא זָכָה הָאָב בְּפָדְיוֹנוֹ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵין הֵבֵן חַיִּיב לְפָדוֹת א"ע שְׁהָרִי זָכָה הָאָב בְּפָדְיוֹנוֹ, אֲלַמָּא כָּל הֵיכָא שְׁלֹא הִתְחִיל הַחַיִּיב לֹא אֶמְרִינּוּ אֶתִינָא מִפְּחַ גַּבְרָא כו': וַיֵּשׁ לְהִבְיָא רֵא"ל לְזָה מְהָא דְּאֶמְרִינּוּ בְּפ"ק דְּבִכּוּרוֹת (דף יא) א"ר חֲנִינָא הַלוֹקַח טְבָלִים וּמוֹרְחִים מִן כו' מְעַשְׂרֵן וְהֵן שְׁלֹו כו' אֲלֵא דְּמְרַחֲנִיהוּ יִשְׂרָאֵל בְּרִשׁוֹת כו', וְע"ש בְּמָה שְׁפִירְשׁוּ הַתּוֹס' וְכַתְּבוּ דְּנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּמְרַחֲנִיהוּ יִשְׂרָאֵל כו' אַחַר שְׁלֵקְחוּ הַיִּשְׂרָאֵל וְהָכִי קְאָמַר הַלוֹקַח טְבָלִים וְהֵם עֲכָשְׁוּ מִמוֹרְחִים וְלְכַאוּרָה קָשָׁה לְפִי הַתּוֹס' דְּלִמָּאֵי קְאָמַר דְּמְרַחֲנִיהוּ וְהָא וְדָאֵי לֹא מְתַסְיִיב קוֹדֵם מְרִיחַ, וְנ"ל דְּהָא דְּקְאָמְרִינּוּ אֶתִינָא מִפְּחַ גַּבְרָא כו' הֵינּוּ דוֹקָא אִם חָל הַחַיִּיב אִזְ שְׁיָיָהּ לֹמַר אֶתִינָא מִפְּחַ כו' דְּלֹא מְצִית לְאַשְׁתַּעוּב' דִּינָא כו', אָבֵל אִם עֲדִינּוּ לֹא חָל הַחַיִּיב לֹא שְׁיָיָהּ לֹמַר אֶתִינָא מִפְּחַ גַּבְרָא, דְּהֵינּוּ שְׁלֵקַח עִם אוֹתוֹ הַזְכוּת כִּינּוּ שְׁעֵדִינּוּ לֹא חָל הַחַיִּיב: וּבִירוּשְׁלַמִי (פ"ה דְּדָמָאֵי) ר' יוֹנָה בְּשֵׁם רִיב"ל הַלוֹקַח פִּירוֹת תְּלוּשִׁין כו' מְפָרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעְשֵׁר מְהַלְכָה וְנוֹתְנָם לְשִׁבְט וְנוֹטֵל דָּמִים מִן הַשִּׁבְט וְהַלוֹקַח פִּירוֹת מְחֻבְּרִין מִן כו' מְפָרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעְשֵׁר מְהַלְכָה וְנוֹתְנָם לְשִׁבְט וְאֵינּוּ נוֹטֵל דָּמִים מִן הַשִּׁבְט ע"כ וְהַמְפָּרֵשׁ פִּי שֵׁם בְּדוֹחַק, מ"מ צָרִיף לְהִבִּין דְּמֵהוּ הַנ"מ בֵּין מְחֻבְּרִין לְתְלוּשִׁין אָבֵל לְכִי מָאֵי שְׁבִיִּאֲרַתִּי א"ש דְּמְחֻבְּרִים לֹא חָל עֲלֵיהֶם עֲדִינּוּ הַחַיִּיב, ע"כ לֹא שְׁיָיָהּ לֹמַר אֶתִינָא מִפְּחַ גַּבְרָא כו', וְע"כ נוֹתְנָם לְשִׁבְט וְאֵינּוּ נוֹטֵל דָּמִים מִן הַשִּׁבְט, אָבֵל בְּפִירוֹת תְּלוּשִׁין שְׁחַל עֲלֵיהֶם הַחַיִּיב כו' ע"כ אַע"פ שְׁצָרִיף לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מַחְמַת שְׁאִין קִנְיָן כו' אַפ"ה לְעַנְיָן מְמוֹן נוֹטֵל דָּמִים מִשׁוּם דְּאָמַר אֶתִינָא מִפְּחַ גַּבְרָא כו' [וְאֵע"פ שְׁפָל זְמַן שְׁהֵם בִּיד כו' פְּטוּרִים מִן הַתְּרוּמָה, אַעפ"כ כִּינּוּ שְׁבָאִים לִיד יִשְׂרָאֵל וּמִיד שְׁבָא לְיִשְׂרָאֵל הֵם מְחֻבְּרִים שְׁיָיָהּ לֹמַר אֶתִינָא, אָבֵל אִם לְקַחְזוּ מְחֻבְּרִים דְּאֶפֶי בָּאוּ

לידו אינם בתורת חיוב ע"כ לא שייך לומר אתינא כו' רק שפירושילמי מחלק בין מחנפרין לתלושין, והש"ס דילן ס"ל דאפי' בתלושין בעינן שיהא דוקא אחר המירות דאז הני התחלת החיוב של התרומה והתוס' ס"ל פדעת הירושלמי דאפי' קודם מירות רק שהם תלושים חל עליהם החיוב ושייך לומר אתינא מפח גברא כו' וכמו שפיתבו בקדושין (דף סב) דבדיעבד אם תרמן קודם מירות הני תרומה, וע"כ פנין שנתלשו אל עליהם החיוב, לענין שייכול לומר אתינא כו' וכן פתב הרמב"ם פ"א מה' תרומות (ה' יא) ואם לקחן ישראל אחר שנתלשו קודם גמר מלאכתן כו' והוא פדעת הירושלמי: [ומזה הטעם נ"ל דלא שייך לומר מה מכר ראשון לשני, אלא היכא שהי' השעבוד על הראשון ג"כ והי' לו זכות באותו השעבוד אמרינן דמה מכר לו כל זכות כו', אבל אם לא הי' על הראשון שום חיוב לא שייך לומר בזה דמה מכר כו', דהא אמרינן בכתובות (ד' צה) מי שהי' נשוי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמה השני' מוציא מן הלוקח, וראשונה מן השני' כו' ואמאי לא אמרינן דהשני' המוציא מן הלוקח נותנים לה כל זכות שהי' ללוקח, וכן אמרינן בבכורות (ד' מח) אמר ר' ירמיה' זאת אומרת שני יוסף בן שמעון שהי' בעיר אסת ולקח א' מהם שדה של חבירו בע"ח גובה ממנו, דא"ל אי בדידה מסיקנא מנתא דידיה קא שקילנא כו' אמר רבא מפדי נכסי דבר אינש אינון ערבין בי' ולכאורה בלא"ה אמאי לא אמרינן דמה מכר ראשון לשני כל זכות ובפרט לפי דעת הרמב"ן, דהא דאמרינן בכתובות (ד' קט) בפלוגתא דאדמון ורבנן דסברי רבנן אי שמתקת שמתקת, ואי לא מהדרינא שטרא למרייהו, הני גמי מטעם דמה מכר ראשון לשני כל זכות כו' א"ו דלא אמרינן מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבנא לידו, אינו רק פשיש לו תביעה על הראשון אמרינן דמה מכר ראשון לשני כו' אבל במקום שאין לו תביעה על הראשון לא אמרינן מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבנא לידו, וע"כ בחד דאמי מפח ארבעה דבנדאי זה שנאבדה לו השדה הי' הדרה שלו, אלא שנאבד בתוך הארבעה וע"כ הדרה שלו אלא שאינו יודע ממי לתבע, ע"ז אמרינן דמה מכר הראשון לשני כו' אבל בזה שיש לו שעבוד על יוסף בן שמעון ואינו מבוחר בשטר על איזה יוסף בן שמעון, א"כ לא הי' שום חוב ושעבוד על יוסף בן שמעון וע"כ אם מכר יב"ש א' לחבירו לא אמרינן בזה דמה מכר, וכן בדינא דהרמב"ם, דאם פתב ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמה, ואח"כ טרפה השני' לא נוכל לומר שיש לה כל הזכות שכתבה ראשונה ללוקח, דהא לא הי' לה על הלוקח ראשון שום שעבוד, וע"כ אם פתב לא' דין ודברים אין לי עמה, ומכר לאחר יכול לטרון מהאחר ולא שייך לומר בזה מה מכר ראשון פנין דלא הי' לה על הראשון שום שעבוד, שוב ראיתי להקצה"ח בקונטרס הספיקות האריה להוכיח, דהא דאמרינן ביבמות (ד' לז) ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם לבתר דפליג יבם בנכסי מיתנא תלוי בפלוגתא דאדמון ורבנן במי שהיה למדינת הים כו' והא דדחי בגמ' שם דיחוי' הוא, ושעיקר הטעם משום דאמרי בני יבם אתינא מפח גברא כו', וכן הדין גמי ביב"ש שגזל שדה מאחר, ויש עדים בדבר אלא שאינם יודעים איזהו, ואח"כ מכר כל שדותיו ליב"ש חבירו דלא יכול נגזל לטרון שדהו בממ"נ, אע"ג דהתם לאו מפח ערבות הוא, אלא שיש לו שדה אחת ממ"נ אפי"ה לא מצי לוקח שדהו, משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבנא לידו, והקשה דא"כ למה לי לרבא למימר הטעם משום דנכסי' דבר אינש אינון ערבין בי' תיפוק לי' דמה מכר ראשון

לשני כו' ותירץ דלטעמין דר' ירמל' אמר התם בבכורות, ור' ירמל' ס"ל דהדר דינא ביבמות (ד' לז) וע"כ אומר הטעם משום דנכסי דבר אינש אינו ערבין בי' אבל לפי מה שביארתי תחילה מבואר דכל שגוף הדבר שלו, אלא שאינו יודע ממי לתבוע בזה אמרינו יותר מה מכר ראשון לשני, וכן בהיה דספק ובני יבם שגוף הנכסים שלו, שירשן בירושה, זה שיניף לפלוגתא דאדמון ורפנן אבל בהיה דשני וב"ש שלא הי' עליו רק שיעבוד, ואינו יכול לתבוע משום יב"ש ע"כ ה"ל פמו שלא הי' עליו תביעה פלל ע"כ לא שיניף לומר בזה מה מכר ראשון לשני, וכמו שהבאתי מהא דכהן שהי' לו בן חלל ומת בתוך שלשים דלא שיניף לומר אתניא מפח כו':] וא"כ פיון שביארתי דאם לא הי' על הראשון שום תביעה לא שיניף לומר דמה מכר ראשון לשני כל זכות וא"כ אם הקדיש לאחר שלשים ומכרה וחזר ולקחה, חל ע"ז ההקדש לאחר שלשים יום פיון דלא הי' עדיין שום חיוב, וא"כ בהא דב"ב (דף סג) דאם חזר ולקחה בנדאי לא שיניף ג"כ לומר מה מכר ראשון לשני, א"כ צריף להבין דמהו הטעם דאם חזר ולקחה אין לבעלים הראשונים עליו, ע"כ צריף לבאר דאין הטעם פמו שכתב הרשב"ם משום דמה מכר ראשון לשני רק מטעם אחר וכמו שאבאר: גרסינו בירושלמי (ספ"י דכתובות) והביאו הרא"ש סוף (פ' מי שהי' נשוי) א"ר יוסי הדין אמרה ההוא דיזיף מן תרי בר נש אתא תנינא א"ל קום פשר א"ל לית סופף דקדמין אתא וטרף יכול למימר לו קום פשר ואי טרף טריף פשר מן השני חזקה שהראשון בא וטרף פשר מן הראשון אמר ר' פנחס אתא עובדא קמי דר' ירמל' אמר פשר פשר (פ"א דאם נתפטר עם הראשון אין ה האחרון יכול לחזור וליטרף ממנו) ופריף אמר ר' יוסי ולא אמר כל דאקני לא אימי אלא בירוש עכ"ל הרא"ש מה שהביא הירושלמי, וסיום דברי הירושלמי הוא בירוש' פתובות שם, א"ר חגינא ואפ"י בבע"ח אתי בהיה דלא כתב לי' דאקני או שאמר לו אל יהא לה פרעון אלא מזה, וע"כ פיון שטרף הראשון הרי כבר אבד שיעבודו, וע"כ פיון שפשר עם הראשון פקנה שדה אחרת דמי, כן פירש הק"ע ודלא פמו שפירש הפ"מ שכתב להראשון עי"ש עוד שם בירוש' א"ר מתניא פמאן דמר לכתובה אבל לא לתניין ברם כמ"ד בין לכתובה בין לתנאים הא חזירה: והנה בהא דאמר ר' מתני' שגו מאוד הק"ע והפ"מ ולא מצאו כל אנשי חיל זדיהם בפ"י הירושלמי פמו שיראה המעיין בפירושיהם הדחוקים ואין מן הצורך להאריך בדחוקיהם: ולע"ד נראה לפרשו ע"פ מאי דאמרינו בירושלמי (פ"ו דמאי) פהן שמכר שדה לישראל ואמר לו ע"מ שהמעשרות שלי המעשרות שלו.

מת אין לבניו מעשרות כו' כ"ז שהוא לפניו מכרה לאחר אין לו במעשרות, חזר ולקחה ממנו תני ר' חניא אין לו במעשרות תני ר' הושעני' יש לו במעשרות אתי אלין פלוגתא פאילין פלגותא, דתנינו תמן המגרש את האשה והחזירה ע"מ פתובתה הראשונה מחזירה תני ר' חנא קומי ר' לא.

תרינ אמוראיני חד אמר לכתובה, אבל לא לתניין וחורנא אמר בין לכתובה בין לתנאים, מ"ד לכתובה אבל לא לתניין יש לו במעשרות (ט"ס וצ"ל אין לו במעשרות) ומ"ד בין לכתובה בין לתנאי' אין לו במעשרות (ט"ס וצ"ל יש לו במעשרות ע"כ, פ"א דאמרינו בירושלמי (ספ"ט דכתובות) המגרש את אשתו והחזירה ע"מ פתובתה הראשונה הוא מחזירה, קטן שהשיאו אביו פתובתה קנימת, שע"מ כן קיימה ואמרינו התם תני ר' חנן

קומי ר' היילא תרין אמוראין חד אמר לכתובה אבל לא לתנאים וחרנא אמר בין לכתובה בין לתנאים פלי אם מגרש את אשתו ומחזירה.

חד אמר פיון שקהזירה הרי היא כמו שהי מעיקרא וחוזרת בין לכתובה בין לתנאים. וחד אמר דלא אמרינו פיו דהדרה חוזרת למעיקרא אלא רק לכתובה אבל לא לתנאים: וכה"ג אמרינו בירושלמי (פ"ב דכתובות ה' ב) הנושא את האשה ופסקה עמו שיזין את בתה חמש שנים כו' הפקחין הי' פותבין ע"מ שאזון את בתה חמש שנים כל זמן שאת עמי, ואמרינו בירושלמי מתה אינה עמו, נתגרשה אינה עמו, הקזיר' מאן דאמר לכתובה אבל לא לתניין ה"נ (פ"א ה"נ אינו מחויב לזון את בתה דלא אמרינו דחוזרת לתנאים דמעיקרא ומ"ד בין לכתובה בין לתנאים ה"נ (פ"א ו'אי אמרינו דחוזרת לו כמו שהי בתחילה בין לכתובה בין לתנאים, ה"נ חוזרת לתנאים שהי מעיקרא וחיוב לזונה), וע"ז אומר בירוש' (שם) דאם אמר כל זמן שהוא לפניו ומכרה לאחר אין לו במעשרות, ואם חזר ולקחה ממנו פליגי בה ר' חיי' ור' אושעז' דר' סניא אמר דאין לו במעשרות.

ור' אושעז' סובר דיש לו במעשרות, וע"ז אומר בירושלמי דפליגי בפלוגתא דלכתובה אבל לא לתנאים או דבין לכתובה בין לתנאים פ' דאם גירש את אשתו והחזירה אמרינו דע"מ פתובה ראשונה מחזירה, ופליגי בה תרין אמוראין דחד סובר דרק הפתובה מחויב ליתן לה, אבל לא לכל התנאים שהתנה מעיקרא כגון תוספות פתובה וכה"ג ור' סניא סובר נמי כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאים דכיון שגירשה נתבטלו התנאים דמעיקרא, וע"כ סובר דכיון שמכרה לאחר שוב אין לו במעשרות וע"כ אפ' חזר ולקחה נמי אינו מחויב ליתן, דהחזרה אינו מחזיר לכמו שהי מקדם, וחד סובר דבין לכתובה בין לתנאים (פ"א דכיון שגירשה והחזירה חוזרת לכל החיובים דמעיקרא אפ' לתנאים נמי, ור' אושעז' סובר פהאי אמורא וע"כ סובר דיש לו במעשרות, ואף שמכרה אינו מחויב ליתן).

אעפ"כ פיון שחזר ולקחה חזר לחיוב דמעיקרא כמו שהי מתחילה וכמ"ד בין לכתובה בין לתנאים, דכיון שחזר ולקחה חוזרת לכל החיובים שמתחילה: ובזה יתבאר בירושלמי שהבאתי מתחילה מה שהביאו הרא"ש (ס"פ מי שהי נשוי) דקאמר פשר מן הראשון א"ר פנחס אתא עובדא קומי דר' ירמ' אמר פשר פשר.

(פ"א דכיון שנתפטר עם בע"ח ראשון שוב אין יכול הבע"ח השני לגבות: א"ר יוסי ולא כתב דאיכני כו' א"ר מתניין אתי כמאן דאמר לכתובה אבל לא לתנאים, פ"א דע"כ פיון שפשר עם בע"ח ראשון לא יוכל הבע"ח השני לגבות, דהא הבע"ח הראשון קדם שיעבודו.

וע"כ אם חזר ולקחה מהבע"ח ראשון הוי כמו שנסתלק שיעבודו דשני, והוי כמו שקנה אח"כ וע"כ אינו משועבד לו אם לא כתב לו דאיכני. וע"ז אמר רב מתניין אתי כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאים וע"כ אף שחזר ולקחה מהמלנה הראשון אעפ"כ שוב אינו חוזר שיהא שיעבוד המלנה השני עליו ואינה חוזרת לשיעבוד המלנה השני אלא הוי כאלו קנה מחדש וכיון דלא כתב לו דאיכני אינו משועבד ב"ר כמ"ד בין לכתובה בין לתנאים פ"א למאן דסובר פיון דחוזרת אח"כ חזרה לכל החיובים דמעיקרא.

וא"כ פִּינּוֹן שְׁחֹזר וּלְקַחְתָּהּ רוּאִים פָּאָלוּ הִיא מְעִיקְרָא וְהִיא מְשׁוֹנְעָבְדָת לְהַשְׁנִי ג"כ, וְע"כ פִּינּוֹן שְׁלִקְחָהּ מִהַמְלִיחָה הֶרְאִשׁוֹן חֲזָרָה לְהַשְׁתַּעֲבֵד לְהַמְלִיחָה הַשְׁנִי, וְלֹא אֶמְרִינּוּ דְהוּי פָּאָלוּ קְנָה קַרְקַע מְחֻדָּשׁ, וְע"כ לֹא אֶמְרִינּוּ פִּינּוֹן דְּפֶשֶׁר פֶּשֶׁר: וְהַשְׁתָּא מִהִירוּשְׁלַמִי הַזֶּה נִתְגַּלָּה לָנוּ טַעְמָא שְׁל הַבְּרִייתָא דב"ב (דף סג) דת"ר בֶּן לׁוֹי שְׁמַכְר שְׂדֵה לְיִשְׂרָאֵל וְאָמַר לוֹ ע"מ שְׁהַמְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שְׁלִי מְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שְׁלוֹ וְאִם אָמַר לוֹ כָּל זְמַן שְׁשֻׁדָה זֹו בְּיַדְךָ מְכָרָה וְחֹזֵר וּלְקַחְתָּהּ אִין לוֹ עֲלִיו כְּלוּם מְשׁוּם דְס"ל כְּמָאן דְאָמַר לְכַתְּנָבָה אֲבָל לֹא לְתַנְיִין וְע"כ לֹא אֶמְרִינּוּ דְכִינּוֹן שְׁהַחְזִירָה חָל עֲלִי הַחַיִּיב דְמְעִיקְרָא אֲלֵא דְמַפִּינּוֹן שְׁנִתְבַּטַּל הַתְּנָאי שְׁמַכְרָה לְאַחַר שׁוּב אִינּוּ חֹזֵר לְתַנְיָא הֶרְאִשׁוֹן כְּמוֹ שְׁמַבְנֵאָר בִּירוּשְׁלַמִי וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִי הַרְשָׁב"ם מְשׁוּם דְמַכְר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי כָּל זְכוּת שְׁיֵשׁ לוֹ: [וְכֵן פְּתַב הַר"ן (ר"פ הַנּוּשָׂא), וְנ"ל הַפְּקָחִין כּו' כָּל זְמַן שְׁאֵת עַמִּי, וְלֹא אִם אֲמוֹת אוֹ תְּמוֹת אוֹ אֲנִי מְגַרְשָׁה, וְכַתְּב הַרְשָׁב"א ז"ל דְמִסְתַּבְּרָא שְׁאִם גִּירְשָׁה וְהַחְזִירָה כְּבָר נִתְבַּטַּל תְּנָאוֹ וְאֵעִפ"י שְׁהַחְזִירָה אִין לָה עֲלִיו מְזֻנּוֹת, שְׁאִין בְּלִשׁוֹן הַזֶּה אֲלֵא כָּל זְמַן שְׁאֵת עַמִּי מִנְשׁוּאִין הַלְלוּ, כְּדַתְּנִיא בֶּן לׁוֹי שְׁמַכְר שְׂדֵה לְיִשְׂרָאֵל וְאָמַר לוֹ ע"מ שְׁמַעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שְׁלִי מְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שְׁלוֹ, וְאִם אָמַר לוֹ כ"ז שְׁשֻׁדָה זֹו בְּיַדְךָ מְכָרוֹ לְאַחַר וּלְקַחוּ מִמֶּנּוּ אִין לוֹ עֲלִיו כְּלוּם ** (גַּם הַדְּבָרִים בְּכָאן לֹא הוּבְאוּ רַק בְּיַדְךָ פְּלִפּוּל וְנ"מ לְמָה שְׁנוּגַע לְעִנְיַן כְּתוּבָה וּמְעַשֵּׂר) ** אֲלֵמָא כ"ז שְׁהוּא בְּיַדְךָ מְקַנְיָן הֶרְאִשׁוֹן קְאָמַר הֵכָא גְמִי מִנְשׁוּאִין הֶרְאִשׁוֹנִים קְאָמַר, וּמְפֹרֶשׁ מְצֻאֵתִי כֵּן בִּירוּשְׁלַמִי דְגֶרְסִינּוּ הֵתֵם כָּל זְמַן שְׁאֵת עַמִּי, מִתָּה אִינְהָ עֵמוֹ, נִתְגַּרְשָׁה וְהַחְזִירָה ח"ד לְכַתְּנָבָה אֲבָל לֹא לְתַנְיָא ה"נ מָאן דְאָמַר בֶּין לְכַתְּנָבָה בֶּין לְתַנְיָא ה"נ, כְּלוּמַר לְרַב הוּנָא דְאָמַר בְּשִׁלְהִי הַכּוֹתֵב (ד צ) גְבִי מִתְּנִיתִין דְקָטַן שְׁהַשִּׁיאֹ אֲבִי, וְקִיָּימָה ע"מ כְּתוּבָתָהּ רֵאשׁוֹנָה קִיָּימָה, לֹא שְׁנוּ אֲלֵא מְנָה וּמֵאֲתִים, אֲבָל תּוֹס' אִין לָה וְהוּא הַדִּין לְגִירְשָׁה וְאִתְכ"פ הַחְזִירָה דְעַל מְנַת כְּתוּבָתָהּ רֵאשׁוֹנָה מְחֻזְרָה.

אֲבָל לֹא לְתוֹסְפוֹת וְלֹא לְתַנְיָאִין וְלְרַב יְהוּדָא דְאָמַר הֵתֵם אִפִּי תוֹסְפוֹת יֵשׁ לָה הֵכָא גְמִי גִירְשָׁה וְהַחְזִירָה יֵשׁ לָה תוֹסְפוֹת וְתַנְיָאִיהָ הֶרְאִשׁוֹנִים שְׁעַל דְעַת כְּלוּם הַחְזִירָה. וְקִיָּי"ל כְּרַב הוּנָא דְהָא אִיתּוּב ר"י עכ"ל.

וְתַמְיָהֵנִי עַל הֶרְא"ש (בר"פ הַנּוּשָׂא) שְׁכַתְּב הַפְּקָחִין הִיא כּוֹתְבִין כ"ז שְׁאֵת עַמִּי מִתָּה אִינְהָ עֵמוֹ. נִתְגַּרְשָׁה אִינּוּ עֵמוֹ.

וְהִירוּשְׁלַמִי נִרְאָה לִי דְאִין רֵאִי לְכָאן דְלֹא אִינְרִי בְּהַחְזִירָה דּוּמְנָי דְמִתָּה עכ"ל. הָא בִּירוּשְׁלַמִי שְׁם מְפֹרֶשׁ הַחְזִירָה מ"ד לְכַתְּנָבָה אֲבָל לֹא לְתַנְיָאִים.

כו' נְאוּלִי לֹא הִיא בְּגִירְסָתוֹ]: וּמַעֲתָהּ פִּינּוֹן שְׁבִיִּאֲרֵתִי דְהָדָב"ב (דף סג) הוּא מְטַעַמ' אַחְרִינִי וְלֹא מְטַעַם דְמָה מְכָר רֵאשׁוֹן כּו' כְּמוֹ שְׁכַתְּב הַרְשָׁב"ם, מַעֲתָה צְרִיף לְהַבִּין מָה דְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְקִדּוּשִׁין לֹא דְמִי אֲשֶׁה לְעוֹלָה, וְלְכָאוּרָה י"ל דְהָא דְקָאָמַר לֹא דְמִי אֲשֶׁה לְעוֹלָה קָאִי אֵהָא דְקָאָמַר הֵתֵם לְפִיכָף אִם מִת הַשְׁנִי בְּתוּף שְׁלִשִׁים יוֹם אוֹ גִּירְשָׁה חָלוּ עֲלִי קִדּוּשִׁין לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם מִת לְאַחַר שְׁלִשִׁים כּו' לֹא חָלוּ עֲלִי קִדּוּשִׁי רֵאשׁוֹן, הִדָּא דְתַנְיָא ר' חֲזִינָא כָּל תְּנָאי שְׁנִתְקַיָּים אַע"פ שְׁבַטֵּל לְאַחַר מְכָאן ה"ז מְקַוְדָּשֵׁת וְכָל תְּנָאי יִתְבַּטַּל בְּשַׁעַת קִדּוּשִׁין אַע"פ שְׁמִתְקַיָּים לְאַחַר מְכָאן אִינְהָ מְקַוְדָּשֵׁת ר' אִבְהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן ה"ז עוֹלָה לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם וּמְכָרָה בְּתוּף ל' יוֹם ה"ז מְכוּרָה, הַקְדִּישׁ הַקְדִּישׁ חֹזֵר וּלְקַחְתָּהּ בְּתוּף שְׁלִשִׁים יוֹם כּו' וְע"ז אוֹמַר דְלֹא דְמִי עוֹלָה לְאַשָׁה, דְבִאֲשָׁה אַע"פ שְׁמִת לְאַחַר שְׁלִשִׁים

ולא חלו עליי הקדושים מיד אפ"ה חז"ל קדושים הראשונים דדוקא גבי הקדש עולה פיון דקדוש בדיבורא בלחוד, ע"כ פיון שאומר שתקדש לאחר שלשים ומיד לאחר שלשים הי' מכורה עדיין לא חל ההקדש משום דכיון דבשעתא לא חל, לא חל נמי לאח"כ וכמו דאמרין במנחות (דף קב) אלא אמר רב אשי מעילה אטומאה קא רמית מעילה משום קדושה ולא קדושה היא לבתר דפקע קדושה במאי הדר רבבה עלי, משא"כ בקדושי אשה אם נתקדשה בכסף או בשטר ואית' לשטר א דבקדושי כסף אמרין בקדושים (דף נט) דבאומר לאחר שלשים מקודשת ואפי' נתאכלו המעות דברשותא דידה קא מתאכלי וכו' אמרי' ביבמות (דף קט) מאי טעמא דר"ג משום דקסבר קדושי קטנה מתלא תלי וכי גדלי גדלי בהדא.

וכן פתב הר"ן בנדרים (דף כט) דאם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי מידי דהוי האומר לאשה התקדשי לי לאחר שלשים דמקודשת ואע"פ שנתאכלו המעות, ופרי' פשיטא והקשה הר"ן דמאי פרי' פשיטא אדרבא צריכה רבה דהתם אע"פ שנתאכלו המעות מ"מ הא איכא גבי' שיעבודא דכסף, והכא נמי פיון דבדיבורא בעלמא אקדשי' כי חז"ל הקדש ליתא לדיבורא כו' ע"ש, ובפרט לדעת הרמב"ם דס"ל דאם אמר לאחר שלשים אפי' מן פלג נמי בכלל אחר הוא, ומבואר באריכות לעיל בתשובה (סי' טו) אף לפי מה שביארתי שם דבמידי דהוי ממילא חל מיד לית' ועוד שהוא נגד כל הפוסקים, דאפי' מת לאחר שלשים נמי תהא מקודשת, ע"כ בנדאי לית' לפי' זה: ע"כ נראה לפע"ד שהפ"ד הוא בירושלמי כו', והירושלמי לטעמין' אזיל דאמרין בירושלמי (פ"ד דקדושים ה"ח) על הא דתנו וכו' מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו והלף הוא וקדשה אם שלו קדמו קדושו קדושו כו' לית הדא פליגא על ר' יוחנן דר' יוחנן אמר אדם מבטל שליחותו בדברים ר"י ב"ב שמע לה מן דבתרא וכו' האשה שנתנה רש"ת לשלוחה לקדשה והלכה היא וקודשה את עצמה ולית הדא פליג' על ר' יוחנן דר' יוחנן אמר אדם מבטל שליחותו בדברים, פתר לה משום חומרא הוא בעריות.

והק"ע הקשה ממתניתין דגיטין (רפ"ד) השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח וא"ל גט זה שנתתי לה בטל הוא ה"ו בטל, ותיגר' דהתם לחומרא קאמרין דהגט בטל, עוד פתב שם והדבר תימא שלא ראיתי לא' מן הפוסקים שהביא דין זה דבקדושים אינו מבטל שליחות בדברים ושגה בזה שגיאאות הרבה, דמה שהקשה מתחילה בהא דתנו הגיע בשליח או ששלח אחריו שליח אלמא דאדם מבטל שליחותו בדברים, מזה אין רא' דהתם מפיון שבטל בפני השליח עצמו לא אמרין בזה דלא אתי דבור ומבטל דבור, דא"כ לא יהי' יכול לבטל שליחת לעולם.

אלא ודאי פיון דאם ביטלו בפני השליח בזה ודאי דיכול לבטל השליחות, אלא דאם ביטל שלא בפני השליח בזה אמר ר"ל דאין אדם מבטל שליחותו בדברים, וכמו דאמרין בקדושים (דף נט) רב זביד מתני להא שמעת' אהא, וכו' היא שנתנה רשות כו' לא קדשה את עצמה וחוזה בה מהו וכתבו התוס' נראה לפרש וחוזה בה בלא אמירתה לשליח דאי אמרה לשליח אין רצוני שתקדשנה פשיט' דאינה מקודשת דאטו משום דאמר' לו תהוי שליח לקדשני לא מצי חוזה: וכן בירושלמי (רפ"ד דגיטין) אמרין מתניתא פליג' על ר' יוחנן דאמר אדם מבטל שליחותו בדברים אלמא מדבעי הגיע בשליח דאינו.

יכול לבטל שליחותו בדברי אלמא דמקשה להיפוך דמדאמרין דוקא הגיע בשלים דאין אדם מבטל שליחותו בדברים דאל"ה אפי' ביטל בינו לבין עצמו נמי. וכן מצאתי אח"כ להר"ן בחדושו שכתב בהא דתנן בראשונה הי, עושה ב"ד ופליגי בה ר"נ ור"ש, בשנים או בשלשה, וכתב הר"ן תמיהני בה אפי' ביטלו בינו לבין עצמו אמאי לא יבטל דאי ידעין כו' להגוי בטל וכתב שי"ל שיהיה נותן בשליחות השלים פניו שפפניו הי' אין מבטלין אותו שלא בפניו דלא אתי דבור שלא בפניו דגרוע ומבטל דיבור שהי' בפניו פענן שאמרו בגיטין (דף לג) מילת' דמתעבדא בי' עשרה צריכ' בי' עשרה למישלפא עכ"ל [אף לפי מה שאבאר לקמן הש"ס דילן לא סבר להאי סבר' דירושלמי ונהר"ן מפרש אפי' לפי הש"ס דילן]: ומה שתמה הק"ע דלמה לא הביאהו הפוסקים הך דינא דאין אדם מבטל שליחותו בדברים משום דחוקר הוא בעריות לא קשה מידי דזהו דוקא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן קיי"ל כר' יוחנן אפי' בעריות נמי דאתי דבור ומבטל דבור, והלקת' פנותי' דר' יוחנן ואפילו בקמיינתא ואע"ג דאיכא למימר דשאני נתינת מעות ליד אשה דכמעשה דמי אפי"ה אתי דיבור ומבטל דיבור, ואשתמיטת' להק"ע הירושלמי דגיטין, וכל הסוגי' של הש"ס דילן בקדושין (ד' נט) דלשיטת הש"ס דילן עיקר הפלוגת' דר"י ור"ל הוא בקדושין ואפי' בקדושין אמרינן דאדם מבטל שליחותו בדברים ולא אמרינן דחוקר הוא בעריות, ונהר"ן דמפרש להא דגיטין דהטעם דביטלו בפני עצמו אינו מבטל הוא משום דדיבור גרוע הוא צ"ע דאמאי הא קיי"ל כר"י דאתי דיבור ומבטל דיבור בקדושין ויכול לבטל השלים אפי' שלא בפניו ולא אמרינן דחוקר הוא בעריות וא"כ לגבי גיטין נמי דהא בירושלמי מדמי להדדי ולשיטת הירושלמי עיקר הפלוגת' דר"י ור"ל הוא לענן תרומה כמו דאמרינן בירושלמי (פ"ג דתרומות) ולית הך פליג' על ר"ל דר"ל אמר אין אדם מבטל שליחותו בדברים, תיפתר פגון שאמר לו לך וקבע בצפון וקבע בדרום: ועפ"ז יתבאר הירושלמי דלא דמי עולה לאשה דאע"ג דהירושל' סובר דלגבי קידושין פניו שקידשה א"ע חזרה דאינה יכולה לבטל הקדושין רק בפני המקדש דהשתא ועשתה מעשה דקידושין קודם שקידש השלים בטלה השליחות ה"מ בשליחות דכיון שנתקדשה לאחר שוב אין קידושי השלים תופסין דהא היא א"א, אבל בלא"ה אינה יכולה לבטל השליחות שלא בפניו וכמו דאמרינן בגיטין (דף לג) מילתא דמתעבדי בי' עשרה כו': ע"כ נראה לי דלהירושל' אם קדשה א' לאחר שלשים יום וחזרה בה בפני עצמה שלא בפני המקדש נמי לא הוי בשליחות דלא הוי רק דיבור אינה יכולה לבטל הדיבור שלא בפניו וכש"כ לגבי המקדש שאינה יכולה לחזור שלא בפניו דהא נתינת מעות ליד האשה כמעשה דמי, וכמו דאמרינן בש"ס דילן בקדושין (דף נט) והלקת' פנותי' דר' יוחנן ואפי' בקמיינתא, ואע"ג דאיכא למימר שאני נתינת מעות ליד אשה דכמעשה דמי ואע"ג דכל השקלא וטרף' דגמ' היינו דוקא אם לא קידשה אחר רק חזרה בה אבל אם נתקדשה לאחר בנדאי דהוי חזרה משום דהוי מעשה ואתי מעשה ומבטל דיבור, לשיטת הירושלמי אינו מטעם דאתי מעשה ומבטל דיבור, אלא משום דאמר לה התקדשי לאחר שלשים יום וא"כ מכיון שנתקדשה שוב הוי אשת איש ואין קדושין תופסין בה, וא"כ ממילא נתבטלו הקדושין הראשונים וע"כ ס"ל דאם מת בתוך שלשים ומצאו קדושין הראשונים מקום לחול, חלים הקדושין הראשונים דהא לא הוי חזרה לגבי קדושין הראשונים וכיון דלא הוי בפני המקדש הראשון, אבל אם מת

לאחר שלשים דכבר נתבטלו בהקדושים שלא מצא מקום לחול אע"פ שמת
לאחר שלשים אפ"ה מפנין שלא מצא מקום לחול בפשעת חלות הקדושים ממילא נתבטלו,
כמו דתני ר' תנאי שנתבטל בפשעת הקדושים אע"פ שמתקנים לאחר מפאן אינה
מקודשת: והשתא איש הא דאמר בירושל' דלא דמי עולה לאשה דבתחילה מדמי עולה
לאשה דקאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן ה"ז עולה לאחר שלשים יום ומכרה בתוך ל' יום
ה"ז מכורה הקדישה הקדש חזר ולקחה בתוך שלשים יום חל עליה הקדש עולה, וע"ז
אמר דלא דמי עולה לאשה דבעולה פנין דס"ל להירושלמי בהאי לישנא דלא הוי
כמעכשיו כמו דאמר שם תמן את אמר אמירתו לגבוה פמסירה להדיוט הכא את אמר
הכין א"ל תמן באומר מכבר הכא באומר לאחר שלשים יום וא"כ פנין דהשתא ס"ל דלא
אמרינן אמירתו לגבוה פמסירה להדיוט א"כ בנדאי דחוזר, וכמו דאמרינן בפ"ג דנדריים
(דף כט) אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי, מידי דהוי האומר
לאשה התקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת ואע"פ שנתאכלו המעות פשיט' לא צריכא
דהדר בי', הניחא למ"ד אינה חוזרת אלא למ"ד חוזרת מאי איכא למימר כו' ע"ש, וא"כ
מדמה לי הש"ס דילן חזרה דקדושים לחזרה דעולה קודם דמסיק שם שאני אמירתו
לגבוה פמסירה להדיוט מעכשיו דמי, וא"כ לשיטת הירושלמי בהאי לישנא דלא אמרינן
אמירה לגבוה פמסירה מעכשיו א"כ בנדאי דהוי חזרה דאתי מעשה דמכירה או דהקדש
ומבטל להקדש קמא ואתי דיבור או מעשה ומבטל דיבור, דבשלמא בקדושים לא אלים
המעשה האחרון דהא לא חזרה בפני המקדש אבל בהקדש כי חזר והקדישה או מכרה
נתבטל ההקדש הראשון ואע"פ שחזר ולקחה בתוך שלשים נמי לא חל פנין שחזר מן
ההקדש הראשון ולגמרי נתבטל משא"כ בקדושים ס"ל להירושלמי דלא הוי חזרה מפני
שלא חזרה בפני המקדש הראשון: וע"ז אומר בירושלמי דלא דמי עולה לאשה דהאי
דינא ליכא בעולה שאם חזרה ולקחה תיחול עליה קדושת ק עולה (או שהקדישה בנתיים
לקדושה אחרת) דכיון שמכרה הרי חזר בו מן ההקדש הראשון ותו לא חל ההקדש
הראשון וע"ז אומר מה דמי אשה לעולה דבאשה נמי לא תחול הקדושים הראשונים,
תיפתר שמת השני והי' לו אח מפנין שהיא זקוקה ליבום לא חל עלי קידושי ראשון,
וכמו שפי' הרמב"ן דהירושל' סובר דאין קידושים תופסין ביבמה ואח"כ אומר מה דמי
עולה לאשה דלא תבטל ההקדש ראשון ע"פ מכירה דלא תהוי חזרה ותיפתר שהקדישה
לבעלת מום קבוע שנתתייב בדמיו וע"כאע"פ שמכרה אעפ"כ לא הוי חזרה דהא נתתייב
בדמיו ואפי' הקדישה הבהמה לדמים, מ"מ פנין שפכר קיבל עליו הדמים של הבהמה
ע"כ לא הוי חזרה במה ש פרה בתוך שלשים.

וכן כתב הרמב"ם (בפיו מה' ערכין ה' ט) האומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום
ושחטו בתוך שלשים יום ה"ז מותר בהנאה הקדושו למזבח ה"ז הקדש למזבח, אבל אם
אמר ה"ז הקדש מעכשיו ולאחר שלשים יום כו' אבל בלא מעכשיו יכול לחזור בו וכמו
שכתב הר"ן בנדריים (דף ל) אבל הרשב"א ז"ל כתב כו' הלכך לדידהו האומר ה"ז עולה
לאחר שלשים יום יכול לחזור בו, ופולוגת' הוא בירושלמי הרשב"א ז"ל ע"כ: וא"כ
מפנין שנתבאר שהירושלמי קאמר דלא דמי עולה לאשה משום דבעולה יכול לחזור
משא"כ באשה משום דבזה ס"ל להירושלמי דלא אתי קדושים השני' ומבטל לקדושים
הראשונים וא"כ פנין דקיי"ל לפי שיטת הש"ס דילן דבקדושים נמי אמרינן אתי דיבור

ומבטל דבור א"כ דמי קדושין לעולה, וכמו שבעולה אם מכרה או הקדישה הרי חזרה בו מן ההקדש הראשון ה"נ פ"ג פ"ג וקבלה קדושין מאחר תוך שלשים הרי חזרה מן הקדושין הראשונים ואפי' אם מת או גירשה לא חלו עלי' קדושין הראשונים וכמו שכתב הרא"ש ע"ש אף אעפ"כ למעשה יש להחמיר פדעת ה"ר"ן אבל מהירוש'למי אין ראי' לזה וכמו שביארתי שמהירוש'למי אגיל לטעמין והש"ס דילן חולק ע"ז פ"ג נ"ל: סימן יח שאלה אם קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום, אם יכול לחזור בתוך שלשים יום, וגם אם קידשה בשטר, אי בעינן שיהי' השטר קיים בסוף השלשים: תשובה תחילה ראיתי להביא מה שכתבתי בפירושי על הירוש'למי דיבמות בעניני זיקת יבמין והחילוקים שבין הש"ס דילן והירוש'למי, שפ"ל א' אגיל לשיטתו ובזה יבואר פמה הלכות.

ויתבאר גידון דידן נמי, דאמרין בירוש'למי (פ"ג דיבמות) ר' יודן בעי קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים ונפלה לו אחותה בתוך שלשים. אפי' פן אשתו עמו.

והלזו תצא משום אחות אשה. אמר לא אמרו ב"ש אלא ע"י זיקה וע"י מאמר.

והיה דאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אפי' קידושי מאה תופסין בה, ולא כב"ש: והנה מפרשי הירוש'למי הק"ע והפ"מ לא הבינו פי' הירוש'למי והק"ע הקשה פמה קושיות. ע"כ צריף אני להאריך ולבאר פי' הירוש'למי.

והוא דאמרין שם בירוש' שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות וא' מןפנה. ומת א' מבעלי אחיות, ועשה בה מןפנה מאמר, ואח"כ מת אחיו השני, ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה כו', ואמרין שם ב"ש כר"א בן ערף דראב"ע אומר המאמר קונה קנין גמור, ואין כראב"ע גירש לבעלת מאמר לא תהי' צריכה חליצה, ואמר ר' הי'לא בשם ר' לעזר מודים ב"ש גירש לבעלת מאמר שהיא צריכה ממנו חליצה כו' שפ"א מאמר דב"ש כזיקת ר"ש, על דעתין דרבנן דתמן פמה דרבנן דתמן אמרו המאמר קונה ומשייר, פן ר"ש אומר קונה ומשייר, ר"ש אומר אין זיקה נופלת למקום זיקה, פן ב"ש אומרים ה'א אין זיקה נופלת למקום מאמר, (פי' דב"ש סברי דאין המאמר קונה קנין גמור ואעפ"כ דוחה צרתה משום דזיקה נמי קונה ומשייר, ע"כ אע"פ שפ"א אמר קונה קנין גמור, אעפ"כ אלים למדחי זיקת הצרה, משום דבשניהם קונה ומשייר, ואלים המאמר דקונה ומשייר לדחות זיקת הצרה נמי דקונה ומשייר) ועיין היטב בש"ס דילן ביבמות (דף כט) אמר ר' אלעזר לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקא סגי לה בגיטא, אלא מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות הצרה בלבד ע"ש פ"ג הסוגיא: וא"כ נתבאר מהירוש'למי דכיון דשניהם שנים דהמאמר קונה ומשייר, וזיקה נמי קונה ומשייר, ע"כ פ"ג דשניהם שנים אלים המאמר שעשה בהיבמה לדחות זיקת הצרה שהזיקה נמי קונה ומשייר: ובזה יתבאר הירוש'למי שהבאתי, ר' יודן בעי קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום, ונפלה לה אחותה בתוך שלשים יום אפי' פן אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה (פי' פ"ג דאמרת דבמקום ששני הקנינים שונים, פ"ג דמאמר וזיקה, שניהם קונים ומשיירים, ע"כ אלים המאמר למדחי הזיקה משום דשניהם שונים א"כ אם קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום ונפלה לה אחותה בתוך שלשים יום, נמי אלימא הקדושין לדחות זיקת הצרה.

דאע"פ ש'הקידושין ה'וי קדושי ש'יור ד'לדעת ה'ירושלמי ש'יורא ה'וי ד'מתחיל מ'היום ו'אינו נ'גמר עד לאח"כ ו'לא ה'וי ס' ת'נא'ה או ס' ח'זרה, ו'כמו ש'ב'יארתי ב'ספ'רי ע"י (ס'י יז) ה'ירושלמי א'ף ב'גט ש'חרור פ'ן ה"ז ג'ט ש'יחרור'ך מ'עכש'יו ו'לאחר ש'לשים י'ום, על ד'עת'ך ד'ר' ה"ז ג'ט, על ד'עת'ך ד'רב'נן אינו ג'ט פ'י ד'על ד'עת'ך ד'ר' ד'אמר ת'נא'ה ה'וי ה"ז ג'ט.

על ד'עת'ך ד'רב'נן אינו ג'ט ד'מספ'קא להו ב'מ'היום ו'לאחר מ'יתה. אי ת'נא'ה אי ח'זרה ה'וי ו'הקש'ה המ"ל (פ"ב מה' ע'בדים) ד'אמאי אינו מ'ש'וחרר פ'ינו ד'הוי ס' ת'נא'ה, או ח'זרה.

א"כ ה'עבד מ'וחר'ק ב'עצמו ו'תופס ו'צרי'ך ל'היות מ'ש'וחרר ו'הקצה"ח ת'יר'ץ ד'כ'ינון ד'הוי ס' ב'תפיסה ג'ופא. לא ה'וי תפיסה.

ו'האר'כתי ש'ם ב'תשוב'ה. ו'ב'יארתי ש'ם ב'ספ'רי ד'ה'ירושלמי ל'טעמ'ך א'זיל ד'ש'יורא ה'וי ו'מתחיל מ'היום.

ו'אינו נ'גמר עד לאחר ש'לשים ו'לא ד'הוי ס' ת'נא'ה או ס'פק ח'זרה. וע"כ י'כול ל'חזור ב'תו'ך ש'לשים ע"י"ש ב'ספ'רי ע"י ש'הבאתי עוד ר'איות ד'ה'ירושלמי ס'ובר ד'ש'יורא ה'וי] אעפ"כ ה'א ב"ש ס"ל ד'זיקה נ'מי ק'ונה ו'מ'ש'יר: וע"כ מ'יב'עי לי' אם ק'ידש א'שה מ'עכש'יו ו'לאחר ש'לשים י'ום ד'הוי ק'ידושי ש'יור.

ואעפ"כ ה'א ב"ש ס'ברי ד'זיקה נ'מי ק'ונה ו'מ'ש'יר וא"כ ב' ה'קנ'ינים ש'ונים ו'אלימא ל'מדחי ז'יקת א'חות'ה ו'ב'זה מ'ינושב ק'וש'ך ה'ק"ע ד'אמאי ב'עי ד'וקא אליב'א דב"ש, ד'לדין ו'דאי פ'שיטא לי' ד'לא אלימא ק'ידושי ש'יור ל'מדחי ז'יקה ג'מורה וע"כ ב'עי לה' ד'וקא אליב'א דב"ש דס"ל ד'זיקה נ'מי ק'ונה ו'מ'ש'יר.

אי אלים ק'ידושי ש'יור ל'דחות ה'זיקה ד'קונה ו'מ'ש'יר ג"כ (ו'מ'ינושב ק'וש'ית ה'ק"ע ע"י"ש ו'דו"ק): וע"ז אומר ב'ירושלמי ש'ם לא א'מרו ב"ש א'לא ע"י ז'יקה וע"י מ'אמר. ד'ה'ירושלמי אומר דב"ש ק'אמר ד'וקא ב'זיקה ו'מ'אמר ד'אלו ה'ענ'ינים ש'ניהם ש'ונים.

ע"כ אלים ה'מ'אמר ל'דחות ז'יקת ה'צרה. א'בל ב'היא ש'ק'ידש א'שה מ'עכש'יו ו'לאחר ש'לשים לא אלימא ל'מדחי ז'יקת ה'צרה אע"פ ש'ש'ניהם ק'ונים ו'מ'ש'ירים.

ע"כ א'פ'שר ד'ה'זיקה אלימא ט'פי [ו'הטעם א'פ'שר לומר ד'ה'ירושלמי ל'טעמ'ך א'זיל דס"ל ד'יכול ל'חזור ב'תו'ך ש'לשים ו'כמו ש'פ'תב הא"מ בש"ע אה"ע (ס'י מ) ד'לדעת ה'ר"ן ש'פ'תב ד'לדברי הפוסקים כר' י'וחנן ד'ש'יורא ה'וי ה'מק'ידש מ'עכש'יו ו'לאחר ש'לשים י'ום צ'רי'ך ש'יהא ה'שטר ק'יים לאחר ש'לשים י'ום.

אע"פ ש'עכש'יו מ'תחילין ה'ק'ידושין ל'חול אינו ק'ונה ק'נן ג'מור עד לאחר ש'לשים. ו'כד'אמרינן ב'ירושלמי ד'כל ש'לשים ק'ונה.

ו'אינו ק'ונה לאחר ש'לשים ק'ונה ק'נן ג'מור. וע"י"ש ש'פ'תב ד'לדעת ה'ירושלמי י'כולים ל'חזור ב'תו'ך ש'לשים ד'כ'ינון ד'ב'עינן ש'יה'ך ה'שטר ק'יים ו'ברשות'ה וא"כ לא נ'גמר ס'וף ה'קנ'ין עד לאחר ש'לשים.

ע"כ ב'עינן ד'עת'ם ו'רצונ'ם וע"כ פ'ינון ש'יכול ל'חזור ב'תו'ך ש'לשים ע"כ לא אלימא ל'דחות ה'זיקה ו'כמו ש'פ'תבו התוס' ב'ג'יטין (ד'ף פב) על ה'א ד'פ'רי'ך ב'ירושלמי ד'ג'יטין ד'לתני ט"ז נ'שים לר"א ו'מ'ש'ני ה'תם ה'תורה א'סרה ע'ליו.

בְּרַם הֶכָּא הוּא אָסְרָה עָלֵי וְכַתְּבוּ שָׁם דְּתַמְּן כָּל ט"ו נְשִׁים אָסְרָה תוֹרָה לִיְכֹם וְהָאִסּוּר
בָּא מִמִּילָא ע"י קִדּוּשֵׁין בְּלֹא שׁוּם תְּנַאי. אַבְל כְּאֵן אָסְרָה ע"י תְּנַאי שְׁלֹו א"נ תַּמְּן הַתּוֹרָה
אָסְרָתָה וְאִין לָהּ הִיתֵר לְהַתְּיַבֵּם.

דְּאִין אִיסוּרִשְׁלָה תְּלוּי בְּשׁוּם אָדָם. אֶלָּא בַּתּוֹרָה שְׁאָסְרָתָה עָלֵי.

אַבְל בְּאֶשֶׁת אִישׁ הָאִסּוּר תְּלוּי בְּמַגְרֵשׁ שְׁאָם יִרְצֶה יַתִּירָנָה לִיְכֹם קוֹדֵם שְׂיָמוּת אָחִיו הַמַּת
שְׁנִשְׁאָה וְהֶכָּא נְמִי הָרִי יָכוֹל לְחַזֵּר וּע"כ לֹא אֵלִים לְדַחֲוֹת הַזִּיקָה וּלְקַמְּן בַּתְּשׁוּבָה (ס"ו
כו) תִּירְצָתִי בְּזֶה קוֹשְׁנִי הַא"מ בְּהַלְכוֹת קִדּוּשֵׁין (ס"ו ג) דְּבֵא' שְׁקִידָשׁ אִשָּׁה לְאַחַר שְׁלִשִׁים
וּבֵא הַשְּׁנִי וְקִידָשָׁה בְּתוֹף שְׁלִשִׁים וּמַת הַשְּׁנִי בְּתוֹף שְׁלִשִׁים דְּכַתְּבֵהּ הַרְמ"א דְּחַזְרוּ קִדּוּשֵׁי
רֵאשׁוֹן.

וְהוּא מְהִירוּשְׁלָמִי. וְאִתָּא בִירוּשְׁלָמִי שְׁאָם מַת הַשְּׁנִי וְהַנִּיחַ אַח.

מֵאַחַר שְׁזַקּוּקָה לִיְכֹם לֹא חָלוּ עָלֵי קִדּוּשֵׁי רֵאשׁוֹן. וְכַתְּבֵהּ הַרְמ"ב"ן דְּהִירוּשְׁלָמִי לְטַעְמִין
אֶזְיָל דִּס"ל דְּאִין קִדּוּשֵׁין תּוֹפְסִין בִּיבְמָה אַבְל לְדִידוֹן דְּקִי"ל דִּיבְמָה שְׁנַתְּקַדָּשָׁה צְרִיכָה
גַּט.

א"כ חָלוּ עָלֵי קִדּוּשֵׁי רֵאשׁוֹן: וְא"כ אִמָּאֵי לֹא חָשִׁיב בְּהָא דְתַנְּן ט"ו נְשִׁים פּוֹטְרוֹת כּו' דְּהָא
הֶכָּא נְמִי אִינָה יָכוֹלָה לְהַתְּיַבֵּם.

מִחֲמַת קִדּוּשֵׁי רֵאשׁוֹן עִי"ש שְׁבִיבְאֶרְתִּי דְּכִינּוֹן שְׁזֶה קִיד לְאַחַר שְׁלִשִׁים וּבְתוֹף שְׁלִשִׁים יָכוֹל
לְחַזֵּר ע"כ אִינוּ דוֹמָה לְאַחֲוֹת אִשָּׁה לְדַחֲוֹת הַזִּיקָה וְכִמוֹ שְׁפַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' בְּגִיטִין (דָּף פב)
וְהֶכָּא נְמִי הָרִי הִי יָכוֹל לְבַטֵּל הַקִּדּוּשֵׁין קוֹדֵם שְׁמַת.

וְאַפִּי אִי נִימָא דְלֹא יָכוֹל לְגַרֵּשׁ בְּתוֹף הַזְּמַן כְּמוֹ שְׁהָאַרְיָה בְּזֶה הַמ"ל בְּרַמְב"ם פ"ו מֵה'
גְּיָרוּשֵׁין. אַפ"ה הָרִי יָכוֹל לְחַזֵּר וְשָׁם מְבִנְיָר בְּאַרְבָּעָה.

וְעִי"ש בְּמָה שְׁהוֹכַחְתִּי שָׁם מְהָא דִּיבְמוֹת (דָּף פז) דָּאָם נַעֲשֶׂה מַתִּים פְּחִיִּים כּו' עִי"ש: וְע"ז
קְאָמַר בִירוּשְׁלָמִי אַח"כ וְהֵיא דְאָמַר ר' אַבְהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן אַפִּי קִדּוּשֵׁי מֵאַה תּוֹפְסִין
בָּהּ. דְלֹא כב".

פִּי דְזֶה וְדָאֵי דְלֹא כב"ש דְּהָא הֶכָּא בְּנֹדָאֵי שְׁנִיָּהֶם שְׁוִים. דְּהָא הַכֹּל הוּא ע"י קִדּוּשֵׁי שְׁוִיר
וְאַפ"ה אָמַר דְּכּוֹלָם תּוֹפְסִין בָּהּ.

וְזֶה וְדָאֵי דְלֹא כב"ש דְּהָא ב"ש סְבָרִי דְּכְמָקוֹם שְׁשָׁנִי הַקְּנִינִים שְׁוִים אֵלִים הַקְּנִין הַרֵאשׁוֹן
לְדַחֲוֹת קְנִין הַשְּׁנִי. א"כ אִיךָ תְּפָשִׁי כּוֹלָם.

אֶלָּא וְדָאֵי דְזֶהוּ דְלֹא כב"ש. דָּאָע"פ שְׁכּוֹלָם שְׁוִים אַפ"ה תְּפָשִׁי כּוֹלָם.

מִשׁוּם דְּשׁוֹנִי נְפִשְׁיָהוּ כְּשֶׁרְגָא דְלִבְנִי. דְּכֹל חַד וְחַד רְוּחָא לְחַבִּירָתָה שְׁבִיק.

כְּמוֹ דְאָמְרִין בְּקִדּוּשֵׁין (דָּף ס): וְכֵה"ג אָמְרִין בִירוּשְׁלָמִי (פ"ה דִּיבְמוֹת ה' א) ר' יוֹדֵן
בְּעֵי קִידָשׁ אִשָּׁה מֵעַכְשָׁיו וְלֹאחַר שְׁלִשִׁים. וְנִפְלָה אַחֲוֹתָה בְּתוֹף שְׁלִשִׁים.

אַפִּי כֵן מֵאַמַּר אַחַר מֵאַמַּר. וְפִי כִינּוֹן דְּר"ג סוֹבֵר דְּאִין גַּט אַחַר גַּט וּמֵאַמַּר אַחַר מֵאַמַּר.

אלמא דכל שְׁשִׁינְיָהֶם שְׁנִים אֵלִים הָרֵאשׁוֹן לְדָחוֹת הַשְּׁנִי. וא"כ ה"נ שְׁשִׁינְיָהֶם מְשִׁיירִים לב"ש אליבא דר"ש שְׁסוּבֵר דְּזִיקָה נְמִי קוּנָה וּמְשִׁיר.

וא"כ אם קִידַשׁ אִשָּׁה מְעַכְשָׁיו וּלְאַחַר שְׁלִשִׁים. וְנִפְלָה לָהּ אַחוּתָהּ בְּתוּךְ שְׁלִשִׁים יוֹם הֵכָא נְמִי דְּאֵלִימֵי הַקִּידוּשִׁין שֶׁע"י שְׁיור לְדָחוֹת הַזִּיקָה שֶׁהוּא נְמִי קוּנָה וּמְשִׁיר וע"ז אמ' לא אמ' ר"ג אֵלָא ע"י גִּט וְלֹא ע"י מֵאָמֶר (וְהוּא ט"ס וצ"ל וע"י מֵאָמֶר) פִּי דְלֹא אָמַר ר"ג אֵלָא דוֹקָא בְּגִט אַחַר גִּט וּמֵאָמֶר אַחַר מֵאָמֶר.

דְּשִׁינְיָהֶם הָיִי גִט אוֹ מֵאָמֶר אֲבָל אִם קִידַשׁ אִשָּׁה מְעַכְשָׁיו וּלְאַחַר שְׁלִשִׁים. אע"פ שֶׁהֵם קִידוּשֵׁי שְׁיור.

אעפ"כ לא אֵלִימֵי לְמִדְחֵי זִיקָתָהּ אַחוּתָהּ אע"פ שֶׁהַזִּיקָה קוּנָה וּמְשִׁירָתָה לְרַבְּנָן אֵלִיבָא דר"ש. וְהֵיכָא דְמַר ר' אַבְהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן אִפִּי קִידוּשֵׁי מֵאָה תוֹפְסִין בָּהּ דְלֹא כר"ג (פִּי דְזָה וְדֹאֵי דְלֹא כר"ג דְלִדְיָדָי פִּינּוֹן דִּס"ל דְּאֵין גִּט אַחַר גִּט וּמֵאָמֶר אַחַר מֵאָמֶר מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּהַמֵּאָמֶר רֵאשׁוֹן תוֹפֵשׁ.

ע"כ אֵין מֵאָמֶר הַשְּׁנִי חָל אַח"כ. וא"כ הָא דְקָאֶמַר ר' יוֹחָנָן דְּאִפִּי קִידוּשֵׁי מֵאָה תוֹפְשִׁין בָּהּ.

דְלֹא כר"ג דר"י סְבִירָא לִי פִּינּוֹן דְּהַקִּידוּשִׁין הוּא ע"י שְׁיור שׁוֹי נִפְשִׁי כְּשֶׁרָגָא דְלִבְנֵי דְכָל סַד וְסַד רְנוּחָא לְחֻבְרָתָהּ שְׁבִיקָה. וְהַק"ע וְהַפ"מ פִּירְשׁוּ בְּדַחוּקִים גְּדוּלִים.

גַּם מַה שֶׁהַקִּשָּׁה דְמֵאֵי בְּעֵי דוֹקָא אֵלִיבָא דב"ש כְּבָר בִּיאַרְתִּי דְזָהוּ דוֹקָא אֵלִיבָא דב"ש. אֲבָל אֵלִיבָא דִידֵן וְדֹאֵי לֹא אֵלִים.

שְׁיָהָא דוֹחָה הַקִּידוּשִׁין שֶׁע"י שְׁיור הַזִּיקָה גְּמוּרָה. רַק אֵלִיבָא דב"ש וְאֵלִיבָא דר"ש דְּזִיקָה קוּנָה וּמְשִׁיר.

ע"כ מְיַבְעֵי לִי אִם דְחִי: [וכה"ג אֶמְרִינּוּן בְּש"ס דִּילֵן בִּיבְמוֹת (ד' נא) אָמַר רַבָּא מ"ט דר"ג דְּמִסְפָּקָא לִי גִט אִי דְחִי אוֹ לֹא דְחִי מֵאָמֶר אִי קְנִי אִי לֹא קְנִי כו' מֵאָמֶר אִי קְנִי אִי לֹא קְנִי אִי קָמָא קְנִי בְּתָרָא מֵאֵי קָא עֲבִיד, וְאִי קָמָא לֹא קְנִי בְּתָרָא נְמִי לֹא קְנִי, אִיִּתְבִּי אֲבִי וּמוֹדָה ר"ג שְׁיֵשׁ גִּט אַחַר מֵאָמֶר אַחַר גִּט וְגַט אַחַר בִּיאָה וּמֵאָמֶר כו' וְאִי מִסְפָּקָא לִי לר"ג תִּיקְהוּי כְּבִיאָה דְלִכְתַּחֲזִילָה וְתִקְנִי דְהָא תִּנּוֹן מִן הֵדָא מוֹדָה ר"ג לְחֻכְמִים שְׁיֵשׁ גִּט אַחַר מֵאָמֶר וּמֵאָמֶר אַחַר גִּט, גִּט בְּבוּאָה בְּזִמְנָן שֶׁהִיא בְּתַחֲזִילָה אֵין אַחֲרֵי פְלוּם.

פִּי דא"כ פִּינּוֹן דְּמִסְפָּקָא לִי אִי מֵאָמֶר קְנִי א"כ לֹא יִהְיֵי גִט אַחַר בִּיאָה וּמֵאָמֶר מ"נ דְּאִי מֵאָמֶר קָמָא קוּנָה לְגַמְרֵי לֹא לְהִנֵּי הַבִּיאָה וְגַט שְׁלֹאֲחֲרֵיו וְאִי מֵאָמֶר לֹא קְנִי, א"כ הָיִי הַבִּיאָה כְּמוֹ בִיאָה שְׁבַתְחִילָה וְאֵין אַחֲרֵי פְלוּם אֵלָא אָמַר אֲבִי לְעוֹלָם פְּשִׁיטָא לִי לר"ג בְּגִט דְּדְחִי וּמֵאָמֶר דְּקְנִי מֵיְהוּ אֲמוּר רַבְּנָן בְּחַד צִד מְהִנֵּי בַּה גִּט, וּבְחַד צִד מְהִנֵּי בַּה מֵאָמֶר, גִּט אַחַר גִּט לֹא דְחִי דְהָא דְחָא לִי קָמָא, וּמֵאָמֶר אַחַר מֵאָמֶר לֹא קְנִי דְהָא קְנִי לִי קָמָא, פִּי דִּס"ל דְּמֵאָמֶר קוּנָה וּמְשִׁיר, וְלֹא מִסְפָּקָא לִי אִי קְנִי אִי לֹא קְנִי, אֵלָא דִּס"ל לר"ג פִּינּוֹן דְּשִׁנֵּי הַפְּחוֹת שְׁוִין, א"כ אֵין מֵאָמֶר אַחַר מֵאָמֶר, פִּינּוֹן דְּשִׁנֵּי הַפְּחוֹת שְׁוִין אעפ"י שֶׁהַמֵּאָמֶר קוּנָה וּמְשִׁיר אעפ"כ מְדַחָה הַמֵּאָמֶר הָרֵאשׁוֹן אֶת הַשְּׁנִי, וְרַבְּנָן סְבִירֵי פִּינּוֹן דְּהוּא קוּנָה וּמְשִׁיר, ע"כ שְׁנִיָּהֶם תוֹפְסִים, וְלֹא מְדַחָה מֵאָמֶר הָרֵאשׁוֹן שְׁקוּנָה וּמְשִׁיר אֶת הַמֵּאָמֶר

השני שקונה ומשייר, וכה"ג מפלפל בירושלמי (רפ"ה דיבמות) כמה דר"ש אומר המאמר קונה אי לא קונה פן הוא אומר הגט פוטר או לא פוטר נשמעינה מן הדא ר"ש אומר הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחר' כלום הא בסוף יש אחר' כלום, דבעילה שהיא לאחר הגט הדא אמרה גט פוטר ומשייר, ר"ג כרבי שמעון (כצ"ל) המאמר קונה או לא קונה (פי' הא דר"ג סובר דאין מאמר אחר מאמר אם הטעם משום דמספקא לי' אם קונה אי לא קונה וע"כ אי קמא קני, לא מהני השני כמו לר"ש דמספקא לי' במאמר אחר מאמר, ע"ז אומר נשמעינה אחר ביאת מאמר האיך עבידא הי' שלש יבמו' עשה מאמר לזו ובעל לזו ונתן גט לשלישית הדא שהמאמר קונה ומשייר אין תימר שהמאמר קונה אי לא קונה, ממ"נ קנה מאמר אין אחר' כלום, לא קנה מאמר תקנה הביאה, ולא יהא אחר' כלום הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר, ונהו ממש כמו שדוחה בש"ס דילן ביבמות (ד' נא) אביי לרבא, דאין הטעם לר"ג משום דמספקא לי' אי מאמר קני או לא, וע"כ אין מאמר אחר מאמר אלא ס"ל דמאמר קונה ומשייר, אלא דאי קנה קמא בתרא לא קא עביד מהפרייתא דגט אחר ביאת מאמר ודוק: ובהו יש להביא ראי' למה שהאריף בא"מ באה"ע ה' קידושין (ס' מה) בחצי שפחה וחצי ב"ח מה שהקשה הפ"י דא"כ משפחת לה שני מתים אם קדשו שניהם קודם שנשפתחרה דתפסי קידושי שני משום דכינן שאין חייבים עלי' רק אשם הוי כמו שאר חייבי לאוין דתפשי קידושין ותיירץ הפ"י הא דקיי"ל בעלמא קידושין תופסין בח"ל הוא בח"ל דעלמא, אבל ע"י קידושין בלא"ה לא משפחת קידושין אחר קידושין דמכינן דתפסי קידושי ראובן הרי היא ברשותו.

ואין לה' ד לקבל קידושין מאחר ע"ש מה שהשיג ע"ז בס' א"מ. ולפי מה שפארתי פליגי בזה ב"ש ור"ג ורבנן דלר"ג וב"ש במקום שהענינים שונים לא חל זע"ז, משא"כ לר"י דאמר דאפי' קידושי מאה תופסין בה' וכמו שביארתי: ובהו יתבאר הירושלמי (פ"י דיבמות ה' ה) והי' ב"ש דנים ומה במקום שפא איסור הקל על איסור הקל אסר את אוסריו.

כינן שפא איסור החמור על איסור החמור אינו דין שפאסור את אוסריו ונהידין איסור קל כו' ר' אליעזר אומר ביבמה שפלה לשני יבמין היא מתניתא עשה בה אי מאמר נאח"כ פא עלי' השני למה לי עשה בה מאמר אפי' לא עשה בה מאמר למה לי פא עלי' בגין ב"ש בגין ר' שמעון עכ"ל ונהה הק"ע והפ"מ שגו שניהם בכוננת הירושלמי והפ"מ הקשה דלנה לו לומר בגין ב"ש.

ובגין ר"ש. ה"ל לומר דסבר כר"ג דאמו אין גט כו': ול"נ שפך הוא פי' הירושלמי ר' אליעזר אומר ביבמה שפלה לשני יבמין היא מתניתא עשה בה א' מאמר נאח"כ פא עלי' השני ופריף למה לי עשה בה מאמר.

אפי' לא עשה בה מאמר. למה לי פא עלי' אפי' לא פא עלי' (פי' דהא עיקר הק"ו הוא מענין ביאת איסור שאוסרה על הראשון והכא לא מטעם ביאת איסור הוא.

אלא מטעם דיש מאמר אחר מאמר וכמו דמקשה בש"ס דילן (נ"ח צה) מאי ארי' שפא עלי' השני אפי' עבד בה מאמר נמי. ופי' התוס' דלא דמי לאחות אשה דאיתנא לאוסרה ע"י ביאת איסור אבל כאן הדבר תלוי בזיקה וע"ז משני בגין ב"ש בגין ר"ש.

פ'י דְמַשְׁנֵי דב"ש לְטַעֲמִיָּהוּ כְּמוֹ דְמַשְׁנֵי בִיבְמוֹת (פ"ג ה' ד) דע"כ סְבָרֵי ב"ש דְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְהִלְזוּ תַצֵּא מִשׁוּם אַחֲוֹת אִשָּׁה דְסְבָרֵי דְמֵאָמֵר קוֹנָה וּמְשִׁייר. וְזִיקָה קוֹנָה וּמְשִׁייר וּמֵאָמֵר וּשְׁנֵיהֶן שְׁוִים ע"כ מִדְּחָה מֵאֵמ' שְׁעָשָׂה בִיבְמוֹתוֹ דְהִנֵּה קִנְיָן שֶׁע"י שְׁייר לְדָחוֹת זִיקָת אַחֲוֹתָהּ.

דְּהוּי נְמִי קִנְיָן שֶׁע"י שְׁייר דְסוֹבֵר ג"כ כר' שְׁמַעוֹן כְּמוֹ דְאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי (פ"ג דִּיבְמוֹת) דְאִין זִיקָה נוֹפֶלֶת לְמָקוֹם זִיקָה דְהִירוּשְׁלָמִי מְפָרֵשׁ הָא דְאִמְרִינָן בִּיבְמוֹת (דָּף פח) ג' אַחֲוִין שְׁנַיִם מִקָּהּ נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אַחֲוִית כו' הָרִי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת וּר"ש פוֹטֵר וּמְפָרֵשׁ בִירוּשְׁלָמִי שֶׁם עָוָלָא בְר' יִשְׁמַעְאֵל כְּפֵּה פִירְשָׁה ר' אוֹשְׁעִי אָבִי הַמְשַׁנָּה ר"ש פוֹטֵר אֶת הַשְּׁנַיִן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבוּם.

וְהוּא כְּמוֹ דְאִמְרִינָן בִּיבְמוֹת (דָּף יט) וְאִי ס"ד קְסָבֵר ר"ש זִיקָה כְּכַוּסָּה דְמִי לִיבָבִים לְקַמְיָתָא וְתִפְטוֹר אִידָּךְ אָמֵר רב עֲמָרָם מֵאִי פוֹטֵר נְמִי בְּשַׁנְיָן [וְהִירוּשְׁלָמִי לִית לִי הָא דר"ש פוֹטֵר בְּשַׁנְיָהֶם מַגְזָה"כ דְנוֹאֲשָׂה אֵל אַחֲוֹתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרוֹר בְּשַׁעֲהָ שְׁנַעֲשׂוּ צָרוֹת זֹו לְזֹו לֹא יְהִי לִיקוּחִין אִפִּי בְּאַחַת מֵהֶם כְּמוֹ שְׁמֵפָרֵשׁ הַש"ס דִּילָן בִּיבְמוֹ' (ד' כח): וְא"כ קְסָבֵר ר"ש דְאִין זִיקָה נוֹפֶלֶת לְמָקוֹם זִיקָה וְע"כ כִּינּוּן דְנִפְלָה הִרְאִשׁוּנָה לְפָנֵי יָבוּם שׁוֹב אִין הַשְּׁנַיִן אוֹסְרָתָהּ וּמִשׁוּם דְאִין זִיקָה נוֹפֶלֶת לְמָקוֹם זִיקָה אֵע"ג דְאֵלִיבָא דְרַבְּנָן דְתַמָּן קָא סְבֵר ר"ש דְזִיקָה קוֹנָה וּמְשִׁיירָת וּכְמוֹ דְאִמְרִינָן בִירוּשְׁלָמִי (פ"ב דִּיבְמוֹת ה"ב) ר' זְעִירָא בְּשֵׁם רב שְׁשֵׁת תַּנִּי תַמָּן דְבָרֵי ר"ש שְׁתִּיהֶן אֲסוּרוֹת פִּי בְּשַׁנְיָ אַחִים וּמֵת א' מֵהֶם וְעָשָׂה בָּהּ הַשְּׁנַיִן מֵאָמֵר וְאֵח"כ נוֹלַד לָהֶם אֶח אֶח וּמֵת, וְהִיא מְתִיבְמוֹת (דָּף יח) ע"ש, וְקָשְׁיָן קִנְיָן מֵאָמֵר שְׁתִּיהֶן מְוֹתְרוֹת (פ'י דר"ש ס"ל בִּיבְמוֹת) דָּף לא) דג' אַחֲוִין נְשׂוּאִין ג' נְכָרִיּוֹת וּמֵת א' וְעָשָׂה בָּהּ הַשְּׁנַיִן מֵאָמֵר וּמֵת דְהָרִי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת שְׁנַעֲמָר וּמֵת א' מִקָּהּ יְבָמָה יָבֹוא עֲלֵי שְׁעָלֵי זִיקָת יָבָם א' וְלֹא זִיקָת שְׁנַיִן יְבָמִין, ר' שְׁמַעוֹן אוֹמֵר מִיבָבִים לֹא יִזְהָ שְׁיִרְצָה וְחוֹלֵץ לְשַׁנְיָ, וּכְמוֹ דְאִמְרִינָן בִּיבְמוֹת (דָּף יט) אִם מֵאָמְרוּ שֶׁל שְׁנַיִן מֵאָמֵר אִשְׁתּוֹ שְׁנַיִן הוּא בּוֹעֵל וְאִם מֵאָמְרוּ שֶׁל שְׁנַיִן אִינוּ מֵאָמֵר אִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹן הוּא בּוֹעֵל אֲבָל חֲכָמִים סְבָרֵי דְמֵאָמֵר קוֹנָה וּמְשִׁייר וְע"כ הוּי עֲלֵי זִיקָת שְׁנַיִן יְבָמִין: וְע"כ פְּרִיָּךְ אֵהָא דְתַנִּי תַמָּן דְדְבָרֵי ר"ש שְׁתִּיהֶן אֲסוּרוֹת בְּשַׁנְיָ אַחִים וּמֵת א' מֵהֶם וְעָשָׂה בָּהּ הַשְּׁנַיִן מֵאָמֵר כו' דְשְׁתֵּי הַנְּשִׂים אֲסוּרוֹת, וְקָשְׁיָן מ"ג דְאִם קִנְיָן מֵאָמֵר ע"כ הֵם צָרוֹת א"כ שְׁתִּיהֶן מְוֹתְרוֹת כִּינּוּן דְבָא וּמֵצָא בְּהִיתָר (כְּמוֹ דְאִית לִי לְרִישׁ בִּיבְמוֹת) דָּף יח) ר"ש אוֹמֵר מִיבָבִים לֹא יִזְוּ שְׁיִרְבָּה) לֹא קִנְיָן מֵאָמֵר אֵלָא זִיקָה, פ'י שְׁלֹא הִי ע"ז מֵאָמֵר אֵלָא זִיקָה, וְקָשְׁיָן קִנְיָן זִיקָה שְׁתִּיהֶן מְוֹתְרוֹת (פ'י מִשׁוּם שְׁנַפְלוּ לוֹ בְּהִיתָר) לֹא קִנְיָן זִיקָה הִרְאִשׁוּנָה אֲסוּרָה וְהַשְּׁנַיִן מְוֹתְרָת (פ'י דְרֵאשׁוּנָה אֲסוּרָה מִשׁוּם אִשְׁתּוֹ אַחֲוִי שְׁלֹא הִי בְּעוֹלָמוֹ אֲבָל הַשְּׁנַיִן אִינָה צָרְתָה כָּלל כִּינּוּן דְלֹא קִנְיָן זִיקָה) וּמְשִׁייר שְׁמָא זִיקָת ר' שְׁמַעוֹן כְּמֵאָמֵר דְרַבְּנָן, כְּמוֹ דְרַבְּנָן אָמְרֵי הַמֵּאָמֵר קוֹנָה וּמְשִׁייר (פ'י בִּיבְמוֹת) דָּף לא) כֵּן אָמֵר ר"ש זִיקָה קוֹנָה וּמְשִׁיירָת (פ'י וְע"כ הִרְאִשׁוּנָה אֲסוּרָה מִשׁוּם אִשְׁתּוֹ אַחֲוִי שְׁלֹא הִי בְּעוֹלָמוֹ דְלֹא מֵצָא בְּהִיתָר דְזִיקָה אִינוּ קוֹנָה לְגַמְרֵי וּמ"מ צָרְתָה אֲסוּרָה מִשׁוּם דְזִיקָה קוֹנָה קֶצֶת, וְא"כ הִיא צָרְת אִשְׁתּוֹ אַחֲוִי שְׁלֹא הִי בְּעוֹלָמוֹ): אֵלְמָא דר"ש אֵלִיבָא דְרַבְּנָן דְתַמָּן ס"ל דְזִיקָה קוֹנָה וּמְשִׁיירָת כְּמוֹ אֵלִיבָא דְרַבְּנָן דס"ל דְהַמֵּאָמֵר קוֹנָה וּמְשִׁייר וְאִפ"ה תַּנּוּן בְּמְתִיבְמוֹת (דָּף פח) דג' אַחֲוִין שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אַחֲוִית כו' דר"ש פוֹטֵר וּמְפָרֵשׁ בִירוּשְׁלָמִי דר"ש פוֹטֵר בְּשַׁנְיָ דְהַטַּעַם דְכִינּוּן שְׁנַפְלָה הִרְאִשׁוּנָה תַחֲזִיל לְזִיקָה שׁוֹב אִין זִיקָה נוֹפֶלֶת לְמָקוֹם זִיקָה אֵע"ג דר"ש אֵלִיבָא

דברבנו דתמן ס"ל דזיקה קונה ומשייר אפ"ה אין זיקה נופלות למקום זיקה משום דנפילת
הראשונה שהיא זקוקה שהיא קונה ומשיירת מדחה לזיקת השני שאח"כ שקונה
ומשיירת, וה"נ סברי ב"ש דמאמר שהוא קונה ומשייר מדחה לזיקה שהיא קונה
ומשיירת אליבא דר"ש דברבנו דתמן, וע"ז אומר בירושל' בגין ב"ש בגין ר"ש דשניהם
בחדא שיטתא קיימי דבמקום ששניהם הם בתורת שיור, אפ"ה יכול לדחות הקנן
הראשון שהוא בתורת שיור את הקנן השני שהוא בתורת שיור, וע"ז אומר דב"ש אזיל
לטעמיהו: וע"כ אם בא עלי דהוי ביאה פסולה והוי כמאמר לא הי' אוסרה על הראשון
אלא הטעם משום ביאת איסור דכיון שסובר דמאמר קונה במקצת הוי במקצת פאשת
איש וע"כ אסרה על הראשון מצד איסור א"א, וע"ז אומר ומה במקום שבא על איסור
קל כו' אסרה דהא לא הוי רק איסור קל והאיסור הוא משום אשת איש ולא משום מאמר
דאי משום מאמר לא הי' חל אח"כ פיון דשניהם שנים אליבא דב"ש אלא משום א"א
ואפ"ה אסרה מכש"כ באחות אשה שהוא איסור חמור שאם בא על אחותה אסרה:
[ובש"ס דילן אמרינו ג"כ ביבמות (ד' נא) אומר ר' יוחנן ר"ג וב"ש ור"ש פוליהו ס"ל
מאמר קונה קנן גמור, ולהירושלמי ב"ש ור"ג ור"ש פוליהו ס"ל דהיכא דשניהם הוא
בתורת שיור יכול לדחות הקנן הראשון שהוא בתורת שיור את הקנן השני שבתורת
שיור וכמו שביארתי לעיל, אליבא דב"ש ור"ג ור"ש, ובזה יתיישב מה שהקש' הק"ע
בירוש' (פ"ה דיבמו' ה' א) דאמרי' בירוש' שם על דעת' דר"ג מהו שתהא ביאה פסולה
אחר ביא' פסול' ביאת בן תשע אחר ביאת בן תשע ביאה פסולה לאחר ביאת בן ט, ביאת
בן ט' לאחר ביאה פסולה, והקשה הק"ע דהתוס' ביבמות (ד' נא) נסתפקו בזה ע"ש דלמה
שביארתי הירושלמי לשיטתו אזיל דאע"פ שקונה ומשייר אפ"ה פיון שב' ענינים שונים
ע"כ אלים הא' לדחות את חברו, לר"ג לר"ש ולב"ש, אעפ"י שביארתי דאפ"י ס"ל כמו
הירושלמי דאעפ"י שהוא בתורת שיור מדחה האחרת שהוא בתורת שיור ג"כ אפ"י הכי
סברת הש"ס דילן דביאה פסולה יש אחר' ביאה פסולה, והטעם אפ"ש לומר דאע"ג
דר"ג סובר דאין מאמר אחר מאמר, משום דשניהם קונים ומשייר ים במקצת וע"כ לא
תפוס מאמר אחר מאמר היינו משום דמאמר אחר מאמר הם ב' דברים שוין בעצם
ששניהם קונים ומשיירין אבל הביאה קונה לגמרי אלא שהורע פחה מפני המאמר או
הגט שקדם, וע"כ יש אחר' ביאה פסולה משום דמה שמשיירה הוא משום דבר אחר
שמגרע אותה, אבל הירושלמי סובר דמ"מ פיון ששני הענינים שונים שמשיירים במקצת,
ע"כ לדברי ר"ג אין גט אחר גט ואין מאמר אחר מאמר ואין ביאה פסולה אחר ביאה
פסולה וע"כ אפ"ש לומר דמ"ט לא הביאו הש"ס דילן דלר' יוחנן דאמר שיקרא הוי
וכולם תופשין בה, הרי דלא כב"ש ודלא כר"ג, ואפ"ש לומר דלפי מה שביארתי דאעפ"י
שהש"ס דילן סובר לר"ג דאין גט אחר גט ואין מאמר אחר מאמר, אע"ג דשניהם קונים
ומשיירים במקצת, אף פיון ששני הפחות שונים ע"כ לא תפסי זהו דוקא אם ב' הפחות
שונים בעצם אבל הא דר' יוחנן דאפ"י מאה תופשין בה פוליהו הראשונה שאינה
מנחת להשני' להיותה קידושין גמרים וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דקידושין) ר' אבנה
בשם ר' יוחנן אפ"י קידושי מאה תופשין בה אומר ר' לעזר לכן צריכה אפ"י קדושה השני
קידושין גמורים והקשה הק"ע.

דאם קדשה השני קידושין גמורים למה יתפשו בה קידושי מאה. הא השני לא שייר מידי
עכ"ל ול"נ דטעמו של הירושלמי הוא דאע"פ שקדשה השני קידושין גמורים אפ"ה לא
תפסו בכולה שהקידושין הראשונים אין מניחין לשנני' להיות גמורים דהא היא מקודשת
לראשון ג"כ וע"כ הוי קידושי שיור וכולם תופשי אח"כ.

ואפשר שזהו מרומז במה שאמרו בש"ס קידושין (דף ס) שוי' פשרגא דליבגי דכל חד
וחד רוחא לתברת' שבק' ואעפ"כ הראשונה נושאת פולם וע"כ פינו שהגרעון הוא מחמת
דבר אחר ע"כ תופשין פולם.

אפי' לר"ג דהא להש"ס דילן פינו שהגרעון הוא מחמת דבר אחר תפשי פולם, אבל
להירושלמי שסובר דלר"ג אין מאמר אחר מאמר ואין ביאה פסולה אחר ביאה פסולה,
דכל ששני הענינים שנים לא תפוס וע"כ הא דאמר ר' יוחנן הוא דלא כב"ש ולא כר"ג.

ואף שזהו הטעם אינו מוכרח, עכ"פ להש"ס דילן לאו פללא פניל דכל שהענינים שנים
לא תפוס ולהירושלמי פללא פניל דכל שהענינים שנים לא תפיס לר"ג בין גט אחר גט
ומאמר אחר מאמר וביאת בן ט' אחר ביאת בן ט' וביאה פסולה אחר ביאה פסולה]:
ובאמת תמהו הראשונים רש"י ותוס' והריטב"א אהא דאמרינן ביבמות (דף נא) אמר
להם ר"ש לתקמים אם ביאת הראשון ביאה ביאת השני אינו ביאה ואם ביאת ראשון כו'
דמ"מ אפי' לר"ש שסובר דמאמר קונה קנין גמור אפ"ה תאסר מטעם שנבעלה אח"כ
בעילת זנות ע"ש: והנה אגב דאתינא עלה אבאר מהו החילק שבין רבנן דתמן שזהו רבנן
שבבבל ובין רבנן דא"י, שאומר בירושלמי לר"ש דרבנן דתמן כמו שאומר בירושלמי
(דפ"ג דיבמות ה"ד) שהבאתי לעיל ומפני מה לא אמרינן זאת לר"ש דרבנן מא"י: ויבואר
ע"פ מאי דאמרינן בירושל' (פ"ג דיבמות ה"ג) מחלפא שיטת' דר"ש תמן (פי' במשנה
דיבמות (דף לא)) הוא אמר מניבם לאיז' שירצה וחולץ לשנני' והקא הוא אומר הכין (פי'
דמקשה בירושל' על הא דגבי אחיות בפ"ג דיבמות (דף כח) פוטר את השנני' מחמת שאין
זיקה נופלת למקום זיקה וא"כ סובר דזיקה ככנוסה דמי, וא"כ אמאי סובר ר"ש ביבמות
(דף לא) גבי ג' אחין גשואין ג' נכריות ומת א' מהם ועשה בה השני מאמר ומת דמיניבם
לאיזו שירצה וחולץ לשנני' דמאמר אם קונה אשת שני הוא ואם אינו קונה אשת ראשון
הוא ואין עלי' זיקת שני יבמין וחולץ לשנני' דחדא לא מפטרא באידך דילמא מאמר אינו
קונה וכמו שפרש"י.

עכ"ז לניבם חדא וליפטור אידך, פינו דר"ש סובר דזיקה ככנוסה דמי: אמר ר' זעירא
עד אנו תמן שמעית טעמ' (פי' כשהייתי בבבל שמעתי הטעם) תמן זיקת שני יבמין אינה
זיקה כו' ברם הקא זיקת יבם א' (פי' שיש חילוק בין זיקת יבם א' לזיקת שני יבמין) דהא
התם גבי אחיות ביבמות (דף כח) זיקת יבם א' וע"כ זיקה ככנוסה דמי ואין זיקה נופלת
למקום זיקה משא"כ בהד' דג' אחין ומת א' מהם ועשה בה השני מאמר ביבמות לדף לא)
וא"כ הי' זיקת שני יבמין ולא אלים הזיקה וה"נ משני בש"ס בבלי (דף יח) ולא שאני
לה בין זיקת יבם א' לזיקת שני יבמין כו' ע"ש: אמר ר' מתני' מה אכפולון אחיות גבי
נכריות אין את' בעי מקשה, קשיתא על הא דר' זעירא בשם רב ששאת דתני תמן דברי
ר"ש שפתיהו אסורות מחלפא שיטת' דר' שמעון תמן הוא אומר שפתיהו אסורות והקא
את' אמר שפתיהו מותרות, ופי' הק"ע דאמר ר' מתני' מה אכפולין כו' דילמא קא סבר יש

זיקה ואפ"ה לא אמרינו דמינבמא לחדא כו' גזירה שמה יאמרו שני יבמות הבאות משני בתים חדא מינבמ' ואידך מפטרך בולא פלום, והקשה הק"ע דהא תני' לעיל פ' ביצד רש"א מאמר קונה או לא קונה, א"כ לר"ש מדאוריית' לא מפטרך חדא בביאת אידך כו' ע"ש: ע"כ נראה לי לבאר ע"פ מה שביארתי בספרי ע"י (סי' כג) שהארבתי בזה וכתבתי דהא דאמרינו בירושלמי דקידושין דקאמר ר"י בר בון מתנית' לאחר שיחלוץ ליה יבמיה אבל אם אמר לאחר שימות יבמיה ה"ז מקודשת עכ"ל הירושלמי: והבאתי שם הרבה ראיות מהירושל' דס"ל דאימתי הוי זיקה אם בא אח"כ לידי מעשה בחליצה או יבום אבל אם לא בא אח"כ לידי חליצה ויבום לא הוי זיקה למפרע, וע"ש שהבאתי הרבה ראיות ע"ז, וע"כ אמר דהא דהמקדש לאחר שיחלוץ ליה יבמיה הוי דבשלב"ל, כמו דאמרינו ביבמות (דף צג) למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלב"ל לא הוי קדושין אבל לאחר שימות יבמיה א"כ לא בא לידי מעשה בחליצה ויבום ע"כ לא הוי מזונקת למפרע, וע"כ אם קדש' מקודשת דלא הוי דשלב"ל פיון דאגלאי מילת' למפרע שהיתה בת קדושין.

אבל הש"ס דילן פליג על יסוד זה וכמו דאמרינו ביבמות (דף יח) שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קא סבר יש זיקה כו' אי אמר הכי הוה אמינא מחיים אבל לאחר מיתה פקעה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקע אלמא דס"ל דאפי' אם מתה ולא באה לידי חליצה ויבום אפ"ה יש זיקה אבל הירושלמי פליג ע"ז כמו שביארתי וכמו שהבאתי ראיות בספרי (סוף סי' כג): וכעת אוסיף להביא ראיות לזה דהירושלמי ס"ל פיון דלא עשה בה פסוף מעשה בחליצה או יבום אגלאי מילתא שלא הית' זקוקה דאמרינו בירושל' (רפ"ג דיבמות) הוי בעי מימר מה צריכא לר' יוחנן מתה השני' למה אינו מותר בראשונ' אבל מתה הראשונה יהא אסור בשני', א"ר יהודה דא צריכא ולית זיקה פלום אלו שלשה אחין שנים מאב ולא מאם, שנים מאם ולא מאב, מת בנו של אב תחילה לא הספיק השני לחלוץ ולנייבם עד שמת ונפלה לפני אחיו מאמו שמה אינו מותר בה אין מאמר זיקה פלום יהא אסור בה משום אשת אחיו מאמו עכ"ל, פי' שהירושלמי קאמר דצריכ' לר' יוחנן אפי' במתה הראשונה שיהא מותר בשני' אע"ג דשני' לא הותרה מעולם וכל יבמה שאין אני קורא בה משעת נפילה יבמה יבוא עלי' הרי היא פאשת אח שיש לה בנים ואסורה, אעפ"כ מותרת משום דכיון שהראשונ' מתה אגלאי מילתא למפרע שלא הית' מזונקת פלל, וא"כ לא נאסרה מעולם, וע"ז מביא ראי' דאלו ג' אחין כו' פי' דאם נאמר דאפילו לא בא לבסוף לידי מעשה בחליצה או יבום נמי יש זיקה א"כ אם יהי' ג' אחין שני אחים מאב והאח השני יש לו אח מאם והאח הראשון ימות ותפול לפני האח השני ליבום ואח"כ ימות האח השני בלא חליצה או יבום נאמר ג"כ דאסור לאחיו מאמו דכיון שהי' שעה אחת זקוקה לאחיו תאסור משום זקוקת אחיו מאמו, אלא נדאי פיון שלא בא לכלל מעשה בטלה הזיקה דמעיקר', והא דקאמר אין מאמר זיקה פלום (הוא ט"ס וצ"ל אין מאחר זיקה פלום ודלא כהפ"מ שנדחק בזה): והכי נמי משמע בירושל' (פ"ב דיבמות ה"ו) שנים שקידשו שתי אחיות כו' הדא דאת אמר בשחלוץ ואח"כ יבם אבל אם יבם מתחיל' אסור שמה ימות אחיו ונמצא כבא על אחות יבמתו, ועיין בפ"מ שישגג שם ודוק.

עכ"פ צריך להבין דהא בפשיטות הטעם דליבומי ברישא אסור משום אחות זקוקתו כמו דאמר ביבמות (דף כג) דוקא מיחליץ ונהדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו.

אבל לפי מה שבארתי נ"ח שפיר דהירושלמי לטעמי דלא אמרינן יש זיקה אלא אם בא בסוף לידי חליצה או יבום וא"כ אפילו אם ייבם בראשונה אעפ"כ לא פגע באחות זקוקתו אם יחליץ אחיו לשני דהא אגלאי מילתא למפרע שלא הי' זקוקה לזה כלל ע"כ קאמר דוקא שמה ימות אחיו ותפול לפניו.

אבל הש"ס דילן לא סבר הכי דלא אמרינן אגלאי מילתא למפרע ואפ"י אם אחיו יחליץ אותה אעפ"כ הי' תחילה מזונקת לשניהם ע"כ קאמר סתם אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו ונהכי נמי משמע בירושל' (פ"ג ה"א) פנס הראשון ובעל אומרים לשני שיבעול לא בעל הראשון אסור לבעול בעילה שני שמה ימות אחיו ונמצא כבא על אחות יבמתו, משמע דדוקא משום שמה ימות אחיו אבל בלא"ה אמרינן כיון דהשני פוטר לאחותו ע"י חליצ' או יבום וא"כ לא הוי אחותה אחות זקוקתו (ועיין לקמן סי' כה) דמה דפליגי בירושל' אם חליצ' קנין או פטור הוא מטעם דהזיק אינו רק דוקא אם לבסוף בא לידי חליצה אבל אם לא בא לבסוף לידי חליצה לא הוי ויק' כמו שבארתי.

וכמו שבארתי בספרי ע"י, וע"כ לא הובא בש"ס דילן הא דחליצה קנין משום דהש"ס דילן אגיל לטעמי דס"ל דאינו תלוי בחליצה שלבסוף ע"ש): וכיון שבארתי והוכחתי מה שמחולקים הש"ס דילן עם הירושלמי בזה מבואר הא דקאמר ר' מתני' מה אכפלין אחיות גבי נכריות דהירושלמי לטעמי אגיל דלא אמרינן יש זיקה.

אלא אם בא לבסוף לידי חליצה או יבום. וא"כ גבי נכריות ביבמות (דף לא) דעשה בה השני מאמר ומת שלא בא לבסוף לידי חליצה או יבום וע"כ ליכא להקשות בזה דאם זיקה ככנוסה דמי' לייבם לחדא ולקפטור אידך דהי' שניהם מזונקים לאח שמת דהא לשיטת הירושלמי לא אמרינן יש זיקה אלא אם בא לבסוף לידי חליצה או יבום.

אבל הכא שמת ולא בא לבסוף לידי חליצה או יבום. א"כ לית בה משום זיקה כלל.

וע"כ ניחא דא"כ אין החשש רק משום מאמר. וע"כ סובר ר"ש דהמאמר או שקונה או שאינו קונה וע"כ מייבם לאיזה שירצה וחליץ לשני'.

אבל לא משום זיקה ונהא דמקשה הש"ס דילן ביבמות (דף יט) מתיב ר' אושע' ג' אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות כו' ור"ש פוטר נאי ס"ד סבר ר' שמעון זיקה ככנוסה דמי' לייבם לקמיינתא ותקפטור אידך הוא משום דהש"ס דילן אגיל לטעמי דס"ל דאפ"י אם מת נמי לא בטלה הזיקה דזיקה בכדי לא פקע: וע"ז אמר ר' מתני' דמה איכפלין אחיות גבי נכריות דבאחיות היינו ביבמות (דף פח) דס"ל לר' שמעון דפוטר בשני' כמו שבארתי דהירושלמי לטעמי דס"ל דפוטר לשני' כמו שהבאתי לעיל הירושלמי דר' הושע' אבי המשנה דר"ש פוטר את השני' מהחליצה ויבום בירושלמי (פ"ג ה' ג ע"ש) (והוא כמו שמפרש בש"ס דילן בשיטת ר' הושע' ביבמות (דף יח) אמר ר' אושע' חלוק הי' ר"ש אף בראשונה משום דקא סבר זיקה ככנוסה דמי'.

וע"כ שְׁרִי אפ"י נולד וְאֵח"כ יבם. וְהוּא ר' הוֹשַׁעְיָא רַבָּה שְׁהוּא אָבִי הַמְּלֻשְׁנָה וְאֵח"כ מְתִיב רב הוֹשַׁעְיָא בִּיבְמוֹת (דף יט) וְכִמּוֹ שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסֵ' פֶּאֶן מִפְּר"ת דר' הוֹשַׁעְיָא לְאוּ הֵינּוּ רב הוֹשַׁעְיָא עי"ש) וְהַטַּעַם כִּינּוּן דְּזִיקָה כְּכִנּוּסָה דְּהִתְמָה גַּבֵּי אַחֵיוֹת בְּאֵ לְבָסוּף לִידֵי חֲלִיצָה אוּ יבום, וע"כ יֵשׁ זִיקָה, מִשָּׂא"כ גַּבֵּי נְכָרִית בִּיבְמוֹת (ד' לא) שְׁמַת, וע"כ בְּטֻלָּה דְּזִיקָה, וע"ז אָמַר ר' מִתְּנָא אִי בְּעִית מְקַשְׁי קִשְׁיָתָא עַל הֵהִיא דר' זְעִירָא בְּשֵׁם רב שִׁשְׁת דְּתַנִּי תַּמָּן דְּבָרֵי ר"ש שְׁתִּיבָהּ אֲסוּרוֹת.

פ"י בְּשֵׁנֵי אַחֵים וּמַת א' מִהֶם. וְאֵח"כ נולד לָהֶם אַח דְּתַנִּי תַּמָּן דְּבָרֵי ר"ש שְׁתִּיבָהּ אֲסוּרוֹת. וְהַטַּעַם כְּדִמְסִיק בִּירוּשְׁלָמֵי דְּזִיקָה אֵינוֹ קוֹנָה לְגַמְרֵי דא"כ הָרִי בָּא וּמִצָּאָה בְּהִיתָר. וְאֵם זִיקָה אֵינָה קוֹנָה מ"ט צָרְתָּה אֲסוּרָה וּמְסִיק דס"ל לְרַבְּנָן דְּתַמָּן דְּזִיקָה קוֹנָה וּמְשַׁיְרָת.

וע"כ אֲסוּרָה מְשׁוּם אֲשֶׁת אַחֵיו שְׁלֵא הִי בְּעוֹלָמוֹ. וְצָרְתָּה נְמִי אֲסוּרָה מְשׁוּם דְּבִזְזִיקָה ה"ל צָרְתָּה אֲלֵמָא אע"ג דְּלֵא בָּא לְבָסוּף לִידֵי חֲלִיצָה אוּ יבום אפ"ה יֵשׁ זִיקָה דְּרַבְּנָן דְּתַמָּן הֵינּוּ רַבְּנָן דְּבָבְלָא לְשִׁטְתֵיהוּ אֲזִלִּי.

וע"ז וְדָאֵי קִשְׁה דְּמַחְלָפָא שִׁטְתֵּי דר' שְׁמַעוֹן תַּמָּן הוּא אוֹמַר שְׁתִּיבָהּ אֲסוּרוֹת. אֲלֵמָא דִּישׁ זִיקָה וְקוֹנָה וּמְשַׁיְרָת.

וא"כ אִיךָ קָאָמַר גַּבֵּי נְכָרִית בִּיבְמוֹת (דף לא) דר' שְׁמַעוֹן אוֹמַר מִיָּבֵם לְאִיזָה שְׁיִרְצָה וְחוֹלֵץ לְשֵׁנֵי מְשׁוּם דְּמֵאָמַר אוּ שְׁקוֹנָה אוּ שְׁאֵינוֹ קוֹנָה. דמ"מ אֲסוּרָה מְחַמַּת הַזִּיקָה שִׁישׁ עֲלֵי זִיקַת שְׁנֵי יבָמִין וְלְרַבְּנָן דְּתַמָּן ס"ל דְּאָפְלִי אִם מַת הָיִי זִיקָה.

וא"כ יֵשׁ עֲלֵי זִיקַת שְׁנֵי יבָמִין מְחַמַּת הָרֵאשׁוֹן וּמְחַמַּת הַשְּׁנֵי דְּזִיקָה קוֹנָה וּמְשַׁיְרָת וְדִלְאָ כְּמוֹ שְׁפִי הַק"ע שָׁם עי"ש). וע"ז מְשַׁנֵּי דְּלְרַבְּנָן דְּתַמָּן מְוַכְרְחִים אָנוּ לְחֻלְקָא בֵּין זִיקַת יבָם א' לְזִיקַת שְׁנֵי יבָמִין וע"ז אָמַר ר' זִירָא עַד דְּצָנָן תַּמָּן שְׁמַעִית פ"י שְׁשַׁמַּע מַה שְׁהָיוּ אוֹמְרִים רַבְּנָן דְּבָבְלָא.

מְשׁוּם דְּהָכָא גַּבֵּי שְׁנֵי אַחֵים וּמַת א' מִהֶם וְאֵח"כ נולד לָהֶם אַח דְּשְׁתִּיבָהּ אֲסוּרוֹת הִי זִיקַת יבָם א' קוֹדֵם שְׁנוֹלַד הָאֵחַ וע"כ סוֹבֵר דְּזִיקָה קוֹנָה וּמְשַׁיְרָת. מִשָּׂא"כ בְּהַךְ דִּיבְמוֹת (דף לא) דר' שְׁמַעוֹן אוֹמַר מִיָּבֵם לְאִיזוֹ שְׁיִרְצָה בְּהָא דְּנְכָרִיוֹת שֶׁב' אַחֵים הֵן.

ע"כ אֵין זִיקָה: וְהַשְׁתָּא גִּיחָא דְּהַבְּרִייתָא דְּתַנִּי תַּמָּן לֵא גִּישְׁנִית אֲלֵא בְּבָבְלָא. מְשׁוּם דס"ל דְּאָפְלִי מַת נְמִי זִיקָה בְּכַדִּי לֵא פִקַּע כְּמוֹ דְּאִיתָא בִּיבְמוֹת (דף יח) דְּשׁוּמְרָת יבָם שְׁמַתָּה אֲסוּרָה בְּאֵמָה דְּזִיקָה בְּכַדִּי לֵא פִקַּע.

וע"כ הַנּוֹצְרָכוֹ לְחֻלְקָא בֵּין זִיקַת יבָם א' לְזִיקַת שְׁנֵי יבָמִין. אֲבָל לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמֵי לֵא ס"ל הַךְ בְּרִייתָא מְשׁוּם דס"ל דְּזִיקָה פִקַּע.

בְּשֵׁלֵא בָּא לִידֵי מַעֲשָׂה: וא"כ כִּינּוּן דְּלִהְיִירושְׁלָמֵי לֵא ס"ל הַךְ בְּרִייתָא דְּתַנִּי תַּמָּן שְׁתִּיבָהּ אֲסוּרוֹת חֲדָא מְחַמַּת אֲשֶׁת אַחֵיו שְׁלֵא הִי בְּעוֹלָמוֹ וְלֵא הָנִי בָּא וּמִצָּאָה בְּהִיתָר דְּזִיקָה אֵינָה כְּכִנּוּסָה לְגַמְרֵי וְהַשְּׁנֵי מְשׁוּם צָרְתָּה דְּזִיקָה קוֹנָה וּמְשַׁיְרָת.

דְּלְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמֵי לִיתָא לְזִיקָה, דְּהָא מַת הָאֵחַ, וא"כ כִּינּוּן דְּהִירוּשְׁלָמֵי לֵא ס"ל כְּהַךְ בְּרִייתָא לֵא הַנּוֹצְרָה לְמִימַר לר"ש דְּזִיקָה קוֹנָה וּמְשַׁיְרָת וְהָא דְּקֵאָמְרִינָן ר"ש פּוֹטֵר בִּיבְמוֹת (דף כח) הֵינּוּ בְּשֵׁנֵי וְכִמּוֹ שְׁמַפְרֵשׁ בִּירוּשְׁלָמֵי שָׁם עי"ש בְּשֵׁם ר' אוֹשַׁעְיָא אָבִי הַמְּלֻשְׁנָה

וכן בש"ס דילן ביבמות (דף יט) מאי פוטר בשני משום דזיקה פכנוסה והינינו משום דר"ש ס"ל זיקה פכנוסה ע"כ מפי נפלה הראשונה נדחית השני.

לא איצטרף למימר דזיקה קונה ומשיינת ואפ"ה דוחה משום דזיקה שהיא קונה ומשיינת דחי זיקה השני דהוי נמי קונה ומשיינת אלא דס"ל לר"ש דזיקה פכנוסה דמי לגמרי.

וע"כ דוחה השני והא דיבמות (דף לא) דר"ש קאמר משום מאמר ולא משום זיקה היינו משום דהתם ליתא לזיקה כלל דהא מת. משא"כ לשיטת רבנן דתמן דס"ל דבשני אחים ומת א' מהם ונולד להם אח אח"כ דשתייהן אסורות וא"כ ע"כ ס"ל דזיקה קונה ומשיינת דאל"ה אמאי שתייהן אסורות וא"כ פיון דזיקה קונה ומשיינת ודחי זיקה השני.

ע"כ אומר דב"ש ס"ל כר' שמעון דרבנן דתמן ודוק בזה [נענין עוד מה שהבאתי ראיות בספרי ע"י (סי' כג) ע"ש באריכות]: ובירושלמי (פ"ב דיבמות ה' ב) מקשה על הא דר' זעירא דתני תמן דברי ר"ש שתייהן אסורות.

וביארתי דהטעם דשתייהן אסורות משום דזיקה קונה ומשיינת. וע"כ הוי אשת אחיו שלא הי בעולמו.

משום דאין זיקה קונה לגמרי. ואפ"ה צרתה אסורה משום דזיקה קונה קצת.

וע"ז מקשה בירושלמי וקשני' צד שקונה זיקה פנגדו אסור בצרה (והוא ט"ס וצ"ל פנגדו התיר בצרה. וכן הגי"ה הק"ע והפ"מ נשתבש בזה בפירוש) צד שלא קנה זיקה פנגדו התיר בצרה (פי' שמקשה דאפתי אין התירוץ מספיק).

דזיקה קונה ומשיינת מספק. וע"כ תני תמן דברי ר"ש שתייהן אסורות דמ"נ צרתה מותרת.

דלאותו צד שהיא צרתה. דהיינו ע"י זיקה שהוא מזונקת לאחיו של בעלה הא לאותו צד שזיקה קונה היא נמי מותרת משום שפא ומצאה בהיתר וכל האיסור הוא משום דזיקה קונה ומשיינת.

וע"כ יש צד שלא קנה ומשיינת. הא לאותו צד שלא קנה לא הוי צרתה צרה.

וא"כ מ"נ צרתה מותרת) וע"ז משני וכי מה נפשך בעריות מאי פדון דאמר ר' אחא בשם ר' בון בר חייא. פל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי שפיה נידון משום ערוה.

וערוה פוטר צרתה. (פי' דלא אמרינן מה נפשך בעריות ואין אתה יכול לחלק הצדדים.

דאמרינן דהצד שלא קנה הזיקה, עושה הצד השני שקנה הזיקה לערוה. משום הצד שלא קנה וע"כ פיון שאפ"י הצד השני שקנה זיקה נעשית ערוה ע"כ אפי' צרתה נמי אסורה.

דהא הצד שקנה הזיקה הוי צרתה צרה וכ"ת הא לאותו הצד שקנהו זיקה אפי' היא נמי מותרת דהא בא ומצאה בהיתר. אעפ"כ אותו צד נעשית ערוה משום צד שלא קנה זיקה והוי יבמה שאינה ראוי' לפנים והוי פולגי' ערוה ואוסרת צרתה: וכה"ג איתא בירושלמי

(פי"ג דיבמות ה' ו) דאמרינן שם מודים חכמים לר"א בקטנה שהשיאה אבי' ונתגרשה שהיא פיתומה בחיי אביה שקדושי' וגירושי' תורה.

ונחזרתה אינה תורה. דהא הוי גרושת אחיו מדאורייתא והקידושין שאח"כ הוא מדרבנן וע"כ אסורה, צרתה מהו כו' אמר רבא בר ממל מסתברא כמ"ד צרתה מותרת.

ברם כמ"ד צרתה אסורה מה נפשך צד שקנה בו כנגדו אסור בצרתה (ט"ס וצ"ל התיר בצרתה) וצד שלא קנה כנגדו התיר בצרה א"ר שמי וכי יש מה נפשך בעריות מאי כדון כל יבמה שאין פולה לחוץ צד הקנוי שבה נידון משום ערוה.

וערוה פותרת צרתה. (פי' שהקשה דממ"נ לאותה הצד שהקנין אלים היא נמי מותרת אלא משום שיש צד שאינו קונה.

ולאותו צד שאינו קונה לא הוי צרתה כלל וע"ז משני וכי יש מה נפשך בעריות כו' וכמו שביארתי דהצד שאינו קונה עושה ערוה אפי' להצד שקונה והוי כמו יבמה שאינה ראוי' לפנים וע"כ אוסרת צרתה ג"כ [ואע"פ דהטעם הוא דקידושי קטנה מדרבנן ומדאורייתא הוי גרושת אחיו, אעפ"כ הי' סברת הירושלמי שלא תאסור הצרה כיון דכל עיקר הערוה משום דקנין מדרבנן לא אלים א"כ מהאי טעמא לא תאסור הצרה.

ולא דמי להא דתנן בריש יבמות (דף ב) כל היכולות למאן ולא מיאנו צרתה חולצת ולא מתניבמת אלמא אע"ג דהוי קידושי מדרבנן אפ"ה אסורה הצרה דהתם מה שהיא ערוה אינו מטעם דלא אלים הקנין.

אלא מחמת שהיא ערוה ממש משא"כ הכא דהוי כמו ממ"נ כמו שהקשה בירושלמי]. והא שכתב הרא"ש ביבמות (דף קט) טעם אחר על הרי"ף שפסק דצרתה מותרת משום דלערוה עצמ' יש לה היתר אם גדלה אצלו.

ע"ש הוא משום שהטעם נידחה בירושלמי וכי יש מה נפשך בעריות דאין אומרים ממ"נ בעריות: עכ"פ נתבאר מזה שהירושלמי סובר דאם מקדש מעכשיו ולאחר שלשים יום אין הקנין נגמר רק בסוף שלשים וע"כ בעינו שיהא השטר קיים בסוף שלשים וגם שיכול לחזור בתוך שלשים ועוד יתבאר יותר בסי' שאחר זה: סימן יט והנה בזה שביארתי הי' נ"ל לכאור' דהא דאמרין בירושל' (פ"י דנדרים) שומרת יבם בין ליבם א' בין לשני יבמין ר"א אומר יפר.

ר' יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים. ר"ע אומ' לא לאחד ולא לשנים.

וקאמ' בירוש' על דעת' דר' עקיבא מי מיפר לה והא דמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אפילו קדושי מאה תופסין בה מי מיפר לה. וניי' דמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן מייעדה לבנו קטן מי מיפר לה.

והא דמר ר' יעקב בר אבא בשם ר' יוחנן ור' הילא בשם ר' לעזר אפי' אשם תלוי אין לה מי מיפר לה לא קאי הבעי' דוקא אם קידש א' מעכשיו ולאחר שלשים יום ואח"כ בא א' וקידשה.

ותפסי קידושי שניהם. וע"כ בעי מי מפר לה.

אלא דאפי' לא קדשה אחר אף דבעי לר' יוחנן דס"ל דאפי' קידושי מאה תופסין בה. וא"כ ס"ל דאם מקדש מעכשיו ולאחר שלשים יום הוי קידושי שיור ואינו נגמר עד

לאחר שלשים ויכול לחזור בתוך שלשים וע"כ מיבועי לי' אי דמי כלא נחק שיה עדיין ומצי אב לחודי' להפר.

או דילמא פיון דנתקדשה במקצת ע"כ אין יכול האב להפר לבדו. ואין האב מיפר אלא בשותפות: [והרא"י דהא כה"ג מיבועי לי' אליבא דר' עקיבא דס"ל דאין ק היבם מיפר אם יכול האב לחודי' להפר, וכמו שנסתפק הר"ן בפ"י דנדרים (ד' עה) שכתב ומסתפקא לי פיון דיבם לא מצי מיפר אב במקום יבם מן הארוסין מי מצי מיפר או לא ע"ש, והיינו בעי' דירושלמי דכיון דיבם לא מצי מיפר, אם יכול האב להפר לחודי', אף הק"ע שם תמה על הר"ן שלא הביא הירושלמי וכן תמה על הרמב"ם שכתב בפ"א דהאב לבדו מפר כל שתדור כו' דהא בירושלמי מיבועי לי', וע"כ אפשר שהי' בגירסתם, על דעתך דר' אליעזר מי מפר לה דכיון שהיא שומרת יבם לשני יבמין מי מפר לה]: אף עכ"ז בעי כה"ג הא דאמר והא דמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן ור' הילא בשם ר' לעזר אפי' אשם תלוי אין ביה מי מיפר לה דבעו אם האב לחודי' מיפר וצריף לבאר הירושלמי ששגה בזה הק"ע מאוד שפירש דאפי' אשם תלוי אין לה מי מיפר לה קאי אהא דהאומר לאשה ה"ז גיטיף אם מתי מחולי זה וניסת לאחר אמר ר"מ בעילתה תלוי' ואמרינן בגיטין (דף עד) מאי איכא בין ר"מ ובין ר' יוסי אשם תלוי איכא בינייהו לר"מ לא מיייתי אשם תלוי כו' וע"ז בעי מי מיפר לה אע"ג דר"מ סובר דמגורשת משעת נתינה אם ימות ואפ"ה בעי מי מיפר לה אם יכול להפר אע"ג דלר"מ הוא מגרש על תנאי שאם ימות תהא מגורשת למפרע: והוא תמוה דנדאי אם מגרש על תנאי פיון שהיא מגורשת למפרע לא מצי מיפר לה ואין בזה ספק, וכן כתב הרמב"ם (בפ"א מה' נדרים ה"ח) נתן לה גט ע"ת או לאחר זמן לא יפר בימים שבנתיים, אלמא דאם מגרש על תנאי בנדאי לא מצי להפר שמה קנינים התנאי וא"כ מגורשת למפרע ואע"פ שמה שכתב הרמב"ם דאם מגרש לאחר זמן לא יפר בימים שבנתיים הוא תמוה דכיון דנתן לה גט לאחר זמן א"כ אינה מגורשת אלא עד שיגיע הזמן ומ"ט אינו יכול להפר.

וראייתי להמ"א שהקש' ג"כ דבנתן לה גט לאחר זמן אינה מגורשת אלא עד שיגיע הזמן ומ"ט אינו יכול להפר, וכתב ושמה פיון דטעמא דמיפר משום שלא התגנה על בעלה הקא לא שייף דמגונה ועומדת היא, והוא תמוה דאע"פ דאמרינן ביבמות (דף צ) לא מצי מיפר נדרי' טעמא מאי אמר רחמנא בעל מיפר כדי שלא תתגנה והקא תתגנה ותתגנה אעפ"כ אין עיקר הטעם של הפרת נדרים הוא משום שלא תתגנה וכמו שכתבו התוס' ביבמות (דף כט) בד"ה מאי טעמא כו' דאית ספרי' דגרסי מ"ט אמור רבנן דבעל כו' אע"ג דבעל מיפר לה מן התורה אלא ה"ק מ"ט אמור רבנן דבעל מיפר היכא דאין מיפר מן התורה פההיא דפ' ד' אחין (דף כט) גבי שומרת יבם דאמר רב פנחס כל הנודרת על דעת בעלה כו' משום שלא תתגנה וכיון דאיכא טעמא דתתגנה ע"כ אפילו דאוריית' כמו הקא אמרו חכמים שלא יפר כדי שתתגנה וא"כ דוקא התם אמרו חכמים דלא יפר במקום איסורא כדי שתתגנה אבל הקא פיון דליכא איסורא ואין עיקר הטעם משום שלא תתגנה א"כ אמאי לא יפר: [ועוד דהא אמרינן בגיטין ד' עג) ת"ר ימים שבנתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידי' ובהפרת נדרי' וירשעה ומטמא לה, אלמא דלר' יהודה שסובר דאם אמר מהיום אם מתי דאין הגט חל אלא סמוך למיתה מצי להפר נדרי', אלמא דמגרש לאחר זמן מצי להפר, (ודחוק לומר דהתם מגרש מתמת חשש מיתה, וע"כ ליכא איבה,

ובירושלמי (פ"ז דגטין) ליינדא מילה ר' אליעזר אָמר ליוֹרְשָׁה דְתַנְיִנּוּ תַמָּן וְנִפְאֵי בְמַצִּיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂהּ יְדִי וּבְהִפְרַת נְדָרֵי, פִּי דְקָאֵי עַל הָא דְאָמְרִינּוּ בְמַתְנִיתִין מַה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים, ר' יְהוּדָה אֹמֵר הָרִי הִיא פְּאֻשֶׁת אִישׁ לְכָל דְבָרֵי, וְע"ז אֹמֵר לַיִּידָא מִלָּה ר' אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר לְיוֹרְשָׁה כּו' וְלִהְפַרְת נְדָרֵי וְתַמְיָהֲנִי מְאוּד עַל הָרָאָב"ד וְהַמ"מ (פ"א מ'ה נְחֻלוֹת ה' ט) שְׁכַתְב הֶרְמֵב"ם וּמִי שְׁנַתְגַּרְשׁ ס' גְּיוֹרְשִׁין וּמַתָּה אִין הִבְעַל יוֹרְשָׁה, וְכַתְב ע"ז הָרָאָב"ד מַה שְׁאָמְרוּ בְּמַסְכַּת גְּיֻטִין בִּירוּשְׁלַמִי נִרְאָה שֶׁהוּא חוֹלֵק עָלָיו הַמְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עֲמוֹ בְּפֻנְדְקֵי צְרִיכָה מְמַנּוּ גִט שְׁנֵי לַיִּידָא מִלָּה אָמַר ר' אֲלִיעֶזֶר לְיוֹרְשָׁה כְּלוֹמַר שֶׁהוּא יוֹרְשָׁה, וּמַה הֵתָם בְּנוֹדָאֵי גְּיוֹרְשָׁה וְסַפְקָה הַחֲזִירָה יוֹרְשָׁה, הֵכָא דְנוֹדָאֵי אִשְׁתּוֹ הִיא וְסַפְקָה גְּיוֹרְשָׁה לֹא כַּש"כ וְנִדְחָק בְּזָה הַמ"מ י וְהוּא תַמּוּהָ דְהִירוּשְׁלַמִי לֹא קָאֵי אַהָא דְהַמְגַרְשׁ.

אַלָּא אַהָא דְמַה הִיא בְּאוֹתָם הַיָּמִים, וְכֵן פִּירְשׁוּ הַמְפַרְשִׁים הַק"ע וְהַפ"מ וְהָכִי מוּכַח נְמִי מַה דְאָמְרִינּוּ בְּגִיטִין (ש"ם) דְלַר' יְהוּדָה בְּיָמִים שְׁבַנְתִּים זַפְאֵי בְּמַצִּיאָתָהּ כּו' וְיוֹרְשָׁה וּמַטְמָא לָהּ, אֲלַמָּא דְלַר' יוֹסִי דְמַסְפָּקָא לִי אִין הִבְעַל יוֹרְשָׁה וְאִם אִיתָא פְּדַעַת הָרָאָב"ד דְבַס' מְגוֹרְשֶׁת הִבְעַל יוֹרְשָׁה, וְא"כ אִפִּי לַר' יוֹסִי נְמִי הִבְעַל יוֹרְשָׁה: דִּילְמָא אִינְהָ מְגוֹרְשֶׁת אֲלָא שְׁעָה אַחַת סְמוּךְ לְמִיתָתּוּ, אֲלַמָּא דְלַר' יְהוּדָה שְׁסוּבְר דְאִינְהָ מְגוֹרְשֶׁת אֲלָא סְמוּךְ לְמִיתָתָהּ, יְכוּל לְהִפְר נְדָרֵי, עכ"פ בְּמַגְרֵשׁ עַל תְּנָאֵי בְּנוֹדָאֵי דְלֹא מְצִי לְהִפְר, וְכֵן פְּתַב הַש"ע בִּי"ד (ס' רַלְב סַעִי ג) דְנָתַן לָהּ גִט עַל תְּנָאֵי אוּ לְאַחַר זְמַן לֹא יָפַר בְּיָמִים שְׁבַנְתִּיִּים, וְכַתְב הַש"ע דְהָא דְאָמַר לְאַחַר זְמַן הוּא נָרִי בְּתוֹרַת תְּנָאֵי שְׁפִשְׁיָגִיעַ הַזְמַן, תַּהִי מְגוֹרְשֶׁת לְמַפְרַע וְהַש"ע אֶפְשָׁר לְיִישָׁב מִשׁוּם דַּס"ל בַּאֲה"ע (ס' קַמַּג) דְאִם אָמַר לְכַשְׁתַּצָּא חֲמָה מְנַרְתִּיקָה, הָנִי ס' שְׁמָא הִלְכָה כַּר' יוֹסִי דְאָמַר זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטַר מוֹכִיחַ עָלָיו, וְהָנִי כְּמַהֲיוּם וְלֹאֲחַר מִיתָה דְהָנִי סַפְקָה, וְע"כ נִיחָא שְׁפִיר דְאִם מְגַרְשׁ לְאַחַר זְמַן אִינוּ יְכוּל לְהִפְר, אֲבָל לְדַעַת הֶרְמֵב"ם שְׁפִסְק דְלֹא כַּר' יוֹסִי דְאָמַר זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטַר מוֹכִיחַ עָלָיו, מְוַכְרְחִין אָנוּ לֹאֲמַר כְּמוֹ שְׁפִי הַש"ע דְהִינְנוּ שֶׁהוּא בְּדוּף תְּנָאֵי, וְע"כ לֹא מְצִי לְהִפְר].

ע"כ בְּנוֹדָאֵי אִין אִין הַפִּי כְּמוֹ שְׁפִי הַק"ע, וְהִירוּשְׁלַ' קָאֵי אַהָא דְאָמַר בִּירוּשְׁלַ' (ר"פ חַרְשׁ) רִי אֲלִיעֶזֶר שְׁאֵל לַר' יוֹחָנָן אִשְׁתּוֹ שֶׁל חַרְשׁ וְשֶׁל שׁוֹטָה א"ל אֶפְיָלוּ אֲשֶׁם תְּלוֹי אִין בָּהּ ר' יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן ר' הִילָא בְּשֵׁם ר' אֲלִיעֶזֶר אֶפְיָלוּ אֲשֶׁם תְּלוֹי אִין בָּהּ (ע"ש בַּק"ע מַה שֶׁהִקְשָׁה עַל הֶרְמֵב"ם דְלָמָּה פְּסַק קִידוּשֵׁי חַרְשׁ דְרַבְּנָן הָא לְלִישְׁנָא בְּתָרָא בִּיבְמוֹת (דף קג) סְפִיקָה הָנִי עִי' בְּסַפְרֵי ע"י (ס' כג) שְׁסַמְךָ עַל הָא דְאָמְרִינּוּ בְּשַׁבַּת (דף קנג) אִיבְעֵי לְהוּ חַרְשׁ וְקָטָן מֵאִי ע"ש וְלֹא קָשָׁה מִיָּדִי): וְא"כ פִּינּוּ דְהִירוּשְׁלַ' קָאֵי עַל קִידוּשֵׁי חַרְשׁ ע"כ מִיבְעֵי לִי אִם מְצִי הָאָב לְהִפְר לְחוּדָי, וְכֵן פִּי' הַפ"מ הוּאִיל וְקִידוּשֵׁי חַרְשׁ לֹא פְלוּם הוּא וְע"כ בְּעֵי אִם יְכוּל הָאָב לְהִפְר לְבַדּוֹ וְלִיכָּא לְמִימַר דְמִיבְעֵי לִי אִם הָאָב מִיפַר לְחוּדָי אוּ שְׁחַרְשַׁנְמִי מִיפַר דְהָא אָמְרִינּוּ בְּנִדְרִים (דף עג) בְּעֵי רַמִּי בַר חֲמָא חַרְשׁ מַהוּ שְׁיַפַּר לְאִשְׁתּוֹ וּפִי' הָרַא"ש בְּחַרְשׁ דְקָרָא קָאֵי שְׁמַדְבַּר וְאִינוּ שׁוּמַע אֲבָל חַרְשׁ דְרַבְּנָן בְּרַמְיָזָה לֹא מְצִי מִפְּקַע נָדַר דְאוֹרְיִיתָ' וְעוֹד שְׁדִינוּ כְּשׁוֹטָה אֲלָא וְדָאֵי דְמִיבְעֵי לִי אִם יְכוּל הָאָב לְהִפְר לְבַדּוֹ פִּינּוּ דְקִידוּשֵׁי חַרְשׁ דְרַבְּנָן, וְאִע"ג דְאָמְרִינּוּ בְּנִדְהָ (דף מו) אִי אָמַרְתָּ בְּשֶׁלְמָא דְרַבְּנָן אֲתִי נִשְׁוֹאִין דְרַבְּנָן וּמְבַטְלִי לְנִדְרָא דְרַבְּנָן, אֲלָא אִי אָמַרְתָּ דְאוֹרְיִיתָ' אֲתוּ נִשְׁוֹאִין דְרַבְּנָן וּמְבַטְלִי לְנִדְרָא דְאוֹרְיִיתָ' כּו' וּמְשַׁנֵּי כְּדַרְב פְּנַחֲס מְשַׁמֵּי דְרַבָּא דְכָל הַנּוֹדְרָת עַל דַּעַת בְּעָלָהּ הִיא נּוֹדְרָת אֲלַמָּא דְאֶפְיָלוּ בְּנִשְׁוֹאִין דְרַבְּנָן נְמִי יְכוּל לְהִפְר, אֶפְשָׁר לֹאֲמַר דְהַטְעַם מִשׁוּם דְנִזְרוֹת מְשַׁלּוּ וְכִמוֹ דְאָמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דף כט) הֵכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִין

שְׁעֵמְדָה בְּדִין וּפְסָקָה לָהּ מְזוֹנוֹת מְשָׁלוֹ, וְכִדְרַב פְּנַחֵס מִשְׁמִי' דְרַבָּא דְכָל הַנוֹדְרָת עַל דַּעַת
בְּעֵלָהּ הִיא נוֹדְרָת וּא"כ מְחַמַּת מְזוֹנוֹת הוּא וּבְחֶרֶשׁ אִפִּי' בְּנִשְׁוֹאִין נְמִי אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת וְכִמו
דְּאִית' בִּירוּשָׁלַי' דְּכִתְּוֹבוֹת (פ"ק ה"ב) וּבִיֵּאֲרֵתִי לְקַמְן בְּתִשְׁוֹבָה (ס"י כ) דְּחֶרֶשׁ שְׁנִשְׁוֹא
פְּיָקֻחַת אֵין עֲלִיו מְזוֹנוֹת וְלֹא פְתֻנָּה שְׁהוּא לֹא רוּצָה לְזוּק לָהּ בְּנִכְסֵי' וּבִיבְמוֹת (דף קיג)
חֶרֶשׁ וְשׁוֹטָה שְׁנִשְׁוֹאוּ פְּקֻחוֹת כּו' אַע"פ שְׁנִתְּפַקַח הַחֶרֶשׁ כּו' אֵין לָהֶם עֲלֵיהֶם פְּלוּם, וְעוֹד
דְּבִירוּשָׁלַי' דִּיבְמוֹת (פ"ג) לֹא ס"ל הֵכִי דְאֶמְרִינָן שֶׁם וְקִשְׁנִי דַר' יוֹחֲנָן עַל דַּר' יְהוֹשֻׁעַ
נִשְׁוֹאֵי תוֹרָה (ט"ו וצ"ל דְרַבְּנָן) וְהִפְּרִי גְדֵרֵי' תוֹרָה וְאֵת אֶמֶר הֵכִין א"ר זְעִירָא לִית פְּאֵן
הִפְּרִי גְדֵרִים (פ"י) דְמִקְשָׁה אִיף אֶמֶר ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּבִקְטָנָה בְּעֵלָה וּפְאִי בְּמִצִּיאָתָהּ וּבִהֲפֵרַת
גְּדֵרֵי' הָא פִּינּוּ דְהַנְּשׁוֹאִין דְרַבְּנָן אִיף יָכוֹל לְהִפְּרִי גְדֵרֵי' ד"ת לר' יוֹחֲנָן דְאֶמֶר דְמִןפְּלֵא
הַסְּמוּף לֵאִישׁ מְדַאֲרֵי'ת' וְלֹא מְשַׁנֵּי מִשּׁוּם דְכָל הַנוֹדְרָת עַל דַּעַת בְּעֵלָה הִיא נוֹדְרָת דְאֶפְשָׁר
דְּזֵהוּ דְנוֹקָא אֶלִיב' דַר"א הוּא וְעֵינָן בְּר"ן שְׁפַתְבּ בְּגְדֵרִים (דף עג) דכ"ע מוֹדוּ בְּהָא, וְעֵינָן
בַּא"מ (א"ה"ע ס"י קלו) שְׁפַתְבּ דְמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם שְׁהִשְׁמִיט הֵף דְקִטְנָה שְׁהִשְׁיֵאוּ
אִמָּה וְאִחֵי' וְלֹא הִבִּיא דִין זֶה כָּלֵל מִשְׁמַע פִּינּוּ דְמוֹקִי לָהּ כְּדְרַב פְּנַחֵס וְאֵין לֹא ס"ל כַּדַר"פ
מִשּׁוּם הֵכִי לִית' לְדִין זֶה ע"ש, וְאֶפְשָׁר שְׁהַרְמַב"ם סַמָּף עַל הִירוּשָׁלַי' דִּיבְמוֹת דְלֹא רָצָה
לְתַרְץ כַּדַר"פ שְׁסוּבֵר דְזֵהוּ דְנוֹקָא לַר"א כְּמוֹ דְאִית' בִּירוּשָׁלַי' (פ"ז דְגְדֵרִים ה"ד) מִיְסַבֵּר
סִבֵּר ר"א דְבִמְזוֹנוֹת הַדְּבָר תְּלוּי, וְעוֹד אֶפְשָׁר דְנוֹקָא בְּקִטְנָה לְגְדוֹל שְׁהוּא בְּן דַּעַת נוֹדְרָת
עַל דַּעַתוֹ אֲבָל לֹא בְחֶרֶשׁ שְׁהוּא אֵינוֹ בְּן דַּעַת, עכ"פ עֵיקַר הַבְּעִל' אִם הָאֵב לַחֲוֵדִי' יָכוֹל
לְהִפְּרִי, וְכֵן אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ מַה דְבַעֲזֵי בְּקִידוּשֵׁי יַעוֹד לְקַטְו, הֵינְנוּ נְמִי דְכִינּוּ שְׁהַקְטָן אֵינוֹ בַּר
הַפְּרָה ע"כ לֹא מְגַרַע לְהָאֵב וְיָכוֹל הָאֵב לְהִפְּרִי לְבַדּוֹ וְכִמוֹ שְׁנִסְתַּפֵּק הַר"ן דְאִם יָבֵם אֵינוֹ
מִיְפָר א"כ אֶפְשָׁר דְאֵינוֹ מְגַרַע זִיקְתּוֹ לְעֵנָן הָאֵב דְיָכוֹל הָאֵב לְהִפְּרִי לְבַדּוֹ וְה"נ פִּינּוּ דְהַקְטָן
אֵין לוֹ דַּעַת שְׁיִכַּל לְהִפְּרִי לֹא מְגַרַע לְהָאֵב וּמִצִּי הָאֵב לְהִפְּרִי לְבַדּוֹ: וְהַק"ע פְּתַח וְנ"ל וְהֵאֵי
דְאֶמֶר ר"י דְאִמָּה עֲבָרִי' מִיַּעֲדָה אִפִּי' לְבַנּוֹ קִטְו דְכִתִּיב וְאִם לְבַנּוֹ יַיְעַדְנָה בְּנֵו כָּל דְהוּא
אִפִּי' קִטְו בְּמִשְׁמַע וְקִסְבֵּר דִּיעוֹד נִשְׁוֹאִין עוֹשָׂה אֶפִּילוּ לְהִפְּרִי גְדֵרֵי' וּמְסַפֵּק' לִי בְּמִיַּעַד
לְקַטְו אִם הָאֵב יָכוֹל לְהִפְּרִי אוֹ דִילְמָא דֵינוּ כְּנִשְׁוֹאָה, וְהוּא תְּמוּהָ דְאִם יַעוֹד נִשְׁוֹאִין עוֹשָׂה
א"כ אִיף אֶפְשָׁר שְׁיִפְּרִי הָאֵב פִּינּוּ דְכְּבָר יִצְתָה מְרֻשּׁוֹתוֹ לְגַמְרֵי: [וְעוֹד דְהִירוּשָׁלַי' ס"ל
דִּיעוֹד אִירוּסִין עוֹשָׂה וְלֹא נִשְׁוֹאִין, דְאֶמְרִינָן בִּירוּשָׁלַי' (פ"ק דְקִידוּשִׁין ה' ב) עַל דַּעַת'י
דַר"י בַר"י בְּסוּף נוֹתָן לָהּ כְּסָף לִיַיעוּדִים, עַל דַּעַת'י דְרַבְּנָן מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה, נוֹתָן לָהּ כְּסָף
לִיַיעוּדִים, מַה נִּפְקָא מִבִּינְיָהוֹן מַעֲשָׂה יַדִי, מ"ד בְּסוּף נוֹתָן לָהּ כְּסָף לִיַיעוּדִים, מַעֲשָׂה יַדִי
שָׁל בְּעֵלָה, וּמ"ד מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה נוֹתָן לָהּ כְּסָף לִיַיעוּדִים מַעֲשָׂה יַדִי שָׁל אֲבִי וּפְלִי הַק"ע
מַעֲשָׂה יַדִי שָׁל אֲבִיָהּ מַה שְׁעֲשִׂתָה מִיּוֹם הַקִּנְיָ' עַד שְׁעַת נִשְׁוֹאִין הָרִי הִיא שָׁל אֲבִיָהּ לְמַפְרַע,
דַה"ל כְּאֵרוּסָה מִיּוֹם הַהוּא וְהִלְאָה, וְאֵרוּסָה מַעֲשָׂה יַדִי לְאֲבִי, אֶלְמָא דְהִירוּשָׁלַי' סוּבֵר
דִּיעוֹד אִירוּסִין עוֹשָׂה, וְדוּחַק לֹאמַר פִּינּוּ דְלַדַּעַת הִירוּשָׁלַי' דְהֵנָּה כְּאוֹמֵר מַעֲכָשְׁוֹ וְלֵאחַר
ל' וְהֵינְנוּ שְׁמַתְחִילִים מַעֲכָשְׁוֹ וְאֵינָם נְגַמְרִים אֶלָּא לְבִסּוּף, ע"כ הֵנּוּ בְּיָמִים שְׁבַנְתִּימִים כְּמוֹ
אֵרוּסָה, אֶלָּא וְדֵאֵי דְהִירוּשָׁלַי' סוּבֵר דִּיעוֹד אִירוּסִין עוֹשָׂה, וְע"כ אוֹמֵר דַא"כ לְרַבְּנָן
דַרִיב"י יְהִי מַעֲשָׂה יַדִי לְאֲבִי דְהָא דִינָה כְּאֵרוּסָה, וְצָרִיף לְהַחֲזִיר מַעֲשָׂה יַדִי וְע"ז מְשַׁנֵּי
בִירוּשָׁלַי' נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לְאִשָּׁה הָרִי אֵת מְקוֹדְשָׁתָּ לִי ע"מ שְׁמַעֲשָׂה יְדִיָּה שְׁלִי, וְע"כ אֵינוֹ
צָרִיף לְהַחֲזִיר מַעֲשָׂה יַדִי: וְכִינּוּ שְׁבִיֵּאֲרֵתִי דַּעַת הִירוּשָׁלַי' דְבִאוֹמֵר מַעֲכָשְׁוֹ וְלֵאחַר
שְׁלֵשִׁים יוֹם בְּעֵינָן שְׁיָהָא הַשְּׁטֵר בְּרִשׁוֹתָהּ בְּשַׁעָה שְׁגוֹמֵר הַקִּנְיָן וְכִמוֹ שְׁפַתְבּ הַא"מ בַּא"ה ע

(ס' מ) ע"ש, וכמו שכתב הר"ן בשם הירושלמי דכל שלשים קונה ואינו קונה לאחר שלשים קונה קנין גמור, ע"כ אין צריך לדחוק במה שכתבתי בספרי ע"י (ס' ט) דמה שקשה על הירושלמי דאמאי לא מקדש כה"ג ע"מ שפתחול הקדושין למחר דהא ס"ל דחופה שאינה ראוי לביאה שמה חופה ע"ש, וכתבתי שם דלא מהני אם מתנה שפתחול החופה אח"כ כמו דלא מהני בעומדת הפרה באגם אם מקנה מעכשיו ולאחר שלשים יום, לרב דאמר חזרה הוי, אע"ג דאגם ראוי למשיכה, כיון דמשיכה הראשונה פלגה לה, וכתבתי שם דלא מהני רק לר' יוחנן דאמר אם מקדשה מעכשיו ולאחר שלשים יום דהקדושין מתחילין מעכשיו, ונגמר לאחר שלשים כמו דאמר ר' יוחנן בקידושין, אפי' מאה תופסין בה, וכתבתי שם דבמעכשיו הוי תלוי בבריכה ע"ש, ועוד דה"ל יותר מבית א', ולפי מה שנתבאר דעת הירושלמי, דאפי' לר' יוחנן בעינו דוקא שיהא השטר ברשותה, וע"כ לא מהני לדעת הירושלמי לר' יוחנן אפי' במעכשיו דאפי' במעכשיו נמי בעינו שיהא ברשותה, [ומה שכתבתי שם הוא לפי מה שכתבו התוס' בקידושין (ד' סג) לשיטת הש"ס דילן כמו שיתבאר]: ובהו יתבאר הא שביארתי שם על הא דאמר ר' בירושל' (פ"ק דקידושין) גבי יעוד אלו האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום שמא אינו מקודשת לשניהם, ובש"ס דילן בפ"ק דקידושין (דף יט) משל לאומר לאשה התקדשי לו מעכשיו ולאחר שלשים יום שמקודשת לראשון והוא משום דבירושלמי הוא בשיטת ר' יוחנן דהוא מרא דתלמודא ע"כ ס"ל דאם מקדשה מעכשיו ולאחר שלשים יום דכולם תפסי ולא מחמת ספק אבל הש"ס דילן הוא אליב' דרב דהטעם משום ס' חזרה והתם לא שייך חזרה דהא מפרש לדין יעוד דאוריית' וע"כ פסק הרמב"ם פ"ב ולא כר' יוחנן: אף לכאורה עדיין קשה דא"כ תקשה לר' יוחנן דהא תני' בפריית' דבאומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום דמקודשת לראשון וכ"ת הא נדאי ר"י מודה דאם מפרש בתנאי דהוי בתורת תנאי, וכמו שהשיג שם בס' א"מ (ס' מ) על הט"ז דגם לר' יוחנן אם מפרש בתורת תנאי הוי נדאי תנאי ומקודשת לראשון אפי' אמאי אינו אומר אליב' דר' יוחנן דיעוד אם מעות הראשונות לקידושין נתנו הוי כאומר מעכשיו ולאחר שלשים יום דאם בא אחר וקידשה שמקודשת לשניהם כמו דאית' בירושל' ואפשר לומר לפי מה שביארתי דלדעת הירושל' בעינו במעכשיו ולאחר שלשים שיהא השטר ברשותו בשעת גמר הקנין וא"כ לפ"ז יכול לחזור נמי וע"כ לדעת הירושל' הוא מדומה ליעוד דהא ביעוד אם אינו רוצה אינו מייעדה, ועי' בהרמב"ם וכו' וכמו שכתב הכ"מ (פ"ד מה' עבדים ה"ו) ע"כ דמי לאומר מעכשיו ולאחר שלשים יום ד יכול שלא לקיים הקדושין משא"כ לשיטת הש"ס דילן (וכמו שכתב הא"מ דזה תלוי בתלוקת הירושל' והבבלי דלשיטת הירושל' יכולה לחזור והא דקידושי פולם תפסי בה היינו משום דהירושל' ס"ל שאם שקדשה לאחר שלשים ונתקדשה לאתר בתוך שלשים דלא הוי חזרה (והארבתי בזה בתשובה לעיל (סי' טו) וע"כ ס"ל דבמעכשיו ולאחר שלשים יכולים לחזור, משא"כ לשיטת הש"ס דילן דהוי חזרה משום דאתי דיבור ומכש"כ מעשה ומבטל דיבור [וכמו שהארבתי שם בתשובה דפליגי בזה הירושל' והבבלי] ע"כ ס"ל דאינם יכולים לחזור) ע"ש בא"מ: וא"כ לשיטת הש"ס דילן דבאומר מעכשיו ולאחר שלשים לא בעינו שיהא עומד ברשותו בשעת גמר הקנין ומכש"כ שאינם יכולים לחזור וא"כ אין לדמות יעוד לאומר מעכשיו

ולאחר שלשים לשיטת ר' יוחנן רק הירושלמי מדמה משום דס"ל דבמעכשיו ולאחר שלשים יום נמי אם רצה חוזר וה"נ ביעוד אם רצה שלא לנייעד אינו מנייעד וע"כ מדמי לה הש"ס משל לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו ולאחר שלשים יום שמקודשת לראשון והיינו אליבא דרב ומה שהקשה הק"ע דהא בקידושין (נ"ח ס) אמרינו דהוי ס' תנאה או חזרה זה אינו דהתם שניף ספק תנאה ספק חזרה משא"כ ביעוד דמדמי לה לאומר מעכשיו ודינא דאורייתא דיעוד הוא פאומר מעכשיו וא"כ לא שניף ס' חזרה, ולר' יוחנן יהי הדמימי לאם אומר בפירוש מעכשיו על תנאי אבל א"א לדמות לקידושי שיור שיהי מקודשת לשניהם דהא בקידושי יעוד יכול שלא לנייעד והכא אינו יכול לחזור אבל בתנאי יכול לחזור בו וכמו שפירש"י דמעכשיו ולאחר שלשים אם לא יחזור בו.

ובזה מדונייק לשון הירושל' (בפ"ק דקידושין) מכרה לזה וקודשה לזה שישק האב באדון ד"ר יוסי בר"י ונחכמים אומרים לא שישק האב באדון נעשה כאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום אלו האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקודשה בתוך שלשים יום שפא אינה מקודשת לשני מעכשיו ולאחר שלשים יום (פי' דזה קאי אליב' דרבנן דאמרי מעות הראשונות לקידושין נתינו) אלו האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקודשה בתוך שלשים יום שפא אינה מקודשת לשניהם מכבר לכשירצה, והתיבות האלו מכבר לכשירצה מיותר ע"ז נראה לי שהירושל' מפרש דמעכשיו ולאחר שלשים יום אע"פ דשירא הוי, אפ"ה דוקא לכשירצה אבל אם חוזר בו יכול לחזור, וע"כ מדמה ליעוד דביעוד אם רוצה אינו מנייעד משא"כ לשיטת הש"ס דילן אינו יכול לדמות ליעוד לר' יוחנן דאמר אפילו מאה תופסין בה: וראיתי להק"ע שפארש דקאי אהא דלקמן דאמר הפל מודים שאם השיאה שישק האב באדון (והפ"מ מפרש שאין לאחר נשואין פלום), וקאמר מכבר לכשירצה הפל מודים שאם השיאה שישק האב באדון דאל"ה מאי הוי אם השיאה ע"כ דוקא אם אומר מכבר לכשירצה האב היינו שאם לא ירצה לנייעד אותה שלא יכול לנייעד, וקשה דהא קא מפלגי בירושל' אם מתנה ע"מ שלא לנייעד אותה אי הוי מתנה על מה שכתוב בתורה, וכן בבבלי (נ"ח יט).

ע"כ נראה לי דאפשר לומר דלפי מה שביארתי דלדעת הירושלמי בעינו שיהא ראוי לקנין בסוף שלשים ע"כ ודאי דבעינו שיהא המקנה קיים בסוף שלשים, וכן פתב הקצה"ח (סי' רנח) דכל שחזר בו או מת מקבל או נותן קודם גמר קנין לא הוי קנין פלל דקיי"ל כר' יוחנן דמהיום לאחר שלשים דשירא הוי, ולפ"ז ביעוד לפי שיטת הירושל' בעינו דוקא שיהא המקנה קיים וע"כ אם השיאה יצתה מרשות האב וא"כ לית למקנה בסוף שש וא"כ איף יכול לנייעד.

אף הריטב"א פתב בפשיטות דגבי יעוד אם מת האב נמי יכול לנייעד שהקשה אהא דאמרינו בפ"ק דקידושין (נ"ח יט) אהא דאמר רבא אמר ר"נ אומר אדם לבתו הקטנה צאי וקבלי קדושיך מדרב יוסי בר"י דאמר מעות הראשונות לאו לקדושין נתנו וכי משייר בה שו"פ הוי קידושין, והקשה דא"כ בעינו שיהא האב קיים בשעת הייעוד, אלמא דפשיט' לי דביעוד לא בעינו שיהא האב קיים ואפשר דהירושל' לא ס"ל הכי: ובירושלמי (פ"ק דקידושין) רשב"ל בעא קומי ר' יוחנן אמה העבר' יוצאה בנשואין

מק"ו מה אם הסימנים שאינן מוציאים מרשות האב הרי הן מוציאים מרשות האדון, נשואין שהם מוציאים מרשות האב אינו דין שיוציא אותה מרשות האדון, א"ל אני אין לי אלא של משנה, יתירה עליו אמה העברת? שהיא קונה את עצמה בסימנים וכתב הק"ע וקשה.

למאן קא מיבעי? לי' אי לר"י בר"י הא קאמר לעיל מכרה לזה וקדשה לזה שחק האב באדון ואי לרבנן הא קאמרי לא שחק האב באדון, וי"ל דלרבנן קא מיבעי לי' דילמא דוקא בקידושין פליגי אבל בנשואין מודו פאן הודה הק"ע שהפני' הוא לעיל הכל מודים שאם השיאה ששחק האב באדון דאפילו לרבנן נמי אם השיאה שחק האב באדון, ולפ"ז משמע כמו שביארתי דכיון שהשיאה יצתה מרשות האב ע"כ א"א שיהא מיעדה משום דלדעת הירושלמי דמדמי למעכשיו ולאחר שלשים יום בעינן שיהא המקנה בעולם וכיון שהשיאה יצתה מרשות האב ולית' למקנה בעולם ע"כ אינו יכול ליעדה.

והנה התוספת בפ"ק דקידושין (נ"ד טז) הקשו אהא דאמר ר"ל אמה העברת? קונה את עצמה במיתת האב מרשות אדון מק"ו ומה סימנים שאין מוציאים מרשות האב ק מוציאים מרשות האדון, מיתה שמוציאה מרשות האב אינו דין שמוציאה מרשות אדון.

וכתבו התוס' וא"ת חנפה תוכיח שמוציאה מרשות אבי' ואין מוציאה מרשות אדון דאי חנפה מוציאה מרשות אדון אין אדם קונה בת חבירו שהרי יכול להכניסה ולהוציאה מרשות האדון וי"ל דמה לחנפה שפן אינה מוציאה מרשות אב אלא מדעתו, ולכך אינה מוציאה מרשות האדון תאמר במיתה שמוציאה מרשות האב בע"כ.

והנה הפ"י תמה על התוס' דקידושין שלא הביאו הירושל', דלהירושלמי נשואין נמי מוציאים מרשות האדון לר"ל דהא מה שהשיב לו ר"י אני אין לי אלא של משנה, יתירה עלי' אמה העברת? שהיא קונה א"ע בסימנים, לר"ל לא ס"ל הכי כמו דאמרין בש"ס דילן דלר"ל דבר שאין לו קצבה לא קתני וע"כ לא חשיב מה שיוציאה במיתת האב וא"כ ה"נ שיוציאת בנשואין, ובס' המקנה הקשה דעל הירושל' קשה קוש' התוס' דשום אדה לא יקנה וכתב המקנה דיש ליישב שיטת הירושל' דס"ל ג"כ סברת התוס' דקידושין וחנופה אין מוציאים דאל"כ שום אדם לא יקנה ומה שאמר ר"ל דנשואין מוציאים היינו נשואין ממש ע"י ביאה כו' דלא שייך סברא דשום אדם לא יקנה דכיון דאיכא איסור' בביאה דהא ביד האדון ליעדה ויחולו קדושין של אדון למפרע כו' וכתב דלפ"ז אין הכרח דנשתמט להו לתוס' דברי הירושל' דלפמ"ש אין דברי הירושל' עגנן לדבריהם דהירושל' מייירי בנשואין ממש ובהא ס"ל לר"ל באמת דמוציאים מרשות אדון ונתוס' הקשו מחנפה כו' וכתב שם דלולי דברי התוס' הי' נראה דאין קוש' לר"ל חנפה תוכיח דכיון דפליגי רב ושמואל ביבמות (נ"ד נו) בגיש חנפה לפסולות א"כ יש לומר דר"ל ס"ל דאין חנפה לפסולות דבעינן חנפה הראויה לביאה א"כ יש לומר כיון דהאי חנפה אינ' ראויה לביאה כיון דאם רצה האדון ליעדה קיימו עלי' באיסור א"א אין החנפה קונה כלל וליכא למימר חנפה תוכיח ע"ש: ולפ"ז ודאי דמייירי בירושלמי דקאמר תהא אמה העברת? יוצא' בנשואין היינו ע"י ביאה דהא משמע מהירו' דס"ל דאין חנפה לפסולות, דאמרין בירושל' (רפ"ק דקידושין ה"ה) מניין למדו לגלגול שבועה מסוטה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר, עד כדון דברים שהם ראויים להשביע' דברים שאינם ראויים להשביע, א"ר

יוסי בר' בון נשמעינה מהדא אמן שלא שטייתי ארוסה ונשוואה שומרת יבם וכנוסה, ארוס' ושומרת יבם ראוי' היא להשביע את אמר מגלגלין וה'נ מגלגלין והתוס' פתבו בפ"ק דקידושין (דף כו) דלרב דס"ל יש חנפה לפסולות אין להוכיח דמגלגלין על דבר שאינו ראוי מזה דהא איפא לאוקמי פשונכסה לחפה כו' (ובא עלי' ארוס בבית אביה דקדמה שכיבת הבעל לבועל) ורב גליף מאיש זה אם מאיש אחר אפי' קטן, וא"כ משמע מהירושל' דס"ל דאין חנפה לפסולות וא"כ בנדאי מייירי שנשאת היינו שפא עלי' אף לכאורה קשה דאיך יבוא עלי' באיסור ועוד דאם האדון מנייעדה, אח"כ בטלה לי' הנשוואין, וא"כ איך יצתה מרשות האדון: אבל לפי מה שביארתי דלדעת הירושל' דס"ל דבעינו שיהא המקנה בעולם וע"כ פינון שהשיא' ויצת' מרשות האב ממילא אינו יכול לנייעדה, וע"כ אפשר נמי בנשוואין דהתיך' (ומה שהקשו התוס' דא"כ שום אדם לא יקנה אפשר לומר דלכתחיל' פינון שמכרה לו יכול למחות שלא ישאנה אדם שלא להפסידו) אבל התוס' ונדאי מייירי בחנפה דע"י ביאה א"א שאסור לבוא עלי' שמא מנייעדה אח"כ, וע"כ הקשו דוקא מחנפה דהא לשיטת הש"ס דילו במעכשיו ולאחר שלשים יום לא בעינו שיהא המקנה בעולם וע"כ לא הביאו התוספת להירושלמי וע"כ בעי מיני' ר"ל מר"י דהיינו לשיטת' דר"י דס"ל דשירא הוי ובעינו שיהא המקנה בעולם.

והא דקאמר לעיל בפשיטות דהכל מודים שאם השיאה ששיחק האב באדון התם היינו לענון שלא יוכל לנייעדה אח"כ והכא בעי לה ר"ל לענון שתהא יוצאה מרשות האדון לגמרי מק"ו, וכמו דס"ל בש"ס דילן דמיתה מוציאה כו', ואף דינש לדחות דנימא דאם מנייעדה בסוף לא חלו הנשוואין, ובמ"א יתבאר.

[ואע"פ שביארתי דהירושל' במעכשיו לאחר שלשים יום הוי קידושי שויר ויכול לחזור אעפ"כ בהירושל' שהבאתי בתחילת התשובה, הא דמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אפילו קידושי מאה תופסין בה מי מיפר לה נראה לי יותר לפרש כפשוטו דהיינו אם קידשו שנים מי מיפר לה וכמו שפירשו המפורשים ע"ש דווק פנ"ל]: אף בירושל' (פ"ח דסוטה) משמע דבמעכשיו ולאחר ל' יום אינו יכול לחזור דאמרינן התם אפי' שומרת יבם לתמשה אחים ודכונתה אפי' בית אחד לתמשה אחין תמן אין כל א' וא' ראוי לישוב בה ברם הכא ראוי כל א"א לייבם מה דמי לה קידש אשה מעכשיו ולאחר י"ב חודש ושלם הזמן במלחמה חוזר ובא לו.

וכתב הק"ע פתב הכ"מ (פ"ז מה"מ) אבל אם לא אמר מעכשיו כו' ע"ש ולא דמי למת אחיו במלחמ' שחוזר דהתם לא עשה מעשה לפטור עצמו מן המלחמה כו' ע"ש. ולכאורה החילוק הוא דאם אמר מעכשיו ולאחר שלשי' אינו יכול לחזור וע"כ הוי' דומ' דמת אחיו במלחמה אבל לאחר שלשים יום פינון שיכול לחזור ע"כ אינו חוזר דלא דמי למת אחיו במלחמה.

אבל לפי מה שביארתי דהירושל' ס"ל דאפי' במעכשיו יכול לחזור בו א"כ קשה דמהו הנ"מ ואפשר לומר דאמר בירושל' מה דמי לה, קאי אהא דקאמר נאפי' בית א' לתמשה אחין פולם חוזרים ודחי לה דהתם אין כל א' יכול לישוב משא"כ בתמשה אחין כל א' יכול לייבם, וע"ז אומר מה דמי לה קידש אשה מעכשיו ולאחר י"ב חודש נאח"כ בא עוד א' וקידש לאחר עשרים יום ובא א' וקידש לאחר עשרה ימים דאמרינן דכולם

תּוֹפְסִים וּע"כ דְּמִי לֵה שְׁכּוֹלֵם חוֹזְרִים וּכְמוֹ שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל הַיְרוּשָׁלַיִם (פ"י דְּנִדְרִים ה"ה) וְהָא דְּמַר ר' אֲבָהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן אֲפִילוּ קִידוּשֵׁי מֵאָה תּוֹפְסִים בָּהּ מִי מִיָּפֵר לָהּ ע"ש (וּכְמוֹ דְּאִיתָּ בְּש"ס קִידוּשֵׁין (דף ס) ע"ש וע"י בִּירוֹ' (פ"ג דְּקִידוּשֵׁין) הָיוּ שְׁנֵי הֵם פְּהֵגִים שְׁנֵי הֵם אַחִים שְׁנֵי הֵם אֲסוּרִין וְכַתּוּב הַק"ע אֲבָל אִם הָיוּ ב' יִשְׂרָאֵלִים נְכָרִים א' כּוֹנֵס וְא' מְגַרֵּשׁ ע"ש, וְא"כ הִיא רְאוּיָ לְכָל א' וְדְמִי לְחֻמְשָׁה אַחִין וּמֵת א' בְּמִלְחָמָה שְׁכּוֹלֵם חוֹזְרִין וּע"כ מִיָּבְעִי לִי דוּקָא בְּמַעֲכָשׁוֹ וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים, אֲבָל בְּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים בְּלֹא מַעֲכָשׁוֹ לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּלָמִי שְׁנֵשְׁלֵם הַזְּמַן תְּחִילָה מְקַנְדָּשֶׁת לֹא מִשָּׂא"כ בְּמַעֲכָשׁוֹ דְּהָיָה בְּתוֹרַת שִׁיּוֹר וְכּוֹלֵם תּוֹפְסִין בָּהּ, וּכְמוֹ דְּאִיתָּ בְּש"ס בְּקִידוּשֵׁין (דף ס) וְהָא דְּקִיָּא מְשַׁלֵּם הַזְּמַן בְּמִלְחָמָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְּאֵל"ה הִי יָכוֹל לְחַזֵּר אֲפִילוּ בְּמַעֲכָשׁוֹ, וּכְמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי לְשִׁיטַת הַיְרוּשָׁלַיִם וְאִינוּ מְוַכְרַח וְדו"ק: הָרִי גַּתְבָּאָר דְּבִזָּה מְחַנְלָקִים הַיְרוּשָׁלַיִם וְהַבְּבֵלִי דְּלֵהַיְרוּשָׁלַיִם יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ אִם קִידָשָׁה מַעֲכָשׁוֹ וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וּע"כ אִם קִידָשָׁה בְּשִׁטָּר.

בְּעֵינֵי דוּקָא שְׁיָהָא בְּרִשׁוּתָּהּ בְּשַׁעַת גְּמַר הַקְּנָן מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילָן. אִם קִידָשָׁה מַעֲכָשׁוֹ וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר.

וְגַם לֹא בְּעֵינֵי שְׁיָהָא הַמְקַנָּה בְּעוֹלָם וּמוּכָח פְּדַעַת הַרְשָׁבָ"א הִבִּיאֻ בְּא"מ שֶׁהַקִּידוּשֵׁין נִגְמָרִים אֲלֵא דְּרוּחָא שְׁבִיק לְקִידוּשֵׁין אַחֲרִים. אֲבָל שִׁיטַת הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין (דף סג) אִינוּ כֵּן.

אֲלֵא דְּאִפִּי לְהַש"ס דִּילָן בְּעֵינֵי שְׁיָהָא הַשִּׁטָּר בְּרִשׁוּתָּהּ אוּ בְּסִימָטָא. וְעֵינֵי בְּא"מ (ס' מ) בְּאַרְיִכוֹת וְדו"ק: סִימָן כ שְׂאֵלָה קָטָן שְׁקִידָשׁ לֹא אָבִיו אֲשָׁה.

אִי הָיָה מְקַנְדָּשֶׁת. אִי לֹא ** (בְּזִמְנֵי הַזֶּה אֲסוּר לְהַשְׂיָא אֶת הַקָּטָן אוּ הַקְּטַנָּה ע"פ דִּינָא דְּמִלְכוּתָא)**: תְּשׁוּבָה קוֹדֵם שְׂאֲבָאָר בְּעֵינֵי זֶה וְגַם בְּעֵינֵי קִידוּשֵׁי וְנִשְׁוֹאֵי חֲרַשׁ רְאִיתִי לְהִבִּיא מַה שְׁכַתּוּב בְּס' א"מ בְּאֵה"ע (ס' מג) בְּעֵינֵי שְׁנַחֲלָקוּ בְּזָה בְּתִשׁוּבוֹת מֵהִרִי"ק (ס' ל) שֶׁהַשִּׁיב ר' יִצְחָק בְּר"י בְּכֵן י"א שְׁנָה שְׁקִידָשׁ לֹא אָבִיו אֲשָׁה בְּטַבְעַת וְעַדִּים.

שְׂצָרִיכָה גַּט שְׂמַצִּינוּ בְּכָל מְקוֹם שְׁזַכְּנָן לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו וּכְבָר הָאָרִיף בְּזָה בְּתִשׁוּבוֹת נ"ב וְכַתּוּב שֶׁם דְּלִדְבָרֵי מִי שְׁחֹשֵׁשׁ לְקִידוּשֵׁי תוֹרָה מְשׁוּם שְׁזַכְּנָן לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו וְהֵינּוּ לְקָטָן.

דְּא"כ קִידוּשֵׁי קָטָן עֲצָמוּ דְּהַפְּל יוֹדְעִים שְׂאִין קִידוּשֵׁי קָטָן פְּלוּם וְאִמָּאֵי הָא קָטָן אִית לִי זְכִי מְדַאֲרִייתָא הִיכִי שְׂדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ כו' בְּשִׁלְמָא בְּקִידוּשֵׁי פְּסָף נִיחָא דְּכִינּוֹן שְׂאִין גְּתִינָתוֹ בְּדָמִים גְּתִינָה כְּמוֹ שְׁכַתּוּב הַה"מ פכ"ט מַה' מְכִירָה דְּקָטָן זוֹכָה לְעֲצָמוֹ ד"ת כְּשֵׁי שְׂדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ וְזֶה נִרְאָה דַּעַת רַבִּינוּ דְּבַמְתַּנָּה קוֹנָה ד"ת אֲבָל בְּמִקְחַ פִּינּוֹן שְׂאִין גְּתִינָתוֹ בְּדָמִים גְּתִינָה אִין מַעֲשֵׂיו פְּלוּם מִן הַתּוֹרָה אֲבָל בְּמִתַּנָּה אִם זָכוּ לֹא קוֹנָה ד"ת פִּינּוֹן שְׂיֵשׁ דַּעַת אַחֲרַת (וְכֵן הוּבָא סְבָרָא זוּ בְּרָא"ש בַּפ"ב דְּכַתְּוִב' (דף כ) גְּבִי הַהוּא בְּר שְׂטִי ע"ש) וְא"כ מֵהָאֵי טַעְמָא גְּמִי בְּקָטָן שְׁקִידָשׁ פִּינּוֹן שְׂאִין גְּתִינָתוֹ בְּדָמִים גְּתִינָה אִין מַעֲשֵׂיו פְּלוּם.

אַמְנָם תִּינַח קִידָשׁ בְּכִסְפָּא אוּ בְּשִׁטָּר פִּינּוֹן שְׂאִין גְּתִינָתוֹ בְּדָמִים גְּתִינָה. וְכֵן אִין גְּתִינָתוֹ בְּשִׁטָּר פְּלוּם גְּתִינָה דְּאֵע"ג דְּקִידוּשֵׁי שִׁטָּר לֹא צָרִיף שו"פ.

אֲבָל גְּתִינָה בְּעֵי וְגְּתִינָת קָטָן לֹא שְׂמִי גְּתִינָה. לְכֵן אִין חוֹשְׁשֵׁין לְקִידוּשֵׁין.

אָבֵל קִידֵשׁ בְּבִיאָה מֵאֵי אֵיכָא לְמִימְרֵי. וְאַחֲכַי פְּתַב ע"פ מַה שֶּׁפָּתַב הָרַ"ן בְּגִדְרִים (דָּף כט)
דְּכִינּוּן שְׁהִתּוֹרָא אֲמָרָה כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְלֹא כִי תִקְלַח אִשָּׁה לְאִישׁ לֹא כֹל הַיְמָנָה שְׁתַּכְנִיס
עֲצָמָה לְרִשׁוֹת הַבַּעַל כּו' אֲלֵא פִינּוּן שְׁהִיא מְסַכְּמַת וּמְבַטְלַת רְצוֹנָה לְקִידּוּשֵׁי הָאִישׁ הָרִי
מִשׁוּ עֲצָמָה לְבַעַל פְּדָבָר שֶׁל הַפְּקָר וְהַבַּעַל מְכַנִּיסָה לְרִשׁוֹתוֹ הַלְכָּה אֵין אָנוּ דְּגִינּוּ בְּקִידּוּשֵׁין
מְצַד הָאִשָּׁה אֲלֵא מְצַד הָאִישׁ כּו' עי"ש.

וְהַעֲלָה אַחֲכַי פְּ שְׁזָה תְּלוּי בְּמַחְלוּקַת רִשׁ"י וְתוֹס' דְּלִרְשׁ"י דְּהַפְּקָר הָוִי דַּעַת אַחֲרַת מִקְנָה
בַּפ"ק דב"מ (דָּף יב) ע"כ בְּקָטָן שֶׁקִּידֵשׁ בְּבִיאָה הָוִי דְּאוֹרְיִינְתָּ וְהִבִּיא שָׁם בְּשֵׁם רִשׁ"י
בְּכַתְּנוּבוֹת (דָּף עג) דְּקָטָן שֶׁקִּידֵשׁ בְּבִיאָה הָוִי דְּאוֹרְיִינְתָּ.

אָבֵל לְדַעַת הַתּוֹס' דְּלֹא הָוִי דַּעַת אַחֲרַת מִקְנָה, ע"כ לֹא הָוִי דְּאוֹרְיִינְתָּ. וְכַתַּב שָׁם אַחֲכַי
שׁוּב רְאִיתִי בְּחִידּוּשֵׁי הָרִשְׁבָּ"א לִיבְמוֹת ר"פ חֲרַשׁ וְז"ל רְצָה יוֹצִיא רְצָה יְקַיֵּים.

יְרוּשְׁלָמִי מִתְּנִיתִין בְּשֶׁקֶדֶשׁ בְּכֶסֶף אָבֵל אִם קִדְּשָׁה בְּבִיאָה קִדּוּשֵׁי מַעֲשֵׂה וְגִירוּשֵׁי אֵינוּ
מַעֲשֵׂה עכ"ל וּא"כ נִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין בְּקָטָן דְּחֲרַשׁ דִּין קָטָן אֵית לִי אֲלֵא דְלִפִּי מ"ש נִרְאֶה
דְּבַחֲרַשׁ לֹא מְהַיָּי זכ"י: וְלִכְאוּרָה הַטַּעַם בִּירוּשְׁלָמִי הוּא מִשׁוּם דָּאִם קִידֵשׁ בְּבִיאָה הָוִי
מַעֲשֵׂה מִשׁוּם דַּעַת אַחֲרַת מִקְנָה אֵית לִיהּ זכ"י אִךְ מְהֵרָא"ש דַּפ"ב דְּכַתְּנוּבוֹת שֶׁפָּתַב
דְּבַמְתָּנָה זַכִּין לְאָדָם שְׁלֵא בְּפָנָיו.

וְאֵית לִי זכ"י לְשׁוֹטָה. מִיַּדִּי דְּהָוִי אֲקָטָן דְּאֵית לִי זכ"י הוּאִיל וְאַתָּא לְכַלֵּל דַּעַת.

גַּם זֶה הִי עֲתִים חָלִים. מִשְׁמַע דְּלַחֲרַשׁ לִית לִי זכ"י וְתַחֲקִלָּה אַבְבָּר דְּחֲרַשׁ יֵשׁ לוֹ זכ"י עַפ"י
מַה שֶּׁכַּתַּב הַרְמַב"ם (בַּפ"א מַה' אֲשֵׁנֹת ה' ד) וְז"ל וְאִם פָּנִס הַחֲרַשׁוֹת וְנִתְפַקְחָה יֵשׁ לָהּ
כְּתוּבָה וְז"כ וְכַתְּנוּבָתָה מְאָה.

וְכַתַּב הַה"מ פִּי דְּבָרֵי רַבִּינוּ בְּרוּצָה לְקִיּוּמָה אַחַר שְׁנַתְּפַקְחָה וְיֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה מְנָה וְלִמַּד זֶה
מִמָּה שֶׁאָמְרוּ בִּיבְמוֹת (דָּף קיג) חֲרַשׁ וְשׁוֹטָה שֶׁנֶּשְׂאוּ נָשִׁים פְּקֻחוֹת כּו' רְצוּ לְקִיּוּמָן יֵשׁ לָהּ
כְּתוּבָה מְנָה.

וְדָבָר בְּרוּר הוּא שְׁאִיף תֵּהִי הִיא בַּת דַּעַת וְתִשָּׁב עִם בַּעֲלָהּ בְּלֹא כְּתוּבָה כּו' עי"ש.
וּבְרַמְב"ם (פ"ב מַה' אִישׁוֹת ה' ד) כְּתַב אָבֵל הַפִּיקֻס שֶׁנֶּשְׂאָה הַחֲרַשׁוֹת אִם מֵתָה לֹא יִירָשְׁנָה.
וְהַחֲרַשׁ שֶׁנֶּשְׂאָה פִּיקֻסָּת וּמֵתָה יִירָשְׁנָה שְׁהָרִי הִיא בַּת דַּעַת. וְלִדְעָתָה נִשְׂאָת וְנִזְכָּתָה לוֹ
מְמוּנָה.

וְכַתַּב הַה"מ דִּין זֶה לֹא מְצִאתִי מְבוֹאָר. אָבֵל דְּבָרֵי טַעַם הֵן פִּינּוּן שְׁהִיא בַּת דַּעַת.

וּבַפ"א מַה' נְחָלוֹת ה' ט' כְּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּכְבָר בִּיאָרְנוּ בְּהַלְכוֹת אִישׁוֹת שְׁאֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ
אֶת אִשְׁתּוֹ. עַד שֶׁתִּפְנֶס בְּרִשׁוֹתוֹ וְאֵין הַפִּיקֻס יוֹרֵשׁ אֶת הַחֲרַשׁוֹת שֶׁנִּשְׂאָת כְּשֶׁהִיא חֲרַשׁוֹת
אִפִּי נִתְפַקְחָה אַחֲכַי פְּ ע"ש וְכַתַּב הַלַּח"מ וְקָשָׁה דְּבַפְּרָק כ"ב מַה' אִישׁוֹת כְּתַב רַבִּינוּ ז"ל
אָבֵל הַפִּיקֻס שֶׁנֶּשְׂאָה חֲרַשׁוֹת וּמֵתָה לֹא יִירָשְׁנָה וְכַתַּב שָׁם הַה"מ ז"ל זֶה לִמַּד רַבִּינוּ מִמָּה
שֶׁאָמְרוּ שְׁאֵין לָהּ כְּתוּבָה כְּנֹזֶכֶר פִּי"א וְכַשֵּׁם שְׁאֵין לָהּ כְּתוּבָה מְמָנָה כִּף אֵינוּ יוֹרֵשָׁה
וְהִשְׁתָּא עִם מ"ש רַבִּינוּ ז"ל כָּאֵן אֵי אֲפֻשֶׁר לְטַעַם זֶה דְּהָא כְּתַב כָּאֵן דְּאֲפִלְגַתְּפַקְחָה אֵינוּ
יִוֹרֵשָׁה.

וְהָא וְדַאי יֵשׁ לָהּ פְתוּבָה וְכַמ"ש רַבִּינוּ שָׁם וְאִם פָּנֵס הַחֲרִשָּׁת וְנִתְפַקְחָה יֵשׁ לָהּ פְתוּבָה וְתַנְאֵי פְתוּבָה וְכַתּוּבָתָה מְאָה. וְאֵע"פ דְּכַתּוּב ה"ה בְּפִי דְבַרְי רַבִּינוּ ז"ל בְּרוּצָה לְקַיְמָהּ.

דְּחִסְק לְוַמֵּר דְּהָכָא אֵינְרִי בְּאִינוּ רוּצָה לְקַיְמָהּ. דְּמִסְתַּמָּא קְאָמֵר הָכָא וְצ"ע וְכֵן בְּש"ע אַה"ע (ס"ב סְעִיף ג') וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אֲבָל הַפִּיקְסָם שְׁנַשְׂא חֲרִשָּׁת אִפִּי נִתְפַקְחָה אַחַר שְׁנַשְׂאָת אִם מִתָּה לֹא יִירָשְׁנָה וְכַתּוּב הַב"ש שֶׁהוּא מִדְּבַרֵי הַרְמְב"ם וְהַח"מ פְּתַב דְּדוֹקָא אִם לֹא נִתְיַחַד אִינוּ יוֹרְשָׁה: וְל"נ דְּלֹא כְּמוֹ שְׁפַתְב הַה"מ בְּפִי"א מַה' אִישׁוֹת דְּאִם פָּנֵס הַחֲרִשָּׁת וְנִתְפַקְחָה יֵשׁ לָהּ פְתוּבָה וְת"כ הֵינּוּ בְּרוּצָה לְקַיְמָה אַח"כ וְנִעְלַם מֵהֶם בְּמַחֲכ"ת הִירוּשְׁלָמִי וְע"כ פְּתַב הַה"מ שְׁלֹא מְצָא מְבֹנָאָר וְכָל דִּינוּ שֶׁל הַרְמְב"ם הוּא מְבֹנָאָר בִּירוּשָׁלַיִם וְכְמוֹ שְׁאַבְבָּאָר, וְהִנֵּה בִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּכַתּוּבוֹת ה' ב) אֵיתָא חֲרַשׁ שְׁנַשְׂא פִיקְסָת אֵין לָהּ עֲלִיו מְזוֹנוֹת וְלֹא פְתוּבָה וְאִם מִתָּה הוּא יוֹרְשָׁה שְׁהִיא רְצָתָה לְזוּק לֹו נְכָסִי וְהוּא לֹא רוּצָה לְזוּק לָהּ בְּנְכָסִי.

פִּיקְסָם שְׁנַשְׂא חֲרִשָּׁת יֵשׁ לָהּ עֲלִי מְזוֹנוֹת וְכַתּוּבָה. וְאִם מִתָּה אֵינָה יוֹרְשָׁה שְׁהוּא רוּצָה לְזוּק לָהּ נְכָסִי וְהִיא לֹא רְצָתָה לְזוּק לֹו נְכָסִי וְחֲרִשָּׁת יֵשׁ לָהּ קַנְיָן וְיֵשׁ לָהּ פְתוּבָה ר"י בְּשֵׁם ר"א תִּיפְתֵר כְּשֶׁפְּנִסָּה פִיקְסָת פְּנִסָּה ר' יַעֲקֹב בַּר אֲחָא בְּשֵׁם ר' אֲלִיעֶזֶר תִּיפְתֵר שְׁהִי' חֲרִשָּׁת וְנִתְפַקְחָה.

כְּנִסָּה פִיקְסָם וְנִתְחַרְשָׁה שְׁלֹא תֵאמֵר הוּאִיל וְהִי' חֲרִשָּׁת מִתְחַלְלָה אֵין לָהּ פְתוּבָה לְפּוּם כֵּן צָרִיף לְמִימֵר יֵשׁ לָהּ עַכ"ל וְהַק"ע וְהַפ"מ נִדְחָקוּ שְׁנִינָהּ מְאוּד בְּפִירוּשׁ הִירוּשְׁלָמִי וְהַק"ע מַגִּיב תִּיפְתֵר שְׁהִי' חֲרִשָּׁת וְנִתְפַקְחָה וְנִתְחַרְשָׁה וְעִי"ש כִּי דְבַרְי דְּחֻוּקִים וְגַם פִּי' עַל הָא דְּפִרְיָ וְחֲרִשָּׁת יֵשׁ לָהּ קַנְיָן וְיֵשׁ לָהּ פְתוּבָה בְּתַמְנִי' הָא אֵין בָּהּ דַּעַת לְקַנּוֹת וְאֵיף יִתְחַיִּיב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ וְכַתּוּבָתָה וְא"כ מִשְׁמַע מְזָה דַּס"ל לְהִירוּשְׁלָמִי דְּחֲרַשׁ אֵין לֹו קַנְיָן אִפִּי' ע"י דַּעַת אַחֲרַת מְקַנָּה וְלִפִּי מַה שְׁאַבְבָּאָר יֵהִי מוּכַח מִהִירוּשְׁלָמִי לְהִיפּוּף דַּס"ל לְהִירוּשְׁלָמִי דְּחֲרַשׁ יֵשׁ לֹו קַנְיָן.

ע"י דַּעַת אַחֲרַת מְקַנָּה וְזֶה פִּי' הִירוּשְׁלָמִי חֲרַשׁ שְׁנַשְׂא פִיקְסָת אֵין לָהּ עֲלִיו מְזוֹנוֹת וְלֹא פְתוּבָה וְאִם מִתָּה יוֹרְשָׁה שְׁהִיא רְצָתָה לְזוּק לֹו נְכָסִי. וְהוּא לֹא רוּצָה לְזוּק לָהּ בְּנְכָסִיו (פִּי' שְׁהִיא בַת דַּעַת וּפִיקְסָת).

וְע"כ הִבְעֵל יוֹרְשָׁה שְׁיִכּוּלָה לְזַכּוֹת לֹו דְּבַרִּים הַבָּאִים מְזַכּוֹתָהּ. וְאִם מִתָּה הוּא יוֹרְשָׁה. אֲבָל הִיא אֵין לָהּ עֲלִיו לֹא מְזוֹנוֹת וְלֹא פְתוּבָה דְּהָא הוּא חֲרַשׁ. וְאִינוּ יְכוּל לְזַכּוֹת לָהּ זְכוּתִים הַבָּאִים מִמֶּנּוּ) פִּיקְסָם שְׁנַשְׂא חֲרִשָּׁת יֵשׁ לָהּ עֲלִיו מְזוֹנוֹת וְכַתּוּבָה וְאִם מִתָּה אִינוּ יוֹרְשָׁה שְׁהוּא רוּצָה לְזוּק לָהּ נְכָסִיו.

וְהִיא לֹא רְצָתָה לְזוּק לֹו נְכָסִי (פִּי' דְּאִם הוּא בְּהִיפּוּף דְּהֵינּוּ שְׁהוּא פִיקְסָם וְכֵן דַּעַת וְהִיא חֲרִשָּׁת הוּא בְּהִיפּוּף שְׁהִיא יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת וְכַתּוּבָה דְּבַרִּים הַבָּאִים מִמֶּנּוּ. אֲבָל אִם מִתָּה אֵינָה יוֹרְשָׁה דְּהָא הִיא אֵינָה בַת דַּעַת שְׁתַּמָּה יְכוּלָה לְזַכּוֹת לֹו זְכוּת הַבָּא מִמֶּנּוּ) וּפְרִיף וְחֲרִשָּׁת יֵשׁ לְהַקְנִיָן וְיֵשׁ לָהּ פְתוּבָה (פִּי' דְּנָהִי שְׁהוּא פִיקְסָם וְכֵן דַּעַת וְיְכוּל לְזַכּוֹת לָהּ זְכוּת הַבָּא מִמֶּנּוּ מ"מ הָא חֲרִשָּׁת לֹא תִקְיָנוּ לָהּ חֻקִּים פְתוּבָה כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת (דָּף קִיג) וְא"כ אַעפ"י שְׁהוּא כֵּן דַּעַת מ"מ הָא בְּלֹא"ה אֵין לָהּ פְתוּבָה.

כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת שָׁם, דַּא"כ מִמְנַעֵי וְלֹא נְסָבִי לָהּ, וְלֹא כְּמוֹ שְׁפַתְב הַק"ע שְׁהַקְוִשְׁי' הוּא כֵּינֵן שְׁהִיא חֲרִשָּׁת אֵיף יְכוּלָה לְזַכּוֹת מִמֶּנּוּ, דַּא"כ אֲמַאי לֹא הִקְשָׁה הִירוּשְׁלָמִי אֲרִישָׂא

בְּחֵרֶשׁ שֶׁנֶּשְׂא פִּיקְחָת אֶלָּא דְּהֶקְוֵנָּהּ הוּא דְּהָא אִין לָהּ כְּתוּבָה מִתְּקַנָּת חֲכָמִים) ר' ירמיה' בשם ר' אליעזר תיפתר פְּשֶׁפְּנֶסָה פִּיקְחָת כְּנֶסָה וְעֵדִינָן לֹא סִינִים הִתְרוּץ וְע"ז אָמַר ר' יעקב בר אחא תיפתר פְּשֶׁפְּנֶסָה פִּיקְחָת וְאִתְּ"כ נִתְחַרְשָׁה וְאִתְּ"כ אִינוּ מִתְנַרְץ כְּמוֹ שֶׁמְקַשָּׁה מ"מ לֹא פִּיקְחָת כְּנֶסָה דְּהֶעֱיָקַר בְּתַר שְׁעַת נִשְׁוֹאִין אֲזֵלִינָן וּמֵאִי אִיכְפַת לָן אִם נִתְחַרְשָׁה אִתְּ"כ אַעפ"כ יֵשׁ לְשִׁנְיָהֶם הַזְכוּתִים מְדִידָן לְדִידָהּ, וּמְדִידָהּ לְדִידָן'.

עד דמסיק ר' יעקב בר אחא תיפתר שְׁהֵיְת' חֲרֻשָׁת וְנִתְפַקְחָה (כּו צְרִיף לִהְיוֹת וּמָה שֶׁנֶּדְפַס אִתְּ"כ כְּנֶסָה פִּיקְחָת וְנִתְחַרְשָׁה הוּא ט"ס) וְהִשְׁתָּא א"ש דְּמְדִידָהּ לְדִידָן לִית לִי זְכוּת פִּינּוּן שְׁהֵיְת' בְּשַׁעַת הַנִּשְׁוֹאִין חֲרֻשָׁת.

אַעפ"י שֶׁנִּתְפַקְחָה אִתְּ"כ. אַעפ"כ לֹא הִי בֵּת דַּעַת בְּשַׁעַת הַנִּשְׁוֹאִין שִׁינְפָה אִם נִתְפַקְחָה אִתְּ"כ.

אַבָּל הוּא שְׁהִי פִּיקְחָת ע"כ הוֹעִיל זֶה שְׁהִי פִּיקְחָת לְעֵנָן זֶה אִם תִּתְפַקְחָה אִתְּ"כ שְׁהֵיְת' לָהּ כְּתוּבָה דְּהָא הוּא בֶּן דַּעַת. וְיָכוֹל לְזַכּוֹת לָהּ.

וְכָל עֵינָר דְּמִשְׁנֵי כְּשֶׁנִּתְפַקְחָה אִתְּ"כ הוּא דְּבִלְא"ה אַעפ"כ שֶׁהוּא בֶּן דַּעַת מ"מ חֲרֻשָׁת לֹא תִיקְנוּ לָהּ כְּתוּבָה. כְּמוֹ דְּפָרִיף וְחֲרֻשָׁת יֵשׁ לָהּ קִנְיָן וְיֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה וְע"ז מִשְׁנֵי כְּשֶׁנִּתְפַקְחָה אִתְּ"כ: וְכִינּוּן שְׁבִיִּאֲרֵתִי הִירוּשָׁלַי, מַעֲתָה כָּל דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם מְבֹאָרִים בִּירוּשָׁלַי מָה שֶׁכָּתַב (כַּפ"ב מ'ה אִישׁוֹת) אַבָּל הַפִּיקְחָת שֶׁנֶּשְׂא חֲרֻשָׁת אִם מֵתָה לֹא יִירְשָׁנָה, הוּא כְּמוֹ שֶׁמְבֹאָר בְּתַחֲלִילַת הִירוּשָׁלַי פִּיקְחָת שֶׁנֶּשְׂא חֲרֻשָׁת כּו' וְאִם מֵתָה אִינוּ יוֹרְשָׁה שֶׁהוּא רוֹצֵה לְזוּק לָהּ נְכֶסֶיו וְהִיא לֹא רְצָתָה לְזוּק לּוֹ בְּנְכֶסֶי וְע"כ אִין בָּהּ פַּח לְזַכּוֹת לּוֹ יְרוּשָׁתָה וְהַחֲרֵשׁ שֶׁנֶּשְׂא פִּיקְחָת וּמֵתָה יִירְשָׁנָה שְׁהֵיְת' הִיא בֵּת דַּעַת וְלְדַעֲתָהּ גִּישְׁאֵת וְזִיכְת' לּוֹ מְמוּנָן הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר הִירוּשָׁלַי שֶׁהִיא רְצָתָה לְזוּק לּוֹ בְּנְכֶסֶי.

וּמָה שֶׁהִשְׁיָג שֶׁם הֶרְאָב"ד עַל הֶרְמֵב"ם וְכָתַב הַמְּסַבֵּר הַזֶּה לְמַד יְרוּשָׁה מְדִין כְּתוּבָה כּו' ע"ש. וְלִפִּי מָה שְׁבִיִּאֲרֵתִי הוּא מְבֹאָר בִּירוּשָׁלַי מְפֹרָשׁ: וְכֵן מָה שֶׁכָּתַב הֶרְמֵב"ם בְּה' נְחֻלוֹת שָׂאִין הַפִּקְחָת יוֹרֵשׁ אֶת הַחֲרֻשָׁת שֶׁנֶּשְׂאָה כְּשֶׁהִיא חֲרֻשָׁת אֶפִּילוּ נִתְפַקְחָה אִתְּ"כ הוּא ג"כ מְבֹאָר בִּירוּשָׁלַי שֶׁהִיא לֹא רְצָתָה לְזוּק לּוֹ נְכֶסֶי.

וּמִסִּיק הִירוּשָׁלַי דְּמִיָּרִי שֶׁנִּתְפַקְחָה אִתְּ"כ אֶלְמָא דְּאִינוּ יוֹרְשָׁה אֶפִּילוּ נִתְפַקְחָה אִתְּ"כ דְּכָתַר שְׁעַת נִשְׁוֹאִין אֲזֵלִינָן וְהִיא לֹא הִי בֵּת דַּעַת בְּשַׁעַת הַנִּשְׁוֹאִין. גַּם מָה שֶׁכָּתַב הֶרְמֵב"ם דְּאִם כְּנֶסָה חֲרֻשָׁת וְנִתְפַקְחָה יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה וְת"כ וְכָתוּבָתָהּ מֵאָה, הָא נְמִי כְּמוֹ דְּמִסִּיק בִּירוּשָׁלַי מִחֲמַת שֶׁהוּא בֶּן דַּעַת וְהוּא רוֹצֵה לְזַכּוֹת לָהּ.

אִף דְּאִם לֹא נִתְפַקְחָת הֵרִי לֹא תִקְיָנוּ לָהּ כְּתוּבָה ע"כ בְּעֵינָן דְּנֻקָא שֶׁנִּתְפַקְחָה אִתְּ"כ. וְע"כ אִין צְרִיף לְמָה שֶׁנֶּדְחַק הַמ"מ דְּמִיָּרִי דְּנֻקָא בְּרוּצָה לְקִיָּמָה אִתְּ"כ.

וְאִע"ג שִׁישׁ לָהּ כְּתוּבָה. אַפ"ה אִם נִתְפַקְחָה אִינוּ יוֹרְשָׁה מִחֲמַת שֶׁהִיא לֹא הִי בֵּת דַּעַת בְּשַׁעַת נִשְׁוֹאִין וְלֹא זִיכְתָהּ לּוֹ וְלֹא תִלִי יְרוּשָׁה בְּכְתוּבָה וְזִיל בְּתַר טַעֲמָא דְּכְתוּבָה יֵשׁ לָהּ אִם נִתְפַקְחָה מְפִנִי שֶׁהוּא הִי בֶּן דַּעַת אַבָּל אִינוּ יָכוֹל לְיוֹרְשָׁה מִחֲמַת שֶׁהִיא לֹא הִי בֵּת דַּעַת אַבָּל כְּתוּבָה יֵשׁ לָהּ מְפִנִי שֶׁהוּא הִי בֶּן דַּעַת.

וְדוֹקָא אַם נִתְפַקְחָה וְכִמוּ שְׂבִיאוֹרְתִי: וּמָה שְׂפֶתֶב הַה"מ פִּי בְרוּצָה לְקִיּוּמָה. אַחַר
שְׁנֵת־פַּקְחָה יֵשׁ לָהּ פְתוּבָה מְנָה וְלִמַּד זֶה מִמָּה שְׂאֲמָרוּ בִּיבְמוֹת (דָּף קיג) חֲרַשׁ וְשׁוֹטָה
שְׁנֵשׂאוּ נָשִׁים פְּקֻחוֹת כּו' רְצוּ לְקִיּוּמָם יֵשׁ לָהֶם פְתוּבָה אֵינוֹ עֲנִין לְדִין זֶה דִּהְתֵּם דּוֹקָא אַם
רְצָה לְקִיּוּמָה אַח"כּ.

וְלֹא מִחֲמַת הַנְּשׂוֹאִין וְזֶה שְׂפֶתֶב הַרְמַב"ם דָּאֵם פְּנֵס הַחֲרִשָּׁת וְנִתְפַקְחָה. הוּא מִחֲמַת
הַנְּשׂוֹאִין וְכָל נְהוּ הוּא מִחֲמַת שְׁנַעְלָם מֵהֶם בְּמַחֲכ"ת הִירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שְׂבִיאוֹרְתִי: וְא"כּ נִתְבָּאָר
מְזָה שְׂחַרְשׁ יֵשׁ לוֹ זְכִי ע"י אַחַר דְּהָא כָּל הַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁהִיא זִינְתָה לוֹ וְכִמוּ שְׂמִבְּנוֹאָר
בְּרַמְב"ם וּבִירוּשָׁלַיִם וְא"כּ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הִירוּשָׁלַיִם דַּר"פ חֲרַשׁ שְׂאֵם קִדְשָׁה בְּבִיאוֹהָ אֵינוֹ
יָכוֹל לְגַרֵשׁ דִּהְקִידוּשִׁין מַעֲשֵׂה וְהַגִּירוּשִׁין אֵינוֹ מַעֲשֵׂה מִשׁוּם דְּבִיאוֹהָ הָיִי דַעַת אַחֲרַת מַקְנָה.

וְע"כּ יֵשׁ לוֹ זְכִי מִשְׂא"כּ בְּגִירוּשִׁין. אַף אַעפ"כּ תִּקְשָׁה דְּהָא הָר"ן פְתֵב בְּנִדְרִים (דָּף כט)
דְּהִיא מְשֻׁנָּה עֲצָמָה לְגַבֵּי הַבַּעַל כְּדָבָר שֶׁל הַפְּקָר וְא"כּ אֵי אֲמָרִינוּ כְּמוֹ שְׂפֶתֶבו הַתּוֹס'.

דְּהַפְּקָר לֹא הָיִי כְּדַעַת אַחֲרַת מַקְנָה א"כּ לֹא הָיִי דַעַת אַחֲרַת מַקְנָה: [וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְחַלֵּק
דְּהָא שְׂפֶתֶבו הַתּוֹס' בְּב"מ (ד' יב) דְּהַפְּקָר לֹא הָיִי דַעַת אַחֲרַת מַקְנֵי הֵינּוּ דּוֹקָא בְּמַפְקִיר
לְכָל אָדָם, דְּהָא אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי לְזַכּוֹת, דְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי יִגְבִּיֵה וְיִזְכֶּה בָּהּ, וְע"כּ לֹא הָיִי כְּדַעַת
אַחֲרַת מַקְנָה, אֲבָל אַם הַחֲפִץ בְּיַד אַחַר וְהוּא מְתִיבֵאֵשׁ וְאֵין הֵיאוּשׁ אֱלֹא לָהּ זֹכָה.

הָיִי כְּדַעַת אַחֲרַת מַקְנָה דְּהָא כְּתוּבוֹ הַתּוֹס' בְּב"ק (ד' סט) דְּאֵי יֵאוּשׁ קִנֵּי בְּכָל עֲנִין אִפִּי אַם
אֵין הַגְּזִילָה בְּרִשׁוֹת הַגְּזוּלָן בְּשַׁעַת יֵאוּשׁ, א"כּ יֵאוּשׁ דְּהָכָא לֹא הָיִי אֱלֹא כְּפִי דִידֵי, וְהָיִי
כְּמַתְנָה בְּעֵלְמָא, וְאֵין לוֹ לְפָטוֹר מִן הַמַּעֲשֵׂר, וְע"כּ כְּתוּבוֹ הֵתֵם דְּלֹא דְּמִי יֵאוּשׁ דְּהָכָא גַבֵּי
גְזוּלָן לֵיאוּשׁ דְּמַצִּיאוֹהָ ע"ש, וְע"כּ אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּאֵע"ג דְּיֵאוּשׁ לֹא הָיִי לְכ"ע דַּעַת אַחֲרַת
מַקְנָה דְּהָא מַצִּיאוֹת חֲש"ו אֵינוֹ אֱלֹא מְדַרְבְּנָן וְא"כּ אַם יֵאוּשׁ הִי נְמִי כְּדַעַת אַחַר' מַקְנָה
** (הַדְּבָרִים בְּכָאֵן אֵינָם רַק דְּרַף פְּלִפּוּל לְעִנִּין הַנִּדְרָשׁ בְּמָה שְׁנוּגָע לְעִנִּין קִדְוּשִׁין אֲבָל
לֹא לְמִדּוֹן בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת וְהַפְּקָר וְכְדוּמָה כִּי בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים הוֹלְכִין אַחַר חֻקֵּי הַמַּלְכוּת
וְדִינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא)** לְדַעַת רַש"י א"כּ הוּא מְדַאוּרֵינָא אַעפ"כּ זֶהוּ דּוֹקָא יֵאוּשׁ
שְׂמִתִּיאוּשׁ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי שְׂיִמְצָא אַח"כּ.

אֲבָל אַם יִתִּיבֵאֵשׁ וְהוּא יוֹדֵעַ מִי שְׂיִזְכֶּה בָּהּ הָיִי כְּמַתְנָה, וְעַדִּיף מֵהַפְּקָר, כְּמוֹ שְׂפֶתֶבו הַתּוֹס',
וְא"כּ הָכָא שֶׁהִיא מְתַקְדָּשֶׁת אֱלִיּוֹ אַעפ"י שְׂמִשְׁנָה עֲצָמָה כְּדָבָר שֶׁל הַפְּקָר, הֵינּוּ שֶׁהוּא
עוֹשֶׂה הַקִּידוּשִׁין וְלֹא הִיא, וְאַעפ"כּ כִּינּוֹן שְׂמִבְּטָלָת רְצוּנָה לְגַבֵּי הַבַּעַל חָשׁוּב כְּדַעַת אַחֲרַת
מַקְנָה.

וְע"כּ כְּתִבְתִּי בְּס' ע"י (ס' ז) דְּמָה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' עַל הָא דְּאֲמָרִינוּ בְּגִיטִין (ד' לט)
דְּנִתִּיבֵאֵשׁתִּי מְפִלוּנִי עַבְדִּי יֵצֵא לְחִירוֹת, כְּמוֹ הַמַּפְקִיר עַבְדוֹ דְּהָא יֵאוּשׁ לֹא הָיִי כְּהַפְּקָר
וְכִתְבְתִּי דְּאֶפְשָׁר לִזְמַר דְּבַעֲבָד שְׂאֵנִי, דִּהְתֵּם אִפִּי הַפְּקָר לֹא הָיִי אֱלֹא כְּפִי דִידֵי' דְּהָא הוּא
קוּנָה בְּעֲצָמוֹ כְּמוֹ דְּאֲמָרִינוּ (שָׁם) גְדוּלִים קִנּוּ עֲצָמָם ב"ח, וּבִירוּשָׁלַיִם (פ"ד דב"ק) עַבְד
הֵיִצֵּא לִיְהָרָג, וְנִמְצָאוּ עַדִּיּוֹ זוֹמְמִין ר' יוֹחָנָן אָמַר זָכָה לְעֲצָמוֹ: אַעפ"כּ זֶה אֵינוֹ, דְּהָא
אֲמָרִינוּ בְּפ"ד דְּנִדְרִים (ד' לד) בְּעָא מְנִי רַב חֵיטָא בַר אֲבִין מְרָבָא, כְּפָרִי עֲלִיָּה וְנִתְנָה לוֹ
בְּמַתְנָה מְהוּ כְּפָרִי אָמַר לִי כִּי אֵינִי בְּרִשׁוֹתֵי' הוּא דְּאָסוֹר, אוֹ דִּילְמָא עֲלִיָּה א"ל עֲלוּנִי
שׁוֹינִי' הַקְדָּשׁ, א"ל פְּשִׁיטָא אַע"ג דְּיִהְבָא לִי בְּמַחְנָה אָסוֹר, אֱלֹא כְּפָרִי עֲלִיָּה לְאַפּוֹקֵי מֵאֵי

לאו לאפוקי דאגנבי מני מגניב, א"ל לא לאפוקי דאי אגנבי עלי, וכתב הרא"ש ונ"ל לאפוקי דגנבה מינני מגנב, בתמי, שאם גנבה ממנו שפונתרת לו, לפי שיצתה מרשותו ולא נתנו לו במתנה ומ"ש מההוא טעמא דשרית נגנבה.

אית לה למשרי נמי נתנה לו במתנה כה פ"ה הר"א ממין, ולא נראה דאי לא נתיאש ממנו אפתי לא נפיק מרשותי ואסורה לו, ואי נתיאש ממנו הוי כמו נתנה לאחר עיי"ש וא"כ קשה דהא כתבו התוס' בב"ק (ד' סט) דיאוש לא הוי אלא כלפי דידן והוי כמתנה, וא"כ אמאי כתב הרא"ש דהוי כמו שנתנה לאחר, ואמאי הוה לפי מה שכתבו התוס' דיאוש לא הוי אלא כמתנה.

א"כ הוי כמו שנתנה לו הוא בעצמו אלא ודאי דס"ל להרא"ש דיאוש הוי ממילא, ולית כפון דעת אחרת מקנה, והוי דומי דאמרין נדרים (ד' לה) מת או שנתנה לו במתנה ה"ז מותר ומוקי לה שנתנה לו ע"י אחר וכן במת קא יריש ממילא ולא ע"י המדיר, וכן ביאוש סבירא לי דכיון דמתיאש הוי ממילא, וע"כ הוי כמת, וע"כ לא ניחא לי להרא"ש דאי אתיאש ודאי דשרי, ולא הוי כמו שהוא נותן לו אלקא דביאוש אפי' שהוא בידי אחר נמי הוא ממילא, ולא בתורת דעת אחרת מקנה והוה שכתבו התוס' דהוי כמתנה, היינו משום דלא הוי אלא כלפי דידן, וע"כ לא דמי להפקר, שפטר מן המעשר, אבל לא הוי כמתנה שיהא דעת אחרת מקנה, אלא ככל יאוש דעלמא דגרע מהפקר דכ"ע סברי דלא הוי דעת אחרת מקנה, דהא מציאת חש"ו אינה אלא מדרבנן: ועוד דהא אמרינן בגיטין (ד' לט) ר"ח ב"א אר"י אין הלכה כאבא שאול פ"ה דס"ל בגר שמת בזמן הבית ובבבזו ישראל את נכסיו כו' גדולים קנו עצמם ב"ח, קטנים כל המחזיק זכה בהם, אמר ר' זירא לר"ח ב"א בפ"ה שמיע לה או מפלל שמיע לה מאי פלל דאמר ריב"ל אמרו לפני ר' נתיאשת מפלוני עבדי מהו, א"ל אין לו תקנה אלא בשטר כו' וקא דייקת מינה מה אשה בין גדולה בין קטנה, אף עבד נמי בין גדול בין קטן פ"ה אלקא דס"ל כרבנן ולא כאבא שאול, דאמרי דבין גדולים בין קטנים, קנו עצמם ב"ח, וא"כ אי אמרינן דיאוש דעבד הוי כדעת אחרת מקנה, משום דלא הוי אלא כלפי דידן א"כ איך מוכח מזה דלית הלכתא כאבא שאול, דילמא דוקא ביאוש דהוי כהפקר והוי דעת אחרת מקנה ע"כ מהני אפי' בקטן שיקול לזכות בעצמו, אבל בגר שמת דהוי ממילא ס"ל כאבא שאול דדוקא גדולים קנו עצמן ב"ח, דאין דעת אחרת מקנה אלא ודאי דביאוש אפי' בעבד לא הוי כהפקר אפי' לרש"י דס"ל דהוי כדעת אחרת מקנה, דדוקא כהפקר שפסקירו מדעתו הוי דעת אחרת מקנה, אבל לא במתיאש בע"כ דהא אמרינן בגיטין (ד' נט) דמציאת חש"ו אינו אלא מדרבנן מפני ד"ש, אע"ג דנתיאשו הבעלים משום דתיאוש לא חשיב כדעת אחרת מקנה]: וא"כ לפי דעת הר"ן דאשה לא משוית עצמו רק כדבר של הפקר א"כ איך אפשר לומר דטעם הירושלמי דחרש המקד' בביאה אינו יכול לגרש משום דקידושין מעשה וגירושין אינו מעשה, כמו שפי' הא"מ משום דהוי כדעת אחרת מקנה, אע"ג שהוכחתי דבחרש יש לו זכיה ע"י דעת אחרת מקנה, וכן מוכח נמי בירושלמי פ"ק דקידושין (ר' ירמ' בעי קומי ר' זעירא הילך כסף זה שתצא שדה לחרות (נ"ל שצ"ל שיצא עבדך לחרות וכן הגיה הק"ע דלא כהפ"מ) א"ל יצא, שתצא שדה להפקר, א"ל לא יצאת מה בין זה לזה והוה זכיה לכן דעת וזה לא זכיה לכן דעת, הגע עצמך שהיה חרש א"ל איש, הגע עצמך שהי קטן א"ל דרפו להגדיל עכ"ל פ"ה דקאי אמתניתין דתנן בפ"ק

דקדושיין (דף כב) וקונה א"ע בכסף ע"י אחרים וע"ז בְּעֵי דְאִיָּהּ יֵצֵא בְּכֶסֶף לְחִירוֹת דְכֶסֶף
הוא קנָנוּ שְׁאֵדָם יְכוּל לְקַנּוֹת בְּכֶסֶף לְעַצְמוֹ, אָבֵל לִיתָן פְּסָף לְאַחַר שְׂיֵצֵא לְחִירוֹת אִיָּהּ
מִהֵנִי דְהָא כַּה"ב בְּשִׁדָּה אִם הָיָה נוֹתֵן לוֹ פְּסָף שְׂבִכְסָף זֶה תֵּצֵא הַשִּׁדָּה לְהַפְקֵר לֹא מִהֵנִי
וְהַשִּׁיב לוֹ דְמַהֲנִי, וְשֹׁאֵל לוֹ דַּא"כ אִמְאִי לֹא מִהֵנִי גַבֵּי שְׁדָה בְּאַנְפֵּן זֶה אֶלֶּא א"כ הַפְּקִיר
בְּפִירוּשׁ, וְהַשִּׁיב לוֹ זֶה זִיכָּה לְכוּ דַעַת, פִּי' שְׂהַעֲבֵד קוֹנֵה אֶת עַצְמוֹ, וְזֶה לֹא זִיכָּה לְכוּ דַעַת
דְּבִשְׁדָה אִם אָמַר הִילָךְ פְּסָף זֶה שְׂתֵצֵא שְׁדָה לְהַפְקֵר זֶהוּ בְּדִרְךָ הַפְּקֵר, א"ל הִגַּע עַצְמָהּ
שְׁהֵיָה חֲרַשׁ וְאִינוּ יְכוּל לְקַנּוֹת אֶת עַצְמוֹ, וַא"ל אִישׁ מ"מ אִישׁ הוּא, פִּי' וַיֵּשׁ לוֹ זְכִי ע"י
דַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה, הִגַּע עַצְמָהּ שֶׁהִי קִטְוֵן וְאִינוּ יְכוּל לְזַכּוֹת אֶת עַצְמוֹ וְהוּי ג"כ בְּתוֹרַת
הַפְּקֵר, א"ל דְּרַכּוֹ לְהַגְדִּיל וְאִית לִיה זְכִי, וְכִמוֹ שְׂכַתְב הָרַא"ש בְּכַתְּבוֹת (ד' כ) דְּאִית לִיה
זְכִי לְשׁוֹטָה שֶׁהוּא עֲתִים חָלִים מִיַּדִּי דְהוּי אֶקְטֵן דְּאִית לִיה זְכִי הוּאִיל וְאִתִּי לְכַלֵּל דַעַת
עכ"ל, וְכִמוֹ דְאַמְרִינֵן בַּב"מ (ד' עב) דְקִטְוֵן יֵשׁ לוֹ זְכִי הוּאִיל וְאִתִּי לְכַלֵּל שְׁלִיחַ, וַא"כ
מִשְׁמַע מִהֵרִי' דְבְקִטְוֵן דְּוִקָא בְּעֵינֵן הַטַּעַם מִשׁוֹ דְּאִתִּי לְכַלֵּל זְכִי, וְכִמוֹ שְׂאוּמַר דְּרַכּוֹ לְהַגְדִּיל
אָבֵל בְּחֲרַשׁ מְחַמַּת שֶׁהוּא אִישׁ יֵשׁ לוֹ זְכִי ע"י דַּא"מ נְאֻפְי' לֹא אִתִּי לְכַלֵּל זְכִי: אַפ"ה לֹא
נ"ל שְׂיָהָא לוֹ קִידוּשִׁין ע"י דַּא"מ"ק, וְעוֹד דַּלפ"ז בְּקִטְוֵן נְמִי אִית לִי קִידוּשִׁין בְּבִיָּאָה ע"י
דַּא"מ וְכִמוֹ שְׂכַתְב הַא"מ, וְלֹא נִרְאָה לִי דְהָא אֶמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (דף סט) הָאוּנְס וְהַמְפָּתָה
וְהַשׁוֹטָה לֹא פּוֹסְלִין וְלֹא מְאַכִּילִין וְאֶמְרִינֵן בַּגְמ' תְּנִינָא לְהָא דַת"ר שׁוֹטָה וְקִטְוֵן שְׂנַשְׂאוּ
נְשִׁים וּמַתּוּ נְשׁוֹתֵיהֶם פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם, אֶלְמָא דְאַפְי' ע"י בִּיָּאָה נְמִי פְּטוּרוֹת
מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם, וְעוֹד דְאַמְרִינֵן בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ו דִּיבְמוֹת ה' ג) חֲרַשׁ פּוֹסֵל לֹא כֵן
תְּנִי ר' חֲזִינָא אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל חֲרַשׁ וְשֶׁל שׁוֹטָה טּוֹבְלַת מְחִיק בְּעֵלָה וְאוֹכְלַת ר' אַבָּא מְרִי ור'
מַתְנִי חַד אָמַר בְּחֲרַשׁ פּוֹסֵל וְחוֹרְנָא אָמַר בְּחֲרַשׁ יָבָם אֶלְמָא דַס"ל לְהִירוּשְׁלַמִי דְחֲרַשׁ פִּינוּן
דְּאִין קִנְיָנוּ אֶלֶּא מְדַרְבְּנֵן לֹא פּוֹסֵל וְכֵן כְּתַב הַפ"מ אֶלְמָא דַס"ל דְּחֲרַשׁ בְּפִיקְחַת לֹא הוּי
נְשׁוּאִין דְּאוֹרֵייתָא, וְהִכָּא בְּנִבְעֵלָה עֲסָקִינוּ כְּדִקְתָּנִי טּוֹבְלַת מְחִיק בְּעֵלָה, אֶלְמָא דְלֹא אֶמְרִינֵן
דַּאִם נְתַקְדְּשָׁה בְּבִיָּאָה דְהוּי כְּמוֹ דַּא"מ, וְהוּי דְּאוֹרֵייתָא.

וְהִנֵּה אֶמְרִינֵן שָׁם (ה', ה) (ד) הָאוּנְס וְהַמְפָּתָה וְהַשׁוֹטָה לֹא פּוֹסְלִין וְלֹא מְאַכִּילִין, הַדָּא
אֶמְרָה שְׂאִין אֶוּנְסִין פּוֹסְלִין בְּפִקְחָהּ בְּפִנוּי' הַדָּא מְסִינֵע לְהָא דְתְנִי ר' חֲזִינָא אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל חֲרַשׁ
וְשֶׁל שׁוֹטָה טּוֹבְלַת מְחִיק בְּעֵלָה וְאוֹכְלַת וְכַתְב הַק"ע שַׁנ"ל דְהִכִּי גָרִיס הַדָּא מְסִינֵע לְהָא
דְתְנִי ר' חֲזִינָא שׁוֹטָה וְקִטְוֵן שְׂנַשְׂאוּ נְשִׁים נְשׁוֹתֵיהֶן פְּטוּרוֹת, וְכֵן הוּא בְּבַבְלִי בִיבְמוֹת (דף
סט) ע"ש וְהוּא תְמוּהָ דְהָא לְעִיל הִבִּיא שָׁם בִירוּשְׁלַמִי לְעַנְנֵן חֲרַשׁ דְּפְרִיָּה עַל הָא דְחֲרַשׁ
פּוֹסֵל לֹא כֵן תְנִי ר' חֲזִינָא חֲרַשׁ וְשׁוֹטָה לֹא פּוֹסְלִין אֶלְמָא דְהַגְרָסָא הוּא חֲרַשׁ אֶלְמָא דְאַפְי'
עַל בִּיָּאָה נְמִי לִית לִיה קִנְיָן מְדְאוֹרֵייתָא אֶפִּילוּ לְדַעַת הִירוּשְׁלַמִי, וְכֵן שָׁם בִירוּשְׁלַמִי
דִּיבְמוֹת (פ"ז ה' ג) סְפַק שֶׁהוּא בֵן ט' שְׁנַיִם וְיּוֹם א' סְפַק שְׂאִינוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא בֵן ט' וְיּוֹם אֶחָד
לְפָסוֹל, סְפַק שְׂהִבִּיא שְׂתִי שְׂעָרוֹת סְפַק שְׂלֹא הִבִּיא ב' שְׂעָרוֹת כְּמוֹ שְׂהִבִּיא ב' שְׂעָרוֹת
לְהַאֲכִיל, מִשְׁמַע דְּאִינוּ מְאַכִּיל בְּתֵרוּמָה אֶפִּילוּ בְּבִיָּאָה וְעֵינֵן מַה שְׂפִי הַק"ע שַׁס' בֵּן ט'
הוּא לְעַנְנֵן לְפָסוֹל וְסְפַק הִבִּיא ב' שְׂעָרוֹת דְקִתְנִי בְּמַתְנִיתִין הוּא לְהַאֲכִיל וּבְשִׁנְיָהֶם אֶזְלִינֵן
לְחוּמָרָא: [וְהִנֵּה עוֹד כְּתַב שָׁם הַק"ע וְז"ל וְעִי"ל דַס"ל בֵּן ט' אֶזְלִינֵן לְחוּמָרָא לְפָסוֹלָה וְסְפַק
הִבִּיא שְׂתִי שְׂעָרוֹת אֶזְלִינֵן לְהַקֵּל לְאֶכּוֹל וַא"ת הָא לְמ"ד תְּרוּמָה דְּאוֹרֵייתָא ה"ל סְפִיקָא
דְּאוֹרֵייתָא וְאֶזְלִינֵן לְחוּמָרָא וִי"ל קְסָבֵר מְוַפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ מְדְאוֹרֵייתָא וְכ"פ הַרְמַב"ם,

ולא הוי אלא ס' דרבנן ולקולאעכ"ל ודברים הללו מרפסן איגרי דמה ענגן מןפלא הסמוך לאיש שיכול לתרום לענגן להאכיל אשתו בתרומה דזה תלוי דוקא אם הוא גדול.

ולפי דעתו שפי' דספק הביא ב' שערות ס' לא הביא ב' שערות כמו שהביא שתי שערות להאכיל ורוצה לפרש דהאי להאכיל לקול' הי' אפשר לפרש דמייירי שהשנים ידוע אף הס' הוא אם הביא ב' שערות, אפשר לומר דסמכינן אהזקה דרבא דמשהגיע לכלל שנים הביא ב' שערות כמו דאמרינן בנדה (דף מו) ועוד אפשר לומר דלדעת הירושלמי סמכינן אהזקה דרבא דהירושלמי לטעמין' אזיל דאמרינן בירושל' (ספ"י דיבמות) פשיטא הדין מילת' פחות מכן עשרים שהביא שתי שערות למפרע הוא נעשה איש ויותר מכן עשרים שהביא ב' שערות מפאן ואילך נעשה איש מה פליגי בכן עשרים כו' וע"כ אע"פ שלשיטת הש"ס דילן לא סמכינן אהזקה דרבא לקולא לענגן חליצה, היינו משום דאוקמינן אהזקת קטנות דמעיקרא וחישינן שפא לא הביא ב' שערות ולא סמכינן אהזק' דרבא משא"כ לשיטת הירושל' דאפי' הביא ב' שערות אח"כ נמי למפרע נעשה גדול ע"כ סמכינן אהזק' דרבא שודאי תביא ב' שערות דעל להבא ליפא חזק' וכמו דאמרינן בגיטין (דף פח) דשפא מת לא חישינן ולשפא ימות חישינן (ועיין בש"ש שתיקון בזה קושל' התוספ' בנידה (דף מו) דאמאי אמרינן במןפלא הסמוך לאיש דחיב מ' דילמא לא יביא ב' שערות בשנ' שאח"כ וא"כ לא הוי עדיין מןפלא הסמוך לאיש.

ותיקצו דסמכינן על הרוב ע"ש. ולפי"ז מוכח דס"ל דהזק' דרבא הוי חזק' מן התורה וא"כ קשה דאמאי לא סמכינן לענגן חליצה' כמו דאמרינן בנידה (דף מו) ותיקון הש"ש דאע"ג דבלעבר לא סמכינן אהזק' דרבא אבל על להבא סמכינן וכמו דאמרינן דשפא מת לא חישינן שפא ימות חישינן וע"כ מוקמינן אהזק' דרבא דודאי תביא ב' שערות בשנה שאחר זה והוי השפא מןפלא הסמוך לאיש) וה"נ יש לומר לשיטת הירושל' בס' הביא ב' שערות והגיע לכלל שנים דאמרינן דמסתמא פיון שהגיע לכלל שנים הוי גדול ואח"כ יביא ב' שערות ונמצא דהוי גדול למפרע לשיטת הירושלמי [ויש לחלק]: [אף לפ"ז לא יתיישב מה דקאמר בירושלמי שם מתנית' פליג' בין על דין בין על דין הסריס אינו נעשה בן סורר ומורה שאין בו הקפת זקן ויתרו בו שפא יביא ב' שערות בתוך ג' חדשים, כמ"ד אין מקבלין התריני' על הספק, ואי מדמינן להא דמןפלא הסמוך לאיש הא כתבו התוס' דמןפלא הסמוך לאיש לוקין דסמכינן על הרוב שיביא ב' שערות וכמו שבארתי, דעל להבא סמכינן שיביא ב' שערות.

ואפשר לומר דדוקא בסריס ויש בו סימני סריס ג"כ וכמו דאמרינן ביבמות (דף פ) דסימני סריס עד שיהא בו כולן וא"כ פיון שנראו בו סימני סריס אף אם יביא ב' שערות לא הוי סריס ע"כ הוי התראת ספק אפי' לשיטת הירושל' אבל בלא"ה אפשר לומר דמשהגדיל סמכינן על הרוב שיביא ב' שערות אח"כ ויהי' גדול למפרע משא"כ לשיטת הש"ס דילן ועיין שם בק"ע שנדחק דמ"ט לא הביאו הפוסקים להא דהירושל' דלמפרע נעשה איש ע"ש.

ואשתמיטת' פל הסוגי' דנד' (דף מו) קטנה שהגיע לכלל שנותי' א"צ בדיק' כו' אבל הכא דבדקו ולא אשכח' לא אי הכי תמאן חוששין שפא נשרו כו' ה"מ לענגן חליצה' אבל למיאון חישינן כו' ע"ש אלמא שפא הספקות אינו אלא אם נשרו או לא וא"כ מוכח

דלא ס"ל פהירושל' דלהירושל' צריף לחוש דילמא תביא ב' שערות אח"כ והוי גדולה למפרע ובפרט לפי מה שביארתי לשיטת הירושלמי דנדאי סמכינן שתביא ב' שערות אח"כ והוי גדולה למפרע אלא נדאי דהש"ס דילן סובר דלא אמרינן דנעשה גדול למפרע אם הביא ב' שערות אח"כ ועיין בב"ב (דף קנו) אמר ר"נ א"ש בודקין לקודשין וביבמות (דף פ) ע"ש: ובזה יתיישב מה שהקש' הק"ע דהירושל' מסיק דהוי התראת ס' בבן סורר ומורה.

והתוס' ביבמות (דף פ) לענין אכל חלב מכן י"ב שנה ויום א' עד בן י"ח ונולדו בו סימני סריס ולאחר מפאן הביא ב' שערות דרב אמר נעש' סריס למפרע וכתבו התוס' דלא הוי התראת ספק דאגלאי מילתא למפרע דהתם שאני שהוא בשליל' שלא יביא ב' שערות ע"כ אמרינן דאגלאי מילתא למפרע משא"כ הקא שהוא בהתחדשות, ע"י שיביא ב' שערות.

ועיין בספרי ע"י (סי' כב) שהארכת בזה ועוד הא כבר ביארתי דמייני שגראו בו סימני סריס וע"כ לא אמרינן אגלאי מילת' למפרע ועיין בבכורות (דף מב) הואיל ואישתני כו' ולכאור' א"צ לכל זה דלפי מה דפסק הרמב"ם דתרומה בזה"ז דרבנן א"כ הי' אפשר לפרש הירושלמי דפ"ז דיבמות ס' הביא ב' שערות כו' כמו שהביא ב' שערות להאכיל דהיינו לקולא דכינן דינדעינן שהוא בן י"ג שנה ע"כ סמכינן אחזק' דרבא וע"ש (בפ"ז מה' תרומות ה' יז) במ"ל ברמב"ם במה שהאריף שם בספיקות אם פוסלין בתרומה בזה"ז דרבנן.

והאריף שם בראיות דאפי' בתרומה בזה"ז דרבנן נמי פוסלין מספק פגון ס' בן ט' ס' הביא ב' שערות ע"ש מה שתמה שם על הכ"מ ולי נראה שיש עוד ראי' ע"ז מהא דאמרינן ביבמות (דף סט) דענברה לא תאכל ליחוש שמא עיברה כו' אמר רבה כו' ליוחסין חששו לתרומה לא חששו.

ולתרומה לא חששו והתנ' ה"ז גיטף שעשה אחת סמוך למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד כו' אמר ר"ח טובלת ואוכלת עד ארבעים דאי לא מעברא הא לא מעבר' ואי מעבר' עד ארבעים מיא בעלמא הוא וכן פסק הרמב"ם (בפ"ח מה' תרומות ה"ג) ע"ש.

אלמא דחיישינן לספק אפי' בתרומה בזה"ז דרבנן. ובאמת בירושל' (פ"ז דיבמות ה"ד) אמרינן שם א"ר יונה קומי ר' יוסי כו' לא תקבל עלי' קל הוא באכילת תרומה אילו בת פהן שניסת לישראל ונהלך בעלה למדינת הים ושמעה עליו שמת שמא אינה אוכלת בתרומה מיד.

ולענין העובר צריכה להמתין ג' חדשים. וכבר ביארתי במ"א מה שטעה שם הק"ע שכתב שם על מה שכתב הכ"מ על הרמב"ם (פ"ט מה' תרומות ה"ב) בת פהן שפא עלי' ישראל אין חוששין כו' הי' נשואה לישראל ומת בעלה טובלת ואוכלת בתרומה עד מ' יום ואם הופר ענברה ה"ז מקולקלת למפרע עד מ' יום.

וכתב הכ"מ פ' אלמנה לכ"ג (דף סז) וכתב ע"ז הק"ע ולא מצאתי מזה דבר פ' אלמנה וכתב שם שהרמב"ם סמך על הירושל' ונעלם ממנו פל הסוגי' דיבמות (דף סט) שמבואר בדברי הרמב"ם ע"ש: וגם לפי מה שביארתי הירושל' ס' הביא ב' שערות כו' להאכיל

לקולא דהיגו בתרומה בזה"ז דרבנן ואמרין שם ס' שהוא בן ט' שנים ויום א' וספק שאינו כמו שהוא בן ט' שנים ויום א' לפסול אלמא דאפי' בתרומה בזה"ז דרבנן פסלינן מספק אף העיקר כפי קמא של הק"ע]: ועוד נ"ל דלא כמו שכתב הא"מ מהא דאמרין ביבמות (דף קיב) דנשואי חרש דרבנן ותקינו לי' נשואין וא"כ למה לתקוני' נשואין הא אפשר שיהא לו נשואין דאוריית' בביאה דהוי דעת אחרת מקנה ודחוק לומר דלכה תיקנו נשואין משום דאמרין ביבמות ובקידושין (דף יב) דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה פיון דא"א לו באופן אחר אם לא הי' מתקנים לו נשואין [ועוד דא"כ לפי מה שכתב הא"מ דזכני' חרש אינו אלא דרבנן וא"כ איהו אמר בירושלמי דקידוש בביאה קונה אותה פיון דלא תיקנו נשואין לחרש אלא שלא יהי' מקדש בביאה א"כ איהו קני' הא במקום איסור' לא תקנון רבנן וכמו שכתב המ"ל (בפ"ט מה' זכיל ומתנה) על מה שכתב הר"ן בתשובה על הא דתיקנו חכמים מקח וממכר לפעוטות במטלטלין משום פדי חיי' דאם מכרו הפעוטות בנכסים מועטים לא עשו ולא כלום פיון דתקנת חכמים הוא במקום איסור' לא תיקנו.

ולכאורה קשה לי ע"ז מהא דאמרין בכתובות (דף צה) דנכסי ליה ואחריו לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום בעל פלוני וקאמר עלה פמאן כהאי תנא דתני' נכסי ליה ואחריו לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום בעל פלוני כו'.

ומי אמר אבני הכי והא אמר אבני איזהו רשע ערום זה המשאי עצה למפור בנכסים פרש"ג מי קאמר תינשא נישאת קאמר וא"כ הא זכיל הבעל אינה אלא מדרבנן. וא"כ אמאי קונה הא במקום איסור' לא תיקנו רבנן: וניחא לי ע"פ מה שכת' הרב המג"ה שם שהקשה מהא דאמר' בב"ב (דף קלו) אמר ר' יוחנן הלכה פרש"ג ומודה שאם נתנם במתנת שכ"מ לא עשה ולא כלום כו' ולפי דברי הר"ן תיפוק לי' משום דמתנת שכ"מ אינה אלא מדרבנן ע"ש וכתב דניחא לי' דלא אמר הר"ן ז"ל אלא דוקא גבי ההיא דפעוטות דאי לאו תקנתא דרבנן שממכרו ממכר במטלטלין לא הי' בהם פח למפור אבל במתנת שכ"מ לא בא מפח תקנתא דרבנן.

דהרי יכול ליתן במתנת פריא לאחר מיתה. וא"כ הכא נמי ניחא דאפי' תימא הבעל לא זכי הרי היא יכולה למפור וא"כ פיון דמצי לעבור על הא דרבנן באופן אחר.

ע"כ לא אמרין דבמקום איסורא לא תיקון רבנן. משא"כ הכא אע"פ שהיא יכולה לכנס שלא ע"י ביאה לא תעבור על העבירה.

וא"כ נימא דבמקום איסורא לא תיקון רבנן וכה"ג אמרין בב"מ (דף צו) נמצלו ב"ד פי עבדו רבנן תקנתא ואמרו בעל לוקח הוי להתירה לאיסורא לא עביד רבנן תקנתא והכי אמרין ביבמות (דף כט) מאמר דהתירה קני' דאיסורא לא ניחא לי' דלקני'.

אף שהשיגו האחרונים על הר"ן פ"ק דקידושין גבי ביאה דבביאה שקודם החופה פיון דביאת איסור הוא דהבא על ארוסתו בבית חמיו כו', אינו בדין שתקנה והביא ראי' מהא דאמרין ביבמות (דף כט) מאמר דהתירה קני' והשיג השעה"מ מפל הסניבי לאונו דנדאי קונה בביאה ג"כ.

ועיין בתמורה (דף ה) והרי אלמנה כו' ועי"ש. וכן מהא דאמרין דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה ואפ"ה קני ובמ"א ביארתי דבמקום דהקנין הוא דאורייתא ע"כ קונה אפי' במקום איסור אבל במקו' דהקנין הוא מדרבנן במקו' איסור' לא תיקון כמו דאמרין גבי מאמר דהתיירא קני דאיסורא לא קני ויש לי להאריך בזה הרבה ואין פאן מקומו ובירושלמי (פ"ד דיבמות ה' ה) הי' שתי יבמות עשה מאמר לזו ובעל לזו.

מה נפשך אם במאמר יזכה כו' אמר ר' יוסי מאחר שאינו יכול לקיים את אחת מהן לא זכה בנכסי אחיו וכתב הק"ע קשה פינו דמדאורייתא אין המאמר קונה למה לא יזכה בירושת אחיו.

ולחוק לומר פינו דעבר אדרבנן נקנס. עכ"ל והוא לא התעורר במה שכתב הר"ן דביאה דאיסורא אינו קונה.

אלמא דס"ל דביאה דאסורא אע"ג דאינו אלא מדרבנן לא קני. אף באמת משמע מהירוש' (ר"פ ר"ג) דמאמר מדאורייתא דאמרין התם יבמה יבוא עלי' זה הביאה ולקחה לו לאשה זה המאמר: ע"כ לא נראה לי לומר דטעם של הירושלמי הוא משום דאם קידש בביאה הני דא"מ.

ומתוך זה כתב ג"כ דבקטן שקידש בביאה הני קידושי דאורייתא ע"י דעת אחרת מקנה. וכן אם אביו נשא לו אשה נמי כתבו דהני דאורייתא.

ולא נראה לי כלל כמו שביארתי. והכי משמע קצת בירושל' (ספ"ג דיבמו') הן קטנים והן גדולות פטורין וכולן הן גדולים והן קטנו' סיניבין שתיים משום נדה ואם השיאן אביהן משום שמונה.

פ"י דאם הם קטנו' ע"כ אינם סיניבים רק משום נדה דלא הני קידושין מדאורייתא אבל אם השיאן אביהן סיניבין שמונה משום א"א ואשת אח כו'. משמע דלא קאמר אלא בהן קטנו' והם גדולים.

אבל ברישא בהם קטנים והן גדולות לא קאמר ואם השיאן אביהן אלמא דקידושי קטן מדרבנן אפי' השיאן אביהן. ולחוק לומר דהאי והשיאן אביהם קאי נמי אקטנים ויש לדחות וע"ש בפ"י הק"ע בהן קטנים כו': ויש לי להביא ראי' לזה מהירושלמי (פ"ק דקידושין ופ"י דיבמות) ואם לבנו ייעדנה ר' יוחנן אמר מייעדה בין לבנו גדול בין לבנו קטן.

בין לדעת בין שלא לדעת. רשב"ל אמר אינה מייעדה אלא לבנו גדול ובלבד לדעת.

בן ט' שנים ויום א' עושה אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. על דעתך דרשב"ל דו פתר לה מן הנשואין תהא פטורה מן החליצה ומן היבום.

ותנינן נשא אשה נמת ה"ז פטורה. (והוא משופש וצ"ל כף וכן גריס בק"ע).

וכן הוא בהד"י ביבמות (פ"י) על דעתך דר' יוחנן דפטר לה ביעודין ניקחא. יעודין שיש לו קנין בה עושה אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט.

על דעתך דרשב"ל דהוא פתר לה בנישואין תהא פטורה מן החליצה וכן היבום והתנינו
נשא אשה ומת ה"ז פטורה. א"ר אבין אתי דרשב"ל כר' יוסי בר' יהודה.

ותני כן כן ט' שנים ויום א'. עד כן שתיים עשרה שנה ויום א' שהביא שתי שערות ה"ו
שומא ר"י ב"י אומר הרי אלו סימנים.

ר' יעקב כו' והו' שעמדו בו בשעת סימנים. ר' אבין פשיטא לי' למפרע הוא נעשה איש.

או מכאן ולהבא כו' ניחא אלמנה וגרושה. תיפתר שפא עלי' משהגדיל נמן לה גט.

חלוצה תיפתר שפא עלי' ומת וחקצו לה אחים ועל ידם הוא נעשית חלוצה (פי' דמקשה
לר' יוחנן דמוקי לה ביעוד. דניחא אלמנה לכה"ג משום דמשפחת לה ע"י ייעוד לר"י
דסבירא לי' דיש ייעוד בקטן.

אבל גט וחליצה היכי משפחת לה בקטן אבל לר"ל דמוקי לה כר"י ב"י דאמר אם הביא
סימנים למפרע הוא נעשה איש א"כ משפחת לה גט נמי בכה"ג וחליצה נמי וכן פתב
הק"ע: [יעוד נ"ל דאפשר לומר דהקושני' הוא אף לר"ל, אע"ג שסובר דלמפרע נעשה
איש, אפ"ה לענין גט וחליצה איפשר דלא מהני, וכמו שהארבתי בזה לעיל בתשובה (ס'
טז) בענין מה שהאריך המ"ל ברמב"ם פ"ו מה' גירושין, אם יכול לגרש קודם חלות
התנאי ע"ש.

מה שכתב לדעת הרשב"א דבמעכשיו ולאחר שלשים יום אינו יכול לגרש קודם חלות
הגירושין, אעפ"י שהוא תנאי שאינו תלוי במעשה, אפ"ה לא הוי גט וע"ש שכתב שזה
תלוי בפלוגתא דר"י ור"ל ביבמות (ד' לה) דלר"ל דס"ל חליצת מעוברת לא שמה
חליצה, לא אמרינן אגלאי מילתא למפרע שיהא חליצתו חליצה, והוא הדין לענין גט,
ולפי"ז אינו יכול לגרש ולחלוץ, דלאחר שיעדל ויהי' אגלאי מילתא למפרע דהקידושין
הוי קידושין, גיטו גט וחליצתו חליצה, דהא ר"ל סובר דלא אמרינן אגלאי מילתא
למפרע, וא"כ לפי"ז איפשר דהקושני' הוי לר"ל ג"כ אף אעפ"כ יש לחלק דהכא אמרינן
אגלאי מילתא למפרע: וא"כ אי אמרינן דלדעת הגירושלמי מהני בקידושי קטן ע"י ביאה
א"כ אמאי דוחקין דהירושלמי לאוקמי ביעוד או בנשואין וכו' ר"י ב"י, הא איכא לאוקמי
בקידושי קטן, ע"י ביאה או ע"י נישואי אביו, אלא ודאי דהירושלמי לא ס"ל דיש
קידושין לקטן אפי' ע"י ביאה נמי והנה הק"ע הקשה דמאי דוחקין דהש"ס לאוקמי ביעוד
או בנשואין כר"י ב"י הא איכא לאוקמי ביבמה, וא"ת מדתניא עושה אלמנה לכה"ג ש"מ
דאיירי שיהא עדיין בתולה, דא"כ בלא"ה אסורה לכה"ג, וש"מ דאיירי שלא בא עלי'
ובקידושין לחוד קנאה ויש לומר דקמ"ל דחייב עלי' מלקות משום אלמנה, ואיסור בעולה
אינו אלא בעשה, ונראה כמ"ש התוס' בקידושין שם דאין ביאת כן תשע ביבמה
מדאורייתא פלום אלא מדרבנן הוא כמאמר ובריייתא מיירי באיסור דאורייתא, והדברים
האלה מרפסן איגרי, דמאי דקאמר דאינו רוצה לאוקמי ביבמה שפא עלי' ע"י ביאה
דא"כ בלא"ה אסורה משום בעולה, דא"כ איך מוקי לה כר"י ע"י יעוד, דבנדאי מיירי
ע"י ביאה דבלא"ה אפי' פחות מכן תשע נמי, ואפשר דמוקי לה ביעוד ע"י קידושין, והכי
משמע בירושלמי שם דפריה מעתה ואפי' פחות מכן תשע, ואם מיירי ביעוד ע"י ביאה,
א"כ לא הוי קשה מידי, דהא פחות מכן ט' אין ביאתו ביאה אף אעפ"כ מה שהקשה

דלוקמי ביבמה, ואע"ג שהיא בעולה, קמל"ן דחייב משום אלמנה ואיסור בעולה הוא תמוה דביבמה בלאו"ה אסורה משום אלמנה מבעלה הראשון וא"כ א"א לאוקמי ביבמה, רק דקשה מה שהקשיתי, דאמאי לא מוקי לה בקידושי קטן ע"י ביאה, אלא ודאי דהירושלמי ס"ל דאין קדושין לקטן אפי' ע"י ביאה, או ע"י קידושי אביו [ודע דאמרין שם בירושלמי ר"י ב"פ בשם ריב"ל מאחז למד ר"י ב"י דתנאי אחז הוליד בן תשע, וכתב הק"ע ק"ק ודאי אף רבנן מודה דבן ט' יכול להוליד דלכ"ע ביאתו ביאה, פדתנן ביבמות (פ"י) אלא פלוגתא אי מקרי איש לעונשין ולקנן עכ"ל, והוא תמוה ונעלם ממנו הגמ' דסנהדרין (ד' סח) ופליגא דרבה דאמר קטן אינו מוליד כו' ע"ש]: ועוד יש להביא ראי' לכאורה דאפי' ע"י ביאה נמי לא הוי קידושי קטן פלוג.

דקא אמרינן בנדה (דףמה) בן תשע שנים ויום א' שפא על יבמתו קנאה. ואינו נותן גט עד שייגדיל.

ופריך הש"ס ולכשיגדיל בגט סני לה והתנאי עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו אף ביאת בן ט' צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו.

אמר רב ה"ק לכשיגדיל יבעול ויתן גט. ואם איתא דקטן שקידש ע"י ביאה. קידושו קידושין. משום דהוא ע"י דא"מ כמו שכתב הא"מ.

א"כ ביאת בן תשע ביבמתו. דודאי מיירי שהיא גדולה דאלא"ה איך נתקדשה לאחי א"כ תיפוק לי' דלא גרע מקידושין ע"י ביאה דהוי כדא"מ ומנהגי דידן דס"ל דדא"מ הוי דאורייתא וא"כ כשיגדיל יכול ליתן לה גט ואפי' לא בא עלי' אח"כ.

והתוספ' בקידושין. (דף יט) פתבו דביאת בן ט' אינו אלא מדרבנן.

וכן בירושלמי (פ"י דיבמות) שמואל אמר עשו ביאת בן ט' שנים ויום א' כמאמר בגדול כו' ורבנן אמרי אין חליצת בן ט' שנים ויום א' פלוג וקמה עשו ביאת בן ט' שנים ויום א' כמאמר בגדול שפן ביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת נעשה חליצת בן ט' שנים ויום א' פגט בגדול וחליצה בגדול אינה פוטרת אלא לדעת.

אלמא דלא מהני אלא ביבם מפני שביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת אבל בלא"ה אינו קונה וא"כ קשה דלא גרע מקידושי קטן ע"י ביאה. וכ"ת דאפשר לומר דביבום מיירי שקונה אותה בלא דעתה.

ובע"כ דקא יבמה ניקנית בע"כ נמי. וא"כ לא שייך לומר דיקנה אותה.

מחמת דלא גרע מקידושי קטן ע"י ביאה. דזהו דוקא בקידושין שהוא ע"י רצונה ע"כ הוי דעת אחרת מקנה משא"כ ביבמה.

ובזה יתיישב ג"כ מה שהקשה המ"ל מהא דשני אחין חרשין נשואין כו' לשתי אהיות פקחות דאמרי' אם הי' נכרית יכנוסו. ואם רצה להוציא יוציאו אלמא דיכול החרש להוציא אע"פ שפנסה ע"י בעילה דאפשר לתרץ בדוחק להי' קושלי' עצומה.

דמיירי שפנסה ע"י ביאה בלא דעתה וע"כ לית בנה דעת אחרת מקנה. [ובנה יתיישב נמי מה שהקשה הק"ע מהא דתנן ביבמות (דף קי) וכן שתי חרשות דביאת אחת או חליצתה פוטרת חבירתה משום דשניהם שוין בקנינם.

הא איפא חרשת דעדיפא מחבירתה בקנינה כגון שקדשה בביאה. דזה אינו דבחרשת אפי' קידשה בביאה נמי יכול להוציא.

פינן דהיא חרשת וליפא דא"מ וא"כ הקידושין והגירושין שניהם שונים וע"כ בנדאי דיכול לגרש וע"כ בשני חרשות שני הקנינים שונים אפי' קדשה בביאה]: אף אעפ"כ זה דוחק גדול לומר דמיירי בבא עלי' בע"כ ועוד דהא ביאת בן ט' דאמרינן דעשו אותה כמאמר בגדול בנדאי דמיירי מרצונה.

דאלא"ה לא קנה אפי' ביבמה פינן דזהו כמאמר. ובמאמר פליגי רבי ונחמים ביבמות ובקידושין (דף מד) העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה.

ר' אומר קנה וחכ"א לא קנה. מ"ט דר' גמר מביאה דיבמה.

מה ביאה דיבמה בע"כ אף ה"נ בע"כ ורבנן סברי ילפינן מקידושין מה קידושין דמדעתה. אף ה"נ מדעתה.

וא"כ אי אמרינן דביאת בן ט' שנים הוא מתורת מאמר. א"כ נדאי דבעינן רצונה דהא מאמר דמי לקדושין דבעינן דעתה.

וא"כ בן תשע שנים שפא על יבמתו. תיפוק לי' דלא גרע מקידושין דהוי קידושין ע"י ביאה [ויש לדחות והכי משמע מהירושלמי דלעיל פ"י דיבמו]: ובה"ג אמרינן בירושלמי (פ"ב דיבמות ה' ד) גתן גט וחרץ אין אחר חליצה כלום כו' ופריף אילו המקדש חליצתו שפא תפסו בה קידושין (צ"ל שפא לא תפסי בה קידושין) תיפתר כר' שלא לדעת.

או ד"ה במתכוין לקנותה לשום מאמר. ואינה יבמתו.

א"ר בא ותני כן המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת דברי ר' וחכ"א אינו קונה אלא לדעת מודה רבי בקידושין שאינם קונים אלא לדעת. והק"ע הגיה תיפתר אי כרבנן שלא לדעת דאינהו סברי דמאמר בעי דעת או ד"ה במתכוין לקנותה לשום מאמר.

ואינה יבמתו ע"י ש. ולחנם הגיה ושגה בפ"י הירושלמי, והפ"י כף הוא שהקשה אהא דתנן גתן גט וחרץ.

אין אחר חליצה כלום. ופריף אמאי אין מאמר אחר חליצה.

גהי דלא תפוס מכל המאמר דהא חלץ לה ופקע זיקה אעפ"כ יתפוס מכל קידושין סתם דבחיבי לאוין תפסי קידושין. ויתפוס מתורת קידושין.

וע"ז משני תיפתר אי כר' שלא לדעת. (פי' דרבי סובר דמאמר קונה בע"כ כמו דאמרינן בש"ס דילן ביבמו' (דף יט) העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה.

רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה. מ"ט דרבי גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמה בע"כ אף קידושין דיבמה בע"כ.

וע"כ פִּינֵן וְשֵׁהוּא וְשֵׁלֵא מְדַעְתָּהּ אֵינן אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם דְּמַתּוּרַת מְאָמֵר פָּקַע לִי זִיקָה וּמַתּוּרַת קִידוּשֵׁינן בְּעֵי דְעַתָּה) או ד"ה אפ"י פְּרַבְּנֵן אֲתִי בְּמַתְּפֻנִין לְקַנּוֹת' לְשֵׁם מְאָמֵר. יְבָמְתוּ וְאִינָה יְבָמְתוּ (פ"י אע"ג דְּסַבְרֵי דְּמְאָמֵר נְמִי בְּעֵי דְעַתָּה).

אפ"ה לֹא קָשָׁה דָּאָם לֹא תְּפֻס מִכַּח מְאָמֵר יִתְּפֻס מִכַּח סָתָם קִידוּשֵׁינן. ע"ז אוֹמֵר דְּכִינֵן דְּמַתְּפֻנִין לְקַנּוֹת' לְשׁוּם מְאָמֵר יְבָמְתוּ וְאִינָה יְבָמְתוּ.

ע"כ לֹא תְּפֻס נְמִי מִכַּח קִידוּשֵׁינן. וְעֵינֵן בְּש"ס דִּילֵן בִּיבְמוֹ' (דָּף נב) מ"ט דְּרַבִּי עֲשָׂאוּהָ כְּעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וְכִסְבוּר שְׁלוֹ הֵן דְּלֹא קָנִי א"ל אֲבִי מִי דְמִי הֵתָם לֹא קָא מַתְּפֻנִין דְּלִקְנִי. הֵכָא קָא מְכוּוִין לְמִקְנִי. הָא לֹא דְמִי אֶלָּא לְעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר.

וְכִסְבוּר שְׁל גֵּר אַחַר הוּא וְקָנִי ע"ש וְאֵינן פֶּאן מְקוּם לְהַאֲרִיךְ בְּזָה: וְאֶפְשָׁר לֹמֵר דִּיבְמָה שְׂאֵנִי דְּכִינֵן דְּאֶמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (דָּף נד) וְיְבָמָה בַּע"כ וְע"כ לְגַבִּי יְבוּם לֹא מְהֵנִי רְצוּנָה וְאִשָּׁה הַקְּנוּ לֹו מִן הַשְּׁמַיִם וְע"כ לֹא הָוִי דְעַת אַחֲרַת מְקָנָה נְאֻפְי' אִם הִיא מְקַנַּת א"ע לֹאוּ בַּת קִידוּשֵׁינן הִיא.

כְּמוֹ שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דָּף מט) דְּלֹאוּ בַּת קִידוּשֵׁינן אֶלָּא בִּיא' הוּא דְאִית בָּהּ וְע"כ בְּיָבָם בֶּן ט' אֵינֵן רַק כְּמְאָמֵר וְכֵן הָא דְשֵׁנִי חֲרָשִׁין אַע"ג דְּמְדַאֲרִינִי אִינָה בְּתוּרַת יְבוּם דְּהָא נְפֻלָּה מְאָחִיו חֲרָשׁ וְאֶפ"ה אֶמְרִינֵן דִּיכְנֻס וְאִם רְצָה לְהוֹצִיא יוֹצִיא הֵינֵנו מְשׁוּם דְּבַתּוּרַת יְבוּם הוּא כּוּנְסָה וְע"כ לִית בְּזָה דַּא"מ פִּינֵן דְּבַתּוּרַת יְבוּם הוּא לֹא מְקָנָה לִי מִיָּדִי וְכַה"ג אֶמְרִינֵן בִּירוֹ' (פ"ג דְּקִידוּשֵׁינן ה' יא) הָרִי יְבָמָה שְׁזִינְתָה אֵינן לָהּ עֲלִיו וְלֹא עַל אַחֲרִים קִידוּשֵׁינן וְהוֹלֵד כְּשֵׁר וְע"כ לִית בְּזָה מְשׁוּם דַּא"מ.

וּבְזָה יִתְּיַשֵּׁב נְמִי מַה שֶּׁהַקָּשָׁה הַמ"ל (פ"ב מ' גִּירוּשֵׁינן) מְהָא דְגִיטִין (דָּף עא) יְבָמְתוּ מְמַאֵן אֲלִימָא דְנְפֻלָּה לֹו מְאָחִיו חֲרָשׁ כְּשֵׁם שֶׁכְּנֻסוֹ בְּרַמִּיזָה כְּדִי יְצִיאָתוּ בְּרַמִּיזָה. אֲלִמָּא אַע"ג דִּיבְמָה בָּא עֲלִי אַפ"ה מוֹצִיא בְּרַמִּיזָה וְלֹא אֶמְרִינֵן דָּאָם בָּא עֲלִי הָוִי קִידוּשֵׁינן מְעַשָּׂה וְגִירוּשֵׁינן אֵינֵן מְעַשָּׂה דְהַטְעַם כְּמוֹ שֶׁבִּיבְמוֹתֵי דְהָא דָּאָם בָּא עֲלִי הָוִי קִידוּשֵׁינן מְעַשָּׂה הֵינֵנו מְשׁוּם דַּא"מ אֲבָל בִּיבְמָה לִיכָּא דַּא"מ וּבְזָה יִתְּיַשֵּׁב נְמִי מַה שֶּׁהַקָּשָׁה הַמ"א בְּהַלְכוֹת מְכִירָה (ס' יב) בְּהָא דְאֶמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (דָּף נד) יִשְׁן לֹא קָנִי בִּיבְמוֹתוֹ וּפִי רַש"י יִשְׁן לֹא קָנָה דִּישְׁן לֹא הָוִי בַּר דְעַת וְלֹא הָוִי קָנִינוּ קָנִין מְהָא שֶׁכְּתִב הֲרַאב"ד בַּפ' חֲזָקַת וְהִבִּיאֵן הַנ"י וְהַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִידוּשֵׁינן בַּפ"ב דְגִיטִין (דָּף כ) גַּבִּי זְקוּן שְׂאֵנִי דִּידַע לְאֶקְנוּיִי וְלֹא בְּעֵינֵן דְעַת הַמְקַבֵּל כָּל הִיכָא דַּאִיכָא דְעַת אַחֲרַת מְקָנָה וַא"כ אֲמַאי יִשְׁן לֹא קָנָה פִּינֵן דַּאִיכָא דְעַת אַחֲרַת מְקָנָה.

אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁבִּיבְמוֹתֵי דְכִינֵן דִּיבְמָה יְכוּל לְבוּא עֲלִי בַּע"פ וְאִשָּׁה הַקְּנוּ לֹו מִן הַשְּׁמַיִם וְלֹאוּ בַּת קִידוּשֵׁינן הִיא כְּמוֹ שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' אֶלָּא דִּיכּוּל לְבוּא עֲלִי ע"כ לֹא הָוִי דְעַת אַחֲרַת מְקָנָה א"ש וְלְפִי דְעַתוֹ הִי לֹו לְהַקְשׁוֹת אַהָא דְאֶמְרִינֵן בְּנִדָּה (דָּף מה) דְּבִיאַת בֶּן ט' אִינָה רַק כְּמְאָמֵר וְלְכַשְׁיִגְדִיל כּו' וְאֲמַאי לֹא מְהֵנִי מְדַאֲרִינִי כְּמוֹ שֶׁהַקָּשָׁתִי לְעִיל וְאֶפְשָׁר לֹמֵר מְשׁוּם דְּהַרְשָׁב"א ס"ל כְּדְעַת הַרְמְב"ן הִבִּיאֵן הַמ"מ (פ"ה מ' יב) יְבוּם ה"ח) דְּבִיאַת בֶּן ט' קָנָה אוֹתָהּ לְכָל דְּבָר שֶׁל יְבוּם אֲבָל אִינָה כַּא"ל לְהַתְּחִיב עָלֵי.

כְּדַאִית' בְּהַדְנ' כּו' עוֹד דְאֶפְשָׁר דְּהַרְשָׁב"א ס"ל דְקָטָן לִית לִי זְכִי אַפִּי ע"י דַּא"מ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן: אַע"כ נִרְאָה לִי שְׂאֵינן לֹמֵר בְּקִידוּשֵׁי קָטָן דְעַת אַחֲרַת מְקָנָה וְאַע"ג דְּמַהֲרִישְׁל'

דיבמות דקאמר מתניתין פשקידשה בכסף אבל אם קידש' בביאה קידושיו מעשה גירושיו אינו מעשה.

אלמא דהטעם משום דביאה הוא ע"י דעת אחרת מקנה. אפשר לומר משום דהירושל' לטעמי' אגיל דס"ל דקידושין דומה לכל הקנינים וכמו שאבאר.

דאימא בירושלמי (פ"ק דקידושין ה"יב) סדר מכירה פה הוא אגני פלוני מכרתי בתי לפלוני. סדר קידושין פה הוא אגני פלוני קידשתי בתי לפלוני (צ"ל של פלוני) ר' חגי' בעא קומי ר' יוסי החליף ואמר אגני פלוני לקחתי בתו של פלוני אגני פלוני קידשתי בתו של פלוני (ט"ס וצ"ל אגני פלוני קידשתי בתי לפלוני) א"ל ומה בכך אבל אם החליף לשון מכירה בלשון קידושין או לשון קידושין בלשון מכירה לא עשה ולא כלום אלמא דלדעת הירושל' בין שהמוכר פותב בין שהלוקח פותב מהני.

ובש"ס דילן בפ"ק דקידושין (דף ה) פיצד בכסף נתן לה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי כו' אלמא דבעינן דוקא שיאמר הוא ואמרין נתן הוא ואמרה היא נעשה כמו שנתנה היא ואמרה היא ולא הוי קידושין כו'.

ובקדושין (דף ט) ת"ר פיצד בשטר פותב לו על הגייר או על החרס כו' בתה מקודשת לי בתה מאורסת לי כו' ה"ז מקודשת מתקיף לה ר' זירא בר ממל והא לא דמי האי שטר לשטר וביני התם מוכר פותב שדי מכורה לה.

הכא בעל פותב בתה מקודשת לי. אמר רבא התם מענינ' דקרא והכא מענינא דקרא התם פתיב ומכר מאחזנתו במוכר תלה רחמנא התם פתיב פי יקח בבעל תלה רחמנ' כו' התם נמי פתיב ואקח את ספר המקנה.

וה"ל אמרינן בפ"ק דקידושין (דף טו) דאימאמר שטר אמה העבר' מי כותבו רב הונא אמר אדון כותבו רב חסדא אמר אב כותבו הניח' לרב הונא אלא לר"ח מאי איכא למימר כו' לא תצא פצאת העבדים אבל ניקנית הוא בקנין עבדים ומאי גינהו שטר כו' ולהכי אהני אם אחרת, ופירש"י הקשה הפתוב לאחרת לגלות על לימוד של פצאת העבדים שפא ללמדנו על קנין השטר ולא על החזק' אבל עיקר השטר לאו מקדושין גליף דתימא אדון כותבו אלא משטר קרקעות גליף פשטר עבד פנעני ואב כותבו פי היכי דשטר שדות מוכר כותבו פדילפינן מן ואקח את ספר המקנה: וא"כ להש"ס דילן הא דאשה ניקנית בשטר היינו דוקא שהבעל כותב והטעם הוא כמו שכתב הר"ן בפ"ג דנדרים (דף ל) דכינן שהתורה אמרה פי יקח איש אשה ולא פי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שמתכניס עצמה לרשות הבעל וכן כתב הרשב"א בפ"ק דקידושין (דף ז) אהא דאמרינן התם א"ל רב זוטרי ברי' דרב מרי לרבינא וניפשוטו לה קידושי בכולה מי לא תני' האומר רגלה של זו עולה כולה עולה ואפילו למ"ד אין כולה עולה ה"מ היכי דמקדיש דבר שאין הנשמה תלוני' בו אבל מקדיש דבר שהנשמה תלוני' בו הוי כולה עולה.

ומשני מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת. וכתב הרשב"א תמיה' לי דהא פנין דאיהו מקבלה קידושין דעתה שיפשוטו קידושין בכולה ומי מעכב.

וניח' לי פנין דאילו בעי דליפשוטו קידושי בכולה ה"ל פמקחת א"ע עכ"ל. פי' פנין דמצד המקדיש אין זה קידושין דהא הכא דעת אחרת אלא מצד רצון המתקדשת לא הוי קידושין

דהגוי כמקסת את עצמה וע"כ לא מהגי דעת אחרת בקידושי חרש או בקידושי קטן משום דהיא משנית א"ע כדבר של הפקר וא"כ אי אמרינן דהגוי קידושין מצד שהיא מקנת א"ע א"כ ה"ל כמקסת א"ע: אבל לדעת הירושלמי דקידושין דמי למכירה ואפ"י אם האב כותב אני פלוני קידושי בתי לפלוני נמי מהגי אלמא דמהגי בקידושין מצד המקדש כמו במכירה וע"כ מהגי בקידושי חרש אם מתקדשת בביאה ע"י דעת אחרת מקנה.

והכי משמע בירושלמי (רפ"ה דכתובות) ובלבד דברים שהם ניקונים באמירה האיד עבידא כו' כמה אתה נותן לבתך כה וכה כו' כיון שקידש זכת בין הבנות א"ר חיי' בר יוסף אשכח גידול רבותא ומר זעירתא אלא פני כמה אתה נותן לבנה כה כו' א"ר זעירא נהדא אמרה לא נמצא קונה אשה במטלטלין בשו"פ ואין אדם קונה שתי נשים בשו"פ.

פ"י שאומר דבכמה אתה נותן לבתך כה וכה הגוי זעירת' מחמת שהוא קונה אותה במטלטלין וקונה מטלטלין אגבה ועיקר הרבות' הוא בכמה אתה נותן לבנה כה וכה דבזה לא שייך לומר שקנתה אגביו דהא הוא קונה אותה אבל בה זעירת' דהא אין בזה חידוש דהא הוא קונה מטלטלין אגבה.

ובש"ס דילן בכתובות (דף קב) משמע דהטעם הוא דבהיא הנאה דקא מתסתגי אהדדי כו' וקאמר רבא מסתבר' מילתא דרב בבתו נערה דקא מטי הנא' ליד' אבל בבתו בוגרת דלא מטי הנאה ליד' לא ואמאי לא מחלק כמו שאומר בירושל' דבבתו נערה כיון שאבי' מקדשה מקנה ע"ג המטלטלין.

אף דבאמת הוא סברא דחוקה לומר שיקנה ע"ג האשה המטלטלין כדכר' שקונה מטלטלין ע"ג קרקע אף הא מ"מ בש"ס ירושל' קאמר דהגוי כקונה מטלטלין ע"ג קרקע וכה"ג מצינו בש"ס דילן בפ"ק דקידושין (דף ו) בעי רבא הילך מנה ואקדש אני לה מהו אמר מר זוטרא כו' מקודשת כו' א"כ הוי נכסים שיש להם אחריות נקנים עם נכסים שאין להם אחריות ואנן איפקא תנן נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות כו' ופירש"י דאדם הוקש לקרקעות ועיין תוס' שם [ועיין במגילה (דף כג) בתוס' שם ובירושל' (פ"ד דמגילה) א"ל וזה תנינו ובקרקעות תשענה וכהן ואדם פיוצא בהם א"ל אדם דהכא בן חורין הוא]: אבל לפי מה שפיראיתי ניח' שפיר דהש"ס דילן לא סבר הכי דאגב אינו קונה אלא בדעת אחרת מקנה ** (פל הדברים בזה השאלה אינם רק דר' פלפול למה שנוגע לענין גיטין וקידושין אבל לא למידן בדיני ממונות פי בזה הולכין אחר חוקי המלכות, ודינא דמלכותא דינא.

** (וכמו דמשמע בפ"ק דב"מ (דף יא) טובת הנאה אינה ממון לקנות ממנו בחליפין דהא נמי טובת הנאה אינה ממון לקנות ע"ג קרקע ופירש"י אינה ממון לקנות ע"ג קרקע בקנין שהקרקע נקנה בו אלא אפקורי בעלמא אפקורי גביהו וכי אוגר להו מקום קנתה לו תצירו בתורת חצר כשאר הפקר אלמא דאגב בעי דעת אחרת מקנה.

והשתא א"ש דלשיטת הש"ס דילן לא שייך לומר שיקנה מטלטלין אגב האשה דהא אינו קונה האשה באופן כאלו היא מקנת את עצמה אלא שהיא משוה עצמה כדבר של הפקר. והירושל' לטעמי' אזיל דס"ל שהיא מקנת א"ע וע"כ רצה לומר משום דהמטלטלין נקנה אגבה: ובה אפשר ליישב מה דלכאורה משמע בש"ס דילן בפ"ק דקידושין (ד"ח)

ומהפוסקים דאם אָמר לאַשֶׁה הָרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת בְּמֵאָה דִּינָרִים וְנָתַן לָהּ דִּינָר דַּה"ז מְקוֹדְשֵׁת וַיִּשְׁלִים דָּאִין כּוּפִין אוֹתוֹ לְהַשְׁלִים אֶלָּא דְהוּי כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הַב"ש דָּאם לֹא נָתַן לָהּ הַשָּׂאָר בְּטִילִים הַקִּדּוּשִׁין וְאֵע"ג דְּלֹא הִזְכּוּר שׁוּם תְּנַאי הָוֵי כְּאֵלוֹ הַתְּנָה ת"כ.

וְכַן פָּתַח הָרֵא"ש. וְלִכְאוּרָה מִשְׁמַע מְהִירוֹ (פ"ק דְּקִדּוּשִׁין ה"א) שֶׁמְחַוֵּב לְהַשְׁלִים וְכְמוֹ דְאָמְרִינוּ בִּירוּשָׁלַי (ש"ס) ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מְקוֹדְשֵׁת בְּרֵאשׁוֹן וְהַשָּׂאָר עַל תְּנַאי ר' יוֹחָנָן אָמַר לְכַשְׁיִשְׁלִים אָמְרִין חֲזַר בִּי ר' יוֹחָנָן חֵד בַּר נֶשׁ עֲרַבּוּנָא יְהִיב לְחַבְרִי ר' בָּא וּר' הֵילָא וּר' יַעֲקֹב בַּר אֲחָא אָמְרִין זַרְע פְּשָׁתָן הִי וּמְקַצָּת דְּמִים נָתַן לוֹ אֲתָא עֹבְדָא קוּמִי ר' יוֹחָנָן אָמַר אוֹ יִתֵּן לוֹ כָּל מְקַחוֹ אוֹ יִמְסוֹר אוֹתוֹ לְמִי שֶׁפָּרַע מוֹדָה ר' חִינּי בַר יוֹסֵף לֵר' יוֹחָנָן בְּמַקְחָא שְׂאִין דְּרַכּוֹ לְקַנּוֹת חֲצִי פִי דְחֲזַר בּוֹ ר' יוֹחָנָן דְּכִינוּ שְׂאֵשָׁה אִין דְּרַכּוֹ לְקַנּוֹת חֲצִי אָמְרִינוּ דְּקָנָה בְּנִלְהָ אֶלְמָא דְחֲזַר בִּי ר' יוֹחָנָן ע"ש וּא"כ מִשְׁמַע מְהִירוּשָׁלַי דְחֲזַר בּוֹ ר' יוֹחָנָן לֵר' אֱלִיעֶזֶר דְאָמַר מְקוֹדְשֵׁת בְּרֵאשׁוֹן וְהַשָּׂאָר עַל תְּנַאי וּמְדַמָּה לָהּ דְעֵירְבוֹן כְּנֶגְדַּךְ כְּלוּלָהּ הוּא קוּנָה וְצָרִיף לְהַבִּין דְאֵמַאי לֹא סָבַר הַש"ס דִּילָן הָכִי כְּמוֹ דְגַמְרִינוּ בְּרִישׁ קִדּוּשִׁין (דף ב) שְׁהֵאֲשָׁה נְקִיטָה בְּכֶסֶף דִּילְפִינוּ קִיחָה קִיחָה מְשֻׁדָּה עֶפְרוֹן וּא"כ אֵמַאי לֹא נִימָא דְהוּי כְּמוֹ עֲרַבּוֹן דְאָמְרִינוּ ב"ב מ"מ (דף מח) דְקִי"ל כֵּר' יוֹחָנָן דְעֵירְבוֹן כְּנֶגְדַּךְ כְּלוּלָהּ הוּא קוּנָה וְכְמוֹ דְאָמַר רַשְׁבַּ"ג הֵתֵם בַּד"א בְּזִמְן שְׂאֵמַר לוֹ עֲרַבּוּנִי יִקּוֹן אֲבָל מְכַר לוֹ בֵּית אוֹ שְׂדֵה בְּאַלְף זוּז וּפְרַע לוֹ מֵהֵם חֲמֵשׁ מְאוֹת זוּז קָנָה וּמְחַזִּיר אֶת הַשָּׂאָר אִפִּי לְאַחַר כְּפֵה שְׁנַיִם וּא"כ הָכָא נָמִי יִקָּנָה מִתּוֹרַת עֵירְבוֹן שְׁקוּנָה כְּנֶגְדַּךְ כְּלוּלָהּ וְאִין א' מֵהֵם יְכוּל לְחַזּוֹר בּוֹ וְכְמוֹ דְאָמַר בִּירוּשָׁלַי שֶׁם וְלֹא בְּתוֹרַת תְּנַאי דְלֹא כְּפִינוּ עַל הַתְּנַאי אֶלָּא דְהַמְעָשָׂה תְּלוּי בְּתַנְאִי: וְעֵינָן בְּסִפְרֵי ע"י (ס' יא) שְׁרַצִּיתִי לְהַשְׁווֹת הַירוּשָׁלַמִי לְהַבְּבִלִי דְהָא דְאָמַר הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּמִנְהָ וְנָתַן לָהּ דִּינָר דַּה"ז מְקוֹדְשֵׁת וַיִּשְׁלִים דְהוּי בְּתַנְאִי שְׂאִינוּ כְּפוּל וּמְחַוֵּב לְהַשְׁלִים מִחֲמַת הַחַיִּיב וְלֹא בְּתוֹרַת תְּנַאי וְכְמוֹ שֶׁפָּתַח הַקְּצֵה"ח דְאִי לֹא כְּפִלְי לְתַנְאִי אִין הַתְּנַאי כְּטַל לְגַמְרִי אֶלָּא דְאִין הַמְעָשָׂה תְּלוּי בְּתַנְאִי וְע"כ צָרִיף לְקַיִים הַתְּנַאי מִחֲמַת הַחַיִּיב וְדָמִי לְעֵירְבוֹן וְע"ש שְׁהַבְּאִתִּי רְאִיוֹת דְלֹא כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הַקְּצֵה"ח אֶלָּא דָּאם לֹא כְּפִלְי לְתַנְאִי הָוֵי פְּטוּמִי מִלִּי בְּעֵלְמָא: וְלִכְאוּרָה נִרְאָה לְהַבִּיא רֵאִי מֵהָא דְאָמְרִינוּ בְּגִיטִין (דף עה) ת"ר ה"ז גִּיטָף וְהַנְּיִיר שְׁלִי אֵינָה מְגוֹרְשָׁ ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנְּיִיר מְגוֹרְשָׁת.

וּפְרִיף מ"ש רִישָׁא וּמ"ש סִיפָא כּו' וּמְשַׁנֵּי אֶלָּא אָמַר אַבְיִי הָא מְנִי ר"מ הִיא דְאָמַר בְּעֵינָן ת"כ וְהָכָא הָא לֹא כְּפִלְי לְתַנְאִי כּו' ע"ש. וְהַשְׁתָּא אִם אֵיתָא דָּאם לֹא כְּפִלְי לְתַנְאִי אִין הַתְּנַאי כְּטַל רַק שְׂאִין הַמְעָשָׂה תְּלוּי בְּתַנְאִי.

אֲבָל אַעפ"כ צָרִיף לְקַיִים הַתְּנַאי מְצַד הַחַיִּיב כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הַקְּצֵה"ח. א"כ תְּקַשָּׁה מ"מ אֵמַאי מְגוֹרְשָׁת אִם אָמַר לָהּ ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי אֶת הַנְּיִיר כִּינּוּ דַּמ"מ צָרִיכָה לְהַחֲזִיר אֶת הַנְּיִיר מִחֲמַת הַחַיִּיב.

א"כ לֹא יְהִיב לָהּ מִיָּדִי. וְהוּא דוּמָה לָאָם אוֹמֵר ה"ז גִּיטָף וְהַנְּיִיר שְׁלִי.

דְּמַאי נ"מ אִם צָרִיף לְהַחֲזִיר מִחֲמַת הַתְּנַאי אוֹ מִחֲמַת הַחַיִּיב וְאַדְרַבָּא אִם צָרִיף לְהַחֲזִיר מִחֲמַת הַחַיִּיב גְּרַע יוֹתֵר דַּא"כ לֹא נָתַן לָהּ וְלֹא מִיָּדִי וְעֵינָן בְּסִפְרֵי (ש"ס) שְׁהֵאֲרַכְתִּי בְּזֵה דְמִחֲמַת הַחַיִּיב גְּרַע יוֹתֵר, וְכֵן בִּיאָרְתִי בְּתַשׁוּבָה (ס' טו) דְמִחֲמַת הַחַיִּיב צָרִיף לְקַיִים מִיָּד.

אָבֵל מִחֲמַת הַתְּנַאי יְכוּל לְקַיֵּם אִמְתִּי שְׂיִרְצָה. וְאֶפְשֶׁר לִיִּישָׁב קֶצֶת דְּכִינּוֹן דְּמִחֲמַת הַתְּנַאי א"צ לְהַחְזִיר אֶע"פ דְּמִחְוִיבָת לְהַחְזִיר מִחֲמַת הַחַיִּיב אֶע"פ כּ הִיא מְגוֹרְשׁ' מִיָּד וְאִז הַגְּנִיר שְׁלֵה אֲלֵא שְׂצָרִיכָה לְהַחְזִיר אַח"פ אֶע"פ כּ בְּשַׁעֲה שְׂגִירְשָׁה הַגְּנִיר שְׁלֵה, מִשָּׂא"כ אִם הוּא בְּתוֹרַת תְּנַאי לְפִי הַס"ד דְּכָל הָאוֹמֵר ע"מ לָאוּ פְּאוֹמֵר מְעַכְשָׁיו דְּמִי פְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' שָׁם.

וּא"כ פִּינּוֹן שֶׁהִיא הַתְּנַאי שְׁלֹו שְׁלֵא תוּכַל לְהַתְּגַרְשׁ. אֲלֵא אִם תַּחְזִיר אֶת הַגְּנִיר וְאִז אִין הַגְּנִיר בְּיָדָה.

וּא"כ אִיךָ מְגוֹרְשׁ'. אָבֵל לְפִי מֵאִי דְּמִשְׁנֵי דְּהָא מְנִי ר"מ הוּא דְּאָמַר דְּבַעֲיָנּוֹן ת"כ וְהָכָא בְּדָלָא פְּפֻלְיָ לְתַנְאִי וּא"כ מַה שְׁהוּא בְּתוֹךְ תְּנַאי בְּטַל.

וּא"כ מְגוֹרְשׁ' מִיָּד. אֲלֵא שְׂצָרִיכָה לְהַחְזִיר אַח"פ מִצַּד הַחַיִּיב אָבֵל מ"מ בְּשַׁעֲה שְׁנַתּוֹן לָהּ הִיא הַגְּנִיר שְׁלֵה וְע"כ מְגוֹרְשׁ' אַח"פ מִצָּאֲתִי בַס' א"מ שְׁעַמַּד ע"ז הַקּוֹשֵׁי וְתִירַץ דְּגַבִּי גִט פִּינּוֹן שְׁהוּא מְגוֹרְשָׁה בַע"כ לֹא שְׂיִיךָ לִזְמַר דְּמַחֲוֹ בַּמִּצַּד הַחַיִּיב אִם לֹא פְּפֻלְיָ לְתַנְאִי דְּכִינּוֹן שְׂהַגְּרִישִׁין בַע"כ, א"כ לֹא שְׂיִיךָ חַיִּיב אֲלֵא דִּיכּוּל לְהַתְּנוֹת בְּתוֹךְ תְּנַאי דְּבִלָּא זֶה לֹא תִהִי מְגוֹרְשָׁת וְע"כ פִּינּוֹן דְּלֵא פְּפֻלְיָ א"כ אִין הַמְּעַשָּׂה תְּלוּי בְּתַנְאִי וּמִמִּילָא לִיכָּא חַיִּיבָא נְמִי: [אִיךָ שְׁעִדִּין אִינוֹ מְיֻשָׁב בְּתִירוּצוֹ לְדְּבָרֵיו דַּס"ל דְּהִיכָּא דְּלֵא פְּפֻלְיָ לְתַנְאִי מְחַוִּיב מִצַּד הַחַיִּיב, שְׁהַרְמ"א פְּתַב בַּאֲה"ע (ס' לַח סַעִי ד') וִי"א עוֹד דַּאֲע"ג דְּאִיכָּא פֶּל הַנִּי כּו' בְּעִינּוֹן נְמִי שְׂיִהָא הַתְּנַאי בְּדְּבָר א' וְהַמְּעַשָּׂה בְּדְּבָר א', אָבֵל אִם הוּא הַפֶּל בְּדְּבָר א' אִינוֹ תְּנַאי, וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְדְּבָרֵיו לְחוּמְרָא, וְכַתְּבַהּ ח"מ, וְז"ל וּמ"מ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ מַה שְׁפָסַק פְּאֵן בְּקִידוּשִׁין דִּישׁ לְחוּשׁ לְחוּמְרָא, אִם הַתְּנַאי וּמְעַשָּׂה בְּדְּבָר א' הִינּוֹ בְּקִידוּשִׁי שְׁטֵר אָבֵל בְּקִידוּשִׁי כְּסָף כְּבָר פֶּסֶק לְעִיל דְּאֶפִּי ע"מ לֹא מְהַנִּי מִטַּעַם דְּדוּמָה לְחַלִּיפִין, וְגַם צָרִיךְ לְדַקְדֵּק דְּבַגֵּט אִם אָמַר לָהּ ה"ז גִּיטִיךָ וְהַגְּנִיר שְׁלִי אִינוֹ גִּט פֶּלֶל, א"כ הוּא הַדִּין אִם אָמַר בְּגִט וּבְקִידוּשִׁי שְׁטֵר, אִם תַּחְזִיר לִי גְּנִיר תִּהִי מְקוּדְשָׁת אוּ מְגוֹרְשָׁת דְּלָאוּ מִיָּדִי יִהִיב לָהּ, וְלָמָּה פֶּסֶק פְּאֵן דְּלְחוּמְרָא מְקַרִי תְּנַאי, וְכִי עֲדִיף לְשׁוֹן תְּנַאי, מֵאִם אָמַר סְתָם בְּלֹא שׁוּם תְּנַאי דְּלֹא מְהַנִּי פֶּלֶל, וְהַקְּשָׁה הַב"ש עַל הַח"מ שְׁכַתְּבַהּ דְּצָרִיךְ לְפָרֵשׁ מַה שְׁפָסַק פְּאֵן בְּקִידוּשִׁין דִּישׁ לְחוּשׁ לְחוּמְרָא אִם הַתְּנַאי וּמְעַשָּׂה בְּדְּבָר א', הִינּוֹ בְּקִידוּשִׁי שְׁטֵר, אָבֵל בְּקִידוּשִׁי כְּסָף כְּבָר פֶּסֶק דְּאֶפִּי עַל מְנַת לֹא מְהַנִּי, דְּדוּמָה לְחַלִּיפִין, וְכַתְּבַהּ וּדְּבָרֵיו תַּמּוּהִים בְּעִינֵי דְּהָא לְפִי פִירוּשׁוֹ תְּנַאי וּמְעַשָּׂה בְּדְּבָר א', הִינּוֹ תְּנַאי אִם, וְאִז א"צ לְקַיֵּם הַתְּנַאי, וְהַמְּעַשָּׂה קַיֵּים, וְאִז לֹא דְּמִי לְחַלִּיפִין, כִּי לֹא הָוִי מִתְּנָה ע"מ לְהַחְזִיר פִּינּוֹן דַּא"צ לְקַיֵּים הַתְּנַאי, וּא"כ שְׁפִיר דְּבָרֵי הַגַּה"ה זֹו אִיירִי אֶפִּי בְּכֶסֶף כּו', ע"ש עכ"ל וְזֶהוּ דְּוָקָא אִי אֶמְרִינוּ דְּבַתְּנַאי כְּפוּל אִי לֹא פְּפֻלְיָ לְתַנְאִי דְּהַתְּנַאי בְּטַל לְגַמְרִי, אֲתִי שְׁפִיר מַה שְׁכַתְּבַהּ הַרְמ"א דִּישׁ לְחוּשׁ לְחוּמְרָא, אָבֵל אִם נְאָמַר דַּמ"מ צָרִיךְ לְקַיֵּים הַתְּנַאי מִדִּין הַחַיִּיב כְּמוֹ שְׁכַתְּבַהּ הַקְּצָה"ח, א"כ אִיזָה חוּמְרָא יֵשׁ פְּאֵן בְּקִידוּשִׁי כְּסָף, דְּהָא אֶפִּי לֹא הָוִי תְּנַאי מ"מ צָרִיכָה לְהַחְזִיר מִדִּין חַיִּיב, א"כ דוּמָה לְחַלִּיפִין וְלֹא הָוִי קִידוּשִׁין, וּלְפִי"ז שְׁפִיר הַקְּשָׁה הַח"מ: אֲלֵא שְׁמַה שְׁכַתְּבַהּ ח"מ דְּמִירִי בְּקִידוּשִׁי שְׁטֵר לְכַאוּרָה נְמִי לֹא א"ש דְּהָא מ"מ פִּינּוֹן שְׂצָרִיכָה לְהַחְזִיר מִדִּין חַיִּיב, א"כ דוּמָה לְגִט דַּאֲם אָמַר וְהַגְּנִיר שְׁלִי דַּאִינָה מְגוֹרְשָׁת, וְע"ז הַקְּשָׁה ח"מ דְּאֶפִּי בְּשְׁטֵר נְמִי דוּמָה לֹאֲם אָמַר ה"ז גִּיטִיךָ וְהַגְּנִיר שְׁלִי וְע"ש וּא"כ קְשָׁה גְּוֹשְׁיָ הַח"מ דְּאֶפִּי אִי מִירִי בְּשְׁטֵר נְמִי לֹא נִיחָא, וּמַה שְׁכַתְּבַהּ הַא"מ דְּלַר"מ דְּבַעֲיָ

ת"כ, אי לא פפלי' לתנאי' אינה צריכה להחזיר מחמת החיוב, פנין שהגט אינו תלוי ברצונה, דהתינח בגט, אבל בקידושי שטר נדאי צריכה להחזיר, מדין חיוב, וא"כ ה"ז דומה לאם אמר ה"ז גיטף והגנייר שלי אבל לפי מה שפתיבתי ליישב דברי הקצה"ח א"ש דבשטר פנין דצריכה להחזיר מדין חיוב, א"כ מקודשת תחילה ואח"כ צריכה להחזיר את הגנייר, א"כ בשעת קידושין הרי הוא שלה, וע"כ מקודשת משא"כ באומר ה"ז גיטף והגנייר שלי, דלא נתן לה הגנייר כלל.

משא"כ אם בריכה להחזיר מחמת חיוב, מקודשת, וכמו שמגורשת לר"מ דבעינן תנאי כפול, אם אמר לה ע"מ ולא פפלי' לתנאי' וכמו שביארתי. אבל בקידושי כסף.

אפי' תאמר דכיון דהוי תנאי ומעשה בדבר א' אינו תנאי אפי' הכי אינה מקודשת. פנין דמ"מ צריכה להחזיר מדין חיוב.

א"כ דמי לחליפין כמו שכתב הח"מ והכי משמע קצת מהתוס' פ"ק דקידושין (ד' ו) שהקשו אהא דאמר רבא הילך מנה ע"מ שמתזירהו לי. נטלו והחזירו יצא ואם לאו לא יצא.

והקשו התוס' דאמאי לא יצא הא לא הוי ת"כ ותירצו דבאתרוג הוא אומדנא דמוכח ולא בעי ת"כ ע"ש. ולכאורה אמאי לא הקשו אהא דאמר רבא הילך מנה ע"מ שמתזירהו לי כו' ומסיק רב אשי דבכלהו קני לבר מאשה.

לפי שאין אשה ניקנית בחליפין ואמאי הא בעי ת"כ. והתם ליכא אומדנא אבל לפי מה שכתב הקצה"ח דאם לא פפלי' לתנאי בריף לקיים מצד החיוב.

וע"כ לא קשי' להו מהתם. דאעפ"י דלא פפלי' לתנאי'.

אעפ"כ צריף לקיים מצד החיוב וע"כ באשה אינה מקודשת דמי לחליפין דהא מ"מ צריכה להחזיר מחמת החיוב וע"כ דומה לחליפין. ולא הוי קשה להו להתוס' אלא גבי אתרוג דקאמר רבא דאם לא החזירו לא יצא, וע"ז קשיא להו להתוס' דהא בעי ת"כ אבל בלא"ה אין המעשה תלוי בתנאי.

וא"כ אמאי לא יצא]: אף אפי' אם נאמר פדעת הקצה"ח דמחויב לקיים מחמת החיוב. אעפ"כ הא בירושלמי קאמר דהטעם הוא מחמת דעירבון קונה ואמאי לא קאמר בש"ס דילן נמי דקונה מחמת עירבון.

אבל לפי מה שביארתי דהירושלמי מדמה הא דקידושין להא דמכר. דאם אמר בתי מקודשת לה מהני כמו במקר: וע"כ קונה בתור' עירבון.

שפובר דקדושי אשה הוי נמי מתור' שיווי. וכמו שפחלקו הסמ"ע והט"ז בחוה"מ (סי' ק"ז) דהקרקע נקנה בכסף, איירי דוקא בשנתן לו שו"פ על דמי הפירעון והשאר זקפן עלי' במלנה, אי לא עייל ונפיק אזוי כו' או בשפך שיווי המקח אינו אלא פרוטה אבל אין לומר דלא איירי פאן בכסף שנותן בשביל שיווי המקח, אלא שנותן לה פרוטה.

שבפרוטה זו זה לקנו' וזה למפור. ושאינ א' יכול לחזור דומי' דקנין שטר ונזקה וק"ס ** (כל הדברים בזו השאלה אינם רק דרך פלפול למה שנוגע לענין גיטין וקידושין אבל לא למיזן בדיני ממונות כי בזה הולכין אחר חוקי המלכות, ודינא דמלכותא דינא.

(** דְּזֶה אֵינוֹ דֶּהָא קִנְיָן כְּסָף גְּלַמַּד מִשְׁדָּה עֶפְרוֹן. וְכִסְף הַנּוֹזֵר בְּשִׁדָּה עֶפְרוֹן הָיָה דְּמֵי שְׂוִיָּה הַשְּׂדָּה.

וְהַשִּׁיג עָלָיו הַט"ז דֶּהָא גַבֵּי קִנְיָן דְּאִשָּׁה בְּכֶסֶף גְּלַמַּד מִעֶפְרוֹן כְּמוֹ דְּאִתָּא רִישׁ קִידּוּשִׁין. וְזֶה פְּשׁוּט דְּבִאִשָּׁה קוֹנָה אוֹתוֹ דְּרַךְ גְּתִינָה לְחֹד.

וְלֹא בְּתוֹר' שְׂוִיָּה מַה שֶּׁהוּא וְהָא"מ בֵּאֵה"ע (ס"א כ"ט) רוֹצֵה לֹאמַר דְּבִאִשָּׁה נְמִי מִתּוֹר' שְׂוִיָּה הוּא עִי"ש. וְהַמ"ל בְּרַמְבַּ"ם לְעֵנְן פְּלִי' וְקִידּוּשׁ צִיָּד לֹאמַר.

אֵע"ג דְּאִשָּׁה מְתַקְדָּשֶׁת בְּפָרוּט' אֵעפ"כּ לֹא חָשִׁיב כְּשׁוֹי' לְעֵנְן אִם קִידּוּשׁ בְּאוֹנָס עִי"ש. וְע"כ אֵיפְשָׁר לֹאמַר דְּלִדְעַת הִירוּשְׁלַמִי דְּבִאִשָּׁה נְמִי מְתַקְדָּשׁ' ע"י הָאֵב שְׁפוֹתֵב בְּתֵי מְקוֹדָשׁ' לָהּ.

ע"כ הָיָה כְּמוֹ כָּל הַקִּנְיָנִים, וְהָא דְּמְתַקְדָּשֶׁת בְּפָרוּטָה הָיָה מִתּוֹר' שְׂוִיָּה דְּלִגְמַרֵי יְלַפִּינָן קִידּוּשֵׁי אִשָּׁה מִשְׁדָּה עֶפְרוֹן. וְע"כ אִם פָּרַע מִקְצַת הָיָה קִנְיָן וְצָרִיף לְשֵׁלֶם הַשְּׂאָר דְּכָל כְּסָף הַקִּידּוּשִׁין שְׂוִיָּה מִפָּרוּטָה אֵינוֹ בְּתוֹר' תְּנָאֵי אֲלֵא בְּתוֹר' שְׂוִיָּה וּפְרַעוֹן וְאִם מְקוֹדָשָׁה בְּפָרוּטָה הָיָה הַשְּׂוִיָּה פָּרוּטָה.

וְכִמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹ' (דָּף פ"ז) וְהָרָא"ש בַּפ"ק דְּב"מ דָּאִם קִידּוּשָׁה בִּשְׁט"ח וְחֹזֵר וּמְחַלּוֹ דָּא"צ לְשֵׁלֶם רַק הַדְּמִים שְׁנִתְנָה וְהוּא פָּרוּטָה. אֲבָל אִם מְקוֹדָשָׁה בְּיֹתֵר מִפָּרוּטָה.

הָיָה הַכָּל דְּמֵי הַשְּׂוִיָּה וְכִמוֹ שֶׁהִקְרַקַע נִקְנִית ג"כ בְּפָרוּטָה הִינְנוּ מִשׁוּם דְּפָחוּתֵי מִפָּרוּטָה לֹא הָיָה כְּסָף אֲבָל אִם קוֹנָה בְּיֹתֵר הָיָה כָּל הַמְּעוֹת דְּמֵי הַשְּׂוִיָּה. וְע"כ קוֹנָה בְּתוֹרַת עֵירְבוֹן, אֲבָל לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן דָּאֵע"ג דְּגַמְרִינָן מִשְׁדָּה עֶפְרוֹן.

אֵעפ"כּ לֹא לִגְמַרֵי מְדַמִּינָן לְהַדְדִי. וְכִמוֹ שְׁפָתְבוּ הַר"ן (בַּפ"ק דְּקִידּוּשִׁין) דָּאֵנָן לֹא גַמְרִינָן מִשְׁדָּה עֶפְרוֹן דְּנִימָא דְּבָכָל עֵנְן דְּמַקְנֵי קַרְקַע.

מִקְנֵי' בִּי אִשָּׁה וְהָכִי מוֹכַח בְּגַמ' דְּבַתֵּר דְּגַמְרִינָן קִידּוּשֵׁי כְּסָף קִיחָה קִיחָה אֲמַרִינָן מִנִּינָן שְׂאָר בְּשִׁטֵּר. וְאִם אִתָּא דְּמַקְשִׁינָן אִשָּׁה לְשִׁטֵּר שִׁטֵּר נְמִי תִּפּוֹק לִי' מִינֵי' אֲלֵא וְדָאֵי לְשׁוֹן קִיחָה דְּגַמְרִינָן דְּבַכְסָף הוּא וְא"כ כִּינּוֹן דְּלֵא גַמְרִינָן מִשְׁדָּה עֶפְרוֹן.

רַק דְּלְשׁוֹן קִיחָה הוּא בְּכֶסֶף. ע"כ אֵיפְא לְמִימַר הָא דְּקַרְקַע נִקְנִית בְּכֶסֶף הוּא בְּתוֹר' שְׂוִיָּה מִשׁוּם דִּישׁ שָׁם מִקְנָה וְע"כ מוֹכֵר הַמְּקָנָה כְּפִי הַשְּׂוִיָּה, וְע"כ אִם קָנָה קַרְקַע בְּמֵאָה זוּז, נִקְנִית בְּפָרוּטָה, וְהַשְּׂאָר מוֹכֵר לְשֵׁלֶם, דְּמֵי הַשְּׂוִיָּה, מִשָּׂא"כ בְּקִידּוּשֵׁי אִשָּׁה הוּא רַק בְּתוֹר' קִנְיָן.

וְלֹא בְּתוֹרַת שְׂוִיָּה וְא"כ אִם מְקוֹדָשָׁה בְּמֵנָה א"א לֹאמַר דְּהַשְּׂאָר צָרִיף לְשֵׁלֶם מִכַּח שְׂוִיָּה. דֶּהָא קִידּוּשֵׁי אִשָּׁה אֵינוֹ בְּתוֹרַת שְׂוִיָּה אֲלֵא בְּתוֹר' קִנְיָן.

וְהָרָא"י דָּאִם הָאֵב כּוֹתֵב בְּתֵי מְכוּרָה לָהּ לֹא מְהַנִּי. וְהִיא מְשׁוּנִית עֲצָמוּ כְּדָבָר שֶׁל הַפְּקָר כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַר"ן וְע"כ וְדָאֵי דְּהַפָּרוּטָה שְׁמַתְקְדָּשֶׁת בּוֹ הוּא בְּתוֹר' קִידּוּשִׁין וְקִנְיָן וְהַשְּׂאָר א"א לֹאמַר בְּתוֹר' עֵירְבוֹן כְּנֶגֶד כְּנֵלּוֹ הוּא קוֹנָה כִּינּוֹן דְּלִיפָא גְּבַהּ שְׂוִיָּה אֲלֵא דְּצָרִיף לְשֵׁלֶם מִכַּח תְּנָאֵי.

וא"כ פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ לְזֶה דִּין תְּנָאי ע"כ לֹא פְּיִנּוֹן עַל הַתְּנָאי אֲלֵא אִם יִרְצֶה שְׁלֹא לְהַשְׁלִים הַתְּנָאי מִמִּילָא בְּטַל הַקִּדּוּשִׁין. וְה"נ הֵכָא: וְא"כ פִּינּוֹן שְׁבִיאָרְתִּי דְלִדְעַת הִירוּשְׁלָמִי מִהֲנִי אִם הָאֵב כּוֹתֵב בְּתֵי מְכוּרָה לֶהֱ כְּמוֹ בְּשָׂרָה.

וְע"כ אֵינָה מְשֻׁנֵּית עֲצָמָה פְּדָבָר שֶׁל הַפְּקָר וְע"כ מִהֲנִי אִם קִדְּשָׁה חֲרָשׁ בְּבִיאָה. וְהָנִי דֵּא"מ מִשָּׂא"כ לְשִׁטַּת הַש"ס דִּילָן דֵּהִיא מְשֻׁנֵּית עֲצָמָה.

פְּדָבָר שֶׁל הַפְּקָר א"כ לִית בְּזָה דֵּא"מ. וְע"כ אִם קִדְּשָׁה חֲרָשׁ אִפִּי בְּבִיאָה נְמִי לֹא מִהֲנִי וְכֹן בְּקִדּוּשֵׁי קָטָן לֹא מִהֲנִי אִפִּי אִם קִדְּשָׁה בְּבִיאָה, וְע"כ לֹא הִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים לְזֶה הִירוּשְׁלָמִי דִּפ' חֲרָשׁ, מִשּׁוּם דְּלְשִׁטַּתִּי אֲזִיל דְּבְּקִדּוּשִׁין אִיכָּא דֵּא"מ מִשָּׂא"כ לְשִׁטַּת הַש"ס דִּילָן, וְכְמוֹ שְׁבִיאָרְתִּי: סִימָן כֹּא וְהִנֵּה כָּל זֶה שְׁבִיאָרְתִּי בְּהִירוּשָׁלַי דֵּר"פ חֲרָשׁ.

הוּא לְפִי מַה שְׁפִירֵשׁ הֵא"מ דְּהַטְעַם הוּא מִשּׁוּם דְּהָנִי דֵּא"מ אֲבָל עוֹד נִרְאֶה לִי לְבָאָר הִירוּשָׁלַי בְּאֲנָפֹן אַחַר וְשָׂאִין רֵאִי מְזָה כָּלֵל לְעַנְנֵן קִדּוּשֵׁי קָטָן ע"י בִּיאָה שְׁיֵהִי קִדּוּשִׁין ע"י דֵּא"מ. וְכֵּן יִתְיַשֵּׁב נְמִי מַה שְׁהַקְשָׁה הַמ"ל מִמִּתְנִיתִין דֵּר"פ חֲרָשׁ (דָּף קיב) דְּתַנּוּ וְאִם הִי נְכָרִית יִכְנוּסוּ וְאִם רְצָה לְהוֹצִיא יוֹצִיא.

וְכֹן מִהָא דְּגִיטִין (דָּף ע) אֲלִימָא דְּנִפְלָה לִי מֵאַחֲזִי חֲרָשׁ כְּשֵׁם שְׁפָנִיסְתָּה בְּרַמְיָה כְּדִי צִיאָתָה בְּרַמְיָה. אֲלִמָּא אַע"ג דְּבָא עֲלִי יָכוֹל לְהוֹצִיאָה.

וְכֹן מַה שְׁהַקְשָׁה הַק"ע מִהָא דְּתַנּוּן בִּיבְמוֹת (דָּף קי) וְכֹן שְׁתֵּי חֲרָשׁוֹת דְּבִיאַת אַחַת אוֹ חֲלִיצַת' פּוֹטְרַת חֲבִירָתָה מִשּׁוּם דְּשִׁנְיָהֶם שְׁוִים בְּקִינָם הֵא אִיכָּא חֲרָשׁוֹת דְּעַדִּיפָא מִחֲבִירָתָה בְּקִינָה כְּגוֹן שְׁקִדְּשָׁה בְּבִיאָה מִשּׁוּם שְׁפִירוּשׁוֹ שֶׁל הִירוּשְׁלָמִי בְּאֲנָפֹן אַחַר וְכְמוֹ שְׁאֲבָאָר דְּבָאָמַת מַה שְׁהַקְשָׁה הַמ"ל מִמִּתְנִיתִין דִּפ' חֲרָשׁ וְאִם הִי נְכָרִית יִכְנוּסוּ וְאִם רְצָה לְהוֹצִיא יוֹצִיא הוּא קְוָשִׁי עֲצוּמָה עַל הִירוּשָׁלַי מִמִּשְׁנָה מְפֹרְשַׁת ע"כ נ"ל לְיִישׁב הִירוּשָׁלַי עוֹד בְּאֲנָפֹן אַחַר וְהוּא ע"פ הִירוּשְׁלָמִי דְּגִיטִין וְכְמוֹ שְׁאֲבָאָר דְּגִרְסִין בִּירוּשָׁלַי (פ"ח דְּגִיטִין ה"א) תְּנִי חֲרָשׁ שְׁתָּרַם אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה אֲמַר רְשָׁב"ג בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁהִי חֲרָשׁ מִתְחַלְּלָתוֹ אֲבָל אִם הִי פִּיקְסָה וְנִתְחַרְשׁ כּוֹתֵב וְאַחֲרִים מְקִימִים כְּתֵב יְדוּ ר' יַעֲקֹב כּו' חֲלוּקִין עַל הַשּׁוֹנָה הַזֶּה אֲמָרִי וְהֵא מִתְנִיתִין פְּלִיגִי נִתְחַרְשׁ הוּא אוֹ נִשְׁתַּטָּה אִינוּ מוֹצִיא עוֹלָמִית וְיִכְתּוֹב וְיִקְיִמוּ אַחֲרִים כְּתֵב יְדוּ קִימוּנִי בְּשָׂאִינוּ יוֹדַע לְכַתּוֹב הַתִּיב ר' בָּא בַר מְמֵל וְהֵא מִתְנִית' פְּלִיגָא נִתְחַרְשׁ הוּא אוֹ נִשְׁתַּטָּה אִינוּ מוֹצִיא עוֹלָמִית וְיִכְתּוֹב וְיִקְיִמוּ אַחֲרִים כְּתֵב יְדוּ קִימוּנִי בְּשָׂאִינוּ יוֹדַע לְכַתּוֹב וְהֵא מִתְנִית' פְּלִיגָא הָרִי שְׁכַתְּבִי בְּכַתְּבִי יְדוּ אֲמַר לְסוֹפֵר וְכַתְּבִי לְעַדִּים וְחֲתָמוּ כּו' אֲמַר ר' יוֹדָן בְּאֹמֵר כְּדִי וְכָד עֲשִׂיתִי בְּרַם הֵכָא בְּאֹמֵר כְּדִי וְכָד עָשׂוּ ר' בְּנִימִין בַּר לױ בְּעֵי מַה אֲנִי קִימִים אִם יֵשׁ בּוֹ דְּעַת לְבָא יֵשׁ בּוֹ דְּעַת לְשַׁעְבֵּר.

אִין בּוֹ דְּעַת לְעֵבֵר אִין בּוֹ דְּעַת לְבָא (כֵּן הוּא בְּתֵרוּמוֹת א"ר אֲבָא בַר מְרִי בְּחֲרָשׁ אֲנִי קִימִים וְאִין שְׁלִיחוֹת לְחֲרָשׁ וְהַק"ע פִּי בְּדוּחַק אֵהָא דְּקָאָמֵר בְּאֹמֵר כְּדִי וְכָד עֲשִׂיתִי בְּרַם הֵכָא בְּאֹמֵר כְּדִי וְכָד עָשׂוּ ע"ש וְאִם"כ פְּתֵב וְאֲפָשֵׁר לױמֵר דֵּה"ק רְשָׁב"ג אִיירִי לְשַׁעְבֵּר שְׁכַתְּבִי הוּא עֲצוּמוֹ הַגֵּט לְכָד מִהֲנִי וְכָרִית' אִיירִי שְׁכַתְּבִי חֲרָשׁ לְהַסּוֹפֵר שְׁיִכְתּוֹב הַגֵּט הַלְּכָד אִינוּ גֵּט וְה"ג ר' בְּנִימִין בַּר לױ בְּעֵי אִם יֵשׁ בּוֹ דְּעַת לְשַׁעְבֵּר יֵשׁ בּוֹ דְּעַת לְהֵכָא אִם אִין בּוֹ דְּעַת לְשַׁעְבֵּר אִין בּוֹ דְּעַת בְּלֵהֲבָא.

ול"נ פירושו דקאי על מה שמקשה מתרומות דאמר רשב"ג בד"א שהי' חרש מתחילתו
אבל אם הי' פיקח ונתחרש כותב ואחרים מקיימים כתב ידו. והקשה ע"ז הירושל' מהא
דתנן נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציא עולמית.

וע"ז משני דזה דוקא מהני בתרום' שפותר להודיע שפטרם ע"כ מהני פתיכותו אבל בגט
צריך שיהי' הפתיכה על להבא ליתן גט וזה לא מהני ופריך דמאי נ"מ אם יש בו דעת
לשעבר יש בו דעת להבא ומאי נ"מ.

וע"ז משני דע"כ לא מהני בגט על להבא משום דבחרש אנו קיימים ואין שליחות לחרש
וע"כ לא מהני על להבא וא"כ לדעת הירושלמי בעינן שליחות בכתובת הגט: וע"ז קאי
הירושל' (דר"פ חרש) דאמרין חרש שנשא פיקחת אם רצה להוציא יוציא רצה לקיים
קיים.

ואית' שם בירושל' כיצד היא עשה רומז והוא נותן לה גיטה פשם שהוא רומז פה היא
נרמז. מתניתין כשקידשה בפסוף אבל אם קידש' בבבילה קידושיו מעשה וגירושיו אינו
מעשה.

דקא כל עיקר דהחרש יכול לגרש הוא פשם שהוא רומז פה הוא נרמז (ואפשר דקאי על
הקידושין שמקדש דהיינו שכונס בעצמו וא"כ לכאורה עיקר הריעות' הוא משום דאינו
בר דעת שאם מקדש הוא בעצמו לא שייך שליחות אבל אם מגרש ורומז לאחרים
שיכתבו הגט א"כ מלבד שאינו בר דעת הא אין שליחות לחרש וא"כ בגירושין יש שני
ריעותות וע"כ לא הוי הגט דומה לקידושין וע"כ בקידושי כסף ושטר אפשר נמי דהיינו
ע"י אחר כמו דאמר בגט הוא רומז ונותן לה הגט וכן בקידושין ע"י כסף או שטר אפשר
נמי דרומז ונותנים לה הקידושים משא"כ אם קישה בבבילה וא"כ עושה המעשה בעצמו
והגירושין הוא ע"י שליח ואין שליחות לחרש וע"כ ניחא מה שהשמיטוהו הפוסקים
דזהו דוקא לשיטת הירושלמי שלמי דבעינן של חזת בכתובת הגט אבל לשיטת הש"ס
דילן שסובר דלא בעינן שליחות בכתובת הגט וכמו שכתבו התוס' בגיטין (דף כג).

אף באמת נחלקו הראשונים בזה. עיין במ"א בה' גירושין שהאריך הרבה בחלוקת
הפוסקי' בענין זה: ובפשיטות יש לבאר הירושלמי ע"פ הירושל' שהביאו התוס' בפ"ק
דחולין (דף יג) דפריך ויזכחו מעשה שלהן על מחשבתן דתנינן תמן העלום חרש שוטה
וקטן ואמאי אמרינן לגבי חמשה לא יתרומו דתרומת חש"ו אינה תרומה.

ומתריץ שם ונחשב לכם תרומתכם את שפתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על
מחשבתו. פ"י כיון שעיקר תרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח
המעשה שלו על מחשבתו.

נהדר פריך ר' יוסי קומי דשמואל נהרי גיטין שאין כתוב בו מחשבה ואין מעשה שלו
מוכיח על מחשבתו דתנינן הפל כשרין לכתוב הגט ואפי' חש"ו ואמר רב הונא והוא שיש
פיקח עומד ע"ג.

ומתריץ תמן זה כותב וזה מגרש הקא הוא החושב והוא התורם כו' ע"ש עכ"ל. ובירושל'
שם (פ"ק דתרומות) מסיים ע"ז ר' יעקב בר אחא ר' חייא בשם ר' יוחנן חלוקין על
השונה הנה.

דלפ"ז אַמרינוּן בַּקטן מַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ וְהָא דְלָא מְהַי בַּגֵּט מְשׁוּם דְאֶחָר כּוֹתֵב וְאֶחָר מְגַרֵּשׁ וְא"כ בְּחַרְשׁ שְׁקִידָשׁ ע"י עֲצָמוּ הָיִי קִידוּשִׁיוּ קִידוּשִׁין דְכִינּוּן דְהוּא בְּעֲצָמוּ עוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה א"כ מַעֲשֶׂה שְׁלוּ מוֹכִיחַ עַל מַחשבתוּ.

וע"ז אָמַר ר' יַעֲקֹב דְחַלּוּקִים עַל הַשּׁוֹנָה הִזָּה וְא"כ סְתָרֵי הָיִי תְרֵי מְיָלֵי דַר' יוֹחֲנָן דְבַתְרוּמוֹ רָצָה לֹאמַר דְאִי לָאוּ מְשׁוּם דְכַתִּיב וְנִחַשְׁבַּ לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם הִינּוּאוּמְרִים דְמַעֲשֶׂה שְׁלוּ מוֹכִיחַ עַל מַחשבתוּ מְשׁוּם דְהוּא בְּעֲצָמוּ הַתּוֹרָם.

מִשָּׂא"כ בְּגִירוּשִׁין שְׁנָה כּוֹתֵב וְזֶה מְגַרֵּשׁ וְא"כ בְּקִידוּשִׁין שְׁהוּא ע"י עֲצָמוּ הָיִי קִידוּשִׁיוּ קִידוּשִׁין אַבְל אִי חַלּוּקִין עַל הַשּׁוֹנָה הִזָּה דְלִית לֵי מַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ אִפִּי בְּקִידוּשִׁין נְמִי לָא הָיִי קִידוּשִׁין.

וע"ז אָמַר אֲתֵי דַר' יוֹחֲנָן דְתְרוּמוֹת דְמַשְׁנֵי אֶת שְׂכֵי בּוּ מַחשבתוּ כּוּ אַבְל בְּלֵא"ה אַמְרִינוּן דְמַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ כּוּ"י בְּנוּ שְׁל רִיב"ב דַר' יוֹחֲנָן בְּגִיטִין דַס"ל דְלָא אַמְרִינוּן דְמַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ כְּרַבְּנֵי דְקִידוּשִׁין דְתַנְּגִי חַרְשׁ שׁוֹטָה וְקִטְוֹן שְׁקִידָשׁוּ אִין קִידוּשִׁיהֶם קִידוּשִׁין ר"י ב"ב אָמַר בִּינָם לְבִין עֲצָמָם כּוּ בִינָם וּבִין אַחֲרִים קִידוּשִׁיוּ קִידוּשִׁין פִּי דְאָם רֹאִים דְמַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ, ע"כ הָיִי קִידוּשִׁין: וּלפ"ז יִתְיַשְׁבַּ דְקָאֵמַר בְּחַרְשׁ כְּשֶׁם שְׁפָנִיסְתָה בְּרַמִּיזָה כְּף מוֹצִיאָה בְּרַמִּיזָה.

וע"ז אָמַר כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה רֹמְזוּ וְהוּא נוֹתֵן לָהּ גִיטָה כְּשֶׁם שְׁהוּא רֹמְזוּ כְּף הוּא נְרַמְזוּ וע"ז אָמַר מַתְנִיתִין כְּשֶׁקִידָשׁ בְּכֶסֶף וְא"כ אֶפְשָׁר דַע"י אַחַר הוּא ע"כ אִין מַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ. אַבְל אִם קִידָשׁ בְּכַעֲלָה קִידוּשִׁיוּ מַעֲשֶׂה וְגִירוּשִׁיוּ אִינוּ מַעֲשֶׂה דְהָא גִירוּשִׁין הוּא ע"י אַחַר וְזֶה כּוֹתֵב וְזֶה מְגַרֵּשׁ וְא"כ לָא הָיִי מַעֲשֶׂה שְׁלוּ מוֹכִיחַ עַל מַחשבתוּ (אע"ג דְבִירוּשָׁלַי קָאֵמַר דְלַעֲנִין כְּתִיבַת הַגֵּט לְשִׁמָּה לָא הָיִי מַעֲשֶׂה שְׁיָהָא מוֹכִיחַ עַל לְשִׁמָּה אַעפ"כ הָא אִינוּ יָכוֹל לְגַרֵּשׁ ע"י גִיטוֹ שְׁמַצּוֹנָה לְאַחַר אִם קִידָשׁ בְּבִיאָה דְהָיִי מַעֲשֶׂה שְׁלוּ מוֹכִיחַ עַל מַחשבתוּ שְׁהוּא ע"י עֲצָמוּ וע"כ הָיִי מַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ מִשָּׂא"כ בְּגִירוּשִׁין שְׁהוּא ע"י מַה שְׁפָרְמְזוּ לְאַחַר לְכַתּוּב וע"כ לָא קָשָׁה מְהָא דְאָם רָצָה לְכַנּוּס יוֹצִיאָנָה ע"י גֵּט אַע"ג דְהוּא ע"י בְּעִילָה דְהֶתֵם אֶפְשָׁר לֹאמַר שְׁהוּא בְּעֲצָמוּ הוּא הַכּוֹתֵב וְהוּא הַמְגַרֵּשׁ דְהָא בְּאַמַּת בִּירוּשָׁלַי דְתְרוּמוֹת אַמְרִינוּן וְהָא מַתְנִיתִין פְּלִיגִי נִתְחַרְשׁ הוּא אוּ נִשְׁטָתָה אִינוּ מוֹצִיא עוֹלָמִית וְיִכְתּוּב וְיִקְיִמוּ אַחֲרִים כְּתֵב יָדוּ פִי דְאָם הוּא כּוֹתֵב וְהוּא הַמְגַרֵּשׁ אַמְרִינוּן דְמַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ א"כ אִמְאִי אִינוּ יָכוֹל לְגַרֵּשׁ בְּעֲצָמוּ שְׁיִכְתּוּב בְּעֲצָמוּ הַגֵּט וּמַשְׁנֵי קִימוּנֵי כְּשִׂאִינוּ יוֹדַע לְכַתּוּב אַבְל אִם יוֹדַע לְכַתּוּב אֶפְשָׁר אִפִּי אִם קִידָשׁ ע"י בִּיאָה דְהוּא ע"י מַעֲשֶׂה עֲצָמוּ אַעפ"כ יָכוֹל לְגַרֵּשׁ ע"י עֲצָמוּ אִם יָכוֹל לְכַתּוּב: וְזֶהוּ דְנוֹקָא לְשִׁיטַת הִירוּשָׁלַי דַס"ל דְמַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשֶׂה הָיִי דְאוּרִיית' כְּמוֹ שְׁהוֹכַחְתִּי בְּסִפְרָ ע"י (ס'י כג) ע"ש שְׁהֶאַרְכְּתִי הַרְבָּה.

אַבְל לְדִידוּן דְאַמְרִינוּן בַּפ"ק דְחַלּוּלִין (דַרְף יג) דְמַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשִׂיוּ מְדְאוּרִיית' אִין לֹא וּמְדְרַבְּנֵי יֵשׁ לֹא. וְא"כ אַע"פ שְׁקִידָשׁ בְּבִיאָה אַעפ"כ לָא הָיִי אֶלָּא מְדְרַבְּנֵי.

(וְעוֹד אֶפְשָׁר דְהַש"ס לָא ס"ל הַחִלּוּק בִּין אִם עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּעֲצָמוּ לְעוֹשֶׂה ע"י אַחַר) וע"כ הַשְׁמִיטוּהוּ הַפּוֹסְקִים. וְעוֹד דְבִירוּשָׁלַי נְמִי יֵשׁ דְעוֹת דְמַחשבתוּ נִיפְרַת מַתוֹף מַעֲשֶׂה לָא הָיִי אֶלָּא דְרַבְּנֵי.

וּכְמוֹ דְאֶמְרִינָן בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ו דְדַמְאִי) לִית הִדָּא פְּלִיגָא עַל ר' יוֹחָנָן דְר' יוֹחָנָן אָמַר כְּשֵׁם שְׂאֲמָרוּ קָטָן חוֹמְרִין כְּדָא אָמְרוּ מַעְטָן שֶׁל זֵיתִים חוֹמְרִין וּפְיֵי הַמְּפָרֵשׁ מֵהֵרָא"פ כְּשֵׁם שְׂאֲמָרוּ קָטָן חוֹמְרִין בְּטְהָרוֹת תָּנִן וּמִיֵּיתִי לָהּ סוּף מְסַכֵּת קִידוּשֵׁין (ד' פ) תִּינוּק בְּצַד הַעֵינָסָה וּבְצַק בְּיָדוֹ כּו' וְאִינוּ אֵלָא חוֹמְרִין דְרַבָּנָן.

וְשָׂגָה בְּפִירוּשׁוֹ דְמָה שְׂיִינָה זֶה לְהָא דְמַעְטָן שֶׁל זֵיתִים. אִךְ בְּאַמַּת קָאִי עַל קָטָן דְהֵינָנוּ מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרָת מִתּוֹךְ מַעְשָׂיו דְהַעֲלוּם חֲרַשׁ שׁוֹטָה כּו' דְמַחֲשַׁבְתּוֹ נִיפְרָת מִתּוֹךְ מַעְשָׂה דְהֵינָנוּ שְׂיִינָה הַכָּשֶׁר וְהוּא רַק לְחוֹמְרִין מִחֻמַּת דְהוּא רַק דְרַבָּנָן כְּמוֹ דְאֶמְרִינָן בְּחוֹלִין (דף יג) וְכָד הַהֲכָשֶׁר ע"י מַעְטָן שֶׁל זֵיתִים נָמִי הוּא רַק חוֹמְרָא וְעֵינָן בְּמַעֲיֵלָה (דף כא) שְׂיִלַּח בְּיַד חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן אִם עָשׂוּ כּו' וּפְרִיָהּ וְהָא לָאוּ בְּנֵי שְׁלִיחוּתָא נִינְהוּ אָמַר ר"א עֲשֹׂאוּהָ כְּמַעְטָן שֶׁל זֵיתִים כּו' ע"ש בְּתוֹס' אֶלְמָא דְלְדַעַת הִירוּשָׁלַיִם נָמִי הָא דִּישׁ לוֹ מִחֻשְׁבָּה נִיפְרָת מִתּוֹךְ מַעְשָׂה הוּא רַק דְרַבָּנָן וְע"כ אִין חִילוּק בֵּין אִם קִידֻשׁ בְּבִיאַה לְאִם קִידֻשׁ בְּכֶסֶף וְע"כ לֹא הִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים לְהָאִי יְרוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שְׁבִיאַרְתִּי הִינְצָא מְדַבְּרִינוּ דְהִירוּשָׁלַיִם לִית לִי כָּלֵל דַּעַת אַחֲרַת מַקְנָה בְּקִידוּשֵׁין וְהִירוּשָׁלַיִם דְפ' חֲרַשׁ הֵינָנוּ מְשׁוּם דְהוּי מַעְשָׂה נִיפְרָת מִתּוֹךְ מִחֻשְׁבָּתוֹ כְּמוֹ שְׁבִיאַרְתִּי.

וּבִירוּשָׁלַיִם (רפ"ד דִּיבְמוֹת) וְהִבְאֵתִיו שֵׁם בְּסַפְרֵי ע"י (ס"י כג) אֲשֶׁתוֹ שֶׁל חֲרַשׁ וְשֶׁל שׁוֹטָה טוֹבֵלֶת מְחִיק בַּעֲלָהּ וְאוֹכֵלֶת אֶלְמָא דְמִיָּירִי בְּבָא עֲלֵי דְהָא קְאָמַר דְטוֹבֵלֶת מִחֻמַּת תְּשַׁמִּישׁ וְאֶפ"ה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָה דְלֹא הָוִי נְשׂוּאִין כָּלֵל (וְאֶפְשָׁר לִינִישׁב אֶפ"י לְדַעַת הִירוּשָׁלַיִם דְמִיָּירִי בְּבָא עֲלֵי אַח"כ וְא"כ הָוִי בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ וּבֵינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ לֹא הָוִי מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרָת מִתּוֹךְ מַעְשָׂה כְּמוֹ שְׁבִיאַרְתִּי לְעִיל) וְכֵן בִירוּשָׁלַיִם (רפ"ד דִּיבְמוֹת) ר' אֶלְיָעֶזֶר שָׂאל לִר' יוֹחָנָן אֲשֶׁתוֹ שֶׁל חֲרַשׁ וְשֶׁל שׁוֹטָה א"ל אֶפ"י אֲשֶׁם תְּלוּי אִין בָּהּ וְעֵינָן שֵׁם בַּק"ע וְשֶׁהַקְּשָׁה שֵׁם דְכִינָן דִּישׁ ב' לְשׁוֹנוֹת דְבַל"ק אָמַר שְׁמוּאֵל אֲשֶׁם תְּלוּי אִין בָּהּ וּבְלִישְׁנָא בְּתָרָא אָמַר שְׁמוּאֵל א"ת יֵשׁ בָּהּ וְא"כ אֲמַאי פְּסַק הֶרֶמְב"ם דְקִידוּשֵׁי חֲרַשׁ דְרַבָּנָן הָא ל"ב סְפִיק' הוּא וְאֲשֶׁתְּמִיטָתִי דְבְרֵי הַתּוֹס' דְר"ח מִי שְׁהַחֲשִׁיף (דף קנג) דְאֶמְרִינָן הֵתֵם אִיבְעִי לְהוּי חֲרַשׁ וְקָטָן מֵאִי אֵלִיבָא דְר"א לֹא תִיבְעִי לָךְ דְתַנִּי ר' יֶצְחָק אָמַר מְשׁוּם ר"א תְרוּמַת חֲרַשׁ לֹא תָבֵא לְחוֹלִין מִפְּנֵי שֶׁהוּא סְפַק כִּי תִיבְעִי לָךְ אֵלִיב' דְרַבָּנָן כּו' וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שֵׁם דְמַכָּאן מְשַׁמַּע דְהִלְכָה כְּרַבָּנָן וְעֵינָן בְּסַפְרֵי שֵׁם וּבִיבְרִיתִי לְעִיל בְּתַשׁוּבָה (סו' יט) ע"ש" וּבִירוּשְׁלַמִי (פ"ג דְעִירוּבֵין ה"ד) א"ר שְׁמוּאֵל בַּר סִיסְרְטָא עֵירוּב עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּסַפְק חֲרַשׁ ר' יִרְמְיָהּ בְּעֵי עַד כְּדוֹן בְּקִיָּים וְאֶפ"י נְשָׂרַף אָמַר ר' יוֹסִי קִיָּמְתִי כּו' הַגִּיעוּף סוּף תְּחוּמֵי שְׁבֵת שְׂאִינוּ מְחַנְוֵרִין ד"ת וְהַק"ע פְּרִיָשׁ דְקָאִי עַל שְׁהִי פִיקָח תְּחִילָה וְאַח"כ נִתְחַרַשׁ וְאַף עַפ"כ מוֹקְמִינָן אַחֲזַקְתִּי שְׁהִי פִיקָח ע"ש מַה שְׁהַקָּשׁ ע"ז וְלְכָאוּר' נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְקָאִי עַל קִידוּשֵׁי חֲרַשׁ דְלֹא סְפַק הוּא כָּלֵל אַע"ג דַּעַתִּים חֲלִים וְעַתִּים שׁוֹטָה וְכְמוֹ דְאֶמְרִינָן בִּיבְמוֹת (דף קיג) לְמַאי נ"מ לְהוֹצִיא אֲשֶׁתוֹ בְּגַט אִי אֶמְרִינָן חֲדָא דַּעַתָּא הוּא כְּקִידוּשֵׁין כְּדָא גִירוּשֵׁין וְאִי אֶמְרִינָן עַתִּים חֲלִים וְעַתִּים שׁוֹטָה כּו' וְאַעפ"כ לֹא חֲשָׁשׁוּ לְתְרוּמָתוֹ.

וְאֶמְרִינָן בִירוּשָׁלַיִם (רפ"ז דְגִיטִין) חֲרַשׁ שְׁתָּרַם אִין תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה וְכֵן ה"נ לֹא חֲשָׁשׁוּ לְסַפְק אַע"ג שְׁנִטְמָא וְכְמוֹ בְּחֲרַשׁ אַע"פ שְׁנִרְאָה לָנוּ עַכְשָׁיו שֶׁהוּא חֲלִים אַעפ"כ לֹא הָוִי תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה וְה"נ בְּעֵירוּב וְע"ז אָמַר לוֹ תִינַח בְּקִיָּים וְהַסְפַּק הוּא אִם נְטָמָא ע"כ לֹא

אמרנו דאוקי גברא אחזקת'י שלא עירב ונהרי טמא לפניה משום דאין זה פסולו בגופו
אלא ע"י עדים שראו שנטמא וע"כ לא אמרנו דמחזקינו למפרע.

וכמו שפירש"י בקידושין (דף סו) ונהבאתי בספרי ע"י (ח"ב דרוש טו) משא"כ אם פסולו
בגופו ע"ש. אבל באמת זהו שיבוש וזה דאמר עירוב עשו אותו כספק חרש.

הוא כמו דאמרנו בירושל' (פ"ק דתגיגה) וילענן טהרות את אמר את שהוא תפוס ביד
אביו ספיקו כחרש ברם הקא בין כה ובין כה ה"ז תיב וספק חרש היינו משום שאין בו
דעת וע"כ ספיקו טהור וע"ז אמר עירוב עשו אותו כספק חרש (אם ס' אם נטמא מבעוד
יום) משום שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור ואפשר כמו שכתבו התוס' בריש גדה (דף
ב) דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע וע"כ אמר דספק אם נטמא מבעוד יום עשו אותו
כספק חרש וכמו דחרש שאין בו דעת לישאל לא ילפינן מסוטה ונהבאתי נמי בטומאה
דלמפרע [ובזה יתבאר הא דאמרנו בעירובין (דף לה) תנא נשרף להודיעה פחו דר' יוסי
תנא תרומה ונטמאת להודיעה פחו דר' מאיר.

ועיין רש"י להודיעה פחו דר' יוסי דאע"ג דאינו בעולם לא מיתסר. ולכאורה צריף להבין
דמאי נ"מ הא בין בנשרף בין בנטמא אוקמינן אחזקה.

אבל לפי מה שביארתי דבטומאה עשו אותו כספק חרש א"ש. ועדיין צ"ע [וע"כ אמר
ר' ירמ' בעי עד פדון בקיים ואפי' נשרף פי' דמה יהי התירוץ בס' נשרף מבעוד יום או
משחשיכה וע"ז אמר הגיעו סוף תחומי שבת שאינן מחזורין ד"ת: הינצא מפל זה שאין
הפי' של הירושל' דר"פ חרש.

דבחרש שקידש בביאה יהי קידושין ע"י דא"מ. כמו שכתב הא"מ משום דנ"ל
דהירושלמי נמי ס"ל דקידושין היאמשנית עצמ' כדבר של הפקר ואין בזה דא"מ לולא
כמו שביארתי לעיל דהירו' ס"ל כמו שכת' הר"ן דמשו' עצמ' כדבר של הפקר [וכמו
דמשמע בירושלמי דיבמות (ס' פ"ח) קידש אין חוששין לקידושין נתקדש חוששין
לקידושיו גבעל נפסל מן התרומה פנשים כו'] אפי' מין במינו בכ"ש, וקשיא אם זכר הוא
אין זכר פוסל זכר, ואם נקיבה היא אין נקיבה פוסלת נקיבה צד זכרות של זה, פוסלת
צד נקיבות של זה, (פי' דקאי על אנדרוגינוס) וכתב הק"ע שצ"ל קידש חוששין
לקידושיו, נתקדש חוששין לקידושיו וראיתי להרשב"א בחידושו שדעתיק דברי
הירושלמי כגירסא שלפנינו ולא ידעתי לפרשה, ונהרמב"ם פסק (בפ"ד מה' אשות) בין
שקידש בין שנתקדש צריכה גט מספק: ולי נראה לבאר הירושלמי עפ"י מה שכתב
הא"מ (ס' מד) על מה שהקשה הר"ן מ"ש חצי עבד, דהוי ספק קידושין, ובשפחה חצי
ב"ח הוי קידושי נדאי משום דלא שייר בקנינו וא"כ בחצי עבד וחצי ב"ח נמי לא שייר,
וכתב דאפשר לומר דבשפחה גלי לן קרא דכתיב והיא שפחה נחרפת לאיש, דמייירי בחצי
שפחה וחצי ב"ח, אלמא בת אתרוסי הוא, וכתב הא"מ שהטעם הוא דעיקר הקידושין
מצד הבעל דכתיב פי יקח איש אשה, ומשום הכי בעינן נתן הוא ואמר הוא ולא פל הימנה
שמתכניס עצמה, לרשות הבעל, אלא מפנין שמספקת לקידושי האיש ההוא מבטלת דעתה
ורצונה, ומשוי נפשה כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הילכך אין דנים בקידושי
אשה, אלא מצד הבעל וכתב הא"מ דע"כ חצי עבד וחצי ב"ח, אינו יכול לקדש, כמו
שחצי עבד וחצי ב"ח אינו מוציא עצמו בתקיעת שופר כמו דאמרנו בר"ה (דף כט) דלא

אָתִי צַד עֲבֹדוֹת וּמִפְּקִי צַד חִירוֹת כּו' ה"נ לֹא אָתִי צַד עֲבֹדוֹת וּמִקְדָּשׁ לְצַד חִירוֹת כּו', אָבֵל לְגַבֵּי הָאִשָּׁה לֹא בְּעֵינָיו פְּעֻלָּתָהּ, אֲלֵא שְׁמִבְטָלֶת דַּעְתָּהּ וּרְצוֹנָהּ, וּע"כ כִּינּוּן שֵׁישׁ בְּה צַד שְׁהַקְדוּשִׁין תּוֹפְסִין, ע"כ תּוֹפְסִין מִמִּילָא, עי"ש בְּאַרְנוֹכָה: וְה"נ אַנְדְרוֹגִינוֹס שְׁקִיד' יֵשׁ בּו צַד וּכְרוֹת שְׁתּוֹפְסִין וְצַד נִקְבוֹת שְׁאִינוּ תּוֹפְסִין הַקְדוּשִׁין, וּע"כ בְּקִידָשׁ אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁיו, וְהַטַּעַם הוּא כְּמוֹ שְׁכָתֵב הָא"מ בְּחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח שְׁקִידָשׁ דְּמַעֲכָב צַד הַעֲבָדוֹת לְהֵבִיא הַקְדוּשִׁין אִפִּי לְצַד חִירוֹת וּע"כ אַנְדְרוֹגִינוֹס שְׁקִידָשׁ אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁיו, אָבֵל אִם נִתְקַדַּשׁ חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁיו, וְהוּי כְּמוֹ חֻצֵי שְׁפָחָה וְחֻצֵי ב"ח דְּאִמְרִינוּ דְּתוֹפְסִין הַקְדוּשִׁין כִּינּוּן דֵּהִיא אֵינוּ עוֹשֶׂה פְּעֻלַּת הַמַּעֲשֶׂה, אֲלֵא דְמִשְׁוֵי עֲצָמָה כְּדָבָר שֶׁל הַפָּקָר וּע"כ תּוֹפְסִין הַקְדוּשִׁין מִמִּילָא.

וּא"ש מַה שְׁתַּמָּה הַק"ע עַל שְׁהַרְמַב"ם פָּסֵק דְּבֵין שְׁקִידָשׁ בֵּין שְׁנִתְקַדַּשׁ צְרִיכָה גִט מְסַפֵּק דְּהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח לֹא אֵינְפְּשִׁיטָא הַבְּעַל, וּבְחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח נִמְי פָּסֵק הַרְמַב"ם דַּס' מְקוֹדֶשֶׁת, וּע"כ פָּסֵק נִמְי בְּאַנְדְרוֹגִינוֹס שְׁקִידָשׁ דְּאִי אִמְרִינוּ דְּחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח יְכוּל לְקַדַּשׁ וְאֵין צַד עֲבָדוֹת מַעֲכָב לְהֵבִיא קִידוּשִׁין לְצַד חִירוֹת.

ה"נ בְּאַנְדְרוֹגִינוֹס אָבֵל הִירוּשְׁלָמִי אֲזִיל לְטַעֲמֵי דְּאִמְרִינוּ בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ד דְּגִיטִין ה' ו) לֹא כֵן א"ר חֵיָא בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן מִי שְׁחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח שְׁקִידָשׁ אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁיו, וְדַכְּוֹתָהּ גִּירָשׁ אֵין חוֹשְׁשִׁין לְגִירוּשִׁיו, וּע"כ אֵיתָא בִּירוּשְׁלָמִי גַבֵּי אַנְדְרוֹגִינוֹס שְׁקִידָשׁ דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁיו, אָבֵל בְּנִתְקַדַּשׁ כִּינּוּן דְּזֵה אֵינוּ ע"י פְּעֻלַּת הַמַּעֲשֶׂה אֲלֵא דְמִשְׁוֵי עֲצָמָה כְּדָבָר שֶׁל הַפָּקָר.

ע"כ חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁי וְא"כ נִתְבָּאָר מְזֵה שְׁהִירוּשְׁלָמִי נִמְי סוֹבֵר כְּדַעַת הַר"ן. דְּבַקִּידוּשִׁין לֹא הוּי דַּא"מ עַל יְדֵהּ.

וּע"כ פִּי הִירוּשְׁלָמִי דַר"פ חֲרַשׁ הוּא כְּמוֹ שְׁבִיאָרְתִי מַחֲמַת מַחֲשָׁבָה נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשֶׂה. וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִי הָא"מ] וְא"כ כִּינּוּן שְׁהַפְּנִי הוּא מַחֲמַת דְּמַחֲשָׁבְתוֹ נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשֶׂה.

אֲפֹשֶׁר דְּזֵהוּ זִנְקָא בְּחֲרַשׁ מִשּׁוּם שֶׁהוּא גְדוּל. רַק שְׁאֵין לוֹ דַּעַת אָבֵל בְּקִטּוֹן שְׁקִידָשׁ אַע"פ שֵׁישׁ לוֹ מַחֲשָׁבָה נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשֶׂה לְחוּמְרָא.

אַעפ"כ גִּזְרֵת הַכְּתוּב דְּכָתִיב כִּי יִקַּח אִישׁ וְלֹא קִטּוֹן. ע"כ לֹא מְהַיֵּי כָּלֵל.

וְיִתֵּר הַרְאִיּוֹת נִתְבָּאָר בְּדַבְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים ע"ש: סִימָן כֵּב שְׁאַלְהָ א' שְׁקִידָשׁ אִשָּׁה בְּחֻצֵי שְׁהִי מְוַחֲזָק בּוֹ מְסַפֵּק. וְקִי"ל דְּלֹא מִפְּקִינוּ מִיַּד הַמְּוַחֲזָק.

אִי הָיָה מְקוֹדֶשֶׁת וְדַאי אִו שְׁאֵינָהּ מְקוֹדֶשֶׁת רַק מְסַפֵּק ** (עֵינְקָר הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת, הוּא כְּמִבְּנֵי בְּפִירוּשׁ רַק לְעֵנֵן קִדוּשִׁי אִשָּׁה, וּמִמִּילָא מְסַתַּעֲפוּ הַדְּבָרִים לְכַוּוֹס בְּכַמָּה עֲנִינִים מַה שְׁאֵין לָהֶם עֵתָה כַּח בְּפִנְעֵל כְּמוֹ דֵּינֵי מְמוֹנוֹת שְׁחֲרוּר וְכַדוּמָה, אָבֵל לֹא לְמִידוֹן בְּהֶם הוּבָאוּ הָעֲנִינִים, כִּי בְּכָל אֵלֶּה הוֹלְכִין אַחַר חֻקֵּי הַמְּלָכוֹת יִר"ה כְּמֵאֲמָרָם ז"ל דִּינָא דְּמְלָכוֹתָא דִּינָא) **: תְּשׁוּבָה כְּבָר הָאֲרִיף בְּזֵה בַס' ח"ש עַל הָא דְּמִשְׁמַע בַּפ"ק דַּב"מ (ד' ו) דַּאי אִמְרִינוּ דְּתַקְפוּ כְּהֵן מוֹצִיאִין מִיָּדוּ, הוּי וְדַאי כְּשֵׁלוֹ, וְנִכְנָס לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר, וְלֹא אִמְרִינוּ דְּפוֹטֵר מְמוֹנוֹ בְּמְמוֹנוֹ שֶׁל כְּהֵן, אֲלֵמָא דְּכִינּוּן דֵּהוּא מְוַחֲזָק וְהַמְמַע"ה חֲזוֹר לְהִיּוֹת כְּוַדַּאי, וְאֵילוֹ בַב"ב (ד' פֵּא) אִמְרִינוּ אִמְרַר רַבָּה דִּילְמָא רַבָּנָן בַּב' אֵילָנוֹת סְפוּקֵי מְסַפְקָא לָהוּ, וּמַש"ה מְבִיא וְאֵינוּ קוֹרָא עֵי"ש, וְאִי נִימָא דְּכָל הֵיכָא דֵּהִדִּין נוֹתֵן דְּתַקְפוּ כְּהֵן

מוציאין מידו הוי לגמרי של בעלים הראשונים וא"כ אלו קנו הבעלים הראשונים, מן הלוקח אילן א', הי' אפ"ש לומר מביאים וקוראים, א"כ איך יביא הלוקח, משום ש"מא הוא שלו, הא הוא בנדאי של בעלים הראשונים ע"ש (ועיין לעיל ס' ו) מה שתימצתי ע"ז), והנה הביא שם, עוד, מה שיהיב לו הגאון בעל חו"ד דהא דאמרין בב"מ (ד' ו) דאי תקפו פהו מוציאין מידו הוי כשלו דכל ס' ממון חשוב בנדאי של בעלים הראשונים היינו מחמת דהוי שלו מחמת יאוש בעלים, וע"כ הוי כשלו נדאי, משא"כ בב"ב (ד' פא) דהתם לענין קרקע, וע"כ אם חזר וקנה המוכר אילן א' מהלוקח אינו מביא וקורא, מחמת דאין יאוש בקרקע וע"כ לא הוי שלו רק בתורת ס', וא"כ בין אם חזר וילקחו המוכר אילן א', ובין הלוקח אינו מביא וקורא, משום דלא הוי רק בתורת ס' וע"כ אינו מביא וקורא ואינו נראה לי דהא התוס' בב"ב (ד' מד) הביאו ראי' מהירושלמי דיש יאוש לקרקע וכתבו שם דבקרקע אין רגילים להתניאש, וא"כ הכא כיון שהוא מוחזק מס', נאפ"י תפס השני מוציאין מידו, א"כ יאוש פנה, מהני לגבי קרקע נמי, ועוד דהא איתא בירושלמי בהד"ל בבכורים (פ"א) האריסין והחכירים כו', והגזלן אין מביאין מאותו הטעם, משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך וקאמר בירושלמי עד כדון בגזילה שנתניאשו הבעלים ממנה (ט"ס וצ"ל שלא נתניאשו הבעלים ממנה) אפ"י בגזילה שנתניאשו הבעלים ממנה, סברין מימר מן הדא הרי אלו בתרומה ומעשר משא"כ בבכורים, לאו בגזילה שנתניאשו הבעלים ממנה, אכל בגזילה שנתניאשו (ט"ס וצ"ל שלא נתניאשו) הבעלים ממנו אפ"י בתרומה לא עשה ולא כלום, פהא דתני האונס והגנב והגזלן בזמן שהבעלים מרדפין אחריהו, אין תרומתן תרומה, ולא מעשרותן מעשר כו' א"ר יוסי עד כדון אנו קיימים בגזילה שלא נתניאשו הימנה, וליידא מילה תנינן הרי אלו בתרומה ומעשר, משא"כ בבכורים, אפ"ש לפירות לצאת בלא בכורים, אפ"ש לפירות לצאת בלא תרומה ומעשרות.

אכל בגזילה שנתניאשו הבעלים ממנה עד כדון צריכה. (פי' שר' יוסי מדחה דלעולם מיירי בגזילה שלא נתניאשו הבעלים ממנה וכו' א"כ אמאי תנינן משא"כ בתרומה ומעשר דהא כיון שלא נתניאשו הבעלים ממנה.

אף בתרומה אינם יכולים להפריש. ע"ז אומר דאעפ"כ אסור לאכול הפירות מחמת שהם טבול.

אלא שאינו יכול להפריש. משא"כ בבכורים אין הפירות נאסרים בשביל כך דהא בכורים אינם טובלים.

וע"ז אומר הרי אלו בתרומה ומעשר, משא"כ בבכורים, אכל לעולם מיירי קודם יאוש, אכל בלאחר יאוש מבע"ל לי' וזה בנדאי דהירושלמי מיירי ביאוש בקרקע דאל"ה אם הקרקע אינה שלו.

א"כ מאי מהניאם גזל הפירות הא אפ"י אם קנה הפירות לא הי' יכול להביא בכורים ואפ"ה מסיק בירושלמי דאפ"ש לומר דמייתי בכורים אלמא דאפ"ש דמהני יאוש בקרקע, אפ"י לענין בכורים נמי ולפי"ז א"א לתרץ כמו שתיירץ הגאון הנ"ל, דהטעם הוא דבין אם חזר וילקח המוכר אילן א', ובין הלוקח אינם יכולים להביא בכורים ולקרות מחמת דלא הוי אלא בתורת ס' משום דלא מהני יאוש, כמו שביאר שם.

ע"כ נ"ל לתרץ באופן אחר, וכמו שאבאר לקמן: ותחילה נקדים מה שכתב הרמב"ם (פ"ט מה' תרומות) ונ"ל הפותב נכסיו לאחר, וניקה לו ע"י אחר והי' בהם עבדים ושתק זה שנתנו לו, ואח"כ צונח, ה"ז ספק אם זה שצנח הוכיח סופו על תחילתו, ועדיין לא יצא מרשות ראשון, או זה שצנח אחר ששתק חזר בו, לפיכך אין אוכלין בתרומה, בין שהי' רבו שני ישראל, וקראשון פהו בין שהי' רבו ראשון ישראל, והשני פהו עכ"ל ולכאורה קשה דהא פיון שהוא ספק אם זכה השני ואח"כ הפקירו או שלא זכה כלל.

א"כ מוקמינן בחזקת מ"ק לפי מה שביארתי במ"א פדעת הקצה"ח. דבספק בתפיסה לא הוי תפיסה וע"כ בספק אם יצא לחירות מוקמינן בחזקת מ"ק.

פיון דהספק הוא בתפיסה עצמו דלפ"ז פיון דלגבי שני אינו שייך בודאי. דהא מ"מ הפקירו, אלא דהס' הוא, אם הוכיח סופו על תחילתו.

והוי כמו שצונח מעיקרא, ונמצא דלא זכה בו. והדר למר' קמא או דלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו.

והוי כמו שהפקירו אח"כ ויוצא לחירות. וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ד מה' זכי' ומתנה) זיכה לו ע"י אחר וכששמע המקבל שתק ואח"כ צנח ואמר איני מקבלה ה"ז ספק אם זה ששתק כבר רצה וזה שחזר וצונח חוזר בו.

או ששתק מפני שעדיין לא הגיע לידו פלום וזה שצנח הוכיח סופו על תחילתו לפיכך אם קדם אחר וזכה בה לעצמו אין מוציאין מידו שמה המקבל זכה כו' וכיון שאמר איני רוצה הוכיח סופו על תחילתו ולא קנה אותה וברשות הבעלים הראשונים, היא קנימת עדיין עכ"ל וא"כ לפי מה שכתב הקצה"ח דתפיסת העבד הוי ס' בתפיסה וכל שהוא ספק בתפיסה עצמה אינו תפיסה, ואוקי בחזקת מ"ק ותירץ בזה קושני' המ"ל (פ"ה מה' עבדים) דאמאי אינו משוחרר בספק.

באם אומר ה"ז גט שיקרוור מעכשיו ולאחר שלשים דהוי ס' תנאה וס' חזרה ועדיין בספרי ע"י (ח"א סי' יו) מה שכתבתי שם. וא"כ לפ"ז הוי של רבו וא"כ קשה דאם הי' רבו ראשון פהו אמאי אינו אוכל בתרומה.

הא הוא שייך לרבו, אלא ודאי אע"ג דשייך לרבו מחמת ספק, אפ"ה פיון דמצד עיקר הדין הוי ס'. ע"כ אינו אוכל בתרומה שמה אינו שייך לרבו: ולכאורה יש להוכיח מהרמב"ם גופי' דס"ל דלא אמרינן דהעבד מוחזק בעצמו מחמת ספק דלכאורה קשה דאמאי לא כתב הרמב"ם רבותא יותר דאפי' הי' שניהם פהגים אינם אוכלים תרומה מחמת ס' דילמ' לא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו.

וזה שצנח אחר ששתק חזר בו. והרמב"ם פסק שם (ה' ה) דכל עבד שייצא לחרות ועדיין הוא מעוכב ג"ש כו' אעפ"כ ה"ז אסור לאכול בתרומה.

וכמו דמבעי לן בגיטין (דף מב) איבעי להו מעוכב ג"ש אוכל בתרומה או לא וא"כ פיון שסובר דהמפקיר עבדו אסור לאכול בתרומה. א"כ אפי' אם היו שניהם פהגים.

אינו אוכל בתרומה שמה זכה בו רבו שני ואח"כ הפקירו. והמפקיר עבדו אינו אוכל בתרומה.

אָלאַ ונדאי דאָם שְׁנִיָּהֶם פֿהגים מוֹתֵר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה מִחֲמַת דְּהוּי ס"ס שְׁמָא הוּא לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן. וּא"כ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה וְאִפְּי' הוּא הֶפְקֵר מִחֲמַת הֶפְקֵר שֶׁל רַבּוֹ שְׁנֵי אַעפ"כ דִּילְמָא מְעַנְבֵי ג"ש אוֹכֵל בִּתְרוּמָה.

דְּהָא זֹו הִיא אֲבַעְי' דְּלָא אֲפִשְׁטָא בְּגִיטִין (דָּף מֵב) וְהֶרְמַב"ם פֶּסֶק לְחוּמְרָא מִחֲמַת ס' אִיבַעְי' וְנָהוּ דוֹקָא אִי אֲמַרִינן דְּתַפְיִסַת הֶעָבֵד בְּעַצְמוֹ לָא הוּי תַפְיִסָה. וּא"כ שְׁיִיָּךְ לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן.

דְּאוּקֵי הֶעָבֵד בְּחֻזְקַת מ"ק. וְאֵע"ג דְּהֶרְמַב"ם ס"ל דְּאֵע"ג דְּאֲמַרִינן אוּקֵי בְּחֻזְקַת מ"ק.

אַעפ"כ אִינוּ רַק עַל צַד הַסֵּפֶק. וְאֵפ"ה אֲסוּר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה מִחֲמַת ס'.

אַעפ"כ פִּינּוֹן דְּהֶקָא הוּי ס"ס ע"כ מוֹתֵר הֶעָבֵד לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה מִחֲמַת דְּמַצַּד הַדִּין הוּא שְׁיִיָּךְ לְרַבּוֹ וְמַצַּד שְׁהוּא בְּעַצְמָם ס' אִי שְׁפָל מְמוֹן שְׁמַחְזִיקִין אוֹתוֹ מִחֲמַת ס'. הוּא רַק בְּתוֹרַת ס' וְלֹא בְּתוֹרַת נְדָאֵי מ"מ הוּי ס"ס וְשְׁרִי לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה: אָבֵל אִם נֶאֱמַר דְּתַפְיִסַת הֶעָבֵד בְּעַצְמוֹ.

אַע"פ שְׁהוּא מִחֲמַת ס' הוּי תַפְיִסָה. וּא"כ זָכָה הֶעָבֵד בְּעַצְמוֹ וּא"כ מַצַּד מְמוֹן אִינוּ מְשׁוֹנְעָבֵד פֶּלֶל לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן וְזוֹכָה הֶעָבֵד בְּעַצְמוֹ וּא"כ מָה מוֹעִיל הַס"ס.

דְּהָא לָא הוּי רַק מְחֻסָּר ג"ש. וְאִינוּ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה מִחֲמַת דְּהוּא בַעֲי' דְּלָא אֲפִשְׁטָא.

וּא"כ אִפְי' בְּשְׁנֵי פֿהגים נְמִי אֲסוּר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה אָלָא נְדָאֵי דְּתַפְיִסַת הֶעָבֵד מִס' לָא הוּי תַפְיִסָה וּא"כ שְׁיִיָּךְ הוּא לְרַבּוֹ. אֵע"ג דְּהָ אִינוּ רַק עַל צַד הַסֵּפֶק.

וְע"כ אִם הִי רַבּוֹ רַאשׁוֹן פֿהג וְהַשְּׁנֵי יִשְׂרָאֵל. אוֹ שְׁהָרַאשׁוֹן יִשְׂרָאֵל וְהַשְּׁנֵי פֿהג.

אַע"ג דְּשְׁיִיָּךְ לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן אִם הִי הָרַאשׁוֹן פֿהג. אֵפ"ה אֲסוּר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה.

מִחֲמַת שְׁאִינוּ מוֹחֻזֵק רַק עַל צַד הַס' . אָבֵל בְּשְׁנֵי פֿהגים מוֹתֵר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה.

פִּינּוֹן דְּשְׁיִיָּךְ לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן וּמוֹתֵר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה מִחֲמַת דְּהוּי ס"ס וְדוּק: אַעפ"כ יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּבִאֲמַת תַּפְיִסַת הֶעָבֵד מִס' לָא הוּי תַפְיִסָה וְאֵפ"ה בְּשְׁנֵי פֿהגים אוֹכֵל בִּתְרוּמָה דִּילְמָא בְּאֲמַת הוּא שְׁיִיָּךְ לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן לְגַמְרֵי וּמוֹתֵר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה וְאִפְּי' אִם קָנָה רַבּוֹ שְׁנֵי וְאֵח"פ הֶפְקִירוֹ דִּילְמָא מְעַנְבֵי ג"ש אוֹכֵל בִּתְרוּמָה אֵע"ג דְּסוּף פֶּל סוּף הֶעָבֵד מוֹחֻזֵק בְּעַצְמוֹ וּא"צ שְׁיִשְׁתַּעֲבֵד לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן אַעפ"כ מְצַרְפִּינן הִיא סִפֵּק לַס"ס שְׁיִאֲכֵל בִּתְרוּמָה אֵע"ג דְּהֶעָבֵד מוֹחֻזֵק וְתוֹפֵס בְּעַצְמוֹ אַעפ"כ הוּא רַק מִתּוֹרַת סִפֵּק וּמִתּוֹךְ זֶה יִתְבָּרַר שְׁדַעַת הֶרְמַב"ם פְּדַעַת הָרַא"ש בַּב"ק (דָּף סו) דְּכַתֵּב דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל פְּרָבָה דְּמִסְפָּקָא לִי אִי יֵאוּשׁ קִנֵּי מְדַאוּרִיית' אוֹ מְדַרְבָּנּוֹ ע"כ אִם קִינֵדֵשׁ אִשָּׁה מְקוֹדֶשֶׁת וְצָרִיכָה גִט אֵע"ג דְּמִשְׁמַע מְהָרַא"ש וּמְבֹאָר בְּטוֹר לְהַדִּי' דְּצָרִיף לְהַחְזִיר הָעוֹרוֹת מִסִּפֵּק אֵפ"ה מְקוֹדֶשֶׁת מִסִּפֵּק וְתַמָּה ע"ז הַקְצָה"ח בְּקוֹנְטֵרַס הַסִּפִּיקוֹת דְּכִינּוֹן דְּצָרִיף לְהַחְזִיר א"כ לָא הוּי דִּידִי' פֶּלֶל וְאֵמַאי מְקוֹדֶשֶׁת לְחוּמְר' ע"ש שְׁהָאָרִיף בְּנָה: וּלפ"ז יֵהִי מוֹכַח נְמִי שְׁהֶרְמַב"ם סוֹבֵר פֶּן דְּבְשְׁנֵיָהֶם פֿהגים אֵע"ג שְׁהָעָבֵד מוֹחֻזֵק בְּעַצְמוֹ וְאִינוּ מְשַׁתַּעֲבֵד לְרַבּוֹ רַאשׁוֹן אַעפ"כ מְצַטְרֵף לַס"ס דְּדִילְמָא הוּא שֶׁל רַבּוֹ רַאשׁוֹן וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָה.

אלמא אע"ג דהעבד תופס בעצמו והוי שלו אעפ"כ אינו רק בתורת ספק ואינו כשאר עבד שהפקירו רבו שאינו אוכל בתרומה אע"פ שמחוסר גט שיקרור דהתם הוא בנדאי לעצמו אבל הכא מה ששייך לעצמו אינו רק משום דהוא תפוס אבל בעצם אפשר שהוא באמת שייך לרבו ראשון אפי' במזון וא"כ אע"ג דמ"מ שייך לעצמו אפ"ה כיון דאפשר שהוא באמת שייך לרבו ראשון מצרפינו האי ספק ושרי לאכול בתרומה אלמא דמצרפינו אפי' לקולא שיהא אוכל בתרומה אע"ג דסוף כל סוף שייך לעצמו אלמא דתפיסת ספק אע"ג דבאמת הוא זוכה אפ"ה אינו רק על צד הספק ולא נדאית: ומעתה נחקור אם תפיסת העבד בעצמו הוי תפיסה.

ונאמר כיון שהוא תפוס זכה בעצמו ואע"ג דהוא ספק אעפ"כ על ס' זה הוא ג"כ תפוס או פדעת הקצה"ח דכיון דהוי ספק בתפיס' תפסינו צד השני ונאמר שהוא עדיין עבד ולא תפס בעצמו: ולכאורה יש להביא ראיה דדעת הרמב"ם כמו שכתב הקצה"ח דאדרבא תפסינו צד השני דמאחר שהוא ספק א"כ לא הוי תפיסה ולא זכה בעצמו והוא דהמ"ל הקשה דאמאי לא הביא הרמב"ם הך דינא דהירושל' (פ"ו דסנהדרין) שזר שהוא יוצא ליסקל ונמצאו עדי זוממין ר' יוחנן אומר כל הקודם בו זכה בו רשב"ל אומר יאוש של טעות הוי וכן עבד שהוא יוצא ליהרג ונמצאו עדי זוממין ר' יוחנן אומר זכה לעצמו רשב"ל אומר יאוש של טעות הוי [עיי' שם בפ"מ ודבריו תמוהים] והקשה המ"ל דאמאי לא הביא הרמב"ם דין זה של הירושל' בעבד שהוא יוצא ליהרג בזכה בעצמו אם נמצאו עדי זוממין ולא הביא רק הא דשזר הנסקל והא דעיר הנדחת כמו דאית' בכריתות (דף כד): ולכאורה הי' אפשר לומר דדווקא גבי שזר הנסקל ועיר הנדחת אמרינו כל המחזיק בו זכה בו, אע"ג דיאוש של טעות הוי, דהא נמצאו עדי זוממין, אפ"ה כיון דגמרו את הדין ואסרו תחילה בהנאה.

ע"כ אעפ"י שנמצאו אח"כ העדים זוממין אפ"ה כל המקדים והחזיק זכה בו, אבל במקום שעפ"י הגמ"ד לא נעשית איסורי הנאה לא אמרינו שפכר נתיאשו הבעלים, דמימר אומר שאם נחזרו בהם ב"ד יהא הדר ממונו למר', אבל בדבר שהוא איסור הנאה, מייאש ששוב לא יהי היתר לאיסורו והראי' דהא אמרינו בסנהדרין (ד' לג) דטעה בדבר משנה חזר ואמאי לא אמרינו שפכר נתיאש וכן מצאתי להאחרונים שדקדקו בזה אלא נדאי דכיון דלא שוינהו איסורי הנאה אמרינו דכיון דהדין חזר, יאוש של טעות הוי: ולפי"ז ניקח מה שלא הביא הרמב"ם דין זה דעבד היוצא ליהרג ונמצאו עדי זוממין, דהא אם גמרו ב"ד את הדין לאו מאיסורי הנאה הוא.

כמו דאמרינו בספ"ק דערכין (ד' ז) דמסקינן שם דזו מיתתה אוסרתה. וזו גמר דינא אוסרתה.

ופירש"י דשער המת לא מיתסר בהנאה, דלא דמי לשער בהמה שנהרגה דאשה מיתתה אוסרתה ושער לאו בר מיתה הוא שאין עשוי להשתנות. אבל בהמה גמ"ד אוסרתה.

ולפי"ז אין הגמר דין אוסרתו רק המיתה. וע"כ לא אמרינו בעבד שזכה בעצמו.

דהא אינו נאסר מחיים. והירושלמי ס"ל כרב דאמר שם בפ"ק דערכין (ד' ז) דדווקא באומר תנו כבינתי לבתי, אבל בלאו"ה נאסר שער ע"י גמ"ד.

והכי אמרינן בירושלמי דג'טין (פ"ז ה' ה) ר' אליעזר שאל מתנתו פמתנת שכ"מ כו' מה דהיא צריכה לר' אלעזר פשיטא לר' יוסי בר' חנינא. דחנינן תמן האשה שנהרגה נהנין בשערה בהמה שנהרגה אסורה בהנאה ע"ש ודוחק: וגם אין לנישב כמו שפכת הר"ן בחדושיו לסנהדרין (ד' פה) דהיוצא ליהרג עפ"י סנהדרין ב'מים קדמונים הי' חייב בבושת וצער' ולא הי' פטור אלא מנזק משום דלא הוי מקנינים שבעמה, ועוד פתב הר"ן שם דהא דדרשינו במקנינים שבעמה למעוטי כו' היינו דווקא אם הפהו הפאה שאין בה שו"פ דאינו חייב משום דלא הי' בזה רינח להשני, ואינו חייב רק מצד העונש, וע"כ פיון שאינו מקנינים שבעמה פטורי, אבל אם הפהו הפאה שיש בה שו"פ, שהי' בזה חיוב ממון להשני, ודאי חייב ע"ש, וא"כ הי' איפשר לומר דבעבד היוצא ליהרג אפתי שיהי' להאדון אם הפהו הפאה שיש בה שו"פ וע"כ לא מתניאש, וכה"ג מקיפי לי' בגיטין (ד' מב) איכבי להו עבד שפכרו רבו לקנס מכור כו', מי איכא עבדא דלא מנדבו לקנסא, וע"כ לא מתניאש.

משא"כ להירושלמי דס"ל דהוי אימורי הנאה וע"כ לא הוי דידי' פלל, דזה אינו דהא ר"ת פתב בזבחים (ד' ע) דשור הנסקל אינו נאסר בהנאה מחיים ואפ"ה הוי הפקר משום דאין מענין את דינו ועוד דקשה לי על הר"ן שפכת דאינו פטור רק מחבלה שאין בה שו"פ אבל לא מחבלה שיש בה שו"פ, מהא דאמרינן בפ"ק דערכין (ד' ו) דהיוצא ליהרג ב'מים קדמונים, הוא שחבל באחרים חייב, ואחרים שחבלו בו פטורין, ר"ש בן אלעזר אומר אף הוא אם חבל באחרים פטור שלא ניתן לתזרת עמידת ב"ד ואמרינן התם דבמלנה ע"פ גובה מן היורשין פליגי ת"ק סובר דמלנה ע"פ גובה מן היורשין, ורשב"א סובר, דאינו גובה וקתני אחרים שחבלו בו פטורין וצ"ע: ע"כ אפשר לומר דע"כ לא הביא הרמב"ם הך דעבד זוכה בעצמו דלכאורה צריף להבין דאמאי לא אמרינן דיאוש של טעות הוא וחוזר דאם הי' יודע שיבואו עדים וינימום לא הי' מתניאש וע"כ צ"ל כמו שפכת הר"ן בנדרים (דף פה) לענין איסורי הנאה דאם זכה בו אחר קנה דאע"ג דאתשיל אח"כ על הנדר אעפ"כ זכה בו ולא אמרינן דזכאי בטעות הוא ע"ש דהטעם דמפיון שפא ליד אחר וזכה בו לא מצי למיתשל ע"ש וכה"ג אית' בנדרים (דף מג) דהמפקיר את שדיהו פל ג' ימים יכול לחזור בו כו' וכתב הרא"ש דאם זכה בו הוא או אחר פטור מן המעשר ולא יוכל אח"כ לבטל ההפקר פיון שפכר בא ליד אדם בתורת זכאי מן ההפקר ע"ש.

וה"נ הא דאמרינן דאע"ג דיאוש בטעות הוא אפ"ה הוי יאוש היינו דווקא אם זכה בו אחר ובלא"ה יאוש אינו קונה אלא בתר דמטא ליד אחר וכמו שפכתו התוס' בב"ק (דף סט) דלא חשיב כהפקר לפוטרו מן המעשר (ובירושל' (ספ"ד דנדרים) הדיא אמרה הפקר כו' יוסי וחייב במעשרות מה אמר הפקר לא מתנה כו' ע"ש פי' פיון דר' יוסי סובר הפקר פמתנה דאין הפקר יוצא מת"י בעלים אלא בזכאי.

וכמו דאית' בש"ס דילן בנדרים (דף מג) מה מתנה עד דאתי לרשות מקבל אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה כו' וע"כ ביאוש נמי פיון דלא מהני עד דמטי ליד אחר ע"כ הוי פמתנה: ועפ"ז יתיישב הא דאמרינן בב"ק (דף קטו) פי הא דרב ספרא הוי קא אזיל בשנירתא לוינהו ההוא ארי' פל ליליא קא שררי לי' חמרא דחד מנייהו וקא אכיל פי

מטא זימן' דרב ספרא שדר לי' חמרא ולא אכלה קדיים רב ספרא וזכה בי' א"ל רב אחא מדיפת' לרבנא למה לי למזפי בי' נהי דאפקרין' אדעתא דארנ' אפקרין' אדעתא דכ"ע לא אפקרין' א"ל רב ספרא לרונחא דמילת' הוא דעבד.

וכתבו התוס' לא דמי להא דאמר באלו מציאות (דף פד) המציל מן הארי מן הדוב כו' הרי הוא שלו מפני שהבעלים מתניאשין מהם דהתם נדאי שהארי בא לטרוף כדמשמע המציל מן הארי מתניאש לגמרי ע"ש ותירוץ דחוק.

וע"כ נ"ל דהא דאמרינן התם המציל מן הארי וא"כ פבר החזיק בו וע"כ אע"פ דלבסוף אגלאי מילת' שהצילו מן הארי אעפ"כ פיון שבשעה שנתניאש החזיק בו אחר ע"כ מהני והוי יאוש. אבל הקא עדיין לא זכה בו אחר וע"כ פיון דאגלאי מילת' למפרע דיאוש בטעות הוי קודם שהחזיק בו אחר שלא אכלו הארי ונעדיין לא החזיק בו אחר וא"כ נדאי תו לא מתניאש שוב לא יוכל אחר לזכות בו.

וע"כ ניח' שפיר הא שהביא הרמב"ם דין דשור הנסקל ועיר הנדחת ולא הביא דין דעבד שזכה לעצמו דבשור הנסקל ובעיר הנדחת ניח' דאע"כ דאגלאי מילת' דיאוש בטעות הוי אעפ"כ פיון שזנה בו האחר מועיל היאוש.

משא"כ בעבד פיון שהוא מחזיק בעצמו וא"כ מפיון שהוזמו העדים אגלאי מילת' דיאוש בטעות הוי ולא החזיק בעצמו כלל פיון דעבדו הוא לא הוי תפיסה כלל דאין לו יד לזכות בעצמו ולא דמי תפיסת העבד לתפיסת אחר.

ולפ"ז אפשר לומר דאע"כ דתפיסת האחר מהני בספק אעפ"כ תפיסת העבד לא מהני דהא לפי הצד שהוא של רבו לא הוי תפיסה כלל ודוחק: וכן משמע לכאורה ממה שפסק הרמב"ם (פ"ח מה' עבדים ה"ד) מכרו חוץ ממלאכתו ה"ז ספק אם נשתחרר או לא ועדיין בלח"מ שנסתפק בדעת הרמב"ם אם ברח אם הי' כופין אותו להשתעבד אלמא דלא אמרינן שהוא מוחזק בעצמו מספק אף יש לדחות דבכל הני דמקבעי לי' שם אם יצא לחירות לא שיצא לחירות מיד אלא שפופין אותו לשחררו וע"כ לא אמרינן דזכה בעצמו מפני שהוא תופס דהא אכתי לא הוי תפיסה וע"כ פסק דאם תפס כדי דמיו יצא לחירות.

אף א"כ בתפס כדי דמיו נמי לא מהני דהא לא הוי תפיסה וא"כ משמע דס"ל להרמב"ם דהוי תפיסה ואין פאן מקום להאריף בזה. אף אעפ"כ אף שהיא נ"ל דאין ראי' מדעת הרמב"ם דכל שהוא מוחזק והי' שלו אינו בתורת נדאי אלא בתורת ספק וכמו שהוכחתי תחילה מהרמב"ם (פ"ט מה"ת): ע"כ נ"ל לבאר ע"פ מה שביארתי בספרי ע"י (כי' יא) דיש דברים דאזלינן בהו בטר קנין הגוף כמו שכתבו התוס' רפ"ז דיבמות (דף סו) לענין אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דעבדי מלוג לא יאכלו בתרומה דאפילו למ"ד קנין הפירות כקנין הגוף לא חשיב בהכי קנין כספו פיון שאין הגוף שלו כמו שאין יוצאין בשן ועין לאיש אפי' למ"ד קנין פירות כקנין הגוף כדמשמע בהחובל (דף פט) וע"ש שביארתי ג"כ דהא דעבד פטור ממ"ע שהזמן גרמא דגמרינן לה לה מאשה אזלינן בטר קנין הגוף ע"ש שתיבצתי בזה לתרץ הקוש' בפ"ק דתגיגה (דף ד) דאמרינן התם לא נצרכה אלא למי שחציו עבד וחציו ב"ח דפטורין מן הראי' והא דקמני הכל חייבין בראי' ואמרינן בתגיגה (דף ב) לאתויי מי שחציו עבד וחציו ב"ח דהיינו כמשנה אחרונה

וְסִיפֵי מְשֻׁנָּה רֵאשׁוֹנָה וְאִ"כ הוּא דוֹחֵק דְּרִישׁ לְפִי מְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה וְסִיפֵי לְפִי מְשֻׁנָּה רֵאשׁוֹנָה לְיִשְׁנֵי דְשִׁנְיָהֶם לְפִי מְשֻׁנָּה רֵאשׁוֹנָה וְרִישָׁא דְהַפֵּל חֲזִיבִים כְּגוֹן דְּמַחְסֵר ג"ש שֶׁהַפְּקִירוּ רַבּוּ וְכוּתְבִין לוֹ גַּט שִׁחְרוּר ע"ש שֶׁהָאֲרַכְתִּי בְּזָה.

וְכַתְּבִיתִי שֵׁם דְּלִפִּי מַה שֶׁבִּיאֲרִיתִי נִיח' דְּלִכְּפֹא לְאוּקְמִי רִישָׁא בְּמַחְסֵר ג"ש כְּגוֹן שֶׁהַפְּקִירוּ רַבּוּ דֵּא"כ פְּטוּר מִטַּעַם דְּרָאָן הָיִי מ"ע שֶׁהוּז"ג וְא"כ בְּלֵא"ה פְּטוּר מִמְצֻנָּת רֵאשׁוֹנָה אֲזֵלִינָן בְּתַר קַנְנָן הַגּוֹרֵף וְא"כ מַהוּ הַפְּעוּלָה דְּכוּפִין אוֹתוֹ לְשַׁחֲרַר (כְּמוֹ שֶׁבִּיאֲרִיתִי שֵׁם אִפִּי לְמְשֻׁנָּה רֵאשׁוֹנָה מִטַּעַם שְׂאִינוּ מְשׁוֹנְעָבֵד לְרַבּוּ דְּכִינּוּן שְׂאִין רִישָׁא לְהַשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ לֹא קָרִינָן בּוֹ לְעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּגִיטִין (דָּף מ"ב) ע"ש) דַּמ"מ פִּינּוּן שֶׁהַגּוֹרֵף לְרַבּוּ פְּטוּר מִצַּד דְּהָיִי מ"ע שֶׁהוּז"ג ע"כ מוֹקִי לְמַתְנִיתִין דְּנוֹקָא בְּחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח דְּחֲזִיב בְּרֵאשׁוֹנָה מִחֲמַת צַד חִירוֹת רַק לְעֵנָן הָא דְּאֲמַרִּינָן מִי שְׂאִין לוֹ אֲלֵא אֲדוֹן א' יֵצֵא זֶה שִׁישׁ לוֹ שְׁנֵי אֲדוֹנִים לְעֵנָן זֶה מְהִי הָא דְּלְמְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה כּוּפִין אוֹתוֹ לְשַׁחֲרַר דְּבִזָּה תְּלוּי רַק בְּהַקְפִּידָת הָרַב דְּהָא יֵשׁ לוֹ אֲדוֹן אַחַר וְע"כ פִּינּוּן דְּלְמְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה כּוּפִין אוֹתוֹ לְשַׁחֲרַר ע"כ לֹא הָיִי אֲדוֹנוֹ וְא"כ מִמִּיל' חֲזִיב מְשׁוּם צַד חִירוֹת אֲבָל בְּמַפְקִיר עֶבֶדוֹ בְּלֵא"ה פְּטוּר מִחֲמַת שֶׁהִיא מ"ע שֶׁהוּז"ג דְּבִזָּה אֲזֵלִינָן בְּתַר קַנְנָן הַגּוֹרֵף.

וְע"כ אִפִּי לְמְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה נְמִי פְּטוּר. ע"ש שֶׁהָאֲרַכְתִּי בְּזָה: וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב מַה שֶׁהַקְּשָׁה (הַשְׁעָה מ"ב ב' חֲגִיגָה) עַל הַרְשָׁב"א שֶׁכָּתַב לְתַרְץ קוֹשְׁנֵי הַתּוֹס' שֶׁהַקְּשָׁה בְּחֲגִיגָה (דָּף ד') דְּהָא קְאָמְרִינָן דְּלִפִּי מְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה חֲזִיב.

אֲלֵמָא דְּלְמְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה לֹא אֲדוֹן הוּא וְאֵלּוּ בְּגִיטִין (דָּף מ"ב) מִיבְּעֵי לִי מִי שֶׁחֻצֵי עֶבֶד אִם יֵשׁ לוֹ קִנְס אוֹ לֹא שְׁלִשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לְאֲדוֹנָיו אֲמַר רַחֲמָנָא וְהֵא אֲדוֹן הוּא. וְלִפִּי מְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה מִיבְּעֵי לִי הֵתֵם ע"ש.

אֲלֵמָא דְּאִפִּי לְמְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה אֲדוֹן קָרִינָא בִּי ע"ש מַה שֶׁתִּירְצוּ הַתּוֹס' בְּזָה וְהָאֲרַכְתִּי בְּזָה לְעֵיל בְּתִשְׁבֻּב' (סִי י"ד) ע"ש. וְהַרְשָׁב"א תִּירְץ דְּהֵתֵם ה"ט מְשׁוּם דְּלְמְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה מַעֲשָׂה יְדִיו לְעַצְמוֹ וְהִלְכָה גַּבִּי עָלֵי הַרְגֵל בְּאֲדוֹן שֶׁמַּעֲשָׂה יְדִיו שְׁלוֹ תִלִּי מִקְלָת', דְּטַעֲמָא דְּמִקְלָת' דְּהַקְפִּידָה הַתּוֹרָה בְּאֲדוֹן מִפְּנֵי בִטּוּל מְלַאכְתּוֹ.

וְהַלְכָה מִי שֶׁחֻצֵי עֶבֶד אִין רַבּוּ מְעַכְּבוּ מְשׁוּם מַעֲשָׂה יְדִיו דְּאִינוּ אֲלֵא לְעַצְמוֹ אֲבָל הָכָא גַּבִּי קִנְס אַע"פ שְׂאִין לוֹ בְּמַעֲשָׂה יְדִיו כְּלוּם לְמְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה אֲדוֹן קָרִינָא בִּי וְהַקְּשָׁה הַשְׁעָה מ"מ לְפִי זֶה דְּעָלֵי הַרְגֵל בְּמַעֲשָׂה יְדִיו תִּלִּי מִקְלָת' א"כ כִּי פִרִיף הֵתֵם בְּרַפְ"ק דְּחֲגִיגָה (דָּף ב') הַפֵּל לְאֲתוּיִי מֵאִי אֲמַאי לֹא קְאָמַר דְּאֲתָא לְאֲתוּיִי מְעַנְכָּב ג"ש כְּגוֹן מַפְקִיר עֶבֶדוֹ וְכִינְצָא בּוֹ דְּמַעֲשָׂה יְדִיו לְעַצְמוֹ כּו' ע"ש דְּלִפִּי מַה שֶׁבִּיאֲרִיתִי נִיח' שְׁפִיר דְּהַמְפְּקִיר עֶבֶדוֹ אַע"פ דְּלֵא מְקַרִּי אֲדוֹן לְגַבִּי עָלֵי הַרְגֵל דְּדוֹקָא מְשׁוּם בִּטּוּל מְלַאכְתּוֹ הַקְפִּידָה הַתּוֹרָה אַעפ"כ פְּטוּר מְשׁוּם דְּהָיִי מ"ע שֶׁהוּז"ג כְּמוֹ נְשִׁים דְּגָמַר לָהּ לָהּ מְאֻשָּׁה וּבְזָה אֲזֵלִינָן בְּתַר קַנְנָן הַגּוֹרֵף כְּכֹל מ"ע שֶׁהוּז"ג אִף בְּחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח דְּאִינוּ פְּטוּר רַק מִחֲמַת הַכְּתוּב אֵל פְּנֵי הָאֲדוֹן מִי שְׂאִין לוֹ אֲלֵא אֲדוֹן א'.

ע"ז כְּתַב הַרְשָׁב"א דְּלֵא הַקְפִּידָה הַתּוֹרָה אֲלֵא מְשׁוּם מַעֲשָׂה יְדִיו. וְע"כ מְתַרְץ הַש"ס דְּנוֹקָא בְּחֻצֵי עֶבֶד וְחֻצֵי ב"ח דְּמַתְּחִיב מְשׁוּם צַד חִירוֹת.

אף לענין שמיעטה התורה משום שאין לו אדון א' ופטור מלעלות לרגל וע"ז מהני למשנה אחרונה דאין לו שעבוד במעשה ידיו וע"כ אינו פטור משום שאין לו אדון, משא"כ במפקיר עבדו דפטור משום דהני מ"ע שהז"ג ובזה אולינון פתר קנן הגוף ומצד קנן הגוף הוא שייך לרבו: [וענין בק"ע בירושלמי (פ"ד דגיטין) שפא אינו מעכבו מלאכול בפסחו פדתניא וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו בשעה שהוא עובד את רבו מעכבו מלאכול בפסחו ובשעה שאינו עובד את רבו אינו מעכבו מלאכול בפסחו.

וכתב הק"ע דהרמב"ם דריש מעבד איש דקטן אין מילת עבדיו מעכבת כו' שפאמר וכל עבד איש להוציא את הקטן. ע"ש ברמב"ם (פ"ה מה' ק"פ) והקשה הק"ע דאמאי לא קאמר פדאמרין ביבמות (דף מט) דעבד איש הוא לומר דאם יש רשות לרבו עליו קרוי עבד כו' וכתב דא"א לומר פן להלכה דהא בגיטין (דף מב) מיבעי לי' אי מעוכב ג"ש אוכל בתרומה ואי ס"ד דאינו אוכל בפסח מקרא תיפשוט מניה דאינו אוכל בתרומה דהא תרומה ילפינו מפסח בג"ש דתושב ושכיר פדמפנרש ביבמות פ' הערל (דף ע) ושגה בזה דהא העבד אוכל בק"פ אף שהוא עבד גמור והא דאינו אוכל הוא מחמת שהוא ערל.

וביבמות לא קאמר אלא לענין דאינו מעכב את רבו מלאכול בפסחו. (והטעם הוא פמו שכתב הרשב"א דבזה כ"ע מודו דכיון שאינו משועבד לרבו ואין רשות לרבו עליו א"כ איך יהיה מעכבו מלאכול בפסחו פינו דליתא בידו) ולענין אם מחוסר ג"ש אוכל בתרומה זה תלוי בקנן הגוף וע"כ אפשר דאוכל עכ"פ מילת עבדיו הוא לענין רבו וזה לענין אכילת עצמו ואינו שייך זה לזה.

והא שכתב שם ואי ס"ד דאינו אוכל בפסח כו' ע"ש הם דברים שאינם מוכנים כלל]: ויש להביא ראי' לזה מהירושל' דב"ק (פ"ח ה"ד) תני והעדים שאמרו מעידין אנו על פלוני שסימא שתי עיניו פאחת שהפיל שתי שיניו פאחת אינו נותן לו כלום זו אחר זו, יוצא לחירות פראשונה ונותן לו דמי שני'.

ר' אבהו בשם ר' יוחנן ואת אומרת שמין לעבדים בנשת ע"כ. ולכאורה הירושל' הנה הוא תמוה מאוד דהא דיוצא לחירות פראשונה ונותן לו דמי שיניו הוא או משום דמעוכב ג"ש אין לו קנס או כמ"ד דא"צ ג"ש פמו דאמרין בפ' השולח (דף מב) וא"כ איך פשיט הירושל' דיש לעבדים בנשת (ומה שפי' שם הפ"מ הוא דחוק מאוד ולא הרגיש במה שהקשיתי).

ע"כ נ"ל פמו שפיארתי דס"ל להירושל' דיוצא בשן ועין צריף ג"ש ואפ"ה לאו אדון קרינא בי' פמו דמיבעי לי' בגמ' אעפ"כ זהו דוקא בד' דברים דישנן בעבד גמי. והטעם דאם חבל בו רבו פטור הוא משום דאין לו למי משלם דכל מה שקנה עבד קנה רבו.

וכמו דאמרין (ד' מב) בגיטין השתא חבלי' בי' אחרני' יתבי' לרבי' חביל בי' איהו גופא יתיב לדידן' וע"כ פינו דמחוסר ג"ש לאו אדון קרינא בי' וכמו שכתבו התוס' בגיטין (דף מב) דמעשה ידיו לעצמו וחבלתו הוי כמעשה ידיו.

וכל זה היינו דוקא בד' דברים דישנן בעבד גמי אלא שתחילה הי' לרבו משום דכל מה שקנה עבד קנה רבו וע"כ פינו דיוצא לחירות פראשונה אע"פ דמחוסר ג"ש אעפ"כ הוי לעצמו פמו מעשה ידיו משא"כ בנשת דלא שייך בעבד כלל למ"ד אין לעבדים בנשת

וע"כ תלוי זה בקנ"ה הגוף וכמו דלענן תרומה ושפחה ומ"ע שהז"ג תלוי בקנ"ה הגוף כמו שביארתי ה"נ לענן בנשת דכמו שמחוסר ג"ש אוכל בתרומה ומותר בשפחה ה"נ לענן בנשת פינון שהוא מחוסר עדין ג"ש אין לו בנשת ועוד דלפי דאמרינן בסנהדרין (דף פו) ר' יהודה אומר אין לעבדים בנשת כו' במי שיש לו אחנה וע"ש בתוס' שאין יוצאי חלציו קרוי אחנה ע"ש.

וא"כ פינון שהוא מותר בשפחה ואסור בב"ח כמו שפכתו התוס' בגיטין (דף מ) א"כ בנדאי דאין לו בנשת וע"כ מדייק הירושל' שפיר דמדקאמר יוצא לחירות בראשונה ונותן לו דמי שני' משמע דמשלם לו אפי' בנשת זאת אומרת שמין לעבדים בנשת דאפי' לעבד גמור נמי יש לו בנשת דאל"ה לא הי' משלם לו בנשת: ואע"פ דאמרינן בירושל' בגיטין (פ"ה ה"ד) סימא שתי עיניו פאחת הפיל שתי שיניו פאחת יוצא בהם לחירות.

זו אחר זו יוצא לחירות בראשונה ונותן לו דמי שני' ר' אילא בשם ר"ל כמ"ד דא"צ לכתוב ג"ש. ברם כמ"ד דצריף לכתוב לו ג"ש ואת אומר משלם לו.

אלמא דמוקי כמ"ד דא"צ ג"ש וא"כ לפי זה לא מוכח מידי דשמין לעבדים בנשת משום דכיון דא"צ ג"ש לאו עבד הוא וזהו כמו דמסיק שם בגיטין (דף מב) דילמא כמ"ד א"צ והוכחת ר' יוחנן הוא כמו שאומר תחילה שם ובעי למיפשט דמחוסר ג"ש לאו אדון קרינא בי'.

והני מוכח נמי דאכילת תרומה אולינו בתר קנ"ה הגוף. וכמו שפכתו התוס' ביבמות (דף סו) ועבדים שקנו עבדים כו' אפי' לר"מ דאמר אין קנ"ה עבד בלא רבו אפי' ע"מ שיצא לחירות משפחת לה עבדים שקנו עבדים במפקיר עבדו דאוכל בתרומה כדאמרי' בפ' בתרא דכריתות (דף פד).

ובירושל' מוקי לה בעבדים שקנו עבדים ע"מ שאין לרבו רשות בהם. אלמא אע"ג דליכא לרבו בהו קנ"ה ממון אעפ"כ מצד שהוא קנוי קנ"ה הגוף א כל בתרומה: וע"כ אין ראי' מהא שהבאתי דאפי' אם נאמר דהעבד מוחזק בעצמו ותפיסתו תפיסה.

אעפ"כ בשניהם פהגים. אע"ג דמס' שייף לעצמו אפי"ה אוכל בתרומה מחמת ס"ס. שפא הוא שייף לרבו ראשון ואפי' אי שייף לעצמו. אעפ"כ דילמא המפקיר עבדו אוכל בתרומה.

ואע"ג דלפי הצד דמפקיר עבדו אינו אוכל בתרומה אלמא אולינו לענן תרומה בתר קנ"ה ממון. א"כ פינון דהעבד מוחק בעצמו.

ממילא אסור לאכול בתרומה. זה אינו דלענן תרומה ונדאי אולינו בתר קנ"ה הגוף דהא פכתו התוס' דלא משפחת לה עבדים שקנו עבדים לר"מ אלא במפקיר עבדו כו' והא דמבעי לי' היינו משום דמחוסר ג"ש כופין לשחררו.

והטעם כדי שיתחייב במצות (ואפשר שאין זה אלא מדרבנן דכיון דאינו משועבד אינו עובר בעשה דלעולם בהם תעבדו. ועיין בשעה"מ דכיון דאינו רק מדרבנן ע"כ אינו עומד לכפי'.

ותירץ בזה מה שקשה על התוס' דחגיגה (ד' ד) מגיטין (ד' מב) והארכתי בזה בתשובה (ס' יד) (ואם נאמר דלא כקצה"ח שהעבד אין מוחזק בעצמו ושייך לרבו וא"כ בנדאי דאסור לאכול בתרומה דילמא הוא של עצמו.

דבאכילת תרומה אזלינן בתר קנין הגוף ולא בקנין ממון. אבל בכל הדברים שתלוי בקמון.

א"כ פיון שמש' הוא שלו, הוי בנדאי שהוא שלו: ולפי מה שביארתי הי' נ"ל לומר דבספיקות דאמרינן הממע"ה. והוא שלו ובפרט אי אמרינן תקפו פהו מוציאין מידו, אעפ"כ אינם יכולים להחליט לו ע"פ ס' שזהו בנדאי בעצם שלו, אלא שלכל הפחות מותר לעשות בהם צרכו ולא גרע מקנין דרבנן וכמו שכתב הא"מ (סי' ל) דאפי' לשיטת הרמב"ם דקנין דרבנן לא מהני לדין תורה, עכ"פ מהני קנין דרבנן שיהא רשאי לאוכלו ולהשתמש בו כחפצו כו' אלא דלא אתי דרבנן לעשות אותו כמו שלו ממש.

כיון דמן התורה אינו שלו ע"ש. וא"כ ה"נ בתפיסה מספק אע"ג דהוי שלו ורשאי להשתמש בו ולאוכלו אפ"ה בעצם אינו שלו: ולפ"ז אפשר ליישב שני הסוגיות הסותרות דבהא דפ"ק דב"מ (דף ו) בהא דהספיקות נכנסין לדיר להתעשר דאי אמרינן דתקפו פהו מוציאין מידו, וא"כ הוי ממון לאכול ולהשתמש בו ע"כ יכול לפטור ממנו בס' פדיון פ"ח ויותר מזה ס"ל להרמב"ם דאפי' אי תקפה פהו אין מוציאין מידו, אעפ"כ הוי ממון של ישראל ונשפיר יכול לפטור עצמו בו וכמו שכתב הכ"מ (בפ"ב מה' בכורות ה' ו) ע"ש.

משא"כ בהא דב"ב (ד' פא) שהקשה הח"ש דאי אילו קנו הבעלים הראשונים מן הלוקח אילו א', הי' אפשר לומר מביאים וקוראים, דא"כ איך יביא הלוקח משום ס' שהוא שלו דביכורים שאני, דזה אינו תלוי במה שיוכל להשתמש בו.

כמו שכתבו התוס' בב"ב (דף כו) דאילו הסמוך למיצר גזלן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים ופי' ר"ח משום שאין מביאין גזל על המזבח, והקשו התוס' מהקונה אילן וקרקעו מביא וקורא, ומאי קוש' הוא שאני התם שקנאו ולא הוי גזלן.

וכתבו דנראה כפי' הקונטרס. דאע"ג דמותר לסמוך אין מביאין ממנו ביכורים, דבעינן אשר תביא מארצה.

ובספרי ע"י (סי' טו) הבאתי שמחולקים בזה בירושלמי אם הטעם הוא משום גזלן, או שהטעם משום שאינה שלו, דאמרינן בירושלמי (פ"א דביכורים) תני אם הבריה ברשות מביא וקורא, רבי יוסי בשם ר' איסי והוא שנתן לו רשות לעולם, הא לשעה לא, ר' יונה בשם ר' איסי אפי' לשעה, אמר ר' אבין מילתא דר' יוחנן מסייע לאבא.

דאמר ר' יוחנן פולם משום תורת גזלן ירדו להם, וא"כ פיון דהש"ס דילן סובר דאפי' נתנו לו רשות לשעה לא מהני והטעם משום דבעינן דווקא שיהא בעצם שלו, דאפי' בלוקח נמי לא מהני, אע"ג דברשות הוא, וא"כ איפשר דאם קנאו המוכר אילן א' מן הלוקח לא הי' מביא וקורא פיון דכל החזקה אינו אלא מתמת ס', וא"כ אין לו רשות רק להשתמש אבל לא שיהא בעצם שלו וא"כ איך יבוא ויקרא, דילמא הוא של הלוקח, דבדבר שבעינן שיהא העיקר שלו, לא מהני מה שמחזיק מפני הספק.

וע"כ פֿינן דלגבי המוכר לא מהני, ע"כ הלוקח מביא מספק. דדילמא הוא בעצם שלו, (ובזה יתבאר מה דבירושלמי אמר ר' יוסי בר' חנינא בעי קנה אילן א' לא קנה קרקע שנים לא קנה קרקע א' אינו מביא פל עיקר, שנים מביא ואינו קורא, א"ל ר' אלעזר מילין דצריכין לרבנן בבית ועדא שאל, פלומר מילתא דצריכי לרבנן שנסתפק לראשונים שאל, ולכאורה אמאי אינו אומר הטעם כמו דאמרין בש"ס דילן דספוקי מספקא לי, דלשיטת ר' יוחנן שהיא מרא דתלמודא דכולם משום תורת גזל ירדו להם וא"כ פֿינן דמ"מ מס' אין לו קרקע א"כ אמאי מביא, דהעיקר תלוי אם יש לו רשות להשתמש, וכינן שאין לו רשות להשתמש הוי כמו שאין לו קרקע) וכ"ת הא ביארתי בספרי ע"י (שם) שהרמב"ם ס"ל כמו הירושלמי דכולן משום תורת גזלן ירדו להם.

ונתן רשות מהני, וכמו שפסק הרמב"ם (פ"ב מה' ביפורים ה' יא) דאפ"ל נתן לו רשות לשעוה מביא וקורא, ותירצתי שם בספרי דעת הרמב"ם ששהרמב"ם פסק דאין ברירה, א"כ איך מביאין ביפורים, וביארתי שם דאי אמרינן דאין ברירה המחצה שלו חייב, וכ"ת הא יונק מחלק חבירו ואע"ג דברשות הוא.

אפ"ה לא קרינן בי' אדמתה וע"כ קאמר בגיטין (דף מח) אמר ר' יוסף אי לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות פקנן הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בביהמ"ד דאמר ר' אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זל"ז ביוכל היינו משום דס"ל כעולא דגזלן הוא.

ואין מביאין ממנו ביפורים וע"כ אף דהמחצה שלו. מ"מ יונק משל חבירו אבל הרמב"ם סובר דר' יוחנן לטעמי' בירושלמי דאם נתן לו רשות מהני והכא במה שיונק מחלק חבירו, הוי פיונק ברשות וא"כ לא קשה מידי ומביא מפני שהמחצה שלו והא דיונק מחלק חבירו.

אפ"ל לשעוה נמי מהני, וא"כ הא הרמב"ם פוסק דאפ"ל לשעוה נמי מהני. וא"כ אמאי מביא מס' אפ"ש לומר דזהו רק ביניקת ההבדלה, וכמו שכתב הרמב"ם ע"ש אבל לא בעצם יניקת הקרקע, דבעצם הקרקע ודאי בעינן שיהא עצם הקרקע שלו, וכמו שכתבו התוס' בב"ב (דף קלו) דאפ"ל המוכר שדוהו לפירות אינו מביא מדאורייתא ע"ש וא"כ בעינן שיהא עצם הקרקע שלו (ואפ"ל לפי מה שכתבתי שם דחייב מדאורייתא היינו משום דדמי' לדידן' פֿינן ששיעבד לו יניקת הקרקע): וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דביפורים) תני אם הבריה ברשות מביא וקורא ר' יוסי בשם ר' אימי והוא שנתן לו רשות לעולם, הא לשעוה לא ר' יונה בשם ר' אימי אפ"ל לשעוה חילקי' דר' יונה מן הדא הי' חופר בור ושיח ומערה קוצץ ויורד.

והעצים שלו נעצים לא לשעוה הן, א"ל ר' יוסי שרשים שדרפן להחליף לעולם. מפנין שדרפן להחליף לעולם הן.

א"ר מנא מילתא דר' יוחנן מסייע לאבא דאמר פולן משום תורת גזלן ירדו להם וכאן מפנין שנתן לו רשות להבריה אפ"ל לשעו' אין זה גזלן, וכן אמרינן בירושלמי (ספ"ב דב"ב) אמר ר' יוסי ויאות אמר שאם את' אומר שרשים עיקר הן לביפורים לא הי' יכול אדם להביא ביפורים מעולם.

מפני ששרשיו של זה יוצאים לתוך שרשיו של זה. ושל זה בשל זה.

לפנים פן א"ר יסא בָּשֶׁם ר' יוחנן, אין שְׂרָשִׁין לַעֲנִין בִּיפְּוֹרִים פְּלוּם עכ"ל אַלְמָא דְדוּקָא בְּשֶׁרְשִׁים אַלְיָבָא דר' יוסי. או בְּהַבְרָכָה אַלְיָבָא דר' אִימִי אֶמְרִינָן דְּמִשּׁוּם תּוֹרַת גּוֹזֵן יֵרְדוּ לָהֶם.

וע"כ מְהֵנִי לָהֶם רְשׁוּת אפִי לִשְׁעִי. (אַלְיָבָא דר' יוֹנָה בָּשֶׁם ר' אִימִי) מְפָנִי שְׂאִין שְׂרָשִׁין עֵיָקָר.

אַבְל בְּגוֹף הִינִיקָה לֹא מְהֵנִי רְשׁוּת לִשְׁעָה נְאֻפִי לַעוֹלָם מְפָנִי שְׂבַעֲעִינָן שְׂיָהָא גּוֹף הַקְּרָקַע מְשָׁלוּ וְדו"ק: [ועפ"ז נִרְאָה לִינִישׁב קֶצֶת מֵהַ שְׂהַקְשָׁה הַמ"ל עַל הַרְמַב"ם (פ"ב מֵהַ בִּיפְּוֹרִים ה' יא) נִתֵּן לוֹ חֲבִירוֹ רְשׁוּת לְהַבְרִיף בְּתוֹף שְׁלוֹ אפִי לִשְׁעָה ה"ז מְבִיא בִּיפְּוֹרִים, וְאִם הִי הָאֵילָן סְמוּךְ לְמִיצַר חֲבִירוֹ כּו' ה"ז מְבִיא וְקוֹרָא שַׁע"מ פֶּן הַנְּחִיל יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָאֶרֶץ וְהַקְשָׁה הַמ"ל דְּהָא בַּפ' מְרַנְּבָה מוֹכַח דְּמֵאֵן דְּקֹאֲמֵר עֲשָׂרָה תְּנָאִים הַתְּנָה יְהוֹשֻׁעַ פְּלִיג אֵהָד וְלִית לִי תְּקֻנָּה זו, וְרַבִּינוּ בְּפ"ה מֵהַ נ"מ כְּתִב עֲשָׂרָה תְּנָאִים כּו' וְנָה סוֹתֵר לְמַה שְׂפָסַק פְּאָן וצ"ע, וְאִיפְשָׁר לֹמֵר דְּהַש"ס דִּילָן אֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ דַּס"ל דְּלָאוּ מִשּׁוּם תּוֹרַת גּוֹזֵן יֵרְדוּ לָהֶם, אֲלָא מִשּׁוּם דְּבַעֲעִינָן אֲשֶׁר תְּבִיא מְאָרְצִיף כְּמוֹ שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹס' בַּב"ב (ד' כו) וְהָא דְּהַתְּנָה יְהוֹשֻׁעַ הִינֵנוּ שְׂיָהָא חָשׁוּב כְּמוֹ מְאָרְצִיף ע"כ בְּעִינָן תְּנָאִי וְע"ז אוֹמֵר בְּמְרַנְּבָה דְּמֵאֵן דְּאִית לִי עֲשָׂרָה תְּנָאִים הַתְּנָה יְהוֹשֻׁעַ פְּלִיג אֵהָאִי דַּלְפִי"ז בְּעִינָן תְּנָאִי מְמַשׁ, שְׂיָהָא חָשׁוּב כְּמוֹ אֶרְצִיף, אַבְל לְדַעַת הַרְמַב"ם שְׂפָסַק דְּמְהֵנִי רְשׁוּת לִשְׁעָה ע"ז אוֹמֵר שַׁע"מ פֶּן הַנְּחִיל יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאֶרֶץ פִּי שְׁלֵא יִקְפִידוּ ע"ז, דַּאל"כ לֹא יוֹכְלוּ לְהִבִּיא בִּיפְּוֹרִים, וְכְמוֹ דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי (ספ"ב דב"ב) וְנִאֻת שְׂאֵם אֶת אוֹמֵר שְׂרָשִׁין עֵיָקָר הֵן לְבִיפְּוֹרִים לֹא יְכוּל אָדָם לְהִבִּיא בִּיפְּוֹרִים מְעוֹלָם כּו' לְפוּם פֶּן א"ר יוֹחַנָן אִין שְׂרָשִׁין לַעֲנִין בִּיפְּוֹרִים פְּלוּם, וְע"ז אוֹמֵר שַׁע"מ פֶּן הַנְּחִיל יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאֶרֶץ שְׁלֵא יִקְפִידוּ דַּאלו"ה לֹא יוֹכֵל לְהִבִּיא בִּיפְּוֹרִים, וְלֹא בְּתוֹרַת תְּנָאִי לַעֲנִין הַקְּנָאָה דְּזֵהוּ לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילָן דְּבַעֲעִינָן הַקְּנָאָה דַּאל"ה לֹא הֵנִי מְאָרְצִיף פֶּן נ"ל לִינִישׁב בְּדוּחַק דַּעַת הַרְמַבִּים וְדו"ק]: וְע"כ פֶּן דְּבַעֲעִינָן שְׂיָהָא שְׁלוֹ בְּעֶצֶם ע"כ לֹא מְהֵנִי אפִי גַבִּי מוֹכֵר אִם חֲזַר וְלָקַח אֵילָן א'.

וְלֹא כְּמוֹ שְׂכַתְּבַת הַח"ש (בא"ח סי' א) דְּאֵילוּ קֵנּוּ הַבְּעָלִים הִרְאִשׁוּנִים מִן הַלּוּקַח אֵילָן א'. מְבִיאִים וְקוֹרְאִים וּמִשּׁוּם חֲזַקַת מ"ק [וְכְמוֹ דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי (פ"א דְּבִיפְּוֹרִים) צְרִיכָה לר"י הַמוֹכֵר שְׁבִיל לְחֲבִירוֹ, מְקוּם דְּרִיסָה הוּא מְכַר, או עַד הַתְּהוּם מְכַר, אִין תִּימֵר מְקוּם דְּרִיסָה מְכַר מְבִיא וְקוֹרָא (פִי) הַמוֹכֵר מִשּׁוּם דְּאִינוּ יוֹנֵק מְקַרְקַע שֶׁל חֲבִירוֹ] אִין תִּימֵר עַד הַתְּהוּם מְכַר לֹא יְבִיא כָּל עֵיָקָר וּמְסַפֵּק מְבִיא וְאִינוּ קוֹרָא, וְרַבְּנָן פְּשִׁיטָא לֹון שְׂמְכַר עַד הַתְּהוּם אַלְמָא דַּאֲע"ג דְּהֵנִי ס' אִם מְכַר לוֹ עַד הַתְּהוּם, לֹא אֶמְרִינָן דְּאוּקִי בְּחֲזַקַת מ"ק, וְהַמוֹכֵר יְבִיא וְיִקְרָא אֲלָא פִינּוֹן דַּמ"מ סְפַק הוּא ע"כ אִינוּ מְבִיא וְקוֹרָא, וְהִכִּי מוֹכַח נְמִי מִמַּה דְּאֶמְרִינָן הַתָּם בִּירוּשְׁלַמִי מֵהַ בֵּין הַנּוֹטֵעַ לְתוֹף שְׁלוֹ, וְהַבְּרִיף לְתוֹף שֶׁל רַבִּים, מֵהַ בֵּין הַנּוֹטֵעַ לְתוֹף שְׁלוֹ וְהַבְּרִיף לְתוֹף שְׁלוֹ, וְדַרְךָ הַרְבִּים בְּאַמְצָע, א"ר אִימִי אֶתִי דַּר"י כַּר"א דְּתַנְיָנָן תְּמָן, אִין עוֹשִׁין חָלָל תַּחַת רַה"ר בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת ר' אֶלְעִזָּר מְחִיר כְּדִי שְׂתַהָא עֲגָלָה מְהַלְכַת וְטַעוּנָה אֲבָנִים, כְּמָה דַּר"א אָמַר תְּמָן תַּחַת רַה"ר הוּא שְׁלוֹ, כְּדִי ר' יְהוּדָה אָמַר תַּחַת רַה"ר הוּא שְׁצוֹ ר' שְׂמוּאֵל בַּר רַב יְצַחְקָא בְּעִי אִין כַּר"א יְבִיא וְיִקְרָא, א"ר יוֹסִי מְסַבֵּר סְבוּר ר' שְׂמוּאֵל בַּר רַב יְצַחְקָא שֶׁר לִינְעִזַר מְתִיר לַעֲשׂוֹת פֶּן, וְהוּא שְׁלוֹ לַעוֹלָם, אֲלָא ר"א מְתִיר לַעֲשׂוֹת פֶּן, וְכָל הַקּוּדָם זָכָה, (פִי) וְע"כ פִּינּוֹן שְׂהוּא מוֹחֲזֵק, ע"כ

מתיר לעשות וכל שהוא מבד הספק אף שמותר לעשות אעפ"כ אינו יכול לקרות מספק) וא"כ מוכח שאעפ"י שהמוכר מוחזק אעפ"כ אינו יכול להביא ולקרות, אע"ג דאית לי חזקת מ"ק, ונהכא נמי להיפוך גבי לוקח אע"ג דמ"ח לית לי קרקע, אעפ"כ פיון דאזלין בתר עצם הקרקע, ע"כ הוי רק ספק וצריף להביא (ואפשר לומר דר' אימי ור' יוסי לטעמייהו אזלי, דאמרינן לעיל ר' יוסי בשם ר' אימי, והוא שנתן לו רשות לעולם והאי ר' אימי היינו אליבא דר' יוסי, ולא אליבא דר' יונה, דאפי' רשות לשעה מהני) וע"כ לא מהני חזקת ח"ק בכה"ג, משא"כ בקא דב"מ (צו ו) דהתם מהני החזקה וכמו שביארתי].

עכ"ז קשה אי אמרינן דתפיסת העבד לא הוי תפיסה אלא דמוקמינן בחזקת מ"ק ולכאורה חזקת מ"ק הוי חזקה המכריע כמו כל החזקות. א"כ הוא שייך לרבו בנדאי ואף הגוף שייך לרבו פיון דאמרינן דאוקי בחזקת מ"ק, א"כ אם הי' רבו ראשון פהן אמאי אינו אוכל בתרומה.

ולפ"ז הי' אפשר לומר דלא כהקצה"ח. אלא פיון דהוי ספק בתפיסה תפסינן צד השני.

ואמרינן דהעבד מוחזק ומהני. וכה"ג פתב המ"ל (בפ"ד מה' מלנה ולנה) שנסתפק אי מהני תפיסה אם חייב בד"ש וכתב דלדין דמספקא לן מילתא אם מי שחייב בד"ש אי תפס אי מפקינן מיני' יש לומר דמצי התופס לומר קים לי כמ"ד אי תפס לא מפקינן מיני'.

אלמא דאפי' בספק אם מהני תפיסה בחיוב של י"ש ע"ז גופא נמי מהני תפיסה: ולכאורה יש להביא ראי' דלא כמו שכתב המ"ל. מהא דאמרינן בגיטין (דף ל) מת צריף ליטול רשות מן היורשין תני' ר' אומר יורשין שירשו.

ומי איפא יורשין דלא ירתי. אלא א"ר יוחנן שירשו קרקע ולא ירתו כספים.

וכתבו התוס' דאסיפא קאי דאם הלון בפני ב"ד אינו צריף ליטול רשות מן היורשין. אבל ארישא דקתני מת צריף ליטול רשות מן היורשים לא מצי קאי דכ"ש אם לא ירשו שצריף ליטול רשות יותר שאין עליהם מוטל לפרוע חוב אביהם.

והרמב"ן והרשב"א פירשו דקאי נמי ארישא. דאימתי מהני נטילת רשות מהיורשין דווקא אם ירשו קרקע.

אבל אם ירשו מטלטלין. פיון דאין עליהם לפרוע חוב אביהם.

א"כ מאי מהני נטילת רשות מהיורשין. דהא פאחר דמי ונהביאו לזה ראי' מהירושלמי (פ"ג דגיטין) דקאמר לית הדא פליגא על רב דרב אמר יורש כמשועבד פשם שאין מלנה בעדים נגבית מן המשועבדים.

פה אינו גובה מן היורשין פתר לה במלנה בשטר. ר"א בשם ר"י מלנה בעדים גובה מן היורשים.

ובלבד יורשים שירשו קרקע פ"י דהירושלמי מקשה מאי מהני נטילת רשות מן היורשין. פיון דאין עליהם לפרוע חוב אביהם.

וע"כ משני במלנה בשטר. ור"י ס"ל דשיעבודא דאורייתא וע"כ אפי' במלנה ע"פ פיון שירשו קרקע מהני נטילת רשות דעליהם לפרוע חוב אביהם.

וא"כ צריף להבין מה שפיתבו התוס' דארישא לא חצי קאי. דכש"כ אם לא ירשו שצריף ליתול רשות יותר, דאין עליהם לפרוע חוב אביהם דמ"מ מאי מהני נטילת רשות פיון דמן הדין א"צ לפרוע חוב אביהם אלא ודאי דמסברת התוס' הוא דכיון דמצנה על היתומים לפרוע חוב אביהם.

אפי' ירשו מטלטלין. ע"כ פיון שנותנים רשות מהני וכמו שפיתבו התוס' בכתובות (דף פו) דבליפא אחריות נכסין מצנה על היתומים לשלם חוב אביהם ואין כופין כדמוכח פי' מי שהי' נשוי (דף צא) אלמא דאיפא מצנה על היתומין אפי' בשירשו מטלטלין וע"כ פיון דאיפא מצנה על היתומים.

ע"כ אפי' לא ירשו קרקע נמי מהני נטילת רשות פיון שרוצים לקיים המצנה ע"כ מהני לתרום עליהם. פיון דרמי עליהם המצנה.

וע"כ מפרשי דהא דאמרין בגמרא דוקא שירשו קרקע הוא דוקא אסיפא דאם הלנון בפני ב"ד דאינו צריף ליתול רשות מהירושין ואהא קאי רבי דוקא שירשו קרקע. דהא הקא לא אתינן מטעם מצנה.

דהא מצנה תלי בדידהו. אם רוצים לקיים המצנה.

אבל בסיפא דאם הלנון בפני ב"ד דאינו צריף ליתול רשות תלי דוקא בחיוב אם מחויבים מן הדין וע"כ מוקי לה בירשו קרקע: וא"כ מוכח מהירושלמי כדעת הרשב"א דאע"פ דרמי מצנה על היתומים לשלם בעד חוב אביהם.

אפי' ירשו מטלטלין ורוצים לקיים המצנה אפ"ה אינו מספיק שמחמת זה יוכל לתרום עליהם. דהירושלמי נמי ס"ל דמצנה ע היתומין אפי' ירשו מטלטלין כמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דחגיגה) הפריש חגיגתו ומת הירושים מהו שביאו אותה כו' אמר ר' בא מחלוקת שמואל ור' יוחנן דתנינן תמן האשה שהביאה חטאתה ומתה.

ביאו הירושין עולתה כו' שמואל אמר במפורשת ור' יוחנן אמר אפי' אינה מפורשת. מה אנו קיימים אם בשירשו קרקע בהדא אמר שמואל במפורשת.

אם בשירשו מטלטלין בהדא ר' יוחנן אמר אפי' אינה מפורשת. מה נפיק מביניהון ירשו קרקע.

על דעתך דשמואל לתבוע אין תובעין (צ"ל לתבוע תובעין) ולמשפן אין ממשפנים על דעתך דר' יוחנן אף למשפן ממשפנים. ירשו מטלטלים על דעתך דר' יוחנן לתבוע תובעין ולמשפן אין ממשפנים על דעתך דשמואל אף לתבוע אין תובעין.

ונ"ל פירוש ירשו קרקע על דעתך דשמואל לתבוע תובעין ולמשפן אין ממשפנים. דשמואל סובר שיעבודא לאו דאורייתא.

ואין כופין אבל אעפ"כ מצנה על היתומים ואין כופין. אבל לר"י שסובר דשיעבודא דאורייתא ע"כ אם ירשו קרקע כופים וממשפנים.

ירשו מטלטלין על דעתך דר' יוחנן שסובר דשיעבודא דאורייתא לתבוע תובעין שמצנה על היתומים ואין כופין כמו שפיתבו התוס'. על דעתך דשמואל.

שְׂפוּבֵר דְשִׁיעֻבוּדָא לָאו דְאוּרְיִיתָא. וְא"כ אפ"י בְּיָרְשׁוּ קַרְקַע הוּא רַק מְצֻנָה וְע"כ אִם יָרְשׁוּ מְטַלְטְלִין אַף לְתַבְנוּעַ אִין תּוּבְעִין.

דְיָרְשׁוּ מְטַלְטְלִין אפ"י מְצֻנָה לִיכָא. אֲלֵמָא אַע"ג דְמְצֻנָה עַל הִיתּוּמִים לְשִׁלְמָא חוּב אָבִיָהּ אַפ"י הַיָּינוּ שְׁהוּא רַק מְצֻנָה וְלֹא יוּכַל לְכַפּוּתָם.

ע"כ אִינָם רִשָּׁאִים לְתַרְוּם עֲלֵיהֶם. וְע"כ בְּעֵנָן שְׁיָרְשׁוּ קַרְקַע דְנוֹקָא וְאַפ"י אַרְיִישָׁא נְמִי. וְכַמוֹ שְׁפַתְבוּ הֶרְמֵב"ן וְהֶרְשֵׁב"א אֲלֵמָא דְכִינּוּן דְאִיכָא רַק מְצֻנָה עַל הִיתּוּמִים. אפ"י אִם תְּפִס נְמִי מְפַקִינּוּ מִיְצִי.

דְהָא הֵכָא הַמְלִינָה מְעוֹת אֶת הַפְּהוּ הַגּוֹי תּוּפְסִי. וְאַפ"י אִינוּ יְכוּל לְתַרְוּם עֲלֵיהֶם. וְאַפ"י לְפִי מַה שְׁפַתְבוּ הַתּוּס' דְאַסִּיפְאָקָאִי. אָבֵל בְּרִישָׁא אפ"י לֹא יָרְשׁוּ קַרְקַע נְמִי הַיָּינוּ לָאו מְחַמַּת תְּפִיסָה.

אֲלֵא שְׁהוּא מְחַמַּת נְטִילַת רְשׁוּת מִן הַיּוֹרְשִׁין. שְׁאוּמְרִים שְׁרוּצִים לְמִינָם הַמְצֻנָה אָבֵל לֹא מְחַמַּת תְּפִיסָה.

וְעוֹד שְׁמַפְנִי תְּקֻנָה הַקְּלִי וְכַמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוּס' אַהָא דְאַמְרִינּוּ הֵתָם וְר' יוֹחָנָן אָמַר אפ"י הַנִּיחַ מְלֹא מַחַט גּוֹבָה מְלֹא קַרְדּוּם וְכַמְעַשָּׂה דְקַטִּינָא דְאַבְיִי נְכַתְבוּ הַתּוּס' וְאַע"ג דְאַמַר בְּכַתְנוּבוֹת (דָּף צ"א) דְאִי אָמַרִין לִי הַנִּי חַמְשִׁין דְמִי קַטִּינָא סְלוּקִי סְלִקָה הֵכָא תְּקַנְתָּא דְרַבְּנָן הוּא אֲלֵמָא דְהֵכָא הַקְּלִי מְשׁוּם תְּקֻנָה אָבֵל בְּעֵלְמָא אִיפְשָׁר דְמוֹדוֹ לְסַבְּרַת הֶרְמֵב"ן וְהֶרְשֵׁב"א.

דְכִינּוּן דְאִינוּ אֲלֵא מְצַד מְצֻנָה לֹא הִי יְכוּל לְהַפְרִישׁ. וְאַע"ג דְתּוּפְסִי.

אֲלֵמָא דְבְּמִקּוּם שְׁהוּא רַק מְצַד מְצֻנָה לֹא מְהַנִּי תְּפִיסָה: וְאַפְשָׁר לֹאמַר דְלֹא קִשָּׁה מִיְדֵי וְכַמוֹ שְׁבִיִּאֲרַתִי בַמ"א עַל מַה שְׁהַקְשָׁה הַשְּׁעָה"מ (בְּהַלְכוֹת עֶבְדִים) דַּמ"ט לֹא הִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים הָא דְאַמְרִינּוּ בְּקִדּוּשִׁין (דָּף פ"ד) כְּנֻגְדַּ עֵינּוּ וְאִינוּ רּוֹאֵה כְּנֻגְדַּ אֲזַנּוּ וְאִינוּ שׁוֹמְעַ אִין עֶבֶד יוֹצֵא בְּהֶם לְחִירוֹת וְאַמְרִינּוּ שֶׁם מְשׁוּם דְקָלָא לָאו כְּלוּם הוּא כְּדַתְנִי הַמְבַעִית אֶת חֲבִירוֹ פְּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיִּיב בַּד"ש וְא"כ מְחַנְיָב לְצֵאת י"ש.

וְאַמַּי לֹא הִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים דְמְחַנְיָב לְצֵאת י"ש לְשַׁחְרְרוּ. (וּבַמ"א הַאֲרַכְתִּי בְּזָה) וּבְפֶרֶט לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְבְּמְחַנְיָב לְצֵאת י"ש מְהַנִּי תְּפִיסָה וְא"כ הֵכָא הִרִי הַעֶבֶד תְּפּוּס בְּעַצְמוֹ.

וּבִיִּאֲרַתִי שֶׁם דְהָא דְאַמְרִינּוּ דְמְהַנִּי תְּפִיסָה בְּחַיּוּב לְצֵאת י"ש, ה"מ כְּשֶׁהַתְּפִיס' מְבוֹרְרַת וְחֻזְקָה אָבֵל בְּעֶבֶד כִּינּוּן שְׁפַל חַיּוּב הוּא רַק לְצֵאת י"ש אָבֵל מִן הַדִּין א"צ לְשַׁחְרְרוֹ א"כ מִן הַדִּין לֹא הָיָה תְּפּוּס כִּלְלֵי דְהָא אִם שְׁיָיְדָ לְרַבּוֹ לֹא שְׁיָיְדָ גְבִי תְּפִיסָה דְכָל מַה שְׁקֻנָה עֶבֶד קָנָה רַבּוֹ.

וְא"כ כָּל עֵינְקֵר הַתְּפִיס' הוּא רַק מְצַד שְׁחַיִּיב בַּד"ש לְשַׁחְרְרוֹ וְע"כ לֹא מְהַנִּי תְּפִיס' וְא"כ אֲפָשָׁר לֹאמַר ה"נ דְכִינּוּן דְכָל עֵינְקֵר חַיּוּב שְׁמוּטָל עַל הַיּוֹרְשִׁים לְשִׁלְמָא הוּא רַק מְחַמַּת מְצֻנָה אָבֵל מִן הַדִּין א"צ לְשִׁלְמָא.

וְא"כ מִן הַדִּין לֹא הָיָה תּוּפְסִי כִּלְלֵי וְהָא דְתְּפּוּס בְּתַרּוּמָה לֹא הָיָה תְּפִיס' לְגַבִּי הַיּוֹרְשִׁין דְהָא כִּינּוּן שֶׁא"צ לְשִׁלְמָא אִין הַתְּרומָה שְׁיָיְכִי לְדִידְהוּ יוֹתֵר מִשְׁאָר הַפְּהֻנִים וְהַתְּפִיס' אִינוּ אֲלֵא

בד"ש פִּינּוֹן שְׁמֵצוֹה עֲלֵיהוּ לְשֵׁלֵם הַחֹב וּא"כ מִצַּד ד"ש שְׁיִיכֵי הַתְּרוּמָה לְדִידְהוּ אֶבֶל מִן הַדִּין פִּינּוֹן שֶׁא"צ לְשֵׁלֵם לֹא הָיָה תְּפִיסַת הַתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר תְּפִיסָה לְגַבֵּי דִידְהוּ וְרַמִּי עֲלֵי מִצְוֹת הַנְּתִיבָה כְּמוֹ בְּכָל תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת דְּעֲלָמָא וּע"כ לֹא מְהַיָּבֵה הֵבֵא.

משא"כ אם תּוֹכֵס מִבְּע"ח עֲצָמוֹ וְהַתְּפִיסָה מְבַרְרֶת ע"כ אַע"פ שְׁאִינוּ חַיִּיב רַק בְּדִינֵי שְׁמִים מְהַיָּבֵה הַתְּפִיסָה לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּמְהַיָּבֵה תְּפִיסָה בְּחַיִּיב שֶׁל לְצֵאת י"ש: [וכה"ג בְּיִאֲרֵתִי בַמ"א עַל מֶה שֶׁהִקְשִׁי הָאֲחֵרוֹנִים מְהֵא דְאַמְרִינּוּן בַּב"ק (ד' ע) אֲתַנּוּ אֶסְרֵה תּוֹרָה וְאַפְּלִי בָּא עַל אֲמוֹ אַעפ"י שְׁאִין חַיִּיב רַק לְצֵאת י"ש, עַל הָא שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסָה בַע"ג (ד' סג) דְּכִינּוּ דְעֶקְרוּיָהּ לְקַנְיָהּ הַמְּעוֹת לֹא הָיָה אֲתַנּוּ, ע"ש בְּתוֹסָה וְהִקְשִׁי ע"ז דְּהָא מ"מ חַיִּיב לְצֵאת י"ש לִיתְּנָה לָהּ, דְּהָא קָאִי בְּמֵי שְׁפָרַע, וּא"כ אֲמַאי לֹא חָל ע"ז אִיסוּר אֲתַנּוּ (וְכֵן הִקְשָׁה הַקְּצָה"ח בַּחוּה"מ ס' כח) לְפִי מֶה שֶׁפַתְבּוּ הַר"ן בְּחִידוּשָׁיו שֶׁהִקְשָׁה בְּהָא דְסַנְהֶדְרִין (ד' עב) גַּבֵּי הָיָה דִּיכְרֵי כו' דְּהָא מ"מ מְחַוֵּב לְצֵאת י"ש וְתִרְגַּז דְּלֹא דְמֵי דְהִתְּמָה גַּבֵּי אֲתַנּוּ צָרִיף לְעַמּוּד בְּדִיבּוּרוֹ, אַעפ"י שְׁלֹא יִתְחַיִּיב מִן הַדִּין אֶבֶל כְּאִן אֲחֵר שֶׁקְּנִי הָיָה דִּיכְרֵי בְּדַמְיָהּ לְפִי סְבָרָא דְרַב נִמְצָא גְּנִיבָה זֶה קְנוּיָהּ לְגַמְרֵי בְּיַד הַגָּבֵב וְלֹא נִיתְּנָה לְתַשְׁלוּמֵינָה כו' ע"ש, וְהִקְשָׁה דְאִי נִימָא דְמִשּׁוּם דְּחַיִּיב לְעַמּוּד בְּדִיבּוּרוֹ וְנִתְּנָה לָהּ הָיָה אֲתַנּוּ, א"כ הָא דְאַמְרִינּוּן בַּב"ק הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל (ד' סג) בָּא עֲלֵי וְאַח"כ נִתְּנָה לָהּ אֲתַנּוּ מִתְּרַכּוּ כו' וְכִי אָמַר לָהּ בְּטָלָה זֶה מֵאֵי הָיָה הָא מְחַסְרָה מְשִׁיכָה וְהָא הִתְּמָה מְחַוֵּב נְמֵי לְעַמּוּד בְּדִיבּוּרוֹ, פִּינּוֹן שֶׁהַבְּטִיחַ לָהּ וְאַפ"ה אֲמַרִּינּוּ דְלֹא הָיָה אֲתַנּוּ: וּע"כ נ"ל דְּהָא דְאַמְרִינּוּן אֲתַנּוּ אֶסְרֵה תּוֹרָה וְאַפְּלִי בָּא עַל אֲמוֹ וְהִינּוּ מְחַמַּת דְּמְחַוֵּב לְצֵאת י"ש.

זֶהוּ רַק שְׁתַּחֲוֵל עֲלֵיו אֲתַנּוּ דַּאֲלֵא"ה לֹא הָיָה אֲתַנּוּ דְּהָא אִי תְּבַע לִי בְּדִינָא לֹא מְחַיִּיב לְשִׁלּוּמֵי מְחַמַּת דְּקִלְב"מ וּא"כ אַע"ג דְּקַנְיָהּ לָהּ קְנִינָה גְּמוּר אַפ"ה הָיָה כְּמַתְּנָה בְּלַחוּד וְלֹא שְׁיִיף לְאֲתַנּוּ ע"ז אֲמַרִּינּוּן דְּאַתְּנָה אֶסְרֵה תּוֹרָה וְאַפ"ה בָּא עַל אֲמוֹ וְכִינּוּ דְּמְחַוֵּב לְצֵאת י"ש חָל ע"ז אִיסוּר אֲתַנּוּ.

אֶבֶל ה"מ אִי בְּשַׁעַת הַבָּאָה קְנִינָה לְאֲתַנּוּ בְּקַנְיָהּ גְּמוּר וְהָיָה דִּידְהָא אַע"ג דְּמִן הַדִּין אִינוּ מְחַוֵּב לִיתְּנָה לָהּ אַפ"ה מְהַיָּבֵה הָא שְׁחַיִּיב לְשֵׁלֵם בַּב"ק אוֹ לְדַעַת הַר"ן מְחַמַּת שְׁצָרִיף לְקַנְיָהּ דְּבוּרוֹ וְחָל עֲלֵהּ אִיסוּר אֲתַנּוּ אֶבֶל מ"מ בְּעֵינָהּ שֶׁתְּקַנְיָהּ הִיא בְּשַׁעַת הַבִּיאָה קְנִינָה גְּמוּר שְׁיִיבֵהּ הַטָּלָה שְׁלָהּ אֶבֶל בְּהַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל (ד' סג) פָּרִיף וְכִי אָמַר לָהּ בְּטָלָה מֵאֵי הָיָה הָא מְחַסְרָה מְשִׁיכָה וְלִיכָּא לְשִׁנּוּיֵי מִשּׁוּם דְּחַיִּיב לְצֵאת י"ש לְתַת לָהּ הַטָּלָה עֲצָמוֹ דְּמִדְּאוּרִייתָהּ מְעוֹת קוֹנוֹת דְּלִגְבֵי קְנִינָה הַטָּלָה וְדִאִי בְּעֵינָהּ קְנִינָה גְּמוּר אֶבֶל אִם בְּשַׁעַת הַבִּיאָה הַטָּלָה אִינוּ שְׁלָהּ רַק מִפְּתַח חַיִּיב שֶׁל לְצֵאת י"ש לֹא הָיָה אֲתַנּוּ וְהָא דְאַמְרִינּוּן בַּב"ק (ד' ע) הִתְּמָה קְנִינָה לְהַטָּלָה קְנִינָה גְּמוּר בְּתוֹרַת חֲצָר כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסָה שֶׁם בַּב"ק דְּבִאֲמַר דְּמִקְשָׁה מְחַמַּת דְּקַרִי לָהּ מְכִירָה ע"ש ע"ז מְהַיָּבֵה מֶה שְׁצָרִיף לְצֵאת י"ש מְקַרִי מְכִירָה: וְכֵן בְּיִאֲרֵתִי בַמ"א עַל מֶה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסָה בַע"ג (ד' סג) דְּאַפְּלִי לַר"י דְּאָמַר ד"ת מְעוֹת קוֹנוֹת הֵבֵא גַּבֵּי אֲתַנּוּ לֹא קְנִי פִּינּוֹן שֶׁהִפְקִיעוּ חַכְמֵי דְאִין קְנִינָה הַמְּעוֹת קוֹנָה ע"ש.

אַלְמָא דְהַפְקִיעוּ לְגַמְרֵי קְנִינָה הַמְּעוֹת שֶׁהוּא מַד"ת פִּינּוֹן דְּסוּף פֶּל סוּף לֹא קְנִי אִין ע"ו דִּין אֲתַנּוּ אַע"ג דְּמִדְּאוּרִייתָהּ מְעוֹת קוֹנוֹת וְלְכַאוּרָה נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַש"מ דְּלֹא ס"ל כְּהַתּוֹסָה שְׁפַתְבּוּ בַב"ק (ד' עא) דְּאַמְרִינּוּן הִתְּמָה פְּלִיגֵי בְּהַ רַב אַחָא וְרַבִּינָא ח"א מַעֲשָׂה שְׁבַת דְּאוּרִייתָהּ וְח"א מַעֲשָׂה שְׁבַת דְּרַבְּנָן כו' בְּשִׁלְמָה לְמ"ד דְּאוּרִייתָהּ אֲמַטוּ לְהַכִּי פְּטָרֵי רַבְּנָן

אָלאַ לְמִ"ד דְּרַבְּנָן אַמַּאי פְּטָרֵי רַבְּנָן וְכַתּוּב הֲשִׁיב מִדְּמַהֲכָא שְׁמַעִינוּ דְּגַב וּמְכַר וְקִיבֵל דְּמִים וְלֹא מִשְׁדֵּי לֹוֹקֵחַ אֶת מִקְחוֹ פִּינּוֹן דְּמִדְּאֹרְיִיטָא מְעוֹת קוֹנוֹת אַע"ג דְּתַקִּינוּ רַבְּנָן דְּלֹא לִיקְנֵי מְכִירָה הָוֵי וּמְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי ד' וְה' מִדְּאִקְשִׁינוּ וְלְמִ"ד מַעֲשֵׂה שְׁבֵת דְּרַבְּנָן דְּכִינוּ דְּמִדְּאֹרְיִיטָא שְׁרֵי טְבִיחָה מְעַלְיוֹתָא הָוֵי וּמְחַיֵּיב עַלֵי, אֲלֵמָא דַּס"ל דְּלֹא לְגַמְרֵי בְּטָלוּ קִנְיָן הַמְּעוֹת דְּהָא סְבִיר' לֵי דְּמְחַיֵּיב בְּתַשְׁלוּמֵי ד' וְה' וְלִכְאוּרָה לֹא דְּמֵי לְהָא דְּשַׁחֲטָה שְׁאִינָה רְאוּנָא דְּהֵתֵם פִּינּוֹן דְּלֹאוּ בְּקִנְיָנִים הוּא ע"כ אֲמַרְיָנּוּ פִּינּוֹן דְּמֵן הַתּוֹרָה הָוֵי שְׁחִיטָה רְאוּנָא ע"כ חַיֵּיב בְּתַשְׁלוּמֵי ד' וְה' מִשְׁא"כ לְעִנְיָן קִנְיָן וְנִיחָא ע"פ מָה שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵף בַּב"ק (דף עט) דְּלְמִ"ד יְאוּשׁ קוּנָה וְחִיּוּבוֹ הוּא דְּוָקָא לְפָנֵי יְאוּשׁ אֲבָל לְאַחַר יְאוּשׁ שְׁלוֹ הוּא טוֹבַח וְשְׁלוֹ הוּא מוֹכֵר וְאַפ"ה מְחַיֵּיב אֶהְקֵדֵשׁ אַע"ג דְּלֹא חַיֵּיל הֶקְדָּשׁ מִקְמֵי יְאוּשׁ וְכִי הֵיכִי דְּחַיֵּיב בְּמִכְרָ וּמִתְנָה קוֹדֵם יְאוּשׁ אַע"ג דְּלֹא אֶהְיֵי מַעֲשִׂיו שְׁלֵא חָל הַמְּכַר וְהַמְּתַנָּה פִּינּוֹן דְּאִמִּירְתּוֹ לְגַבּוּהַ פְּמִסִּירָה לְהַדְיוּט בְּדָבָר שְׁבִידוֹ לְהַקְדִּישׁ, וְע"כ פִּינּוֹן דְּלֹא בְּעִינוּ שְׁיֵהָא הַמְּכִירָה בְּפִנְעֵל קִינְיַת ע"כ מְהֵנֵי מָה שְׁמַעוֹת קוֹנוֹת ד"ת שְׁיֵהָא נִקְרָא מְכִירָה.

וְכִמוֹ דְּמַהֲנֵי בְּטְבִיחָה דְּאֹרְיִיטָא אַע"ג דְּמִדְּרַבְּנָן אָסוּר אֲבָל בְּאַתְנָן דְּבְעִינוּ שְׁיֵהָא שְׁלָה מְמַשׁ. ע"כ שְׁפִיר פְּתָבוּ הַתּוֹסֵף דְּאַפִּי לר"י דְּאָמַר מְעוֹת קוֹנוֹת אַפ"ה פִּינּוֹן דְּחַכְמִים בְּטָלוּ קִנְיָן הַמְּעוֹת ל"ה אֶתְנָן מִשְׁא"כ בְּתַשְׁלוּמֵי ד' וְה' פִּינּוֹן דְּלֹא בְּעִינוּ שְׁיֵהָא הַמְּכִירָה קִינְיַת בְּפִנְעֵל ע"כ אֶזְלִינוּ בְּתַר דְּאֹרְיִיטָא וְכַה"ג פְּתַב הַשֵּׁ"ף (ס' רח) לְעִנְיָן אִם מְכַר בְּשְׁבֵת דַּאע"ג דְּאַפְשָׁר לֹוֹמַר דְּלֹא מְהֵנֵי אַעפ"כ פִּינּוֹן דְּהָא דְּלֹא מְהֵנֵי אִינוּ רַק מִדְּרַבְּנָן הָוֵי מְכִירָה כְּמוֹ דְּאֲמַרְיָנּוּ בְּשַׁחֲטָה שְׁאִינָה רְאוּנָא.

דְּכִינוּ דְּמִדְּאֹרְיִיטָא מְהֵנֵי הָוֵי שְׁחִיטָה לְהַתְּחַיֵּיב בְּתַשְׁלוּמֵי ד' וְה'. וְה"נ לְעִנְיָן אֶתְנָן אַע"ג דְּחָל אֶתְנָן ע"י חִיּוּב שְׁלֵל לְצִאת י"ש.

אַפ"ה בְּעִינוּ שְׁיֵהָא אֶתְנָן שְׁלָה ע"י קִנְיָן מְמַשׁ כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵתִי: וְהֵכִי נְמִי בְּתַפִּיסָה אַע"ג דְּמַהֲנֵי לְדַעַת הַפּוֹסְקִים אִם חַיֵּיב לְצִאת י"ש אַפ"ה בְּעִינוּ שְׁיֵהָא הַתְּפִיסָה מְבִוּרְרַת מִשְׁא"כ בְּעִנְיָן הַמְּלִנָה מְעוֹת כו'.

וְכֵן בְּעֶבֶד דְּבְדִינֵי אָדָם לֹא הָוֵי תְּפִיסָה כָּלְל. אֲלֵא בַד"ש.

וְע"כ לֹא מְהֵנֵי וְאַעפ"י שְׁהַבְּאֲתֵי מִהַמ"ל דָּאִם הוּא סָפֵק אִי מְהֵנֵי תְּפִיסָה בַד"ש. ע"כ אִם תְּפִיסָה יָכוֹל לֹוֹמַר קִים לִי כְּהֵנֵי פּוֹסְקִים דְּמַהֲנֵי תְּפִיסָה.

הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּתוֹפֵס בְּוֹדַאי. אֲלֵא דִישׁ סָפֵק אִי מְהֵנֵי תְּפִיסָה בְּלְצִאת י"ש.

ע"כ פִּינּוֹן שְׁתוֹפֵס יָכוֹל לֹוֹמַר קִים לִי דְּמַהֲנֵי תְּפִיסָה בְּחִיּוּב שְׁלֵל לְצִאת י"ש. מִשְׁא"כ בְּעֶבֶד הָוֵי סָפֵק בְּתַפִּיסָה עֲצָמָה.

אִם הוּא תוֹפֵס דָּאִם הוּא עֶבֶד לֹא הָוֵי תוֹפֵס כָּלְל. דְּכָל מָה שְׁקִנָּה עֶבֶד קִנָּה רַבּוֹ.

ע"כ אֲפָשָׁר לֹוֹמַר פִּינּוֹן דִּישׁ סָפֵק בְּתַפִּיסָה עֲצָמָה לֹא הָוֵי עֶבֶד תְּפִיסָה כָּלְל, וְלֹא מְהֵנֵי תְּפִיסָתוֹ. וְא"כ צ"ל דְּבְעֶבֶד מוֹקְמִינוּ בְּחִזְקַת מ"ק.

וְא"כ אִם הִי רַבּוֹרְאִשׁוֹן כְּהֵן אַמַּאי יֵאָכֵל בְּתַרוּמָה. הָא חִזְקַת מ"ק הָוֵי חִזְקַת הַמְּכַרְעַת.

וְא"כ הָא בְּוֹדַאי שְׁלֵ רַבּוֹ נֶאֱרַף הַגּוֹף נְמִי כְּמוֹ בְּכָל חִזְקוֹת דְּמַעֲמִידִין עַל חִזְקַתוֹ הֶרְאִשׁוּנָה אַרְף לְעִנְיָן אִסּוּר נְמִי וְא"כ אַמַּאי אִינוּ אוֹכֵל בְּתַרוּמָה. אֲלֵא וְדַאי דְּחִזְקַת מ"ק לֹא הָוֵי חִזְקַתוֹ

המכרעת וכמו שכתב הקצה"ח בקונטרס הספיקות (פ"ל א) ע"ש: [ולכאורה יש להביא ראי' דחזקת מ"ק הוי חזקה המכרעת אפי' לענין איסור נמי מהא דאמרינן בגיטין (ד' מ) האומר נתי שדה פלונית לפלוני, והוא אומר לא נתן לי כו' פתבתי ונתתי לו והוא אומר לא נתן לי הודאת בע"ד כמאה עדים דמי, וכתב הרשב"א דהטעם משום דהוי כמו ס' דתרי ותרי ומוקמינן בחזקת מ"ק, וכתבו האחרונים דלשיטת הרשב"א הא דאמרינן גבי עבד פתבתי ונתתי לו, והוא אומר לא כתב ולא נתן לו, הודאת בע"ד כמאה עדים דמי, ואמרינן דאוקי בחזקת מ"ק, משום דתפיסת העבד הוי ס' בתפיסה (ועוד אפשר לומר משום דהוא מכחיש תפיסתו), ומשמע דהוא כעבד לכל דבריו, ואוכל בתרומה ומותר בשפחה, אלמא דחזקת מ"ק הוי חזקה המכרעת, והוי כמו של רבו ממש ואוכל בתרומה.

ובשלמא לשיטת הרמב"ם לא קשה, דאפשר שסובר כמו שכתבו התוס' שם, דהודאת הנותן לא הוי הודאה, דפעמים שסובר דקיבל מידו וזכה והוא לא קיבל, אבל לשיטת הרשב"א אמאי אמרינן דהוי כעבדו ואוכל בתרומה, אלא ודאי כיון דאמרינן דאוקי בחזקת מ"ק הוי כמו עבדו ממש, ואוכל בתרומה: [ולכאורה אפשר לחלק דהתם הוי כמו ס' דתרי ותרי ע"כ אמרינן דמוקמינן אחזקת מ"ק, וע"כ אוכל בתרומה וכמו דאמרינן ביבמות (ד' לא) דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואשה אוקמי' אחזקה מידי דהוי אנכסי' דבר שטיא, דבר שטי' זבין נכסי' אתו בי תרי ואמרו כשהוא חלים זבין כוי וארעא אוקמי בחזקת בר שטי', אבל הכא דמספקא לן ס' דדינא אם אמר אי אפשר אי הדר למרא קמא, והוי פלוגתא דת"ק ורשב"ג בחולין (ד' לט) ובכריתו' (ד' כד) וכיון דהוי ס' דדינא, ע"כ לא אמרינן דחזקת מ"ק יכריע וכמו שהארבתי בזה בתשובה (ס' ו), משום דעפ"י חזקה לא ישתנה הדיון, אף לפי מה שביארתי בתשובה שם דס' דדינא דהוי ס' במציאות פגון המשפיר בית לחבירו בי"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחודש, דהוי ספק אי תפוש לשון ראשון או לשון אחרון דהוי ס' במציאות ש ע"כ אמרינן דקרקע בחזקת בעלים עומדת, ומוקמינן בחזקת מ"ק, א"כ ה"נ הוי ס' דדינא בס' דמביאות, דלא ידעינן אם הוכיח סופו על תחילתו, ולא ידעינן פנונתו, אף באמת לא קשה מהרשב"א, דאע"ג דהוי כס' דתרי ותרי ואוקמינן בחזקת מ"ק, אפ"ה מותר העבד לישא שפחה, ולאכול בתרומה דכיון שהעבד יודע בעצמו שהוא עבד, בודאי מותר לו לישא שפחה ולאכול בתרומה, דאע"ג דרבו אומר שכתב ונתן לו אפ"ה לאו פל כמינני' לאסור העבד בתרומה דהא אפי' בתרי ותרי ממש, אמרינן בכתובות (ד' כב) דבאומרת ברי לי מהני, ומה שרבו אומר לא מהימן דעד א' בהכחשה לאו פלום היא וכמו דאמרינן בקידושין, (ד' סה) ותסברא עד א' בהכחשה מי מהימן, ועוד שהתוס' כתבו דאין הטעם משום דהוי תרי ותרי ומוקמינן בחזקת מ"ק אלא משום שהנותן טועה כסבור שקיבל, והוא לא קיבל, ולא מטעם שכתב הרשב"א דאוקמינן בחזקת מ"ק וע"כ אוכל בתרומה: והכי משמע לי בירושלמי דיבמות (ס"פ יג) הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי, פשיטא דהוא מעלה לה מזונות פשיטא שאינה יורשה כו' היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי פשיטא שאינו מעלה לה מזונות וא"כ משמע מהירושלמי להיפוך דאזלינן בתר ההודאה לחיובא, וע"ש בק"ע שכתב שנסתפק לו בזה, ונעלם ממנו הסוגי' דגיטין (ד' מ) דלפי הש"ס דילן אזלינן בתר הודאת המקבל, וא"כ קשה אהדדי, אבל לפי מה שכתבו התוס' דהטעם משום שהנותן מחמת שמחשב ליתן הוא טועה שהוא סובר שקיבל, והתם גבי הכחשה דבעלתי

לא שינה זה: ועיין ברש"א שהקשה בהא דאמרין בירושלמי (פ"ק דב"מ ה' ב) אמר ר"ה תני תמן אשה שהי רכובה ע"ג בהמה, ושנים מנהיגין אותה, ואמרת אילו עבדיי.

והתמור והמשאוי שלי וזה אומר זו אשתי וזה עבדי והתמור והמשאוי שלי וזה אומר זו אשתי וזה עבדי, והתמור והמשאוי שלי, צריכה גט משניהם וצריכה לשחרר את שניהם, ושניהם משחררין זא"ז בתמיר ובמשאוי שלשתן שוין, (ועיין בקידושין (ד' סו) שנים שבו וממ"ה נאשה עמהם, וחבילה עמהם כו'), וכתב הרשב"א בחידושו לקידושין וזה לשונו ותמ"ל לי אחרון למה אינו מפסיד דאעפ"י שהראשון שקבל גיטו מיד חבירו ומיד האשה הי' לו להפסיד חלקו שבתבילה, דמה שקנה עבד קנה רבו, ואחר שקיבל השני גיטו ממנו, וזה כתב ונתן לו, ה"ל ראשון כאומר מנה לי בידה והלה אומר אין לה בידי כלום, דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי ואלו נאמר דאפי' בעבד נאמר בדין שאמרו באשה למעלה דלא הכחישו טענו תיהם אלא במה שאומר זה עבדי, אבל בתבילה לא הכחיש טענתו.

ודילמא אחר נתנו לו ע"מ שיצא בו לחירות א"נ שאין לרבו רשות בו עכ"ל, אבל לפי מה שהבאתי שיטת הירושלמי דיבמות משמע דס"ל דאזלינן בתר הודאת הנותן א"ש ולא קשה, ועדיין יש להאריך בזה הרבה.

בהתוס' דכתובות (ד' פט) ובב"ב (ד' קלה) גבי אחינו את: והנה לכאורה יש להביא ראיה דלא אמרינן דהתקן מקריע את הדין בס' דדינא דאל"כ אמאי אמרינן בב"ב (דף פא) דבשני אילנות דיש ספק אם קנה קרקע או לא ע"כ מביא ואינו קורא.

דא"כ אמאי לא אמרינן דנוקי בתוקת מ"ק והוי תוקת המכריע א"כ צריף להעמיד על תוקתו הראשון? אלא ודאי דבס' דדינ' לא אמרינן אוקי אחתת' או דתוקת מ"ק לא הוי חזק' המכר ע רק הוי ס' כמו תפיסה.

דאי הוי תוקת המכרעת א"כ הוי דמ"ק בודאי א"כ מפני מה מביא וכן תקש' מהירושל' (דפ"א דבכפורים) שהבאתי לעיל דצריכ' לר"י המוכר שגיל לחבירו אי מקום דריסה מכר או עד התהום מכר דע"כ המוכר מביא וקורא.

והשתא אי אמרינן דתוקת מ"ק הוי תוקת המכרעת דהדין בודאי כן הוא א"כ אמאי אינו מביא וקורא (וכן הוא לענין דר"ר לא שר"א מתיר לעשות כן כו' אלא ר"א מתיר לעשות כן וכל הקודם זכה וביארתי לעיל) והשתא אי אמרינן דהוי תוקת המכרעת א"כ הוי ודאי שלו ואמאי אינו מביא וקורא ואע"ג שפכר ביארתי דבכפורים בעינן שיהא בעצם שלו מ"מ כיון דהוי תוקת המכרעת א"כ הוי ודאי שלו אלא ודאי דלא הוי תוקת המכרעת אלא כמו חנות ממונא (או דבס' דדינא לא אמרינן אוקמי אחתוקת כמו שביארתי בתשובה לעיל (סי' ו) ע"ש באורח ודו"ק): וראיתי להח"ש שכתב עכ"י סברת המ"ל נ פט"ו מה' טוען) דהיקא דהס' על עיקר הקרקע לא אמרינן בתוקת בעלים עומדת.

והנה המעיין במ"ל שם משמע דאפי' בס' דדינא נמי אמרינן דאוקי בתוקת מ"ק. שהקש' שם על תשובת הרשב"א בראובן שפכר כרם לשמעון וכאו שנים ואמרו תנאי הי' בפכר ושנים אמרים לא הי' תנאי וכתב הרב ז"ל כיון שזה הלוקח התזיק בכסף או בתוקת הרי

יש פאן מכירה ונדאית כו' ע"כ מוקמינו ארעא ביד לוקח דמשמע פיון שהמכירה הוא
נדאית.

והס' בתנאי מוקמינו ביד הלוקח וא"כ אמאי כתב הר"ן דאם מכר קרקע לתבירו ונהי ס'
אי נתינה בע"כ שמי' נתינה או לא. דמוקמינו ארעא בחזקת מ"ק.

והאר"י שם המ"ל לחלק בין ס' דתרי ותרי לס' דדינא דהרשב"א קאמר דוקא בס' דתרי
ותרי ע"ש. והקצה"ח בקונ' הספיקות) טרח ליישב ולא עלתה בידו.

ולי נראה דאפשר לומר דהטעם של הרשב"א דנדאי ספ' בתנאי פיון שהמכיר' הוא נדאית
ואין הס' אלא בתנאי מוקמינו ביד הלוקח אע"ג דאם לא קיים התנאי המכר בטל אפ"ה
הלוקח מוחזק.

דאפ' לדברי האומרים דתנאי הי' אעפ"כ הי' בידו לקיים את התנאי כדי לקיים המקח אף
ה"מ כשהתנאי תלוי בא' וא"כ אם הלה רוצה לקיים התנאי אע"פ שאין השני רוצה ע"כ
נתקיים המקח וכש"כ כשהתנאי תלוי ביד הלוקח ואם הלוקח הי' רוצה לקיים התנאי הי'
מקיים התנאי בע"כ של המוכר ע"כ הלוקח מוחזק בקנ"י דלא רמי' עלי' רק תנאי ותנאי
מילתא אחרית' הוא משא"כ בתנאי שתלוי בשניהם א"כ לא הי' הלוקח מוחזק בקנ"י כול
דמצד המוכר אולי לא ירצה הלוקח לקיים התנאי ומצד הלוקח אם מכר השדה והתנה
ע"מ שתתני לי מאתים זוז.

וא"כ אי אמרינו דנתינה בע"כ לא שמה נתינה א"כ ביד המוכר ג"כ שלא לקבל א"כ אין
פאן מקח משני הצדדין מצד המוכר ומצד הלוקח דמצד הלוקח הברירה בידו שלא לקיים
התנאי ונשאל ליתן ומצד המכר הוא בידו שלא לקבלם וע"כ מוקמינו בחזקת מ"ק.

כמו שפסק הר"ן ואינו סותר לתשובת הרשב"א: ועוד אפשר לחלק בין תנאי לתנאי וכמו
שכתב הר"ן בפ"ג דקידושין דבתנאי שהוא בשב ואל תעשה נאמן בין בקידושין בין
בגירושין משא"כ בתנאי שהוא בקום ועשה.

ועיין בספרי ע"י (סי' יט) שהאר"י בזה דבתנאי שהוא בשב ואל תעשה מוקמינו על
חזקתו שלא עבר התנאי משא"כ בתנאי שהוא בקום ועשה וא"כ בתנאי שהוא בשב ואל
תעשה הני המכר מיד אלא שאם עובר על תנאו נתבטל המכר.

וכמו שכתב המהרי"ט בתשובותיו (סי' א) ונהבאתיו בספרי ע"י (סי' ז) דאם נשבע שבועה
שלא אוכל זו אם לא אוכל זו דחלה השבוע' מיד דכיון שהוא בשב ואל תעשה חל מיד
משא"כ בקום ועשה דאינו חל רק בקיום התנאי וע"כ אפשר לומר דהרשב"א מייירי
בתנאי שהוא בשב וא"ת וע"כ אפי' לדברי האומרים דהי' ע"ת הרי המכר חל מיד אלא
שאם עובר על התנאי נתבטל המכר.

וכ"ת ליהמני' במיגו דאי בעי הי' אומר שקיים התנאי. כפר ביארתי לקמן בתשובה (סי'
כד) דלא אמרינו מיגו במקום תרי ותרי.

ועיין בתוס' ב"ב (דף לב) משא"כ בתנאי שהוא בקום ועשה שאינו חל רק בקיום התנאי
וע"כ כ"ו שלא נתקיים התנאי לא חל המכר. וע"כ בספ' דנתינ' בע"כ הני התנאי ע"מ
שתתן מאתים זוז.

א"כ הי' התנאי דוקא בקום ועשה וע"כ פיון שיש ספק בקיום התנאי הוי כמו ס' בסוף המכר. וע"כ כתב הר"ן דמוקמינן בכתובת מ"ק.

אף צריד לעיין בתשובות הרשב"א באיזה תנאי מייירי: עכ"פ מוכח דבספק בגוף הקרקע אמרינן דמוקי בכתובת מ"ק אלא נדאי דבס' דדינא לא הוי חזקה המכריע דמתמת החזק' לא ישפנה הדין דכתובת מ"ק הוי נמי כמו חזקה דתפיס' דלא מהני רק להשתמש בו ולעשות בו כל צרכו ולא בגופו של דבר כמו שביארתי וכן ה"נ בכתובת מ"ק: ומעתה נחזור לענין הראשון דלפי מה שביארתי דהא דאמרינן שאם תופס מספק לא הוי כשלו בנדאי היינו במקום דבעינו שיהא הגוף שלו אבל במקום דלא בעינו שיהא הגוף שלו אלא הנאת שימוש הוי תפיסה מס' תפיסה ונדאית והוי כמו שלו ממש וא"כ בקידושי אשה פיון דאמרינן בפ"ק דקידושין (דף ח) דאם קידש' במשכון דאחרים מקודשת וכמו שכתבו התוס' פיון דבע"ח קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור כו' אלים שיעבודא לחשב ממון לקדש את האשה וא"כ לפי זה אפי' מוחזק בה מספק פיון דקיי"ל שהוא שלו ולדעת הפוסקים דאפי' תפס מוציאין מידו.

א"כ לכאורה הוי מקודשת נדאי ולא בתורת ספ'. וכה"ג כתב השעה"מ בהלכות אשות (פ"ה"ה' כב) דבקידושין אמרינן בפ"ק דקידושין (דף ח) דאם קידש' במשכון דאחרים ה"ז מקודשת.

וכתב השעה"מ שנסתפק במי שהלנה לראובן על לולב ואתרוג אי אמרינן פיון דבע"ח קונה משכון חשיב כשלו ויצא בה י"ח וקרינן בי' שפיר לכם פי היכי דעובר עליו בב"י נחשיב כשלו.

ויש צדדים לכאן ולכאן אלמא דבקידושי אשה לא בעינו דוקא שיהא שלו בעצם. וע"כ מסתפק בלולב דאי בעינו שיהא העצם שלו אי קני: אף ראיתי שם להשעה"מ שכתב שם לעיל וז"ל גם מה שהביא ראי' מהא דפ' האיש מקדש (דף נב) א"ל מי אמר רב הכי כו' והא"ר יוחנן גזל ולא נתייאשו הבועלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דקידושין והקדש מתלי תלי הא בהא נראה דאין לו דמיון כלל דהתם שאני דכיון שקידש' בדבר שאינו שלו וה"ז מוציאה מידה בעיני' ממש א"כ במה היא מקודש' ומה הנאה יש לה משא"כ הכא שהרי היא מתקדשת במעות שחייב לה על המשכון שהרי הוא חייב לשלם לו ונמצא דמטי לה הנאה מיני' ובהד"ל קיי"ל דהשואל חפץ מחבירו והודיע שרוצה בו לקדש את האשה שהיא מקודשת ועיין בטור אה"ע (סי' כח) אע"ג דאם הקדישו אינו מוקדש כדקיי"ל גבי מתנה ע"מ להחזיר דאם הקדישו אינו מוקדש.

אלא נדאי משמע דלא תלי הא בהא ותמיהני עליו דהא הך דהשואל טבעת לקדש בו את האשה מקורו הוא מהרא"ש דפ"ק דקידושין והרא"ש כתב שם דדוקא בהודיעו כו' ואם לא יועיל לשון שאלה תהי' לכל הפחות מתנה ע"מ להחזיר והיא מקודשת ויקנהו מן האשה ויחזירנה לו או יחזיר לו דמיו ונחזרת דמים הוי חזרה כו' וגבי שור בפ' יש נוטלין (דף קלז) נראה אם אמר שור זה נתן לה במתנה ע"מ שתחזיריהו לי והקדישו והחזיר לו דמיו ה"ו קדוש אע"ג דקאמר ע"מ שתחזיר לי דכיון שהחזיר לו דמים ויכול לקנות בהם

שור אחר וכיוצא בזה קרינון בי' שפיר מידי דחזי לי' א"כ בהקדש גמי דינא הכי נאמאי
קתב שאינו קדוש.

עכ"פ בקידושי אשה לא בעינון שיהא העצם שלו דהא אמרינון בפ"ק דבכורות (דף ט)
הכא גמי אשה יודעת דפטור חמור איסור' אית בי' ופרקא לי' בשה ומקדשה בהה דביני
וביני' וכן בבכורות (דף י) אי ר' שמעון תיקדש בכלה אי ר' יהודה תקדש בהה דביני
וביני' כו' אע"פ שכ"ז שלא פדאו הוי איסורי הנאה: אה שראיתי להשעה"מ (בפ"ה מה'
אישות) שכתב על התוס' רי"ד שכתב בשמעתין דפ"ח אע"פ שהאשה יכולה לפדותו
ולתיות מותרת בו אפ"ה כ"ז שלא פדאו הי איסורי הנאה ונמצא שלא נתן כלום וה"ה
בהקדש דאמרינון דלא קידש מפני שלא נתחלל ואע"פ שהאשה יכולה לחללו על שו"פ
כדקי"ל הקדש שנה מנה שחיללו על שו"פ מחולל אפ"ה כ"ז שלא חיללו אינה מקודשת
דבשעת קידושין לא יהיב מידי.

וע"ש בשעה"מ שתלה הדבר בשתי הלשונות בבכורות (דף י) וכתב השעה"מ שסוף פל
סוף תקש' להלישנ' בתרא דבכורות מהא דמקדש בהקדש לא קידש אע"פ שיכול לחלל
על שו"פ ותיגרן דההוא לישנא ס"ל דדוקא חיללו בדיעבד מחולל אבל לכתחיל' לא.

וא"כ משום הכי אינה מקודשת דלא ניחא לה למעבד איסורא. ולי נראה דלפי המסקנא
דבכורות (דף יא) לא קשי' מידי דדוקא בפ"ח דקני' לה בהה דביני' וביני' אמרינון דהוי
קידושין משום דהוי דידי' דהא מסקינן בבכורות (דף יא) דהפודה פ"ח של חבירו פדיונו
פדוי לבעלים וע"כ שייך ממש לבעלים דאפי' אחר יפדה גמי יהי' שייך לבעלים משא"כ
בהקדש לא נוכל לומר דהוי דידי' משום שיכול לחללו על שו"פ דזה הוי פקונה מחדש
ולא אמרינון בכה"ג דהוי דידי' וכמו שכתבו התוס' בפסחים (דף מ') דהואיל ואי בעי
פריק לא אמרינון דא"כ הי' קונה אותו, רק בפ"ח משום דאפי' אחר הפודה גמי שייך
לבעלים: ובהה יתבאר הירושל' שהבאתי בספרי ע"י (סוף סי' ז) הירושל' (ספ"ב
דקדושין) פ"ח ר"א אומר מקדשין בו אשה ר' יוחנן אמר אין מקדשין בו אשה ר"א אומר
פ"ח מקדשין בו את האשה מק"ו כו' מה נפק מביניהון עבר ופדאו שלא מדעת בעלים
ר"א אומר אינו פדוי ר' יוחנן אומר פדוי מתנית' מסייעא לר' אלעזר ופליגא עלוי מתנית'
מסייעא לר' אלעזר הגונב פ"ח של חבירו משלם תשלומי כפל וסיפא פליג' עלגו' שאע"פ
שאין לו בה עכשיו יש בו לאחר זמן.

וביארתי בספרי שם שתלוי בזה אי הוי איסורי הנאה של בעלים וע"כ לר"א דס"ל דאם
קידש בו את האשה מקודשת. אלמא דאיסורי הנאה הוי של בעלים וע"כ אם פדאו אחר
אינו פדוי.

וכמו שכתבו התוס' בפ' מרובה (דף סח) שתירצו דלהכי יכול אחר לחלל בהקדש אע"ג
דמדמינן שם הקדש לחילול כמו שאין אחר יכול להקדיש ה"נ אינו יכול לחלל אה
בהקדש פיון דהוי איסורי הנא' לא הוי של בעלים כלל וע"כ לר"א שפובר דמקדשין בו
את האשה ע"כ אינו יכול אחר לחלל משום דהוי שלו משא"כ לר' יוחנן שפובר דאין
מקדשין בו את האשה ע"כ יכול אחר לחלל.

ועיין לעיל בתשובה (סי' ט) שהראיתי לזה מקום בירושלמי, דפליגי בזה אם איסורי הנאה הוי ש'לו או לא: אבל פ'עת נראה לי דהירושלמי ס"ל שתלוי בזה. דאי אחר יכול ג"כ לפדות.

ע"כ אין מקדשין בו את האשה דהפדיון הוי פקונה מחדש. וכמו שהקדש אינו יכול לקדש משום דאי בעי פריק ה"נ בפ"ח אינו יכול לקדש משום דיכול לפדות.

משא"כ אם אחר אינו יכול לפדות. ורק הב'עלים יכולים לפדות.

ע"כ מקדשין בו את האשה. דהוי רק של הב'עלים.

וע"ז אמר דלר"א דאמר מקדשין בו האשה ע"כ ודאי ס"ל דאם פדאו אחר אינו פדוי. וע"כ הוי של ב'עלים.

אבל אם פדאו אחר ה' פדוי. א"כ אם פודה הוא בעצמו הוי פקונה מחדש.

ולא הוי קידושין. כמו שלא הוי קידושין בהקדש ור"י דס"ל דאין מקדשין בו את האשה ס"ל דאם פודה אחר פדוי.

וע"כ הוי כמו הקדש. דהא דיכול לפדות הוי כמו שאם ה' קונה מחדש.

ובזה הוא מחולק עם הש"ס דילן. דלהש"ס דילן מה שאינו דומה להקדש הוא מטעם דאפי' אחר הפודה.

שייך הפדיון לב'עלים, ולהירושלמי הטעם משום דאחר אינו יכול לפדות וע"כ מקשה מהברייתא דמחייב תשלומי כפל. ע"כ בודאי שאינו דומה להקדש.

ד'הא הגונב מהקדש אינו משלם תשלומי כפל דגונב מבית האיש ולא מבית הקדש. וכה"ג פשיט ל'י בש"ס דילן בבכורות (ד' יא) דאינו דומה להקדש: ועיין בירושלמי (פ"א דמ"ש) ר' יודן בעי אמר לאשה משכי לי מעשר בהמה זו, שתתקדשי בו לאחר שחיטה, מאחר שיש בידו לשחוט מקודשת מכפר.

או לאחר שחיטה, ועיין בספרי ע"י שהבאתי ראי' דאיסורי הנאה הוי ש'לו, מהא דאמרין בירושלמי (פ"ב דפסחים) ר' ירמ' בעי פ"ח שהמית מיתתו בעריפה, או בסקילה, אלמא אע"ג דפ"ח אסור בהנאה לר"י אעפ"כ מקרי של בעלם, ע"ש, ולפי מה שביארתי פ'עת דפ"ח ר"א אומר מקדשין בו האשה, משום דיכול לפדותו, וכמו שביארתי להש"ס דילן, הוא משום דאם פודהו אחר נמי הוי לב'עלים, ולדעת הירושלמי הוא משום דאין אחר יכול לפדות: [נהנה שם (בפ"ב ה' א) אמרינן אח"כ ר' בנימין שאל חלות תודה שנעשו נותר נימא אם נעשו נותר עד שלא הגיע זמן ביעורו, את מבערו ב'כל דבר, וגירסת הק"ע את מבערו בשריפה, (כ' נ"ל נכון דלפי' הב' דמ'בעי לר"י אין זה בעי' דלר"י דס"ל שם בירושלמי דעד שלא הגיע זמן ביעורו השבתתו ב'כל דבר, כמו דאיתא שם בירושלמי אעפ"כ ה' ס"ל בתמורה (ד' לד) דאם רצה לשרוף את הנקברין רשאי, וא"כ יכול לשרפו ויוצא ידי שנינה) משהגיע זמן ביעורו את מבערו בשריפה (צ"ל את מבערו ב'כל דבר) וכתב הק"ע דמ'בעי ל'י לרבנן דאמרי דהשבתתו ב'כל דבר וא"כ בחלות תודה שנעשו נותר יש ב' דברים הא' מצנת ביעור של נותר שהוא בשריפה ומצנת ביעור של חמץ שהשבתתו ב'כל דבר וע"כ אומר אם נעשה נותר קודם זמן ביעור.

ע"כ כָּבַר חָל עָלָיו מִצְנֹת שְׂרִיפָה וע"כ צָרִיף לְשָׂרְפוֹ וְאִם נַעֲשֶׂה חֶמֶץ מִתְחִילָה. חָל עָלָיו תְּחִילָה הַהִשְׁבָּתָה בְּכָל דְּבַר וְאִינוּ מוּבָן פִּינּוֹן דְּחָל נֹתֵר עַל חֶמֶץ.

א"כ אֵינֶפֶשׁ שְׂצָרִיף לְשֹׁרְפוֹ אוֹ שְׂחָל חֶמֶץ עַל הַנּוֹתֵר אֶפְשָׁר שְׂמִצּוֹתוֹ בְּכָל דְּבַר דְּהָא חֲכָמִים פְּלִיגֵי בְּתַמּוּרָה (נַף לַד) עַל ר"י דְּאָמַר אִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצֻמוֹ לְשֹׁרֹף אֶת הַנְּקֻבֵּרִין רִשְׁאֵי. וְאָמְרוּ לוֹ שְׂאִינוּ מְנוֹתֵר לְשִׁנּוֹת: ע"כ נ"ל דְּהַטְעַם הוּא דְּאִם נַעֲשֶׂה נֹתֵר מִתְחִילָה.

וְהוּי אִיסוּרֵי הַנְּאָה א"כ מִמִּילָא לֹא חָל ע"ז חוֹבַת הַשְּׁבִתָּה חֶמֶץ דֹּאע"ג דְּאִיסוּר חֶמֶץ חָל בְּכוֹלָל עַל נֹתֵר. דְּכִינּוֹן דְּאִיסוּר בְּשִׂאָר חֶמֶץ אִיסוּר נְמִי בְּהָא דְּנֹתֵר.

אעפ"כ אִינוּ עוֹבֵר בְּב"י וּב"י. דֹּאע"ג דְּבַחֲמֶץ אֶמְרִינּוּ דְּאִינוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם וְעֵשְׂאוֹ הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ.

אע"ג דְּהוּי אִיסוּרֵי הַנְּאָה הֵינּוּ דְּנוֹקָא מִצַּד אִיסוּר חֶמֶץ גּוֹפָא אָבֵל אִם נֶאֱסַר מִחֲמַת נֹתֵר. א"כ לֹא הוּי דִּידָן מִמִּילָא אִינוּ עוֹבֵר ב"י.

וְלִיתָא לַעֲשֶׂה דְּהַשְׁבָּתָה. וְאִם חָל עָלָה אִיסוּר חֶמֶץ מִתְחִילָה וְנֹתֵר לֹא הוּי עַד לְמַחֵר (אע"ג דְּאִין מְבִיאִין תּוֹדָה לְכַתְּחִילָה בִּי"ד כְּמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ בְּפִסְחִים (נַף יג) אעפ"כ אִם עָבַר וְהִבִּיא כְּשֶׁר) ע"כ פִּינּוֹן שְׂחָל עָלָה אִיסוּר חֶמֶץ מִתְחִילָה לֹא חָל עָלָה אִיסוּר נֹתֵר דְּבָהָא לֹא שְׂיִיף פִּינּוֹן דְּאִתּוֹסַף אִיסוּרָא לְגִבּוּתָה כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּשִׁבּוּעוֹת (נַף כַּד) דְּהָא לְחֲמֵי תּוֹדָה נְאָכְלוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וְנֶאֱפִי אִם נֹאמַר דְּחָל דְּמִיגוֹ דְּחָל עַל הַמִּצָּה חָל נְמִי עַל הַחֶמֶץ אֶפ"ה פִּינּוֹן דְּחָל אִיסוּר חֶמֶץ תְּחִילָה מִמִּילָא לֹא הוּי נֹתֵר דְּנֹתֵר אִינוּ רַק דְּנוֹקָא אִם מְנוֹתֵר בְּאֶכִילָה.

וְכִמוֹ דְּמוֹכַח בְּפִסְחִים (נַף פג) לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לַג"ה. וְאֶלִּיבָא דְּר"י דְּתַנְּג' ר"י אוֹמַר אִינוּ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת כו'.

וְאֶלָּא תִּפְשׁוּט דְּסַפּוּקֵי מְסַפְקָא לִי לְר"י דְּאִי מִיִּפְשׁוּט פְּשִׁיטָא לִי הֵהִיא דְּהַתִּירָא נִיְכְּלִי: וְדֹאִיסוּרָא נְשִׁדִּי. וְא"כ מוֹכַח דְּכִינּוֹן דְּאִיסוּר בְּאֶכִילָה לֹא הוּי נֹתֵר.

וְא"כ ה"נ פִּינּוֹן שְׂנֵאָסַר מִשּׁוּם חֶמֶץ מִמִּילָא לֹא הוּי נֹתֵר. ע"כ הַשְּׁבִתָּתוֹ בְּכָל דְּבַר דְּלֹא חָל ע"ז אִיסוּר נֹתֵר פִּינּוֹן שְׂאִיסוּר בְּאֶכִילָה.

וְהָכִי מוֹכַח נְמִי בַּפ"ג דְּכָרִיתוֹת (נַף יד) וְנֹתֵר וּפְיִגּוּל בְּחֻדָּא בְּהֵמָה לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ. וּפִירִש"י דְּפְיִגּוּל אִינוּ אֶלָּא בַּד' עֲבוּדוֹת שֶׁל דָּם הַיִּלְכָף מְדַפְּגָלָה לֹא חֲזִי לְאֶכִילַת אָדָם.

וְלֹא לְאֶכִילַת מְזִבָּח. הַיִּלְכָף לֹא חֲזִיל עָלָה נֹתֵר וְדוּק]: הָרִי גַתְּבָאָר דְּבַס' מְמוֹנָא דְּקִי"ל קוֹלָא לְנִתְבָּע וְהַמְמַע"ה.

אִם קוֹדֵשׁ הַנְּתַבָּע אִשָּׁה בְּהַאי ס' מְמוֹנָא לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּלֹא מְהַנִּי תְּפִיסָה בַּס' הוּי הַקִּדּוּשִׁין קִדּוּשֵׁי נְדָאִי. וְעֵינּוּ עוֹד בְּקוֹנְטְרָיס הַסְּפִיקוֹת (פְּלָל א'): סִימָן כַּג שְׂאֵלָה הָאוֹמַר לְאִשָּׁה הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּפִינְקוֹדוֹן שְׂיִשׁ לִי בְּבִיתָךְ.

אִי הוּי מְקוֹדֶשֶׁת מִחֲמַת שְׂקָנָה לָהּ בֵּיתָה. אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה תְּחִילָה צָרִיף אֲנִי לְהַקְדִּים מֵהַ שְׂפַתְבָּתִי עַל הַקְּצֵה"ח וּמָזָה יְבוֹאָר לְעַנְיָן קִדּוּשִׁין אִם הוּי קִדּוּשִׁין אוֹ לֹא.

דהקצה"ח פתב בה' מקח וממכר (סי' ר) ונ"ל ונאמתפקתי בראובן שנתן מתנה לשמעון
שטר מתנה על ביתו. ואמר הנני נותן לך את הבית הזה.

עם השטר מתנה שכתוכו מי נימא כה"ג תצירו ומתנתו באים כא' דבכה"ג אמרינו ר"פ
הזורק (נ"ד עו) תצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה כו' ומסיק דיד עבד פיד רבו, אלא
גיטו וידו באים פאחת.

וה"נ תצירה וגיטה באים כא' ולאחר העיון נראה פשיטא דכה"ג אינו זוכה. פיון דהחצר
והשטר עדיין לא יצא מרשותו.

איה' יזכה המקבל. והא דאמרינו גבי גט גיטה ותצירה באים כא'.

נראה דגט שאני. דגט אשה ודעבד לא בעי זכי'.

שיזכה בדרך זכי' פיון דאשה מתגרשת בע"כ. ואין זכי' בע"כ, אלא נדאי דגבי אשה לא
בעינו רק ונתן בידה וכן בעבד וליפא תורת זכי' בע"כ.

ומה"ט נמי נראה בהא דקיי"ל כתבו על איסורי הנאה פשר. ואע"ג דליפא תורת זכי'
פלל באיסורי הנאה וכמ"ש הרשב"א בתשובה (סי' תרב).

ונהו דלא כדברי הריב"ש דס"ל דיש זכי' באיסורי הנאה אלא נדאי משום דגירושי
בע"כ. לא בעי זכי' פלל אלא ונתן בידה כו' וכיון דלא בעינו בגט אשה ועבד תורת זכי'
בשטר אלא ונתן בידה או בתצירה.

ומש"ה כל שידה וגיטה באים כא' סגי לה. והוי ונתן בידה.

פיון דהחצר והיד באים עם נתינת הגט פאחת. אבל במתנה דבעינו שיזכה המקבל בשטר
מתנה דרך זכי'.

וכל זמן שלא בא החצר לידו לא זכה בשטר מתנה. ועיין לשון רש"י ר"פ הזורק גיטה
יידה באים כא'.

ע"י הגט באה לה ידה ע"י נתינתו עכ"ל. והינו משום דלא בעינו התם זכי' רק נתינה כו'
עכ"ל: ובזה יש ליישב קצת מה שקשה על ה"ר"ן שכתב בפשיטות ר"פ הזורק דאין אשה
מתגרשת באגב דבעינו ונתן בידה וליפא.

והתם מדין תצירה נגעו בה כו' עי"ש. שהשיג על רש"י שכתב שיקנה מדין אגב ולכאורה
קשה דאיה' פשיטאלי לה"ר"ן מאי דמייבצי לי' בירושלמי (פ"ג דגיטין ה' ג) ר' זעירא בעי
קומי ר' מנא מסר לה במוסירה מהו מדת הדין את אמר נקנה המקח.

והכא את אמר הכין. או שני' היא דכתיב ונתן בידה עד שיהא פולו בידה ע"כ.

אלמא דמייבצי להירושלמי אם הגט נקנה ע"י קנינים כגון מוסירה שהפירה ניקנית בזה
והגט על קרן של פרה או דבעינו דוקא בידה. וא"כ איה' פשיטא לי' לה"ר"ן דאין הגט
נקנה ע"י אגב (ועיין בספרי ע"י (סי' יג) שהבאתי הירושלמי שם).

ע"כ נראה לי דהטעם דהגט אינו נקנה ע"י אגב דנתינת הגט אינו בתורת זכי'. דהא כתבו
על איסורי הנאה פשר.

כמו דאָמרינו בגיטין (ד' כ) ע"ש. ועוד אָמרינו הָתם בְּעֵי מִינֵי רָבָא מר"ל פְּתַב לָהּ גַּט
על טס שֶׁל זָהָב, וְאָמַר לָהּ הִתְקַבְּלִי גִיטִיךָ וְהִתְקַבְּלִי פְתוּבְתִיךָ מֵהוּ.

אָמַר לִי נִתְקַבְּלָה גִיטָה וְנִתְקַבְּלָה פְתוּבְתָהּ (וְכִתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם עַל הַבְּעִי', דאע"ג דְּכִתְבוּ
עַל אִיסוּרֵי הַנָּאָה פֶּשֶׁר. הֵינּוּ מְשׁוּם דִּיחֵיב לָהּ מִיָּהָא כָּל הַגַּט.

אָבַל הֵכָא לֹא שְׂיִיכָא אֱלָא בְּתוּרַת פְּרַעוֹן ע"ש. וע"כ פִּינּוּ דְלָאוּ בְּתוּרַת זְכִי' הוּא דְהָא
בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה אֵין בּוּ זְכִי' וְאִפ"ה מִתְגַּרְשָׁת אֱלָמָא דְעֵיקָר הַגִּירוּשִׁין הוּא הַנְּתִינָה לְתוּךָ
יָדָה וְע"כ לֹא מְהֵנִי שְׂיָהָא הַגַּט שְׁלָה ע"י קִנְיָן.

דְּהַקְנִין לֹא מְהֵנִי רַק מִצַּד שְׂזַנְתָּה בַּגַּט. אָבַל בַּגַּט לֹא מִתּוּרַת זְכִי' הוּא.

וע"כ פְּתַב הָר"ן בְּפִשְׁטוּת דְלָא מְהֵנִי קִנְיָן אַגַּב דְהָא בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה וְדָאֵי לֹא מְהֵנִי קִנְיָן
וְכִמוּ שְׂבִיאַרְתִּי בַמ"א הִירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּקִידוּשִׁין ה' א) מְכָרָם וְקִידָשׁ בְּדַמִּיָּהֶם מְקוּדָשׁת
ר' חֲגִי בְּשֵׁם ר' זְעִירָא בְּשָׂאִין דְּמִיָּהֶם א"ר חֲנִינְיָא זֹאת אוֹמְרַת שְׂמַקְדָּשִׁין בְּגִזְלָהּ וְכִמוּ
שְׂהִבְאֵתִי בְּסַפְרֵי ע"י (ס' ו) עַל הַמ"ל שְׂנַסְתַּפַּק בְּרַמְב"ם פט"ז מֵה' מְכִירָה בְּמוֹכֵר לְחַבְרֵי
אִיסוּרֵי הַנָּאָה אֵי מְצִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַמְּעוֹ' וְכִתְבֵתִי שָׁם פִּינּוּ שְׂפִתְבוּ הַתּוֹס' בְּגִיטִין (דף
מג) דָּאִין הַקְנִין נִתְפָּס בְּעַבְדָּא שְׂהוּא פְּחוּת מְשׁו"פ כַּש"כ בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה וְשָׁם בִּיאֲרֵתִי
דְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה גְּרַע מְפָחוּת מְשׁו"פ וְע"ז אָמַר בִּירוּשְׁלָמִי מְכָרָם וְקִידָשׁ בְּדַמִּיָּהֶם מְקוּדָשׁת.
וע"ז אָמַר ר' חֲגִי בְּשֵׁם ר' זְעִירָא בְּשָׂאִין דְּמִיָּהֶם. פִּי' פִּינּוּ דְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה אֵינָם נִתְפָּסִים
בְּקִנְיָן.

ע"כ לֹא תְּפָסִי דְּמִיָּהֶם. דְלָא הוּי דְּמִי קִנְיָן.

פִּינּוּ שְׂאִין בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה קִנְיָן חוּץ מְהֵנִי דְרַבִּינָהוּ רַחֲמָנָא שְׂתוּפְסִין דְּמִיָּהֶם וְע"ז אָמַר ר'
חֲנִינְיָא זֹאת אוֹמְרַת שְׂמַקְדָּשִׁים בְּגִזְלָהּ דְּכִינּוּ שְׂאִינָם נִתְפָּסִים בְּקִנְיָן מִמִּילָא הוּי הַמְּעוֹת
גְּזוּל) וּבִנְתִינַת הַגַּט לְתוּךָ יָדָה מְהֵנִי אֱלָמָא דְּעֵיקָר הוּא הַנְּתִינָה לְתוּךָ יָדָה: וְהָא דְּבְעֵי
בִירוּשְׁלָמִי מְסַר לָהּ בְּמוֹסִירָה מֵהוּ כו' הֵינּוּ מְשׁוּם דְּהִירוּשְׁלָמִי לְטַעֲמֵי' אֲזִיל דְּקָאֵמַר שָׁם
בִירוּשָׁל' עַל הַקְרָן שֶׁל פְּרָה מִתְנִיתִין כְּשָׂאֵמַר לָהּ הָרִי גִיטִיךָ וְהִשְׂאָר לְכִתְוּבְתָהּ נִתְקַבְּלָה
גִיטָה וְכִתְוּבְתָהּ כְּאִתָּא אָמַר לָהּ הָרִי גִיטִיךָ וְכִתְוּבְתִיךָ כְּאִתָּא.

ר' זְעִירָא בְּעֵי קוּמֵי ר' מְנָא מְסַר לָהּ בְּמוֹסִירָה מֵהוּ כו' וע"כ פִּינּוּ דְּמִיָּבְעֵי לִי בִירוּשְׁלָמִי
אִם אָמַר לָהּ הָרִי זֶה גִיטִיךָ וְכִתְוּבְתִיךָ דְּאִפְשָׁר דְלָא מְהֵנִי אֱלָמָא דְּבְעֵינּוּ בְּדָרָךְ זְכִי' דְּוָקָא
(וְכִן בְּכִתְבוּ בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה אָמְרִינוּ בִירוּשְׁלָמִי וְהִבְאֵתִי בְּסַפְרֵי (ס' ו) פְּתַבוּ עַל דְּבָר
שְׂהוּא אִיסוּרֵי הַנָּאָה כו' מֵאֵן דְּאָמַר מְגוֹרְשָׁת מְקוּדָשׁת אִיסוּרֵי הַנָּאָה מְדַבְּרִיָּהֶם וּמ"ד אֵינָה
מְגוֹרְשָׁת אֵינָה מְקוּדָשׁת אִיסוּרֵי הַנָּאָה ד"ת.

וע"כ פִּינּוּ דְלָא פְּשִׁיטָא לִי לְהִירוּשְׁלָמִי אִם פְּתַבוּ עַל אִיסוּרֵי הַנָּאָה אִם פֶּשֶׁר. וְאִ רָבָא
מְסַקְנַת הִירוּשְׁלָמִי דְּבְאִיסוּרֵי הַנָּאָה ד"ת אֵינָה מִתְגַּרְשָׁת וְע"כ קָאֵמַר בִּירוּשְׁלָמִי ר' זְעִירָא
בְּעֵי מְסַר לָהּ בְּמוֹסִירָה מֵהוּ.

וע"כ נִיחָא הָא דְּסַמִּיךָ הָא דְּמִיָּבְעֵי לִי ר' זְעִיר' לְהָא דָּאמ' תְּחִילָה אָמַר לָהּ הָרִי גִיטִיךָ
וְכִתְוּבְתִיךָ כְּאִתָּא. וְכִמוּ שְׂבִיאַרְתִּי דְּכִינּוּ דְּבְעֵינּוּ בְּדָרָךְ זְכִי'.

ע"כ אֶפְשֶׁר דְּמַהֲנֵי מְסַר לָהּ בְּמוֹסְרָהּ. [ובירושלמי (שם) לית הִדָּא פְּלִיגָא על רב דְּרַב אָמַר דְּבַרֵּי ר"מ הִמְקַדְּשׁ בְּחֻמְזֵי מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וּלְמַעַל' לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם וְכַתְּבֵי הַק"ע פְּתַב הַר"ן פ"ב דְּגִיטֵין וְשִׁלְחוּ מִתָּם כְּתָבוּ עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה כְּשֶׁר מִשְׁמַע בְּכָל אִיסוּרֵי הַנְּאָה קְאָמַר מִיְהוּ בְּדָבָר שְׁצָרִיף בִּיעוּר מִן הָעוֹלָם.

וְצָרִיף שְׁרִיפָה הִגֵּט בְּטַל דְּכָל הָעוֹמֵד לְשׁוֹרֵף כְּשֶׁרוֹף דְּמִי ע"כ. וְקִשָּׁה דְּמֵאֵי פְּרִיף הַש"ס מְחַמֵּץ דִּילְמָא שְׁאֵנִי חֻמְזֵי דְּצָרִיף בִּיעוּר מִן הָעוֹלָם כּו' ע"ש וְלֹא קִשָּׁה מִיְדֵי דְּהָא דְּכַתְּבֵי הַר"ן הִיָּינוּ דְּוּוּקָא בְּגִט דְּכָל הָעוֹמֵד לְשׁוֹרֵף כְּשֶׁרוֹף דְּמִי.

וְאוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת בְּאֹוִיר. וְכִמּוֹ שְׁפָתַב הַב"ש בַּא"ע (ס' קכד) אָבַל אִם קִיְדֵשׁ בְּחִיטֵי קוֹרְדְּנִיטָא מַה נ"מ בֵּין אִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׁעוֹמֵד לְשׁוֹרֵף לְשִׁאָר אִיסוּרֵי הַנְּאָה.

וְהָא שְׁהִקְשָׁה בִּירוּשְׁלַמִי הִיָּינוּ כְּמֹו דְּלֹא הָוִי קִיְדוּשִׁין. בְּחִיטֵי קוֹרְדְּנִיטָא.

אֶלְמָא דְּלֹא הָוִי נְתִינָה. וְהִכָּא נְמִי בְּגִט בְּעֵינֵינוּ וְנָתַן.

וּע"ז מִשְׁנֵי דְּתַמָּן בְּגוֹפּוֹ קִיְדֵשׁ כּו'. וְעֵינֵינוּ מַה שְׁפָתַבְתִּי בְּסַפְרֵי עַמְק יְהוּשֻׁעַ (ס' ו) בְּאֹנְרָף עַל הִירוּשְׁלַמִי הַזֶּה.

גַּם מַה שְׁפָתַב שָׁם הַק"ע וַא"ת מַה הוּא אִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׁאֵינּוּ צָרִיף בִּיעוּר שְׁרִיפָה אוֹ קְבוּרָה כּו' ע"ש גַּם בְּזֶה שְׁגָה. דְּלֹא אָמְרִינוּן כָּל הָעוֹמֵד לְשׁוֹרֵף.

אֶלָּא דוּקָא בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׁל שְׁרִיפָה. אָבַל לֹא בְּסַתָּם אִיסוּרֵי הַנְּאָה וְהָא.

דְּבַעֵי קְבוּרָה' הִיָּינוּ שְׁלֹא יְבוּא לִידֵי תַקְלָה: וּבְזֶה יִתְיַיְשֵׁב מַה שְׁפָסַק הַש"ע בַּא"ע (ס' קכד ס' א) כְּתָבוּ עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה כְּשֶׁר שְׁהָא בִּירוּשְׁלַמִי אָמְרִינוּן דְּוּוּקָא בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּדַבְרֵיהֶם אָבַל בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה ד"ת פְּסוּל.

כְּמֹו שְׁהַבְּאִתִּיו בְּסַפְרֵי (ס' ו) ע"ש, וְהִרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה (ס' תרג) נְסַתְּפַק אִי תַלְמוּדָא דִּילָן פְּלִיג עַל הִירוּשְׁלַמִי, וַא"כ אִמָּאֵי פְּסַק בַּש"ע שְׁפָתַב עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה כְּשֶׁר, וְלֹא מְפַלְגֵי בֵּין אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּדַבְרֵיהֶם לְאִיסוּרֵי הַנְּאָה ד"ת: אִף לְפִי מַה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּגִיטֵין (ד' כ) דְּהַתְּקַבְּלֵי גִיטֵיף וְהַתְּקַבְּלֵי כְּתוּבָתֵיף גְּרַע טְפֵי מֵאִיסוּרֵי הַנְּאָה, וַא"כ בֵּינוּן דְּפְשִׁיט לִי ר"נ דְּנִתְקַבְּלָה גִיטָה וְנִתְקַבְּלָה כְּתוּבָתָה, ע"כ פְּסַק דְּכַתְּבוּ עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה כְּשֶׁר, אִפִּי בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה ד"ת, וְהִירוּשְׁלַמִי שְׁמַחֲלַק לְטַעְמֵי אֲזִיל כְּדַבְּעֵי לָהּ בִּירוּשְׁלַמִי.

אָמַר לָהּ הָרִי גִיטֵיף וְכַתְּוּבָתֵיף כְּאַחַת כּו': וּבְזֶה יִתְיַיְשֵׁב מַה שְׁהֶאָרִיף הַפ"י בְּהָא דְּאָמַר בְּגִיטֵין (ד' כ) בְּעֵי רְמִי בַר חֲמָא הִי מְוַחֲזָקִין בְּעַבְדָּ שְׁהוּא שְׁלוֹ וְגִט כְּתוּב עַל יְדוֹ, וְהָרִי הוּא יוֹצֵא מִתַּחַת יְדָה מַהוּ מִי אָמְרִינוּן אֶקְנוּיִי אֶקְנִי לָהּ דְּמִשְׁמַע שְׁצָרִיף לְהַקְנוֹת הָעַבְדָּ בְּקַנְיָן בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, וְהַבִּיא הַפ"י מַה שְׁפָתַב הַרְשָׁב"א וְהוֹכִיחַ מֵהִירוּשְׁלַמִי דְּבְמִסִּירַת הִגֵּט שְׁעַל הָעַבְדָּ מִמִּילָא זְכָתָה ע"ש שְׁהֶאָרִיף וַעפ"י מַה שְׁבִיאָרְתִּי אִינוּ רֵאִי מֵהִירוּשְׁלַמִי דְּלְטַעְמֵי אֲזִיל דְּמִסִּירַת הִגֵּט הוּא מְטַעַם זְכִי, וַע"כ מִמִּילָא זְכָתָה הָעַבְדָּ, וַע"כ מְבַעֵי לִי בִירוּשְׁלַמִי אִי מְסַר לָהּ בְּמוֹסְרָהּ, דְּאֶפְשֶׁר דְּמַהֲנֵי אִם הַקְנָה ע"י קַנְיָן, וְכֵן ע"י אֲגַב, אָבַל הַר"ן לְטַעְמֵי שְׁפּוֹבֵר דְּבְשִׁיטַת הַש"ס דִּילָן דְּלֹא מְהֲנֵי מְטַעַם קַנְיָן, וְכִמּוֹ שְׁבִיאָרְתִּי דְּלֹא מְחַמַּת זְכִי הוּא אֶלָּא מְחַמַּת נְתִינָה.

וא"כ איך זכתה בהעבד פניו דלא הוי מחמת זכי, והא שצריכה לקנות העבד הוא בתורת זכי וע"כ הביא הב"י בשם הר"ן שצריכה להקנות בפירושו ועיין בפ"י: ובזה הי' אפשר לנישב קצת מה שיש לדקדק על הר"ן (בפ"ק דגיטין) שכתב וז"ל בגט פשיטא דמעמד שלשתן לא מהני דלא תקינו מעמד שלשתן.

אלא במידי דנכות אבל במידי דחובה לא. אבל ג"ש צריכה תלמוד.

אמאי לא מהני מעמד ג'. שעשו בו חכמים שאינו זוכה בזוכה.

אלא פאן יש ללמוד דלא תקנו מעמד ג'. וטעמא דמילתא משום דבשלמא בדבר שגופו ממון איפא למימר דכינו דמצי זכי לנפשי' תקינו רבנו דלזכי' לחברי'.

אבל בדבר שאין גופו ממון פשוט דלא מצי זכי בי' לא תקנו רבנו דלזכי' לחברי': ולכאורה יש להקשות דהא הר"ן פתב (בר"פ הזורק) דע"י קנין אגב אינה מגורשת. וא"כ בלא"ה לא מהני ע"י קנין.

וכן מצאתי להאחרונים שהניחו הקושני' בצ"ע. ולפי מה שפיארתתי הי' אפשר לנישב קצת שיהר"ן סובר דאם הי' מתקנים מעמד ג' אפ"ל בשטרות הי' מועיל בגט אם הי' נכות דהא הלכתא בלא טעמא היא כמו דאמרינו בפ"ק דגיטין (דף יד) דעשו כמאן דמטי לידו'.

ולאו בתורת קנין הוא. דהא אמרינו בב"ב (דף קמח) דאם אמר תנו הלואתי לפלוני הלואתי לפלוני ואע"ג דליפא בכרי כו'.

הלואה איתא בכרי כו' דאמר ר"ה א"ר מנה לפלוני פינדה תניהו לפלוני במעמד ג' קנאה אלמא אע"ג דהלואה ליתא בקנין וכמו שכתבו התוס' בב"ב (דף עז) דאגב קרקע נמי לא נקנה רק מכח תקנת חכמים בהרשאה.

ואפ"ה במעמד ג' נקנה. אלמא דשוינהו כמאן דמטילידו'.

וע"כ אפשר דבגט נמי אע"ג דכתבו על איסורי הנאה פשר. ולא שייך בי' זכי'.

אפ"ה מהני במעמד ג' ואע"ג דהשתא מפרשינו מילתא דרב והוא שצבורין ומנחין בקרו נזית. אפ"ה מעמד שלשתן לאו בתור' קנין הוא אלא כמאן דמטי לידו': ויש לבאר עוד דבס' א"מ הקשה דלדעת רש"י דהגט נקנה באגב א"כ אמאי אמרינו בגיטין (דף כא) אין פותבין על המחוקב והטעם הוא משום דמחוסר קציצה.

הא האשה יכולה לקנות הגט כשהוא מחוקב ע"י חזקה דאלים טפי מקנין אגב. וא"כ אינו מחוסר קציצה כלל.

ולי נראה דאפשר לומר במה שכתב רש"י דגט נקנה באגב היינו דוקא ע"י אגב. דגט הוא לא מתור' קנין שהיא קונה את עצמה אלא מתור' שהוא משלחה ומגרשה.

וע"כ דוקא בקנין אגב שזהו קנין מתור' המקנה ולא מתור' הקונה. והראו' דאין אגב יכול להיות בדבר של הפקר.

והעיקר בגט הוא מצד המגרש. ועיין בקצה"ח ס' ערה ממה שהוכיח לו גדול א' דבעינן דעת מקנה מהא דבעי בפ"ק דקידושין שדה לאחר כו' ואף שהקצה"ח הכריע דאגב מהני

אפי' בְּדָבָר שֶׁל הַפֶּקֶד אֵינוֹ מוֹכָרֵעַ כְּמוֹ שֶׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזֶה לְעֵיל בְּתוֹשׁוּבָה (סי' כ) וע"כ מְהִי אַגַּב גְּבִי גֹט.

משא"כ חֲזָקָה דְּהַעֲיָקָר הוּא מֵצַד הַקּוֹנֶה שֶׁהוּא הָעוֹשֶׂה הַחֲזָקָה. וע"כ לֹא מְהִי חֲזָקָה גְּבִי גֹט.

אפי' לְדַעַת רַש"י וְהַרְא"י דְּבַעֲי בִירוּשָׁלַיִם מְסַר לָהּ בְּמוֹסְיָרָה מֵהוּ מֵדַת הַדִּין אֶתְ אָמַר נִקְנָה הַמִּקְחָה. וְהָכֵא אֶתְ אָמַר הַכִּין.

אוּ שְׁנֵי הֵיא דְכְּתִיב וְנָתַן בְּיָדָהּ. וְאַמַּאי לֹא מִיבַעֲיָ לִי אִם קָנָה הַפְּרָה בְּמִשְׁיכָה אִם נִקְנָה הַגֹּט.

אֵלָא וְדַאי דְּהַבַּע' הוּא דְּוִקָא בְּמוֹסְיָרָה. דְּוִהוּ דְּוִקָא מִפְּחַ הַמִּקְנָה אֲבָל בְּמִצִּיאָה וּבְנִכְסֵי הַגֵּר אֵינוֹ קוֹנֶה כְּמוֹ דְּאֶמְרִינֵן בַּפ"ק דְּב"מ (דף ח) מוֹסְיָר' מִחֲבִירוֹ קָנָה בְּמִצִּיאָה וּבְנִכְסֵי הַגֵּר לֹא קָנִי דְּמֵאֵן מְסַר לוֹ דְּלִקְנִי אֲבָל בְּמִשְׁיכָ' קָנִי אִפִּי' בְּמִצִּיאָ' כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס' בַּב"ב (דף עו) וע"כ בְּמִשְׁיכָה פִּינּוֹן שֶׁנִּהְיָ מִחֲמַת הַקּוֹנֶה.

ע"כ בְּוִדַּאי דְּלֹא מְהִי בַּגֹּט. דְּהָא בַּגֹּט הוּא דְּוִקָא מֵצַד הַבַּעַל דְּהָא לֹא בַּעֲיָנּוֹ רְצוּנָה וְכַה"ג אֶמְרִינֵן בַּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דף ז) וְשִׁלְחָה וְלֹא שֶׁתְּשַׁלַּח אֶת עֲצָמָה: וְהַקְצָה"ח פְּתַב הַטַּעַם דְּאִין פּוֹתְבִין בְּמִחְוָרָה לְקַרְקַע אַע"ג דְּאֶפְשָׁר לְקַנּוֹת ע"י חֲזָקָה.

הוּא מִחֲמַת דְּהוּי כְּמוֹ טְלִי גִיטִיף מַע"ג קַרְקַע וַע"ש בַּקְצָה"ח שְׁרוּצָה לּוֹמַר מִטַּעַם זֶה. דְּבַעֲבָד יָכוֹל לְכַתּוֹב הַג"ש בְּמִחְוָרָה מִשּׁוּם דְּבַעֲבָד מְהִי טְלִי גִיטִיף מַע"ג קַרְקַע דְּהָא אִם נָתַן גֹּט בְּחִצְרוֹ וְהַקְנָה לָהּ הַחֲצָר לֹא הוּי טְלִי גִיטִיף מַע"ג קַרְקַע פִּינּוֹן דְּמִקְנָה לָהּ הַחֲצָר עַם הַגֹּט.

א"כ בְּעָבָד דְּקָנִי לִי גּוֹפְיָ אִפִּי' נָטַל הָעָבָד, מַע"ג קַרְקַע אַעפ"כ פִּינּוֹן דְּקָנָה לִי גּוֹפְיָ. וְאַח"כ פְּשָׁמְשַׁחְרָרוּ הוּי כְּמִקְנָה לוֹ הַחֲצָר וְהַשְׁטָר שֶׁיִּחְרַר מִנּוֹחַ בּוֹ.

ע"כ לֹא הוּי טְלִי גִיטִיף מַע"ג קַרְקַע. וְהָא דְּאֶמְרִינֵן בְּגִיטִין (דף ט) דְּבִזָּה שְׁוֵה גִיטִי נְשִׁים. לְשִׁיחְרוּרֵי עֲבָדִים הֵינּוּ דְּוִקָא אִם מְשַׁחְרָרוּ ע"י אַחַר וּבִזָּה יִתְיַשֵּׁב מֵה שֶׁהַקְשָׁה הַט"ז וְהִבִּיאֻהוּ הַשַּׁע"מ בְּהַלְכוֹת עֲבָדִים עַל מֵה שֶׁהַטּוֹר הִבִּיא הַדִּין דְּאִין פּוֹתְבִין בְּמִחְוָרָה בְּשֵׁם הַרְמַב"ם וְלֹא הִבִּיא הַגַּמ' דְּגִיטִין (דף ט) דְּמַהְגַּמ' אִין רֵאִי' דְּשָׁם מִיִּירֵי אִם מְשַׁחְרָרוּ ע"י שְׁלִיחַ.

וַע"כ הוּי כְּטְלִי גִיטִיף מַע"ג קַרְקַע אֲבָל ע"י עֲצָמוֹ אִיפְשָׁר דְּכוֹתְבִין בְּמִחְוָרָה דְּלֹא הוּי כְּטְלִי גִיטִיף מַע"ג קַרְקַע. וְהָא דְּגִמְרִינֵן לָהּ לָהּ מֵאִשָּׁה הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּבִאִשָּׁה שִׁיף מִי שְׁאִינוֹ מְחַוָּר אֵלָא פְּתִיבָה וְקַצִּיצָה וְנִתְיָנָה.

משא"כ בְּעָבָד אִם מְשַׁחְרָרוּ ע"י עֲצָמוֹ. אֲבָל פִּינּוֹן שֶׁהַרְמַב"ם גָּמַר לָהּ מְדַכְּתִיב בְּעָבָד עֲצָמוֹ וְנָתַן.

וְכַמוֹ שֶׁפָּתְבַּהַרְמַב"ם פ"י מֵה' שִׁיחְרוּרֵי עֲבָדִים. א"כ ע"כ דְּבַעֲבָד אֶמְרִינֵן נְמִי מִי שְׁאִינוֹ מְחַוָּר אֵלָא פְּתִיבָה וְקַצִּיצָה וְנִתְיָנָה.

ע"כ דבצעבד נמי פסול טלי גיטיף מע"ג קרקע וע"כ הביא בשם הרמב"ם דווקא: וכן נ"ל ליישב דעת רש"י שפכת בגיטין (דף עו) זיל אמרו לי' לקנני' להווא דווקתא דיתבי בה גיטא ותיזיל איהו ותיחד ותיפתח.

ופירש שם רש"י דתקנה מטעם אגב ע"ש ותמהו האחרונים דאמאי לא פירש בפשיטות מטעם חצר כמו דאמרינן בגיטין (ד' כא) פתב לה גט ונתנו בתצירו. וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו.

דלפי מה שביארתי אפשר לומר דהיינו דווקא אם הקננו בחצר מחמת השטר. וע"כ הוי הקננו בחצר מחמת הבעל.

דקא בהפקר לא מצי קנו בשטר. וע"כ זכתה בגיטה מטעם חצר.

אבל הקא דאמר תיזיל ותיחד ותיפתח דקנתה בחצר מטעם חזקה. וחזקה קונה בנכסי הפקר וא"כ ליכא נתינה מחמת הנזות.

ע"כ פירש רש"י שהקנה לה הגט אגב קרקע וזה לא מהני בהפקר ומה שהביא הקצה"ח ראי' מהרשב"א שפכת בב"ק (ד' מט) גבי המחזיק בשטרותיו של גר כו' דמאן דמחזיק בנכסי הגר קני השטר מחמת אגב ע"ש.

אלמא דאגב קונה בנכסי הפקר היינו מטעם דהתם לא בעי למימר אגב וקני דשטר אפסרא דארעא הוא כמו שכתבו התוס' בגיטין (דף כב) בד"ה החזיק בנזעים קנה עציון דבשטר לא בעינן אגב משום דשטרא אפסרא דארעא הוא וע"כ פירש"י מטעם אגב.

ועיין בתוס' גיטין (דף עז) שכתבו ולא הוי כטלי גיטיף מע"ג קרקע דכיון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי פאלו נתנו לה: ונ"ל להביא ראי' דלא אמרינן גיטו וי"ו באים כא' אלא דווקא גבי גט אבל לא בשאר קנינים דקא אמרינן בגיטין (דף לט) ר"ש אומר משום ר"ע יכול יהא כסף גומר בה פדורו ששטר גומר בה ת"ל וקפדה לא נפדדה לומר לה שטר גומר בה ואין הפסד גומר בה.

וברבנן דאתי ממחוזא אמרי אמר ר' זירא משמין דר"ב הלכה. וכי אתא לסוריא אנפחתין לר' חייא בר אבין אמר לי איזי גופא דעובדא היני הוי א"ל ההוא אמתא דהוי מרה שכ"מ אתי בכי קמי' א"ל עד אימתי תשתעבד ותיזיל ההיא איתתא אתא שקל פומתא ושדא בה א"ל זיל קני הא וקני נפשיה אתא לקמין דר"ב א"ל לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר משום דהלכה כר"ש.

ולא היא אלא משום דהוי כליו של מקנה ופירש"י מאן דחזא סבר משום דהלכה כר"ש כו' ולא אמר כלום דר"ב להתייר' לישאל קאמר כר' שמעון אבל מידי שיעבוד יצאת. ויש לדקדק דקא לא עשה ולא כלום משמע שלא עשה כלל ועוד כיון שיעבוד אמרינן בגיטין (דף לח) עבד שברח מבית האסורין יצא לחירות ולא עוד אלא שפופין את רבו וכותבין לו ג"ש והטעם דכיון שאינו יכול להשתעבד בו ע"כ פופין אותו לכתוב לו ג"ש כדאי שיתחייב במצות: ולכאורה הי' אפשר לומר דלכה לא עשה ולא כלום דכיון דסבר כר"ש דאמר אין הפסד גומר בה ורק יצאת מידי שיעבוד אבל עדיין אסור בבת חורין ע"כ ה"מ אם נותנים לרבו כסף אבל הקא הי' בכליו של מקנה דשקל פומתא ושדא

בה נאמר לה זיל קני הא וקני נפשיה ע"כ לא עשה ולא כלום דהא ליכא למימר גיטו וידו
באים כא' דהא הגוף עדיין לרבו וע"כ פינון שלא קנתה את הכומתא איך תקני לנפשה.

ולוחק לומר דלמ"ד בכליו של מקנה היינו דבההיא הנאה דמקביל מינוי גמר ומקני' כמו
שכתב הר"ן בפ"ק דקידושין אע"ג דסתם חליפי סודר ע"מ להחזיר הוא ע"כ אפילו לא
קנה מתמת שפול מה שקנה עבד קנה רבו נמי מהני.

ועיין בספ"ה דנדרים (נ"ד מז) מאן לימא לן דאי תפיס לא מתפיס ובפ"ק דב"מ (נ"ד ז)
ש"מ האי סודרא פינון דתפיס בי' שלש על שלש קרינון בי' ונתן לרעהו דכמאן דפסיק
דמי וקני. והכי משמע לכאור' בירושל' (פ"ק דקידושין ה"ג) פלוניית שפחתי עושה אני
לה כתב שלא תשתעבד ר' אלעזר ור' שמעון בן יקום ר' יוחנן אמר' לא הכל ממנו לשעבד
בני מה הם עבדים מה שגיר מעשה ידי ר' אבא ור' יוסי תריהון אמרין דרבי היא דרבי
אמר אדם משחרר חצי עבדו.

וכתב הפ"מ ובבבלי פ' השולח (נ"ד מ) קאמר ר' יוחנן התימם כופין את היורשין וכותבים
לה גט שיחרור אמר לפנוי ר' אמי ור' אסי אי אתה מודה שפני עבדים: והנה הפ"מ שגה
בזה וגם לא ביאר קל הצורך.

והפני' הוא ששאל בני מה הם ומה שעשה לה הכתב שלא תשתעבד אם הפנונה היא
שמצא לחירות ובני חורין. והשיב שפני עבדים ומה שגיר בה מעשה ידי פ'י שלא
תשתעבד וע"ז אמר ר' אבא ור' יוסי דאתי כרבי דאמר אדם משחרר חצי עבדו.

ופריך ולית לי לרבנן אדם משחרר חצי עבדו אית לן בעבד של שנתפוח אכל בעבד
שהוא פולו שלו שני' היא שהיא כמזפה מימינו לשמאלו (פי' פינון דאינו משחררו לגמרי
א"כ ליכא למימר בזה גיטו וידו באים כא' וא"כ מה שקנה עבדקנה רבו) ופריך ולית לי
לרבי שהיא כמזפה מימינו לשמאלו (כי דאיך משחרר חצי עבדו הא מה שקנה עבד קנה
רבו וא"כ איך משחרר חצי עבדו) וכן הקשו התוס' בגיטין (נ"ד כג) בהא דאמרין התימם
עובר ירך אמו הוא ונעשה כמו שהקנה לה א' מאברי'.

וכתבו התוס' תימא לר"י היתה עופרה איך זכתה לו אע"ג דירך אמו הוא כו' ואפי'
שיחרר פולה חוץ מידה לא הי' לזכות לו דכשמשחרר פולה יש לה פח לזכות משום
דגיטה וידה באים כא' כדאמרין בפ"ק דקידושין וע"ז פריך ולית לי לרבי שהיא כמזפה
מימינו לשמאלו ומשגי אית לי במזפה ע"י אחר.

ופריך ולית לי לרבנן במזפה ע"י אחר. ומשגי קסבר הראוי לזכות לעצמו זוכה ע"י אחר
וכל שאינו ראוי לזכות לעצמו אינו זוכה ע"י אחר (פי' כל היכא דאיהו מצוי עביד שלוחא
דידן' מצוי עביד וכל היכא דאיהו לא מצוי עביד שלוחו נמי לא מצוי עביד): וע"ז קאמר ר'
אבא ור' יוסי דאתי כר' דאמר אדם משחרר חצי עבדו אבל בלא"ה איך קנתה הכתב
שלא תשתעבד פינון דליכא למימר בזה גיטו וידו באים כא' וכל זה הוא לשיטת הירושל'
שהי' ע"פ השטר דקאמר פלוניית שפחתי אני עושה לה כתב שלא תשתעבד וע"ז קאמר
דאתי כרבי דאמר אדם משחרר חצי עבדו, אבל לשיטת הש"ס דילן בגיטין (נ"ד מ)
דאמרין התימם פי אתא ר"ד אמר ר"י מי שאמר בשעת מיתתו פלוניית שפחתי אל
ישתעבדו בה, דהטעם משום מצנה לקיים דברי המת ע"כ יכול לצוות שלא ישתעבד בה

אָבֵל בִּירוּשָׁלַיִם דְּמִיָּרֵי בְּשֵׁטֶר, ע"ז אומר דְּאֵתֵי פְּרָבֵי דְּאָדָם מְשַׁחֲרֵר תְּצִי עֲבָדוֹ דַּאֲל"כּ אִיךְ נָתַן לְהַפְתֵּב שְׁלֵא תִשְׁתַּעֲבָד הָא לִיכָא לְמִימֵר בְּזַה גִּיטוֹ וְיָדוּ בְּאִים כַּא' וּלְפִי"ז אֶפְשָׁר לומר דע"כ אָמְרִינן בְּגִיטִין (דָּף לט) בְּהֵיא דְשָׁקֵל פְּנוּמְתָא וְשָׁדִי בַּה א"ל קְנִי הָא וְקִנִּי נִפְשִׁיךְ וְאָמַר ר"נ דְּלֵא עֲשֵׂה וְלֵא פְּלוּם וּמֵאן דִּחְזָא סָבַר דְּהִלְכֵי פֶר"ש דְּאִין הֶפְסֵף גּוֹמֵר בַּה וְכִינּוּן דְּאִינוּ גּוֹמֵר בַּה ע"כ לֵא עֲשֵׂה וְלֵא כְּלוּם אִפִּי לְעַנְנֵן שְׁיַעֲבֹד נְמִי דְּהָא הָעֵבֶד אִינוּ קוּנָה פְּלֵל הַפְּנוּמְתָא דְּהָא אִין הָעֵבֶד יְכוּל לְקַבֵּל מַתְּנָה מֵרַבּוּ וְכִמּוּ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵס' בְּקִידוּשִׁין (דָּף פד) דָּאם נָתַן מַתְּנָה לְעֵבֶדוֹ לֵא קְנָה פְּלֵל: וְכִמּוּ דְּאָמְרִינן בִּירוּשָׁלַיִם (פ"ק דְּקִידוּשִׁין ה"ג) פְּשִׁיטָא שְׁהָעֵבֶד מְקַבֵּל מַתְּנָה מֵאַחַר לְאַחַר לְרַבּוּ מֵרַבּוּ לְעֲצֻמוֹ לֵא מֵאַחַר לְעֲצֻמוֹ מִחְלוּקָת ר"מ וְנַחֲכָמִים, אומר הָא לֵה פְּסָף זַה ע"מ שְׁלֵא יְהִי לְרַבָּה רְשׁוּת בּוֹ זָכָה בְּהֵם הָעֵבֶד זָכָה בּוֹ רַבּוֹ דְּבָרֵי ר"מ, וְחַכ"א זָכָה הָעֵבֶד לֵא זָכָה בּוֹ רַבּוֹ מֵהָ צָרִיכֵי לִי מֵרַבּוֹ לְאַחַר מֵאִי פְּשֵׁם שְׁהָעֵבֶד זָכָה מֵאַחַר לְרַבּוֹ פֶּה הוּא זוֹכָה מֵרַבּוֹ לְאַחַר.

ועפ"ז מְיֻשָּׁב מֵהָ שְׁהָקֵשׁ' הַשְּׁעָה"מ עַל הָרִיטְבָ"א בַּה' עֲבָדִים שְׁפָתְבוּ דְּלִזְכוּת לְאַחֲרִים עֲדִיפָא מְזִכְרֵי לְעֲצֻמוֹ מֵהָ דְּנִדְרִים (דָּף פח) דְּאִשָּׁה זוֹכָה לְעֲצֻמָּה מִיַּד הַבַּעַל וְאֵפְ"כּ לֵא יוּכַל לְזָכוּת ע"י הָעֵירוּב ע"ש דְּמֵהִירוּשָׁלַיִם מְשַׁמַּע פְּדַעַת הָרִיטְבָ"א דְּלִזְכוּת לְאַחֲרִים עֲדִיף טְפִי דְּקָאֵמֵר דְּמֵרַבּוֹ לְעֲצֻמוֹ לֵא מְהִינִי וּמֵרַבּוֹ לְאַחַר מִיְבַעֲי לִי וְאֶפִּי' אִי אָמְרִינן דַּע"מ שְׁתַּצָּא לְחִירוֹת מְהִינִי, הִינֵנוּ מְשׁוּם דְּהָעֵבֶד נְמִי לֵא קְנָה פְּלֵל.

וְכִמּוּ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵס' בַּפ"ק דְּקִידוּשִׁין (דָּף פד) דְּזַה. מְקַרִי ע"י אַחֲרִים דְּהָא הָעֵבֶד נְמִי לֵא קְנָה אֶלָּא שְׁיִתָּן לְרַבּוֹ וְיִצָּא לְחִירוֹת אָבֵל הָכָא קָאֵמֵר לִי קְנִי הָא וְקִנִּי נִפְשִׁיךְ, אֶלְמָא דְּבַתּוֹרַת קְנִינָן הוּא נְעוּד לַר"א אֶלְיָבָא דַּר"מ ע"מ שְׁתַּצָּא לְחִירוֹת נְמִי לֵא מְהִינִי וְגִיטוֹ וְיָדוּ בְּאִים פְּאֻחַת נְמִי לִיכָא לְמִימֵר דְּהָא לַר"ש אִין הֶפְסֵף גּוֹמֵר בַּה אֵפְ"כּ לֵא נִרְאָה לִי פְּלֵל לְפָרֵשׁ בְּאִינְפּוֹן זַה דְּכִינּוּן דָּאֵף לַר"ש שְׁאֹמֵר דְּאִין הֶפְסֵף גּוֹמֵר בַּה אֵפְ"כּ יוֹצֵא מִיַּדִּי שְׁעֵבֹד וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לְעֲצֻמוֹ א"כ אֵמַאי לֵא יְהִי לּוֹ יָד לְקַנּוּת הַפְּנוּמְתָא.

וְכִמּוּ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵס' בְּגִיטִין (דָּף עז) בַּד"ה יָדָה גּוּפָא מִי קְנִי לִי. וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסֵס' וַא"ת חֲצִירָה נְמִי לֵא קְנִי גּוּפָה אֶלָּא פִּירֵי וְיֵשׁ לומר פִּינּוּן דְּקִנּוּיָא לּוֹ לְפִיר' הָוִי פְּאֵלוֹ קְנּוּי לּוֹ גּוּף הַחֲצִיר אָבֵל מַעֲשֵׂה יָדֵי מַעֲלָמָ' קָא אֵתִי וְעוּד דְּהַחֲצִיר קְנּוּי לּוֹ בַּע"כ שְׁלֵא אִשָּׁה אָבֵל יָדֵי אִינָם קְנּוּיָם לּוֹ בַּע"כ דִּיכּוּלָּהּ הִיא לומר אִינִי נִיזוּנְגִית וְאִינִי עוֹשָׂה: וּבְזַה אֶפְשָׁר לְיִישָׁב מֵהָ שְׁהָקֵשָׁה הַמ"ל בַּה' עֲבָדִים עַל הִירוּשָׁלַיִם (פ"ז דְּגִיטִין) ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יָקִים אֶעֱיֵל עוֹבְדָא קוּמִי ר' יוֹחָנָן מֵהִיּוֹם וְלְאַחַר מֵיְתָה מֵתְּנָתוֹ מֵתְּנָה כּו' מִפִּינּוּן שְׁאֵמֵר מֵהִיּוֹם מַתְּנָה גְּמוּרָה הִיא לְאִיזָה דְּבָר פְּתַב לְאַחַר מֵיְתָה לְשִׁיר לּוֹ אֶכִּילַת פִּירוֹת.

וּבְגִיטִין מִפִּינּוּן שְׁפָתוֹב מֵהִיּוֹם גִּט פְּרִיתוֹת הוּא לְאִיזָה דְּבָר פְּתַב לּוֹ לְאַחַר מֵיְתָה לְשִׁיר לּוֹ אֶגּוּפָה א"ר בּוֹן בַּר פְּהֵנָא קוּמִי ר' אֵילִי לְשִׁיר לּוֹ מַעֲשֵׂה יָדֵי א"ל לֵא מְצִינוּ אִשָּׁה נְשׁוּאָה לְזַה וּמַעֲשֵׂה יָדֵי לְזַה כּו' אֵף בְּגִט שְׁיַחְרוּר פֶּן הָרִי גִט שְׁיַחְרוּרָה מַעֲכָשִׁין וְלְאַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם ע"ד דְּרַבִּי כּו' וְהִקְשֵׁ' הַמ"ל אֵמַאי לֵא נִימָא ה"נ גּוּפָה מֵהִיּוֹם וּפִירֵי לְאַחַר זְמַן וְתִירִץ דְּלֵא מְצִינוּ ג"כ עֲבָד לְזַה וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לְזַה.

וְלְכַאוּרָה מְצִינוּ כַּה"ג בַּב"ק (דָּף צ) הַמוֹכֵר עֲבָדוֹ לְאַחַר וּפְסָק עֲמוֹ ע"מ שְׁיִשְׁמְשֻׁנוּ שְׁלֵשִׁים יוֹם אֵף יֵשׁ לומר דְּלֵא שְׁכִיחַ הוּא: אֵף לְפִי מֵהָ שְׁבִיִּאֲרֵתִי אֶפְשָׁר לומר פִּינּוּן דְּלַעֲנָן חֲצִיר אֶזְלִינָן בְּתַר פִּירוֹת וְכִמּוּ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵס' וַא"כ אִיךְ אֶפְשָׁר לומר שְׁמַקְנָה לּוֹ גּוּף מֵהִיּוֹם

ופירי לאחר זמן דא"כ איך מקבל גיטו פיון דעדיין הוא לפירות לרבו ולענגן אשה פתבו התוס' דהיינו משום שיכולה לומר איני ניוזנית ואיני עושה אבל בלא"ה פיון שמשונעבדת למעשה ידי' אין לה יד וזהו דוקא פיון דקנוי לרבו למעש' ידיו אבל הכא שיוצא לשיחרור למעשה ידיו ואילו אחר הי' נותן לו יש לו קנן פיון דאינו משונעבד לרבו למעש' ידיו וכמו שפתבו התוס' ביבמות (דף סו) ד"ה ועבדים שקנו עבדים דמשפחת לה במפקיר עבדו ע"ש.

והכי נמי משמע בפ"ק דב"מ (דף יא) עישור שאני עתיד למוד נתון כו' ומקומו מושפך לו אלמא דאע"ג שהוא בתורת שכירות אפ"ה קונה לו מתורת חצר והיא דירושל' לעיל אפשיך לומר הא דקאמר מה שייר בה מעשה ידי' היינו שלא יטריוהו במלאכות כבדות.

והר"ן פתב בגיטין ומשום מצוה לקנים דברי המת אסור להשתעבד בה ומעשה ידי' לא פקע, אלמא דאפ"ה למעש' ידי', נמי לא שיחררה לגמרי וע"כ ליכא למימר בה גיטו וידו באים כא': ע"כ נ"ל לבאר הסוגי' דגיטין (דף לט) באופן אחר, והוא שיש ב' ענינים דהיינו מה שהוא בדרך קנן וגט פרישות ושיחרורי עבדים.

והנה גט אשה ושיחרור עבדים אינו בתורת קנן שמקנה נפשה או שמקנה את העבד לעצמו דהא יכול לגרש או לשחרר בע"כ, אלא ודאי דלאו בתורת קנן הוא אלא כף גזירת הכתוב שאם יגרש את האש' או ישחרר את העבד הותר אפ"ה האיסור ג"כ אלא דבעינו שיתן לידה או ליד העבד את הגט או את השיחרור.

וע"ז משני בגיטין (דף עו) אהא דהוי קשי' לי דהא כל מה שקנה עבד קנה רבו וע"ז משני גיטו וידו באים פאחת, משא"כ מה שהיא בתורת קנן לא נוכל לומר גיטו וידו באים כא' וא"כ איך נוכל לומר שינקה את החצר ע"י השטר המנוח בחצר פיון דעדיין לא קנה את החצר א"כ אינו מנוח השטר בחצירו וכמו שכתב הקצה"ח.

והנה בקנן כסף נוכל לומר או שמשמע קנן הוא כמו בכל הקניני' וכמו שביארתי לעיל (סי' כ) על הירושל' ר' ירמ' בעי קומי ר' זעירא הילך כסף זה שתצא שדך לחירות (נ"ל שב"ל שיצא עבדך לחירות).

וכן הגיה הק"ע דלא כהפ"מ) וע"ש מה שביארתי על הירושל' וא"כ הא דיוצא בכסף הוא מטעם קנן או שגזירת הכתוב הוא שיצא ע"י כסף כמו שיצא ע"י שטר וע"כ נ"ל שיש חילוק בזה בין רבנן לר"ש דלרבנן דסברי שהכסף מתיר את האיסור ג"כ ויליף מהא דכתיב והפדה לא נפדתה הוא בתורת שילוח כמו בשטר אבל אי אמרינן דלא ילפינן מהא דכתיב והפדה לא נפדתה וכמו דאמרינן בגיטין (דף לט) ושם ר' שמעון אומר משום ר' עקיבא יכול יהא כסף גומר בה בדרך ששטר גומר בה כו' לומר לך שטר גומר בה אין הכסף גומר בה א"כ הא דיוצא בכסף הוא מידי דהוי אכל קנינים שבכסף ועי' רש"י ד"ה אורע' ודוק: וכה"ג אמרינן בירושל' (פ"ז דגיטין ה"ה) היצא בשן ועין בניו עבדים והיצא משום יאוש בניו ב"ח אמר ר' יוסי בר' בון לא מסתבר' חילופין היצא בשן ועין הואיל ושיחררתו התורה בני' ב"ח והיצא משום יאוש הואיל ולא שיחררתו התור' בני' עבדים.

פ"ה הינצא בִּשְׁנֵי וְעֵין הוֹאִיל וְשִׁחְרַרְתוּ הַתּוֹרָה שְׁפָתוֹב לְעַנְיָן שִׁחְרור גּוֹפֵא ע"כ בְּנִי ב"ח שְׁמַתִּיר אֶת הָאִסוּר ג"כ אֲבָל הַיִּנְצָא מִשׁוּם יְאוּשׁ הוֹאִיל וְלֹא שִׁחְרַרְתוּ הַתּוֹרָה דְּהִינּוּ מִפְּחַ שִׁחְרור אֲלֵא מִיַּד דְּהוּי אֲכַל יְאוּשׁ דְּעֵלְמָא ע"כ בְּנִי עֲבָדִים וְאִינוּ מַתִּיר רַק הַמְּמוֹן כְּמוֹ בְּכָל יְאוּשׁ וְהַפְּקָר.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא דַע"כ אָמַר ר"נ לֹא עֲשֵׂה וְלֹא כְלוּם דְּכִינּוּן שְׁסוּבֵר כַּר"ש דְּאִין הַפְּסָף גּוֹמֵר בְּהַ וְהָא דְּכֶסֶף קוֹנָה הוּא רַק מִטְעַם קִנְיָן שְׁמַקְנָה אֶת הָעֶבֶד לְעַצְמוֹ וְלֹא מִשׁוּם שִׁחְרור דְּהָא אִינוּ מוֹעִיל רַק לְהַמְמוֹן וְלֹא לְהָאִסוּר וְע"כ פִּינּוּן שְׁאִינָם רַק מִטְעַם קִנְיָן ע"כ לֹא עֲשֵׂה וְלֹא כְלוּם פִּינּוּן דְּעַדִּינּוּן הִיא שְׁפָחְתוּ אִיף תִּקְנָה הַפְּנוּמְתָא וְכ"ת מִטְעַם גִּיטוֹ וְיָדוּ בָּאִים כַּא"ה מ' לְגַבִּי שִׁחְרור אֲבָל לְגַבִּי קִנְיָן לִיכָא לְמִימַר הָכִי וְכְמוֹ שְׁבִיִּאֲרַתִּי.

וְע"כ נִיח' שְׁפִיר הָא דְּלֹא עֲשֵׂה וְלֹא כְלוּם אִפִּי לְעַנְיָן שִׁיעֲבוּד נְמִי וַא"כ מוֹכַח לַפ"ז דְּלֹא אָמְרִינוּ גַּבִּי קִנְיָן גִּיטוֹ וְיָדוּ בָּאִים כַּא': וְהָכִי מִשְׁמַע בִּירוּשָׁל' (פ"ק דְּקִידוּשִׁין) בְּכֶסֶף ר' יִרְמְיָא אָמַר מֵאַחַר לְרַבּוֹ הָא מְרַבּוֹ לְאַחַר לֹא א"ר זְעִירָא אִפִּי מְרַבּוֹ לְאַחַר הָא מְרַבּוֹ לְעַצְמוֹ לֹא.

וְלְכַאוּרָה קִש' פִּינּוּן דְּאָמְרִינוּ דִּינְצָא בְּכֶסֶף א"כ אִמְאִי אִינוּ יוֹצֵא אִפִּי מְרַבּוֹ לְעַצְמוֹ וְכ"ת כָּל מַה שְׁקִנְיָה עֶבֶד קִנְיָה רַבּוֹ אִמְאִי לֹא נִימָא דְּגִיטוֹ וְיָדוּ בָּאִים כַּא' כְּמוֹ בְּשִׁטְר דְּתַנּוּן בְּקִידוּשִׁין (דָּף כב) וּבְשִׁטְר ע"י עַצְמוֹ אֲלֵא וְדַאי דַר' זִירָא לְטַעְמִי בְּגִיטוֹ (דָּף לט) דַר' זִירָא מִשְׁמִי' דְּרַב נַחְמָן אָמַר הִלְכָה כַּר"ש וְע"כ אִינוּ יוֹצֵא רַק מִטְעַם קִנְיָן וְע"כ מְרַבּוֹ לְעַצְמוֹ לֹא דְּכָל מַה שְׁקִנְיָה עֶבֶד קִנְיָה רַבּוֹ וְלֹא אָמְרִינוּ בְּזֵה גִיטוֹ וְיָדוּ בָּאִים כְּאַחַת כְּמוֹ דְּלֹא אָמְרִינוּ בְּכָל הַקִּנְיָנִים גִּיטוֹ וְיָדוּ בָּאִים כְּאַחַת וְכְמוֹ שְׁבִיִּאֲרַתִּי וְע"כ דְּוָקָא מְרַבּוֹ לְאַחַר דַּס"ל בְּכִלּוֹ שֶׁל מִקְנָה.

וְכְמוֹ דְּאָמְרִינוּ בְּגִיטוֹ (דָּף לט) וְלֹא הִיא אֲלֵא מִשׁוּם דְּהוּי בְּכִלּוֹ שֶׁל מִקְנָה (וְאֶפְשָׁר דַּס"ל דְּמִטְבַּע נַעֲשֵׂה חֲלִיפִין. וְעֵינּוּ בִירוּשָׁל' (דְּקִידוּשִׁין פ"ג) ר' בַּא בְּשֵׁם רַב וְהוּא שְׁיַחֲדָה לֹו סָלַע בְּמַגְדָּל בְּמַה קִידוּש' כְּהִיא דְּתַנּוּן תַּמָּן כָּל הַנַּעֲשֵׂה דְּמִים בְּאַחַר פִּינּוּן שְׁזָכָה זֶה נִתְחַזֵּיב זֶה בְּחִלְפִיו וְהָכָא נְמִי זָכָה בְּסָלַע שְׁבַמְגָדָל בְּמַה שְׁדִּיבֵר עֲלֵי לְשִׁלְטוֹן וְכַתּוּב ע"ו הַרְשָׁב"א דְּכִינּוּן דְּאַפְלִיגוֹ רַב וְלוי בַב"מ (דָּף מַה) דְּחַד אָמַר מִטְבַּע נַעֲשֵׂה חֲלִיפִין וְחַד אָמַר אִין מִטְבַּע נַעֲשֵׂה חֲלִיפִין שְׁמָא רַב הוּא דְּאָמַר נַעֲשֵׂה חֲלִיפִין כְּדְמוּכַח הָכָא בִירוּשָׁלְמִי: וְכ"ת הָא מ"מ פִּינּוּן שְׁהַאחַר זוֹכָה לְעֶבֶד.

א"כ אִיף יוֹצֵא בְּזֵה. דְּהָא כָּל מַה שְׁקִנְיָה עֶבֶד קִנְיָה רַבּוֹ.

וַא"כ לֹא יֵצֵא עַדִּינּוּן מְרִשׁוּתוֹ זֶה אִינוּ דְּהָא בַכּה"ג מְהַנִּי נְמִי ע"י אַחַר לְרִשְׁב"א בְּקִידו' (ד' כ"ג) דְּגָמַר לָהּ לָהּ מֵאִשׁ' מַה אִשָּׁה עַד שְׁיִוְצִיא גִט כו' אִף עֶבֶד נְמִי עַד שְׁיִוְצִיא גִט לְרִשׁוּת שְׁאִינוּ שְׁלוֹ. וְעוֹד אֶפְשָׁר לֹוּמַר כְּמוֹ שְׁהַבִּיא הַשְׁעָה"מ מַה' עֲבָדִים שְׁהַבִּיא מַה שְׁפָתַב הַרִיטְב"א וְז"ל וְמִיָּהוּ צָרִיף תִּלְמוּד הָרַב שְׁנַתָּן מִתְּנָה לְעֶבְדוֹ.

וְזָכָה לֹו ע"י אַחַר. אִם זוֹכָה בְּהַ לְגַמְרִי.

דְּוָמְל' דְּאִשָּׁה. אוֹ דִּילְמָא אִין קִנְיָן לְעֶבֶד בְּלֹא רַבּוֹ.

אפי' במתנה שזכו לו אחרים מיד רבו ומסתפר לי דבקה נמי אין קננו לעבד כו' וע"ש ומדברי המרדכי שכתב משם הר' אלקחנן ואם הבעל נתן מתנה לאשתו קנתה כו' ואומר הר' אלקחנן דהיא יש לדחות.

דמופה לה ע"י אחר דכה"ג מהני אפי' בעבד. מבואר שחילק על הריטב"א וס"ל דהרב שזיפה לעבדו ע"י אחר מהני.

וע"כ מהני אם נותן הפסד לאחר דבקה קני העבד. או איפשר שהאחר מקבל לעצמו. ובהיא הנאה משחרר לעבדו. וכמו דאמרינו בפ"ק דקידושין (דף ז) תן מנה לפלוני כו' ע"ש.

אבל בכסף ע"י עצמו נדאי לא מהני לדעת הירושלמי. אע"פ דבשטר מהני אלא נדאי דר' זירא לטעמין דבכסף הוא מטעם קננו וכל שהוא מטעם קננו לא אמרינו דבאים פאחת ובשטר שאני שהוא בתורת שיקרוור.

ומהני אפי' באיסורי הנאה ע"כ לא אמרינו בזה גיטו וידו באים פאחת וע"כ אמר ר' זירא בכסף מאחר לרבו. הא מרבו לאחר לא.

א"ר זעירא אפי' מרבו לאחר הא מרבו לעצמו לא. דכל שהוא מטעם קננו לא אמרינו בזה דבאים פאחת וכמו שכתב הקצה"ח ודלא פתשובת מהרי"ט (סי' סה) שהביא שם א' מגדולי התקמים שרצה לבטל המתנה מטעם זה שכתב הרשב"ם.

דחצר של נפקד אינו קונה. דה"ל רשות המפקיד: וכתב פינן דהמפקיד מקנה הפיקדון.

א"כ נימא דחצירו ומתנתו באים כא' כמו שאמרו ר"פ הזורק דגיטה וחצירה באים פאחד שפבר ביארתי דבכל דבר שהוא מטעם קננו לא אמרינו דבאים פאחת. ועוד יש להביא ראיה לזה מהירושלמי (פ"ה דנדרים ה' א) ר' יוחנן בשם ר' ינאי השותפים קונים זה מזה בחצר וחיובים זה בנזקי זה.

א"ר בון בר פהנא באומר צבור ואקנה (צ"ל ומקנה) אבל אם ציבורין. לא קנה עד שיטלטל והנה הפ"מ פי' בלחוק.

ונ"ל דהפ"י הוא שפבר ביארתי בספרי עזי (דף יא) דבחצר השותפין בשעה שפל א' משתמש הוא שלו וכמו שהאריף בזה הר"ן במס' נדרים (דף מה) וע"כ אם הי' צבורין מתחילה לא קנה מטעם חצירו.

דכינון שהראשון נשתמש בה מתחילה ונעשית חצירו. וא"כ איף יהי' חצירו של השני כמה שזה מקנה לו חפצו והוא משתמש בה עכשיו ונעשית חצירו דכינון דלא הוי עדיין חצירו.

א"כ אין החפץ נקנה לו בזה. ולא אמרינו דע"י החפץ נעשית חצירו דבשעה שפניח בה חפצו הוי החצר שלו.

וע"כ קנה החפץ. וגיטו וידו באים כא'.

כמו דאמרינו גבי גיטו ומתנתו. דכל שהוא מטעם קננו לא אמרי' דבאים פאחת.

אָבֵל אִם אָמַר לוֹ צָבוּר וְקָנָה. וְאִ"כ הִתְחִיל תְּחִילָה לְהַכְנִיֵס הַחֶפֶץ.

וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ תְּחִילָה. אִ"כ מִמִּילָא הָרִי הַחֶפֶץ בְּרִשּׁוֹתוֹ דְּבָכָל מְקוֹם שֶׁהוּא מְהַלֵּךְ הוּא שָׁלוֹ. אוֹ שֶׁהִפִּי' הוּא עַד שְׁיִטְלֹטֵל עַד שְׁיִמְשׁוּף אָבֵל ע"י הַחֶפֶץ בְּעֶצְמוֹ. אִינוּ קוֹנָה וּבִש"ס דִּילֵן בְּב"ב (דף פד) אֲמַרִינֵן חֲצַר הַשְּׁנוֹתָפִים קוֹנִים זֶה מִזֶּה וּמוֹקִי לָהּ בְּמוֹדֵד לְתוֹף קוֹפְתוֹ וְעֵינֵן בְּר"ן פ"ק דְּקִידוּשֵׁין (דף ח) גְּבִי הָא דְהִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמִנְהָ כו' בְּעֵי רַב בִּיבִי סָלַע שָׁל שְׁנִיָּהֶם מֵהוּ.

וּבָמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' שָׁם אֶלְמָא דְלָא אֲמַרִינֵן גְּבִי קִנְיֵן דְּמִתְנַתּוּ וְחֲצִירוֹ בָּאִים כֹּא'. וְהִכִּי מִשְׁמַע נְמִי מָמָה שְׁכַתְּבֵהּ הַש"מ בְּפ"ק דְּב"מ (דף יא) וְז"ל וְא"ת א"כ לְמָה הִנְצָרְכוּ לְתַקּוֹן מְלִשִׁיכָה וּמְסִירָה בְּסִימָטָא.

יְקָנָה בְּד' אֲמוֹת יֵשׁ לוֹמַר דְלָא אֲמַרוּ ד' אֲמוֹת. אֶלְא כְּשֶׁעוֹמֵד וְנוֹתֵן לוֹ בְּתוֹף ד' אֲמוֹתָיו דָּאִם קָדָם כְּלִי לֹא זָכָה לוֹ.

לְפִי שְׁמִקּוּמוֹ שָׁל כְּלִי קִנְיֵן לְבַעַל הַכְּלִי. וְהָא דְפִיָּאָה וּמְצִיָּאָה שְׁכַבְרָה קָדְמוֹ לִי פִיָּאָה וּמְצִיָּאָה.

הֵתָם מִשׁוּם דָּאִין לְהֵם בְּעָלִים וְהִילְכֵף הַמוֹצָא זוֹכָה בְּכָלִי. וּבְד' אֲמוֹתָיו כְּאֶחָת וְהִשְׁתָּא אִי אֲמַרִינֵן דְּבִמְתַּנְהָ נְמִי בָּאִים כְּאֶחָת כְּמוֹ גְּבִי גִיטוֹ וְחֲצִירוֹ.

א"כ ה"נ שְׁמִקְנָה לוֹ הַחֶפֶץ. נִימָא שְׁהַחֶפֶץ וְהַד' אֲמוֹת בָּאִים כְּאֶחָת, דְּכִינֵן שְׁמִקְנָה לוֹ הַחֶפֶץ, א"כ הַחֶפֶץ שָׁלוֹ מְנוּחָ בְּד' אֲמוֹתָיו אֶלְא וְדָאִי דְלָא אֲמַרִינֵן בְּכַה"ג, גְּבִי קִנְיִנִים דְּבָאִים כְּאֶחָת, וְאֵע"ג דְּאֲמַרִינֵן בְּב"ק (ד' סז) מִתְּבִי גִגְבִי וְהֵמֵן וְהָאֲנִס הַקְּדִישֵׁן הַקְּדוֹשׁ, וְתַרוּמָתוֹן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹתוֹן מַעֲשָׂר כו' אֲמַרִי הֵתָם אִיכָא שְׁיֻנְיֵי הַשֵּׁם מַעֲיָקְרָא טַבְלָא וְהִשְׁתָּא תְּרוּמָה.

מַעֲיָקְרָא חוֹלִין וְהִשְׁתָּא הַקְּדוֹשׁ. אֶלְמָא דְּאֲמַרִינֵן דְּחָל הַהַקְּדוֹשׁ וְהַתְּרוּמָה מִחֲמַת דְּהוּי שְׁיֻנְיֵי הַשֵּׁם בְּב"א דְּכִינֵן דְּהוּי הַקְּדוֹשׁ.

ע"כ הוּי שְׁיֻנְיֵי הַשֵּׁם וְקוֹנָה הַהַקְּדוֹשׁ. וְלֹא אֲמַרִינֵן דְּאֲדַרְבָּא כִּינֵן דְּיֵאוּשׁ לְחוּדִי' לֹא קִנְיֵי מִמִּילָא לֹא הוּי הַקְּדוֹשׁ.

הֵתָם שְׁאֵנִי שְׁהַחֶפֶץ מִחֲמַת גּוּף הַדְּבָר וְלֹא מִחֲמַת כַּח הַקּוֹנָה שְׁבִקְנִין לֹא מְהַנִּי יֵאוּשׁ בְּלַחוּד. וְע"כ אֲמַרִינֵן דְּשְׁיֻנְיֵי הַשֵּׁם וְהַהַקְּדוֹשׁ.

בָּאִים כְּאֶחָת. לְהִיּוֹת הַקְּדוֹשׁ מִשָּׂא"כ בְּכָל הַנִּי שְׁבִיָּאֲרֵתִי שְׁהַחֶפֶץ מִחֲמַת קִנְיֵן שָׁל הַמְּקַבֵּל.

וְע"כ כִּינֵן דְלָא קָנָה הַמְּקַבֵּל הַחֲצַר. אִיף אִיפְשָׁר שְׁיִקְנָה הַחֲצַר ע"י שְׁטָר הַמְּנוּחָ בְּחֲצַר לְהִיּוֹת הַחֲצַר שָׁלוֹ מִשָּׂא"כ בְּהַקְּדוֹשׁ שְׁהַכֵּל בָּא מִכַּח הַמְּקַדִּישׁ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַהַקְּדוֹשׁ וְשְׁיֻנְיֵי הַשֵּׁם כְּאֶחָת.

וְדָמִי קֶצֶת לְגַט שְׁהַכֵּל בָּא מִכַּח הַמְּגַרֵשׁ לְחוּד. מִשָּׂא"כ אִם מְקָנָה לוֹ.

הַחֲצַר ע"י הַשְּׁטָר, שְׁצָרִיף הַדְּבָר לְקִנּוּת ע"י חֲצִירוֹ שָׁל הַמְּקַבֵּל, וְכֹל כְּמָה דְלָא מְטָא לְחֲצִירוֹ לֹא קִנְיֵי, וְא"כ אִיף יִנְכָּה הַשְּׁטָר ע"י הַחֲצַר, כִּינֵן שְׁהַחֲצַר בְּעֶצְמוֹ עֲדִינֵן לֹא נִקְנָה לוֹ: [נִישׁ עוֹד לְהַבִּיא רֵאִי לְזֶה מְהִירוּשְׁלָמִי (פ"א דְּקִידוּשֵׁין ה' ג) הָרִי אֶת בֵּת חוּרִין וְוִלְדִי

עבד, ולדה פּינצא בּה דבּרי ר' יוסי הגלילי, וחכ"א לא עשה פּלום, אָמר ר' לעזר פּה פּירשה ר' הושעני' כו' שנייהם ב"ח, ר' אימי בשם ר' יוחנן שנייהם עבדים על דעתני' דר"י ניקח מחלוקת על דעתני' דר' לעזר מה איפא מחלוקת, אלא פני דבריו קיימים, דברי ר' יוסי הגלילי, וחכ"א לא עשה פּלום.

מהו לא עשה פּלום, אר' לעזר פּה פּירשה ר' הושעני' שנייהם בני חורין, ר' אימי בשם ר' יוחנן שנייהם עבדים, פּרבי דרבי אָמר אָדם משחרר חצי עבדו, וכתב הק"ע והא דאמר ר"י הגלילי דבריו קיימים, אע"ג דענבר ירף אמו, אתי' פּרבי דאמר אָדם משחרר חבי עבדו והקשה שם הק"ע דילמא קא סבר ענבר לאו ירף אמו כמו דאמרינן בתמורה (ד' פה) אליבא דרבנן, וכן ס"ל לר"י התם דענבר לאו ירף אמו הוא עכ"ל, ובאמת קשה טובא דהא ר"י הגלילי דס"ל דאם אָמר הרי את ב"ח וולדה עבד דדבריו קיימים, ודאי דס"ל דענבר לאו ירף אמו, וע"כ היא ב"ח וולדה עבד וא"כ הוי כב' גופין, וא"כ מה צריף לומר דס"ל פּרבי דאָדם משחרר חצי עבדו, ודחוק לומר דאע"ג דס"ל דענבר לאו ירף אמו הוא, אעפ"כ הרי היד שלה מעורב בּה פּח מן הולד דנהו דחוק פּינן דס"ל דענבר לאו ירף אמו הוא וכמו דלא אמרינן דהיא וולדה נגחו והיא וולדה נרבעת וכמו שהאריכו בּזה התוס' בב"ק (ד' מז) אלא ודאי דקאי אדסמוף לי' דלפי מה שפירשה ר' הושעני' דשנייהם ב"ח והטעם משום דאמרינן ענבר ירף אמו, וא"כ אי אמרינן דענבר ירף אמו א"כ ה"ל פּחד גופא.

והוא נתן הג"ש לאמו ואָמר הרי את בת חורין וולדה עבד וא"כ ה"ל משחרר חצי עבדו. דליפא למימר בּזה גיטו וידו באים כא'.

ואמאי הוי שנייהם ב"ח. דהטעם משום דהענבר טפל לגבי אמו ושירו אינו משוייר.

כמו דאמרינן בתמורה (ד' פה) והעובר נגדר אחר האם דה"מ דאם אמו משוחרת. וע"כ ממילא הולד משוחרר וכמו בקדשים דאם שירו אינו משוייר והולד קדוש מפת האם אבל לרבנן דס"ל דאין משחרר חצי עבדו.

והטעם משום דליפא למימר גיטו וידו באים פּאחת. וא"כ אפ"י החצי אינו משוחרר.

וא"כ איף שייף לומר דאם שירו אינו משוייר. וע"כ אומר שפּוּבּר פּרבי דאָדם משחרר חצי עבדו.

וא"כ מוכח דלא אמרינן פּינן דאי אמרינן דאם שוורו אינו משוייר א"כ יהי' הולד נמי ב"ח. וע"כ משוחררת דזה אינו דאדרבא נימא בהיפוף פּינן דענבר ירף אמו והוא אינו משחרר רק האם.

וא"כ ה"ל משחרר חצי עבדו ושנייהם עבדים וכמו דס"ל לר"י דשנייהם עבדים. אלא ודאי דלא אמרינן בכה"ג ולגבי שיקרוור עצמה שאני פּינן שהיא בתורת שילוח אמרינן דגיטה וידה באים כא' משא"כ לענין שתהא משוחררת מטעם דלא תיגוי חצי עבד.

מטעם דלאחר השיקרוור בּולה משוחררת זה לא אמרינן: אבל מ"מ מוכרח דאיפא לפרושי כמו שפירשתי דאע"ג דענבר לאו ירף אמו הוא היינו לענין שכול לשייר אבל אעפ"כ הם גוף א' וה"ל כמשחרר חצי עבדו דהא ביז דידה נמי מעורב פּח מן הולד.

אף ממה שפכתב הרמב"ם (פ"ז מה' עבדים) והשיגו הרמב"ד ע"ש היטיב מתבאר מתוך דברי הרמב"ד דאי אמרינן דענבר לאו ירה אמו ניחא הא דהאומר לשפחתו הרי את ב"ח ונלדה עבד אפי' לפי מאי דקיי"ל אין אדם משחרר חצי עבדו דהוי כב' גופין ע"ש היטיב וילצעת הרמב"ם אפי' אי אמרינן ענבר ירה אמו הוא ע"ש בלח"מ וא"כ מוכח דהירושלמי קאי על ר' הושעני' אבי המשנה דלא עשה ולא פלוג.

היינו דשניהם יצאו לחירות משום דענבר ירה אמו הוא ואם שירו אינו משווייר. וע"כ הוי חצי עבדו.

וא"כ קשה דמ"ט הוי חצי עבדו פניו דאמרינן דלא עשה ולא פלוג היינו דשניהם יצאו לחירות וא"כ לא הוי משחרר חצי עבדו אף ה"מ אי אמרינן דבמשחרר חצי עבדו יצא לחירות וע"כ תפיש בה החירות ע"כ עדיף יותר ממשחרר חצי עבדו דהענבר בטול לגבי האם ואם שירו אינו משווייר אבל אי אמרינן דהמשחרר חצי עבדו אינו משוחרר א"כ האם נמי אינה משוחררת.

ואמאי שניהם יצאו לחירות והשתא אי אמרינן דתפסינן הסוף תחילה א"כ מאי קאמר דס"ל כרבי דאם משחרר חצי עבדו נימא פניו דאי אמרינן דאם שירו אינו משווייר ויצא לחירות ע"כ לא הוי כמשחרר חצי עבדו אלא ודאי דאמרינן בהיפוף.

פניו דמשחרר חצי עבדו לא קנה. ע"כ לא התחיל בו החירות ולא דמי להא דהיא חטאת ונלדה חולין דהיא קדושה ממ"נ.

וע"כ אם שירו אינו משווייר. משא"כ הכא.

וע"ז אומר דס"ל כרבי דאדם משחרר ח"ע. וע"כ פניו שהיא משוחררת על כל צד ע"כ אמרינן דשניהם ב"ח אלמא דלא אמרינן דתפשינן צד הסוף בתחילה.

אלא לגבי גוף השיחרור אמרינן דגיטו ונדו באים כא'. אבל לא לענין שתהא משוחררת באומר את ב"ח ונלדה עבד וא"כ כש"כ דלא אמרינן בשארי דברים דהא בשיחרור נמי לא אמרינן לכל מילי.

ודוק: ולכאורה יש להביא קצת ראי' להיפוף דאמרינן בכל הדברים דשניהם באים פאחת מהא דאיתא בגדרים (דף לד) בעי מיני' ר"ח ב"א מרבא פכרי עליה ונתנה לו במתנה מהו. פכרי אמר לו כי איתא ברשותי' הוא דאסור או דילמא עליה א"ל עילוני' שוימתי' הקדש.

א"ל פשיטא אע"ג דנהבה לי' במתנה אסור אלא פכרי עליה לאפוקי דאי גנבי' מיגנב א"ל לא לאפוקי דאי אזמני' עלי'. וכתב הר"ן פלומר לעולם אימא לה דאי יתיב לי' במתנה שרי לי'.

וכי קאמר לי' עליה לאפוקי דאי אזמני' עלי' תיחסר לי' דההוא שעתא נמי פכרו הוא. ולכאורה יש להקשות לפי מה שכתב הר"ן בפ"ג דע"ג ונהבאתיו בספרי ע"י (סי' ו) דליכא זכי' באיסורי הנאה משום דלית בה דין ממון.

א"כ מאי קא מיבעי לי' אם נתנה במתנה. דכיון דנתנה לו במתנה.

והוא אָמַר כְּכָרִי דְוָקָא וְשֶׁהַכְּפָר שְׁלוֹ. וְע"כ מְפִי נִתְּנָה לוֹ בְּמִתְּנָה לֹא הָיָה כְּפָרוֹ וְע"כ שָׂרִי.
הָא פִּינּוּן שְׂאִין זֶה יְכוּל לְזַכּוֹת בְּהָ דְהָא אָסְרִי וְשׁוּנֵי עֲלוּנֵי הֶקְדָּשׁ. וְע"כ פִּינּוּן דְּלֹא מְצִי זְכִי
הָיָה דְמַרְיָ קָמָא וּכְמוֹ דְאִיתָא בְּדַנְדְּרִים.

(דף מג) הֶפְקֵר כְּמִתְּנָה מֵה מִתְּנָה עַד דְאִתִּי מְרֻשּׁוֹת נֹתֵן לְרֻשּׁוֹת מְקַבֵּל כּו' וְכֹה"ג בְּכָרִיתוֹת
(דף פד) בְּשֶׁלְמָא לְרֻשְׁבִּי"ג קָסְבֵר פִּי יִהְיֵב אִינְשׁ מִתְּנָה אֲדַעְתָּא דְמְקַבְּלִין לֵה מִינְיָ פִי לֹא
מְקַבֵּל מִינְיָ הֶדְרָא לְמַרְהָ וְהָא דְפְלִיגֵי הֶתֵּם הִינּוּ אִי אֲמַרִינּוּ הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תְּחִילָתוֹ כְּמוֹ
דְאֲמַרִינּוּ בְחֻלְיִין (דף לט) ע"ש וּא"כ הָיָה דְמַרְהָ קָמָא.

וְאִיךָ מְנוֹתֵר לְהַנּוֹת. וְאֵע"פ שֶׁלְדַעַת הֶר"ן לֹא קָשָׁה.

שְׁהֶר"ן פֶּתַח בִּסְפ"ה דְנִדְרִים (דף מח) גָּבִי הֵהוּא גְבָרָא דְהָיָה שְׁמִיט פִּיפִי דְכִתְּבָא אֲסְרִינָהוּ
לְנִכְסֵי עֲלִי כו'. וְכַתְּבֵי הֶר"ן דְאִפִּי מַחֲיִים נָמִי אִי בְעֵי לְמַרְבִּינָהוּ לְבָרְיָ מְצִי עֲבִיד.

כְּדַתְּנֵן נֹתֵן לְבָנָיו אִו לְאֶחָיו וּכְמוֹ שֶׁפֶתַח שָׁם (דף מז) וְהָיָה יוֹדֵעַ דְכִי תִנּוּן הֶכָא אִם מֵת לֹא
יִרְשֵׁנוּ לֹא לְמִימְרָא דְכִינּוּן שֶׁהִנְכָסִים אֲסוּרִים לוֹ בְּהִנְאָה לֹא יִנְכָּה בָהֶם כּו' אֲלֵמָא דְלַדַּעַת
הֶר"ן יֵשׁ לְהַמְוָדֵר זְכִי בָהֶם.

וְאִיךָ דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת ע"ז מֵמָה שֶׁכַּתְּבֵי הֶר"ן בִּפ"ב דְנִדְרִים (דף פה) שֶׁהָאִסְרֵי הִנְאָת פִּירוֹת
עַל עֲצָמוֹ. יְכוּלִים אֲחֵרִים לִיטּוֹל כְּכָר הָאֲרַכְתִּי בְּזָה בְּסַפְרֵי ע"י (סי' ו) אִיךָ לְדַעַת הֶרְשֶׁבֶן
דְהַמְוָדֵר הִנְאָה מִתְּבִירוֹ.

וְנִתְּנָן לוֹ לְוֹלֵב לְצֵאת בּוֹ דְבִיּוֹם א' לֹא יֵצֵא דְבַעֲיָנָן לְכֶם מִשְׁלָכְכֶם. וְכֵן כַּתְּבֵי הֶרְשֶׁבֶן
בְּתֻשׁוּבָה (סי' רב) דְאִשָּׁה שֶׁאֲסָרָה עַל עֲצָמָה נִכְסֵי רְאוּבֵן וְאִת"כ קִיבְּלָה קִידוּשֵׁין מִמֶּנָּה
דְאִינָה מְקוֹדֶשֶׁת בָּהֶם פִּינּוּן דְאֲסוּרָה בְּהִנְאָה אִינוּ יְכוּל לְזַכּוֹת וְעֵינָן בִּמ"א הִלְכוֹת זְכִי וְהֶפְקֵר
וּא"כ אִיךָ קָא מִיבְעֵי לִי אִם אָמַר כְּכָרִי עֲלִיךָ וְנִתְּנָה לוֹ בְּמִתְּנָה.

דְאִיךָ יְכוּל לְזַכּוֹת בְּהִתְּנָה פִּינּוּן דְהָיָה אִיסוּרֵי הִנְאָה וְכ"ת דְכִינּוּן שְׁנִתְּנָה לוֹוּא"כ יֵשׁ לוֹ
רֻשּׁוֹת לְאֶכּוֹל מִצַּד הַנּוֹתֵן ע"כ אֵע"פ דְלֹא זָכָה בָהֶם אֵע"פ"כ לֹא מְקַרִי כְּפָרוֹ זֶה אִינוּ דְהָא
אִית' שָׁם אֲלֵא כְּכָרִי עֲלִיךָ לְאִפּוֹקִי מֵאִי לֹא לְאִפּוֹקִי דְאִי גִנְבָה מִינְיָ מִיגְנַב א"ל לֹא לְאִפּוֹקִי
דְאִי אֲזַמְנֵי עֲלִי וְכַתְּבֵי הֶר"ן וְז"ל כְּלוֹמֵר לְעוֹלָם אִימָא לָךְ דְאִי יִהְיֵב לִי בְּמִתְּנָה שְׂרִי לִי
נְכִי קָאֵמַר לִי עֲלִיךָ לְאִפּוֹקִי דְאִי אֲזַמְנֵי עֲלֵה תִּתְּסֵר דְהֵיָא שְׁעָתָא נָמִי כְּפָרוֹ הוּא.

וְהָאֲרַכְתִּי בְּזָה בְּסַפְרֵי ע"י (סי' טו) בְּעֵנָן מֵה שֶׁהָאִרִיף הַמְהַרִּי"ט בְּתֻשׁוּבָה (סי' קג) בְּדִין
א' שֶׁנִּטְלַת הַתְּפוּחַ מֵעַל הַשְּׁוֹלְחָן וְנִתְּנָן לְחִבְרֵי קִידוּשֵׁין בְּעַד בִּתּוֹ וְהָאִרִיף הַמְהַרִּי"ט דֹּאֵע"ג
שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֻשּׁוֹת לְאֶכּוֹל אִפ"ה אִינָה שְׁלוֹ.

וּכְמוֹ דְאֲמַרִינּוּ בִּב"מ (דף צב) פּוֹעֵל מִשְׁלוֹ הוּא אוֹכֵל אוֹ מִשְׁלֵי שְׁמַיִם הוּא אוֹכֵל לְמֵאִי נ"מ
דְאֵמַר תְּנוּ לְאִשְׁתֵּי וּבְנֵי דְאִי מִשְׁלֵי שְׁמַיִם הוּא אוֹכֵל אִינוּ יְכוּל לִיתֵן לְאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו. וְכַתְּבֵי
שָׁם שְׁזָה תְלוּי בְּהָא דְנִדְרִים (דף לד) שֶׁהָרֵא"ש פִּירֵשׁ דְאִי אֲזַמְנֵי עֲלִי לְעֵנָן זֶה חָל
הָאִיסוּר שֶׁאֲסוּר לְהִזְמִינּוּ עֲלִי שְׁמִידָה כְּשֶׁהִזְמִינּוּ עֲלִי הוּא נִהְיָה בְּמָה שְׁמִזְמִינּוּ וּמְכַבְּדוֹ
וְרוּצָה בּוֹ לְהֶאֱכִילוֹ אֵע"פ שֶׁעֲדִינּוּ לֹא אָכַל וְהֶר"ן פִּי לְאִפּוֹקִי דְאִי אֲזַמְנֵי עֲלִי מִשּׁוּם
דְהֵיָא שְׁעָתָא נָמִי כְּפָרוֹ הוּא פִּי דְהָיָה כְּמוֹ שְׁמִזְמִינּוּ עַל כְּפָרוֹ שְׁלֹא הוֹרְשָׁה לוֹ רַק לְאֶכּוֹל
אֲבָל לֹא שְׂיָהָא שְׁלוֹ.

וא"כ משמע מהר"ן דבמזמינו על פירו אף דרשות לו לאכול אפ"ה לא הוי דידי' ממש: וכמו שהבאתי שם הירושל' דעירובין (פ"ו ה"ז) גבי האחין והשותפין כו' שאין אביהם זכה להם אלא במה שהם אוכלים (פי' וע"כ לא הוי שותפים מתחילה וצריכין עירוב ע"ש) וכה"ג אמרינן שם בירושל' דעירובין (פ"ז ה"ו) נתמעט האוכל מוסיף ומזפה כו' וקאמר לית הדא אמרה שאינו מזפה להם בגופי' של אוכל.

א"ר חגיגא תיפתר שגרוהו עכברים (פי' דקאמר ש"מ שאינו מזפה להם בגופו של אוכל ואין להם קננו בהאוכל והוי רק כמו נתינת רשות להם לאכול וכינון שהיא מחמת נתינת רשות ע"ו קאמר נתמעט האוכל דהיינו שבעה"ב מיעט להאוכל דהא יכול לחזור.

וא"כ מוכח דאינו מזפה להם בגופו של אוכל ותיפשוט דעירוב משום דירה ולא משום קננו וכמו דאמרי' בעירובין (דף מט) דאמר שמואל עירוב משום קננו. וכתבו התוס' וא"ת הא תנו לקמן בעירו' (דף עא) בעה"ב שהי' שותף בשכינו לזה בנין ולזה בשמן א"ב לערב וכן בעירובין (דף פ) גבי בני חבורה שהי' מסובין וקידש עליהן היום סומכין על הפת משום עירוב ולמ"ד משום דירה א"ש.

וי"ל פיון שיש קירוב דעת ביניהן עשאוה חכמים כאלו הקנו זה לזה עכ"ל. אבל למ"ד עירוב משום דירה א"צ לומר שהקנו זה לזה וע"ז אמר פיון שאת אומר נתמעט האוכל אלמא שיש לו רשות לאכול הדא אמרה שאין מופה להם בגופו רק שיש להם רשות לאכול והוי כמ"ד עירוב משום דירה והכי קי"ל דעירוב משום דירה וכמו שכתבו התוספת דהא קי"ל מערבין אפי' בפחות משו"פ ובפחות משו"פ לא שיה קננו רק נתינת רשות לאכול.

ובזה יתיישב מה שהקש' הק"ע דהא צריף לערב בדבר דאי בעי מיני' חברי' שיתן לו ולא יקפיד כמפני' (ד' סח) דזה אינו דודאי כ"ז שלא חזר מזפה להם שיש להם רשות לאכול אבל מ"מ יכול הבעה"ב ליטול שלא מדעתם דאינו מזפה להם בגופו של אוכל וע"ז דחי תיפתר שגרוהו עכברים ולא שנטל הבעה"ב ולעולם מזפה להם בגופו של אוכל: ובאה"ע ברמ"א (סי' כח ס"ג) אורח שיושב אצל בעה"ב ונטל חלקו וקידש בו מקודשת.

והט"ז כתב דאינו אלא ס' קידושין וע"ש בב"ש ולפי מה שביארתי דלדעת הר"ן שפכת דאי אזמני' עלי' הדיא שעת' כפרו הוא ואינו רשאי רק לאכול. וא"כ לפי דעת הר"ן אינה מקודשת וא"כ פיון דתלוי בפלוגת' דהר"ן ודרא"ש הוי ס' מקודשת.

וע"ש בספרי ע"י (סי' טו) במה שהארבתי שם באם שהותר לו לאכול מפני פ"נ אם יכול לתרום תרומה ע"ש שהבאתי הירושלמי (פ"א דתרומות) אתם פרע לתורם שאינו שלו מה את עביד לי' לתורם שאינו שלו או לתורם של חברו פי' אם הטעם דתורם שאינו שלו הוא מפני שאינו שלו וא"כ אפי' הותר לו לאכול אינו יכול לתרום או הטעם מפני שהוא של חברו ע"ש שהביא הירושל' ראי' נשמעינה מן הדא הפקיר פרי' ומרחו וחוור כו' ע"ש אף לכאורה משמע בתוס' ביבמות (דף פט) שהפקר כו' אבל מן הטמא על הטוהר ליכא למימר דאפקוה מרשותו בשעת הפירשה פיון דבמר הכי נמי שלו הוא ועליו

לתקנו עכ"ל משמע דאם הוי מפקי מרשותו לא הי' תרומתו תרומה אע"ג דאין לו בְּעָלִים אחרים, וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹת וְדוּק.

אף לכאורה יש להביא ראי' מהירושל' (פ"ג דמעשרות) ר' יונה בעי דמים מהו שישטבלו במקח (פי' במקום ששם אותה בדמים משום השבת אבידה כמו דאמר התם אם קובע למעשר במקח) או מאחר שהבעלים מוציאין אותה לא נטבלה (פי' שאם הבעלים באים מוציאין אותה מידו שאע"פ ששם אותה בדמים ויכול לאכול אעפ"כ כ"ו שהבעלים באים ומוציאין בעין צריף להחזיר ע"כ לא הוי במקח) ר' מנא בעי הגע עצמה שהי' נתונה בפיו לא נמאס הוא יכול להחזיר ע"ש בפירוש מהרא"פ ששם אעפ"כ אם הבעלים מצאו שהוא אוכל וא"כ הוי בידיעת הבעלים והוא א"צ להחזיר ע"כ הוי במקח וא"צ לדחוקו שהפ' הוא כפשוטו הגע עצמה שהי' נתינה בפיו נמאס לא יכול הוא להחזירה אם אומר את פן לא נמצא אוכל טבל למפרע (כי' פיון שאפת מתירו לאכול ובשעה שאוכל הוא נמאס ולא הי' צריף להחזיר אפי' אם יבואו הבעלים דהא נמאס הוא וא"כ נמצא דהוי במקח גמור אוכל טבל למפרע) הדא אמרה דמים במקח הו.

וא"כ נמצא דבשעה שמפריש לא נשום אצלו רק בדמים ואם הבעלים באים צריף להחזיר וא"כ אינו שלו בעצם ואפ"ה יכול להפריש אלקא דלא בעינו דוקא שיהא שלו אלא שיהא לו רשות לאכול.

אף מזה אין ראי' דמשום השבת אבידה הוא וניח' להו לבעלים וע"כ תיקנו שישום את דמיו וע"כ הוי כאלו הבעלים נתנו לו רשות לתרום ולפ"ז אפ"ל כמו שפכתתי בספרי ע"י שם דהא דלא אפשר בחולין דאמרינו ביומא (דף פג) היינו דאין הבעלים בעיר.

ואע"פ שמוותר לו לאכול אעפ"כ אינו יכול לתרום (וכמו דאמרינו בירו' (פ"ח דיומא) ר' יוחנן מטתי פן ואכל מה דאשפח קדמוי וקרין עלי' החכמה תחי' בעלי'. וכתב הק"ע נראה דאיירי שאכל דברים שלא הפרישו מהם תרומה ומעשר ומפני שידע שמוותר בטבל קרא עלי' המקרא הזה.

וכן נ"ל לפרש הא דאמרו בבלי פעם אחת רצתי למזרחה של תאינה עכ"ל ולא רצה להפריש ודחוק לומר בשלא הספיק אם הי' מפריש. וס"ל תרומ' חמורה.

אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר משום דלא הי' הבעלים בעיר. אבל באמת א"צ לכל זה דהא דר' יוחנן מטתי פן ואכל מה דאשפח קדמוי היינו אע"ג שלא הי' הבעלי' ואכל שלא מדעת בעלים וכמו דאמרינו ביומא (דף פג) ר' יהוד' ור' יוסי הוי קא אגזלי באורחא אחזי' בולמס לר' יהוד' קפחין' לרועה אכלין' לריפתא, ופירש"י כפאו ונטל ממנו כו' אני קפחתי את הרועה ואתה קפחת את כל העיר כולה וע"כ אי לאו בולמס לא הי' רשאי ליקח שלא מדעת בעלים.

וכמו דאמרינו בב"מ (דף כב) אממר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא כו' מר זוטרא לא אכל, ופירש"י דגזל נינהו שלא ידעו הבעלים הכא מחמת הבולמוס אכל וע"כ קרא אנפשי' החכמה תחי' וכן הא דאמרינו בבבלי (דף פג) א"ר יוחנן פעם א' אחזני בולמס ורצתי למזרחה של תאינה וקיימתי בעצמי החכמה תחי' בעלי' פי' שאכל שלא מדעת בעלים): וראיתי בס' המקנה שהוכיח מהא דאמרינו במעילה (דף כ) אמר לו תן להם

חתיכה חתיכה והוא אומר טלו שמים והם נטלו ג' פולם מעלו וכוונאי דהמעיל, מיד ולא בשעת אכיל' דאל"ה אינו חייב דהא לא אמרינו זה נהנה וזה מתחייב כמו שכתבו התוס' בקידושין (דף מג) וא"כ אי אמרינו דאינו יכול ליתנו המתנה לאחר הא אמרינו כל מתנה שאם הקדישו אינה מקודשת אינה מתנה וא"כ לא הי' מועיל ע"ש ולכאורה תמוה דהא דאמרינו שאם הקדישו אינה מקודשת אינה מתנה, היינו אם צריה להחזיר פשהוא בעין אבל יכול לאכול בנדאי וכמו דאמרינו בב"מ (ד' נט) המשאיל קורדום של הקדש מעל לפי טובת הנא' שבה וע"ש בתוספת אע"ג דנדאי אינו רשאי ליתן במתנה' לאחר אעפ"כ מעל וא"כ ה"נ פיון דיש לו רשות לאכול בעצמו וא"כ אמאי לא מעל: אף יש לדחות דהתם קני לי' מתחיל' להשתמש בו דמשיכ' קונה בשומרין אבל הכא אי אמרינו דאינו מותר לו רק לאכול הרי לא הוי שלו מתחיל' והא דכחול לאכול היינו רק מחמת שנתן לו רשות לאכול ואם רוצה לחזור בו הרי יכול לחזור: וכמו שביארתי במ"א על הא שכתב המ"ל ל (פט"ז מה' מלנה ולנה) דהא דאמרינו בגיטין (ד' עח) דזרוק לי' חובי והפטר דנפטר הזורק נ"ל דלסברת רבינו ישעי, שהביאו הטור (ס"י יב) דבמלנה בפטר מחילה בעי קנין הכא מיירי במלנה ע"פ דאילו בפטר בדברים לא מפטר דהכא מדין מחילה נגעו בה.

וכן יש להוכיח מדברי הרא"ש פ' המקבל שרצו להוכיח מהך סוגי' דמחילה א"צ קנין ע"כ. וכתבתי שם שאף שמן הירושל' מוכח פדעת רבינו ישעי' דאמרינו בירושלמי (ספ"ק דגיטין) הדין דמחל שטר לחבר' ר' חנינא ור' מנא חד אמר מחיל וחד אמר אינו מחיל עד דמחזיר לי' שטרא אעפ"כ לפי מה שכתב המהרי"ט הובא במ"ל שם דכי אמר זרוק לי חובי והפטר כל שעדיין לא זרקו יכול לומר לו אי אפשי שתזרוק וכן בשואל אע"פ שאמר לו שלח והפטר יכול לומר לו אי אפשי וכן באומר קרע ע"מ לפטור בב"ק (דף צג) יכול לומר לו אי אפשי שתקרענו.

וכמו שכתב המ"ל דזהו לא מדין מחילה נגעו בה אלא מתורת נתינת רשות ולא מתורת מחילה. ולפ"ז אפשר דמהני אפי' בפטר נמי דאע"ג דמחילה לא מהני מחמת דשטר' בידן' אעפ"כ יכול ליתן רשות אלא שיכול לחזור.

וכמו שכתב המ"ל שם לענין תנאי דבעונ' תנאו בטל דלא דמי לדבר שבמזון דאתייהב למחילה. והקש' מהא דתלמידים יוצאים לת"ת שמים ושלים שנים שלא ברשות ותירץ דזה לא מדין מחילה נגעו בהאלא כל זמן שהיא אינה תובעת מותר לו למנע עונתה מאחר שנתנה לו רשות אבל אם חזרה ותבעה פשיט' דמחוייב בעונת' והארכתי שם שאפשר לומר לפי מה שכתב המ"ל דהא דבעונה לא מהני תנאי היינו משום דעונה הוי צער הגוף ואינו עשוי למחול וע"כ בתנאי דשאר וכסות** (ענינים פאלו אונם נוהגים בזמנים הללו ע"פ דינא דמלכותא.

**) הפוננה הוא שתמחול לו המזון של שאר וכסות אבל עונה שהוא צער הגוף שאינו עשוי למחול אמרינו דהפוננה הוא ע"מ שלא יהא עליו דין עונה וע"כ לא מהני התנאי דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה וכמו שכתבו התוס' בכתובות (דף נו) אבל אם מחלה בפירוש מהני וכתבתי שם שעפ"ז אפשר ליישב הירושל' דמהירושלמי (ס"פ הפועלים) משמע דאפי' עונה נמי יכולה למחול.

ומהירושלימי (דפ"ק דקידושין) משמע דעונה תנאי הגוף ואינו יכול למחול דקאמר תיפתר בקטנה דלית לה צער. והקשה בס' הפלאה דהא מ"מ לכי גדלה יש לה צער אף פניו שקטנה אין לה צער א"כ מוחלת היא על העונה עצמה ולא על דין עונה ע"כ אפי' לכי גדלה נמי הוי מחילה וע"ש בהפלאה והוא תמוה, שהקש' שם דאדרב' גבי יעוד מיירי בקטנה וא"כ אף אמרינן שם גבי יעוד דתכמים אומרים לא עשה ולא פלום שהתנה ע"מ שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ופריה ולית לי' לרבנן כו' אית לי' תנאי ממון וזה תנאי הגוף ע"ש.

והוא תמוה דהא גבי יעוד האב מתנה עמו ע"מ שלא יהא לו עלי' יעודין והוא אית לי' צער: אף זה לא נרא' לי פלל אלא דעונה הוא תנאי הגוף ולא מהני מחילה בפשטא דהירושל' פ"ק דקידושין ובירושל' (פ"ג דכתובות) אמרה אפשר בוררת וחוזרת ובוררת, פי' שיכול' לברור ולומר שרוצת בו אע"ג דבה תלי, מילתא וכמו דאמרינן שם ביררה א' מהם נפטרה פולהון מל"ת וא"כ אי אמר' אפשי בו הרי מחלה לו החיוב שצריף לכוונסה אעפ"כ יכולה לחזור דבזה לא שיירי מחילה: נחזור לענינינו דלפי דעת הר"ן מה דאזמני' על הכפר אינו שלו אלא שנתן לו רשות לאכול ואם אכל אינו יכול לתבוע אבל פל זמן שלא אכל יכול לחזור בו.

אלמא דלדעת הר"ן הא דמביעי לי' בכפרי עליה ונתנה לו במתנה בעינן שייהא דוקא שלו וא"כ קשה לדעת הר"ן דאף זוכה בו הא הוי איסורי הנא' דהא אמר קונם כפרי עליה אלא ודאי משום שלאחר שיזכה בהכפר א"כ יהי' הכפר חלו וע"כ זכיתו והתירו באים כא' אלמא דאמרינן דשניהם באים כא' אף זהו ג"כ מחמת חסרון הכפר שהיא אסור הנא' ע"כ אמרינן דשניהם באים כא' אבל לא אם צריף לזכות מחמת המקום דליפא למימר דבאים פאחת.

וא"כ פיון שנתבאר דלא אמרינן גיטו וידו באים כא' רק גבי גט א"כ הכא גבי קידושין לכאורה לא זכתה בהקידושין ע"י החצר פיון דכבר הי' קנוי להמפקיד וכמו שהאר"י בזה הקצה"ח (סי' קפט) א"כ במאי זכתה הקידושין: אף אעפ"כ נרא' לי שמוקדשת מתורת חצר כמו שכתב המהרי"ט, והמהרי"ט נמי מוה דלא אמרינן גיטה ונצייר' באים כא' רק גבי גט אעפ"כ גבי שאלה מסתברא כדעת מהרי"ט.

וכמו שכתב (שאל' סה) וז"ל ועוד נרא' לי שאפ"י יחד לה מקום להשאילו לה לצורך אותם התפצים מסתבר' שכל שנטלה אותם התפצים לא נשאר המקום קנוי לה לעולם שתביא תפצים אחרים שלא השאיל', כו' ואם פיון אף בתוך שלשים יום חוזר המקום לבעליו הילכף עכשיו שנתנם במתנה להנפקד נמצא שהמטלטלין והמקום באו לו כא' דהכי אמרינן בריש הזורק כו' אלא גיטה וידה באים כא' כו' ע"ש לא הביא ה' דגיטין רק לסמך לענין שאלת המקום שפיון שלא השאילו רק להתפצים א"כ פיון שמקנה לו התפצים ממיל' חוזר המקום לבעליו ואינו מתורת קנין דהא המקום הי' של בעלים מתחיל' והוא לא השאיל לו רק עד הזמן א"כ לאחר הזמן ממיל' חוזר: וכמו שביארתי בספרי ע"י (סי' יא) החילוק שבין מתנה ע"מ להחזיר.

ובין שאל'. שמתנ' ע"מ להחזיר צריף להקנות לו אח"כ מחדש.

ובשאל' לאחר הזמן הני שלו ממילא ועוד אפשר לומר כמו שכתב המהרי"ט שם דאפי' יחדו לה הבעלים מקום לא נקנה המקום למפקיד. ואף שיש לפקפק בזה דהא אמרינו בב"ק (דף מח) אמרי ברשות ה"ל שן ברשות הניזק ושן ברשות הניזק סיניבת.

ופירש"י הני שן בחצר הניזק דכינו דיהיב לי בעל החצר רשות לעייל. זכותא אקני לי בגול'.

והני לי חצר הניזק כו' ע"ש וכן בירושלמי (פ"ג דב"ק ה' א) ואית דבעי מימר פינו שאמר לו הפנס נעשת פתצר השותפין. קונים זה מזה בחצר.

זה אינו דה"ל פתצר השותפין אבל לא בתורת שיהא שלו. ועיין בבכורות (דף יח) לא נחלקו אלא בחצר בעה"ב ורועה כהן.

ר' טרפון סבר אקנוי' קא מקני' לי בחצירו. וניחא לי דלתעביד מצנה בממונו.

וכתבו התוס' ואפי' בלא קנין קא קני דקא גמיר ומשעבד נפשי'. א"נ כמה פעמים הרועה פותח ונועל ע"כ אלמא דלא נקנה לו החצר.

ע"י הבכור העומד בתוכו. אי לא משום דמתזיק בחצר: וע"כ פינו שבשאלה לא נקנה לו המקום לגמרי ע"כ מהני אם המפקיד נותן מתנה להנפקד.

ונכת' לו חצירו והכא נמי בקידושין אם המפקיד מקדש את האשה בהחפץ שמונח בחצירה מקודשת ע"י החצר שזכתה לה חצירה. והכי משמע בירושלמי (פ"ט דשבועית) ר' יצחק בר רדיפא ה"ל עובדו אתא שאל לר' ירמ' א"ל מה אריותא קמך ואת שאל לר' יאשי'.

א"ל חמא לה תלתי רחמין. ואפקר' גדמיהון (פי' שיראה ג' אוהבים שיפקיר לפניהם דאין הפקר פחות מג' כמו דאיתא בגדרים (דף מה) כו' ר' חזק' סליק גבי ר' ירמ' א"ל זכיתי בהם אוצרה.

א"ל צור לי אילין פריטי' גבך א"ל הרי מקומן מושכר לי. א"ל לא כן אפקרתן חזר ונפית' בהם ופי' המפרש מהרא"פ שהי' לו לר' ירמ' אוצר של פירות שביעית בבית ר"ח, והגיע זמן הבעור.

וא"ל ר"ח זכיתי באותו אוצר שיש לה בביתי מן ההפקר דרתמנא אפקר'. אע"פ שעדיין לא הפקיר.

וא"ל ר' ירמ' צור לי הני מעות כו' פלומר קח אותן ממנו וצר אותו לפיקדון בידיו. ואחר שלקח המעות ממנו.

א"ל ר"י הרי מקומן של פירות מושכרים לי על המעות שקבלת נמצאת הן שלי שיקנ' לי מקומם א"ל ר"ח לא כן אפקרתן. חזר ונפית' בהם.

ופי' מהרא"פ שאם עדיין לא הפקרתם האיה תחזור ותזכ' בהם שהי' צריך להפקירן תחיל' דלגבי דידך אין הפקר עד שתפקיר אותם. ואז תוכל לחזור ולזכות בהם.

(ואפשר לפרש פינון שהפקרת אותם. ור' חזק' אמר זכיתי בהם אוצר'.

וא"כ איך תוכל לחזור ולזפות בהם) ולכאורה קשה דמה הי צריך ר' ירמיה לשפוך המקום מחדש דכיון שפבר השאיל לו המקום ר' חזקיה לר' ירמיה א"כ הי התצר של ר' ירמיה ותצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו וא"כ אמאי לא זכה ע"י תצירו דהא הי מושאל לו מתחיל' וכ"ת דשביעית שאני דכיון שהי שלו ע"כ אינו זוכה מן ההפקר כיון שהוא סובר שהוא שלו וכמו שפיתבו התוס' בב"ב (דף נד) אדעתא דציבא לא קני.

וכתבו התוס' אע"פ שמתקן השרקע כו' דלעולם לא קני אלא א"כ מתפנין לקנות כו' וביבמות (ד נב) אמר הא למה זה דומה לעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני כו' דהא דתצר קונה לו שלא מדעתו היינו שאינו יודע אם הוא בתצירו ואם הי' יודע הי' רוצה לקנות אבל אם יודע ואין מתפנין לקנות לא קני והכי נמי בשביעית כיון שאפ"י הי' יודע לא הי' מתפנין לקנות כיון שהי' תחיל' שלו.

זה אינו דלגבי ר' ירמיה לא שייך זה שהוא יודע שצריך לזכות. ועוד הא אמרינו בירושלמי (פ"ד דשביעית) מאימתי אדם זוכה בפירותיו בשביעית.

ר' ירמיה סבר מימר משיתגם בתוך פליו. ר' יוסי סבר מימר אפ"י נתגם לתוך פליו לא זכה.

דהוא סבר דאינון דידן' ולית אינון דידן' וא"כ סובר ר' ירמיה דאם נתגם לתוך פליו זוכה וא"כ אמאי לא הי' זוכה מטעם חצר דהא התצר הי' מושאל לו. על פירותיו אלא נדאי כיון שלא השאיל לו המקום רק לפירותיו וא"כ כיון שבשביעית רחמנא אפקרי' ואין הפירות שלו ממילא אין התצר מושאל לו.

(ולא אמרינו דאדרבא כיון דאם יזכה בהמקום ע"י הפירות א"כ יקני המקום ע"י הפירות והפירות ע"י המקום והפירות יקני' בב"א) וא"כ מכש"כ הכא שנתן המפקיד והנפקד מתנה מדעתו ממילא פלטה לה השאילה.

וא"כ הכא נמי אם קידשהמפקיד להאשה בהחפץ שהי' מופקד בביתה קנתה מתורת חצר, ומקודשת, והכי משמע להדל' מהא דתנן' בקידושין (דף מז) האומר לאשה התקדשי לי בפיקדון שיש לי בידך והלכה ומצאת' שנגנב או שאבד אם נשתמר ממנו ש"פ מקודשת אלמא דקנת' מתורת חצר ומקודשת.

וכמו שביארתי ועיין בקצה"ח (סי' קפט) פן נ"ל: סימן כד שאלה אשה שאמרה אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני. ושנים אומרים נתגרשה אשה במקום פלוני.

ושנים אומרים לא נתגרשה אשה במקום פלוני. אם היא נאמנת או לא: תשובה לכאורה הי' אפשר לומר כיון דמסקינן ביבמות (דף לא) דתרי ותרי הוי ס' דרבנן דאמרינו אוקמי תרי לבהדי תרי ואשה אוקמא אחזקה.

ה"נ יש לומר במיגו דאמרינו אוקמי תרי לבהדי תרי ואזלינן בתר מיגו ואינה אסור' להנשא אלא מדרבנן כמו גבי חזק' אף התוס' כתבו בב"ב (דף לא) בהא דאמרינו שם איתמר שני עדים המכחישות זא"ז.

אמר ר"ה זו באה בפני עצמה ומעיד'. וזו באה בפ"ע ומעיד'.

ור"ח אמר בהדי סהדי שקרי ל"ל. והקשו התוספת דבין לר"ה ובין לרב חסדא נהמניהו
לבתראי במיגו דאי בעי פסלינהו לקמאי בגזלנותא וכתבו התוס' דמיגו במקום עדים לא
אמרין דמיגו לא יכול לסייעם יותר משני עדים.

ואפ"ל הי' עמהם ק' עדים. אין נאמנים דתרי פמאה.

וכן פתבו התוס' בכתובות (דף יד) דמיגו במקום עדים הוא אלמא דבתרי ותרי ואפ"ל
איפא מיגו נמי אין נאמנים יותר. אלמא דלא אמרינן מיגו במקום תרי ותרי.

ולכאורה לאו דוקא מיגו של העדים אלא אפ"ל איפא מיגו דהבע"ד בעצמו ואיפא תרי
לגבי תרי נמי לא אמרינן מיגו: ויש להביא רא"י לזה מהירושלמי דכתובות (פ"ב ה' ה)
ר' יודן בעי אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה
אשה במקום פלוני מכחישין הן אותה.

ר' יוסי בעי אמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני באותו היום. ובאו שנים ואמרו
נתגרשה אשה במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני.

כהפחש עדות בתוך עדות אנו פתיין מפ"ל היום ע"כ אלמא דמסתפקא לי' לר' יוסי. אי
אמרין מיגו במקום תרי ותרי אע"ג דבתרי ותרי אזלינן בטר החזק'.

וכ"ת דמסתפקא לי' מדרבנן. דהא בחזקה נמי מדרבנן אסור וכמו שפסק הש"ע באה"ע
(סי' מז) בשנים אומרים נתקדשה.

ושנים אומרים לא נתקדש' דלא תנשא. ואם נשאת תצא.

וע"כ מ'בעי לר' יוסי בשנים אומרים נתגרשה אשה כו' אי אמרינן מיגו במקום תרי
ותרי. שתנשא לכתחיל' דמיגו עדיפא מחזקה וכמו דאמרין בקידושין (דף סד) ר' סבר
מה לי לשקר פי עדים דמי ואתי עדים עקרי לחזקה ור' נתן סבר מה לי לשקר פי חזק'
דמי לא אתא חזק' ועקר חזק' לגמרי.

וכן בפ"ק דב"ב (דף ה) אי אמרינן מיגו במקום חזק'. אף חזק' דהתם לא הוי כשאר
חזקות דסברא היא דלא פרע אינש תוף זימני'.

אבל לעולם דמיגו אמרינן יותר בתרי ותרי כמו בחזק'. זה אינו דבירושלמי אמרינן דר'
יוסי אית לי' דבשנים אומרים נתקדש'.

ושנים אומרים לא נתקדש' דתינשא לכתחיל'. דאמרין בירושלמי (פ"ב דכתן' ה' ב)
שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה.

ר' יונה מדמי לחלבים אילו שנים אומרים פלוני אכל חלב. ושנים אומרים פלוני לא אכל
חלב.

שמא אינו מביא אשם תלוי מספק וכא' יתן גט מספק. א"ל ר' יוסי לא תדמינה לחלבים
שכן אפ"ל אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי מתניתא פליגא על ר' יוסי שנים אומרים
נתקדש' ושנים אומרים לא נתקדש' לא תנשא.

וסיפא פליגא על ר' יונה. ואם נשאת תבא אלמא דר' יוסי ס"ל דבתרי ותרי אוקמינן
אחזק'.

ואפ"ה מִיבְעֵי לִי בְּמִיגוֹ בְּמִקוֹם תְּרִי וּתְרִי. אַף בְּאַמַּת א"ר מָנָא לָא דְר' יוֹסִי אוֹמֵר תַּנְשֵׂא וְלֹא ר' יוֹנָה אָמַר אִם נִישְׂאֵת תַּצָּא.

לֹא א"ל אֵלָא לָא תַדְמִינִי לְחֻלְבִּים שְׁפֹן אִפִּי אָמַר לְבִי נּוֹקֶפְנִי מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי. פִּי דְשִׁנְיָהֶם מוֹדִים דְּלֹא תַנְשֵׂא לְכַתְחִיל' אֵלָא דֵא"ל דְּלֹא תַדְמִינָה לְחֻלְבִּים דְּמַחְלְבִים אִין רֵא'י שְׁפֹן אִפִּילוֹ אָמַר לְבִי נּוֹקֶפְנִי.

מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי: וְהִנֵּה הֵק"ע פְּתַב דְּהַרְשֵׁב"א פְּתַב בַּתְּה"א דְּסַפִּיקָא דְּאוּרִינִי לְחוּמְרָא ד"ת. דֵאלת"ה אֲשֶׁם תְּלוּי לְמ"ד לָא בְּעֵינֵן חֲתִיכָה מְב' חֲתִיכוֹת הִיכִי מִשְׁפַּחְתָּ לֵה כו' ע"ש וְקָשָׁה הָא לְר' יוֹסִי לִיכָא לְדַמּוּיִי שְׁאָר סַפִּיקָא דְּאוּרִינִיתָא לְאֲשֶׁם תְּלוּי.

א"כ מֵאִי מִיִּיתִי הַרְשֵׁב"א ו"ל מֵאֲשֶׁם תְּלוּי. דְּאֲשֶׁם תְּלוּי שְׁאֲנִי מְחַמַּת שְׁאָמַר לְבִי נּוֹקֶפְנִי. וְלֵע"ד נִרְאָה שְׁשִׁגְהָ בְּזָה הֵק"ע. דְּהָא דְּמְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי בְּשָׁנִים אוֹמְרִים פְּלוּנִי אֲכַל חֻלְבִּי.

וּשְׁנִים אוֹמְרִים שְׁלֹא אֲכַל הִינְנוּ מְשׁוּם דְּשִׁמָּא אֲכַל אִין הַשְּׁנִים הָאוֹמְרִים שְׁלֹא אֲכַל מְצִילִין אוֹתוֹ מִן הַחֻטָּא. וְאוּלַי יִתְבָּרַר אַח"כ ע"י עֵינֵי הַזֵּמ' שְׁאֲכַל מִתְחַיֵּיב חֻטָּאת וְע"כ צָרִיךְ לְהִבְיָא אֲשֶׁם תְּלוּי וְאֵע"ג דְּמַס' א"צ לְהִבְיָא אֲשֶׁם תְּלוּי דְּתְרִי וְתְרִי סַפִּיקָא דְּרַבְּנָן וּמוֹקְמִינֵן אַחְזָקְתִּין וְכִמּוֹ דְּאִמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (דָּף לֵא) אֵעפ"כ מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי שְׁאֲפִי אָמַר לְבִי נּוֹקֶפְנִי.

דְּשִׁמָּא אֲכַל וְחֻטָּא וּמָה בְּכָף שְׁשִׁנְיָם אוֹמְרִים לֹא אֲכַל. וְכֵן אִפִּי בַס"ס פְּתַבוּ הַחוּס' רַפ"ד דְּכְרִיתוֹת (דָּף יז) דְּמְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי כְּגוֹן ס' אֲכַל ס' לֹא אֲכַל ס' יֵשׁ בּוֹ כְּשִׁיעוּר ס' אִין בּוֹ כְּשִׁיעוּר דְּאֵלוֹ אֲכַל אִין הַס"ס מְצִילוֹ מִן הַחֻטָּא דְּמ"מ חֻטָּא וְאֵע"ג שְׁלֵע"ע יֵשׁ ס"ס שְׁלֹא אֲכַל כְּשִׁיעוּר וְאִינוֹ מְחַוְיָיב לְהִבְיָא.

מ"מ צָרִיךְ לְהִבְיָא אֲשֶׁם תְּלוּי, שְׁאֲפִי אָמַר לְבִי נּוֹקֶפְנִי שְׁמָא חֻטָּא וּמְתִירָא בְּלָבוּ מִן הַחֻטָּא מ"מ צָרִיךְ לְהִבְיָא אֲשֶׁם תְּלוּי אֵע"ג דְּבַכָּל ס"ס אֲזַלִּינֵן לְקוּלָא וּמ"מ הוֹכִיחַ הַרְשֵׁב"א שְׁפִיר דַס' דְּאוּרִינִיתָא מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה לְחוּמְרָא דְּאִי ס"ד סַפִּיקָא דְּאוּרִינִיתָא הוּא מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה.

א"כ אִיזָה חֻטָּא יֵשׁ כָּאן פִּינֵן דְּרַחֲמֵנָא שְׂרִי וְאִין בּוֹ עוֹן אֲשֶׁר חֻטָּא וּמָה שְׁיִיךְ שְׂיֵאמַר לְבִי נּוֹקֶפְנִי. וְכִמּוֹ שְׁכַתְּבוּ הַחוּס' בִּיבְמוֹת (דָּף לֵה) הַחוּלְצֵ לִיבְמַתּוֹ כו' יוֹצִיא וְחַיִּיבִין וְכַתְּבוּ הַחוּס' דְּתוֹף שְׁלִשָּׁה אִיירִי דְּאִי לְאַחַר שְׁלִשָּׁה אַמָּי חַיִּיבִין קָרְבָן פִּינֵן דְּרוּב נְשִׁים עוֹבְרָה נִיכָר לְשִׁלִּישׁ יְמִי וְזוֹ הוּאִיל וְלֹא הוּפְרָ עוֹבְרָה מֵאִי ה"ל לְמִיעֶבֶד וְכֵה"ג אִמְרִינֵן בְּשִׁבּוּעוֹת (דָּף יח) דְּשִׁלָּא בְּשַׁעַת וּנְסַתָּה אָנוּס הוּא וּפְטוּר מִהַקְרָבָן.

וְע"כ אֵע"פ שְׁלֵאח"כ נִתְבָּרַר שְׁחֻטָּא אֵפ"ה פִּינֵן דְּרַחֲמֵנָא שְׂרִי מֵאִי ה"ל לְמִיעֶבֶד: [וְעוֹד אִיפְשָׁר לֹאמַר דְּאִם הִי סַפִּיקָא מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה, וְא"כ אִיךְ חַיִּיב אֲשֶׁם תְּלוּי אִם נִתְּוֹדַע לוֹ אַח"כ שְׁהוּא סַפִּיקָא חֻלְבִּי, הָא פִּינֵן דְּמוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה לָאוּ שָׁב מִיְדִיעַתּוֹ הוּא, וְכִמּוֹ דְּאִמְרִינֵן בַּפ"ג דְּשִׁבּוּעוֹת (ד' כו) גַּבִּי מְצַטְעֵר ע"ש, וּבְאֲשֶׁם תְּלוּי נְמִי בְּעֵינֵן שָׁב מִיְדִיעַתּוֹ כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַחוּס' בְּכְרִיתוֹת (ד' יז) סַפִּיקָא אֲבָל חֻלְבִּי דְּמִיירִי בְּשַׁעָה שְׁאֲכַל הִי סוֹבֵר שְׁהוּא שְׁוֹמֵן דְּאִי יָדַע שְׁהוּא ס' חֻלְבִּי, הִיכִי מִיִּיתִי קָרְבָן הָא לָאוּ שָׁב מִיְדִיעַתּוֹ הוּא, וְהַשְׁתָּא אִם הִי חֲתִיכָה לְפִנֵּינוּ וְהִי נוֹדַע לְצוֹ שְׁהוּא סַפִּיקָא הִי מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה וְא"כ אִיךְ יֵהִי חַיִּיב אֲשֶׁם תְּלוּי הָא לָא הִנֵּי שָׁב מִיְדִיעַתּוֹ, וְהִינְנוּ דְּנוֹקָא אִם הַסַּפִּיקָא הוּא עַל הַחֲתִי, אֲבָל אִם

הספק הוא אם אכל, או לא, אע"ג דחד לגבי חד לאו ספק הוא, ואוקמי אחזקתה, אעפ"כ
אשם תלוי שאני, שאם לבו נוקפו מביא אשם תלוי והוא שאם אומר לבי נוקפני, אולי
הוא פדברי העד שאומר שאכל ע"כ מביא אשם תלוי: ובמה שביארתי דבספיקא
דלשעבר דהינו אם אכל או לא, דלא שייך לומר שאינו מחויב אשם תלוי משום דאם
הי' לפנינו דספיקו מותר, פינון דהספק הוא בעצם המעשה, אם אכל או לא, ע"כ אעפ"י
שגם זה הספק אינו ספק גמור, דכל עד א' בהכחשה לאו פלוס הוא וכמו שקכתב ביו"ד
סי קכ"ו ע"ש אפ"ה מביא אשם תלוי משום דאם אומר לבי נוקפני כו': [ובזה יתיישב מה
שהקשה בס' ש"ש (פ"ד ש' א) על מה שקכתב הרשב"א דהא דבעי למימר בחולין (ד' ט)
דספק איסורא מותר מן התורה.

מהא דספק טומאה ברה"ר היינו דוקא בס' שנולד במקרה שאנו מסופקים אם נתחדש
הס' אבל ספק הבא בתולדה. אפי' חתיכה א' אסור מן התורה.

(והא דבעי חתיכה מב' חתיכות הוא גזירת הפתוב לאשם תלוי אבל ס' הבא בתולדה אפי'
חתי' א' אסור מן התורה) וא"כ קשה מהא דתנן פ"ק דנדה (ו' טו) נמצא על שלח לאחר
זמן טמאים מספק וחיבין באשם תלוי והקשה הש"ש דהא ה"ל ספק הבא במקרה אבל
לפי מה שביארתי דבספק דלשעבר אע"ג דלא ה"ל ספק גמור, אפ"ה חייב משום דאמר
לבי נוקפני, ע"כ אפי' בספק הבא במקרה נמי, דלא שייך לומר אילו הי' הספק לפנינו
הי' מותר, פינון דהספק הוא בלעבר, וגם לא שייך לומר דהוא אנוס דבלאו"ה מייירי
בסמוך לונסתה, דאלו"ה הא אנוס הוא, וכמו דאמרין בפ"ב דשבועות (ד' יח) פניסה
תנינא נמצא על שלו טמאים וחיבין בקרבן מאי לאו בסמוך לונסתה ואפניסה כו', והא
דאמרין בנדה (ד' יב) תנא וחיבין באשם תלוי, ותנא דידן מ"ט בעינן חתיכה משני
חתיכות הוא משום דלהרשב"א חתיכה מב' חתיכות הוא גזירת הפתוב, לענין אשם תלוי,
דהא ס"ל דס' דאורייתא אסור מן התורה אפי' בחתיכה א', וע"כ בעינן חתיכה מב'
חתיכות אפי' בלשעבר וע"כ אינו מביא א"ת אבל למאן דס"ל דלא בעינן חתיכה א' מב'
חתיכות וע"כ בלשעבר, אע"ג דלאו ספק הוא אפ"ה מביא אשם תלוי דאם אומר לבי
נוקפני מביא אשם תלוי כמו בעד א' אומר אכל כו' אע"ג דעד א' בהכחשה לאו פלוס
הוא או כמו שאומר בירושלמי לענין אם שנים אומרים אכל, ושנים אומרים לא אכל
אע"ג דתרי ותרי הוי ס' דרבנן, משום דהספק הוא אינו בהחתיכה אלא אם חטא או לא,
וכל שהס' הוא בהחטא אע"ג שאינו ספק גמור מחויב להביא אשם תלוי, ובזה יש ליושב
מה שהקשה בס' ש"ש ע"ל מאי דאמרין בנזיר (ד' כט) דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין
שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, א"כ מה צריך קרא שייביא חטאת העוף מספק, למ"ד
דס' דאורייתא לחומרא מן התורה, הא מפילא ידעינן דצריך להביא מן הספק, פינון
דחולין בעזרה ליכא איסורא, וי"ל דפלוגתא היא אי ספק מן התורה אסור כמ"ש הפר"ח
דתלי אי בעינן חתיכה א' מב' חתיכות.

דלפי מ"ש הרשב"א דיש חילוק בין ספק הבא במקרה או בתולדה דס' הבא במקרה אינו
אלא מדרבנן ע"כ איצטרף קרא להביא חטאת העוף. דס' זה אינו מן התורה פגון ספק
אם ילדה או לא, ואדרבא לאביי מוכרחין או לומר דס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו
דאורייתא ואין שחיטה לעוף מן התורה, דאלו"ה אמאי מביא חטאת העוף בספק אם

לְדָה, כְּמוֹ דְאִיתָא בְּכָרִיתוֹת (ד' ז) הָא סָפֵק הֵבָא בְּמִקְרָה אִינוּ מִן הַתּוֹרָה וּבְהָא לִיפָא לְמִימַר הַטַּעַם מְשׁוּם דְּאִם אָמַר לְבִי נֹקְפִנִי דְהָא אִינוּ בָּא לְכַפְרָה אֲלֵא וְדָאִי מְשׁוּם דְּחֻלְיִן בְּעֵזְרָה לָאו דְּאוֹרִינְיָתָא וְאִין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, וְאֵע"ג דְּאִיפְשָׁר לֹאמַר דְּגוּזָה"כ הוּא מ"מ צְרִיף לְאַשְׁמוּעִינֵן מְשׁוּם דַּה"ל סָפֵק הֵבָא בְּמִקְרָה]: וּבְמָה שְׁבִיבְרִיתִי יִתְיַשְׁב הָא דְאַמְרִינֵן בְּפִסְחִים (נ"ד צב) אֲלֵא כו' יְהוֹשֻׁעַ דְּתַרוּמָה דְתַנֵּן הִי אוֹכַל בְּתַרוּמָה וְנוֹדַע לֹו שְׁהוּא ב"ג וּב"ח ר"א מְחַיֵּיב קָרְוִן וְחֻמְשׁ וּר' יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר וּמִינֵי מִינָה רֵאִי דַס"ל לר"י דְטַעַה בְּדָבָר מְצָנָה פְטוֹר מִחֻטָּאת וְדַחֵי לָהּ דְמִינֵי בְּתַרוּמָה בְּעַה"פ דְזַמְנֹו בְּהוּל אִי נְמִי שְׂאֵנִי תַרוּמָה דְאַקְרִי עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה רַחֲמָנָא אַכְשָׁר.

דְתַנֵּן הִי עוֹמֵד וּמִקְרִיב וְנוֹדַע שְׁהוּא ב"ג וּב"ח כו' וְכֵן בִּיבְמוֹת דַס"ל לר"י דְטַעַה בְּדָבָר מְצָנָה פְטוֹר דְאִין זַמְנֹו בְּהוּל. וְלְכַאוּר' צְרִיף לְהִבִּין דְהָא בְּרִישָׁא דְמַתְנִיתִין (רפ"ח דְתַרוּמוֹת) תַנֵּן הָאֵשֶׁה שֶׁהִי אוֹכֶלֶת בְּתַרוּמָה בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ מַת בַּעֲלִיף אוּ גִירָשָׁה.

וְכֵן עֲבָד שֶׁהִי אוֹכֶלֶת בְּתַרוּמָה וְאָמַר לֹו מַת רַבָּה אוּ מְכַרָּה לְיִשְׂרָאֵל אוּ נִתְנָה בְּמַתְנָה וְעֲשָׂאָהּ ב"ח. וְכֵן כֹּהֵן שֶׁהִי אוֹכֶלֶת בְּתַרוּמָה וְנוֹדַע שְׁהוּא ב"ג אוּ ב"ח ר"א מְחַיֵּיב קָרְוִן וְחֻמְשׁ וּר"י פּוֹטֵר וְא"כ אֵמַאי פּוֹטֵר ר"י בְּרִישָׁא דְמַתְנִיתִין דְלִיפָא לְשַׁנוּיִי בְּזָה דְטוֹעָה בְּדָבָר מְצָנָה אוּ מְשׁוּם דְאַקְרִי עֲבוּדָה דְזָהוּ דְנוֹקָא ב"ג אוּ ב"ח כְּמוֹ דְאִית' בְּקִדּוּשִׁין (נ"ד סו) וְזָה לֹא הֵנִי רַק בְּכֹהֵן עֲצָמוּ אֲבָל בְּאֵשֶׁתוֹ שֶׁל כֹּהֵן אוּ בְּעַבְדּוֹ שֶׁל כֹּהֵן לֹא שִׁיף מְצָנָה בְּאִכֻּלֶת תַרוּמָה דִידָהוּ דְהָא הֵם אֵינָם אוֹכֶלִים בְּתַרוּמָה אֲלֵא מְפָנִי שְׁהֵם קִנְיָנוּ שֶׁל כֹּהֵן.

אֲלֵא וְדָאִי דְהַטַּעַם מְשׁוּם שְׁהֵם אֲנוּסִים ע"כ פְטוֹרִים מִהַחֻמְשׁ כְּמוֹ דְתַנֵּן בְּגִיטִין (נ"ד פח) בַּת יִשְׂרָאֵל הַנְּשׂוּאָה לְכֹהֵן וְהִלָּף בְּעֵלָה לְמַדִּינַת הַיָּם אוֹכֶלֶת בְּתַרוּמָה בְּחֻזְקַת שְׁהוּא קְיָיִם דְשָׂמָא מַת לֹא חִיָּשִׁינֵן דְמוֹקְמִינֵן אַחְזַקְתִּי וְהִיא מוֹתֶרֶת מִן הַדִּין לְאֲכֹל ע"כ פְטוֹרָה מִן הַחֻמְשׁ מִשָּׂא"כ ב"ג וּב"ח דְאַגְלָאִי מִיְלֵת' לְמַפְרַע דְפָסוּל הִי וְהִי בְטָעוֹת מַה שֶׁהִי סְבוּרִים שְׁהוּא כֹהֵן ע"כ צְרִיף לְטַעֲמָא דְטַעַה בְּדָבָר מְצָנָה אוּ מְשׁוּם דְאַקְרִי עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה רַחֲמָנָא אַכְשָׁר.

וְעִינֵן בְּר"ן (פ"ב דְקִדּוּשִׁין) שְׁהִבִּיא רֵאִי מִהָא דַפ"ק דְגִיטִין (נ"ד יב) דְעֲבָד כֹהֵן שְׁפָרַח אוֹכֶלֶת בְּתַרוּמָה וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא מְכָרוּ רַבּוּ לְיִשְׂרָאֵל. וְכַתֵּב דְאַפִּי הָאוֹסְרִין בְּקַטְנָה שְׁהִלָּף אֲבִי לְמַדִּינַת הַיָּם גְּבִי כֹהֵן וְעֲבָד לִיפָא לְמִיחָשׁ שְׂמָא מְכָרוּ רַבּוּ אוּ קִדְשָׁה לְיִשְׂרָאֵל דְכִינֹו שְׁהֵם אוֹכֶלִים בְּתַרוּמָה בְּחֻזְקַת שְׁהוּא קְיָיִם לֹא מְקַלְקֵל לָהּ ע"ש.

וּלְפִי מַה שְׁבִיבְרִיתִי מוֹכַח מִמַתְנִיתִין הֵכִי דְהָא תַנֵּן הָאֵשֶׁה שְׁהִי אוֹכֶלֶת בְּתַרוּמָה כו' וּלְפִי מַה שְׁבִיבְרִיתִי דְהַטַּעַם שֶׁל ר' יְהוֹשֻׁעַ שְׁפּוֹטֵר הוּא מְשׁוּם שְׁהוּא אָנוּס אֲלֵמָא דַא"ל לְחַוּשׁ שְׂמָא יִמְכְרוּ אוּ שְׁיַעֲשֶׂהוּ בֵּן חוֹרִין.

וּבְאַמַּת תְּמָהוּ הָאֲחֻרָנִים עַל הָא דְאַמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (נ"ד פז) דְנִיֶּסֶת ע"פ בִּיד תַצָּא וּפְטוֹרָה מִן הַקָּרְבָן וְאִם נִיֶּסֶת ע"פ עֲדִים חִיָּבֶת בְּקָרְבָן וְאֵמַאי חִיָּבֶת קָרְבָן הִלָּא אָנוּסָה הִיא וְאֵפְשָׁר דְאִם הַטַּעַם הוּא ע"פ עֲדִים לֹא אֲמְרִינֵן דְאַנוּסָה הִיא דְאִין זָה בְּדָרָה הוֹרָאָה אֲלֵא בְּדָרָה בִּירוּר וְכִינֹו דְאַגְלָאִי מִיְלֵת' דְעִידִי שְׁקָר הֵם וְעַל עֲדִים שְׁקָרִים לֹא אֲמָרָה תּוֹרָה לְסַמְנָה עֲלֵיהֶם אֲבָל מַה שְׁהִתִּיר בְּדָרָה רֹב אוּ חֻזְקָה אִיף נֹאמַר שְׁחִיבֶת בְּקָרְבָן דְהָא עַל לְהִבָּא נְמִי מוֹרִינֵן לְסַמְנָה עַל הָרֹב וְהָא דְקִי"ל יַחֲזִיד שְׁעֲשֶׂה בְּהוֹרָאת ב"ד חִיָּב הִינְנוּ אִם ב"ד

חוזרין ומשא"כ הָכָא דְעַל לְהַבָּא נְמִי מְרִין ב"ד שְׁהֵדִין כּוֹן וְעֵינֵין תּוֹס' פְּסָחִים (דָּף עג) בְּהָא דְשַׁחְטוּ וְנִמְצְא טְרִיפָה: [אח"כ מְצָאֵתִי בַס' ח"ש שְׁכַנְנֵתִי בְּמִקְצֵת לְדַבְרֵי וְהִנֵּה שָׁם (ח' יו"ד סי' א) הָאֲרִיף לְהוֹכִיחַ דַּר"א סוֹבֵר דְּאִינוּ פְטוֹר מִטַּעַם אָנוּס וְע"כ מְחַיִּיב בְּמַת בְּעֵלְיָךְ וְכַתֵּב דִּישׁ לְזֶה רֵאִי מְהִירוּשָׁל' דְּאֲמַרִּינָן בִּירוּשָׁלַמִי (פ"ח דְּתְרוּמוֹת) ר' חֲגַיִן שְׂאִיל לְחַבְרִין מְנַיִן לְאוֹכַל בְּרִשׁוֹת שְׁהוּא פְטוֹר מֵה בֵּין סְבוֹר שְׁהוּא חֲוָלִין וְנִמְצְאֵת תְּרוּמָה שְׁהוּא חַיִּיב מֵה בֵּין סְבוֹר שְׁהוּא פֶהֶן וְנִמְצְא יִשְׂרָאֵל שְׁהוּא פְטוֹר א"ל מְהוֹרֵית ב"ד.

וְכַתֵּב שְׁגַם הַש"ס דִּילֵן מוֹדָה לְזֶה וְלַר"א אִינוּ פְטוֹר מִטַּעַם אָנוּס. וְלְכַאוּר' א"כ לְדִידֵין יִחִיד שְׁעֵשֶׂה בְּהוֹרָאת ב"ד נְמִי חַיִּיב.

וּלפ"ז קָשָׁה דְהָא אָנָן אֲמַרִּינָן בִּיבְמוֹת (דָּף צב) דַּר"א סוֹבֵר נְמִי וְיִחִיד שְׁעֵשֶׂה בְּהוֹרָאת ב"ד פְטוֹר וְא"כ אִיף מְחַיִּיב קָרָן וְחֻמְשׁ לְפִי מֵה שְׁבִיִּאֲרֵתִי דְקִי"ל דִּיחִיד שְׁעֵשֶׂה בְּהוֹרָאת ב"ד חַיִּיב וְאִפ"ה אָנוּס פְטוֹר וְלַר"א הוּא בְּהִקְפָּה.

וְאִפְשָׁר לִזְמַר דִּיחִיד שְׁעֵשֶׂה בְּהוֹרָאת ב"ד הוּא גִזְה"כ כְּמוֹ דְאִית' בְּשַׁבַּת (דָּף צג) וְלֹא מִטַּעַם אָנוּס]: וְכֵן בִּיִּאֲרֵתִי בַמ"א הָא דְאֲמַרִּינָן בִּיבְמוֹת (דָּף צב) אָמַר זְעִירִי לִיתָא לְמִתְנִיתִין מְדַתְנִי בִי מְדַרְש' הוֹרוּ שְׁשִׁקְעָה חֲמָה וְלְבַסוּף זְרָחָה אִין זֵו הוֹרָאָה אֱלָא טְעוֹת וְר"נ אָמַר הוֹרָאָה הִיא דְעֵיקָר הַמְחַלְקֵת הוּא דְלִזְעִירִי עַד א' דְהָכָא הֵנִי דְנִאָמֵן כְּמוֹ ב' עֲדִים דְעֵלְמָא וְכְמוֹ בְּשַׁנֵּי עֲדִים דְעֵלְמָא אִם נִשְׂאֵת חַיִּיבָת בְּקָרְבָן מֵאֲחַר שְׁלֹא הֵנִי הוֹרָאָה אֱלָא טְעוֹת דְהָא אִינְהוּ אֲטַעִינְהוּ לַב"ד וְהָכָא נְמִי בְעַד א' וְר"נ סְבַר כִּינָן דְבְעֵלְמָא עַד א' לֹא מְהִימָן וְהָכָא הִימְנוּהוּ לֹא הִימְנוּהוּ בְּתוֹרַת עֲדוּת אֱלָא בְּתוֹרַת הוֹרָאָה וְע"כ הֵנִי יִחִיד שְׁעֵשֶׂה בְּהוֹרָאת ב"ד.

וְעֵינֵין בִּירוּשָׁלַמִי (רפ"ו דְּתְרוּמוֹת) ר' חֲגַיִן שְׂאֵל חַבְרִינִי מְנַיִן לְאוֹכַל בְּרִשׁוֹת שְׁהוּא פְטוֹר וּמֵה בֵּין סְבוֹר שְׁהוּא חֲוָלִין וְנִמְצְא תְרוּמָה א"ל מְהוֹרֵי ב"ד: [וְעֵינֵין בִּירוּשָׁלַמִי (פ"ו דְּפְסָחִים) שְׁכָן נִצְרָכָה לְחַלֵּל, הָא בְּגִלּוּי חַיִּיב אָמַר ר"י דַּר"ש הִיא וְכַתֵּב הַק"ע וְז"ל כְּתוּבוֹ הַתּוֹס' בְּפִירְקִין (ד' עג) שְׁחָטוּ וְנִמְצְא טְרִיפָה בַּסְתֵּר פְטוֹר, תִּימָא לַר"י אֲמַאי פְטוֹר, וְהִלָּא לֹא עֵשֶׂה מְצֻנָה.

וּמִתְנִיתִין אוֹקִימָנָא דְמְחַיִּיב אִפִּי לַר"י הִיכָא דְלֹא עֵשֶׂה מְצֻנָה. וְלִיכָא לְמִימַר דְהָכָא פְטוֹר דְאָנוּס הוּא.

דַּע"כ לֹא מִטַּעַם אָנוּס פְטוֹר לִי אֱלָא מִשׁוּם דְטַעָה בְּדַבְרֵי מְצֻנָה כו'. וְתִירָץ ר"י דְכָל זֶה מְדַבְרֵי ר' מֵאִיר וְקָשָׁה דְבְּסוּגֵינָן מְסַקִּינָן דַּר"ש הִיא וְגַם אֲקוּשְׁיִיתָם יֵשׁ לְתַמּוּה דְבְּסוּגֵינָן אֲמַרִּינָן דְּפְטוֹר מִטַּעַם דְאָנוּס הוּא שְׁכָן נִצְרָכָה לְחַלֵּל כו' (פ"י שְׁכָן נִצְרָכָה לְחַלֵּל הָא דְתַנּוּ בְּמִתְנִיתִין שְׁחָטוּ וְנִמְצְא טְרִיפָה בַּסְתֵּר פְטוֹר שְׁהָרִי הִי צָרִיף לְחַלֵּל, דְמָנָא יָדַע שְׂיֵשׁ בְּהַ טְרִיפּוֹת) (כֵּן פִּי הַק"ע שָׁם) כו' וְא"ת הָא אוֹקִימָנָא לְמִתְנִיתִין כַּר"ש, וְר"ש הוּא דְמְחַיִּיב בְּקָרְבָן דְמַאי הֵנִי לִי לְמִיְעָבֵד, כְּדַתְנָן בִּיבְמוֹת (ד' פז) וְקוּשְׁי' זֵו נְמִי קָשִׁי אֲתוּסְפוֹת דְלָמָּה לְהֵם לְסִייעַ מְקוּשְׁי' הַש"ס מַר"א, הָא מַר"ש גּוּפָא אִיכָא לְמִיזְדַק וְכִדְכֵתִיבְנָא וִי"ל מִי לֹא מוֹדָה ר"ש דְנִיֶּסֶת עַפ"י ב"ד פְטוֹרָה מִן הַקָּרְבָן, וְהָא נְמִי כְּהוֹרֵינִי ב"ד, שְׁהָרִי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְשַׁחֲטוּ פְסָחוֹ בְּשַׁבַּת עַכ"ל הַק"ע, אֱלָמָא דְפְטוֹר מִטַּעַם אָנוּס, וְכְמוֹ שְׁבִיִּאֲרֵתִי: אִיף כָּל דְבָרֵינוּ שְׁל הַק"ע קָשָׁה דְמָה שְׁהִבִּיא מְהָא דַּר"ש בִּיבְמוֹת (ד' פז) דַּר"ש סוֹבֵר דְמְחַיִּיב

בְּקִרְבָּן אֵע"ג שְׁהוּרוּ ב"ד ע"ש דר"ש לָא קְאָמַר הָתָם אֲלֵא דְנִיס' שְׁלֵא בְרִשׁוֹ מוֹתְר' לְחִזּוֹר לוֹ דְהִינּוּ עַפ"י עֲדִים וּמוֹתְר' לְבַעֲלָה (וְאִינוּ עֲנִין לְקִרְבָּן כָּלֵל, דְלִבְעֵלָה מוֹתְרַת בְּשׁוֹגֵג, וְקִרְבָּן חֲזִיב אִפִּי בְשׁוֹגֵג ג"כ, וְאִינוּ פְטוֹר רַק בְּאֲנוּס) גַּם מֵה שְׁתִּירָץ שֶׁם דְּמִי לָא מוֹדָה ר"ש דְנִיֶּסֶת עַפ"י ב"ד פְטוֹרָה מִן הַקִּרְבָּן, זֶה פְּשׁוּט הוּא וְכִמוּ דְאֲמַרִּינּוּ (בִּיבְמוֹת ד' צא) רְבִינָא אָמַר לְעֲנִין קִרְבָּן קִתְנִי, עָשׂוּ ב"ד בְּהוֹרְאָתוֹן פְּזוּדוֹן אִישׁ בְּאִשָּׁה, וְלֹא מִתִּיא קִרְבָּן, וְכִמוּ שְׁפִירְשׁוּ הַתּוֹס' שֶׁם דְּהִטְעַם הוּא מְשׁוּם יַחֲדִיד שְׁעָשָׂה בְּהוֹרְאָת ב"ד פְטוֹר, דְּהִכִּי אֵית לִי לר' שְׁמַעוֹן פ"ק דְּהוֹרְיוֹת (ד' ג) וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּשִׁבְת (ד' צג) דר"ש אֵית לִי יַחֲדִיד שְׁעָשָׂה בְּהוֹרְאָת ב"ד פְטוֹר, וְהִבִּיאוּ רֵאִי מְהוֹרְיוֹת (ד' ג) הֵלֶךְ וְעָשָׂה עַל פִּיהוֹ ר"ש פּוֹטֵר, וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא תוֹלָה בְּב"ד אָנוּס הוּא, וּבְעֵיקָר הִפִּי שֶׁל הִירוּשְׁלַמִי הָא דְקָאֵמַר בִּירוּשְׁלַמִי שֶׁם הָא בְּגִלּוּי חֲזִיב, א"ר יוֹחֲנָן דר"ש הִיא נ"ל דְלֹא כְמוֹ שְׁפִי הַק"ע דר"ש הִיא שְׁפוֹבֵר כִּינּוּן שְׁאִין בְּעִשְׂיָתוֹ מְצוּה חֲזִיב אֲלֵא ר"ש הִיא דס"ל דִּישׁ חֲלִיּוֹק בֵּין רְאוּיָם לְשְׂאִינָם רְאוּיָם, דָּאִם אִינָם רְאוּיָם לָא טְרִיד בְּהוּ, וְכִמוּ דְאֲמַרִּינּוּ בְּש"ס דִּילֵן בְּפִסְחִים (ד' עב) מֵאֵן תִּנָּא דְשִׁנִּי לִי בֵּין רְאוּיָם לְשְׂאִינָם רְאוּיָם ר"ש הִיא ע"ש, וע"ז אָמַר הָא בְּגִלּוּי חֲזִיב אָמַר ר"י דר"ש הִיא (פִּי) דְבְּגִלּוּי חֲזִיב מְשׁוּם דְאִינָם רְאוּיָם וְכִמוּ דְאֲמַרִּינּוּ בְּפִסְחִים שֶׁם בְּעֵלִי מוּמִין לָא טְרִיד בְּהוּ) וְהָתָם אֲמַרִּינּוּ דְאִפִּי ר"מ מוֹדָה בְּזוּה, וְהָא שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' דר"ש ס"ל דְבְּעִינּוּ דוֹקָא עָשָׂה מְצוּה, הוּא ר"ש ב"א כְּמוּ דְאִיתָא בְּשִׁבְת (ד' קלו) אָמַר רְשָׁב"א לָא נִחְלְקוּ ר"א ור"י כו', וְדַבְרֵי הַתּוֹס' צָרִיף עִיּוֹן קֶצֶת) וְנִמְצָא טְרִיפָה בְּפִסְחֵי פְטוֹר בְּלֹאוּ"ה מְשׁוּם דְטְרוּד בְּדָבָר מְצוּה, דְהָא לָא יָדַע, וְלֹא מְטַעַם אָנוּס, וְעוֹד נִרְאָה לִי דְהָא דְקָאֵמַר בִּירוּשְׁלַמִי שֶׁכֵּן נִצְרָכָה לְחִלְלֵי, לָא קָאִי עַל נִמְצָא טְרִיפָה בְּפִסְחֵי דְקָאֵמַר הָתָם שְׁנִי הִיא שְׁהוּא בְּעַל מוּם וּבְעַל מוּם אִין דְרָכּוֹ לְהִתְחַלֵּף, וּפְרִיף הָרִי עֲגָל אִין דְרָכּוֹ לְהִתְחַלֵּף וְאָמַר ר' אֶלְעָזָר דְבָרִי ר' מֵאִיר אִפִּי עֲגָל, פִּי דִלְר"מ שְׁפוֹבֵר דְאִפִּי אִינָם רְאוּיָם נְמִי אִפִּילוּ עֲגָל א"כ בְּעַל מוּם לָא גָרַע מְעַגְלָא אָמַר ר' יוֹסִי אִין יִסְבּוֹר ר' לְעָזָר כר' יוֹחֲנָן (פִּי) דס"ל דְאִפִּי אִין בְּעִשְׂיָתוֹ מְצוּה נְמִי פְטוֹר, וְא"כ קִשָּׁה דְאִיף מוּקִי כר"מ, דְהָא תָּנּוּ בְּמִתְנִיתוֹן שְׁחִטּוֹ וְנִמְצָא בְּעַל מוּם חֲזִיב הָא לָא גָרַע מְעַגְלָא שְׁאִין דְרָכּוֹ לְהִתְחַלֵּף וְאָמַר ר' אֶלְעָזָר דְבָרִי ר' מֵאִיר אִפִּי עֲגָל פְטוֹר וע"ז מְשִׁנִּי בְּעַל מוּם אִין דְרָכּוֹ לְהִתְחַלֵּף עֲגָל דְרָכּוֹ לְהִתְחַלֵּף שְׁכֵן נִצְרָכָה לְחִלְלֵי, (וְקָאִי אֲדַלְעִיל, וְלֹא כְמוֹ שְׁפִי הַק"ע) פִּי שְׁנִצְרָכָה לְחִלְלֵי לְעֲגָלָה עֲרוּפָה, וע"כ דְרָכּוֹ לְהִתְחַלֵּף יוֹתֵר מִבְּעַל מוּם, דְהָא פְּעָמִים שְׁצָרִיכִין לְעֲגָלָה עֲרוּפָה, וְכִפְרָה כְּתִיב בָּהּ כְּקִדְשִׁים וע"כ טְרִיד בְּהוּ יוֹתֵר מִבְּעַל מוּם, וְאִתְ"כ מִתְחִיל לְעֲנִין אַחַר הָא בְּגִלּוּי חֲזִיב כו' וְלֹא כְמוֹ שְׁמְפָרֵשׁ הַק"ע שְׁקָאִי עַל טְרִיפָה בְּפִסְחֵי פְטוֹר, שְׁכֵן נִצְרָכָה לְחִלְלֵי, שְׁהָרִי הִי צָרִיף לְחִלְלֵי דְמִנָּא יָדַע שְׁיִישׁ בָּהּ טְרִיפּוֹת שְׁהִפִּי הִהוּא דְחֻק מְאוֹד, רַק כְּמוֹ שְׁפִירְשִׁתִּי, וְעִינּוּ בְּפִסְחִים (ד' עב) פּוֹטֵר הִי ר"מ אִפִּי עֲגָל שֶׁל זְבָחֵי שְׁלָמִים ע"ש וְאִף שְׁהוּא דוֹחַק עַכ"ז פִּי הַק"ע הוּא דְחֻק יוֹתֵר: וְכֵן רְאִיתִי לְהַק"ע בִּירוּשְׁלַמִי רַפ"ד דִּיבְמוֹת שְׁכֵתֵב עַל הַתּוֹס' דִּיבְמוֹת (דָּף לָה) שְׁכֵתָבוּ דְלֹאֲחַר ג' חֲדָשִׁים אִינוּ חֲזִיב קִרְבָּן כִּינּוּן דְרוּב נְשִׁים עוֹבְרָה נִכְפָּר לְשִׁלִּישׁ ימִי, וְזוֹ הוּאִיל וְלֹא הוֹכֵר עוֹבְרָה מֵאִי ה"ל לְמִיַּעֲבַד וְכֵה"ג אֵיתָא בְּשִׁבְעוֹת (דָּף יח) פְּרִט לְאָנוּס שְׁלֵא בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה ע"כ.

וְכַתֵּב הַק"ע וְתִימָא לְמֵאֵן קְאָמַרִי הִכִּי אִי לר"ש דְתָנּוּ לְקַמֵּן פ' הָאִשָּׁה רַבָּה גִיסַת ע"פ עֲדִים מוֹתְרַת לְחִזּוֹר לוֹ וּפְטוֹרָה מִן הַקִּרְבָּן דְמֵאִי ה"ל לְמִיַּעֲבַד א"כ ה"ל לְהִבִּיא רֵאִי מִמִּתְנִיתוֹן דְלִקְמֵן דְפְטוֹרָה לְרִישׁ וְלֹא ה"ל לְהִבִּיא מִמְרַחֵק רְאִינָתָם וְאִי לְרַבְּנָן דְפְלִיגִי אר"ש הָא

אינהו מחייבי קרבן במאי ה"ל למיעבד כו' ע"ש ונמשך הכל אחר טעותו דפליגי ר"ש ורבנו במאי הו"ל למיעבד לענין קרבן.

וכל דבריו הם טעות, ולא פליגי ר"ש ורבנו לענין קרבן בנשאת ע"פ עדים ואינהו לא פליגי אלא בנשאת ע"פ עדים. אם מותרת לבעלה.

וע"פ עדים לכ"ע חייבת בקרבן דזהו לא מקרי אנוס ותפטר מן הקרבן אלא טעות ושגגה. והא דאמרין ביבמות (דף עב) רבינא אמר לענין קרבן קתני כו' היינו דר"ש סובר דייחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ורבנו סברי דייחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכן פסק הרמב"ם.

אבל בעדים נדאי דחייבת בקרבן וכמו דאמרין התם ע"פ עדים כשגגת איש באשה ומייתי קרבן וכמו שביארתי דכל שאנו מורין אח"כ לסמוך על הרוב או על התזקה מקרי אנוס והרא"י דהא אנו מורין אח"כ נמי פו.

וע"כ כתבו התוס' דלאחר ג' הוי אנוס. וכן שלא בשעת ונסתה מטעם אנוס ודלא כמו שכתב שם הק"ע וז"ל וי"ל דלא דמי מאי ה"ל למיעבד דהכא להאי דפ' האשה דהתם לא טרידא בדבר מצנה דאשה לא מפקדא אפרי' ורבי' אבל הכא דטריד במצנות יבום פטור.

כדאמרין בבבלי פסחים (דף עב) אמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור אף קשה לישנא דמאי ה"ל למיעבד לא שיף הכא ועוד הא אמרין בפסחים בסמוך לונסתה אפי' ביבמתו חייב פיון דלא רמי מצנה עליו א"כ ה"נ פיון דיש לו להמתין עד אחר ט' חדשים כמאן דלא רמי מצנה עלי' עכ"ל וגם זה דברי שגגה דהא אחר ג' חדשים מותרת ליבמה לכתחילה.

משא"כ בסמוך לונסתה דאסורה מדרבנן אלא הטעם דבאינו סמוך לונסתה ולאחר ג' חדשים פיון דדינא הכי ואם בא לימלה אח"כ מורין לו שמוטר א"כ איף יתחייב קרבן משא"כ בעדים דכיון דאסהידו שקר נמצאו דפסולים הם ואין לסמוך עליהם על להבא והא דסמכינן על עדים אחרים משום דמן הסתם הם בחזקת כשרים וע"כ לא הוי כחו אנוס רק כמו שגגה וחייבים קרבן.

משא"כ לענין שתהא אסורה לבעלה אפילו בשוגג נמי מותרת. וכמו דאמרין ביבמות (דף לג) שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניס תו לחופה כו' הרי אלו חייבין משום א"א כו' ומפרישין אותה שלשה חדשים שמה מעונבות הן.

ואם הי' קטנות שאינם ראוי' לילד מחזירין אותו מיד אלמא דחייבין בקרבן ואעפ"כ מותרת לבעלה: ובירושלמי (פ"י דיבמות) כמה דתימר תמן מפרישין אותם שלשה חדשים שמה מעונבות הן ואם היו קטנות שאינם ראוי' לילד מחזירין אותו מיד.

ויאמר אוף הכא פו כו' קנס קנסו בה שתהא בודקת יפה. גם מה שכתב הק"ע מכאן משמע דנשים שהחליפו כו' אנוסות גמורות הן.

כו' וניחא בזה מה שהקשיתי לעיל ס"פ ארבע אחין כו' גם זהו דברי שגגה דלענין לאסור לבעלה אינו תלוי באנוס רק בשוגג ומה שהקשה לעיל אהא דאיתא (ס"פ ארבע' אחין) אם הי' פהנות נפסלות מן הפהונה אמר ר' יוסי זאת אומרת שהאונסין פסולה מן הפהונה.

והקשה דילמא שאני הכא דלאו אנוסה גמורה הוא דה"ל למיזק אבל אנוסה מנ"ל דנפסלת זה אינו דלגבי הבעל לא תלוי באנוסה כמו לקרבן רק בשוגג וע"פ עדים נדאי לא הוי אלא כמו שוגג' וחיובת בקרבן דלגבי קרבן אמרינו דלאו אנוס והא דפליגי ר"ש ורבנן בגיסת ע"פ עדים.

היינו מטעם פינון שהיא צריכה גט. וכמו שפכת הרמב"ם (פ"י מהלכות גירושין ה' ה) ע"ש ברמב"ם ובהמ"ל ע"ש באורח ובתוס' יבמות.

(דף צא) ובגיסת ע"פ עד אחד דפטור לר"ש היינו משום יחיד שעשה בהוראת ב"ד אבל ע"פ שנים עדים לכ"ע חייבת קרבן: עוד ראיתי להק"ע בירושל' (פ"י דיבמות) התיב ר' חגי קומי ר' יוסי ויהא פן בהוראה פשהורו מותר כו' ויהא פן בקלקול, הקלקול דומה פשהורו מותר לאכול חלב ואכל דם כצ"ל פי' דכיון דהוי פתולה בהוראת ב"ד שפטור א"כ אפי' זינתה נמי ואמאי אמרינו דוקא נשא אבל זינן לא וכמו דתנן ביבמות (דף פז) הורו ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא הורו אלא להנשא ואמאי הא פינון דהוי פתולה בהוראת ב"ד ומשני דזה הוי פהורו ב"ד על החלב ואכל דם שזהו איסור אחר ועיין בק"ע שהביא מה שפכת הגליון פלומר פשהורו ב"ד מותר לאכול חלב ועשה יחיד על פיהם חייב קרבן כמו כן דבר זה והא דשרו רבנן להנשא משום דאיהי גופא דיקא ומנסב' משא"כ בגנות, וכתב הק"ע ותימא מי איפא למ"ד יחיד העוש' בהוראת ב"ד דחייב כו' ע"ש ואף שמה שפכת בגליון אינו נכון דנדאי מתניתין סוכרת דייחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כמן דמשמע ביבמות (דף צב) ע"ש אבל הא שפכת הק"ע דמי איפא למ"ד יחיד שעשה בהוראות ב"ד חייב הוא טעות גמור דהא אית' ביבמות (שם) ודילמא קא סבר יחיד שעשה בהוראת כו' חייב.

וכן אמרינו בהוריות (דף ב) אמר ר"י זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהורי' כו' חייב. וכן פסק הרמב"ם.

וע"כ הקשה המ"ל (בפי"ד מה' שגגות) דלמאי פכת שם (ה' ג) וכן אם התירו ב"ד א"א להנשא לפי שהעידו בפניהם שמת בעלה ואח"כ בא בעלה אין זו הוראה אלא טעות דזה דוקא למ"ד יחיד שעשה בהוראת כו' פטור אבל לדין דחייב פי' נמי חשיב הוראה חייב: אף לכאורה יש לזקוק דמיגו עדיפא מחזקה בתרי ותרי דאע"ג דבשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדש' אפי' ר' יוסי מודה דלכתחיל' לא תנשא ואעפ"כ מבעי' לי' דאם אמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני באותו היום ובאו ואמרו נתגרשה אשה במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני פהפחש עדות בתוך עדות אנו כחיינן מפ"י היום.

אלמא דמספקי לי' אם מותרת להרשא לכתחיל' אע"ג דהוי תרי לגבי תרי אלמא דמיגו עדיפא מחזקה לענין תרי ותרי. ומתוס' משמע דמיגו בנדאי לא אמרינו בתרי לגבי תרי משום דתרי כמאה ומאה כתרי אע"ג דבתרי לגבי תרי אזלינן בתר חזקה מדאורייתא.

והטעם פתבו האחרונים דחזקה אינו מצד הביורור אלא שאנו מעמידין את הדבר כמו שהי' עד עתה. וכמו שפכת הרמב"ם בשילהי נזיר על הא דאמרינו שרגלים לדבר כו' אבל מיגו שהוא מכח הסבר' הוי כמו ביורור הדבר וא"כ מה יושיענו זה במקום תרי ותרי

דְּהָא תְּרֵי כְּמָאָה וּמָאָה כְּתָרֵי וּכְמוֹ שְׁהָאֲרִיף בְּזָה הַקְצָה"ח ב"ש"ש וע"כ אע"ג דְּמִיגוּ עֲדִיפָא מְחֻזְקָה אַעפ"כ אֲמַרִּינְוּ דְּתָרֵי וְתָרֵי הָוֵי סְפִיקָא דְּרַבְּנָן וּמַעְמִידִין הַדְּבָר עַל חֻזְקָתוֹ מִשָּׂא"כ בְּמִיגוּ בְּמָקוֹם עֲדִים.

וּמְהִירוּשְׁלָמִי הֵזָה מוּכַח לְהִפּוּף דְּבְחֻזְקָא בְּתָרֵי וְתָרֵי אֲמַרִּינְוּ דְּלִכְתּוּחִיל' לֹא תַנְשָׂא כְּמוֹ שְׂאֵמֵר ר' מְנָא (כפ"ב דְּכְתוּבוֹת) לֹא דֵר' יוֹסֵי אוּמְרִים תַּנְשָׂא וְלֹא ר' יוֹנָה כו' אֲלֵמָא דֵר' יוֹסֵי נְמִי מוֹדָה דְּלִכְתּוּחִיל' לֹא תַנְשָׂא.

וּלפ"ז יֵשׁ רֵאִי לְמָה שְׂכַתְבּוּ הַפּמ"ג (בְּפִתּוּחָה לֵה' שְׁחִיטָה) בְּשָׁנִים אוּמְרִים שְׂשַׁחֲט יָפָה וּשְׁנַיִם אוּמְרִים שְׂשַׁחֲטָה אוּ שְׁדַרְס אֲמַרִּינְוּ אוּקֵי תָרֵי לְהִדִּי תָרֵי וְאֲזֵלִינְוּ בְּתַר הָרוּב דְּרוּב מְצוּיִין אֲצֵל שְׁחִיטָה מְוַמְחִין הֵם.

וְהַטַּעַם דְּהָא רֹב עֲדִיף מְחֻזְקָה וּכְמוֹ דְּבְחֻזְקָה אֲזֵלִינְוּ בְּתַר חֻזְקָה מִן הַתּוֹרָה בְּתָרֵי לְגַבֵּי תָרֵי מִכְש"כ בְּרוּב דְּעֲדִיף מְחֻזְקָה וְאֵע"ג דְּבְחֻזְקָה הָוֵי סְפִיקָא דְּרַבְּנָן וְלֹא תַנְשָׂא וּכְמוֹ דְּאִיתָא בַּאֵה"ע (ס' מ'ז) הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמִילֵי דְּאִישׁוֹת שְׂאֵנִי וּכְמוֹ שְׂכַתְבּוּ הַב"ש שְׁם וְע"כ אֲזֵלִינְוּ בְּשְׁחִיטָא בְּתַר הָרוּב בְּתָרֵי לְגַבֵּי תָרֵי דְּלִכְאוּרָה אֲפֹשֶׁר לֹא מֵה שְׂכַתְבּוּ דְּבְתָרֵי וְתָרֵי לֹא אֲזֵלִינְוּ בְּתַר מִיגוּ מְשׁוּם דְּמִיגוּ הוּא בְּרִירָה הַדְּבָר וְע"כ לֹא אֲזֵלִינְוּ בְּתַר מִיגוּ מְשׁוּם דְּתָרֵי כְּמָאָה כו' ע"כ אֵע"ג דְּמִיגוּ עֲדִיף אַפ"ה לֹא אֲזֵלִינְוּ בְּתַר מִיגוּ בְּתָרֵי וְתָרֵי מְשׁוּם דְּתָרֵי כְּמָאָה וְא"כ אֲפֹשֶׁר דְּלְגַבֵּי רֹב נְמִי אֵי מְשׁוּם בְּרִירָה הוּא ע"כ לֹא אֲזֵלִינְוּ בְּתַר רֹבָא בְּתָרֵי וְתָרֵי אַף לַפ"מ שְׁהַבְּאֵתִי רֵאִי מְהִירוּשְׁלָמִי דְּאֲזֵלִינְוּ בְּתַר מִיגוּ בְּתָרֵי וְתָרֵי א"כ אֲזֵלִינְוּ נְמִי בְּתַר רֹבָא בְּתָרֵי וְתָרֵי דְּהָא אַפ"י בְּמִיגוּ שְׁהוּא בְּרִירָה הַדְּבָר אֲזֵלִינְוּ נְמִי בְּתַר תָּרֵי וְתָרֵי אַף אֲפֹשֶׁר לֹא מֵה שְׂכַתְבּוּ הַתּוֹס' יֵשְׁנַיִם בְּכְתוּבוֹת (דָּף יט) דְּאֵי אֵין כְּתַב יָדָם יוֹצֵא מְמָקוֹם אַחַר נְאֻמָּנִים שְׁפִיר בְּמִיגוּ דְּאֵי בְּעֵי שְׁתְּקִי וְא"כ הָאֵי מִיגוּ עֲדִיף יוֹתֵר מְשָׂאָר מִיגוּ וְא"כ אֲפֹשֶׁר דְּהָכָא נְמִי אֵית לֵה מִיגוּ דְּאֵי בְּעֵי לֹא הִי אוּמְרַת כְּלָל שְׁהִיא אֲשֶׁת אִישׁ וְע"כ הָאֵי מִיגוּ עֲדִיף יוֹתֵר וְע"כ בְּעֵי לֵה אֵי אֲזֵלִינְוּ בְּתַר מִיגוּ דִּידָה בְּתָרֵי לְגַבֵּי תָרֵי: וְעפ"ז יִתְבָּאָר הִירוּשְׁלָמִי דְּדַחִיק לֵה בִירוּשָׁלַיִם בְּעַנְיָן הַבְּעֵל' דְּאֵי אֲמָרָה א"א הֵייתִי וְנִתְגַּרְשִׁיתִי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ נִתְגַּרְשָׁה אֲשֶׁה בְּמָקוֹם פְּלוּנִי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לֹא נִתְגַּרְשָׁה בְּמָקוֹם פְּלוּנִי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם דְּאֵמַאי לֹא אֲמַר כְּגוֹן שְׁנַיִם אָמְרוּ נִתְגַּרְשָׁה וּשְׁנַיִם אָמְרוּ לֹא נִתְגַּרְשָׁה: וְכֵה"ג אֲמַר בִירוּשְׁלָמִי דְּכְתוּבוֹת (פ"ב ה"ב) דְּקֵאָמְרֵי הֵתָם מִתְּנִיתָא פְּלִיגָא עַל ר' יוֹחָנָן שְׁנַיִם אוּמְרִים נִשְׁהִית וְהִיא טְהוּרָה וּשְׁנַיִם אוּמְרִים נִשְׁבִּית וְהִיא טְמֵאָה לֹא תַנְשָׂא וְאֵם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא א"ר יוֹסֵי מֵאַחַר שְׂאֵלוֹ אוּמְרִים טְהוּרָה וְאֵלוֹ אוּמְרִים טְמֵאָה כְּמוֹ שְׂאֵלוֹ אוּמְרִים נִשְׁבִּית וְאֵלוֹ אוּמְרִים לֹא נִשְׁבִּית וְאֵלוֹ חַיִּים מִפִּי וְא"כ אֲמַאי לֹא מִיְבַעֵי הָכָא נְמִי אֵילוֹ אֲמָרָה תַחֲזִילָה א"א הֵייתִי וְנִתְגַּרְשִׁיתִי וְאֵח"פ אָמְרוּ שְׁנַיִם שְׁנִתְגַּרְשָׁה וּשְׁנַיִם אוּמְרִים לֹא נִתְגַּרְשָׁה אֵי הָוֵי כְּהַפְּחֵשׁ עֲדוּת בְּתוֹךְ עֲדוּת וְאָנוּ כְּחִיָּין מִפִּי כְּמוֹ שְׂאֵמֵר גַּבֵּי שְׁבוּל'.

וְהַק"ע הַקְשָׁה דְּאֵמַאי לְעֵיל גַּבֵּי שְׁבוּל' מְסִיק דְּמִוְתֵרַת וְהָכָא קָא מְבַעֵל' לִי וְהַנִּיחַ בַּצ"ע. אַף בְּפִשְׁיטוֹת נִיח' דְּהָא הַבְּעֵל' שָׁל הִירוּשְׁלָמִי אֵי אֲמַרִּינְוּ מִיגוּ בְּמָקוֹם תָּרֵי וְתָרֵי.

וְאֲמַרִּינְוּ בְּכְתוּבוֹת (דָּף כג) וְאֵם יֵשׁ עֲדִים שְׁנִשְׁבִּית וְהִיא אוּמְרַת טְהוּרָה אֲנִי אֵינָה נְאֻמְנַת וְאֵם מְשַׁנְשָׂאֵת בָּאוּ עֲדִים כו' ר' אוּשְׁעֵל' מְתַנֵּי לֵה אֲרִישָׂא כו' וְע"כ לֹא יוּכַל לְמַבְעֵי אֲלֵא בְּאִוְנָן כְּגוֹן שְׂאֵמֵרָה אֲשֶׁת אִישׁ הֵייתִי וְנִתְגַּרְשִׁיתִי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לֹא

נתגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וּא"כ הָעֵדִים שֶׁמְעִידִין שֶׁנִּתְגַרְשָׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְכוּ הָעֵדִים שֶׁמְעִידִין שֶׁלֹּא נִתְגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהִיא א"א אֶלָּא דָּאלוֹ אוֹמְרִים שֶׁנִּתְגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְאֵלּוֹ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא נִתְגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְע"כ מִיִּבְעֵי לִי אֵי אֲמַרְיִנֵּן מִיִּגּוֹ דְּאֵי בְּעֵי לֹא אֲמַרְהָ שֶׁהִיא א"א וְע"כ אֵית לָהּ מִיִּגּוֹ אַבְל אַם הִיא מְכַחֲשִׁים אוֹתָהּ שֶׁאֵלּוֹ הִיא אוֹמְרִים שֶׁנִּתְגַרְשָׁה וְאֵלּוֹ הִיא אוֹמְרִים לֹא נִתְגַרְשָׁה וּא"כ שְׁנֵי כְּפִיתֵי הָעֵדִים מְעִידִים שֶׁהִיא א"א וּבְזֶה לֹא מְכַחֲשִׁי אֶהְדְּדִי וּא"כ מִמִּיל' לִיפָּא מִיִּגּוֹ ע"כ מִיִּבְעֵי לִי דְּוָקָא שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים חֲזָה הָאִשָּׁה כְּלוּם אֶלָּא אַם נִתְגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי אֵי לֹא נִתְגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי: אַבְל לְעֵיל בַּפ"ב דְּכַתְּוּבּוֹת גְּבִי שְׁבוּנִי אֵין הִטְעַם שֶׁאֲמַר ר' יוֹסִי מֵאֲחַר שֶׁאֵלּוֹ אוֹמְרִים טְהוּרָה וְאֵלּוֹ אוֹמְרִים שֶׁהִיא טְמֵאָה כְּמוֹ שֶׁאֵלּוֹ אוֹמְרִים נְשִׁבִית וְאֵלּוֹ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא נְשִׁבִית שֶׁנֶּאֱמַרְתָּ בְּמִיִּגּוֹ דְּהָא לִית לָהּ מִיִּגּוֹ כִּינּוּן שֶׁהָעֵדִים יוֹדְעִים שֶׁנְשִׁבִית אֶלָּא דְּמוֹתְרַת כְּמוֹ בְּהַכְחָשָׁה דְּעַד לְגַבֵּי עַד וְע"כ בְּתַרֵּי לְגַבֵּי תַרֵּי נְמִי טְהוּר' שֶׁאֲנוּ סוּמְכִים עַל הַשְּׁנִיִּים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁמוֹתְרַת וּמִטְעַם דְּמוֹקְמִינּוּ אוֹתָהּ אֲחֻזְקַת כְּשֵׁרוֹת וְכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמַּהְרִי"ט בַּפ"ק דְּקִידּוּשֵׁין בְּכַוְנַת הַתּוֹס' דְּקִידּוּשֵׁין (דף יב) וְנ"ל וְאֶפְשָׁר לְתַרְזַן דְּבַרְיָהֶם וְלוֹמַר דָּאִם הִקְלוּ בְּשְׁבוּנִי לְפִי שֵׁישׁ לְהַעֲמִיד בְּחֻזְקַת כְּשֵׁרוֹת דְּאֶפְלִי נִחְשׁוּב זֶה הַקּוּל כֹּס' דְּתַרֵּי אֲמַרְיִנֵּן נְטִמַּאת וְתַרֵּין אֲמַרְיִנֵּן לֹא נְטִמַּאת אֲמַרְיִנֵּן אוֹקֵי תַרֵּי לְבַהְדֵּי תַרֵּי וְאוֹקְמָא אֵיתְתָּא אֲחֻזְקָה דְּמָה שֶׁרְאִינוּ שֶׁנְשִׁבִית לֹא בְּשִׁבִיל כְּדָּ אֵיתְרַע חֻזְקָתָה דַּמ"מ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אַם נְטִמַּאת וְאֵינָה אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה נִקְיִל בַּא"א דְּאֵי אֵיפָּא סְהַדֵּי דְּאוֹתָהּ אֲבָנִי דְּכּוֹחָלָא אֵית בָּהּ כּו' אַע"פ שֵׁישׁ שֶׁם עֵדִים אַחֲרִים כּו' דְּאֵין לְהַעֲמִידָה עַל חֻזְקַת הַיִּתְרַת שֶׁהִיא יֵצֵתָה מִכָּל פְּנוּי' ע"ש וְע"ז אֲמַר בִּירוּשָׁל' כִּינּוּן שֶׁאֵלּוֹ אוֹמְרִים טְהוּרָה וְאֵלּוֹ אוֹמְרִים שֶׁהִיא טְמֵאָה כְּמוֹ שֶׁאֵלּוֹ אוֹמְרִים שֶׁנְשִׁבִית וְאֵלּוֹ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא נְשִׁבִית מְעַמִּידִין אוֹתָהּ עַל חֻזְקָתָה ה"נ בְּאֵלּוֹ אוֹמְרִים נְטִמַּאת וְאֵלּוֹ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא נְטִמַּאת מְעַמִּידִין אֲחֻזְקָתָה דְּכַמָּה שֶׁנְשִׁבִית לֹא יֵצֵתָה מִכָּל חֻזְקָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמַּהְרִי"ט וְלֹא מִטְעַם מִיִּגּוֹ דְּהָא הֵכָּא לִיפָּא מִיִּגּוֹ כִּינּוּן שֵׁישׁ עֵדִים שֶׁנְשִׁבִית: וְע"כ אֲמַר תַּחֲזִיקָה בִּירוּשָׁל' ר' יוֹדֵן בְּעֵי א"א הֵייתִי נִתְגַרְשָׁתִי בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לֹא נִתְגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי מְכַחֲשִׁין הֵן אוֹתָהּ וּפִי הַפ"מ אֵי הֵוִי הַכְחָשָׁה דְּעַבְדֵּי אֵינְשֵׁי דְּמַגְרָשֵׁי בְּצַנְעָה.

וְלֹא נִרְאָה לִי דְּכִינּוּן שֶׁאֲמַרוּ בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְהֵם אָמְרוּ שֶׁלֹּא נִתְגַרְשָׁה וְדָאִי הֵוִי הַכְחָשָׁה וְכְמוֹ שֶׁהִבִּיא הַמ"ל בְּרַמְבַּ"ם (פ"ט מה' אישׁוֹת) שֶׁאִם הֵיוּ כְּוָלָם בְּמַעֲמַד א' כְּשֶׁנִּתְגַרְשָׁה דְּאוֹת' שֶׁאוֹמְרִים לֹא רְאִינוּ דְּהֵוִי הַכְחָשָׁה וְגַם לֹא נִיחָא לִי לְפָרֵשׁ דְּהָאִי בַעֲלֵי הוּא אֵי אֲמַרְיִנֵּן מִיִּגּוֹ בְּמִקּוֹם עֵדִים כְּמוֹ דְּאֵית' בַּב"ב (דף לא).

ע"כ נִרְאָה לִי שֶׁהַכְּחָשָׁה הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַר"ן בְּשַׁבּוּעוֹת (דף מא) גְּבִי הֵוִי דְּאֲמַר לְחַבְרִין הֵב לִי מָאָה זוּזֵי דְּמַסִּיקְנָא בְּדָּ א"ל לֹא פְּרַעְתִּיךָ בְּפָנֵי פְּלוּנִי וּפְלוּנִי אֲתָא פְּלוּנִי וּפְלוּנִי כּו' א"ל רְבָּא כָּל מִקְלָתִי דְּלָא רְמִי עֲלֵי דְּאֵינְשׁ לָאו וְכָתַב הַר"ן בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א דַּאֲע"ג דְּאֲמַרְיִנֵּן בַּב"ב (דף קע) דְּצָרִיךְ לְבַרֵּר וְאִם לֹא בְּיַרֵּר הַפְּסִיד הֵיִינוּ דְּוָקָא בְּשֵׁטֵר וְחֻזְקָה דְּחֻזְקָה מִפְּחַ שֶׁטְרָא קָא אֲתִי אַבְל בַּב' כְּפִיתִי עֵדִים אֲמַרְיִנֵּן דַּא"צ לְבַרֵּר וְהֵכָּא דּוּמָה לְשִׁתִּי כְּפִיתִי עֵדִים דְּטַעֲנַת הַפְּרַעוֹן אֵינָה בָּאָה מִכָּח הָעֵדִים אֶלָּא מִקְלָת' יִתִּירְתָּא הוּא דְּאֲמַר הִילְכָּד אֶפְלִי בָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ לֹא הִיא דְּבָרִים מְעוֹלָם נֶאֱמָן וְעֵינּוּ בְּסַנְהֶדְרִין (דף כג): וְה"נ כִּינּוּן שֶׁא"צ לֹמַר בְּאֵיזָה מְקוֹם נִתְגַרְשָׁה ע"כ אֶפְלִי בָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ לֹא נִתְגַרְשָׁה אִשָּׁה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי אֶפְשָׁר דְּלָא הֵוִי הַכְחָשָׁה.

ובמ"א יתבאר בזה באנרף וע"ז בעי ר' יוסי אם תאמר דהני הכחשה אמר' א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני כו' אנו פתיין מפ"י אי אמרינן ק מיגו במקום תרי ותרי וכמו שביארתי ודוק: סימן כה שאלה מי שהוא פטור מן המצוה, אם מחויב להשתדל להכניס עצמו בחיוב של המצוה, או לא: תשובה פ"ב ביארתי בספרי ע"י (ח"ב דרוש ט) שצריף לראות שיתחייב במצוה דלא כהמהרי"ט ש'הקש' בתשובה דמניין לו להרמב"ם שהבונרסקי והמצרף נחנשת היו מחויבים לטהר גופם ומלבושיהם ולעלות לרגל דאימא כיון דפטרניהו רחמנ' מלעלות פדכתוב פל זכורף אינם מחויבים לטהר עצמם פדי שיתחייבו ברא' וע"ש שהבאתי ראי' מפסחים (דף סט) דערל שלא מל ענוש פרת אלמא דערל רמי חייב' עלי' למול ולהתחייב בק"פ וכן ממה שכתב הרמב"ם דטמא חייב לטהר עצמו פדי ל ליפנס למקדש ולאכול בקדשים ע"ש: ולכאורה יש להקשות ע"ז מהא דרפ"ו דחולין (דף פד) דקא משני הקא במאי עסקינו בקדשי בידק הבית ופריף ולפרקינהו ולכסינהו.

והקשו התוס' תימא מנלן שצריף לפדותו להתחייב בכיסוי כו' אלמא שאין צריף לראות שיתחייב במצוה. אף זה אינו דהתם אינו חובת הגוף לכסות אלא דאם שחט חייב לכסות וע"כ אינו מחויב לראות שיתחייב במצוה מידי דהני אם פסוהו הרוח דאמרינן בחולין (דף פז) פסוהו הרוח חייב לכסות אמר רבב"ח אר"י לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות ע"ש.

ומזה כתבו התוס' בסוכה (דף לג) על מה דפריף כי חזר ונתגלה אמאי חייב לכסות הואיל ואדחי אדחי אע"ג דכיסוי הדם ביזו לגלות מ"מ הי' לו לחושבו דחוי הואיל ונפטר מלכסות לא נתחייב להוציאו מן הדיחוי פדי לחזור ולכסות.

אלמא דאינו מחויב לראות שיתחייב בהמצוה [נענין בפמ"ג ביו"ד (סי' כח) שכתב דלפי מה שכתב התיש דאפי' פסוהו הרוח בדברים שאין מכסין אפ"ה פטור ה"ה אם כיסוהו בעצמו בדברים שאין מכסין ומגלהו אין מברך די'ש דיחוי הני בעי' דלא אפשיטא.

ואין זה מוכרח דכיון דאיהו לא קיים המצוה כמו שצריף מחויב לגלות ולכסות ואין זה דיחוי דהא הני ביזו וכיון דמחויב לגלות ולכסות מקרי ביזו: אף באמת משמע מהתוס' דשבת (דף פד) דבעינו דוקא שפיסוהו הרוח בדבר שמכסין בו.

דקא התוס' הביאו ראי' שם לענין שצריף לברך על הדלקת הנר אע"פ שאם היא מודלקת מבעוד יום א"צ לכבות ולהדליק ומביאין ראי' מהא דכסוהו הרוח אין צריף לכסות ואפ"ה צריף לברך ואם איתא כמו שכתב הת"ש דאפי' פסוהו הרוח בדברים שאין מכסין בו אין צריף לכסות א"כ מהו הרא' דקא התם הוא מצד שנדחית מן המצוה וליכא מצוה פלל מידי דהני אם לא שחט ולא הי' לו מה לכסות אלא ודאי דבעינו דוקא שפסוהו בדבר שראוי לכסות בו אבל בלא"ה צריף לחזור לכסות אלמא דהטעם דכיון דנעשיתה המצוה בכלשות אלא דהוא לא עשה ביזים המצוה אע"ג דבעינו שיעשה מצות הנתינה של העפר בעצמו כמו שכתבו התוס' ר"פ פיסוי הדם (דף פג) אפ"ה כיון דנעשיתה המצוה א"צ לגלות ולעשות המצוה בעצמו ואפ"ה פשעושה בעצמו צריף לברך.

וה"נ לענין הדלקת הנר. וכן הביאו ראי' מהא דנולד כשהוא מהול דא"צ להטיף דם ברית ואפ"ה צריף לברך מוכרחין אנו לומר דס"ל להתוס' דנתקנים המצנה ממיל' וא"צ להטיף דם ברית, ולא כמו שפתיב הרא"ש דכיון דנולד כשהוא מהול לא חל עליו המצנה כלל.

אלא דסברת התוס' דנעשית המצנה ממיל'. וכה"ג ראייתי להצל"ח שרוצ' לומר דהא דאמר' בשבת (דף קלו) דאם מל שלאחר השבת בשבת דלא עשה מצנה היינו דלא עשה המצנ' בשבת אלא דלמחר כשיגיע יום שמיני תחול המצנה וע"כ כתב הרמ"א דאם מלו תוף שמונ' יצא משום דלמחר כשיגיע יום שמיני חל המצנה אף לכאור' עדיין תקשה דא"כ למה כתב הרמ"א (ס' רסד) דאם צריף למולו תוף שמונ' מפני הסכנה אין נ"מ בין שימולו א"י ובין שימול ישראל דכיון דלאחר שמונ' הוי מצנה א"כ יש נ"מ בין מלו ישראל ובין מלו א"י.

ולפי מה שביארתי בספרי ע"י (סי' כ) דתוף שמונ' ליכא מצנה כלל, דתוף שמונ' פיון דערלה שלא בזמנה לא הוי ערל' ע"כ הוי כמו שלא חל עליו החיוב כלל ע"כ ניקח. אבל לפי מה שפתיב הצל"ח לא יתיישב שפיר.

אף אפשר לומר דכיון דבתוף שמונ' לא הוי מצו' אלא דלאחר שמונ' נגמר המצנה ממילא וע"כ אין חילוק בין אם מלו ישראל ובין אם מלו א"י ועיין בספרי ע"י (סי' כ) לענין קצירת העומר דאם קצרו ביום דומה לבא מן העלי' והא דאם מלו בליה לא יצא משום דזהו הפסול בעצמות המצנה וכמו שביארתי בכיפוי אם פסחו בדבר שאין מכסין בו אף כל זה דוחק.

אף לכאור' יש להביא ראי' למה שפתיב הצל"ח דלאחר שמונ' נגמר המצנה מהירושל' ספ"י דפסחים מתנית' פליגא על ר"י שכח ומל את שלאחר השבת בשבת ר"א מחייב ור"י פוטר הרי אין בעשיתו מצנה ור"י פוטר שמואל קפודקנ' אמר למחר יש בעשיתו מצנה אף העיקר הוא כמו שביארתי שם בספרי ע"ש.

והירושל' יש לפרשו דלמחר יש בו מצו' וע"כ טריד ע"ש ודוק היטב: עכ"פ מוכח דאינו מחויב לראות שיתחייב בהמצנה אף באמת יש חילוק בין מצנה שהיא חובת הגוף ובין מצנה שהיא אינה חובת הגוף דכפוי פיון שאינו חובת הגוף א"צ לפדות כדי שיתחייב בכיפוי כמו שאינו מחויב לשחוט חי' או עוף כדי שיתחייב במצות פיסוי אבל במצו' שהיא חובת הגוף מחויב לראות שיתחייב במצנה וכיפוי הדם שאני משום שהוא אינו חובת הגוף.

וכ"ת א"כ פיון שפמצו' שהיא אינו חובת הגוף אינו מחויב לראות שיתחייב בהמצנ' א"כ מ"ט אמרינו ביבמות (דף כו) ש"מ יש זיק' דאי אין זיק' כו' לעולם אימא לך ומשום דקא סבר אסור לבטל מצות יבמין אלמא דאפי' מצות יבום שהיא אינו חובת הגוף אלא מצו' שהיא באה מחמת שמת אחיו אעפ"כ אסור לבטל מצות יבמין זה אינו דהתם שאני משום שכבר חל עליו המצנה וע"כ חיישינו שלא לתבטל המצנ' אבל אם עדיין לא חל המצנ' אינו מחויב לראות שיתחייב בהמצנ'.

והראני דאמרינו בגיטין (דף פג) אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמה ימות בלא בנים
ונמצא גורם לעקור דבר מן התור. ובתוס' ביבמות (ד' צט) הביאו הירושל' זאת אומרת
מותר לאדם לישא אשת בת אחיו ופי' אע"פ שיכול לבוא לדיביטול מצנת יבמין.

ובפ"ז דגיטין (דף עד) אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם מת יהא גט כו'. ובריש פתובות
(דף ב) דילמא מת דוקא דלא ניתא לי' דתיפול קמי יבם.

ובקידושין (ד' סג) מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה ופירש"י פדי לעקור את
הקידושין למפרע ולא תזקק ליבום. ובגיטין (דף עד) ה"ז גיטיה ע"מ שתתני לי מאתים
וזו נמת כו' רשב"ג אומר נותנת לאביו או לאחיו או לא' מן הקרובים.

וביבמות (דף קז) וב"ה אומרים בבעל וביבם ואמרינו התם עולא אמר ממאנת אף לזיקתו
דנשואי קמאי קא עקרא אלמא דהיכא דלא חל המצנה מותר לבטל מצנת יבמין והתם
שאני משום שפבר חל עליו המצנ' ע"כ אסור לבטל המצנה: ויש להביא רא' לזה דהא
אפי' במצות פיסוי שהוא בנדאי מצו' שאני' חובת הגוף אפ"ה אמרינו בפ"ק דביצ' (דף
ח) כוי אין שותטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו.

וכן הוא דתנו בריש ביצ' (דף ב) לא ישחט אלא א"כ הי' לו עפר מוכן מבעוד יום אלמא
דאסור לגרום לבטל המצנ' של פיסוי ובחולין (דף פו) אמרינו ר' חייא נפל לי' יאניבא
בכיתני' אתא לקמי' דרבי א"ל שקול עופא ושחוט על בנבות' דמי' דמורח דמא ושבק לי'
ופרח.

ופריה היכי עביד הכי והתני' השוחט וצריה לדם חייב לכסות פי אתא ר"ד א"ל צא טרוף
א"ל פי אתא רבין א"ל צא נחור א"ל פי' דפטור מפיסוי אלמא דשרי לגרום לבטל המצנ'.
אלא נדאי דהתם שאני משום דלא חל עליו המצנה פלל ע"כ שרי דהוי כמו שאינו רוצה
לשחוט פלל.

משא"כ השוחט ביו"ט דחל עליו חובת הפיסוי אלא שאינו יכול לקיים מחמת שהוא י"ט
אבל המצנה חל עליו ע"כ הוי לי' כמו שגורם לעקור אחר שחל עליו חובת המצנה:
וכה"ג אמרינו בירושל' (רפ"ט דגיטין) השיב ר' טרפון הרי שאמר לה הרי את מותרת
לכל אדם חוץ מפלוני והלכ' ונישאת ומת בלא בנים האיה זו מתניבמת לא נמצא מתנה
ע"מ שפכתוב בתורה וכל המתנ' ע"מ שפכתוב בתור' תנאו בטל.

ופריה מעתה לא ישא בת אחיו שלא יתנה על מה שפכתוב בתור' א"ר יוסי בר' בון טעמא
תמן התורה אסרתה עליו ברם הכא הוא אסרה עליו פי' דתמן התורה אסרתה עליו הוא
כמו שפיארתי דכל שלא חל עליו החיוב מעיקרא אין בזה משום גורם לבטל המצנ' ע"כ
בנושא בת אחיו לא חל עליו החיוב מעיקרא ואין בזה משום גורם לעקור דבר מן התור'
אבל הכא בע"מ שלא תנשאי לפלוני שנופלת לפניו ליבום אלא שאינו יכול לייבמה שאם
יבא עלי' הוי אשת איש מעיקרא וכמו שכתבו התוס' בגיטין (דף ע"ב) דבע"מ בשעת
נפילה אפתי לא הוי אשת איש עד שתבעל ליבם ותעבור על תנאה.

ועיין בספרי ע"י (סי' יד) אם הירושלמי מייירי בע"מ או בחוץ וא"כ אם מייירי בע"מ הרי
בשעת נפיל' לא הוי א"א וע"כ פינון שחל עליו היבום אלא שאינו יכול לייבמה מחמת
התנאי ע"כ הוי גורם לעקור דבר מן התור': וזה הפי' מוכח בירושל' שאומר שם בירושל'

התיב ר' מנא ב"ר פנחס ניתני שיש עשרה נשים כר"א א"ר מנא כב"ר איתמר טעמא תמן התורה אסרתה ברם הקא הוא אסר עליו.

פ"י תמן הי' ערונה עליו וע"כ פטור' מהחליצ' ומהיבום אבל הקא אינ' ערונה עליו אלא שאינו יכול לבוא עליו שא"כ תעבור על תנאה וע"כ לא דמי לאחותו דהוי ערונה ופטורה מהיבום ומהחליצ' ועיין בתוספ' גיטין (דף עב) ומוכח מזה דאם לא חל עליו החיוב פלל אין בזה משום מבטל המצנ' אבל אם חל עליו החיוב אלא שאינו יכול לקיים מחמת דבר אחר הוי מבטל המצנה ואסור לבטל המצנה: ויש לי להביא עוד ראיה ע"ז מהא דאמרין בגיטין (דף פח) השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותו בתזקת שהוא קיים.

ופרי' בגמ' והא בעינן סמיכה וכתבו התוספ' אע"ג דסמיכ' לא מעפכא מ"מ אין לעשות בלא סמיכה והקש' הפ"י מ"ש מהא דביכורים דאמרין בגיטין (דף מז) בצרן ושיגרון בינך שלים מביא ואינו קורא ופי' התוס' בשם הירושל' פשבצרון מתחיל' לכה אבל בלא"ה אמרינן כל שאר"ל בילה מעפכת בו אלמא אע"ג דאמרין בזה כל שאר"ל בילה מעפכת בו אפ"ה יוכל לשלוח ע"י שליח אע"פ שמבטל מצות קריאה א"כ מכש"כ לגבי סמיכה דגלי לן קרא דלא אמרינן בזה כל שאר"ל בילה מעפכת בו כמו שפכתו התוס' מכש"כ דיוכל לשלוח ע"י שליח אע"פ דלא מקיים מצות סמיכה ונדחק שם הפ"י בתירוץ: אבל לפי מה שביארתי א"ש דלגבי מצות קריאה דמיעט הכתוב משום דבעינן לקיחה ובהאך כא' וע"כ אפילו הבעלים נמי אינם יכולים לקרות כמו שפכתו התוס' שם וא"כ פיון דמיעטת התור' מגזה"כ דפטור ממצות קריאה וביכורים לא הוי מצנה של חובת הגף דהא אם אין לו קרקע אינו מביא ביכורים.

ועיין רש"י בגיטין (דף מז) שכתב דהוא מצנה דרמי עלי' אבל אעפ"כ מ"מ לא הוי חובת הגוף דהא אינו מחוייב לקנות קרקע להביא ממנה ביכורים וכן פכתו התוס' בב"ב (דף פא) דהוי חובת הגוף כמו ציצית דאע"ג דאינו מחוייב לקנות טלית חשיב כחובת הגוף אי אמרינן חובת גברא ועיין במנחות (דף מא) גבי מלאכ' אשכח' כו' אבל מ"מ לא הוי חובת הגוף.

והקא נמי אינו מחוייב לקנות קרקע שיתחייב בביכורים. וע"כ אם תשלחו ע"י שליח לכתחילה אינו מבטל מצות קריאה פיון דלא חל עליו המצנה פלל יכול לבטל המצנה.

משא"כ בהך דסמוכה דאע"ג דמעטינן מקרא במנחות (דף צג) שהשליח אינו יכול לסמוך אעפ"כ הא יש בזה מצות סמיכ' דהא הבעלים יכולי' לסמוך וע"כ פרי' הגמ' דהא קא מבטל מצות סמיכה.

דהא על הקרבן מוטל מצות סמיכה. אם הי' באפשרי שייבאו הבעלים לכאן.

וא"כ הוי כמו שאין שוחטין ביו"ט דמבטל למצות פסוי דהא מחוייב אלא שאינו יכול מחמת יו"ט. ועוקר למצות פסוי.

ע"כ אפי' במצנה שאינו חובת הגוף נמי אינו רשאי לבטל: ובזה יתיישב קוש' התוס' בב"ב (דף פא) דמשני דעביד להו כר"י בר"ח דבצרן ושיגרון בינך שלים והקשו התוס' דאמאי לא מייתי מתניתין דהשליח מביא ואינו קורא וא"כ יכול לשלוח ע"י שליח דמתניתין לא ידעינן דמותר לעשות פן לכתחילה דאפשר דמיירי דהבעלים אינם יכולים

לבוא וע"כ השליח מביא ואינו קורא, דהא מחוייב במצות הבאה א"נ בדיעבד שישלחו ע"י שליח אבל לכתחילה איפשר דאין יכולים לשלוח ע"י שליח משום דמבטל למצות קריאה, וע"כ מביא הא דר"י בר"ח דבצרון ושיגרון מייעטו הפתוב דאפי' הפעלים אינם יכולים לקרות האדמה אשר נתת לי, אע"ג דהקרע של הפעלים הוא משום דבעינן לקיחה והבאה כא', א"כ לית בזה מצות קריאה פלל, וא"כ יכול לכתחילה לבצור ע"מ שישלח ע"י שליח דכינן דמייעטו הפתוב לית בזה מצות קריאה פלל וכינן דאין פאן מצנה פלל מותר לבטל במצנה שאינה חובת הגוף כמו שבארתי לעיל.

ולכאורה יש להביא ראי' דאפי' במצנה שאינה חובת הגוף אסור לגרום לבטל המצנה אע"ג שלא חל עליו עדיין וכמו שאבאר דאמרינן בספ"ט דיבמות (דף פז) א"ל ר"י מדאסקרתא לרבא לא נעשה מתים פחיים לענין יבום מק"ו ומה במקום שעשה ולד מן הראשון פולד מן השני לפוסלה מן התרומה.

לא נעשה מתים פחיים מקום שלא נעשה ולד מן הראשון פולד מן השני לפוסלה מן היבום אינו דין שלא נעשה מתים פחיים ת"ל דרכי' דרכי' נועם וכל נתיבותי' שלום ופירש"י נזו שהי' לה בן ולא נזקק ליבם וניסת לשוק ומת בנה ואם תאמר תחלוץ הרי היא מתגנה על פעלה הילכף ע"כ בן אין לו בפשעת מיתה קאמר ונהרי יש לו.

וקשה לע"ד דאמאי תהא צריכה חליצה אם תנשא דכינן שנשאת בהיתר שהי' לה בן ואח"כ מת הבן א"כ שוב אינה זקוקה ליבום ותצא בלא יבום ובלא חליצה דהא היא ערוה עליו מחמת איסור אשת איש.

ובשלמא לפי מה שפירשו התוס' בגיטין (דף פב) הירושלמי שהבאתי לעיל דפריד ולתני ט"ז נשים לר"א (פי' לר"א דס"ל דהמגרש את אשתו ואמר הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני דהיא מותרת וא"כ משפחת לה ט"ז נשים פגון שאמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ואח"כ נשא אחיו ונפלה לפניו ליבום) ומשני תמן התורה אסרתה עליו פי' כל ט"ו נשים אסרה תורה ליבם להאיסור בא ממילא ע"י קידושין בלא שום תנאי.

אבל פאן אסרה ע"י תנאי שלו א"נ י"ל תמן התור' אסרת' ואין לה היתר להתניבם דאין איסור שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרתה עליו אבל בא"א האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שימות אחיו המת שנשאה וא"כ משמע דערוה של אשת איש אינה מדחה הצרה מן היבום והחליצהא פבר ביארתי שעיקר הפירוש בירושלמי שזה אינה ערוה.

אלא שמעונכ' מחמת התנאי דבע"מ מיירי ולא בחוץ. וכמו שהארכתי בזה בספרי ע"י (סי' יד) דאי בחוץ משרא שרי אם נשאת לאחר כמו דאמרינן בגיטין (דף פג) מודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לא' מן השוק שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא נדאי דמיירי בע"מ ע"ש וא"כ דוקא אם מחמת התנאי לא הוי ערוה אבל אם היא ערוה מחמת א"א בודאי שפסור' מן היבום והחליצה: והכי משמע נמי ממה שכתב הרמב"ם (פ"ו ה' ט) בהלכות יבום פיצד יבמה שהיא ערוה על היבם כו' ה"ז פטורה מהחליצה ומן היבום ואין לו עלי' זיקה פלל שצאמר ולקח' לו

לאשה ויבמה מי שראוי ללקוחהין וקידושין תופסין בה היא זקוקה ליבם משמע דהטעם הוא מדכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה.

דלקוחהין תופסין בה. וע"כ תפסה הזיקה.

אבל במקום שאין קידושין תופסין אין הזיקה תופסת דהזיקה הוי כמו קידושין. וע"ש במ"מ ובפ"ק דיבמות (דף ט) משמע נמי כמו שכתב הרמב"ם דעיקר הטעם של ט"ו נשים שפוטרת צרותיהם היינו משום דאין קידושין תופסין בה.

וכל שאין הקידושין תופסין אין הזיקה תופסת ג"כ כמו דאמרין ביבמות (דף ט) נהרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינו וכתבו התוס' בכל דוכתא פשיטא לי' להש"ס דח"ל לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני חליצה ויבום ניהו כמו חייבי פרייתות כו' ותימא לר"י דאמאי לא אמרינו נמי לר"ע לייתי עשה ולדחי ל"ת עכ"ל עכ"פ מוכח מזה שעיקר הטעם פינון שאין קידושין תופסין בה ע"כ אין הזיקה נתפסת וע"כ לר"ע שסובר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ע"כ פטורה מהחליצה ומן היבום דאין הזיקה נתפס בה ג"כ.

והכי משמע בירושלמי (פ"ק דיבמות ה' א) ר' בון בר חייא בעי קומי ר' זעירא אלמנה לכה"ג מהו שתהא צריכה חליצה א"ל אפשר לומר קידושין תופסין בה ואת אומר אינה צריכה חליצה אלמא פינון דקידושין תופסין בה.

ע"כ הזיקה נתפסת משמע דבעריות אין הזיקה תופסת כלשם שאין קידושין תופסין בה וא"כ בא"א נמי פינון שאין קידושין תופסין בה. בנדאי אין הזיקה נתפסת ג"כ.

ופטורה מהחליצה ומן היבום. וא"כ בנדאי הפי' הוא בירושלמי ברם ה"א הוא אסרה עלי' מחמת שאסרה בע"מ אבל בלא"ה אינה ערוה עליו אלא שאינו יכול ליובמה.

וע"כ הזיקה תופסת בה אבל באשת איש גמורה ונדאי דפטורה מן היבום ומן החליצה: ובהנה יתיישב הירושלמי (פ"ג דיבמות) רב אומר חליצה קנין שמואל אומר חליצה פטור (פי' שרב סובר שחליצה קנין כאלו קנאה מתחילה אלא שפטרה בחליצה ושמואל סובר דאינה קנין רק פטור כו').

מתניתא פליגא על רב שנים מהן נשואין ב' אחיות וא' מופנה מת א' מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר כו' וב"ה אומרים מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. ה"א מסייע (צ"ל קשי') למאן דאמר חליצה קנין ויש אדם מתפנוין לקנות שתי אחיות כאחת פתר לה לאסר מיתה ואין לאסר מיתה ייבם.

פ"ת לה כר"א דר"א אמר אע"פ שבטל הגורם האיסור במקומו מתניתא פליגא על רב שומרת יבם שקודש אחיו את אחותו משום ר' יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה מעשה כו' ה"א מסייע לי' ל"מ"ד חליצה פטור ברם כמ"ד חליצה קנין ויש אדם מתפנוין לקנות שני אחיות כאחת.

פ"ת לה לאסר מיתה וכתב הק"ע וקשה א"כ יבמתו שהיא אחות אשתו לעולם לא תנשא שפ"א תמות אשתו ותהא זקוקה ליבם. וכתב דרכי' דרכי' נועם ולעיל רפ"ב משמע דלא

מצינו כה"ג שתאסור היבמה לעולם ובקונטרס פירשתי דאיסורא דוקא עד שלא ניסת ודןסק.

דקא לא מצינו בקרא כה"ג שתהא יבמה מותרת לעלמא ותאסר אח"כ עכ"ל. וטעה בזה מאוד דזה נדאי מודה הירושלמי דכל שנפטר בהשע' נפיל' כגון ביבמתו שהיא אחות אשתו שאע"פ שמתה אשתו מותרת לשוק.

וקא דקאמר הירושלמי דלאחר חולצת שאני הכא שלא פטרה כמו דסברי ב"ה מוציא כו' נאת אשת אחיו בחליצה. וכן בהך דריב"ב.

אלא שאי איפשר לו לחלון אותה. משום דחליצה תיגוי קנין.

ואין אדם מתכונן לקנות שתי אחיות פאחת ואי אפשר לחלון אותה משום דאם יחלון אותה ישא ב' אחיות אבל כל כמה דלא חליצה אינה פטורה ותפסה הזיקה אלא שאין לו כמה לפוטרה לא ביבום ולא בחליצה אבל מ"מ לא אלים לדחות הזיקה.

וע"כ אם מתה חולצת אח"כ. אבל לא שתהא פטורה וגם מה שמשמע מהק"ע שאם לא ניסת חייבת לחלון.

אבל רשאה להנשא לפי דעתו זה אינו אלא דאינה רשאה להנשא ואגידה ב'. וכמו שביארתי בע"מ שלא תנשאי שאסורה להתניבם.

ואעפ"כ אינה פטורה ולא דמי לאחות אשה. דהא תופסת הזיקה שהיא אינה א"א אצלו אלא שאסורה להתניבם ודוק היטיב ועיין לקמן (סי' כו) שהארבתי בזה.

אלא שלכאורה קשה מהא דאמר תחיל' מתנייתא פליגא על רב החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה חולצת ולא מתניבמת הדא מסייע לי' למ"ד חליצה פטור ב"ה הכא כמ"ד חליצה קנין ויש אדם מתכונן לקנות ב' אחיות פאחת.

פתר לה לאחר מיתה דהא פנין דס"ל חליצה קנין א"כ תהא אחותו פטורה לגמרי. אף איפשר לומר דאעפ"כ לא אלים לדחות הזיקה אלא דאי איפשר לחלון אחותה משום ב' אחיות וע"כ חולצת לאחר מיתה ודו"ק.

ועיין לקמן (סי' כז): [ובמ"א ביארתי על מה שהארבתי בספרי ע"י (ס' ד) בענין ספק סוטה אי אמרינן דאהדרין' לאיסורא קמא ותייב עלי' פרת משום אשת אח ע"ש, ובתשובה במ"א ביארתי באופן אחר קצת על מה שנסתפק המ"ל בחייבי לאוין ועשה דאסורה מן התורה לייבם אי אמרינן דאהדרין' לאיסורא קמא נראה לע"ד דזה הפלל הוא דאם האיסור מגרע הזיקה חייב פרת דאמרינן דאהדרין' לאיסורא קמא.

אבל אם אסור לייבמה כגון שהיא אלמנה לכה"ג אע"ג דמדאורייתא אסור לייבמה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, אעפ"כ פנין דהאיסור אינו מגרע הזיקה דהא קידושין תופסין בחייבי לאוין וכן לענין זיקה נמי אלא דאסור לייבמה, אעפ"כ אם יבמה, פטור מפרת דלא אמרינן דאהדרין' לאיסורא קמא, וכמו שכתבו התוס' בפ"ג דיבמות (ד' כו) דלא כמו שפי' בקונטרס דכל היכא שאינו יכול לייבם חשוב חליצה פסולה, דהא אמרינן בפ"ק (ד' יא) גבי מחזיר גרושתו או היא או צרתה חולבת ולא חשיבא א גרושה חליצה פסולה וכתבו דלא הוי חליצה פסולה אלא אחות זקוקתו למ"ד יש זיקה או אחות חלוצתו לכ"ע

ובעלת הגט ובעלת המאמר דבכולהו קלשא לה זיקה דאחות זקוקתו דמי לאחות אשתו דאין בה זיקה ואחות חלוצתו פאחות גרושתו ובעלת הגט דמי לחליצה ובעלת מאמר לכנוסה דאין בה זיקה וכן סוטה דרבנן דקרי לה בירושלמי חליצה פסולה גבי הא דא"ר שמעון ביאתה כו' דדמי נמי לסוטה דאורייתא דאין בה זיקה דטומאה פתיב בה פעריות אבל מחזיר גרושתו ואסור לבטל חצות יבמין לא נגרע בהם הזיקה ולהכי חשיב חליצה פשירה, וכן פתבו התוס' בפ"ק דיבמות (ד' יא) ע"ש ומה שהביאו התוס' הירושלמי הוא ביבמות (פ"ו ה' ב) ר' שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה כו' הדין אמרה על דר' שמעון ביאת פסולה פוטרת.

(פי' פוטרת צרתה ודלא כמשמע מהפ"מ ע"ש). פי' אע"ג דביאה פסולה מחמת דקלשא הזיקה משום דטומאה פתיב בה פעריות.

וכמו שהבאתי בספרי ע"י (שם) צרת סוטה למה אסורה מריח ערוה נגעו צה ע"ש. ובזה יתנישב מה שפסק הרמב"ם (בה' ממרים) שאם נחלקו בהשקאת סוטה אם זו צריכה לשותות או אינה צריכה ה"ז חייב דאעפ"י שצריכה חליצה אעפ"כ אם יבמה חייב פרת משום דבזה ודאי דאהדרי' לאיסורא קמא ונחייב פרת משום דקלשא הזיקה.

וכיון שנוגע לענין פרת חייב ע"ז הז"מ ודו"ק]: עכ"פ לפי מה שביארתי דמצד אשת איש פטורה מן היבום ומן החליצה. ולפ"ז קשה על מאי דמשני ביבמות (דף פו) דבנדאי עשה מתים פחיים משום דכתיב דרכי' דרכי' נועם כו' ופירש"י וזו שהי' לה בן ולא נזקק ליבום וניסת לשוק ומת בנה ואם תאמר תחלוץ הרי היא מתגנה על בעלה כו' ואמאי הא פיון דנשאת תחילה בהיתר א"כ הו"א אופטורה מהחליצה ומן היבום (וכה"ג אמרינן ביבמות (דף עט) אלא אומר רבה פגון שנפלה לו ולבסוף נפצע א"ל אבני וליתי איסור דפצוע ולידחי עשה דיבום מי לא תנן ר"ג אומר אם מיאנ' מיאנ' אם לא מיאנ' תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה.

אלמא דאתי איסור אחות אשה ודחי וה"נ לדחי איסור דפצוע). ודוחק לומר דכיון דמת אח"כ הרי זקוק' ליבם מעיקרא ונשאת באיסור וא"כ אמאי לא דחי מחמת שהיא א"א שלא תצטרף לחלוץ פיון שביארתי דאשת איש דמי לכל העריו' [ובדרף אגב ראיתי להביא מה שהקשה הק"ע על הירושלמי (פ"ח דיבמות ה' א) שומרת יבם פהנת שנפלה לפני שני פהנים יבמים עשה בה א' מהן מאמר לא הספיק לכנוסה לחופה של נישואין עד שנעשה פצוע דכא כו' ע"ש והקשה הק"ע דאמאי הוי משתמרת לביאה פסולה.

הא פצוע דכא אסור בה דאתי איסור פצוע ודוחה איסור יבום ביבמות (ד' עט) ודכריו תמוהים דלא קאמר אלא לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל לרבנן הרי הוא ככל החייבי לאוין וכמו שאמר התם באח חלל, דמשתמרת לביאה פסולה.

גם מה שכתב שם שהקשה דאפי' בכהנת שמזונקת לכהן לא תאכל דיבם פוסל ואינו מאכיל אפי' אם היא פהנת לא עיין בגמ' (ד' סז) וכל מה שכתב שם הם דברי שגגה, ואין כאן מקום להאריך בזה]: וכן ראיתי בס' א"מ באה"ע הלכו' קידושין (סי' נ) שנסתפק בא' שקידש אשה לאחר שלשים יום ובא השני וקידש' בתוך שלשים יום ומת השני

בתוך שלשים יום וכתב הרמ"א דחזרי קידושי הראשון, והוא מהירושלמי, דאיתא בירושלמי שאם מת השני והניח אה לאחר שזקוקה ליבם לא חלו עלי קידושי ראשון.

וכתב הרמב"ן דהירושל' לטעמין דס"ל דאין קידושין תופסין ביבמה אבל לדין דקיי"ל דיבמה שנתקדש' צריכה גט כמו דאמרין ביבמות (דף צב) אף פאן אין הזיקה מונעת לחול קידושי ראשון.

והובא בר"ן פ' האומר וכתב הא"מ שנסתפק אם היא זקוקה ליבום וחליצ' פיון דקידושי הראשון תופסין בה נהרי היא איסור ערוה ליבם פאיסור א"א ונפקא בלא חליצה והא דיבמה שנתקדשה צריכה גט אינו אלא מחמת ספק אם קידושין תופסין בה או לא וא"כ ודאי דלא נפקא בלא חליצה דספק אין קידושין תופסין ביבמה וא"כ עדיין זקוקה ליבום ואפ"ל ל"ד קידושין תופסין ביבמה בנדאי לא נפקא בלא חליצה פיון דקידושי הראשון לא חיילי אלא לאחר שלשים יום והיא כבר זקוקה ליבם קודם גמר קידושי ראשון.

אמנם נראה דל"ד קידושין תופסין ביבמה בנדאי דאינה זקוק' ליבום וחליצ' מהא דאמרין בפ' ב"ש (דף קט) או דילמא משום דקא סבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה. וכתבו התוס' ואפ"י אי סבירא לן המקדש אחות יבמה לא נפטרה יבמה מ"מ היכא שהקידושין הי' באין ממילא נפטרה יבמה מעצמה וה"נ פיון דלאחר שלשים הקידושים באים ממילא ונעשית א"א נפטרה מחליצ' ויבום כמו דנעשית אחות אשה ממילא.

אף קשה דלפי זה הא דתנן ט"ו נשים פוטרות והא משפחת לה ט"ז היינו א"א שנעשית אחר מפאן עכ"ל. ותמיהני עליו שלא העיר מהתוס' דר"פ המגרש (דף פב) דפריה ולתני ט"ז נשים לר"א ומשני תמן התורה אסרתה עליו ברם הקא הוא אסר' עליו ופי' התוס' תמן התורה אסרת' ואין לה היתר להתניבם דאין איסור שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרת' עליו אבל בא"א האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שמת אחיו שנשאה וא"כ לא דמי לאחות אשה וכ"ת דהתם יכול לבטל התנאי של ע"מ ואם הפי' בחוץ כמו שהבין המבי"ט כמו שהבאתיו בספרי ע"י (סי' יד) הרי יכול לגרש קודם שמת אחיו והכא אינו יכול לגרש בתוך שלשים יום שהרי לא חלו עדיין הקידושים כמו שהאריך המ"ל ברמב"ם (פ"ו מה' גירושין) הא ליתא דהא מ"מ יכול הבעל לחזור בתוך שלשים כמו שפסק הש"ע אה"ע (סי' מ) וא"כ לא קשה דלא דמי לאחות אשה והא דלא מקשה הירושל' ליתני שש עשר' כמו לר"א הא הירושל' לטעמין אגיל דס"ל שאין קידושין תופסין ביבמה כרב וא"כ לא תפסי הקידושין כלל (גם מה שכתב דל"ד דקידושין תופסין ביבמה' הוא תמוה דליכא ל"ד דקידושין תופסין ביבמה' בנדאי דהא פליגי בזה רב ושמואל ביבמות (דף צב) דרב ס"ל דאין קידושין תופסין ביבמה' בנדאי ושמואל מספקא לי' וכן אב"י מספקא לי' ביבמות (דף מט) וליכא ל"ד דס"ל קידושין תופסין ביבמה בנדאי וא"כ ליכא לאקשוני' אפי' לפי הש"ס דילן] ובפ"ק דיבמות (דף טז) כתבו התוס' להדי' דיבמה שנתקדש' לשוק אפשר לתמן ע"י גירושין שתתניבם הלכך לא פקע זיקי.

ועוד אר"י דלא תהי' אשת המת לאיש זר משמע דאפ"י ע"י הוי' דהיינו קידושין, לא תהי' לאיש זר דלהכי אפקי' בלשון הוי' ויתבאר אח"ז]: וכן יש להקשות גמי אהא שכתבו

התוס' רפ"ב דיבמות (דף יז) אשת אחיו שלא הי' בעולמו הי' פתיכה כו' וכתבו התוס' ואם תאמר תיפוק לי' מדכתיב דרכי' דרכי נועם ומה"ט עבדינו מתים פתיים לענן יבום כפ' יש חותרות (דף פו) ואור"י דאצטריף להי'א דחמותה של יבמ' מענפת דהוי שפיר דרכי נועם דתמתין שמה תלד זכר ותהא זקוקה לו וא"כ קשה דמאי קשי' להו תיפוק לי' מדכתיב דרכי' דרכי נועם הא אם תהא ניסת ונולד לו את אח"כ תהא פטור' מן היבום ומן החליצה' פיון שהיא א"א.

אלא ודאי דאסור' להנשא תחיל' אם לא נעשה מתים פתיים שמה ימות וא"כ תבטל מצות יבמין וכן באשת אחיו שלא הי' בעולמו אם היא תזקק ליבום א"כ היא אסור' להנשא משום ביטול מצות יבמין ואין זה דרכי נועם להיות עגונה כל ימי'.

והכי איתא בירושלמי (רפ"ב דיבמות) יחדיו פרט לאשת אחיו שלא הי' בעולמו דלא פן מה אנו אמרין מת בלא בנים תהא אשתו אסורה להנשא שמה יוליד אביו פן ותהא אשתו זקוקה ליבום מעתה אפי' מתה אמו תהא אשתו אסורה להנשא שמה ילף אביו וישא לו אשה אחרת ויוליד פן ותהא אשתו זקוקה ליבום ויאמר קרי' וכן ואב אין לו אלא פן אנו קיימין כשמת והניח את אשתו מענפת שלא תאמר אילו מת והניח את אשתו מענפת שמה אינה בריכה להמתין ולידע אם פן קיימ' אוף הכא צריכ' להמתין ולידע אם פן קיימא הוא ואם אינו ב"ק לפום פן צריף מימר פרט לאשת אחיו שלא הי' בעולמו [ועיין בק"ע שכתב שפי' דודאי צריכה להמתין מדאורייתא דכיון דאקרא קאי אין לומר שצריכה להמתין מתקנת חכמים דגזרו על מענפת חבירו, אף קשה הא ודאי מדאורייתא מי שמת בלא בנים והניח אשתו מענפת מותרת להנשא, ואין חוששין שמה לא יהא הולד פן קיימא דקיי"ל רוב נשים יולדות פן קיימא עכ"ל ונעלם ממנו גמ' ערוכה ביבמות (ד' לו) דאמרינן וא"ת הלף אחר רוב נשים ורוב נשים וולד מעלי' ילדן ולד אינו פוטר עד שישא לאויר העולם והא דקאמר הירושלמי צריכה להמתין לידע לאו, דווקא אלא הטעם משום דאין הולד פוטר עד שישא לאויר העולם: וא"כ מדקאמר אסורה להנשא שמה ילף אביו וישא לו אשה ודאי הפנונה הוא משום ביטול מצות יבמין דאי הטעם משום שאח"כ תהא זקוקה ליבום.

תחליץ אח"כ והירו' לא קאמר משום דאין זה דרכי נועם. (אף אפשר לומר שמה תלד והיא תנשא ולא תדע שאשת אביו ילדה לו את).

ולפי מה שבארתי דאסור א"א פוטר מן היבום ומן מחליצה א"כ ודאי הטעם דאסור' להנשא' משום ביטול מצו' יבמין. [וכמו שכתב הרשב"א ביבמות (ד' קט) על הא דבעי מינן ר' אלעזר מרב מ"ט דר"ג משום דקא סבר קידושי קטנה מתלא ותלי וכי גדלי גדלי בהדה אע"ג דלא בעל או דילמא משום דקא סבר המקדש אחות יבמה מפטרא יבמה והלכה לה, ופי' שם דאי אמרינן מתלא תלי אין זה פקדוש אחות יבמה לכתחילה שמבטל מצות יבמין וכי קאמר לעיל כפ' פיצד (ד' יח) דהא ר"ג אמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין דתנו ר"ב אומר אם מיאנה כו' היינו להאי לישנא דאמר אי בעל אין ואי לא בעל לא] וא"כ מוכח מזה דאע"ג דלא חל עדיין המצוה אעפ"כ אסורה להנשא שלא תבטל מצות יבמין: אף באמת לפי מה שפי' התוס' בריש יבמות (דף ב) דאחות אשתו אע"פ שמתה אשתו אח"כ שוב לא תזקק ליבום פיון שנפטר שעה אחת משום שנאמר דרכי'

דרכי נועם ואפ"י היכא דלא מדח"ל מהאי ביתא לגמרי פגון שיש אחים אחרים אסורה לזה שמתה אשתו כו' דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזקק אחר שנפטר' הימנו כו' ע"ש.

וא"כ ניקא שפיר דביבמות (דף פז) מיירי שלא ניסת עדיין אף אם לא נעשה מתים פתיים א"כ לאחר שהותרה תחזור ותאסור ואין זה דרכי נועם וכו' בהא דאשת אחיו שלא הי' בעולמו מה שהקשו התוס' היינו נמי בשלא נישאת אף שאין זה דרכי נועם אם לאחר שהותרה תחזור ותאסור אבל לאחר שפבר ניסת בנדאי שפטורה מן היבום ומן החליצה.

וגם שהיא מותרת להנשא משום שלא חל עדיין מצות יבום ואין בזה משום ובטל מצות יבמין כמו שביארתי. ואפ"י לדעת רש"י שפירש אם ניסת איפשר דס"ל כמו שפיתבו התוס' בגיטין (דף פב) דתמן התורה אסרה עלי' דאין האיסור שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרתה עליו אבל בא"א תלוי במגרש.

ולפי דעת המבי"ט שפוננת התוס' בחוץ אעפ"כ פיון דיכול לגרש לא דמי לאחות אשה וע"כ אין איסור א"א מדחה. וכמו שהבאתי לעיל מה שכתב התוס' ביבמות (דף טז) דאין איסור א"א מדחה הזיקה ע"ש אבל זה נדאי כל כמה דלא חל עדיין המצוה מותר לבטל מצות יבמין.

כמו שביארתי: הרי נתברר החילוק שבין המצוה שהיא חובת הגוף. ובין המצוה שאינה חובת הגוף.

שהמצוה שהיא חובת הגוף מחוייב להכניס עצמו בחיוב המצוה. וגם שלא להפקיע א"ע מן המצוה וכמו דאמרינו בפסחים (דף פ) ועולא אמר משלחין א' מהם לדרך רחוקה ופריף ויטמאנו בשרץ ומשני קא סבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויטמאנו במת מדחיהו אפה מחגיגתו כו'.

אלמא אע"ג דלא מטי עדיין זמן חיובא אסור לטמא' עצמו במת כדי שלא ידחה מחגיגתו וזהו דלא כהמהרי"ט שהקשה בתשובה דמניין לו להרמב"ם שהבןרסקי והמצרף גחוששת מחוייבים לטהר גופם ומלבושיהם ולעלות לרגל דאימא פיון דפטרניהו רחמנא מלעלות פדכתיב כל זכורף אינם מחוייבים לטהר עצמם כדי שיתחייבו בראי' ע"ש.

דהא הךא אמרינו דאינו רשאי לטמאות עצמו במת. כדי שלא ידחה מחגיגתו וכ"ת דהתם אינו רשאי לטמאות עצמו במת.

דהיינו שיעשה מעשה להפקיע עצמו מחובת המצוה אבל אם הי' פטור כמו בןרסקי איפשר דאינו מחוייב לבקש לו עצה דהיינו לכבס בגדיו שיחול עליו חובת ראי' זה אינו דהא אמרינו בירושלמי (פ"ק דר"ה) מתניתא פליגא על ר' יוסי בר' בון פולקתם מתפוננים ומביאים קרבנותיהם ברגל.

ופריף ניקא נזיר מצורע לא מחוסר פניורים הוא. והא תנו ההלל והשמחה שמונה.

(פי' וא"כ איף משקה קרבנותיו עד הרגל. דא"כ הוי ברגל מחוסר פניורים.

ומבטל מצות שמחה ברגל דהא אסור לאכול בקדשים) פתר לה בנזיר כו' לא פבר איתתבת תמן וא"ר יוסי כו' בפנהים ובשעיר הקא נמי בכנהנים ובשעיר עכ"ל. וכמו דאמרינו בפסחים (דף עא) משמחו בשעירי הרגלים.

אלמא דאי לאו הכי צריף המצורע להקריב קרבנותיו קודם הרגל שלא יהי מחוסר
כיפורים ברגל ויתבטל ממצנת שמחה. אלמא דצריף לעשות מעשה דהיינו להביא
קרבנותיו שלא יהי מחוסר כיפורים ועיין במוע"ק (ד' יז) נזיר ומצורע אעפ"י שהי' להם
פנאי מותרים.

שלא ישהו קרבנותיהן. וע"ש בתוס' אע"ג דתגלחת דנזיר לא מעפבא מ"מ רגיל הוא
לגלח.

דמצנה הוא לגלח ולשלוח שערות פחת הדור. ולכאורה צ"ע דאמאי אינו מותר לגלח
משום מצנת גילוח.

וכמו דאמרין בפ"ק דנזיר (דף ד) רב אחא ברי' דרב איקא אמר עובר בבל תאחר
תגלחתו. ולא מיבעי למאן דאמר תגלחת מעכבת אלא אפי' למאן דאמר תגלחת אינה
מעכבת מצנת גילוח מיהא לא קיים אלמא דאפי' בתגלחת נמי עובר בב"ת תגלחתו וא"כ
כמו שמוותר בתגלחה מחמת שלא ישהו הקרבן.

הכא נמי מותר בנזיר שלא ישהו התגלחת וזה דקאמר שלא ישהו קרבנותיהן. היינו
משום מצורע: [ועפ"י ז"ל ל' לבאר הירושלמי שם דקאמר שם בירושלמי מתנייתא פליגא
על ר' יוסי בר' בון פולקתם מתפוננים, ומביאים קרבנותיהם ברגל ופריף ניקח נזיר מצורע
לא מחוסר כיפורים הוא, פי' וא"כ איף רשאי להשהות הקרבן על הרגל, וא"כ מבטל
מצנת שמחה ברגל.

וזה אנו תנו הלהלל והשמחה שמונה פתר לה בנזיר פי' דקאי רק על נזיר, ר' זכרי' חתני'
דר' לוי בעי רישא אתון פתרין בנזיר. וסיפא במצורע וכתב הק"ע לא אתפריש לן הך
סיפא ולי נראה דזהו הברייתא שמביא במועד קטן (ד' יז) כל אלו שאמרו מותרים לגלח
במועד בשלא הי' להם פנאי.

אבל הי' להם פנאי אסורין. נזיר ומצורע אעפ"י שהי', להם פנאי מותרים שלא ישהו
קרבנותיהם וזהו הברייתא שמביא בירושלמי דכולהם מתפוננים ומביאים קרבנותיהם
ברגל.

ומסיים בסיפא שלא ישהו קרבנותיהם, וזה הטעם לא קאי רק על המצורע דהא בנזיר
תגלחת לא מעכבת לקרבן ואינו מותר רק משום התגלחת גופ'. וכמו שכתבו התוס' שם.

דאע"ג דתגלחת דנזיר לא מעכבא, מ"מ רגיל הוא לגלח דמצנה עליו לגלח, ולשלוח
שערות פחת הדוד ומשמע מדבריהם דתגלחת דמצורע מעכבא, וכן כתב המ"ל (פ"ח מה'
נזירות ה' ו) על הכ"מ ע"ש, ובאמת הי' לו להביא משמעות דמעכבת מהתוס' דהכא וע"כ
לדעת הירושלמי קאי רק על מצורע וע"ז מקשה על הא דמשני פתר לה בנזיר פי'
דהעיקר קאי על הנזיר, אבל על מצורע אינו קאי דהא אסור לכתחילה לשהות שלא יהי'
מחוסר כיפורים אלא דאם השהה מותר וע"ז מקשה רישא אתון פתרון בנזיר וסיפא
במצורע, דהלשון שלא ישהו קרבנותיהם קאי אמצורע, דבנזיר תגלחת אינה מעכבת
לקרבן אלא דמשום מצנת גילוח לחוד הוא, וא"כ פיון שהסיפא קאי על המצורע וא"כ
רישא נמי מיירי במצורע: אף אעפ"י כ' יש לדקדק בדברי הירושלמי דהתייבש לענין שמחה
אבל אעפ"י כ' איף מתפנין ומביא קרבנותיו ברגל הא מבטל מצנת ראי', וכ"ת פיון שיש

לו תשלומין הניחא למ"ד דכולהון תשלומין זה לזה, אבל לפי מאי דקיי"ל דכולהון תשלומין דראשון, וא"כ פינו דלא חזי בראשון לא חזי בשני, דהא בראשון הני מחוסר פיפורים, ואסור להקריב קרבנותיו ברגל וא"כ פינו דלא חזי בראשון לא חזי בשני ולכאורה אפשר לומר פחו שפתיבו התוס' בריש חגיגה (ד' ב) דקטן איך מקריב קרבנות ראי' ברגל פינו דאינו חייב אלא מדרבנן ואסור להקריב ברגל וא"כ פי דלא חזי בראשון לא חזי בשני, למ"ד פולן תשלומין דראשון וכתבו התוס' דה"מ היכא דגברא לא חזי הילכך פינו דלא חזי בראשון לא חזי בשני.

אבל הכא פל חיוב שישנו בשני ישנו בראשון. אלא משום שאין היום ראוי עכשיו כו' ע"ש.

וא"כ ה"נ במחוסר פיפורים הא יכול להביא קרבנותיו ויהי' חזי לראי'. והא שאינו יכול להביא הוא מפני שאין מקריבין ביו"ט.

א"כ והעיקוב הוא מחמת היום וע"כ מקרי בר חיובא ולא דמי לחיגר בראשון ונתפשט בשני. אעפ"כ לא דמי דהתם הי' ראוי להקריב אם לא מפני היום וע"כ יש לו תשלומין.

אבל הכא פינו דהני מחוסר פיפורים. והני טמא וכמו דאמרינן בזבחים (ד' יז) אי מחוסר פיפורים דזב פזב דמו.

ואע"ג דאי לאו מחמת היום. הי' ראוי להקריב.

וכל העיקוב הוא רק מחמת היום. אעפ"כ פינו דמ"מ אינו ראוי להקריב א"כ הני מחוסר פיפורים והני טמא לענין קדשים ולא חזי לראי': ובה יש ליישב קצת מה שהקשה בט"א על מה שחילקו התוס' בין אם העיקוב הוא מחמת היום או לא מהא דאמרינן בספ"ק דכריתו' (נ"ד ז) המפלת לאור פ"א ביש פוטרים מן הקרבן משום שלא יצתה לשעה הראוי' להביא קרבן.

א"ל ב"ה הרי המפלת יום פ"א תזכיח שלא יצתה לשעה הראוי' להביא קרבן. וסגיבת בקרבן כו' ואם איתא מאי מקשה פינו דב"ש ודאי ס"ל לילה מחוסר זמן א"כ מה מביא ראי' מאם חל בשבת דהא התם רק שבת מעפבו וע"כ הני שעה שראוי' להביא קרבן ע"ש.

דלפי מה שביארתי אפשר לומר. דאע"ג דלענין הקרבן עצמו יש לו תשלומין אם העיקוב הוא מחמת היום.

אבל לענין אחר אפשר לומר. פינו דמ"מ אינו ראוי להביא קרבן מחמת שבת ע"כ לא יצתה לשעה הראוי' להביא קרבן דכיון דמ"מ אינו ראוי להביא קרבן.

הני פתדא לידה אריכתא. ומה שתיגרץ הט"א פבר הקשיתי ע"ז במ"א: וא"כ נתבאר שהמצנ' שהוא חובת הגוף אינו רשאי לעשות מעשה לבטל ואדרבא מחויב להכניס עצמו בחיוב פמו שהוכחתי מהירושל' ועוד דכל עיקר הטעם דאמרינן בפ"קדר"ה (נ"ד ט) דחייב אדם לטהר א"ע ברגל הוא משום שיוכל לקיים חובות הקרבנות כגון ראי' ושלמי שמתחא אלמא דמחויב להכניס א"ע בחיוב משא"כ במצנ' שאינה חובת הגוף.

וכמו דאָמרינוּן בירוּשֶׁלַמִי (סוף מגילת) וְהֵבִיאוּ הָרָא"שׁ בָּהּ תְּפִלִּין תְּפִלִּין וּמְזוּזָה מִי קוֹדֵם שְׂמוּאֵל אָמַר מְזוּזָה קוֹדֶמֶת רַב הוֹנָא אָמַר תְּפִלָּה קוֹדֶמֶת מ"ט דְּשְׂמוּאֵל שֶׁפֶן הִיא נוֹהֶגֶת בְּמִפְרָשֵׁי יָמִים וְהוֹלְכֵי מְדַבְּרוֹת מִתְּנִיתָא מְסִייעַ לְשְׂמוּאֵל תְּפִלִּין שְׂפָלָה עוֹשִׂין אוֹתָהּ מְזוּזָה כּו' וְכַתֵּב הָרָא"שׁ בַּה' תְּפִלִּין וּמִסְתַּבְּר' דְּהִלְכְתָּ כָּרַב הוֹנָא דְּמַצְנ' דְּגוֹפְנ' עֲדִיר וְגַם מְדַמְּרֵשׁ תְּלַמוּדָא טַעַמ' אֶלְמָא דְּחָשׁוּב לִי עֵיקָר.

וְתַמָּה ע"ז הַק"ע דְּלִפִּי גִירְסַתְנוּ אַף טַעַמָא דְּשְׂמוּאֵל מְפָרֵשׁ הַש"ס אַף בְּאַמַּת הַסִּיּוּעַ דְּשְׂמוּאֵל נִדְחָה מִהַש"ס שְׁלֵבּוּ דְּאָמְרִינוּן בְּמִנְחוֹת (דף לג) דְּתְּפִלִּין וּס"ת שְׂפָלוּ אִין עוֹשִׂין מִהֶם מְזוּזָה דְּמַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין אֶלְמָא דְּקַדְוֶשֶׁת תְּפִלִּין חֲמִירָא מְקַדְוֶשֶׁת מְזוּזָה.

אַף לְכַאוּר' ל"ל לְהָרָא"שׁ לִיתָן טַעַם אַחַר מִשׁוּם דְּמַצְנ' דְּגוֹפְנ' עֲדִיר הָא בִירוּשֶׁלַי קְאָמַר טַעַם אַחַר שֶׁפֶן הִיא נוֹהֶגֶת בְּמִפְרָשֵׁי הַיָּמִים. וְאַפְשָׁר לומר דְּטַעַם דְּמַצְנָה דְּגוֹפְנ' עֲדִיר הֵינּוּ טַעַמָא גוֹפ' דְּהִירוּשֶׁלַמִי שְׂאוּמֵר שֶׁם מ"ט דְּשְׂמוּאֵל שֶׁפֶן נוֹהֶגֶת בְּשַׁבָּתוֹת וּי"ט וּא"כ הֵנִי תְּדִיר לְגַבֵּי תְּפִלִּין וְדוּחָה מְצַנֵּת תְּפִלִּין כְּמוֹ דְּאָמְרִינוּן בְּסוּפָה (דף נד) מ"ט דר"ה שֶׁפֶן נוֹהֶגֶת בְּמִפְרָשֵׁי הַיָּמִים כּו' פִּי שְׁתְּפִלִּין הֵנִי חוֹבֵת הַגּוֹף שְׂאָפְנ' אִם הוּא בָּיִם אוֹ בְּמִדְבָּר חַיב בְּתְּפִלִּין מִשְׂא"כ מְזוּזָה לֹא הֵנִי חוֹבֵת הַגּוֹף דְּהָא אִינוּ מְחֻיָּב אֶלְא אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית וְאִינוּ מְחֻיָּב לְקַנּוֹת בֵּית שְׂיִתְחַיֵּיב בְּמְזוּזָה.

וְעֵינִן בְּסִפְרֵי ע"י (סי' ב) דְּבֵית שְׂאִינָה שְׁלוֹ פְטוּר מִן הַמְּזוּזָה מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּמִנְחוֹת (דף מד) וּא"כ הֵנִי מִצּוֹ שְׂאִינָה חוֹבֵת הַגּוֹף אֶלְא אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית חַיֵּיב בְּמְזוּזָה. וְכֹה"ג אָמְרִינוּן בְּשַׁבָּת (דף קלא) אָמַר ר"א ב"א לְמַעוּטֵי צִיצִית לְטִלִּיתוֹ וּמְזוּזָה לְפִתְחוֹ וּמִסְקִינוּ הוֹאִיל וּבִידוֹ לְהַפְקִירָם: וְע"כ הַכְרִיעַ הָרָא"שׁ כר"ה דְּתְּפִלִּין עֲדִיפֵי מִשׁוּם דְּהֵנִי חוֹבֵת הַגּוֹף אַע"פ דְּמְזוּזָה הֵנִי תְּדִיר אַע"פ"כ הָא אָמְרִינוּן בְּזַבְחִים (דף ל) אִיבְעֵי לְהוֹ תְּדִיר וּמְקוֹדֶשׁ אִיז' מִהֶם קוֹדֶם תְּדִיר קוֹדֶם מִשׁוּם דְּתְּדִיר אוֹ דִּילְמָא מְקוֹדֶשׁ קוֹדֶם כּו' ת"ש שְׁלָמִים שְׁלֵ אָמַשׁ חֲטָאֵת וְאַשְׁם שְׁלֵ יוֹם שְׁלָמִים שְׁלֵ אָמַשׁ קוֹדֶמִים הָא אִיזִי וְאִיזִי דִּיּוֹם חֲטָאֵת וְאַשְׁם קְדָמִי וְאַע"ג דְּשְׁלָמִים תְּדִירֵי אָמַר רַבָּא מְבוּי קָא אָמַרְתָּ תְּדִיר קָא מִיבְעֵי לָן מְצוּי לֹא קָא מִיבְעֵי לָן א"ל ר"ה ב"י אָטוּ מְצוּי לָאו תְּדִיר הוּא וְהַתְּנָן אוֹצִיא אֶת הַפֶּסַח שְׂאִינוּ תְּדִיר וְלֹא אוֹצִיא אֶת הַמִּיל' שְׁהִיא תְּדִירָה כּו' וּפִירֵשׁ"י מְצוּי קָא אָמַרְתָּ שְׂאִין תְּדִירוֹתוֹ חוֹבָה אֶלְא שְׁהוּא מְצוּי תְּמִיד יוֹתֵר מִחֲבִירוֹ פִּי דְכִינּוּן שְׁהִי יְכוֹל שְׁלֹא לְנַדְרָר וּלְהֵבִיא שְׁלָמִים ע"כ לֹא הֵנִי תְּדִיר אֶלְא מְצוּי.

וּפְרִיף מִמִּילָה דְּקָרִי לָהּ תְּדִיר אַע"פ שְׁהִיא אִינָה חוֹבֵת הַגּוֹף אֶלְא אִם יֵשׁ לוֹ בֶּן חַיֵּיב לְחוּל כּו' וְע"כ אַע"ג דְּתְּדִיר וּמְקוֹדֶשׁ הֵנִי בְעֵי דְלֹא אִיפְשָׁטָא שֶׁם הֵינּוּ דוֹקָא בְּתְּדִיר וּמְקוֹדֶשׁ אֶבֶל לֹא בְּמְצוּי וְע"כ מְזוּזָה אַע"פ שְׁהִיא נוֹהֶגֶת בְּשַׁבָּתוֹת וּי"ט אַפ"ה פִּינוּן שְׂאִינָה חוֹבֵת הַגּוֹף וְאִינוּ מְחֻיָּב לְקַנּוֹת בֵּית שְׂיִתְחַיֵּיב בְּמְזוּזָה ע"כ לֹא הֵנִי רַק מְצוּי וּמְקוֹדֶשׁ וּמְצוּי וְדֹאֵי מְקוֹדֶשׁ עֲדִיר וְע"כ כְּתֵב הָרָא"שׁ דְּמִסְתַּבְּר' כר"ה דְּמַצְנָה דְּגוֹפְנ' עֲדִיר וְאַע"פ שְׂמְזוּזָה נוֹהֶגֶת בְּשַׁבָּתוֹת וּי"ט אַפ"ה פִּינוּן דְּלֹא מְצוּנָה דְּגוֹפְנ' הִיא אִינוּ מְקָרִי רַק מְצוּי וְע"כ חוֹבֵת הַגּוֹף עֲדִיר טְפִי: [וְהִנֵּה בִירוּשֶׁלַמִי (פ"ג דְּפֶסְחִים) הַהוּלָף לְשַׁחוּט אֶת פֶּסַח וְלִמִּיל אֶת בְּנוֹ כּו' אִם יְכוֹל לְחַזוֹר וּלְבַעַר וְלְחַזוֹר לְמַצְנוֹתוֹ יַחֲזוֹר וְאִם לֹא יְבַטֵּל בְּלִבּוֹ כּו' מִילַת בְּנִי וּשְׁחִיטַת פֶּסַח מִי קוֹדֶם א"ר פְּנַחֶס מִן מַה דְּכַתִּיב הַמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאִז יִקְרַב לְעֶשְׂוֹתוֹ,

הָדָא אַמְרָה שְׁמִילַת בְּנוֹ קוֹדֶמֶת לְשַׁחֲיִטַת פְּסַחוֹ עַכְלָל, וּפְיָרֵשׁ הַק"ע מִילַת בְּנוֹ וּשְׁחִיטַת פְּסַחוֹ מִי קוֹדֶם מִי אַמְרִינּוּ דְפָסַח קוֹדֶם דְתַדוּר דְנוֹהַג בְּכָל שָׁנָה.

וּמִילָה אֵינָה אֶלָּא פְעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו, אוֹ דִילְמָא מִילָה קוֹדֶם דְנִכְרְתוּ עֲלֵי י"ג בְּרִיתוֹת עַכְלָל וְהַדְבָרִים הָאֵלוּ תְמוּהִים דְהָא אַמְרִינּוּ בְנִזְבָּחִים (ד' צא) אָמַר רַבָּא מְצוּי קָא אַמְרַתְּ תְדִיר קָא מִיבְעֵי לָן כּו' אִטּוּ מְצוּי לָאו תְדִיר הוּא וְהַתְנַיָּא אוֹצִיא אֶת הַפְּסַח שְׂאִינוּ תְדִיר וְלֹא אוֹצִיא אֶת הַמִּילָה שְׁהוּא תְדִירָה כּו' מִילָה לְגַבֵּי פְסַח פְּתִדִיר דְמִי וּפִירֵשׁ"י שְׂמַצְנִי' הִיא הַרְבֵּה מִפְּסַח אֲבָל מְצוּי דְשְׁלָמִים לְגַבֵּי מְצוּי דְחֻטָּאת לָאו פְתִדִירָה דְמִי אֶלְמָא דְמִילָה הָנִי תְדִיר לְגַבֵּי פְסַח וְיוֹתֵר הִי לֹא לְפָרֵשׁ כְּמוֹ דְאַמְרִינּוּ בְשִׁבְתָּ (ד' קלג) וְצָרִיכָא דְאִי אֲשַׁמְעִינוּ גַבֵּי חִילָה הֵתֵם הוּא דְמַכְשִׁירִין דְאַפְשָׁר לְעֲשׂוֹת מְאֵתְמוֹל לָא דְחֵי שְׁבִתָּ דְלִיכָא פְרַת (וּפִירֵשׁ"י מִילָה בְּזִמְנָה לִיכָא פְרַת דְקָטָן לָאו בֵּר עֲוֹנָשִׁין הוּא וְאַבְנֵה לָא מְחַזֵּיב עֲלֵיו פְרַת) וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ גַבֵּי פְסַח מְשׁוּם דְלֹא נִכְרְתוּ עֲלֵי י"ג בְּרִיתוֹת.

אַבָּל מִילָה דְנִכְרְתוּ עֲלֵי י"ג בְּרִיתוֹת כּו' וְהָכָא נְמִי הִי לֹא לְפָרֵשׁ. מִי אַמְרִינּוּ דְפָסַח קוֹדֶם מְשׁוּם דְאִיכָא פְרַת.

אוֹ דִילְמָא מִילָה קוֹדֶם מְשׁוּם דְנִכְרְתוּ עֲלֵי י"ג בְּרִיתוֹת אֲבָל מִי"ח בְּעֵיקָר בְּעִי' דְהִירוּשְׁלָמִי אֵינוּ מוּבָן לִי דְמֵאִי בְעִי מִי קוֹדֶם. וְכִי אֵינוּ יָדוּעַ דְמִילַת זְכָרִיו מְעַכְבְּתוּ מְלֶאכְלוֹל בְּפְסַחוֹ. וּבְמִילַת זְכָרִיו כ"ע מוֹדוֹ כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹסֵ' בִּיבְמוֹת (ד' ע) בְּד"ה אִי מַה פְּסַח כּו'. וְלִכְאוּרָה הִי אֲפָשָׁר לְגָרוֹס אֲכִילַת פְּסַחוֹ וּמִילַת זְכָרִיו מִי קוֹדֶם דְהָא בְּאַכִילַת פְּסַח יִלְפִינוּ מְמִילַת עֲבָדִיו.

אַף זֶה אֵינוּ דְהָא הַמִּילָה בְיוֹם וְהָאֲכִילָה בְלִילָה וְא"כ אִיף שְׁיִיף לְמִיבְעֵי מִי קוֹדֶם, וְע"כ נִרְאֶה לִי לְיִישָׁב בְּדוֹחַק דְהַבְעֵי' בִירוּשְׁלָמִי הוּא דְס"ד דְבָאֵם יֵשׁ לֹא שְׁהוּת לְעֲשׂוֹת שְׁנִיָּהֶם. אַז בְּנֹדָאֵי מִילַת זְכָרִיו מְעַכְבְּת וְלֹא שְׁיִיף לְמִיבְעֵי מִי קוֹדֶם.

אַלָּא דָאֵם אֵינוּ יָכוֹל לְקַיֵּים שְׁנִיָּה' אִי אַמְרִינּוּ דְפָסַח קוֹדֶם. אַז הָנִי כְּאֲנוּס לְגַבֵּי מִילָה.

וּכְבָר בִּינְאֲרַתִי לְעִיל (ס' ב) דָאֵם אֵינוּ יָכוֹל לְמוֹל מִילַת זְכָרִיו אֵינָה מְעַכְבְּת. וְכְמוֹ דְאַמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (ד' עא) הַמוֹל לֹא כָל זְכָר אֲמַר רַחֲמָנָא.

וְהֵאֵי לָאו בֵּר מְהִילָא הוּא. וְכֵן אִם הִי כְּיִיבִין לִי עֵינִי' וְכְמוֹ שְׁבִינְאֲרַתִי וְע"כ אִי אַמְרִינּוּ דְפָסַח עֲדִיף הָרִי הוּא כְּאֲנוּס לְגַבֵּי מִילָה וְכְמוֹ דְאַמְרִינּוּ אִם הִי אֲבִיוֹ אִמּוֹ חֲבוּשִׁין בְּבֵית הָאֲסוּרִין וְכִינּוֹן שְׁצָרִיף לְהַקְדִים הַפְּסַח א"כ נְעֻשָׂה כְּמוֹ שְׁחַבְשׁוּהוּ סוֹפְרִים כְּמוֹ שְׁהַבְּאֵתִי לְעִיל (ס' ב) הִירוּשְׁלָמִי דְכְתוּבּוֹת (פ"ה) דְנְעֻשָׂה כְּמוֹ שְׁחַבְשׁוּהוּ סוֹפְרִים.

וְכַה"ג מְצִינוּ רַבּוֹת בְּש"ס בְּפְסַחִים (ד' נט) וְהָא כָּל כְּפָה דְלֹא מְתַקְטְרִי אִימּוּרִין לָא מְצִי אֲכִילִי בְּשָׂר, דְתַנְי' יָכוֹל יְהֵא כְּהֵנִים רְשָׁאִין בְּחֻזָּה וְשׁוֹק קוֹדֶם הַקְטָרַת אִימּוּרִין כּו' א"ל כִּינּוֹן דְלֹא אִיפְשָׁר עֲשָׂאוֹם כְּמוֹ שְׁנִטְמָאוּ הָאִימּוּרִים אוֹ אֲבָדוּ, דְתַנְי' יָכוֹל נְטָמָאוּ הָאִימּוּרִים אוֹ שְׁאֲבָדוּ לֹא יְהִי כְּהֵנִים וְכָאִים בְּחֻזָּה וְשׁוֹק, ת"ל וְהִי הַחֻזָּה לְאַהֲרֹן וְכִינּוֹ מְכָל מְקוֹם וְכֵן בְּפְסַחִים (ד' עז) וּמָה אִימּוּרִין דְכִי לִיתְנָהוּ לָא מְעַכְבֵּי.

כִּי אֲתַנְהוּ מְעַכְבֵּי. וְכֵן בִּיבְמוֹת (ד' קד) וּמָה בְּמְקוֹם מְצֻנָה דְאִיכָא לְמִימַר מִיָּדִי דְהָנִי אֲאִימּוּרִין דְכִי לִיתְנָהוּ לָא מְעַכְבֵּי.

וכי איתנהו מעפבי. ובמנחות (ד' מה) לפי שנאמר בתורה פרים כו' ששה כבשים מה
ת"ל לפי שנאמר בתורה שבעה ומניין שאם לא מצא שבעה.
ביא ששה. כו' ומניין שמעפבין זא"ז.

ת"ל יהיו וכתבו התוס' פירוש פשיש להם כל הצנרף. וכה"ג בירושלמי (פ"ח דשקלים)
מוספי שבת מוספי ר"ח מי קודם ר' ירמ' סבר מימר מוספי שבת ומוספי ר"ח מוספי
ר"ח קודמין.

חיל' דר' ירמ' מהדא שירו של שבת ושירו של ר"ח. שירו של ר"ח קודם.

אמר ר' יוסי שניא היא תמן דאמר ר' חיי' בשם ר' יוחנן כדי לפרסמו ולהודיעו שהוא
ר"ח כו' וכתב הק"ע וקשה הא מתניתין בר"פ כל התדיר (ד' פט) מוספי שבת קודמין
למוספי ר"ח. וי"ל דר"י הני דחי למתניתין מקמי ברייתא.

והוא דוחק. וע"כ נראה לי דאפשר לומר דסבר ר' ירמ' דהא דתדיר ושאינו תדיר תדיר
קודם היינו דוקא אם רוצה לקיים שניהם אבל אם אין לו רק א' מהם.

אפשר דאינו קודם. וכה"ג כתבו התוס' בשבת (ד' כג) לענין הפטרת ר"ח והפטרת חנוכה
אף דמהתוס' דסופה (ד' נד) לא משמע הכי דאמרינן התם מיתבי, ר"ח שחל להיות בשבת
שור של ר"ח דוחה שיר של שבת ואם איתא לימא דשבת ולימא דר"ח.

אמר ר"ס מאי דוחה לקדם. ואמאי תדיר ושאינו תדיר קודם.

כו' וכתבו התוס' בלא ר"ס יכול להקשות פן אלמא דאמרינן תדיר ושאינו תדיר תדיר
קודם אף לדחות. ובאמת דהכי משמע במנחות (ד' מט) ציבור שאין להם תמידין ומוספין
אינה מהם קודם תמידין עדיפא שפן תדיר.

או דילמא מוספין עדיפא דה"ל מקודש. אלמא אי לאו מקודש הני תדיר עדיף אף לדחות
אף בסופה אם נאמר דלדחות לא עדיף.

הני א"ש טפי הגושני' דלא קאי רק על רכ ספרא: וע"כ ניחא שפיר דסברת ר' ירמ' הי'
דלדחות לא אמרינן דתדיר עדיף. וע"כ בעי מוספי שבת ומוספי ר"ח מי קודם.

ר' ירמ' סבר מימר מוספי ר"ח קודם חיל' דר' ירמ' מהדא שירו של שבת ושירו של
ר"ח. שירו של ר"ח קודם.

ואע"ג דתנן במתניתין דמוספי שבת קודם. היינו אם יכול לקיים שניהם.

אבל בלאו"ה מוספי ר"ח קודם וע"כ פשיט לי' משור של ר"ח דקודם לשיר של מוספי
שבת. והתם אינו יכול לקיים שניהם וכמו דמסקינן שם בסופה (ד' נה) יכול פשם
שתוקעין על שבת בפני עצמה ועל ר"ח בפני עצמו כף יהי תוקעין על כל מוסף ומוסף.

ת"ל ובראשי חדשיכם כו' ע"ש אלמא דאין תוקעין על כל מוסף. וע"כ סוברת הברייתא
דשיר של ר"ח קודם וע"כ הי' סובר דלדחות לא אמרינן דתדיר קודם.

וע"ז דחי אמר ר' יוסי שני' הי' תמן. דאמר ר' חיי' בשם ר' יוחנן כדי לפרסמו ולהודיעו
שהוא ר"ח, וע"ז אומר פיצד הי' עושה שוחט מוספי שבת ואומר עליהן שירו, של ר"ח

(פי' רק של ר"ח לבד דאין תוקעין על פל מוסף) וע"ז אומר ב"רם הכא מוספי שבת ומוספי ר"ח מוספי שבת קודמין על שם פל התדיר מתבירו קודם את תבירו אפילו ללחות ואינו ראי' משיר של ר"ח.

דהתם הוא לידע שהוקבע ר"ח בזמנו: ועוד אפשר לומר דהא דמסיק בירושל' דמגיל' דמזונה עדיף משום דנוהג בשבתות נימים טובים אע"ג דלא הוי חובת הגוף וא"כ הוי פמו מצוי הוא משום דאזיל לטעמי' דאיתא בירושל' סוף סנה' ובעצרת אומר לו הילך מצה הילך חמץ.

אית תנוני תני הילך חמץ הילך מצה. מ"ד הילך מצה שהוא חביב.

ומ"ד הילך חמץ שהוא תדיר ופי' הק"ע שהחמץ אוכל תדיר. אלמא דאע"ג דזוהו רשות מה שאוכל חמץ תדיר אעפ"כ הוי תדיר.

אף עכ"ז הוא דוחק ואלולי מסתפינא הי' אומר שהוא ט"ס וצ"ל מ"ד הילך מצה שהוא תדיר משום שבא תמיד מ"ד הילך חמץ שהוא חביב מפני שהוא חובה ליום הוי חביב: ע"כ נ"ל לומר דהירושל' לטעמי' אזיל דס"ל דתדיר עדיף ממקודש וכמו דאית' בירושל' (פ"ז דיומא) אתי' דר"א כב"ש פמה דב"ש אומרים תדיר ומקודש מקודש קודם.

כן ר"א אומר תדיר ומקודש מקודש קודם, האיה עבידא עבודת היום מקודשת ומוספי היום תדירי עבודת היום קודמת למוספי היום וכן בירושל' (פ"ז דנזיר) אתי' דר"א כב"ש דב"ש אומרים תדיר ומקודש תדיר קודם (והוא ט"ס וצ"ל מקודש קודם) והירושלמי פליג אהא דאמרינו בנבחים (דף צא) אטו שבת לברכת היום אהני ולברכת היין לא אהני.

וכן אמרינו התם אטו שבת לתפלת מוספין אהני כו' וא"כ פינן דב"ה פליגי ואמרי דתדיר ומקודש תדיר קודם וע"כ מסיק דמזונה עדיף שפן נוהג בשבתות וי"ט. אבל להש"ס דילן דלא תלי פלוגת' דב"ש וב"ה בהא ותדיר ומקודש הוא בעי' דלא אפשטיא ובפרט שמזונה לא הוי רק בתורת מצוי וע"כ סובר הש"ס דילן דתפילין עדיפי: והנה נתבאר מכל הנ"ל שמצנ' שהיא חובת הגוף מחויב לראות שיתחייב בהמצוה ולכאור' יש להביא ראי' שבמקום שהתורה פטרנו אינו מחויב להכניס עצמו בחיוב וכמו דאמרינו בפסחים (דף צד) ר' אליעזר אומר מאיסקופת העזר' ולחוי' ואע"ג דמצוי עייל ול' אומרינו לי' קום עייל והתנ' יהודי ערל שלא מל ענוש פרת דברי ר' אליעזר אפי' אמר דר' רחוק' לטהור ואין דר' רחוקה לטמא אלמא דיש חילוק דבטמא פל העיכוב הוא מפני שאינו יכול לאכול בפסח וכן בערל והתורה לא פטרה אותו רק מחמת שאסור לו לאכול בק"פ ע"כ מחויב למול בכדי שיתחייב בק"פ משא"כ מי שהי' בדר' רחוק' פטר' אותו התור' לגמרי מפסח ראשון ורחמנא נתקי' לשני ע"כ לא אמרינו לי' קום עייל.

וא"כ לכאור' הי' מקום לחלק לענין מה שכתב המהרי"ט דהקומץ והמצורף גחושת שפטור מחמת שהתור' פטרנו ע"כ אפשר דאינו מחויב להכניס עצמו בחיוב אף רבא קאמר התם תנאי היא.

אלמא דלית לי' חילוק בין טמא ושהי' בדר' רחוקה והלכה פרבא לגבי אפי' [והתוספת תמהו על זה דכשהוא עומד חוי' לעזר' והוא ערל או טמא חייב בפסח ואם ימול או יטהר יפטר ומיהו דוגמת זה מצינו פל הראוי לבילה אין בילה מעפכת בו ומלבד שאין זה דומה

לזה לא ניה' דא"כ מ"ט לא י'הא מצנה עליו ל'כנוס אם הוא ב'דרף ר'חוקה וכמו ש'פתבו התוס' ב'גדה (דף סו) וא"ת ואמאי לא ב'עינו ביאת מים ל'כתחיל' ב'בית הסתרים כמו ב'ילה וקריא' ו'תלינה וב'פורים וי"ל ד'אין ס'ברא ג'פי ט'בילה שלא הקפידה התורה אלא ש'יטהר האדם כו' אבל ב'ילה ומקרא ב'פורים ו'תליצ' מצות נ'נהו הלכ' ל'כתחיל' ל'עבד אלמא ד'אפי' ב'מקום ד'אמרי' פ'ל ה'ראוי ל'בילה כו' אעפ"כ מצנה ל'כתחיל' ל'עבד: אף מ'צינו כה"ג ב'מנחות (דף נו) ב'עי ר"פ ח'מ'צה ו'צאת ו'חזר ו'ח'מ'צה מהו כו' ע"ש וב'זבחים (דף צט) ב'עי ר"ל בעל מום והוא טמא מהו ש'יחלקו לו פ'נון ד'לא ח'זי ו'רחמנ' רבי' לא ש'נא מה לי טמא מה לי בעל מום או ד'ילמא ר'אוי ל'אכיל' חולק.

אלמא ד'מ'ב'עי לי' אע"ג ד'ב'עלמא אינו חולק מ"מ בעל מום והוא טמא מאי. וב'ירושלמי (רפ"ק ד'תגיגה) ש'מואל בר אבא ב'עי קומי ר' ז'עיר' ק'טן ח'רש מהו ש'יהא ח'יב (פי' ש'הק'טן ח'יב מ'דאוריית' ב'ראי' ל'שיטת ה'ירושלמי ו'ח'רש פטור ע"כ מ'ב'עי' לי' ב'ק'טן ח'רש אם הוא ח'יב, א"ל איתא ח'מי י'ציבא ב'ארעא ו'ג'ירא ב'שמי' ש'מיא א'ילו ג'דול ח'רש פטור ח'רש לא כש"כ א"ר י'רמ' ב'דין הי' כו' הי' אומר א'ילו ג'דול ח'רש י'הא ח'יב (צ"ל אפי' ק'טן ח'רש י'הא ח'יב) כו' ע"ש.

ו'עיין ב'רמב"ם הל' מעה"ק (פי"ח ה"יז) ה'שוחט ב'חוץ ב'לילה ח'יב וע"ש ב'השגת ה'ראב"ד ו'דוק: וא"כ פ'נון ד'רבא פ'ליג לא מ'חלקינו ב'זה ו'הכי מ'שמע ב'ירושלמי (בכ"ו ד'פסחים) ת'מן ת'נינו א'יזה היא ד'רף ר'חוקה מן ה'מודיעים ו'לחוץ ו'כמ'דתה ל'כל ר'וח ד'ברי ר' ע'קיבא ר' א'ליעזר אומר מ'אסקופת ה'עזרה ו'לחוץ א"ר י'וחנן לא א'מר ר' א'ליעזר אלא ל'פ'וטרו מן ה'פ'רת א'מר ר' ל'עזר מ'תניתא א'מרה פ'ן ה'שיב ר"ע הזי' ת'וכיח ש'היא מצנה ומצנה להזות כו'.

ו'הש'תא אי ה'א ד'פטור ב'דרף ר'חוק' ה'ינו ד'לגמרי פטור וא"כ אמאי ד'חה הזא' ה'א מ"מ פטור מ'שום ד'רף ר'חוקה ה'א אפי' ל'אחר ה'זאה י'הא א'סור ל'כנוס ב'עזר' עד ה'ערב. אלא ו'דאי ד'אינו פטור מ'פ'רת א'בל מ"מ מצנה איפ'א עליו ומ'שני ת'יפ'תר ש'חל י'ום ה'ש'ביעי לה'יות ב'ש'לש' ע'שר ש'חל לה'יות ב'שבת וא'ילו ב'חול הי' מ'זה עליו ו'למ'חר ב'א ו'שוחטו ד'למ'חר י'הא מ'ותר ל'כנוס ל'עזרה וא"כ ש'מע מ'יני' דס"ל לה'ירושלמי ד'לא א'מרנו ד'רף ר'חוק' ל'טהור וא'ין ד'רף ר'חוקה ל'טמא דאל"ה לא ה'וי מ'ק'שה מ'ידי פ'ינון ד'אין ד'רף ר'חוק' ל'טמא (ועוד ש"מ ד'אפי' ל'ענין ד'רף ר'חוק' מ'ח'יב להזות עליו בי"ג אע"פ ד'ל'דעת ה'ירושל' מ'יפ'טר ל'מ'חר מ'שום ד'רף ר'חוק' א'ל'בא דר"א דס"ל מ'אסקופת ה'עזרה ו'לחוץ) וכמו ש'סובר ר'בא ד'לא מ'חלקינו ב'הכי: ו'הכי מ'שמע ד'עת ה'רמב"ם ד'אפי' ב'דרף ר'חוק' מ'ח'יב אם י'כול לה'כניס ע'צמו ב'חיוב.

והוא שלא מ'צאתי לה'רמב"ם ש'הביא ד'ין ז'ה. ד'אמרנו ב'פסחים (דף צד) ת"ר הי' עומד חוץ ל'מודיעים ו'יכול ל'יפנס ב'סוסים וב'פ'רדים י'כול י'הא ח'יב ת"ל ו'ב'דרף לא הי' ו'הלה הי' ב'דרף ו'הרמב"ם לא ה'ביא רק סיפ' ד'ב'ריית' הי' עומד ל'פנים מן ה'מודיעים (בפ"ה ה"ג) וא'פ'שר לומר דס"ל ד'צריף לה'כניס ע'צמו ל'חיוב ו'ה'ב'ריית' לא מ'מעט אלא מ'פ'רת וע"כ לא ה'ביא ה'ב'ריית' ד'הא ב'פסח ל'יפ'א ח'טאת ו'ל'כתחיל' אם י'כול לה'כניס ע'צמו ל'חיוב ב'ודאי ד'צריף לה'כניס ע'צמו ב'חיוב וא'פי' ב'דרף ר'חוק' נ'מי א'ף ל'קמן י'תבאר ש'הרמב"ם מ'ביא ב'פסח ל'ענין פ'רת ג"כ] והוא מ'שום ד'הרמב"ם ס"ל ד'טמא נ'מי ר'חמנ' דחי' כמו

דָּרָה רְחוֹקָה כְּמוֹ שֶׁפֶתַח הַרְמֵב"ם (פ"ה מה' קרבן פסח ה"א) מִי שֶׁשָּׁגַג אוֹ נֶאֱנַס וְלֹא הִקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן אִם הִזִיד וְלֹא הִקְרִיב בְּשֵׁנֵי חֲזֵיב פֶּרֶת כּו' אֲבָל מִי שֶׁהִי טָמֵא אוֹ בְּדָרָה רְחוֹקָה וְלֹא עָשָׂה אֶת הַרֵאשׁוֹן אַע"פ שֶׁהִזִיד בִּב' אֵינוֹ חֲזֵיב פֶּרֶת שֶׁכָּבֵר גִּפְטֵר בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן מִן הַפֶּרֶת וְהִטְעַם דְּמֵי שֶׁהִי בְּדָרָה רְחוֹקָה רִחְמָנָא דְחֵי לְפֶסַח שֵׁנֵי וְאֵינוֹ בְּתוֹרַת חֵיב בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן.

וְכֵן בְּטָמֵא נְמִי סוֹבֵר הַרְמֵב"ם דְּהוּי בְּדָרָה דִּיחֵי לְפֶסַח שֵׁנֵי וּבִזְהָ יִתְיַשֵּׁב קוֹנְשֵׁי הַתּוֹס' בְּפֶסַחִים (דף סט) דְּאֵי שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טָמֵא שְׂרִץ אֲמַאי פֶּתַח רִחְמָנָא טָמֵא אֵינוֹ עוֹשֶׂה פֶּסַח דְּאֶפְשָׁר לומר לְהוֹרוֹת דְּמִדְּחֵי דְחֵי וְלֹא בְּדָרָה אֲנוֹסוּע"כ אַע"פ שֶׁהִזִיד וְלֹא הִקְרִיב בְּשֵׁנֵי אֵינוֹ חֲזֵיב פֶּרֶת.

וְעוֹד דְּהַרְמֵב"ם לְטַעֲמֵי דַס"ל דְּטָמֵא מֵת אַע"פ שֶׁיִּכּוֹל לְטַבֵּל וְלִהְיוֹת נִדְחָה לְפֶסַח שֵׁנֵי וְא"כ הוּא וְדֵאֵי בְּדָרָה דִּיחֵי: אִךְ בְּאַמַּת לֹא הִי צְרִיף הַרְמֵב"ם לְהִבְיֵא הֵךְ דֵּהִי עוֹמֵד חוּץ לְמוֹדִיעִים וְיִכּוֹל לִיְפָנֵס בְּסוֹסִים וּבְפֶרְדִים כּו' דְּלִדְעַת הַרְמֵב"ם דַס"ל דְּדִיחֵי דְּדָרָה רְחוֹקָה הוּא בְּיוֹם י"ד עִם עֲלִית הַשֶּׁמֶשׁ.

וְכֵמוֹ שֶׁפֶתַח הַרְמֵב"ם (בפ"ה מה' ק"פ ה"ט) מִי שֶׁהִי בֵּינוֹ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם יוֹם י"ד עִם עֲלִית הַשֶּׁמֶשׁ ט"ו מִיִּל אוֹ יוֹתֵר ה"ז בְּדָרָה רְחוֹקָה. הִי בֵּינוֹ וּבֵינָהּ פְּחוֹת מְזֵה אֵינוֹ בְּדָרָה רְחוֹקָה מְפָנֵי שֶׁיִּכּוֹל לְהִגִיעַ לִירוּשָׁלַיִם אַחַר חֲצוֹת כְּשֶׁהִלָּךְ בְּרַגְלָיו בְּנִחַת וְכו' וְא"כ פֶּטְרָתוֹ הַתּוֹרָה אַע"פ שֶׁיִּכּוֹל לְהִגִיעַ לְשַׁחֲטֵת הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת אוֹ כְּשֶׁירוּץ יִכּוֹל לְהִגִיעַ אֲפִי לְתַחֲלִילת זְמַן שַׁחֲטֵת הַפֶּסַח אַפ"ה הוּי בְּדָרָה דִּיחֵי וְכִינּוֹן שֶׁנִּדְחָה בְּתַחֲלִילת הַיּוֹם הוּי דִּיחֵי (וּכְבָר הַשִּׁיג ע"ז בַּש"א דְּלֹא אֲמַרִינוּ דִּיחֵי דְּגַבְרָא) עַכ"פ לְדַעַת הַרְמֵב"ם הוּי בְּדָרָה דִּיחֵי וְא"כ כִּינּוֹן שֶׁשִׁיעוּרָא הוּא דַט"ו מִיִּל שֶׁאֶפְלִי יִכּוֹל לְהִגִיעַ נְמִי דְחֵי וְא"כ כִּינּוֹן שֶׁהִי עוֹמֵד חוּץ לְמוֹדִיעִים בְּתַחֲלִילת הַיּוֹם וְיִכּוֹל לְהִגִיעַ בְּסוֹסִים וּבְפֶרְדִים נְמִי וְא"כ אֵין מִן הַצְּנוּרָה לְהִבְיֵא כִינּוֹן שֶׁפֶתַח דְּשִׁיעוּרָא הוּא כְּשֶׁהִלָּךְ בְּנִחַת אֲבָל אִם הִי רִץ הִי מִגִיעַ וְאַפ"ה פֶּטְרָתָהּ רִחְמָנָא (וְאַפְשָׁר שֶׁקוֹדֵם יוֹם י"ד מְחֻיָּב לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ לְקִיָּים מִצְוַת פֶּסַח רֵאשׁוֹן): וְדַע שֶׁהַרְמֵב"ם פֶּתַח (בפ"ז מה' ק"פ ה"ו) כִּי צִד מְשַׁעְרִים הַפֶּסַח לִידַע אִם רוֹב הַקְהָל טָמֵאִים אוֹ טְהוֹרִים אֵין מְשַׁעְרִין בְּכָל הָאוֹכְלִים שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה ב' נִימְנִים עַל פֶּסַח א' וּמְשַׁלְחִין אוֹתוֹ בִּיד א' לְשַׁחֲטַת עֲלִיהֶן אֲלֵא מְשַׁעְרִים בְּכָל הַנִּכְנָסִים לְעִזְרָה כּו' וְכַתֵּב הַכ"מ פ' מִי שֶׁהִי (דף צד) בְּטָמֵאִים הִלָּךְ אַחַר רוֹב הָעוֹמְדִים בְּעִזְרָה.

וּבִירוּשָׁלַיִם פ' כ"ב לְטוֹמְאָה הִלָּךְ אַחַר רוֹב הַנִּכְנָסִים לְעִזְרָה כּו' ע"ש וצ"ע שֶׁהַש"ס דִּילֵן מִיָּרִי שֶׁהוֹלְכִים אַחַר רוֹב הָעוֹמְדִים בְּעִזְרָה וְאַפְלִי טְהוֹרִים מִבְּחוּץ מְפָנֵי שֶׁהִם בְּדָרָה רְחוֹקָה וְכַר"א דַס"ל דְּאֶפִי מְאַסְקוֹפֶת הָעִזְרָה וְלַחוּץ הוּי בְּדָרָה רְחוֹקָה וְהַרְמֵב"ם פֶּסַק בְּפ"ה מה' ק"פ כַר"ע אֲלֵא שֶׁסְמָךְ עַל הַירוּשָׁלַיִם וְכֵמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ דְּלֹא אֲזַלִינוּ בְּתַר הָאוֹכְלִים אֲלֵא בְּתַר הַנִּכְנָסִים שֶׁאֶפְשָׁר.

שֶׁכְּמָה אֲנָשִׁים יַעֲשׂוּ א' לְשַׁלִיחַ אֲבָל אֵינוֹ עֵנִין לְגַמ' דִּילֵן וְהַכ"מ שֶׁהִבְיֵא הַגְמָרָא דִּילֵן צ"ע וְדוּק: הָרִי נִתְבָּאָר שֶׁמְצֻנָה שֶׁהִיא חוֹבַת הַגּוֹף מְחֻיָּב לְרֵאוֹת שֶׁיִתְחַיֵּיב בְּהַמְצֻנָה. וְעֵינֵין בְּזִבְחִים (דף קא) הָרִי שֶׁהִי הוֹלָךְ לְשַׁחֲטַת אֶת פֶּסַחוֹ כּו' וּבַתּוֹסֵף שָׁם, וּבְסוֹפָה (דף פה) מְשׁוּם דְּלֹא מְטָא זְמַן חֵיבָא דְּפֶסַח הַתָּם שֶׁאֵנִי מְשׁוּם דְּטוֹמְאָת קְרוֹבִים וּמֵת מְצוּהָ הוּי נְמִי מְצוּהָ וְע"כ כִּינּוֹן דְּלֹא מְטָא זְמַן חֵיבָא דְּפֶסַח צְרִיף לְטָמֵא אֲבָל בְּלֹא הַפֶּל מְצוּהָ שֶׁהִיא חוֹבַת הַגּוֹף מְחֻיָּב לְרֵאוֹת שֶׁיִתְחַיֵּיב בְּמְצוּהָ כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִי: סִימָן כּו' וְהִנֵּה מַעֲתָה גְבָאָר

אם יש דיחוי בגברא אצל מצות וכבר הארכת בזה בספרי ע"י (סי' כב) שאין דיחוי בגברא אצל מצות ע"ש.

והנה עדיין צריך לבאר בזה ותחיל' צריך אני להקדים מה שפתיבתי בחידושי ליבמות (דף צה) על התוס' שכתבו שם וז"ל ותימא לר' יצחק דמגלן כשאומר שאינו רוצה להשקותה ששוב אינו יכול להשקותה ואמר רבינו יצחק שיש להוכיח קצת דכי אמר איני משקה קתני במתניתין בסו"ט' (דף כב) בהדי הני שמנחותיהן נשפרות שאינם ראויות עוד לשמות ולכאור' קשה דהא קא חשיב התם בסוטה (דף כג) אלו שמנחותיהן נשפרות האמרת טמא' אני לה ושבאו לה עדים והאמרת איני שותה ושומר בעלה אינו משקה וא"כ פיון דקא חשיב נמי האמרת איני שותה א"כ לא מצי חזרה בה כמו שאמר בעלה איני משקה והאמרין בפ"ג דסוטה (דף כ) איבעי להו אמרה איני שותה מחמת פרייתא וחזרה ואמרה שותה אני מהו (ופירש"י לר"ע מהו להשקות' מרצונ' פי' לר' עקיבא שאמר כלום אנו צריכין לבדוקה והלא בדוקה ועומדת פיון דאמר' איני שותה טמא' אני קאמר וכיון דאחזיק נפשה בטומא' לא מצי הדרי בה או דילמא פיון דאמרה שותה אני גלי' דעת' דמחמת בעתותא קאמר' אלמא דמספקא לי' להש"ס אפי' לר' עקיבא שפובר דכיון דאינו שותה בדוקה ועומדת וע"כ לא מצי חזרה.

אבל אי לאו מחמת פרייתא בנדאי מצי הדרי' בה וא"כ אמאי קא חשיב לה במתניתין בהדי הנהו מנחות שגשפרות: ובזה יש ליישב קצת מה שהקשה המ"ל (בפ"ח מה' תרומות) על התוס' דפ"ק דסוטה שכתבו דהאמרת טמאה אני לה קשי' בשילתי מסכת גדרים (דף צ) דפליגי רבה ור"ש באמרת טמאה אני לה דר"ש אמר אוכלת בתרומה ותירץ דהקא מייירי אחר קינוי וסתירה שרגלים לדבר אפי' רב וששת מודה והכי מפרש לה בירושלמי והקשה המ"ל על התוס' וכן על הירושלמי דמאי מדייק הירושלמי ממתניתין כמשנה ראשונה משמע דלמשנה אחרונה מותרת לאכול בתרומה שהרי שנינו בפ"ק נכנסה עמו לבית הסתר כו' אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, וא"כ היעלה על הדעת, דבשביל שאמרה טמאה אני תהא מותרת, וע"כ פי' שהירושלמי מייירי דאמרה ש' היא טמאה אחר שקינא לה ונסתרה ושתתה, דכיון שאמרה אח"כ טמאה אני אמרינו דמה שלא בדקיה מי' אימר הזכות תלה לה ע"ש: ולפי מה שביארתי יש ליישב בפשיטות דיש חילוק בין האמרת טמאה אני, לאמרת איני שותה שאעפ"י ששבגניהם אינה יכולה לשתות, אעפ"כ באמרת איני שותה יכולה לחזור אח"כ ולשתות משא"כ באמרת טמאה אני דאינה יכולה לחזור דכבר שונית' עלי' חתיכה דאיסורא, וע"כ חלקינהו במתניתין להו דטמאה אני לה ולהו דאיני שותה, וע"ז תנו במתניתין האמרת טמאה אני דגרע מהאמרת איני שותה דאפי' חוזרת אח"כ ורצתה לשתות אינה יכולה לחזור וע"ז מקשה בירושלמי מתניתין כמשנה ראשונה דאילו למשנה אחרונה לא אמרינו דשוני אנפשא חתי' דאיסורא שלא תהא אשה נותנת עיני' באחר א"כ אמאי אינה חוזרת ומשני משום שרגלים לדבר וע"כ פיון שאמרה טמאה אני אינה יכולה לחזור (אף לפי מה שכתב הר"ן התם דעיקר הטעם שאינה יכולה לשונו' אנפשא חתי' דאיסורא משום שמשוועבדת לו הא קא בלא"ה יכולה לומר איני שותה ושוכרת פתובתה ויוצאת וא"כ לפי זה מצי' לעשות אנפשא חתי' דאיסורא): עכ"פ על התוס' קשה לכאורה במה שהוכיחו דאם אמר איני משקה שאינו יכול לחזור מדתני בהדי הנהו שמנחותיהן נשפרות והא תני נמי אם אמרה

איני שוטה ובזה יכולה לחזור לרבני דר' עקיבא נאפי' לר"ע קא מיבעי לי' [ובירושלמי (פ"ג דסוטה) תני לעולם היא יכולה לחזור בה עד שלא תקרב מנחתה קרבה מנחתה ואומרת איני שוטה מערערין אותה ומשקין אותה בע"כ.

ורב לר"ע קאמר התם (פ"ג ה' ג) אלא סבר ר' עקיבא באומרת איני שוטה פאומרת טמאה אני לה כו' ע"ש: ע"כ נראה לי לבאר ע"פ מה שפתיב בס' א"מ (סי' יא) שיהקשה על התוס' דילמא לעולם יכול לחזור.

וקא דמנחותיהו נשרפות היינו משום דהוי דיהוי וכמו דאמר ר' יוחנן בפ"ק דנבחים (דף יב) אכל חלב והפריש קרבן כו' וא"כ ה"נ הוי דיהוי ומירץ פיון דהוי בידו לא הוי דיהוי. כמו דאמרין בנבחים (דף לד) כל שבידו לא הוי דיהוי וכתבו התוס' שם וגבי פיסוי הדם דחשיב לי' דיהוי כשפסוהו הרוח ונתגלה פיון דאין מצנה לבטל הדיהוי לא חשיב בידו ולא דמי להכא דמצנה לאנספו.

והפריש קרבן כו' דלעיל בנבחים (דף ב) אין זה קרוי בידו פיון דאין דעתו לחזור וא"כ הו' דאינו משקה פיון דמצנה להשקותו ולבטל הדיהוי חשב כמו שבידו וכמו דאמרין בנבחים (דף לד) דחשיב בידו עכת"ד.

ולפ"ז ניחא שפיר דהו' דמצנה להשקותה אינו רק לגבי הבעל. פיון שרצונה לשמות ולברר שיהא טהורה.

ע"כ מצנה להשקותה אבלאם היא אינה רוצה לשמות ליכא מצנה כלל דהא אדרבא מאימין עלי' שלא תשטה וע"כ פיון דלא הוי מצנה אע"ג דבידה לחזור אפ"ה נשרפת המנחה. כמו בכיסוי הדם דלא חשיב בידו פיון דאינו מצנה לגלות כמו שכתבו התוס' וע"כ ניחא שפיר דחשיב אילו מנחותיהו נשרפות.

אע"ג דיכולה לחזור. אפ"ה נשרפת המנחה מחמת דיהוי.

ובזה יש ליישב קצת מה שביארתי בספרי ע"י (סי' כב) דדיחוי דגברא לא חשיב דיהוי. וא"כ אמאי אמרין בירושלמי (פ"ד דסוטה) ה' לו אשה ובנים ומתו כפר נראית לשמות לא ה' לו אשה ובנים.

כפר נראית שלא לשמות. וכן פסק הרמב"ם (פ"ב מה' סוטה ה' יא) ה' לו אשה ובנים ומתו בין קינוי לסתירה כפר נראית לשמות ומשקה אותה כו' והמ"ל שם נסתפק באיסורי תורה אם ה' מתחילה מותרת.

ואח"כ נאסרה עליו אם משקה אותה מחמת שפכר נראית לשמות ונראה לי דאפי' באיסורין נמי הדין כן ובהכי ניחא לי מה שקשה לי דאמאי השמיטה הפוסקים להירושלמי (פ"ד דסוטה ה' ב) על הא דתנו אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כו' לא שוותה ולא נוטלות פתובה כו'.

א"ר יוסי ב"ר בון פלום המים באים אלא להתירה לביתה. וזו פיון שנסתרה אומרים לו הוצא.

ולפ"ז אמאי פירש"י הטעם בסוטה (דף פדא דלא נאמרה פרשה זו אלא בראוי' לקיימה
והרב"ם פירש הטעם משום דאינו מנוקה מעון ואמאי לא פירשו כמו דאיתא בירוש'
דכלום המים באים אלא להתירה לביתה.

וזו כיון שנסתרה אומרים לו הוצא דהעיקר מה שמוחקין המגילה הוא כדי לעשות שלום
בין איש לאשתו. כמו דאמרינן במכות (דף יא) ומה לעשות שלום בין איש לאשתו כו'
וא"כ כיון שהיא אלמנה לכה"ג וצריף להוציאה למאי ישקה אותה ונה הטעם פשוט יותר
אף אי אמרינן דאפי' נאסרה עליו אח"כ אפ"ה משקה אותה.

כיון שהי' ראויה מתחילה א"כ בשלמא אי הטעם משום גזירת הכתוב דבעינן שיהא
ראוי' לקיימה ע"כ איפשר לומר דכיון שהי' ראויה מתחילה והי' ראויה להשקאה ע"כ
משקה אותה אח"כ נמי אע"פ שאינה ראויה להשקאה אבל אם הטעם הוא מחמת דכיון
שאינה ראויה להיות אשתו למאי ישקה אותה א"כ אע"פ שהי' ראויה מתחילה אפ"ה למאי
ישקה אותה כיון שלע"ע אינה ראויה ויש בזה להצריף ואין פאן מקומו: עכ"פ כיון
דהעיקר תלוי איה שהי' בשעת קיומי ואם לא הי' לו אשה ובנים פבר נראית שלא לשנות.
אלמא דיש דיוחי בגברא נמי אצל מצות. ובספרי ע"י (שם) הבאתי הרבה ראיות דאין
דיוחי בגברא.

והכי משמע לי קצת מהירושלמי דהוריות (פ"ג) אכל חצי זית עד שלא נתמנה. וחצי זית
משנתמנה.

וחצי זית משעבר. הואיל ובא חיוב קרבן בגמתיים מצטרפין.

ועיין בפ"מ ולכאורה קשה דאמאי לא מיבעי לי' כמו דבעי בש"ס דילן בהוריות (דף יא)
בפא מיני' רבא מר"נ גשיאות מהו שתפסיק. ה"ד כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט
ונתמנה ועבר והשלימו התם הוא דלא מצטרף.

דאכלי' פלגא כשהוא הדיוט. ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט
אכיל מצטרף.

ופריף ותיפשוט לי' מהא דאמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונזר בו הואיל
ונדחה ידחה כו'. וא"כ אמאי לא מיבעי לי' בירושלמי אם אכל חצי זית עד שלא נתמנה
וחצי זית משעבר אם מצטרף או לא: אף שבספרי (שם) הקשיתי דמאי פריף דתיפשוט
לי' מהא דאמר עולא דאכל חלב.

והפריש קרבן כו' הואיל ונדחה ידחה. דהתם הפריש חטאתו.

וע"כ נדחה הקרבן. וע"כ יש דיוחי אבל הכא לא הפריש עדיין קרבן.

ובגברא ליכא דיוחי. ותיצתי שם דאעפ"כ מדמה דיוחי דקרבן לענין דיוחי דגברא שלא
יצטרף.

נדמי לדיוחי דקרבן. אבל הירושלמי ס"ל דבכה"ג ליכא למיבעי כיון דאין דיוחי בגברא.

ולענין שלא יצטרף נמי אין דיוחי. וע"כ אומר אם אכל חצי זית עד שלא נתמנה.

וחצי זית משנתמנה. וחצי זית משעבר.

דְּבִנָּה יְכוּל לְהִיּוֹת דְּפִטוֹר וּכְמוֹ דְּאִמְרִינָן בְּזִבְחִים. (דף לא) תְּחִי זַיִת חוּץ לְזִמְנוֹ וְתְחִי זַיִת חוּץ לְמִקְוָמוֹ וְתְחִי זַיִת חוּץ לְזִמְנוֹ אָמַר רַבָּא וַיִּקְרַץ פִּישָׁן הַפִּיגוּל.

וְרַב הַמְנוּנָא אָמַר עֵירוֹב מְחֻשְׁבוֹת הָיוּ. וּפִי' הַתּוֹס' שָׁאִין הַפִּסוּל מִנֵּיחַ לְפִיגוּל לְהַפְרֵד מֵעֲלֵיו ע"ש.

וְהָכָא נִמְי פִּינָן שְׂחִצֵי זַיִת הִרְאִישׁוֹן שְׁעֵבֵר קוֹדֵם שְׁנַתְמַנָּה נְצַטְרַף עִם תְּחִי זַיִת הַשְּׁנִי וְנִדְחָה מִקְרָבָן מִשׁוּם שְׁאִין הַקְרָבָנוֹת שׁוּיִם. כְּמוֹ דְּאִמְרִינָן בְּהוֹרִיּוֹת (דף יא) כְּגוֹן שְׁאֵכֵל תְּחִי זַיִת חֵלֶב כְּשֶׁהוּא הַדְּיוּט.

וְנִתְמַנָּה וְעֵבֵר וְהַשְּׁלִימוֹ ע"כ אִינוּ מְצַטְרַף עוֹד לְתְחִי זַיִת הִרְאִישׁוֹן שְׁאֵכֵל אַחַר שְׁעֵבֵר: וְא"כ מִשְׁמַע מִנָּה ג"כ דְּאִין דִּיחֻי בְּגַבְרָא אֲצֵל מְצוֹת וְאֵע"ג דְּאִמְרִינָן בַּפ"ד דְּנִדְרִים (דף לו) אֵלָא מַעֲתָה יְבִיא חֲטָאת חֵלֶב עַל חֲבִירוֹ.

שְׁפָן אָדָם מְבִיא עַל אֲשֶׁתּוֹ שׁוֹטָה. כַּר' יְהוּדָה כו' אִי דְּאֲכָלָה כְּשֶׁהִיא שׁוֹטָה לָאו בֵּת קַרְבָּן הִיא.

וְאִי דְּאֲכָלָה כְּשֶׁהִיא פְּקֻחַת וְנִיֻּשְׁתָּת הָא אָמַר ר' אַבְהוּ א"ר יוֹחָנָן אֲכָל חֵלֶב וְהַפְרִישׁ קַרְבָּן וְנִשְׁתַּטָּה וְחֹזֵר וְנִשְׁתַּפָּה פְּסוּל הוּאִיל וְנִדְחָה יְדֻחָה אֲלָמָא דְּאֵע"ג דְּלֹא הַפְרִישׁ קַרְבָּן נִמְי אִמְרִינָן דִּיחֻי בְּגַבְרָא זֶה אִינוּ דְּהִתָּם הִיָּינוּ לְהִבִּיא קַרְבָּן בְּשַׁעֲהָ שֶׁהִיא שׁוֹטָה.

וְע"כ מִיָּתִי רְאִי דְּכִי הִיכִי דָּאִם הַפְרִישׁ קַרְבָּן הָיוּ דִּיחֻי אֲלָמָא דְּשׁוֹטָה לָאו בֵּר קַרְבָּן הוּא ע"כ אִין לְהִבִּיא עֲלֵי בְּשַׁעֲהָ שֶׁהִיא שׁוֹטָה. אֲבָל אַה"נ דָּאִם אַח"כ נִשְׁתַּפָּה כ"ז שְׁלֹא הַפְרִישׁ קַרְבָּן סְיִיב בְּקַרְבָּן.

וְא"כ אִמְאִי יֵשׁ דִּיחֻי לְעַנְיָן הַשְּׁקָאת סוֹטָה. וְע"ש מַה שְׁפָתְבִּיתִי בְּסַפְרֵי ע"י: אֲבָל כְּעַת נִרְאָה לִי דְּהַטְעַם דְּאִין דִּיחֻי בְּגַבְרָא אֲצֵל מְצוֹת הוּא מִשׁוּם דְּכָל שַׁעֲתָא וְשַׁעֲתָא רְכִיב עֲלֵי חֵיבוֹב שְׁל הַמְצוֹנָה עַל הַגַּבְרָא וְכַה"ג כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּבִכּוּרוֹת (דף מט) לְעַנְיָן וְנִכְסִים שְׁקָנָה אַחֲרֵי כֵן חֵל עֲלֵייהוּ שְׁיַעֲבוֹד לְעַנְיָן פְּדִיוֹן וְאֵע"ג דְּלֹא כָּתַב דְּאִקְנִי דְּכָל שַׁעֲתָא וְשַׁעֲתָא רְכִיב עֲלֵי חֵיבוֹב פְּדִיוֹן וְכִינּוֹן דְּחֻשְׁבִּינָן לִי כְּמַלְנָה בְּשַׁטְרָה הָיוּ כְּאִילוּ נִכְתַּב לְאַחַר שְׁקָנָה הַקְרָקְעוֹת מִשָּׂא"כ בְּחַפְזָא כְּגוֹן בְּלוּלָב אוֹ בְּדָם דִּישׁ דִּיחֻי מִשׁוּם דְּעַל הַחַפְזָא לֹא רְמִי עֲלֵי חֵיבוֹב וְע"כ פִּינָן שְׁנִדְחָה בְּתַחֲלִילָה שׁוֹב יֵשׁ דִּיחֻי וְהָכָא פִּינָן שְׁלִגְבֵי הַשְּׁקָאת סוֹטָה לְגַבֵּי דִּינָה לִיכָּא מְצוֹנָה דְּהָא מְאִיָּמִין עֲלֵי שְׁלֹא תִשְׁתָּה ע"כ יֵשׁ דִּיחֻי וְכִינּוֹן שְׁלֹא חֵל עֲלֵי חוֹבַת הַהַשְּׁקָאָה כְּגוֹן שְׁלֹא הִי לֹא אִשָּׁה וְכַנִּים כְּבָר נִרְאִית שְׁלֹא לְשַׁתּוֹת דְּעַלְלִי לִיכָּא מְצוֹנָה: אִךְ לְכַאוּרָה לֹא הִי צָרִיף לֹמַר בְּעַל הַא"מ דְּמְצוֹנָה לְהַשְּׁקוֹת' וְלִבְטַל הַדִּיחֻי וְע"כ אִם הִי יְכוּל הַבְּעַל לְחֹזֵר לֹא הִי נִשְׁרַפֶּת דְּאִין דִּיחֻי תִּפְּוֹק לִי דְּמְצוֹנָה שְׁלֹא תִפְּסוּל הַמְּנַחָה.

וְה"נ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּחוּלִין (דף פו) דָּאִם נָפַל דָּם לְתוֹף מִיָּם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בְּטַל אַע"פ דְּאִמְרִינָן חוֹזֵר וְנִיַּעוֹר מִשׁוּם דְּהָיוּ דִּיחֻי הָרִי הָיוּ בְּיָדוֹ לְרִבּוֹת דָּם וְהָיוּ מְצוֹנָה כְּדִי שְׁלֹא תִפְּסוּל וְא"כ הָיוּ כְּמוֹ הָא דְּזִבְחִים (דף לד) שְׁנִשְׁפָּף הַדָּם דְּהָיוּ נִמְי בְּיָדוֹ מִשׁוּם דְּהָיוּ מְצוֹנָה.

אח"כ מצאתי שהקש' בשעה"מ הל' ק"פ אף אפי' אם נאמר משום מצוה דמנחה אפ"ה לגבי דיד' ליפא מצוה דהא אדרבא מאיימין עלי' שלא תשטה. ועיין שם בסוטה (דף ז) לא קשיא פאן קודם שנמחקה המגילה.

ועל מה שהקש' השעה"מ דהרי מצוה להרבות פדי להכשיר את הדם וא"כ הוי בידו וכל שהוא בידו לא הוי דיוחי, אפ"ש ליישב ע"פ מה שהקשו התוס' בזבחים (דף עז) דדם בהמה וסיה היכי זריק להו למזבח נהי דאמר רואין פאלו הוא מים ולא מבטל דם אחר מ"מ מים גמורים לא הוי ולא בטל ממנו שם חולין.

ותירצו דכיון דדם הכשר מעורב בו ואין עיקר זריקתו לשם הפסול אלא לשם הכשר שרי כו' ע"ש וא"כ בנדאי לא אמרינן שיהא מצוה לבטל החולין ולזרוקו ע"ג המזבח: ומה שהקשה שם בס' א"מ פיון דעיקר המנחה של הסוטה וכמ"ש רש"י בסוטה ואע"ג דמשל בעל באה המנחה אבל המנחת סוטה קרפן אשה הוא כו' וכיון דקרפן אשה הוא נראה דהוי דיוחי מפי אמר איני רוצה להשקותה ואע"ג דבידו לחזור ולהשקותה פיון דקרפן דידה הוא והאשה אין בידה שיחזור הבעל חשיב לאו בידה וה"ל דיוחי והמנחה נשרפת נראה לי דאפ"ש לומר דאעפ"כ הוי של הבעל נמי כמו דאמרי' בסוטה (דף כג) פיצד פהנת לוי' וישאלית שנישאת לכהן אין מנחתה נאכלת מפני שיש לו חלק בה ואין עולה כליל מפני שישלה חלק בה אלא הקומץ קרב לעצמו כו' וכתבו התוס' שם דאסוטה קאי וכמו דאיתא בירושלמי ונהביאו התוספת מנחתה מלמד שהיא קדשה לשמה כשם שהיא קדשה לשמה כהן היא קדשה לשמו כו' ליקרב כליל אינו יכול כו' ונהביא את קרבנו עלי' בעל מהו שיפריש חוץ מדעתה מכיון שיש לו שנתפוח במנחה מפריש עלי' חוץ מדעתה אלמא דהוי של שנתפוח וע"כ הוכיחו דאינו יכול הבעל לחזור דאל"ה פיון שיש בידו לחזור ומצוה עלי' להשקותה לא חשיב דיוחי.

וכן כתבו התוס' שם בז"ה הקומץ דאמאי לא שדינו לכולה מנחה בטר דידה כמו דאמרינן בגדרים (דף לו) דמתכפר עושה תמורה ותירצו דהתם מיקני למתכפר פול' זבח ואין למקדיש חלק בו אבל הכא יש לבעל חלק במנחה.

ועוד נראה לפע"ד דאפ"ש לומר בכוננת התוס' שהוכיחו דנדאי אינו יכול לחזור דאל"ה אמאי לא הי' אומרים לו שיחזור משום הפסד קדשים שלא תשרוף המנחה וכמו דאמרי' בגזיר (דף פח) ר"ע אומר אפי' נשחט' עלי' א' מפל הבהמות אינו יכול להפר ופי' התוס' ומסיק בגמרא כשנשחטה החטאת שאם יפר לה נמצאת בהמה זו תצא לבית השריף' שהיא אינה צריכה לחטאת.

וכתבו התוס' שם יש להסתפק אם הפר לה מופר או שפא יש פח ביד חכמים לעקור דבר מן התור' בשב וא"ת וא"כ הכא נמי אם הי' יכול לחזור הי' אומרים לו שיחזור משום הפסד קדשים בשלמא באומרת איני שותה אין אומרים לה שתחזור אפי' אם יכולה לחזור דילמא אינו יכולה לשותות מפני שיודעת בעצמה שהיא טמא דהא אדרבא מאיימין עלי' שלא תשטה אבל לגבי דיד' אמאי לא הי' אומרים לו שיחזור משום הפסד קדשים דרק מה שכתבו התוס' דיכולים לעקור בשב וא"ת צ"ע דאינה שפ הוא, הא הוי קום ועשה לזרוק את הדם משום חולין בעזרה אי הוי דאורייתא.

ובפרט לפי מה שכתבו התוספ' בזבחים (דף עז) דלהעלות ע"ג המזבח לכ"ע הוי דאורייתא אף זה נדחה מהא דנזיר (דף כט) דאפי' לעלות ע"ג מזבח נמי הוי דרבנן. ועוד הי' נראה לכאורה לומר דהוכחת התוספ' הוא מדחשיב בהדי הנהו שמנחותיהן נשרפות וכמו דאמרין בפסחים (דף עב) וכן בפסחים (דף לג) דאי הוי פסול הגוף ישרף מייד ובדם ובבועלים בעי כו' וא"כ אם אומר הבעל איני משקה אם הי' יכול לחזור א"כ כל עיקר העיכוב הוא מחמת שאינו רוצה להשקות א"כ הוי כמו פסולו מחמת דבר אחר ואינה נשרפת מייד משא"כ אם היא אומרת איני שותה והיא עיקר הבעלים של המנחה.

וכמו שכתב הא"מ א"כ ה"ל פחטאת שמתו בעלי' וכמו דאיתא בירושלמי דסוטה (פ"ג) והאומרת טמא' אני לא פחטאת שמתו בעלי' וע"כ הוי כמו פסול הגוף אבל אם אינו יכול לחזור הוי כמו פסול הגוף ודוק ויש לדחות ובמ"א יתבאר: ובזה יש ליישב הירושל' שתמהתי עליו בספרי ע"י (סי' יג) (בפ"ח דסנה') א"ר יאשי' סח לי זעירא משם אנשי ירושלים שלשה הן שאם בקשו למחול מוחלין לו ואלו הן סוטה וכן סורר ומורה וזקן ממרא ע"פ ב"ד ופריף סוטה לאו מתניתין היא שבעלה אינו רוצה להשקותה סברין מימר עד שלא נכתב' המגילה אתא מימר נאפי' משנכתבה המגיל' עכ"ל.

ותמהתי ע"ז הירושל' דמאי פריף ולאו מתניתין היא שבעלה אינו רוצה להשקותה דהתם מ"מ היא אסורה לבעלה דהא תנן בפ"ק דסוטה (דף) ואלו אסורות מלאכול בתרומה האומרת טמאה אני לה ושבאו עדים שהיא טמא' והאומרת איני שותה ושבעלה אינו רוצה להשקותה אלא פינן דאינו רוצה להשקותה צריף ליתן לה פתובתה אבל הא דבעל שמחל על קינוי' מחול היינו דמתורת לבעלה משום דלא הוי קינוי' פלל ונהרי היא כמו שנסתר' לבעל' בלא קינוי' דאינה אסורה לבעלה: אבל לפי מה שביארתי א"ש דראי' הירושל' הוא מהמשנה דסוטה (דף כג) אלו שמנחותיהן נשרפות כו' ושבעל' אינו רוצה להשקותה דחשיב לי' בהדי הני שמנחותיהן נשרפות אלמא דלא מצוי הבעל לחזור דאל"ה אמאי נשרפת דהא לא הוי דיחוי או שאמאי אין אומרים לבעל שישקינה משום הפסד קדשים ומאי טעמא אינו יכול לחזור אם הוא רוצה להשקותה דמחילה לא שייף אלא בענין ממון [וכמו שהאריף בזה המ"ל (בפ"י מה' אישות) לענין תנאי דבעונה תנאו בטל דלא דמי לדבר שבממון דאתיהיב למחילה.

והקשה מהא דתלמידים יוצאים לתלמוד תורה שפתים ושלש שנים שלא ברשות ותירץ דזה לא מדין מחילה נגעו בה אלא כ"ז שהיא אינה תובעת מותר לו לימנע עונתה מאחר שנתנה לו רשות אבל אם חזרה ותבעה פשיטא דחייב בעונתה ולעיל בתשובה (סי' כג) הארכתי דלא שייף בהא מחיל' וא"כ מאי טעמא אינו יכול לחזור אלא ודאי שזהו כמו שמחל לו על הקינוי וע"כ אינו יכול להשקותה עוד אפילו אם יחזור וירצה להשקותה משום דהוי כמו שלא הי' קינוי מתחילה: אף לפ"ז צריף להבין דמ"ט אסורה לבעלה ויוציא ויתן פתובה פינן שלא קדם לזה הקינוי לדעת הירושלמי אף הטעם משום דהוי עוברת על דעת נאפי' לא הוי קינוי.

וכמו דאמרין בסוטה (דף פה) איבעי להו בעל שמחל על קינוי' קינויו מחיל ופי' רש"י והשתא ס"ד דקא בעי בין שמחל קודם סתירה בין שמחל אחר הסתירה אם תקימצי לומר עוברת על דת שרצה לקיימה מקיימה ה"מ בלא קינוי וסתיר' אבל היכא דאיכא קינוי

וסתיר' כו' והתוס' פתבו ונ"ל ותיפשוט נמי עוברת על דת אם רצה בעל לקיימה מקיימ' אפי' התרה בה פי' דאי אמרינו דעוברת על דת אם רצה הבעל לקיימה אינו מקיימה א"כ אפי' אי אמרינו דבעל שמחל על קינוי' קינויו מחול הא מ"מ היא עוברת על דת וע"כ פתבו התוס' ותיפשוט נמי עוברת ע"ד אם רצה לקיימה מקיימה אפי' התרה בה ומשום דאפי' אי אמרינו דבעל שמחל על קינוי' קינויו מחול אפ"ה היא עוברת ע"ד בהתראה שהמחיל' היא רק לעגן השקאה אבל מ"מ הרי התרה בה (ומזה מוכח נמי מה שנסתפק המ"ל אי הני קינוי התראה אי לא ואשתמיטת' להמ"ל דברי התוס' האלו): וע"כ סובר הירושלמי שלא פהש"ס דילן דלאחר סתירה אינו מחול אלא דלאחר הסתירה נמי מחול והיינו טעמא דאם אמר הבעל איני משקה משום דהני מחילה דאל"ה אמאי אינו יכול לחזור בו אם אמר איני משקה אלא ודאי דמתורת מחילה על הקינוי היא וקא דיוציא ויתן פתובה, הוא משום דלכל הפחות לא גרע מעוברת ע"ד, ועיין בריטב"א שהקשה על רש"י ביבמות (ד' פה) דמפקינן בעידי דבר מכווער, וכתב ונ"ל ואפי' במקנא לה עפ"י עדים ומחל על קינוי' קנודם סתירה, אעפ"י שנסתרה אח"כ שרי ואין לה דבר מכווער גדול יותר מזה ולא עוד אלא דאיכא מאן דסבר התם דאפי' לאחר סתירה אם מחל על קינוי' קינוי' מחול ולבסוף מסיק דאפי' לדעת התוס' אם רצה להוציא בלא פתובה יוציא והביא ראי' מהירושלמי מי דכתובות (פ' המדיר) הוי עובדא קומי ר' יוסי ואמר תיפוק בלא פרו עי"ש ואיפשר דס"ל להירושלמי דעוברת על דת אם רצה הבעל לקיימה אינו מקיימה [ובזה יש ליישב קצת מה שהקשה שם הק"ע (בפ"ז דכתובות) כתב הרשב"א ואפי' פי' על פיה משמע דאינה סוטה כדמשמע בירושלמי פ' המדיר ותימא הוא דאדרבא פאן מפרש דתצא עכ"ל.

אבל לפי מה שביארתי הירושלמי לשיטתו דאפי' בעוברת על דת נמי תצא או דנה גרע מעוברת על דת וע"כ אמר תיפוק בלא פרו. ואפשר דאפי' בע"כ דבעל נמי: והשתא א"ש הא דמקשה הירושלמי על הא דא"ר יאשי' סח לי זעירא כו' שלשה הם שאם בקשו מוחלין לו ואלו הן סוטה.

וע"כ פריף סוטה ולא מתניתא היא שבעלה אינו רוצה להשקותה ולא מקשה ממתניתין דסוטה (דף פד) אמר בעלה איני משקה כו' דנוטלת פתובתה ולא שותה דבזה איפשר לומר משום שאינו רוצה להשקותה.

אבל לא מטעם מחילה על הקינוי ע"כ פריף ממתניתין דסוטה (דף כג) דחשיב ואלו שמנחותיהן גשרפות שמזה מוכח דהבעל אינו יכול לחזור פמו שפתבו התוס' דאלא"ה לא הי' גשרפת פיון שיכול לחזור ולא הוי דיחוי.

אלא ודאי דאינו יכול לחזור והטעם משום דבעל שמחל על קינוי' קינוי' מחול. אבל מ"מ אסורה דהא הוי עוברת ע"ד והש"ס דילן סובר דלאחר סתירה אינו יכול למחול והא דסוטה דיכול למחול היינו קנודם הסתירה לעגן שאמנסתרה אח"כ שתהא מותרת לבעלה: אף אעפ"כ צריף לעיין דאם הטעם הא דאמר איני משקה.

דהוי מחילה על הקינוי ואפ"ה אסורה. מטעם דהיא עוברת ע"ד זה לא יתכן באם הקינוי הי' ע"י מי שאינו אסורה ביחוד וכמו שביארתי במ"ל על מה שכתב המ"ל ברמב"ם פ"א

מה' סוטה על הירושלמי (פ"ק דסוטה ה' ב) מהו שיקנא לה משני ב"א פאחת ר' יודן אמר במחלוקת מאן דאמר מקנא לה מאבי ומבנה מקנא לה משני ב"א פאחת.

ופי' המ"ל דהינו באומר שלא תסתרי עם שני ב"א פאחת וצדדי האיבועי' הוא משום דאפשר דלא שני קינוי אלא בסתירה דאסור מן הדין אבל באומר שלא תסתרי עם שני ב"א פאחת.

איפשר דלא חשיב קינוי כו' ואמר ר' יודן במחלוקת מ"ד מקנא לה מאבי' או מבנה ואף דבהני ליכא איסור יחוד כו'. וא"כ למ"ד דמקנא לה ע"י אבי' או בנה אע"ג דליכא איסור יחוד וה"ה דמקנא לה ע"י שנים פאחת: ע"ש מה שהשיג על הכ"מ.

והאר"י שם המ"ל דמגן הכריע הרמב"ם (פ"א מה' סוטה ה' ג) קנא לה ע"י שנים פאחד ואמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני ונסתרה עם שניהם פאחת ושהתה פדי טומאה. אפי' הם אחי' או אבי' ה"ז אסור' עד שתשת' עכ"ל ה'א בירושל' פליגי בזה: והק"ע הקשה ע"ז דהא קי"ל דבג' בני אדם ה"ל רה"ר דילפינו מסוטה דקרוי סתירה ואינו אלא שנים הוא והבועל כו' וכ"כ הרשב"א דסתירה לא הוי בשנים.

וע"ש שרוצה לדחות הירושלמי מהלכה אף אעפ"כ נראה לע"ד דהרמב"ם הכריע להלכה. דמקנא לה ע"י שני ב"א פאחת ממה דאמרינו בירושלמי (שם ה' א) השיבו על דברי ר"י בר"י א"כ אין לדבר סוף הפל ממנו לקנאות לה כו' ולהביא עדים שנסתרה ולפוסלה מכתובתה א"ר יוסי מה טיבה להסתר אלא אתי די לא על מתניתין הפל ממנו לקנאות לה מפיו ולומר שנסתרה ולפוסלה מכתובתה א"ר מנא אפי' פהדין תניא אתי היא כמאן דאמר מקנא לה מאבי ומבנה.

הפל ממנו לקנאות לה מאבי ומבנה ולהביא עדים שנסתרה ולפוסלה מכתובתה אין תימר מאי טיבה להסתר. התורה התירה להסתר כו' עכ"ל פי' דבתחילה אמר שהשיבו על ר"י בר"י שאמר מקנא לה ע"פ עד א' או ע"פ עצמו דא"כ אין לדבר סוף שכל א' יאמר לאחר שנסתרה בפני שנים שקנא לה בינו לבינה ונפסלה מכתובתה ומקשה ר' יוסי מה טיבה להסתר פי' דמה הי' לה להסתר ולעבור על היחוד וע"כ פינון שנסתרה ועברה על היחוד.

אין אנו חוששין לתקנתה ע"כ משני דמה שהקשו אין לדבר סוף קאי על ר"א דמתניתין דמקנא לה ע"פ שנים ומשקה ע"פ עצמו. דאין לדבר סוף.

דיכול לקנאות לה ע"פ עדים ואח"כ יאמר שנסתרה ויפסלה מכתובתה ור' מנא משני דלעולם פמו דהוי אמר מעיקרא דקאי על ר"י בר"י דאמר דמקנא לה ע"פ עצמו ומשקה לה ע"פ שנים וכל א' יכול לומר לאחר שנסתרה שקנא לה.

ויפסלה מכתובתה. וכ"ת הי' לה שלא תסתור ולמה עברה על איסור יחוד.

ואין אנו צריכין לחשוש לתקנתה וע"ז משני כמ"ד מקנא לה מאבי ומבנה. ובזה לא עברה על איסור יחוד ולפ"ז יאמר לאחר שתסתור שקנא לה והיא לא פשעה בדבר וא"כ אין לדבר סוף: ולפ"ז נדאי קי"ל דהלכה כמ"ד דמקנא לה מאבי ומבנה דהא אמרינו בש"ס דילן בפ"ק דסוטה (נ"ב) א"ר יצחק בר' יוסף אר"י אף לדברי ריב"י אין לדבר סוף.

אף לדברי ריב"י ולא מיבעי למשנתינו. אדרבא למשנתינו איפא עיקר.

התם ליפא עיקר אלא אי איתמר הכי איתמר אמר ר"י ב"י אמר ר"י לדברי ר' יוסי בר"י אף למשנתנו אין לדבר סוף ופירש"י למשנתנו איפא עיקר שפיר התחיל בעדים שלא ע"י פעם הכא ליפא עיקר ולכשיכעוס יכול לומר קנאתי לה והוא ימצא סתירות הרבה ומשני דה"ק לדברי ר"י בר"י אף למשנתנו אין לדבר סוף ולכאורה קשה דמאי פריד דאדרבא למשנתנו איפא עיקר והכא ליפא עיקר דכינן דמקנא לה ע"פ עצמו.

א"כ לאחר שתסתור יאמר שקנא לה דאעפ"כ אין אנו צריכין לחשוש לתקנת' דה"ל שלא להסתור והיא הפסידה על עצמה במה שעברה על איסור יחוד. וכמו דאמרין בירושלמי מה טיבה להסתור וא"כ מאי פריד דמאי אף לדברי ריב"י ולא מיבעי למשנתנו אדרבא למשנתנו איפא עיקר כו' דאדרבא למשנתנו נדאי אין לדבר סוף דמשקה לה ע"פ עצמו א"כ יכול לקנאות לה בפני שנים ואח"כ יאמר שנסתרה.

ומאי ה"ל למיעבד. אבל לדברי ריב"י הנה אמינא דיש לדבר סוף דה"ל שלא תסתור ואפ"י יאמר שקנא לה לא יהי בדבריו פלוג.

וע"כ אומר שאף לדברי ריב"י אין לדבר סוף דאע"פ שעברה על הסתירה חוששין לתקנת' אלא נדאי דסובר הש"ס דילן כמו דמסיק בירושלמי דיכול לקנאות לה אפי' במקום דליפא איסור יחוד.

וכמו דמשני בירושלמי. וע"כ פריד שפיר נדאי לדברי ריב"י שאומר דמקנא לה ע"פ שנים אין לדבר סוף יותר דעל כל סתיר' שתסתור בהיתר יאמר שקנא לה ומזה הכריע הרמב"ם דמקנא לה ע"י שנים כא' ואפ"י הם אחי' או אבי' ולפ"ז אינו מספיק הטעם של הירושלמי אי הוי אמרינן דמחילה דלאחר הסתירה נמי מהני והא דאמר בעלה איני משקה הוא מתורת מחיל' ואפ"י הוי עוברת ע"ד וע"כ אסורה לבעלה כמו שבארתי.

דהא אם קנא לה משנים לא הוי עוברת ע"ד ואפ"י אסורה וע"כ סובר הש"ס דילן דהא דאמר בעלה איני משקה לאו מתורת מחילה היא שמוחל על הקינוי ועוד דקיי"ל דלאחר סתיר' אינו יכול למחול: נחזור לענינינו למה שבארתי ע"פ התוס' דיבמות (דף צה) דע"כ נידחת המנחה.

אם אומרת איני שותה משום דעלי' ליפא מצוה ולא הוי כמו שבדו ומזה ביארתי דע"כ אמרינן דאם לא הי' לו בנים בשעת קינוי נדחת מהשקאה אע"ג דליפא דיהוי בגברא. היינו משום דעלי' לינא מצוה וע"כ נדחת כמו דאמרין דיש דיהוי בקפצא משא"כ במצוה שמוטל על האדם לא הוי דיהוי אבל בסוטה כיון דעלי' אינו מצוה הוי דיהוי כמו בקפצא ועפ"ז יתיישב מה שהקשיתי בספרי ע"י (סי' כב) מהא דאמרין בירושלמי (פ"ב דכתובות) לעגנן אונס דצריד לכוונסה הי' נשוי את אחותה כבר נפטר מתה כבר נפטר, פי' דאע"פ שמתה אשתו אח"כ אעפ"כ פטור מלכוונסה אע"ג דאין דיהוי בגברא אצל מצות [וכבר ביארתי (ס' יב) דהא דצריד לכוונסה באונס, אינו מחמת שיעבוד וכמו שכתב בס' א"מ (ס' כח) והארכתי בזה במה שכתבו התוס' במכות (ד' טז) בד"ה פגז, וכן נראה לי קצת מהא דאמר בירושלמי (פ"ג דכתובות) אמרה אפשר בוררת וחזרת ובוררת פי' שיכולה לברור ולומר שרוצת בא', אע"ג דבה תלי' מילתא, וכמו דאמרין ביררה א'

מהם, נפטרך פִּן־הוֹן מל"ת, וא"כ אי הוּי כְּמוֹ שְׁעֵבֹד א"כ מִפִּינֵן שְׁאֲמָרָה אִינִי רוֹצֶה הָרִי מְחַלָּה לֹו עַל הַשְּׁיַעֲבֹד אֲלָא וְדַאי דְלָאוּ בְּתוֹרַת שְׁיַעֲבֹד הוּא, אֲלָא בְּתוֹרַת מְצָנָה, רַק דְלִפִּי מַה שְּׁבִיאֲרַתִּי לְעִיל, וּמִבְּנֹאֲרַ בְּאַרְנֹפֶה (ס' כג) דְּמַה שְּׁאִינוּ מְמוֹן לֹא שְׁיִיךְ מְחִילָה וַיְכוּלָה לְחֹזֶר, א"כ אִין רַאי מְזָה] עכ"פ פִּינֵן דְּהוּי מְצָנָה אֲמַאי אֲמַרִינֵן דְּכִינֵן דְּהִי נְשׁוּי אַת אַחוּתָה כְּבָר נְפֹטֵר וְהָא אִין דִּיחֻוּי בְּגַבְרָא אֲצֵל מְצוֹת.

אֲלָא וְדַאי מְשׁוּם דְּלְדִידָה לִיכָא מְצָנָה וְכְמוֹ דְּאֲמַרִינֵן בְּכְתוּבוֹת (דף מ) דְּדַאי אֲמָרָה לָא בְּעִינָא מִי אִיכָא לְעֵשָׂה כְּלָל וְע"כ יֵשׁ דִּיחֻוּי כְּמוֹ בְּחַפְזֵן שְׁיֵשׁ בּוֹ דִּיחֻוּי אֲצֵל מְצוֹת דְּהָא מְחַמְתָּה לִיכָא מְצָנָה כְּלָל.

וְכְמוֹ שְּׁבִיאֲרַתִּי לְעַנְנֵן סוּטָה: [נְעִינֵן בְּס' שְׁשָׁה"ע כְּלָל י' וְז"ל שְׁאֲלָה אֲנֹסְ שְׁגִירֵשׁ ע"י שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה' וּבְשַׁעַת הַגָּט הִי דְעָתוֹ לְהַחְזִירָה וְהַגָּט לֹא נָתַן עַל תְּנַאי וְקִידְשָׁה אַחַר אִי חֲלִין הַקִּידוּשִׁין.

גַּם אִיהִי אִם עֲשֵׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ מֵהוּ. תְּשׁוּבָה לַמ"ש הַתּוֹס' כּו' וְה"ה בְּגִירוּשִׁין כַּה"ג דְּעַבְרָה הוּא לְגִרְשָׁה וְאִין שִׁילַד"ע.

וְהַגָּט בְּטַל כּו' אֲמַנְם לַמ"ש הַתּוֹס' פְּסָחִים (ד' כט) כּו' דְלָאוּ הִנְיָתְקָ לְעֵשָׂה. כָּל שְׁבִידְעָתוֹ לְקַיִים הָעֵשָׂה בְּשַׁעַת עֲבִירַת הַלָּאוּ לֹא עֲשָׂה כְּלָל אִיסוּר כּו' א"כ גַּם כָּאֵן כְּשִׁדְעָתוֹ הִי לְגִרְשָׁה ע"מ לְהַחְזִירָה לֹא עֲשָׂה כְּלָל עֲבִירָה וְכו' וּמִיְהוּ יִרְאָה אִם הָאֲשָׁה עֲשֵׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ בְּאֲנֹסְ שְׁגִירֵשׁ דְּמִשְׁעָה שְׁקִיבַל הַגָּט נִתְגַּרְשָׁה.

דִּי"ל דְּאִין זֶה שְׁלִיחַ לַד"ע דְּהִיא לֹא מְנוּזָהֶרַת אֲלָאוּ דְלָא יְכוּל לְשַׁלְחָה. וְלֹא שְׁיִיךְ אִין שִׁלַד"ע.

וַיֵּשׁ לְעִינֵן דַּמ"מ עוֹבֵר עַל ל"ע עכ"ל וְהִנֵּה רַאשׁוֹנָה מַה שְּׁכַתְּבָ דְּאִם דְּעָתוֹ לְקַיִים הָעֵשָׂה בְּשַׁעַת עֲבִירַת הַלָּאוּ אִינוּ עוֹבֵר עַל הַלָּאוּ. וְתַלְהָ בְּהָא שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּפְסָחִים (ד' כט) כְּבָר כְּתַבְתִּי לְעִיל בְּתְשׁוּבָה (ס' ד) שְׁאִין זֶה כְּלָל אֲלָא דְּהַעֲיָקֵר תְּלוּי בְּקִימֹו וְלֹא בְּקִימֹו וּבִיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ כְּמוֹ דְּאֲמַרִינֵן בְּחֻלּוּי (ד' קמ"א) דְּלִמ"ד בִּיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ כָּל כְּמָה דְלָא שְׁחַטִּי לָא עֲבָרִי' לְלָאוּ וְהַתּוֹס' לֹא כְּתַבוּ זֶה רַק לְעַנְנֵן חֲמִיץ וּמִבְּנֹאֲרַ שָׁם ע"ש, גַּם בְּמַה שְּׁכַתְּבָ דְּאִם הָאֲשָׁה עֲשֵׂתָה שְׁלִיחַ קַבְּלָהּ בְּאֲנֹסְ שְׁגִירֵשׁ דְּמִשְׁעָה שְׁקִיבַל הַגָּט נִתְגַּרְשָׁה דִּי"ל דְּאִין זֶה שִׁלַד"ע דְּהִיא לֹא מְנוּזָהֶרַת אֲלָאוּ דְלָא יְכוּל לְשַׁלְחָה וַיֵּשׁ לְעִינֵן דַּמ"מ הוּא עוֹבֵר עַל ל"ע.

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ קֶצֶת רַאי מַהָּא דְּאֲמַרִינֵן בְּמִכּוֹת (ד' טז) בִּיטְלוּ וְלֹא בִיטְלוּ הִיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ אִי דְקִטְלָה קַלֵּב"מ אֲמַר ר"ש מְחֻזְנָאִי כְּגוֹן שְׁקִיבַל לָהּ קִידוּשִׁין מֵאַחַר אֲמַר רַב אִי שְׁנִיתִי' שְׁלִיחַ אִיהִי קָא מְבַטְלִי לִי פִי' וְלֹא הוּי בִיטְלוּ כּו' מִשְׁמַע דְּלִמ"ד קִימֹו וְלֹא קִימֹו לֹוּקָה וְלִכְאוּרָה הָא קִי"ל דְּאִין שִׁלַד"ע וְא"כ לֹא הוּי קִידוּשִׁין כְּלָל.

אֲלָא וְדַאי פִּינֵן דְּלְדִיד' לִיכָא עֲבִירָה. אַעפ"י שְׁהוּא עוֹבֵר עַל הַלָּאוּ.

וְא"כ אִי מְקַדְשָׁה הָרִי עוֹבֵר עֲבִירָה. אַעפ"כ פִּינֵן דְּלִיכָא עֲבִירָה לְמִשְׁלַח רַק לְשְׁלִיחַ לֹא אִיכְפַת לָן.

וּכְמוֹ דְמוּכָח מֵהַתּוֹסֵ' דְגִיטִין (ד' יב) דְאָמְרִין הָקָם ע"כ לָא קְאָמְרִי רַבְּנָן אֱלָא דְכִתִּיב לָא תִלְקֵט לְעַנְי. לָא תִלְקֵט לּוֹ לְעַנְי.

וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסֵ' דְלָמ"ד בַּפ"ק דְתַמּוּרָה (ד' ד) כֹּל מִיְלֻמָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד מְהֵנִי. וְא"כ קִנְי הָעַנְי, וְלִכְאוּרָה הָא אִין שְׁלִיחַ לְדַבְרַ עֲבִירָה, אֱלָא וּדְאִי פִינּוּ דְאִין הָעֲבִירָה רַק עַל הַשְּׁלִיחַ, אֲבָל לָא עַל הַמְּשַׁלַּח אִין זֶה בְּכֻלָּל שְׁלִיחַ לְדַבְרַ עֲבִירָה וְה"נ אִי שְׁוִיתִי שְׁלִיחַ פִּינּוּ דְמַחְמַת הַמְּשַׁלַּח לָא הוּי עֲבִירָה.

רַק מַחְמַת הַשְּׁלִיחַ הוּי שְׁלִיחוּת. וְאֵע"ג שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל לְפָנֵי עוֹר אַעפ"כ לָא בְּטָלָה הַשְּׁלִיחוּת, אֲדָּהּ מְגִיטִין אִין רְאִי עַל זֶה, דְּהֵתָם מַעֲצָמוּ נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְלִקֵּט לְפָנֵי.

וְאִין הָעַנְי עוֹבֵר עַל לְפָנֵי עוֹר, אֲדָּהּ יוֹתֵר מִזֶּה דְבְרִיו תְּמוּהִים דְּכִינּוּ דְשְׁוִיתִי שְׁלִיחַ שְׁיִגְרָשָׁה. הוּי כְּמוֹ דְאָמְרָה לָא בְּעִינָא וְא"כ לָא עֲבַר כָּלָל.

וּכְמוֹ דְאָמְרִין בְּכַתּוּבּוֹת (ד' מ) וְאִפְלִי אִם נִשְׂאָה אִם הִי רוּצָת שְׁיִגְרָשָׁה יְכוּל לְגַרְשָׁה כְּמוֹ דְאָמְרִין בְּכַתּוּבּוֹת (ד' לט) וְרִיב"י סָבַר הָא גַּמִּי מַצְעַר לָהּ עַד דְאָמְרָה הִיא לָא בְּעִינָא לָהּ. וְהָא דְאָמְרִין בְּמִכּוֹת (ש"ס) דְאִיהִי מְבַטְלָה לָהּ מִשְׁמַע דְלָמ"ד קִינְיָמוּ וְלֹא קִינְיָמוּ לְוָקָה.

וְכֵן כְּתִיב הֲרַמְב"ם הֵתָם בְּשַׁעֲהַ שְׁיִגְרָשָׁה הִי בַע"כ מִשְׁא"כ אִם הִיא עֹשֶׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל הַגֵּט. אִיפְשָׁר שְׁזַהוּ כְּמוֹ שֶׁהִיא רוּצָת.

וּמִתְרַצָּת שְׁיִגְרָשָׁה. וְאִפְשָׁר שְׁסוּבֵר דְאֵעפ"י שֶׁעֲשֶׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל הַגֵּט, אַעפ"כ לָא הוּי רְצוּנָה שְׁיִגְרָשָׁה וְעֵינּוּ בְּכַתּוּבּוֹת (ד' לט) כְּשֶׁתּוֹצִיא הִיא אִין לָהּ עָלֶיּוּ כְּלוּם, וּפִירִש"י אִם יִצְתָה מֵאֱלִי וְתִבְעָה הִימָנוּ גֵּט וּבְרַמְב"ם פ"א מַה' סוּטָה וְאִינוּ מוֹצִיא לְרְצוּנּוֹ לְעוֹלָם כּו', וּבַמ"א יתְבַּאֵר]: אֲדָּהּ עַכ"ז הִקְשִׁיתִי שֶׁם בְּסִפְרֵי ע"י (ס' כב) מִהָא דְבְּכּוֹרוֹת (ד' מו) גִּיּוֹרֵת שְׁיִצָּא פְּדֻחַת וְלָדָה כּו' לָא הִי נוֹתֵנִים לָהּ יְמֵי טוּמְאָ' וִי"ט וְאִינָה מְבִיאָה קֶרְפֵּן לִידָה ע"ש.

וְכֵן מִהָא דְאָמְרִין בְּסִנְהֶדְרִין (ד' מו) דְאָמְרִין גַּבֵּי אֲבִילוֹת מְאִימְתִי קָא מִתְחַלֵּת מְסַתִּימַת הַגּוֹלָל כְּפָרָה מְאִימְתִי קָא הוּי מִכִּי חֲזָה צַעֲרָא דְקַבְרָא פְּוֹרְתָא הִילְכָף הוּאִיל וְאִדְחִי אִדְחִי וְלִכְאוּרָ' הוּא דִּיחּוּי דְגַבְרָא וְאִפ"ה אָמְרִין דִּישׁ דִּיחּוּי וְהִבְאִיתִי שֶׁם הָרָא"ש שְׁכַתְּב וְנ"ל וּמָה שֶׁהִבִּיא רְאִי מְאִין דִּיחּוּי אֲצֵל מְצוֹת אִין רְאִי לְפִי שֵׁישׁ חִילּוּק בֵּין מְצוֹה הַנְּדַחִית וּבֵין גּוּף הַדִּיחּוּי דְאִין דִּיחּוּי בְּמְצוֹת אֱלָא בְּקַדְשִׁים וְהָאֲדָם הוּא מְחַוֵּיב לַעֲשׂוֹת הַמְּצוֹה אִם נִדְחָה מִמֶּנּוּ עֲתָה לְכַשְׁתְּרָאָה הַמְּצוֹה לַעֲשׂוֹת יַעֲשֶׂנָה כִּי הָאֲדָם לָא נִדְחָה מִלַּעֲשׂוֹתָהּ אֲבָל אִם הִי הָאֲדָם דְחִי בְּשַׁעֲת חַיִּיב הַמְּצוֹה נִדְחִית מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם וְאִין לָהּ תַּשְׁלוּמִין אִפִּי כְּשֶׁנִּרְאָה לַעֲשׂוֹתָהּ.

וּלפ"ז מִשְׁמַע מִהָרָא"ש דְגְרוּעָה יוֹתֵר דִּיחּוּי שֶׁל גַּבְרָא מְדִיחּוּי שֶׁל מְצוֹת: [וּבְכַאֲמַת הַבְּאִתִּי שֶׁם רְאִיּוֹת הַרְבֵּה דְאִין דִּיחּוּי בְּגַבְרָא, דְאָמְרִין בְּסוּפָה (ד' כז) דְקָטָן שְׁנִתְגַּדֵּל בְּנִתְיִים חֲזִיב בְּסוּפָה וְכֵן לְעַנְיָן רְאִי כְּתִבוּ הַתּוֹסֵ' בְּרִישׁ חֲגִיגָה (ד' ב) דְאָפִי הִי חִיגָר בְּשַׁעֲהַ רֵאשׁוּנָה וְאִם"כ נִתְפַּשֵּׁט בְּשִׁנְיָ דְחֲזִיב, וְכֵן בַּר"ה (ד' כ"ח) מִשְׁמַע דָּאִם הִי תַחֲחִלָּה שׁוֹטָה וְאִם"כ תַּפְקֵס דְלָא יִצָּא בְּשַׁעֲהַ שְׁאֲכַל מְצָה בְּרֵאשׁוּנָה וְצָרִיף לְאֲכוּל אִם"כ, וְלָא אָמְרִין דְנִדְחָה מִהַמְּצוֹה, וְכֵן מֵהִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְמַגִּילָה) רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב בְּעֵי מַעֲתָה גַר שְׁמַל לְאַחַר שֶׁהִאִיר הַמְּזוּרַח כְּבֵד נִפְטַר וְכֵן הַבְּאִתִּי שֶׁם רְאִי מִהָא שֶׁהִבִּיא הַתּוֹסֵ' הִירוּשְׁלָמִי

בפ"ב דחגיגה (ד' יז) אמר ר' יוסי בר בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אונגין והקריבו למחר, דאפי' נראה ונדחה נמי לא אמרינן גבי גברא, וא"כ קשה על הרא"ש שפכתב דדיחוי דגברא גרע טפי, מדיחוי דמצנה]: וע"כ הי' נרא' לכאור' לומר דהא דלא אמרינן דיחוי דגברא היינו דוקא במצות שהן חובת הגוף ומוכרח לעשותה וע"כ לא אמרינן דיחוי אצל גברא והיינו משום דבכל שעת' רמי עלי' חיוב מחדש כמו שהבאתי לעיל התוספת דבכורות (דף מט) אבל לענן מצות דלא הוי חובת הגוף כגון אבילות דלא הוי חובת הגוף אלא דאם אינרע לו אבילות מצנה להתאבל וכן הו' דהשקאת סוטה והו' דולו תהי' לאשה וכן הו' דיוקדת שאינם חובת הגוף ע"כ כיון שנדחה בפעם שחל עליו חובת המצנה א"כ לא רמי עלי' חיוב מחדש.

וכמו שפכתב הרא"ש דאם הי' האדם דיחוי בפעם חיוב המצנ' נדחית לעולם דמצנ' שהיא אינ' חובת הגוף אינו חל רק בפעם שאינרע לו אותו דבר שחל עליו המצנה וע"כ באבילות כיון דלא הי' צריף להתאבל בפעם שחל עליו אבילות ע"כ נדחה מלהתאבל אח"כ וכן לדעת הרא"ש אם הי' קטן בפעם חיוב האבילות וגרע טפי מדיחוי דמצנות דהטעם של דיחוי דמצות הוא משום שאין על החפץ שום מצנה וה"נ אין עליו חיוב מצו' אלא מחמת שאינרע לו אותו דבר וכ"ז דלא חל עליו המצנה אינו מחויב להכניס עצמו בחיוב המצנה וע"כ דמי לדיחוי דמצות וגרע טפי דהתם בעי להו בגמ' דע"ג (דף מו) ובחולין (דף פז) אם יש דיחוי אצל מצות דהתם האדם הוא מחויב לעשות המצנ' אם נדחה ממנו עתה לכשתראה המצנה לעשותה יעשה כי האדם לא נדחה מלעשות' אבל אם הי' האדם דיחוי בפעם נדחית המצנ' נדחית ממנו לעולם כמו שפכתב הרא"ש בפ"ק שם.

אף דמ"מ קשה מהא שהוכחתי שם דבפ"ק דזבחים (דף יב) אמר עולא אר"י אכל חלב והפריש קרבן ונשטתה ונזר ונשטתה הואיל ונדחה ונדחה וכו' ולא קאמר אלא דוקא אם הפריש קרבן אבל בלא הפרשת קרבן לא נדחה הגברא אע"ג דחטאת חלב אין זה חובת הגוף דמוטב שלא יחטא משיחטא ויביא קרבן וכן הבאתי שם מהירושל' (רפ"ט דנזיר) דאם נטמא ואח"כ כפאו לנזירות דלא אמרינן דיחוי דגברא אצל קרבן: ע"כ נראה לי כמו שביארתי לעיל דמצנה שהיא חובת הגוף מחויב להכניס עצמו בחיוב אבל במצנה שאינ' חובת הגוף אינו מחויב להכניס עצמו בחיוב וה"מ אם עדיין לא חל עליו חובת המצנה אבל אם חל עליו חובת המצנ' אין לבטל המצנה כמו שהוכחתי לעיל מהא דאסור לבטל מצנות יבמין והארקתי בזה לעיל: וע"כ במצנה שהיא חובת הגוף אע"ג דעדיין לא חל עליו המצנה בפעם התחלת החיוב אעפ"כ לא אמרינן דיחוי דמצות אבל גברא מחמת שמוטל עליו בכל פעם חובת המצנה וכל שעתא ושעתא רמי עלי' חיוב חדש.

וכן במצנה שאיננה חובת הגוף מכיון שנתחייב בה, ביארתי לעיל דמחויב לראות שלא תבטל המצנה דמאחר שכבר נתחייב בה אסור לבטל המצנ' והרא"י אף דאמרינן בר"ה (דף כט) כל הברכות פולין אע"פ שייצא מוציא חוץ מברכת הלחם ומברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא ואעפ"כ כתבו הפוסקים גבי ברכת המזון דאע"פ שלא אכל פדי שביעה יכול להוציא לאחרים שאכלו פדי שביעה' דכיון דאכלו כבר חל עליהם חיוב המצנה וכל ישראל ערבים זב"ז וע"כ יכול להוציא אחרים דכבר הם מחוייבים

וע"כ בכתא שחל עליו החיוב ואח"כ נדחה הרי הוא כמו חובת הגוף ובכל שעתא ושעתא רמי עלי החיוב מחדש.

והא דכתב הרא"ש גבי אבילות וכן בסנהדרין (נ"ד מז) דכיון דאדחי אדחי התם הוי מצוה שאינו חובת הגוף ונדחה בתחילת החיוב ע"כ נדחה נמי לאח"כ משא"כ גבי חטאת שחל עליו החיוב ונדחה אח"כ פיון שחל עליו החיוב הרי הוא כמו חובת הגוף וכן ביולדת ובסוטה ובאנס אשה שהם מצוה שאינם חובת הגוף ונדחה בתחילת חל עליו החיוב נדחה נמי לאח"כ ובה מתורקז כל הסתירות שהבאתי שם בספרי ע"י ע"פ הכלל שביארת לעיל וחילקתי בין מצות שהם חובת הגוף שמחוייב להכניס עצמו בחיוב ובין מצות שאינם חובת הגוף שאינו מחוייב להכניס עצמו בחיוב ואעפ"כ פיון שפבר חל עליו המצוה אין לבטל המצוה כמו בחובת הגוף וע"כ במצוה שהוא חובת הגוף לא אמרינן דיש דיחוי וכן במצוה שאינה חובת הגוף פיון דחל עליו חיוב המצוה נמי לא אמרינן דיש דיחוי רק במצוה שהיא אינה חובת הגוף ונדחה בתחילת קודם שחל עליו החיוב בה אמרינן דיש דיחוי ואע"ג דגבי מצות גרע טפי נראה ונדחה מדיחוי מעיקרא כמו דאמרינן בסופה (נ"ד לג) אעפ"כ בגברא לעגנן מצות שאינם חובת הגוף גרע טפי הא דנדחה בתחילת החיוב משנבדח לאח"כ דכיון דחל עליו החיוב דמי לחובת הגוף והרא"י דאין לו לבטלה ומחוייב שיראה שיעמוד בחיובו כמו שביארתי לעיל וע"כ לא אמרינן דיש דיחוי וזיל בתר טעמא: אף מה שקשה עדיין הוא מרא"י א' שהבאתי בספרי ע"י (סי' כב) שפתי שם דיש להביא ראיה מהא דבעי ר"י בנבחים (נ"ד יב) אכל חלב והפריש קרבן והורו ב"ד שחלב מותר ונזרו בהם מי הוי דיחוי.

אלמא דזה נקרא דיחוי מה שהורו ב"ד שחלב מותר. וכמו שפתי התוס' דאע"ג דבטעות הוי אפ"ה הוי דיחוי וא"כ מאי בעי לי' לר' ירמ' אליבא דר' יוחנן הא אמרינן בריש הוריות (נ"ד ב) הורו ב"ד שחלב מותר ונחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור ור' יוחנן אמר חייב וקא פריף התם מהא דאמרינן השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו והקא לאו שב מידיעתו הוא ומשני ר"פ דקא סבר ר"י דכיון דמתיידע לבי דינא הקרי בהו והוא נמי הדר בי' שב מידיעתו הוא וע"כ חייב קרבן וקשה דתפוק לי' דאם מה שהורו ב"ד הוי דיחוי דהא נדחה בגברא מקרבן דבשעה שאכלו והורו ב"ד שחלב מותר א"כ נדחה אלא ודאי דלא אמרינן דיחוי בגברא אלא בקרבן וא"כ קשה דהא הקא קרבן לא הוי חובת הגוף וא"כ אי אמרינן דמה שהורו ב"ד הוי דיחוי א"כ איך מביא קרבן הא בשעה שאכל הורו ב"ד שחלב מותר וא"כ לא חל עליו החיוב כלל.

וכבר ביארתי דבמצוה שאינה חובת הגוף אם נדחה בתחילתו הוי דיחוי וא"כ מאי בעי לי' לר' ירמ' אליבא דר' יוחנן אם זהו הוי דיחוי א"כ איך חייב קרבן אם נתחלף לו חלב בשומן ואכלו הא הוי דיחוי אלא ודאי דלא אמרינן דיחוי בגברא אצל מצות אפי' במצוה שאינה חובת הגוף ואפי' נדחה בתחילתו נמי: ע"כ נראה לי לומר דאף מהא לא קשה דלכאור' קשה איך בעי לי' ר' ירמ' אי הוי דיחוי מה שהורו ב"ד שחלב מותר הא הוי דיחוי בטעות דכיון דאלו מתידע לב"ד הקרו בהו.

וּכְמוֹ דְאִמְרֵינוּ בְהוֹרִיחוֹת דְהוּי שְׁב מִיְדֵיעָתוֹ דְכִינּוּ דְאֵלוּ מְתִידַע לְהוּ לַב"ד הִדְרִי בְהוּ הוּי שְׁב מִיְדֵיעָתוֹ וְא"כ אִיךְ הוּי דִּיחֻי הָא הוּי דִּיחֻי בְטָעוֹת וְאִיךְ קְאָמַר הָהוּא סָבָא כִּי פְתַח ר' יוֹחָנָן בְּדַחֲוִין מְהָא פְתַח, דְפָשִׁיטָא לִי דְהוּי דִּיחֻי הָא הוּי דִּיחֻי בְטָעוֹת.

ע"כ נראה לי שנהו דוקא לגבי קרבן דאע"ג דבטעות הורו ב"ד שחלב מותר אעפ"כ אם הי' רוצה להביא חטאת על החלב שאכל לא הי' ב"ד מניחין אותו דהא לדידהו הוּי חולין בעזרה דכיון שהורו שחלב מותר א"כ מ"מ נדחה הקרבן ולא גרע מהא דאמרינו בנזבחים (דף עג) השתא דאמור רבנן לא יקריב אי מקריב לא ירצה אע"ג דהא דלא יקריב הוא רק מדרבנן, דלבתר דפריש אמרינו כל דפריש מרובא קא פריש אפ"ה כיון דרבנן אמרו שלא יקריב ממילא הוּי דִּיחֻי (ועיין בספרי ע"י (סי' יד) דהוּי דִּיחֻי אף מדאורייתא ויש לבטלים להקריב קרבן אחר דהא אין לו לעבור על דרבנן ולהקריב א"כ ממילא נדחה וה"נ אע"ג דבטעות הוא מה שהורו ב"ד שחלב מותר אפ"ה כיון שהם לא ניחו אותו להקריב ממילא נדחה הקרבן) אבל לענין דִּיחֻי דגבירא תלוי אם באמת לא הי' מחוייב קרבן בשעת חלות החיוב או לא וא"כ כיון שב"ד הורו בטעות שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו אע"ג דלפי דעת הב"ד לא חל עליו חיוב הקרבן אעפ"כ כיון דאגלאי מילתא אח"כ שהורו בטעות א"כ אגלאי מילתא מפרע שהי' מחוייב קרבן בשעה שנתחלף לו החלב בשומן וע"כ כיון שהי' בטעות לא הוּי דִּיחֻי וְלֹא הוּי דִּיחֻי רק לענין הקרבן משום דהב"ד לא ניחו אותו להקריב: וכה"ג אמרינו בירושל' (פ"ק דהוריות) הפריש חטאתו נתחרש או נשתטה כו' או שהורו ב"ד שחלב מותר ר' יוחנן אמר נדחית חטאתו רשב"ל אמר לא נדחית חטאתו ר' יוסי בר בון אמר ר' אחא מחלף שמועתה דלא אתי מילתין דר' יוחנן פליגא על מילתין דמר ר"ש בר בא בשם ר' יוחנן גוסס (כצ"ל וכן הוא בגיטין) זורקין עליו מדם חטאתו ודם אשמו רבנן דקסרין אמרין ר' חייא ור' אמי חד מחלף וחד פהן תני' מאן דמחליף לית לי' פאילו קשי' פמאן דמר לא נידחית חטאתו מי מקבל הימנו ימתין עד שיחזרו בהם ב"ד אלא פשה' פהן עבר והקריב וכיפר (פי' דר' יוסי בר בון מחליף שמועתה דר"י לדר"ל ודר"ל לר"י דלא יפליג על דא"ר יוחנן דגוסס זורקין עליו מדם חטאתו ודם אשמו).

אלמא דר"י סבר דלא נדחית חטאתו) וחד לא מחליף משום דלית לי' פאלו קשייתא (שסובר דלא שייך זה לזה וכמו שאבאר) והפ"מ לא ביאר כל הצורך. וזה יתבאר ע"פ הירושל' דגיטין (פ"ז ה"א) ר' יעקב בר אחא אמר אתפלגין ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמר עודהו קורדייקוס כותבין ונותנים גט לאשתו ר"ל אמר לכשישתפה מחלפי' שיטתין דר"ל דאיתפלגין נתחרש או נשתטה כו' או שהורו ב"ד לאכול חלב ר' יוחנן אמר נדחית חטאתו ר"ל אמר לא נדחית חטאתו כו' ע"ש.

ולכאורה קשה מאי מקשה מדר"ל דקא סבר לא נדחית חטאתו אהיך דאמר דכותבין לכשישתפה דהא התם משום דאין דִּיחֻי לבע"ח אלא ודאי דסובר הירושל' דלא נדחית חטאתו היינו שייכול להקריב בעדו אפי' בעודו חרש והטעם דכיון דהפרישתו הי' בעודנו ברי' ע"כ יכולים להקריב אח"כ כמו שאם אמר כתבו גט לאשתי יוכל ליתן אח"כ אפי' לא נשתפה לר"י שם וה"נ כיון שהפריש תחילתו יכול להקריבו אח"כ וע"כ הקשה ג"כ מהא דר"י אדר"י דאמר הגוסס זורקין עליו מדם חטאתו ודם אשמו דכיון שהפריש

הקרָבָן בְּעוֹדָנוּ בְּרִי' ע"כ יְכוּלִים לְהַקְרִיבוֹ אַע"פ שֶׁהוּא גּוֹסֵס (וְהַק"ע הַקֶּשֶׁה לְדַעַת הָאוֹמְרִים הוּבָא בְּרֵא"ש סוֹף קִידוּשֵׁין דְּהָא דַתְּנִן הַגּוֹסֵס הָרִי פָּחִי לְכָל דְּבָרָיו נּוֹחַל וּמִנְחִיל וְזוֹקֵק לִיבוֹם הֵינְנוּ בְּמִדְּי דְאַתִּי מִמִּילָא אֲבָל גִּטּוֹ וּמִתְנַתּוֹ דְּמַפְּחַ דִּיבּוּרוֹ לֹא וְהָא זְרִיקַת דָּם נְמִי לֹא צְרִיכִין דַּעַתּוֹ וְדִיבּוּרוֹ דְּהָא כְּבָר הִפְרִישׁוּ בְּעוֹדוֹ בְּרִי' וְאַפ"ה אֵינּוּ מִקְרִיבוֹ לְמ"ד בְּקוּרְדֵינִיקוּס נְדַחִית חֲטָאתוֹ ע"ש וְאַפְשָׁר לֹמַר מְשׁוּם דְּבַחֲטָאת בְּעֵינֵן דַּעַת בְּשַׁעַת כְּפָרָה נְמִי כְּמוֹ דְאַמְרִינֵן בַּסַּפ"ה דְּעַרְכִין (דָּף כ"א) וְע"כ קְאָמַר זְרִיקִין עָלֵינוּ מִדָּם חֲטָאתוֹ וְדָם אֲשָׁמוּ דְנוֹקָא מְשׁוּם דְּאֵינְהוּ בְּעֵינֵן דַּעַת בְּשַׁעַת כְּפָרָה): וְע"ז אָמַר בְּהוֹרֵיּוֹת דְלִית לִי כְּאֵילָן קְשׁוּיֵי מְשׁוּם דְּיָכוּל לְדַחֲוֹת דְּפְלִיגִי בְּאֵם נִתְרַפָּא אַח"כ אֵם בַּע"ח נְדַחֲוִין וְלֹא פְּלִיגִי אִם רִשְׁאֵי לְהַקְרִיב בְּעוֹדוֹ חֲרַשׁ אוֹ שׁוֹטָה (אוֹ דְלִית לִי כְּאֵילָן קְשׁוּיֵי מְשׁוּם דְּגוֹסֵס דַּעַתָּא צְלוּתָא וּכְחִישׁוּתָא הוּא דְאַתְחִיל' בִּי כְּמוֹ דְאַמְרִינֵן בְּגִיטִין (דָּף ע) דְּהָא אָמְרִינֵן שְׁחַט בּוֹ שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם וְרַמְזוּ וְאָמַר כְּתָבוּ גִט לְאַשְׁתֵי הָרִי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וַיִּתְּנוּ וְאֵין לָהּ גּוֹסֵס גְּדוּל מְזָה, כְּמוֹ שְׁכָתְבוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּקִידוּשֵׁין (דָּף ע"ח) וְא"כ אֵי אָמְרִינֵן כְּמוֹ שְׁסוּבָר בְּש"ס דִּילֵן אֵי מִקְרִיבִין אִם נִשְׁתַּפֶּה אַח"כ וּפְלִיגִי בַּבַּע"ח נְדַחֲוִין לֹא שְׁיִיךְ לְפְלוּגְתָּא דְר"י וְר"ל דְּגִיטִין דַּעוֹדָהוּ קוּרְדֵינִיקוּס כּו': וּבְזָה יִתְבָּאַר הִירוּשְׁלָמִי דְהוֹרֵיּוֹת כְּמָאן דְּמַר לֹא נְדַחִית חֲטָאתוֹ מִי מִקְבֵּלָה הֵימְנוּ (פִּי' דְּמַקְשָׁה לְמָאן דְּמַפְרִשׁ לְפְלוּגְתֵינְהוּ אִם מִקְרִיבִין קְרָבָנוּ בְּעוֹדוֹ חֲרַשׁ אוֹ שׁוֹטָה וְע"ז אָמַר כְּמָאן דְּמַר לֹא נְדַחִית חֲטָאתוֹ מִי מִקְבֵּלָה הֵימְנוּ פִּי' דְּאֵינְךָ דְּבָרִים נִיחָא דִּיכוּלִים לְהַקְרִיב עֲבוּרוֹ אִפִּי' אִם נִתְחַרַשׁ אַח"כ אֲבָל אִם הוּרוּ ב"ד שְׁחֻלְבַּ מְוִתָּר א"כ אֵיךְ אֲפָשָׁר שְׁיִקְרִיבוֹ קְרָבָנוּ בְּעוֹד שְׁהוּרוּ שְׁמִוִתָּר הָא הַב"ד לֹא יִנִּיחוּ לְהַקְרִיב פִּינּוֹן שְׁלִפִי דַּעַתָּם הוּא חֻלִין בְּעֵזְרָה וְא"כ אֵיךְ אֲפָשָׁר לְהַקְרִיב בְּשַׁעַת הוֹרֵינִי' ב"ד) ע"ו מְשַׁנֵּי כְּשֵׁה' כְּהוּ עֵבֶר וְהַקְרִיב וְכִיפָר (פִּי' כְּשֵׁה' בְּעֵצְמוֹ כְּהוּ וְלֹא שְׁאֵל לְב"ד וְעֵבֶר וְהַקְרִיב וְאֵע"ג שְׁהִי בְּשַׁעַת הוֹרֵינִי' ב"ד, אַפ"ה לֹא נְדַחִית חֲטָאתוֹ) עכ"פ מוֹכַח מִהִירוּשְׁלָמִי דְבְּשַׁעַת הוֹרֵינִי' ב"ד א"א לְהַקְרִיב הַקְרָבָן וְע"כ נְדַחֲוֹתָ אִף שֶׁהוּא בְּטַעוֹת כְּמוֹ שְׁבִיאֲרַתִּי: [וּבְזָה בִּיאַרְתִּי בְּפִירוּשֵׁי הִירוּשְׁלָמִי שֶׁם כְּמָאן דְּמַר לֹא נְדַחִית חֲטָאתוֹ, תּוֹלְדוֹת הוֹרֵי' כְּהוֹרֵי' הוֹרֵי' כְּהוֹרֵי' מְהוּ שְׁיִצְטָרְפוּ הֵיךְ עֲבִידָא אֲכָלוּ צְבוּר חֻלְבִים וְהִפְרִישׁוּ קְרָבָנוּתֵיהֶם, אֵין תִּימַר תּוֹלְדוֹת הוֹרֵי' כְּהוֹרֵי' ב"ד חֲיִיבִין, וְאֵין תִּימַר אֵין תּוֹלְדוֹת הוֹרֵי' כְּהוֹרֵי' ב"ד פְּטוּרִין, וְהִנֵּה הַפ"מ פִּירַשׁ בְּהַ בְּדוּחַק מְאוּד כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַמְעֵינֵן, ע"כ נִרְאָה לִי שֶׁהַפְּלִי' הוּא אִם אֲכָלוּ חֻלְבִים קוֹדֵם שְׁהוּרוּ בִּי"ד, וְהִפְרִישׁוּ קְרָבָנוּתֵיהֶם שֶׁהִכְרִישׁוּ חֲטָאתֵיהֶם עַל שְׁגָגַת חֻלְבַּ וְאַח"כ הוּרוּ ב"ד שְׁחֻלְבַּ מְוִתָּר, וְא"כ הַחֲטָאוֹת חֻלִין הֵם, פִּינּוֹן שְׁהוּרוּ ב"ד דְּמְוִתָּר לְאַכְוֹל, וְאֵין ב"ד מְנִיחִים אוֹתָם לְהַקְרִיב קְרָבָנוּתֵיהֶם מְשׁוּם שֶׁהֵם חֻלִין בְּעֵזְרָה וּמְוִתָּר לְשׁוֹחֲטִים בְּחוּץ, (כְּמוֹ דְאַמְרִינֵן בִּירוּשְׁלָמִי דְשִׁקְלִים, (פ"ב ה' ג) הִפְרִישׁ חֲטָאתוֹ סְבוּר שֶׁהוּא חֲיִיב, וְנִמְצָא שְׁאֵינּוּ חֲיִיב לֹא קְדוּשָׁה), וְשִׁחְטוּ בְּחוּץ, וְע"כ מִיבְּעֵי לִי פִּינּוֹן שְׁאֵין עֵיקַר הַהוֹרָאָה שֶׁל ב"ד הִי שְׁיִהָא מְוִתָּר לְהַקְרִיב שְׁחוּטֵי חוּץ, אֲלֵא דְנוֹלַד מִחֲמַת הוֹרֵי' שְׁלֵהֶם שְׁחֻלְבַּ מְוִתָּר, א"כ מִמִּילָא מְוִתָּר לְהַקְרִיב אוֹתָם בְּחוּץ אִם חֲיִיבִין ב"ד ע"ז, דְּדִילְמָא אֵין ב"ד חֲיִיבִין, אֲלֵא אִם טַעוּ כְּגוֹף הַהוֹרָאָה, אֲבָל אִם הַחֲטָא הִי' ע"י מַה שִׁטְעוּ בְּדָבָר אַחַר א"כ לֹא הָיִי כְּהוֹרֵינִי' ב"ד וְאֵין חֲיִיבִין קְרָבָן, וְזֵהוּ דְּנוֹקָא לְמ"ד דְּאֵין חֲטָאתוֹ נְדַחִית ע"כ שְׁיִיךְ לְמִיבְּעֵי אִם תּוֹלְדוֹת הוֹרֵינִי' כְּהוֹרֵינִי' מְשׁוּם דְּלֹא ח"כ שְׁיִדְעוּ שִׁטְעוּ בְּהוֹרָאָתָם, וְא"כ הִי' הַחֲטָאוֹת קְדוּשִׁים וְא"כ הַקְרִיבוּ שְׁחוּטֵי חוּץ וְה"מ אִם לֹא נְדַחִית חֲטָאתוֹ, אֲבָל לְמ"ד דְּנְדַחִית חֲטָאתוֹ, א"כ לִיכָּא לְמִיבְּעֵי כָּלָל, דְּאַפִּי' לְאַחַר שְׁיִדְעוּ שִׁטְעוּ עכ"ז לֹא

הקריבו שְׁחוּטֵי חוּץ, דָּהָא א"א לְהַקְרִיבָם, מִשּׁוּם דְּהוּי דִּיחּוּי, וְכִינּוּן דָּא"א לְהַקְרִיבָם, לֹא מִתְחַיֵּיב פְּרַת כְּמוֹ דְּאִמְרִינָן בְּגִיטִין (ד' נה) וְאִי אִמְרַת יְאוּשׁ פְּדִי לֹא קִנְיָה פְּרַת מֵאִי עֲבִידְתָּהּ וּפִירֵשׁ"י הָא קִי"ל הָרְאוּי לְפִתּוּחַ אִנְהֵל מוֹעֵד חֲיִיבִין עֲלֵיוּ בְּחוּץ כּו' וְע"כ מִיבְעֵי לִי דְּוָקֵא כּמ"ד לֹא נִדְחִית חֲטָאתוֹ וְע"ז אִמְרַת הוֹרֵי בְּהוֹרֵי מֵהוּ שְׂיִצְטָרְפוּ הֵיךְ עֲבִידָא הוֹרוּ ב"ד חֵלְב פּוֹלִי שֶׁל יָמִין מְוַתֵּרַת.

וְשֶׁל שְׂמֵאל וְלוֹ מְכֶסֶה אָסוּר. חֲזָרוּ וְהִחֲלִיפוּ אֶכְלוּ רֹב בְּרֵאשׁוֹנָה וְרֹב בְּשֵׁנִי.

אִין תִּימַר מְצַטְרְפִין חֲיִיבִין אַחַת. שְׁתֵּי הוֹרֵיּוֹת בְּעֲבִירָה אַחַת מֵהוּ שְׂיִצְטָרְפוּ.

הָאִידָּה עֲבִידָא אֶכְלוּ רֹב וְשִׁחְטוּ רֹב עַל דְּעִתֵּי דר"מ חֲיִיבִין אַחַת. וְעַל דְּעִתֵּי דר"ש חֲיִיבִין שְׁתֵּי.

אֶכְלוּ מִיַּעוֹט בְּרֵאשׁוֹנָה וּמִיַּעוֹט בְּשֵׁנִי עַל דְּעִתֵּי דר"מ חֲיִיבִין. וְעַל דְּעִתֵּי דר"ש פְּטוּרִין.

וּפִי' הַפ"מ עַל דְּעִתֵּי דר"מ דְּאִמְרַת בְּתַר הַחֲטָא אֲזַלְיָן כּו' ע"ש. וְהֵם דְּבָרִים תְּמוּהִים.

דָּהָא הַבְּעֵלִי הוּא אִי הוּנִי הוֹרָאָה אַחַת אוֹ לֹא. וּבְהוֹרֵיּוֹת (ד' ג) אִיבְעֵי לְהוּ הוֹרָה ב"ד חֵלְב מְוַתֵּרַת.

וְעָשׂוּ מִיַּעוֹט הַקְהָל וְחֲזָרוּ בְּהֵן ב"ד. וְהוֹרוּ וְעָשׂוּ מִיַּעוֹט אַחַר.

כִּינּוּן דְּשְׁתֵּי יְדִיעוֹת לֹא מְצַטְרְפִי. וְלֹא מְפַלְגִי בֵּין ר"ש לְרַבָּנָן.

וּבְאִיבְעֵי דְמְרֹבִין וְנִתְמַעְטוּ תְּלִי בְּפִלּוּגְתָּא דר"ש וְרַבָּנָן וְכָל מַה שְׁפָתַב בְּזֵה הֵם דְּחֻוּקִים. וְעוֹד אִמְרֵי קָרִי לְהַ ר"מ הָא סָתֵם רַבָּנָן פְּלִיגִי בְּזֵה: ע"כ נ"ל דְּהָכִי פִי' הוֹרוּ ב"ד חֵלְב פּוֹלִי שֶׁל יָמִין מְוַתֵּרַת וְשֶׁל שְׂמֵאל וְלוֹ מְכֶסֶה אָסוּר.

חֲזָרוּ וְהִחֲלִיפוּ אֶכְלוּ רֹב בְּרֵאשׁוֹנָה וְרֹב בְּשֵׁנִי אִין חֲזִימַר מְצַטְרְפִין פִּי' דָּאֵם אֶכְל מְשֻׁנְיָהֶם כְּזִית מְצַטְרְפִין ע"כ חֲיִיבִין אַחַת. אֲבָל אִם לֹא מְצַטְרְפִין הָאִיסוּרִין חֲיִיבִין שְׁתֵּי דָא ע"ג דְּשֻׁנְיָהֶם הוּא מִשּׁוּם א' אֶפְיָה הוּי שְׁנֵי מִינִים וְכְמוֹ דְּאִמְרִינָן בַּפ"ב דְּע"ג (ד' סו) תְּבָלִין ב' וּג' שְׁמוֹת וְהֵם מִין א' וְעֵינָן שְׁמַ בְּתוֹס' דָּאֵם הִי שְׁנֵי מִינִים אִפִּי' מִשְׁם א' אִין מְצַטְרְפִין וְשְׁמַ אִמְרִינָן ר"מ אִמְרַת מְנִינָן לְכָל אִיסוּרִים שְׁבַתוֹרָה שְׁמִצְטָרְפִים זֶה עִם זֶה וְכֵן בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּעָרְלָה) מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה.

בֵּין בְּאִיסוּר כּו' כְּדִי לִיתָן טַעַם דְּבָרֵי ר"מ. ר"ש אִמְרַת אִינָם מְצַטְרְפִין ע"ז אִמְרַת ע"ד דר"מ חֲיִיבִין אַחַת דָּהָא אִמְרַת בִּירוּשְׁלָמִי אִין תִּימַר מְצַטְרְפִין חֲיִיבִין אַחַת.

וּר"מ ס"ל דְּמְצַטְרְפִין. ע"ד דר"ש חֲיִיבִין שְׁתֵּי.

דָּהָא ס"ל דָּאִין מְצַטְרְפוֹנָן וְכֵן אִם אֶכְלוּ מִיַּעוֹט בְּרֵאשׁוֹנָה וּמִיַּעוֹט בְּשֵׁנִי עַד דר"מ חֲיִיבִין פִּי' מִשּׁוּם דר"מ ס"ל דְּמְצַטְרְפִין וְע"ד דר"ש אִין מְצַטְרְפִין. וְע"כ פְּטוּרִין וְנ"ל לְגַרְסַּת אַח"כ שְׁתֵּי הוֹרֵינִי בְּהוֹרֵינִי אַחַת מֵהוּ שְׂיִצְטָרְפוּ.

הָאִידָּה עֲבִידָא אֶכְלוּ רֹב וְשִׁחְטוּ רֹב וּפִי' הַפ"מ דְּהוּי ב' הוֹרָאוֹת בְּעֵנָן אַחַת שְׁחוּטֵי חוּץ. וְאֶכְלִית חוּץ.

והוא תמוש דאין סייבין פֿרַת על אַכילת שְׁחוּטֵי חוּץ וְאִינוּ סַיִב פֿרַת אַלָּא בְּשׁוּחַט וּמַעֲלָה. אַבֿל לְפִי מַה שְׂבִיאָרְתִּי בְּעַנְנֵן תּוֹלְדוֹת הוֹרִי בְּהוֹרִינִי א"ש.

וע"ז אומר את"ל תולדות הורנין בְּהוֹרִינִי. וא"כ אם הקריבו הסטאות ע"י ב"ד שְׁהוּרוּ לָהֶם שְׁחֵלֵב מוֹתֵר סַיִבִּים ע"ז.

אע"ג דְּהַטְעוֹת לֹא הִי' בְּעֵצָם הַהוֹרָאָה אַלָּא ע"י דְּבַר אַחֵר. וע"כ מִיבְעִי לִי שְׁתֵּי הוֹרִיּוֹת בְּעֵבְרָה אַחַת מֵהוּ שְׂיִצְטָרְפוּ הָאִיף עֲבִידָא אַכְלוּ רוֹב וְשְׁחֵטוּ רוֹב פִּי' שְׂאֲכְלוּ רוֹב חֵלֵב בְּהוֹרָאָתָם שְׁחֵלֵב מוֹתֵר.

וְשְׁחֵטוּ רוֹב קַרְבָּנוֹתֵיהֶם דְּהָא הוּי חוֹלִין בְּעֵזְרָה. לְפִי הוֹרָאָתָם.

א"כ מוֹתֵרִים לְהַקְרִיבָם בַּחוּץ. וע"כ פִּינּוּן שֶׁב' הוֹרָאוֹת הוּא מְעַנֵּן א'.

ע"כ מִיבְעִי לִי אִם מְצַטְרְפִי: עכ"פ מוֹכַח מֵהִירוֹשָׁלַיִם שְׁמַקְשָׁה דָּאִם הוּרוּ ב"ד שְׁחֵלֵב מוֹתֵר. א"כ אִיף לֹא נִדְחִית חֵטְאָתוֹ (לְפִי דַעַת הָאוֹמְרִים דְּפִלִּיגִי אִי רִשְׁאִי לְהַקְרִיב בְּעוֹדוֹ שׁוֹטָה אוֹ חֶרֶשׁ [אף דא"כ קָשָׁה דָּאִם כו' אִיף מְקַרִּיבִין קַרְבָּנוֹ דְּהָא זָבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה] וע"כ מִיבְעִי לִי בְּהוּרוּ ב"ד אִיף יִנְיָחוּ לוֹ לְהַקְרִיב קַרְבָּנוֹ.

וְנָהוּ דוֹקָא לְעַנְנֵן הַקַּרְבָּן דֹּא ע"ג שֶׁהִי' בְּטְעוֹת ע"פ הוֹרָאָת ב"ד הוּי דִּיחּוּי דְּהָא מ"מ לֹא הוּי מִנְיָחִין אוֹתוֹ לְהַקְרִיב אַבֿל לֹא לְעַנְנֵן גְּבָרָא. דְּכִינּוּן שְׁחֵזְרוּ בָּהֶם אַח"פ וְיָדְעוּ שְׁטָעוּ.

א"כ אַגְלָאִי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע דְּלֹא הוּי דִּיחּוּי פְּלִל: וְהַשְׁתָּא נִיחָא מַה שְׁהַקְשִׁיתִי מֵהָא דְּהוֹרִיּוֹת (דָּרָב) הוּרוּ ב"ד שְׁחֵלֵב מוֹתֵר וְנִתְחַלַּף לוֹ חֵלֵב בְּשׁוֹמֵן וְאֲכָלוּ. רַב אָמַר פֶּטוּר וּר"י אָמַר סַיִב מִשׁוּם דְּלִגְבֵי גְּבָרָא לֹא הוּי דִּיחּוּי הָא דְּהוּרוּ ב"ד.

אַבֿל לְעוֹלָם אִם נִדְחָה בְּמִצְוָה שְׂאִינָה חוֹבַת הַגּוֹף בְּשַׁעָה שְׁחַל עָלָיו הַמִּצְוָה כְּמוֹ בְּאַבְיָלוֹת אֲמַרִּינוּ לְגַבִּי גְּבָרָא נְמִי דְּהוּי דִּיחּוּי וּלפ"ז מִיָּנֻשׁב שְׁפִיר הָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּהוֹרִיּוֹת (דָּרָב) יָא) בְּעָא מִיָּנֻי' רְבָא מר"נ נְשִׂאוֹת מֵהוּ שְׁתַּפְּסִיק וּפְרִיף תַּפְּשׁוֹט לִי מֵהָא דְּאָמַר עוֹלָא א"ר יוֹחָנָן אַבֿל חֵלֵב וְהַפְּרִישׁ קַרְבָּן וְהַמִּיר וְחִזּוּר בּוֹ הוֹאִיל וְנִדְחָה יְדְחָה פִּי' וְא"כ ה"נ פִּינּוּן דְּנַעֲשֶׂה נְשִׂיא וְנִשְׁתַּנָּה קַרְבָּנוֹ.

א"כ ידח' גְּבָרָא מְקַרְבָּן וע"כ אפִּי' הַשְּׁלִימוֹ אַח"פ כְּשֶׁהָיָה הַדְּיוּט נְמִי הוּי דִּיחּוּי וְהַקְשִׁיתִי דְּהָא בִּיאָרְתִּי דְּאִין דִּיחּוּי בְּגְבָרָא אַלָּא דוֹקָא בְּקַרְבָּן אִם הַפְּרִישׁ וְתִירְצָתִי בְּדוֹחַק דְּלְעַנְנֵן לְאַצְטְרוּפִי אפִּי' לֹא הַפְּרִישׁ קַרְבָּן נְמִי הוּי דִּיחּוּי אַבֿל לְפִי מַה שְׂבִיאָרְתִּי נִיחָא שְׁפִיר דְּבְמִצְוָה שְׂאִינָה חוֹבַת הַגּוֹף פִּינּוּן שֶׁהִי' דִּיחּוּי בְּתַחֲקִילַת חֵלוֹת הַמִּצְוָה הוּי דִּיחּוּי בְּגְבָרָא נְמִי כְּמוֹ שְׂיִשׁ דִּיחּוּי בְּאַבְיָלוֹת וְכֵן לְעַנְנֵן הַשְּׁקָאָת סוֹטָה.

וְכֵן לְעַנְנֵן יוֹלְדֵת דְּכּוֹלָם הוּי מִצְוֹת שְׂאִינָם חוֹבַת הַגּוֹף ע"כ אִם הִי' דִּיחּוּי בְּתַחֲקִילַתוֹ הוּי דִּיחּוּי וע"כ פְּרִיף שְׁפִיר בְּהוֹרִיּוֹת דְּתִפְשׁוֹט לִי מִדְּר' יוֹחָנָן דְּבַכָּה"ג הוּי דִּיחּוּי וְאע"ג דר"י קָאֵמַר דוֹקָא הַפְּרִישׁ חֵלֵב.

וְהַפְּרִישׁ קַרְבָּן כו' וְחִזּוּר בּוֹ הוֹאִיל וְנִדְחָה יְדְחָה אַלְמָא דְּדוֹקָא בְּהַפְּרִישׁ קַרְבָּן. הָתָם שְׂאִינֵי מִשׁוּם דְּכָבֵר חַל עָלָיו חוֹבַת קַרְבָּן ע"כ רְמִי הַמִּצְוָה עָלָיו כָּל שַׁעֲתָא כְּמוֹ שְׂבִיאָרְתִּי.

אָבֵל הָכָא פִּינּוּ דְהוּי מְצוּנָה שְׂאִינְנָה חוֹבֵת הַגּוּף שְׂנִדְחָה בְּתַחֲלִילָתּוּ. ע"כ הוּי דִּיחּוּי אִפִּי' לֹא הִפְרִישׁ קַרְבָּן נְמִי: אִדּוּ שְׂעֻדָּיִין צ"ע לְפִי מָה שְׂבִיִּאֲרֵתִי דְבְּמִצְוֹת יֵשׁ דִּיחּוּי וְכֵן בַּע"ג (דָּף מֵז) נְמִי קָא מִיבְעִי לִי' אִם יֵשׁ דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת כּו' וְאָמְרִינּוּ שְׁם דְּלַחוּמָרָא אִין דִּיחּוּי אָבֵל מִצְוֹת.

אָבֵל לְקוּלָא מִיבְעִי לָן עי"ש וְכֵן בְּסוּפָה (דָּף לֵג) מְסַקִּינּוּ דְאִם נִרְאָה וְנִדְחָה יֵשׁ דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת עי"ש וַא"כ אִידּוּ אָמְרִינּוּ בִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּבִיכּוּרִים) פְּשִׁיטָא הִדָּא מִילְתָא מְכַר לֹו פִּירוּת וְשִׁיר קַרְקַע הַמוֹכֵר אִינוּ יָכוֹל לְהִבִּיא שְׂאִין לֹו פִּירוּת חִזּוּר וּלְקַחֵן מִמֶּנּוּ גִשְׁמַעֲינָה מִהִדָּא נָתַן לָהּ קַדְשִׁים הֲרִי אֵלוּ מוֹתְרִים.

יֵינוּת שְׁמָנִים וּסְלִתוֹת. וְכָל דְּבָר שְׂפִיזָא בּוּ קָרַב לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כּו' מָה אָנּוּ קְיָיִמִין אִם בְּשִׁנְתָּן לָהּ בְּאַתְנַנְנָה כְּדָ אָנּוּ אוֹמְרִים הַלּוּקַח מִן הַשּׁוּק מְבִיא בִיכּוּרִים אֲלָא פִי אָנּוּ קְיָיִמִים כְּשֶׁהָיָה הַגִּפְנִים מְשֻׁלָּה וּמְכָרָה לֹו פִּירוּתֵיהֶם.

וְחִזּוּר וּנְתָנָם לָהּ בְּאַתְנַנְנָה מְפָנִי שֶׁהִי אֲתָנָן הָא לֹא הִי אֲתָנָן מְבִיא. הִדָּא אָמְרָה חִזּוּר וּלְקַחֵן מִמֶּנּוּ מְבִיא וְכֵן פְּסַק הַרְמַב"ם (פ"ב מֵה' בִּיכּוּרִים ה' יז) ע"ש.

וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה דְאִי אָמְרִינּוּ יֵשׁ דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת א"כ אֲמַאי מְבִיא בִיכּוּרִים דְּהָא הוּי נִרְאָה וְנִדְחָה שְׂמַתְחִילָה הִי' נִרְאָה וְאִם"כ פְּשִׁמְכָרָם נִדְחָה מִמִּצְוֹת בִּיכּוּרִים שְׂהַמוֹכֵר אִינוּ יָכוֹל לְהִבִּיא מְפָנִי שְׂאִין לֹו פִּירוּת וְהַלּוּקַח אִינוּ יָכוֹל לְהִבִּיא מְפָנִי שְׂאִין לֹו קַרְקַע.

וַא"כ אֲמַאי מְבִיא בִיכּוּרִים כְּשֶׁלְקַחֵם אִם"כ הָא יֵשׁ דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת וְכ"ת דְּאֲזַלִּינּוּ לְחוּמָרָא וַע"כ חֲזִיב לְהִבִּיא דְּלַחוּמָרָא אִין דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת דַּא"כ הִי' צָרִיף לְאִקְדוּשִׁינְהוּ פִּינּוּ דְּהִפְרָשְׁתּוּ מִסְפַּק.

וְכִמוּ דְאָמְרִינּוּ בַב"ב (דָּף פֵּא) לְעַנְנֵן שְׁנֵי אֵילָנוֹת. וְכֵן פְּסַק הַרְמַב"ם (פ"ד דְּבִיכּוּרִים ה' ד) עי"ש וְעַל הִירוּשְׁלָמִי גּוֹפ' לֹא קִשָּׁה דְאֶפְשֵׁר לֹוּמַר שְׂשׁוּבֵר דְאִין דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת וְהָכִי מְשַׁמַּע בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּבִיכּוּרִים) הַכּל מוֹדִים בְּאַשְׁרֵיהּ שְׂבִיטְלָה שְׂאִינְנָה מְבִיא מִמֶּנָּה גְזִירִים לְמַעְרָכָה.

רַשְׁב"ל בְּעֵי מַהוּ שְׂיָבִיא מִמֶּנָּה לְוֹלָב מִצְוֹת כְּגִבּוּתָהּ כֵּן. אוּ אִינוּ כְּגִבּוּתָהּ אִין תִּימַר כְּגִבּוּתָהּ הֵן אִינוּ מְבִיא אִין תִּימַר אִינוּ כְּגִבּוּתָהּ מְבִיא' פְּשִׁיטָא שְׂהוּא מְבִיא שְׂאִין מִצְוֹת כְּגִבּוּתָהּ מַהוּ שְׂיָבִיא מִמֶּנָּה בִיכּוּרִים כּו' יְהוּדָה דּוּ אָמַר הִנֵּקְשׁוּ לְקַדְשֵׁי הַגְּבוּל מְבִיא כְּרַבָּנָן דְאִינוּן אָמְרִין הִנֵּקְשׁוּ לְקַדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ אִינוּ מְבִיא וְהִנֵּה מְשַׁמַּעוֹת הַמִּפְרָשׁ מַהֲרַא"פ שְׂמִפְרָשׁ דְאִי כְּגִבּוּתָהּ הֵן אָמְרִינּוּ דְמַאיִס אִפִּי' לְאַחַר הַבִּיטוּל אָבֵל בְּאַמַּת יֵשׁ לְפָרֵשׁ נְמִי לְעַנְנֵן דִּיחּוּי דְמִצְוֹת דְאִי כְּגִבּוּתָהּ הֵן אָמְרִינּוּ דִישׁ דִּיחּוּי וְכַה"ג אִיתָא פ"ב דַּע"ג (דָּף מֵז) פִי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר בְּאַשְׁרֵיהּ שְׂבִיטְלָה קָא מִיבְעִי לִי' יֵשׁ דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת כּו' עי"ש וַע"כ מִיבְעִי לִי' דְאִם מִצְוֹת כְּגִבּוּתָהּ הֵן יֵשׁ דִּיחּוּי כְּמוּ שְׂיָשׁ דִּיחּוּי בְּקַדְשִׁים.

וְאַפִּי' אִם נִפְרָשׁ לְעַנְנֵן מַאיִס עַכ"פ מוֹכַח. דַּס"ל דְאִין דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת דְּהָא קָאמַר פְּשִׁיטָא שְׂהוּא מְבִיא אָבֵל לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילָן דִּישׁ דִּיחּוּי אֲצֵל מִצְוֹת בְּנִרְאָה וְנִדְחָה כְּמוּ דְאָמְרִינּוּ בְּסוּפָה (דָּף לֵג) רַק אִם הוּא בְּיָדוּ כְּמוּ שְׂפִתְבַּהּ הַכ"מ בְּרַמְב"ם (פ"ח מֵה' לְוֹלָב ה' ה) וְהָכָא הָא אִינוּ בְּיָדוּ דִילְמָא לֹא יִרְצָה לְמִפְנֵי לֹו וְעוֹד הָא הַרְמַב"ם פְּסַק בַּה' בִּיכּוּרִים (פ"ב ה' ה) אֲשִׁירָה שְׂבִיטְלָה אִין מְבִיאִין מִמֶּנּוּ בִיכּוּרִים שְׂהַבִּיכּוּרִים כְּקַדְשֵׁי מִקְדָּשׁ הֵן וַאֲע"ג דִּישׁ

לומר דטעמא משום דמאיס מ"מ צריה להיות פקדשי מקדש לעגן דיהוי נמי ועיין בס' ח"ש (סימן א) שכת' לעגן מ"ב אם מכרה וחרז ולקח' אי מיפטר מטעם לקוח ב'אם יש דיהוי אצל מצות ע"ש ואף שישנה בזה מהגמ' דבכורות (דף נו) דמוכח בהדג' דפטר ועי"ש בהשקטות ועיין בספרי ע"י (סי' כא) (והא דאמרין בב"מ (דף פח) לעגן מעשר דאם חזר המוכר ולקחו חייב במעשר התם הוא משום דמעשר מטביל ואסור לאכול וע"כ אפ"ש דאינו שייך לעגן דיהוי דמצות ועיין בב"מ (דף פד) אבל בבכורים צ"ע דהא הוי נראה ונדחה כמו שביארתי וליכא למימר דהוי מצנה שהיא חובת הגוף וע"כ יכול להביא את"כ דהא כבר ביארתי לעיל (סי' כה) דטפי דמי למצנה שאינה חובת הגוף: היוצא לנו מכל מה שביארתי שבמצנה שהיא חובת הגוף לא אמרינן דיהוי בגברא ובמצנה שהיא אינה חובת הגוף יש דיהוי אם מתחילה לא חל עליו החיוב ובהא דסוטה דאמרין לא הי' לו אשה ובנים.

ונולדו לו בין קינוי לסתירה כבר נראית שלא לשמות ה"ט פיון דעלי' ליכא מצנה ואם אמרה איני שותה אין משקין אותה ע"כ אמרינן דיש דיהוי וכמו שביארתי ועיין בק"ע שפי' בירושלמי שלא הי' לו אשה הראוי' לילד בשעת קינוי אלא זו האיילונית וכיוצא בה ונולד לו בן מגרושתו בין קינוי לסתירה וכתב שם עוד הק"ע פא"ש פרשתי בקונטרס כ"כ הרמב"ם פ"ב מה"ס אף קשה לי מאי דוחקין לאוקמי שנולד לו בן מגרושתו הא כפשוטו נמי אחי שלאחר הקינוי נשא אשה והי' לו בנים ואפ"ש דרבותא קמ"ל אע"ג דהי' לו אשה בשעת הקינוי אבל לא בנים ובשעת סתירה כו' עי"ש ונה' דוחק ולי נראה דאפ"ש לומר דקמ"ל דאע"ג דאגלאי מילתא למפרע שהי' עומדת לילד.

א"כ ה"א דאגלאי מילתא שהיתה האיילונית ראוי' לשמות מעיקרא ועיין ביבמות (דף ה) ובמ"א ביארתי ודוק אפ"ה יש דיהוי פיון דלא הי' ידוע מתחילה שתלד האשה האחרת. ע"כ יש דיהוי.

וכמו שביארתי לעיל לעגן חטאת דאע"ג שהי' בטעות ע"פ הוראת ב"ד שחלב מותר אפ"ה הוי דיהוי וה"נ לעגן השקאת סוטה דלא דמי לדיחוי דגברא שביארתי לעיל שאם הי' ע"פ טעות לא הוי דיהוי ודו"ק: סימן כז ונהגה מכל הראיות שהבאתי.

מוכח ג"כ מה שהארכתי בספרי ע"י (סי' ב) שמוחייב לראות מתחילה שלא יהי' אנוס לבטל המצנה דהא אין שוחטין ביו"ט משום שיגרום לבטל מצות פסו' אע"פ שאח"כ יהי' אנוס וכן הא דאמרין ביבמות (דף כו) לעולם אימא לך אין זיקה ומשום דקא סבר אסור לבטל מצות יבמין דילמא אדמיניבם חד מניית אינך וקא מבטל מצות יבמין אלמא אע"ג דבשעה שמיניבם אחת אינו מבטל המצנה אף דאם מניית אינך תצא בלא יבום וא"כ אנוס הוא את"כ אפ"ה אמרינן דחולצת אע"ג דחליצה במקום יבום לאו מצנה הוא כמו דאמרין ביבמות (דף כא) באלמנה מן הנשואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה פי פליגי באלמנה מן הארוסין מ"ד פוטרתי אתי עשה ודחי ל"ת ומ"ד אינה פוטרת לא אחי עשה ודחי ל"ת פיון דאפ"ש בחליצה מיתבי ואם בעלו קנו תיובתא לימא תהוי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל כי אמיןא אנא.

הכי דמקימי מצנה אבל הכא חליצה במקום יבום לאו מצנה הוא אלמא אע"ג דחליצה במקום יבום לאו מצנה הוא אפ"ה אמרינן דחולצות אע"ג שביארתי בספרי ע"י (סי' כג)

דמוּכח מזה דחליצה מצנה היא דאלא"ה הא עכשיו מבטל המצנה לגמרי ע"ש אעפ"כ הא
חליצה במקום יבום לאו מצנה היא.

דאלא"ה אמאי אם בעלו קנו. הא אין עשה דוחה ל"ת.

פינן שאפשר בחליצה: והנה הנ"ב בס' דורש לציון הקשה דכיון דקיי"ל דכל מקום
שאמה יכול לקיים עשה ול"ת. אין עשה דוחה ל"ת א"כ אמאי פתב הרמב"ם (פ"י מה'
יבום וחליצה ח' ו) ה"י היבמה אסורה על יבמה אסור לאו או אסור עשה או שהי' שני'
חולצת ולא מתנייבמת ומפני מה צריכה חליצה מפני שיש בה לקוחין כו' לפיכך אם עבר
ובעל יבמתו האסורה לו משום לאו או משום עשה.

וא"צ לומר שני' ה"ז קונה קנין גמור ומוציאה בגט והיא וכל צרותי' מותר' לזר שיהי'
נפטרו עכ"ל והקשה דכיון דקיי"ל דבכ"מ שאמה יכול לקיים עשה ול"ת אין עשה דוחה
ל"ת. וא"כ אמאי אם בא עלי' קנאה.

דכיון שיכול לקיים המצנה באחרת שאינה מחייבי לאוין א"כ אין עשה דוחה ל"ת ואמאי
אם עבר ובא עלי' קנאה ונפטרה צרתה. ותיגר הנ"ב דהטעם הוא משום דאמרין ביבמות
(דף י') אמר ר"ל הוא אינו חייב על החלוצה פרת והאחין חייבין על החלוצה פרת ועל
הצרה בין הוא ובין האחים חייבים על הצרה פרת.

ור' יוחנן אמר בין הוא ובין האחין אינם חייבין לא על החלוצה פרת ולא על הצרה פרת
כו' ור' יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא
קאי עלי' בכרת אלא איהו שליחותא דצרה קא עבדא וע"כ פינן דמטעם שליחות הוא
ע"כ אי הוי אמרינן דהבא עלי' לא קנאה.

א"כ לא הי' יוצאת החייבי לאוין נמי ע"י הצרה פינן דאיהי לא מציי עבדא ושליחא דידה
נמי לא מציי עבדא. ע"כ אמרינן דאפי' בא עלי' נמי קנאה: [ולכאורה הי' אפשר לומר
דבהא שקיל וטרי בירושלמי יבמות (פ"ב ה' ג) פשיטא הדא מילתא.

אסור מצנה ואסור קנושה חליץ לה נפטרה צרתה. בא עלי' ר' יוסי אמר אתפלגין ר'
לעזר אמר לא נפטרה צרתה ור"י כו' כצ"ל, ר' שמי מןחלף שמועא, פי' דר' אלעזר סובר
דנפטרה צרתה.

מסתברא על דר' שמי דבכל אתר ר' לעזר סמוך לר' חיי' רבה (פי' בכל אחר סובר ר'
לעזר כו' חייא רבה) דתני ר' חיי' אסור מצנה ואסור קנושה חליץ לה ובא עלי' נפטרה
צרתה. כו'וא"כ נדאי ר"א סובר כו' חייא רבה דבא עלי' נפטרה צרתה.

ואפשר לומר דבהא פליגי אם ביאתה פוטר את חבירתה. אפי' בחייבי לאוין ומשום
דהוי ביאה פסולה.

דבהא לא דחי עשה הל"ת דהא אפשר לקיים ע"י השגני'. אע"ג דבחליצה נדאו פוטרת
חבירתה וכמו שהבאתי לעיל מה שכתבו התוס' ביבמות (ד' יא) וכן בפ"ז דיבמות (ד'
כו) דהא דחליצה פסולה אינה פוטרת היינו דווקא.

במקום דנקלש הדיק'. כגון חליץ לאחיות לא נפטרו צרות וכן חליץ לבעלת הגט לא נפטרה
צרה דהורע הדיקה.

וקלשה לה אכל בשאר דוכתי אע"ג דאסורה להתייבם, פיון שיהזיקה שלמה פוטרת
ואעפ"כ פליגי אם בא עלו'. דאין עשה דוחה ל"ת.

דקא אפשר לקיים שניהם ע"י הצרה. וקאמר דפליגי אמוראי בזה ור"א סובר דאם בא
עלי נמי נפטר צרתה כמו בחליצה וכן הביאו הרשב"א בחדושי לייבמות (ד' כו) ראי'
למה שכתבו התוס'.

דאינו רק דוקא במקום דקלשא לה הזיקה מהתוספתא וז"ל שם ותנן' בתוספתא הי' אחת
מהן אסורה על האחין איסור ערנה וחלץ לה לא עשה ולא כלום ולא פטר צרתה אלא
או היא או צרתה.

מתניבמת לשאר אחין הי' איסור מצנה ואיסור קדושה חלץ לה נפטר' צרתה. אלא דאינו
מבואר דאפ"ל אם בא עלי'.

ובהך תוספתא מבואר דאפ"ל אם בא עלי' נפטר צרתה ג"כ. ומסיק הירושלמי דר' שמי
מחליף שמועתא דר"א סובר דנפטר צרתה אף באמת אין אנו צריכין לכל זה.

ונהו הפלוגתא דפליגי ר"י ור"א ב"ש"ס דילן (ד' כא) איתמר ביאת כה"ג באלמנה ר'
יוחנן ור"א ח"א אינה פוטר צרה וח"ד אמר פוטר צרתה כו' כי פליגי באלמנה מן
האירוסין מ"ד פוטר אתי עשה ודחי את ל"ת.

ומ"ד אינה פוטרת לא אתי עשה ודחי ל"ת. פיון דאפשר בחליצה כו' לימא תהוי תיובתא
נמי דר"ל אמר לך ר"ל כו אמיןא אנה היכי דמקיימי מצנה אכל הכא חליצה במקום יבום
לא מצנה היא ועיין בק"ע]: אף אף נשוא מה שכתב הנ"ב לא נראה לי.

דקא אמרינן בפ"ק דיבמות (דף יא) הי' אחת כשירה והאחת פסולה כו' אם הי' מייבם
מייבם לפשירה. ונפטר צרתה אע"ג דצרה אי אפשר לייבם ועוד דאף שניף לומר
שליחות ביבום וחליצה.

הא אמרינן בכתובות (דף עד) דלקח לא מהני תנאי בחליצה. משום דאי אפשר לקיימי
ע"י שליח והא דאמרינן איהו שליחותא דאחים קא עבדא איהי שליחותא דצרה קא עבדא
אין זה מטעם שליחות רק כמו דאמרינן בירושלמי (ריש יבמות ה' א) ניחא הוא אינו
חייב על החליצה שפכר נראה לפטור בה ותייב על הצרה שלא נראה לפטור בה פי' כמו
שביארתי בספרי (סי' כג) בפ"י הירושלמי דקדושין דאמר ר' יוסי בר' בון מתניתא לאחר
שיחלוץ ליה כו' דעל החליצה אינו חייב פרת שפכר נראה לפטור בה פי' דהזיקה מגרע
הפרת וע"כ פיון שנראית לו ואגלאי מילתא שהי' זקוקה.

ע"כ נדחה הפרת של אשת אח דקא הי' זקוקה לו והתורה התירה אלא על הצרה שלא
נראה לפטור בה דכיון דלא נחלצה א"כ אגלאי מילתא למפרע שלא הי' זקוקה א"כ יהא
חייב פרת על הצרה וכמו שהארבתי שם בספרי ע"י ולעיל (סי' יח) דהירושלמי ס"ל
פיון דלא עשה בסוף המעשה בחליצה או יבום אגלאי מילתא שלא הי' זקוקה והבאתי
ראיו' לזה ע"ש.

ולעיל (סי' יח) הארבתי בזה ע"ש: וע"ז קאמר שם בירושל' מיליהון דרבנן אמרינן חליצ'
פטור שמעון בר בא בעא קומי ר' יוחנן מה בין חולץ מה בין מגרש א"ל את סבור חליצ'

קִנְיָן אֵין עָלָיו פְּטוּר אֵין הָאֲחִין חַיִּיבִין עָלָיָא מְשֻׁם אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל חוֹלֵץ אֲבָל חַיִּיבִים מְשֻׁם אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל מֵת.

וְכַתּוּב הֵן עֲגַב גִּרְרָא נָקֹט הֵכָא וְעֵיקְרָא דְמִקְלָתָא בִּפְ"ג כּו' ע"ש וְשָׂגָה בְּזָה דְהִירוּשָׁלַיִם קְאָמַר דְּמִדְשָׁקְלוֹ וְטָרוּ הֵנִי רַבְּנָן אִם חַיִּיבִין עַל הַצָּרָה פְּרַת מְשֻׁם דְּאֶגְלָאֵי מִקְלָתָא וְשִׂאֵינָה עוֹמְדָת לְהָאֲחִים לְחֵלִיצָ' וְא"כ נִשְׁאַר הַפְּרַת שְׁהִי עָלָיָא כְּמוֹ אֲשֶׁת אָח וְהִיא בְּכֶרֶת אוֹ פִּינּוֹן שְׁחֵלֵץ אִיהוּ שְׁלִיחוּתָא דְאֲחִים קָא עָבְדִי וְע"כ אֵין עָלָיו פְּרַת אֲבָל זָהוּ לִכ"ע דְּאֵינָם חַיִּיבִים מְשֻׁם חֲלוּצַת אָחִיו.

אַלְמָא דְאֵין הַחֵלִיצָ' קִנְיָן אֲלָא פְּטוּר דָּאִם הִי הַחֵלִיצָה קִנְיָן א"כ הִי חַיִּיבִים מְשֻׁם חֲלוּצַת אָחִיו דְּהֵנִי כְּמוֹ אֲשֶׁת אָחִיו וְע"ז אָמַר מִלִּיהוֹן דְּרַבְּנָן אָמְרִין חֲלִיצָה פְּטוּר. וְעֵינֵן לְעֵיל (ס' כה) וְאֶדְרַבָּא הָא דְאִיתָא לְקַמּוֹ מִלִּיהוֹן דְּרַבְּנָן אָמַר חֲלִיצָה פְּטוּר, הַנּוֹעֲמָק מִן הֵכָא: וְהִנֵּה בְּכָאן אֲבָאָר הָא דְשָׁקְלוֹ וְטָרוּ בְּהָא אִם חֲלִיצָה פְּטוּר אוֹ קִנְיָן דְּלִכְאוּרָה חֲלִיצָה הוּא וְדָאֵי פְּטוּר וּבְהַש"ס דִּילָן לִיתָא לְכָל הַשְּׁקָל' וְטָרְנִי אִם חֲלִיצָה פְּטוּר אוֹ קִנְיָן רַק בִּיבְמוֹת (דָּף נב) אָמְרִינּוּ דר"ע הִי עוֹשֶׂה חֲלוּצָה כְּעֶרְוָה אֲבָל כ"ע סְבָרֵי דְחֲלִיצָה אֵינּוּ אֲלָא פְּטוּר.

אִף הָעֲנָנִי הוּא כְּמוֹ שְׂבִיאוֹתֵי בְּסַפְרֵי ע"י (ס' כג) וּלְעֵיל בְּתַשׁוּבָה (ס' יח) דְּלִירוּשָׁלַיִם אִימְתִי הֵנִי זִיקָה אִם בָּא לְבַסּוּף לִידֵי מַעֲשֶׂה חֲלִיצָה אוֹ יְבוּם אֲבָל אִם לֹא בָּא לְבַסּוּף לִידֵי חֲלִיצָה אוֹ יְבוּם לֹא הֵנִי זִיקָה.

וְע"ש שְׁהֵבֵאתִי הַרְבֵּה רְאִיוֹת ע"ז ע"ש הֵיטֵב. וְלִשְׁיטַת הַש"ס דִּילָן אִפִּי לֹא אֲתָא לִידֵי חֲלִיצָ' אוֹ יְבוּם נְמִי הֵנִי זִיקָה וְכְמוֹ דְאָמְרִינּוּ בִיבְמוֹת (דָּף יו) שׁוֹמְרַת יָבָם שְׂמֵתָה אֲסוּר בְּאֵמָה.

אַלְמָא קְסָבֵר יֵשׁ זִיקָה וְזִיקָה בְּכַדִּי לֹא פְקַעֵי וְע"כ אֲלִיב' דְש"ס דִּילָן לֹא שְׁנִיף לֹמַר דְחֲלִיצָה קִנְיָן דְמַהֲיָכִי תִּיתִי דְחֲלִיצָה וְדָאֵי פְטוּר הוּא כְּמוֹ גֵּט בְּאֲשֶׁה רַק לְהִירוּשָׁלַיִם דְס"ל דְאִימְתִי הֵנִי זִיקָה הֵינּוּ דְנֹקָא לְאַחַר חֲלִיצָ' וְע"כ קְאָמַר בִּירוּשָׁלַיִם דְחֲלִיצָה הֵנִי קִנְיָן פִּי פִּינּוֹן דְחוֹלֵץ אִז נִגְמָרָה הַזִּיקָה אֲבָל כָּל כְּמָה דְלֹא חֵלֵץ לֹא נִגְמָרָה הַזִּיקָה וְע"ז גֵּרְסִינּוּ בִירוּשָׁלַיִם (פ"ג ה"א) רַב אָמַר חֲלִיצָ' קִנְיָן שְׂמוּאֵל אָמַר חֲלִיצָה פְּטוּר ר' זְעִירָא אָמַר חֲלִיצָה קִנְיָן ר' הִילָא אָמַר חֲלִיצָ' פְטוּר, שְׂמַעוֹן בַּר בָּא בְּעֵי קוּמִי ר' יוֹחָנָן כּו' א"ל אֵת סְבוּר חֲלִיצָה קִנְיָן אֵינָה אֲלָא פְטוּר לֹוי אָמַר זִיקָה קִנְיָן וְכָל אַחַת וְאַחַת צְרִיכָה חֲלִיצָה מְשַׁנֵּיהֶן פִּי דְלֹוי סוֹבֵר כְּשִׁיטַת הַש"ס דִּילָן דְזִיקָה קִנְיָן אִפִּי קוֹדֵם הַחֲלִיצָה פִּינּוֹן דְשַׁנֵּיהֶם מְזוּנְקוֹת לְחֲלִיצָה ע"כ הֵנִי זִיקָה קִנְיָן וְכָל א' וְא' צְרִיכ' חֲלִיצָה מְשַׁנֵּיהֶן וְהִטְעַם מְשֻׁם דְהֵנִי חֲלִיצָה פְּסוּלִי וְצְרִיכָה לְחַזוֹר עַל כָּל הָאֲחִין וְכְמוֹ דְאִיתָא בְש"ס דִּילָן בִּיבְמוֹת (דָּף כו) אָמַר רַבָּה בַר הוּנָא אָמַר רַב ג' אַחִיוֹת שְׁנִפְלוּ לְפָנַי שְׁנֵי אַחִין יָבָמִין זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְזֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְאַמְצָעִית צְרִיכ' חֲלִיצָה מְשַׁנֵּיהֶם מְשֻׁם דְהֵנִי חֲלִיצָה פְּסוּלָה וְעֵינֵן רַש"י וְתוֹס' שֶׁם מְשֻׁם דְאֵינּוּ יְכוּל לִיבָם לְכָל א' מְשֻׁם זִיקָה וְזָהוּ דְנֹקָא לְלֹוי דְס"ל דִּישׁ זִיקָה קוֹדֵם הַחֲלִיצָ' אֲבָל לְשִׁיטַת הִירוּשָׁלַיִם דְקָאָמַר (בפ"ב דִּיבְמוֹת ה"ח) הֵדָא דְאֵת אָמַר בְּשְׁחֵלֵץ וְאַח"כ יָבָם אֲבָל אִם יָבָם בְּתַחֲלִיף אֲסוּר שְׂמָא יְמוֹת אָחִיו וְנִמְצָא כְּבָא עַל אַחֹת יְבָמָתּוֹ וְכַבֵּר בִּינְאוֹרְתֵי לְעֵיל (ס' יח) מ"ט לֹא קְאָמַר מְשֻׁם אַחֹת וְקוֹקְתּוֹ.

כמו דאיתא בש"ס דילן ביבמות (נ"ד כג) דוקא מיקלץ ונהדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו והטעם משום דאם יתלוצץ הא' ואחיו השני יתלוצץ לאחותה א"כ פיון דלא חלץ להשני' א"כ אגלאי מילתא דלא הוי אחות זקוקתו וע"כ קאמר שמה ימות אחיו ונמצא כבא על אחות יבמתו וכן בירושלמי (פ"ג ה"א) פנס הראשון ובעל אומרים לשני שיבעול לא בעל הראשון אסור לבעול שמה ימות כו' אבל לא קאמר מטעם אחות זקוקתו דהא פיון שהשני יתלוצץ א"כ אגלאי מילתא לאפרע דהשני לא הי' עומדת לו לחליצ' וא"כ פיון דלא עבד בה מעשה לא הוי מזנקת לו.

אבל לשיטת הש"ס דילן אפי' לא עביד מעשה לבסוף אמרינן דיש זיקה וע"כ סבר לוי שהוא אגיל פשיטת הש"ס דילן דאפי' לא עביד בה כו' וע"כ סובר דכל א' מהאחיות צריכה חליצה משניהן דכל א' הוא אחות זקוקתו ואע"ג דאם יתלוצץ הא' והשני יתלוצץ להאחרת א"כ נמצא דלא הי' זקוקתו מעולם לשיטת הירושלמי.

אבל לוי סובר פשיטת הש"ס דילן דאפי' לא עבד בה מעשה נמי הוי זיקה וכמו דאיתא בש"ס דילן ביבמות (נ"ד כו) שלש אחיות יבמות שגפלו לפני שני אחין יבמין זה חולץ לא' וזה חולץ לא' ואמצעית צריכה חליצה משניהן אמר רבה מדקאמרת אמצעית צריכה חליצ' משניהן קסברת יש זיקה וה"ל חליצה פסול' וחליצה פסול' צריכה לחזור על כל האחין אי הכי קמיינתא נמי כו' ונהו לשיטת לוי אבל לשיטת רב ושמואל דשניהם סברי דזיקה אינה אלא אם בא לבסוף לידי מעשה דחליצ' או יבום אלא דפליגי אם חליצה קנין פ"י פיון דעשה לבסוף חליצה או יבום ע"כ נגמרה ה"זיק' ואגלאי מילתא למפרע שהי' מזנקת וע"כ אמרינן שם הי' חמשה אחין ג' מהם נשואין לשלש אחיות ומתו, רב אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת משניהן שמואל אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והג' חולצת משניהם משום דסברי דאין זיקה אלא אם בא לבסוף לידי מעשה דחליצה או יבום וע"כ פיון שזה חולץ לאחת והשני יתלוצץ להאחרת.

א"כ אגלאי מילתא דלא הי' עומדת לזה לחליצה. וע"כ לא הוי חליצ' פסולה.

והא דקאמר רב והשלישית חולצת מאיזה מהן שירצה. לכאור' הוא תמוה דהא רב סובר דחליצה קנין וא"כ איך תתלוצץ משניהם ואין פאן מקום להאריך ועיין בק"ע ובמ"א יתבאר.

ושמואל סובר דצריכה חליצ' משניהם משום דהוי חליצ' פסול' עכ"פ הא דרב סובר דחליצה קנין היינו משום דלאחר החליצ' אגלאי מילתא למפרע שהי' זקוקתו של זה אבל אם לא יתלוצץ לא הי' זיקה פלל ושמואל סובר דקודם חליצה אין זיקה משום דילמא לא יתלוצץ לה ולאחר החליצ' לא אמרינן דאגלאי מילתא דהוי זיקה: וא"כ ג' בדבר דלרב נגמרה הזיקה ע"י החליצ' וע"כ הוי חליצ' קנין דאל"ה לא הוי זיקה ושמואל סובר לשיטת הירושלמי דאין זיקה אפי' לאחר החליצ', ולא אמרינן דהוי זיקה למפרע אבל לרב ע"י החליצ' נגמרה ה"זיק' וע"כ אומר שהחליצה קנין.

ולוי סובר דיש זיקה ולא מטעם החליצ' שאח"כ אלא אפי' אם לא יבא לבסוף לידי חליצ' או יבום אפ"ה נמי הוי זיקה. והש"ס דילן סובר פשיטת לוי דהירושלמי.

וּלְמַ"ד יֵשׁ זִיקָה הֵינּוּ אִפִּי' אִם לֹא חָלַץ אֶחָד וְכִמוֹ דְּאִמְרִינֵן דְּזִיקָה בְּכַדִּי לֹא פָקַע וְלֹא מַחְמַת הַחֲלִיצָה שְׂאֵח"כ וְאִ"כ אֵין מְקוּם לוֹמַר דְּחֲלִיצָה קִנְיָן הָא הַחֲלִיצָה אֵינָה אֱלָא פְטוּר וְהָא שְׂסוּבֵר הִירוּשְׁלַמִּי אֱלִיבָא דְרַב דְּחֲלִיצָה קִנְיָן הֵינּוּ מַחְמַת שְׁהִזִּיקָה נְגַמְרַת ע"י הַחֲלִיצָה וְאִם לֹא יִחְלוּץ לֹא הָיָה זִיקָה וְע"כ פְּרִיָה הִירוּשְׁלַמִּי דְכַה"ג אֵיךְ חוֹלֵץ לְאֱלֻמְנָה הָא ע"י חֲלִיצָתוֹ עוֹשֶׂה זִיקָה.

וְע"ז פְּרִיָה כַמ"ד חֲלִיבָה קִנְיָן אוֹמְרִים לוֹ עֲבוּר עַל ד"ת וְהֵינּוּ מְשׁוּם דַּס"ל דְּהַחֲלִיצָה גּוֹמְרַת הַזִּיקָה. וְשְׂמוּאֵל סוֹבֵר דְּחֲלִיצָה פְטוּר וְאֵע"ג שַׁע"י הַחֲלִיב' נְגַמְרַת הַזִּיקָה אֵעפ"כ לֹא הָיָה קִנְיָן אֲבָל לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן דְּלֹא תִלִּי' כָּלֵל בְּחֲלִיצָה א"כ אֵין מְקוּם לוֹמַר דְּחֲלִיצָה הָיָה קִנְיָן.

אֱלָא דְלַמ"ד יֵשׁ זִיקָה אִפִּי' בְּלֹא חֲלִיצָה נְמִי אָסוּר כְּמוֹ דְּאִמְרִינֵן בִּיבְמוֹת (דָּף יו) שׁוֹמְרַת יָכֵם שְׂמַתָּה אָסוּר בְּאִמָּה אֱלֻמָּא אֵע"ג דְּלֹא עֲבַד בָּהּ מַעֲשֵׂה דְחֲלִיצָה אֵפ"ה יֵשׁ זִיקָה וְלַמ"ד אֵין זִיקָה אִפִּי' חָלַץ לָהּ נְמִי אֵין זִיקָה, מִשְׂא"כ לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלַמִּי דַּס"ל כְּשְׂמוּאֵל דְּאֵין זִיקָה אֱלָא אִם בָּא לְבִסּוּף לִידֵי חֲלִיצָה אֲבָל לֹא שְׁהַחֲלִיצָה פּוֹעֵלַת הַזִּיקָה דַּא"כ הָיָה זִיקָה קִנְיָן אֱלָא דְהִיא מְמִילָא מְזוּנְקַת אָךְ ה"מ אִם בָּא אֶחָד כֹּפֶל לִידֵי חֲלִיצָה אֲבָל אִם לֹא בָּא אֶחָד כֹּפֶל לִידֵי חֲלִיצָה כְּגוֹן שְׂמַת הַחֲלוּץ אוֹ שְׂמַתָּה הִיא פְקַעָה הַזִּיקָה לְמַפְרַע.

אֲבָל כ"ז שְׂלֵא נִתְבַּטְּלָה הַחֲלִיצָה הִיא מְמִילָא מְזוּנְקַת וְע"כ סוֹבֵר הִירוּשְׁלַמִּי דְהַזִּיקָה תִּלִּי' בְּהַחֲלִיצָה וְאֵפ"ה חֲלִיצָה אֵינּוּ אֱלָא פְטוּר וּבְהַכִּי מַתִּינְשִׁבִים כָּל הַסּוֹגְיוֹת הִירוּשְׁלַמִּי דְדוּק הִיטְיָב: וּבְזֵה יִתְבָּאֵר הִירוּשְׁלַמִּי (פ"ג ה"ג) ג' אַחִין שְׁנַיִם מִהֶן נְשׂוּאִים שְׂמִי אַחִיוֹת כו' הָרִי אֵלוֹ חוֹלְצוֹת וְלֹא מַתִּיבְמַת ר"ש פּוֹטֵר עוֹלָא בַר יִשְׁמַעֵאל אָמַר כְּפֶה פִּירְשָׁה ר' הוֹשַׁעֲנִי אָבִי הַמְשַׁנֵּה ר"ש פּוֹטֵר אֶת הַשְּׁנַיִ' מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבוּם.

אָמַר ר' יוֹחָנָן חֲבוּרָה הִי מְקַשָּׁה שְׂלֵא עָלַת עַל דַּעְתּוֹ שְׂיִקְנָה אָדָם שְׂמִי אַחִיוֹת כְּאִתָּה כו' תַּמָּן אִמְרִין דְּבְרִי ר"ש אֵין זִיקָה נוֹפְלַת לְמְקוּם זִיקָה ר' בָּא בְּשֵׁם ר' לַעְזָר וְהוּא שְׂעֵבֵר וּבַעַל הָאֵיךְ עֲבִידָא קִידָשׁ א' מִן הַשּׁוּק אֶת הַשְּׁנַיִ' עַל דַּעְתֵּי דְרַבְּנָן קִידוּשִׁין גְּמוּרִין עַל דַּעְתֵּי דַר"א קִידוּשִׁין תְּלוּיָן וְכַשִּׁיבְעוּל אֶת הָרֵאשׁוֹן קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין אֶת הַשְּׁנַיִ'.

בָּא עַל הַשְּׁנַיִ' עַל דַּעְתֵּי דְרַבְּנָן בִּיאַת עֲרוּנָה עַל דַּעְתֵּי דַר' לַעְזָר אֵינָה בִּיאַת עֲרוּנָה. מִתָּה הָרֵאשׁוֹן עַל דַּעְתֵּי דְרַבְּנָן מוֹתֵר בְּשְׁנַיִ'.

וְהִנֵּה הַמְּפָרְשִׁים הַק"ע וְהַפ"מ לֹא הִבִּינוּ הִירוּשְׁלַמִּי הִנֵּה אֲבָל לְפִי מַה שְׂבִיבְאֲרַתִּי א"ש דְּהַזִּיק' תְּלוּי' אִם מִיָּבֵם אוֹ חוֹלֵץ לְבִסּוּף וְע"ז אוֹמַר תַּמָּן אִמְרִין דְּבְרִי ר"ש אֵין זִיקָה נוֹפְלַת לְמְקוּם זִיקָה וְע"כ פּוֹטֵר בְּשְׁנַיִ' מְשׁוּם דְּזִיקַת הָרֵאשׁוֹן מְדַחָה זִיקַת הַשְּׁנַיִ' וְע"ז אָמַר ר' בָּא בְּשֵׁם ר' לַעְזָר וְהוּא שְׂעֵבֵר וּבַעַל פִּי דְנֻקָּא אִם בְּעַל אֵז נְגַמְרָה הַזִּיקָה לְמַפְרַע (וְהָא דְקָאֵר אִם עֲבַר וּבַעַל אֱפֻשֵׁר לוֹמַר דְּהַטַּעַם מְשׁוּם דְּנִגְמַר הַזִּיקָה ע"י הַיָּבוּם וְא"כ בַּתְּחִילַת הַבִּיאָה הָיָה כְּאֵילוֹ בּוֹעַל אַחוֹת זְכוּקָתוֹ וְע"ז אָמַר עֲבַר וּבַעַל הַתָּמַר: וְע"ז אָמַר אֵיךְ עֲבִידָא קִידָשׁ א' מִן הַשּׁוּק הַשְּׁנַיִ' ע"ד דְּרַבְּנָן קִידוּשִׁין גְּמוּרִין (פִּי' לְדַעַת רַבְּנָן שְׂאוּמְרִים דְּאֵין הַזִּיקָה תְּלוּי' בְּמַעֲשֵׂה דְלְבִסּוּף רַק מִיָּד הָיָה זִיקָה וְע"כ הַשְּׁנַיִ' נִפְטָרַת מִיָּד וְע"כ תְּפָסִי בָּהּ קִידוּשִׁין מִיָּד) ע"ד דַּר' לַעְזָר קִידוּשִׁין תְּלוּיָן לְכַשִּׁיבְעוּל אֶת הָרֵאשׁוֹן קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין אֶת הַשְּׁנַיִ' (פִּי' לַר"א שְׂאוּמַר דְּאֵין הַזִּיקָה נְגַמְרַת אֱלָא ע"י מַעֲשֵׂה דְלְבִסּוּף

דהיננו חליצה או יבום וע"כ הקידושין תלויין עד שייבעל את הראשונה לכשיבעול את הראשונה קידושין תופסין את השני' (בא על השני' ע"ד דרבנן ביאת ערוה (פי' לרבנן דאמרי דהזיק' אינה תלוי' במעשה דלבסוף וא"כ פינון שראשונה נפלה ליבום ע"כ השני' ביאת ערוה) על דעת' דר' לעזר אינו ביאת ערוה (דהא לא עשה בה מעשה דלבסוף שייבם אותה או יחלוץ) מתה הראשונה על דעת' דרבנן מותר בשני' (ואפשר דגרסינן על דעת' דר' לעזר דכיון שמתה לא בא לידי מעשה דחליצה או יבום וע"כ בטלה הזיק' או דגרסינן מתה הראשונה מותר בשני' וקאי לר"א.

וקא דקאמר בסמוך הי' לראשונה צרה כונס צרה ומקיים אשתו ואסור בשני' נ"ל שהיא ט"ס ונשתמש בדפוס וצ"ל תחיל' על דעת' דרבנן אסור בשני'. והמפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפירושיהם.

וכן צ"ל הי' לראשונה צרה כונס צרה ומקיים את אשתו (פי' דאם מתה הראשונה לר"א בטלה הזיק' וא"כ מותר בשני' ואם הי' מייבם לראשונה הי' צרתה נפטרת ביבומה ואחותה הי' נפטרת משום דאין זיקה נופלת למקום זיקה וכיון שמתה הראשונה ע"כ הותר בשני' ולא הוי אחות זקוקתו פינון דלא בא לבסוף לידי מעשה דחליצה או יבום וע"כ פינון שמוותר בשני' וכנס את השני' א"כ כמה נפטרת הצרי של הראשונה ע"ז אומר הי' לראשונה צרה כונס צרה ומקיים אשתו פי' ששקיים השני' שפנסה וכונס הצרה ג"כ וע"ז אומר הדא היא מותר אדם באחות צרת חלוצתו וע"כ אע"ג שהשני' היא אחותה של צרת חלוצתו ובפרט דהא היא צרת פנוסתו ואפ"ה מותרת.

ופרי' ויהא אסור משום צרת קרובת חליצתו פי' שיהי' אסור לכונס את הצרה דהא הצרה הוי כמו צרת קרובת חלוצתו פינון דכנס השני' נמצא שהצרה היא צרת אחותה של השני' והוי צרת קרובת חלוצתו.

אמר ר' יודן אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא פנס השני' שמא אינו מותר פי' פינון שאילו הי' רוצה הי' כונס הצרה קודם השני' בתחיל' הוא מותר ולבסוף אסור. אם אתה עושה כן נמצאת עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מית' ודוחק.

וזהו דוקא לר"א דס"ל דתלוי בביאה ואם מתה אח"כ הותר בשני' וכמו שביארתי דזיק' תלוי' במעשה דלבסוף [ואפשר דהא דקאמר עבר ובעל מייירי פשיש צרה וע"כ אם בעל האחת נפטרת השני' משום דאין זיקה נופלת למקום זיק' אבל אם יחלוץ או ייבם הצרה חייבת השני' ג"כ בחליצ' א"כ מבטל בזה מצות יבמין מהשני' ואע"ג דהירושל' אינו סובר הטעם דבטל מצות יבמין היינו משום שמא ימות אבל הכא מבטל מיד מצות יבמין וע"כ אומר עבר ובטל דמייירי פשיש צרה כדי להשמיענו הדין של הצרה אליבא דר' לעזר ודוק או דלאו דוקא נקט עבר וכמו שפי' הק"ע]: וע"כ קאמר בש"ס דילן בפ"ק דיבמות (דף י) דלא אמרי' כמו דאמר בירושלמי דעל החלוצ' אינו חייב פרת שפכר הי' זקוק' לו וע"כ נדחה הפרת אבל על הצרה שלא נראה לפטור בה דאגלאי מקלתא למפרע דלא הוי קיימי לזיקה חייב פרת וע"ז קאמר ר' יוחנן דהא דנפטרה צרה אינו בדר' דאגלאי מקלתא למפרע שלא הי' זקוקה כלל דהא אי בעי הוי מייבם לאידך.

אֵלָא אִיהִי שְׁלִיחוּתָא דְצָרָה קָא עֲבָדָא פִּי דְנִפְטָרָה מִכָּאן וְאִילָךְ וְהוּי כְּמוֹ דְעֲבָדָא שְׁלִיחוּתָא וְע"כ לִיכָא פֶּרֶת בְּשִׁנְיָהֶם וְכֵן לְגַבֵּי אַחִים לֹא נֹאמַר דְאֶגְלָאי מִלְתָּא לְמִפְרָע שְׁלֹא הִי זְקוּקָה כָּלֵל וְע"כ תְּהֵא לְגַבֵּינְהוּ בְּכֶרֶת ע"ז אֹמַר דְאִיהוּ שְׁלִיחוּתָא דְאַחִים קָא עֲבָדָא אָבֵל עַד עֵתָה הִי מְזוּקָקָת לְשִׁנְיָהֶם וְע"כ נִדְחָה הַפֶּרֶת אִפִּי לְגַבֵּי אַחִין נְמִי אָבֵל לֹא מְטַעַם שְׁלִיחוּתָא כְּמוֹ שְׁפַתְבַּר הַדּוֹרָשׁ לְצִיּוֹן: וְעִינֵן בְּסִפְרֵי ע"י (ס"א כג) בְּמָה שְׁבִיאוֹרְתִי עַל הַיְרוּשְׁלָמִי (רִישׁ יְבָמוֹת ה"א) ר' יוֹדֵן בְּעֵי כְּמָאן דְאָמַר הַכֵּל מוֹדִים בְּצָרָה שְׁהוּא חֲטִיב ע"ש שְׁהַכָּלֵל הוּא לְמ"ד דְלֹא אֶמְרִינּוּ דְאִיהִי שְׁלִיחוּתָא דְצָרָה קָא עֲבָדָא אוֹ אִיהוּ שְׁלִיחוּתָא דְאַחִים קָא עֲבָדָא וְע"כ לְאַחִין שְׁלֹא עָשׂוּ מַעֲשֵׂה דְחִלְיָצָא אוֹ יִיבּוּם נִמְצָא דְלֹא הִי מְזוּקָקָת לָהּ וְכִינּוּן שְׁלֹא הִי תְּהֵא מְזוּקָקָת לָהּ ע"כ חֵל עֲלֵי הַחֲטִיב פֶּרֶת שְׁלֹא אֶשֶׁת אָח וְעִינֵן בְּסִפְרֵי שָׁם עַל הָא דְבְּעֵי ר' יוֹדֵן כו' ע"ש וְכַעַת נִפְרָשׁ הָא דְאָמַר אַח"כ ר' יוֹדֵן בְּעָא כַּמ"ד הוּא אִינוּ ח יב עַל הַחֲלוּצָא אָבֵל חֲטִיב הוּא עַל הַבְּרָה חֲלִיצָה פְּטוּר בִּיאָה פְּטוּר כְּמָה דְתִימַר חֲלִץ לָהּ נְאֻסָר' לְאַחִין וְדַכּוּנְתִי בָּא עֲלֵי נְאֻסָרָה לְאַחִין תְּנִי ר' חֲטִיבָא מֵת הִרְאִשׁוּן יִיבּוּם הַשְּׁנִי מֵת הַשְּׁנִי יִיבּוּם הַשְּׁלִישִׁי (פִּי כִינּוּן דְלֹא אֶמְרִינּוּ דְאִיהוּ שְׁלִיחוּתָא דְאַחִים קָא עֲבָדָא וְהוּי קִימִי בְּזִיק' לַכ"ע וְנִפְטָרוּ מִפֶּרֶת שְׁהוּא פְּטוּר בְּעַד כְּנֻלָּם וְשְׁלִיחוּתָא דְאַחִין קָא עֲבָד.

אֵלָא אֶמְרִינּוּ דְהָאִחִין חֲטִיבִין עֲלֵי פֶּרֶת דְלְגַבֵּינְהוּ אֶגְלָאי מִלְתָּא דְלֹא הוּי קִימָא לְזִיק' וְע"כ חֲטִיבִים פֶּרֶת א"כ חֲלִיצָא פְּטוּר וּבִיאָ' פְּטוּר וּא"כ כִּינּוּן שְׁבָא עֲלֵי זֶה לֹא אֶמְרִינּוּ דְשְׁלִיחוּתָא דְאַחִים קָא עֲבָד א"כ בְּבִיאָה נְמִי לֹא עֲבָד שְׁלִיחוּתָא דְאַחִים וּא"כ הָאִחִים חֲטִיבִים פֶּרֶת וּא"כ אִיךְ כּוֹלִים לְיִיבּוּם אִם מֵת הַשְּׁנִי וְכֵן הַשְּׁלִישִׁי הָא קִימָא עֲלֵי בְּכֶרֶת מִהָאִח (הִרְאִשׁוּן).

וְע"ז אָמַר ר' יוֹסִי מָה אֶת סְבוּר הִיא חֲלִיצָא הִיא בִיא' כִּינּוּן שְׁחֲלִץ לָהּ נְעֻקָרָה הִימְנָה זִיקָתָא הַמֵּת לְמִפְרָע וְחֵל עֲלָהּ אִיסוּרוֹ שְׁלֹא מֵת אָבֵל הָאִחִין אָבֵל אִם בָּא עֲלֵי אֶשֶׁתּוֹ הִיא (פִּי) שְׁאוּמַר ר' יוֹסִי דְלֹא דְמִי חֲלִיצָא לְבִיאָ' דֹּאע"ג דְבַחֲלִיצָא אֶמְרִינּוּ דְכִינּוּן שְׁחֲלִץ לָהּ זֶה נְעֻקָרָה הִימְנָה זִיקָתָא הַמֵּת לְמִפְרָע אָבֵל הָאִחִים וְחֲטִיבִים עֲלֵי פֶּרֶת.

אֵעִפ"כ בְּבִיאָ' לֹא אֶמְרִינּוּ דְאֶגְלָאי מִלְתָּא לְמִפְרָע דְנִעְקָר' הִימְנָ' זִיקָתָא הַמֵּת לְמִפְרָע וְחֵל עֲלֵי אִיסוּר אֶשֶׁת אָח דְכִינּוּן דְכִנְסָה אֶזְיֵל לָהּ אִיסוּר אֶשֶׁת אָח אִפִּי לְגַבֵּי אַחִין דְכִינּוּן שְׁכִנְסָה הִרִי הִיא כְּאֶשֶׁתּוֹ לְכָל דְבָר וְאִם יִגְרָשׁ' מִן אָחִין לְחִזּוּר אוֹת' וְה"נ לְגַבֵּי אַחִין אֶזְיֵל לָהּ אִיסוּר דְאֶשֶׁת אָח וּמִן פֶּרֶת לְהָאִחִין מִחֲמַת שְׁנוּפָלֶת מִהָאִח הַב'.

וְכַה"ג אֶמְרִינּוּ בִיבְמוֹת (דף כ) אֶלִיבָא דַר"ש אֵלָא מַעֲתָה אַחוֹתוֹ מֵאִמוֹ כו' הִיא אִיסוּר דְלִית לֵי הַתִּירָא הִיא אִיסוּרָא דְאִית לֵי הַתִּיר'. וְכִמוֹ שְׁפַתְבוֹ הַתּוֹסֵפ' דְפָקַע אִיסוּר אֶשֶׁת אָח דְיָכוֹל לְהַחְזִיר' לְאַחַר שְׁגִירָשׁ' וְכִי הִכִּי דְפָקַע לְגַבֵּי דִידִן' אִיסוּר א"א פָּקַע נְמִי לְגַבֵּי אַחִין הַבּוֹלֵד וְה"ל אֶשֶׁת אַחִין שְׁהִי בְּעוֹלָמוֹ וְאֵע"ג דְרַבְּנָן פְּלִיגִי בְּאֶשֶׁת אַחִין שְׁלֹא הִי בְּעוֹלָמוֹ אִפ"ה לְגַבֵּי אֶשֶׁת אַחִין שְׁהִי בְּעוֹלָמוֹ לֹא אֶמְרִינּוּ דְהוּי עֲלֵי פֶּרֶת מִחֲמַת אֶשֶׁת אַחִין הִרְאִשׁוּן דְנִימָא אֶגְלָאי מִלְתָּא לְמִפְרָע כְּמוֹ בְּחִלְיָצָא דְוֹק]: וְכֵן הָא דְאֶמְרִינּוּ בְּכַתּוּבוֹת (דף ע) גַּבֵּי הָא דְהַמְדִיר אֶת אֶשֶׁתּוֹ וּפְרָנְס לָאו שְׁלִיחוּתָא קָא עֲבָד.

וְהָאִרִיכוּ בְּזֶה הָאֶחָרּוֹנִים. דְכִינּוּן דְקִי"ל אִין שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבִיר' א"כ לֹא הוּי שְׁלִיחַ כָּלֵל.

אבל באמת היא דקאמר לאו שליחות' קא עביד העיקר הוא כמו שביארתי בספרי ע"י (סימן כא) דהעיקר במה שמהנה אות' במה שהפרנס מפרנס אות' והוא מחויב לשלם מן הדין לפרנס ע"ש.

וכה"ג אמרינו בע"ג (דף נג) מפי עבדו ישראל לעגל גלי דעת' דניחא להו כו' שליחותא דידהו עבדי כו' ולא הוי שליחות ממלש ומה שהקש' הדורש לציון ותמה על נושאי פלים של הרמב"ם שלא הרגישו קושיו זו דלמה פסק הרמב"ם דאם עבר ובעל יבמתו האסור' משום לאו או משום עשה דקנה אותה קנין גמור ונפט' צרת' הא בכל מקום שאמה יכול לקיים עשה ול"ת אין עשה דוחה ל"ת: ולי נראה דלא קשה דכיון בדיד' תלה רחמנא ואם רוצה לחלוץ חולץ ואפ"ה יכול לייבם החיובי לאונו מדאוריית' ומשנה דחליצ' במקום יבום לאו מצוה היא ואמאי לא נימא שיהא מוכרח לייבם אותה אלא בדיד' תלה רחמנא דאם אינו רוצ' לייבם יחלוץ אע"ג דחליצ' במקום יבום לאו מצוה היא ואם רוצה לייבם ייבם משום דחליצ' במקום יבום לאו מצוה היא וא"כ כיון שהאחרת אינו רוצה לייבם אותה אלא לחלוץ ורשאי מן הדין וזאת היא רוצה לייבם ע"כ יכול לייבם מדאוריית' החיובי לאונו ולא אמרינו דאפשר באחרת כיון שאינו רוצה לייבם האחרת: ועיין ברמב"ם הלכות ציצית (פ"ג ה"ו) שכתב ומהו לעשות חוטי צמר בכסות של פשתן כו' ומפני וזה אין עושין כן מפני שאפשר לעשות הלכן שלא ממנה וכל מקום שאמה מוצא עשה ול"ת אם אמה יכול לקיים את שניהם הרי מוטב כו' וכאן אי אפשר לקיים שתיהן עכ"ל וכמו דאמרינו במנחות (דף מ) ולא יהא אלא לכן כיון דאפשר לקיים במינם כו"ל דאמר ר"ל כל מקום שאמה מוצא עשה ול"ת כו' וכתב הכ"מ וא"ת אמאי שרינו תכלת בטלית של פשתן שהרי אפשר לקיים שתיהן כשלא ילבש אלא טלית של צמר.

כבר תירצו התוספות בכתובות (דף מ) שאין זה חשוב אפשר כיון שרוצה ללבוש טלית של פשתן: עכ"פ חליצ' במקום יבום לאו מצוה היא ואמרינו דחולצת ולא מתניבמת שמא ימות א' מהם ונמצא מבטל מצות יבמין אלמא דאינו רשאי לעשות כן מתחיל' אע"פ שאח"כ יארע לו אונס.

וכן מהא דפסחים (דף פ) דמשלחין אותו לדרך רחוקה ופרי' ויטמאנו במת כו' מדחיהו אמה מחגיגתו מזה משמע כמו שביארתי בספרי ע"י דאסור ללבוש הבגד של ציצית אם אין לו ציצית אע"ג דאנוס הוא כיון שאין לו ציצית אפ"ה מוטב שלא ילבש כלל וכמו שהוכחתי שם מהא דמנחות (דף לו) ארבע ציצית מעפבין זא"ז שארבעתן מצוה אחת ור' ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות.

ופרי' מאי בינייהו והקשיתי שם דלימא אם אין לו רק ג' ציצית דלמאן דס"ל דארבעתן מצוה אחת ע"כ פטור מלהטיל הג' ציצית אבל למאן דס"ל שארבעתן ד' מצות הן לכל הפחות מחויב להטיל הג' ציצית אלא ודאי דסוף כל סוף אסור ללבוש הבגד משום דמבטל למצוה הד' וכיון דאסור לו ללבוש ע"כ אינו אומר מר הנ"מ ההיא.

ומשני אומר רב יוסף סדין בציצית איכא בינייהו והשתא א"ש דמייירי שנופסקה לו ברה"ר דאי משום ציצית כבוד הבריות דוחה בשב ואל תעשה אבל משום פלאים הוי קום ועשה ומחויב לפשוט הבגד דהוי קום ועשה ואע"ג שתחילת הלבישה הי' בהיתר אעפ"כ הוי יש בו מעשה.

וּכְמוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי שֵׁם מְהָא דְנָזִיר (דף מב) פְּגוֹן שְׁנִכְנַס בְּשִׁידָה תִּיבָה וּמַגְדֵּל וּבָא תְּבִירוֹ
וּפְרַע מַעְלֵיו הַמַּעְזִיבָה דְמַקְרִי לְאוֹ שְׂיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה לְלִקּוֹת עָלָיו אַע"ג דְתַחֲזִילַת הַפְּנִיסָה הָיָה
בְּהִיתָר רַק שֶׁהַתּוֹסֵ' כָּתְבוּ דְדוֹקָא בְּשִׁפְטֵי עַת הַמַּעְזִיבָה.

וְעֵינָן בְּשִׁבּוּעוֹת (דף יז) בְּתוֹסֵ' שֵׁם בַּד"ה אִו: וְהָכִי מִשְׁמַע לִי מִהִירוּשְׁלָמִי (פ"ג דְנָזִיר ה'
ה) עוֹדְנוּ שֵׁם ר"י אָמַר מִתְרִין עַל הַפֶּל פְּדֵי פְרִישָׁה וּפְרִישָׁה. ר' אֲלִיעֶזֶר אִימַר עַד שִׁפְרוֹשׁ
וְנִחְזִיר אָמַר ר' הִילָא מִהַשְׁתַּחֲוִי לְמַד ר"י דְתַנְיִן תַּמָּן הַשְׁתַּחֲוִי אוֹ שִׁשָּׂהָ פְדֵי הַשְׁתַּחֲוִי
כּו' מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל ר' יוֹחָנָן פֶּהֶן שְׁעוֹמֵד בְּבֵיה"ק וְהוֹשִׁיטוּ לוֹ מֵת אַחַר יָכוֹל יִקְבֵּל כּו'
(פ"א שר"י סוֹבֵר שְׁמִתְרִין בּוֹ עַל כָּל פְּרִישָׁה וּפְרִישָׁה שְׂאָם הִי לוֹ שֶׁהוּ' פְדֵי לְפָרוֹשׁ וְלַחְזוֹר
וּלְטַמָּא חֲנוּב מְלִקּוֹת עַל כָּל פְּרִישָׁה וּפְרִישָׁה וּכְמוֹ דְאָמְרִי בְסוֹף מְכוּ' (ד' כ"א) הִי לְבוֹשׁ
כְּלָאִים כָּל הַיּוֹם אִינוֹ חֲנוּב אֲלָא אַחַת אָמְרוּ לוֹ אַל תִּלְבַּשׁ אַל תִּלְבַּשׁ וְהוּא פּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ
חֲנוּב עַל כָּל א' וַא' אָמַר ר' בִּיבִי אָמַר ר' יוֹסִי לֹא פּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ מִמֶּשׁ.

אֲלָא אִפִּי מְכַנְסִים וּמוֹצִיא בֵּית יָד אֲנוּקְלִי שְׁלוֹ. רַב אָשִׁי אָמַר אִפִּי לֹא שָׁהָה אֲלָא פְדֵי
לְפָשׁוּט וְלְלַבּוֹשׁ חֲנוּב וְכָתְבוּ הַתּוֹסֵ' דְבִלָּא שָׁהָה לֹא מְחֲנוּב וְלֹא דְמִי דִין זֶה לְהַדֵּף דַּפ"ב
דְשִׁבּוּעוֹ' (דף יד) דְאִיבְעִי לְהוּ מִי צָרִיף שֶׁהִי לְמִלְקוֹת כּו' אֲבָל הֵכָא דְאִין לוֹ שֶׁהוּא לְפָשׁוּט
וְלְלַבּוֹשׁ אִין פֶּאן עֲבִירָה אַחֲרָת דְעֵדִינָן הַלְבִּישָׁה הָרֵאשׁוֹנָה קְיָיְמַת דְהֵתָם נְמִי אִינוֹ חֲנוּב
עַד שִׁיּוּכַל לְפָרוֹשׁ מִן הַטּוֹמְאָה וְע"כ סוֹבֵר ר' יוֹחָנָן גְּבִי טוֹמְאָה נְמִי שְׂאָם הִתְרוּ בּוֹ חֲנוּב
עַל כָּל פְּדֵי פְרִישָׁה וּפְרִישָׁה כְּמוֹ שְׁמַחְנוּבֵי מְלִקּוֹת גְּבִי כְּלָאִים אִם לֹא שָׁהָה אֲלָא פְדֵי
לְפָשׁוּט וְאִף דַּצ"ע קָצַת הָא דְאָמַר מִהַשְׁתַּחֲוִי לְמַד ר' יוֹחָנָן דְהָא אָמְרִינָן בַּפ"ב דְשִׁבּוּעוֹת
(דף יז) גְּבִי רַב אָשִׁי נָזִיר בְּקָבֵר בְּעִי שֶׁהִי לְמִלְקוֹת אוֹ אִינוֹ צָרִיף בְּפָנִים גְּמִירִי שֶׁהִי
בַּחוּץ לֹא גְמִירִי שֶׁהִי וְכָתְבוּ הַתּוֹסֵ' דְמִיבְעִי לִי רַק אִי בְעֵינָן פְדֵי הַשְׁתַּחֲוִי אֲבָל מ"מ בְּעֵינָן
פְדֵי יִצִיָּאָה כְּנִיסָה אֲבָל בְּפָחוֹת מִכֵּן לֹא כִי הִכִּי דְבְעֵינָן גְּבִי כְּלָאִים פְדֵי וּפְשִׁיטָה וּלְבִישָׁה
וְעַד כָּתְבוּ שֵׁם דְאָפִי אִי גְמִירִי שֶׁהִי פְדֵי הַשְׁתַּחֲוִי לְמִלְקוֹת בְּמַקְדָּשׁ וּבְנָזִיר הֵינּוּ מְשׁוּם
דְדְמִי לְשִׁהִי דְקָרְבָן גְּבִי מַקְדָּשׁ אֲבָל לְגְבִי כְּלָאִים פְשִׁיטָא דְלֹא גְמִירִי דְלֹא שִׁיף הֵתָם
הַשְׁתַּחֲוִיָּא כְּלָל: [וּבְזָה יִתְבָּאָר הִירוּשְׁלָמִי (ס"פ דְעֵינָן הַטּוֹמְאָה) גְטַמָּא בְּפָנִים וְנִכְנַס לְפָנֵי
וְלְפָנִים נְשַׁמְעִינָה מִן הָדָא הַשְׁתַּחֲוִי אוֹ שִׁשָּׂהָ פְדֵי הַשְׁתַּחֲוִי וְכִינּוֹן שֶׁהִי לֹא כְמוֹ שֶׁהַכְּנִיסִים
רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ וְתִימַר עַד פְדֵי שִׁשָּׂהָ פְדֵי הַשְׁתַּחֲוִי.

וְכָא עַד שִׁשָּׂהָ פְדֵי הַשְׁתַּחֲוִי עַכ"ל פִּי דְמִיבְעֵי לִי אִם גְטַמָּא בְּפָנִים וְנִכְנַס לְפָנֵי וְלְפָנִים
אִי בְעִי שֶׁהִי דוֹקָא אוֹ דְדְמִי לְנִכְנַס רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ שֶׁהִי צ"צ שֶׁהִי וְע"ז פְשִׁיט מְדַבְעֵינָן דוֹקָא
שָׁהָה פְדֵי הַשְׁתַּחֲוִי.

אַע"ג שִׁשָּׂהָ לֹא כְמוֹ שֶׁהַכְּנִיסִים רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ פִּי אַע"ג שִׁשָּׂהָ פְדֵי לְצֵאתָ. וּבַכּה"ג מִתְחַנְּוֵי
בְּכָלָאִים.

דְדְמִי לְחִזּוֹר וְלַבֵּשׁ. וַא"כ הֵכָא נְמִי דוֹמָה לְהַכְּנִיסִים רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ וְאַפ"ה הַלְכָתָא גְמִירִי לָה
דְבְעֵינָן דוֹקָא פְדֵי שִׁיעוֹר הַשְׁתַּחֲוִי וְהֵכָא נְמִי אַע"ג שֶׁהַכְּנִיסִים רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְפָנֵי וְלְפָנִים.

אַפ"ה הַלְכָתָא גְמִירִי לָה דְבְעֵינָן שֶׁהִי. וַא"כ פִּינּוֹן שְׁבִיבְרֵי דְהַשְׁתַּחֲוִי הוּא שִׁיעוֹר א"כ
אִיף קָאָמַר מִהַשְׁתַּחֲוִי לְמַד ר' יוֹחָנָן.

הא ר' יוחנן מחייב על כל פדי פרישה ופרישה. וא"כ איך למד מהשתחוי' ואפשר דקאמר דלא למד רק מהשתחוי' שיכול להתחייב אף על הטומאה שאח"כ אע"ג שהוא ע"י שהי' אעפ"כ מצרפינו לתחילת הפניסה שהי' ע"ו המעשה.

ואעפ"כ מתחייב הקא על כל פדו פרישה דדוקא בפנים גמירי שהי' ועי' תוס' שבועות (ד' יז): עוד קאמר התם בירושלמי א"ר מתני' הנינו סברין מימר מה פליגי במפות הא בקרבן לא מן מה דמר ר' הילא.

מהשתחוי' למד ר' יוחנן הדא אמרה היא במפות היא בקרבן. גם בזה צ"ע שהק"ע פי' סברנו למימר פי' פליגי ר"י ור"א במלקות.

אבל קרבן טומאה דנזיר לא מחייב אבל ממה דא"ר הילא מהשתחוי' למד ר' יוחנן ש"מ כי היכי דמחייב קרבן אשהי'. אף בנזיר מחייב ר"י בין מלקות בין קרבן.

אשהי'. והקשה שם הק"ע הא בטומאת ביה"ק איירי וכמ"ש בסמוך.

ותנו במתניתין ואינו מביא קרבן טומאה אלא א"כ יצא ויכנס עכ"ל. ואיפשר לומר דמייירי בשנכנס ע"י שיצה תיב v ומגדל כמו דאמר בנזיר (ד' יז) וקאמר פיון דמהשתחוי' למד.

ע"כ אפי' לא הי' תחילת המעשה ע"ו איסור. ועיין במפות (ד' יג).

גם מוכרחין אנו לומר דעיקר החידוש הוא שמתחייב על השהי' שאח"כ אבל לא שיתחייב קרבן על כל שהי' ושהי' דהא אמרינו בכריתות ובנזיר (ד' יח) נזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן א'.

וכן בירושלמי פ"ו דנזיר ע"ש ע"כ איפשר דלא קאמר רק דבשהי' אם נכנס בשיצה תיבה ומגדל חייב קרבן. פי' היכי דמתחייב קרבן בהשתחוי': אף אעפ"כ צריף עיון דבנזיר בקבר לענין קרבן לא בעינו שהי' וכמו שכתב רש"י בשבועות (ד' יז) דאמרינו התם בעי ר"א נזיר בקבר בעי שהי' למלקות.

דלענין קרבן לא שייף הקא כלל. שאין כרת בנזיר שנטמא וקרבן נזיר טמא לאו טעון טומאה קא אתי.

אלא למיחל עליו נזירות דטהרה. וכשאר מחוסרי פרה ע"ש.

וכן פתבו התוס' בשבועות (ד' לז) ועוד דבנזיר חייב אפי' באונס. וכמו דאמרינו רפ"ב דכריתות (ד' ט) דאפי' נטמא באונס נמי צריף להביא קרבן.

וא"כ אמאי בעי שהי' וכמו דאמרינו ברפ"ב דכריתות (ד' יח) פי' קא מיימי קרבן למיחל עלי' נזירות דטהרה. ועיין בכריתות (ד' כו) ועיין במ"א באור"ח (ס' א) דחטאת נזיר אינה באה לכפרה אבל אשם נזיר בא לכפרה ובאמת משמע דשניהם אינם באים לכפרה.

ועיין בכריתות. (ד' כו) אין לה דבר שהוא בא לבטלה.

אלא אשם נזיר בלבד והארכתי בזה לעיל בתשובה (ס' ה) ועיין לקמן (ח"ב דרוש א) ואפשר דהירושלמי קאמר לענין טמא שניכנס להיכל דרף גגות דחייב קרבן. וכמו שדאריף בזה המ"ל בפ"ג מה' ביאת מקדש.

וקאמר אע"ג דלא מחייבין על הביאה. אעפ"כ מחייבין אם נכנס דרך גגות להיכל מחייב אף על השהי' שאח"כ.

או אפשר דלא גמירי שהי' אלא דוקא בנטמא בפנים. אבל הכא מתחייב אם שיה פדי לפרוש ולחזור]: עכ"פ מוכח מר' יוחנן דס"ל דאם תחילת הפניסה הי' בהיתר אעפ"כ מתחייב על השהי' שאח"כ או לכל הפחות אם נכנס באיסור מתחייב נמי אשהי' שאח"כ והירושל' ס"ל ג"כ דר' יוחנן ס"ל דאינו לוקה רק דוקא בלאו שיש בו מעשה וכמו דאיתא במפות (דף יו) וכמו שאבאר אלקא דנה חשיב ג"כ מעשה פיון שתחילתו הי' ע"י מעשה וכמו דאמרין בירושלמי (בפ"ג דשבועות ה' י).

זה הכלל כל ל"ת שיש בו מעש' לוקה ושאין בו מעשה אינו לוקה חוץ מן המימר והנשבע ומקלל חבירו בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן לית פאן מימר מימר דיבור ומעשה אלקא דהירושלמי סובר נמי אליבא דר' יוחנן דלאו שאין בו מעשה.

אין לוקים עליו. דהא קאמר דאינו לוקה אלא בהני שלשה דברים.

ור"י קאמר דבמימר משום דבדיבורו עביד מעשה. וכמו דאמרין בש"ס דילן פ"ק דתמורה (ד' ג): ובזה יתיישב קוש' הק"ע בירושלמי (רפ"ה דנזיר) תמן תנינן ריב"י אומר עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במקדשים חזק' אומר לשוגג בל"ת ולמימר בלית (ט"ס וצ"ל ולמזיד בל"ת) אבל אם בא לומר חולין ואמר עולה קדשה (ט"ס וצ"ל לא קדשה) אומר ר' יוחנן בא לומר חולין.

ואמר עולה קדשה כו' על דעת' דר' יוחנן עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במקדשין (פי' דלר' יוחנן דמפרש דהאי עשה שוגג כמזיד בתמורה. ולא עשה שוגג כמזיד במקדשים היינו לענין תפיסת הקדושה).

דבתמורה תופס אפי' בשוגג משא"כ במקדשים ניחא אלא לחזק' דקאמר לשוגג בל"ת ולמזיד בל"ת וא"כ לענין מלקות בשלמא בתמורה ניחא לענין מלקות אבל בהקדש היכי משפחת לה מלקות בהקדש והפ"מ שגה מאוד בפירושו ע"ש ומשני במקדש בכור ומי קדש לא כן כו' הקדש בכור עולה לגבי מזבח אפי' לדמים לא קדש הקדש בעל מום למזבח אפי' בתמורה לא קדשה (זה קשה למאוד דהא תנו בפ"ב דתמורה (דף טז) חומר בתמורה מבקדשים שהקדושה חלה על בעל מום קבוע כו' וכן הקשה הק"ע שם ויותר טוב הי' לגרוס הקדש בעל מום למזבח).

אפי' לדמים לא קדשה וכמו דתנו בתמורה (דף כו) אומר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אומר פלום) אלא המקדש בעל מום עובר ומחנור הוא למכות אר"י אבוי' דר"מ תיפתר במקדש תמימים לבדק הבית ריב"י בשיטת אביו הקדש תמימים לבדק הבית עובר בעשה.

בל"ת מנין ת"ל פי לאו אמור דברי ר"י עכ"ל. פי' וע"כ ניחא דמשפחת לה מלקות בקדשים פגון שהקדש תמימים לבדק הבית ועובר בל"ת נמי ובזה יש חילוק לענין מלקות בין תמורה לקדשים דבתמורה לוקה אפי' בשוגג משא"כ בקדשים והקשה הק"ע דמאי פריה דבמקדש בכור לא קדש הא אמרין בערכין (דף כט) ורפנו אל תקדש מיבעי לי' ללאו וא"כ אע"ג דלא קדש.

אעפ"כ משפחת לה מלקות על הל"ת וכן הקשה נמי אהא דמקדיש בעל מום למזבח דאפי' לא קדיש אעפ"כ עובר בלאו ע"ש ולכאורה תלוי בפלוגתא דאביי ורבא בפ"ק דתמורה (דף ה) לענין פל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד.

אי עביד מהני דאי ס"ד לא מהני אמאי לקי. רבא אמר לא מהני מידי והא דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא כו' ועיין בירושלמי (פ"ג דתרומו) ר' חמא בר עוקבא בשם כו' ממה שאתה עובר בל"ת אתה יודע מה שעשה עשוי: אבל לפי מה שביארתי א"ש דהירושלמי סובר כמו דקיי"ל דכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

וכמו שהבאתי הירושלמי (פ"ג דשבועות) דקאמר ר' יוחנן לית פאן מימר משום דבדיבורו עביד מעשה וכמו דאמרינן בפ"ק דתמורה (דף מ) א"ר יוחנן משום ר' יוסי הגלילי כל ל"ת שבתורה עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור חוץ מן הנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אע"פ שלא עשה מעשה חייב ואמרינן התם א"ל ר' יוחנן לתנא לא תיתני מימר משום דבדיבורו עביד מעשה וכן פתבו התוס' בב"מ (דף צ) לענין חסמה בקול.

דלא קאמר ר' יוחנן דעקימת פיו הוי מעשה אלא הכא משום דבדיבורו קא עביד מעשה וע"כ ניחא שפיר מה שהקשה בירושלמי דאיהו קאמר חזקי' דעשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במקדשים הוא לענין מלקות פינו דלא קדש וליכא למימר.

דאע"ג דלא מהני אפ"ה לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא דהכא פינו דלא קדש לא הוי לאו שיש בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דהא דיבור לא הוי מעשה אלא בתמורה משום דבדיבורו עביד מעשה והכא פינו דלא קדש לא הוי מעשה.

וע"כ פריה שפיר דכינן דלא קדש לא לקי משום דליכא מעשה וא"כ איך משפחת לה לענין מלקות. הא דלא עשה שוגג כמזיד במקדשין.

דהא המקדיש בכור לא קדש. ובירושלמי (פ"ב דשקלים) פתיב אהו בכור אשר יבנפר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו כל שהוא קודש אין קדושה חלה עליו וכן במקדיש בעל מום לגבי מזבח.

וע"כ משני במקדיש תמימין לבדק הבית דבהא תפיס הקדושה וע"כ הוי לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו וא"ש ועיין בספ"ב דתמורה (דף יז) ועיין ברמב"ם סוף הלכות תמורה (ה' יא) המשנה את הקדשים כו' ואין לוקין על לאו זה ע"ש ובכ"מ שם ודו"ק: וא"כ מוכח מזה דהירושלמי נמי ס"ל אליבא דר' יוחנן דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ועיין במכות (דף יז) ואע"ג דמהירושלמי (פ"ג דשבועות) מוכח אליבא דר' יוחנן דס"ל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דאיתא שם שביעה שאוכל כפר זה היום ועבר היום ואכלה ר"י ור"ל תריהון אמרין פטור לא טעמא דאהן כו' טעמא דר' יוחנן משום שאינו ראוי לקבל התרי' טעמא דר"ל הוא משום שהוא בל"ת שאין בו מעשה מה מפקא מביניהון שרפה והשליכה לים אין תימר משום שאין ראוי לקבל התראה פטור.

ואין תימר משום שהוא בל"ת הרי יש בו מעשה אלקא דלדעת הירושל' ר' יוחנן אינו סובר דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אהו אופשר לומר דקאמר משום התראת ספק דאי משום לאו שאין בו מעשה.

אם שָׁרְפָה וְהִשְׁלִיכָה לַיָּם יֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה. וע"כ קָאָמַר הַטַּעַם מִשּׁוּם הַתְּרַאֲת סָפֵק.

אָבֵל לְעוֹלָם אֵית לִי דְלָאוּ שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה אִין לּוֹקִין וְעוֹד דְּאָפְשָׁר לּוֹמַר דְּהַגְיָרָסָא מְהוּפָכְת דְּבַפ' (תְּמִיד גִּשְׁחָט) קָאָמַר בְּהִיפּוּף אֲתַפְלָגִין בְּשַׁנֵּי יו"ט שְׁל גְלִיּוֹת ר"י אָמַר מְקַבְּלִין הַתְּרִינִי' עַל הַסָּפֵק.

ר"ל אָמַר אִין מְקַבְּלִין הַתְּרִינִי' עַל הַסָּפֵק. וְכֵן בַּסְּפִי"א דִּיבְמוֹת.

וְכֵן בְּנִזִּיר (פ"ח) וּמָה שְׁתִּירֵץ שָׁם דְּבָרֵיו דְּחֻקִּים. וְכֵן כְּתַבְתִּי לְעִיל (סי' ה'): עכ"פ נִתְבָּאָר דְּלַדְעַת הִירוּשְׁלָמִי סוֹבֵר ר' יוֹחָנָן דְּלָאוּ שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה אִין לּוֹקִין וְאִפ"ה סוֹבֵר דְּעוֹדְנֵנוּ שָׁם מִתְרִין בּוֹ עַל כָּל פְּרִישָׁה וּפְרִישָׁה.

אַלְמָא דְּמַצְרַפִּינוּ תְּחִילַת הַמַּעֲשֵׂה לְהִיּוֹת נִקְרָא אַח"כ לָאוּ שְׂיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה. (אָף אָפְשָׁר לּוֹמַר מִשּׁוּם דְּתְּחִילַת הַכְּנִיסָה הִי בְּאִיסוּר): [וְכֵינֵן דְּאֲתִינָא לְהֵאִי יְרוּשְׁלָמִי נִבְאָר מָה דְּאִתָּא שָׁם בְּסוּף.

דְּאֲמַרִּינֵן הֵתָם מִתְּנִיתָא פְּלִיגָא עַל ר' יוֹחָנָן פֶּהֵן שְׁעוּמַד בְּבִיה"ק וְהוֹשִׁיטוּ לוֹ מֵת אַחַר כּו' ת"ל לְהַחֲלוֹ. אֵת שְׁהוּא מוֹסִיף חִילוּל עַל חִילוּלוֹ יֵצָא זֶה שְׂאִינוּ מוֹסִיף חִילוּל עַל חִילוּלוֹ.

פִּי' דְּמַקְשָׁה דְּאִיף שִׁינְיָה גְבִי טוֹנְמָאָה לּוֹמַר שְׁמַתְחִיב עַל כָּל כְּדוֹ פְּרִישָׁה כִּינֵן שְׁפָכְר נְטָמָא א"כ אִינוּ מוֹסִיף חִילוּל עַל חִילוּלוֹ. וְכֵה"ג הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' בְּשִׁבּוּעוֹת (ד' יז) בְּהָא דְּאָמַר הֵתָם נְזִיר בְּקָבֵר בְּעֵי שְׁהִי לְמַלְקוֹת וְזֶה לְשׁוֹנָם.

וּא"ת הָא אָמַר בַּפ' ג' מִינִים (ד' מב) גְּבִי נְזִיר שְׁהִי מֵת מְנַחַח עַל כְּתִיפּוֹ כּו' ת"ל לֹא יִחַלֵּל. יֵצָא זֶה שְׁמַחֲוֹלָל וְעוּמַד.

וּפְרִיף מִדְּתַנֵּן הִי מְטָמָא וְאָמְרוּ לוֹ אַל תְּטָמָא כּו' חֲזִיב עַל כָּל אַחַת. וּמִשְׁנֵי כָּאֵן בְּחִיבּוּרִין כָּאֵן שְׁלֵא בְּחִיבּוּרִין.

וּמִשְׁמַע כ"ז שְׁלֵא פִּירֵשׁ מִן הַמֵּת אִינוּ חִיּוֹב בְּמָה שְׁהוֹשִׁיטוּ לוֹ מֵת אַחַר. מִשּׁוּם דְּאִינוּ מוֹסִיף טוֹנְמָאָה עַל טוֹנְמָאָה כּו'.

וּא"כ הָכָא אֲמַאי יִלְקָה כ"ז שְׁלֵא פִי' וְתִירְצוּ דְּהָא דְּפִטְר לִי כְּשִׁהוֹשִׁיטוּ לוֹ מֵת אַחַר הִינֵנוּ בְּשְׁלֵא הַסְּפִיק וְהִשְׁלִיף מֵת הָרֵאשׁוֹן מְעַלְיו וּלְפִיכָף אִינוּ מוֹסִיף טוֹנְמָאָה. אָבֵל הָכָא הוּא מוֹסִיף טוֹנְמָאָה שְׁבָכָל שְׁעָה הוּא מְוַזְהֵר מְלַפְרוֹשׁ מִן הַקְּבֵר: וְע"כ הַקְּשָׁה בִירוּשְׁלָמִי נְמִי דְּאִיף מִתְחִיב עַל כָּל כְּדֵי פְּרִישָׁה וּפְרִישָׁה דְּהָא מְחַוֵּלָל וְעוּמַד וּמִשְׁנֵי שְׁלֵא יֵאמַר הוֹאִיל וְנִטְמָאֲתִי עַל אַבָּא אֲלַקְט עֲצָמוֹת פְּלוּנִי.

וְהִנֵּה הַק"ע פִּי' פִּי' דְּחֻק מְאֹד כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַמְעִינִין. וְהַפ"מ פִּירֵשׁ דְּהָא דְּמִסְחִיב ר' יוֹחָנָן עַל כָּל פְּרִישָׁה וּפְרִישָׁה הִינֵנוּ אִם מִתְחִילָה נְטָמָא בְּאִיסוּר.

ע"כ חֲזִיב עַל כָּל פְּרִישָׁה וּפְרִישָׁה וְהָא דְּקָאָמְרִינֵן לְהַחֲלוֹ מִי שְׁמוֹסִיף חִילוּל עַל חִילוּלוֹ. יֵצָא זֶה שְׂאִינוּ מוֹסִיף חִילוּל עַל חִילוּלוֹ.

הִינֵנוּ שְׁלֵא יֵאמַר הוֹאִיל וְנִטְמָאֲתִי עַל אַבָּא. אֲלַקְט עֲצָמוֹת פְּלוּנִי.

דְּהֵתָם נְטָמָא בְּהִיתָר וְנִדְחִית אֲצֵלוֹ הַטוֹנְמָאָה. ע"כ אִינוּ חֲזִיב מִחַמַּת שְׂאִינוּ מוֹסִיף חִילוּל עַל חִילוּלוֹ.

ולפי"ז שייך במה שהארבתי בספרי (ס' א) בענין דחוי' או הותרה. ולי נראה שאינו ענין לזה כלל והפני' הוא דהירושלמי משני דהא דטומאה בחיבורין אמרינן דפטור משום שאינו מוסיף חילול על חילולו.

היינו דנקא באם לא אפשר לפרוש מן הטומאה הראשונה. וע"כ אינו מתחייב על הטומאה השני' דבלאו"ה טמא מחמת הראשונה אבל אם אפשר לו לפרוש מן הראשונה לא אמרינן שאינו פועל כלום משום שאינו מוסיף טומאה על טומאתו הא הוא מוזהר כל שעה לפרוש מן הטומאה הראשונה.

וכמו שתיירצו התוס' דהא דפטר לי' כשהושיטו לו מת אחר היינו כשלא הספיק והשליך את הראשון מעליו. לפיכך אינו מוסיף טומאה משום שמחולקל ועומד.

אבל בלאו"ה הרי מוזהר כל שעה לפרוש מן הראשונה והירושלמי משני באופן אחר. ולא כמו שתיירצו התוס' דהיינו שנטמא לאביו.

וא"כ אינו מוזהר מלפרוש מן הטומאה. וע"כ אינו חייב על הטומאה השני' אבל בעודו בקבר לא אמרינן כיון שכבר נטמא אינו מוסיף טומאה על טומאתו דהא מתרינן בי' שיפרוש וכיון שאינו פורש הרי מוסיף טומאה אע"ג שהוא בחבורין: והנה הרמב"ם פתב (כפ"ג מה' אבל ה"ד) כהו שנקנס לאנהל המת או לבית הקברות בשגגה ואחר שידע התרו בו אם קפץ ויצא פטור ואם ישב שם כדי השתחונ' כמו שביארנו בטומאת מקדש ה"ז לוקה נקנס ונחזר ונקנס ויצא אם התרו בו בכל פעם לוק' על כל פניס' וקניס'.

ולכאור' הוא פוסק דלא כהירושל' שאמר אפי' עודנו שם ר"י אומר מתרין בו על כל פריש' ופריש'. ר' אליעזר אומר עד שיפרוש ויחזור וא"כ פוסק דלא כר"י דבעי דנקא עד שיפרוש ויחזור.

ובסוף ה' פלאים פ"י פתב שם וז"ל אבל אם התרו בו ואמרו לו פשוט פשוט והוא לבוש בו ושהה כדי לפשוט וללבןש אחר שהתרו בו ה"ז חייב על כל שהי' ושהי' שהתרו בו עלי' ואע"פ שלא פשוט והוא כמו דאמרינן במכות (דף כא) רב אחי אמר אפי' לא שה' אלא כדי לפשוט וללבןש חייב.

אלמא דהוי מעשה ולוקה על השהי' כיון דתחילתו הי' ע"י מעשה: ולכאור' יש לחלק דהתם תחילת הלביש' הי' במזיד וע"כ פסק הרמב"ם דחייב על כל שהי' ושהי' משא"כ ה"כ דתחילת הכניס' הי' בשוגג ע"כ אינו מתחייב עד שנקנס ונחזר ויצא ונקנס.

אף לפי זה לאחר שפירש ונקנס הי' מתחייב על כל שהי' ע"כ נ"ל דנדאי בכלאים לענין לאו שאין בו מעשה פסק כיון דתחילתו הי' ע"י מעשה ע"כ לוקה אח"כ והכא גבי טומא' אינו מתחייב אח"כ על השהי' הוא מטעם כמו דמקשה בירושלמי משום דכיון דהוי טומא' בחיבורין א"כ אינו מוסיף טומא' על טומאתו ע"כ בעינן דנקנס ונחזר ונקנס דכיון דפריש הרי מוסיף טומא' על טומאתו.

וכמו דמקשה ע"ז בירושל' דלא דמי לכלאים וכמו שביארתי. והרמב"ם לית לי' תירוץ דהירושלמי דכיון דאינו מוסיף טומא' ליכא מלקות אע"פ שפידו לפרוש מהטומא' וכדמשמע מדמסיים שם הרמב"ם וכן אם נגע במת ופירש ונחזר ונגע כו' לוקה על כל

אחת נאחת הי' נוגע ולא פיל או שהי' עומד בבה"ק ונגע במתים אחרים כו' אינו לוק' אלא אחת שקהרי מחולל ועומד כל זמן שלא פירש ואפשר דלא דמי לשהי' דמבעני' לי' בשבועות (דף יז) דהתם ליכא אלא חד מלקות על אותה שהי' משא"כ ללקות על כל אחת אינו חייב פיון שפבר הוא מחולל ועדיין צ"ע.

ואין פאן מקום להאריף בזה ובמ"א יתבאר בזה בארנפה: וא"כ מוכח מזה אע"פ דתחילת הפניס' הי' בקיטר אעפ"כ הוי לאו שיש בו מעשה וע"כ הסוגי' דמנחות מיירי כמו שכתבתי בספרי (שם) שנופסקה ברה"ר אבל בענין אחר ליכא נ"מ בין אי אמרינן דהוי ד' מצות או שאינם אלא מצוה אחת דמ"מ אסור ללפוש הבגד משום ביטול מצוה רביעית לר"י נמי כמו שהארבתי בספרי ע"י (סי' ב).

אלמא אע"פ דאנוס שאין לו ציצית אעפ"כ פיון דאפשר בלא לבישה אסור לגרום שיבטל העשה אע"פ שהוא אנוס אח"כ וכמו שביארתי ודוק: (השמיטה מהקדמה) איתא בירושלמי (פ"ב דשבועות) א"ר יוחנן כל ספק רה"ר ספיקו טהור ואין מתירין לו לעשות.

והא תנינן כל ס' הטהור לתרומה טהור לחטאת א"ר זירא מתניתין בדבר שאינו מחמת הזבח מה דמר ר' יוחנן בדבר הבא מן הובח.

וע"ש בפ"מ שפירש מחמת הזבח קאי על מי חטאת ופ"י בדוחק וכן הק"ע. ע"כ נראה לי שהוא טעות הדפוס וצ"ל מתנית' בדבר שאינו מחמת הובח.

מה דמר ר' יוחנן בדבר הבא מחמת הובח פ"י בשני שבילין. כמו דאמרינן פ"ק דנדזה (דף ז) שלא תאמר בהוכחות שנינו.

ופירש"י בספק טומאה מוכחת פ"י דבס' טומאה מוכחת פיון שא' בנדאי נטמא וע"כ אומר כל ס' רה"ר ספיקו טהור ואין מתירין לו לעשות ומתנית' בדבר שאינו בא מחמת הובח וע"כ הוא טהור לגמרי ומתירין לו לעשות.

וכה"ג איתא בירושלמי (פ"ג דעירובין) תמן תנינן ספיקו טהור ר' יוסי מטמא א"ר יונה לא טמא ר"י אלא משום הובח וכן בירושל' (רפ"ח דשקלי') כל הכלים הנמצאים דרוך רידה לבית הטביל' טמאין וקאמר בגמ' לא כן א"ר אבהו בשם ר"י לא גזרו על הכלים שבירושלים ומשני מפיון שנמצאו דרוך רידה לבית הטביל' נעשו הוכיח פ"י שיש הוכחה שטמאין.

ועיין תוס' פתובות (דף כז) ובע"ג (דף לז) ועיין בשעה"מ פ"י מהל' מקואות: עוד בירושל' (פ"ק דכתובות) ר' אבדימי כו' משם ויתור מעונה ופירשו הגליון והק"ע והפ"מ ויתור מעונה שם חכם.

ובאמת לא מן השם הוא זה. וב' התיבות אינו משם א' והאי ויתור פ"י שמתלה על פתובתה.

והאי מעונה הוא ט"ס וצ"ל מעתה. ופריף מעתה אשה שהי' פתובתה פחות ממאתים טמאין פתובתה כדי שתטול בשקל הקודש.

וכן מצאתי את"כ ברש"ב"א סוף פתובות שהעתיק שם הירושלמי: ובירושלמי (פ"ג דחלה) ר' הילא בשם ר' לעזר מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שגלגולה פוטר פהנא אמר דברי ר"ע אין מירוח פוטר במקום הקדש ועיין בפ"ה המפרש מהרא"פ שהוכחת ר"כ הוא ממתינתין דס"ל דהכל הולך אחר הקרימה בתנור ונעלם ממנו הסוגי' דמנחות (דף סו) ור"ע מחייב בחלה ובמעשרות.

אמר ר"כ אומר הי' ר"ע מירוח הקדש אינו פוטר כו' אמר רבא פשיטא לי דמירוח הקדש פוטר נאפי' ר"ע לא מחייב התם אלא שלא ניתנו מעות אלא לצורך להם. אבל ר"כ ס"ל דע"כ מחייב ר"ע במעשרות משום דס"ל דמירוח הקדש אינו פוטר.

וע"ז אמר בירושלמי פהנא אמר דברי ר"ע אין מירוח הקדש פוטר וע"ז אמר ה"ד דכהנא פליגא על דר' אליעזר פי' דר"א אמר מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שגלגולה פוטר מ"ד גלגול פוטר מירוח פוטר ומ"ד אין הגלגול פוטר אין מירוח פוטר כו' פי' שהיו סבורים דמירוח וגלגול שנים הם וא"כ פינו דכהנא אמר דברי ר"ע דמירוח הקדש אינו פוטר א"כ פליג על ר"א שאומר מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שגלגולה פוטר נאח"כ אמר אר"ח ברי' דר' הילל מן ה"ד דרבנן אנו ילפי דלית ה"ד דכהנא פליגא על דר"א כמה דרבנן אמרי גלגול פוטר כו' אין מירוח פוטר ברשות כו' כן ר"ע אומר גלגול פוטר ברשות ואין המירוח פוטר ברשות הקדש.

כן נ"ל הגירסא בירושלמי וכן שקיל וטרי הש"ס במנחות (דף סו) אי דמי מירוח לגלגול או לא ורבא מסיק שם דגלגול דמי למירוח. והמפרש נעלם ממנו כל הסוגיא דמנחות.

ועיין בירושלמי (פ"ק דחלה) ומותר העומר מתניתין דלא כר"ע דר"ע מחייב בחלה ובמעשרות וע"ז אמר פהנא אמר דברי ר"ע אין מירוח הקדש פוטר: הקדמה לחלק שני אמר המחבר, איתא במדרש פ' משפטים מגיד דבריו ליעקב כו' נתן לאדם ו' מצות הוסיף לנתן אחת לאברהם ח' ליעקב ט' אבל לישראל נתן להם את הכל אמר ר' סימון בר' חנינא משל למלך שהי' לפניו שולחן ומיני תבשילין נכנס עבדו נתן לו חתיכה, שני נתן לו כו', שלישי נתן לו ירק וכן לכל א' וא', נכנס בנו נתן לפניו כל השולחן אמר לו לאלו נתתי מנה מנה אבל אתה הכל נתתי ברשותך כף הקב"ה נתן לבני נח מקצת מצות אבל כשעמדו ישראל אמר להם הרי כל התורה פולה לכם כו': והענין יובן ע"פ מה שהביא בתשובות בר"א לענין הא דאמרינן בב"ב (דף קלו) מתנת שכ"מ מאימתי קנה אפני אמר עם גמר מיתה ורבא אמר לאחר גמר מיתה שפסחות הסי אין ממוצע בנתיב מחמת שהוא במאמר העצם דהיינו בחיות ובחיות אינו שייך לומר חצי חי אלא או שהוא חי או שהוא אינו חי פיון שהוא במאמר העצם ולא בתנאי וע"כ אינו שייך בזה לומר שנתגדל מעט מעט ע"ש שהאריף בזה ** (כל הדברים בכאן לא הובאו רק בדרך דרוש לחזק הדיסוד שאין שייך בחיות הסי למצוא ממוצע בין החיים והמות אבל לא למיזן דינא בדיני ממונות שהולכין בזמן הזה רק ע"פ דינא דמלכותא ואם יתגלגלו הדברים באיזה מקום לדבר מדינים פאלה אינם רק כמאמרם ז"ל דרוש וקבל שקר הפלל הזה יהי' שמור בזכרון הקורא בכל דברי הספר הזה לבל יהי' מן הצורך להפיל האזהרה) ** והקשה דא"כ איך מתגדל האדם בתורה מעט מעט ודמי לפרציד' דתותי קלא וכיון דנבט נבט ומירץ דהצטרפות ושהתחלקות אינו אלא מצד חומר המפסיק אבל התורה מצד עצמה

אין שׁינף בְּזַה הַתְּחִלָּקוֹת וְכִמּוֹ שְׁאִין בְּעֶצֶם הַנְּפֹשׁ וְהַחַיּוֹת הַתְּחִלָּקוֹת וְהַצְּטָרְפוֹת ה"נ
בְּתוֹרָה עֵכֶת"ד.

וְאֶפְשָׁר לֹאמַר לְפִי דְבָרָיו שֶׁ"כ פְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּבִרְכוֹת (דָּף ג) דְּהָא דְאֶמְרִינָן ד' דְּבָרִים
נְאֻמְרוּ בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה הַדְּחָה וְשִׁטְיָה חַי כו' דְּהָא חַי הַיְיָנוּ שְׁלָם כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּמִפּוֹת
(דָּף עו) רִיֶּסֶק ט' נְמָלִים וּא' חַי כו' אֶלְמָא בְּעֵינָן שְׁיָהָא הַכוֹס שְׁלָם בְּלֹא שְׁבִירָה וְכֵן
אֶמְרִינָן בְּב"ק (דָּף נד) דְּשְׁבִירָתָן שֶׁל פְּלִים זֶה הִיא מִיתָתָן וְלָמָּה נְאֻמַּר שֵׁם חַי עַל הַשְּׁלִימוֹת
אִךְ שְׁהִלְשׁוֹן הוּא דְכָשֵׁם שְׁאִין לֹאמַר עַל הַחַי חֲצִי חַי אֶלְמָא לֹא נִקְרָא חַי אֶלְמָא אִם הוּא
בְּשִׁלְיָמוֹת וְכֵן כָּל דְּבַר הַשְּׁלָם נִקְרָא חַי.

אִךְ לְכַאוּרָה קִצֵּת קִשָּׁה דְּהָא אֶמְרִינָן בְּחוּלִין (דָּף קכא) וְיָמֵי אֶמַר חֲזַקְנִי הֵכִי וְהָא אִיתְמַר
שְׁחַט בּוֹ שְׁנַיִם אִו רֹב שְׁנַיִם וְעַדִּינָן הִיא מְפָרְפֶסֶת חֲזַקְנִי אֶמַר אֵינָה לְאֶבְרִים מִתָּה הִיא ר'
יּוֹחֲנָן אֶמַר יְשָׁנָה לְאֶבְרִים כו' א"ל יְצִתָּה מִכָּל חַי וְלִכְלֹל מִתָּה לֹא בָּאת אֶלְמָא דְאֶמְרִינָן
שְׁיִצְתָּה מִכָּל חַי וְלִכְלֹל מִתָּה לֹא בָּאת אִךְ דְאֶמְרִינָן הַתָּם אֶמַר ר' אֱלִיעֶזֶר נְקוּט דר' יוֹחֲנָן
בִּידָף דִּישְׁנָנוּ לְאֶבְרִים אֶלְמָא חַי הָיִי וְעֵינָן בְּגִיטִין (ד' ע) אֶמַר רב יְהוּדָה אֶמַר שְׁמוּאֵל שְׁחַט
בּוֹ שְׁנַיִם אִו רֹב שְׁנַיִם וְאֶמַר כְּתָבוּ גִט לְאִשְׁתֵּי הָרִי אֱלוֹי יְכַתְּבוּ וְיִתְּנוּ וְאֶמְרִינָן הַתָּם דְּחַי
הוּא כו' אֶלְמָא דְכַחֲשׁוּתָא הוּא דְאֶתְחִילָה בִּי וְעֵינָן תּוֹס' חוּלִין (ד' ב) וּבְפ"ב דְּחוּלִין (ד' ל)
וּבְרַמְב"ם וּבְמ"ל (פ"ה מ"ה עֶרְכִין ה' יג) וּבְחוּלִין (ד' עה): [וְכֵן נִרְאֶה לִי דְבְּדָבָר הַשְּׁלִימוֹת
אֵינּוּ שְׁיִנְף לֹאמַר הַתְּחִלָּקוֹת וְהַצְּטָרְפוֹת וְכִמּוֹ דְאֶמְרִינָן בְּחוּלִין (ד' קג) חֲלָקוּ מִבְּחוּץ מֵהוּ
א"ל פְּטוּר כו' וְהַטְעַם דְאֶבְר מִן הַחַי אֵינּוּ חֲזִיב רַק מְצַד שֶׁהוּא בְרִי וְע"כ אִם חֲלָקוּ אֵינּוּ
מְצַטְרֵף דְּלֹא הָיִי שְׁלִימוֹת וְכִמּוֹ דְאֶמְרִינָן בְּמִפּוֹת רִיֶּסֶק ט' נְמָלִים וּא' חַי דְעַל הַשְּׁלָם לֹאקָה
מִשׁוּם בְרִי וְע"כ בְּעֵינָן שְׁיָהָא חַי פִּי שְׁלָם אֶבְל וְדָאִי הָיִי מִת דָּאִי ר"ל חַי מִמֶּשׁ א"כ אִיךְ
מִשְׁלִים לְכַזִּית גְּבִילָה וְכִמּוֹ דְאֶמְרִינָן בְּחוּלִין (ד' קא) צִיפּוֹר דְטַמְאָה בֵּין בְּחַי בֵּין בְּמִיתָתָהּ
בְּכָל שֶׁהוּא וְעֵינָן בְּנִזִּיר (ד' נא) נְמָלָה שְׁחִסְרָה כו' עכ"פ בְּאֶבְר מִן הַחַי שֶׁהַהֲקַפֵּד הוּא עַל
הַשְּׁלִימוֹת ע"כ חֲלָקוּ פְטוּר וּבְזַה יִתְיַשֵּׁב מֵה שְׁפִתָּב הַטוּר בְּאֶבְר מִן הַחַי לְפִיכָף אֶבְר
הַפּוֹרֵשׁ חֲזָן הַחַי בֵּין שְׁיֵשׁ בּוֹ בְּשׂוֹר גִּידִים וְעֶצְמוֹת כו' נְכַתֵּב ע"ז הַב"י וּמ"מ אֵינּוּ יוֹדְעֵי וְיָמֵי
הַכְּנִיסוֹ לְרַבֵּינוּ לְכַתּוּב כֵּן דַּה"ל לְמַכְתָּב אֶסוּר לְאֶנְכְלוֹ סְתָם וְנֶאֱמַר יִדְעָנָא דְאֶפְלִי חֲצִי שְׁיַעוּר
אֶסוּר כו' וְע"ש מֵה שְׁתִּירְצָתִי בְּסִפְרֵי ע"י (ס' ו) ע"ז וְעֵינָן מֵה שְׁהַבְּאִתִּי לְעִיל (ס' יא)
מֵהָא דְאִיתָא בְּנִזְרִים (ד' סח) דְאִיבְעִי לְהוּ בְעַל מִיגְזוּ גִיזוּ אִו אֶקְלוּשִׁי מִקְלִישׁ כו' וְע"ש
שְׁהַאֲרַכְתִּי בְּזַה אֶבְל לְפִי מֵה שְׁבִיִּאֲרַתִּי אֶיֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּינָן דְּבִאֶבְר מִן הַחַי הַקְּפִידָה תּוֹרָה
דְּוִקָא עַל הַשְּׁלִימוֹת וּבְכָל דְּבַר שֶׁל שְׁלִימוֹת אֵינּוּ הַמְּחַצָּה נִקְרָא בְּשֵׁם חֲצִי שְׁיַעוּר וְכַה"ג יֵשׁ
פּוֹסְקִים שְׁסוֹבְרִים דְּבִגְשָׁבַע שְׁלֹא לְאֶכּוֹל כּוֹזִית מִוֹתֵר בְּחֲצִי שְׁיַעוּר דְאֵינּוּ פּוֹנוֹנָתוּ רַק עַל
כּוֹזִית וְעֵינָן בְּשִׁבּוּעוֹת (ד' כב) מְפָרֵשׁ כְּבָרִי דְמִי לְעַנְיָן כ"ש וְעֵינָן בְּסִפְרֵי זֶה בְּתִשּׁוּבָה (ס'
ו) שְׁהַאֲרַכְתִּי בְּזַה וּבִיּוֹתֵר בִּיּוֹר יוֹבֵן עַפ"י מֵה שְׁהַבְּאִתִּי לְקַמֵּן עַל מֵה שְׁהַקְּשָׁה הָר"ן
בְּסִנְהֶדְרִין (ד' עח) דְרַבְּנָן סְבָרִי כָּל נְפֹשׁ עַד דְאִיפָּא כָּל נְפֹשׁ.

וְרִיב"ב סְבָר כָּל נְפֹשׁ כָּל דְּהוּא נְפֹשׁ וְע"ש (דְּרוּשׁ ז) מֵה שְׁהַקְּשִׁיתִי עַל הָר"ן ע"ש וְהַתּוֹס'
הַקְּשׁוּ בְּכּוֹרוֹת (ד' ג) עַל הָא דְקִי"ל כָּל דָּם וְנֶאֱפְלִי מְקַצֵּת דָּם וְלַעֲנִין כָּל נְפֹשׁ קִי"ל כְּרַבְּנָן
דְּלֹא אֶמְרִינָן מְקַצֵּת נְפֹשׁ כָּל נְפֹשׁ אֶלְמָא דְקִי"ל כְּרַבְּנָן דְּכָל דְּוִקָא כּוּל'.

וְעוֹד קָשָׁה לִי הָא קוּי"ל בְּיוֹמָא (ד' עד) דְּכָל לְרַבּוֹת חֲצֵי שְׁיַעוּר וְכֵן בְּפִסְחִים (ד' מג) שְׂאֹר בַּל תִּקְטִירוּ אֵין לִי אֶלָּא פְּלוּ מְקַצְתוּ מְנִינן ת"ל כָּל אֶלְמָא דְהִלְשׁוֹן כָּל הוּא אִפִּי כָּל דְהוּא ע"כ נִרְאָה לִי דְכָל דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוּ הִתְחַלְקוֹת וְהִצְטַרְפוֹת הָנִי הִלְשׁוֹן כָּל אִפִּי כָּל דְהוּא.

כְּמוֹ דְאֶמְרִינוּ גְּבִי דָם וְאִפִּי מְקַצְת דָם דְּמַקְצַת דָם נְמִי הָנִי כָּל. דְּכָל פֶּרֶט וּפְרִט נִקְרָא בְּשֵׁם כָּל מִשְׁא"כ בְּכָל נֶפֶשׁ דְּאֶמְרִינוּ כָּל כּוֹל' נֶפֶשׁ.

מִשׁוּם דְּמַקְצַת לָא מְקַרֵי נֶפֶשׁ דְּנֶפֶשׁ אֵין בּוּ הִתְחַלְקוֹת וְהִצְטַרְפוֹת. כְּמוֹ שְׂבִיִּאֲרֵתִי אֶבֶל גְּבִי דָם כָּל פֶּרֶט וּפְרִט נִקְרָא בְּשֵׁם כָּל.

דְּהָא אִפִּי מְקַצַּת דָם נְמִי קְרוּי דָם. ע"כ אֶמְרִינוּ דְּכָל אִפִּי כָּל דְהוּא וּבִמ"א בְּיִאֲרֵתִי יוֹתֵר, וְכֵן בְּחֵלֶב כָּל מְקַצַּת נִקְרָא בְּשֵׁם חֵלֶב ע"כ אִפִּי מְקַצַּת נְמִי קְרוּי בְּשֵׁם כָּל מִשְׁא"כ בְּדָבָר הַשְּׁלִימוֹת לָא נִקְרָא הַמְקַצַּת בְּשֵׁם כָּל וְע"כ חֲצֵי אֶבֶר לָא מְרַבִּינוּ מִפְּל.

לְרַבּוֹת חֲצֵי שְׁיַעוּר וְעֵינִן בְּסַפְרֵי ע"י (ס' י): וּבִזְהָ יִתְיַשֵּׁב מַה שְּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין (ד' ד) מְנִינן לְרַבִּיעִית דָם וְהִקְשׁוּ תִימָא לְמַה לִי קְרָא לְהִכִּי מ"ש מִב' חֲצָאֵי זִיתִים מִב' מִתִּים שְׂמֻטָּמָא כּו' ע"ש וּבְיוֹמָא (ד' פֵּא) בַּד"ה כָּל כּו' שְׂמֻעֵתִי מְקַשָּׁה מֵאֵי אֶצְטְרִיף קְרָא לַר"ע ב פ"ק דְּסִנְהֶדְרִין (ד' ד) לְרַבִּיעִית דָם הֵבֵא מִב' מִתִּים כּו' וּמ"ט דְּרַבְּנָן דְּפִלְגִי וְהָא קוּי"ל כָּל שְׂטוּמָתוֹ וְשְׁיַעוּרוֹ שְׁנֵה מְצַטְרֵף כּו' ע"ש וּלְפִי מַה שְּׂבִיִּאֲרֵתִי אֶפְשָׁר לֹאמֵר פִּינּוּ דְהָא דְמֻטָּמָא יִלְפִינוּ מֵעַל כָּל נִפְשׁוֹת מִת לָא יָבוּא וְכֵן יִלְפִינוּ בְּחֻלְיוֹ (ד' עב) מִן הַנּוֹגֵעַ בְּמַת בְּנֶפֶשׁ אֵיזְהוּ נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם שְׂמֻטָּמָא הָנִי אֹמֵר זְהוּ רַבִּיעִית דָם וְכָל שְׁהוּא מְצַד הַנֶּפֶשׁ אֵין שְׂיִיף בּוּ הִצְטַרְפוֹת שְׂנֶפֶשׁ אֵינוּ רַק בְּשְׁלִימוֹת וְאֵין שְׂיִיף לֹאמֵר חֲצֵי חֵיּוֹת וְכֵן שְׂפִתָּב הֶרַמְב"ם ב'ה' טוֹמָאֵת מִת (פ"ד ה' ב) אֶבֶר חֵן הַחֵי מִב' אֲנָשִׁים טְהוֹר וְאֶפִּי מֵאִישׁ א' אִם נִחְלַק לְשָׁנִים טְהוֹר דְּבַעֲיָנוּ דְּנִקְא שְׁלִימוֹת וְע"כ אֵינוּ שְׂיִיף בְּנֶפֶשׁ נְמִי לֹאמֵר הִצְטַרְפוֹת וְדו"ק (וְעוֹד דְּמְרַבִּינוּ אֶבֶר מִן הַחֵי מְהָא דְּכִתִּיב לָא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר כְּמוֹ דְּאֶמְרִינוּ בְּחֻלְיוֹ (ד' קב) לָא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר זֶה אֶבֶר מִן הַחֵי וְכֵן בְּיִאֲרֵתִי דְהַנֶּפֶשׁ אֵינוּ נִקְרָא אֶלָּא עַל שְׁלִימוֹת הַנֶּפֶשׁ וְע"כ מְרַבִּינוּ אֶבֶר מִן הַחֵי מְהָא דְּכִתִּיב לָא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ וְכֵן שְׂפִירָשׁ"י לָא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר זֶה אֶבֶר מִן הַחֵי דְּנִקְרָא נֶפֶשׁ שְׂאֵם יִחְתַּכְנוּ אֵינוּ עוֹשֶׂה חֲלִיפִין שְׁלֵא יִשִּׁיב עוֹד כְּנֶפֶשׁ הַנְּטוּל' שְׂאֵינָה חוֹזְרָת כּו' וְע"כ הִי צְרִיף הַטּוֹר לְכַתּוּב דְּאָסוּר מִשׁוּם ח"ש]: עכ"פ הִרִי נִתְבָּאֵר דְּבָדְבָר שְׁהוּא עַל צַד הַחֵיּוֹת אוֹ הַשְּׁלִימוֹת בְּזָה לָא שְׂיִיף צְרִיף וְכֵן שְׂבִיִּאֲרֵתִי לְעִיל דְּבַחֵיּוֹת לָא שְׂיִיף צְרִיף אֶלָּא אוֹ שְׁהוּא חֵי אוֹ שְׁהוּא אֵינוּ חֵי וְכֵן בְּדָבָר שְׁהוּא עַל צַד הַשְּׁלִימוֹת גַּם הִבְּאֵתִי לְעִיל מַה שְּׁהִקְשָׁה הַבְּר"א א"כ בְּתוֹרָה שְׁהִיא עַל צַד הַחֵיּוֹת א"כ אֵיף מְתַגַּדֵּל הָאָדָם בְּתוֹרָה מְעַט מְעַט.

וְתִרְצַן שְׁזָהוּ מְצַד חוֹמֵר הַמְּפָסִיק וּבְזָה בְּיִאֲרֵתִי הָא דְּאֶמְרִינוּ בְּגִיטִין (ד' נט) דְּפִלְגִי בְּזָה אִם תּוֹרָה חֲתוּמָה נִיחְנָה אוֹ תּוֹרָה מְגִילָה מְגִילָה נִיחְנָה, וְכַתֵּב הַמְּהַרְשֵׁ"א בַּח"א וְזָה לְשׁוֹנוֹ מְהִידוּעַ פִּי הַתּוֹרָה אַחַת גְּמוּרָה לְפִי הַנּוֹתֵן יִתְבָּרַךְ ב"ה אֲמַנְם לְפִי הַמְּקַבְּלִים יֵשׁ בָּהּ שְׁיִנּוּיִים מְחֻלְקִים וְהוּא פִי סוּד וְנִסְתָּר שֶׁל הַתּוֹרָה מוֹרָה עַל שְׂמוֹ הַמִּיּוֹחֵד כַּמ"ש מִי שְׂיִוִּדַע לְצַרְף אוֹתִיו' שְׂבִיתוֹרָה כּו', וְהַנְּגִלָה שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא מְבוֹאֵר שְׁהֵן מְצוֹת הָאָדָם וְזָה שְׂאֶמְרוּ מְגִילָה מְגִילָה נִיחְנָה מְחֻלְקִים בְּשִׁנּוּיִים עֲנִינִים לְפִי הַמְּקַבְּלִים וְשְׂאֶמְרוּ חֲתוּמָה הֵינּוּ חֲתוּמָה וְסוֹמָה בְּחִיבּוּר א' לְפִי הַנּוֹתֵן יִתְבָּרַךְ, וּלְפִי מַה שְּׂבִיִּאֲרֵתִי אֶפְשָׁר מְפִנִי שְׂהַתּוֹרָה הוּא

חיות כמו דכתיב פי היא חייכם ובחיות אין התחלקות והצטרפות לומר שהוא חצי חי ומתגדל עצם החיות מעט מעט אלא ברגע א' נגמר החיות.

וכל ענין הצירוף היינו רק במאמר התנא ובתורה שמתגדל מעט מעט הוא רק מצד הפסק החומר וע"כ מצד הקב"ה היינו התורה כמו שהיא בעצם תורה חתומה ניתנה ומצד המקבלים התורה מגילה מגילה ניתנה אבל התורה בעצמה היא תמימה: וכמו דאיתא בילקוט (תהלים יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש שתהא כולה תמה, תורת ה' תמימה ר' ירמיה' ורבנן חד מנהון אמר למה היא תמימה מפני שהיא משיבת נפש וחריןא למה היא משיבת נפש שהיא תמימה ע"כ והוא כמו שביארתי שלמה היא תמימה מפני שהיא משיבת נפש היינו משום דכתיב פי הוא חייכם ובדבר שהוא חיות אין לומר בזה מקצה כמו שאינו שייך לומר חצי חי וחד אמר למה היא משיבת נפש מפני שהיא תמימה היינו ששיקר הוא השלימות ובמה שהיא בשלימות ע"כ היא משיבת נפש וכמו שביארתי לעיל דכל דבר שהוא שלם נקרא חי: ולפי מה שביארתי לעיל דכל דבר שהוא בתמימות אין שייך בזה לומר הצטרפות בזה יובן הירושלמי הביאו הרא"ש (בפ"ג דמגילה) ר' אבא ברי' דר' חיי' בר אבא בשם ר' יוחנן ה' קורא בתורה ונשתתק זה שעומד תחתיו יתחיל מקום שהתחיל הראשון אין תימר מקום שפסק הראשון נתברך לפניהם ולא לאחריהם והאחרון נתברך לאחריהם ולא לפניהם וכתב תורת ה' תמימה משיבת נפש וכתב הרא"ש דהיינו בטר דתקינו שכל א' וא' מברך וע"ש ברא"ש דלענין התוקע ועף ועומד אחר לתקוע מתחיל מקום שפסק ואינו מברך דדוקא בתורה דכתיב בה תמימה הוא דמתחיל בראש ומברך אבל שאר מצות לא ובזה יתבאר הירושלמי פ"ד דמגילה ר' יהונתן הוי עבר קומי סדרא שמע קלין קרי' ולא מברכין אמר לון עד מתי אתם עושים את התורה קרחות קרחות ופי' הק"ע שגראין ד"ת פאליו הו קרוחין בלא ברכה ולי גראה ששמע שאין מברכין באמצע רק שסומכין על הפותח והחותם ע"כ אמר להם עד מתי אתם עושים קרחות קרחות וכמו דאיתא בירושלמי הראשונים נתברכו לפניהם ולא לאחריהם והאחרונים נתברכו לאחריהם ולא לפניהם וכתב תורת ה' תמימה וע"ז אמר שאתם עושים קרחות קרחות פי' התחלקות בתורה כמו דאמרין בעירובין (דף ג) קרחת הפרם שחרב באמצעיתו כו' פי' שחלק הפרם ואינם מצטרפין וה"נ אינם מצטרפים.

וכתיב תורת ה' תמימה ועיין בסנהדרין (דף ע): ובזה יתבאר המדרש (פ' משפטים) מגיד דבריו ליעקב נתן לאדם ו' מצות והוסיף מצנה אחת לנח כו' אבל לישראל נתן הפל משל כו' שהי' לפניו שולחן ערוך ומיני תבשילין כו' הענין הוא שקודם מ"ת לא הי' התורה אלא בבחינת תנא דהיינו בבחינת החכמה וע"כ הי' בה התחלקות משא"כ לאחר מ"ת שהי' התורה בבחינת חיות וכל שהוא בבחינת חיות אין בה התחלקות וכמו שאין לומר חצי חי וכמו שהבאתי הילקוט תורת ה' תמימה למה היא תמימה מפני שהיא משיבת נפש דהיינו בבחינת חיות וצריכה שתהא תמימה ועיין (ביומא דף כט): ויובן יותר ע"פ שביארתי במ"א על המדרש (קהלת) עיר קטנה זה העולם ואנשים בה מעט זה דור אנוש ודור המבול ומצא בה איש מסכן וחסם זה נח שנאמר כי אנתה ראייתי כו' ואדם לא זכר את האיש המסכן שהוא א"ל כו' אתון לא אדכריתי' אלא אדכר לי' שנאמר ויזכור אלוקים את נח כו': והנה איתא במדרש (ס' בראשית) א"ר סימון ג' מציאות מצא הקב"ה אברהם

דְּכָתִיב וּמְצַאֲתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנָיו דָּוִד דְּכָתִיב מְצַאֲתִי דָּוִד עֲבָדֵי וַיִּשְׂרָאֵל דְּכָתִיב פְּעֻנְבִים
בַּמְדָּבָר מְצַאֲתִי יִשְׂרָאֵל אֲתִיבּוֹן חֲבָרִי לִר' סִימוֹן.

וְהָא כְּתִיב וְנַח מְצָא חֵן א"ל הוּא מְצָא הַקִּב"ה לֹא מְצָא. וְהָעֲנִין הוּא שׁו' מְצוֹת שְׁהִיו עַד
מ"ת הִי כְּנֹלָם בְּשֵׁב וּא"ת.

וּכְמוֹ דְאָמְרִינָן בְּסִנְהֶדְרִין (ד' נח) כִּי קָא חֲשִׁיב שֵׁב וּא"ת. קוּם וַעֲשֵׂה לָא קָא חֲשִׁיב וּפְרִיף
וְהָא דִּינִין כּו' וּמְשַׁנֵּי קוּם וַעֲשֵׂה שֵׁב נִינְהוּ ק וְעִינָן בְּרַמְב"ם (פ"י מה"מ ה' ט) וּבכ"מ שְׁם:
וּבְזָה בִּיאֲרַתִּי הַמְדָּרֵשׁ (ס' שְׁמוֹת פ' ל) לִב"נ נְתַתִּי מְשַׁפְּטִים (פ"י שְׁעַד מ"ת הַוְּפָקְדוּ עַל
הַדִּינִים) וְלֹאֲחַר מ"ת נְתַתִּי מְשַׁפְּטִים מַה בֵּין אֵלּוּ לְאֵלּוּ כּו' וְגַם אֲנִי נְתַתִּי לְהֵם חֻקִּים לֹא
טוֹבִים וּמְשַׁפְּטִים בַּל יַחֲיוּ בְּהֵם וְהָעֲנִין הוּא שְׁיֵשׁ ב' מִינֵי חֻקְמוֹת הָא' הוּא בְּבַחֲי' לְשִׁמּוֹר
עֲצָמוֹ מִהַדְּבָר הַמְזִיק וְהַב' הַחֻקְמָה בְּעֲנִינֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהָאוּמְנִיּוֹת.

וְהַחֻקְמָה לְשִׁמּוֹר עֲצָמוֹ מִדְּבָר הַמְזִיק אֵינָה בְּבַחֲי' הַחִיּוֹת כִּי אִפִּי אִם יִשְׁמָר עֲצָמוֹ בְּתַמִּידוֹת
מְעַנִּינֵים הַמְּזִיקִים עכ"ז הַחֻקְמָה הַזֹּאת לֹא תַחֲי' אֶת בְּעַלְי' לְהַכִּין טָרֵף לְבֵיתוֹ כִּי אִם
כְּשֶׁעוֹסֵק בְּחֻקְמָה בְּעֲנִינֵי הַמַּעֲשֵׂה ע"ז יַחֲי' הָאֲדָם וְהַחֻקְמָה תַּחֲי' אֶת בְּעַלְי' וְהִנֵּה עַד מ"ת
שְׁהִיו הַז' מְצוֹת רַק בְּבַחֲיַת הַשְּׁלִילָה וְהַשְּׁמִימָה מִן הַעֲנִינֵים הַמְזִיקִים כְּמוֹ גְזֵל וְעֲרִיּוֹת
וְכַה"ג לֹא הִי בְּבַחֲיַת הַחִיּוֹת וְלֹא בְּבַחֲיַת קוּם וַעֲשֵׂה וּכְמוֹ דְאָמַר הַתָּם בְּסִנְהֶדְרִין (דף
נט) קוּם וַעֲשֵׂה שֵׁב וּא"ת נִינְהוּ וְעִינָן רַש"י שְׁם [וּבִיאֲרַתִּי בְּמָקוֹם אַחַר בְּאַרְכּוּפָה שְׁהַדִּינִים
שְׁעַד מ"ת הִי הָעֵינָקָר בְּבַחֲי' שֵׁב וּא"ת וע"כ לֹא חִילְקָה הַתּוֹרָה בְּעוֹנְשֵׁיהֶם.

שְׁעַד מ"ת הִי הָעוֹנוֹשׁ עַל כָּל הַז' מְצוֹת רַק בְּסִינְיָ. דְּזָה יִסְפִּיק לְתִיקוֹן וְלִהְנַהֲגַת הָעוֹלָם
לְשִׁמּוֹר מִן הָעוֹל.

וּכְמוֹ דְאִיתָא בַּמְדָּרֵשׁ לְפִיכָף נָתַן לִב"נ עַד מ"ת חֻצוֹת גְּוֹלְמִיּוֹת. פִּי כְּמוֹ דְאָמְרִינָן בְּשִׁבְתָ
(ד' עז) שְׁנִקְרָא גְּלִימָ' שְׁנַעֲשֵׂה כְּגוֹלָם שְׁהַכֵּל בְּעוֹנוֹשׁ סִינְיָ אָבֵל בַּמ"ת אָמְרִינָן שְׁם בַּמְדָּרֵשׁ
שְׁפִירֵשׁ לְהֵם עוֹנוֹשָׁם וּמִתָּן שְׁכָרָם שְׁזָהוּ בְּבַחֲי' הַחִיּוֹת לְהַבִּין בְּפִרְטוּתֵיהֶם.

וּכְמוֹ דְאָמְרִינָן בְּסִנְהֶדְרִין (ד' עא) בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה לֹא הִי וְלֹא עֲתִיד לְהִיּוֹת זִלְמָה נִכְתָּב
אֶלָּא דְרוֹשׁ וּקְבֵל שְׁכָר וְכֵן עִיר הַנְּדַחַת לֹא הִיָּתָה וְלֹא עֲתִידָה לְהִיּוֹת וְלָמָּה נִכְתָּבָה דְרוֹשׁ
וּקְבֵל שְׁכָר אֶלְמָא שְׁלֵא בְּלַבַּד עַל שְׁמִירַת הָעוֹל נֶאֱמָרָה הַדִּינִים בַּמ"ת אֶלָּא לְעִסְוִיק בְּהֵם
וּלְקַבֵּל שְׁכָר לְהַבִּין דִּיקְדוּקֵיהֶם בְּפִרְטוּתֵיהֶם) וע"כ פִּינָן שְׁהוּא בְּקוּם וַעֲשֵׂה הוּא בְּבַחֲיַת
הַחִיּוֹת וע"ז אוֹמַר מַה בֵּין אֵלּוּ לְאֵלּוּ ע"ז אוֹמַר שְׁעַד מ"ת נֶאֱמַר וְגַם אֲנִי נְתַתִּי לְהֵם חֻקִּים
לֹא טוֹבִים וּמְשַׁפְּטִים בַּל יַחֲיוּ בְּהֵם פִּי' שְׁאֲפִי' מְשַׁפְּטִים דְּהוּי בְּבַחֲיַת קוּם וַעֲשֵׂה עכ"ז
הָעֵינָקָר הוּא הַשְּׁמִירָה מִן הַנְּזִק וּמִן הָעוֹל בְּבַחֲיַת שֵׁב וּא"ת מִשְׁא"כ בַּמ"ת כְּתִיב אֶלָּה
הַמְצוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֲדָם וְחֵי בְּהֵם עַל צַד הַחִיּוֹת בְּבַחֲיַת קוּם וַעֲשֵׂה לְהַעֲמִיד
סִנְהֶדְרִין בְּזִמְן הַקּוֹדֵם וְלְעִסְוִיק בְּהֵם וְעוֹד שְׁנַצְטוּוּ עַל מְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת כְּמוֹ דְכָתִיב אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה אֹתָם שׁ הָאֲדָם וְחֵי בְּהֵם: וּבְזָה יוֹכֵן הַמְדָּרֵשׁ (פ' בְּחֻקְתִּי) תִּנָּא בְּשֵׁם ר' אֱלִיעֶזֶר
הַסִּינְיָ וְהַסְפָּר נִתְּנוּ מִכּוֹרְכִין מִן הַשְּׁמַיִם אָמַר לְהֵם הַקִּב"ה אִם שְׁמַרְתֶּם מַה שְּׁכַתּוּב פְּסָפֵר
הָרִי אַתֶּם נִיצוֹלִים מִן הַסִּינְיָ כּו' וְהִיכֵן מְשַׁמְעֵן שְׁל דְבָרִים שְׁנַצְמַר וּיְגַרְשׁ אֶת הָאֲדָם
לְשִׁמּוֹר אֶת דְּרָף עַץ הַחִיּוֹת דְּרָף זֶה דְּרָף אֲרָץ כּו' חֲנִי בְּשֵׁם ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי הַכֹּפֵר
וְהַמְקַל נִתְּנוּ מִכּוֹרְכִין מִן הַשְּׁמַיִם וְאָמַר לְהֵם אִם שְׁמַרְתֶּם אֶת הַתּוֹרָה הָרִי כְּפָר לְאֶכּוֹל

ואם לאו הרי מקל ללקות וצריף להבין מפני מה תחילה אמר הסיניף והספר ואח"כ אמר הכפר והמקל אף הענין הוא דמה דאמר ר' אליעזר הסיניף והספר קאי על ז' מצות שנצטוו אדה"ר עד מ"ת וע"כ לא אמר הכפר והמקל פינון שלא הי' רק ע"צ השמירה מן העול בשוב וא"ת לתיקון העולם שיהי' נשמרים מן הגזל ומן העריות ולא על צד החיות ע"כ לא אמר רק הסיניף והספר (שע"ד מ"ת הי' עונש רק בסיניף כמו שבארתי) אבל הא דאמר רשב"י הכפר והמקל הוא לאחר מ"ת שהוא בבחי' חיות ואמר להם אם שמרתם את התורה הרי כפר לאכול כו': ובזה יתבאר המדרש (ס' בראשית) א"ר סימון ג' מציאות מצא כו' והוא ע"פ מה שכתב המהרש"א בח"א על הא דאמרינן בעירובין (דף יג) ב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו ונמנו נוח לו לאדם שלא נברא כו' וכתב המהרש"א בח"א דנמנו ונמנו היינו שפנו המ"ע והל"ת והם רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת וא"כ הל"ת מרובים יותר מהעשין וא"כ אם לא נברא לא יקיים המ"ע אף לא יעבור על ל"ת ומשנברא אפ"ש שיעב"ו על הל"ת אף יכול לקיים העשין והל"ת מרובין יותר ע"כ נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא אף לאחר שנברא יכול לקיים העשין ושישמור א"ע שלא יעבור על הל"ת: וע"ז אומר ג' מציאות מצא הקב"ה אברהם דכתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניו וכן ישאל וכן דוד שפל אלו קיימו את המצות בקיום ועשה וע"כ יש ריוח בבריאתם והוי מציאה משא"כ בנח שלא קיים רק בשוב ואל תעשה שפל הז' מצות שהי' עד מ"ת הי' בשוב וא"ת כמו שבארתי וא"כ לא מצא הקב"ה פלוג ש"א לא הי' נברא נמי לא הי' עובר על ל"ת אף לאחר שנברא ושמר השבע מצות שלא לעבור עליהם ואמרינן בקידושין (דף לט) דישב ולא עבר עבירה נוהגים לו ש"כ פעושה מצוה וזו לאחר הבריאה אבל אעפ"כ אם לא הי' נברא ג"כ לא הי' עובר על ל"ת ע"ז אומר נח מצא אבל הקב"ה לא מצא פי' דלאחר שנברא נח מצא חן שלא עבר עבירה אבל הקב"ה לא מצא: ובזה יתבאר המדרש (קהלת) עיר קטנה זה העולם כו' ומצא בה איש מספן וחקם זה נח שנאמר פי' אנתה ראיתי כו' ואדם לא זכר את האיש המספן שהוא א"ל כו' אתון לא אדכורת'י אנא אדכר'י לי' שנאמר ויזכור אלקים את נח ולכאורה מפני מה אין מזכירין את נח אף הענין הוא שהעיקר אם עושה הרבה מצות בפועל ועושה צדקות כמו באברהם שנאמר ושמר כו' לעשות משפט וצדקה.

ע"כ מזכירין צדקותו. משא"כ נח שלא עבר על ז' מצות ולא עשה בפועל ע"כ אין מזכירין אותו אף הקב"ה מזכירו כמו דאמרינן בקידושין (ד' לט) דישב ולא עבר עבירה נוהגים לו ש"כ פעושה מצוה.

ואמרינן התם כגון שבא לידו דבר עבירה ונצול הימנו ע"כ הוי כמעשה ולה' החסד פי' ישלם לו כמעשהו בפועל ממש וכן בדור המבול שהי' חוטאים ונח לא הלך בדרכיהם וע"כ משלם לו פעושה מעשה וע"כ כתיב ויזכור כו' את נח וע"ז אומר נח מצא אבל הקב"ה לא מצא פי' שנח מצא חן לחשוב על מה שישב ולא עבר עבירה פעושה מצוה דהוי כמו שבא לידו דבר עבירה ונצול הימנו פי' הא דר' חנינא בר פפי כו' (קידושין ד' לט): והנה איתא במדרש סמכוני באשיות אלו ההלכות המאוששות, רפדוני בתפוחים אלו ההגדות שטעמן וריחן כתפוחים.

כי חולת אהבה אני כו' תני עד שלא יחלה אדם אוכל מה שמוצא פיון שחולה מבקש לאכול מיני תענוגים אמר ר' יצחק לשעבר הי' התורה פלל והיו מבקשים לשמוע דבר משנה ודבר תלמוד כו' אמר ר' לוי לשעבר הי' הפרוטה כו' והי' אדם מתאנה לשמוע דבר הלכה ותלמוד ועכשיו כו' אין מבקשין לשמוע אלא דברי ברכות ונחמות: ובמ"א ביארתי שיש ב' מיני מזון הא' מזון שהוא לחם או מחמשת המינים שאדם אוכל לשובע נפשו והב' יש מזון שהוא של תענוג כמו פירות ומרקחת דאמרינן בסנהדרין שמאירין את העינים.

והנה אם האדם הוא בבריאות אז אוכל לחם הרבה ולחם לבב אנוש יסעד. ופירות אוכל לפרקים להתענג אבל כשאדם חולה אז אינו יכול לאכול לחם ואוכל יותר ממרקחת ומיני פירות ואוכל לחם מעט, וכשאוכל לחם עושין תבשיל ומערבין בו קצת מחמשת המינים.

שבהפירות לבד אינו יכול לחיות וע"ז אמר סמכוני באשישות אלו ההלכות המאוששות. וכמו דאמרינן בפסחים (דף לו) לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה (ופירש"י גלוסקא גדולה ואמרינן התם א' מששה באיפה).

רפדוני בתפוחים, אלו אגדות שטעמן וריחן כתפוחים. כי חולת אהבה אני וכמו דאית' במדרש בזמן שאין הפרוטה מצוי' כו'.

וכמו דאמרינן בב"מ (דף קיד) א"ל לא מתני מר טהרות כו' א"ל בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא א"ל ואמאי א"ל דחיקא לי מילתא. וכן אמרינן במנחות (דף קג) א"ל ר' זריקא מ"ט לא קא מהדר מר א"ל היכי אהדר לי דא"ר חנן והי' חזיף תלויים לה מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה כו' והוא גברא על פלטר סמוך [ובמ"א ביארתי בזה הפתוב נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי.

פי' אע"פ שנפשי בכפי תמיד ואעפ"כ תורתך לא שכחתי] וע"ז אמר המדרש שאין הפרוטה מצוי' וטרוידים הם בפרנסתם וע"כ מבקשים לשמוע דברי האגדות: וע"כ חברתי חלק הדרוש, וכבר מילתי אמורה בהקדמתי לספרי ע"י שאין הדרושים שלי כשאר הדרושים הבנויים על אדני התקירה ספינ' חריפ' מפסקי קראי ומעייילין פילא בקופא דמחטא אף סמכתים ויסדתים על עקרי הלכות בבלי וירושלמי, ואימא מילתא דשנ' לתרנוניהו בעלי התלמוד והלכה ובעלי אגדה, וכל א' ילמוד מה שלבו חפץ, וכמו דכתיב תורת ה' תמימה משיבת נפש.

וכמו שבארתי שבדבר הסויות אין בה התחלקות, ולמה היא תמימה מפני שהיא משיבת נפש ולמה היא משיבת נפש מפני שהיא תמימה. וע"כ מישף שייכא הלכה לאגדה.

והארכתי בספרי נחלת יהושע זה בכל דרוש ודרוש בבבליאורי הירושלמי והבבלי אשר כל ישעי וחספי בספר זה הוא לבאר הירושלמי וכל יסודתו הוא על נהרי נחלי דבש ומעין גנים ונוזלים מים חיים היוצאים מירושלים וע"כ הארכתי בכל דרוש ודרוש.

וכמאמר הפתוב ואתהלכה ברחבה פי פקודיה דרשתי מתמת שהוא בנוי על עיקרי פקודי ה' ישרים והמצות וההלכות וכמו דכתיב סמכוני באשישות אלו ההלכות המאוששות רפדוני בתפוחים אלו אגדות.

פ'י שְׁהֶאֱגָדוֹת יִהְיוּ סְמוּכִים וּמִינְסוּדִים עַל הַלְכוֹת שֶׁהֶעֱיָקֵר הוּא הַלְכוֹת אֲדָה כִּי חוֹלַת אֶהְבֶּה אֲנִי ע"כ סְמֻכוֹנֵי בְּאִשִּׁישׁוֹת שִׁיִּהְיֶה הִיסוּד מוֹסָד עַל הַלְכוֹת הַמְּאֻשְׁשׁוֹת, רִפְדוּנֵי בְּתַפּוּחִים אֱלוֹ אֲגָדוֹת כִּי חוֹלַת אֶהְבֶּה אֲנִי.

וּכְמוֹ דְאֶמְרִינָן בְּב"ק (דף ס) מֵר א"ל לִימָא מֵר שְׁמַעְתָּא וּמֵר א"ל לִימָא מֵר אֲגַדְתָּא אֲמֵר לְהֵן אִי הָכִי אִימָא לְכוּ מִילְתָּא דְשׁוֹנֵי לְתַרְוּוּיָכוּ כו'. וְכֹן עָשִׂיתִי ג"כ שֶׁהֶאֱרַכְתִּי בְּכָל דְרוּשׁ בְּעֵיקְרֵי הַלְכוֹת הִירוּשְׁלָמִי.

וּכְבָר בִּיאַרְתִּי בְּהַקְדַּמְתִּי לְסַפְרֵי ע"י עַל הָא דְאֶמְרֵי רִיב"ל בִּירוּשְׁלָי' (פ' טו) דְשַׁבְּתָא אֲנָא מִן יוֹמֵי לָא אֶסְתַּפְּלֵת בְּסַפְרָא דְאֶגְדְתָּא כו' הִינְנוּ שְׁלָא רְצוּ לְכַתּוּב הָאֲגָדוֹת מִפְּנֵי שְׁאִינָם צְרִיכִים לְמַעֲשֵׂה.

וְאֲנִי סְמֻכִּינוּ עַל הָא דְגִיטִין (דף ס) דְמַעֲיִנֵי בְּסַפְרָא דְאֶגְדְתָּא. וּבב"ב (דף נב) דְרַבָּא אֶפִּיק כו' סַפְרָא דְאֶגְדְתָּא וּבְבִרְכוֹת (דף כג) אֲמַר רַבָּא כִּי הָוֵי אֲזִלִּין בְּתַר דְר"נ כִּי הָוֵי נְקִיט סַפְרָא דְאֶגְדְתָּא כו' אֲבָל רִיב"ל לָא הִי רּוֹצֵה שְׁיִכְתְּבוּ הָאֲגָדוֹת מִפְּנֵי שְׁאִינָם לְמַעֲשֵׂה, וּכְזֵה אֲמַר ר' יוֹחָנָן בְּתַמּוּר' (דף י) כּוֹתְבֵי הַלְכוֹת כו', אֲדָה לְבַסּוּף הַתִּירוּ מִשׁוּם עַת לְעֵשׂוֹת ע"ש.

וְע"כ בְּנִיתִי הַדְרוּשִׁים עַל עֵיקְרֵי הַלְכוֹת מְשַׁנָּה וְתַלְמוּד יְרוּשְׁלָמִי וּבְבָלֵי כְּדֵי שִׁיִּהְיֶה בְּלוּלִים בְּמַקְרָא בְּלוּלִים בְּמַשְׁנָה בְּלוּלִים בְּהַש"ס. כְּמוֹ דְאֶמְרִינָן בְּב"מ (דף לג) דְתַלְמוּד אִין לָדָּ מְדָה גְדוּלָה מְזוּ.

וּכְמוֹ דְאִיתָּא בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ו דְשַׁבְּתָא) וּמִפְּנֵי מָה אִין קוֹרִין. בְּהֵם מִפְּנֵי בִיטוּל בַּה"מ ד' וְאֶמְרִינָן בִּירוּשְׁלָמִי הֵדָא אֲמַרְהָ שֶׁהַמְשַׁנָּה קוֹדֶמֶת לְמַקְרָא.

וּבִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְבִרְכוֹת) הַקּוּרָא מִכָּאן וְאִילָדָּ לָא הֶפְסִיד כְּאֶדָם הַקּוּרָא בְּתוֹרָה כו' אֲמַר ר' אֲבָא מְרִי לָא תְנִינָן אֱלָא כְּאֶדָם שֶׁהוּא קוּרָא בְּתוֹרָה הָא בְּעוֹנָתָה כְּמַשְׁנָה הִיא ר"ש בֶּן יוֹחָאֵי כְּדַעְתֵּי דְרַשְׁב"י דְאֶמַר הַעוֹסֵק בְּמַקְרָא מְדָה וְאִינָה מְדָה כו': בְּרַם צְרִיף לְמִידַע שִׁישׁ בְּכָל דְרוּשׁ וְדְרוּשׁ כְּמָה חִידוּשִׁים וְעַנְיָנִים עֲמוּקִים בְּש"ס בְּבָלֵי יְרוּשְׁלָמִי כְּמוֹ שִׁירָאָה הַמְעַיִין וִיהָא רַעְנָא דְאִמָּא מִילְתָּא דְתַתְּקַבֵּל.

דְבָרֵי הַמְעַתִּיר מְקַרְב וְלֵב עֲמֵק הַוֹשַׁע אִיזִיק חוֹפ"ק טִיקְטִין יַע"א: דְרוּשׁ א לְחוֹדֶשׁ אֱלוֹל גְּרַסִּינָן בְּספ"ג דְנִגְדָה (דף לא) דְרַשׁ ר' שְׁמֵלָאֵי לְמָה הַנּוֹלַד דּוֹמָה בְּמַעֲי אֲמוֹ כו' וְאִינוּ יוֹצֵא מִשָּׁם עַד שֶׁמִּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ שְׁנַאֲמַר כִּי לוֹ תִכְרַע כָּל בְּרָדָּ.

תַּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן כִּילּוֹ תִכְרַע כָּל בְּרָדָּ זֶה יוֹם הַמִּיתָה שְׁנַאֲמַר לְפָנָיו יְכַרְעוּ כָּל יוֹרְדֵי עָפָר תַּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן זֶה יוֹם הַלִּינָה שְׁנַאֲמַר נְקִי כַפִּים וְכֵר לְבָב אֲשֶׁר לָא נִשְׂא לְשׁוֹן נִפְשׁוֹ וְלָא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה.

וּמָה הִיא הַשְּׁבוּעָה שֶׁמִּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ תְּהִי צְדִיק וְאֵל תְּהִי רַשָּׁע וְאֶפְרָיִם כָּל הָעוֹלָם כָּל אוֹמְרִים לוֹ צְדִיק אַתָּה כו' אֲמַר ר"א מָאֵי קָרָא מִמַּעֲי אֲמִי אַתָּה גּוֹזֵי וּמָאֵי מִשְׁמַע דְהָאֵי גּוֹזֵי לִישְׁנָא דְאִשְׁתְּבוּעֵי הוּא.

דְכַתִּיב גְּזִי נִזְרָדָּ וְהַשְׁלִיכֵי ע"כ. וְהִנֵּה בְּסַפְרֵי ע"י (דְרוּשׁ ב') הָאֲרַכְתִּי בְּקוּשְׁיָי הַמְהַרְש"א בַּח"א בַּפ"ק דְנִזְרָרִים (דף ח) הָאוּמ' אֲשַׁפִּים וְאֲשַׁנָּה פ' זֶה נִזְרָדָּ גְדוּל נִזְרָדָּ לְאֶלְקִי יִשְׂרָאֵל וּפְרִיף הַגְּמָר' וְהִלָּא מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד הוּא וְאִין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה וְהַקְשָׁה הַמְהַרְש"א

דא"כ איך אַמרינגן בספ"ג דגדה ומשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע מאי מועיל השבועה הא אין שבועה חלה על שבועה.

נהרי מןשבועים ועומדים מהר סיני. וכמו דאיתא ברפ"ו דשבועות (דף לט) אין לי אלא אותם העומדים על הר סיני דורות הבאים כו' ת"ל ואת אשר איננו וע"ש מה שתימצתי דהוי כמו גזירות ודמי לגדר ונגדר חל על השבועה ע"ש אף אעפ"כ לא יתנישב לדעת הפוסקים דאין הגדר חל על השבועה.

ואין הגדר חל רק בבטול המצנה ולא בקיום המצנה. ועוד שהרי יש כמה פוסקים שסוברים דגזירות דמי לשבועה ועיין בספרי ע"י (דף פד).

וא"כ אמאי חל: ע"כ נ"ל ליישב בהקדם תחילה מה שביארתי (שופטים יג) ויהי איש א' מצרעה כו'. ויאמר אליו הנה נא את עקרה ולא ילדת בן כו' ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טומאה כו' ויעתר מנוח אל ה' כו' יבוא נא עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער היולד כו' ויאמר מנוח עתה יבוא נא דבריה מה יהי משפט הנער ומעשיהו.

ויאמר מלאך ה' אל מנוח מפל אשר אמרתי אל האשה תשמר מפל אשר יצא מגפן היין לא תאכל. ויין ושכר אל תשת.

וכל טומאה אל תאכל כל אשר ציויתי תשמור. וצריף להבין דמאי מספקא לי' למנוח עד שהתפלל שיבוא עוד הפעם ויורה מה נעשה לנער היולד.

וכן מה שאל אח"כ עתה יבוא דבריה מה יהי משפט הנער ומעשיהו ומה השיבו מפל אשר אמרתי אל האשה תשמר אף הענין יובן ע"פ מה דאיתא במדרש (פ' נשא) ועתה השמרי נא הזהירה שלא תשתה חומץ יין וחומץ שכר.

וכל משרת ענבים שאינם אלא משמרת ליין כדי שלא יבוא הנזיר לשתות יין ולכה אסורם הכתוב כו' ועוד איתא במדרש שם מפל אשר אמרתי אל האשה תשמר על חומץ יין וחומץ שכר ומשרת ענבים והענין הוא שהמלאך אמר תחילה אל האשה ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר.

וא"כ לא הזהירה בפירוש אלא על יין ועל שכר אבל על חומץ יין וחומץ שכר שאינם אלא שיקור והיינו כדי שלא יבוא הנזיר לשתות יין. ע"ז לא הזהיר בפירוש וע"כ בסתפקה שאיפשר שאינו אסור בזה.

והיינו מפני שצריף להבין לפי מה שכתב המדרש שחומץ יין וחומץ שכר וכל משרת ענבים אינם אלא משמרת ליין. ולכאורה הוא תמוה דהא חומץ יין וחומץ שכר כל משרת ענבים אסורים מן התורה וכמו דאמרינו בגזיר (דף לד) והיכן מצינו שיהא אסור מן התורה משום סיג ונלא כל הסיגים אינם אלא מדרבנן: ואפשר לומר דהא דלא מצינו סיגים מן התורה היינו בדבר שאסורין מתחילתו.

וע"כ אינם צריכין סיג מן התורה משא"כ בגזיר שתיחלה הי' היתר ואח"כ אסר על עצמו וע"כ אפי' מן התורה בעי סיג וכה"ג כתבו התוס' בריש פסחים (דף ב) לענין ב"י וב"י שאינו אלא בחמץ לבד דהטעם משום דרגיל בי' פול' שתא וכן בגזיר ג"כ מפני שהורגל בה ע"כ הצריכה התורה סיג.

וע"כ פִּינּוֹן שְׁפָל עֵינָיו הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם שֶׁהִיא רְגִיל בּוֹ ע"כ צָרִיף סִיג יוֹתֵר. וע"כ אָסוּר אִפִּי בְּחֻמָּץ יֵינ וְחֻמָּץ שְׁכָר מְשׁוּם שֶׁצָּרִיף סִיג מִפְּנֵי הַהֲרַגְלָה.

וע"ז נִסְתַּפֵּק מִתְּחִילָה וְאָמַר שֶׁיָּבֹא נָא עוֹד אֲלֵינוּ וְיִוָּרֵינוּ מֵה נַעֲשֶׂה לְנַעַר הַיּוֹלֵד דְּכִינּוֹן שְׁפָל עֵינָיו סִיג שֶׁהַצָּרִיכָה הַתּוֹרָה. הוּא מְשׁוּם שֶׁהִיא רְגִיל בְּזָה.

וא"כ זֶהוּ דְּוּנְקָא בְּנִזִיר שֶׁקִּיבֵל גְּזִירוֹת עַל עֲצָמוֹ שֶׁמִּתְחַנֵּי הִיא מְוָתֵר ע"כ צָרִיף סִיג אֲבָל בְּשִׁמְשׁוֹן שֶׁהִיא גְּזִיר מִן הַבֶּטֶן. וְלֹא הַרְגֵל בְּזָה מִתְּחִילָה ע"כ א"צ סִיג וא"כ מְוָתֵר בְּחֻמָּץ יֵינ וְחֻמָּץ שְׁכָר (וּלְקַמֵּן יִתְבָּאָר בְּעֵינָיו סִיג) וע"כ אָמַר יָבֹא נָא עוֹד אֲלֵינוּ וְיִוָּרֵינוּ מֵה נַעֲשֶׂה לְנַעַר הַיּוֹלֵד וע"כ אָמַר הַמְּלֵאָף מִכָּל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶל הָאִשָּׁה וְעַתָּה הַשְּׁמָרִי נָא הִיא הַכְּנוּנָה שֶׁתַּעֲשֶׂה שְׁמִירָה וְסִיג דְּהֵינּוּ חֻמָּץ יֵינ וְחֻמָּץ שְׁכָר וְאֵפ"פ שְׁלֹא פִי בְּפִירֵשׁ אֵפ"כ הִיא בְּכָלֵל וְעַתָּה הַשְּׁמָרִי נָא שִׁיעֲשֶׂה שְׁמִירָה וְהִיא הַכְּנוּנָה מִכָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיֵּינ לֹא תֹאכַל וְכִמוֹ דְּמַרְבֵּינּוּ בְּנִזִיר (ד' לֵד) מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיֵּינ רִיבָה וּמִיַּעֲט רִיבָה רִיבָה הַפֵּל ע"ש וע"ז אָמַר מִכָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיֵּינ לֹא תֹאכַל.

וְיֵינ וְשְׁכָר אֵל תִּשָּׂא וְכָל טוֹמְאָה אֵל תֹּאכַל כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתִי תִשָּׂא פִי שֶׁתַּעֲשֶׂה שְׁמִירָה וְסִיג וע"כ מִמֵּילָא נִכְלָל כָּל הַדְּבָרִים: אִף עֲדִינּוּ צָרִיף לְהִבִּין דְּבִאֲמַת לְפִי מֵה שְׁבִיֵּאֲרִיתִי שְׁפָל עֵינָיו סִיג שֶׁהַזְהִירָה הַתּוֹרָה בְּנִזִיר הוּא כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ שֶׁחֻמָּץ יֵינ וְחֻמָּץ שְׁכָר אֵינוּ אָסוּר אֲלֹא מְשׁוּם מִשְׁמַרְת וְדוּנְקָא בְּנִזִיר הַצָּרִיכָה הַתּוֹרָה לְסִיג מִפְּנֵי שֶׁהִיא רְגִיל בָּהּ.

וא"כ בְּנִזִירוֹת שֶׁמְשׁוֹן שֶׁהִיא גְּזִיר מִן הַבֶּטֶן א"צ לְסִיג וא"כ לְמָה הַזְהִיר הַמְּלֵאָף וְעַתָּה הַשְּׁמָרִי נָא שֶׁתַּעֲשֶׂה שְׁמִירָה וְסִיג ע"כ נ"ל לְבָאָר ע"פ מֵה דְּאָמְרִינּוּ בַּפ"ק דְּתַעֲנִית (דף יא) אָמַר שְׁמוּאֵל כָּל הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית נִק' חוּטָא סָבַר כִּי הָאִי תִנָּא דְּתַנְיָא ר"א הַקָּפָר בְּרַבִּי אוֹמֵר מֵה ת"ל וְכִפָּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנְּפֶשׁ.

וְכִי בְּאִיזָה נֶפֶשׁ חָטָא זֶה. אֲלֹא שֶׁצִּיעַר עֲצָמוֹ מִן הַיֵּינ וְהִלָּא דְּבָרִים ק"ו וּמֵה זֶה שְׁלֹא צִיעַר עֲצָמוֹ אֲלֹא מִן הַיֵּינ נִק' חוּטָא הַמְּצַעַר עֲצָמוֹ מִכָּל דְּבָר עֲאָכוּ"כ וְלִכְאוּ"ק שֶׁפִּינּוֹן דְּנִזִּי חוּט' הוּא א"כ לְמֵאִי נִתְּנָה הַתּוֹרָה דִּין גְּזִירוֹת פִּינּוֹן שֶׁהַנּוֹזֵר גְּזִירוֹת הֵנִי חוּטָא אִף יוֹבֵן ע"פ מֵה שְׁכִתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם וְנ"ל וְקִשְׁי' דְּאָמְרִינּוּ בַּפ"ק הַחוּבֵל (ד' ד' צא) כו' בְּיוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית אֲלֵמָא מִשְׁמַע דְּשְׁמוּאֵל קָאָמַר דְּיוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית לֹא נִק' חוּטָא וְי"ל דְּנִזְדָּאִי הֵנִי חוּטָא כְּדָאָמְרִינּוּ הִכָּא מִק"ו מְנִזִיר כו' אֲבָל מ"מ הַמְּצָוָה שֶׁעוֹשֶׂה בְּתַעֲנִית גְּדוּל יוֹתֵר מִהַעֲבִירָה מֵמָה שֶׁהוּא מְצַעַר נֶפֶשׁוֹ דְּמַצְוָה לְדוּר כְּמוֹ דְּאָמְרִינּוּ בַּפ"ק דְּסוּטָה (דף ב) כָּל הָרוֹאֵה סוּטָה בְּקִלְקוּלָה יִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיֵּינ וּמ"מ יֵשׁ קֶצֶת חָטָא מִיָּדֵי דְּהֵנִי אֲמַתְעֵנָה ת"ח בְּשִׁבְתָּ דְּקוֹרְעִין גו"ד וְנִפְרָעִין מִמֶּנּוּ תַעֲנִית שְׁלֵשׁ שָׁבֵת.

וּמֵאִי תִקְנִיתִי לִיתִּיב תַעֲנִית לְתַעֲנִיתָא ע"כ: וְנ"ל דְּהַעֲנִין הוּא דְּבִאֲמַת גְּזִיר חוּטָא הוּא דְּהַתּוֹרָה אֵינוּ רוֹצֵה שֶׁיַּצְעַר עֲצָמוֹ וְדָרְכֵי דְּרָכֵי נִוְעָם. וּמֵה לּוֹ לְצַעַר עֲצָמוֹ רַק שִׁנְהַג עֲצָמוֹ בְּדָרְךָ הַתּוֹרָה וְהַמְּצוֹת וּבְכָל דְּרָכֵיךָ דַּעְהוּ וְה"מ בְּמִי שֶׁהוּלָף מִתְּחִילָה בְּדָרְךָ הַתּוֹרָה.

ע"כ אֵין לּוֹ לְצַעַר אֶת עֲצָמוֹ אֲבָל אִם עֵינּוֹת אֶת דְּרָכּוֹ וְרוֹאֵה בְּעֲצָמוֹ שְׁפּוּחַז עָלָיו יִצְרוּ ע"כ לֹא דִי לּוֹ בְּמִידוֹת הַמִּיצוּע פִּינּוֹן שְׁרוּאָה בְּעֲצָמוֹ שֶׁנֶּטָה מִקּוֹ הַיּוֹשֵׁר ע"כ צָרִיף לְהַרְחִיק אֶת

עצמו יותר לצד השני וצריף לקבל עליו נזירות וכמו דאיתא בפ"ק דנדרים (דף ט) אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא א'.

פעם אחת בא אדם א' נזיר כו' אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלקתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטוןדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך.

במי שהוא עתיד להיות ריקמה ותולעה העבודה שאגלחה לשמים מייד עמדתי ונשקתי על ראשו אמרתי לו בני פמוה ירבו נזרי נזירות בישראל עליה הכתוב אומר איש פי יפליא לנדר נדר כו' פי דכיון שפחז עלי יצרו או הוא מוכרח להיות נזיר אבל מ"מ נק' חוטא על שגרים לעצמו להיות יצרו מתגבר עליו ויצטרף להיות נזיר ויצער עצמו מן היין שזהו חוטא ומוטב הי' לו לנהוג עצמו מתחיל בדרך הישר ולא יצטרף לנזירות וע"כ אמרינו שם אמר אבני שמעון הצדיק ור' שמעון ור' אלעזר הקפר פולן שיטה אחת הן דנזיר חוטאהו כו' ור' אליעזר הקפר דתנא ר' אליעזר הקפר אומר לכפר עליו מאשר חטא על הנפש כו' והדין קרא בנזיר טמא פתיב משום דשנה בחטא: ולכאורה קשה דאיהו יליף דנזיר טהור חוטא הוא מדכתיב וכפר עליו מאשר חטא על הנפש דכתיב בנזיר טמא איהו הענין הוא ע"פ מאי דאמרינו רפ"ב דכריתות.

(דף טו ואלו מביאין על הגדון פשוטג הבא כו' ונזיר שנטמא ואמרינו שם מנול דכתיב וכי ימות עליו בפתע פתאום פתע זהו שוגג וכן הוא אומר אם בפתע בלא כו' פתאום זה אונס כו' ולכאורה היכן מצינו שבאונס יהא חייב עליו קרבן דדוקא בשוגג חייב אבל לא באונס וכמו דאמרינו בפ' ידיעות הטומאה (דף יח) אלימא בת"ח ולא חדא ולא מיחייב אפניסה אונס כו' וכבר הארכתי (בח"א סי' כד) וא"כ למה מתחייב בנזיר שנטמא אפי' באונס אלא ודאי דנזיר טהור נמי חוטא הוא.

על שגרים לעצמו בהנהגותיו מתחיל שיצטרף להיות נזיר. ע"כ אפי' באונס אח"כ נמי חייב [וכה"ג פתבו התוס' בביצה (ד' פה) אמר רבא אורח ארעא קמ"ל ופי' התוס' דנדאי ליכא איסור.

דמשנשחטה היא עומדת בחזקת היתר. מיהו אם נמצא טריפה לאחר שאכל.

הוא נענש פשוטג ולא באונס שלא הי' לו למהר פל כף וכן פתבו התוס' בגיטין (ד' יט) בד"ה צריכ' כו' אי נמי התם בעילי לבי ידי וקנסינו לי דאיבעי לי למיהדר מייד לאקרוני' או לאחר נתינה מאחר שבאה לידי קלקול ועיין ביבמות (ד' צא) וכן פתבו התוס' בגיטין (ד' פה) מעשה באדם א' בשני בצורת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת.

ונתנתו לעני לימים בא בעל הדינר. א"ל הב לו דינרי כו' אמרו לא הי' ימים מועטים עד שמת א' מבני'.

והקשו התוס' דמ"ט איענש. הא אמרינו בפ"ג דשבועות (ד' כו) האדם בשבועה פרט לאונס כדר"כ ור"א מר אמר שבועתא דהכי אמר רב.

ומר אָמר שְׁבוּעָתָא. דְּהֵכִי אָמר רב כו' מִשְׁמַע דְּלִית בֵּיהּ עוֹנָשׁ כְּלָל.

וְתִירְצוּ דְּהֵכִי גַבִּי פִּיקְדוֹן ה"ל לְהַזְהִיר יוֹתֵר לְשִׁמְרוּ הֵיטִיב. וְה"ל לְאַסּוּקֵי אֲדַעְתָּא שְׁתַּבּוּא לִידֵי שְׁבוּעָה: וּבִירוּשְׁלָמִי (פ"ו דְּשְׁבוּעוֹת) עוֹבְדָא הוּי בְּחֻדָּא אִיתְתִּי דְּאִזְלָא מִיַּעְרִיקָה גַבִּי חֲבִירְתָּה.

וְהוּי קָטִיר בְּשִׁיטֵי בְּקוּלְסֵי תִרְיוֹן דְּנָרִין. נְפִלָה לָהּ וְאִיעֲרַפְאֵי גו עִיגוּלָא הֶפְכֵת בַּעִי לְגַבִּי בֵיתָא וְלָא אֲשַׁפְחֵתִין חֲזָרָה לְגַבָּה.

אָמְרָה לִי הַבִּי לִי ב' דְּנָרִין דְּנִפְלָה לִי גו בְּנִיתִיךָ אָמְרָה לָא יִדְעָנָא אִי יִדְעָה בְּהוֹן תִּיקְבוּר בְּרַתָּא. קְבֻרְתִּי מִי עָלִין מִקְבְּרִי שְׁמַעְתָּ קָלָא אָמְרָה אִילוּלֵי דְּהִנֵּת יִדְעִין בְּהוֹן וְלָא קְבֻרְתִּי.

אָמְרָה אִי יִדְעָתָ כו'. וְהַקְשָׁה הַפ"מ דְּהָא בְּעוֹבְדָא דִירוּשְׁלָמִי לָא מִיַּרְי בְּפִיקְדוֹן וְאִפ"ה נְעוּשָׁה וְתִירְץ דְּהִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתִּי דְּקָאָמר אַרְבָּעָה נְדָרִים הִלְלוּ צְרִיכִין הֵיטֵר חָכֵם וְע"כ אִיפָא עוֹנָשׁ וּדְבָרֵי תְמוּהִים.

דְּהָא בְּתַלְמוּדָא דִילֵן בַּמַּס' נְדָרִים (ד' כֵּא) אַר"י א"ר אָסִי אַרְבָּעָה נְדָרִים הִלְלוּ צְרִיכִין הֵיטֵר חָכֵם וְאִפ"ה גַבִּי ר"כ וְרַב אָסִי אָמְרִינוּ דְּהָדִין אָמר שְׁבוּעָתָא דְּהֵכִי אָמר רב וְאָפְשָׁר לומר דְּהֵתָם הִי הַפְּשִׁיעָה מַה שְׁלָא שְׁמָרָה מִתְחִילָה וְהוּי כְּמוֹ פְּשִׁיעָה שְׁתַּחֲזִיב אַח"כ אִפִּי בְּאִוָּס.

וְהָא אַע"ג שְׁלָא הִי פִּיקְדוֹן. אַעפ"כ הַשְׁבוּעָה בְּעֲצָמָה הוּי פְּשִׁיעָה.

דְּמִי הִכְרִיחָה שְׁתַּשְׁבַּע הָא לָא הוּי טַעֲנַת בְּרִיא דְּמִמִּילָא נָפַל גו פִּיקְתָּא אָף עֵין ע"ז בְּרֵא"ש פ"ב דב"מ גַבִּי רָאָה סָלַע שְׁנִפְלָה מִשְׁנַיִם ע"ש. וְלַגַבִּי ר"כ וְר"א הֵתָם הִי כְּדִי שְׁיִקְבְּלוּ מִמֶּנָּה אָף בְּאָמַת שְׁאִין צְרִיף לְכָל זָה.

דְּהִירוּשְׁלָמִי לְטַעֲמִי אֲזִיל דְּאִיתָא (בפ"ג דְּנְדָרִים) זָה חוֹמֵר בְּשְׁבוּעוֹת מִבְּנְדָרִים שְׁשִׁגְגַת שְׁבוּעוֹת אֲסוּרָה וְשִׁגְגַת נְדָרִים מוֹתֵרַת וְא"כ לָא קָשָׁה מִיַּדִּי לְהִירוּשְׁלָמִי וְהַש"ס דִילֵן לְטַעֲמִי בְּנְדָרִים (ד' כה) כְּשֵׁם שְׁנְדָרֵי שְׁגָגוֹת מוֹתֵרַת.

כְּף שְׁבוּעוֹת שְׁגָגוֹת מוֹתֵרַת כְּדָרְב כְּהֵנָּה וְר"א]: וּבְאָמַת אִיתָא בְּמִדְרַשׁ ס' בְּמִדְבָר פ' נִשְׂא. לְאֲשֵׁם ה"ז קִנְס אָמר ר' שְׁמַעוֹן לָא מְצִינוּ אֲשֵׁם שְׁיָבוּא לְבַטֵּל אֲלָא זָה בְּלַבַּד שְׁפֹן כְּתִיב וְהִימִים הִרְאִשׁוּנִים יָפְלוּ וְכֵן בְּמִדְרַשׁ שֵׁם הִי' ר' שְׁמַעִי אָמַר מַה רָאָתָה הַתּוֹרָה לְהַקֵּל עַל נְזִיר טָמֵא שְׁמֵבִיא תוֹרִים אוּ בְּנֵי יוֹנָה לְפִי שְׁכַשְׁנִזֵּר לְשֵׁם שְׁמִים נִתְכַּוֵּן וְכַשְׁנִטְמָא מְאָבַד כָּל מַה שְׁעֵשָׂה וְחִזְזוּ מְרַאֲשׁ לְפִיכְךָ חִסָּה הַתּוֹרָה עָלָיו לְפִטוֹר עֲצָמוּ בְּקָרְבָן עֲנִי לְמָה הִי כְּבֵשׁ לְאֲשֵׁם לְפִי שְׁלָא שְׁמַר עֲצָמוּ מִן הַטּוֹמְאָה קִנְסָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה כְּדִי שְׁמַקְבֵּל נְזִירוֹת בְּטָהֳרָה וְלְכַאוּרָה אִם הָאֲשֵׁם מִחֲמַת קִנְס לְמָה קִנְסָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה כִּינּוּן שְׁנִטְמָא בְּאִוָּס אָף מְפָנִי שְׁתַּחֲזִילְתוּ הִי בְּפְשִׁיעָה שְׁלָא הִי לֹו לְקַבֵּל עֲצָמוּ בְּנְזִירוֹת וְאִע"ג שְׁבִיִּאֲרֵי דְכִינּוּן שְׁתַּחֲזִילְתוּ לְנְזִירוֹת מְסַתְמָא מְצוּהָ הִיא אָף שְׁהוּא מְצוּהָ מִחֲמַת שְׁפִשְׁעָה מִתְחִילָה לְנִטּוֹת מְדָרְךָ הַתּוֹרָה ע"כ צְרִיף הִרְחֵקָה יוֹתֵר אֲבָל אִם הִי הוֹלֵךְ בְּדָרְךָ הַתּוֹרָה לָא הִי צְרִיף לְנְזִירוֹת וְלָא דִי לֹו בְּמַה שְׁאָסְרָה הַתּוֹרָה עָלָיו כו' אֲלָא מִחֲמַת שְׁנִטְמָא עֲצָמוּ מְדָה הִמְמַוְצָע.

ע"כ צְרִיף לְהַתְרַחֵק לְצַד הַשְּׁנִי יוֹתֵר ע"כ קִנְסָה הַתּוֹרָה עָלָיו מְפָנִי שְׁהִי תַחֲזִילְתוּ בְּפְשִׁיעָה וְסוּפּוּ בְּאִוָּס: וְלְכַאוּרָה אִמָּאִי לָא קָאָמר הַמְדָרַשׁ הוּי כְּמוֹ כָּל חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת שְׁבָאִין

לכפרה ואמר ר' שמעון שם לא מצינו אשם שיבא לבטלה אלא זה שפן פתיב והימים הראשונים יפלו.

וכן אמרינו בשילהי פרייתות (דף כו) ואמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי אין לה דבר שהוא בא לבטלה פנה. וכן פתבו התוס' בשבועות (דף לז) דבגזיר מתפפר במלקות לחודי' דכי מייתי נמי בשוגג קרבן לא מייתי אלא למיחל עלי' גזירות טהרה ודלא כר"א הקפך דאמר גזיר טמא חוטא הוא עכ"ל משמע דלר"א הוא בא לכפרה: ולפי מה שהבאתי מהמקדש ומקא דכריתות (דף כו) דא"ר יוחנן משום רשב"י דאין לה אשם בא לעלה אלא פנה אף דר' שמעון ס"ל דגזיר חוטא הוא.

כמו דאיתא פ"ק דגדרים (דף י) אמר אבני שמעון הצדיק ור' שמעון ור' אליעזר הקפך פולן שיטה אחת דגזיר חוטא הוא ואפ"ה אמר דלא מצינו אשם בא לבטלה פנה והא שפתבו התוס' הוא דוקא לר"א הקפך משום דקאמר מחמת דכתיב וכפר עליו מאשר חטא על הנפש ועיין תוס' סוטה שהביאו ראי' בסו"ט' (דף טו) מהא דכריתות (דף כו) דאפי' לר"א הקפך לאו לכפרה אתי אלא לאחולי' עלי' גזירות טהרה.

ובפ"ק דשבועות (דף ח) פתבו וז"ל ולר"א הקפך דאמר גזיר חוטא הוא וא"ת והא לא אקרי חוטא אלא לפי שציער עצמו מן היין והשעיר אינו בא לכפר אלא ע"י הטומא'. וי"ל פיון שע"י הטומא' בא לו שציער עצמו מן היין פעם שני' כדאמר בגזיר (דף ג) ששנה בחטא קרינו בי' וכיפר מטומאתם.

ודוקא לר"א הקפך אבל לרבנן אפי' נטמא במזיד דהקרבן אינו בא על חטא דהא אפי' נטמא באונס דלאו חוטא הוא לרבנן מביא קרבן ומאשר חטא על הנפש הני לרבנן לשון חסרון כמו והייתי אני ובני שלמה חטאים וכמו קולע אל השערה ולה יחטא כו' ע"ש וא"כ פתבו התוס' בהד"ל דלרבנן אינו חוטא דהא מביא קרבן אפי' באונס.

ומזה יש לתמוה על המ"א בריש או"ח (ס"ק יא) שכתב דחטאת גזיר אנו בא לכפרה לכו א"א לאומרו על חטא אחר משא"כ באדם גזיר דבא לכפרה וכשאמרו מתפפר בו חטא אחר דהא ביארתי דאינו בא לכפרה ובפרט לחסידים הראשונים דס"ל דגזיר לאו חוטא הוא.

ומה שהקש' המ"א על מה שכתבו שהאשם בא בגדבה. לפי שאמרו בגדרים שחסידים הראשונים גזירי' עצמם בגזיר כו' אפטר לומר דע"כ קרי לה לאשם יותר נדבה מחטאת הוא כמו שביארתי בח"א (סי' ה) על הירושל' (פ"ד דגזיר ה"ד) תני אשם לאחר הפרה אין אשם לאחר מיתה אין אשמה קרב היפר לה אשמה קרב מטה אין אשמה קרב שאין אשם קרב לאחר מיתה היפר לה אשמה קרב שאין לה אשם בא על הבטלה פנה.

וביארתי שם ע"פ הא דאמרינו בגזיר (דף יט) הבא חטאתו ולא הביא אשמו מונה ריב"ב פשם שחטאתו עכבתו כן אשמו מעכבו מ"ט דרבנן דתנן' והזיר לה' את ימי גזרו והביא פכש בן שנתו לאשם מה ת"ל לפי שמצינו שפול אשמות שבתורה שהם מעכבין יכול אף זה מעכבו ת"ל והזיר כו' וביארתי שם דאי משום חובה לא מצי להביא לאחר הפרה אפי' הפריש אבל אם אינו מעכב ע"כ הני כמו דורון ויכול להביא אפי' לאחר הפרה.

וע"ז אומר תני אשם לאחר הפרה דאע"ג שהפר מצי להביא אשם דכיון דאינו בתורת חובה ע"כ מצי מיתי אפי' לאחר הפרה משא"כ לאחר מיתה דאין אשם בא לאחר מית' ועיין ברש"י שפתיב בנזיר (נף פח) אי דשחט עולה ושלמים ברישא ה"נ אפשר למיקהוי תקנתא בנזיקה כו' כגון ששחט חטאת ברישא דאי מיפר לה בעל תו לא הוי תקנתא דה"ל לפחטאת שנתכפר בעלי' ומהיר שלמי מוכח דלא כנתכפרו בעלי' דא"כ איך אשמ' קרב דכל שבתחטאת מתה באשם רועה.

וכמו דאמדינן בפסחים (נף עג) ומנא תימרא דתנן אשם שמתו בעליו או שנתכפר בעליו כו'. ובפשיטות יש לפרש משום דחטאת פסול שלא לשמה וכן פירשו התוס' ע"ש [והא דאמרינן בנזיר (נף פד) דאם היפר לה ה"ל חטאת שמתו בעלי' היינו משום דעדיין לא פלו ימי הגזירות] וע"כ כיון דאשם בא לאחר הפרה משום שאינו בתורת חובה והוי כמו נדבה וע"כ כיון דאשם בא שאינה בתורת פרה ולא בתורת הכשר ואעפ"כ הי' מביא ע"כ כתבו ד יכול לומר גבי אשם יהי רצון אם נתחייבתי אשם דהא יכול לנדור ואם יטמא באונס הוי אשם כמו נדבה ועדיין צ"ע: [ובמ"א ביארתי עפ"י הירושלמי (פ"א דנזיר ה' א) הרי עלי ציפורין ר"מ אומר נזיר וחכ"א אינו נזיר א"ר יוחנן משום פינוי פינויין עד די שיערי' פנשרין ובא וטפרוהי פציפורין רשב"ל אמר משום נזיר טמא מביא עוף כו' מ"ט דרבנן נעשה כמתנדב ציפורין לבדק הבית כו' וכן הוא לפי גירסת הק"ע ויותר נכונה מגירסת הפ"מ פאשר יראה המעיין מה נפיק מביניהון אמר הרי עלי אשם ע"ד דרבנן.

מאחר שאין מתנדבין אשם לבדק הבית נזיר. על דעתך דר' מאיר מאחר שנזיר טמא מביא אשם נזיר עכ"ל.

ופי' הק"ע דמאי ביניהו דר"י ור"ל וקאמר דא"ב האומר הרי עלי אשם לר"י לא הוי נזיר לכ"ע לפי שאינו בכלל פינוי פינויין. ולר"ל לכ"ע הוי נזיר לרבנן לפי שאין מתנדבים אשם לבדק הבית ודאי על נזיר קאמר.

ולר"מ כיון דנזיר טמא אינו מביא אלא אשם ודאי להיות נזיר קא מיפנין אלמא דאם אומר הרי עלי אשם. כיון שאין אשם בא לנדבה ודאי להיות נזיר קאמר.

וא"כ דמי לנדבה דחל ע"י שאומר הרי עלי אשם דהוי נזיר. אף דלכאורה זהו דוקא לר"ל אבל לר"י שסובר דמשום פינוי פינויין הוא.

א"כ אפי' אם אומר הרי עלי אשם לא הוי נזיר זה אינו דזהו דוקא לשיטת הירושלמי. אבל לשיטת הש"ס דילן הוא בהיפוך דאמרי' בפ"ק דנזיר (ד' ג) מ"ט דר"מ אמר ר"ל ציפורין סמוכין לשער קיבל עלי'.

דכתיב עד די שיערי' פנשרין רבה וטפרוהי פציפורין כו' ר"י אמר דכ"ע לא מתפיס אלא היינו טעמא דר"מ דחיישינן שמא ציפורי נזיר טמא קיבל עליו אלמא דר"י סובר דשמא ציפורי נזיר טמא קיבל עליו וא"כ כמו שהירושלמי סובר דבאומר הרי עלי אשם כ"ע מודו דאין מתנדבין אשם לבדק הבית.

וכן ה"א נמי לר' יוחנן לפי הש"ס דילן ודוקא בציפורין אמרי' דילמא לבדק הבית קאמר וכמו דאמרינן נמי בש"ס דילן ודילמא ציפורי נדבה קאמר, א"כ הרי עלי קו מיבעי לי'. ואע"ג דמתרץ דא"כ הרי עלי קו מיבעי לי'.

אעפ"כ דילקמא האי גברא לא דק. וא"כ לא מוכח וכ"ת דא"כ אם אומר הרי עלי חטאת נמי.

נתפנין לנזירות. דהא נזיר טהור מביא חטאת.

אף עיין שם בנזיר (ד' יב) דקא משני בנזיר טהור עובר לפניו דבנזיר טמא דילקמא לפוטרו מן קרבנותיו קאמר. וע"ש בתוס' בד"ה פגון כו'.

דאיהי תחתיו אין סברא לומר דאם יטמא קאמר שיתחייב בקרבנותיו הואיל והשתא טהור הוא. ודבר זה לא בא לעולם כלל.

וא"כ אם אומר הרי עלי חטאת יש לומר דאיהי תחתיו קאמר. וע"כ אינו נזיר רק באומר הרי עלי אשם.

וע"כ כתבו דאשם בא בנדבה וע"כ כתבו המהר"א והמהרי"ח על הטור שכתב שאחר אשם יאמר יהי רצון שהאשם בא בנדבה לפי שאמרו בנדרים שהחסידים נודרים עצמן בנזיר כדי להביא קרבן כו' וע"כ אם יעבור נזיר לפניו ויאמר הרי עלי אשם יתחייב בנזירות משא"כ אם יאמר הרי עלי חטאת אפ"ל דדילקמא לפוטרו מן קרבנותיו קאמר וע"ש בתוס' ודו"ק]: וע"ש מה שביארתי שם בתשובה (סי' ה) בשלמים הבאים לאחר מית' ברי' דר"ש והגהתי שם לדברי ר"ש ע"ש מה שביארתי בטוב טעם ועוד אביא ראיה לזה מהא דאמרי' בפסחים (נ"ד לח) אמר ר"ל זאת אומרת חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלים בנזיר וגבעון.

והקשו התוס' דמפירש"י משמע שאין רקיקי נזיר נאכלים בנזיר וגבעון דהא ר"ש מחמיר מכולהו ואמר דבעינן דנקא חובות הקבוע להם זמן וא"כ איך קאמר במגיל' (נ"ד ט) זה הפלל כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה ונהא נזירות הוי דבר הנדר והנידב ואפ"ה אין קרב בבמה ותירצו שם בדוחק וע"פ הירושלמי ניחא שפיר דהא אמרינן בירושל' (פ"ק דמגיל'ה) ר"י אומר ואת אומרת שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל ערי ישראל לא הי' צריך השונה להוציאן ממושב ניחא חלות תודה ורקיקי נזיר לא כן אר"י לית פאן נזירות נזירות חובה היא א"ר אבין בר פהנא תיפתר שקרבה חטאת בשילה עולתו ושלמים בנזיר וגבעון ר' זעירא בעי קומי ר' מנא לא כן אמ' רבי בשם ר' יוסי שלמי חגיגה הבאים בבמה פשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה כו' אתי כר' שמעון דר' שמעון אמר מפנין שנזרק עליו א' מן הדמים הותר הנזיר לשמות יין ולטמא למתים וע"כ לא הוי דבר שבחובה וע"כ א"ש דאף עולות ושלמי נזיר קרבין בבמה דלא הוי דבר שבחובה דהא ר' שמעון אומר דאפי' אחר מעשה יחידי כו'.

וע"כ קאמר ה"תם בירושל' ר' בון בו חי' בעי שלמים הבאים לאחר מיתה דברי ר"ש מהו שיטענו לחם חזר ומר וכי בחיים לא על הבטל' הם באים פ' דאינו מעפב כמו שאומר אין לה אשם בא לבטלה אלא כזה פ' דאינו מעפב וכל שאינו מעפב הוי כמו דורון וע"כ אומר וכי בחיים לא על הבטלה הם באים וטעונים לחם וה"נ לאחר מיתה וע"ש שהארכתי בזה: עכ"פ הרי נתבאר שהאשם בא בתורת קנס דהא מביא אפי' אם נטמא באונס אף מפני שלא הי' לו להתנהג בזה עד שיבוא לידי נזירות [ואלוהי מסתפינא הייתי אומר שמה שאמרה תורה והימים הראשונים יפלו הוא נמי בתורת קנס כמו דאיתא

במדרש שהבאתי לאשם ה"ז קנס אמר ר' שמעון לא מצינו אשם שיבוא לבטל אלא זה בלבד שכן פתיב אחריו והימים הראשונים יפלו משמע מהמדרש שמה שאמרה תורה הימים הראשונים היינו מפני שנטמא קנסה התורה שיצטער עוד והימים הראשונים יפלו.

ויתנישב בזה מה שיש לי לדקדק בירושלמי (פ"ה דנזיר) הרי פנזיר והי' מגלגל בנזרו אין נשאלין לו אא"כ ינהוג איסור פתיב שנהג בו היתר ד"ר יודא א"ר יוסי כו' מה אנו קיימים בשגלגל בטומא' כ"ע מודים שסתר הכל אם בשגלגל בתגלחת כ"ע מודים שלא סתר אלא שלשים יום אלא פי אנו קיימין בשגלגל בינו בעומד בתוך ימי נזירותו אבל לאחר נזירותו לא סתר [ויכמו שיתבאר הטעם בדרוש ז מה שאינו סותר לאחר נזירות]: אבל עיקר דברי הירושלמי אינם מובנים דמאי פריה אם בשגלגל בטומאה (פי' שזיקלול בנזירותו) כל עמא מודים שסתר דכתיב והימים הראשונים יפלו וכן שיערו סותר כל שלשים יום דהא הסתירות האלו הם מן התורה אבל אם רוצה לישאל לחכם על נזירותו הרי נעקר נדרו מעיקרא וא"כ אין צריך לסתור וע"ז פליגי ר' יהודה ור' יוסי על הא שקנסו מדרבנן שאין נזקקים לו עד שיינהוג איסור ואין מתירין לו אבל מדאורייתא פיון שנסאל על נדרו א"כ אינו סותר וע"כ הי' אפשר לומר פיון שזהו קנס מן התורה והימים הראשונים יפלו ע"כ בנדאי יקנסו חכמים שלא יתירו לו דאל"כ ישאל על נדרו כדי להנצל מקנס של תורה וע"כ לא פליגי אלא בינו.

ובזה יתישב מה שהקש' הלח"מ והמ"ל ברמב"ם פ"ה מה' נזירות שהשיג על המהרי"ט שכתב דאע"ג דנזיר בנזי' נעבר מחמרין עלי' שיינהוג איסור פתיב. שנהג בהן היתר היכא דהנזיר הי' שוגג שהי' סבור שהוא מותר מטעם נדרי אונס' לא קנסינו לי' ואין ספק שנעלם מעיני הרב ז"ל משנה השנוי' כו' ופשוטא דמתניתין משמע דשגג ולא הי' סבור שהי' נזיר ונשחכם הורו לו שהוא נזיר כו' ועיין שם בלח"מ דמניין להגמ' לפרש בלישנא דבריייתא אף אי אמרינן דקנסו אותו רבנן כעין שקנסה אותו התורה והתורה קנסה אותו אפי' באונס דאפי' נטמא באונס נמי הימים הראשונים יפלו ומביא אשם א"ש: ובזה יתישב הירושלמי דכיון דכל הקנס הוא רק כעין של תורה אע"פ שקנסו אותו אפי' בינו היינו שהחמירו בינו ג"כ אבל מ"מ הוא כעין של תורה.

ע"ז אומר דוקא בעומד בתוך ימי נזירותו אבל לאחר נזירותו אינו סותר דהא מן התורה נמי אם יטמא לאחר מלאת אינו סותר. וע"ש ברמב"ם פ"ו מה' נזירות נטמא אחר יום מלאת וע"כ פיון שהתור' לא קנסה אותו, לא קנסו אותו חכמים ג"כ והטעם הוא כמו שביארתישאע"פ שנטמא באונס אפ"ה צריך להביא אשם שמחמת שיצא מדרה המיצוע והוצרך להיות נזיר ע"כ צריך להביא אשם אע"פ שנטמא באונס: ובזה א"ש מה שהקשיתי לעיל דאמאי לא הצריכה התור' סניגים בכל האיסורים פי אם בנזי' החמירה התור' לעשות שמירה וסניג בחומץ יין וחומץ שחר וכמו דאית' במדרש ועתה השמרי נא פי' לעשות שמירה בחומץ יין וחומץ שחר.

והטעם הוא מפני שהנזירות בעצמו סניג הוא שאם הי' מתוקן כפי שצריך לא הי' צריך לנזירות וכל ענין הנזירות שכתוב בתור' הוא במי שרואה שפחז עליו יצרו ועליו הכתוב אומר איש כי ידור נדר נזיר להזיר לה' וכיון שרואה בעצמו שנטה מדרה הישר ע"כ

צָרִיף לַעֲשׂוֹת סִיג וּלְקַבֵּל עָלָיו נְזִירוֹת וְכִמוֹ הַחֹלָה שְׁצָרִיף לְרַפּוּאָה לְהַצִּיל מִחֲלָיו אַע"פ שֶׁהַרְפּוּאָה בְּעֶצְמָה יֵשׁ בָּהּ דְּבַר הַמְזִיק קָצַת אַעפ"כ כִּינּוּן שֶׁהַחֹלִי גְדוֹל צָרִיף לְרַפּוּאָה זֶה וְכֵן בְּנְזִירוֹת אַע"פ שֶׁהַנְּזִירוֹת בְּעֶצְמוֹ חֲטָא הוּא אַעפ"כ צָרִיף לְרַפּוּאָה זֶה וְלֹא יִנָּצַל בְּלַעֲדָה וַע"כ בְּנְזִירוֹת ג"כ אַע"פ שֶׁנְּזִיר חֲטָא הוּא אַעפ"כ כִּינּוּן שֶׁרֹאָה בְּעֶצְמוֹ שֶׁבֵּלֹא זֶה יִתְקַלְקַל יוֹתֵר ע"כ אִמְר' הַתּוֹרָה אִישׁ כִּי יָדוּר נְזִיר לְהִזִּיר לֵה' וַע"כ בְּנְזִירוֹת כִּינּוּן שֶׁעֵיקָר' הִיא סִיג לְמִי שֶׁקִּלְקַל מַעֲשָׂיו ע"כ הַחֲמִיר' הַתּוֹרָה בְּזֶה לְהוֹסִיף סִיגִים כִּינּוּן שֶׁכָּל הַמַּצְנֶה עֵיקָרָה הִיא סִיג וַע"כ צָרִיכָה לְסִיגִים יוֹתֵר וְהַפֵּל הוּא מִן הַתּוֹרָה וְכִמוֹ דְאָמְרִינוּ בַע"ג (דף נח) נְזִירָא סְחוּר סְחוּר לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב: וְכִמוֹ דְאִית' בְּמִדְרָשׁ (פ' נִשְׂא) וּמִנִּינּוּן שֶׁחֲזַר שְׁלֵמָה וְהוֹדָה שְׁנֶאֱמַר כִּי בַעַר אֲנִכִי מֵאִישׁ זֶה נָח שְׁנֶאֱמַר נִיחַל נָח אִישׁ הָאֲדָמָה שַׁע"י נִתְקַלְל כו' וְלֹא לְמִדְתִּי מִמֶּנּוּ.

וְלֹא בֵּינַת אָדָם לִי זֶה אָדָם הָרֵאשׁוֹן שַׁע"י שֶׁשָּׂתָה יָיִן נִתְקַלְל הָעוֹלָם בְּעִבּוּרוֹ דְאָמַר ר' אַבִּין יָיִן מְסֻכָּה לוֹ חֲוָה לְאָדָם וְשָׂתָה. וְלֹא לְמִדְתִּי חֲכָמָה וְדַעַת קְדוּשִׁים אֲדַע מִי שְׁרוּצָה לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ שְׁלֵמָה בְּזִיר עֲצָמוֹ מִן הַיָּיִן כו' פִּי שֵׁישׁ ג' מִינֵי יָיִן א' יָיִן שֶׁל אִיסוּר וְיָיִן שֶׁל הֵיטֵר, וְיָיִן שֶׁל מַצְנֶה.

וְהִנֵּה אָדָם הָרֵאשׁוֹן נִתְקַלְקַל כִּינּוּן שֶׁל אִיסוּר וְנָח כִּינּוּן שֶׁל הֵיטֵר וּבְנְזִיר (דף ד) אָמְרִינוּ לְאַסוּר יָיִן שֶׁל מַצְנֶה כִּינּוּן שֶׁל רֵשׁוּת אֶלְמָא דַּאֲע"ג מַה שֶׁהוּא שֶׁל מַצְנֶה אִינוּ מְקַלְקַל אִף אַעפ"כ בְּנְזִיר כִּינּוּן שֶׁהוּא רֹאָה שֶׁהוּא מְקַלְקַל ע"כ אֶפְשָׁר שֶׁיִּקְלַקַּל לוֹ אִפִּי יָיִן שֶׁל מַצְנֶה וַע"ז אִמְר' שְׁלֵמָה כִּי בַעַר אֲנִכִי כו' זֶה נָח שֶׁנִּתְקַלְקַל כִּינּוּן שֶׁל הֵיטֵר, וְלֹא בֵּינַת אָדָם לִי זֶה אִדְהָר' שֶׁנִּתְקַלְקַל כִּינּוּן שֶׁל אִיסוּר וְלֹא לְמִדְתִּי חֲכָמָה וְכִמוֹ דְאִית' בְּמִדְרָשׁ חֲכַמַת הַתּוֹרָה, וְדַעַת קְדוּשִׁים אֲדַע פִּי לְלַמּוֹד מִנְזִיר שֶׁהַזִּהִיר' אוֹתוֹ הַתּוֹרָה אִפִּי כִינּוּן שֶׁל מַצְנֶה כִּינּוּן שֶׁל רֵשׁוּת: וַע"כ נִסְתַּפֵּק בְּנְזִירוֹת שֶׁמְשׁוֹן שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁא"צ לְסִיג וְאִינוּ אִיסוּר בְּחֻמְרָא יָיִן וְחֻמְרָא שְׁכַר שֶׁזֶה אִינוּ רַק בְּמִי שֶׁהוֹרְגַל לְחֲטוֹא וְרֹאָה בְּעֶצְמוֹ שֶׁנִּתְקַלְקַל מִדְרָשׁ הַיֵּשֶׁר וְצָרִיף לְנְזִירוֹת וַע"כ הַחֲמִירָה הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת סִיג אֲבָל בְּנְזִירוֹת שֶׁמְשׁוֹן שֶׁהוּא נְזִיר מִן הַבְּטָן וְלֹא מִחֲמַת סִיג שֶׁרֹאָה בְּעֶצְמוֹ שְׁצָרִיף לְסִיג כִּסְתָם נְזִיר וַע"כ אִמְר' שֶׁיֵּבֵא עוֹד אֲלֵינוּ וְיִזְרִינוּ מַה נַּעֲשֶׂה לְנַעַר הַיּוֹלֵד וַע"ז הַשִּׁיב הַמְּלָאָךְ מִכָּל אֲשֶׁר אִמְרָתִי אֶל הָאִשָּׁה תִּשְׁמַר מִכָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיָּיִן דְּכָל רִיבוּי' הוּא ע"ש כָּל אֲשֶׁר צוּיָתִי תִשְׁמָר פִּי שְׁצָרִיף ג"כ לְשִׁמְרָה וְסִיג אַע"פ שֶׁהוּא נְזִיר מִן הַבְּטָן.

וְהַטַּעַם הוּא כְּמוֹ דְאִית' בְּמִדְרָשׁ שֶׁמֶ גְלוּי הִי לְפָנֵי הַקַּב"ה שֶׁשֶׁמְשׁוֹן הִי הוֹלֵךְ אַחַר עֵינָיו לְפִיכָף הַזִּהִירוֹ בְּנְזִיר שְׁלֵמָה יֵהִי שׁוֹתֵה יָיִן לְפִי שֶׁהַיָּיִן מְבִיא לִידֵי זִמְמָה, וְמַה בְּזִמְנֵי שֶׁהִי נְזִיר הַלֵּךְ אַחַר עֵינָיו אִילּוֹ הִי שׁוֹתֵה לֹא הִי לוֹ תִקְנָה לְעוֹלָם מְרֻב שֶׁהִי רוֹדֵף אַחַר הַזִּמְמָה, מַהוּ שֶׁאִמְר' מִן הַבְּטָן לְקִיָּים מַה שֶׁנֵּא בְּטָרָם אֲצָרָה בְּבִטָּן יִדְעָתִיהָ וַע"כ כִּינּוּן שֶׁגְלוּי הִי לְפָנֵי הַקַּב"ה שְׁצָרִיף לְסִיג ע"כ הַטִּיל עָלָיו הַקַּב"ה נְזִירוֹת וְסִיג וַע"כ צָרִיף לְסִיגִים כְּמוֹ כָּל נְזִיר שֶׁמְקַבֵּל עָלָיו נְזִירוֹת אַח"כ, וַע"כ אִית' בְּמִדְרָשׁ נִישְׁמַע אֱלֹקִים בְּקוֹל מְנוּחַ לְמַה חֲזַר הַמְּלָאָךְ אֲצֵל הָאִשָּׁה וְלֹא אֲצֵל מְנוּחַ שְׁלֵמָה לְפָסוּל אֶת דְּבָרָיו הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁאִמְר' לְאִשָּׁה.

וְעֵינָיו בִּי"מ, וְלְפִי מַה שֶׁבִּיָּאֲרָתִי נִיחָא בְּפִשְׁטוּת דְּבִאֲמִירָה הַשְּׁנִי' הוֹסִיף שֶׁתִּשְׁמָר עֲצָמָה מִכָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיָּיִן וַע"כ הִי רֹאִים סְתִירוֹת בְּדִבְרֵי הַמְּלָאָךְ וּמְנוּחַ הִי חוֹשְׁדָה

שְׁהֶעֱלִימָה מִמֶּנּוּ דְבָרֵי הַמְּלֶאכֶּה ע"כ בָּא אֶל הָאִשָּׁה וְהִבִּין לָהּ אִיךְ שָׂרְמָז בְּדַבְּרֵי הָרְאוּשׁוֹנִים בָּמָה שְׂאָמַר וְעַתָּה הַשְּׂמָרִי נָא הֵינְנו שְׂתַעֲשֶׂה שְׂמִיר' וְסִיג דְּהֵינְנו חוֹמָץ זֵינן וְחוֹמָץ שְׂכָר וּבְזָה נְכַלל כָּל הַדְּבָרִים שְׂלֵא הִי מִן הַדִּין לְאַסּוֹר וְרַק מִשׁוּם סִיג אִךְ שְׂלֵא הַבִּינָה תְּחִילָּה ע"ז חֲזַר וְאָמַר מִכָּל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶל הָאִשָּׁה תִּשְׁמַר, וְהַבִּיאוֹר הוּא מִכָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וַיַּיִן וְשְׂכָר אֵל תִּשְׁתֶּה וְכָל טֹמְאָה אֵל תֹּאכַל וְחֲזַר וְאָמַר מִכָּל אֲשֶׁר צִוִּיתִי תִּשְׁמַר הֵינְנו שְׂבִיאוֹר דְּבָרֵי הָרְאוּשׁוֹנִים וְשְׂאִין דְּבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים סוֹתְרִים דְּבָרֵי הָרְאוּשׁוֹנִים וְלֹא בָּא אֶלָּא לְפָרֵשׁ ע"ז אָמַר בְּמַד' לָמָּה כו' אֲצַל הָאִשָּׁה שְׂלֵא לְפָסוּל דְּבָרֵי הָרְאוּשׁוֹנִים: וְע"כ אֵיתָא בְּמַדְרַשׁ שֶׁהִיא אָמְרָה כִּי נָזִיר אֱלֻקִּים יֵהִי הַנֶּעַר מִן הַבֶּטֶן עַד יוֹם מוֹתוֹ הִיא הוֹסִיפָה עַד יוֹם מוֹתוֹ לְפִי שְׂלֵא יִדְעָה מַה שְׂעֵתִיד אֲבָל הַמְּלֶאכֶּה שֶׁהִי יוֹדֵעַ שְׂעֵתִיד הוּא לְאַבְדַּ נְזִירוֹתוֹ ע"י דְּלִילָה.

לְכַף לֹא אָמַר עַד יוֹם מוֹתוֹ וְע"כ הִי סְבוּרָה שֶׁא"צ לְסִיג וּבמ"א בִּיאוֹרְתִי עַל שְׁהַמְּלֶאכֶּה אָמַר וְהוּא יַחַל לְהוֹשִׁיעַ וְאֶמְרִינָן בְּסוּטָה (דָּף ט) הוֹחֵל שְׁבוּעָתוֹ שְׂל כו'. וְהַמְּפָרְשִׁים פִּירְשׁוּ שְׂיַחַל הוּא הַתְּחִלָּה אֲבָל לֹא יִגְמֹר וְאֶיפְשָׁר לֹא יִגְמֹר לֹא הֵלֵךְ אַחַר עֵינָיו וְלֹא סָר מִמֶּנּוּ כַּחוֹ הִי כּוֹבֵשׁ וְגוֹמֵר הַמְּלַחְמָה עִם הַפְּלִשְׁתִּים אִךְ מִחֲמַת שְׁהֵלֵךְ אַחַר עֵינָיו וְנִתְקַלְקַל ע"כ לֹא הִי רַק הַתְּחִלָּה וְע"כ לֹא סִיפְרָה מַה שְׂאָמַר וְהוּא יַחַל שֶׁהִי סְבוּרָה שְׂיִהְיֶה נָזִיר מִן הַבֶּטֶן עַד יוֹם מוֹתוֹ.

וְע"כ כִּינּוּן שֶׁהִי גְלוּי לְפָנָיו ע"כ הִי צָרִיף שְׂמִשׁוֹן לְהִיּוֹת נָזִיר תְּמִיד מִן הַבֶּטֶן וְעַד יוֹם מוֹתוֹ וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב קוֹשְׁנֵי הַמְּהַרְשָׁ"א בַּח"א דְּלָמָּה נֶאֱמַר בְּכָל מְקוֹם נָזִיר לְהִזִּיר לָהּ וּבְשְׂמִשׁוֹן כְּתִיב כִּי נָזִיר אֱלֻקִּים יֵהִי הַנֶּעַר אִךְ הַטַּעַם הוּא דְּבַנְזִירוֹ כְּתִיב נָזִיר לְהִזִּיר לָהּ וְהוּא כְּמוֹ דְּאֶמְרִי בְּמִנְחוֹת (דָּף ק) תְּנִי א"ר שְׂמַעוֹן בֶּן עֲזַאי בָּא וּרְאָה מַה כְּתִיב בְּפ' קַרְבָּנוֹת שְׂלֵא נֶאֱמַר בָּהֶם לֹא כו' וְלֹא אֱלֻקִּים אֶלָּא ה' שְׂלֵא תַתֵּן פְּתֻחוֹן פֶּה לְכַעַל דִּין לְחֻלּוֹק וְעֵינָן בְּמַהַרְשָׁ"א בַּח"א כְּלִשׁוֹן זֶה כְּתִיב כְּגוֹן לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֱלֹהִים אַחֲרֵים ע"כ לֹא כְּתִיב רַק לָהּ וְע"כ בְּנָזִיר שְׂחֻסִידִים הָרְאוּשׁוֹנִים הִי מִתְּאוּיִן לְהַבִּיא חֲטָאת כו' וְע"כ כִּינּוּן שְׂעִיקָרוֹ מִשׁוּם קַרְבָּן.

ע"כ כְּתִיב נָזִיר לְהִזִּיר לָהּ מִשֶּׁא"כ בְּנְזִירוֹת שְׂמִשׁוֹן שְׂלֵא הִי קַרְבָּן גְּבִיל. [וּבמ"א בִּיאוֹרְתִי בְּפִשְׁטוֹת לְפִי מַה שְׂבִיאוֹרְתִי עַל הִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּנָזִיר) א"ר חֵינְנָא מְסַתְּבָרָא שְׂתַדְחָה נְזִירוֹת תּוֹרָה לְנְזִירוֹת שְׂמִשׁוֹן.

מ"ט כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נְזִירוֹ אֵת שְׂנְזִירוֹתוֹ תּוֹרָה יֵצְתָה נְזִירוֹת שְׂמִשׁוֹן שְׂאִינָה תּוֹרָה וְלַעֲיִל בְּתַשׁוּבָה (ס' ט) הַבְּאֵתִי רְאִיוֹת הַרְבֵּה שְׂנְזִירַת שְׂמִשׁוֹן הוּא מִדְּאוּרִיִּיתָא. וְכְמוֹ דְּמוּכָח בְּסוּף מִפּוֹת (ד' כֵּא) ע"ש וְע"כ כִּינּוּן שֶׁהוּא רַק כְּמוֹ נָזִיר.

ע"כ אֶיפְשָׁר דְּבַעֲיָנָן דְּוּנְקָא שְׂיִפְרַשׁ כָּל הַנְּזִירוֹת כְּמוֹ בְּנָזִיר. דְּבַנְזִירוֹת כִּינּוּן דְּהוּי שְׂל תּוֹרָה אֵין נְזִירוֹת לְחֻצָּאִין.

כְּמוֹ דְּאֵיתָא בְּפ"ק דְּנָזִיר (ד' ג) הִרִינִי נָזִיר מִן הַסְּרַצְנִים. וּמִן הַזְּגִים וּמִן הַתְּגִלְחַת וּמִן הַטֹּמְאָה ה"ז נָזִיר וְכָל דְּקָדוּקֵי נְזִירוֹת עָלְיוֹ וְאֶמְרִינָן בִּירוּשְׁלָמִי כִּינּוּן מִתְּנִיתִין אוֹ מִן הַסְּרַצְנִים אוֹ מִן הַזְּגִין אוֹ מִתְּגִלְחַת כו' ה"ז נָזִיר.

אָבֵל גְּזִירוֹת שְׁמֹשׁוֹן שֶׁהִיא כְּמוֹ נֶדֶר. א"כ לֹא אָמְרִינוּ דְּכָל דְּקְדוּקֵי גְזִירוֹת עֲלֵינוּ וְכֵן הִקְשָׁה
הַמַּהְרִי"ט לְדַבְּרֵי הָאוֹמְרִים דְּגְזִירַת שְׁמֹשׁוֹן הוּא מִתּוֹרַת נֶדֶר.

א"כ לֹא יֵהִי הַדִּין בְּזֶה דְּאֵפִי לֹא נֶזֶר רַק מְדַבֵּר א' יֵהִי כֹל דְּקְדוּקֵי גְזִירוֹת עָלֵינוּ וְע"כ שָׁאֵל
מֵה יֵהִי מִשְׁפֵּט הַנֶּעֱרַר וּמִעֲשָׂהוּ. עַד שֶׁפִּירֵשׁ לוֹ הַמַּלְאָךְ.

מִפֶּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל. שְׁאֲסוּר כְּמוֹ בְּנִזִיר סֶתֶם] וְע"כ בְּגְזִירוֹת שְׁמֹשׁוֹן מִצַּד
שֶׁהִיא גְלוּי לְפָנֵי הַקַּב"ה שְׁיִלְךָ אַחַר עֵינָיו ע"כ הִזְהִירוּ בְּגְזִירוֹת וְכִמוֹ דְּאָמְרִינוּ בַּפ"ק דְּסוּטָה
(דף ט) שְׁמֹשׁוֹן הִלְךָ אַחַר עֵינָיו לְפִיכָךְ נִקְרָו פְּלִשְׁתִּים כּו' וְאָמְרִינוּ ר' אוֹמֵר תְּחִילַת קִלְקוּלוֹ
בְּעֵזָה לְפִיכָךְ לָקַח בְּעֵזָה דְּכִתִּיב וַיִּלְךָ שְׁמֹשׁוֹן עֲזָתָה וַיֵּרָא שָׁם אִשָּׁה כּו' לְפִיכָךְ לָקַח בְּעֵזָה
דְּכִתִּיב וַיִּוְרִידוּ אוֹתוֹ עֲזָתָה וְהָא כְּתִיב וַיִּרְדַּד שְׁמֹשׁוֹן תְּמַנְתָּה תְּחִילַת קִלְקוּלוֹ מִיָּהָא בְּעֵזָה
הַגִּי וּפִירֵשׁ"י דְּהָא דְּתַמְנַת לֹא קִלְקוּל הוּא שְׁלִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְלֹא בָּא עֲלֵינוּ בְּזִנּוּת וְהִקְשָׁה
הַמַּהְרֵשׁ"א בַּח"א בַּפ"א אֵין מִעֲמִידִין (דף לו') דְּמוֹכַח הֵתָם דְּבִז' עֲמִמִּין גְּרַע דְּרָךְ חֲתָנוּת
מְזֻנּוּת וְחִירָץ דְּהָא דְּתַמְנַת הַיָּנוּ שְׁלִקְחָהּ לְאִשׁוֹת אַחַר שְׁנִתְגַּיְרָה ע"ש (וְכֵן הוּא
בִּירוּשְׁלַמִּי פ"ק דְּסוּטָה תְּנִי רַבִּי אוֹמֵר לְפִי שְׁתַּחֲוִיתָ קִלְקַלְתוּ בְּעֵזָה לְפִיכָךְ עֲנִשׁוּ בְּעֵזָה
וְהִקְטִיב וַיִּרְדַּד שְׁמֹשׁוֹן תְּמַנְתָּה א"ר שְׁמוּאֵל בַּר"נ דְּרָךְ נִשְׁוֹאִין הַגִּי) וּבְאֵמַת הוּא מְפֹרָשׁ
בְּרַמְבַּ"ם (פ"ג מֵה' אֲשֵׁנֹת ה' יד) וְז"ל אֵל יַעֲלֶה עַל דְּעַתָּה שְׁשִׁמְשׁוֹן הַמּוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל
אוֹ שְׁלֵמָה מְלָךְ יִשְׂרָאֵל יִשְׁאוּ נָשִׁים כּו' וְלְפִי שְׁגִייר שְׁלֵמָה נָשִׁים וְכֵן שְׁמֹשׁוֹן כּו' וְהַדְּבָר
יְדוּעַ שְׁלֵא חֲזָרוּ אֵלָּא ע"פ דְּבָר.

פִּי שְׁנִתְגַּיְרָו לְשׁוּם שְׁוֹלְחָן כּו' וְע"כ הִיא חֲשׁוּבִים כְּאֵלוֹ נְשָׂאִם קוֹדֵם הַגְּזִירוֹת: וּבְזֶה יִתְבָּאֵר
הַפְּתוּב (מְלָכִים א יא) וְהַמְלָךְ שְׁלֵמָה אֶהָב נָשִׁים כּו' וְאֵת בַּת פְּרַעֲזָה וּפִירֵשׁ"י לְפִי שְׁהִית'
חֲבִיבָה עָלָיו מִכּוֹלֵם מְנַאֵה לְעֲצָמָה וְכֵן נִיפְקְדוּ מִעֲבָדֵי דָוִד תִּשְׁעָה עֶשְׂרֵי אִישׁ וַעֲשָׂהֶם וְלִי
נִרְאָה לִינִישָׁב ע"פ מֵאֵי דְּאָמְרִינוּ בִּיבְמוֹת (דף עו') מִתִּיב רַב יוֹסֵף וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֵמָה אֵת בַּת
פְּרַעֲזָה מְלָךְ מְצָרִים גִּיּוֹרֵי גִיּוֹרָה וְהָא לֹא קָבְלוּ גָרִים לֹא בִימֵי דָוִד וְלֹא בִימֵי שְׁלֵמָה מִיַּדִּי
הוּא טַעְמָא אֵלָּא מִשׁוּם שְׁוֹלְחָן כּו' וְהָא לֹא צָרִיכָא פִירֵשׁ"י שְׁהָרִי בַת מְלָךְ מְצָרִים הִיתָה
וְתִפּוֹק לִי דְּהָא מְצָרִית רֵאשׁוּנָה הִיא כּו' וְא"כ בְּכָל הַגִּי נָשִׁים מוֹאֲבִית עֲמוֹנִית הִיא אֲסוּרוֹ'
מִצַּד שְׁלֵא הִיא גִּירוֹתָן בְּאֵמַת כִּי אִם לְשֵׁם גְּדוּלָּה אֲבָל בַּת פְּרַעֲזָה הִיא גִּירוֹתָהּ בְּאֵמַת שְׁלֵא
הִיא צָרִיכָה לְכָךְ אֵלָּא חֲטָא הִיא שֶׁהִיא מְצָרִית וְע"ז אוֹמֵר וְהַמְלָךְ שְׁלֵמָה אֶהָב נָשִׁים נְכָרִיּוֹת
רַבּוֹת וְאֵת בַּת פְּרַעֲזָה שְׁבַנְשִׁים עֲמוֹנִית וּמוֹאֲבִית הִיא חֲטָא וּמִפְּנֵי שְׁלֵא נִתְגַּיְרָו בְּאֵמַת כִּי
אִם לְשׁוּם גְּדוּלָּה.

אֲבָל בְּבַת פְּרַעֲזָה הִיא הַגְּזִירוֹת גְּמוּרָה שְׁלֵא הִיא צָרִיכָה לְגְדוּלָּה אֵלָּא מִשׁוּם שֶׁהִיא מְצָרִית
רֵאשׁוּנָה וְע"ז אוֹמֵר וְאֵת בַּת פְּרַעֲזָה מִשׁוּם שְׁאִינָה דוֹמָה לְשָׂאֵר הַנְּשִׁים: וּבְזֶה יִתְבָּאֵר הָא
דְּאָמְרִינוּ תְּחִילַת קִלְקוּלוֹ מִיָּהָא בְּעֵזָה הַגִּי כִּינּוֹן שְׁעֵיקָר חֲטָא הִיא שְׁלֵא הִיא הַגְּזִירוֹת גְּמוּרָה.

רַק לְשֵׁם גְּדוּלָּה ע"ז אוֹמֵר וַיִּרְדַּד שְׁמֹשׁוֹן תְּמַנְתָּה כּו' וַיֹּאמֶר שְׁמֹשׁוֹן אֵל אָבִיו אוֹתָהּ קַח לִי
כִּי הִיא יִשְׁרָה בְּעֵינָי וְאָבִיו וְאָמוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה' הִיא כִּי תוֹאֲנָה הוּא מְבַקֵּשׁ מִפְּלִשְׁתִּים
וּבְעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מוֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאָמְרִינוּ בַּפ"ק דְּסוּטָה (דף ט) שְׁמֹשׁוֹן בְּעֵינָיו מְרַד
וְהִקְטִיב וְאָבִיו וְאָמוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה' הִיא כִּי אֲזַיֵּל מִיָּהָא בְּתֵר יִשְׁרוּתֵי אֲזַיֵּל וְאֵעֶפ"כ קִשָּׂה
דְּאִיךְ יֵצֵא קִלְקוּל מֵה' אִךְ הַעֲנִין הִיא שְׁאֲוֹמֵר הַפְּתוּב וּבְעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מוֹשְׁלִים

בַּיִשְׂרָאֵל וְע"כ הִיא הַגִּירוֹת גְּמוּרָה וְשֵׁלָא הִיא לְשׁוּם גְּדוּלָה וְעִיקָר הַקְּלָקוּל הִיא בְּעֵזָה וְשִׁפְכָר בְּתַגְדָּל וְא"כ לֹא הִיא גִירוֹת גְּמוּרָה.

וּמִזָּה הִיא הַחֲטָא. וְע"ז אֹמֵר תְּחִילַת קְלָקוּלוֹ מִיָּהָא בְּעֵזָה הָוִי אַבְל בְּתַמְנָתָה לֹא הִיא קְלָקוּל מִשׁוּם שֶׁהִיא גִירוֹת גְּמוּרָה וְשִׁבְעַת הֵיחֵא הִיא פְּלִשְׁתִּים מוֹשְׁלִים בַּיִשְׂרָאֵל: [ובמ"א בַּיִאֲרֵתִי עַל הָא דְאָמְרִינָן בְּסוּטָה (ד' ט) וַיֵּאָהֵב אִשָּׁה בְּנַחַל שְׁנָרְק וּשְׁמָה דְלִילָה.

תַּנִּי ר' אֹמֵר אֶלְמָלָא לֹא נִק' שְׁמָה דְלִילָה רֵאוּנָא הִיא שְׁתַּקְרָא שְׁמָה דְלִילָה. דִּילְדָלָה אֵת פָּחוּ דִּילְדָלָה אֵת לְבוּ.

דִּילְדָלָה אֵת מַעֲשִׂיו. וּבַיִאֲרֵתִי דְמַהוּ פְּנוּנָתוֹ אִף הָעֲנִיָּן הוּא עַפ"י הַמְדַרְשׁ פ' נִשְׂא הַרְשָׁעִים קוּדְמִים לְשִׁמְם נִבָּל שְׁמוֹ גְּלִית שְׁמוֹ שִׁבְע בֶּן בִּיכָרִי שְׁמוֹ אַבְל הַצְדִּיקִים שְׁמוֹן קוּדְמִים.

וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה וּשְׁמוֹ מְנוּחַ דוּמִים לְבוּרְאָם וּשְׁמֵי ה' הַתִּיבּוֹן הַפְּתִיב וּלְרַבָּקָה אֵח וּשְׁמוֹ לְבָן. ר' יִצְחָק אֹמֵר אֶפּוֹרְדוּפְסִי, ר' בְּרַכְיָא אֹמֵר מְלֻבָּן בְּרִשְׁעָה.

ע"ז אֹמֵר רַבִּי וּשְׁמָה דְלִילָה. אֶלְמָלָא לֹא נִק' שְׁמָה דְלִילָה כּוּ' מִפְּנֵי שֶׁהִיא קָשָׁה לוֹ דַּהִי לִי לְכַתּוּב וְדִלִּילָה שְׁמָה כִּינּוּן שֶׁהִיא רִשְׁעָתָה.

ע"ז אֹמֵר אֶלְמָלָא לֹא נִק' שְׁמָה דְלִילָה. רֵאוּנָא הִיא שְׁתַּקְרָא אֵת שְׁמָה דְלִילָה דִּילְדָלָה אֵת פָּחוּ.

דִּילְדָלָה אֵת לְבוּ. דִּילְדָלָה אֵת מַעֲשִׂיו.

וְע"כ הָוִי כְּמוֹ שֵׁם הַתְּנָאָר. וְלֹא שֵׁם הָעֲצָם.

וְע"כ הָוִי כְּמוֹ דְכַתִּיב וּשְׁמוֹ לְבָן דְמִשְׁנֵי מְלֻבָּן בְּרִשְׁעָה וְכִינּוּן שֶׁהוּא תְּנָאָר. כְּתִיב וּשְׁמוֹ לְבָן.

וְדִלִּילָה הָוִי נְמִי שֵׁם הַתְּנָאָר ע"כ כְּתִיב וּשְׁמָה דְלִילָה]: וּבְבִאָר סוּף הַפְּרָשָׁה (שָׁם) וְלֹא יִסַּף עוֹד מִלְאָף ה' לְהִרְאוֹת אֶל מְנוּחַ וְאֶל אִשְׁתּוֹ אִז יַדַּע מְנוּחַ כִּי מִלְאָף אֶלְקִים הוּא מַהוּ הַתְּלִיוֹן שְׂאוּמֵר וְלֹא יִסַּף עוֹד מִלְאָף ה'.

אִז יַדַּע מְנוּחַ כִּי מִלְאָף אֶלְקִים הוּא אִף הָעֲנִיָּן יוֹבֵן ע"פ הַמְדַרְשׁ (ס' בְּרֵאשִׁית פ' נ') א"ר לִוִי אַבְרָהָם שֶׁהִיא פָּחוּ יָפָה נְדָמוּ לוֹ כְּדָמוֹת אֲנָשִׁים אָמַר ר' חֲנִינָא עַד שֶׁלֹּא עָשׂוּ שְׁלִיחוֹתָן קִרְאָן אֲנָשִׁים מִשְׁעָשׂוּ שְׁלִיחוֹתָן מִלְאָכִים א"ר תַּנְחוּמָא לֹא שְׁנִטְל הַגְּמוּנִי מִן הַמְּלָף עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְבֵית אוֹרִיָּין שְׁלוֹ הִיא מְהִלָּף פְּקַאֲלִמִין כִּף עַד שֶׁלֹּא עָשׂוּ שְׁלִיחוֹתָן קִרְאָם אֲנָשִׁים לֹאח"כ קִרְאָן מִלְאָכִים ע"ז אֶפְשָׁר שְׁתַּחֲנִי לֹא הִיא נְדָמָה כְּדָמוֹת מִלְאָף מִשְׁמֵי מְפִנִי שֶׁלֹּא גָמַר שְׁלִיחוֹתוֹ כְּדֵאִיתָא בְּמַדְרָשׁ שֶׁנִּק' שְׁמוֹ פְּלֵאִי עַל שֵׁם הַנְּזִירוֹת וְאֶפְשָׁר לֹמַר עוֹד מִשׁוּם שֶׁלְשׁוֹן הַפְּלָאָה הוּא לְפָרֵשׁ הַנְּזִירוֹת כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ לֹא נִתְּנָה נְזִירוֹת אֶלָּא לְהַפְּלָאָה וְע"כ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא גָמַר שְׁלִיחוֹתוֹ לֹא נְדָמָה עַד יִיָּן כְּדָמוֹת מִלְאָף אִף אֶמְרָה כְּמִרְאָה מִלְאָף אֶלְקִים כְּמִמְרָה הִנֵּה נִרְאָה אֵלֵי הָאִישׁ אַבְל לֹאחַר שֶׁגָמַר שְׁלִיחוֹתוֹ וְלֹא יִסַּף עוֹד מִלְאָף ה' לְהִרְאוֹת אֶל מְנוּחַ וְאֶל אִשְׁתּוֹ אִז יַדַּע מְנוּחַ כִּי מִלְאָף אֶלְקִים הוּא שֶׁהָעֲנִיָּן הוּא אִם צָרִיף לְדַבֵּר לְבָנוּ אָדָם וּלְהוֹרוֹת לְהֵם צָרִיף לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחוֹתוֹ בְּלְבוּשׁ אֲנָשִׁים כְּדִי שְׁיִבִינוּ לְעֲשׂוֹת הַדְּבָר כְּמוֹ שֶׁהִיא דְנִיָּאל נְבִעַת בְּרֵאוֹתוֹ חֲזוֹן וְהוּא אָמַר מוֹת נְמוֹת כִּי אֶלְקִים רֵאוּנוּ שֶׁהוּא אָמַר שֶׁע"י שֶׁלֹּא הִיא כְּחָם יָפָה נְדָמָה לְהֵם

כדמות מלאך ע"כ אמר מות נמות והיא אמרה לו חפץ ה' להמיתנו לא הראנו את כל אלה פי' מאחר שנדמה תחילה בלבוש איש והשמיענו את כל אלה מסתמא אנוחנו הגונים.

אלא ע"י שגמר שליחותו נדמה כדמות מלאך. וכיון שביארתי שע"כ הצריכה התורה סניגים בנזיר, משום שכבר הוא מקולקל, וע"כ הצריכה התורה לסניג, בזה יתיישב הא דאמרין בסנהדרין (ד' כט) מניין שקל המוסף גורע שפאמר לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו, ולכאורה פיון שהיא סניג, אמאי הוי בכלל כל המוסף גורע, אף גבי אדם הראשון קודם החטא לא ה' יצה"ר מצוי וה' כמו מלאך וכמו שביארתי במ"א על המדרש פ' קדושים ר' אבין אמר כו' משל למלאך שה' לו מרתף של יין והושיב בו שופרים מהם נזירים ומהם שופורים בא ליתן שכרם נתן שני חלקים לשיפורים כו' פה העליונים לפי שאין יצה"ר מצוי בהם קדושה אחת אבל התחתונים לפי שיצה"ר מצוי בהם הלואי לשת' קדושת יעמדו הה"ד כו' והתקדשותם והייתם קדושים פי' שהם אינם צריכים לסניגים וע"כ אין בהם רק קדושה אחת משא"כ בישראל פיון שיצה"ר מצוי בהם וע"כ צריכין לשת' קדושות היינו המצות והסניגים וכמו דאמרין קדש עצמה במותר לה וע"כ קודם החטא לא ה' צריף לסניג וע"כ הוי בכלל כל המוסף גורע והנה מה שביארתי שבינזירות התמירה תורה בסניג יותר מפני שעיקרה היא סניג.

זהו דלא כמו שכתב הפמ"ג בהקדמתו לענין ח"ש שרוצה לבאר בהא שאמר ולא תאכלי כל טמא פי' אפי' ח"ש כמו דאמרין ביומא (דף עד) והשאלה ה' משום שזירות הוא סניג ולא מצוינו סניג לסניג כבר כתבתי במ"א שלא נראה לי דא"כ למה הזוהר בשמשון ועיין בתוס' בשבועות (דף כב) נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה משמע דס"ל דבנזיר אסור ח"ש ועוד דח"ש אינו אסור משום סניג אלא משום דחזי לאצטרופי ועוד לפי מה שביארתי הוא בהיפוף דאדרבא פיון דנזירות הוא סניג ע"כ התמירה בו תורה לעשות סניג יותר כמו שביארתי לענין חנומץ יין וחנומץ שכר: והנה במה שביארתי לעיל על המדרש סד' נשא ומניין שחזר שלמה והודה שפאמ' פי בער אנכי מאיש זה נח ולא בינת אדם לי זה אדם הראשון ולא למדתי חכמה ונדעת קדושים אדע היינו נז' דכתיב ב' קדוש יהי שיש ג' מיני יין א' של היתר וא' של איסור וא' של מצנה, ע"ז אמר פי בער אנכי מאיש זה נח שקלקל ביין של היתר, ולא בינת אדם לי זה יין של איסור ולא למדתי חכמה זהו חכמת התור' כמו דאית' במדרש ונדעת קדושים אדע שהוזהר הנז' ביין של מצנה אע"ג דכל עיקר שהנזיר אסור ביין אינו רק משום שלא יתקלקל כמו דאמרין כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין וא"כ לכאור' יין של מצנה אינו מקלקל.

וכה"ג אמרין בסנהדרין (דף ע) דאכל דבר של מצנה אינו נעש' בן סורר ומורה וע"ז אומר דלא למדתי חכמה ונדעת קדושים אדע, דבנז' פיון שרואה שצריף לנזירות כמו דאמרין כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין ע"כ אפשר שיתקלקל אף מיין של מצנה.

בזה יהי סיוע למה שכתב הא"מ (בסי' יד) בשו"ת שם על מה שהקש' הש"א הא דאמרין בפ"ק דנז' (דף ג) שהוא מיבעי' לי' לאסור יין מצנה פנין הרשות, מאי היא קידושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא פי' הא דאמר רבא שבועה שאשתה וחרור

ואמר הריני נזי' אתי נזירות וחקילי עלי' ורפנון הא נמי מיבעי לי' לאסור יין מצנה פנין
הרשות.

וקשה דה"ל למימר דרפנון לא בעי קרא להכי דס"ל דשבווע' חל ע"י פולל לבטל המצנה
כדעת הירושל', שכולל יין מצנה עם יין הרשות בשלמא לר"ש צריף קרא דלית לי' פולל
אלא לרפנון לא צריף קרא דהא אית להו פולל וע"ש שפכת דזה לא הוי פולל דכל רביעית
ורביעית הוא חלק מחלקי המצנה לקיים שבוועתו ברביעית זה או בזה ע"ש.

עוד כתב דהעיקר נראה דבלא"ה צריף קרא לאסור יין מצנה פנין רשות והוא מבואר
בספרי מיין ושכר נזיר לאסור יין מצנה פנין רשות שהי' בדין הואיל ואונן אסור בשתיית
יין ונזי' אסור בשתיית יין אם למדת לאונן שלא עשה בו יין מצו' פנין הרשות אף נזי' כן
וק"ו ומה אונן כו' ר"י הגלילי אומר כו' אבא חנן אומ' משום ר"א למה נאמר מיין ושכר
נזיר שהי' בדין הואיל ואסור בטומא' ואסור ביין, אם למדת בטומא' שלא עשה בו מצו'
כרשות אף יין לא עשה בו יין מצנה פנין הרשות ת"ל מיין ושכר יזי' ומבואר מפל הני
תנאי דאי לאו קרא ה"א דנזי' לא נאסר ביין מצנה כלל כמו שלא נאסר אונן ביין מצנה
וכמו שלא נאסר במת מצו' ואין מקום לקוש' בעל כ"ת ובש"א דתקפוק לי' משום פולל
דכיין שהי' בדין לומר שאין כאן איסור כלל מהנה טעמי דתלי בספרי.

ולפי מה שביארתי הוא סיוע לזה דה"א דנין של מצו' לא יקלקל לו וכמו שאונן אינו
אסור אלא פנין של רשות דכוננתו לשמח' אבל ביין של מצו' לא וע"כ ה"א דבנזיר ג"כ
מוטר פנין של מצו' וע"ז קמ"ל דבנזיר אסור אף ביין של מצו' דכיין דנזירות הוא סניג
ופריש' למי שרוא' בעצמו שצריף סניג ע"כ אסור אף ביין של מצו' וע"ז אמר שלמה כי
בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי ולא למדתי חכמ' ודעת קדושים אדע, פי' שיש אופן
שיין של מצו' יוכל לקלקל אותו ג"כ: וכיין שביארתי שהחמיר' התור' בנזיר מפני
שעיקרה היא סניג ולא כמו שפכת הפמ"ג הבאתיו לעיל דכיין דנזירות הוי סניג ע"כ לא
מצרכיין סניג לסניג אלא אדרבא דכיין שעיקר' היא לסניג ע"כ מחמריין בו יותר.

ע"כ נ"ל דלהכי אמריין במס' נדרים (דף יח) נזיר להזיר מפאן שהנזירות חל על הנזירות
ואמריין התם (דף יז) דשמואל ס"ל דאפ' אמר הריני נזיר היום הריני נזי' היום חל
הנזירות על הנזירות ואע"ג דבנדר אינו חל על הנדר וכן בשבוועה אינו חל על השבווע'
ואפ"ה הנזירות חל ואע"ג דיש לחלק דבנזירות חל היינו לענין שצריף למנות שני נזירות
אבל על הנזירות גופא אינו חל נזירות אחרת ללקות שתים אפ"ה לא הי' לנו לומר דחל
פינן דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אלא ודאי דחומר' הוא שהחמיר' התור'
בנזיר דכיין שצריף סניג ע"כ החמיר' התורה שיוכל לעשות סניג לסניג אם רואה בעצמו
שסניג א' לא יספיק לו.

והכי משמע בירושלמי (פ"ג דנזי') לענין הא דאמריין בפ"ב דנדרים (דף יז) מי שגזר
שתי נזירות ומנה ראשונה והפריש עלי' קרבן ונשאל עלתה לו שני' בראשונ' ומקשה
שם הירושל' וז"ל ניקח שני' ראשונ' ראשונ' שני' (פי' דאיף אמריין דאם נשאל על
הראשונ' והפריש קרבן עלתה לו שני' בראשונה איף עולה הקרבן לשני' הא בענין
שיקדים הנזירות להפריש קרבן דתני ר' קרבנו על גזרו שיקדים גזרו לקרבנו ולא

שִׁיקָדִים קָרְבָּנוּ לְנִזְרוֹ וְאִ"כ כ"ז שְׁלֹא חָל הַנְּזִירוֹת הַשְּׁנִי' הָיָה כְּמוֹ שֶׁהַקָּדִים קָרְבָּנוּ לְנִזְרוֹ (וְאֵע"ג דְּלְקֹאֲרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּכִינּוֹן דְּנִשְׁאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה.

אִ"כ אֲגַלְאֵי מִיְלֻתָא דְהָא שְׁמֵנָה הִיא לְנִזְרוֹת שְׁנִי' אִ"כ הָיָה כְּמוֹ שֶׁהַקָּדִים נִזְרוּ לְקָרְבָּנוּ. אָף כְּבָר בִּיזְאֲרְתִי לְעִיל (ס' טז) בְּמָה שֶׁנִּסְתַּפֵּק הַמ"א בַּה' שְׁבֻעוֹת (ס' ז) בְּהָא דְאִתָּא בְּשֻׁבֻעוֹת (ד' כז) דָּאִם נִשְׁאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה שְׁנִי' חָלָה עָלָיו.

אִם הִתִּיר תַּחֲלִיָּה הַשְּׁנִי' קוֹדֵם שֶׁנִּשְׁאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה אִי הָיָה הִיתֵר. דְּכִינּוֹן שֶׁנִּשְׁאֵל אַח"כ עַל הָרֵאשׁוֹנָה אֲגַלְאֵי מִיְלֻתָא לְמַפְרַע שֶׁחָל הַשְּׁנִי' וְחָל הִיתֵר ג"כ.

אוּ דַּעַפ"כ לֹא חָל הִיתֵר וְהִבִּיא מַה שֶׁכָּתַב הַרְשֵׁב"א דָּאִם הַקִּים הִבְעֵל וְאַח"כ הִיפֵר לָהּ דָּאִם אַח"כ נִשְׁאֵל עַל הַקְּמָתוֹ, חָלָה הַהִפְרָה לְמַפְרַע. וְכָתַב דְּמַהְרֵשֶׁב"א אִין רֵאִי דְהִפְרָה שְׁאִנִּי מִשׁוּם דְּבִעַל מְצִי מִיפֵר לָהּ קוֹדֵם שֶׁתַּחֲוֵל הַגָּדֵר אָף שֶׁיֵּשׁ רֵאִי מְהַרְמַב"ם שֶׁכָּתַב בַּפ"י דְּשֻׁבֻעוֹת.

דָּאִם אֲתָשִׁיל עַל הַשְּׁנִי' חֲזִיב עַל הָרֵאשׁוֹנָה. אֲלָמָא דְמָנִי שְׁאִיל עַל הַשְּׁנִי' אַע"ג דְּאִכְתִּי לֹא חָל.

וְנִדְחָה שְׁאִין מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם רֵאִי דְמַהְשֵׁתָא חֲזִילִי שְׁנִי' הַשְּׁבֻעוֹת ע"ש וְנִדְחָה אַח"כ דְּנִדְאֵי כָּל זְמַן שְׁלֹא נִשְׁאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה לִיתָא לְשְׁנִי' כָּלָל. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הוּא בְּעֶצְמוֹ אֲלָמָא דְכִינּוֹן דְּבִעֵינוּ שֶׁיַּחֲוֵל הַגָּדֵר קוֹדֵם הַתְּרָה.

ע"כ לֹא מְהַנִּי אִפִּי אִם נִשְׁאֵל אַע"ג דְּאֲגַלְאֵי מִיְלֻתָא לְמַפְרַע. דְּלֹא הָיָה גָּדֵר וַע"ש שֶׁכָּתַבְתִּי דְהֵינּוּ דִּינָא דְהַרְשֵׁב"א שֶׁכָּתַב גַּבִּי גֵט עַל תְּנֵאִי דְמוֹתֵרַת לְהַנְשֵׂא.

וְאֲמַרִּינוּ אֲגַלְאֵי מִיְלֻתָא לְמַפְרַע אַעפ"כ לְגַבִּי קִידּוּשִׁין עַל תְּנֵאִי. לֹא מְהַנִּי גֵט קוֹדֵם שְׁנֵתְקִינִים הַתְּנֵאִי מִשׁוּם דְּבִעֵינוּ שְׁיֵהָא גֵט לְאַחַר הַקִּידּוּשִׁין וְהָאֹמֵר כְּתוּב גֵט לְאַשְׁתִּי לְכַשְׁאֲכֻנְסָה אֲגַרְשָׁנָה אִינוּ גֵט מְפָנִי שְׁאִינוּ בִּידּוֹ.

כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת (ד' נב) וּבְעֵינוּ דְּנֻקָא שְׁיֵהֵי' הַקִּידּוּשִׁין קוֹדְמִים לְגֵט. ע"כ לֹא מְהַנִּי בְּזָה אֲגַלְאֵי מִיְלֻתָא לְמַפְרַע.

וַע"כ לִפִּי"ז אִין רֵאִי מְהַרְמַב"ם דְּהָא הַרְמַב"ם ס"ל גַּבִּי גִירוּשִׁין ג"כ (בַּפ"ז מַה' אִישׁוֹת) דִּיכֹוֹל לְגַרְשָׁה בְּתוּף הַזְּמַן ע"ש שֶׁהָאֲרַכְתִּי בְּזָה. וַע"כ מְקַשָּׁה הִירוּשְׁלָמִי דְאִיף אֲמַרִּינוּ דָּאִם הַפְּרִישׁ קָרְבָּן עַל נִזְרוֹתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה וְנִשְׁאֵל עַל הַנְּזִירוֹת דְּעֻלְתָּהּ לוֹ שְׁנִי' בְּרֵאשׁוֹנָה.

הָא בְּעֵינוּ שְׁיֵהָא נִזְרוֹ קוֹדֵם לְקָרְבָּנוּ וַע"כ לֹא מְהַנִּי בְּזָה אֲגַלְאֵי מִיְלֻתָא לְמַפְרַע וְדו"ק): וַע"ז מְשַׁנֵּי בִירוּשְׁלָמִי אָמַר ר' יוֹסִי בַר' בּוֹן לֹא כֵן סִבְרִין מִימַר בְּאֹמֵר הַרְבֵּנִי נִזִּיר בְּדִין הִיא שְׁלֹא יֵהָא נִזִּיר אֲלָא אַחַת אֶת הוּא שֶׁהַחֲמֵרָת עָלָיו שְׁיֵהָא נִזִּיר שְׁתִּים לֹא דִיִּיף שֶׁהַחֲמֵרָת עָלָיו שְׁיֵהָא נִזִּיר שְׁתִּים אֲלָא שְׁאֵת אֹמֵר שְׁאִין בִּידּוֹ כְּלוּם פִּי' דְּבְדִין הִיא שְׁלֹא תַחֲוֵל נִזְרוֹת עַל נִזְרוֹת אֲלָא אֶת הוּא שֶׁהַחֲמֵרָת עָלָיו בְּנִזִּיר שְׁיֵהָא נִזִּיר שְׁתִּים מִשְׁא"כ בְּשֻׁבֻעוֹת וּבְנִדְרֵי וְהִטְעַם הוּא לְהוֹסִיף עָלָיו סִיגִי לְסִיגִי דְכִינּוֹן שְׁרֹאָה בְּעֶצְמוֹ שְׁהוּא צָרִיף סִיגִי וְהוּא רוֹצֵה לְעֲשׂוֹת לוֹ שְׁמִירָה יוֹתֵר ע"כ חָל עָלָיו נִזְרוֹת שְׁתִּים שְׁאֹלִי ע"י הַנְּזִירוֹת הַשְּׁנִי' יֵהִי פְעוּלָה שְׁיִשְׁמֹר ג"כ הַנְּזִירוֹת הָרֵאשׁוֹנָה.

דְּכִינֵן שְׂרוּאָה בְּעֶצְמוֹ שְׂיִצְרוּ פּוֹחַז עָלָיו לְטוֹרְדָּהּ מִן הָעוֹלָם. ע"כ הוא מְתִיבָא אוֹלֵי לֹא יִסְפִּיק לוֹ הַנְּזִירוֹת הָרֵאשׁוֹנָה.

ע"כ הוא מוֹסִיף עוֹד סִיגָא. וע"כ פִּינֵן שְׂאִינוּ מִן הַדִּין.

אֵלָא מְחַמְרַת הַסִּיגָא. שְׂהוּא רוּצָה לְעֶשׂוּ מְשַׁמְרַת לְמִשְׁמַרַת וע"כ הָנִי כְּמוֹ שְׂחָלָה עָלָיו נְזִירוֹת שְׁנִי' ג"כ וּמוֹעִיל הַהִפְרָשָׁה עַל הַקְּרָבָן.

שְׂאֵם לֹא הִי' פְּעוֹלָה לְנְזִירוֹת הָרֵאשׁוֹנָה אִינוּ מִן הַדִּין. שְׂתַּחֲוֵל נְזִירוֹת עַל נְזִירוֹת וּאֵעֵפ"כ אֵת הוּא שְׂהַחְמַרְתָּ עָלָיו מִשׁוּם סִיגָא.

וְכָל שְׂהוּא סִיגָא הוּא פְּעוֹלָה שְׂיִשְׁמֹר הָרֵאשׁוֹנוֹת. ע"כ מְעִיל הַפְּרָשָׁתוֹ לְקְרָבָן דַּא"ה מֵהוּ הַטַּעַם.

אִם אֵת הוּא שְׂהַחְמַרְתָּ עָלָיו. דְּהָא מ"מ אִינוּ מְדַרְבְּנָן וַיִּלְפִּינוּ מִקְרָא.

אֵלָא וְדַאי דְּהַטַּעַם הוּא כְּמוֹ שְׂבִיבְרַתִּי דְּמִן הַדִּין לֹא הִי' רְאוּי לְחוּל כְּלָל. דְּהָא הִירוּשְׁלָמִי ס"ל כְּשִׂמוּאֵל דְּאָפִי' בְּאוֹמֵר הַרְיִנִי נְזִיר הַיּוֹם הַרְיִנִי נְזִיר הַיּוֹם דְּחָל כְּמוֹ דְּאִמְרִינָן שְׂם אִם בְּאוֹמֵר הַרְיִנִי נְזִיר שְׂתִּים נְדָר שְׂבִטָל מִחֲצִיתוֹ בְּטַל כְּלוּ.

אִם בְּאוֹמֵר הַרְיִנִי נְזִיר שְׂלִשִׁים יוֹם אֵלּוּ וּשְׂלִשִׁים יוֹם אֵלּוּ (פִּי' שְׂלִשִׁים יוֹם שְׂלֵאֲחַר כֵּן). לֹא בְּדַא עָלְתָה לוֹ שְׁנִי' רֵאשׁוֹנָה.

אֵלָא פִּי אֲנִן קִיָּמִין בְּאוֹמֵר הַרְיִנִי נְזִיר וְנְזִיר אֵלְמָא דְּאָפִי' בְּאוֹמֵר הַרְיִנִי נְזִיר וְנְזִיר חָל נְזִירוֹת עַל נְזִירוֹת עכ"פ מוֹכַח בִּירוּשְׁלָמִי דְּמַצַּד חוּמְרָא הוּא כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר אֵת הוּא שְׂהַחְמַרְתָּ עָלָיו: [וְהָכִי מְשַׁמַּע נְמִי בִירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּנְזִיר ה' ט) בְּהָא דְּתַנּוּן הַרְיִנִי נְזִיר וְנְזִיר, כְּשִׂיָּהֲנִי לִי בֵּן.

הַתְּחִיל מוֹנָה אֵת שְׂלוֹ כו' וְאֵח"כ מוֹנָה אֵת שְׂל בְּנוֹ. הַרְיִנִי נְזִיר כְּשִׂיָּהֲנִי לִי בֵּן וְנְזִיר הַתְּחִיל מוֹנָה אֵת שְׂלוֹ.

וְאֵח"כ נוֹלַד לוֹ בֵּן מְנִיח אֵת שְׂלוֹ. וּמוֹנָה אֵת שְׂל בְּנוֹ.

וְאֵח"כ מְשַׁלִּים אֵת שְׂלוֹ. ר' יוֹסִי אוֹמֵר הַרְיִנִי נְזִיר לְשְׂלִשִׁים יוֹם אֵלּוּ.

וְלְשְׂלִשִׁים יוֹם אֵלּוּ. א"ר זְעִירָא קוּמִי ר' מְנָא וְלֹאוּ מְתַנִּיתָא הוּא מְנִיח אֵת שְׂלוֹ וּמוֹנָה אֵת שְׂל בְּנוֹ.

אֵלָא אִפִּי' אִשְׁתּוֹ יוֹשְׁבַת עַל הַמְּשַׁבֵּר א"ל נְזִירוֹת לְנְזִירוֹת (צ"ל וְנְזִירוֹת) בְּנוֹ לֹא דְּמִי אֵלָא אִמֵּר הַרְיִנִי נְזִיר מְכַבֵּר. וְנְזִיר לְאֲחַר עֶשְׂרִים יוֹם ע"כ, וְהִנֵּה הַק"ע הִגִּיה שְׂם בִירוּשְׁלָמִי לֹא צוֹרֵךְ וְנִדְחַק בְּפִירוּשׁוֹ מְאוֹד וְגַם הַפ"מ לֹא בִיָּאֵר בְּהָ כָּל הַצּוֹרֵךְ.

וְלִי נְרָאָה לְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי דְּר' יוֹסִי בְּעֵי הָא דְּאִמְרִינָן דִּישׁ נְזִירוֹת בְּתוֹךְ נְזִירוֹת כְּגוֹן אִם אִמֵּר הַרְיִנִי נְזִיר וְהַרְיִנִי נְזִיר. אוֹ שְׂקִיבָל עָלָיו שְׂתִי נְזִירוֹת בְּב"א אִמְרִינָן שְׂהוּא נְזִיר שְׂתִים אֲבָל אִם אִמֵּר הַרְיִנִי נְזִיר לְשְׂלִשִׁים יוֹם אֵלּוּ.

ועוד אמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו פי' לשלשים יום אלו שאמר תחילה וא"כ דומה למי שאמ' קונם כפר זה עלי קונם כפר זה עלי דאינו חייב ב' וכמו שכ' הר"ן בנדורים (דף יז) וע"כ אם אמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו.

לשלשים יום אילו אפשר דלא הוי נזיר אלא אחת. ועיין בתוספת כפ"ב דנדורים (דף יז) שנסתפקו נמי אם אמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו ולשלשים יום אלו שכתבו וזה לשונם ואפי' את"ל דאפי' אמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו ונהדר אמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו דהוי לשמואל כמו כהיום היום מ"מ יש לומר דשאני נזירות דהואיל נאית לי' קיצותא שלשים יום יש לנו לומר שפא להוסיף שלשים יום חדשים ולכך שנייד לומר שפיר דחל נזירות על נזירות מעשה זו אחר זו כדפרנשי' אבל גבי נדר דקונם דלית לי' אלא לפי מה שמפרש האדם אפי' כי אמר כפר זה עלי קונם היום אינו אסור אלא אותו היום, וכי הדר אמר זמנא אחריתא קונם כפר זה היום' אין בנו לתלות דאיתי לאסור ולאוסופי למחר, כיון דמהיום משמע כו' ע"ש).

וע"ז השיב לו ר' מנא לאו מתניתא היא היינו נזיר ונזיר לכשיהיה לי בן ומתניתא מיירי בכל גוונא שאפילו אשתו יושבת על המשבר נמי ואם אשתו יושבת על המשבר, הרי הוא כמו שאמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו, ולשלשים יום אלו, ואפ"ה תנן דמשלים את שצו, ואח"כ מונה את של בנו, א"ל נזירות ונזירות בנו לא דמי, אלא לאומר הרניני נזיר מכפר ונהריני נזיר לאחר עשרים יום, פי' דלא דמי לזה שאמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו, ולשלשים יום אלו, דכיון דאפתי לא נולד, ע"כ לא דמי לשלשים יום אלו ולשלשים יום אלו כן פי' הפ"מ, ולי נראה שהפ"ה היא דלא דמי דהתם אמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו ולשלשים יום אלו, ע"כ אפשר לומר דלא חל, כיון שפירש דוקא לשלשים יום אלו, ונהוי כמו שאמר קונם כפר זה עלי קונם כפר זה עלי, וע"כ אפשר דלא חל, ומתניתין אינו דומה לזה שפוננתו שאמר הרניני נזיר כשיהיה לי בן מעכשיו, ונהריני נזיר כשיהיה לי בן, היינו שאם יהי' לו בן, יהי' עוד נזיר לא הי' פוננתו דוקא על אותן הימים בעצמן, ונהוי כמו שאמר הרניני נזיר, ונהריני נזיר דבקהא פשיטא לי' להירושלמי דחל נזירות על נזירות, משום דכוננתו כשיהי' לו בן יהי' עוד נזיר מחמת הולדת הבן, אבל לא נתפנון דוקא על אותם הימים בעצמם, וע"כ אעפ"י דמתניתין מיירי אפילו אשתו יושבת על המשבר, אעפ"כ לא דמי לאומר הרניני נזיר לשלשים יום אלו, ואח"כ אמר הרניני נזיר לשלשים יום אלו, לא דמי אלא לאומר הרניני נזיר מכפר, ונהריני נזיר לאחר עשרים יום, (פי' אם אטה רוצה לדמות למתניתין למילף מינה מילתא תוכל ללמוד ממתניתין זה הדין, וכה"ג יש בירושלמי פעמים רבות (כפ"ח דסוטה) מה דמי לה קודש אשה כו'.

(וע"ז אמר לא דמי אלא כו' אם אטה רוצה ללמוד למתניתין, תוכל ללמוד ממתניתין אם אמר הרניני נזיר מכפר, ונזיר לאחר עשרים יום. וכמו דבעי רבא בש"ס דילן בנזיר (ד' י"ג) בעי רבא הרניני נזיר לאחר כ' יום.

ומעכשיו ק' יום מהו כיון דהליו ק' בעשרין לא שלמין לא חזילין כו', ונהקשו שם התוס' דאמאי לא פשיט ממתניתין דקתני מניח את שלו, ומונה את של בנו ושוב משלים את שלו אלמא לא חזיש האי גברא אהפסקת נזירותו דאיכא למימר שאני מתניתין כשהתחיל

למנות נזירתו סבור הי' לתשלומין שלא ידע ש'יגלד לו בן כו', אבל הירוש'למי מדייק דסתמא קתני ונאפילו אשתו יושבת על המשבר, אלמא דלא חנייש להפסקת נזירותו וזה הדין נפשט ממתניתין.

עכ"פ מהירוש'למי מוכח דס"ל דאין הטעם כמו שפיתבו התוס' דשאני נזירות הואיל ואית לי קוצותא ל' יום יש לו לומר שבא להוסיף שלשים יום חדשים ולכה שייך שפיר למימר דחל נזירות על נזירות אלא דבירוש'למי קאמר ר"י בר בון דבדין הי' שלא תחיל נזירות על נזירות אלא את הוא שהחמרת עליו כו' פי' בכדי להוסיף סניגים וע"כ חל נזירות אנזירות והרא' דהא אמרינן בפ"ק דנזי' (דף ד) איבעית אימא ר"ש היא דלית לי' איסור חל על איסור דתנן ר"ש אומר כו' ופירשו התוס' דאי לאו קרא ה"א היכא דנשבוע שלא לשנות ושוב הזיר בנזיר ושתה יין לא ליחייב אנזירות קמ"ל קרא יתירה דמנין ושכר דאם נשבוע שלא לשנות כוס זה ונדר בנזיר ועבר ושתה הפוס דלקי תרתי משום שבועות ומשום נזירות אלמא דגלי לו קרא דחילא נזירות אשבוע' אע"ג דלית לי' כולל.

וכן הבאתי בספרי ע"י (סי' כד) על הא דאמרינן בסוף מפות (דף פד) דהאי תנא כולל לית לי'. והקש' הש"א דא"כ איך חל נזירות אפנה.

והבאתי שם בספרי מהא דאמרינן בנבחים (דף צט) לאחיו שאם הי' פהו והוא נזיר לאמו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ור"ע קאמר לה התם. ועיין ברחוקין (דף קא) דתחילה ס"ד דר"ע ס"ל דאינו חייב אלא אחת אלמא דלית לי' כולל אלא ודאי דנזירות שאני משום שהוא סניג ואף הפהו צריף ג"כ לסניג וע"כ יש נזירות אף בכהו נמי וע"ש בספרי מה שהארכתי בזה, שבהו יתנישב מה שפכתתי שם דנזירות חל על הפנהו אבל לאו דבל יחל לא דלא עדיפא מנדר פינו דילפינו לענין בל יחל נזירות מנדרים.

והטעם דנזירות בעצמו הוא סניג וע"כ חל אפי' על הפנהו אבל לאו דבל יחל לא חל דהא בנדרים לאו משום סניג הוא וע"כ יש פוסקים סוברים דאפי' הנדר נמי אינו חל על השבוע' ונזירות חל על השבוע' כמו שפירשו התוס' בנזי' (דף ד) ע"ש: ומעתה נחזור לראשונות מה שהקשיתי מתחיל' על מה שתיירצתי בס' עמק יהושע על הא דנדה (דף ל) שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע והקש' המהרש"א דהא כבר מושבוע ועומד מהר סיני.

וכבר כתבתי לעיל דעדיין לא מתנישב בתירוצי בס' ע"י אבל לפי מה שביארתי נ"ח שפיר אפי' לדעת הפוסקים נדר לא חל על השבוע' אעפ"כ הא אמרינן בפ"ק דנזי' (דף ד) דלר"ש אתי קרא דמנין ושכר לאסור אפי' אם נשבוע עליו תחיל' וכן חל נזירות על פנהו ג"כ אע"פ דאמרינן בסוף מפות דהאי תנא לית לי' כולל אלא ודאי פינו דהכנה משום סניג וע"כ חילא נזירות על נזירות וכן נזירות חל על השבוע' [ונאפי' רבנן דר"ש נמי מודו אלא דלדידהו לא צריף קרא דבלא"ה חל משום כולל] וע"כ חל אף על השבוע' ג"כ: וע"ז אומר מאי משמע דהאי גוזי לישנא דאשתבועי הוא שהענין שמשביעין אותו בשעת הל'דה היינו שישמור הנשמה בטרה' וכמו דאמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב.

וּכְמוֹ שֶׁהִתְמַרְרוּ בְּטוֹמְאֵת ע"ה אפ"י בְּסֶפֶק ג"כ מְחַמֵּת שְׁצַרְיָה שְׁמִיר' וע"כ פִּינּוֹן שֶׁהוּא מִשׁוֹם סִיג גוֹי כְּמוֹ נְזִירוֹת וְחָל עַל הַשְּׁבוּעָה וְע"ז אוֹמֵר מֵאֵי מִשְׁמַע דְּהַאי גוֹזֵי לְיִשְׁנָא דְאִשְׁתְּבוּעֵי הוּא דְכָתִיב גְּזֵי נְזִירָה וְהַשְּׁלִיכִי וְכִינּוֹן שֶׁהוּא מְדַמֶּה לְנְזִירוֹת חָל עַל הַשְּׁבוּעָה ג"כ.

אִךְ לְכַאוּר' הֵיכֵן מְצִינּוֹ סִיג דְּנִקְא בְּמֵי שְׂרוּאָה בְּעֵצְמוֹ שְׁמַקְוֹלְקֵל כְּמוֹ שְׂאֵמֵר גְּבִי שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק רוּעָה הֵייתִי לְאַבָּא בְּעִירִי וּפְחַז עָלַי יְצָרִי בְּקִשׁ לְטוֹרְדִינִי מִן הָעוֹלָם וְע"כ הַנְּצַרְהָ לְנְזִירוֹת אֲבָל שְׁמִשׁוֹן שֶׁהִי נְזִיר מִן הַבְּטוֹן וְע"כ נִסְתַּפֵּק אִם אֲסוּר בְּהִנֵּי שְׂאִינָם רַק שְׁמִיר'.

וּכְמוֹ דְאִית' בְּמִדְרָשׁ וְעַתָּה הַשְּׁמִירִי נָא וּכְמוֹ שְׂבִיאוֹרְתִי לְעֵיל וְע"כ"ז מְפַנֵּי שֶׁהִי גְלוֹי לְפָנָיו מֵהַ שְׂיָהֲנִי בְּסוֹפּוֹ ע"כ אִךְ שֶׁהוּא מִן הַבְּטוֹן הִי צַרְיָה לְשִׁמּוֹר כָּל דִּינֵי נְזִירוֹת כְּמוֹ שְׂאֵמֵר הַמְּלָאָךְ מִפְּלֵ אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶל הָאִשָּׁה תִּשְׁמַר פִּי שֶׁהוּא צַרְיָה ג"כ שְׁמִיר' וְסִיג וְאֲסוּר בְּחֻמְצָן יֵינוּ כו' וְע"כ מִפְּלֵ אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל אִךְ שֶׁהוּא נְזִיר מִן הַבְּטוֹן ע"כ צַרְיָה סִיג.

וְכַן בְּכָל אָדָם שְׁמִשְׁבִּיעֵין אוֹתוֹ בְּשַׁעַת הַלִּקְדָּה תְּהִי צְדִיק וְאֵל תְּהִי רָשָׁע וְאִפְּלִי כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹל אוֹמְרִים לְהַ צְדִיק אַתָּה הִי בְּעִינֵיהָ כְּרָשָׁע. פִּי שְׂאֵפְלִי כָּל הָעוֹלָם יֹאמְרוּ לְהַ שְׂאֵתָה צְדִיק וְדִי לְהַ הַמְּמַנְצֵעַ כִּינּוֹן שֶׁלֹּא נְטִיתָ אַחֲרֵי דְרָה הֲרַע א"כ דְּרָה מְמַנְצֵעַ טוֹב יוֹתֵר.

וְע"ז אוֹמְרִים לוֹ הֵנִי בְּעִינֵיהָ כְּרָשָׁע פִּי שֶׁתַּחֲשׂוֹד עֲצָמָה שְׂאֵתָה כְּרָשָׁע וְנְטִיתָ לְדְרָה הֲרַע וְע"כ אֵינוֹ דִי לְהַ הַדְּרָה הַמְּמַנְצֵעַ אֶלֶּא שְׁצַרְיָה שְׁמִיר' יוֹתֵר וְע"ז כְּתִיב מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גוֹזֵי פִּי שְׂגָלוֹי לְפָנָיו שֶׁהָאָדָם בְּטַבְּעוֹ כְּרוּהָ אַחַר הַחֲטָא ע"כ אַע"פ שֶׁהַנְּזִירוֹת אֵינוֹ רַק אִם רוּאָה שְׁפוּחַז עָלָיו יְצָרוֹ אַע"פ"כ בְּשִׁמְשׁוֹן הִי נְזִיר מִן הַבְּטוֹן מְפַנֵּי שֶׁהִי גְלוֹי לְפָנָיו מֵהַ שְׂיָהֲנִי בְּסוֹפּוֹ וְכַן בְּסַתְּם אָדָם.

וְע"ז אֵמֵר מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גוֹזֵי, וְהַאי גוֹזֵי הֵנִי כְּמוֹ נְזִירוֹת כְּמוֹ דְכָתִיב גְּזֵי נְזִירָה וְהַשְּׁלִיכִי: וְע"כ אַע"פ שֶׁהַנְּזִיר חוֹטָא הוּא דְמוּטָב הִי יוֹתֵר שֶׁלֹּא לְנִטוֹת מִדְּרָה הַטּוֹב וְלֹא יְצַטְרָה לְנְזִירוֹת וְע"כ מְבִיא חֲטָאֵת עַל תַּחֲזִילַת הַנְּזִירוֹת.

וְאַע"ג דְאֵמְרִינּוּ בַּפ"ק דְנְזִיר (דף ד) חֲטָאֵת חֲלָב אֲתִי לְכַפְּרָה חֲטָאֵת נְזִיר לְמֵאֵי אֲתִי הֵינּוֹ דַּאֲע"ג שְׂרוּאָה בְּעֵצְמוֹ שְׂיִצְרוּ פּוּחַז עָלָיו וּמְקַבֵּל עָלָיו נְזִירוֹת ע"כ"ז אֵינוֹכֵל כְּהַ שְׂיִתְחַיֵּיב חֲטָאֵת ע"ז, ע"כ"ז אִם רוּאָה בְּעֵצְמוֹ שְׂיִצְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו וְצַרְיָה לְנְזִירוֹת חֲזִייל עַל הָאִסּוּרִין ג"כ: וּבְזֶה יִתְבָּאֵר הָא דְאִית' בְּמִדְרָשׁ מְשַׁל לְמִלְהָ שֶׁהִי לוֹ מִרְתָּף שֶׁל יַיִן וְהוֹשִׁיב בּוֹ שׁוֹמְרִים כו' כְּהַ הָעֲלִיּוֹנִים לְפִי שְׂאִין יֵצֵה"ר מְצוֹי בְּהֵם קְדוֹשָׁה אַחַת כו' וְהַטַּעַם דְּכָל שְׂאִינוֹ מִשׁוֹם סִיג אֵינוֹ חָל לֹא נָדָר עַל נָדָר וְלֹא שְׁבוּעָה עַל שְׁבוּעָה וְכִינּוֹן דְאִין קְדוֹשׁ חָלָה עַל קְדוֹשָׁה ע"כ מֵהוּ הַפְּעוּל' שֶׁל ב' קְדוֹשׁוֹת וְע"כ כְּתִיב בְּהוּ בְּגוֹזֵרַת עִירִין פְּתַגְמָא וּבְמֵאֵמֵר קְדִישִׁין שְׂאִילַת' אֲבָל הַתַּחֲתוֹנִי לְפִי שִׁיֵּצֵה"ר מְצוֹי בְּהֵם וְהֵם צְרִיכִים לְסִיג הַלּוֹאֵי לְשִׁתִּי קְדוֹשׁוֹת יַעֲמְדוּ הַה"ד כו' וְהַתְּקַדְשָׁתֶם וְהֵיתֶם קְדוֹשִׁים פִּי דְכָל שֶׁהוּא מִשׁוֹם סִיג חָל קְדוֹשָׁה עַל קְדוֹשָׁה וְכְמוֹ שֶׁחָל נְזִירוֹת עַל נְזִירוֹת וְכְמוֹ שְׂבִיאוֹרְתִי: וְע"כ אַחֲרֵי וְרַעֲנֵי מֵהַ מְאוֹד צַרְיָה כָּל א' לְפִשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְכְמוֹ שְׂבִיאוֹרְתִי עַל עַנְיָן וְאִפְּלִי כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹל אוֹמְרִים לְהַ צְדִיק אַתָּה הִי בְּעִינֵיהָ כְּרָשָׁע וְכְמוֹ דְאִית' הָתָם מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וּמִי יָקוּם בְּמִקְוֹם קְדוֹשׁוֹ נְקִי כַפִּים וּבַר לֶבָב אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא לְנִשְׂא וְנִפְשׁוֹ וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה.

שְׁשׂוּא נִקְרָא אִם גְּלוּי לְכָל שְׁעוֹבֵר עַל הַשְּׁבוּעַ' וּמִרְמָה נִק' מִי שְׁעוֹבֵר בְּפָנָי עֲצָמוּ עַל הַשְּׁבוּעַ' וְאִין אָדָם יוֹדֵעַ רַק הוּא בְּעֲצָמוּ וְע"כ אִם הוּא רָשָׁע בְּגְלוּי נִקְרָא שְׁשׂוּא אֲבָל אִם כָּל הָעוֹלָם כְּלוּל אִוְמָרִים לוֹ שְׁהוּא צָדִיק רַק שְׁהוּא בְּעֲצָמוּ יוֹדֵעַ שְׁאִינוּ מְנוּקָה מֵעוֹן זֶה נִקְרָא מִרְמָה ע"ש בְּאֲרִיכוֹת וְזֶה הוּא נְקִי כַפַּיִם וְכִי לִבָּב ע"ש וְכִמוּ שְׁבִיֵּאֲרֵתִי בְּסִפְרֵי שְׁנֵי כַפַּיִם הֵינִי בְּגְלוּי וְכִמוּ דְאֲמַרִּינֵן בְּנִדְהָ (דָּף מֵג) מַה יִּדְּיוּ מֵאֲבָרָאֵי וְכִי לִבָּב הֵינִי בְּפָנֵימִית וְזֶהוּ אִף בְּלִב עוֹלֹת תַּפְעֵלוֹן שְׁזֶהוּ כְּמוֹ בַר לִבָּב וּבְאֲרֵץ חֲמָס יְדִיכֶם תַּפְלִסוֹן זֶהוּ בְּגְלוּי כְּמוֹ יָדִים שְׁהֵם מֵאֲבָרָאֵי וְכִמוּ דְאֵיתָא בִּירוּשָׁל' (פ"ב דְּתַעֲנִית) וַיִּשׁוּבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הִרְעָה וּמִן הַחֲמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם מַה שְׁהִי' בְּכַף יְדֵיהֶם הִחְזִירוּ מַה שְׁהִי' בְּשִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל לֹא הִחְזִירוּ פִי' שְׁלֹא הִחְזִירוּ אֶלָּא הִגְזִל שְׁבִיֵּאֲרֵתִי כְּמוֹ דְכָתִיב מִן הַחֲמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם דְּהֵינִי בְּגְלוּי דְמַה יִּדְּיוּ מֵאֲבָרָאֵי כו' וְע"ז אוֹמֵר (תְּהִלִּים נח) אִף בְּלִב עוֹלֹת תַּפְעֵלוֹן בְּאֲרֵץ חֲמָס יְדִיכֶם תַּפְלִסוֹן זִוְרוּ רְשָׁעִים מִרְחָם כו' אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחְשִׁים.

פִּי' בְּלִב עוֹלֹת תַּפְעֵלוֹן ע"כ אִתֵּם עוֹבְרִים עַל הַשְּׁבוּעָה וְאִפְּי' כָּל הָעוֹלָם כו' הִי' בְּעֵינֵיךָ כְּרָשָׁע וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁבִיֵּאֲרֵץ חֲמָס יְדִיכֶם תַּפְלִסוֹן וְא"כ אִתֵּם עוֹבְרִים בְּגְלוּי עַל הַשְּׁבוּעָה שְׁמִשְׁבִּיעֵין אוֹתָהּ תְּהִי צָדִיק וְזֶהוּ נִקְרָא שְׁשׂוּא וְזֶהוּ כְּמוֹ פֶתֶן כו' אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחְשִׁים וְהֵינִי מַה שְׁמִשְׁבִּיעֵין אוֹתוֹ תְּהִי צָדִיק וְאֵל תְּהִי רָשָׁע: [וְכִזָּה יִתְבָּאֵר הַפְּתוּב (תְּהִלִּים סב) אִף הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כְּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֵאֲזֵנִים לְעֵלוֹת הַמָּה מִהֶבֶל יָחַד אֵל תִּבְטָחוּ בְּעוֹשֶׁק וּבְגִזְלָל אֵל תִּהְבְּלוּ חֵיל כִּי יָנוּב אֵל תִּשְׁתִּיתוּ לֵב אַחַת דִּיבְרֵי אֱלֹקִים שְׁתִּים זוֹ שְׁמַעְתִּי כִּי עוֹן לֹאֲלֹקִים וְיִוִּבֵן עַפ"מ שְׁבִיֵּאֲרֵתִי שְׁאֵם עוֹבֵר בְּגְלוּי אִזְ הוּי נִשְׁבָּע לְשׂוּא שְׁהַפֵּל יוֹדְעִים שְׁעֵבֵר עַל הַשְּׁבוּעָה וּמִי שְׁהוּא גִזְלָן בְּלִב שְׁחוֹמֵד שֶׁל חֲבִירוֹ וּמִקְנֵא בּוֹ קִנְאָת אִישׁ מִרְעָהוּ זֶהוּ נִקְרָא מִרְמָה שְׁאִפְי' כָּל הָעוֹלָם אִוְמָרִים לוֹ צָדִיק אִתָּהּ הִיָּה בְּעֵינֵיךָ כְּרָשָׁע.

וְהִנֵּה אֵיתָא בְּשְׁבוּעוֹת (דָּף כ) שְׁשׂוּא וְשִׁקְרָא א' הֵן מֵאֵי לֹא מִדְּשׂוּא לְשַׁעֲבֵר כו' וּמֵאֵי דְבָר א' דְּבִדְיָבוֹר א' נִאֲמָרוּ וְזֶהוּ פִי' הַפְּסוּק אִף הֶבֶל בְּנֵי אָדָם זֶהוּ פִי' שֶׁל שְׁשׂוּא דְּהֵינִי הֶבֶל כְּזָב בְּנֵי אִישׁ זֶהוּ הַפִּי' שֶׁל שִׁקְרָא.

בְּמֵאֲזֵנִים לְעֵלוֹת הַמָּה מִהֶבֶל יָחַד פִּי' שְׁזֶהוּ הַפֵּל שְׁשׂוּא וְשִׁקְרָא א' הֵן וּבִדְיָבוֹר א' נִאֲמָרוּ וְע"ז אוֹמֵר אֵל תִּבְטָחוּ בְּעוֹשֶׁק וּבְגִזְלָל אֵל תִּהְבְּלוּ חֵיל כִּי יָנוּב אֵל תִּשְׁתִּיתוּ לֵב. וְיִוִּבֵן ע"פ הָא דְאֲמַרִּינֵן בְּב"מ (דָּף קיא) אֵיזָהוּ עוֹשֶׁק וְאֵיזָהוּ גִזְלָא אָמַר ר"ח לָהּ נְשׁוּב לָהּ וְנְשׁוּב זֶהוּ עוֹשֶׁק, יֵשׁ לָהּ בְּיָדֵי וְאִינוּ נוֹתֵן לָהּ זֶהוּ גִזְלָא א"כ עוֹשֶׁק נִקְרָא מִי שְׁאִינוּ גּוֹזְלוֹ בְּפִירוּשׁ וְגִזְלָא נִקְרָא מִי שְׁהוּא גּוֹזְלוֹ בְּבִירוֹר וְע"ז אוֹמֵר אִף הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כְּזָב בְּנֵי אִישׁ פִּי' בֵּין שְׁשׂוּא וּבֵין כְּזָב הַמָּה מִהֶבֶל יָחַד הַפֵּל הוּי שְׁשׂוּא ע"ז אוֹמֵר אֵל תִּבְטָחוּ בְּעוֹשֶׁק וּבְגִזְלָא אֵל תִּהְבְּלוּ חֵיל כו' פִּי' בְּעוֹשֶׁק שְׁמִדְחָה אֵת חֲבִירוֹ וְאִין חֲבִירוֹ יוֹדֵעַ עַדִּין שְׁרוּצָה לְגוֹזְלוֹ רַק שְׁמִדְחָה א"ע שְׁזֶהוּ נִקְרָא בְּשֵׁם מִרְמָה.

וּבֵין גִּזְלָא שְׁחֲבִירוֹ מִפִּיר בְּשִׁקְרוֹ זֶהוּ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׁשׂוּא. ע"ז אוֹמֵר אַחַת דִּיבְרֵי אֱלֹקִים שְׁתִּים זוֹ שְׁמַעְתִּי כִּי עוֹן לֹאֲלֹקִים פִּי' בֵּין שְׁשׂוּא וּבֵין שִׁקְרָא הַפֵּל הוּא דְבָר א' עַכ"ז עוֹבֵר עַל עוֹן שֶׁל שִׁקְרָא דְּהֵינִי נִשְׁבָּע לְמִרְמָה שְׁאִפְּלוֹ כָּל הָעוֹלָם כְּלוּל אִוְמָרִים לוֹ צָדִיק אִתָּהּ הִנֵּה בְּעֵינֵיךָ כְּרָשָׁע וְזֶהוּ ב' הַבְּחִינּוֹת שְׁשׂוּא וְשִׁקְרָא וְכִן עוֹשֶׁק וְגִזְלָא וּבְפִירוּשׁוֹ יִתְפָּרֵשׁ ג"כ אֵל תִּבְטָחוּ בְּעוֹשֶׁק וּבְגִזְלָא אֵל תִּהְבְּלוּ חֵיל כו' אַחַת דְּבָר אֱלֹקִים שְׁתִּים זוֹ שְׁמַעְתִּי וְכִמוּ דְאֲמַרִּינֵן בְּב"מ (דָּף קיא) רַבָּא אָמַר זֶהוּ עוֹשֶׁק זֶהוּ גִזְלָא וְלָמָּה חִלְקוֹן הַכְּתוּב לְעֵבֹר עָלָיו בְּשָׁנֵי לְאוּיִן

ומה שאומר פי עוז לאלקים הוא דלכאורה למה חלקן לעבור עליו בשני לאוין הא אין לוקין ע"ז משום שניתק לעשה.

וכה"ג פתבו התוספת בב"מ (דף סא) לעבור עליו בשני לאוין והקשו התוספ' דלוקי בגזל גופא ולעבור עליו בב' לאוין. ותירצו דלא לקי אלאו דגזל משום דניתק לעשה כו' פי' וא"כ למאי מיבעי לי' שני לאוין.

אף יש לומר כמו שפתבו התוס' במפות (דף יג) ר"י אמר חייבי פרייתות בכלל הי' ולמה יצאת פרת באחותו כו'. וכתבו התוספת דכל פרייתות למה לי לאו דהא אסיקנא דקרנן לא בעיא אזהרה ושמה יש לומר דנכתבו לעונש יתירא מידי דהוי אלאו שבפלות ואלו הניתק לעשה וע"ז אומר אחת דבר אלקים שמים זו שמעתי פי עוז לאלקים פי' אע"פ שהוא לאו הניתק לעשה אעפ"כ הוי שמים פי עוז לאלקים להפרע (ובמ"א ביארתי על הא שפתבו התו' בחגיגה (דף ה) הא יראוני מוחלין לו גבי עונשך שכר שכיר פתיב דהוי ל"ת ופליגא דר' ישמעאל בפ' בתרא דיומא (דף פו) דאמר תשובה תולה ויוהכ"פ מכפר והקשו המפרשים דהא לא תעשוק הוי ל"ת שניתק לעשה ועל ל"ת שניתק לעשה תשובה מכפרת ותירצו דהתוספת ס"ל דלקי והכי משמע בתוספת איזהו נשך (דף סא) ואפ"ר לומר כמו דאמרינן בתמורה (דף ה) דלא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי.

ואע"ג דאיכא לדחוי' דהתם העשה דתמורה אין בו מעשה ועוד דהתם הלאוין סמוכין וכמו שפתבו התוספת בחולין (דף כא) אף לפי מה שפתבו התוספת באיזהו נשך (דף סא) דלקי אלאו דכובש שכר שכיר.

בזה יתבאר הפתוב (תהלים סב) אל תבטחו בעונשך ובגזל אל תהבלו חיל פי ינוב אל תשיתו לב אחת דבר אלקים שמים זו שמעתי פי עוז לאלקים והקב"ה יפרע ע"ז כמו על ל"ת גמור ומבואר במ"א באריכות: ובזה יתבאר הפתובים (משלי ל) שמים שאלתי מאתך אל תמנע ממני בטרם אמות שוא ודבר כנב הרחק ממני ראש וענשך אל תתן לי הטריפני לתם חוקי.

פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה' ופן אנרש וגנבתי ותפשתי שם אלהי פי' ששלקה המלך ע"ה רצה לבקש שני דברים ואמרינן בתענית (דף ח) ומנלן דלא מצלינן אתרתי דכתיב ונצומה ונבקשה לאלקיננו על זאת מפלל דאיכא אחריתא כו' ורחמין למיבעי מן קדם אלהא דשמי' על רזא דנא מפלל דאיכא אחריתא (ובזה ביארתי במ"א על הא דאמרינן בתמור' (דף טו) עתניאל שענאו אל.

ולכאור' הרי מצינו כמה צדיקים וכמה בני אים שנשמע תפלתם אף משום שהיא הרבה לבקש כמה תפילות כמו שנאמר ויקרא יעבץ לאלקי ישראל לאמר אם ברוך תברכני והרפיתי את גבולי כו' וע"ז נקר' עתניאל שענאו אל אף על כמה תפילות.

והטעם משום שהתפלל על התורה וע"כ ענאו אל אף על הרבה תפילות ביחד. וכמו דאמרינן בברכות (דף נ) ובטובו ה"ז ת"ח ומטובו ה"ז בור ופריה והא כתיב ומברכתך יבורך בשאלה שאני ופירש"י שהשואל שואל כעני בפתיח שאינו מרים ראש לשאול שאלה גדולה ופריה בשאלה נמי הא כתיב הרחב פיך ואמלאהו ומשני הדיא בד"ת כתיב ופירש"י הרחב פיך לשאול כל תאנתך.

והנה אמרינו בברכות (ד' מט) אין חותמין בשמים איתבין לוי לרבי על הארץ ועל המזון
ארץ דמפק' מזון על הארץ ועל הפירות כו' ארץ דמפק' פירות וע"ז אמר שמים שאלתי
מך אל תמנע ממני בטורם אמות אף דאין שואלים שמים ע"ז אומר שוא ודבר פזב
הרחק ממני פ"י שהוא א' שרוצה שירחיק ממנו שוא ודבר פזב שניהם עגן א' והיינו ריש
נעושר אל תתן לי פן אשבע וכחשתי ואמרתי מיה' שזהו שוא שהכל יודעים שה' הוא
המשגיח על כל א' ומעניש למי שעובר רצונו ונה נקרא בשם שוא.

ופן אנרש וגנבתי ותפשתי שם אלקי זהו שקר שאין כל אדם יודע רק הוא וע"כ בקש
שמים שהן אחת שוא ודבר פזב הרחק ממני ששניהם אינם רק שאלה א' ששוא ושקר
א' הם: ובמ"א ביארתי על הא דאמרינו בנדה (דף ל) כי לי תכרע כל ברה זה יום הלידה
כו' תשבע על לשון זה יום המית'.

והבאתי בספרי ע"י מה שהקש' המהרש"אלמה הקדים יום המית' קודם יום הלידה. אף
יובן ע"פ מה שכתב הרמב"ם בה' תשובה שיוה"כ מכפר על עבירות קלות אפי' בלא
תשובה רק על עבירות חמורות ולא תשא עמהן וכו' והנה אמרינו מיתה ויוה"כ מכפרין
כו' וא"כ כיון שדעת הרמב"ם שיוה"כ מכפר על עבירות קלות בלא תשובה א"כ הוא
הדין יום המית' והכי משמע בירושלמי שיום המית' מכפר יותר כמו דאמרינו בירושל'
סוף יומא ר' זביד א"ר יסא מקשי מסבור סבר רבי שיוה"כ מכפר בלא תשובה ר' אשין
כו' מודה רבי שאין יוה"כ מכפר אלא בתשובה' הא מיתה מכפרת בלא תשובה' וא"כ אמאי
צריף וידוי אם הוא צדיק ואף שאין צדיק בארץ אשר כו' היינו בעון עשה וכמו דאמרינו
בפ"ק דנזבחים (דף ז) שאין לה אדם בישראל שאינו מחויב עשה וא"כ אמאי כתב פי לי
תכרע כל ברה זה יום המית' משמע פולם וכל המומתין מתנדין וע"ז אומר פי לי תכרע
כו' תשבע על לשון שזה יום הלידה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע וא"כ הוי
כמו שעובר על השבוע' ולא תשא תמנה עם החמורות וע"כ בעי תשובה' ואף דעון עשה
קיל לעגן מלקות ולא הוי כמו חייבי לאוין היינו בעה"ז דלא הוי כמו שעובר על השבוע'
דקא בהר סיני נמי מושבע ועומד על העשה ואפ"ה אינו לוקה אכל לעונש של אחר מית'
נחשב אפי' העון של העשה כמו שעבר על השבוע' שמשביעין אותו תהי צדיק וע"ז
אומר פי לי תכרע כל ברה זה יום המיתה ואפ"ה הצדיק צריף וידוי תשבע על לשון זה
יום הלידה והוי כמו חמורות וע"כ צריף וידוי: והנה כיון שהארכת ביעגן נזירות
שעיקרה היא סיג.

וע"כ הצריכה התורה סיג לזה כמו שנאמר כל אשר יצא מגפן היין כו' ואפ"ה חנמץ יין
וחנמץ שכר וכמו שביארתי לעיל. וגם ביארתי ביעגן נזירות שמשון שהי' נזיר מבטן
והוא מפני שהי' גלוי לפני הקב"ה שילף אחר עיניו ע"כ הצריף אותו הנשם לעשות סיג
ולזה נזיר והנה לכאורה מצינו עוד שהצריכה התורה בעצמה סיג וכמו דאיתא
באדר"נ (פ"ב) איזהו סיג שעשיתה תורה לדברי' הרי הוא אומר ואל אשה בנדת טומאתה
לא תקרב יכול? חבקינה כו' וידבר עמה דברים בטילים ת"ל לא תקרב יכול ישן עמה
בבגדי על המטה ת"ל לא תקרב וא"כ מצינו עוד סיג מן התורה אף העגן הוא כיון
שעריות נפיש צרף' וכמו דאמרינו בחגיגה (דף יב) ע"כ הצריכה התורה גופ' סיג לזה
וכל עגן נזירות הוא מפני עריות וכמו דאמרינו בסוטה (דף ב) כל הראה סוטה

בְּקִיּוּלָהּ יִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיַּיִן ע"כ הַצְּרִיכָה הַתּוֹרָה בְּעֲצָמָה סִיּוּג לַעֲרִיּוֹת וְהִכִּי אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ (ס' בַּא) אַתָּה מוֹצֵא ב' פְּרָשִׁיּוֹת סְמוּכוֹת ה' נִזִּיר וְה' סוּטָה הַנִּזִּיר נוֹדֵר שְׁלֹא לִשְׁתּוֹת יַיִן אֲמַר לוֹ הַקַּב"ה נִדְרָתְךָ שְׁלֹא לִשְׁתּוֹת יַיִן פְּדִי לְהִרְחִיק עֲצָמָה מִן הָעֵבֶרֶה אֵל תֹּאמַר הַרְיֵנִי אוֹכֵל עֲנָבִים וְאֵין לִי עֹון א"ל הַקַּב"ה הוֹאִיל וְנִדְרָתְךָ מִן הַיַּיִן הַרְיֵנִי מִלְמַדְךָ שְׁלֹא תַחֲטֹא לִפְנֵי אֲמַר לַמֶּשֶׁה לְמַד לְיִשְׂרָאֵל הַלְכוֹת נִזִּירוֹת שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ כִּי יִפְלֵא לְנִדְוֹר מִיַּיִן וְשָׁכַר יִזִּיר מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן כו' אֲמַר הַקַּב"ה אֵל תֹּאמַר הוֹאִיל וְאֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲשֶׁה הַרְיֵנִי תוֹפְסָה וְאֵין לִי עֹון כו' אֲמַר הַקַּב"ה כְּשֶׁם שֶׁאִם נִדֵּר נִזִּיר שְׁלֹא לִשְׁתּוֹת יַיִן אֲסוּר לוֹ לֶאֱכֹל עֲנָבִים לְחִים וּבִשְׂרֵת עֲנָבִים וְכָל הַיִּנְצָא מִגֶּפֶן הַיַּיִן אִף אֲשֶׁה שְׁאִינָה שְׁלֶכֶת אֲסוּר לִיגַע בָּהּ כָּל עֵינֵקֶר שְׁפֹן שְׁלֵמָה אֲמַר הַיְחֻתָּה אִישׁ אִשׁ בְּחִיקוֹ וּבְגִדּוֹ לֹא תִשְׁרַפְנָה.

כֵּן הֵבֵא אֵל אֲשֶׁת רַעְהוּ לֹא יִנְקָה כָּל הַנִּנְגַע בָּהּ וּבמ"א בִּיאֲרַתִּי שֶׁהוּא כְּמוֹ דְאֲמַרִּינֵן בְּשֵׁבֶת (דף יג) מִקִּישׁ אֲשֶׁה נִדָּה לֹאֲשֶׁת רַעְהוּ מָה אֲשֶׁת רַעְהוּ הוּא בְּבִגְדוֹ וְהִיא בְּבִגְדָה אֲסוּר אִף אֲשֶׁתוֹ נִדָּה הוּא בְּבִגְדוֹ וְהִיא בְּבִגְדָה אֲסוּר.

וע"ז אֲמַר הַיְחֻתָּה אִישׁ אִשׁ בְּחִיקוֹ וּבְגִדּוֹ לֹא תִשְׁרַפְנָה כִּי כְּמוֹ שֶׁהַבְּגָדִים אֵינָם חוֹצְצִים בְּגֻחִים. כֵּן נִמְי בְּאֲשֶׁת רַעְהוּ וְהִכִּי נִמְי בְּאֲשֶׁתוֹ נִדָּה וע"כ מִדְּמָה הַמִּדְרָשׁ עֲרִיּוֹת לְנִזִּירוֹת מִפְּנֵי שֶׁבִב' דְּבָרִים אֵלוֹ הַצְּרִיכָה הַתּוֹרָה בְּעֲצָמָה סִיּוּג: וע"כ אַחֲרֵי וְרַעֲיֵי מַה מְאוּד צָרִיךְ לְהִזְהַר וְלַעֲשׂוֹת סִיּוּג לַעֲנָבִים כְּאֵלוֹ וּבְפֶרֶט בְּדוֹרוֹת הָאֵלוֹ בַּעוֹה"ר אֲשֶׁר לֹא אֶכְשֵׁר דְּרֵי בַּעוֹה"ר וע"כ מִשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ תְּהִי צְדִיק וְאֵל תְּהִי רִשָּׁע וְאֶפְי' כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ אוֹמְרִים לָךְ צְדִיק אַתָּה הִי בְּעֵינֵיךָ כְּרִשָּׁע כִּי שְׁלֹא תִסְמְוֶךְ עָלֶיךָ שְׁאֵתָה צְדִיק וְאִינָךְ צָרִיךְ לְסִיּוּג.

אֵלָּא כָּל אֲדָם צָרִיךְ לְחַשׁוֹד בְּעֲצָמוֹ שֶׁהוּא כְּרִשָּׁע וְצָרִיךְ לְסִיּוּג כְּמוֹ הַנִּזִּיר וְכְמוֹ דְכַתִּיב מִמְעַי אֲמִי אַתָּה גּוֹזֵי כו' וְהִיא גּוֹזֵי לְיִשְׂרָאֵל דְּאֲשֶׁתְּבוֹעֵי הוּא כְּמוֹ דְכַתִּיב גְּזֵי נִזְרָךְ וְהַשְׁלִיכֵי כִּי בְּבַחֲלֵי נִזִּירוֹת שֶׁהוּא סִיּוּג כְּמוֹ שֶׁבִּיאֲרַתִּי וּבְפֶרֶט בְּיָמִים הָאֵלוֹ אֲשֶׁר צָרִיךְ כָּל אֲדָם לְחַשׁוֹב עִם קוֹנוֹ קוֹדֵם יוֹם הַדִּין אֲשֶׁר לְפָנָיו נִגְלוֹ כָּל תַּעֲלוּמוֹת לֵב וְגַם בִּיאֲרַתִּי בְּעֵנֵן תַּעֲנִית דַּע"ג דְּאֲמַרִּינֵן כָּל הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית נִקְר' חוּטָא וְאֶפְ"ה אִם רוֹאֵה בְּעֲצָמוֹ שֶׁהוּא מְקוֹלְקֵל צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת וּבִלְבַד שְׁלֹא יִזִּיק לְבְרִיאָתוֹ וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל חֲטָאָה בְּצַדִּיקָה פְּרוּק שֶׁהוּא בְּמִקּוֹם הַתַּעֲנִית.

וּבְזָכוֹת זֶה יְכַתְּבִינוּ וְיַחֲתַמְּינוּ בְּסִפְרָן שֶׁל צְדִיקִים גְּמוּרִים לְאֶלְתֵּר לְחַיִּים אֲמֵן סְלָה: דְּרוּשׁ ב' לְחַדֵּשׁ אֱלוֹל תַּנְיָא (ר"ה ד' טו) ב"ש אוֹמְרִים ג' כְּתוּב הֵן לְיוֹם הַדִּין אַחַת שֶׁל צְדִיקִים גְּמוּרִים וְאַחַת כו' וְאַחַת שֶׁל בֵּינוֹנִים צְדִיקִים גְּמוּרִין נִכְתָּבִין וְנִחְתַּמִּין לְאֶלְתֵּר לְחַיִּי עוֹלָם.

רִשָּׁעִים גְּמוּרִים נִכְתָּבִין וְנִחְתַּמִּין לְאֶלְתֵּר כו' בֵּינוֹנִים כו' בַּה"א וְרַב חֲסֵד מְטָה כְּלָפִי חֲסֵד כו' הִכִּי עֵבֶד ר"א אוֹמַר כּוֹבֵשׁוּ כו' רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא אֲמַר נוֹשֵׂא שְׁנֵאֲמַר נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע: הִנֵּה תַחֲזִיקָה צָרִיךְ לְהַקְדִּים הַמִּדְרָשׁ ס' שְׁמוֹת (פ"י) הֵן כָּל אֱלֹהִים יִפְעַל אֵל פְּעָמִים שְׁלֹשׁ עִם גְּבַר ג"פ מִמְתִּינֵין לְאֲדָם שֶׁאִם עֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מוּטָב וְאִם לֹא הוּא מְגַלְגֵּל עָלָיו אֵת הָרָאשׁוֹנִים וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא כְּשֶׁאֲמַר לוֹ הַקַּב"ה לַמֶּשֶׁה לָכֵה וְאֲשַׁלְּחֶךָ אֵל פְּרַעֲהַ אֲמַר תַּחֲזִיקָה וְהֵם לֹא יֵאֲמִינוּ לִי וְאַח"כ אֲמַר לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִכִּי.

ואח"כ אמר שלח נא בידי תשלח הרי ג"פ וכיון כו' בדבריו ואמר הן בני ישראל לא
יאמינו לי נתיחד הדיבור ע"י אהרן כו' ע"כ ויובן ע"פ מה שכתבו התוס' בפ"ק דנדה
(דף י) לענין הגיע זמנה לראות דבהיהיא ראי' דהוחזקה לא מטמא מעל"ע וכתבו התוס'
וא"ת דהכא אמר דבהיהיא ראי' דמחזקינן לה לא מטמא מעל"ע ובפ' אלו הנשקפין (דף
פא) גבי מי שלקה ושה אמר דאי עבירות מחזיקות אחר שעבר שני עבירות מיד פונסין
אותו לכיפה אליבא דרבי וי"ל דהתם פינו שחוזק לעבירה מה לנו להמתין עד שיעבור
פעם שלישית.

אבל הכא חכמים תקנו מעל"ע אם תראה אחר שהוחזקה לראות: ובירושלמי דיבמות
(פ"ו ה"ו) גישאת לראשון ולא ילדה יש לה פתובה כו' לשלישי יש לה פתובה ר' חנני'
אמר לשלישי עצמו אין לה פתובה ואמרין בירושלמי נבעלת ורואה דם נבעלת ורואה
דם אית תנוי תני שני תיבעל שלישית לא תיבעל ואית תנוי תני שלישית תיבעל רביעית
לא תיבעל הני בעי מימר מאן דמר שני תיבעל ושלישית לא תיבעל כמאן דמר שלישית
אין לה פתובה ברם כמ"ד שלישית תיבעל רביעית לא תבעל.

כמאן דמר שלישית יש לה פתובה והק"ע פתב דבירושלמי פליגי בזה. דמ"ד לשלישי
יש לה פתובה סובר הא דאמרין דבתלתא זמני הני חזקה היינו דמהני לרביעי דאסור
ומ"ד אף לשלישי אין לה פתובה סובר פיון דאתחזקה בפעם השלישי כבר נתחזקה ואף
משלישי אין לה פתובה ע"ש.

ובאמת כה"ג איתא בירושלמי (פ"ק דנדה ה' ה) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראה
ראי' ראשונה. די' שעטה שני די' שעטה שלישית די' שעטה מפאן ואילך מטמא מעת
לעת ר' ירמ' בשם רב שלישית עצמ' מטמא מעל"ע והרשב"א פתב דהירושלמי דס"ל
שלישית עצמה מטמא מעל"ע מצי סבר פרשב"ג רק משום דבאותו פעם הוחזקה דהא
ראתה ג' פעמים.

עכ"פ לדעת התוס' חלוקה חזקה דכיפה יותר משאר החזקות דבכל החזקות אין החזקה
אלא מפאן ולהבא וכיפה הני חזקה ודנים אותו ע"פ אותו החזקה. הרי כל חזקה שהוחזקה
לטבע רע.

כגון רואה דם או מי שרואה דם מחמת תשמיש הרי הרע אינו גורם רעה על אותו פעם
אלא גורם רעה על להבא ובכיפה הרי הרע עצמו גורם העונש ולא שהוא על להבא ובזה
יובן הא דאמרין בסנהדרין (דף פב) והיכא רמיזא אע"פ שכיפה ודאי הלמ"מ אף היכא
רמיזא דנתפוס החומר אדרבא גזיל לקולא בד"נ ונתפוס החזקה רק על להבא ולא
נתפוס החזקה על אותו פעם גופ' להענישו בעונש כיפה בזמנים הקודמים ע"ו אמר
תמותת כו' ע"ש.

וכן הא דאמר ר"ל מאי דכתיב פי לא ידע האדם את עתו פדגים כו' ע"ש. הוא על ענין
שאמרו שם דכיפה א"ב התראה.

ובמ"א ביארתי על המדרש חטא חטאה ירושלים. ע"כ לנדה היתה וביארתי בספרי (ע"י
ד' ו) על ענין שאמר המדרש ישראל ע"י שחטאו ולקו ע"כ לנדה היתה.

וביארתי שם כמו דאמרינו בכיפה דמלקיות מחזיקות ע"ש אף מה דאיתא במדרש חטאו בכפליים דכתיב חטא חטאה ירושלים. ולקו בכפליים דכתיב פי לקחה מאת ד' כפליים בכל חטאתי.

ולכאורה פיון שחטאו בכפליים הדין הוא שילקו בכפליים. אף הענין הוא שאומר חטא חטאה ירושלים ע"כ לנדה היתה.

ולכאורה הא אמרינו דבנדה לענין שתהא מוחזקת רואה שתטמא מעל"ע. אם לא הגיע זמנה לראות בעינו שתהא מוחזקת בשני פעמים כרבי ובשלישית תטמא או שתראה ג' פעמים וברביעית תטמא וא"כ פיון שממשילה לנדה א"כ אמאי נענשה על ב' פעמים.

דקא לגבי נדה עדיין אינה מוחזקת בב' פעמים להיותה חזקת רואה בפעם הב' גופ'. ע"ז אומר המדרש חטאו בכפליים.

ולקו בכפליים. שהפתוב אומר חטא חטאה ירושלים.

ע"כ לנדה היתה שהוחזקה מן ב' החטאים. ומיד נענשה.

וכתיב הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר וירושלים נענשה מיד על ב' חטאים ע"כ אומר לקו בכפליים אף שהוא דוחק מפני שטומאת מעל"ע הוא דרבנן: וע"ז אומר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר פי' דעביד בנו תרתי לטיבותא הא' שאינו מחזיק בב' פעמים אלא בפעם שלישית והב' שפאותו פעם שנתחזק אין דנים אותו ע"ז אומר הן כל אלה יפעל פי' כל כף טובות.

פעמים שלש עם גבר פי' שאינו מחזיק בפעמים עד שלש ולא עוד אלא שאין דן על אותו פעם גופ' שהוחזק וע"ז אמרינו בשבת (דף נה) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע למה קנסת מיתה על אדם הראשון א"ל מצנה קלה ציויתיו ועבר.

פי' ששאלו למה לא המתין לו עד ג' או ד' פעמים. אלא שהוחזק בפעם הראשון.

ובפעם ראשון נמי דן אותו מיד ולכן אמרו בלשון מפני מה קנסת דהיינו בתורת קנס אע"פ שלא הוחזק עדיין וכמו דאמרינו בב"ק (דף צו) האי אינש גזלנא כו' ובעיני דאינקנסי] ע"ז א"ל מצנה קלה ציויתיו ועבר עלי' שפיון שלא טעם עדיין מעז הדעת א"כ לא הי' היצה"ר אצלו מצד הטבע.

אלא שהי' הנחש מסית אותו וא"כ הי' לו מצנה קלה. שלא נכנס הרע עדיין בתוכו וע"כ הי' לו קל שלא לעבור וחזקה אינו שייך רק במה שמצד הטבע כמו ברואה דם וכה"ג שענינים אלה הוא מצד הטבע וע"כ נענש אפי' בפעם ראשון משא"כ לאחר שאכל עץ הדעת ונכנס הרע בטבע כמו שאמר ואוכל ואיתא במדרש אכלתי ואוכל והוא כמו דאמרינו בכתובות (דף נא) יצרי' אלבשי' ע"ז פתיב הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר: [ובמ"א ביארתי במה שכתב הרמב"ם ה' תשובה (פ"ג ה' ה) בשעה ששוקלים עונות אדם עם זכויותיו אין מחשבין עליו עון שחטא בו תחילה ולא שני.

אלא משלישי ואילך אם נמצאו עונות משלישי ואילך מרובין על זכויותיו אותם שתי עונות מצטרפין כו'. וכתב ע"ז הרמב"ם דזהו מן העירבוב שמערבב הדברים זה בזה ומדמה בדעתו שהם אחדים.

והם נררים ונפחדים מאוד. לפי שראיה בר"ה נרב חסד מטא כלפי חסד.

ותנא דבי ר"י מעביר ראשון ראשון. וכה היא המדה וראה ביומא ר"י בר"י אומר אדם חוטא פעם ראשונה ושני' ושלישית מוחלין לו רביעית אין מוחלין לו סבר בדעתו שיהו ענגן א'.

והם רחוקים מאוד. דההיא דר' ישמעאל הוא ליום הדין הגדול ולהציל הפינוגנים מגיהנם כדברי ב"ה.

ואין שם זכר למחילת עון אבל ההיא דר' יוסי בר' יהודה בעוה"ז. ובתחילת מעשיו של אדם כו' ע"ש וכה ביארתי הכתוב.

עפ"י דעת הרמב"ם שסובר דשני ענינים הן א'. להציל מגיהנם.

ולהיות נידון לחיים. אם אין רובו עונות ע"ז אומר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר להשיב נפשו מני שחת.

לאור באור החיים פי' להצילו מדינו של גיהנם. וגם לאור באור החיים.

בעוה"ז]: והנה בהא דאמרין בר"ה (דף טז) דאם הוא מחצה עונות ו ומחנה זכיות רב חסד מטא כלפי חסד בזה יתבאר הכתוב (תהלים סג) כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך ויובן ע"פ מה שביארתי במ"א פי יש ב' בחינות ברב חסד מטא כלפי חסד הא' אם דנים את האדם בחייו יש רב חסד מטא כלפי חסד.

והב' רב חסד מטא כלפי חסד בדין שדנו לעוה"ב שרבים הקשו דאם הא דרב חסד מטא כלפי חסד הוא בעוה"ז א"כ אמאי אמרינן בינונים תלוין ועומדין מר"ה ועד יוה"כ. זכו נכתבים לחיים הא בלא"ה רב חסד מטא כלפי חסד.

וע"כ מפרשים דזהו דוקא לעוה"ב וע"ז אמר דוד כי טוב חסדך מחיים פי' החסד שתעשה דהיינו רב חסד מטא כלפי חסד. זה יהי' מחיים שפתי ישבחונך.

פי' שאוכל בשפתי להודות לה וע"ז אמר דוד לא המתים יהללוה ע"ז המדה של רב חסד מטא כלפי חסד אבל אם הקב"ה רב חסד מטא כלפי חסד. לדונו לחיים ע"ז שפתי ישבחונך וע"ז אמר דוד תהלים (פח) היסופר בקבר חסדיך ואמונתך באבדון פי' החסד שאתה עושה בקבר היסופר כו' וע"כ טוב שרב חסד מטא כלפי חסד יהי' בחיים (והוא פשיטת הרמב"ם) דאפי' בחייו ג"כ רב חסד מטא כלפי חסד וע"ז בקש דוד (תהלים כג) אף טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתתי בבית ה' לאנרף ימים פי' שביקש שהטוב והחסד ירדפוהו כל ימי חייו דהיינו שפתי יהי' רב חסד מטא כלפי חסד [ועיין ברמב"ם (ה' תשובה פ"ג) אדם שעונותיו מרובין על זכותיו מיד הוא מת ברשעו שנ' על רוב עונותיו כו' וכתב הראב"ד לא כמו שהוא סובר שפשאמרו רשעים נחתמים לאלתר למיתה שמיד מתים ואינו כן פי' יש רשעים חיים הרבה אלא נחתמים לאלתר שלא ימלאו ימיהם שני הדור שנגזרו עליו.

ועיקר דבר זה ביבמות וכה יתבאר הכתוב (קהלת ח) אשר אין נעשה פתגם כו' וע"כ מלא לב בני האדם לעשות רע ומה רואים אשר חוטא עושה מאת רע ומאריך לו. פי'

שהוא רנבו עונות וע"ז אומר כי גם יודע אני אשר יהי טוב ליראי אלקים אשר כו' וטוב לא יהי לרשע ולא יאריף ימים כצל אשר אינו נרא מלפני אלקים.

פי' שהענין הוא שאינם משלימים ב' הדורות שנגזר עליו ואין הענין שלא לתר הוא מת. אף שאינו משלים הב' דורות שנגזרו עליו וכמו שביארתי במ"א על מה שאומר הפייטן מי יחי ומי ימות זהו פדעת הרמב"ם שהרשעים לא לתר למיתה פי' שמתים מיד.

ומה שאומר מי בקיצו ומי לא בקיצו הוא עפ"י דעת הראב"ד שהשקול הוא אם ישלים הב' דורות שנקצבו לו וכמו שכתב הלח"מ פמו שפי' רש"י ביבמות (ד' מט) את מספר ימיה אמלא אלו שני דורות ופירש"י אילו שנים שפוסקים לאדם בשעת לידתו כו' שאם גזרו עליו בשעת לידה שיהי' חמשים שנה.

לא יחי אלא ארבעים שנה ומי יעני ומי יעשר הוא פדעת הסוכרים דהא דאמרין צ"ג נידונים לא לתר לחיים היינו כל הטובות הם בכלל חיים ורשעים גמורים לא לתר לחיתה. כל הרעות הם בכלל מיתה ולדעת הראב"ד דהא דאמרין לא לתר למיתה היינו שאין משלים מנין השנים שיקצבו לו בשעת הלידה.

ע"ז אומר (קהלת ז) אל תרשע הרבה ואל תהי סכל למה תמות בלא עתו. ומהו העת אף הענין הוא פמו דאיתא במדרש (קהלת) על ענין עת לידת ועת למות מעת לידת נעשה עת למות משעה שהאדם נולד ע"ש.

וע"ז אומר אל תרשע הרבה פי' שיהי' בכלל רוב עונות. פי' למה תמות בלא עתו.

היינו שלא ישלים הקצבה. וזהו נק' בלא עת שהקצבה שיקצבו לו נק' עת.

פדכתיב עת לידת ועת למות: והנה הלח"מ ברמב"ם ה' תשובה הקשה על מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מה' תשובה) והבינוני תולין אותו עד יוה"כ. אם עשה תשובה נחתם לחיים.

ואם לאו נחתם למיתה והקשה הלח"מ דאמאי נחתם למיתה. הא מחצה על מחצה.

ורב חסד מטה כלפי חסד כפר תירצו בזה. דהיכא דלא עשה תשובה הוי עון א' נוסף על העונות משום דבאילו ימים של תשובה הוא חייב לעשות תשובה ואם לא עשה הרי עון א' נוסף על העונות ובהו יתבאר הכתוב (משלי ה' שם) הוא ימות באין מוסר וברוב אונתו ישגה.

פי' ע"ז שאינו לוקח מוסר. ע"כ הוי רוב עונות.

ואף שבאמת הוא מחצה עונות. ומחצה זכיות.

ועז אומר וברוב אונתו ישגה. פי' דהוי רוב אונות וע"ז אומר (משלי ה) ואמרת איה שונאתי מוסר ותוכחת נאץ לבי.

ולא שמעתי בקול מורי. ולמלמדי לא הטייתי אנכי כמעט הייתי בכל רע.

פי' בשביל זה ששונא מוסר ה' בכל רע דהיינו רוב עונות. דבכל מקום אמרין רנבו ככולו ובפ"ק דהוריות והא הקא דכתיב בי' כולו ורנבו ככולו.

והנה הרמב"ם פתב בה' תשובה פ"ג ה' ב' אדם שעונותיו מרובין מזכיותיו כו' ושיקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם יש זכות שהוא פנגד כמה עונות שנגאמר יעו נמצא בו דבר טוב ויש עון שהוא פנגד כמה זכיות שנ' וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע איה עורכין הזכיות פנגד העונות ובזה יתבאר (משלי ה) אורח חיים פן תפלוס.

נעו מעגלותי לא תדע פ' אם תהי ממר' דחושבנ' ותרצה לידע אם אתה רשע דהיינו רוב העונות שלא לתר למיתה או צדיק שלא לתר לחיים. ע"ז אומר נעו מעגלותי לא תדע.

פי השיקול הזה אינו לפי המנין. רק לפי דעת הקב"ה: וע"כ צריכים לשוב בתשובה בימים האלו לפני בא יום ה' הגדול והנורא וכמו דאית' במדרש פי גדול יום ה' ונורא מאוד ומי יכילצו זה יוה"כ ולבקש רחמים על חיים ופרנס' ובפרט בשנים האלו שהינקר אמיר וצעקת עניים גדלה.

וכמו דכתיב (עמוס ד) וגם אני נתתי לכם נקיון שינים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם ולא שבתם עדי נאם ה'. וגם אנכי מנעתי מכם הגשם בעוד שלש חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחרת לא אמטיר כו' ונעו שמים ושליש ערים אל עיר אחת לשמות מים ולא ישבעו.

הפיתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם וכרמיכם יאכל הגזם ולא שבתם עדי נאם ה'. ויובן ע"פ הגמ' דמענית (דף יט) נהרא אנהרא בצורת' ומדינתא אמדינתא כפנא.

ועיין בתוס' שם ד"ה נהרא אנהרא בצורתא דעל בצורת אין מתריעין רק אפנא ואפנא אותה העיר מתענת ומתרעת אבל שאר עיירות מתענות ולא מתריעות ועל אלו מתריעין בכל מקום על השדפון ועל הירקון על הארבה ועל החסיל וע"ז אומר וגם אני מנעתי מכם הגשם פי' שתחיל' אומר וגם אני נתתי לכם נקיון שינים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם וזהו רק בצורת ולא רעב ממש והי' להם לשוב אף פיון שעל בצורת אין מתריעין עליו שאינה צרה כל כך ולא חששתם לזה.

והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחרת לא אמטיר שע"ז אותה העיר מתענת ומתרעת והי' לכם לחוש ואעפ"כ לא חששתם לזה מפיון שרק אותה העיר מתענת ומתרעת וכל שאר עיירות אינם מתריעין ע"ז אומר הפיתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם וכרמיכם ותאיניכם יאכל הגזם ולא שבתם עדי נאם ה' והי' לכם לחוש לזה בנדאי שעל אותו צרה מתריעין בכל מקום ואעפ"כ לא חזרתם מדרךכם הרעה: [והנה הי' ראוי ונכון מאוד להוכיח בימים האלו על כמה ענינים פרטים אשר אני רואה דלא אפשר דרי בזה.

אף הנה פתיב (ירמ' א) ואומר אהה כו' לא ידעתי דבר פי נער אנכי ויאמר ה' אלי אל תאמר נער אנכי כי אל כל אשר אשלקה תלה ואת כל אשר אצוה תדבר אל תירא מפניהם כי אתה אני להצילך נאם ה' ויובן הענין ע"פ מאי דאמרינו במפואת (דף יא) אר"ח ב"ח מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בלשון עזה דכתיב וידבר ה' אל יהושע לאמר דבר אל בני ישראל לאמר תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם כו' מפני שהן של תורה למימרא דכל דיבור לשון קשה אין כדכתי' דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות ופירש"י

מפני מה נאמרה פ' רוצחים בלשון עזה בכל יהושע פתיב ויאמר ה' וכאן נאמר וידבר ה' אל יהושע ודיבור לשון עז הוא: וכן ה' יתבאר ה' דאמרין ביבמות (ד' עא) אמר רבה ב"י אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו.

שנאמ' בעת ההיא אמר ד' אל יהושע עשה לך חרות צורים. ופרי' ודילמא הנה דלא מהול דכתיב פי מולים הי' כל העם הינצאים וכל העם הילודים כו'.

א"כ מאי שוב אלא לפריעה. ומאי שנית לאקושי סוף מילה לתחילת מילה ומה תחילת מילה מעפכת אף סוף מילה מעפכת.

ועיין בתוס' ור"ח פתב דמאי שוב ומאי שנית תדא מילתא היא וגרסינן דילמא לאקושי אתא כו' ולהכי אתא ולא לפריעה ולגרסא זו לא משני במסקנא מידי אהו קושני' ואפשר לומר משום דקשני' לי' לרב דהא דכתיב בפ' ערי מקלט וידבר היינו משום שהו של תורה ובדבר שהוא מפניך בתורה נאמר לשון דיבור.

וע"כ הני קשי' לי' לרב דא"כ איך נאמר בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרות צורים דכיון שזהו של תורה. הי' לו לומר בעת ההיא דבר ה' אל יהושע ע"ז אומר לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו וע"כ כיון שלא נתחדשה אלא בימי יהושע.

ע"כ נאמר בזה לשון אמירה נאפ' למאי שכתבו התוס' שהי' הלמ"מ. ואסמכוה אקרא. דאלו"ה אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה. אפ"ה כיון שלא נאמרה בפירוש בתורה ע"כ נאמר בזה לשון אמירה.

וע"כ נאמר אח"כ וזה הדבר אשר מל יהושע את כל העם. ופירש"י שם דזה הדבר הוא מלשון דיבור.

אפשר לומר שזה קאי על אותם שלא מלו עדיין כמו דכתיב וכל העם הילודים במדבר בדרך לא מלו ע"כ אומר כיון שלא מלו כלל ע"ז אומר לשון דיבור ומיושב בזה הקושני' דילמא לאקושי סוף מילה לתחילת מילה דכיון שעיקר מצנת מילה נאמרה בתורה שייך לשון דיבור, אלא נדאי דקאי אפריעה וע"כ פירש"י וזה הדבר דיבור אמר להם מה אתם רוצים ליכנס לארץ לא כף נאמר לאברהם ואתה את בריתי תשמור ונתתי לזרעך אחריו ומפני מה לא אמר תחילה על מה שאמר שוב מל את ב"י שנות אף תחילה אמר להם על מצות פריעה וע"כ לא אמר להם תחילה מה אתם סבורין ליכנס לארץ לא כף נאמר לאברהם ואתה את בריתי תשמור ה' פריעת מילה לא נתן לאברהם אבינו אף שכתבו התוספת דאעפ"כ קיים אברהם מצנת פריעה היינו כמו דקיים כל התורה אבל לא נצטווה על זה אף לאח"כ שצוה להם על עיקר מצנת מילה ע"ז נאמר וזה הדבר אשר מל אותם יהושע דע"ז אמר להם הדיבור לא כף נאמר לאברהם ואתה את בריתי תשמור: וע"כ אמר ירמ' ואומר אהה כו' הנה לא ידעתי דבר פי נער אנכי פי' שלא אוכל לדבר קשות נגד זקני העם ונכבדיהם מחמת שאני נער וע"ז אומר לא אוכל לדבר ודיבור הוא לשון קשה וכמו שפירש"י דבמשה רבינו פתיב אלה הדברים אשר דבר משה שהי' יכול להוכיח בלשון דיבור והוא שהוכיחן סמוך למיתתו וכבר נחשב בעיניהם בכמה נסים שעשה להם הוציאתם ממצרים וקרע להם את היים אבל אני לא ידעתי דבר פי נער אנכי וע"ז השיבו ויאמר ה' אלי אל תאמר נער אנכי פי על כל אשר אשליחך תלך ואת כל

אֲשֶׁר אֶצְוֶה תְּדַבֵּר אֶל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי אֶתָּה אֲנִי לְהַצִּילָהּ וְכִמּוֹ שְׂבִיאוֹרְתִי דְּדִיבּוֹר הוּא לְשׁוֹן קִשָּׁה: עֵתָה בְּאֵתִי לְהוֹכִיחַ עַל שְׁהֵעוֹלָם אֵינָם מִשְׁגִּיחִים עַל הָעֲנִיִּים וְהָאֲבִיוֹנִים וְצַעֲקַת הָאֲבִיוֹנִים גְּדוֹלָה מְאֹד הָעֲטוּפִים בְּרָעַב עוֹלָלִים שְׂאֵלוּ לָחֶם וּפּוֹרֵשׁ אֵין לָהֶם.

וְכִבֵּר נְאֻמָּה אֲנִי מִצַּעֲקַת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה. וְכִמּוֹ דְּאֲמַרִּין בְּשַׁבַּת (דף נה) רב יהוד' הוּא יְתִיב קמ"י דְּשִׁמוּאֵל אֵתִי הֵיחָא אֵיתְתָּא קָא צְוֹנְחִי קמ"י וְלֹא הוּא מִשְׁגַּח בַּה א"ל לֹא סָבַר לִי מַר אֲנִי מִצַּעֲקַת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה א"ל רִישָׁה בְּקָרִירִי רִישָׁה דְּרִישָׁה בְּחַמִּימִי הָא יְתִיב מַר עֲוֹקְבָא אב"ד דְּכְתִיב בֵּית דָּוִד פַּה אָמַר ה' דִּינוּ לַבַּקָּר מִשְׁפָּט וְצָרִיף לְהִבִּין מַהוּ אֲנִי מִצַּעֲקַת דָּל: אָהּ יוֹבֵן ע"פ הַגַּמ' דְּסִנְהֶדְרִין (דף ו) שְׁנִים שְׂבִאוֹ לְדִין א' רַף וּא' קִשָּׁה עַד שְׁלֵא תִשְׁמַע דְּבְרִיהֶן אוֹ מִשְׁתַּשְׁמַע דְּבְרִיהֶן וְאִי אֶתָּה יוֹדַע הֵיכֵן הַדִּין נוֹטָה אֶתָּה רִשָּׁאי לֹא מַר אֵינִי גְּזַקְק לָכֶם וּע"ז אוֹמַר ר"י הוּא יְתִיב קמ"י דְּשִׁמוּאֵל אֵתִאי הֵיחָא אֵיתְתָּ קָא צְוֹנְח' קמ"י וְלֹא אֶשְׁגַּח בַּה.

וְהָעֲנִין הוּא שְׁזָה הִי בְּדִין שֶׁהִי לָהּ עַל אַחֲרִים וּע"כ לֹא רָצָה לְשַׁמּוֹעַ מִשׁוּם שְׁפָל זְמַן שְׂאִינוּ שׁוֹמַע רִשָּׁאי לֹא מַר אֵינִי גְּזַקְק וּע"ז אָמַר לוֹ רַב יְהוּדָה לֹא סָבַר מַר אֲנִי מִצַּעֲקַת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה, שְׂאֵם הָעֲנִי יֵשׁ לוֹ מִשְׁפָּט עִם הָעֲשִׂיר יוֹכֵל לְשַׁמֵּט מִזָּה כָּל זְמַן שְׁלֵא שְׁמַע שְׂמָא יְתַחֲיִיב חֲזַק כו', אַעפ"כ מִמַּדַּת חֲסִידוֹת הוּא לְשַׁמּוֹעַ וְאֲנִי מִצַּעֲקַת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה שְׁנוּעֵלִים מִמֶּנּוּ שְׁעָרֵי תְּפִילָה שְׁלֵא יִשְׁמַעוּ אֶת תְּפִילָתוֹ וּע"ז הַשִּׁיב לוֹ הָא אֵיפָא מַר עוֹקְבָא אב"ד דְּבְרַמְב"ם (ה' סִנְהֶדְרִין פ"ב ה"א) כְּתִיב וְאִם הִי מְמוֹנָה לְרַבִּים חֲיִיב לְהִזְקַק לָהֶם דַּל"ה לְמִי יַצַּעַק הָעֲנִי וּע"כ הַשִּׁיבוּ הָא אֵיפָא מַר עוֹקְבָא אב"ד שֶׁהוּא אב"ד וְהוּא מְמוֹנָה לְרַבִּים.

וְכִמּוֹ דְּאֲמַרִּין בְּמוֹע"ק (דף ט) כִּי הָא דְּשִׁמוּאֵל וּמַר עֲוֹקְבָא כִּי הוּא יְתִיב גְּרָסִי שְׁמַעְתִּי הוּא יְתִיב מַר עֲוֹקְבָא קמ"י דְּשִׁמוּאֵל בְּרַחוּק ד' אַמּוֹת וְכִי הוּא יְתִיב בְּדִינָא הוּא יְתִיב שְׁמוּאֵל קמ"י דְּמַר עוֹקְבָא בְּרַחוּק ד' אַמּוֹת וְכִינּוֹן שֶׁהִי מַר עוֹקְבָא אב"ד אֵלָיו נוֹגַע שֶׁהוּא מְחַוֵּיב לְהִזְקַק: וְכִינּוֹן הַפְּתוּב (אֵיּוֹב כ"ט) אָב אֲנִי לְאֲבִיוֹנִים וְרִיב לֹא יִדְעָתִי אֶחְקַרְהוּ, כִּי אָב אֲנִי לְאֲבִיוֹנִים וּמַהוּ הַרְבוּתָא דְּכִינּוֹן שְׂבִאוֹ הָאֲבִיוֹן עִם הָעֲשִׂיר מְוַכְרַח לְהִזְקַק לָהֶם וּלְבַצַּע בְּיָנֵיהֶם וּע"ז אוֹמַר שְׁלֵא בְּלִבְד דְּוָקָא אִם יִדַּע מַהֶם שְׂאֵז מְחַוֵּיב לְהִזְקַק לָהֶם כְּמוֹ דְּכְתִיב לֹא תְּגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ לֹא תִכְנִיס דְּבְרִיף מִפְּנֵי אִישׁ וְרִיב לֹא יִדְעָתִי אֶחְקַרְהוּ כִּי אִפִּי רִיב שְׁלֵא יִדַּע מִזָּה חֲקַר אַחֲרֵיהֶם לִידַע וּלְהוֹצִיא גְּזִילַת הָעֲנִי: וְהִנֵּה אֵית' בְּמִדְרַשׁ גְּלַתָּה יְהוּדָה מְעוֹנֵי דְּבַר אַחַר מְעוֹנֵי עַל שְׁחָבְלוּ מִשְׁכִּינֵי עָנִי בְּתוֹף בְּתִיבָהּ כְּפִי דְּאֵת אָמַר וְאִם אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּח בְּעֵבְנוֹטוֹ הַשִּׁיב תִּשְׁכַּח לוֹ אֶת הָעֲבוֹט ד"א עַל שְׁגָזְלוֹ מִתַּנְת עָנִי [נְאֻפְשָׁר דְּחִשְׁבִּיב כָּל הַדְּבָרִים שְׂאִין ב"ד שְׁלֵמְטָה מְוַזְהָרִין עָלָיו כְּדְּאֲמַרִּין בְּחֻלִּין (דף קלא) הַגּוֹזֵל מִתַּנּוֹת עָנִי וְאֶכְלוּ פְּטוֹר מְלִשְׁלָם דְּהוּא מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִים וְכִבֵּר בִּיאוֹרְתִי ע"ז במ"א וְכֵן עַל שְׁחָבְלוּ מִשְׁכִּינֵי עָנִי דְּאֵית' בַּמ"ל בְּשֵׁם הַרְמְב"ן דְּאִין ב"ד שְׁלֵמְטָה מְוַזְהָרִין עָלָיו דְּהוּא מ"ע שְׁמַתָּן שְׁכָרָה בְּצִידָה וּע"ז אוֹמַר שְׁחָבְלוּ מִשְׁכִּינֵי עָנִי וּבְשִׁבִיל כְּפִי הוּא מְדָה כְּנַגַּד מְדָה שְׁנַתְּמִשְׁכֵּן ג"כ בַּהמ"ק בַּעוּה"ר וְכִמּוֹ דְּאֵית' בְּמִדְרַשׁ שְׁנַקְרָא מִשְׁכֵּן הַעֲדוֹת שְׁנַתְּמִשְׁכֵּן בַּעוּה"ר וְכֵן כְּתִיב חֲבוּל חֲבִלְנוּ לָהּ שֶׁהַבַּהמ"ק נִתְּמַשְׁכֵּן בַּעוּה"ר ב' פְּעָמִים וּע"ז אָנוֹ אוֹמְרִים לָהּ ה' הַצְּדָקָה וְלָנוּ בְּנוֹשֶׁת הַפְּנִים.

אע"פ דאָמרי' בב"מ (דף קיד) אָלא אָמר קרא וליה תהי' צדקה מי שצריך צדקה יצא הקדוש שא"צ צדקה וע"ז אומר לך ה' הצדקה שאמה עשית מדת צדקה במה שהחזרת לנו המשפון אָבל לנו בנשית הפנים ואנו מתבוששין שגָרמנו לזה.

וכמו שפָּתְבוּ הַתּוֹס' בב"מ (דף קטו) ד"ה למה ממשפנים כו' פי מתבייש שפָּכַל יום ויום יחזירו לו את משפוננו וגם צריך להוכיח מה שאני רואה שאתם מקבלים שבת משחשיתה ואינכם זהירים לקבל את השבת מבעוד יום.

והנה פתיב במדרש בראשית ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו. פתיב ברפת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עָצב עמה ברפת ה' היא תעשיר זה השבת שגָאמר ויברך אלקי' את יום השביעי ולא יוסיף עָצב עמה זה האָבל האִיף מה דאתָ אָמר נַעֲצַב הַמְלֶכֶּה עַל בְּנוֹ וְעַיִן בִּי"מ שפָּרַשׁ וְלֹא יוֹסִיף זֶה הָאָבֶל שָׁאם כָּבֵר הַתְּחִיל הָאָבִילוֹת קוֹדֵם יוֹם הַשְּׁבִיעִי פּוֹסֵק.

ולפ"ז צריך להבין מה שדָּרְשׁוּ בְּרַפְתָּ ה' היא תעשיר על השבת שגָאמר ויברך אלקים את יום השביעי דהא ביו"ט נמי אינו נוהג אבילות. אף יש לומר כמו דאָמרינו במוע"ק (דף יט) שבת עולה ואינה מפסקת, רגלים מפסקין ואינם עולים וא"כ השבת עולה לחשבון ז' ימי אבילות אָבל רגלים מפסקין ואינם עולים ואם קברו ברגל אינם עולים למגן ז' וצריך להשלים אח"כ או לרְבֵּא דאָמר במוע"ק (דף כ) הַלְכָה כְּתָנָא דִּינָן דְּאָמַר שְׁלֵשָׁה וּא"כ צריך להשלים אחר הַרְגֵל וע"ז אומר ברפת ה' תעשיר ולא יוסיף עָצב עמה פ' שעולה למגן אבילות ולא יוסיף עָצב שא"צ להשלים משא"כ ברגל שפסקין ואינם עולים ובאמת השבת מעשרת וכמו דאָמרינו בשבת (דף קיט) ושפָּשָׂא אַרְצוֹת בְּמָה הֵם זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת.

וכמו שפָּיֵאֲרֵתִי כְּמָה פְּעָמִים עַל מָה דְּאִית' בְּמִדְרַשׁ חֲפּוֹ מִמְתְּקִים וְכוּלּוֹ מִחֲמִידִים דְּבִשְׁבִיל שְׁמַעֲנָגִין אֶת הַשְּׁבֵת הַקַּב"ה נוֹתֵן שְׁכָר וְע"ז אֹמֵר בְּרַפְתָּ ה' היא תעשיר ולא יוסיף עָצב עמה פ' שמעשרת אף שאין בזה טרחה ועצבות רק עונג ע"כ בימים האלו ראוי להתעורר ע"ז וכמו דאיתא במדרש קהלת טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח אָמר ר"ח ב"א טוב מלא כף נחת זה יום השבת ממלא חפנים עמל ורעות רוח זה ששית ימי המעש'.

ואפָּשֵׁר לְפָרֵשׁ טוֹב מְלֵא כֶּף נַחַת מְמַלֵּא חֲפָנִים דְּהֵינּוּ אִם יַגַּע בְּשִׁשִּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה כְּמוֹ דְּאָמְרִינוּ בְּפִסְחֵי' (דף נ) זריז ונשכר דעביד פולי שבתא ולא עביד מעלי שבתא וע"ז אָמר טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח שששית ימי המעש' עושה ובמעלי שבתא אינו עושה.

וכמו דאָמרינו דעביד פולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא ועיז אָמר טוב מלא כף נחת שפָּכַר נחת יהי' מלא דהיינו שאינו עושה מלאכה בע"ש מן המנחה ולמעלה אז הוא זריז ונשכר אָבל אם הוא מלא כף נחת דהיינו שגָאמר שבת ולא עביד במעלי שבתא ולא עביד פולי שבתא נמי, שהוא שפל ונשכר קרינא בי' או שגָמלא חפנים עמל כו' ואינו מלא כף נחת שהוא זריז ונפסד קרינו בי' ונאפ' ע"ה נמי אָמרינו בדמאי דנאמנין בשבת מפני שאימת שבת עליהן ואית' בירושלמי (פ"ד דדמאי) אָמר ר' בִּיבִי בְּשֵׁם ר' חֲנִינָא אֵימַת

שֶׁבֶת עָלָיו וְהוּא אֹמֵר אֵמֶת וְאֵם אֵימַת שֶׁבֶת עָלָיו בְּדָא תְּנִינָן חֲשִׁיכָה מוֹצָאֵי שֶׁבֶת לֹא יֵאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר פִּי' אֵם מְפָנִי אֵימַת שֶׁבֶת א"כ אפִּי' בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת נְמִי יֵאכֵל וּמְשַׁנֵּי מְפָנִי אַחֲרָא שְׁאִין אֵימַת שֶׁבֶת עָלָיו [וְדַע דְּאִתָּ' בִּירוּשְׁלָמִי חֲשִׁכָה מוֹצָאֵי"ש מְעַשֵּׂר מְזָה עַל זֶה וּפִי' הַמְהֵרָא"פ לְמָה לֹא מְעַשֵּׂר מְזָה עַל זֶה שְׁהָרִי אִינוּ מְשַׁקֵּר מְפָנִי אֵימַת שֶׁבֶת וְגַם הַנְּשַׁאֲרָא מְתוּקָן.

וְאִינוּ מְתַרְץ כְּלוּם שְׁלֵא חָשׁ שְׁכַבְרָא תִּירְץ מְפָנִי א' שְׁאִין אֵימַת שֶׁבֶת עָלָיו, וְטַעְמָה בְּזֵה שְׁהַשְׂאֵלָה הִי' אֵם יָכוֹל לְעַשֵּׂר מְזָה שְׁאֲמַר הַע"ה שֶׁהִיא מְעוֹשְׂרַת עַל אַחֲרָא. בְּשֶׁלְמָא אִי הִטְעַם מְשׁוּם כְּבוֹד שֶׁבֶת ע"כ יָכוֹל לְעַשֵּׂר בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת מְזָה עַל אַחֲרָא.

אָבֵל אִי הִטְעַם מְפָנִי שְׁאֵימַת שֶׁבֶת עָלָיו א"כ אַע"ג שְׁלִמּוֹצָאֵי שֶׁבֶת לֹא יֵאכֵל מְפָנִי אַחֲרָא אָבֵל אַעפ"כ אִיךָ יָכוֹל לְעַשֵּׂר מְזָה עַל אַחֲרָא דְהָא לְחוּמְרָא אִית לָן לְמִיזֵל דִּילְמָא נְאָמְנָן מְשׁוּם דְּאֵימַת שֶׁבֶת עָלָיו וְדו"ק]: וַע"כ אַחֲרָא וְרַעֲיִי נְחַפְשָׁה דְרַכֵּינוּ וְנַחֲקוּרָה וְנִשְׁוֵבָה בְּיָמִים הָאֵלּוּ קוֹדֵם ר"ה וְיִוְה"כ וְכַמוֹ שְׁבִיבְרַתִּי בַמ"א עַל הִירוּשְׁלָמִי סוּף יוֹמָא אֵם אִין שְׁעִיר הַיּוֹם מְכַפֵּר כִּיצַד הוּא מְכַפֵּר.

ר' זְעִירָא אָמַר כָּל שֶׁהוּא. ר' חֲנַנְיָא אֹמֵר בְּסוּף.

מַה מְפָקָא מְבִינְיָהוֹן מֵת מְרַד עַל דְּעַתָּי דר' זְעִירָא כְּבָר כְּפִיפֵר עַל דְּעַתָּי דר' חֲנַנְיָא לֹא כְּפִיפֵר כּו' עִי"ש וְכַתְּבַת הַק"ע כְּתַב מְהָר"ש יִפְהָ קִשְׁיָה דְמֵאִי נ"מ הָרִי מֵימָה מְמַרְקַת דְּכַה"ג פְּרִיזָא בַפ"ק גְּבִי שְׁעִיר כּו' [פִּי' דְּאֲמַרִּינוּ בַפ"ק דְּשִׁבְעוֹת (דָּף ח) וְכִי מֵאַחֲרָא שְׁאִינוּ מְכַפֵּר לְמָה תוֹלָה.

א"ר זִירָא לֹמַר שְׁאֵם מֵת מֵת בְּלֹא עֲוֹן א"ל רְבָא אֵם מֵת מֵימָה מְמַרְקַת אֵלָא אָמַר רְבָא לְהִגָּן עָלָיו מִן הַיְסוּרִין אַף אֶפְשָׁר לֹמַר דר' זִירָא הִינּוּ ר' זְעִירָא וְאֲזִיל לְטַעְמֵי דְלִית לִי פְּרִקָא דְרְבָא דְאֵם מֵת מֵימָה מְמַרְקַת וְכֵן בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּשִׁבְעוֹת) א"כ מָה הוֹעִיל לוֹ יוֹה"כ א"ר יוֹסִי ב"ר בְּוֹן נַעֲשִׂית לוֹ יוֹה"כ כְּפִיפֵר מֵת לְפָנֵי יוֹה"כ עוֹנָה בְּהָ.

אַחֲרָא יוֹה"כ כְּבָר כְּפִיפֵר וְכַתְּבַת הַפ"מ שְׁזָהוּ כְּמוֹ דַס"ל לר' זִירָא שְׁאֵם מֵת מֵת בְּלֹא עֲוֹן. וְכֵן בְּכַרִּיתוֹת (דָּף כו) ע"ש [וְכַתְּבַת הַק"ע וְנ"ל דְּהִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתָּי אֲזִיל דְּבַחֲזִילוּל הַשֵּׁם מֵימָה מְכַפֵּרְתָּ שְׁלִישׁ וְיִוְה"כ שְׁלִישׁ נְמַצָּא שְׁלִישׁ דִּיוֹה"כ נְשַׁתְּיִיר וְזָהוּ דוֹחֵק.

וַע"כ נִרְאָה לִי ע"פ מַה שְׁבִיבְרַתִּי בַמ"א עַל הָא דְכַתִּיב אֲבוֹתֵינוּ חֲטָאוּ וְאִינָם וְאֲנַחְנוּ עוֹנוֹתֵיהֶם סָבְלָנוּ וּבִיבְרַתִּי ע"פ מַה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' בַפ"ק דְּכַרִּיתוֹת (דָּף ז) דְּאֲמַרִּינוּ הֵתֵם דְּחַנְקֵתִי אֲנוּמַצָּא וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' דְמַכָּאן דְּקוֹדֵם רִיב"א דְכַרְתָּ אִין וְרַעוּ נְכַרְתִּים דְּהָא הֵכָא זַרְעוּ לֹא נְחַנְקוּ.

וְאַתָּא יוֹה"כ וּמְכַפֵּר עֲלֵיהוּ וְאַכְתִּי לֹא מְשַׁכַּחַת לָהּ פֶּרֶת בְּכַנְיָו וְאֹמֵר ר' פִּינְן דְּבַעוֹד הַבְּשָׂרָא בֵּין שְׁנֵינוּ חֲרָה בּוֹ אַף ה' וְנִפְרַע מִמֶּנּוּ קוֹדֵם שְׁמַצָּא שְׁעוֹת לְמַצוֹא פְּפָרָה לֹא נִמְחַל הָעוֹן וְנִכְרַתִּין גַּם זַרְעוּ דְלִיכָא לְמִימַר לָהֶם נִמְחַל שְׁהָרִי הֵם לֹא חֲטָאוּ פִי' דְּאִין יוֹה"כ מְכַפֵּר אֵלָא עַל הַחוּטָא בְּעַצְמוֹ אָבֵל אֵם הַחוּטָא מֵת לֹא אֵתִי יוֹה"כ וּמְכַפֵּר עַל הַבְּנִים דְּהָא הֵם לֹא חֲטָאוּ.

וע"ז אמרו אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו. דאם היו חיים ה' יוה"כ מכפר עליהם ואלו מפניו שחטאו ואינם.

ע"כ אנחנו עונותיהם סבלנו דיוה"כ אינו מכפר על הבנים ובזה ביארתי הפתוב (משלי יא) במות אדם רשע תאבד תקנה ותחלת אונים אבדה. פי' אונים הבנים וע"ז אמר במות אדם רשע תאבד תקנה שרשעים נידונים לאלתר למיתה וא"כ לא אתי יוה"כ ומכפר וע"ז ותחלת אונים אבדה פי' הבנים שאין יוה"כ מכפר עליהם מצד שהבנים לא חטאו שיהא יוה"כ מכפר עליהם כמו שפיתבו התוס' בכריתות דיוה"כ אינו מכפר אלא על החוטא בעצמו.

והשפתא א"ש דקאמר פיצד הוא מכפר ר' זעירא אומרפל שהוא. ר' חננל' אומר בסוף מה נפקא מביניהון מת מרד פי' כגון שאכל ביוה"כ או שעבר על שאר חייבי פרייתות.

על דעתל' דר' זעירא כפר כפר וא"כ אף שהוא בעון פרת והוא וזרעו נכרתל' אעפ"כ פנין דיוה"כ כל שעה מכפר. א"כ ה' בחיים עדיין.

וכפר עלי' יוה"כ וממילא נפטרים הבנים מעונש פרת על דעתל' דר' חננל' לא כפר וא"כ אע"פ שהוא מת אעפ"כ פנין שהעונש הוא וזרעו נכרתים ולא כפר עליו יוה"כ ממילא זרעו נכרתים ג"כ דהא על הבנים יוה"כ לא מכפר.

פנין שהם לא חטאו והא דפריה בשבועות (ד' ח) היינו באם עובר בשגגה. דכרת לא הוי אלא במזיד אבל אם יש ידיעה בתחל' ולא בסוף שבועה אין עליו רק חטא ע"ז פריה דהא מיתה ממרקת אבל אם חטא במזיד בעון פרת שהוא וזרעו נכרתים.

א"כ יש נ"מ אם כפר עליו יוה"כ או לא לענין הבנים. וע"ז אומר מת מרד.

דהיינו במזיד כמו שאמרו דפושעים אילו המרדים: ובמ"א ביארתי על הא דאיתא בספרי ומבא בילקוט איש או אשה כי יעשו מפל חטאת האדם אע"פ שחשבו לעשות ולא עשו והקשו המפרשים דהא אמרינו דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ותירצו כגון בלאו דלא תחמוד אף נ"ל דיש לו מר בכמה גונוי כמו דאמרינו בקידושין (דף פא) אישה הפרם וה' יסלח לה במה הפתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה שהיפר לה בעלה והי' שותה יין ומטמא למתים.

ר' עקיבא פי' הוי מטי להאי פסוקא בכי. ומה מי שנתפנין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה כו' וכן פתבו התוס' בקדושין (דף לב) בד"ה דמחיל ליקר' וצ"ל שהודיעו קודם לכן שלא יהא כמו נתפנין לאכול חזיר ועלה בידו בשר טלה אלמא פנין דהמחשבה הי' בעבירה ועשה מעשה לפי מחשבתו אלא שבאמת הי' בהיתר צריף סליחה וכה"ג אמרינו במנחות (דף סד) לעלות דגים והעלה דגים ותינוק רבא אמר חייב ורבה אמר פטור דזיל בתר מעשי' ורבא אמר חייב דזיל בתר מחשבתו וא"כ אי אזלינן בתר המעשה אינו חייב ואעפ"כ אזלינן בתר מחשבתו וחייב וע"ז אומר אף שחשב לעשות ולא עשה דהיינו שהמעשה לא הי' בעבירה ועוד אמרינו בנבחים (דף כט) מניין למחשב בקדושים שלוקה ת"ל לא יחשב א"ל רב אשי לרב מרי לאו שאין בו מעשה הוא וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו א"ל ר"י היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וכן אמרינו בנבחים (דף ו) איבעי להו כפרו על מה שבאו או לא כפרו אמר ר"ש מסתברא שלא

כִּיפְרוּ דְאֵי ס"ד כִּיפְרוּ שְׁנֵי לְמָה הוּא בָּא וְהִקְשׂוּ הַתּוֹס' דְּמֵאֵי קָאָמַר שְׁנֵי לְמָה הוּא בָּא דִּילְמָא קָאָתִי לְכַפֵּר עַל מַחְשְׁבָה שְׁלֵא לְשַׁמֵּן דְּחָשִׁיב עֲשֵׂה דְלֹאֲחַר שְׁחִיטָה כְּמוֹ סְמִיכָה דְבְּסִמּוּף וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק הָא פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּיוֹמָא (דְּף ל'ו) בְּד"ה עַל עֲשֵׂה וְעַל ל"ת שְׁנֵי תַּק לְעֲשֵׂה דְעוּלָה אֵינָה מְכַפֵּרַת עַל לָאו שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה אֱלָא דְוָקָא עַל עֲשֵׂה וְעַל ל"ת שְׁנֵי תַּק לְעֲשֵׂה אִף יֵשׁ לוֹמַר דְּזֵהוּ בְּלָאו שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה אֲבָל הֵכָא בְּלָאו דְלֹא יִחְשַׁב אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּהַעוּלָה מְכַפֵּרַת דְּעֵיקַר עוּלָה בָּא עַל הִרְהוּרֵי הַלֵּב כְּמוֹ דְּכַתִּיב וְהַעוּלָה עַל רוּחְכֶם כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ פ' צו אָמַר רַשְׁבַּ"י אֵין הַעוּלָה בָּאָה אֱלָא עַל הִרְהוּרֵי הַלֵּב א"ר לוי מְקַרָּא מְלֵא הוּא וְהַעוּלָה עַל רוּחְכֶם כו' כִּי אָמַר אוּלַי חֲטָאוּ בְּנֵי וּבְרַכּוּ אֱלֹקִים בְּלִבְכֶם הֵדָּא אָמְרָה אֵין הַעוּלָה בָּאָה אֱלָא עַל הִרְהוּרֵי הַלֵּב וּבְכַתְּוֹבוֹת (דְּף מו) וְנִשְׁמַרְתֶּם מִכָּל דְּבַר רַע שְׁלֵא יִהְרַהֵר אָדָם בְּיוֹם וַיְבוֹא לִידֵי טְוִמָּאָה בְּלִילָה וְאִם הַדְּיוּק שְׁלַ הַמְּפָרְשִׁים הוּא מִמָּה דְּאִיתָא בְּסִפְרֵי כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חֲטָאת הָאָדָם שְׁחָשַׁב לְעֲשׂוֹת כו' וְרוֹצִים לוֹמַר דְּהֵינּוּ בֵּין אָדָם לְחִבְרֵי הָא הֵתֵם נְמִי אָמְרִינּוּ בְּב"מ (דְּף סא) לְטוֹמֵן מְשַׁקְלוֹתֵיו בְּמַלְחָה וְאָמְרִינּוּ הֵינּוּ גְזֵל מְעַלְיָ וּמְשַׁנֵּי לְעַבּוֹר עָלָיו מְשַׁעֵת עֲשִׂי' (וְכֵן פְּתַבּוּ הַתּוֹס' הֵתֵם מִי שְׁתוּלָה קָלָא אֵילֵן בְּבִגְדוֹ וְאֵע"ג דְּעוּבָר עַל מַצּוֹת צִיצִית מ"מ אֵינְצִטְרִיף קָרָא לְעַבּוֹר עָלָיו מְשַׁעֵת תְּלִי'): וּמַעֲתָה נַחְזוֹר לְמָה שְׁהַתְּחַלְנוּ עַל הָא דְּאָמְרִינּוּ בְּר"ה דְּמַחְצָה עַל מַחְצָה רַב חֲסֵד מְטָה כְּלַפֵּי חֲסֵד הֵיכִי עֵבִיד ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר כּוֹבֵשׁוּ שְׁנֵי יָשׁוּב יִרְחַמְיֵנוּ יִכְפּוֹשׁ עוֹנוֹתֵינוּ ר"י ב"ח אָמַר נוֹשֵׂא שְׁנֵי אֲמָר נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע וְהַעֲנִין יוֹבֵן בְּהַקְדָּם הַמְּדַרְשׁ פ' נוֹשֵׂא וְרִיב לֵה' עִם יְהוּדָה וְלִפְקוּד עַל יַעֲקֹב אָמְרוּ כו' אֶפְשָׁר לֵאלוֹי לְהַתְּנוּפֵחַ עִם בּוֹרְאָן כִּינּוּן שְׁאָמַר לְהֵם בְּבִטְוֵן עַקֵּב אֵת אַחֵיו כו' אָמְרוּ זֹו תוֹכְחָה כו' אֱלָא מִתְּפוּגְגָה עֲמַהוּן א"ר יוֹדֵן בְּר"ש לְאֵלְמָנָה שְׁקַבְלָה עַל בְּנָה.

חֲמַתִּי לְדִינּוּ דְּאֵין בְּגוֹר וּבְזִפְת וּבְמַגְלִבִין. אָמְרָה אֵין דְּאֵין הוּא לְכַרֵּי בְּאֵילֵן דִּינִי וְכַרֵּי קְטִיל לִי אָמַר לֵה מָה הוּא עֵבִיד לָךְ אָמַר לֵה כֵּד הֵוָה בְּמַעֲוֵי מְבַעֵט בִּי אָמַר לֵה וְזוֹ סוֹרְחָנָא כְּךָ יַעֲקֹב בְּבִטְוֵן עַקֵּב אֵת אַחֵיו.

וְהַעֲנִין הוּא שְׁיֵשׁ ב' עֲנִינִים שְׁהָאָדָם נִמְשָׁף אַחַר הַחֲטָא הָא הוּא מַצֵּד שְׁהוּא קְרוּץ מַחוּמְרָ וַיְסוּדוּ מְעַפֵּר. וְהוּא נִמְשָׁף מַעַת הַהוּלָדָה אַחַר הַחֲטָא וְכְמוֹ דְּכַתִּיב כִּי יַצֵּר לֵב הָאָדָם רַע מְנַעֲרֵיו מְשַׁעֵה שְׁהוּא נִנְעֵר וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיּוֹרְדָת לְמַטָּה וַיֵּשׁ עוֹד דְּהֵינּוּ אִם הָאָדָם מְגַרָּה יֵצֵה"ר עַל נִפְשׁוֹ וּבְכָל יוֹם גְּדַל וְהַיּוֹם אוֹמַר לוֹ עֲשֵׂה כְּךָ וּלְמַחֵר אוֹמַר לוֹ עֲשֵׂה כְּךָ וּבַתְּחִלָּה נִקְרָא אוֹרַח וּלְבִסוּף נִק' הַלָּךְ וּלְבִסוּף נִקְרָא אִישׁ וְהֵנָּה מָה שְׁבִטְבַע הָאָדָם לְמַשׁוּף אַחַר הַחוּמְרִים וְהַתְּאֻוֹת וְהוּא עֲצַל בְּתוֹרָה וּבַתְּפִילָּה ע"ז אָמְרִינּוּ בְּבִרְכוֹת (דְּף לא) ג' מִתְּחַרְט עָלֶיהֶן הַקַּב"ה שְׁבִרְאָם וְכְמוֹ דְּכַתִּיב כִּי הִנֵּה כַּחוּמְרָ בֵּינָד הַיּוֹצֵר אִף שְׁגַם עַל זֹאת נִעֲנֵשׁ וְהַפֵּל בְּיַדִּי שְׁמִי חוּץ מִיִּרְאֵת שְׁמַיִם וּבִיְכוּלַת הָאָדָם לְהַסִּיר אֵת לֵב הָאָבִן מִקְרַבּוֹ וְלַעֲקוֹר אֵת הָרַע אִף שְׁהוּא בְּתוֹלְדָה וּבְטַבַּע אִף עכ"ז אֵין הַעוֹנֵשׁ גְּדוֹל כֵּל כְּךָ אִף הַבְּחִי הַשְּׁנֵי הוּא מִמָּה שְׁהָאָדָם מְגַרָּה יֵצֵה"ר עַל נִפְשׁוֹ זֵהוּ חֲטָא גְּדוֹל שְׁזֵה לֹא הִי בְּטַבַּע וּבַהוּלָדָה (וְאֶפְשָׁר שְׁזֵה נְרַמֵּז בְּדַבְרֵיהֶם בְּבִרְכוֹת (ד' סא) דְּרַב אָמַר יֵצֵה"ר דּוֹמָה לְזָבוּב וַיּוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי מִפְתְּחֵי הַלֵּב שְׁנֵי אֲמָר זָבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ כו' וְשְׁמוּאֵל אָמַר דּוֹמָה כְּמִין חִיטָּה שְׁנֵי אֲמָר לְפַתַח חֲטָאת רוֹבֵץ שְׁשְׁמוּאֵל מְדַבֵּר עַל יֵצֵה"ר שְׁבִטְבַּע.

כְּמוֹ חֲטָה שְׁמַעְפֵּר יְסוּדָה. וְרַב מְדַבֵּר עַל מָה שְׁיַצְרוּ שְׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם.

ובכל שעה מתגדל וכמו הזבוב שמתגדל בכל עת) וע"כ היצה"ר ששמעת הולדה מצד שמעפ"ר יסודו אינו כל כף בפועל האדם. רק בטבע נמשך לדברים החומרים ויצה"ר דומ' לאבן וכח האבן ממשוכו למטה אף שנענש ע"ז ג"כ והכל בי"ש חוץ מי"ש והבחירה בידי אדם.

עכ"ז אינו כ"כ כמו בבחי' השני' שמגרה יצה"ר אנפשי' ומתגדל עליו בכל יום ודומה לזבוב זה הוא בפועל דהא מתגדל ע"י האדם. וע"ז העונש חמור מאוד: והענין יובן ע"פ מה שכתב הר"ן בחידושי' על הא דאמרין בסנהדרין (דף עז) זרק צרור בפנותל וחר' לאחורי' כו' חייב וכתב הר"ן וז"ל משמע דאי אזלא לתחת שאינו בכת שילו כלל שהוא פטור והקשי ע"ז ואמרו דלמה לא יהא חייב אי אזיל האבן לתחת ממש שהזריקה שילו שזרק למעלה חייבה לו הירידה הזאת ולמה לא תהי' העלי' הזאת כמדליק אש בשדהו ואח"כ באה רוח מצוי' דחייב למ"ד אשו משום חציו ומירצו דאין חייב נזקין אלא בכת ובפועל ולא במה שנעשה ורוח מצוי' פועלת היא ורואים אותה כאלו הי' בכת האדם ע"י שהיא מצוי' אבל הירידה למטה אין בה פועל כלל אלא מחמת שפכי' היא יורדת כו' לא נעשה זה בפועל אלא בלבד האבן הוא שהזיק מאליו, וכתב הר"ן דעיקר תירוץ לא יתא שמה שהם אומרים שאין חייב של נזיקין אלא בכת ובפועל לא במה שנעשית ממילא אבל רוח מצוי' היא פועלת ורואין אותה כאלו היא בכת האדם אבל הירידה למטה אין בה פועל כלל אלא מחמת פוכי'.

דא"כ מאן דכפתי' לחבירו לפני ארי אמאי פטור ממיתה הא אותו הארי הפועל האוכל האדם כמו הרוח המצוי' המלב' וכ"ת דלא דמי אהדדי משום דארי אדעתא דנפשי' קא אכיל ומ"ה פטור אבל הרוח המצוי' הוא בטבע רואין אותה כאלו הוא פועל המבעיר האש א"כ יותר בטבע תנועת האבן למט' לפי שבכל עת מהעתים תרד למט' אחר שהושלכ' למעל' כו' וכיון שפן יותר ראוי הוא שנאמר שתהי' תנועת האבן למט' פועל האדם כי הוא פועל' בהשליך אות' למעל' יותר מתנועת הרוח המצוי' הנעשה בלי שום פעולה וכתב הר"ן דלפיכך אני אומר שאין לדמות נזקי ממון לנזקי רוצח לענין חייב מיתה משום דרוצח אקיל רחמנא גבי' כו'.

[ולכאורה הוא תמוה דהא אי אמרין דאשו משום חציו חייב אפי' לענין ד"נ. כמו דמוכח בב"ק (ד' כב) דאמר התם ת"ש המדליק את הגדיש כו' בשלמא למ"ד אשו משום חציו משום הכי פטור.

ובירושלמי דב"ק (פ"ג ה' ה) ר"ל אמר במצית את האור על כל שיפולת ושיפולת ר"י אמר נעשה כזורק חזק ממקום למקום א"ר בר טבלי מתניתין מסייע לר"ל (נ"ל דצריך לגרוס לר"י ודלא כהפ"מ ע"ש) הי' גדי פפות לו ועבד סמוך לו כו' עבד פפות וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור אם אמר את שאינו כזורק חזק ממקום למקום על שיפולת הראשונה נתחייב מיחה מפאן ואילך תשלומין א"ר יוסי ואת שמע מינה שורו שהדליק הגדיש בשבת חייב והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור אם אמר את שאינו כזורק חזק ממקום למקום ונעשה כמו שחלו עליו תשלומין מפאן ואילך יהא חייב בתשלומין** (אל ישפח הקורא לשים אל לבו דברי האזהרה הנמצאות בדף א'.

(**): ויבואר עפ"י מה שכתב הנ"י (פ"ב דב"ק) אשׁו משום חציו כאלו הבעירו ואי קשי' א"כ היכי שרינו עם חשיכה להדליק את הנרו' והדלקתה הולכת ודולקת בשבת כו' לא קשי' לו שיהי חייבו משום חציו כזורק החץ שבשעה שיצא מת"י באותה שעה נעשה הפל ולא מחשבינו לי' מעשה דמכאן ולהבא דאי חשבינו לי' ה"ל למיפטרני' דאנוס הוא שאין בידו להחזירה וה"נ אילו מת קודם שהספיק להדליק הגדיש ודאי משתלם נזק מאחריות נכסים ידי אלא לאו ש"מ דלא כמאן דאדליק מהשתא בידים חשבינו לי' אלא כמאן דאדליק מעיקרא משעת פשיעה חשבינו לי' וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מע"ש אתחיל וכמאן דאגמרני' בידים בההוא עידנא דלית בה איסור חשיב ועיין בקצה"ח סי' ש"ץ שהוכיח מזה דלא כדעת התוס' דלא אמרינו בטר מעיקרא אזיל אלא דוקא בשזרק גוף הפלי אבל לא בזרק חץ דמזה מוכח דאפי' בזורק חץ נמי אמרינו דהוי מנא תבירא כאלו כל המעשה נגמר מתחילה והכי משמע לי בירושלמי (פי"א דשבת) והבאתי בספרי (סי' יט) וקשי' אילו זרק חץ להרוג בו את הנפש והתרו בו שמה פלום הוא כו' עכ"ל הירושלמי אלמא דבזורק חץ דיינינו לי' כאלו נעשה מעיקרא והכי פלי אי אמרת בשלמא דאשׁו משום חציו ע"כ הוי כמו שהדלקה מתחילה ע"כ אמרינו דמיתה ותשלומים באים כא, אבל לר"ל דאשׁו לאו משום חציו וא"כ לא אמרינו דהוי כמו שנעשו מעיקרא א"כ הוי כל מעשה ומעשה בפני עצמה א"כ על פעולה ראשונה מתחייב מיתה ומכאן ואילך מתחייב בתשלומין וא"כ מוכח מהירושלמי ג"כ דאפילו בד"נ נמי מיחייב אי אמרינו דאשׁו משום חציו.

אף באמת כתבו התוס' סנהדרין (ד' עז) דהיא סוגי' ס"ל כמ"ד משום ממונא וע"ש שהכריחו מהא דחולין (ד' לא) דנפלה סכין מידו ושחט שחיטתו פסולה ודייקינו טעמא דנפלה הא הפילה הוא פשיעה אלמא דנפלה מחמת עצמו דזהו רק מחמת פגם הספין דזהו הוי בכח ולא בפועל ובאמת מה שהקשה הר"ן מהא דכפתו ונתנו לפני ארי אכשר לומר לפי מה שפירשו התוס' שם דסוף חמה לבוא דאם כפתו בפנים והביאו במקום שסוף חמה לבוא חייב א"כ בכפתו וקירבו ונתנו לפני ארי נמי חייב ואינו פטור אלא בשללא קירב לפני ארי א"כ לא קירב החפץ אצל המזיק ולא המזיק אצל הדבר משא"כ הדליק אש ואח"כ הלך האש ברוח מצוי' והרבה יש להאריך בזה עכ"פ אם נפל מעצמו לא הוי רק בכח ולא פועל דידני' וע"כ בשחיטה אם נפלה מעצמו לא הוי פעולה ומעשה דידני': וא"כ פיון שנתבאר שפל מה שהוא בטבע כמו ירידת האבן למטה זה נקרא בכח ולא בפועל ולפי מה שחילק הר"ן חייב בד"מ אבל לא בד"נ מפני שאין זה פועל כל כך.

ובזה יובן המדרש וריב לה' עם יהודה ולפקוד על כו' אפשר לאלו להתנפח עם בוראם פיון שאמר להם בבטן עקב את אחיו אמר ר' יודן בר"ש לאלמנה שקבלה על בנה חמתני' לדין דאין בנור ובזפת ובמגלבין אמרה אי דאין הוא לברי באילן דינו וברי קטיל לי' אמר לי' מה הוא עביד לך אמר לה פד הוי במעי מבעט לי' א"ל וזו סורחנא כף יעקב בבטן עקב את אחיו והוא כמו דאמרינו בסנהדרין (דף עב) לענין הנלד דמשמ' קא רדפו לי' ע"ש וע"כ אם יצא ראשו אין נוגעין בו משום דמשמני' אונסים אותו והוא כמו בטבע וכל מה שהוא בטבע אין עונשין אותו על זה וע"כ כל זמן שלא ראתה אותו האלמנה דדאין בנור ובזפת אמרה ברי סרח עלי פלי אע"פ שהוא בטבע אעפ"כ הבחירה ביד האדם

להפך הטבע אף פינון שרצתה עונש החמור ע"כ התחילה להצדיק אותו אמר' פד הוי
במעזי מבועט בי והוא כמו משמל' הוא דאנסויה.

והקא נמי אם האדם מחצה עונות ומחצה זכיות. דהנה בענין פונד העונות יש ב' דברים
שמכבידין את הפך מאזנים הא' מה שהוא בטבע האדם למשוך אחר הקומריות והשני
שנעשה ע"י האדם דמגרה היצה"ר אנפשי' וע"כ רב חסד מטה כלפי חסד ואינו מחשב
לו פונד העון שבטבע כו' כמו שאומר הקב"ה כחומר ביד היוצר פן אתם בידי כו' וע"כ
נותן פח פך להזכיות וכובש הזכיות להיות מכריע.

וחד אמר נושא שנושא למעלה כף עונות פי' שמגביה אותו פונד שנוברא האדם בטבע
להיות נמשך אחר הרע ותנא דבי ר' ישמעאל אמר שרב חסד מטה כלפי חסד היינו בזה
שמעביר ראשון וע"ז אמר רבא ועון עצמו אינו נחקק כו' דלא תימא דאם הקב"ה כובש
או נושא ואינו מחשב הפונד של העון הא דנמשך בטבע זה אינו נקרא עון כלל זה אינו
דאעפ"כ הבחירה ביד האדם להפוך הטבע וכמו שאמר דוד ולפי חלל בקרבי והפל בי"ש
חוץ מי"ש אלא שאם הוא מחצה עונות ומחצה זכיות אין מחשב לו אכל אי אפא רנבא
עונות נענש על הפל פינון שהבחירה ביד האדם ורב חסד מטה כלפי חסד יכריע לצדק
ולזכות ביום הדין של ר"ה ויקתבנו ויחתמונו בספרן של צ"ג לאלתר לחיים: דרוש
לראש השנה פתיב תקעו בחדש שופר בפסא ליום חגנו כו'.

גרסינן בר"ה א"ר אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מפני מה אין ישראל
אומרים לפניך שירה בר"ה וביום הפפורים אמר להם אפשר מלך יושב על פסא דין
וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה.

והנה בספרי ע"י (דרוש ד) הבאתי מה שהקש' הט"א דלר' יוסי דאמר אדם נידון בכל
יום א"כ לעולם לא יהא אומרים שירה וכן הקשה דלר"י ור"נ דאדם נידון בכל יום ובכל
שעה א"כ במאי מוקי לי קרא דכי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב דקאי אראש
השנה מרישא דקרא תקעו בחדש שופר בפסא ליום חגיגו דאיזה חג שהחודש מתפסה
בו הוי אומר זה ר"ה כמו דאמרינן בר"ה (דף ח).

ועוד הקש' דמאי ענין מלכיות זכרונות ושופרות דאמרינן בר"ה יותר משאר ימים
דטעמא שתמליכוני עליכם ושיעלה זכרונכם לפני לטובה ולר"י מה יום מיומים והא
ר"י מודה דאמרינן למלכיות כו' כמו דאמרינן בר"ה (דף לג) עוד הקש' שם פמה קושיות
ע"ש.

וכן הקשיתי שם דהא אנו קיי"ל כר' יוסי כמו דאמרינן בר"ה (דף טז) אמר רב יוסף
כמאן מצלינן האינדנא אקצירי ואמריעי כמאן כר' יוסי ואמרי' בר"ה (דף כז) א"ר שמואל
בר יצחק כמאן מצלינן האינדנא זה היום תחילת מעשיה זכרון ליום ראשון כמאן כר'
אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם.

והקשו התוספ' דהא קיי"ל כר' יהושע בפ"ק (דף יב) ותיקצו דהא דאמרינן לי לאו משום
ברייתו של עולם אלא משום תחילת מעש' דין שהעולם נידון בו להתקיים או לאו וא"כ
קשה מדין אדידן (ועיין בירושלמי מילת' דרב אמרה פולקתם נידונין בר"ה וגזר דינו
של כל אחד מהם מתחתם בר"ה דתני בתקיעתא דרב זה היום תחילת מעשיה זכרון ליום

ראשון כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב על המדינות בו יאמר איזו לחרב וא זו לשלום איזו לרעב כו ובריות בו יפקדו כו ודלא כר' יוסי דר' יוסי אמר יחיד נידון בכל שעה.

פ"ה הק"ע מתניתין כו ורב דלא כר' יוסי אלמא אלמא דהא דמזלינו להא דרב הוא דלא כר' יוסי): והנה להקדים כ"ז צריף להקדים תחילה מדרש פ' נאֶתְחַנֵּן מי כה' אֶלְקִינוּ בְּכָל קְרָאֵינוּ אֵלָיו אר"י פְּשֵׁמֶת־כְּנָסִין מִלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקַּב"ה לומר להם אימתי ר"ה ויהכ"פ אומר להם ולי אתם שואלין אני ואתם גלף אצל ב"ד שלמטה כו אשר לו אלקים קרובים, אשר לו אנומה קרובה אין פתיב פאן אלא אשר לו אלקים קרובים אלו הוא וכל פמל' שלו א"ר יוחנן אמר הקב"ה עד שלא נעשית אנומה שלי מועדי ה' מפאן ואילף אשר תקראו אתם.

והנה אפשר לומר דר"י אֶזְזִיל לְטַעְמִי בר"ה (דף כ) דאמרין הָתָם וְכִי הָא דְאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּוֵלוּי מְאִימִין עַל הָעֵדִים עַל הַחֲדָשׁ שֶׁנֶּרְאָה בְּזַמְנוֹ לְעַבְרוֹ וְאִין מְאִימִין עַל הָעֵדִים עַל הַחֲדָשׁ שֶׁלֹּא נֶרְאָה בְּזַמְנוֹ לְקַדְשׁוֹ וּפְרִיף אִינִי וְהָא שְׁלַח לִי רַב' יְהוּדָ' נְשִׂיאָה לר' אמי הוּו יודעין שפך ימיו של ר' יוחנן הנה מלמדנו מאימין על העדים על החודש שלא נראה בזמנו לקדשו שאע"פ שלא ראוהו יאמרו ראינו אמר אבני לא קשי' הא בניסן ותשרי הא בשאר ירחי וא"כ לדעת ר' יוחנן כל ענין קידוש החודש תלוי רק בישראל שאע"פ שלפי החשבון לא יתראה הלבנה, אעפ"כ מאימין על העדים שאע"פ שלא ראוהו יאמרו ראינו בניסן ותשרי וע"כ שאלו לענין ר"ה שהם סברו שזהו כמו שאר ר"ח שאינו תלוי כל הענין בישראל דהא אם ע"פ חקמת החשבון לא יתראה הלבנה בר"ח א"כ בנדאי לא יקדשו את החודש אבל בא"ת בניסן ותשרי אע"פ שלא ראו מאימין עליהם שיאמרו שראו וע"ז אומר אני ואתם גלף אצל ב"ד של מטה וכמו שאומר לשעבר הם מועדי ה' ועכשיו מועדי ה' אשר תקראו אתם.

ובנה יובן הגמ' בפ"ק דר"ה (דף ח) תקעו בחודש שופר איזהו חג שהחודש מתפסה בו. והקשו התוס' דה"ל למימר שהלבנה מתפסה בו אף הענין הוא כמו שביארתי שהחודש מתפסה בו דמאימין על העדים שאע"פ שלא ראו יאמרו ראינו.

ובנה יובן המדרש הביאו התוס' בר"ה (דף ח) בד"ה שהחודש מתפסה בו (מדרש ניקרא רבה פ' אמור אל הפהנים) תקעו בחודש שופר כו בפסה ליום חגיגנו והלא ניסן חודש ונכסה ויש לו חג אלא שחגו בו ביום.

ויובן לפי מה שביארתי שהחודש נכסה דהיינו שמאימין על העדים שאע"פ שלא ראו יאמרו שראו וע"כ אינם יודעים מה"ש תחילה אימת יהי החודש וא"כ הא ניסן נמי נכסה דמאימין על העדים כו וכמו דמשני הא בניסן ותשרי על זה אומר בפסה ליום חגיגנו שחגו בו ביום כו וע"ז אומר כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב שתלוי רק בישראל וע"ז אומר אשר לו אלקים קרובים אלו דאמרין ביבמות (דף מט) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב שזהו עשרה ימים שבין ר"ה ליהכ"פ וא"כ תלוי כל הקריבו' הנה בישראל שאם נמלכו לקדש את החודש אז הוא נעשה קרוב ע"ז אומר אשר לו אלקים קרובים אלו שאימתי שרוצים הקב"ה מתקרב להם וכמו שאמר שם ר"י עד שלא נעשיתם כו מועדי ה' מפאן ואילף אשר תקראו אתם אף זהו לדעת רש"י

והתוסף' לל"ק אָבֵל לל"ב של התוספת וכן לדעת הרמב"ם בה' קידוש החודש ע"ש לא תינישב באופן זה: ובמ"א ביארתני על פי מה שכתבו התוס' בר"ה (דף כז) כמאן מצלינן האינדנא זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כר' אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם והקשו התוס' תימא דהא קיי"ל כר' יהושע פדאמרין בר"ה (דף יב) לתקופה כר' יהושע ומסיק בתוס' דאלו ואלו דברי אלקים חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשב' לבראות ולא נברא עד ניסן ודכונתה אשכחן בעושינן פסין (דף יח) גבי אדם שעלה במחשב' לבראות שנים ולא נברא אלא א'.

ובזה יובן הא דאמרין זה היום תחילת מעשיך שהמחשב' היא תחילת המעש' וסוף מעשה במחשבה תחיל' ור"ה הוא ע"פ המחשבה שעלה לבראות ע"כ אמרין זה היום כו' וע"ז אומר תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגיגו דהיגו שהו נכסה בבחינת המחשבה שהוא נכסה תחיל' קודם שיוצא למעש' וע"כ מפתח המחשבה מתעורר מידת הדין, שבמחשב' עלה לפניו לבראות במה"ד אף שבמעשה שיתף מידת הרחמים וע"ז אומר פי שמחתי ה' בפעליך במעשה ידיך ארצו מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך פי שאומר פי שמחתי ה' בפעליך כו' מה גדלו מעשיך כו' שהוא ע"י שיתוף מידת הרחמים למידת הדין, מאד עמקו מחשבותיך פי שהמחשבה עמוקה ביותר מחמת שעלה לפניו במחשבה לברוא במידת הדין.

וע"כ פיון שביארתני שר"ה נקרא יום הדין מחמת שהוא ע"פ המחשבה ע"ז אית' במדרש עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר שהקב"ה יושב על כסא דין בבחינת המחשבה שהי' לברוא את העולם במה"ד ה' בקול שופר שישיראל מהפכים מדה"ד למדה"ר ע"י קול שופר וע"כ אנו אומרים היום הרת עולם כמו שהולד הוא תחיל' בבחינת עיבור פן הי' הבריא' של תשרי במחשבה לפניו ובניסן יב לפועל במעשה וע"כ כתיב תקעו בחודש שופר בכסא שהוא בבחי' המחשבה כמו שפי' ר"ת: והנה באופן אחר יש לבאר על מה שאומרים בר"ה היים הרת עולם כמו שביארתני בספרי ע"י שהעולם הוא בבחי' עופר שאין לו חזקת חיותא כמו דאית' בספ"ק דערכין (דף ז) ע"ש וכעת אוסרף לבאר, דאית' במדרש אמר ר"ת בכל מוספין כתיב והקרבתם וכאן כתיב ונעשיתם אשה הא כיצד אמר להם הקב"ה לישיראל בני מעלה אני עליכם כאלו היום נעשיתם לפני כאלו היום בראתי אתכם ברי' חדשה שבר"ה הוי כמו שנולדים מחדש: והענין יובן ע"פ מה שביארתני במ"א בהא דכתיב (ישעי' כו) כמנהרה תקריב ללדת תזעק בתבלי' פן היינו מפניך ה'.

הרינו חלנו כמו ילדנו רוח ישועות בל נעשה בארץ ובל יפלו יושבי תבל ופירש"י הרינו חלנו כיוולדה כו' כאלו קרובים אנו להגאל והוא רוח ואין ישועה ויובן ע"פ מה שהקשו התוספת בב"ב (דף קמב) בד"ה בן יום א' גוחל ומנחיל וז"ל וא"ת דלעיל אמר התזיק בשני' קנה בראשונה לא קנה ואמאי לא קנה המחזיק בראשונה פיון דלבסוף הפילה דהא אמר בפ' אלמנה (דף סו) דזכרים הוי מיעוטא משום מיעוטא דמפילות ואין לעובר שפופו להיות נפל חלק בעבדים וי"ל דהתם תלינו שמהא פבר בשעת אכילת העבדים מת העובר בפטן ולית לי' זכי' ולכאורה צריף להבין דהא שמהא מת לא חיישינן אף יש לומר פיון דעובר לית לי' חזקת חיותא חיישינן שמהא מת מפבר וענין ספ"ק דערכין (דף ז).

והקצה"ח תירץ ע"פ מה שפכתב הנ"י דהא דאמרין ביבמות (דף לה) גבי חליצה אגלאי מילתא למפרע לא אמרי, היינו משום דילמא הי' תחילה הולד קיימא אף איזה סיבה גרם לה שתפיל וע"כ הוי ולד קיימא אבל אם הי' ולד שסופו להפיל מעיקרא הוי נפל וע"כ התי' לענין קני' אזלינו בטר רוב ולדות דיוולדות ולד קיימא אף איזה סיבה אחרת גרם לה שתפיל וע"כ המחזיק בראשונה לא קנה אבל התי' דאמרין סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקיבות וכיון דמשום מיעוטא הוא ע"כ חיישינן דדילמא הי' ולד שסופו להפיל ע"כ לא הוי ולד פלל להאכיל.

ונ"ל לבאר על אופן זה הגמ' דנזיר (דף יג) הפילה אשתו אינו נזיר מאן קתני לה ר' יהודה דכרי הוא בעי מיני' ר' אבא מרב הונא הריני נזיר כשיהני' לי בן והפילה אשתו והפריש קרבן וחרזה וילדה מהו כו' ואלא אליבא דר"י דאמר ספק נזירות להחמיר ופי' התוס' בילדה מאותו הריון עצמו ולד קיימא דהשתא יש הוכחה גדולה מדהאי בר קיימא הנפל נמי הוי בר קיימא כו' ע"ש.

ולפי מה שביארתי מבואר שיש ב' מיני נפל א' נפל שבתחילה הי' ראוי להולד אף לאח"כ הפילה אותו ע"ו סיבה אחרת ויש נפל שהי' מתחילתו עומד להפיל ולא הי' ולד פלל וע"כ מיבעי' לי' אם ילדה עוד ולד קיימא אח"כ שמזה מוכח שהולד השני הוי ג"כ בר קיימא אלא שהפילה אותו מחמת סיבה אחרת: והנה ענין הגאולה נמשלה ללידה כמו דאיתא במדרש סוף שיר השירים הדיא איתתא כד ילדה בלא עונתה לא חיי' לידה.

כד ילדה בעונתה חיי' וילדה כף פתוב לכן יתנם עד עת יולדה. והיסורין שבתחילה כמו עניות ומגפה ר"ל הם חבלי לידה והנה בכל העתים שהי' פחו פן שסברו אז שהוא זמן הגאולה וסבלו צרות רבות ורעות (בנימים קדמונים) היו אומרים שהוא זמן הגאולה ואח"כ פשראו שעוד לא נגאלו פגון בגלות בכל הבינו שעונותיהם גרמו להם לעכב זמן גאולה אף היו מסופקים אולי הי' רק פקידה על חטאם ולא הי' התחלה לגאולה או שהי' התחלה לגאולה אלא שגרם החטא אח"כ אף זהו הסימן שאם אח"כ נעשה קצת ישועה א"כ הוי כמו יולדת ולד קיימא ע"כ הוא סימן שהולד הראשון הי' נמי ולד אלא שסיבה אחרת גרמה לו אבל אם אינה יולדת ולד אחר אז אפשר שלא הי' מתחילה עומד להולד.

וע"ז אמר הנביא ישעי' כמו אשה הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בתכליה פן הינו מפניך ה' וא"כ יש לספק אם מה שלא ילדה ולד קיימא אפשר שהי' עומד להולד אלא שאיזה סיבה גרמה שיתעכב הולד ע"ז אומר הרינו חלנו כמו ילדנו רוח פ' דאגלאי מילתא למפרע שלא הי' ולד פלל ולא הי' עומד להולד והראי' שישועות לא נעשו בארץ ובל פלו יושבי תבל שלא ראו שום לידה אחרת וא"כ כיון שאין לידה אחר.

ע"כ נדאי אגלאי מילתא למפרע שלא הי' ולד פלל ולא הי' רק כמו רוח שאינו ולד פלל וכמו דאמרין בנידה (ד' ח) קשתה שנים ולשלישי הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא ה"ז יולדת בזוב ובמ"א ביארתי שיש נ"מ שאם הי' ולד אלא שהפילה אח"כ א"כ הוא גורם טהרה דהיינו ימי טוהר וגם דמים שראתה בזוב הרי הולד מטהר וכמו דאמרין בנידה (ד' לח) דמה מחמת עצמה ולא מחמת הולד ע"ז אומר הרינו חלנו כמו ילדנו רוח שלידת רוח אינה מוסיפה שום טהרה.

אָלאַ טונמאַה אַם יולדֶת בְּזוּב וע"ז אומר שְׁמֵן הַצָּרוֹת לֹא הִי לָהֶם תּוֹעֵלֶת לְהִיּוֹת מְשִׁיגִים ע"י זֶה טְהָרָה (וע"ז אֵיתָא בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ד דִּבְמֹת ה' ט) עַד כְּמָה הַפֶּרֶת הָעוֹבֵר כּו' אָמַר ר' יוֹדֵן אִפִּי מְעוֹנְפֶרֶת רוּחַ הָרִינוּ חֲלָנוּ כְּמוֹ יִלְדָנוּ רוּחַ תְּהָרוּ חֲשֵׁשׁ תִּלְדוּ קֵשׁ (יִשְׁעֵי' לֵג) פִּי שְׁמֵבִיא רֵאִי לְעִנְיָן דִּי שְׁעָתָה וע"ז מְבִיא תְהָרוּ חֲשֵׁשׁ תִּלְדוּ קֵשׁ.

פִּי אַע"פ שְׁלֹא הִי נְחֻשָׁב בְּעַת הַהֲרִיזוֹן לְוֶלֶד וּבְזֶה יוֹבֵן הָא דְאָמְרִינָן בְּבִרְכוֹת (ד' פּוּח) ר"י אומר הַמְהַלֵּךְ בְּמָקוֹם סָפְנָה כּו' מִתְפַּלֵּל תְּפִילָה קְצָרָה וְאוֹמֵר הוֹשֵׁעַ ד' אֶת עַמְּךָ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל בְּכָל פְּרִשְׁת הַעֵיבוֹר יְהִי צָרְכִיָּה לְפָנֶיךָ וְאָמְרִינָן בְּגַמ' מֵאֵי פְרִשְׁת הַעֵיבוֹר א"ר חֲסֵדָא אָמַר מֵר עֲוֹקְבָא אִפִּי בְשִׁעָה שְׂאֵתָה מִתְמַלֵּא עֲבָרָה כְּאִשָּׁה עוֹנְפָרָה יְהִי כָל צָרְכִיָּה לְפָנֶיךָ וְצָרִיךְ לְהִבִּין מֵהוּ בְּכָל פְּרִשְׁת הַעֵיבוֹר אֶף לְפִי מֵה שְׂבִיָּאֲרֵיתִי א"ש שְׁוָהוּ בְּכָל פְּרִשְׁת הַעֵיבוֹר בְּכָל מִינֵי עֵיבוֹר הָא הוּא סְבֻלְנַת הַעֵיבוֹר שֶׁל וְלָד קִיָּמָא אָלָא שְׂסִיבָה אַחֲרַת גְּרָמָה לֹו שְׁלֹא לְהוֹלֵד וְהִב' שְׁלֹא הִי וְלָד כָּלֵל רַק יְסוּרִים בְּלִבָּד (וְעִינָן רִש"י (שָׁם) אִפִּי בְשִׁעָה שְׂאֵתָה מִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם עֲבָרָה כְּאִשָּׁה עוֹנְפָרָה וְהִכִּי מִשְׁמַע בְּכָל עִינְיָנֵי פְרִישְׁת הַעֵיבוֹר כְּגוֹן עֲבָרָה כּו') וּבִמ"א בִּיָּאֲרֵיתִי הָא דְכָתִיב כְּמוֹ הָרָה תִּקְרִיב לְלֶדֶת תַּחֲסִי תִזְעַק בְּחֻבְלֵי כּו' הֵינּוּ מִפְּנֵי ד' וְהוּא כְּמוֹ דְאָמְרִינָן לְעוֹלָם יִקְדִּים אָדָם תְּפִילָה לְצָרָה וְאָמְרִינָן בְּשִׁבְת (ד' לֵב) לְעוֹלָם יִבְקֵשׁ אָדָם רַחֲמִים עַד שְׁלֹא יִחַלָה וְאָמְרִינָן בְּבִרְכוֹת (ד' ס) מֵג' וְעַד אַרְבַּעִים יִבְקֵשׁ רַחֲמִים כּו' מֵג' וְעַד שִׁשָּׁה יִבְקֵשׁ רַחֲמִים שְׁלֹא יְהִי סְנָדֵל מֵג' וְעַד ט' יִבְקֵשׁ רַחֲמֵי כּו' וְא"כ אִם הֵינּוּ מְבַקְשִׁים בְּתַחֲלִילָה הִי מוֹעִיל וְהִי אֶפְשָׁר לְצַמּוֹחַ מִזֶּה יִשׁוּעָה אָבֵל כִּינּוֹן שְׁלֹא הִתְפַּלֵּל מִתַּחֲלִילָה רַק לֵאח"כ ע"ז אומר כְּמוֹ הָרָה תִּקְרִיב לְלֶדֶת תַּחֲסִי תִזְעַק בְּחֻבְלֵי כּו' הֵינּוּ מִפְּנֵי ד' פִּי שְׁלֹא הִתְפַּלְלוּ בְּתַחֲלִילָה שְׂיִצְמַח מִזֶּה יִשׁוּעָה.

רַק לֵאח"כ ע"ז אומר הָרִינוּ חֲלָנוּ כְּמוֹ יִלְדָנוּ רוּחַ יִשׁוּעוֹת בַּל נַעֲשֶׂה בְּאַרְצָךְ וּבַל יִפְלוּ יְוֹשְׁבֵי תַבַּל וְכָל זֶה הוּא לְשִׁיטַת הַתּוֹס']: אָבֵל לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי לֹא אָמְרִינָן בְּעוֹבֵר שְׂיִישׁ לֹו זְכִי רַק אִם הַסּוּף הִי שְׂיִצָּא רֵאשׁוֹ וְרַחֲבֵי מַחֲסִים אָבֵל אִם לֹא יִצָּא רֵאשׁוֹ וְרַחֲבֵי מַחֲסִים לִית לִי זְכִי וְכִמוֹ דְאָמְרֵי בִיבְמֹת) פ"ד ה' א) שְׁמוּאֵל אָמַר זְכִינָן בְּעוֹבְרִין.

ר' אֱלִיעֶזֶר אומר אין זְכִינָן בְּעוֹבְרִין א"ר יוֹסִי אַע"ג דְשְׁמוּאֵל אָמַר זְכִינָן לְעוֹבְרִין מוֹדִי וְהוּא שְׂיִצָּא רֵאשׁוֹ וְרַחֲבֵי מַחֲסִים [דוּ מִתְנִיתָא הַחֹלֵץ לִיבְמֹתוֹ וְנִמְצְאָת מְעוֹנְפֶרֶת כְּמָה דְאֵת אָמַר כְּאִן לְמַפְרַע לֹא נִגְעָה בּוּ חֲלִיצָה וְהִכָּא לְמַפְרַע יִזְכָּה וְהִק"ע הַגִּיָּה כְּמָה דְאֵת אָמַר בֵּן הוּא לְמַפְרַע ע"ש וְהַקְשָׁה דִּילְמָא שְׂאִנִּי יְבוּם דִּילְפִינָן מְקַרָּא שְׂאִינוּ פּוּטֵר.

עַד שְׂיִצָּא לְאוּרִי הָעוֹלָם ע"כ נ"ל שְׂאִין צָרִיךְ לְהַגִּיָּה אָלָא שְׂאוֹמֵר דְכִינּוֹן דְלֹא הוּי וְלָד עַד שְׂיִצָּא רֵאשׁוֹ וְרַחֲבֵי מַחֲסִים א"כ אִיךְ זֹכָה לְמַפְרַע דְהָא לְמַפְרַע לֹא הִי עֲדִינָן וְלָד ע"ז מְבִיא רֵאִי מֵהָא דְתַנּוּן בִּיבְמֹת דָּאִם נִמְצָא הַנּוֹלָד קִיָּמָא לְמַפְרַע לֹא נִגְעָה בָּהּ חֲלִיצָה אַע"ג שְׂאִין הַנּוֹלָד פּוּטֵר עַד שְׂיִצָּא לְאוּרִי הָעוֹלָם אַע"כ אָמְרִינָן אֲגַלָּאֵי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע דְהוּי וְלָד קִיָּמָא וְלֹא נִגְעָה בָּהּ חֲלִיצָה.

וְה"נ לְעִנְיָן זְכִינָן עִינָן בְּש"ס דִּילָן בִּיבְמֹת (דָּף לו') לְעִנְיָן אִם הַפִּילָה דְפְלִיגֵי ר"י וְר"ל אִי אָמְרִינָן אֲיִגְלָאֵי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע וְדוּק] תַּמָּן תְּנִינָן הָאוֹמֵר אִם יִלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר יִטוּל מְנָה יִלְדָה זָכָר יִטוּל מְנָה כּו' מִתְנִיתָא פְלִיגֵי עַל ר' אֱלִיעֶזֶר מֵת וּבִיזְבּוּזוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת נְכֶסֶיו וְנוֹדַע שְׂיִישׁ לָהֶן בֵּן בְּמִדְיַת הַיָּם אוֹ שְׂהִיְת' מְעוֹנְפֶרֶת חֲזִיבִין לְהַחֲזִיר מֵה עֶבֶד לָהּ ר' אֱלִיעֶזֶר שְׁנִי הִכָּא שְׁהוּא בְּנוֹ (פִּי) כְּמוֹ דְמִשְׁנֵי בַב"ב (דָּף קמב) יְרוּשָׁה הַבָּאָה מֵאֲלִי שְׂאִנִּי) וְסִיפָא פְלִיגָא

על שמואל מן הדא הקזירו הכל ואח"כ מת הבן או הפילה פל הקודם באחרונה זכה ובראשונה לא זכה אפי' בראשונה יזכה לא פן אמר ר' יוסי אע"ג דשמואל אמר זכין לעופרין מודה והוא שיצא ראשו ורובו מחיים הרי אינו פן קנימא א"ר יצחק משום ייאוש (פי' פמו דמשני (שם) בש"ס דילן שאני התם דרפויי מרפן בידן) אלמא דהירושלמי סובר דאפי' מאן דס"ל זכין לעופרין אעפ"כ אע"פ שסופו הי' להולד אף שאח"כ גורם סיבה אחרת אעפ"כ לא הוי נלד מעיקרא.

וא"כ ניחא בפשיטות דעופר לית לי' חזקת חיותא פלל דהא קי"ל דחיישין שפא ימות וכיון דחיישין שפא ימות א"כ ממילא אינו נלד מעיקרא דאם לא יצא ראשו ורובו מחיים לא הוי נלד מעיקרא לשטת הירושלמי וע"כ לית לי' חזקת חיותא פלל: וע"כ אנו אומרים בר"ה היום הרת עילם דכל העולם לית לי' חזקת חיותא ובנה יתנישב הא דאמרין בר"ה (דף לב) אפרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כו' אמר להם אפשר מלך יושב על פסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו.

וישראל אומרים שירה וניחא שפיר מה שהקשיתי בתחילה דהא אנו קי"ל כר' יוסי דאדם נידון בכל יום כמו דאמרין כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי כמאן כר' יוסי וכן מה שהקשה הט"א ונהבאתיו לעיל משום דבכל יום העולם הם בחזקת חיים ואע"ג דאדם נידון בכל יום ומי יודע מה יולד יום עכ"ז על כל רגע שהוא חי יוכל לומר שירה וכל הנשמה תהלה י'ה על כל גשימה ונשימה משא"כ בר"ה שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ואם לא יכתב לחיים הרי עתה ג"כ לית לי' חזקת חיותא וכמו שביארתי לענן עבור שאם אינו יוצא אח"כ לחיים הרי הוא פמת מעיקרא וע"כ צריך להתפחד לפני אימת יום הדין הבא ומי לא נפקד פהיום הנה ואולי ח"ו לא יהי' נכתב לחיים א"כ לית לי' חזקת חיותא מעיקרא וכמו שביארתי בספרי עמק יהושע (דרוש לר"ה) שבר"ה מסתלקין חיות כל עולמות.

וצריך לכתוב מחדש לחיים ולפסוק לו חיות על להבא ע"ש: [והנה אמרין בר"ה (ד' טז) אלא אמר ר"ח טעמ' דר' יוסי מהבא לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו ואמר ר"ח מלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין שנאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו (ושלמה קאמר לי) והקשה בס' יערת הדבש דלמאי קאמר ואמר ר"ח דמה שייך הוא זה לענן שלמעלה ותירץ דע"כ מביא הא דר"ח דאלו"ה אין ראי' דדילמא אדם נידון בכל רגע ג"כ ע"ז מביא וא"ר חסדא דמלך וציבור מלך נכנס תחילה מקמי דליפוש חרון אף שנאמר לעשות משפט עבדו (ושלמה המלך אמר על עצמו) וא"כ מוכח מזה דאינו נידון בכל רגע דא"כ מאי הוא מקמי דליפוש חרון אף פיון דנידונים בכל רגע אף זהו אי אמרין דהטעם מקמי דליפוש חרון אף אבל אם הטעם משום דלאו אורחי' למקים אבראי א"כ למה קאמר וא"ר חסדא ע"כ נראה לי דהוא משים דאמרין בירושלמי דמלך וציבור נידונים בכל יום שנאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו וע"כ מביא אידך דר"ח דאלו"ה לא מוכח דהא נדאי בצבור מייירי הא דלעשות משפט עמו וע"כ כתוב לעשות משפט עבדו דמלך וציבור נידונים בכל יום דאי האי לעשות משפט עמו היינו כל יחיד בפני עצמו א"כ למאי פתיב לעשות משפט עבדו ע"ז אומר דלעולם האי לעשות משפט עמו היינו על כל יחיד בפני

עצמו שנידון בכל יום והא דכתיב לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו היינו משום דמלך נכנס תחילה וע"ז אמר לעשות משפט עבדו וע"כ מביא וא"ר חסדא כו' לעשות משפט עבדו]: וביותר ביאור יובן הא דאמרין זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון ויובן על פי מה שכתב הר"ן פ"ק דר"ה דלמה אדם נידון בר"ה יותר מבשאר ימים וכתב וז"ל ותירץ דבר זה למדנו מדגרסינן בפסיקתא כו' דתניא בעשרים וחתשה באלול נברא העולם ולפי זה הא דתניא בגמ' (ד' י) ר' אליעזר אומר בתשרי נברא העולם על גמר ברייתו קאמרין דאדם הראשון שבו נגמר העולם נברא ביום ששי דהיינו בא' בתשרי כו' באחת עשר נדון בששים עשרה יצא בדימוס אמר לו הקב"ה זה סי' לבניך פשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס כה עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאים בדימוס כו' והנה במ"א ביארתי ע"פ המדרש פרושת בראשית (פ' יד) מלך במשפט יעמיד ארץ מלך זה מלך מלכי המלכים הקב"ה במשפט יעמיד ארץ שברא את העולם בדין שנא' בראשית ברא אלקים ואיש תרומות יתסנה זה אדם הראשון שהי' חלתו של עולם ונקראת חלה תרומה שניאמר ראשית עריסותיכם תתנו תרומה אר"י פאשה הזאת שהיא מקשקשת עיסתה במים ומגבהת חלה מבגמים כה בתחיל' ואד יעלה מן הארץ.

ואח"כ ויצייר ה' את האדם והענין יובן ע"פ המדרש על הא דכתיב פי עפר אתה ואל עפר תשוב ואיתא במדרש קומץ עפר שנבראת ממנו לא גזל הוא בידיך החזר למקומה ע"ז נאמר פי עפר אתה ואל עפר תשוב והענין הוא כמו שחלה נטלת רק לאחר שנותנים מים לעיסה שעיקר החלה הוא כמו דכתיב ראשית עריסותיכם תתנו לפהו להניח ברכה אל תוף ביתך והוא שבזכות החל' תתברך העיסה הרב' וע"כ אמרין בקידושין (דף מו) המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד פהו שחיוב החל' לאחר שנעשית עיסה כדי שתתברך העיס' וע"כ המפריש חלתו קמח אינו חלה וגזל ביד פהו.

(וכן אמרי' המפריש פל גורנו תרומ' וכל עיסתו חל' לא אמר כלום והטעם שעיקר החל' הוא בשביל להתיר השירים וע"כ פינון שאין שירים לא הוי חל' וע"כ אמרין בפסחים (דף לג) לענין תרומת חמץ דלא קדשה דבעינו דוקא שיהי' שירי' ניכרין וע"כ לא קדש' דכינון דהחמץ אסור א"כ אין התרומ' מועיל להשירים.

ע"כ לא קדש' וראיתי בחידושי הגאון רע"א שהקש' בפסחים (דף לג) אמר קרא ראשית ששירי' ניכרין והקש' שם דא"כ לא תלי פלל בתרומה רק בשירים ומשכחת תרומת חמץ דקדושה בהפריש סאה חמץ על כו' שאינו חמץ דהשתא שירי' ניכרין ובהיפוף אם כו' סאין חמץ כו' וכתב שצע"ג ואשתמיטתי הירושלמי (פ"ב דפסחים) הפריש מצה על חמץ א"ר זעירא פל תרומ' שאינה מתרת את השירים לאכילה אינה תרומ'.

אפי' הפריש חמץ על מצה אר"ז מאחר שאילו מינה עלי' אינ' תרומ' ואפי' הימנ' למקום אחר אינ' תרומ' (וכן באדה"ר אמרי' בסנהדר' (דף לח) אדה"ר מכל העולם הנוצבר עפרו גופו מבבל כו' והענין הוא שהעולם כולו נכלל באדם מחמת שאדם ע"י תפילתו ועבודתו מתברך האדם וע"כ כתוב בתחיל' ואד יעלה מן הארץ ואח"כ ויצייר ה' את האדם שכל העולם נתנו חלקם להאדם ומכל העולם הנוצבר עפרו בכדי שיתוסף ע"י ברכ' אה' אח"כ פשטא אדם וקילקל אמר לו פי עפר אתה ואל עפר תשוב וכינון שאיש תרומ' דהיינו

אָדָם הָרָאוּשׁוֹן שֶׁהִי חֵלְתוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁהַצֶּבֶר עֲפָרוּ מִכָּל הָעוֹלָם מְלַבֵּד שְׂלֵא תִיָקֵן אֶת הָעוֹלָם אֲלָא קִלְקַל כְּמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַקַּב"ה קוֹץ וְנִדְרָדָר תִּצְמִיחַ לָךְ ע"ז אָמַר לוֹ כִּי עֲפָר אֶתְּהָ וְאֵל עֲפָר תָּשׁוּב שֶׁאָמַר לוֹ הַקַּב"ה שֶׁקוֹמֵץ הָעֶפֶר שֶׁנִּבְרָא מִמֶּנּוּ הוּא גִזְלֵ בְּיָדוֹ וְצָרִיף לְהַחְזִיר דְּכִיּוֹן שְׂלֵא נִתְבָּרַף הָאָרֶץ הָיָה כְּמוֹ גִזְלֵ כְּמוֹ דְּאִמְרֵינּוּ הַמְּפָרִישׁ חֵלְתוֹ קָמַח אֵינּוּ חֵלָה וְגִזְלֵ כּו' וְע"ז אָמַר מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרְץ שְׂאֵדָה"ר הִי חֵלְתוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁע"י יִתְנוּסַף בְּרָכָה וְע"כ נִטַּל כָּל גּוֹפּוֹ מִן הָעוֹלָם אִף שְׂאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרָסְנָה: וּבִירוּשָׁלַיִם (פ"ב דְּשִׁבְת) אֵדָה"ר דְּמוֹ שֶׁל עוֹלָם דְּכִתִּיב וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְגִרְמָה לוֹ חֲנֹה מִיָּתֵהּ לְפִיכָף מְסָרוּ מְצוֹת נִדָּה לְאִשָּׁה וּבַחֲלָה אֵדָה"ר חֵלָה טְהוֹרָה לְעוֹלָם הִי דְּכִתִּיב וַיִּצָר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֲפָר מִן הָאָדָם וְתִיָא כִּי דָמַר ר"י בַּר קֶצְרֵתָה פִּינּוֹן שֶׁהָאִשׁ מְקַשְׁקֶשֶׁת עֵיסָתָהּ בְּמַיִם הִיא מַגְבֵּהֶת חֵלְתָהּ כּו' וְהַק"ע נִדְחַק בְּזֶה ע"ש וְלוֹיֵלָא מְסַתְּפִינָא הִיָּתִי אָמַר דְּהַגִּירְסָא הוּא כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ דְּמַפְיָק לְהָא דְּחֵלָה מִדְּכִתִּיב וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְכַצ"ל אֵדָה"ר דְּמוֹ שֶׁל עוֹלָם דְּכִתִּיב וַיִּצָר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֲפָר מִן הָאָדָם וְאִפְשָׁר דְּאִזְיֵל לְטַעֲמֵי כְּמוֹ דְּאָמַר בִּירוּשָׁלַיִם (פ"ח דְּנִזְיָר) אַר"י בֶּן פִּזִּי מְלֵא תְרַנּוּד עֲפָר נִטַּל הַקַּב"ה מִמְּקוֹם הַמְּזַבֵּחַ וּבָרָא בּוֹ אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אָמַר הַלּוֹאִי יִבְרָא מִמְּקוֹם הַמְּזַבֵּחַ כּו' הַה"ד וַיִּצָר כּו' מִן הָאָדָם וְכִתִּיב מְזַבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי מָה אֲדָמָה כּו' וְעֵינָן שָׁם בִּי"מ (וּכְמוֹ דְּאִמְרֵינּוּ בְּכַתּוּבוֹת (דף ט) שֶׁהַמְּזַבֵּחַ מְזִיחַ וּמְזִיחַ מְחַבֵּב מְכַפֵּר כּו' שֶׁע"י הַמְּזַבֵּחַ נִיְתְּנוּסַף כַּח בְּכָל עוֹלָמוֹת.

כֵּן הָאָדָם נָמִי מוֹסִיף כַּח בְּכָל הָעוֹלָמוֹת ע"י עֲבוּדָתוֹ לֵה' וְעַל כֵּן נִקְרָא הָאָדָם דְּמוֹ שֶׁל עוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהָדָם הוּא חַיּוֹת הָאָדָם) וּבַחֲלָה אֵדָה"ר חֵלָה טְהוֹרָה לְעוֹלָם הִי שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְתִיָא כִּי פִּינּוֹן שֶׁהָאִשׁ מְקַשְׁקֶשֶׁת עֵיסָתָהּ בְּמַיִם הִיא מַגְבֵּהֶת חֵלְתָהּ וְה"נ תַּחֲלִי הִי וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְאִם"כ וַיִּצָר וְהַשְׁתָּא נִיְחָא מַה שֶׁאָמַר חֵלָה טְהוֹרָה לְעוֹלָם הִי וַיּוֹבֵן ע"פ הִירוּשָׁלַיִם (דפ"ג דְּפִסְחִים ה' ג) לָא אָמַר אֲלָא לֵישׁ הָא עֵיָרְס לָא.

אַר"ש כּו' תִּפְתָּר בְּעֵיסָה טְמֵאָה שְׂאִינָה מְפָרִישׁ חֵלְתָהּ אֲלָא בְּסוּף. א"ר יוֹסִי בַּר בּוֹן בְּדִין הִי בְּעֵיסָה טְהוֹרָה שְׂלֵא יִפְרִישׁ חֵלְתָהּ אֲלָא בְּסוּף תִּקְנָה תִּקְיָנוּ בָּהּ שֶׁיִּפְרָשְׁנָה תַּחֲלִיל שְׂלֵא תִּטְמֵא הָעֶסָה וְע"כ גַּבִּי הָאָדָם נָמִי אָמַר שֶׁחֵלָה טְהוֹרָה הִי ע"כ כְּתִיב וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וּמִדְּ וַיִּצָר אֶת הָאָדָם שְׂבָעִים טְהוֹרָה מִדְּ לְאַחַר שֶׁמְקַשְׁקֶשֶׁת עֵיסָתָהּ בְּמַיִם נוֹטְלַת חֵלָה מִשָּׂא"כ בְּחֵלָה טְמֵאָה שְׂאִינּוּ רַק אַחַר הַלִּישׁ וְלֹא אַחַר נִתְיַנַּת הַמַּיִם.

(וְע"כ אָמַר הִירוּשָׁלַיִם אֵדָה"ר חֵלָה טְהוֹרָה לְעוֹלָם הִי דְּכִתִּיב וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ כּו' וּמִדְּ וַיִּצָר ה' אֱלֹקִים כּו' כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי בְּחֵלָה טְהוֹרָה) וּכְמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי שְׂכַן צ"ל הַגִּיָּר בִּירוּשָׁלַיִם: וּבִמ"א בִּיאָרְתִּי עַל הָא דְּכִתִּיב מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרְץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרָסְנָה פִּי שֶׁהַתּוֹרָה צָרִיף לְתוֹרָה מִן הִיָּפָה אוֹ מִן הַמְּתַקְנִים כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּתְרוּמוֹת וְהוּבָא בְּבִרְכוֹ (דף לט) כְּתוּבָאֵי תוֹרָתִין בְּצֵל קָטָן שְׁלָם כּו' ע"ש וְהִנֵּה לְפִי דַעַת הִירוּשָׁלַיִם נִבְרָא אֵדָה"ר מִמְּקוֹם הַמְּזַבֵּחַ שֶׁהוּא מְקוֹם יָפָה וּמְתַקְנִים כְּמוֹ דְּאִיתָא שָׁם בִּירוּשָׁלַיִם הַלּוֹאִי נִבְרָא מִמְּקוֹם הַמְּזַבֵּחַ וַיְהִי לוֹ עֲמִידָה וְע"כ מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרְץ פִּי וְהִי לְהַתְרוֹם לְהַתְקַנֵּים אִף אִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרָסְנָה.

פִּי פִּינּוֹן שֶׁהָאָדָם הוּא בְּעַל בְּחִירָה וְהַפֵּל בִּי"ש חוּץ מִי"ש הוּא קִילְקַל שְׂלֵא נִתְקַנֵּים: וּבִיּוֹתֵר בִּיאוֹר יוֹבֵן ע"פ מַאי דְּאִמְרֵינּוּ בְּגִיטִין (ד' לֵא) הַמְּנִיחַ פִּירוֹת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן

תרומות ומעשרות כו' אם אָבְדוּ ה"ז חושש מעל"ע וְהֵנָּה הָא שְׁשִׁיעֵרוּ מעל"ע צ"ע מהו הטעם השְׁשִׁיעֵרוּ שֶׁל מעל"ע דָּאֵי אֶפְשָׁר לומר שְׁשִׁיעֵרוּ שְׁשִׁיעֵרוּ הַקְּלָקוּל דְּהָא בָּאֵם אָבְדוּ נְמִי אֶמְרִינָן ה"ז חושש מעל"ע וְעוֹד דְּהָא אֶמְרִינָן שֶׁם חֲלוּקִין עָלָיו חֲבִירָיו עַל ר' אֶלְעָזָר דְּתַנּוּ מִקְּנָה שְׁנַמְדָּד וְנִמְצָא חֶסֶר כָּל טְהוֹרוֹת שְׁנַעֲשׂוּ ע"ג טְמָאוֹת כו' אֶלְמָא דְּפָרִיף מִמִּקְנָה ע"ש עכ"פ אִיךָ שֶׁהוּא הַשְׁשִׁיעֵרוּ שֶׁל אֲבִיָּדָה אוֹ שֶׁל חִימוּץ מעל"ע שְׂאֵם נֶאֱבָד אוֹ נֶחֱסַר אוֹ נִתְחַמֵּץ תְּלִינָן הַקְּלָקוּל לְמַפְרַע מעל"ע [ובירושלמי (פ"ג דְּגִיטִין ה' ח) אֶמְרִינָן הַמְּנִיחַ פְּיֹרוֹת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן בְּחֻזְקָתָא שֶׁהֵם קִיָּמִים אִם אָבְדוּ ה"ז חושש מעל"ע כו' תַּמָּן תַּנְיִן הַלּוּקָח יַיִן מִבֵּין הַכּוֹתִים תַּנִּי ר' יוֹסִי ור"ש אוֹמְרִים שְׂמָא תְּבַקַּע הַנּוֹד וְנִמְצָא שׁוֹתָה טְבָלִים לְמַפְרַע הֵדָא מִתְּנִיתָא לָא כַר' יוֹסִי וְכַר' שְׁמַעוֹן (פ"א דר' יוֹסִי ור"ש אוֹמְרִים שְׂמָא תְּבַקַּע הַנּוֹד וְה"נ צָרִיף לְמִיחָשׁ דִּילְמָא יִתְקַלְקַל א"ר זַעֲרָא תַּמָּן לְמַפְרַע נִתְקַלְקַל בְּרַם הֵכָא מְפָאן וְאִילָף נִתְקַלְקַלָּה (פ"א דְּהֵתָם הַקְּלָקוּל לְמַפְרַע דְּכִינּוּ דְּלָא יָבּוּא לְבַסּוּף לִידֵי הַפְּרָשָׁה א"כ נִתְקַלְקַל לְמַפְרַע.

וְשׁוֹתָה טְבָלִים אֲבָל הֵכָא אַעפ"י שְׂאֶפְשָׁר שְׂיִמְצָא אַח"כ שֶׁהִתְחַמְצוּ אַעפ"כ לָא חִיָּשִׁינָן שְׂמָא יִחְמִיץ אַח"כ דְּאֶפְי' אִם יִחְמִיץ אַח"כ מֵאֵי אֶכְפַּת לָן הָא מ"מ לַע"ע לָא הִתְחַמְצָה וְכ"ת הָא ה"נ אִם יִחְמִיץ אַח"כ ה"ז חושש מעל"ע א"כ גַּם לְמַפְרַע נִתְקַלְקַל זֶה אִינוּ דְּהֵתָם אִם מוֹצִיא שֶׁהִתְחַמְצָה ה"ז חושש מעל"ע דְּבּוֹדָאֵי הִתְחַמְצָה מִקְּוֹדָם וְע"כ מוֹקְמִינָן בְּכָל שְׁעָה אַחְזָק' בְּלַעֲבַר דְּנֹדָאֵי לָא הִתְחַמְצָה מִקְּוֹדָם וּמִמִּיל' לָא חִיָּשִׁינָן שְׂיִמְצָא אַח"כ שֶׁהִתְחַמְצָה דְּכָל הַטַּעַם דְּחִיָּשִׁינָן מעל"ע הִיָּינוּ מְשׁוּם דְּחוֹשְׁשִׁין שְׂמָא הִתְחַמְצָה מִקְּוֹדָם וְע"כ מוֹקְמִינָן בְּכָל שְׁעָה אַחְזָקָה דְּלַעֲבַר דְּנֹדָאֵי לָא הִתְחַמְצָה מִקְּוֹדָם וּמִמִּילָא לָא חִיָּשִׁינָן שְׂמָא יִמְצָא אַח"כ שֶׁהִתְחַמְצָה מעל"ע כִּינּוּ דְּהִשְׁתָּא לָא הִתְחַמְצָה אֲבָל גַּבִּי בְּקִיעַת הַנּוֹד חִיָּשִׁינָן שְׂמָא תְּבַקַּע הַנּוֹד אַח"כ וְנִמְצָא שׁוֹתָה טְבָלִים לְמַפְרַע וְהַפ"מ וְהַק"ע נִדְחָקוּ בְּזָה מְאוֹד וְהַק"ע פ"א תַּמָּן לְמַפְרַע נִתְקַלְקַל כְּשִׁיבְקַע הַנּוֹד הָרִי הַפֶּל מְקוֹלְקַל מִשָּׂא"כ כָּאן כְּשִׁנְעַעֲשָׂה חוֹמָץ אִינוּ לְחוֹשׁ אֶלָּא מעל"ע וְלֹא מִקְּוֹדָם וְהוּא דְּחוּק וְהַעֲיָקָר כְּמוֹ שְׂבִיִּאֲרֵתִי דְּכִינּוּ דְּמוֹקְמִינָן אַחְזָקָה שְׂלֵא הִתְחַמְצָה ע"כ לָא חִיָּשִׁינָן שְׂמָא יִחְמִיץ אַח"כ וּמִזָּה מוֹכַח כְּמוֹ שְׂפִי ר"ת בְּקִדּוּשִׁין (ד' מ"ב) שְׁנַחֲלָקוּ ר"ת ור' מְנַחֵם מִיּוֹנִי בְּקִטְנָה שְׁהֵלָף אֲבִיָּה לְמַדִּינַת הַיָּם וְהַשִּׁיב ר' מְנַחֵם דַּא"ג דְּשְׂמָא קִדְּשׁ לָא חִיָּשִׁינָן חִיָּשִׁינָן לְשְׂמָא יִקְדָּשׁ וְהַשִּׁיב ר"ת דְּהִשְׁתָּא דְּאֲתִית לְהַכִּי אַף כְּשֶׁהִיא קִטְנָה מְוַתְּרַת.

דְּכִינּוּ דְּלָא חִיָּשִׁינָן שְׂמָא קִדְּשׁ א"כ הִיא מְוַתְּרַת לְעוֹלָם דְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה יֵשׁ לָנוּ לומר דְּלָא קִדְּשׁ עַדִּין וְאֶפְי' חִיָּשִׁינָן שְׂמָא יִקְדָּשׁ כו' וְלָא דְּמִי לְשְׂמָא יָמוֹת דְּהֵתָם מִיָּרִי כו' שְׁהַגֵּט חָל שְׁעָה א' לְפָנִימִיתָתוֹ וְאִיכָא לְמִימַר דְּמִידָּ יָמוֹת נִמְצָא דְּכָל שְׁעָה אֲסוּרָה לְאָכּוּל בְּתְרוּמָה.

וְאִיכָא לְמִימַר שְׂמָא יָמוֹת כו'. ע"ש) וְעִינָן בַּק"ע בִּירוּשְׁלַמִי שֶׁם שְׂהֶאֱרִיף בְּזָה בְּהָא דְּתַלְיָן הַקְּלָקוּל לְמַפְרַע מעל"ע וְכַתְּבִיב וְנ"ל וְטַעַם הַדְּבָר לָמָּה נִתְּנוּ חֲכָמִים שְׁשִׁיעֵרוּ מעל"ע מְשַׁעַת הַנְּחָה לְפִירוֹת שְׁנַאֲבְדוּ אִינִי יוֹדַע דְּמ"ש מעל"ע הִרְאִישׁוֹן מְשַׁאָר יָמִים וְאִם נִפְרָשׁ שְׁנַאֲבְדוּ הִיָּינוּ שְׁנַתְּקַלְקְלוּ ר"ל דְּשִׁיעֵרוּ חֲכָמִים שְׂאִין הַפְּיֹרוֹת מִתְּקַלְקְלִים תוֹף מעל"ע.

שְׂיִפְסְלוּ מֵאֲכִילַת אָדָם. מִיְהוּ מְלִשׁוֹן רַש"י וְהַרְמְב"ם לָא מְשַׁמַּע כֵּן כו' עי"ש: וְא"כ בַּאדָה"ר דְּאֶמְרִינָן בְּסִנְהֶדְרִין (דף לח) שְׁתִּים עֲשָׂרָה שְׁעוֹת הֵנִי הַיּוֹם שְׁעָה רַאשׁוֹנָה הַנּוֹצֵר

עָפְרוּ שְׁנֵי נְעוּשׁ גִּוְלָם כּוֹ תְּשִׁיעִית נִצְטָנָה שְׁלֵא לְאָכּוֹל מִן הָאֵילָן עֲשִׂירִית סָרַח אַחַת
עֲשָׂרָה נִידוֹן וְשֵׁתִים עֲשָׂרָה נִטְרָד וְהִלָּף לוֹ שְׁנַאָמַר אָדָם בִּיקָר בַּל יִלִּין.

וּא"כ לַפ"ז פִּינָן שְׁרָאִינוּ שְׁלֵא לָן וּכְבוֹדוֹ עִמּוֹ וְהוּא הִי חֲלָתוֹ שֶׁל עוֹלָם א"כ הֵנִי תְּלִינָן
הַקְּלוּל לְמַפְרַע וּא"כ מְסַתְּמָא לֹא הִי טוֹב מִתְחִילַת בְּרִיאָתוֹ. וּבְאַמַּת כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית
נִבְרָאוּ עַל צַד הַתִּיקוֹן וְהַמְעוֹלָה כְּמוֹ דְאָמְרִינוּ בְּחֻלְיוֹ (דָּף ס) כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בְּקוּמְתָן
נִבְרָאוּ כוֹ וְכִמּוֹ דְכְּתִיב וַיִּרְא אֱלֹקִים כִּי טוֹב וּע"ז אוֹמֵר מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ פִּי
שֶׁהוּא בְּרָאוּ עַל תְּכִלִּית הַתִּיקוֹן אַע"פ שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתְקַלְקַל דְּהָא דְאָמְרִינוּ דְּמִחְזְקִינוּ
הַקְּלוּל לְמַפְרַע הוּא בְּעֵנְיָנִים טְבָעִים שְׂאִינָם תְּלוּיִם בְּבַחֲרִיהָ אֲבָל בְּאֵדָה"ר שֶׁתְּלוּי
בְּבַחֲרִיתוֹ כְּמוֹ דְאָמְרִינוּ הַכֹּל בִּידֵי שְׂמַיִם חוּץ מִי"ש לֹא מִחְזְקִינוּ לְמַפְרַע אֲלֵא מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט
יַעֲמִיד אֶרֶץ, וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרֶסְנָה פִּי שֶׁהוּא הַעֲמִיד אֶת הָאֶרֶץ בְּמִשְׁפָּט בְּתִכְלִית הַתִּיקוֹן
כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי תְּחִילָה שֶׁבְּרָאוּ מִמְּקוֹם הַמְּזַבַּח.

וְכִמּוֹ דְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי הַלְנוּאֵי יִבְרָא מִמְּקוֹם הַמְּזַבַּח כוֹ וּא"כ תָּרַם מִן הַיָּפָה וּמִן הַמְּתַקְּנִים
וְכִמּוֹ דְכְּתִיב מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ. פִּי שֶׁתָּרַם מִן הַיָּפָה וּמִן שׁ הַמְּתַקְּנִים וְאִישׁ תְּרוּמוֹת
יִהְרֶסְנָה: וְהִנֵּה אָמְרִינוּ בַר"ה (דָּף יח) בַר"ה כָּל בְּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן
שְׁנַאָמַר הִינְצִיר יַחַד לְבָם הַמְּבִין אֵל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם מֵאֵי כְּבָנֵי מְרוֹן הֵכָא תִּרְגוּמָא כְּבָנֵי
אִימְרָנָא כוֹ אָמַר רַבב"ח אַר"י וְכוּלָם נִסְקָרִים בְּסִקְרֵיהָ אַחַת כוֹ.

וְצָרִיף לְהַבִּין הָא דְנוֹפְלוֹם נִסְקָרִים בְּסִקְרֵיהָ אַחַת. אִף יוֹבֵן ע"פ מֵאֵי שֶׁבִּיאָרְתִּי עַל הָא
דְכְּתִיב (תְּהִלִּים סה) שׁוֹמֵעַ תְּפִילָה עֲדִיף כָּל בְּשָׂר יָבוֹאוּ דְבָרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פִּשְׁעֵינוּ
אֲתָה תִּכְפְּרֵם.

וְהִנֵּה הַרְד"ק דְקָדַם מֵה שְׂאוּמַר דְבָרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד וְאַח"כ אָמַר פִּשְׁעֵינוּ
אֲתָה תִּכְפְּרֵם בְּלִשׁוֹן רַבִּים. אִף הַעֲנִין יוֹבֵן ע"פ מֵה שֶׁכְּתַב הַרְמַב"ם בַּה' תְּשׁוּבָה (פ"ג
ה"ה) בְּשִׁעָה שְׁשׁוֹקְלִים עוֹנוֹת אָדָם עִם זְכוּת אֵין מְחַשְׁבִּין עָלָיו חֲטָא שְׁחָטָא מִתְחִילָה כוֹ
בַד"א בְּיַחֲדִיד שְׁנַאָמַר הֵן כָּל אֱלֹהֵי יַפְעֵל אֵל פְּעֻמִּים שְׁלֵשׁ עִם גָּבַר אֲבָל הַצִּיבוֹר תּוֹלִין לְהֵם
עוֹן רֵאשׁוֹן שְׁנֵי וְשְׁלִישִׁי שְׁנַאָמַר עַל שְׁלִשָּׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבַּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנוּ וּא"כ
יֵשׁ חִילּוּק בֵּין יַחֲדִיד לְצִיבוֹר שֶׁבְּיַחֲדִיד מוֹנִים הַחֲטָאִים מְעוֹן שְׁלִישִׁי וּבְצִיבוֹר מְעוֹן רְבִיעִי
וּע"ז אָמַר שׁוֹמֵעַ תְּפִילָה עֲדִיף כָּל בְּשָׂר יָבוֹאוּ פִּי כָּל יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד דְּהִינּוּ צִיבוֹר מְפָנֵי מֵה
דְבָרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פִּי שֶׁלִּיחִיד אִם יִחְשְׁבוּ מְעוֹן שְׁלִישִׁי יֵהִי הַעֲוֹנוֹת מְרוֹבִים וּע"ז
אוֹמֵר פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תִּכְפְּרֵם פִּי אִם בָּאִים בְּיַחַד וְאִז אֵין מוֹנִין לְהֵם אֲלֵא מְעוֹן רְבִיעִי וּע"ז
אוֹמֵר פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תִּכְפְּרֵם.

וְהִנֵּה בַר"ה וּבִיּוֹה"כ דְאָמְרִינוּ בַר"ה כָּל בְּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן הִינּוּ שֶׁכָּל
יַחֲדִיד נִידוֹן בְּפָנָי עֲצָמוֹ וּא"כ יֵשׁ לְסַפֵּק אִם מְפָנֵי שֶׁכָּל הָעוֹלָם נִידוֹן בּוֹ אֵין הַמְּנִין שֶׁל
הָעוֹנוֹת רַק מִן הָעוֹן הַדִּי אוֹ מִפִּינָן שֶׁהַדִּין הוּא לְכָל יַחֲדִיד בְּפָרְט כְּמוֹ דְאָמְרִינוּ ג' סְפָרִים
נִפְתָּחִים בַר"ה וּכְבָר בִּיאָרְתִּי בְּסִפְרֵי ע"י הַחִילּוּק שֶׁבֵּין יוֹם הַדִּין שֶׁל ר"ה לְשָׂאָר פְּרָקִים
שֶׁהָעוֹלָם נִידוֹן בּוֹ הוּא מְפָנֵי שְׁבַר"ה נִידוֹן הָעוֹלָם בְּפָרְטִיּוֹת וּבְכָל הַפְּרָקִים שֶׁהָעוֹלָם נִידוֹן
נִידוֹן בְּכֻלּוֹת וּא"כ פִּינָן שְׁנִידוֹנִים בְּפָרְטִיּוֹת אֶפְשָׁר דְמוֹנִים מְעוֹן הַשְּׁלִישִׁי כְּמוֹ לִיחִיד.

וע"ז אומר בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמ' היוצא יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ואמרינו בר"ה (דף יח) מאי כבני מרון הקא תרגמ' כבני אימרנ' ופירש"י ככבשים שמונים אותן לעשרן ויוצאים זאח"ז בפתח קטן שאינם יכולים לצאת כא' וצריף להבין מהו המשל דוקא כבני אימרנא אף במ"ב אע"פ שכל א' יוצא בפני עצמו אעפ"כ מצטרפים יחד דאם לא הי' מצטרפין לא הי' חל עליהם חובת מעשר וא"כ אע"פ דהמגן בפ"כ מצטרפים יחד ואמרינו בבכורות (דף נד) מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה ואמרינו בגמ' מה"מ אמר רבה בר שילא עוד תעברנה הצאן ע"י מונה וקיים להו דשיתסר מקלי שלטה בה עינו דרועה אלמא כל מה ששולט עין הרוע' נכנסים לצירוף להיות חל ע"ז חובת מעשר (והכי אמרינו בירושלמי (פ"ד דחלה) ר' יונה ב' ע"י אף לענין מעשר בהמה כן פ"ה דתימר תמן הי' לו חמש חיוב בכפר חננ' וחס מש חיוב בכפר בינורני וחס מש פטור בצירוף פ"ה דתימר תמן דבר שנטלה חלתו באמצע מצרף אף ה"כ כן פי' דמבעי' לי' במעשר בהמה אם הפטורים באמצע יצרכו החיובים שבצדדים וקיי"ל בפ"ב דבכורות דבתוך ט"ז מיל מצטרפים וע"כ מיבעי' אם הפטורים שבאמצע מצטרפים החיובים כמו בחלה) פ"ה דתימר תמן דבר שנטלה חלתו באמצע אף הקא כן אין תימר שני' היא חלה שהיא פנשוף (פי' אם תאמר שע"כ מצטרפים בחלה מפני שפנשוף והוי חיבור) ונהו ששה עשר מיל לאו פנשוף הוא (פי' וא"כ הקא נמי הט"ז מיל הוי כמחנברים ע"י הצירוף של עין הרועה וא"כ ה"נ הוי צירוף) ומשני מצינו חלה מהלכה לא מצינו מעשר בהמה מהלכה פי' דבחלה אמרינו דמצרף לחומר משא"כ במעש' בהמ' ופי' המפרש דלא מצינו שום מעשר בהמ' דרבנן (ואפ"ש לומר דהטעם הוא כמו דאמרינו בבכורות (דף נח) עשירי נדאי ולא עשירי ספק וע"כ לא מחמרינו במעשר בהמה עכ"פ מוכח דהצירוף ע"י עין של הרועה הוי פנשוף וכחיבור.

וע"ז אמרינו בר"ה בפקרת רועה עדרו מעביר צאנו תחת שכטו כן תעביר ותספור ותמנה פי' כמו דאמרינו כבני אימרנא והיינו אף שכל א' נידון בפ"כ אעפ"כ הקב"ה מסתפל בכללות ישראל ג"כ וכולם נסקרים בסקירה אחת לצרף כללות ישראל ועיני ה' אל צדיקים להגן על כללות ישראל וכמו דאמרינו בר"ה כולם נסקרים בסקירה אחת כו' אף אנו נמי תנינא היוצא יחד לבם המבין אל כל מעשיהם כו' אלא לאו ה"כ קאמר היוצא רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם פי' ע"י הסתכלותו כפיכול בכללות ישראל ע"כ מצרף להגן זכות הצדיקים על כל א' וא' בפ"כ וע"כ אמרינו בפ"ק דע"ג (דף ה) לא ליצלי אינש צלות' דמוספי בתלת שעי קמיינתא דיומא ביומא קמא דריש שתא בנחיד דילמא פיון דמפקיד דינא דילמ' מעייני בעובד' ונדחפי לי' כו'.

ובזה יובן הכתוב שומע תפלה עדיף כל בשר יבאו דברי עונות גברו מני פלשעינו אתה תכפרם וכמו שביארתי שליחיד מועין מעון שלישי ולציבור מועין רביעי וע"כ אף בר"ה שכל א' נידון בפ"כ אעפ"כ הקב"ה מצרף כללות ישראל וכולם נסקרים בסקירה אחת וע"ז אומר דברי עונות גברו מני פי' שליחיד מועין מעון שלישי ע"כ פלשעינו אתה תכפרם פי' כמו לציבור שמונים מעון רביעי ואילך וע"כ אמרינו בר"ה (דף כו) שפר של ר"ה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב ושני חצוצרות מן הצדדים שופר מאריך וחצוצרות מקצרות שמצות היום בשופרות ובתענית בשל זכרים כפופין ופיהן מצופה כסף ולכאור' למאי בעינן בר"ה שופר וחצוצרות במקדש אף הענין הוא כמו שביארתי

שבר"ה נידון כל יחיד בפרט ואעפ"כ פולם נסקרים בסקירה א' אבל עיקר הדין הוא לכל יחיד בפרטיות מי יחי' ומי ימות מי בקיצו ומי לא בקיצו וע"כ שופר מאריף שעיקר הדין הוא בפרטיות אבל עכ"ז פולם נסקרים בסקירה א' וע"כ היו חצוצרות שחצוצרות הוא בכלל וכמו שכתב הר"ן בתענית שע"כ תוקעין היום בזמן הזה בתענית בשופרות מפני שאין כל ישראל ביחד ועיין לקמן (בא"כ) שביארתי בארובה שחצוצרות הוא בכנופי' דכל ישראל משא"כ בתעני' שעיקר הענין הוא בכלל כמו דכתיב ותרעותם בחצוצרות אלא שכל א' צריף לשבר לבו ויהי' נידון הפל לטובה ע"כ חצוצרות מאריכות ושופר מקצר שמצות היום בחצוצרות דהיינו לכל ישראל בכלל משא"כ בראש השנה: ועתה נחזור לראש הדרוש להבין החילוק שבין דין של ר"ה לכל הימים לדברי ר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום והענין הוא שיש ב' דינים הא' הוא הדין של סנהדרין שהם דינים לפי החטא (בימים הקודמים) בחקירות ובדיקות ולפי גודל החטא כף הוא העונש.

והב' יש דין שהמלה דו והוא לתקנת המדינ' ויכול להעניש עונש חמור אפי' על חטא קל וכמו שביארתי בספרי ע"י (דרוש ז) על ענין הא דאמרי' בתגיג' (דף ה) ר' יוחנן פי הוי מטי להאי קרא בכי וקרבתי אליכם למשפט כו' אוי לנו ששקל עלינו הפתוב קלות פחמורות שהמלה מעניש את עבדיו לפעמים בעונש החמור על חטא קל ע"ש באורף.

והנה הא דאמרינו אדם נידון בכל יום היינו בדין לפי החטא ולפי גודל החטא כף הוא העונש אבל בר"ה דן בבחי' מלה ומלה במשפט יעמיד ארץ פי' לתקנת הארץ ולהעמיד על תקוונה ע"כ יכול להעניש בעונש חמור אף על חטא קל בבחי' מלה: ונהנה פבר ביארתי בספרי ע"י (דרוש ז) וכן לעיל בתשו' (סי' יד) החילוק שבין קנס וד"נ לד"מ.

וכן לענין קידוש החודש דכל זמן שלא העידו אמרינו בר"ה (דף כ) מאימין על העדים כו' וא"כ עיקר ההתחלה נעש' ע"פ העדים ע"כ הוי כמו תחילת דין. ובזה יתיישב הסתירות דבשבועות (דף ל) אית' דקבלת עדות הוי כגמ"ד ובר"ה (דף פה) אמרינו סד"א תהוי תקירת עדים כתחילת דין ומקודש מקודש כגמ"ד ולקדשי' בלילי' כו' ואימא ה"נ אמר קרא פי חוק לישראל הוא משפט לאלגי יעקב אימתי הוא חוק בגמ"ד וקרי לי' רחמנא משפט מה משפט ביום אף ה"נ ביום אלמא דקבלת עדות הוי כתחילת דין והיינו דבשבועות מיירי בד"מ ובד"מ הוי החיוב למפרע וע"כ הוי קבלת עדות כגמ"ד משא"כ בקידוש החודש שעיקר העדות הוא בשעה שמעידים ולא למפרע דהא מאימין על העדים כו' ועיין בסנהדרין (דף יט) גבי מעש' דינאי כו' ואין פאן מקום להאריף בזה ובמ"א יתבאר.

והנה בספרי ע"י (שם) ביארתי מה שכתב הט"א לענין אורי' שהי' מורד במלכות דאמרינו בשבת (דף מ) אלא שהי' לדונו בסנהדרין והקש' הט"א דאיזה זכות הוא דכיון שלא דנוהו בדיני סנהדרין אפתי גברא לאו בר קטלא הוא כמו דאמרינו בפ"ק דמכות (דף ה) ומירץ הט"א דמורד במלכות חלוק מדין סנהדרין דבדיני סנהדרין אינו מחויב אלא משעת הדין משא"כ מורד במלכות פיון דאגלאי מילתא למפרע שהי' חייב הרי גברא בר קטלא הוא והטעם שא"צ הלנת הדין וכמו דאמרינו שם פבר נגמר דינו מבעוד יום.

ולפ"ז פיון דאמרינו אגלאי מילתא למפרע א"כ הוי קבלת עדות כגמ"ד דהא אגלאי מילתא למפרע שהוא מחויב ולפ"ז בד"נ בשעת קבלת עדות לא הוי ג"ד וא"צ לעמוד

משא"כ בד"מ דהוי גמ"ד וע"כ הדיינים יושבים ובעלי דינים עומדים (והא דאמרין בסנהדרין (ד' יט) גבי ינאי עמוך כו' משמע דאפי' בד"נ הוי קבלת עדות כגמ"ד כמו שפיתבו התוס' התם אפשר לומר משום שהי' עבדו והוי פשוטו כמו שאמר שם יבא בעל השור ויעמוד על שורו וע"כ אמר עמוד על רגליה ועדיין צ"ע ובמ"א יתבאר עוד) אבל מורד במלכות דדמי לד"מ דאי יוצא מחניב אין התחלת החיוב משעת הגמ"ד אלא משעה ראשונה כמו בד"מ וכל הדין אינו רק לגלות שהוא מחניב משעה ראשונה וכמו שהבאתי בספרי ע"י (דרוש ז) והארכתי במה שכתב הט"א ע"ש: וע"כ בר"ה שביארתי שהקב"ה דן בבחי' מלך כמו דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ וכמו שאנו אומרים בעשי"ת המלך המשפט כמו שביארתי בספרי (שם) ע"כ אם יצא חניב בדין הרי הוא חניב משע' ראשונה בבחי' מורד במלך ע"ז אנו אומרים בר"ה היום הרת עולם פ"י בבחי' עובר וכמו שביארתי לעיל בהתחלת הדרוש לדעת הירושלמי דעובר אם לא יצא ראשו ורובו מחיים הוי נפל מעיקרא ולא הוי נלד וה"נ בר"ה אם יצא חניב בדין הוי כמו דלית לי' חזקת חיותא דמעיקרא וכמו שביארתי בענין מורד במלכות דאמרין דאגלאי מילתא למפרע שהוא חניב משעת החטא וע"ז אנו אומרים היום הרת עולם היום יעמוד במשפט כל יצורי עולמים פ"י שאפי' במשפט שהוא תחילת דין (כמו דאמרין בר"ה (דף כו) מה משפט ביום כו') אפ"ה יעמוד במשפט מטעם שקבלת עדות הוי ג"ד שכל עיקר הדין הוא לברר שהוא מורד במלכות וכיון שהוא מורד הרי הוא חניב משעה הראשונה וע"כ יעמוד במשפט כל יצורי ארץ שאפי' במשפט שהוא תחילת דין נמי יעמוד.

וכמו דכתי' למשפטיה עמדו היום כי הכל עבדיה פ"י אפי' למשפטיה שהוא תחילת דין נמי עמדו היום כי הכל עבדיה פ"י בבחינת מלכות כמו דאמרין אמרו לפני מלכיות. וע"כ צריך כל א' להתעורר בתשובה שניצא זכאים בדין ביום הזה.

ויעלה זכרונינו לפניו לטובה. ויקבל תפילתינו ותקיעתנו בשופר ברחמים ויכתבינו ויחתמונו בספרן של צ"ג לאלתר לחיים אכ"ר: דרוש א לשבת שובה גרסינן בסוף יומא (דף פה) אמר ר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים כו' ואו' מקנה ישראל ה' מה מקנה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל: הנה בספרי ע"י (דרוש ח) ביארתי שבכל הקרבנות צריך ידיעה בחטא ואם לאו אינו מתפטר וכן ביארתי שם על הא דאמרין בפ"ק דברכות (ד"ה) אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת דהפשט הוא היינו שצריך להביא הקרבן לדעת כמו דאמרין בחולין (דף יג) לרצונכם זבחוהו לדעתכם זבחוהו וע"כ צריך לקבל היסורין נמי מדעת אף עוד ביארתי שם דהאי מדעת קאי אחטא שצריך ידיעה בחטא ואז מכפר וכמו שהארכתי בספרי ע"י (בדרוש לשבת שובה ע"ש) ולעיל בתשובה (סי' ו) הבאתי הרמב"ם שכתב בהנהגת איבעי' דר"פ דיעות הטומא' (דף יד) דעלו בתיקו דאע"ג דזהו קרבן עולה ויורד וא"כ יכול להביא חטאת העוף הבאה על הספק אעפ"כ אינו מביא משום דחטאת העוף הבא על הספק אינו מביא רק במחוסרי פרה.

והקשיתי דתיפוק לי' דהא בעינו ידיעה בחטא שצריך להביא קרבן. וא"כ פיון שהוא ספיק' דדינא איך יביא חטאת העוף פיון דבעינו ידיעה בתחילת וע"ש מה שתיירצתי דכל כמה דה"ל ידיעה מתפטר במקצת והפפרה הוא לפי ערה הידיעה וא"כ פשהוא בספק

מתכפר לפי הידיעה וכשתגדל הידיעה' אינו מספיק הידיעה הראשונה וצריך להביא חטאת ע"ש מה שתיצטי על קושני' המ"א בריש או"ח דאיה אומרים אם נתחייבתי חטאת הא חטאת בעי' ידיעה בתחילת'.

אבל לפי מה שביארתי א"ש דהכפרה הוא לפי אופן הידיעה' ואם יתודע לו יותר אינו מספיק הכפרה שהי' לו מתחילת' וא"כ פינון דבאמירה לא הוקשה לו מחמת חוליו בעזרה א"כ יכול לומר אם נתחייבתי חטאת וכגון בקני שאינו מביא אשם תלוי כגון דלית פאן חתיכה מב' חתיכות ע"ש: אף לכאורה צריך להבין למה מדמה לאשם ה"ל יותר לדמות לחטא' דהא בחטאת כ"ע מודו דבעינו ידיעה' בתחילת' דכתי' או הודע אליו חטאתו ולמה דימה לאשם דבאשם יש פלוגתא אי בעינו ידיעה בתחילת' והנה לכאורה אפשר לומר הא דמדמי לאשם דמחטאת אין ראי' דבעינו ידיעה דאם הוא יודע מהחטא עושה תשובה ולבו נשבר בקרבו, דילמא משום דאינו יכול להביא על הספק משום דהוי חוליו בעזרה משא"כ באשם למ"ד אשם ודאי בעי' ידיעה' תחילה ואמאי צריך להביא אשם אח"כ אם נתודע לו הא יכול להביא אשם עם הקרן והחוקש שיתנה אם ודאי מעלתי כו' דהא ממין שמביא על הנדאי מביא על הספק אלא ודאי משום דהידיעה על הספק אינו מועלת כל כך לתשובה שמתנחם בלבו שלא עשה את החטא וע"כ אין לבבו נשבר בקרבו וע"כ כל שתגדל הידיעה יותר צריך להביא קרבן אחר אע"פ שממין שמביא על הנדאי מביא על הספק.

ועיין בכריתות (דף כב): אמנם יש לבאר עוד מה שאומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת. ולפי מה שפירשתי דהינו ידיעה בחטא וע"כ אמר התם אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו פי' שיראה לפי אופני היסורין איזה חטא עשה וכמו שפירש"י על פשפש ולא מצא מצא עבירה בידו שבשכילה ראון היסורין הללו לבא וא"כ פינון דבעינו ידיעה והוא אינו יודע מהחטא אלא ע"י מה שמדמה שלמה עשה ה' ככה אלא ודאי בשביל שחטא באופן זה וא"כ אין לו ידיעה' נדאית וא"כ לא נתכפר החטא דהא מ"מ אין לו ידיעה נדאית ע"ז אומר דלאו דוקא בעינו ידיעה נדאית אלא אפי' ספק ידיעה' הוי נמי ידיעה' כמו שאשם תלוי בא על ס' ידיעה וכמו דאמרין בכריתות (דף יח) פאן שנה רבי ספק ידיעה מחלקת כו' וכן בירושלמי (פ"ב דשבועות) אר"י ד"ה היא משום ס' ידיעה' כידעה.

והטעם הא דאמרין בש"ס דילן (דף יח) פאן שנה רבי ידיעות ס' מחלקת לחטאות הוא דידיעות ספק מחלקת לחטאות אליבא דר"ל משום דעל ידיעות ס' מביא אשם תלוי וע"כ ס"ל דמחלקת אפי' לענין חטאות נמי וכמו דאמרין בירושל' (שם) ר' יוסי בר' בון בשם ר' שמואל מודה ר"ל בכהן משיח שאין ידיעות ס' קובעתו לחטאת שנאמר בחטאת פאשם את שמביא אשם תלוי ידיעות ס' קובעתו לחטאת את שאינו מביא אשם תלוי אין ידיעות ס' קובעתו לחטאת דהא משיח פטור מא"ת פדתנן (פ"ב דהוריות) אשם תלוי היחיד והנשיא חייבין ומשיח וב"ד פטורים וע"ז אמרין התם מחלקא שיטת' דר"ל תמן אמר ידיעות ס' קובעתו לחטאת וכאן אמר אין ידיעות ס' קובעתו לחטאת תמן אשמו קובעו וכאן מה אית לדל (פי' דר"ל אינו סובר דידיעות ס' מחלקת לחטאת אלא במקום שחייבין א"ת אבל לענין טומאת מקדש וקדשיו ליפא א"ת פדתנן בריש פרייתות שאין מביאין א"ת

אָלָא עַל דְּבַר שְׁזָדוֹנוֹ פָּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה וּע"כ לֹא הָיָה יְדִיעַת סֶפֶק פִּיִּדְיָהּ מִחֲמַת דְּלִיפָא בְּזָה אֲשֶׁם תְּלוּי) וּע"כ אָמַר שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי נִטְמָא וְנִעְשָׂה לּוֹ הַדְּבַר סֶפֶק מֵהוּ שְׁיַעֲשֶׂה אֲצִלוּ פְּהַעְלָם דְּבַר וִיחָא חֲיִיב פִּי לִר"ל דִּס"ל דְּבִידְיָעוֹת הַטּוֹמָא' לֹא הָיָה ס' יְדִיעָ' פִּיִּדְיָע' אֲפֻשֶׁר דְּהָיָה פְּהַעְלָם דְּבַר דֹּאֲע"ג דְּהָיָה לּוֹ ס' אַעפ"כ פִּינּוֹן דָּאִין ס' יְדִיעָ' פִּיִּדְיָע' יִחָא פְּהַעְלָם דְּבַר וְדִלָּא כִפִּי הַפ"מ שֶׁם: וּלפ"ז יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת קֶצֶת עַל הַש"ס דִּילִן בְּכַרִּיתוֹת (דָּף יח) דְּאֲמַרִּין הֵתָם אֵיִתְבִּין רַבָּא אָכַל הַיּוֹם נִהְנֶה לְמַחֵר כּו' וְאַפִּין מִפָּאן עַד שְׁלֵשׁ שָׁנִים מִנִּינּוֹן שְׁהֵם מְצַטְרָפִים זַע"ז ת"ל תְּמַעוּל מַעַל רִיבָה וְאַמַּאי הָא פִּיפֵר עֲלֵי יוּה"כ דְּמַאי מְקַשָּׁה דִּילְמָא אֲתִי פִּרְבָּנּוֹן דְּלִיפָא אֲשֶׁם תְּלוּי בְּמַעֲיָלָה כְּמוֹ דְּאֲמַרִּין בְּכַרִּיתוֹת (דָּף כב) וּא"כ לֹא אֲמַרִּין בְּזָה יְדִיעַת ס' מְחַלְקַת לְחֲטָאוֹת דְּהָא עֵיקַר הַקְּוִשָׁי' הוּא מִשּׁוּם דִּיוּה"כ הָיָה יְדִיעַת סֶפֶק וּבִס' וְשָׁב הַפְּהוֹן שָׁגָה בְּזָה שְׁפַתְבַּעַל מַה שְׁפַתְבַּעַל דִּה"ל לְהַרְמַב"ם לְאַתּוּי הָא דְּאֲמַרִּין שֶׁם בְּכַרִּיתוֹת (דָּף יח) דָּאִין יוּה"כ מְכַפֵּר עַל חֲצִי שְׁיַעוּר וּנ"מ לְעַנְיָן אִם אָכַל חֲצִי זֵית ס' חֵלֶב בִּיוּה"כ וְחֲצִי זֵית ס' חֵלֶב לְאַחַר יוּה"כ דְּמַתְּחִיב א"ת פִּינּוֹן דָּאִין יוּה"כ מְכַפֵּר עַל ח"ש וְכַתְּבַע"ז בְּסִפְרָא וְשָׁב הַפְּהוֹן דִּנ"מ בְּמַעֲיָלָה גּוֹפָא אִם מַעַל בִּיוּה"כ וְלְאַחַר יוּה"כ.

וְזָה תְּמוּהָ דְּהָא פִּינּוֹן דְּאֲנָן קִי"ל דָּאִין יְדִיעַת סֶפֶק מְחַלְקַת בְּחֲטָאוֹת א"כ לְגַבֵּי אֲשֶׁם וְדָאִין יְדִיעַת ס' מְחַלְקַת וְאֲשֶׁם תְּלוּי לִיפָא בְּמַעֲיָלָה וּמִצַּד פְּפִרְתָּ יוּה"כ מְזָה לֹא מְקַשָּׁה הַש"ס דְּעַל חֲיִיבֵי חֲטָאוֹת וְאֲשֶׁמוֹת וְדָאִין אִין יוּה"כ מְכַפֵּר וְכָל עֵיקַר הַקְּוִשָׁי' הוּא לְמ"ד יְדִיעַת ס' מְחַלְקַת וִיוּה"כ קָאִי בְּמִקּוּם יְדִיעַת ס' וְעֵיקַר הַקְּוִשָׁי' שָׁל לֹא הִי' אֲלָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּאֲשֶׁם תְּלוּי גּוֹפָא אִם אָכַל חֲצִי שְׁיַעוּר בִּיוּה"כ וְח"ש לְאַחַר יוּה"כ דְּהָא בֵּא"ת גּוֹפָא יְדִיעַת ס' מְחַלְקַת וּע"כ מְסַתְּפֵק בְּזָה אָבֵל לֹא לְעַנְיָן מַה שִּׁיוּה"כ מְכַפֵּר וְעוֹד דִּיוּה"כ מְכַפֵּר עַל חֲיִיבֵי אֲשֶׁמוֹת תְּלוּי] עַכ"פ מַאי מְקַשָּׁה הַש"ס שְׁלָנוּ בְּמַעֲיָלָה מִחֲמַת דִּיוּה"כ הָיָה כִּס' יְדִיעָ'.

וְאַפֻּשֶׁר דְּמְקַשָּׁה לִר"ע דִּס"ל דְּחֲיִיבִין א"ת בְּמַעֲיָל' כְּמוֹ דְּאֲמַרִּין בְּכַרִּיתוֹ' (דָּף כב) אוֹ דְּהַש"ס דִּילִן פְּלִיג בְּזָה עַל הִירוּשְׁלָמִי וְאִין פָּאן מְקוּם לְהַאֲרִיךְ בְּזָה: וּע"כ אֲמַר אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם נִפְשׁוֹ דְּלְכָל הַפְּחוֹת יִהִי לּוֹ ס' יְדִיעָה דְּהָיָה פִּיִּדְיָע' [וְלֹא עוֹד אֲלָא דְּלַעֲנָן א"ת לֹא בְּעִינּוֹן יְדִיעַת ס' מִמָּשׁ וְכְמוֹ דְּאֲמַרִּין בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּכַתְּוּבוֹת) לֹא תִדְמִינָה לְחֵלְבִים שְׁכּוֹן אִפִּי אָמַר לְבִי נּוֹקְפִי מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי.

וּבִיִּאֲרַתִּי לְעִיל (ס' כד) דְּלַעֲנָן אִם עָבַר אַע"ג דְּלָא הָיָה סֶפֶק מַעֲלָי' דְּהָא חֲרִי וְתַרִּי לֹא הָיָה אֲלָא ס' דְּרַבָּנּוֹן אִפ"ה מְבִיא א"ת שְׁאִם אֲמַר לְבִי נּוֹקְפִי מְבִיא א"ת וְכֵן אִפִּי בִּס"ס פְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּכַרִּיתוֹת (דָּף יז) דְּמְבִיא א"ת וְאַע"ג דִּס"ס שְׁרִי ה"מ עַל לְהַבָּא אָבֵל בִּס' אִם כְּבָר עָבַר אַע"פ דְּלָא הָיָה ס' מַעֲלָי' אֲלָא ס"ס וְאַפ"ה אִם הוּא מְתַפְחַד מְאִימַת הַדִּין וְאֲמַר לְבִי נּוֹקְפִי ה"ל פִּיִּדְיָעַת ס' לְעַנְיָן שְׁיֻכַּל לְהַבִּיא אֲשֶׁם תְּלוּי) וּע"ז אֲמַר אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם נִפְשׁוֹ מַה אֲשֶׁם לְדַעַת פִּי דְּבִאֲשֶׁם לֹא בְּעִינּוֹן יְדִיעָה מַעֲלָי' אִךְ אִם אָמַר לְבִי נּוֹקְפִי שְׁמָא חֲטָא מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי.

וּע"כ אִם רוּאָה אָדָם שְׁיִסּוּרִין בָּאִין עָלָיו וּמְשִׁים אֵל לְבוֹ וְלְבוֹ נּוֹקְפוֹ שְׁנַעֲנַשׁ עַל חֲטָאִיו וּמִתְחִיל לְפִשְׁפֹּשׁ בְּמַעֲשָׂיו עַל אֵיזָה חֲטָא הוּא אַע"פ שְׁעַדִּין לֹא נּוֹדַע לּוֹ חֲטָאוֹ אַעפ"כ ה"ל ס' יְדִיעָ' פִּיִּדְיָעַת שְׁמַתְּכַפֵּר בִּיִּסּוּרִין שְׁבָאִין עָלָיו וּע"כ אֲמַר אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם נִפְשׁוֹ שְׁהַעֲיָקַר הוּא הַפְּחַד וְהִירָאָה בְּלֵב שְׁיַדַע שְׁבָאוֹ עָלָיו לְפַקוּד עֲוֹנוֹתָיו אַע"פ שְׁאִינוֹ יְדוּעַ לּוֹ

בבירור החטא אף שלבו נוקפו: נחזור לראשונות במה שבארתי תחילה על הא דאם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת כו' דבאשם ודאי מוכח דבעי ידיעה דהא ממין שמביא על הנדאי מביא על הספק ואפ"ה בעי ידיעה בתחילה (ובמ"א ביארתי הא דאם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת ע"פ מה שפיתבו התוס' ספ"ק דב"מ (דף ד) דבאשם גזילות סוברת הסוג' בפ' הגזול קמא (דף קח) דאפי' לר"מ עדים אין מחייבין אותו אשם משום דבאשם פתיב והתודה ואין כאן מקום להאריך) אף זהו דוקא אי אמרי' דאשם בעי ידיעה בתחילה אבל אי אשם לא בעי ידיעה בתחיל' אינו מוכח דבעינן ידיעה בחטא דהא דבעינן ידיעה בחטאת אפ"ל דהיינו משום חולין בעזרה: ע"כ נ"ל להביא ראי' מהירושלמי דבעינן דוקא ידיעה בחטא אבל בלא"ה אינו מתכפר ולא משום חולין בעזרה וכמו שאבאר דאמרינן בירושלמי (פ"ג דהוריות ה' ב) חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוט ר"ש אמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים משנתמנו פטורים חבירי' אמרינן טעמא דר"ש משום שהגדול' מכפרת א"ר יוסי שאין חטאו וידיעתו שוין מה מפקא מביניהון רישא דפירקא פהו משיח שחטא.

ואח"כ עבר ממשיחותו וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו פהו משיח מביא פר. (פי' דלמ"ד משום שהגדולה מכפרת לא שייך הך טעמא ולא פליג ר"ש ברישא ולמ"ד לפי שאין חטאו וידיעתו שוין פליג נמי ברישא דפירקא דהא מ"מ אין חטאו וידיעתו שוין דהא אין הקרבנות שוין דנשיא מביא שיעיר ומשיח מביא פר.

וא"כ אפי' חטא תחיל' ואח"כ עבר נמי פטור) חטאו בספק מאן דמר משום שהגדולה מכפרת. כשם שהוא מכפר על הנדאי פהו מכפר על הספק מאן דמר אין חטאו וידיעתו שוין אין חטאו וידיעתו שוין ועיין בפ"מ מה שפירש שם דלמ"ד אין חטאו וידיעתו שוין ה"נ אין חטאו וידיעתו שוין ושנה בזה בפירושו מאוד גיש ט"ס בירושלמי וצריך להיות למאן דאמר אין חטאו וידיעתו שוין חטאו וידיעתו שוין פי' שאומר הירושלמי גיש עוד נ"מ כגון אם חטאו בספק דאי הטעם משום שהגדולה מכפרת על הספק נמי וע"כ אפי' חטאו בספק תחיל' א"צ להביא א"ת.

אבל למ"ד דחטאו וידיעתו שוין חטאו וידיעתו שוין דא"ת שנה בין בנשיא בין בהדיוט) [ואע"ג דהחטאת פטור דהא אין חטאו וידיעתו שוין אפ"ה חייב באשם דהירושלמי ס"ל דמחוייבין בא"ת ואע"ג דאי אפטר להביא חטאת דאמרינן בירושלמי (פ"ק דהוריות) ספק חצי זית עד שלא נתמנה וספק חצי זית משנתמנה מביא אשם תלוי מצינו דבר שעיקרו פטור וספיקו חייב (פי' דפריה פינן דעיקרו פטור דהא אם הי' אוכל חצי זית ודאי עד שלא נתמנה נחצי זית ודאי משנתמנה הי' פטור מחטאת וא"כ פינן שעיקרו פטור האיהו ספיקו חייב) ומשגי' ולא אשכחן כן אבל שגי' זיתים ונתנדע לה בודיוו של א' מהם שני עמד לו בספיקו ר' יעקב דרומי' בעא קומי ר' יוסי מה נפשך חלב אכל כפר.

אמר ר' יוסי כל דבר שצראה עליו להביא אשם תלוי, ידיעת ספיקו קובעתו לחטאת הרי מצינו דבר שעיקרו פטור וספיקו חייב וכא עיקרו פטור וספיקו חייב (פי' אע"ג דפטו' בחטא' שהוא העיקר אפ"ה חייב אשם תלוי) [ולכאורה הש"ס דילן נמי סובר הכי דאמרינן בהוריות (ד' יא) בעא מיני' ר' זירא מרב ששת אכל ס' חלב פשהו הדיוט ונתמנה ונדע לו על ספיקו אליבא דרבנן דאזלי בטר חטאה לא תיבעי לה דמייתי א"ת

אֵלָא כִּי תִּיבְעֵי לָהּ אֲלִיבָא דר"ש מְדַאֲשְׁתַּנִּי לְנֹדַאי אֲשַׁתַּנִּי לְסַפְקָא אוּ דִילְמָא כִּי אֲשַׁתַּנִּי לְנֹדַאי דְאֲשַׁתַּנִּי קָרְבֵּן דִּידָן אֲבָל הֵכָא דְלֹאֲשַׁתַּנִּי קָרְבֵּן דִּידָן אִימָא לִיתִי אֲשִׁם תְּלוּי תִּיקוּ וְא"כ מוּכַח נְמִי אַע"ג דְלֹא מְצִי מִיִּיתָא חֲטָאת מְבִיא א"ת וְהַ בְּשִׁנְיָהֶם וְלִכְאוּרָה צָרִיף לְהִבִּין דְהָא אֲמַרִּינָן בְּכַרִּיתוֹת (ד' כו) הַשְׁתָּא דְאָמַר כִּי מִתְיַדַע לֹו מִיִּיתִי חֲטָאת אֲשִׁם תְּלוּי לְמָה בָּא א"ר זִירָא שְׂאָם מַת מַת בְּלֹא עֲוֹן מִתְקִיף לַה רְבָא מַת מִיִּתָּה מְמַרְקַת אֵלָא אָמַר רְבָא לְהִגְיֵן עֲלִיו מִן הִיסוּרִין אֲלִמָּא דְאֲשִׁם תְּלוּי בָּא לְהִגְיֵן עֲלִיו עַד שְׂיָבִיא חֲטָאת אַף הֵתֵם בְּעֵי ר' זִירָא ור' זִירָא ס"ל שְׂאָם מַת מַת בְּלֹא עֲוֹן עכ"ז מוּכַח דְהַש"ס דִּילָן לֹא סָבַר כְּמוֹ הִירוּשְׁלָמִי דֹאלת"ה א"כ לִיבְעֵי אֲלִיבָא דְרַבְבִּין נְמִי דְרַבְבִּין אַע"ג דס"ל דְאֲזִיל בְּתַר הַחֲטָא כְּגוֹן שְׂאָכֵל ס' חֲצִי זִית חֲלָב כְּשֶׁהוּא הֶדְיוּט וְחֲצִי ס' כְּזִית חֲלָב כְּשֶׁהוּא נְשִׂיא דְהָא אֲמַרִּינָן בְּהוֹרִיּוֹת (ד' יא) דְאָכֵל חֲצִי זִית חֲלָב כְּשֶׁהוּא הֶדְיוּט וְנִתְמַנָּה וְהַשְׁלִימוּ וְאִח"כ נוֹדַע לֹו ס"ד אֲמִינָא נִיְצְטָרְף וְנִיתִי כְּשֶׁבָּה אוּ שְׁעוּרָה קמ"ל אֲלִמָּא דְלֹא מְצַטְרַף לְעִנְיֵן חֲטָאת וְע"כ לִיבְעֵי אֲלִיבָא דְרַבְבִּין דְכִינֹן דְחֲטָאת לֹא מִיִּיתִי אִי מִיִּיתִי א"ת כְּמוֹ דְאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי אֲכֵל ס' חֲצִי זִית עַד שְׂלֹא נִתְמַנָּה וְס' חֲצִי זִית מְשַׁנְתְּמָנָה מְבִיא אֲשִׁם תְּלוּי.

וְלִיבְעֵי נְמִי אֲלִיבָא דְרַבְבִּין דַּאע"ג דְלֹא מִיִּיתִי חֲטָאת מְשׁוּם שְׂאִין הֶקְרַבְנוֹת שְׁוִים אִי מִיִּיתִי אֲשִׁם תְּלוּי דְאֲשִׁם תְּלוּי שְׁוִה בְּשִׁנְיָהֶם דַּאע"ג דְאֲשַׁתַּנִּי לְנֹדַאי לֹא אֲשַׁתַּנִּי לְסַפְקָא: ע"כ נִרְאָה לִי דְהַש"ס דִּילָן סוֹבַר דְזֵה וְדַאי אִם אֲכֵל חֲצִי זִית ס' חֲלָב כְּשֶׁהוּא הֶדְיוּט וְאִח"כ אֲכֵל סַפְקָא חֲצִי זִית חֲלָב כְּשֶׁהוּא נְשִׂיא כִּינֹן דַּאי אֲפֻשֵׁר בְּשַׁעָה שְׂאָכֵל לְבוֹא לִידֵי חִיּוּב חֲטָאת בְּנֹדַאי דְפֻטוֹר מְאֻשֵׁם תְּלוּי נְמִי כִּינֹן דַּא"ת אִינוּ מְכַפֵּר כְּפָרָה גְמוּרָה אֵלָא לְהִגְיֵן עֲלִיו מִן הִיסוּרִין וְאִפִּי לְטַעְמָא דר' זִירָא דְקָא סָבַר דְאֲשִׁם תְּלוּי בָּא דְאִם מַת מַת בְּלֹא עֲוֹן אַעפ"כ אִינוּ בָּא אֵלָא אִם אֲפֻשֵׁר שְׂיָבִיא לִידֵי חֲטָאת דְהָא זֹו הַבְּעִי בְּעָא מִיְנֵי רַבִּי זִירָא מְרַב שְׁשֵׁת ור' זִירָא לְטַעְמֵי דְאֲמַרִּינָן בְּכַרִּיתוֹת (ד' יז) אָמַר ר' זִירָא מ"ט דְרַב קָא סָבַר שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אֲפֻשֵׁר לְבָרַר אִיסוּרוֹ חֲתִיכָה א' אִי אֲפֻשֵׁר לְבָרַר אִיסוּרוֹ.

וּפִירֵשׁ"י דַּא"ת אִינוּ בָּא אֵלָא לְהִגְיֵן עֲלִיו מִן הִיסוּרִין עַד שְׂיַנְדַע לֹו וְיָבִיא חֲטָאת כְּמַפְרָשׁ בְּפ' בְּתָרָא (ד' פה) הִילְכָף שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת וְאֲכֵל א' וְנִשְׂאָרָה הָאֲחַת אִיפְשֵׁר שְׂיָבִיא לְאַחַר זְמַן בְּקִי שְׂפִיר אִם זֹו הַנּוֹתְרַת שְׁוִינֹן וְדַאי חֲלָב אֲכֵל וְיָבִיא חֲטָאת אֲבָל חֲתִיכָה א' וְאֲכֵלָה א"א לְבָרְרָה (וְמָה שְׁפִי רַש"י לר' זִירָא הַטַעַם דְאִינוּ בָּא אֵלָא לְהִגְיֵן עֲלִיו מִן הִיסוּרִין יִשׁ לְדַקְדָק כְּמוֹ שְׁהַבְּאִתִּי תְּחִילָה דר' זִירָא ס"ל דְאִם מַת מַת בְּלֹא עֲוֹן בְּכַרִּיתוֹת (ד' כו) וְכֵן בְּפ"ק דְשַׁבּוּעוֹת (ד' ח) אֵלָא דְהַפְנוּגָה הוּא דְאִפִּי לר' זִירָא אִין זֵה עֵיקַר הַפְפָּרָה אֵלָא שְׂאָם מַת קוֹדֵם שְׁנוֹדַע לֹו עַל הַחֲטָא מַת בְּלֹא עֲוֹן וְא"כ כִּינֹן דר' זִירָא ס"ל דְאֲשִׁם תְּלוּי אִינוּ בָּא אֵלָא אִם יְכוּל לְבָרַר שְׂיָוֵכֵל לְבוֹא לִידֵי חִיּוּב חֲטָאת וְע"כ לֹא מְצִי לְמִיבְעֵי אֲלִיבָא דְרַבְבִּין אִם אֲכֵל חֲצִי זִית ס' חֲלָב כְּשֶׁהוּא הֶדְיוּט וְאִח"כ אֲכֵל חֲצִי זִית ס' חֲלָב כְּשֶׁהוּא נְשִׂיא דְכִינֹן דְלַעֲנִין חֲטָאת אִינוּ מְצַטְרַף מְשׁוּם שְׂאִין הֶקְרַבְנוֹת שְׁוִים ע"כ פְּטוֹר מֵא"ת נְמִי וְלֹא קָא מִיבְעֵי לִי רַק אֲלִיבָא דר"ש דְאָכֵל ס' חֲלָב כְּשֶׁהוּא הֶדְיוּט וְנִתְמַנָּה וְנוֹדַע לֹו עַל סְפִיקוֹ וְא"כ בְּשַׁעָה שְׂאָכֵל הִי יְכוּל לְבוֹא לִידֵי חִיּוּב חֲטָאת אִם הִי נוֹדַע לֹו קוֹדֵם שְׁנִתְמַנָּה וְע"כ אַעפ"י שְׁלֹאח"כ נוֹדַע לֹו אַחַר שְׁנִתְמַנָּה אַפ"ה צָרִיף לְהִבִּיא א"ת וְלֹא מִיבְעֵי לִי רַק מְדַאֲשְׁתַּנִּי לְנֹדַאי אֲשַׁתַּנִּי לְסַפְקָא דְבְּנֹדַאי לֹא הִי צָרִיף לְהִבִּיא לר"ש דְאֲזִיל אַף בְּתַר דִּיעָה וְע"כ מְדַאֲשְׁתַּנִּי לְנֹדַאי אֲשַׁתַּנִּי לְסַפְקָא אֲבָל מ"מ בְּשַׁעָה שְׂאָכֵל הִי רְאוּי לְבוֹא לִידֵי חִיּוּב חֲטָאת.

ואעפ"י שאינו יכול לבוא אח"כ לאחר החטא לידי חיוב חטאת לית לן בה רק דבשעה
שעבר ה' ראוי לבוא לידי חיוב חטאת וכה"ג אמרינן בכריתות (ד' יח) ת"ר ה' לפניו
ב' חתי' א' של שונמן וא' של חלב ב'א ישראל ואכל את הראשונה ואכל עורב את השני'
תייב ואע"ג דלר' זירא בעינן שיה' אפשר לברר איסורו ולאחר שאכל עורב את השני'
אי אפשר לברר איסורו אפ"ה פינון שבשעה שאכל ה' אפשר לברר איסורו תייב משא"כ
אם אכל עורב תחילה פטור מאשם פינון דבשעה שאכל אי אפשר לברר איסורו עכ"פ
לדעת הירושלמי מוכח דאכ"י בשבועה שאכל לא ה' יכול לבוא לידי חיוב חטאת אפ"ה
מביא א"ת ודלא פהש"ס דילן אבל הא דחטאו בספק מיבעי להש"ס דילן ג"כ אי נימי
מדאשתמי לנדאי אשתמי לספק והירושלמי פשיטא לי' וע"ז אמר מאן דמר אין חטאו
וידעתו שוין הרי חטאו וידעתו שוין]: ואח"כ אמר עוד נ"מ חטאו עד שלא נתמנו
ומשנתמנו עברו כו' חטאו על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתיים ועל טומאת מקדש וקדשו
(פי' דיש עוד ב' נ"מ).

חטאו עד שלא נתמנו כו' עיין בפ"מ ויש עוד נ"מ חטאו כו' דבטומאת מקדש וקדשו
שוין הדיוט ונשיא ושניהם קרפן עולה ויורד וא"כ חטאו וידעתו שוין אבל אי אמרינן
משום שהגדול' מכפרת אעפ"כ כיפרה הגדולה.

וע"ז א"ר מתניא לעולם אין גדולה מכפרת עד שתתנודע לו גדולתו (ונ"ל פירושו דקאי
על הא דאמר תחילה חטאו עד שלא נתמנו ומשנתמנו עברו) (פי' ונודע לו אח"כ כשהוא
הדיוט) דלמ"ד גדולה מכפרת קאמר בירושלמי דכיפרה גדולה על הראשון אע"פ שנודע
לו אח"כ כשהוא הדיוט) ע"ז א"ר מתני' דלעולם אין הגדולה מכפרת עד שתתנודע לו
גדולתו פי' בשעת גדולתו ויש ס"א חטאו (פי' שתתנודע לו חטאו בשעת הגדולה וכמו
ששאר קרבנות בעינן ידיעה בחטא וחטאת אינה מכפרת אלא א"כ נתנודע לו חטאו וכה"ג
מה שהגדולה מכפרת בעינן נמי ידיעה בחטא בשעת הגדולה וא"כ ליפא להאי נ"מ פגון
שחטא כשהוא הדיוט ואח"כ נעשה נשיא ונתנודע לו דחטאו וידעתו שוין והגדולה
מכפרת דכיון שלא נתנודע לו בשעת הגדולה אין הגדולה מכפרת כן נ"ל הפי' בירושלמי
והפ"מ שגה בזה הרבה בפירושו: וא"כ נתברר דאפי' בגדולה שמכפרת נמי בעינן ידיעה
בחטא אלמא דאין הטעם בחטאת משום חולין בעזרה אלא דבעינן ידיעה דוקא וכמו
שכתב המ"א באו"ח (סי' א) וכן לענין יסורים נמי בעינן ידיעה בחטא וכמו שביארתי
על ענין אם תשים אשם נפשו: אף שעדיין צריך לחקור אם לא בעינן רק ידיעת החטא.

דהיינו ידיעת המעשה או דבעינן שידע שחטא וחומר החטא [ואי אמרינן דלא בעינן רק
ידיעת המעשה של החטא ה' מתנישב מה שהקשיתי בספרי (דרוש ח) על המקנה שכתב
בקידושין (דף נ) בהא דאמר לשלוחו הבאי לי מן החלון כו' דאינו נאמן לומר מזיד הייתי
דהטעם דנאמן לומר מזיד הייתי ואע"ג דאין אדם מע"ר אעפ"כ הא אמר שאינו רוצה
להביא חולין בעזרה אבל הכא הרי יכול להביא או בעדו או שיהי' הקרפן בעד השליח
והקשיתי שם לדעת הרמב"ם שפוסק דאשם נדאי בעי ידיעה מתחילה א"כ איך יתכפר
השליח הא אין לו ידיעה בחטא שצריך להביא קרפן דהא אינו מחוייב להאמין לבעה"ב
שאומר מזיד הייתי וא"כ אינו מחוייב קרפן אבל אי אמרינן דלא בעינן ידיעה בחטא דהא

השליח עשה מעשה במעוה של הקדש אלא שאינו יודע אם מחוייב להביא קרבן ע"כ יכול להביא בעה"ב הקרבן ולפי דבריו שאומר מזיד היתי יהי בעד השליח.

ואע"פ שהשליח אינו יודע שחייב קרבן אפ"ה נתפטר ע"ש. ולפ"ז יתיישב נמי מה שאומר אם נתחייבתי חטאת דאפשר שיש לו ידיעה בהמעשה אף שהוא מסתפק אולי הוא אנוס.

שאינו מחוייב קרבן או מתעסק שפטור מקרבן אע"פ שיודע בבירור המעשה. אף חטאת אינו יכול להביא דילמא הוא פטור מקרבן וא"כ מביא חולין בעזרה אבל באמירה שאומר במקום הקרבן יכול לומר ואע"ג דבעינן ידיעה.

הא יש לו ידיעה במעשה. רק שאינו יודע בפרטיות אם הוא מחוייב קרבן ע"פ הדין: אף עכ"ז נראה לי דבעינן שיהא לו ידיעה בחטא ויש להביא לזה קצת ראי' ממה שנסתפק המ"ל (בפ"ה מה' שגגות) לענין הא ידיעות מחלקות וזה לשונו ויש להסתפק במי שאכל כזית חלב כסבור שזמן הי' ואח"כ ידע שחלב אכל אלא דסבר שאינו חייב חטאת וחזר ואכל חלב כסבור שזמן אי חייב שמים או לא מי אמרינן דכיון שלא ידע שהי' חייב חטאת לא חשיב ידיעה והוי פאלו אכל שני זיתי חלב בהעלם א' דומי' דנדה דאף שיידע שבעל נדה כיון דלא ידע שחטא דסבר אנוס הוא לא חשיב ידיעה וה"ל כו' או דילמא שאני הכא גבי נדה דאף שיידע שבעל נדה סבור הוא דאין ביזו עון אשר חטא כלל משום דאנוס הוא ואנוס רחמנא פטרני' אבל הכא לא מיבעי כשיידע האוכל דחייב פרת אלא דטעה בקרבן דפשיטא דחשיבא ידיעה ומה ששגג בקרבן לא חשיב שגגה דומי' דמאי דקיי"ל דשגגת קרבן לא חשיב שגגה ואע"ג דהתם מייירי בתחילת המעשה לומר דלא הוי שוגג אלא מזיד מ"מ אפשר דלענין דבעינן ידיעה באמצע כיון שיידע שחטא בשוגג עון שיש בו פרת חשיב ידיעה ומה ששגג בקרבן לא חשיב שגגה אלא אפי' אם שגג בפרת דבעלמא קיי"ל הזיד בלאו ושגג בפרת הוי שגגה הכא לענין לענין ידיעה כל שיידע שחטא אף דהי' סבור שלא חטא עון דפרת אלא איסורא בעלמא חשיב ידיעה ושאני נדה דסבר דאין בו עון אשר חטא כלל משום דאנוס הוא אף התוס' כתבו בפ"י שלא נודע לו שנתחייב חטאת ומשמע דבעינן שיידע דחייב חטאת כדי שתחשב ידיעה בנתיים לחייבו שתיים עכ"ל: והנה יש לי להביא ראי' מהירושלמי דבעינן שיידע שהוא חטא שחייב עליו קרבן דאמרינן בירושלמי (פ"ק דשבועות) פעמים שיש פאן העלם טומאה והעלם מקדש ואינו חייב אלא אחת.

היך עבידא גטמא וידע. ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש ויצא וידע ונעלם הימנו מקדש ונכנס למקדש ויצא וידע הרי פאן העלם טומאה והעלם מקדש ואינו חייב אלא אחת ופעמים שיש פאן פמה ידיעות וכמה העלמות ואינו חייב אלא אחת האיך גטמא וידע ונעלמה הימנו טומאה.

עד שהוא בהעלם טומאה נעלמה הימנו מקדש ונכנס למקדש ויצא וידע ואמר טומאה זו אין חייבין עלי' קרבן כו' ונכנס למקדש ויצא אפי' פמה פעמים ובסוף ידע הרי פמה ידיעות וכמה העלמות ואינו חייב אלא אחת עכ"ל אלמא דאפי' אמר טומאה זו אין חייבין עליו קרבן אפ"ה לא הוי ידיעה לחלק.

ואע"ג ד'יש ל'דחות ד'הירושלמי ל'טעמין דס"ל ש'גגת ק'רפן ש'מה ש'גגה ד'אמרין ב'ירושלמי (פ"ז דב"ק ה' ב) א'מר ר' א'בהו ב'שם ר' י'וחנן ה'זיד ב'חלב ו'שוגג ב'ק'רפן מ'תרין ב'ו ל'וקה ו'מביא ק'רפן ו'כן ס"ל ב'שבועות (פ"ג) א'פילו לר"ע ד'אמרין ה'תם נ'יחא ש'אוכל ו'שלא אוכל ש'אכלתי ו'שלא א'כלתי מ'ה א'נן ק'ימיים א'ם ב'ידוע ש'אכל ו'נש'ב' ש'לא א'כל ש'בוע' ש'קר ה'יא ו'אם ס'בור כ'ו ב'שוגג ב'ק'רפנ' ו'מזיד ב'ק'רפנ' א'בל ס'בור ה'יתי ש'אין ב'ו ש'בועה מ'ותר א'לא ב'מזיד ב'ה ו'ב'שוגג ב'ק'רפנ'ה ו'לא כ'ן א'מר ר' א'בהו ב'שם ר"י מ'זיד ב'חלב ו'שוגג ב'ק'רפן מ'תרין ב'ו ל'וקה ו'מביא ק'רפן ל'ית י'כול ד'מר כ'ו ב'שם ר' ל'עזר כ'ף מ'שיב ר' י'שמעאל לר' ע'קיבא מ'צינו ד'בר ש'חייבין ב'זדונו מ'שום ש'בועת ש'קר ו'ב'העל'ימו מ'שום ב'יטוי ו'נתיבני' לר' ע'קיבא מ'צינו ד'בר ש'חייבין ב'זדונו מ'שום ש'בועת ש'קר ו'מביא ק'רפן (צ"ל ש'חייבין ב'זדונו מ'שום מ'לקות ו'מביא ק'רפן) פ'י דא"כ י'שיב לו ר"ע על ת'שובת ר"י ש'מחייב ר"ע ב'לשעבר ד'מי מ'צינו ד'בר ש'יתחייב מ'לקות על ה'זדון מ'שום ש'בועת ש'קר ו'על ה'על'ימו מ'שום ב'יטוי ה'א מ'צינו כ'ה"ג ב'כל ה'דברים ש'חייבין על ז'דונה מ'כות ו'על ש'גגתה ק'רפן ב' ד'ברים כ'אחת ו'מ'דפרי'ה לר"ע א'למא ד'הירושלמי ס"ל א'פילו לר"ע ש'גגת ק'רפן ש'מה ש'גגה ו'לאו ד'וקא ב'שבועת ב'יטוי ד'לשעבר ו'ע'יין ת'וס' ש'בועות (ד'ף כו) ו'ת'וס' ש'בת (ד'ף סט) ו'ע"כ פ'יין דס"ל ל'הירושלמי ד'שגגת ק'רפן ש'מה ש'גגה.

ע"כ ס"ל נ'מי ד'אם ה'י לו י'דיעה א'לא ש'לא י'דע ש'חייב ק'רפן ל'א ה'וי י'דיעה ל'חלק מ'שא"כ ל'דידן דס"ל ד'שגגת ק'רפן ל'א ש'מה ש'גגה א'ין נ"מ ו'כמו ד'תלי ה'מ"ל ב'הא ד'שגגת ק'רפן ע"ש ו'אפ'שר ד'ע"כ ל'א נ'מצא ב'ש"ס ש'לנו ה'א ד'אר"י ש'וגג ב'ק'רפן ו'מזיד ב'חלב מ'תרין ב'ו א'ף ב'אמת א'פ'שר ל'דחות.

ד'לאו ד'וקא נ'קט ב'ירושלמי ה'זיד ב'חלב ו'שוגג ב'ק'רפן ד'הא א'פ'שר ל'הא ד'ר"י א'פ'י ב'לא ש'גגת ק'רפן א'לא ד'הזיד ב'לאו ו'ש'גג ב'כרת ו'הש"ס ד'ילן א'פ'שר ש'פ'ובר ד'לא ע'בדינן ב'י ת'רתי א'פ'י ל'גבי ק'רפן ד'הוי כ'פ'רה ו'לא א'מרין ב'כה"ג ק'לב"מ כ'מו ד'איב'ע'י ל'הו ב'שבועות (ד'ף לז) ה'זיד ב'שבועת ה'פיקדון ו'ה'תרו ב'ו מ'הו פ'יין ד'חידוש ה'יא כ'ו ל"ש א'תרו ב'ו ול"ש ל'א א'תרו ב'י או ד'ילמא ה"מ ה'יכא ד'לא א'תרו ב'י א'בל ה'יכא ד'א'תרו ב'י מ'לקי ל'קי ק'רפן ל'א מ'ייתי.

או ד'ילמא ה'א ו'הא ע'בדינא ו'אע"ג ש'פ'תבו ה'ת'וס' ב'פ'סחים. (ד'ף כט) ד'לעג'נן ק'רפן ל'א א'מרין ד'ק'לב"מ ה'י'נו א'פ'שר מ'שום ב' ד'ברים א'בל ל'א ב'דבר א' ו'יש ל'הארי'ה ב'זה ה'ר'בה ו'אין כ'אן מ'קומו: ו'הנה ב'ירושלמי (פ"ב ד'שבועות) ש'ם א'יתא ר' י'וסי ב'ע'י א'כל ח'צי ז'ית ב'ידיעת ק'ודש ו'הע'לם ט'ומא'ה ו'כח'צי ז'ית ב'ידיעת ט'ומא'ה ו'הע'לם ק'ודש ה'ע'למות מ'הו ש'יצ'טרפו ו'ע'יין ש'ם כ'פ"מ ש'כ'תב מ'דין ז'ה ל'א מ'צאתי מ'ב'ואר ו'מ'דמ'ה ל'הא ד'ש'בת (ד' ע'א) מ'ילתא ד'פ'שיטא ל'ר'בא ו'אב'יי מ'יב'ע'י לר' ז'ירא ד'ב'ע'י ר"ז ק'צר ו'ט'סן ח'צי ג'רוג'רות ב'ש'גגת ש'בת ו'זדון מ'לאכ'ה ו'חזר ו'ק'צר ו'ט'סן ח'צי ג'רוג'רות ב'זדון ש'בת ו'ש'גגת מ'לאכ'ה מ'הו ש'יצ'טרפו ע"ש ו'הנה נ'ע'לם מ'מנו ה'ירושלמי (פ' כ'לל ג'דול) ד'מד'מי ל'הא ב'ה'ד'ני' אר"ח ל'א א'מר כ'ן א'לא ק'צר ח'צי ג'רוג'רות ב'זדון ש'בת ו'ב'ש'גגת מ'לאכ'ות ו'ח'צי ג'רוג'רות ב'ין ה'ע'רבים ב'ש'גגת ש'בת ו'ב'זדון מ'לאכ'ות ש'גגות ש'בו ו'ש'גגות ש'בו מ'הו ש'יצ'טרפו א"ר מ'נא א'ע"ג ד'לא א'מר ר' י'וסי ד'א מ'ילתא א'מר ד'כ'נות'י' א'כל ח'צי ז'ית ב'ידיעת ק'ודש ו'ב'הע'לם ט'ומא'ה ו'ח'צי ז'ית ב'הע'לם ק'ודש ו'ב'ידיעת ט'ומא' ש'בו ו'הע'לם ש'בו מ'הו ש'יצ'טרפו ו'א"כ

מפּוֹרֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם דְּמַדְמִי זֶה לְזֶה וְהַטַּעַם דְּמַצְטַרְפֵי אַע"ג דְּלִכְאוּרָה הוּי חֲלוּקִין לְחַטָּאוֹת וְלֹא מַצְטַרְפֵי אֵדָה הוּא כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' בְּשִׁבְעוֹת (ד' יח) דְּאִי אֲמַרִינּוּ דְלֹא מְהַנִּי יְדִיעָה מֵהַ שְׁנוּדָע לֹו הַמַּעֲשֵׂה וְהַסֶּפֶק שֶׁהִי בְּאוֹתוֹ שְׁעָה אֲלֵא דְבַעֲיִנּוּ יְדִיעַת הַחֲטָא וַע"כ לֹא הוּי חֲלוּקִין לְחַטָּאוֹת וַע"ש שְׁפָתָבוּ דְרַבָּא לְטַעְמִי דַס"ל הֵתָם אִינוּ חֲיִיב אֲלֵא אַחַת וַע"כ ה"נ אַעפ"כ שְׁתַּחֲיִלָה קָצֵר בְּשִׁגְלוֹת.

שְׁבִת וְזִדּוֹן מְלֹאכּוֹת וְאַח"כּ בְּזִדּוֹן שְׁבִת וְשִׁגְגַת מְלֹאכּוֹת אַעפ"י שְׁנוּדָע לֹו כֹּל מֵהַ שֶׁהִי בְּאוֹתוֹ שְׁעָה אַפ"ה לֹא הוּי יְדִיעָה לְחַלְקַת פִּינּוּן שְׁלֵא נֹודָע לֹו בְּנִתְיָיִם שְׁחָטָא וַע"כ מַצְטַרְפֵי פִינּוּן דְלֹא הוּי חֲלוּקִין לְחַטָּאוֹת וַע"כ הִירוּשָׁלַיִם דַס"ל דְּמַצְטַרְפֵי אֲזִיל לְטַעְמִי דְבִירוּשָׁלַיִם (פ"ק דְּשִׁבְעוֹת) מְבֹאָר דְאֵם גְּטָמָא וְיָדָע וְנִעְלָמָה מְמַנּוּ טְוִמְאָה וְנִכְנַס לְמַקְדָּשׁ וְיִצְא וְיָדָע (פ"א שְׁיָדָע הַטְוִמְאָה וְאַח"כּ נִעְלָם מְמַנּוּ הַמַּקְדָּשׁ וְנִכְנַס לְמַקְדָּשׁ וְיִצְא וְיָדָע הָרִי כֹּאן הָעֵלָם טְוִמְאָה וְהָעֵלָם מְקַדָּשׁ וְאִינוּ חֲיִיב אֲלֵא אַחַת וְהִינּוּ כְּמוֹ דְאָמַר רַבָּא בְּשִׁבֻת (ד' ע' וְשֵׁם) קָצֵר וְטַחֲסֵן כְּגִוּוֹת בְּשִׁגְגַת שְׁבִת וְזִדּוֹן מְלֹאכּוֹת וְחִזּוֹר וְקָצֵר וְטַחֲסֵן כְּגִוּוֹת בְּשִׁגְגַת מְלֹאכּוֹת וְזִדּוֹן שְׁבִת אִינוּ חֲיִיב אֲלֵא אַחַת וַע"כ פִּינּוּן דַס"ל דְבַעֲיִנּוּ יְדִיעַת הַחֲטָא דְוָקָא וַע"כ ס"ל דְקָצֵר וְטַחֲסֵן חֲצִי גְוִוֹת בְּשִׁגְגַת שְׁבִת וְזִדּוֹן מְלֹאכּוֹת וְהַחֲצִי גְוִוֹת הַשְּׁנִי בְּזִדּוֹן שְׁבִת וְשִׁגְגַת מְלֹאכּוֹת דְּמַצְטַרְפֵי דְהָא לֹא הוּי כַּכָּה"ג חֲלוּקִים לְחַטָּאוֹת מִשּׁוּם דְבַעֲיִנּוּ דְוָקָא יְדִיעַת הַחֲטָא וְלִדְעַת הִירוּשָׁלַיִם שֶׁהַבְּאֵתִי תַחִי מְבֹאָר דְבַעֲיִנּוּ שְׁיָדָע דְוָקָא שְׁיָדָע הַחֲטָא שְׁיִתְחַיִּיב קָרְבָן): הָרִי נִתְבָּרַר שְׁצָרִיף דְוָקָא יְדִיעַת הַחֲטָא וְכֹן לַעֲנִין שֶׁב מִיְדִיעַתוֹ אֲמַרִינּוּ פִינּוּן שְׁשִׁיג בְּכַרַת אַע"פ שֶׁהִזִיד בְּלֹאוֹ מְקַרִי שׁוּגַג וְהוּי שֶׁב מִיְדִיעַתוֹ פִינּוּן שְׁאֵם הִי יוֹדָע שְׁיִישׁ בְּזֶה כְּרַת הִי פּוֹרֵשׁ.

וְלִדְעַת הִירוּשָׁלַיִם אִפִּי הִזִיד בְּחֻלְב וְשִׁיג בְּקָרְבָן חֲיִיב חֲטָאֵת פִינּוּן שְׁאֵם הִי יוֹדָע שְׁיִישׁ בְּזֶה קָרְבָן וַע"ז הִי שֶׁב מִיְדִיעַתוֹ הוּי שׁוּגַג וְשֶׁב מִיְדִיעַתוֹ. וְעִיִין תּוֹס' שְׁבִת (ד' סד) וְכֹן הַבְּאֵתִי לַעֲיִל בְּתַשׁוּבָ' (ס' יא) הִירוּשָׁלַיִם פ"י דְתַרוּמוֹת בְּמִזִיד בְּסַפְיָקוֹ בְּשׁוּגַג בְּזִדָּאִי (פ"א שְׁאֵם אִינוּ פּוֹרֵשׁ מְסַפֵּק וּפּוֹרֵשׁ מְזִדָּאִי) אַר"י הִדָּא אֲמָרָה הַשֶּׁב מִיְדִיעַתוֹ חֲיִיב עַל שִׁגְגַתוֹ.

וְהַשְּׁגָתִי שֵׁם עַל בַּעַל שׁוֹשְׁנַת הָעַמְּקִים שְׁרָצָה לֹוּמַר דְבַעֲיִנּוּ שְׁיָהָא פּוֹרֵשׁ מְסַפֵּק ג"כ דְאֵם הִי יוֹדָע שֶׁהוּא סַפֵּק לֹא הִי אוֹכֵל דַּל"ה לֹא הוּי שֶׁב מִיְדִיעַתוֹ וּבִיְאֵרְתִי שֵׁם שֶׁהִירוּשָׁלַיִם לֹא קָאֵמַר אֲלֵא בְתַרוּמָ' דְאָמַר הֵתָם וְלֹא כֹן א"ר אִבְהוּ בְשֵׁם ר' יוֹחָנָן שִׁיג בְּחֻלְב וְהִזִיד בְּקָרְבָן מִתְרִין בִּי וְלוֹקָה וּמְבִיא קָרְבָן אוֹף הֵכָא מִזִיד בְּתַרוּמָה וְשׁוּגַג בְּחֻמְשׁ יִתְרוֹ בִּי וְיִלְקָה וְיִבִיא חֻמְשׁ [מִזֶּה מִשְׁמַע דְלֹא כְּמוֹ שְׁפָתָבִתִי לַעֲיִל דְהָאִי בְּקָרְבָן לֹאוֹ דְוָקָא אֲלֵא שׁוּגַג בְּכַרַת דְהָא אָמַר כַּה"ג מִזִיד בְּתַרוּמָה וְשׁוּגַג בְּחֻמְשׁ א"ר זְעִירָא גְזִירַת הַכְּתוּב הוּא וְאִישׁ כִּי יֹאכֵל קֹוֹדֵשׁ בְּשִׁגְגָה שְׁתָּהָא כֹּל אֲכִילְתוּ בְּשִׁגְגָה וּבַכָּה"ג בְּעִי לָה אִם אָמַר שֶׁהוּא פּוֹרֵשׁ מְזִדָּאִי וְאִינוּ פּוֹרֵשׁ מְסַפְיָקוֹ שְׁאִין כֹּל אֲכִילְתוּ בְּשִׁגְגָה וּבַכָּה"ג בְּעִי לָה שֶׁהוּא פּוֹרֵשׁ מְכַזִּית וְאִינוּ פּוֹרֵשׁ מְחֲצִי זִית אֲבָל לֹא בְשִׁאֲרֵי אִיסוּרִין דְהָא אִם הִזִיד בְּלֹאוֹ וְשִׁיג בְּכַרַת הוּי שִׁגְגָה וְלִהִירוּשָׁלַיִם אִפִּי שִׁיג בְּקָרְבָן וְדַלָּא כְּשׁוֹש"ה שְׁרוּצָה לֹוּמַר כֹּן בְּכֹל הָאִיסוּרִין וְאַפִּי בְתַרוּמָ' כְּתַבְתִּי שֵׁם דְאִין הִלְכָה כְּהִירוּשָׁלַיִם שְׁאֹמַר דְכְּתִיב וְאִישׁ כִּי יֹאכֵל קֹוֹדֵשׁ בְּשִׁגְגָה עַד שְׁתָּהָא כֹּל אֲכִילְתוּ בְּשִׁגְגָה דְהָא אֲמַרִינּוּ בְּשִׁבֻת (ד' סט) אָמַר אַבְיִי הַכֹּל מוֹדִים בְּתַרוּמָה שְׁאִין חֲיִיבִים עַד שְׁיִשְׁגּוּג בְּלֹאוֹ שְׁבָה רַבָּא אָמַר מִיְתָה בְּמָקוֹם כְּרַת עוֹמְדַת חֻמְשׁ בְּמָקוֹם קָרְבָן קָאִי אֲלֵמָא דְלֹא בְּעִינּוּ אִפִּי בְתַרוּמָה עַד שְׁיָהָא כְּלוּלָה בְּשִׁגְגָה אֲלֵמָא דְאַפִּי

אם לא נעלם ממנו רק חנוך האיסור הני שב מדיעתו ונקר' שוגג וכן כתבו התוס' בחולין (דף קא) דהיזדבשות ושגג ביה"כ דחייב לר"ע אע"ג דאינו שב בדיעתו דמזיד הוא על השבת דחמור דבסקילה דאפ"ה חמור להו יוה"כ לפי שהוא יום כפרה.

ועוד נראה לי דמה דאית' בירושלמי (פ"ו דתרומות) אמר אני פורש מפני ואני פורש מחצי זית אמר ר' בון בר חייא נעשה פאכול חצי זית בשוגג וחצי זית במזיד זהו דוקא בתרום' לפי שיטת הירושלמי דבעינן שיהא כל האכילה בשגגה וע"כ לא מהני אם אמר הריני פורש מן הספק ואני פורש מן הנדאי אבל בשאר איסורין הני שוגג דהא אינו פורש מחצי זית רק מחמת דהוי ח"ש אבל מפני פורש וא"כ אם שגג על חלב שהוא שונן הרי הוא שב מדיעתו לגבי כל הזית פלו וואע"ג שאינו פורש מח"ש משום דקיל מעשה כמו שכתבו התוס' בשבועות (דף כג) ולא דמי להא דאכול חצי זית בשוגג וחצי זית במזיד דהתם אכל החצי זית במזיד של כל הכזית דהיינו שאינו פורש מהל"ת ולא מן הפרת וע"כ בעינן פול' שיעורא בשוגג אבל לא אם אמר אני פורש מפני ואני פורש מחצי זית תדע דא"כ לר"ל שפוסר דח"ש אינו אסור רק מדרבנן א"כ בכל האיסורין אינו פורש מחצי זית דהא מותר לגמרי מן התורה אלא נדאי דלא דמי לר"ל אם אכל חצי זית בשוגג וחצי זית במזיד דנדאי לא מצטרף היינו אם אכל חצי זית במזיד של פניו פלו אבל אם אכול חצי זית במזיד של חצי זית נדאי חייב ורק בתרומה אמר שיהא בעינן פלו בשגגה להירושל' וכ"ת א"כ איך יתיישב בתרומה לר"ל ע"ז מקשה התם ואין יספור ר' בון בר חייא כר"ל כו' ומשני מודה ר"ל באיסורי הנאה כו' ומודה ר"ל בעתיד להשלים ואפשר דחשיב תרומה איסורי הנאה דהיינו איסור הנא' של פלו או דהוי כמו עתיד להשלים אבל בשאר איסורים אם אמר אני פורש מפני ואני פורש מחצי זית הוי שגגה משא"כ באוכל חצי זית במזיד וחצי זית בשוגג: ונראה לי להביא רא' לזה מהירושל' (ספ"ב דשבת ה"ו) ר"א בשם ר' יוחנן טעמא דר"ג תמן אין ידיעה לחצי מלאכה ודכונותי' אין זדון לחצי זית אכל חצי זית בזדון וחצי זית בשגגה מהו שיצטרפו אלמא דאפי' לר"ג מספק' לי אם אכל חצי זית בזדון וחצי זית בשגג'.

ולרבנן פשיטא לי דאינו חייב קרבן ואילו בירושלמי (ספ"א דשבת ה"ו) אמרינן ריב"ח אמר בשוגג בל"ת ומזיד בל"ת כו' תני רשב"י מסייע לי לריב"ל את ה' הוא מגדף כו' הגע עצמך אפי' מזיד בהפרת מתרין בו כו' ר' אבהו בשם ר' יוחנן השוגג בחלב ומזיד בחטאת מתרין בו ולוקה ומביא קרבן תני אין מתעסקים בו לא בחלבים ולא בעריות המתעסק בשבת פטור בחלבים ובעריות חייב האיד' עבידא הרי אני קוצר חצי גרוגרות וקוצר בגרוגרות פטור הרי אני אכול חצי זית ואכל פניו חייב אלמא דאם הי' סבור שאין בו רק חצי זית ולא הוי רק מתעסק ובחלב חייב אלמא אע"ג דהשגג' הי' במה שהי' סבור שהוא רק חצי זית ונמצא שהי' פניו אפ"ה חייב בחלבים ואע"ג שאינו פורש מחצי זית אלא נדאי כיון דשגג בל"ת ובכרת ע"כ הוי שגגה שאם הי' יודע חנוך האיסור הי' נמנע מלעשות וע"כ מביא תחילה הא דאמר ר' יוחנן השוגג כו' ומזיד כו' מתרין בו ולוקה ומביא קרבן אלמא דע"פ חנוך האיסור הוי שוגג וכן אם אמר הריני פורש מחצי זית ואני פורש מפני: ובזה ביארתי במ"א שע"י תשובה הקב"ה מהפך זדונות לשגגות דהוי כמו שלא ידע חנוך האיסור שאם הי' יודע מחנוך העונשים לא הי' עושה וע"כ כיון שהקב"ה יודע גודל הפגם והעונש וע"כ מחשב לו הקב"ה לשגגה שנעלם ממנו

העונש והגוי כמו שב מידיעתו: והנה נתבאר דבעינן שיהא לו דוקא ידיע' בחטא וגודל העונש מהחטא וכבר ביארתי לעיל על הא שהקש' המ"א דאיהו יאמר אם נתחייבתי חטאת דהפפרה הוא לפי ערה הידיעה וכל שתגדל הידיע' יותר צריה פפרה מחדש וכה"ג כתב הרמב"ם (פ"ב מה' שגגות ה"ד) חטא ונודע לו חטאתו וחרר ושכחו ה"ז מביא חטאת לשם מה שהוא ותאכל כשאר חטאות הנאכלות.

וכתב הרמב"ד סיפא דתוספת' קשי' לי דקתני וחזור ומביא חטאת על הידיע' ותשחט לשם מה שהוא ותאכל. וכתב הכ"מ ומאי דקשיל' לי להראב"ד אפשר ליישבו דחטאת שמיביא ראשונה מכפר קצת ולכשיינדע לו חטאו ויביא חטאת אחרת תגמור הפפרה.

והטעם הוא דכל מה שתגדל הידיע' על החטא צריה פפרה יותר וע"כ אע"פ שהביא חטאת בראשונה אעפ"כ פינון שבשעה שהביא חטאת ראשונה לא ידע איזה חטא ואח"כ ידע החטא ע"כ צריה להביא חטאת מחדש לפי דעת התוספתא ודמי קצת להא דאמרין במנחות (דף סד) הי' לפניו שתי חטאות אחת שמיינה וא' פחוישה, פחוישה ואח"כ שמיינה פטור ולא עוד אלא שאומרים לו הבא שמיינה לכתיב ו' ושחוט אלמא אע"ג דשחט הפחוישה אפ"ה אם נודמן לו שמיינ' יכול להביא מחדש והכא נמי פינון שניינסוף לו ידיע' ברוה על איזה חטא צריה להביא מחדש.

אף דבאמת לא דמי דהתם לא כיפר דהא עדיין לא נזרק הדם אבל הכא כיפר שקבר נזרק הדם: ובזה יתבאר הא דכתיב שובה ישראל עד ה' אלקיך. וצריה להבין מהו הלשון עד ה' אלקיך ובגמ' סוף יומא (דף פה) אמרינן גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד.

אף הענין הוא כמו דאית' בנדרים (דף פח) דהרי נטיעות האלו קרפן עד שיקצצו דפדאן חזרות וקודשות דהא אמר עד שיקצצו. ועיין שם בר"ן לענין אם אמר שתהא נתונ' לה כו' עד שאלה לירושלים דאם חזר וקנאה ממנו קודם שעלה לירושלים חזר וזוכה בה מקבל והיינו משום דקאמר הלשון עד ע"ש.

והכא נמי הא דכתיב שובה ישראל עד ה' אלקיך שפינון שישב א"כ נזכר חוקמיותו ומרגיש הפגם והחטא יותר ותגדל הידיע' בהחטא יותר אז צריה לעשות תשובה מחדש שכל שתגדל הידיע' יותר צריה פפרה יותר כמו שבביארתי לענין חטאת וע"ז אומר שובה ישראל עד ה' אלקיך שלאחר שישב בתשובה א"כ נודע לו החטא יותר צריה לחזור ולעשות תשובה עוד וכמו שאמר דוד כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד שפינון שצריה דעת להחטא ולאחר התשובה הדעת מתגדל יותר וכל שתגדל הידיע' אינו מועיל הפפרה הראשונה וצריה תשובה מחדש על החטא וע"ז אמר וחטאתי נגדי תמיד: והנה אחיי ורעיי פינון שביארתי שצריה דוקא ידיע' בהחטא ע"כ נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' (וכמו שביארתי תחילה בלשון עד) שפינון שעושים תשוב' תגדל הידיע' יותר ע"כ צריה לעשות תשובה מחדש וע"ז אמר (ירמ' ב) ותאמרי כי נקיתי אף שב אפו ממני הנני נשפט אתה על אמרה לא חטאתי פי' שתאמר כי נקיתי דכיון שסבלת' יסורין הרי יסורים ממרקים כמו הקרבנות שמכפרין אף אימתי מכפרין אם יש לו ידיע' בחטא אבל את שתאמרי לא חטאתי דאע"פ שנודע המעשה אעפ"כ כל א' מדמה לומר שאנוס הי' או שלא ידע ואינו מחשב עון בנפשו ע"כ היסורין אינם ממרקין וכמו שהבאתי לעיל מה שכתבו התוס' לענין ידיע' לחלק שאם אומר אנוס הי' אין זה ידיע' דאינו מספיק ידיעת

המעשה אלא ידיעת החטא: וע"ז אומר שם לשוא הפיתי את בניכם מוסר לא לקחו דאם א' סובל יסורים ואין לו ידיעה בחטא א"כ לא נתכפר לו וזהו לשוא הפיתי את בניכם מוסר לא לקחו פינון שאין לו ידיעה בחטא וכן אמר הנביא ע"ז כמו אשה הרה תקריב לקדת תחיל תזעק בתבלי' פן היינו כו' חלנו כמו ילדנו רוח ישועות בל נעשה בארץ ובל יפלו יושבי תבל פ'י שאמרנו שיצמח מזה ישועה שהיסורין מכפרין אבל עכ"ז לא הי' ישועה משום דבעינו ידיעה בחטא וע"כ אמרינן ביומא (דף ט) אחרונים שלא נתגלו עונם לא נתגלו קיצם משום דלא נתגלה העון ואין לו ידיעה בחטא ע"כ לא נתגלה קיצם שהיסורים אינם מכפרים עד שיהי' לו ידיעה בחטא: וע"כ אולי עדיין אין אנו מרגישים בהחטא ואין אנו יודעים כמה החטא גורם וגודל הפגם ואין ידיעתנו לפי ערך וגודל החטא ע"כ נתן לנו ה' יום הגדול והנורא יוה"כ לכפר עלינו אף שאין לנו ידיעה וכמו שביארתי בספרי עמק יהושע (סי' ח) שיוה"כ מכפר אפי' לא נודע לו כמו דאמרי' בפרייתות (דף יח) הודע ולא הודע חנו וכמו דאמרינן בירושל' (פ"ח דיומא) כשם ששעיר הנעשה בפנים מכפר על הזדונות ותולה על השגגות בדבר שיש בו חיוב קרבן אף שעיר המשלח מכפר ניחא לא הודע.

הודע לא כו תנינן חייבי חטאות ואשמות שעבר עלי' יוה"כ חייבין וחיבי אשמות תלוין פטורין (פ'י) וא"כ איך תנן הודע הא על הודע הוא חייב קרבן נדאי וע"ז אין יוה"כ מכפר) א"ר בון בר חייא בין שנתודע בהם.

בין שלא נתודע בהם (פ'י) דקאי על הספיקות בין שנתודע לו על הס' ובין שלא נתודע לו על הספק אע"ג דאשם תלוי בעי ידיעה על הספק אפ"ה יוה"כ מכפר אפי' לא נודע לו על הספק) מילתין אמרה אפי' לא נתודע להו יוה"כ מכפר תמן תנינן על אילו חייבין על זדון פרת.

ועל שגגתן חטאת ועל לא הודע שלהם אשם תלוי ולא כפר כפר יוה"כ ר"ש כו' במורד ביוה"כ (וצ"ל וכן הוא הגירסא בשבועות ולא כפר כפר יוה"כ) מילתין אמרה אפי' לא נתודע בהם יוה"כ מכפר אלמא דדעת הירושלמי נמי דאפי' לא נודע על ספיקו ג"כ יוה"כ מכפר.

[נדע דהנה הק"ע מוחק הא דאמרינן בירושלמי שם כשם ששעיר הנעשה בפנים מכפר על הזדונות ותולה על השגגות בדבר שיש בו חיוב קרבן ומוחק הני תיבות בדבר שיש בו חיוב קרבן ובאמת אין צריך למחוק דתנן בספ"ק דשבועות (ה' ז) אחד ישראל וא' כהנים וא' כהן משיח מה בין ישראל לכהנים ובין כהן משיח אלא שדם הפר מכפר על הכהנים ועל טומאת מקדש וקדשיו ר' שמעון אומר כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כן דם הפר מכפר על הכהנים כשם ששעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כן וידוי של פר מכפר על הכהנים ולא תנינן משיח ולמה לא תנינן משיח אין תימר בדבר שאין בו חיוב קרבן אנו קיימים יאות לא תנינן משיח אין תימר בדבר שיש בו חיוב קרבן.

למה לא תנינן משיח אשכח תני בכהן משיח. הדין אמרה בדבר שאין בו חיוב קרבן אנו קיימין אמר ר' יוסי ואפי' תימר בדבר שיש בו חיוב קרבן נעשה כזדון כמה דתימר בזדון צריך פפרה וכפרת יוה"כ וכן צריך פפרה וכפרת יוה"כ עכ"ל: והנה הירושלמי הנה

אינו מוכן כִּלְלַל והפ"מ פ"א בְּזֶה בְּדַחוּקִים גְּדוּלִים כְּמוֹ שִׁירָאָה הַמְעִיֵּן ע"כ נ"ל שְׁצָרִיף לְגֵרוֹס וְלֹא תַנִּינן מְשִׁיחַ וְלִמָּה לֹא תַנִּינן מְשִׁיחַ אִין תִּימַר בְּדָבָר שֵׁישׁ בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן אֲנִי קַיִימִים יָאוֹת לֹא תַנִּינן מְשִׁיחַ דְּהִירוּשְׁלָמִי ס"ל עַל הָא דְתַנְנן מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנִים וּבֵין כַּהֵן מְשִׁיחַ אֲלֵא שְׂדֵם הַפֶּר מְכַפֵּר עַל הַכַּהֲנִים עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ וְלִמָּה לֹא תַנְנן שְׂדֵם מְכַפֵּר עַל הַכַּהֲנִים וְעַל כַּהֵן מְשִׁיחַ בְּטוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ אֲלֵא וְדַאי דְהַפֶּר מְכַפֵּר עַל מַה שְׁשָׁעִיר הַפְּנִימִי מְכַפֵּר וְשָׁעִיר הַפְּנִימִי אִינוֹ מְכַפֵּר אֲלֵא עַל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה תַחֲזִילָה וְאִין בָּהּ יְדִיעָה בְּסוּף וְכְמוֹ דְאָמְרִינן בַּפ"ק דְשָׁבוּעוֹת (ד' ח) אָמַר קָרָא לְכָל חַטָּאתָם מְכַלְל דְבַנֵּי חַטָּאוֹת נִינְהוּ וְע"כ אִינוֹ מְכַפֵּר אֲלֵא עַל שֵׁישׁ בָּהּ יְדִיעָה תַחֲזִילָה וְאִין בָּהּ יְדִיעָה בְּסוּף דְאִתִּי לְכָל קֶרְבָּן פְּשִׁוּדָע לֹא וְכֵן בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְשָׁבוּעוֹת ה' ג) מַה חַטָּאתָם שְׁנֹאֲמַר לְהֵלֵן שֵׁישׁ בָּהֶם חַיִּיב קֶרְבָּן כּו' וְא"כ שְׁעִיר הַפְּנִימִי מְכַפֵּר עַל הַזְדוּנוֹת וְתוֹלָה עַל הַשְּׂגָאוֹת דְהִינְנוּ יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה תַחֲזִילָה וְאִין בָּהּ יְדִיעָה בְּסוּף וְהַכִּי נָמִי עַל מַה שְׁשָׁעִיר הַפְּנִימִי מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל הַפֶּר מְכַפֵּר עַל הַכַּהֲנִים אֲבָל בְּשָׁעִיר הַחֲצוֹן אִינָם חֲלוּקִים יִשְׂרָאֵל וְהַכַּהֲנִים וְא"כ כִּינֹן שְׂאִין כַּהֵן מְשִׁיחַ מְבִיא קֶרְבָּן עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ וְכְמוֹ דְתַנְנן (בפ"ב דְהוֹרִיּוֹת) עַל שְׁמִיעַת הַקּוֹל וְעַל בִּטּוּי שְׁפָתַיִם וְטוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ ב"ד פְּטוּרִין כּו' אֲלֵא שְׂאִין כַּה"ג חֲזִיב עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ וְאָמְרִינן שְׂדֵם בִּירוּשְׁלָמִי (ספ"ב ה' ב) כִּינִי מַתְנִיתָא אֲלֵא שְׂאִין כַּה"ג חֲזִיב עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ ד"ה כּו' אֲלֵמָא דְלַדְעַת הִירוּשְׁלָמִי כ"ע מוֹדוֹ דְאִין כַּהֵן מְשִׁיחַ חַיִּיב עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ וְכֵן פְּסַק הָרֵאָב"ד (בפ"י מַה שְׂגָאוֹת) וְסַמָּךְ עַל הִירוּשְׁלָמִי וְתַמְיָהֲנִי עַל נוֹשְׂאֵי כְלָיו שֶׁל הַרְמַב"ם.

דְלָמָה לֹא הִבִּיאוּ הִירוּשְׁלָמִי הִנֵּה דְהַמְשָׁמְעוֹת הוּא שְׁהָרֵאָב"ד סַמָּךְ עַל הִירוּשְׁלָמִי הִנֵּה דד"ה הוּא דְהַכַּהֵן הַמְשִׁיחַ פְּטוּר עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ וְכֵן (בפ"ב דְפָרָה) שְׂאִין כַּה"ג חֲזִיב עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ: וְא"כ כִּינֹן שְׂאִין פְּטוּר עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ וְהַפֶּר מְכַפֵּר דְנוֹקָא עַל מַה שְׁשָׁעִיר הַפְּנִימִי תוֹלָה דְהַשְּׁעִיר בָּא עַל יִשְׂרָאֵל וְהַפֶּר בָּא עַל הַכַּהֲנִים וְע"כ מְכַפֵּר עַל הַזְדוּנוֹת וְתוֹלָה עַל הַשְּׂגָאוֹת בְּדָבָר שֵׁישׁ בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן וְה"נ בְּפֶר וְא"כ כִּינֹן שְׁהַכַּה"ג אִינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד א"כ אִין לֹא כְפָרָה בְּפֶר לְעַנְנֵן לְתַלּוֹת עַל הַשְּׂגָאוֹת דְדָמִי לֹאִין בָּהּ יְדִיעָה בְּתַחֲזִילָה וְהַכָּא נָמִי לֹאִין בְּר קֶרְבָּן הוּא וְא"כ מוֹכַח דְדוֹקָא בְּדָבָר שֵׁישׁ בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן מְכַפֵּר אֲשַׁפַּח תַּנִּי בְכַהֵן מְשִׁיחַ (פ"א שְׁמַצָּאוּ בְּרִייתָא דְתַנִּי בָּהּ כַּהֵן מְשִׁיחַ) הִדָּא אָמְרָה בְּדָבָר שְׂאִין בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן אֲנִי קַיִימִים (פ"א שְׁהַפֶּר מְכַפֵּר אִפִּי עַל אִין בָּהּ יְדִיעָה דְכִינֹן דְהַכַּה"ג מְכַפֵּר בְּפֶר וּבַכַּה"ג אִין בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן דְהַא הַכַּה"ג אִינוֹ חֲזִיב עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ) אָמַר ר' יוֹסִי בַר בּוֹן וְאִפִּי תִימַר בְּדָבָר שֵׁישׁ בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן (פ"א שְׁהַפֶּר אִינוֹ מְכַפֵּר רַק מַה שְׁשָׁעִיר הַפְּנִימִי מְכַפֵּר דְהִינְנוּ דָּבָר כִּינֹן בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן אַעפ"כ א"ש הַבְּרִייתָא דְתַנִּי כַּהֵן מְשִׁיחַ דְכַהֵן מְשִׁיחַ כִּינֹן שְׂאִין חֲזִיב קֶרְבָּן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד.

אִינוֹ כְּמוֹ אִין בָּהּ יְדִיעָה בְּתַחֲזִילָה שְׁשָׁעִיר הַחֲצוֹן מְכַפֵּר אֲלֵא דְכִינֹן שְׂאִין בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן כְּלָל נַעֲשֶׂה כְּזוֹן כְּמוֹ דְתִימַר צָרִיף כְּפָרָה וְכַפּוֹת יוֹה"כ דְהַא הַפֶּר מְכַפֵּר עַל הַזְדוּנוֹת וְתוֹלָה עַל הַשְּׂגָאוֹת וְע"כ בְּטוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ כִּינֹן דְאִינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן א"כ לֹאִין בְּר קֶרְבָּן הוּא כְּלָל ע"כ הַחֲטָא הוּא לֹא גֵרַע מְזוּדוֹנוֹת וְיֵשׁ לָהֶם כְּפָרָה בְּפֶר וְע"כ תַּנִּי כַּהֵן מְשִׁיחַ אִפִּי אִי נִימָא דְבְּדָבָר שֵׁישׁ בּוֹ חַיִּיב קֶרְבָּן אֲנִי קַיִימִים וְעִינֵן בְּשָׁבוּעוֹת (ד' יג) וְכְרַמְב"ם פ"א מַה שְׂגָאוֹת וּבַלח"מ): וּבְזֶה יֵשׁ לִינְשֵׁב דְקָדוּק קֶצֶת דְאָמְרִינן שְׂדֵם בְּשִׁלְמָא לר"ש הִינְנוּ דְכַתִּיב תַרְוִין וְיִדְוִין וְדָם הַפֶּר חַד כְּנָגַד שְׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בְּפָנִים וְחַד כְּנָגַד שְׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בְּחוּץ וְחַד

כַּנְגַד שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח אֶלָּא לר' יְהוּדָה תָּרִין וְיִדְוִין וְדַם הַפֶּר ל"ל בְּחַד וְיִדְוִי וְדָמוּ סְגִי א' לו' וא' לְבֵיתוֹ כְּדַתְנָא דְבִי ר' יִשְׁמַעֵל כֶּף הִיא מִדַּת הַדִּין נוֹהֲגַת מוּטָב יָבוא וּפְאִי וּיְכַפֵּר עַל הַחֲזִיב וְאֵל יָבוא חֲזִיב וּיְכַפֵּר עַל הַחֲזִיב וְכִתְבוּ הַתּוֹס' מִשְׁמַע שְׁמַתְכַפֵּר הַפְּהָנִים בְּב' וְיִדְוִין א"כ מִתְנִיתִין דְּיוֹמָא בִּפ' אָמַר לְהוּ הַמְּוֹנָה (ד' לַח) דְּקַתְנִי בְּיִדְוִי רֵאשׁוֹן אֲנִי וּבֵיתִי וְתוּ לָא.

וּבְשֵׁנִי אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן לָא מִתּוֹקְמִי כַר"ש דְּלִדְיָדִי בְּיִדְוִי רֵאשׁוֹן נְמִי הַל"ל וּבְנֵי אַהֲרֹן וְתִימָא דְהָא רְבָא מוּקִי לָהּ הֵתָם וְיִדְוִי בְּשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח כַר"ש וּמִסְתַּמָּא כָּל הֵנָּה מִתְנִיתִין דְּוִדְוִיָּם אֲתִי נְמִי כַר"ש וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֶפֶי ר"ש נְמִי מוֹדָה שְׁאִינוּ מְזַכִּיר בְּהִדְיָדִי בְּנֵי אַהֲרֹן עַד שְׁיִרְאָה כּוֹפְאִי וְדַקְדְּקוּ הַתּוֹס' בְּדַבְרֵיהֶם עַד שְׁיִרְאָה כּוֹפְאִי דְהָא לִיכָא לְמִימַר עַד שְׁנַעֲשֶׂה זַכָּאִי דְהָא לַר"ש הֵנִי תָּרִי וְיִדְוִין חַד כַּנְגַד שְׁעִיר הַנְּעֻשָׂה בְּפָנִים וְחַד כַּנְגַד שְׁעִיר הַנְּעֻשָׂה בְּחוּץ וְא"כ אֶפְתִּי לָא הֵנִי זַכָּאִי עַד וְיִדְוִי הַשְּׁנִי אֶבֶל לְפִי מַה שְׁבִיאָרְתִּי א"ש בְּפִשְׁטוֹת דַּר"ש לְטַעֲמִי דַס"ל דַּהֲכַה"ג אִינוּ מְבִיא קֶרֶבַן עוֹלָה וְיִוֹרֵד עַל טְוִמְאָת מְקַדָּשׁ וְקַדְשֵׁי וְא"כ לְדִידְיָ לִיכָא חִילּוּק בֵּין אִין בְּהַ יְדִיעָה בְּתַחֲזִילָה וְיֵשׁ בְּהַ יְדִיעָה בְּסוּף וּבֵין יֵשׁ בְּהַ יְדִיעָה בְּתַחֲזִילָה וְאִין בְּהַ יְדִיעָה בְּסוּף דְהָא תְּרַנּוּיָהּ לָאוּ בְּנֵי קֶרֶבַן נִינְהוּ וּבְכַרְט לְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי דְזַהוּ בְּכַלְל זְדוּנוֹת וְא"כ מִתְכַפֵּר בְּיִדְוִי רֵאשׁוֹן לְגַמְרִי וְע"כ מְזַכִּיר אַח"כ וּבְנֵי אַהֲרֹן אַחַר שְׁהוּא נַעַשׂ זַכָּאִי אַעֲפ"י שְׁמַתְכַפְרִי בְּיִדְוִי רֵאשׁוֹן נְמִי אַעֲפ"כ אִינוּ מְזַכִּיר בְּהִדְיָ בְּנֵי אַהֲרֹן לְבַקֵּשׁ בְּעַדָּם עַד שְׁיִוְדַע בְּעַצְמוֹ שְׁהוּא נַעֲשֶׂה זַכָּאִי וְיֵשׁ בְּזַה לְהַאֲרִיף עוֹד וּבַמ"א יִתְבָּאָר וְדוּק]: וְכִינּוּן שְׁנַתְבָּאָר שִׁוּה"כ מְכַפֵּר אַף עַל לָא הוֹדַע בְּזַה יוֹבֵן הָא דְאֶמְרִינּוּן סוּף יוֹמָא אֲשַׁרְיֶכֶם יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִין וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם אֲבִיכֶם שְׁבַשְׁמִים שַׁע"פ שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִים מִהַחֲטָא אַעֲפ"כ מְקוּהָ יִשְׂרָאֵל ה' וְכִמּוֹ שְׁאִינוּ אוֹמְרִים אַתָּה יוֹדַע רְזִי עוֹלָם וְתַעֲלוּמוֹת סַתְרֵי כָּל חַי אַתָּה חוֹפֵשׁ כָּל חַדְרֵי בֵּטָן וְכִמּוֹ שְׁהַאֲרַכְתִּי בְּזַה בְּסַפְרֵי ע"י בְּדְרוּשׁ לְשַׁבַּת תְּשׁוּבָה אֶלָּא שְׁעִדְיָן צְרִיף לְהַבִּין דַּמ"מ כִּינּוּן שְׁהוּא כְּפָרָה.

א"כ בְּעִינּוּ יְדִיעָה בְּחֲטָא וְאֶמְאִי מְכַפֵּר עַל לָא הוֹדַע נְמִי וְע"ז אוֹמַר וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם אֲבִיכֶם שְׁבַשְׁמִים פִּי מַחֲמַת שְׁהוּא יוֹדַע בְּחֲטָאִינוּ וְהוּא יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת סַתְרֵי כָּל חַי ע"כ יוֹה"כ מְכַפֵּר (וְכִמּוֹ שְׁבִיאָרְתִּי בְּסַפְרֵי ע"י ע"פ מֵאִי דְאֶמְרִינּוּן בְּחוּלִין (דָּף לֵא) אִי דְאֶנְסִיָּה חֲבִירְתָּהּ וְאֶטְבְּלָה כְּוֹנָה דְּחֲבִירְתָּהּ כְּוֹנָה מַעֲלִיּוֹתָּהּ הוּא ע"ש) וּבְזַה יִתְבָּאָר נְמִי הָא דַּתְנּוּ בְּמִנְחוֹת (ד' צב) כָּל קֶרֶבְנוֹת הַצִּיְבוּר אִין בְּהֶם סְמִיכָה חוּץ מִן הַפֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְאֶמְרִינּוּן הֵתָם ת"ר כָּל קֶרֶבְנוֹת הַצִּיְבוּר אִין בְּהֶם סְמִיכָה חוּץ מִפֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת כּו' וְאֶת מִי אֲבִיא תַחֲתֵיהֶם שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח לָא סְגִי דְלָא מְעַיִל אָמַר לו' ר' שְׁמַעוֹן וְהֵלֵא אִין סְמִיכָה אֶלָּא בְּבַעֲלִים וְזַה אַהֲרֹן וּבְנָיו סוּמְכִים בּוֹ אָמַר לו' אַף זַה אַהֲרֹן וּבְנָיו מִתְכַפְּרִים בּוֹ כּו' ע"ש וְאֶפְשֶׁר לוֹמַר הָא דְאִין סְמִיכָה בְּצִיְבוּר הָעֵנִין הוּא דְעִיקַר הַסְּמִיכָה הוּא מַה שְׁמַתְנִידָה בְּשַׁעַת הַסְּמִיכָה וְכִמּוֹ דְאֶמְרִינּוּן בְּיוֹמָא (דָּף לו') ת"ר כִּי צַד סוּמְךָ הַזֶּבַח עוֹמֵד בְּצַפּוֹן וּפְנֵי כּו' וְהַסוּמְךָ עוֹמֵד כּו' וּמִינִיחַ יָדָיו בֵּין שְׁתֵּי קֶרְנוֹת שֶׁל זֶבַח וּמִתְנַדָּה עַל חֲטָאת עוֹן חֲטָאת וְעַל אֲשָׁם עוֹן אֲשָׁם וְעַל עוֹלָה כּו' ר"ע אוֹמַר אִין עוֹלָה בְּאָה אֶלָּא עַל עֲשֶׂה כּו' וְא"כ אִיף יִתְנַדּוּ כָּל הַצִּיְבוּר עַל הַקֶּרֶבַן וְאֶמְרִינּוּן בְּמִנְחוֹת (דָּף צג) לְרִבּוֹת כָּל בְּעַלֵי קֶרֶבַן לְסְמִיכָה וְאִיף יְסַמְכוּ כּוֹלָם וְאִם א יְסַמְכוּ סְמִיכָה בְּבַעֲלִים בְּעִינּוּ וְכִמּוֹ דְאֶמְרִינּוּן בְּמִנְחוֹת (דָּף צג) דְאִין הַשְּׁלִיחַ סוּמְךָ וְהַטַּעַם שְׁהוּא יוֹדַע בְּעַצְמוֹ הַחֲטָא שְׁלוֹ וְנִגְעֵי לְכַבּוֹ וּבְקַשְׁתָּ לְכַבּוֹ מִהַקְב"ה וְאִיף יְסַמְכוּ אַחַר וְא"כ צְרִיף לְהַבִּין אִיף אַהֲרֹן סוּמְךָ בְּעַד כָּל

ישראל היא אינו יודע פרטיות החטא של כל א' בשלמא בפר העלם דבר של ציבור ניקח כמו שפיתבו התוס' במנחות (דף צב) שפינן שעל ידיהם נעשה החטא הוי להו בעלים וע"כ מתנדים ושופכים לבם על שע"י נעשה החטא ובמ"א הארכתי בזה משא"כ בשעיר המשתלח ובפרט לר"ש דאית לי דלית להו לפהגים פפרה בשעיר המשתלח אף ע"ז כתי' מפל חטאתיכם לפני ה' תטהרו פינן שהקב"ה יודע החטא והפקהן הי' סומך ידו על השעיר והי' אומר אגא חטאו עוו פשעו לפני ה' מצרף ידיעת הקב"ה בהחטאים לסמיכתו וע"כ הי' סומך ובה יובן המדרש שאמרה רבקה ליעקב קח לי משם שני גדיי עזים טובים טובים לה טובים לבניי טובים לה שעליהם תקבל הברכות טובים לבניי שעליהם תכפר ביוה"כ והענין הוא שלא יאמר יעקב מה יהי הפעולה שיברכו אביו הלא הוא אינו יודע שהוא יעקב וכמו שאמר אח"כ אולי ימושני אבי כו' ע"ז אמרה לו טובים לה טובים לבניי כמו שתתברר ע"י מה שישמך יצחק אביי את ידיו עליי בברכתו אע"פ שחסר' לו הידיעה שאת' יעקב אעפ"כ הקב"ה יודע שאמרה יעקב ומצרף ידיעתו לסמיכת ידו עליי בברכתו וטובים לבניי שעליהם תכפר ביוה"כ שהפקה גדול סומך ידיו על השעיר ומתודה והקב"ה שהוא יודע החטא מצרף ידיעתו להיות מתכפרים ע"י הסמיכה והיודי.

וע"ז אמר אשריכם ישראל לפני מי כו' ואומר מקנה ישראל ה' כו' אף הקב"ה מטהר את ישראל ובזכות זה יחמנו בספרן של צדיקים גמורים לחיים: דרוש ב לשבת שובה פתיב שובה ישראל עד ה' אלקיה פי כשלת בעונוי.

קחו עמכם דברים כו': הנה בספרי עמק יהושע (ד' ח) וכן לעיל בדרוש (ד) ביאתי על הא דגרסינו בסוף יומא אמר ר"ע אשריכם ישראל כו' ואומר מקנה ישראל ה' דיוה"כ מכפר אפי' על לא הודע דומי' דמקנה ע"ש והנה בירושלמי משמע להפוך דאפי' בטבילה בעינו דעת שידע באיזה טומאה נטמא כמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דשבועות) נטמא במת וידע ובשרץ ולא ידע אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמירה פי' פינן שידע שנטמא במת הוי ידיעה אע"פ שלא ידע מטומאת שרץ אעפ"כ מתחייב קרבן דהוי ידיעה דקל' בחמור' מישף שייכי והטומאה קלה בטלה אצל טומא' חמור' נטמא במת ולא ידע בשרץ ולא ידע ואח"כ נודע לו על השרץ ואח"כ נודע לו על המת מפני שנודע לו על השרץ תחילה כמו שיש טומאה קלה אצל החמורה או מפני שקדמה טומאת המת תדחה לטומאת השרץ ולידיעתה ופי' הפ"מ דזה קאי אליבא דר"א דבעינו שידע באיזה טומאה: ולי נראה שפי' הירושלמי הוא באופן דאמרינו במנחות (דף כד) בעי רבא עשרון שחלקו ונטמא א' מהם והניחו בביסא וסור טבול יום ונגע באותו טמא מהו מי אמרינו שבע לו טומאה או לא פי' דכיון שנטמא תחילה אין טומאה שאח"כ פועלת פלום לענין צירוף שישטמא חבירו דהא הראשון שבע לי' טומאה כו' א"ל וממאי שאם נגע בו הזב לבתר מדרס דילמא מקמי מדרס דהוי טומאה חמורה על טומאה קלה כו'.

וע"ז אומר הירושלמי דמפני שקדמה טומאת המת תדחה לטומאת השרץ ולידיעתה. (ואפשר שזה גרע יותר מאם לא ידע אם במת אם בשרץ דהא הכא לא ידע מטומאת המת כלל).

וידיעת דטומאת שרץ לא הוי ידיעה דהא כבר שבע לי' טומאה מטומאת מת ועוד אמרינו שם בירושלמי ירד לטבול מטומאה חמורה ונכנסה לו טומאה קלה עלתה לו טומאה קלה

לַיִידָא מִיִּלָּה שְׂאָם טָבֵל וְנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ פֶּטוּר וּפִי אֵע"ג שְׂלֵא הִי לֹו יְדִיעָה מִטּוֹמְאָה קִלְהָ אֵעפ"כ טוֹמְאָה קִלְהָ בְּחִמּוּרָה מִיִּשְׂרָף שְׂיִיכָא יִרְד לְטָבּוּל מִטּוֹמְאָה קִלְהָ וְנִסְמָכָה לֹו טוֹמְאָה חִמּוּרָה פִּי וְהוּא לֹא יָדַע מִהַחִמּוּרָה לֹא עָלְתָה לֹו טוֹמְאָה חִמּוּרָה לַיִידָא מִיִּלָּה שְׂאָם טָבֵל וְנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ חֲזִיב וְהִקְשָׁה הִפ"מ דְּהָא לֹא בְּעִינֵי פְּוֹנָה לְטָבִילָה וְהָא דְאַמְרִינֵי בְּחִגִּיגָה (דף יח) דְּטָבֵל לְחֻלִּין בְּעִי פְּוֹנָה לְמַעְשָׂרוֹת הוּא רַק מְדַרְבְּנֵי כְּמוֹ דְאַמְרִינֵי בְּחִגִּיגָה (דף יח) וּבְאַמַּת דְּבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם תְּמוּהִים מְאוּד וְאַפְשָׁר לִיִּישָׁב בְּדוֹחֵק דְּהָא דְהוּי רַק מְדַרְבְּנֵי הִינּוּ אִם הוֹחֲזִק לְחֻלִּין דְאַסוּר לְמַעְשָׁר אָבֵל אִם לֹא הִי פְּוֹנָה כָּלֵל לְטָבִילָה בְּנֹדָא דְאַסוּר מְדַאֲרִינֵי וְכְמוֹ דְאַמְרִינֵי שֶׁם בְּחִגִּיגָה וּבְחֻלִּין (דף לא) דְחֻלִּין לֹא בְּעִי פְּוֹנָה אָבֵל לְתַרוּמָה וּלְקִדְשִׁים בְּעִינֵי פְּוֹנָה וּבְלֹא פְּוֹנָה לֹא מְהַנִּי כָּלֵל מְדַאֲרִינֵי וְסוֹבֵר הִירוּשָׁלַיִם דְּלֹא סָגִי בְּכּוֹנֵנֵי הַטָּבִילָה לְחֻד אֵלָא דְבְּעִינֵי שְׂיַדַע בְּשַׁעָה שְׂהוּא טוֹבֵל לְשֶׁם אִיזָה טוֹמְאָה הוּא טוֹבֵל אִךְ אִם טוֹבֵל לְשֶׁם טוֹמְאָה חִמּוּרָה עוֹלָה נְמִי לְשֶׁם טוֹמְאָה קִלְהָ אָבֵל אִם הוּא טוֹבֵל לְשֶׁם טוֹמְאָה קִלְהָ לֹא עָלְתָה הַטָּבִילָה לְשֶׁם טוֹמְאָה חִמּוּרָה דְבְּעִינֵי פְּוֹנָה לְהַטּוֹמְאָה עֲצָמָה אֵלָא שְׂאָם טָבֵל לְשֶׁם טוֹמְאָה חִמּוּרָה מִמִּילָא עָלְתָה טָבִילָה לְשׁוֹם טוֹמְאָה קִלְהָ דְקִלְהָ בְּחִמּוּרָה מִיִּשְׂרָף שְׂיִיכָא: וּבְזָה יִתְבָּאֵר הִירוּשָׁלַיִם (פ"ג דִּיּוֹמָא) תָּנֵן הַמְּשַׁמְשֵׁת שְׂרָאָתָה נְדָה צְרִיכָה טָבִילָה ר' יְהוּדָה פּוֹטֵר מָה חֵלֵק ר' יְהוּדָה עַל טָבִילַת סָרְף (פִּי שְׂטָבִילַת ב"ק נִקְרֵאת טָבִילַת סָרְף) אוֹ אִפִּי טוֹבֵל מַה מוֹעִיל (פִּי פִּינֵן שְׂיִישׁ עָלִיו טוֹמְאָה חִמּוּרָה וּא"כ מַה מוֹעִיל הַטָּבִילָה לְקִלְהָ וּבִירוּשָׁלַיִם (ספ"ג דְּבִרְכּוֹת) מ"ט דר"י מִשׁוֹם מַה מוֹעִיל שְׂהוּא טוֹבֵל אוֹ מִשׁוֹם שְׂאִין שֶׁם לְטוֹמְאָה קִלְהָ אָבֵל חִמּוּרָה מַה נִּפְיֵק מִבִּינֵיהוֹן רָאָה קָרִי פִּי בְּתַחֲזִילָה רָאָה קָרִי קוֹדֵם הַזִּיבָה אִין תִּימֵר מִשׁוֹם מַה מוֹעִיל מוֹעִיל הוּא (צ"ל מַה מוֹעִיל) פִּי פִּינֵן שְׂיִישׁ עָלִיו טוֹמְאָה חִמּוּרָה וּא"כ מַה מוֹעִיל הוּי לִית טַעְמָא מִשׁוֹם שְׂאִין שֶׁם לְטוֹמְאָה קִלְהָ (פִּי שְׂאִין זֶה הַטַּעַם) דְּזָה שְׂיִיף אִם הַקִּלְהָ בָּא אַחַר טוֹמְאָה חִמּוּרָה אָמְרִינֵי דְכָבֵר שְׂבַע לִי טוֹמְאָה אָבֵל חִמּוּרָה עַל הַקִּלְהָ חֵלֵק כְּמוֹ דְאַמְרִינֵי בְּש"ס דִּילֵן בְּמִנְחוֹת (דף כג) אָבֵל אִי אָמְרִינֵי מַה מוֹעִיל שְׂהוּא טוֹבֵל ע"כ אִפִּי נְטָמָא תַּחֲזִילָה בְּקִלְהָ וְאַח"כ נְטָמָא בְּחִמּוּרָה וּא"כ שְׂנִיָּהֶם חָלִים עָלִיו.

אֵעפ"כ מַה מוֹעִיל שְׂהוּא טוֹבֵל פִּינֵן שְׂעֻדִין לֹא טָבֵל עַל הַחִמּוּרָה אֵלְמָא דְכָל זְמַן שְׂהַטּוֹמְאָה חִמּוּרָה עָלִיו אִינוּ יְכוֹל לְטָבּוּל מִטּוֹמְאָה קִלְהָ מִשׁוֹם מַה מוֹעִיל שְׂהוּא טוֹבֵל עִי בְּרִכּוֹת (ד' כו): וּבְזָה יִתְבָּאֵר הָא דְאַמְרִינֵי בִּיּוֹמָא (דף לו) ת"ר פִּיצַד מִתְּנֻדָה עוֹיִתִי פִּשְׁעֵתִי חֲטָאִתִּי וְכֵן בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הוּא אוֹמֵר וְהַתְּנֻדָה עָלִיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כו' וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כו' וּמֵאַחַר שְׂהַתְּנֻדָה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמְּרָדִים חוֹזֵר וּמִתְּנֻדָה עַל הַשְּׂגָאוֹת אֵלָא כֹּה הִי מִתְּנֻדָה חֲטָאִתִּי עוֹיִתִי וּפִשְׁעֵתִי לְפָנֶיךָ כו' וְלְכַאוּרָה צְרִיף לְהַבִּין בַּמ"פ וּמ"ט דר"מ שְׂצָרִיף לְהַתְּנֻדָה עוֹיִתִי פִּשְׁעֵתִי וְחֲטָאִתִּי הֲלֹא דְרָף הַמְּבַקֵּשׁ מִבְּקֵשׁ תַּחֲזִי הַקְּטָנִי וְאַח"כ מְבַקֵּשׁ עוֹד יוֹתֵר גְּדוֹלָה וְכְמוֹ שְׂאָמְרוּ חֲכָמִים וְכִי מֵאַחַר שְׂהוּא מִתְּנֻדָה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמְּרָדִים חוֹזֵר וּמִתְּנֻדָה עַל הַשְּׂגָאוֹת אִךְ הַעֲנִין הוּא כְּמוֹ שְׂבִיאָרְתִי שִׁוְה"כ נִמְשָׁל לְמִקְוֵה כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר ר"ע אֲשַׁרְיִכֶם יִשְׂרָאֵל לְפָנֶי מִי אַתֶּם מִטְהַרִּין וּמִי מְטַהֵר אַתְּכֶם אַבִּיכֶם שְׂבַשְׂמִים שְׂנֵאֲמַר מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה' וּא"כ לְפִי שִׁיטַת הִירוּשָׁלַיִם אִם יֵשׁ עָלִיו טוֹמְאָה חִמּוּרָה וְהוּא טוֹבֵל עַל הַקִּלְהָ לֹא עָלְתָה לֹו טָבִילָה אֵלָא שְׂצָרִיף לְטָבּוּל תַּחֲזִילָה עַל הַטּוֹמְאָה חִמּוּרָה וְעוֹלָה הַטָּבִילָה לְהַקִּלָּה ג"כ וְהִנֵּה בְּבַחֲזִי הַחֲטָא יֵשׁ בְּבַחֲזִי הַחֲטָא וְהַב' אִם פּוֹגֵם יוֹתֵר אִזּוּ הוּא בְּבַחֲזִי טוֹמְאָה וְכְמוֹ דְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ אִילּוּ זְכִיתֶם הֵייתֶם קוֹרִין

בתורה פי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם ועכשיו שאי אתם זוכים אתם קורין טומאתה בשולי' דהיינו בבחי' טומאה וע"כ צריף להתנודות תחילה על התמורו' נאח"פ על הקלו' וחכ"א שאין אנו צריכים להתזיק עצמינו שהחטאים הם בבחי' טומאה אלא בבחי' החטא וע"כ אומר חטאתי עויתי ופשעתי לפניה בכדי שלא ליתן מקום למדת הדין לקטרג ע"כ אנו אומרים חטאתי עויתי ופשעתי וכן חטאו עוו פשעו לפניה עמה ב"י [נאפשר לפרש בזה הירושלמי (פ"ו דיומא ה' ב) בא לו אצל שער המשלח כו' וכו' הי' אומר אגא השם עוו פשעו חטאו לפניה עמה ב"י תני בר קפרא עוו פשעו וחטאו שלא להזכיר גניין של ישראל והק"ע נדחק מאוד בפירושו ולי נראה דצריף להגיה תני בר קפרא חטאו עוו פשעו לפניה דאי הגירסא כמו שהוא א"כ מאי הוסיף על המשנה ועיין במשנה ובתיו"ט אלא ודאי דהגירסא חטאו עוו פשעו לפניה וע"ז אומר שלא להזכיר גניין של ישראל פי' שזהו גניין של ישראל שהחטאים הוא בבחי' טומאה וצריף להתנודות על התמורה תחילה דאלא"ה לא עלתה הטבילה כלל ובשלמא אם מתודה על עצמו וכן בכה"ג המתודה על עצמו אפשר לומר דמתנודה תחילה על התמורה בבחי' טומאה אבל הכא שמתנודה בעד כל ישראל ע"כ אומר חטאו עוו פשעו לפניה עמה ב"י ואינו מוכרח ובמ"א [תבאר] נאח"ה רואה שהחטאים הם בבחי' טומאה ומקנה ישראל ה' ע"כ מטביל לטומאה תמורה תחילה כמו שנאמר ומפשעיהם לכל חטאותם וע"ז אומר אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים כו' שנאמר מקנה ישראל ה' פי' שאם הוא רואה שהחטאים והעוונות הם בבחי' טומאה אז הוא מטביל תחילה על התמורה נאח"פ על הקלה אף אם ישראל אינם טובים הרי נשאר הטומאה התמורה ולא עלתה לה טבילה ע"ז אומר אילו זכיתם הייתם קורים בתורה פי ביום הזה יכפר עליכם ועכשיו שאי אתם זוכים אתם קורים טומאתה בשולי' פי' שנשאר הטומאה בשולי': וביותר ביאור להבין כמה החטא גורם עד שנעשה בבחי' טומאה יובן ע"פ מאי דאיתא במדרש והבאתי בס' ע"י (דף טו) ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי אומר האשה הזאת ע"י שפירשה מביתה ב' או ג' ימים הכתוב קורא אותה דנה אנו שפירשנו מבית חיינו ומבית קדשינו כמה ימים וכמה שנים עאכו"כ שנקראו דנין לקד נאמר על זה הי' דנה לבינו והענין הוא כמו שביארתי בספרי ע"י (שם) החילוק שבין פסולו בגופו לפסולו מאחרים דבפסולו בגופו פגון מקנה ובעל מום תפסינו החסרון למפרע משא"כ בב"ג וב"ח שפסולו מאחרים דבעינן עדות לא אמרינן דאגלי מילתא למפרע כמו דמוכח בקידושין (דף סו) ע"ש שהארכתי בזה וביארתי בזה הכתוב הנהפוך פושי עורו ונמר חברבורותיו פן אתם תוכלו להטיב למודי הרע הלא ברוב עוניף נגלי שוליה פי דאתגלי בהתא ונגלה הרע עד שתופסין הפוסל למפרע מפני שהרע הוא באופן כמו שהכופי אי אפשר להפוך עורו פן הרע נגלה לעין כל ע"ש באריכות: ועוד אפשר לבאר ע"פ מה שכתבו התוס' בריש נדה (דף ב) לענין טומאת מעל"ע דטמא למפרע אפי' ברה"ה משום דלא גמרינן מסוטה אלא טומאת מגע ולא טומאת ראי' לקד מטמא אפי' ברה"ר [והנה הרשב"א בחידושי' לנדה כתב הטעם הא דגזרו טומאת מעל"ע בין ברה"ר בין ברה"י וכתב וז"ל ויש לי לומר דטעמא דמילתא משום דלא ליהוי מילי דרבנן פחוקא דהקא פיון דאשה זו ודאי נגעה בין בטהרות דרה"י בין בטהרות דרה"ר וכשנגעה מעיקרא בטהרות דרה"י טמאתה אלמא דטומאה מוחזקת וא"כ כשחזר ונגעה בטהרות

ברה"ר איך אַתם מְטַהְרִים אַמֶּשׁ טַמְאָה וְעַכְשָׁיו טְהוֹרָה טַמְאָה דְּמַעֲיָקְרָא הֵיכָן פְּרָחָה וּא"ת וְהֵלֵא יֵשׁ לָנוּ פִּינּוּצָא בְּהַ בְּמַעַל"ע עֲצָמָה דְּאִילּוּ נִגְעָה בְּדָבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ דַּעַת לְשִׂאוּל טַמְא וּבְדָבָר שְׂאִין בּוֹ דַּעַת לְשִׂאוּל טְהוֹר אַע"פ שְׁנַגְעָה בְּזָה וּבְזָה לֹא הִיא דְּהֵתָם מִימָר אָמְרוּ גִזְה"כ הוּא שְׂלֵא יְהֵא דָבָר שְׂאִין בּוֹ דַּעַת לְשִׂאוּל מְקַבֵּל טַמְאָה מִן הַסְּפֵק אֲלֵא מִן הַנְּדָאִי וְכָל דָּבָר שְׂהוּא מִצַּד הַמְּקַבֵּל אֵינוּ נִרְאָה פְּחוּכָא מִיַּדִּי דְּהוּי קִצָּת אֲפִשׁוּטִי כְּלִי עֵץ וּפְשׁוּטִי כְּלִי מִתְּכוּת שְׂאֵלוּ מְקַבְּלִין טַמְאָה וְאֵלוּ אֵין מְקַבְּלִין טַמְאָה וְכֵן פִּינּוּצָא בְּאֵלוּ ע"כ וְלִכְאוּרָה קִשְׂפָה דְּהֵא מְצִינוּ כַּה"ג בְּדְאוּרֵינִתָּא (טְהוֹרוֹת פ"ו) הַמְּסַכְּן בְּרַה"י וְהוּצִיאָו לְרִשׁוֹת הַרְּבִים וְהִתְחַזְּרוּ לְרַה"י כְּשִׂהוּא בְּרַה"י סְפִיקוּ טַמְא כְּשִׂהִיא בְּרַה"ר סְפִיקוּ טְהוֹר ר"ש אוֹמֵר רַה"ר מִפְּסֻקָּת וּא"כ מְצִינוּ דְּזָה הַמַּת בְּעֲצָמוֹ בְּרַה"י מִחֲזִיקִין אוֹתוֹ לְטַמְא וְדָאִי וְאַעַפ"כ בְּרַה"ר טְהוֹר וְהֵכָא נְמִי בְּמַעַל"ע שְׁבַנְדָּה דְּכֻוּנְתִּי: וְאֲפִשְׁר לְתַרְץ ע"פ מַה שְׂכַתְּב הַקְּצָה"ח בִּש"ש (ש"ד פ"ד) דְּר"ש אֲזִיל לְטַעֲמִי דְּקָא סְבַר דְּבְרַה"י תּוֹלִין כְּמוֹ דְּאָמְרִינוּ בְּנִדְהָ (דָּף ב) ר"ש אוֹמֵר בְּרַה"ר טְהוֹרוֹת בְּרַה"י תּוֹלִין וְשְׁנִיָּהֶם לֹא לְמִדּוּהָ אֲלֵא מְסוּטָה רַבְּנָן סְבָרִי כִּי סוּטָה סְפֵק מַה סוּטָה סְפֵק הִיא וְעֲשִׂאוּהָ כְּנְדָאִי כו' וְר"ש הֵתָם יֵשׁ רְגָלִים לְדָבָר וְע"כ אָמַר רַה"ר מִפְּסֻקָּת שְׂפִינוּ שְׁבַרַה"ר אֵתָה אוֹמֵר שְׂהוּא טְהוֹר ע"כ אַף לְמַפְרַע טְהוֹר שְׂפִינוּ שְׂאֵתָה אוֹמֵר שְׂהוּא חֵי.

א"כ מְעִיָּקְרָא נְמִי חֵי הוּא אָבָל לַת"ק שְׂאוֹמֵר דְּשְׁנִיָּהֶם הֵינּוּ נְדָאִים דְּבְרַה"י טַמְא וְדָאִי וּבְרַה"ר טְהוֹר וְדָאִי אֵין נְדָאִי מְכַרִּיעַ אֵת הַנְּדָאִי וּא"כ הֵכָא בְּמַעַל"ע שְׁבַנְדָּה שְׂתוֹלִין בְּרַה"י וּא"כ אִם הֵלְכָה אַח"פ בְּר"ה שְׂטְהוֹר וְדָאִי א"כ בְּרַה"י נְמִי הִי טְהוֹר וְדָאִי שְׂהַנְּדָאִי מְכַרִּיעַ אֵת הַסְּפֵק וּבְזָה כ"ע מוֹדוֹ אֲפִי הַת"ק נְמִי דְּלֹא פְּלִיגִי אֲלֵא הֵתָם דְּלַהַת"ק הוּי שְׁנִיָּהֶם וְדָאִים וְע"כ גְּזָרוּ בְּמַעַל"ע אַף בְּרַה"ר כְּמוֹ שְׂכַתְּב הַרְּשֵׁב"א]: עכ"פ יוֹתֵר טוֹב הוּא כְּמוֹ שְׂתִיָּרְצוּ הַתּוֹס' דְּלֹא יִלְפִינוּ מְסוּט' אֲלֵא טַמְאָת מַגְע וְלֹא טַמְאָת רֵאִי וְאַע"ג שְׂהַתּוֹס' בְּסוּטָה (דָּף כַּח) כְּתָבוּ טַעַם אַחַר הָא דְּמַחְלִיקִינוּ בֵּין רַה"ר לְרַה"י לֹא מְשׁוּם דְּיִלְפִינוּ מְסוּט' אֲלֵא כְּמוֹ דְּאָמְרִינוּ בִּירוּשְׁלַמִּי וּמְפָנִי מַה ס' רַה"ר טְהוֹר אָמְרוּ לוֹ מְצִינוּ שְׂהַצִּיבּוֹר עוֹשִׂין הַפְּסַח בְּטַמְאָ' בְּזִמְנָן שְׂרַבּוּ שְׁל צִיבּוֹר טַמְאִים אִם טַמְאָ' וְדָאִית הַתְּרָה לְצִבּוֹר ק"ו לַס' כו' ע"ש.

וְכֵן כְּתָב הַרְּמַב"ם בְּפִט"ז מַה אָבוֹת הַטַּמְאָו' וְז"ל מְפָנִי מַה טְהוֹרוֹ חֻקִּים ס' טַמְאָ' בְּרַה"ר שְׂהַרִי הַצִּיבּוֹר עוֹשִׂין הַפְּסַח בְּטַמְאָ' בְּזִמְנָן שְׂהַטַּמְאִין מְרַבִּין, אִם טַמְאָ' וְדָאִית נְדָחִי מְפָנִיָּהֶם ק"ו לַס' כו' ע"ש וּא"כ מְנִיִּין לָנוּ לְחַלֵּק בֵּין טַמְאָת מַגְע לְטַמְאָת רֵאִי אַף אַעַפ"כ נִיח' שְׂפִיר ע"פ מַה שְׂכַתְּב הַרְּמַב"ם (פ"ז מַה' ק"פ) פְּסַח שְׂהַקְרִיבוּ בְּטַמְאָ' ה"ז נְאָכָל בְּטַמְאָ' כו' וְאֵינוּ נְאָכָל כו' אֲלֵא לְטַמְאִי מַת כו' וְלִכְיּוּצָא בְּהֵן מְטַמְאִי מַגְע טַמְאָת אָבָל הַטַּמְאִים שְׂהַטַּמְאָ' יוּצָא עֲלֵיהֶם מְגוּפָן כְּגוֹן זָבִים וְזָבוֹת נְדוּת וְיוֹלְדוֹת וּמְצוֹרְעִים לֹא יֵאָכְלוּ מְמַנּוּ כו' וְכַתְּב הַכ"מ וּמְשַׁמַּע לְרַבִּינוּ דְּלֹא מִיעֲטָה הַמְּשַׁנָּה אֲלֵא דוֹקָא הֵנִי טַמְאִים שְׂטַמְאָ' יוּצָא מְגוּפָן אָבָל שְׂאִין טַמְאִים יוּצָא' מְגוּפָן יֵאָכְלוּ וְהֵכִי אָמְרִינוּ בְּפ"ה דְּבַכּוֹרוֹת (דָּף לָג) עַל מְשַׁנָּה זוֹ דְּפִלְגִי רַחֲמַנִּי בֵּין טַמְאָ' יוּצָא' מְגוּפָן לְאֵינוּ יוּצָא מְגוּפָן כו'.

וְלִי נִרְאָה רֵאִי מְפֻרְשֵׁת יוֹתֵר מְהֵא דְּאָמְרִינוּ בְּכָרִיתוֹת (דָּף י) כִּי תַנִּי הֵהִיא בְּפְסַח הַבָּא בְּטַמְאָ' וְמִי אָכְלָה וְהִתְנַן פְּסַח הַבָּא בְּטַמְאָ' לֹא יֵאָכְלוּ מְמַנּוּ זָבִין וְזָבוֹת נְדוּת וְיוֹלְדוֹת כו'

קא סבר טבול יום דזב פזב דמי אי הכי ביום מ' נמי לא חזי קא סבר מחוסר כפורים דזב לאו פזב דמי פ' וקוי רק כמו טומאת מגע וע"כ הותר בצאיבור.

וכמו שכתבו התוס' בפ"ב דזבחים (דף יו) ומפרש הרב ר' חיים דנ"מ לענין פסח הפא בטומא' דתנו לא יאכלו ממנו זבין וזבות דלמ"ד מחוסר כפורים דזב פזב דמי אין שוחטין וזרקין עליו דלא אשתראי בצבור אלא טמא מת וה"ה טמא שרץ דאין טומא' יוצא מגופו כו'.

ומ"ד לאו פזב דמי שוחטין וקוי מוכח בהדנ' בפ"ב דכריתו' (דף י) אלקא דאי אמרינן דטבול יום דזב לאו פזב דמי הותר גם פן בצאיבור. ובזה שגה הק"ע שכתב בפ"ק דסו'ט' שגהו הוכחת הרמב"ם דכל הספיקות מדברייהם דאל"ה אין ראי' רק לטומאת מת אבל לא בשאר ספיקות ולפי מה שהוכחתי כל הטומאת שע"י מגע דמי לטמא מת: [וקא דאמרינן בירושלמי (פ"ז דפסחים) על דעתן דרומאי מגע זב פזב נשמענה מן הדא דאמר ר"א בשם ר' הושע' ונשא אהרן את עון הקדשים עון הקריבים ולא עון המקריבים כו' הדא אמר הי' הצבור מגעי זבין ומגעי זבות אינן עושין בטומא' זהו דוקא לטעמ' דרומאי דטמא מת אינו מחלל מחמת שהותרה בצבור וע"ז בעי אם מגע זב פזב או דילמא פיון שהוא ע"י מגע הרי הוא כטמא מת וע"ז מוכיח דא"כ הא דונשא אהרן את עון הקדשים ולא עון המקדשים במאי מוקי לה אם בטמא מת הרי לדעת' דרומאי אינן מחלל משום דהותר בצבור וע"ז אומר וכי דם זב אלא שנוגע בזב וע"ז מוכיח דמגעי זבין לא הותרה בצבור דאם הותר בצבור כמו טמא מת א"כ אינו מחלל עבודה כמו בטמא מת לדעת' דרומאי וא"כ במאי מוקי לה אבל לדין לא קי"ל הכי דהא לדין סבירא לן דאפילו טמא מת אם עבד חילל ועיין בש"ס דילן דזבחים (דף כב) אמרו זקני דרום כו' וא"כ פיון דס' טומאה דהותר ברה"ר ילפינן מהא דטומא' הותרה בצאיבור ע"כ אינה אלא בטומאת מגע אבל לא בטומאת ראי' (והטעם דטומאת מגע הוא ע"י סיבה חיצונית אבל טומאת ראי' הוא טומאת עצמו וע"כ בטומאת עצמו מחזקינן למפרע נמי: ובזה יובן הא דכתיב (ירמ' יג) הלא ברוב עונה נגלו שוליה פ' כמו דאמר טומאתה בשוליה וכמו שביארתי שם בספרי על ענין המדרש אילו זכיתם הייתם קורין כי ביום הזה יכפר עליכם דהיינו שמתעוררת הטהרה למפרע עכשיו שאי אתם זוכים אתם קורין טומאתה בשוליה פ' שמחזיקין הטומא' למפרע פיון שהוא בבחי' טומא' עצמית וחסרון בגוף דמחזקינן למפרע.

ובזה יובן המדרש האשה הזאת ע"י שפירשה מביתה ב' או ג' ימים הפתוב קורא אותה דנה אנו שפירשנו מבית חיינו ומבית קדשינו כמה ימים וכמה שנים עאכו"כ שנקראו דנין ולכך נאמר ע"ז הי' דנה לבינו פ' בבחינת דנה כמו נדה שמחזיקין הטומא' למפרע פ' בבחי' טומאת ראי' שמחזקינן למפרע (ואף שטומאת מעל"ע הוא דרבנן מ"מ חיישינן למפרע מדרבנן בתרוי' וקדשים אלקא דמספקינן בטומא' שלמפרע): אף שעדיין צריף להבין מה שאומר ב' או ג' ימים הלא בעינן לזבה דוקא שלש ימים ומהו זה שאומר ב' או ג' ימים.

ובספרי ע"י שם ביארתתי דנה שאומר ב' או ג' ימים הוא כמו דאמרינו בפ"ז דפסחים (דף פא) דלר' יוסי משפחת לה זבה גמורה בשופעת או כגון שראתה שני ביה"ש וכמו שפי' רש"י שם דבשני ביה"ש איפא טונמא ג' ימים רצופים והוא קצת דוחק.

ע"כ נראה לי לבאר ע"פ מאי דאמרינו בנדה (דף סח) איתמר נדה שפדקה עצמה ביום השביעי שחרית ומצא טמא וביה"ש לא הפרישה ולאחר ימים פדקה ומצאה טמא' רב אמר זבה נדאי ולוי אמר זבה ספק.

רב אמר ובה נדאי פיון דמעיקרא נמצאת טמא' ועכשיו נמצאת טמא', טמאה נדאי ולוי אמר ספק זבה אמר פסקה ביני וביני. אלמא דס"ל לרב דכיון שפדקה עצמה תחילת' שהיא טמא' נאח"כ נמצא עוד שהיא טמא' מחזקינן טונמא' בימים שבנתיים.

והכי אמרינו בירושלמי (פ' פיצד) יצא ביום הראשון ונגח בשני לא יצא בשלישי יצא ונגח תפלוגתא דר"א ב"א ור"ה דאתפלגין נדה שפדקה עצמה ביום ראשון ומצאת טמא' ובשני לא פדקה בשלישי פדקה ומצאתה טמא' ר"א ב"א בש"ר נדה נדאי ר"ה בש"ר אמר נדה ספק אמר ר"ה תמן הוינא ברישא ותמן הוינא בסיפא ותמן הוינא באמצעית' כו' וכתב הפ"מ שהרמב"ם פסק דהוי זבה נדאי וכתב וז"ל ומיהו למאי דמדמה הכא דינא דמועד לדינא דזבה א"כ למ"ד התם זבה נדאי במועד נמי דינא הכי אלא מדחזינן בגמ' דילן לא נחית להכא ואע"ג דבדין הדילוג מדמי לה לענין הנוסות בב"ק (דף לז) נגח שור יום ט"ו בחודש זה ויום ט"ז בחודש זה ויום י"ז בחודש זה פלוגת' דרב ושמואל דאיתמר ראתה יום בחודש זה ויום י"ו בחודש זה ויום י"ז בחודש זה, רב, אמר קבע לה נוסת ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג מ"מ לענין האי דינא הוא בכלל מה שאמרו דאין נעשה מועד עד שיעידו בו ג' ימים זה אחר זה ולפיכך לא פסק הרמב"ם פהו דמשמע הכא עכ"ל ולכאורה לא מצינו להדי' בגמ' דילן סתירה לזה.

אף דא"כ אמאי אמרינו בב"ק (דף פד) דהעידו שנים בראשונ' ושנים בשני' בשלישית הרי ג' עדיות והם עדות אחת להזמה והשתא אי הוי ס"ל להש"ס דילן פהירושל' הא בלא עדות אמצעים נמי הוי מועד ודו"ק.

ועוד אפשר לומר דאין ראי' מהירושל' דהירושל' לטעמי' אזיל שפובר דהוי מועד ע"פ אומדנא אע"ג שלא הי' בפועל המעשה כמו דאמרינו בירושל' (פ"ג דב"ק ה"ג) מפיון שהרג אדם א' אינו מועד כו' ר' יוסי בר"ח אמר כשרדף שלש רדיפות והן משערין שיש ברדפו נגיחה א"כ אזלינן בתר אומדנא וע"כ פיון דהוי חזקה לענין נדה הוי נמי חזקה למועד אבל לפי שיטת הש"ס דילן בב"ק (דף מא) דאומדנא לאו פלוס הוא וכמו דאמרינו שם אמר רבה כגון שאמדיה לשלש' בני אדם רב אשי אמר אומדנא לאו פלוס הוא.

אלמא דבעינן המעשה בפועל וא"כ ביום האמצעי לא בא המעשה בפועל אלא אומדנא וחזקה שאם הי' יוצא הי' נוגח ואומדנא לאו פלוס הוא. ועוד אפשר לומר פיון דמביבע' לן בב"ק (דף פד) אי ליעודי גברא בעינן אי ליעודי תורא ואי ליעודי גברא בעינן בעינן שיעודיעוהו בכל הג' ימים וביום השני לא הי' יכול להודיעו פיון דלא אתחזוק אלא ביום הג' וע"כ לא פסק הרמב"ם פהירושלמי: הרי נתבאר דבטונמא' שע"י ראי' פיון שנתקלקלה ורואת מחזקינן טונמא' בימים שבנתיים נמי.

והטעם הוא דהא מחזקינן טומא' למפרע דאי לא הי' מחזקינן טומא' למפרע לא הי' מצטרפין פל הג' ימים דהא הוי לי' שיקמור וכמו דמקשה הש"ס בפסחים (דף פא) ובגזיר (דף טו) דלר' יוסי דאמר מכאן ולהבא הוא מטמא זבה גמורה היכי משפחת לה פיון דכל יום הי' שיקמור לראשון אלא ודאי דאמרינן דלמפרע הוא מטמא וע"כ אגלאי מקלת' למפרע דלא הוי שיקמור וע"כ פיון שמחזקינן על למפרע ע"כ אפי' לא בדקה בימים שבתים נמי מחזקינן על למפרע: ובזה יתיישב המדרש ע"ז הי' דנה לבינו ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי אומר האשה הזאת ע"י שפירשה מביתה ב' או ג' ימים שבאמת צריף ג' ימים אבל אפשר שתתחזק ע"י ב' ימים להיות זבה דהיינו שאם ביום אמצעי לא בדקה עצמה הפתוב קוראה אותה זבה (דהא קיי"ל כרב דהוי זבה ודאי) אנו שפירשנו מבית חיינו ומבית קדשינו על אחת כו"כ פ"א אף שבנדאי הי' פמה זמנים בנתיים שאין אנו רואים עון בגלוי אף פיון שפירשנו זמן הרבה כל כך אע"פ שאין אנו רואים ומרגישים לפרקים עון בגלוי אף פיון שאח"כ מרגישים אנו עדיין מתקנים ע"כ מחזקינן הרע ל למפרע כמו בזבה שהוא טומא' יוצא מגופה מחזקינן הראי' למפרע וע"ז אומר על זה הי' דנה לבינו פ"א כמו זבה שטמא' ע"י ראי' למפרע.

ובזה ביארתי במ"א המדרש אילו זכיתם הייתם קורין פי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ועכשיו אתם קורין טומאת' בשוליה לכאור' מה שייכות הוא חטא לטומא'. אף הענין הוא שאילו זכיתם הייתם קורין פי ביום הזה יכפר עליכם כו' שמזה מוכח שטומא' הותרה בצייבור וכמו דאמרינן ביומא (דף ז) אמר לו ר"ש כה"ג ביוה"כ יוכיח שאינו על מצחו ומרצה אמר לו ר' יהודה הנח לכה"ג ביוה"כ שטומא' הותרה לו בצייבור וא"כ לפי מאי דקיי"ל כר' יהודה דאם אינו על מצחו אינו מרצה א"כ מוכח מזה שטומא' הותרה בצייבור ולא בבחי' דחי' וע"ז אומר המדרש אילו זכיתם הייתם קורין בתורה פי ביום הזה יכפר עליכם כו' שמזה מוכח שאין הטומא' חוצצת וטומא' הותרה בצייבור עכשיו שאי אתם זוכים אתם קורים טומאתה בשוליה דהיינו כמו הנידה וא"כ הוא בבחי' ראי' דהיינו טומאת גופו נזה לא הותרה: וא"כ נתבאר שאומר ע"ז הי' דנה לבינו דהיינו בבחינת טומא' שמגופ' ע"פ הראי' ע"כ מחזקינן הרע למפרע וכמו שביארתי לעיל ובספרי ע"י על הא דכתיב הנהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו פן אתם תוכלו להטיב למודי הרע דהיינו שהרע נשרש בקרביכם ואין אתם יכולים לעקור הרע כמו שהכוישי אינו יכול להפוך עורו ונמר חברבורותיו פן תוכלו להטיב למודי הרע ובזה נתבאר הפתוב (תהלים צה) ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי לבב הם וזהם לא ידעו דרכי אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחת.

ולכאורה יש לדקדק הא דכתיב עם תועי לבב הם וזהם לא ידעו דרכי ואמאי אמר ב' פעמים הם. ויובן ע"פ מאי דאיתא בנדרים (דף סה) אמר שאיני נושא לפלונית שאבי רע א"ל מת או שעשה תשובה כו' אמר ר"ה נעשה פתולה נדרו בדבר ור' יוחנן אמר כפר מת וכבר עשה תשוב' מתיב ר' אבא קונם שאיני נושא לפלונית פעורה נהרי היא נאה שחורה נהרי היא לבנה קצרה נהרי היא ארוכה מותר לא מפני שפעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה אלא שהנדר טעות בשלמא לר"ה דאמר נעשה פתולה נדרו בדבר תנא תולה נדרו בדבר ותנא נדר טעות וכתב הר"ן והא דלא אמרינן בסיפ' כפי פעורה ונעשית נאה כו' ה"ט משום דאדם רע עשוי לעשות תשוב'

וְעָשׂוּי לְמוֹת הַיְלִלְפָה אוֹמְדִין דַּעְתוֹ דְּכִי אָמַר שְׁאֲבִיָּה רַע כָּל זְמַן שְׁאֲבִי רַע קָאָמַר מִשָּׂא"כ
בְּאִשָּׁה כְּעוֹרָה שְׁאִין עֲשׂוּי לְהִיּוֹת נָאָה הַיְלִלְפָה לֹא הִי בְּדַעְתוֹ שְׁתֵּהָא מְוַתְרַת לוֹ לְכַשְׁתָּהָא
נָאָה.

הַרְשָׁב"א ז"ל, אִי נָמִי אִי אָמַר הֵכָא שְׁאֲנִי נוֹשָׂא אִשָּׁה פְּלוֹנִית שְׁהִיא כְּעוֹרָה כְּדַקְתָּנִי שְׁאֲבִי
רַע ה"נ דְּמִשְׁמַע כָּל זְמַן שְׁהִיא כְּעוֹרָה אָבֵל הֵכָא פִּינּוֹן דְּלִפְלוֹנִי כְּעוֹרָה קָאָמַר לֹא מִשְׁמַע
כְּתוּלָה גְּדָרוֹ בְּדָבָר כּו' עכ"ל וע"ז אוֹמַר אַרְבַּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וְאָמַר עִם תּוֹעֵי לְבָב
הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְּרָכֵי שְׁאָם הִי אוֹמַר סְתָם עִם תּוֹעֵי לְבָב וְלֹא יָדְעוּ דְּרָכֵי לֹא יָבִאוּ אֶל
מְנוּחָתִי לֹא הִי מִשְׁמַע כְּתוּלָה גְּדָרוֹ בְּדָבָר וְהוּי דְּוָמְנִי שְׁאֲנִי נוֹשָׂא לְפְלוֹנִית כְּעוֹרָה אָבֵל
אָמַר עִם תּוֹעֵי לְבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְּרָכֵי ע"כ הוּי דְּוָמְנִי דְּאִינוּ נוֹשָׂא לְפְלוֹנִי שְׁהִיא
כְּעוֹרָה וע"כ אִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה בְּאִפִּי נִשְׁבַּעְתִּי וְחֻזְרָנִי בִּי אִף לְדַעַת הַר"ן יֵשׁ חִילּוּק בֵּין
כְּעוֹרָה וְנִשְׁבַּעְתָּה נָאָה שְׁלֹא שְׁכִיחַ מִשָּׂא"כ בְּרַע וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה וּבְזָה בִּינְאָרְתִּי בִּמ"א הָא דְּלֹא
יְלִיף ר"א בְּחִגְיָה (דף י) הַיְתֵר גְּדָרִים מְהָא דְּיְלִיף ר' יְהוֹשֻׁעַ שְׁנֵאֲמ' בְּאִפִּי נִשְׁבַּעְתִּי וְחֻזְרָתִי
בִּי עוֹזֵד דְּהָא כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּזָה קָאִי עַל דוֹר הַמְדָבָר דְּיֵשׁ לְהֵם חֵלְק לְעוּה"ב ור"א ס"ל
בְּסִנְהֶדְרִין (דף קי) דְּיֵשׁ לְהֵם חֵלְק לְעוּה"ב אִף אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּהֵתָם גְּרָסִינּוּ ר' אֶלְעָזָר
מְדָאָמַר תְּחִיל' דְּבָרֵי ר"ע וְאֵח"כ ר"א אוֹמַר אָבֵל מ"מ אֲמַאי לֹא יְלִיף ר"א מְהָא דְּר"י
וּא"כ צְרִיכִין אָנוּ לוֹמַר כְּמוֹ דְּאָמַר רַבָּא הֵתָם אִי מְדַר' יְהוֹשֻׁעַ דְּיִלְמָא הֵכִי קָאָמַר בְּאִפִּי
נִשְׁבַּעְתִּי וְלֹא הִדְרָנָא בִּי.

אָבֵל לְפִי מַה שְׁבִינְאָרְתִּי אֶפְשָׁר לוֹמַר עוֹד מִשׁוּם דְּהוּי כְּתוּלָה גְּדָרוֹ בְּדָבָר וּבְתוּלָה גְּדָרוֹ
בְּדָבָר אֶמְרִינּוּ דֹא"צ הַיְתֵר כָּלָל וְכְמוֹ שְׁכַתְבַּת הַר"ן בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁל' ע"ש וְהָא דְּלֹא קָאָמַר
רַבָּא הֵכִי הוּא מִשׁוּם דְּס"ל כר' יוֹחָנָן דְּדוֹקָא כְּבָר מֵת וּכְבָר עָשָׂה תְּשׁוּבָה כר' יוֹחָנָן דְּהוּי
הַגְּדָר טְעוּת אָבֵל בְּלֹא"ה לֹא אֶמְרִינּוּ דְּהוּי כְּתוּלָה גְּדָרוֹ בְּדָבָר] וע"ז כְּתִיב הַיְהִיפוּהוּ כּוֹשֵׁי
עוֹרוֹ כּו' כֵּן אַתֶּם תּוּכְלוּ לְהִטִּיב לְמוֹדֵי הַרַע פִּי שְׁהַרַע שְׁבַכְּם א"א לְהַפְּוֹה כְּמוֹ דְּלֹא שְׁכִיחַ
שְׁכַעוֹר' יְהִי נַעֲשׂ נָאָה וְה"נ כֵּן אַתֶּם תּוּכְלוּ לְהִטִּיב כּו' וְכְמוֹ שְׁבִינְאָרְתִּי וְדו"ק: גְּחֻזָּר
לְעִנְיָן הַרְאִשׁוֹן לְמַה שְׁבִינְאָרְתִּי דַּעַת הַיְרוּשָׁל' דְּאִפִּי בְּטוֹמָא בְּעִינּוּ נְמִי שְׁיַדַע הַטּוֹמָא
שְׁהוּא טָבֵל וְצָרִיף שְׁיִטְבִּיל תְּחִיל' עַל הַחֲמוּרוֹת וע"כ ס"ל לר"מ דְּצָרִיף שְׁיִתְּוֹדָה עוֹיְתִי
פְּשַׁעְתִּי חֲטָאִתִּי וְכְמוֹ שְׁבִינְאָרְתִּי לְעִיל אָבֵל כְּבָר בִּינְאָרְתִּי בְּסַפְרֵי ע"י לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילָן
עַל הָא דְּאֶמְרִינּוּ אֲשַׁרְיָכֶם יִשְׂרָאֵל כּו' וְאוֹמַר מְקוּהָ יִשְׂרָאֵל ה' שְׁבַמְקוּהָ א"צ דַּעַת וְהוּי
כְּמוֹ מְחֻזְרֵי כְּפָרָה שְׁאֲחַר יְכוּל לְהִבִּיא עָלָיו שְׁלֹא מְדַעְתוֹ וְה"נ בְּמְקוּהָ וְכְמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ
בְּחֻזְלִין (דף לא) אִי דְּאֵטְבֵּלָה חֲבִירַת' כְּוֹנָה דְּחֲבִירַת' כְּוֹנָה מְעַלְיוּתָא הִיא וע"ז אוֹמַר
אֲשַׁרְיָכֶם יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִין כּו' וְמִי מְטַהֵר אַתְּכֶם אֲבִיכֶם שְׁבַשְׁמִים שְׁהַכְּוֹנָה
שְׁהַקְב"ה מְתַפְּוִין לְטַהְרֵינוּ עוֹלָה לְנוּ לְטַבִּיל': וְכְמוֹ דְּאִית' בִּירוּשָׁל' (רפ"ב דְּסוֹט') בַּעַל
מַהוּ שְׁיִפְרִישׁ עָלֵי חוּץ מְדַעַת' יִבְבֵּא פִּי דְר' יוֹחָנָן אַרְבַּע' מְחֻזְרֵי כְּפָרָה מְפָרִישִׁין עָלֵיהוֹן
שְׁלֹא מְדַעַתוֹן וְאֵלוֹ הֵן הַזָּב וְהַזָּבָה וְהַמְצוֹרַע וְהַיְלִלְדָת וְהָא סוֹט' קִטְנ' לִית אַתְּ יְכִיל דְּמַר
ר"י קִטְנָה שְׁזִינְת' אִין לָה רְצוֹן לְאַסְנוֹר עַל בַּעַל כּו' א"ר אָבִין מְפִינּוּ דְּכְתִיב וְשִׁמְחָתָא אַתָּה
וּבִינְיָתִיף וְהוּא מְעוֹנְכָב מְלִשְׁמוֹחַ עֲמָה מְפָרִישׁ עָלֵי חוּץ מְדַעַתָּה ר' אַחָא בְּשֵׁם ר' אִילָא אִינוּ
מְפָרִישׁ עָלֵי עוֹלַת הָעוֹף אֶלָּא חֲטָאֵת הָעוֹף מְפָנִי שְׁהוּא מְכַשְׁרָתָה לְאַכּוֹל בְּזַבְחִים תְּנִי
אִינוּ מְפָרִישׁ עָלֵי אֶלָּא דְּבָר שְׁהוּא מְתִירָה לָה בְּזָה א"ר יוֹסִי אִין לָה אֶלָּא זָה וּפִי הַק"ע
שְׁמַדְחָה לָהָא דְר' אָבִין וּמְשַׁנֵּי מְפִינּוּ שְׁהוּא מְעוֹנְכָב לְשִׁמּוֹחַ עֲמָה כְּמוֹ שְׁהוּא מְעַכְבָּה לְאַכּוֹל

בזבחים ואפֿשר לומר כמו שראיתי בס' וש"ה שפכת שמדברי ה"ן בנדריים (נ"ף לה) שפכת וקרי להו מחוסרי כפר' משום שאסורים ליכנס במקדש ולאכול בקדשים עד שיביאו פפרתו והגי פינו דאין קרבנו בא לכפרה א"צ דעת כו' ע"ש וכתב שמדברי ה"ן יש להסתפק היכי שיש עלי חמש זיבות ודאו' שמביא קרבן א' לאכול בקדשים והשאר עלי חובה אם יכול האב להביא עלי את השאר ואם נאמר הטעם משום דאין קרבנו בא על חטא ואינו לפפר' א"צ דעת א"כ אפי' יש עלי פמה זיבות ודאות יכול האב להביא עלי משום שאין קרבנו בא לפפר' דידיע' לא בעינו אלא בקרבן שיש בו כפר' וכמו שפכת ה"ן אכל בקרבן שאינו בא לפפר' א"צ דעת אבל אי אמרינו דעיקר הטעם משום דצריף להאכילן בזבחים א"כ פינו דאמרינו בכריתו' (נ"ף ח) שאם יש עלי חמש לידות ודאות וה' זיבות ודאות מביא קרבן ואוכלת בזבחים ואין השאר עלי חובה ואמרינו שם דר"ע מדמי להון לטבילות דמאן דמחיב ה' טבילות פינו דטביל חדא זימנא אטהר.

ולפ"ז אינו יכול להביא עליהם שלא מדעת' פינו דאינה מעוכבת בזבחים וע"ש שהאריף בזה אבל לי נראה דעיקר הטעם משום שאינם באים לכפר' וכינון שאינו בא לפפר' א"צ דעת וע"כ אפי' אינו מעוכב' מלאכול בזבחים נמי יכול להביא דאל"ה תקשה דהא אינו מעכב רק החטאת אבל העולה אינה מעוכבת וא"כ אמאי יכול להביא אף עולת יולדת שלא מדעתה: וכן נרא' לי שנהו הטעם של הירושל' שאומר ר' אחא בשם ר' הילא אינו מפריש עלי עולת העוף אלא חטאת העוף מפני שהוא מפשירתה לאכול בזבחים.

אלמא דדוקא חטאת העוף מפני שהיא מעוכבת אבל לא עולת העוף דכינון שאינו מפשירתה לאכול בזבחים אינו יכול להביא וא"כ כש"כ דבחמש זיבות ודאית דכינון שאין השאר עלי חובה אינו יכול להביא שלא מדעת'.

ואפֿשר עוד לומר דע"כ מביא דוקא חטאת העוף מפני שהיא מפשירתה לאכול בזבחים והיינו כמו דאמרינו בפ"ק דמנחות (נ"ף ד) א"ר ר' ירמיה מצינו שחילק הכתוב בין מכפרין ומכשירין מכפרין אית דאתי בהו אחר מית' מכשירין לית בהו דאתי לאחר מית' דתנן' האשה שהביא חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה עולתה ומת' לא יביאו יורשין חטאת' ופירש"י ונתטאת יולדת מכשיר הוא פדאמרינו פ' דם שחיט' (נ"ף כו) מפני שמפשירתה לאכול בקדשים ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפרה כדכתיב בעולת יולדת א' לחטאת וא' לעולה אלמא מכפרין קריבי מכשירי לאו קריבי כו': ומזה יש לדחות מה שהבאתי בספרי ע"י (דרוש ח) מה שפכתו האחרונים דהא דמביא לאחר מית' הוא מטעם דמחוסרי כפר' לא בעינו דעת וע"כ יוכל להביא אחר מית' אבל בעולת ראי' דבעינו דעת ע"כ פסק הרמב"ם דדוקא אם הפרישתו מחיים אבל במחוסרי כפר' דלא בעינו דעת ע"כ יוכל להביא לאחר מית' נמי אפי' לא הפרישתו מחיים דהא לכאורה הוא בהיפוף דחטאת יולדת דהוי נדאי מכשיר ובזה כ"ע מודו דלא בעינו דעת ואפ"ה אינו מביא לאחר מית' משום דהוי מכשיר ומכשירין אינם באים לאחר מית' ועולת יולדת לדעת הירושל' בעי דעת משום דהוי בתורת כפרה כמו שביארתי ואינה מפשירתה לאכול בזבחים דהיינו שאינו בתורת מכשיר אלא בתורת כפרה ואפ"ה באה לאחר מיתה.

ועינו בח"א (סי' ה) ואפ"ה צריף להבין דאם עולת יולדת בעי דעת א"כ איף בא לאחר מיתה הא מ"מ ליכא דעת בעלים ואפֿשר דמוקי לה בשפהפרישה מחיים. ועוד נרא' לי

כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי בְּסִפְרֵי ע"י (דְּרוֹשׁ ח) עַל הַיְרוּשָׁלַיִם (רפ"ח דְּפָסְחִים) אר"י אַרְבָּעָה מִחֻסְרֵי כַּפָּרָה מִפְּרִישֵׁינָן עַלֵּיהֶן חוּץ מִדְּעֻמָּתָם וְאֵלּוּ הֵן הַזָּב וְהַזָּבָה כּו' לִית הִדָּא פְּלִיגָא עַל ר' אֲלֵעָזָר דר"א אוֹמֵר אָדָם שׁוֹחֵט פְּסַח וְשָׁלָא מִדְּעֻמָּתוֹ אָבָל אֵינּוּ מִפְּרִישׁוֹ אֲלָא מִדְּעֻמָּתוֹ פּי' לִית הִדָּא פְּלִיגָא עַל דר' אֲלֵעָזָר כּו' אֲלָמָא דְּבִפְסַח בְּעֵינָן דְּעַת וְאֵעִפ"כ אָדָם מְבִיא ק"פ עַל בְּנֵי וּבְנוֹתָיו הַקְּטָנִים אֲלָמָא אַע"ג דְּמְבִיא עַל בְּנֵי הַקְּטָנִים בְּעֵינָן דְּעַת וְה"נ מִקְּשָׁה הַש"ס דִּילָן בְּגִדְלוֹתָם (דָּף לו') אֲלָא מִעֻמָּתָה יְבִיא פְּסַח כּו' וְע"ש מִהַשְׁהֲגַתִּי בִירוּשָׁלַיִם וְהַתְּירוּץ הוּא דְּהָא דִּישׁ רֵאִי מִמָּה שְׁאָדָם מְבִיא קֶרְבָּן עַל בְּנֵי וּבְנוֹתָיו הַקְּטָנִים הֵיִינוּ דְּנֻקָּא אִם מוֹעִיל בְּגִדְלוֹתוֹ וְא"כ מוֹכַח בְּזָה דַּא"צ דְּעַת דְּהָא יוֹצֵא כְּשֶׁהוּא גְּדוֹל וְאוֹכֵל קִדְשִׁים אַע"ג שֶׁהִבִּיא קֶרְבָּן בְּעוֹדָנוּ קָטָן אָבָל מִפְּסַח אֵין רֵאִי דְּהָא אַע"פ שֶׁמְבִיא עָלָיו פְּסַח בְּעוֹדוֹ קָטָן אַפ"ה לֹא מְהִיב אִם הַגְּדִיל אַח"כ וְע"כ לֹא מוֹכַח מִזֶּה דְּבְעֵינָן דְּעַת וְע"ש שֶׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזָה: [וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב מַה שֶׁהַקְּשָׁה הַק"ע אֵהָא דְּאֲמַרְיָנוּ בִירוּשָׁלַיִם (פ"ב דְּנִזְיָר) שְׁאָדָם קוֹבֵעַ לְחֻבְרֵי קֶרְבָּן נִזְיָרוֹת שְׁלָא מִדְּעֻמָּתוֹ אָבָל אֵינּוּ מִפְּרִישׁוֹ אֲלָא מִדְּעֻמָּתוֹ וְכַתְּבִי הַק"ע נִרְאֵה דְּאֲתִי כּו' יוֹחֲנָן דְּאֲמַר בְּגִדְלוֹתָם (דָּף לה) הַפֶּל צְרִיכִין דְּעַת חוּץ מִמִּחְסְרֵי כַּפָּר' וְהַטַּעַם שְׁפָן אָדָם מְבִיא עַל בְּנֵי הַקְּטָנִים כּו' וְקָשָׁה לָמָּה אֵינּוּ מְבִיא קֶרְבָּן נִזְיָרוֹת עַל חֻבְרֵי שְׁפָן הָאֵב מְבִיא עַל בְּנוֹ הַקָּטָן וְכ"כ הַרְמַב"ם (פ"ב מֵה"נ) הָאֵב מְדִיר אֵחַ בְּנוֹ בְּנִזְיָר וְחֵיִיב לְנַהֲגַ בּוֹ כֹּל דְּקִדְוִי נִזְיָרוֹת וְאִם נִטְמָא מְבִיא קֶרְבָּן טוֹמֵא' וְכַשֵּׁיִשְׁלִים נִזְיָרוֹתוֹ מְבִיא קֶרְבָּן טַהֵר' כּו' ע"ש עכ"ל וְלִפִּי מַה שֶׁבִּיאָרְתִּי דְּהָא דְּאֲמַרְיָנוּ הַפֶּל צְרִיכִין דְּעַת חוּץ מִמִּחְסְרֵי כַּפָּרָה שְׁפָן אָדָם מְבִיא קֶרְבָּן עַל בְּנֵי וּבְנוֹתָיו הַקְּטָנִים הֵיִינוּ שְׁמוֹעִיל בְּגִדְלוֹת אַח"כ נְמִי שְׁנַפְטָר מִהַקֶּרְבָּן אָבָל בַּק"פ פִּינּוֹן דְּאֵינּוּ מוֹעִיל אַח"כ בְּגִדְלוֹת ע"כ אֵין רֵאִי מִמָּה שֶׁהָאֵב מְבִיא עַל הַקָּטָן ע"ש בְּסִפְרֵי (ד' ח) מַה שֶׁבִּיאָרְתִּי עַל הַיְרוּשָׁלַיִם שְׁנִי הִיא פְּסַח שְׁנִי הִיא חֲטָאֵת פְּסַח לְכַשֵּׁיִגְדִיל אֵינּוּ רֵאִוי לְהַתְּכַפֵּר בּוֹ (פְּפִי שֶׁהֶגְהֵתִי שָׁם) חֲטָאֵת לְכַשֵּׁיִגְדִיל רֵאִוי לְהַתְּכַפֵּר.

וּלפ"ז לֹא קָשָׁה מִיָּדִי מַהֲךָ דְּנִזְיָר דְּהָאֵב מְבִיא קֶרְבָּן בְּשֶׁבִילוֹ דְּזָה אֵינּוּ מוֹעִיל בְּגִדְלוֹת וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ הַתּוֹסֵף בְּנִזְיָר (דָּף פח) דְּאִם הַגְּדִיל וְהִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת מְבַטְלוֹת הַנִּזְיָרוֹת אִף שֶׁהַתְּחִיל לְמַנּוֹת מִכְּמָה יָמִים וְא"כ כְּשֵׁיִגְדִיל בְּלֹא הַפְּטוֹר מִקֶּרְבָּן דְּבַטְלָה הַנִּזְיָרוֹת וְא"כ אֵין הַהֲבָאָה מוֹעִלָּת אֲלָא בְּעוֹדָנוּ קָטָן ע"כ אֵין רֵאִי מִזֶּה דִּיכּוֹל לְהַפְּרִישׁ שְׁלָא מִדְּעַת חֻבְרֵי: וְה"נ אַע"ג דְּעוֹלָת יוֹלָדָת בְּעֵי דְּעַת בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה הֵיִינוּ לְאִפּוֹקִי חוֹבְתָהּ שְׁעָלִי מִן הַתּוֹרָה לְהַצְרִיכָה קֶרְבָּן עוֹלָה שֶׁתְּפָרוֹשׁ בְּדְעַת ע"כ אֵינּוּ מְסַפִּיק לָהּ הַפְּרָשָׁה שְׁלָא בְּדְעַת אָבָל מִי שְׁאֵינּוּ בְּתוֹרַת חוֹבָה וְלֹא יָבוֹא לְכַלֵּל דְּעַת ע"כ מִפְּרִישׁ אִף שְׁלָא מִדְּעַת וְהָא נְמִי בְּעוֹלָת יוֹלָדָת לְפִי דְּעַת הַיְרוּשָׁלַיִם דְּבְעֵי דְּעַת הֵיִינוּ מְשוּם שֶׁהִיא בַת חוֹבָה לְעוֹלָה וְע"כ אֵינּוּ מְסַפִּיק הַהַפְּרָשָׁה שְׁלָא מִדְּעַת אָבָל אִם מִתָּה שְׁנַפְטָר עָלִי שִׁיעֲבוּדָא דְּאוּרִיִּית' וְע"כ אַע"פ שֶׁהוּא שְׁלָא מִדְּעַת אַעפ"כ פִּינּוֹן שֶׁהִיא מִת' וְאֵין עָלִי חוֹבָה וְנִשְׁאָר שִׁיעֲבוּד' שֶׁהוּא דְּאוּרִיִּית' ע"כ מְבִיאֵין עָלִי עוֹלָה אִף לְאַחַר מִית'.

עכ"פ לְפִי מַה דְּקִיִּי"ל שֶׁמְבִיא אִף עוֹלוֹת הָעוֹף אַע"ג דְּאֵינּוּ מְעַבְּבִי מְלֶאכְלוֹל בְּזִבְחִים ע"כ בִּישׁ עָלִי חֲמֵשׁ לִידוֹת וְדָאוֹת וְדָאוֹת דְּמוֹתָר ג"כ לְהִבִּיא שְׁלָא מִדְּעַתָּה עכ"פ נִתְבָּאָר דְּמַה שֶׁהוּא בְּתוֹרַת כַּפָּרָה אֵינּוּ יְכוֹל לְהִבִּיא שְׁלָא מִדְּעַתוֹ וְמַה שֶׁהוּא בְּתוֹרַת מְכַשִּׁיר יְכוֹל לְהִבִּיא שְׁלָא מִדְּעַת ע"כ נִמְשָׁל כַּפָּרַת יוֹה"כ לְמִקְוֵה שֶׁהוּא כְּמוֹ מְכַשִּׁיר דְּהֵיִינוּ לִיכְנֹס בְּמִקְדָּשׁ וְלֶאֱכוֹל בְּקִדְשִׁים ה"נ כְּתִיב לְפָנֵי ה' תִּטְהַרוּ שְׁצַרִּיכִין לְעֲמוֹד לְפָנֵי ה' ע"כ כְּתִיב מִקְוֵה

ישראל ה' שהקב"ה פביכול הוא המטביל פדי לעמוד לפניו ובפרט לדעת הירושל' שפיון שמענכב לשמון עמה מפריש שלא מדעתו א"כ פשאין ישראל עושין רצונו של מקום פתיב במסתרים תבכה נפשי ובפרט שהוא יום הדין וכשאדם מצטער השכינ' מה אומרת קלני כו' ואית' במדרש עיני עיני יורדה מים עיני תבכה על עיני ע"כ הקב"ה מביא הכפר' אף שאין ישראל מגיע לכלל דעת לידע קדושת וכפרת יוה"כ הוא המטביל שייכפר עליהם יוה"כ לשמון בחרג וכמו שפתיב ושמתם לפני ה' אלקיכם [וכמו דכתיב אז ירננו פל עצי יער לפני ה' פי בא כו' ואיתא במדרש סדר ויקרא (פ' ל) א"ר אחא היער אלו אילנות שעושין פירות וכל עצי היער אלו אילנות שאין עושין פירות לפני מי לפני ה' למה פי בא בר"ה וביוה"כ.

וביארתי במ"א שהענין יובן במה שביארתי בר"ה (דף טז) מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח פדי שתתברך לכם תבואה שבשדות כו' הביאו לפני שתי הלחם בעצרת פדי שיתברך לכם פירות האילן כו' נסכו לפני מים בחרג פדי שתתברך לכם גשמי שנה כו' ואמרו לפני בר"ה מלכות זכרונות שופרות.

מלכות פדי שתמלוכני עליכם כו' ובמה בשופר. וביארתי במ"א ע"פ מה שפתיב הר"ן שבד' פרקים העולם נידון כו' ובר"ה פל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון וביארתי שבג' פרקים בשנה העולם נידון בכללו פגון בפסח על התבואה וכן בעצרת על פירות האילן וכן בחרג על המים וע"כ פיון שהעולם נידון בכללו ע"כ בג' פרקים אלו החיוב רק על הציבור פגון העומר שפא משל ציבור וכן שתי הלחם בעצרת וכן ניסוף המים בחרג משא"כ בר"ה שהעולם עוברים לפניו כבני מרון וכל א' נידון בפרטות ע"כ המצנה הוא שופר שקל יחיד ויחיד חייב בשופר והטעם הוא מפני שקל יחיד ויחיד נידון בפרטות וע"כ אמר המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון הה"ד אז יעלו שדי זה העולם וכל אשר בו אלו הבריות אז ירננו פל עצי היער פי' שמוכיח שאין עיקר הטעם של ד' מינים הוא לרצות על המים שאם הי' העיקר לרבות על המים א"כ אמאי כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון דאמרינו בסנפה (דף מב) ולקחתם שתהא לקיחה לכל או"א אבל אם הטעם שהשמחה הוא על שיבאו זפאים בר"ה וביה"כ בדין ובר"ה ויוה"כ הדין הוא לכל יחיד ויחיד וע"כ כתיב ולקחתם שתהא לקיחה לכל א' כו' פי בא לשפוט בר"ה וא"כ מוכח דעיקר הטעם הוא לשמון על שיצאו זפאים בדין.

ועוד ביארתי שהמדרש מוכיח שעיקר הטעם לשמון על שיצאו זפאים בדין שאם הי' הטעם של ד' מינים לרבות על המים א"כ לדברי ר' יהודה בן בתירא דאמר בתענית (דף ב) דבשני בחרג הוא מזכיר מ"ט כו' עיקר ניסוף המים בשני הוא דכתיב ואמרינו בתענית דלר' יהודה בן בתירא ניסוף המים פל ששה וא"כ אם הי' הד' מינים באים לרצות על המים (וענין בתענית (דף ב) איבעי להו ר"א כו' מלולב גמר לה) א"כ מ"ט חייבין בהו בראשון ובפרט בגבולין דאינם חייבין מן התודה אלא בראשון אלא נדאי דעיקר הטעם כמו שאומר אז ירננו פל עצי היער לפני ה' פי בא לשפוט.

א"כ מוכח שהפנונה הוא לשמון על שיצאו זפאים בדין] ועבד שרבו מצפה לאכול על שולחנו ואכלת שלמים כו' ושמת לפני ה' אלקיך ע"כ פביכול מקוה ישראל ה' שמכפר

כַּפְרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲף שְׁלֵא מִדַּעְתּוֹ בְּתוֹרַת מַכְשִׁיר כְּמוֹ מְקוֹה כְּמוֹ דְּכַתִּיב מְקוֹה יִשְׂרָאֵל ה': [נְעוּד נִרְאָה לִי עַל הָא שְׁהַקְשִׁיתִי דְלִדְעַת הַיְרוּשְׁלָמִי דְעוֹלָה בְּעֵי דַעַת מְפָנִי שְׂאִינְהָ מְפִשְׁיֶרְתוֹ לְאַכּוֹל בְּזַבְחִים וּא"כ אִיךָ מְבִיאִין לְאַחַר מִיתָה דְאַפְשָׁר לֹאמַר כְּמוֹ דְאַמְרִינּוּ בַפ"ק דְזַבְחִים (דָּף ה) יְתָבִי ר"נ וּר"ש וְיִתָּבִי כו' וְיִתָּבִי וְקִאָמְרִי הָא דְקִאָמַר ר' אֶלְעָזָר מְצִינּוּ בְּבֵאִין לְאַחַר מִיתָה שְׁהֵם כְּשִׁירִין וְאִין מְרַצִין לִימָא לִי ר"ל הִנְהוּ נְמִי לִיְתִי וְלִירְצִי אָמַר לְהוֹן רַב אַב"מ יוֹלְדָת אִם הִיא יוֹלְדָה בְנִי מִי יוֹלְדוּ מִתְקִיף לָהּ רַב אִסִּי וּמֵאֵן לִימָא לֹן דְאִי אִיכָא פְמָה עֲשֵׂה גְבַה לֹא מִתְפַּרְהָ וְכִינּוּן דְאַיְכָא פְמָה עֲשֵׂה גְבַה מִתְכַּפְרָא יוֹרְשָׁה נְמִי מְכַפֵּר כו' וּפִירְש"י הִנֵּי נְמִי לִיְתִי וְלִירְצִי אִיּוֹרְשִׁים וּא"כ פִּינּוּן שְׁעוֹלָת יוֹלְדָת מְכַפֵּר עַל פְמָה עֲשֵׂה וּמְכַפֵּר עַל הַיְוֹרְשִׁין א"כ הִנֵּי הַיְוֹרְשִׁים בְּעֵלִים דִּידְהוּ וְכִמוֹ דְאַמְרִינּוּ הֵתֵם מְקַבְּעָא לֹא מְכַפֵּר' מְקַנְפִי' מְכַפְרָה וּע"כ קִי"ל דְהַיְוֹרֶשׁ מְמִיר אַע"ג דְהַמְתַּכְפֵּר עוֹשֵׂה תְמוּרָ' וּע"כ מִיְיָתִי אִפִּי' לְאַחַר מִיתָ' אַע"ג דְבְעֵינּוּ דַעַת בְּעֵלִים, וּע"כ אֶפְשָׁר לֹאמַר דְזֵהוּ דוֹקָא בְּעוֹלָת יוֹלְדָת דְבָא לְכַפְרָה לְר"ש כְּמוֹ דְאִיתָא בַפ"ק דְשְׁבוּעוֹת (דָּף ח) וְלִרְשָׁב"י דְאַמַּר יוֹלְדָת חוֹטָאֵת הִיא כו' אֲבָל בְּעוֹלָת רֵאִי' לֹא מְצִי מִיְיָתִי לְאַחַר מִיתָ' פִּינּוּן דְבְעֵי דַעַת וְהֵתֵם לִיכָא לְמִימַר דְמְכַפֵּר עַל פְמָה עֲשֵׂה פִינּוּן שְׂאִינּוּ בָּא לְכַפְרָה וְעוּד דְהָא הֵם הִבִּיאוּ ג"כ עוֹלָת רֵאִי' וּע"כ פֶּסֶק הָרַמְבַּ"ם דְדוֹקָא אִם הַפְרִישׁ וְהָא דְמִדְמִי בִירוּשְׁלָמִי אֶפְשָׁר שְׁסוּבֵר דְאַפִּי' אִי לֹא מְכַפְרִי הַיְוֹרְשִׁים נְמִי בָּא לְאַחַר מִיתָ'.

וְכִמוֹ דְאַמְרִינּוּ בְזַבְחִים שְׁם אָמַר לֹו ר' אֶלְעָזָר מְצִינּוּ בְּבֵאִים לְאַחַר מִיתָה שְׁכַפְרִים וְאִין מְרַצִים אֲבָל לְמֵאִי דְמַסִּיק לֹא אֶמְרִינּוּ אֶלָּא בְּעוֹלָ' יוֹלְדָת דְאִי אִיכָא פְמָה עֲשֵׂה גְבַה וּמְכַפְרִי נְמִי יוֹרְשִׁים מִשְׂא"כ בְּעוֹלָת רֵאִי' פִּינּוּן דְלֹא הִנֵּי בְּעֵלִים דִּידְהוּ וּע"כ בְּעֵינּוּ דַעַת בְּעֵלִים אִיךָ בְּאַמַּת אִינוּ צְרִיךְ לְכָל זֵה שְׁכַפֵּר בִּיְאֻרְתִּי לְעֵיל (ס' ה) דְלֹא קִנְשָׁה מִיְדֵי דְהַטַּעַם דְכִינּוּן דְמַת בְּרַגְלָא.

לֹא הִנֵּי חַיּוּבָא עֲלֵי' כָּלְל וְהַיְרוּשְׁלָמִי לְטַעְמִי אֲזִיל ע"ש]: וּמַעֲתָה נְשׁוּבָה לְמָה שְׁהַתְחַלְתִּי בְּעֵנְנֵן שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֶלְקִיךָ וְצְרִיךְ לְהִבִּין מַהוּ הַלְשׁוֹן עַד ה' אֶלְקִיךָ וְיִבְיֹוּמָא (דָּף פו) אֶמְרִינּוּ גְדוּלָה תְּשׁוּבָה שְׁמַגְעַת עַד כְּפֹא הַכְּבוֹד וְגַם צְרִיךְ לְהִבִּין מַהוּ קַחוּ עִמְכֶם דְּבָרִים כו' וְאַמְרוּ אֵלָיו כָּל תְּשׂא עֲוֹן וְהִי לֹו לֹאמַר שְׁיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָ' וּמַהוּ הַלְשׁוֹן אֶמְרוּ אֵלָיו כָּל תְּשׂא עֲוֹן וְגַם הִי לֹאמַר כָּל עֲוֹן תְּשׂא: אִיךָ הַעֲנֵנּוּ יוֹבֵן ע"פ מַה שְׁכַפְרִיתִי תְּחִילָה ע"פ הַיְרוּשְׁלָמִי שְׂאֵם טוֹבֵל תְּחִילָה לְטוֹמְאָה הַקְּלָה לֹא עֲלֵתָה לָהּ טְבִילָה מְפָנִי שְׂאִין שְׂמ טוֹמְאָה קְלָה אֲצֵל טוֹמְאָה הַתְּמוּרָה וְאַפִּי' לְפִי מַה שְׁהוֹכַחְתִּי מִשִּׁיטַת הַש"ס דִּילֵן דְלֹא ס"ל הִכִּי עַכ"ז לְפִי מַה שְׁהִבִּיא הַנ"ב בְּתְּשׁוּבָה (א"ח שְׂאֵלָה לָהּ) וְזֵה לְשׁוֹנוֹ וּמַה שְׁהַמְצִיא הַקְּנָה חֲכָמָה תְּקַנָּה לְשָׁבִים שְׂדִי אִם יַעֲשֵׂה תְּשׁוּבַת הַמְשַׁקֵּל עַל אוֹתוֹ הַעֲבִירָה ג' פְּעֻמִּים דְּבָר זֵה אִין לֹו יְסוּד וְאַטוּ מִי שְׁעֵבֵר עֲבִירָה שְׁיִישׁ בּוֹ מְלָקוֹת ק' פְּעֻמִּים וְהַתְּרוּ בּוֹ בְּכָל פְּעַם מִי סָגִי לֹו בְּג' פְּעֻמִּים מְלָקוֹת וְהַב"ד מְלָקִין אוֹתוֹ לְפִי מְסַפֵּר הַהַתְּרָאוֹת כו' וּמַה שְׁלָקַח סְמוּכִים שְׁפַעַם הַשְּׁלִישִׁי כְּבָר נִכְנַס עֲוֹנוֹ בְּנִשְׁמָתוֹ כו' וְאִין מְקוֹם לְחַטָּא הָרַבִּיעִי לְחוּל.

דְּבָר זֵה אִין לֹו שְׁחַר וְאַטוּ בְּנִשְׁמָתוֹ לְבַד פּוֹגֵם וְהִלָּא פּוֹגֵם לְמַעֲלָה וְלֹא עוּד לֹו יְהִי כְּדְבָרִיו עֲוֹן עֲצָמוֹ אִינוּ נִמְחָק וְכָל א' רִוּוּחָא שְׁבִיב וְכִאָשְׁר שָׁב עַל הָרֵאשׁוֹנִים חָלוּ הָאֲחֵרוֹנִים וְכִמוֹ שְׂאֶמְרוּ רז"ל בְּמַס' שְׁבוּעוֹת (דָּף כז) חַיּוּבָא הוּא דְלִיכָא הָא שְׁבוּעָה אִיכָא דְאִי מְשַׁפַּחַת רִוּוּחָא חִיילָא.

שָׂאם נִשְׂאָל עַל הַרְאִשׁוּנָה שְׁנִי חָלָה עָלָיו וְה"נ אִם יֵשֵׁב בְּתִשְׁבּוּת הַמִּשְׁקָל עַל ג' פְּעָמִים רִאשׁוֹנִים אָזִי מִתְעוֹרֵר עוֹד מֵה שְׁעֲשֵׂה וּפְגָם מִכָּאן וְלִהְבֵּא. וְהִנֵּה פְּכָר בִּינְיָרְתִי בַח"ר (ס"י א) וּבַח"ב (ס"י א) דַּעַת הַרְמַב"ם דָּאָם נִשְׂאָל עַל הַשְּׁנִי קוֹדֵם שְׁנִשְׂאָל עַל הַרְאִשׁוּנָה הַיּוֹי הַיִּתֵּר פִּינּוֹן שָׂאָם נִשְׂאָל אַח"כ עַל הַרְאִשׁוּנָה הַיּוֹי הַחֲכָם עוֹקֵר הַנְּדָר מֵעִיקְרָא וְע"כ עֲלֵתָה לּוֹ הַיִּתֵּר שְׁהִתִּיר הַשְּׁנִי אִף שְׁנִשְׂאָל קוֹדֵם שְׁנִשְׂאָל עַל הַרְאִשׁוּנָה אֲבָל לְעֵיל (בְּס"י טז) הַבֵּאתִי דַּעַת הַרְשֵׁב"א דָּאָם נִשְׂאָל עַל הַשְּׁנִי קוֹדֵם לֹא מֵהֵינִי וְאִף דְּבִהֲקָמָה אִם הִתִּיר הַנְּדָר קוֹדֵם שְׁנִשְׂאָל עַל הַקְּמָה וְאַח"כ נִשְׂאָל עַל הַקְּמָה מֵהֵינִי הַיִּתֵּר הַיִּנּוּ מִשּׁוּם דְּבִהֲפָרָה יָכוֹל לְהִפָּר מִכָּאן וְלִהְבֵּא וְע"כ אִף דְּבִשְׁעָה שְׁהִתִּיר לֹא מֵהֵינִי מִפְּנֵי הַקְּמָה אִף לֹא אַח"כ כְּשֶׁהִתִּיר הַקְּמָה הַיּוֹי הַיִּתֵּר דְּהָא מֵהֵינִי הַקְּמָה עַל לְהִבָּא מִשָּׂא"כ בְּהִתְרַת הַחֲכָם דָּאִינוּ יָכוֹל לְהִתִּיר עַד שְׁחָל וְע"כ פִּינּוֹן שְׁבִשְׁעָה שְׁנִשְׂאָל עַל הַשְּׁנִי עֲדִינּוֹן לֹא חָל ע"כ לֹא מֵהֵינִי הַיִּתֵּר עַל הַשְּׁנִי אִף אִם נִשְׂאָל אַח"כ עַל הַרְאִשׁוּנָה ***(הַעֲנִינּוֹן קָאִי עַל שְׁבִיעוֹת שְׂאָדָם נִשְׁבַּע עַל עֲצָמוֹ כְּמוֹ אוֹכֵל וְלֹא אֲנִי וְכִדּוּמָה אֲבָל לֹא עַל שְׁבִיעוֹת אֲשֶׁר הִמְמַשְׁלָה מִשְׁבִּיעַ הַיְהוּדִים אוֹ בֵּין אָדָם לְחֻבְרֵוֹ כִּי הַשְׁבִּיעוֹת הָאֵלֶּה הֵם עֲמוּדִים שֶׁל עוֹלָם וְכָל הַעוֹבֵר עֲלֵיהֶם יֵהִי לְדָרְאוֹן עוֹלָם): ***: וְלִפ"ז בְּתִשְׁבּוּתָהּ אִם יַעֲשֶׂה תִשְׁבּוּתָהּ עַל הַחֲטָאִים שְׁמַפְעֵם הַג' וְאֵילָף הַיּוֹי בְּשְׁעָה שְׁעֲשֵׂה תִשְׁבּוּתָהּ פִּינּוֹן שְׁעֲדִינּוֹן לֹא חָל הַחֲטָאִים הַשְּׁנִיִּים עַד לְאַחַר הַתִּשְׁבּוּתָהּ וְהַסְּגוּפִים וְאִף מֵהֵינִי הַתִּשְׁבּוּתָהּ שְׁעוֹשָׂה מִתְחִילָה ע"ז אוֹמֵר שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְהוּא כְּמוֹ דָּאִיתָא בְּנִדְרִים (דָּף כט) דָּאָם אָמַר עַד שְׁיִקְצָצוּ פְּדָאָן חוֹזְרוֹת וְקוֹדְשׁוֹת וְע"ש בְּר"ן שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ו"ל דְּמַהְכֵּי שְׁמַעֲינּוֹן לְדִינֵי מְמוֹנוֹת שְׁהָאוּמַר לְחֻבְרֵוֹ לֵךְ חֲזֵק וְקִנֵּי שְׂדֵה אוֹ שְׁתֵּהא נְתוּנָה לֵךְ מֵעַכְשָׁיו עַד שְׂאֵלָךְ לִירוּשָׁלַיִם.

וְחִזֵּר וּקְנָאָה מִמֶּנּוּ קוֹדֵם שְׁעֵלָה לִירוּשָׁלַיִם חוֹזֵר וְזוֹכֵה בָּהּ מִקְּבֵל שְׁכָף אָמַר לּוֹ לְעוֹלָם יֵהִי שְׁלָךְ עַד שְׂאֵעֲלָה לִירוּשָׁלַיִם כו' ע"ש וְא"כ אִם אָמַר עַד אַע"פ שְׁפָדָה אַע"פ"כ חוֹזְרוֹת וְקוֹדְשׁוֹת. וְע"ז אוֹמֵר שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹקֶיךָ כו' פִּי עַד הַיִּנּוּ אִם לְאַחַר הַתִּשְׁבּוּתָהּ עַד פְּעַם ג' יִתְעוֹרְרוּ עוֹד עֲוֹנוֹת הַרְאִשׁוֹנִים (וְכִמוֹ שְׁכַתְבַּת הַנ"ב כְּמוֹ שָׂאָם נִשְׂאָל עַל הַרְאִשׁוּנָה שְׁנִי חָלָה עָלָיו) עַכ"ז יַעֲשֶׂה תִשְׁבּוּתָהּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ פִּי שְׁיַעֲשֶׂה תִשְׁבּוּתָהּ שְׁכָל עוֹן שְׁיִתְעוֹרֵר לְאַחַר הַתִּשְׁבּוּתָהּ דְּהַיִּנּוּ מִפְּעַם הַג' וְאֵילָף יַעֲשֶׂה עוֹד תִּשְׁבּוּתָהּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ עַד שְׁיִהְיֶי מְזוֹכָף לְעַמּוּד לְפָנֵי ה' וְע"כ אוֹמֵר הַלְשׁוֹן עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְע"ז אוֹמֵר אֲמָרוּ אֵלָיו כָּל תִּשְׂאָ עוֹן פִּי שְׁתִּשָּׂא כָּל הָעוֹנוֹת אִף הָעוֹן שְׁנַעֲשֶׂה לְאַחַר נְשִׂאוֹת הַחֲטָא דְּהַיִּנּוּ מִפְּעַם שְׁלִישִׁי וְאֵילָף עַכ"ז תִּשָּׂא וְע"ז אוֹמֵר אֲמָרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עוֹן הַחֲטָא קוֹדֵם לְעֵין דְּהַיִּנּוּ הָעוֹן שְׁלֹאחַר הַנְּשִׂאוֹת הַחֲטָא שְׂאָז מִתְעוֹרֵר הָעוֹנוֹת שְׁמַפְעֵם הַג' וְאֵילָף וְע"ז אוֹמֵר הַמְדַרְשׁ שְׂאֵלוֹ לְחֻבְרָה כו'.

וְהַבֵּאתִי בְּסִפְרֵי ע"י (דְּרוּשׁ א) שְׂאֵלוֹ לְהַקְּב"ה חוֹטָא מֵהוּ עוֹנָשׁוֹ אָמַר יַעֲשֶׂה תִשְׁבּוּתָהּ הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב טוֹב וְיִשָּׁר ה' ע"כ יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ שְׁמַלְמַד אֶת הַחֲטָאִים לְעֲשׂוֹת תִּשְׁבּוּתָהּ וְע"ז אוֹמֵר אֲמָרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עוֹן פִּי כָּל תִּשָּׂא עוֹן דְּהַיִּנּוּ הָעוֹן שְׁנַעֲשֶׂה לְאַחַר שְׁתִּשָּׂא עַכ"ז תִּשָּׂא עוֹד וּבְאִנְפֵן זֶה מוֹעִיל אִף עַל עוֹנוֹת הַרְאִשׁוֹנִים שְׁמַתְעוֹרְרִים אַח"כ וְה' חֲתַמְיָנוּ בְּסִפְרָן שֶׁל צְדִיקִים גְּמוּרִים לְחַיִּים אַכִּי"ר: דְּרוּשׁ ג' לְשַׁבַּת שׁוּבָה אִיתָא בְּמִדְרָשׁ (פ' אַחֲרֵי מוֹת) בֵּא' בְּנִיטָן מֵתוּ בְּנֵי שֶׁל אֶהְרֹן וְלָמָּה מְזַכֵּיר מִיתַתָּן בִּיּוֹה"כ אֵלָא מְלַמֵּד שְׁכָשֵׁם שִׂיּוֹה"כ מְכַפֵּר כֵּף מִיתַתָּן שֶׁל צְדִיקִים מְכַפֵּרֵת וּמְנַיִן שִׂיּוֹה"כ מְכַפֵּר שְׁנַאָמַר כִּי

ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ומניין שמיתתן של צדיקים מכפרת דכתיב ויקברו את עצמות שאול.

וכתיב ויעתר אלקים לארץ אחרי כן וכתבתי בספרי ע"י (דרוש ח) שיש לדקדק דמאי מניתי ראי שיוה"כ מכפר ומי אינו יודע שיוה"כ מכפר שהוא יום כפרה וסליחה וכתבתי שם שהענין יובן ע"פ מה שהקשו התוס' בספ"ק דשבועות (דף יג) דאמרין ומודה רבי בכרת דיומא דאי לא תימא הכי פרת דיוה"כ לרבי לית לי.

ומשני דעבר סמוך לשקיעת החמה דלא הוי שהות ביממא לכפורי לי וכתבו התוס' דלאחר שילוח שעיר לא מצי לאוקמי שהוא מכפר כל היום ואע"ג דמשמע לעיל (דף ח) שאין קרבנות מכפרין על עבירות שאח"כ ואפי' בו ביום דאמר נ"מ לטומאה שאירע בין זה לזה שאני שעיר המשלח דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם משמע דכל היום מכפר עכ"ל וא"כ חידוש הוא בשעיר המשלח דמכפר נמי אפי' על עבירות שאח"כ וע"ש במה שהארבתי במיתת צדיקים אי מכפרין נמי על עבירות שאח"כ וע"ז קאמר המדרש והל' בא' בניסן מתו בני אהרן ולמה קורין אותו ביוה"כ אלא ללמדך שפושם שיוה"כ מכפר פי' ואפי' על חטא ושחטאו לאחר שעיר כן מיתת צדיקים נמי מכפרין אפי' על חטא שאח"כ ע"ז אומר ומניין שיוה"כ מכפר אפי' על חטא ושחטא אח"כ ע"ז אומר דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם משמע שמכפר כל היום וכמו שהוכיחו התוס' בספ"ק דשבועות (דף יג) דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם אלא שמכפר על כל היום.

וכן במיתתן של צדיקים נמי מכפר אפי' על חטא ושחטא אח"כ דכתיב ויקברו את עצמות שאול ויעתר אלקים לארץ אח"כ פי' כיון שקברו אותו נתעוררה מיתת הצדיק לכפר על הרעה דהיינו הרעב שנעשה אח"כ ע"ז אומרין ביומא (דף מב) דאנחי' בי סימנא דרבין בר קיסי מכפר כשעיר המשלח פי' שמכפר נמי על עון שאח"כ ע"ש: והנה יש לחקור אם יש נ"מ בין החטא שנעשה מקודם והכפרה באה אח"כ ובין אם הכפרה הוא מקודם החטא כגון ששלחו שעיר המשלח שכתבו התוס' דלא מצי לשנויי משום דמכפר נמי אפי' על עבירות שאח"כ דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם משמע דמושך אליו כל היום.

ולכאורה יש לומר דאם הכפרה נעשה מקודם הוי יותר כפרה להחטא משאם הכפרה נעשה אחר החטא וכמו דאמרין בפ"י דגדרים (דף עה) האומר לאשתו כל הגדרים שתדירי מפאן עד שאבוא ממקום פלוני כו' הרי הן מופרין ר' אלעזר אמר מופר וחכ"א אינו מופר איבעי להו לר"א מיחל חלין ובטילין או דילמא לא חלין פלל למאי נ"מ כגון דאתפיס אחרינא בהדין נדרא.

אי אמרת חלין הוי תפיסותא ואי אמרת לא חלין לא איפא מששא אלמא דלר"א שאומר דמועיל הכפרה קודם הגדר אינו מתחיל הגדר לחול כל עיקר ואפי' אתפיס אחר בהדין נדרא לא מהני ואין זה כהכפרה שאחר הגדר שהי' הגדר ומפירו אכל הכפרה שקודם הגדר אינו מתחיל הגדר לחול כל עיקר ואינו חל כלל ואמרין שם ת"ש אמרו לי לר"א ומה מקנה שמעלה את הטמאין מטומאתן אינו מציל על הטמאין מליטמא כו' ש"מ לא חזילין ע"ש כל הסוגי' ומסקינן שם דש"מ לא חזילין פלל (וכה"ג אמרינן ברפ"ט דערכין (דף

כט) דהמוכר שדהו ביוכל עצמו רב אמר מכורה ויוצאה ולשמואל אינו מכורה כל עיקר (כו) וא"כ בכפרת החטא נמי אם הכפרה באה אחר החטא.

הרי הוא בתורת כפרה ונמחל החטא משא"כ בכפר' שקונדם החטא. ובה' הי' אפשר ליישב מה המ"ל שפתיב המ"ל (פ"ג מה' שגגות ה' ט) ומסתפק אם אכל ביוה"כ עם חשיכה חצי זית ס' חלב וח"ז כ' חלב לאח' שחשיכו' דלכאו' מצטרפי' אף אי אמרי' דיוה"כ במקום א"ת קאי לא מצטרף אף בגמ' (נ"ח יח) אמרינו דעל פלגא דשיעורא לא מכפר ועיין במ"ש רבינו בפ"ח מה' אבות הטומאה ונ"ל אכל פחות מכשיעור וטבל ועלה ואכל מעט כו' הרי אין הטבילה מועלת לחצי שיעור ה"נ אין יוה"כ מועיל לחצי שיעור (והוא מהגמ' דכריתות (נ"ח יג) ומיהו יש לחלק ביניהם דשאני טבילה מיוה"כ ולעולם דיוה"כ מכפר על חצי שיעור ומכש"כ דכשיעור אף סוגי' הגמ' דכריתות מוכחת בהד"ל דאין יוה"כ מכפר על חצי שיעור וכתב שנה דבר פלא בעיניו ובס' שב הפהן תמה על הרמב"ם מ"ט השמיט דין זה למנין מעילה וכבר השגתי עליו דלדין דקיי"ל דאין ידועות ס' מחלקות לחטאו' ליכא נ"מ לענין מעילה ואין למצוא נ"מ רק כמו שכ' המ"ל לענין אשם תלוי גופא כגן אם אכל חצי זית ביוה"כ סמוך לחשיכה וחצי זית ספק חלב לאח"כ דלכאורה יוה"כ מכפר אבל אי אמרינו דכי קא מכפר אפול' שיעורא על פלגא דשיעורא לא מכפר וא"כ מצטרפים ומ"ט השמיטו הרמב"ם: ע"כ נ"ל דמה שפתיב המ"ל ודין זה פלא בעיני אינו פלא כל כך דלא עדיפא מחטאת אם הי' אוכל חצי זית חלב והי' מביא עלי' חטאת בנדאי דהוי חולין בעזרה ואינו מכפר ואע"ג דאמרינו בשבת (נ"ח עא) איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם א' ונודע לו על הראשון ונודע לו על השני כו' לר' יוחנן נמי הא פתיב מחטאתו ונסלח לו הקא במאי עסקינן כגון שאכל כזית ומחצה ונודע לו על חצי זית וחזר ואכל כזית בהעלמו של שני מהו דתימא ליצטרפו קמ"ל ופירש"י פיון דהאי חצי זית עם זית קמא שייך בטר דיעה קמיינתא הוי כאלו נודע לו על הכל דהא אי הוי מייטי קרבן הוי מכפר בהד"ל כו' דפחות מכשיעור לא חשיב כו' פי' ונגרר אחר הזית אבל בלא"ה אין חצי זית בתורת כפרה וכמו דאמרינו בכריתות (נ"ח יג) לא התירו לאכול פחות מכשיעור לירד ולטבול ואם אכל אחר הטבילה מצטרף לחצי זית הראשון.

אף ה"מ אם מכפר על עבירה שעשה מתחילה וע"כ פיון שלא נשלם כל הכזית אינו מכפר כמו שאין נשאלים על הנדר אם לא חל אף ה"מ אם המתילה הוא על העבר כמו שפתיב המהרי"ט דמתילה מועיל על להבא וכמו דאיתא בנדרים (נ"ח עו) יכול ימכור אדם את בתו פשהיא נערה אמרת ק"ו מה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכור וא"כ במחילה פיון דמועיל על לעבר מועיל מכ"ש על להבא ואח"כ הקשה המהרי"ט דא"כ בהתרת נדר דהוי נמי מחמת מחילה דאמרינו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו א"כ מכש"כ שיועיל שאלה קונדם שפנדר ותיגרז דהתם המחילה על לעבר וא"כ איה תועיל לו על להבא פיון שהמחילה היא על העבר ע"ש בספרי עמק יהושע (דרוש א): וא"כ פיון שמועיל על להבא בכפרת שיעיר המשתלח א"כ בנדאי שמועיל לחצי זית נמי פיון דאין התחלה להחטא והא דאמרינו שאין יוה"כ מכפר על פלגא דשיעורא והו דוקא אהא דמקשה בכריתות (נ"ח יח) איתבי' רבא אכל היום נהנה למחר כו' ואפ"ל מכאן ועד שלש שנים מניין שהם מצטרפים זע"ז ת"ל תמעול מעל ריבה ואמאי הא פיפר עלי' יוה"כ ומשני פי מכפר יוה"כ אפול' שיעורא על פלגא דשיעור' לא מכפר היינו על מעילה

שְׁעֵבֶר מִקָּמִי יוֹה"כ וּע"כ בִּינּוֹן שְׁאִין הַחֲטָא בְּשִׁלְיֻמוֹת שְׁצָרִיכָה לְכַפֵּרָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּשִׁבְעוֹת (דָּף כג) דְּחֻצֵי שְׁיַעוֹר לִיפָא אֲלָא אִיסוֹר בְּעֵלְמָא וְקִיל מַעֲשֵׂה וּע"כ לֹא מְכַפֵּר וְזֶהוּ דְּנֻקָא בְּעֵבְרָה דְּלַעֲבָר אֲבָל לֹא בְּעֵבְרָה שֶׁל יוֹה"כ וּבְפֻרְט לְאַחַר שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח שְׁמִכְפֵּר אַף לְאַח"כ בִּינּוֹן שְׁאִינוֹ בְּתוֹרַת כְּפָרָה אֲלָא בְּתוֹרַת שְׁאִין הַתְּחִלָּה לְחֻטָּא לְחוּל וּכְמוֹ שֶׁהִבְאֵתִי מִהָא דְּנִדְרִים (דָּף עה) דְּלר"א מְהַנִּי הַפָּרָה קָדָם הַנִּדָּר אִם מִיִּחַל חֲלִין וּבְטֵלִין אוֹ דִּילְמָא שְׁאִינוֹ חֲלִין כָּלֵל וּמִסְקִינּוֹ הֵתָם ת"ש אָמַר לְהֵם ר"א וּמָה זָרְעִים טְמֵאִים בִּינּוֹן שְׁזָרְעוּ בְּקֻרְקַע טְהוֹרִין זְרוּעִים וְעוֹמְדִים לֹא כַש"כ ש"מ לֹא חֲזִילִין.

וְכַתֵּב הָר"ן דְּנֻדָּי בְּזָרְעִים טְמֵאִים הָכִי דִּינִינָא וְשִׁלָּא תְּחוּל בְּהֵם טוֹמָא' דָּאִי חֲזִילִין בְּמֵאִי פִקְעָה (וְכֹן כָּתֵב הָר"ן שֶׁם דְּלָפוּם ק"ו דר"א הִי' רָאוּי לְמִקְנָה שְׁיִצִּיל וְלֹא יָבוֹא טוֹבֵל לְכָלֵל טוֹמָא' ע"ש) וְא"כ בִּינּוֹן דְּמִסְקִינּוֹ בַפ"י דְּנִדְרִים שֶׁם דְּלר"א לֹא חֲלִין פְּלֵל.

וְכַה"ג פְּלִיגֵי בְּעֵרְכִין (דָּף כט) דְּהַמּוֹכֵר שְׁדֵהוּ בְּשִׁנְת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה רַב אָמַר מְכוּרָה יוֹצֵא' וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינָה מְכוּר' כָּל עֵינְקָר וְאִפְי' הַמְעוֹת חוֹזְרִין וְכַדְמִסְקִינּוֹ בְּגִיטִין (דָּף מד) שְׁמַעַת מִינֵי' דְּמָר שְׁמוּאֵל תְּרַתִּי חֲדָא הָא, וְאִידָּהּ כו' דְּאִיתְּמַר הַמּוֹכֵר שְׁדֵהוּ בְּשִׁנְת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה רַב אָמַר מְכוּר' יוֹצֵא וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינָה מְכוּרָה כָּל עֵינְקָר בְּחֲדָא הַדְּרָא זְבִינִי וּבְחֲדָא לֹא הַדְּרִי זְבִינִי וּפִירַש"י וְא"ת לְשְׁמוּאֵל בְּמוֹכֵר שְׁדֵהוּ לֹא הַדְּרִי זְבִינִי וְאִיבֵד מְעוֹתֵיו בְּמֵאִי פְּלִיגֵי עֲלֵי' דְּרַב דְּהָא לְרַב נָמִי כו' דְּאִילוּ לְרַב הַמְּכָר מְכָר וְאִם קָנָה עֲמָה נְכָסִים שְׁאִין לְהֵם אַחֲרִיּוֹת נְקֻנִים בְּמְכִירָה זֹו בְּלֹא מְשִׁיכָה וְלְשְׁמוּאֵל אֵינוֹ מְכָר וְהַמְעוֹת מִתְּנָה גִינְהוּ וְאִין נְכָסִים שְׁאִין לְהֵם אַחֲרִיּוֹת נְקֻנִים עֲמָה בְּמְכִיר' זֹו בְּלֹא מְשִׁיכָה.

וּמִסִּיק דְּכִי שְׁמוּאֵל אֵינָה מְכוּרָה וּמְעוֹת חוֹזְרִין וְהָכִי קִי"ל וּבְעֵרְכִין (שֶׁם) אָמְרִינּוֹ וְלְרַב לֹא אָמְרִינּוֹ ק"ו כִּי ה"נ וְהַתְּנִינָא יָכוֹל יִמְכּוֹר אָדָם אֶת בֵּיתוֹ כְּשֶׁהִיא נַעַר' וְא"כ בִּינּוֹן דְּקִי"ל דְּלֹא הִי' מְכוּרָה כָּלֵל א"כ יֵשׁ נ"מ בֵּין אִם מְכָר קוֹדָם הַיּוֹבֵל שֶׁהַמְּכִיר' הִי' מְכִיר' וּבִיּוֹבֵל יוֹצֵא' וּבֵין אִם מְכָר בִּיּוֹבֵל שְׁאִינָה מְכוּר' כָּל עֵינְקָר.

וְכֹן בְּנִדְרִים אִם הַפֵּר לְאַחַר הַנִּדָּר חֵל הַנִּדָּר אֲלָא שְׁמוּפָר אַח"כ וְאִם הַפֵּר קוֹדָם הַנִּדָּר לְדַבְרֵי ר"א אֵינוֹ חֵל כָּלֵל וּע"כ הִי' אֲפֻשֶׁר לּוֹמַר דְּהָא דְּאָמְרִינּוֹ דִּיוֹה"כ אֵינוֹ מְכַפֵּר עַל פִּלְגָא דְּשְׁיַעוֹרָא הִינּוֹ לְעֵגְנִין הַחֲטָא שֶׁהִי' מִקּוֹדָם יוֹה"כ שְׁזֵהוּ בְּתוֹרַת כְּפָרָה וּע"כ בִּינּוֹן שְׁלֹא נִשְׁלַם הַשְׁיַעוֹרָא אֵינוֹ בְּתוֹרַת כְּפָר' אֲבָל אִם בְּתוֹרַת שְׁלֹא תְּחוּל הַחֲטָא כָּלֵל א"כ מְכַש"כ דְּמִהַנִּי לְעֵגְנִין ח"ש וּלפ"ז מְתִינֵי שֶׁב קוֹנֵינֵי הַמ"ל דְּאִמְאִי לֹא הִבִּיא הַרְמַב"ם דְּכִי קָא מְכַפֵּר יוֹה"כ עַל כְּוִלֵי שְׁיַעוֹר' עַל פִּלְגָא דְּשְׁיַעוֹר' לֹא מְכַפֵּר וּנ"מ אִם אֲכַל בִּיוֹה"כ עִם חֲשִׁיכ' חֻצֵי זֵית ס' חֵלֵב וְחֻצֵי זֵית סִפְק חֵלֵב לְאַחַר שְׁחֲשִׁיכ' דְּמִצְטָרְפִים לְעֵגְנִין א"ת דָּאִי אָמְרִינּוֹ דִּיוֹה"כ מְכַפֵּר עַל ח"ש א"כ תוֹ לֹא מְצָטְרָפִי וְאִי אָמְרִינּוֹ דִּיוֹה"כ לֹא מְכַפֵּר עַל פִּלְגָא דְּשְׁיַעוֹר' לֹא מְצָטְרָפִי וְלִיפָא נ"מ אַחֲרַת כְּמוֹ שֶׁהַשְּׁגָתִי עַל ס' וְשֶׁב הַכֹּהֵן דְּלִפִּי"ז בִּינּוֹן דְּאֲכַל בִּיוֹה"כ עֲצָמוֹ וּבְפֻרְט בְּסוּף יוֹה"כ דְּאֵינוֹ מִתְּחִיל הַחֲטָא לְחוּל כָּלֵל בְּנֻדָּאִי דְּמְכַפֵּר עַל ח"ש מְכַש"כ דְּכּוֹלֵי' שְׁיַעוֹר' בִּינּוֹן שְׁאִינוֹ מִתְּחִיל הַחֲטָא לְחוּל כָּלֵל וּע"כ לֹא הִבִּיא הַרְמַב"ם הָא דִּיוֹה"כ אֵינוֹ מְכַפֵּר עַל ח"ש: [וְעוֹד הִי' נִרְאָה לִי לּוֹמַר דְּהָא דְּאָמְרִינּוֹ בְּכִרְיָתוֹת (ד' יח) א"ל רַבָּא בַר רַב חֲנַן לְאַבְיִי.

וּמָה אִילוּ אֲכַל כְּוִיָּת חֵלֵב בְּשַׁחֲרִית בִּיוֹה"כ. וְכִוִּיָּת חֵלֵב בְּמִנְחָה בִּיוֹה"כ.

ה"נ דמחייב נשתי חטאות. א"ל אבני ומאן לימא לן דיוה"כ מכפר כל שעמא דילמא פולי יומא מאורתא א"ל רבה בר חנה תרדא הרי שבא לידו ס' עבירה ביוה"כ אפי' עם חשיכה פטור שפל היום מכפר וברושלמי (ספ"ח דיומא א"ר יוחנן זו דברי ר' אלעזר בן עזרי' ור' ישמעאל ור' עקיבא אבל דברי חכמים אם אין שעיר היום מכפר כיצד הוא מכפר.

ר' זעירא אמר פל שהוא. ר' חנניא אומר בסוף מה מפקא מביניהון מת מרד על דעתין דר' זעירא פבר פפר.

על דעתין דר' חנני' לא פפר א"ר זעירא מתניתא מסייעא לר' חנני' חומר בשעיר מה שאין ביוה"כ וביוה"כ מה שאין בשעיר שיוה"כ מכפר בלא שעיר. והשעיר אינו מכפר אלא ביוה"כ חומר בשעיר שהשעיר מכפר מיד ויוה"כ מכפר משתחשף א"ר חנינא איתתבת קומי' ר' ירמ' ואמר תיפתר שהו' בדעתן להביא שעיר ולא הביאו.

ר' יוסי בר בון בעי ואין הקב"ה רואה את הנולד ויכפר מיד: ובמ"א ביארתי דנהו הא דאמרינן בסוף יומא (ד' כה) אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר ונרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקנה ישראל ה' שזהו פנגד ב' הדעות דבהזאה אמרינן בזבחים (ד' פ) דלדברי ר"א דאמר הזאה כ"ש מטהרת הזאה אין צריכה שיעור היינו אי אמרינן דיוה"כ כל שהוא מכפר ועיין בזבחים (ד' צג) ודוק, דבעינן כל היום ע"כ מדמי למקנה דבעינן שיעורא וה"ל בעינן כל היום וב' המקראות ניחא לפי מה שביארתי בספרי ע"י דאפי' אי אמרינן דיוה"כ מכפר כל שעת אפ"ה בעינן דוקא סוף היום וכמו שביארתי בספרי (ד' ח) ע"ש ואי אתא סוף היום מכפר למפרע כל שעת משא"כ אם מת קודם סוף היום ע"ש ועוד אפשר לומר דמקופי' מכפר כל שעמא ומקיבועא אינו מכפר אלא בסוף היום שאז עיקר הפפירה דכה"ג חילקו התוס' בשבועות (ד' יג) ע"ש לענין אם היום מכפר בלא שעיר (ובזה ביארתי במ"א הילקוט שמעיה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפילתי בלא שפתי מרמה ד"א מה ראה דוד לומר חמשה דברים בזה הפסוק ואח"כ מלפניו משפטי יצא אלא אמר לפניו רבש"ע אם יצא דיני ביוה"כ בפוקר איני יכול לעמוד אלא מאחר שאקרא ק"ש ואתפלל ארבעה תפילות אח"כ מלפניו משפטי יצא והוא משום דיוה"כ בלא שעיר אינו מכפר רק משתחשף כמו דאיתא בירושלמי חומר בשעיר מיוה"כ כו'.

וא"כ אם יצא הדין ביוה"כ בפוקר עדיין לא אתי סוף היום ולא פפר וע"ז בקוש דוד שמעיה ה' צדק כו' דהיינו לאחר תפלת געילה שהוא סמוך לחשיכה כמו שהביא הרא"ש סוף יומא אימתי היא געילה רב אמר געילת שערי שמים ור' יוחנן אמר געילת שערי ההיכל וע"כ אתי סוף היום של יוה"כ ומכפר ובפרט לפי מה שביארתי בספרי ע"י (דרוש טו) דאפי' אי יוה"כ מכפר כל שעמא כמו דאמרינן בכריתות (ד' יח) היינו דוקא אי אתי סוף היום ע"כ מכפר למפרע כל שעמא אבל כ"ז שלא בא סוף היום לא פפר עדיין וע"ז אמר אם יצא דיני ביוה"כ בפוקר איני יכול לעמוד אלא מאחר שאקרא ק"ש ואתפלל ארבע תפילות דהיינו סמוך לחשיכה אח"כ מלפניו משפטי יצא ובלא שפתי מרמה קאי על תפילת געילה כמו דאמרינן ביומא (ד' פז) אמר רב אתה יודע רזי עולם ושמואל אמר ממעמקי הלב (ואפשר לומר שמה שבקוש דוד הוא משום דאמרינן בפ"ק דר"ה (ד' ח) לעשות משפט עבדו כו' נכנס תחילה לדין וא"כ אם יבוא לדין תחילה אולי ידונו אותו

קוּדָם נְעִילָה וְע"ז בְּיָקָשׁ שְׁלֹא־חֵר שְׁיִקְרָא ק"ש וְיִתְפַּלֵּל ד' תְּפִילּוֹת מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטֵי יִצְחָא וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּין דַּמ"ט לֹא הֵבִיא הַש"ס דִּילָן בְּכַרִּיתוֹת (ד' ח) אַהָא דַא"ל אַבְיֵי וּמֵאן לִימָא לָן דִּיווה"כ מְכַפֵּר כָּל שַׁעֲתָא דִּילְמָא פְּוֹלְגִי יוֹמָא מְאוּרְתָא א"ל כו' תְּנִי הָרִי שְׂבָא לִידוֹ ס' עֲבִירָה בִּיווה"כ אִפִּי עִם חֲשִׁיקָה פְּטוּר שְׁפָל הַיּוֹם מְכַפֵּר וְאַמְאִי לֹא הֵבִיא הַפְּרִיָּתָא שְׂמַבִּיא הַיְרוּשְׁלָמִי חֲנוּמֵר בְּשַׁעִיר מַה שְׂאִין בִּיווה"כ וְחֲנוּמֵר בִּיווה"כ מַה שְׂאִין בְּשַׁעִיר כו' שְׂהַשַּׁעִיר מְכַפֵּר מִיָּד וִיווה"כ מְכַפֵּר עַד שְׂתַחֲשֹׁף וְכֹן הַיְרוּשְׁלָמִי לֹא הֵבִיא הַפְּרִיָּתָא דְהָרִי שְׂבָא לִידוֹ ס' עֲבִירָה בִּיווה"כ אִפִּי עִם חֲשִׁיקָה פְּטוּר שְׁפָל הַיּוֹם מְכַפֵּר וְהַתּוֹסֵס בְּשַׁבּוּעוֹת (ד' יג) הֵבִיאוּ הַפְּרִיָּתָא דְחֲנוּמֵר בְּשַׁעִיר מִבִּיווה"כ וְחֲנוּמֵר מִבִּיווה"כ מְבַשְׁעִיר וְאִף שְׂמַצִּינוּ כוה"ג שְׂהַיְרוּשְׁלָמִי וְהַבְּבִלִי מְבִיאִים בְּרִיָּתוֹת אַחֲרוֹת אִף צְרִיף לְהַבִּין דְמֵאִי טַעֲמָא לֹא אָמַר בַּיְרוּשְׁלָמִי דַהַנ"מ לְעַנְיָן אִם אָכַל בִּיווה"כ גּוּפָא דְאִי אָמְרִינָן דִּיווה"כ דְּוֹקָא כָּל הַיּוֹם מְכַפֵּר וְע"כ אִם אָכַל בִּיווה"כ חֲזִיב דְּהָא לִיתָא לְכוּלִּי יוֹם פְּגוֹן שְׂאָכַל סְמוּךְ לְשַׁקִּיעַת הַחֲמָה וְלָמָּה לִי לֹוֹמֵר דְמַה נְּפָקָא מִבִּינֵיהוֹן מִת מָרְד דְּעַל דְּעַתָּל דַּר' זִירָא כְּבָר כִּיפֵר (וְהַקְּשָׁה ע"ז הַק"ע בְּשֵׁם מְהַר"ש יָפָה דְמֵאִי נ"מ הָרִי מִיְתָה מְמַרְקַת דַּכַּה"ג פְּרִיף בַּפ"ק גִּבּוֹ שַׁעִיר וְכַתֵּב וּנ"ל דְּהַיְרוּשְׁלָמִי לְשִׁטְתָּל אֲזִיל דְּבַחֲלוּל הַשֵּׁם דְּמִיְתָה מְכַפֵּרֵת שְׁלִישׁ וִיווה"כ שְׁלִישׁ נְמָצָא שְׁלִישׁ דִּיווה"כ נְשַׁתְּיִיר וְלִי נִרְאָה דַּר' זְעִירָא לְטַעֲמִי דְאַמְרִינָן בְּכַרִּיתוֹת (ד' כו) הַשַּׁעֲתָא דְאַמַּר כִּי מִתְּנוּדַע לִי מִיְיִתִי חֲטָאֵת א"ת לָמָּה בָּא א"ר זִירָא שְׂאֵם מִת מִת בְּלֵא עוֹן מִתְקַיֵּף לַה רְבָא מִת מִיְתָה מְמַרְקַת אֲלֵא אָמַר רְבָא לְהַגֵּן עָלָיו מִן הַיְסוּרִים אֲלֵמָא דַּר' זִירָא לֹא חֲזִישׁ לְפִירְכָּא דְאֵם מִת מִיְתָה מְמַרְקַת וְאֵם ר' זִירָא הוּא ר' זְעִירָא אֲזִיל לְטַעֲמִי וְכֹן בְּשַׁבּוּעוֹת (ד' ח) אָבַל מ"מ אֲמֵאִי לֹא אָמַר נ"מ פְּגוֹן שְׂאָכַל בִּיווה"כ וַא"כ אִי אָמְרִינָן דְּכָל שַׁעֲתָא מְכַפֵּר מְכַפֵּר אָבַל אִי אָמְרִינָן דְּכָל הַיּוֹם מְכַפֵּר אִינוּ מְכַפֵּר דְּהָא חֲסַר מְקַצַּת הַיּוֹם וְכ"ת דְּהָא דְאַמְרִינָן דְּאִין יוּה"כ מְכַפֵּר עַד שְׂתַחֲשֹׁף אִינוּ מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן כָּל הַיּוֹם מִתְחִילָתוֹ אֲלֵא דְהַעֲיָקֵר הוּא תְּלוּי בְּסוּף הַיּוֹם (וְכַמוֹ שְׂבִיָּאֲרֵתִי בְּסַפְרֵי ע"י (דְּרוּשׁ יד) בְּעַנְיָן יִשְׁנׁוּ לְשַׁכִּירוֹת מִתְחִילָה וְעַד סוּף וְכֹן אִי יִשְׁנׁוּ לְשַׁחֲיֻטָּה מִתְחִילָה וְעַד סוּף אוֹ אִינָה לְשַׁחֲיֻטָּה אֲלֵא לְבַסּוּף דְּהַעֲיָקֵר הוּא תְּלוּי בְּסוּף כְּמוֹ דְאַמְרִינָן בְּחֻלְיָן (ד' כט) וְע"כ אִפִּי לְמ"ד דְּאִין יוּה"כ מְכַפֵּר אֲלֵא עַד שְׂתַחֲשֹׁף אִינוּ מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן כָּל הַיּוֹם מִתְחִילָתוֹ אֲלֵא הַעֲיָקֵר הוּוּ בְּסוּף הַיּוֹם דַּא"כ תְּקַשָּׁה עַל הָא דְאַמְרִינָן בְּש"ס דִּילָן בְּכַרִּיתוֹת (ד' יח) אַהָא דַא"ל רְבָא בַר חֲנַנְיָא לְאַבְיֵי וּמָה אִילּוּ אָכַל כְּזִית חֲלָב שְׁחַרִּית בִּיווה"כ וְכְזִית חֲלָב בְּמִנְחָה בִּיווה"כ ה"נ דְּמַחְזִיבֵי שְׂתֵי חֲטָאוֹת א"ל אַבְיֵי וּמֵאן לִימָא לָן דִּיווה"כ כָּל שַׁעֲתָא מְכַפֵּר דִּילְמָא פְּוֹלְגִי יוֹמָא מְאוּרְתָא א"ל כו'.

תְּנִיָּא הָרִי שְׂבָא לִידוֹ ס' עֲבִירָה בִּיווה"כ אִפִּי עִם חֲשִׁיקָה פְּטוּר שְׁפָל הַיּוֹם מְכַפֵּר דִּילְמָא הָתָם שְׂאֵנִי שְׂבָא לִידוֹ ס' עֲבִירָה מִשְׁחֲשִׁיקָה דְּאָז הוּא עֵיקֵר הַפְּפָרָה אָבַל בְּאַמְצַע הַיּוֹם אִינוּ מְכַפֵּר כָּל שַׁעֲתָא אֲלֵא וְדֵאִי דְאִי אָמְרִינָן דִּיווה"כ מְכַפֵּר כָּל הַיּוֹם בְּעִינָן תְּחִילַת הַיּוֹם ג"כ.

וַא"כ אֲמֵאִי לֹא קָאֵמַר פְּגוֹן שְׂאָכַל בִּיווה"כ דְּאִי אָמְרִינָן דְּכָל שְׂהוּא מְכַפֵּר מְכַפֵּר מִיָּד אָבַל אִי אָמְרִינָן דְּכָל הַיּוֹם מְכַפֵּר הָרִי עֲשֵׂה עֲבִירָה בְּאַמְצַע הַיּוֹם וְלִיכָא תְּחִילַת הַיּוֹם שְׂמְכַפֵּר אֲלֵא וְדֵאִי דְהָא דְמִקְבְּעֵי לִי בַּיְרוּשְׁלָמִי אִם יוּה"כ מְכַפֵּר כָּל שַׁעֲתָא אוֹ שְׂאִינָן מְכַפֵּר אֲלֵא כָּל הַיּוֹם הִינְנוּ דְּוֹקָא אִם עָבַר עֲבִירָה קוּדָם יוּה"כ וְע"כ כִּינָן שְׂהוּא בְּתוֹרַת פְּפָרָה ע"כ אִינוּ מְכַפֵּר אֲלֵא כָּל הַיּוֹם אָבַל אִם עָבַר בִּיווה"כ כִּינָן שִׁוּיָה"כ עוֹשֵׂה שְׂלֵא תְּחֻלַּת הַחֲטָא

ע"כ כ"ש נמי מכפר וע"כ מביא הברייתא דאין בין שעיר ליוה"כ וזהו בעבירות שחטא מקודם יוה"כ והש"ס דילן שמביא הברייתא דהרי שפא לידו ס' עבירה מיירי ביוה"כ גופא]: אף אפי' אי נימא דלענין זה לא נ"מ וכמו שהביאו התוס' בשבועות (דף יג) הברייתא דחומר בשעיר מביוה"כ לענין אם עבר ביוה"כ אעפ"כ לענין חצי שעור נראה לי דמי שחטא ביוה"כ ובפרט לאחר שנעשה השעיר דמכפר על להבא וא"כ אין התחלה להחטא וא"כ מכש"כ דמכפר על חצי שעור נמי מכש"כ דכולי' שיעורא ומינושב בזה קושני' המ"ל דביוה"כ גופא אם חטא פניו דהפפרה מיד א"כ הוי כמו שלא חל עליו החטא כלל והכי משמע בירושלמי (פ"ג דהוריות) אכל פזית כו' ספק עד שלא הביא שתי שערות ספק משהביא שתי שערות מביא אשם תלוי אכל ס' פזית ואינו ידוע אם ביוה"כ אכלו או קודם יוה"כ אכלו ס' פפרה כיפר אם ביוה"כ אכלו אם לא אכלו חבירי' אמרינן ס' פפרה כיפר א"ר מתני' לעולם אין ספק פפרה מכפר אלא על מיני דמים.

מתניתא מסייעא לחבירי' שבת ויוה"כ ועשה מלאכה ביה"ש מה נפשך יוה"כ פ הוא כיפר חול הוא מותר והתני' ואכל א"ר יוסי בר' בון באכילת היתר ע"כ. והנה הפ"מ פירש דלבסוף דמסיק א"ר יוסי בר' בון באכילת היתר פלוגתניהו הוא באכילת היתר והאיסור הוא מחמת שאכל ביוה"כ והספק הוא אם ביוה"כ אכלו אם לא אכלו ויוה"כ לא מכפר והוא תמוה דלמה אין יוה"כ מכפר פניו שהספק הוא אם אכלו ביוה"כ.

וממה נפשך אם אכלו ביוה"כ יוה"כ מכפר ואם אכלו אחר יוה"כ הרי לא עבר עבירה וא"כ אמאי אינו מכפר ובמאי קא מפלגי וגם כל הפי' של הפ"מ בסוגי' זו הוא מלא דחוקים כמו שיראה המעיין ואין רצוני להאריך בזה: ע"כ נ"ל דפלוגתא' הוא בס' אכילת איסור ואינו ידוע אם ביוה"כ אכלו וא"כ כיפר יוה"כ או לאחר יוה"כ אכל ולא כיפר יוה"כ וכו"ת א"כ במאי פליגי הא ודאי דצריך להביא א"ת כמו בקל הספיקות ע"כ נ"ל לבאר זה ע"פ מאי דאמרינן בפ"ק דהוריות (דף ד) א"ר יוסי בר' אבין כו' משל דסומכוס למה הדבר דומה לאדם שהביא פפרתו ביה"ש ספק מבעו"י נתכפר לו ס' משחשיכה נתכפר לו שאינו מביא א"ת ולא מיבעי למ"ד כו' ופירש"י דביה"ש לית בי' חיוב מעלי' דליכ' למימר משחשיכה נתכפר לו שהרי ביה"ש פהרף עין ואין אדם יכול לעמוד עליו אם מן היום או מן הלילה ופטור ע"כ ואפתי לא נתברר טעם זה בעיני דמ"ש אם הביא פפרתו ספק מבעוד יום נתכפר ס' משחש כה נתכפר מהא דאם עשה מלאכה ביה"ש ואינו יודע אם בשבת עשה אם בחול עשה שמביא אשם תלוי כמו דתנן בכריתות (דף יו) שבת ויום חול ועשה מלאכה בא' מהן ואינו יודע באיזה מהן עשה שפכתו התוס' וגבי שבת ויום חול נמי מצי למשפח שתי חתיכות כגון שעשה מלאכה ביה"ש דספק יום או לילה וגם איקבע איסורא שעשה מלאכה ביה"ש קרוב למוצאי שבת דאיקבע איסורא רק דלמה שפכתו התוס' ניחא דסברי דלא הוי איקבע איסורא אלא סמוך למוצאי שבת דאיקבע איסורא מחמת שהי' תחילה שבת משמע דביה"ש דמע"ש לשבת לא הוי איקבע איסורא משום דתחילה הי' חול ולפ"ז הי' ניחא בהא דהביא פפרתו ס' מבעוד יום ס' משחשיכה דלא מיייתי אשם תלוי משום דלא איקבע איסורא דהא תחילת' הי' יום וא"כ קרוב יותר שכיפר וע"כ לא מיייתי אשם תלוי אף לדעת הרמב"ם לא יתיישב דהא משמע מדבריו בפ"ח מה' שגגות דאפי' מע"ש לשבת הוי נמי איקבע איסורא והכי משמע בירושלמי (פ"ק דברכות) פוכב א' ודאי יום שנים ספק שלשה ודאי לילה ופריי' והא

כתיב צאת הכוכבים מיעוט פוכבים שנים קדמי' לא מתחשב (פי' שאינו מחשב הכוכב הראשון) ראה פוכב א' ועשה מלאכה פטור שנים מביא אשם תלוי ג' מביא חטאת ודונק לומר דס"ל דלא בעינו איקבע דא"כ מאי קמ"ל הא אמר תחילה דב' פוכבים הוי ספק וא"כ ממילא ידענו שאסור לעשות מלאכה אלא ודאי דקמ"ל דהוי איקבע ודונק לומר דקמ"ל דלא בעינו איקבע והכי משמע נמי מהירושלמי אכל פזית ס' עד שלא הביא ב' שערות ס' משהביא שתי שערות מביא א"ת כו' ספק ביוה"כ אכלו ס' לאחר יוה"כ ס' כפרה פיפר כו' וביארתי דמייירי באכילת איסור והספק דילמא אכלו ביוה"כ וס' כפרה פיפר אלמא אע"ג דההיתר הוי מתחילה.

אעפ"כ מביא אשם תלוי: ע"כ נ"ל דלא שייך אשם תלוי אלא אם הספק הוא בעבירה עצמה אבל אם הס' הוא בכפרתו אם הביא כפרתו או לא כגון ס' הביא חטאתו מבעוד יום או משחשיכה לא שייך להביא ע"ז אשם תלוי פיון דהס' הוא בכפרה לא יכול להביא אשם תלוי דילמא הביא כפרתו מבעוד יום וכבר פיפר ונמצא דמביא חולין לעזרה ובהא פליגי בהוריות שם אם תלה בהוראת ב"ד לאחר שנודע להם וע"כ הוי ספק אם מתכפר בכפרה דידהו דמר מדמי לספק בחטא אם עשה בהוראת ב"ד וע"כ מדמי לה התם בהוריות (דף ד) לאדם שאכל ס' חלב ס' שומן ונודע לו שמיביא א"ת ומר מדמי לה לס' כפרה היינו לאדם שהביא כפרתו ביה"ש ספק מבעוד יום נתכפר לו ס' משחשיכה נתכפר לו שאינו מביא א"ת דהא חטא ודאי אלא דהס' הוא אם עשה ע"פ הוראת ב"ד וע"כ מדמי לה לס' כפרה וכל ס' כפרה וכל ס' כפרה פיפר דהיינו שאינו מביא אשם תלוי ע"ז דילמא הביא כפרתו מבעוד יום ונמצא שהוא חולין בעזרה דעל ספק זה לא חייבתה התורה אשם תלוי ובתוספתא (פ"ב דכריתות) איתא המביא חטאתו ושחטה ס' גזרק הדם ס' לא גזרק הדם יצא אם הי' מחוסר כפרה ס' חשיכה ס' לא חשיכה מביא חטאת העוף אלמא דבס' כפרה אינו מביא אשם תלוי (והא דקאמר בחטאת ס' גזרק הדם ובמחוסר כפורים קאמר ס' חשיכה).

ה"ט משום דחטאת באה קודם התמיד ע"כ אי אפשר לספוקי אם היא חשיכה אבל במחוסר כפורים שבאה אחר התמיד כמו דאמרינן בפסחים (דף נט) ע"כ אומר ס' חשיכה ועיין בתוסא הוריות (דף ד) ובפסחים (דף נט) ה"כ בחטאת העוף עסקינן כו' ודוק והטעם דמיייתי חטאת העוף אפי' בספק כפרה הוא משום לתקוני גברא ועיין לעיל בתשובה (סי' ו) שהארבתי בזה הרמב"ם דאפי' בקרבן עולה ויורד וס' אם מחוייב קרבן אינו מביא חטאת העוף הבאה על הספק שאינו מביא רק במחוסרי כפרה אבל לא בקרבן שבא על חטא): ובזה יתבאר הירושלמי אשר הוא תמוה מאוד דאמרינן בירושלמי (פ"ח דפסחים ה' ב) א"ר יודן כל הספיקות דר' נתן אינון חויין מן הזורק דם חטאתו ודם אשמו ס' בלילה זרק ס' ביום זרק נעשית כס' כפרה וס' כפרה פיפר.

ופירש הק"ע ס' כפרה פיפר ומותר לאכול בקדשים ואפי' אכילה איתנהו וכו' והדברים האלו תמוהים מאוד דס' כפרה? הא מותר לאכול בקדשים ובנדאי ס' מחוסר כפורים אסור לאכול בקדשים והכי משמע בירושלמי (פ"ח דנזיר ה' ב) אמר ר' יוחנן זו דברי בן זומא אבל דברי חכמים לעולם הוא בחלוטו עד שיניף האשם ר"י בעי עד שיניף האשם? הא זה בחלוטו א"ל ר' יוסי למה לא מצינו כמה אשמות דוחין מפני ספיקות

דַתְּנִינוּ תִמּוֹן אֲשֶׁם שְׁנַתְעַרְב בְּשִׁלְמִים ר"ש אומר שְׁנִיָּהֶם יִשְׁחָטוּ בְּצַפּוֹן וַיֵּאָכְלוּ כַחֲנוֹמֵר שְׁבֵהָן כּו' ר' יַעֲקֹב דְּרוֹמִי בְּעֵי קוֹמֵי ר' יוֹסִי וַיַּעֲשׂוּ לוֹ תַקְנָה לְיִינוּ א"ל וַגִּילַח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַפ"מ שָׁגָה שָׁם בְּפִירוּשׁוֹ וְהֶעֱיָקֵר כִּפִּי הַק"ע דְּכַתִּיב וַגִּילַח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזֶה אֵינוֹ רְאוּי לְבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד שְׁהָרִי מְחַנְסֵר פִּיפּוּרִים הוּא אֶלְמָא דְאַפִּי סָפֵק מְחַנְסֵר פִּיפּוּרִים אֲסוּר בְּקַדְשִׁים: ע"כ נ"ל שְׁהָפִי כֶּף הוּא כָּל הַסְּפִיקוֹת דִּר' נָתַן אֵינוֹן פִּי דַס"ל דְּאֶכִּילַת פְּסָחִים לֹא מְעַכְבֵּי בְּפְסָחִים (דָּף עח) דְּהָא לְרַבְּנָן פִּינוֹן דַּס"ל דְּאֶכִּילַת פְּסָחִים מְעַכְבָּא ע"כ יֵשׁ לוֹ לְהִבִּיא פְּסַח שְׁנֵי פִינוֹן דַּמ"מ אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְאֶכֹּל מְחַנְיָב לְהִבִּיא פְּסַח שְׁנֵי כְּמוֹ דְאַמְרִינוּ בְּפְסָחִים (דָּף פח) אָמַר אַבְיִי לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁשַׁכַּח לְאַחַר זְרִיקָה דְּבַעֲדִידָא דְאַזְדְּרִיק דָּם הָוֵי חֲזֵי לְאֶכִּילָה אֲבָל שְׁכַח לְפָנֵי זְרִיקָה דְכִי אֲזַדְרִיק דָּם לֹא הָוֵי חֲזֵי לְאֶכִּילָה.

חֲזִיבִין לַעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנֵי (פִּי פִינוֹן דְּאֶכִּילַת פְּסָחִים מְעַכְבֵּת) אֵיפָא דַמְתְּנִי לֵה אַבְרֵייתָא חֲמִשָּׁה שְׁנַתְעַרְבו עוֹרוֹת פְּסָחִיהוֹן זֶה בְּזֶה וְנִמְצָאת יִבְלַת בֵּא' מִהוֹן פּוֹלֵם יוֹצְאִים לְבֵית הַשְּׂרִיפָה.

וּפְטוּרִין מְלַעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנֵי אָמַר אַבְיִי לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁנַתְעַרְבו לְאַחַר זְרִיקָה דְּבַעֲדִידָא דְאַזְדְּרִיק דָּם מִיָּהָ חֲזֵי לְאֶכִּילָה אֲבָל נִתְעַרְבו לְפָנֵי זְרִיקָה חֲזִיבִין לַעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנֵי וְע"ז אָמַר כָּל הַסְּפִיקוֹת דִּר' נָתַן אֵינוֹן (פִּי כָּל הַסְּפִיקוֹת דְאַמְרִינוּ בְּהוּ דְאֵין חֲזִיבִין לַעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנֵי דִר' נָתַן אֵינוֹן דְּהָא לְרַבְּנָן פִּינוֹן דְּאֶכִּילָה מְעַכְבֵּת בְּהוּ וְהֵם אֵינוֹם רְאוּיִם לְאֶכִּילָה אַע"ג דְּמִסְפֵּק אֵינוֹם רְאוּיִם לְאֶכִּילָה אַפ"ה יְכוּלִים לְהִבִּיא פְּסַח שְׁנֵי וְלֹא הָוֵי חֲזִיבִין בְּעֶזְרָה פִינוֹן דַּמ"מ מַס' אֵינוֹם רְאוּיִם רַק לִר' נָתַן דְּאֶכִּילָה אֵינוֹ מְעַכְבֵּת ע"כ אֵינוֹם יְכוּלִים לְהִבִּיא פְּסַח שְׁנֵי) חוּץ מִן הַזֹּרֵק דָּם חֲטָאתוֹ כּו' נ"ל דַּט"ס הוּא וַצ"ל חוּץ מִן הַזֹּרֵק ס' בֵּיוֹם ס' בְּלִילָה וְא"כ הַסְּפֵק בְּזְרִיקָה עֲצָמָה אִם הוּא כְּדִין אִו לֹא וְאִם הַזְּרִיקָה הִי בֵּיוֹם וְדֹאֵי כְּשֵׁר אַע"ג דְּלֹאֲחַר זְרִיקָה אֵינוֹ רְאוּי אַעפ"כ הֶעֱיָקֵר שְׁיָהָ רְאוּי לְאֶכִּילָה קוֹדֵם זְרִיקָה כְּמוֹ דְאַמְרִינוּ בְּפְסָחִים (דָּף פח וְשָׁם) וְהִכִּי אָמַרְנוּ הֵתֵם בִּירוּשְׁלַמִּי ר' לְעֶזְר ור' יוֹחָנָן תְּרוּוֹיִיהוֹן אָמַרְנוּ דִּר' נָתַן אָמַר יוֹצְאִים בְּזְרִיקָה בְּלֹא אֶכִּילָה ר' חֲזַקִּי בְּשֵׁם ר' בָּא כּו' תִּיפְתֵר שְׁשַׁכַּח רְבוּ בֵּין שְׁחִיטָה לְזְרִיקָה (צ"ל בֵּין זְרִיקָה לְאֶכִּילָה וְכֵן הַגִּי"ה הַק"ע) פִּי דְלֹאֲחַר זְרִיקָה לֹא מְעַכְבֵּי: וְע"כ פִּינוֹן שֶׁהִס' בְּזְרִיקָה עֲצָמָה אִם הִי מִבְּעוֹד יוֹם אִו מְשַׁחֲשִׁיכָה נַעֲשֶׂה כַס' כְּפָרָה.

וּס' כְּפָרָה כְּיִפֵּר וְאֵינוֹ יְכוּל לְהִבִּיא פְּסַח אַחַר דִּילְמָא הָוֵי חֲזִיבִין בְּעֶזְרָה. דָּאִם הַזְּרִיקָה הִי מִבְּעוֹד יוֹם כְּשֵׁר וְהִי רְאוּי לְאֶכִּילָה ע"כ בְּזֶה אֶפִי רַבְּנָן מוֹדוּ דְנַעֲשֶׂה כַס' כְּפָרָה וְכִיפֵר וְאֵינוֹ יְכוּל לְהִבִּיא פְּסַח אַחַר מְשׁוּם דִּילְמָא הָוֵי חֲזִיבִין בְּעֶזְרָה וְקִצַּת דְּנוֹגְמָא לְדָבָר מִהָא דְאַמְרִינוּ בְּעִירוּבִין (ד' לו') כִּיצַד א"ר יוֹסִי ס' עִירוּב כְּשֵׁר עִירָב בְּתֵרוּמָה ס' מִבְּעוֹד יוֹם נְטִמָּאת.

ס' מְשַׁחֲשִׁיכָה נְטִמָּאת הָרִי הוּא ס' עִירוּב כְּשֵׁר פִּי דַתְּלִינוּ בְּדַרְבְּנָן שֶׁאֲח"כ נְטִמָּאת אֲבָל עִירָב בְּתֵרוּמָה ס' טְמֵאָה ס' טְהוֹרָה כּו' אֵין זֶה ס' עִירוּב כְּשֵׁר פִּינוֹן דַּמ"מ אֵינוֹ רְאוּי לְאֶכִּילָה וְעִינֵין בַּכַּמ"ג בְּפִתְחֵי בֵה' שְׁחִיטָה שְׁפֵתָב וְז"ל וּבִהְיוֹתִי מְשׁוֹטֵט שָׁם בְּתוֹס' פְּתוּבוֹת (ד כו) רְאִיתִי דְבָרִים תְּמוּהִים שְׁפֵתָבוּ תְּרוּמָה דְּרַבְּנָן וְתַחוּמֵין דְּאוֹרְיִיתָא שְׁפֵתָבוּ וּמָה בְּכַף פִּינוֹן דְּתֵרוּמָה שְׁרִי לְמִיכַל דְּהָוֵי ס' דְּרַבְּנָן תּוּ אֵין נ"מ אֵי תְּרוּמָה דְּאוֹרְיִיתָא וְכֵן לְהִפּוּף אֵי

תְּרוּמָה דְּאוֹרְיִיתָא אַף דְּתַחוּמֵין דְּרַבְּנָן בְּעֵינָן סְעוּדָה הָרְאוּיָ' מִבְּעוּד יוֹם עַכ"ל וּדְבָרֵינוּ תְּמוּהֵין דְּהַתָּס בְּתָרֵי וּתְרֵי דְהֵינּוּ כַּת א' אוֹמְרִים מִבְּעוּד יוֹם נְטֻמָּאת.

נְכַת א' אוֹמְרִים מִשְׁחָשִׁיקָה נְטֻמָּאת. א"כ פִּינּוּ דְמַחְוֵלָקִים בְּסָפִיקָא דְלַעֲבָר א"כ אֵין הַסְפֵק רַק בְּתַחוּמֵין.

וְלֹא שְׁיִיךְ בְּזָה לִזְמַר סְעוּדָה הָרְאוּיָ' מִבְּעוּד יוֹם וְעֵינָן בְּעָרוּבֵין (ד' לו') בֵּין לר"מ וּבֵין לר' יוֹסִי בְּעֵינָן סְעוּדָה הָרְאוּיָ' מִבְּעוּד יוֹם וְעֵינָן רַש"י שְׁפַתְבּ דְּבִשְׁלָמָא מִתְנִיתִין סְעוּדָה הָרְאוּיָ' הַנּוֹאֵי וְהַשְׁתָּא הוּא דְאַתְיָלִיד סָפֵק וְכֵן אֵי תַחוּמֵין דְּאוֹרְיִיתָא מֵהוּ הַפְּעוּלָה שְׁתְּרוּמָה דְּרַבְּנָן שְׁהָרֵי לְדְבָרֵי הָאוֹמְרִים שְׁנְטֻמָּאת מִבְּעוּד יוֹם מָה מְהֵנִי מָה שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן וְע"כ פִּינּוּ שְׁהַסְפֵק הוּא בְּלַעֲבָר א"כ עֵינָן הַס' הוּא בְּתַחוּמֵין וְא"כ תְּלוּי אֵי תַחוּמֵין דְּאוֹרְיִיתָא אוֹ דְּרַבְּנָן וְע"כ נִיחָא שְׁפִיר הָא דְלֹא מוֹקְמֵינָן אַחְזָקְתָהּ שְׁלֹא נְטֻמָּאת אַע"ג דְּתְרוּמָה בְּזִמְנָה הַזֶּה דְּרַבְּנָן הֵינּוּ מְשׁוּם דְּעֵירוּבֵי תַחוּמֵין דְּאוֹרְיִיתָא פִּינּוּ דְהַס' בְּלַשְׁעָבֵר ע"כ חֲלִי בְּתַחוּמֵין וּדְבָרֵי הַפּמ"ג תְּמוּהֵים וְהוּא הַדִּין לְעֵנָן פְּסַח דְּאָמְהִי הוּא אִם הוּא רָאוּי לְאֶכּוֹל יְכוּל לְהִבְיָא פְּסַח שְׁנֵי פִינּוּ דַמ"מ אֵינּוּ רָאוּי לְאֶכִּילָה מִשָּׂא"כ בַּס' נְזַרְק מִבְּעוּד יוֹם אוֹ מִשְׁחָשִׁיקָה דָּאם נְזַרְק מִבְּעוּד יוֹם הָרֵי הוּא פְּשָׁר ע"כ אֵי אֶפְשָׁר לְהִבְיָא פְּסַח שְׁנֵי מְשׁוּם חוֹלִין בְּעֵזְרָה: עַכ"פ נְתַבָּאָר מְזָה דַס' כַּפֵּר הֵינּוּ שְׁאֵינּוּ יְכוּל לְהִבְיָא חֲטָאת אַחְרַת מְשׁוּם ס' חוֹלִין בְּעֵזְרָה וְגַם א"ת נְמִי אֵינּוּ יְכוּל לְהִבְיָא דְאֵינּוּ יְכוּל לְהִבְיָא א"ת אֲלֵא בַס' חֲטָא אֲבָל בַּס' אִם הִבְיָא כְּפָרְתוּ לֹא חֵיבְתוּ הַתּוֹרָ' ע"ז א"ת.

וּבְזָה יִתְבָּאָר הִירוּשְׁלָמִי דְפְלִיגֵי אִם אֲכַל ס' אִיסוּר בִּיּוּה"כ בִּיה"ש וְהַס' הוּא אִם אֲכַל ס' אִיסוּר בְּעוּד יוֹם וְכִיפֵר עָלָיו יוּה"כ אוֹ שְׁהִי לִילָה וְלֹא כִיפֵר עָלָיו יוּה"כ חֲבָרֵי אֶמְרִין ס' כְּפָרָה כִיפֵר (פ'י) דְהָרֵי הוּא כְּכֹל סָפֵק כַּפֵּר דְהֵינּוּ שְׁהִבְיָא חֲטָאת וְאֵינּוּ יוֹדַע אִם הַקְרִיב חֲטָאתוֹ מִבְּעוּד יוֹם אוֹ מִשְׁחָשִׁיקָה דְאֵינּוּ יְכוּל לְהִבְיָא לֹא חֲטָאת אַחְרַת וְלֹא אֲשֶׁם תְּלוּי מְשׁוּם סָפֵק חוֹלִין בְּעֵזְרָה דְעַל ס' כְּפָרָה לֹא חֵיבְתָהּ הַתּוֹרָה אֲשֶׁם תְּלוּי וְע"כ קִי"ל דַס' כְּפָרָה כִיפֵר וְה"נ אִם אֲכַל ס' חֲלָב וְאֵינּוּ יוֹדַע אִם הִי עֵדֵינָן יוּה"כ וְא"כ כְּכַר כִיפֵר יוּה"כ אוֹ שְׁהִי לְאַחַר יוּה"כ ע"כ נַעֲשֶׂה כַס' כְּפָרָה וְאֵינּוּ יְכוּל לְהִבְיָא אֲשֶׁם תְּלוּי, א"ר מִתְנִי לְעוֹלָם אֵין סָפֵק כְּפָרָה מְכַפֵּר אֲלֵא עַל מִינֵי דְמִים פִּי' דְהָא דְאֶמְרֵינָן ס' כְּפָרָה כִיפֵר הֵינּוּ דוֹקָא בְּמִינֵי דְמִים כְּגוֹן הִבְיָא חֲטָאתוֹ ס' מִבְּעוּד יוֹם ס' מִשְׁחָשִׁיקָה זֶה אֵינּוּ יְכוּל לְהִבְיָא אֲשֶׁם דְהָאֲשֶׁם אֵינּוּ בָּא אֲלֵא בְּסָפֵק בְּחֲטָא אֲבָל אִם הַס' הוּא בְּכַפְרָה אֵינּוּ מִבְיָא א"ת אֲבָל בְּסָפֵק אִם כִיפֵר יוּה"כ וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְהִבְיָא א"ת אוֹ לְאַחַר יוּה"כ וְצָרִיךְ לְהִבְיָא אֲשֶׁם תְּלוּי זֶה לֹא הוּי כְּמוֹ ס' בְּכַפְרָה אֲלֵא כְּמוֹ ס' בְּחֲטָא פִינּוּ דְהַכְּפָרָה הוּא תִיֶקֶף לְהַחֲטָא ע"כ לֹא חֵל הַחֲטָא כְּלָל וְאֵין הַחֲטָא אֲלֵא דוֹקָא אִם אֲכַל אַחַר יוּה"כ וְע"כ הוּי כְּמוֹ סָפֵק בְּחֲטָא וּמִבְיָא א"ת וְע"ז אֶמְרֵי ר' מִתְנִי לְעוֹלָם אֵין סָפֵק כְּפָרָה מְכַפֵּר אֲלֵא עַל מִינֵי דְמִים דְהֵינּוּ דוֹקָא בְּהִבְיָא חֲטָאתוֹ סָפֵק מִבְּעוּד יוֹם ס' מִשְׁחָשִׁיקָה: וְע"ז קָאָמַר מִתְנִי' מְסִינָע' לְחֲבָרֵי שְׁבַת וְיוּה"כ וְעֵשֶׂה מְלֶאכֶ' בִיה"ש וְנ"ל דְהָאֵי שְׁבַת וְיוּה"כ אֵין הִפִי שְׁבַת וְיוּה"כ שְׁבַת הַסְמוּכָה לְיוּה"כ כְּמוֹ שְׁפִי הַפ"מ אֲלֵא שְׁבַת וְיוּה"כ הֵינּוּ שְׁבַת שְׁחַל בִּיּוּה"כ וְכַה"ג אֶמְרֵינָן בְּחוֹלִין (דָּף קא) שְׁבַת וְיוּה"כ שְׁגַג וְעֵשֶׂה מְלֶאכֶה דְהֵינּוּ שְׁבַת שְׁחַל בִּיּוּה"כ וְקָאֵי אַתּוּסְפֵת' דְכָרִיתוֹת (פ"ב) יוּה"כ שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשְׁבַת וְעֵשֶׂה מְלֶאכֶה בֵין מְלַפְנֵיו בֵין מְלַאחְרֵיו פְּטוּר מֵאֲשֶׁם תְּלוּי שְׁפָל הַיּוֹם מְכַפֵּר וְהָא דְקַתְנֵי שְׁבַת וְיוּה"כ, הוּא אֵינְדִי דְבַעֵי לְמִתְנֵי הַפְּלוּגָת'

עֲשֵׂה מְלֶאכֶּה בַּחֲצֵי הַיּוֹם ר' יִשְׁמָעֵאל מְחַיֵּב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת וּר' עֲקִיבָא פּוֹטֵר שֶׁר' יִשְׁמָעֵאל אֹמֵר חַיֵּיב עַל הַשְּׁבֻט בְּפָנָי עֲצָמוּ וְיִוְה"כ בְּעֲצָמוּ וְכִמּוּ דְּפִלְיָגִי בְּחֻלְיִן (שָׁם) וּע"כ מִקְשָׁה מִתּוֹסְפֵת דְּקִתְנֵי דָאָם עֲשֵׂה מְלֶאכֶּה בֵּין מְלִפְנֵי בֵּין מְלֶאחְרֵי פְטוֹר מְאֻשָּׁם תְּלוּי אֶלְמָא דְּמִתְנִית' מְסִייע' לְחֻבְרֵי דְאֶמְרִינָן ס' כִּפְרָה כִּיפֵר וְכִמּוּ שְׁבִיארְתֵי דְאִינוּ חַיֵּיב אֲשָׁם תְּלוּי אֶלָּא בִּס' בְּחֻטָּא וּס' דִּיּוּה"כ אִי קוֹדֵם חֲשִׁיקָה אוֹ לְאַחַר חֲשִׁיקָה נְעֻשָׂה כִּס' כִּפְרָה וְעַל סָפֵק כִּפְרָה אִינוּ מְבִיא אֲשָׁם תְּלוּי.

וע"ז דְּחֵי דְּמִתְנִיתָא אִין רֵאִי דְּהֵתֵם מִמָּה נִפְשָׁה יוּה"כ הוּא כִּיפֵר חוֹל הוּא מְוֹתֵר וּע"כ פְּטוֹר מְאֻשָּׁם תְּלוּי אֶבֶל לְעוֹלָם בְּאֶכְל ס' חֵלֵב בְּמוֹצָאֵי יוּה"כ בִּיה"ש חַיֵּיב לְהִבְיָא אֲשָׁם תְּלוּי דִּילְמָא הִי לְאַחַר יוּה"כ וּע"כ נְעֻשָׂה כִּמּוּ ס' בְּחֻטָּא וְאִין ס' כִּפֵּר מְכַפֵּר אֶלָּא עַל מִינֵי דְּמִים כִּמּוּ שְׁבִיארְתֵי.

בְּרִיף וְהַתְנָה וְאָכַל (וּקס"ד דְּמִינֵי בְּאֶכִילת סָפֵק אִיסוּר אֶלְמָא דְאֶפִי בְּאֶכִילת ס' אִיסוּר גְּמִי פְטוֹר מְאֻשָּׁם תְּלוּי) א"ר יוֹסִי ב"ר בּוֹן בְּאֶכִילת הֵיָתֵר (וּע"כ פְּטוֹר מֵא"ת מְשוּם דְּמִמ"נ הוּא אִם יוּה"כ הוּא כִּיפֵר חוֹל הוּא מְוֹתֵר אֶבֶל בְּסָפֵק אֶכִילת אִיסוּר מְחֻיב לְהִבְיָא אֲשָׁם תְּלוּי דְאִין ס' כִּפֵּר מְכַפֵּר אֶלָּא עַל מִינֵי דְּמִים) [וְעֵינָן בִּפ"מ שְׁפִירֵשׁ כָּל הַסְּנִיגֵי בְּאִנְפֵי אַחַר וְאִין מִן הַצְּוֹרֵף לְהַצְּוֹרֵף בְּדַחְוִיקוּ כִּמּוּ שְׁפִירָא הַמְעֵינָן.

וְהַעֲיָקֵר כִּמּוּ שְׁבִיארְתֵי]: וְלְכַאוּרָה צְרִיף לְהִבְיָא דְמֵאֵי ג"מ כִּינָן אִם הִבְיָא כִּפְרָתוּ ס' מְבַעוֹד יוֹם אוֹ מִשְׁחַשְׁיָךְ אִינוּ צְרִיף לְהִבְיָא אֲשָׁם תְּלוּי וּמ"ש יוּה"כ. אֶלָּא נְדָאֵי דְכִפְרָה לֹא הָוִי אֶלָּא מָה שֶׁהוּא בְּתוֹרַת כִּפֵּר אַחַר הַחֻטָּא אֶבֶל בִּיּוּה"כ שְׁחֻטָּא בְּאוֹתוֹ יוֹם בְּכֻרֵט לְאַחַר שְׁקִיעַת הַחֶמֶה בִּיה"ש שְׁכֻבֵר הִבְיָא הַשְּׁעִיר וְהַשְּׁעִיר מְכַפֵּר כָּל הַיּוֹם וְהָוִי כִּמּוּ שְׁקֻדְמָה הַכִּפְרָה וּע"כ דְּמֵי לְהָא דר"א אִם הֵפֵר קוֹדֵם שְׁחַל הַגִּזְרֵה דְלֹא חָל כָּלָל אוֹ לְמוֹכֵר שְׂדֵהוּ בְּשֻׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה דְאֶמְרִינָן דְאִינָה מְכוּרָה כָּל עֵינָר בְּעֶרְכִין (דָּף כֻט) מִק"ו דְּהַשְׁתָּא מְכוּר' כְּבָר יוֹצֵאָה כו'.

וְכִן מְשַׁמַּע מִהִירוּשְׁלָמֵי דר' יוֹסִי בֵר' בּוֹן דְּחִיק לְאוֹקְמֵי לְהָא דר' מִתְנֵי וּמְשַׁנֵּי בְּאֶכִילת הֵיָתֵר אֶבֶל בְּאֶכִילת אִיסוּר צְרִיף לְהִבְיָא אֲשָׁם תְּלוּי מְזַה מוֹכַח דִּס' אִם חֻטָּא בִיּוּה"כ הָוִי כִּמּוּ ס' בְּחֻטָּא עֲצָמוּ.

וְעוֹד ג"ל דְּהָא דְּפִלְיָגִי בְּזַה בִּירוּשְׁלָמֵי דְלְכַאוּרָה הוּא מְוֹכְרַע מְהָא דְמוֹכֵר שְׂדֵהוּ בְּשֻׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמוּ דְאִינָה מְכוּרָה כָּל עֵינָר מִק"ו דְּהַשְׁתָּא מְכוּר' כְּבָר יוֹצֵאָה כו' אֶפְשָׁר לְוֹמֵר דְּהִירוּשְׁלָמֵי לְטַעְמֵי אֲזִיל (בְּפ"ה דְּשְׁבִיעִית) תְּנֵי הַמוֹכֵר שׁוֹר לְחֻבְרֵי וְנִמְצָא נִגְזָן רַב אָמַר מְקַח טְעוֹת וְשִׁמוּאֵל אָמַר יָכוֹל הוּא מִימָר לְשַׁחֲטָה מְכַרְתִּי לָךְ כו' מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי דְרַב מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי דְשִׁמוּאֵל דְאֶתְפִּלְגִין מְכַר לֹו בִיּוֹבֵל עֲצָמוּ רַב אָמַר קְנָה וְיִוצָא מִיָּדוּ בִיּוֹבֵל שְׁמוּאֵל אָמַר לֹא קְנָה תְּמָן בִּיּוֹבֵל מְפֹרָסִם הוּא בְרַם הֵכָא מְקַח טְעוֹת הוּא מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי דְשִׁמוּאֵל תְּמָן הוּא אֹמֵר לֹא קְנָה וְכָאן הוּא אֹמֵר קְנָה לְאִיזָה דְכָר מְכַר לֹו לְרִיעֵי בְרַם הֵכָא יָכוֹל מִימָר לֹו לְשַׁחֲטָה מְכַרְתִּי לָךְ.

אֶלְמָא דְלְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמֵי הָא דְלְרַב מְכוּר' וְיִוצָאָה וְלְשִׁמוּאֵל אִינָה מְכוּר' כָּל עֵינָר וְהַדְּמִים חוֹזְרִין הֵינּוּ מְשוּם מְקַח טְעוֹת כִּמּוּ דְפִרְיָה מְזַה עַל הַמוֹכֵר שׁוֹר לְחֻבְרֵי וְנִמְצָא נִגְזָן דְאֵל"ה הָוִי קָשִׁי לִי לְהִירוּשָׁלַי דְאִי מְשוּם יוֹבֵל מְסַתְבָּרָא טַעְמֵי דְרַב דְּמְכוּרָה וְיִוצָאָה

כְּמוֹ אִם מְכַר קוֹנֵם הַיּוֹבֵל אֲבָל הַשִּׁ"ס דִּילָן ס"ל דָּאִין הַטַּעַם מִשּׁוּם מְקַח טְעוּת אֲלֵא הַטַּעַם דָּאִם מְכַר קוֹנֵם הַיּוֹבֵל הָרִי הִיא מְכוּרָה וְיִוָּצֵא' וְע"כ אִם מְכַר בַּיּוֹבֵל עֲצָמוֹ שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁל יִצְיָאָת הַשְּׂדֵה א"כ אִין הַתְּחִלָּה לְמַכִּיר' כָּלָל וְע"כ אִינוּ מְכוּר' כָּל עֵיקָר וְע"כ הַדְּרוּשָׁל' לְטַעְמִי דְאֲכַל בִּיּוֹה"כ הוּא כְּמוֹ שֶׁעֲבַר עֲבִיר' קוֹנֵם יוֹה"כ וְהַכֵּל הוּא בְּתוֹרַת פְּפָרָה וְע"כ פְּלִיגִי בְּזֵה אֲמוֹרָאִי אִם הָוִי כְּמוֹ ס' בְּחֻטָּא אוֹ ס' בְּכַפְרָה אֲבָל לְשִׁטַּת הַשִּׁ"ס דִּילָן אֲפָשָׁר דְהָוִי כְּמוֹ ס' בְּחֻטָּא וְע"כ צָרִיךְ לְהַבִּיא אֲשֶׁם תְּלוֹי אִף מִמָּה דְאֲמַרִּינָן בְּכַתְּוֹבוֹת (דָּף ל) דר' נַחוּנְיָ בֶן הַקָּנִי הִי עוֹשֶׂה אֶת יוֹה"כ כְּשֶׁבֶת לְתַשְׁלוּמִין דְּמָה שְׁבֶת כו' אִף יוֹה"כ מִתְּחִיב בְּנִפְשׁוֹ וּפְטוֹר מִן הַתַּשְׁלוּמִין מִשְׁמַע דְּהוּא בְּתוֹרַת כֹּפֵר' וְלֹא כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂה הַחֻטָּא כָּלָל דַּל"ה נִמְצָא דְהָוִי כְּמוֹ דְלֹא חָל עָלָיו חַיּוּב כְּרַת.

לְפִי מָה שֶׁבִּיאָרְתִּי בַע"י (בְּדְרוּשׁ א') וְדו"ק וְיִשׁ לִינִישׁב] וְאֵע"ג דְּאֲמַרִּינָן הֵתָם אֲכַל כְּזִית סָפֵק עַד שֶׁלֹּא נִתְמַנָּה סָפֵק מִשְׁנִתְמַנָּה מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוֹי אֵע"ג דְּהֵתָם מְכַפֵּר עַל מָה שֶׁעֲבַר וְא"כ הוּא בְּתוֹרַת כְּפָרָה וְכָל שֶׁהוּא בְּתוֹרַת כְּפָרָה א"כ הָוִי סָפֵק אִם כִּיפֵר אִף אֲפָשָׁר לוֹמַר דְּהַדְּרוּשָׁל' קָאָמַר לְפִי הַטַּעַם שֶׁאִין חֻטָּא וְיִדְעֵתוּ שׁוֹיִן וְע"כ אִינוּ יָכוֹל לְהַבִּיא חֻטָּאת וְע"כ חַיִּיב בַּא"ת וְכְמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי לְעִיל וְעוֹד אֲפָשָׁר לוֹמַר דְּאֵפִי לְפִי הַטַּעַם שֶׁהַגְּדוּלָּה מְכַפֵּרַת אֵע"כ הָוִי כְּמוֹ שֶׁקְדָּמָה לְחֻטָּא דְּהָא וְדָאִי אִם נוֹדַע לוֹ תְּחִילָּה קוֹנֵם הַגְּדוּלָּה וְחַיִּיב חֻטָּאת שׁוֹב אִין הַגְּדוּלָּה מְכַפֵּרַת דַּל"כ לְפָלְגִי אִם נַעֲשֶׂה נְשִׂיא לְאַחַר שְׁנוֹדַע לוֹ הַחֻטָּא אֲלֵא וְדָאִי מִשּׁוּם שְׁנִתְמַנָּה קוֹנֵם שְׁנוֹדַע לוֹ הַחֻטָּא וְא"כ בְּשַׁעֲה שְׁנוֹדַע לוֹ הַחֻטָּא כְּבָר נִמְחַל הָוִי כְּמוֹ כֹּפֵר' שֶׁקְדָּמָה לְחֻטָּא וְע"כ הָוִי כְּמוֹ ס' בְּחֻטָּא מִשַּׂא"כ בִּיּוֹה"כ דְּמְכַפֵּר אִף עַל לֹא הוֹדַע וְדו"ק: [וּבמ"א בִּיאָרְתִּי בְּזֵה הָא דְכַתִּיב שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד כּו' אֲמַרוּ אֵלָיו כָּל תַּשָּׂא עֲוֹן פִּי הַנְּשִׂאוֹת הַחֻטָּא קוֹדֶמֶת לְעֲוֹן.

וְעִינָן בְּסַפְרֵי ע"י (דְּרוּשׁ א) שֶׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזֵה הַרְבֵּה וְע"ז אוֹמֵר כָּל תַּשָּׂא. וְלְכַאוּר' יִשׁ לְדַקְדָּק מִהוּ לְשׁוֹן כָּל תַּשָּׂא אִף בִּיּוֹמָא (דָּף עַד) אֲמַרִּינָן דְּכָל לְרַבּוֹת חֻצֵי שִׁיעוֹר וְכֵן בְּלִשׁוֹן כָּל פְּלִיגִי בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף עח) רַבְּנָן סְבָרִי כָּל נֶפֶשׁ עַד אֵיכָא כָּל נֶפֶשׁ וְרִיב"ב סְבָר כָּל נֶפֶשׁ כָּל דְּהוּא נֶפֶשׁ וְכַתֵּב ע"ז הָר"ן בְּחִידוּשָׁיו בְּתוֹס' ז"ל תְּמַיְהִין הָאִיף אֲפָשָׁר לְדְרוּשׁ מִפְּסוּק א' דְּבָר וְהִיפּוּכוֹ דְלְרַבְּנָן אֲתִי לְמַעוּטֵי וְלֵר' יְהוּדָה לְרִיבּוֹי' וְתִירְצוּ דְּמִשְׁמַעוֹת דּוֹרְשִׁין בְּנֶפֶשׁ בְּלֹא כָּל אִם מִשְׁמַעוֹתוֹ נֶפֶשׁ אוֹ מִקְצַת נֶפֶשׁ וְלְפִי הַמִּשְׁמַעוֹת בָּא כָּל לְמַעַט אוֹ לְרַבּוֹת וְאִין צְוֹרָף לְזֵה כָּלָל דְּלִשׁוֹן כָּל כּוֹלָל שְׁתֵּי מִשְׁמַעוֹת יִשׁ כָּל שֶׁהוּא כּוֹלָל כָּל הַדְּבָר כְּגוֹן כָּל צְפוּר טְהוֹר' תֹּאכְלוּ כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִכִי מִצְוָה אֲתַכֶּם וְיִשׁ מִשְׁמַעוֹת מִקְצַת הַדְּבָר כְּמוֹ דְכַתִּיב לֹא תַחִי כָּל נִשְׁמַהֲחַיִּיתָם כָּל נִקְבָּה לֹא.

תֹּאכְלוּ כָּל תּוֹעֵבָה וּמִש"ה פְּלִיגִי בְּכָל נֶפֶשׁ אֲדָם אִם הוּא כָּלָלוֹת הַנֶּפֶשׁ אוֹ מִקְצַת הַנֶּפֶשׁ בְּהִשְׁאֵלֶת לְשׁוֹן כָּל נְזֵה נְכוֹן וְתַמְיְהִי עַל הָר"ן שֶׁכַּתֵּב זֹאת מַעֲצָמוֹ וְהוּא גַּמַר' מְפִרְשֵׁת כַּב' הַפִּירוּשׁ' בַּפ"ק דְּבַכּוֹרוֹת (דָּף ג) אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ וּשְׁנִיָּהֶם מְקָרָא א' דְּרִשׁוּ כָּל בְּכוֹר רַבְּנָן סְבָרִי בְּכוֹר מִקְצַת בְּכוֹר מִשְׁמַע כְּתֵב רַחֲמָנָא כָּל עַד דְּאֵיכָא פִּילָה וּר' יְהוּדָה סְבָר בְּכוֹר כְּוָלִי' בְּכוֹר מִשְׁמַע כְּתֵב רַחֲמָנָא כָּל דְּאֵפִי' כָּל דְּהוּא, אֵיבְעִית אֵימָא דַּכ"ע בְּכוֹר רַחֲמָנָא מִשְׁמַע מֵר סְבָר כָּל מִשְׁמַע לְמַלּוּי אֲתָא וּמֵר סְבָר לְגְרוּעֵי אֲתָא וּפִירַשׁ"י דְּכָל מִשְׁמַע כָּל דְּהוּא.

ולשפחתה אין כל בבית כו' וא"כ ב' התירוצים של התוספת והר"ן מבואר בגמ' וכן בפסחים (דף מג) שאור בל תקטירו אין לי אלא פולו מקצתו מנין ת"ל כל (ועיין מה שפתיב הפמ"ג בהקדמתו לאו"ח ואל תאכלי כל טמא היינו אפי' חצי שיעור וביארתי ע"ז במ"א) וע"ז אומר כל תשא עון כיון שהפפרי קודמת לחטא ע"כ מכפר אפי' על חטא כל שהוא ואע"ג דאמרין דיוה"כ מכפר על כולו, שיעור' ועל פלגא דשיעורא לא מכפר היינו דוקא אם החטא נעשה מקודם אבל אם הפפרי קודמת ע"כ כל עון נושא אפי' חצי שיעור נמי וע"ז אומר כל תשא עון ומדויק לשון כל]: והנה נבאר עוד בענין מיתת בני אהרן כו' דאמרי' במדרש (פ' אחרי מות) בשביל ד' דברים מתו בני אהרן כו' ומה היו חסרין המעיל שנאמר בו מיתה שנאמר והי' על אהרן לשרת.

והבאתי בספרי ע"י (דרוש ה) מה שהביא הי"מ תשובות הרא"ש ששאלוהו והלא פהגים הדיוטים היו שמשמשים רק בד' בגדים ואין בתוכם מעיל וע"ש מה שהארכתי בזה על מה שתיירץ הי"מ בשם הראב"ד שפהגים הדיוטים בעת משיתחתם דינם ככה"ג והרא"י שנצטוו על הפריע' ועל הפרימה וע"ש שהקשיתי מהא דנבחים (דף קא) דאמרין גבי חטאת דר"ח ששורפה אמר משה הן לא הובא את דמה שפא באנינות הקרבנות א"ל וכי הם הקריבוהו והלא אני הקרבתי ופירש"י וכי הם הקריבוהו בתמי' וכי בני שהם הדיוטים שמשו היום והלא פלי הטלת כל העבודה כדכתיב קרב אל המזבח ועשה ואני כה"ג מקריב אונן אלמא דאפי' ביום משיתחתם דינם נמי כפהגים הדיוטים.

ולפ"ז אי אפשר לומר דביום משיתחתם דינם כפהגים גדולים. והרא"ש ז"ל תירץ שלפי טעותם שהקריבו כו' הי' להם ללבוש נמי ח' בגדים וכתבתי שם שגם זה התירוץ אינו מספיק דמה לו להמדרש לומר שלפי טעותם הי' להם ללבוש המעיל דמשמע דכל שאר השמנה בגדים לבשו רק שהי' מחוסרי המעיל והי' לו להמדרש לומר שחטאו במה שהיו מיותרי בגדים כיון שלפי האמת לא הי' להם ללבוש רק ד' בגדים כפהגים הדיוטים ע"ש במה שביארתי שם: ע"כ נראה לי לבאר באופן אחר ולא כמו שפתיבתי שם בספרי ע"י ויובן ע"פ המדרש (שם) ואל יבוא בכל עת אר"י כו' צער גדול הי' למשה בדבר הזה אמר אוי לי שנדחה אהרן ממחיצתו בכל עת ויש עת לשעה כו' אמר לו הקב"ה לא כמו שאתה סבור לא עת לשעה ולא עת ליום כו' אלא בכל שעה שהוא רוצה ליפנס יפנס רק שיפנס פסדר הזה ר"י בר"א אמר בשלשה ושלשים זוגים בל"ו רימונים ורבנן אמרי בשבעים ושנים זוגין בשבעים ושנים רמונים ועיין בזבחים ספ"ט (דף פח) ומביא שבעים ושנים זוגין כו' ר' דוסא אומר אומר שלשים וששה הי' כו' ע"ש בתוס' וצריך להבין דמפני מה לא פרט המדרש רק בזאת יבא אהרן אל הקודש דהיינו בשלשי וששה זוגין והלא אם הי' נכנס חסר בגד אחר הי' נמי מחוסר בגדים ואמאי פרט דוקא המעיל וגם אמאי לא קאמר בהדי' המעיל ואמאי אומר בשלשים וששה זוגין.

ויובן ע"פ מה דאית' במדרש (פ' אחרי מות שם) ועוד מן הדא ואל אצילי ב"י כו' א"ר פנחס מפאן שהיו ראים להשלחת יד דאר"י וכי כו' אלא מלמד שזנו עיניהם מן השכינה ויחזו את האלקים כאדם שמביט בחבירו מתוך מאכל ומתוך משתה כו' במדבר סיני וכי במדבר סיני מתו אלא מלמד שמהר סיני נטלו אפפוסין שלהם למיתה משל למלך שהי' משיא בתו ונמצא בשושבינ' דבר של שמצא אמר המלך אם הורגו אני עכשיו אני מערבה

שְׁמַחַת בְּתִי אֵלֶּא לְמַחֵר שְׁמַחַתִּי בָּאָה וְהוּא טֹב בְּשִׂמְחַתִּי וְלֹא בְּשִׂמְחַת בְּתִי כִּי אָמַר הַקַּב"ה
אִם אֲנִי הוֹרְגֶנּוּ עֲכָשְׁיוֹ הַרְיָנִי מְעַרְבֵב שְׁמַחַת בְּתִי לְמַחֵר שְׁמַחַתִּי בָּאָה זֶה הַתּוֹרָה הַה"ד בְּיוֹם
חַתּוּנָתוֹ וּבְיוֹם שְׁמַחַת לְבוֹ.

בְּיוֹם חַתּוּנָתוֹ זֶה סִינֵי וּבְיוֹם שְׁמַחַת לְבוֹ זֶה אֶהְל מוֹעֵד. וַיּוֹבֵן ע"פ מַה דְּאָמְרִינוּ בְּזִבְחִים
(דָּף קטו) וְגַם הַפְּהָנִים הַנִּגְזָשִׁים אֵל ה' יִתְקַדְּשׁוּ רִיב"ק אוֹמְרֵי זֶה פְּרִישַׁת בְּכוֹרוֹת רַבִּי אוֹמֵר
זֶה פְּרִישַׁת נֹדֵב וְאָבִיהוּ.

בְּשִׁלְמָא לְמ"ד זֶה פְּרִישוֹת נֹדֵב וְאָבִיהוּ הִינּוּ דְכָתִיב הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' לְאֹמֵר בְּקִרְוֵי
אֶקְדֹּשׁ אֵלֶּא לְמ"ד זֶה פְּרִישַׁת בְּכוֹרוֹת כּו' וְלְכַאוֹר' צָרִיף לְהִבִּין דְּמַפְנֵי מַה פֶּרַט נֹדֵב
וְאָבִיהוּא לְחוּד וְהֵלֵא הֵם בְּכָלֵל כֹּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹזְהָרוּ מִלְּפָרוֹשׁ וְגַם מַה שִׂיכּוֹת זֶה לְמַה
שְׁמַתוֹ אַח"כּ וְרַש"י פ"י הִינּוּ דְכָתִיב כְּשִׁמַּת נֹדֵב וְאָבִיהוּ אֲשֶׁר דִּיבַר וְגו' פְּדָקְאֵמֵר בְּסִינֵי
פֶּן יִפְרוֹץ בָּהֶם ה' וְכִינּוּן שְׁלֵא הוֹזְהָרוּ לְפָרוֹשׁ מִן הַהִכָּל בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן פְּרִץ בָּהֶם ה' וְעוֹד
צָרִיף לְהִבִּין הָא דְאִית' בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף נב) וּבְמִדְרָשׁ פ' אַחֲרֵי וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵל ה'
מְלַמֵּד שֶׁהִי מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן הוֹלְכִים תְּחִילָה וְנֹדֵב וְאָבִיהוּ מְהַלְכִין אַחֲרֵיהֶם וְכֹל יִשְׂרָאֵל
אַחֲרֵיהֶם וְאוֹמְרִים מְתִי יְמוֹתוֹ שְׁנֵי זְקֻנִים הִלְלוּ וְאֲנִי וְאַתָּה נִגְהִיג אֶת הַדּוֹר.

וְלְכַאוֹרָה צָרִיף לְהִבִּין וְכִי ח"ו יֵאמְרוּ עַל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן שְׁלֵא יוֹכְלוּ לְהַנְהִיג אֶת הַדּוֹר אִיף
יֵאמְרוּ צְדִיקִים הִלְלוּ כֵּן עַל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן. אִיף הָעֵנִין הוּא שֶׁהֵם אָמְרוּ עַל עֲנִין הַנְּהַגַת מֹשֶׁה
שֶׁהִרְאָה לוֹ הַקַּב"ה הַתְּגַלוֹת בְּמִרְאָה הַסְּנֵה וְכָתִיב וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהַבֵּית כּו'
וְהֵם אָמְרוּ שְׁצָרִיף לְעֵבֹד אֶת ה' בְּאֹפֶן שְׂאֵם הַקַּב"ה מִרְאָה הַתְּגַלוֹת כְּבוֹדוֹ צָרִיף לְדַבְּקָה
בוֹ וְאִם דְּכָתִיב כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאֵדָם וְחִי אֲדַרְבָּא אִם יְמוֹתוֹ בְּאֹפֶן זֶה זֶהוּ חִפְצָם וְקִרְבַּת
אֱלֹקִים לָהֶם טוֹב לְהִתְדַבֵּק בְּמִקּוֹרֵם וּלְהִתְבַטֵּל מִמְּצִיאוֹתָם וְלֹא כְּמֹשֶׁה דְּכָתִיב בִּי וַיִּסְתַּר
מֹשֶׁה פָּנָיו וְע"כ כְּתִיב בָּהֶם וַיִּחְזוּ אֶת הָאֱלֹקִים כּו' שְׁנֵינוּ עֵינֵיהֶם מִן הַשְּׁכִינָה וּבְאֵמַת הָיוּ
רְאוּיִם לְהַשְׁלִיחַ יָד אִיף כְּתִיב וְאֵל אֲצִילִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁלַח יָדוֹ מִכָּלֵל שֶׁהָיוּ רְאוּיִם
לְהַשְׁלִיחַ יָד: וְהִנֵּה כְּתִיב (פ' יתרו) וַיֵּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה רֵד הָעֵד בְּעַם פֶּן יִהְרָסוּ אֵל ה'
לְרִאוֹת וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב וְגַם הַפְּהָנִים הַנִּגְזָשִׁים אֵל ה' יִתְקַדְּשׁוּ פֶּן יִפְרוֹץ בָּהֶם ה' וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה
אֵל ה' לֹא יוֹכֵל הָעַם לְעֲלוֹת אֵל הַר סִינֵי כִּי אַתָּה הַעֲדוֹתָ בְּנוֹ לְאֹמֵר הַגְּבִל אֶת הַהָר וְקִדְּשָׁתוֹ
וַיֵּאמֶר אֵלָיו ה' לָךְ רֵד וְעֲלִיתָ אַתָּה וְאֶהְרֹן עִמָּךְ וְהַפְּהָנִים וְהָעַם אֵל יִהְרָסוּ לְעֲלוֹת אֵל ה' פֶּן
יִפְרֹץ בָּם.

וְשַׁעוֹר הַפְּתוּב כִּי הוּא שְׁמֹשֶׁה רַבִּינוּ שְׂאֵל אֶת ה' כִּי לָמָּה לוֹ לְהָעֵד בְּעַם וּבְכַהֲנִים שְׁלֵא
יִגְשׁוּ אֵל הַהָר הֵלֵא הִי עוֹמְדִים בְּמַעֲמַד הַר סִינֵי כֹּל א' לְפִי מִדְּרִיגָתוֹ וּמֹשֶׁה וְאֶהְרֹן הִי
עוֹמְדִים תְּחִילָה וְאַח"כּ כֹּל א' לְפִי מִדְּרִגָתוֹ דְּכָתִיב קוֹל ה' בְּכַח, בְּכַח שֶׁל כֹּל או"א וְא"כ
הֵם מִמִּיל' מוֹזְהָרִים וְלֹא יֵצְאוּ חוּץ לְמַחֲצֵתָם וְע"כ לָמָּה לוֹ לְהִתְרוֹת וְהַשִּׁיב הַקַּב"ה וַיֵּאמֶר
אֵלָיו ה' לָךְ רֵד כּו' כּו' וְהַפְּהָנִים וְהָעַם אֵל יִהְרָסוּ לְעֲלוֹת אֵל ה' פֶּן יִפְרֹץ בָּם וְהַקְּדִים
הַפְּהָנִים תְּחִילָה כְּאֵילוֹ עֵינֵקֵר הַהִתְרָאָה הוּא רַק מִחֲמַתָּם וְעֵדִין לֹא הִבִּינוּ לָמָּה לוֹ לְהִתְרוֹת
כִּי בְּנֹדָאֵי לֹא יֵצְאוּ לְמַעְלָה מִמֹּשֶׁה וְלָמָּה לוֹ לְהִתְרוֹת אִיף הַקַּב"ה בּוֹחֵן כְּלִיּוֹת וְלֵב יָדַע כִּי
הֵם מְשִׁיגִים עַל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן וְעַל עֲנִין דְּכָתִיב בְּמֹשֶׁה וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהַבֵּית כּו'
וְהֵם אוֹמְרִים שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת בְּהִיפּוּף וְצָרִיף לְהִתְקַרֵּב לָה' וּלְדַבְּקָה בוֹ וְאִם יְמוֹתוֹ הֵלֵא
בְּאֵלָה הֵם חִפְצִים אִיף לֹא כֵּן רְצוֹן ה' דְּכָתִיב כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאֵדָם וְחִי, וְהַחֲפֹץ אֶחָפֹץ בְּמוֹת

המת ורוצה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים ורוצה בחיותם ואינו חפץ במיתתם וע"כ אמר הקב"ה להתרות בעם וגם הפהגים ועיקר ההתראה הי' בשביל הפהגים אף שלא רצה לפרש להם כמו דאית, בסנהד' וכי דילטור אני וע"כ התרה בהם כי הם בנדאי תקרבו יותר ממשה כמו שמשגיגים בזה על משה ואמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה נהיג כו' שלא הי' מחמת שרצו ח"ו ליטול שררה על עצמם אף חשבו שזהו עיקר העבודה ועדיין לא הבינו התשוב' שאמר לה רד כו' ורש"י פירש וקעד בהם שנית שפזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה אף לפי מה שביארתי השיב להם באזהרה שני הפהגים קודמים פאלו עיקר ההתרא' הוא רק בשבילם וע"ז אמרנו בזבחים (שם) וגם הפהגים זו פרישות נדב ואביהו וע"כ פשהוקם המשפן רצו ג"כ לפי מחשבתם להתקרב לה' וע"כ הקריבו קטורת שיהי' התגלות השכינ' לאהב' אותו ולדבקה בו ולהתקרב אליו והם היו ראויים להשלחתיד יד במעמד הר סיני אף פתיב ואל אצילי ב"י לא שלח ידו מפלל שהי' ראויים להשלחת יד רק המתין להם עד הקמת המשפן וע"כ פשמתו פתיב ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש והיכן דיבר בהתרא' שהתרה בהפהגים פון יפרץ בהם שהבין פעת שפל ההתרא' הי' רק בשבילם והבין אז פנונת ה' בהתרא' שהתרה בהם שידע רצונם בדרך עבוד' להתקרב אל ה' וע"כ התרה בהם: וע"כ פתיב וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה'.

פי' שפל החטא הי' בקרבתם אל ה' שרצו להתקרב אל ה' וע"כ אית' במדרש בד' מקומות מזכיר מיתתן של ב"א ובכולן מזכיר סרחונן כו' להודיעה שלא יהא פתחון פה לבאי עולם לומר שמעשים מקולקלים הי' בידם בסתר שע"י פן מתו.

והנה איתא שם במדרש והנכנס לביתו פתאום רב אמר כו' ר' יוחנן פד הנה סליק למשאל שלמי' דר' חגינא הנה מבבעע על שום ונשמע קולו כו' ופי' המדרש הוא מוכן שאין ליכנס לבית חבירו פתאום ששהאדם פשהוא לבדו בלא ב"א הוא בהתגלות יותר אבל פשבאים אצלו ב"א אז אינו בהתגלות פל פך ואין דיבורו של אדם פשהוא לבדו כמו שהוא עם בני אדם וע"כ פשנכנס לבית חבירו צריף להשמיע קולו תחיל' פדי שייבין הבעה"ב ששנכנס אצלו אדם וכן פביכול לגבי הקב"ה פשלא הי' נכנס הפהג הי' ההתגלות בבהמ"ק יותר וכשהי' אהרן נכנס הי' פביכול צמצם בהתגלות פבודו פכדי שיוכל אהרן לסבול וע"כ פתיב ונשמע קולו בבאו אל הקודש שהי' לובש המעיל ונשמע קולו פדי שיהי' בצמצום פביכול בהתגלותו שיוכל הפהג לסבול (וכמו שביארתי בתחילת ההספד גבי אליהו שהי' ירא שלא יזיק לאלישע אם יראה יותר מפדי יכולתו (עיין בא"כ) אף פנדב ואביהו שעיקר רצונם הי' להתקרב אל ה' כמו דכתיב בקרבתם לפני ה' וימתו ע"כ פתוב שהי' חסירין המעיל שלא לבשו המעיל פדי שיהי' ההתגלות פשפע וכמו דכתיב ויחזו את אלקים ויאכלו וישתו ובמדרש ס' במדבר (פ"ה) ד"א אל תקרותו כו' תנו דעתכם שלא לנהוג בקלות ראש כו' למדו מבני אהרן כו'.

וע"ז פשנענשו בני אהרן ומתו ע"ז אמר המדרש דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש כו' בכל שעה שרוץ' ליכנס יכנס רק שייכנס פסדר הנה ר"י ב"א אמר בשלשים ששה זוגין ופי' המתנות פהונה והיינו בזאת שיהא נשמע קולו שלא יבא פתאום פכדי

שִׁיחָה' עֲרַף הַהִתְגַּלּוּת לְפִי פָחוּ וְנָה הִי אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי ב"א שֶׁהָיוּ חֲסָרִין הַמְעִיל בְּשִׁבִיל לְחֻזוֹת בְּכַבּוּד הַשְּׂכִינָה וּמָתוּ וּע"ז הִי הָאֲזָהָר' אֶל אֶהְרֹן שֶׁאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת כִּי אִם בְּשִׁלְשִׁים וּשְׁשׁ זִוְגִין כּו' בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם זִוְגִין וּע"כ לֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ הַמְעִיל בְּכַדִּי לְהוֹדִיעַ טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ שֶׁמִּחַמַּת זֶה מָתוּ בְּגִי אֶהְרֹן כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי: [וְהִנֵּה בְּסִפְרֵי ע"י (ד' ה) בִּיאָרְתִּי הָא דְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ מַה הִי חֲסָרִין הַמְעִיל בְּאִנְפֵּי אַחֵר וְהוּא שֶׁדָּבְרוּ לְשׁוֹן הֶרַע בְּפִרְהָסִי וְהִי צְרִיכִין לְמַעִיל שֶׁהוּא מְכַפֵּר עַל לְשׁוֹן הֶרַע בְּפִרְהָסִי כְּמוֹ דְאִמְרִינָן בְּעֶרְכֵּין (ד' טו) וְהֵם הַקְטִירוּ קְטוּרֹת שֶׁמְכַפֵּר עַל עוֹן לַה"ר בְּצִנְעָא כְּמוֹ דְאִמְרִינָן בְּעֶרְכֵּין (ד' טו) ע"כ אַחֲרֵי וּרְעֵי נִחְפְּשָׁה דְרַכִּינוּ וְנִחְקַנְרָה אִיךָ נִעְמָד בְּתַפִּילָה בְּיָמִים נוֹרְאִים אֵלּוּ וְכַמָּה חֲטָאנוּ בְּעוֹן לַה"ר וְכַמּוֹ דְאִיתָא בְּב"ב (ד' קסד) וְכוּלָּם בְּלְשׁוֹן הֶרַע וְכַמּוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי בְּמ"א עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים יז) תְּפִלָּה לְדָוִד שֶׁמְעָה ד' צְדָק הַקְּשִׁיבָה רִנְתִּי הַאֲזִינָה תְּפִילָתִי בְּלֹא שִׁפְתֵי מְרָמָה מְלַפְנֵיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל וְכַמּוֹ דְאִיתָא בִּירוּשָׁלַיִם וּמוֹבָא בְּרֵא"ש בְּסוּף ר"ה שְׁזָה קֹאֵי בְּר"ה שֶׁמְעָה ד' צְדָק זֶה ק"ש הַקְּשִׁיבָה רִנְתִּי זֶה תוֹרָה הַאֲזִינָה תְּפִילָתִי זֶה תְּפִילָה בְּלֹא שִׁפְתֵי מְרָמָה וְיִוְבֵן עַפ"י הַעֲנִין שֶׁבִּיאָרְתִּי עַל הַפְּסוּק (יִשְׁעַי' נט) כִּי כַפִּיכֶם נִגְוָאוּ בְּדָם וְאַצְבָּעוֹתֵיכֶם בְּעוֹן שִׁפְתוֹתֵיכֶם דָּבְרוּ שִׁקָּר וּלְשׁוֹנְכֶם עוֹלָה תִּהְיֶה וּבִיאָרְתִּי עַפ"י הַתּוֹס' דְּסִנְהֶדְרִין (ד' לָה) דְּהָא דְּכִהּוּ שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפְּיוֹ הֵינּוּ מִצַּד דְּאִין קְטִיגָר נִעְשָׂה סְנִיגוֹר אֲבָל עֲבוּדָה אֵינּוּ מְחַלֵּל וְא"כ לְעַנְיָן נְשִׂאוֹת כַּפִּים אֵינּוּ מְרַצָּה מִי שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ מִחַמַּת שְׂאִין קְטִיגוֹר נִעְשָׂה סְנִיגוֹר וּלְפִי"ז לְעַנְיָן תְּפִילָה אֵינּוּ מְרַצָּה מִי שֶׁחֲטָא בְּשִׁפְתָיו בְּלַה"ר אוּ בְּשִׁקָּר.

ע"ז אוֹמֵר לְעַנְיָן נְשִׂאוֹת כַּפִּים כִּי כַפִּיכֶם נִגְוָאוּ בְּדָם וְאַצְבָּעוֹתֵיכֶם בְּעוֹן שִׁפְתוֹתֵיכֶם דָּבְרוּ שִׁקָּר וּלְשׁוֹנְכֶם עוֹלָה תִּהְיֶה פִּי וְאִין קְטִיגוֹר נִעְשָׂה סְנִיגוֹר. וְכַמּוֹ דְּכַתִּיב וּבְכַרְיִשְׁכֶם כַּפִּיכֶם אַעֲלִים עֵינֵי מִכֶּם.

גַּם כִּי תִרְבוּ תְּפִילָה אֵינְנִי שׁוֹנֵמַע יְדֵיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ וְזֶהוּ הַטַּעַם עַל הַנְּשִׂאוֹת כַּפִּים שְׂאִין הַיָּדִים מְרַצִּים מִפְּנֵי שִׁיזִידֵיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ וְכֵן בְּתְּפִילָה הוּא הַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁשִׁפְתוֹתֵיכֶם דָּבְרוּ שִׁקָּר וּלְשׁוֹנְכֶם עוֹלָה תִּהְיֶה וּע"ז אָמַר דָּוִד שֶׁמְעָה ד' צְדָק זֶה ק"ש כּו' הַאֲזִינָה תְּפִילָתִי בְּלֹא שִׁפְתֵי חֲרָמָה וּע"כ מְלַפְנֵיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא: וּע"כ אַחֲרֵי וּרְעֵי מַה מְאוּד צְרִיךָ לְשׁוּב עַל עוֹן לַה"ר קְוָדָם יוה"כ וּבְפֶרֶט שְׁזֶהוּ מְדַבְּרִים שֶׁבִּין אֲדָם לְחֻבְרֵי שְׂאִין יוה"כ מְכַפֵּר עַד שֶׁיִּרְצָה אֶת חֻבְרֵי וְכַמּוֹ דְאִיתָא בְּפִדְר"א הֵבִיאוּ הָרֵא"ש סוּף יוֹמָא מַה מְלַאכֵי שְׂרַת שִׁימַת שְׁלוֹם בִּינִיחוֹן אַף יִשְׂרָאֵל כֵּן בִּיּוה"כ וְהִי יְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם וְיִחַתְּמוּ בְּסִפְרָן שֶׁל צ"ג לְחַיִּים אַכִּי"ר: דְּרוּשׁ ד' לְשִׁבְתָּ שׁוּבָה כְּתִיב שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֲלֵהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶיךָ קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה' אֲמָרוּ אֵלָיו כָּל תְּשׂא עוֹן כּו' גְּרַסִּינָן בִּירוּשָׁלַיִם (פ"ב דְּמִכּוֹת) וְהֵבִיאוּ הַיְלָקוּט שֶׁאֵלּוּ לְחַכְמָה חוּטָא מַהוּ עוֹנָשׁוּ אֲמָרָה חֲטָאִים תְּרַדְרַף רַעְיָה שֶׁאֵלּוּ לְנִבּוּאָה חוּטָא מַהוּ עוֹנָשׁוּ אֲמָרָה הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָאִת הִיא תְּמוֹת.

שֶׁאֵלּוּ לְתוֹרָה חוּטָא מַהוּ עוֹנָשׁוּ אֲמָרָה יְבִיא קָרְבָן וְיִתְכַפֵּר שֶׁאֵלּוּ לְהַקְב"ה חוּטָא מַהוּ עוֹנָשׁוּ אֲמָר יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב טוֹב וְיִשֶּׁר ה' ע"כ יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ עַכ"ל וְהִנֵּה בְּסִפְרֵי ע"י (דְּרוּשׁ א) הָאֲרַכְתִּי הַרְבֵּה בְּחִילוּק שִׁישׁ בֵּין תְּשׁוּבָה יוֹתֵר מִכָּל הַתְּקַנּוֹת שֶׁאֲמָרָה חֲכָמָה וְנִבּוּאָה וְהַתּוֹרָה שֶׁכָּל הַתְּקַנּוֹת אֵינָם רַק תְּקַנּוֹת לְהַחוּטָא שֶׁמִּלְקוֹת וְכֵן קָרְבָן וְכֵן מִיָּתֵהֶם רַק תְּקַנּוֹת לְהַחוּטָא וְאֵינָם אֵלָּא מְחִילָה דְּמִכָּאן לְהַבָּא אֲבָל אֵין בְּזָה

תקנה להחטא שיהא נעקר מעיקרא ואינם אלא בבחינת רפואה שמרפא מפאן ולהבא ואפתי יש בזה מיאוס משא"כ בתשובה מאהבה שנעקר החטא למפרע וכמו דכתיב שובו בנים שובבים דמעיקרא ועי"ש בדרוש זה שהארכתי הרבה: וביותר ביאור יובן על פי מה שאבאר ויתבאר נמי מה א שפטיים הירושלמי הדא הוא דכתיב ע"כ יורה חטאים בדרך שמלמד את החוטאים לעשות תשובה דהנה הצ"ח בפסחים (דף עא) גסתפק בשוחט אחרים לשם פסח בשב' ונזכר קודם זריקה אולי מותר לו לזרוק הדם אם הוא כהן להציל נפשו מחטאת כמו שאמרו במס' שבת (דף ד) המדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת אלקא דאפשר לומר דמתירין שבות דרדי הפת בכדי שלא יבוא לידי חיוב חטאת וה"נ יתירו לו שבות דזריקת דם בשבת כדי שיהי' טועה בדבר מצנה ועשה מצנה ויפטר מחטאת ובמנחות (דף מח) אמרינן שם ובחדא מילתא מי אמר והתניא כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן כו' הדם יזרוק והבשר יאכל ואם הי' שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה להקטיר אימורין לערב ואמאי לימא עמוד וחטא בשביל שתזכה ומשני עמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בשבת אולי לא אמרינן והקשו התוס' תימא דיזרק כדי לאוכלו חי דכה"ג תנו בפ' שתי הלחם (דף צט) ומירצו דאין זה זכות ואין לחטוא בכך וכתבו וזה לשונם ואין לדמות למה שהתירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב שבת עכ"ל (והפ"י הוא דלא דמי דבשלקא גבי רדי אם לא ירדנה לא יעשה מלאכה אבל פאן אף אם יזרוק מ"מ כבר עשה השחיטה שהיא מלאכה) והצ"ח כתב דשם אם יזרוק לא ינצל מחטאת שהרי שניה לדבר האסור אבל פאן בשוחט לשם פסח ששניה לדבר המותר כגון בשוחט אחרים לשם פסח ואם יזרוק יפטר מחטאת שעשה מלאכה כל שהוא אולי הותר לו לזרוקאפי' לכתחילה כדי לפטור נפשו מחטאת ע"ש: ול"נ דזוקא בבעי' דרב ביבי אם התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת היינו משום דאם לא יתירו לו נמצא שע"י שבות דרבנן יהי' גרם שיעבור עבירה דאורייתא ויבוא לידי חיוב חטאת וע"כ בעי לה אם התירו שבות דדבריהם בכדי שזה לא יעבור עבירה דאורייתא אבל הכא אם שחט שלא לשמה בשבת העבירה כבר נעשית ואע"פ שאם יתירו לו לזרוק יפטר מחטאת אעפ"כ אין זה תיקון להחטא עצמו אלא שיפטר מחטאת וע"כ פיון דאין תיקון להחטא עצמו שלא ישאר מכל וכל אלא קצת תיקון שלא יצטרף להביא חטאת.

בזה לא התירו לו לעבור על השבות. דהא דטועה בדבר מצנה ועשה מצנה דפטור מחטאת.

אינו משום דלא עשה עבירה כלל. אלא דבכה"ג פטרי' רחמנא מחטאת [והכי משמע בפ"ק דשבת (ד' ד) בתוד"ה וכי כו' והא דאמר בבבלי מערבין (ד' לב) ר' סבר ניהא לי לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעביד ע"ה איסורא רבא כו' ואומר ריב"א דאפי' למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר דהתם עדיין לא נעשה האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יעשה איסור חמור על ידו אבל הכא המעשה של איסור כבר נעשה וממילא יגמר לא יעשה אפי' איסור קל ביזים ונראה לי שאין פנונתם דאם יניח לאפות הוא ממילא בשב' וא"ת דא"כ איך אמרינן בשבת (ד' ג) תיפשוט דר"ב בר אבני הא התם החששא דילמא שדי להו א"כ יעשה מעשה ביזים ועוד דכיון דמתחייב חטאת ע"ז ועיין במנחות (ד' נו) בתוס' ד"ה ומעשה שבת כו' אע"ג דהדביק פת בתנור מחייב התם משום

דְּדַרְפוּ לְאִפּוֹת כּוֹ' אֵלֶּמָּה דְּהַמְעַשָּׂה שְׁבִתְחִילָה הָיִי כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה אַח"כּ אֵלֶּא דְּהַטַּעַם מְשׁוּם דְּבִרְדֵּינִית הַפֶּת הַתְּחִלָּה הַעֲבִירָה וְכֵן אִם יִזְרוּק מִתּוֹךְ יָדוֹ הַתְּחִלָּה הַעֲבִירָה וְע"כּ מִיִּבְעֵי לִי אִם הִתִּירוּ חֻכְמִים לְרִדּוֹתוֹ מִשֵּׂא"כּ בְּהָא דְּעִירוּבִין (ד' לב) דְּנִיחָא לִי לְחַבְר דְּלִיעֲבַד אִיסוּרָא קְלִילָא וְלֹא לִיעֲבַד ע"ה אִיסוּרָא רַבָּה הֵתֵם לֹא הַתְּחִלָּה הַעֲבִירָה כְּלָל אַח"כּ מְצִאתִי לֹא מִן הָאֲחֵרוּנִים שְׁנִתְקַשָּׁה בְּזָה וְלִי נִרְאָה כְּמוֹ שְׁפַתְבִּיתִי וְא"כּ מְכַש"כּ דְּאִם כְּבָר נִגְמְרָה הַעֲבִירָה בְּשִׁלְיָמוֹת אֵלֶּא שְׁהוּא תִּיקוּן שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב חֲטָאת בְּנִדְאֵי דְּלֹא הִתִּירוּ.

וְלֹא דְּמִי לְהָא דַּר"ב דְּהֵתֵם אַעפ"י שְׁפַכְר הַתְּחִלָּה הַעֲבִירָה אַפִּי"ה לֹא נִגְמַר עֲדִינּוּ וְאִם יִתִּירוּ לוֹ לְרִדּוֹת אִין כְּאִן חֲטָא כְּלָל] וְהַטַּעַם הַמְּלִיךְ שְׁגָה בְּזָה שְׁהַקְשָׁה אֵהָא דְּאִמְרִינוּ בַּר"ה (דף פח) אָמַר רַב יְהוּדָה בְּשׁוֹפֵר שֶׁל עוֹלָה לֹא יִתְקַע וְאִם תְּקַע לֹא יֵצֵא וְהַקְשָׁה דְּהָא אִמְרִינוּ בְּסוּפָה (דף מב) עוֹלוֹת הָעוֹף שְׁנִמְצָא בֵּין אֲגַפִּים כו' פְּטוּר מִקְרִבֵּן מְעִילָה מְשׁוּם דְּטַעָה בְּדָבָר מְצוּהָ וְא"כּ ה"נ אִמְאִי לֹא יֵצֵא כִּינּוּן שְׁטַעָה בְּדָבָר מְצוּהָ וְזָה אִינוּ דַּאֲע"ג דְּטַעָה בְּדָבָר מְצוּהָ וְעַשָּׂה מְצוּהָ פְּטוּר מִחֲטָאת מ"מ עֲבִירָה הוּא בְּיָדוֹ דַּאֲל"כּ אִמְאִי גְזָרוּ בְּשׁוֹפֵר וְלוֹלֵב וּמְגִילָה שְׁמָא יַעֲבֹר ד"א בַּר"ה הָא אַפִּי אִם יַעֲבֹר יֵהִי טַעָה בְּדָבָר מְצוּהָ וְעַשָּׂה מְצוּהָ וְלֹא יֵהִי עֲבִירָה בְּיָדוֹ כְּלָל וְכִמוֹ דְּאִמְרִינוּ בְּסוּפָה (דף מב) ר"י אָמַר יו"ט הִרְאִישׁוֹן שֶׁל חֵג שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ וְשִׁכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלוֹלֵב לְרַה"ר פְּטוּר מִכְּפִי שְׁהוֹצִיא בְּרִשׁוֹת אֵלֶּא וְדַאֲע"ג דְּפְטוּר מִחֲטָאת אַפ"ה עַשָּׂה עֲבִירָה אַח"כּ רְאִיתִי בַּה' שׁוֹפֵר שְׁפַתְבִּיתִי דְּהָא דְּאִמְרִינוּ שְׁמָא יַעֲבֹר ד"א בַּר"ה ר' הֵינּוּ מְשׁוּם דְּאִנּוּן לֹא בְּקִיאִין בְּקִבְעָא דְּיִרְחָא כְּמוֹ שְׁפַתְבִּיתִי הַר"ן אָף לְכַאוּרָה תְּקַשׁ מְהָא דְּפִסְחִים (דף סט) דְּקָאֲמַר גְּבִי הַזָּאָה דְּאִמְרִינוּ שְׁמָא יַעֲבֹר ד"א בַּר"ה אָף אֶפְשֵׁר לִזְמַר דְּהֵתֵם ר"א הוּא וְר"א אֲזִיל לְטַעְמִי בְּשִׁבְתָּ (דף קלג) דְּלִית לִי טוֹעָה בְּדָבָר מְצוּהָ וְעַשָּׂה מְצוּהָ: וַיֵּשׁ לְהִבִּיא רַאִי לְזָה מִהִירוּשַׁלְמִי דְּשִׁבְתָּ (פי"ג) הַקּוֹרֵעַ בְּחֻמָּתוֹ וְעַל מִתּוֹ כו' וְכָל הַמְּקַלְקְלִין פְּטוּרִין בְּעוֹן קוּמִי ר' בָּא הַאִיף דַּאֲתָּ אָמַר תַּמָּן הַשׁוֹחֵט חֲטָאתוֹ בְּשִׁבְתָּ כִּיפָּר וּמְבִיא אַחֲרָת וְאָמַר אוֹף הָכָא יֵצֵא יְדֵי קָרְעוּ אֵלֶּא דַּר"ש דְּאָמַר עַד שִׁיָּהָא צְנִרְךָ בְּגוּפּוֹ שֶׁל דְּבָר אָמַר לוֹ תַּמָּן הוּא גְרָם לְעַצְמוֹ כְּרַם הָכָא אֵת הוּא שְׁגַרְמָתָ לֹא א"ר יוֹסִי וְאֶפְי' תַּמָּן אֵת גְּרַמָּתָ לֹא שְׁאֵלִילִי אִמְרָתָ לֹא שְׁיָבוֹא הַאִיף הִי מִתְּכַפֵּר לֹא הָיִי צְנִרְךָ מִימַר דַּר"ש הוּא חֲבַרְיָא בְּעוֹן קוּמִי ר' יוֹסִי לֹא כֵן אָמַר ר' יוֹחָנָן מְצָה גְזוּלָה אִינוּ יוֹצֵא בַּה' י"ח בְּפִסַּח אָמַר לוֹ תַּמָּן גּוּפָא עֲבִירָה.

כְּרַם הָכָא הוּא עֶבֶר כו' ע"ש וּפְיָרֵשׁ הַק"ע שְׁהַקְוִשְׁי' הוּא דְּאָמַר תַּמָּן בְּכַרְיִיתָא עֲלָה דְּמִתְנִיתִין וְאֵע"פּ שְׁחִילָל הַשִּׁבְתָּ יֵצֵא יְדֵי קָרִיעָה כו' ע"ש: [וְהִנֵּה הַק"ע הַקְשָׁה בְּעַצְמוֹ עַל פְּיָרוּשׁוֹ וְז"ל קְשָׁה וְכִי אֶפְשֵׁר לְקַנּוֹס בְּחֲטָאת שְׁיָבִיא חֲטָאת אִם אִינוּ חֲיִיב בַּה' דְּהָא קִי"ל דְּאִין חֲטָאת בָּא נִדְבָה וּבִפְשֵׁט דְּבַרְיִיתָא מְשַׁמַּע שְׁמִבִּיא אַחֲרָת עַל שְׁגַגַת שִׁבְתָּ הוֹאִיל וְהוֹרְצָה וְכֵן מְפִרְשׁ בְּתוֹסְפֵתָא פ"ה דְּפִסְחִים וְכֵן כְּתִב הַרְמַב"ם פ"ה מְשַׁגְּגוֹת וְהַשְׁתָּא ה"פ דְּקִשְׁי' לִי כִּינּוּן דְּהֵתֵם חֲנוּיָב קָרְבָן עַל שְׁגַגַת שִׁבְתָּ הוֹאִיל וְהוֹרְצָה א"כּ גַּם כְּאִן אִם הִי יוֹצֵא יְדֵי קָרִיעָה הִי רַאִי שְׁיָהֵי חֲיִיב וְכִינּוּן דְּתַנָּא דְּמִתְנִיתִין פּוֹטְרוֹ מִקְרִבֵּן צְרִיכִין לִזְמַר דְּלֹא יֵצֵא יְדֵי קָרִיעָה עַכ"ל וְהִנֵּה מַה שְׁתִּירֵץ קְשָׁה מִן הִרְאִישׁוֹנוֹת מַה שְׁפַתְבִּיתִי שַׁע"כּ חֲיִיב חֲטָאת כִּינּוּן שְׁהוֹרְצָה מְשַׁמַּע דְּאִם לֹא הוֹרְצָה אִינוּ חֲיִיב חֲטָאת וְזָהוּ טַעוּת גְּמוּר דְּאֶפְי' אִם לֹא הוֹרְצָה אַעפ"י כּ חֲיִיב חֲטָאת עַל שְׁשַׁחַט בְּשִׁבְתָּ וְכֵן מְבִנְיָא בְּרַמְב"ם פ"ב מְשַׁגְּגוֹת וְהָכִי אִמְרִינוּ בְּפִסְחִים (ד' עג) א"ל רַב הוֹנָא כִּי אֲזַלְתָּ לְקַמְי' דַּר' זְרִיקָא בְּעֵי מִינְיָה לְדַבְרֵי הָאוּמַר מְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר שְׁחִטוֹ שְׁלֵא לְאוּכְלִיו מַה תִּיקוּן כו' תִּיקוּן לְהוֹצִיאֵו מִיְדֵי

גבילה מתקין לה רבינא הא דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ כו' חייב שלש חטאות מה תיקן אמר רב עזריא שמיציאו מידי אבר מן החי וא"כ מוכח בהדין דאפי' לא הורצה גמי חייב גם מה שפי' תמן הוא גרם לעצמו ביום הקא את גרמת לו ופי' הק"ע דהתם גבי חטאת הוא גרם לעצמו שחטא וצריף להביא חטאת הילכף מתקן הוא במה שהביאה ויש לו פפרה ודין הוא שיהא חייב להביא אחרת ביום הקא אבל פאן גבי קריעה את גרמת לו פלומר מן השמים באה לו שיהא חייב לקרוע הילכף יוצא ידי קריעה וא"צ לקרוע שנית עכ"ל דברים אלו אין בהם טעם ומה לי להאריך בדחוקיו ואם נפרש הא דבעון קומי ר' בא הוא מחמת מצוה הבאה בעבירה הא אמר בסמוך חברי, בעון קומי ר' יוסי לא כן אמר ר' יוחנן בשם ר"ש בן ינאדק מצוה גזולה אינו יוצא בה י"ח בפסח אמר לו תמן גופא עבירה ביום הקא הוא עבר עבירה פה אני אומר הוציא מצוה מרהיזו לרה"ר.

אינו יוצא בה ודי חובתו בפסח פ"י דאימתי הוי מצוה הבאה בעבירה אם הוא בעצמה הוי עבירה פגון מצוה גזולה משא"כ אם העבירה הוא ע"י היום פגון שקרע בשבת לא הוי מצוה הבאה בעבירה.

וא"כ מאי בעי לה הקא. ומאיזה טעם לא יצא ודי קריעה ועל פ"י הק"ע יש כמה גמגומים ואין פאן מקום להאריך: ע"כ נ"ל להגיה בירושלמי וכן צ"ל בעון קומי ר' בא האיה מה דאת אמר תמן השוחט חטאתו בשבת לא פיפר ומביא אחרת אוף הקא ינא ודי קרעו (ותיבת לא שהי' פתוב אצל לא פיפר נתחלף בדפוס וכתבו לא יצא) וכה הוא פירושו שהירושלמי הי' סובר דלא פשיטת הש"ס דילן בשבת (דף קה) והוא דהטעם דקורע בחמתו שפטור היינו מטעם דלא יצא ידי קריעה וע"כ לא הוי מתקן רק מקלקל ומתניתין פליג אבר יתא דתניא הקורע כו' על מתו חייב ואע"פ שמתלל את השבת יצא ידי קריעה היינו משום דהברייתא סוברת דיצא ידי קריעה וע"כ חייב אבל תנא דמתניתין פליג דס"ל דהקורע על מתו פטור היינו מטעם דאמור רבנן דלא יצא ידי קריעה וע"כ לא הוי מתקן רק מקלקל וכל המקלקלים פטורים אבל אי הוי אמרי רבנן דיצא ידי קריעה הוי מתקן והי' חייב חטאת וע"כ אמור רבנן דלא יצא ידי קריעה בכדי שלא יבוא לידי חיוב חטאת: וע"כ בעון קומי ר' מנא כמה דאת אמר תמן השוחט בשבת לא פיפר וצריף חטאת אחרת ג"כ על ששחט בשבת ואמאי אמרינן שלא פיפר ולא יזרוק הדם ולפ"ז לא עשה מצוה פלל וחיוב חטאת ואמאי לא נימא שיזרוק הדם וא"כ יהי' טועה בדבר מצוה ועשה מצוה ויפטור מחטאת וכמו שהבאתי לעיל מה שהקשה הצ"ח בפסחים (דף עא) דאמאי לא יזרוק הדם אם שחט הקרבן בשבת בכדי שיהי' טועה בדבר מצוה ועשה מצוה וע"כ מקשה הירושלמי כמו דאמרינן תמן שלא פיפר אע"פ שע"י זה מתחייב חטאת ויהי' עבירה בידו אעפ"כ לא איכפת לן במה שמתחייב חטאת א"כ אמאי פטור בקורע על מתו וע"ז אמר כמה דאת אמר תמן השוחט בשבת לא פיפר ומביא אחרת אוף הקא יצא ידי קרעו (כצ"ל) פ"י דא"כ אמאי פטור בקורע על מתו לפי סברת הירושלמי דהטעם דלא יצא ידי קריעה כדי שלא יתחייב חטאת וע"כ אמרו רבנן דלא קיים המצוה ואמאי לא חששו בחטאת והעמידו דבריהם שלא יזרוק ואע"פ שע"י זה יתחייב חטאת והקא גמי יאמרו שייצא ידי קריעה אע"פ שיתחייב חטאת ע"י זה משום שיהי' מתקן ואמאי בטלו למצות קריעה בכדי שלא יתחייב חטאת: [וכה"ג פתב הט"א בר"ה (ד' כח) על הא דאמר ר"י בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא.

והקשה הט"א דהא היכי דתקע באיסור לא יצא ע"כ ה"ט משום דה"ל מצנה הבאה בעבירה וילמה שפיתבו התוס' בפ"ק דסופה (ד' ט) דמצנה הבאה בעבירה אינו אלא מדרבנן והשתא הא פינון דמן התורה יצא אפי' בתוקע באיסור ג"כ א"כ מעל פינון דיוצא מן התורה.

והשתא מאי ק"ל לרבא אימת מעל לבתר דתקע והא כי תקע באיסורא תקע וכי פסקא דר"י לא איירי אלא בתקע פמגן תקיעות של תורה בנימצום כו' ע"ש ותירץ דהטעם הוא דאי אמרינן שיצא נמצא מעל וע"כ אמרינן שלא יצא ונמצא שלא עבר עבירה ולא מעל וע"ש דאפי' לרבא דאמר פל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ה"מ התם שלא יתקון הלואו אבל הכא אי אמרינן דלא יצא לא עבר עבירה כלל.

ע"כ אמרינן דלא יצא: [וכן הי' סברת הירושלמי דהטעם הוא דלא יצא ידי קריעה וא"כ לא הוי רק מקלקל וע"כ יפטר מחטאת וא"כ בסטאת נמי נימא דכיפר ויזרוק הדם ויהי' טועה בדבר מצנה ועשה מצנה ויהי' פטור מחטאת ומשני כר"ש דאמר עד שיהא צורך בגופו של דבר (פי' דהא דפטור אין הטעם משום דלא יצא ידי קריעה אלא אפי' יצא ידי קריעה נמי פטור).

משום דהוי מלאכה שא"צ לגופה וכמו שפירש"י בשבת (ד' קה) דלר"ש פטור אפי' במתו שיצא ידי קריעה נמי) וע"ז אומר בירושלמי אמר לו תמן הוא גרם לעצמו. ברם הכא את גרמת לו (פי' דלעולם הא דפטור בקורע על מתו כר' יהודה דאפי' מלאכה שאינו צריכה לגופה נמי חייב).

והא דפטור בקורע על מתו. הוא כסברת הירושלמי בתחילה.

דביטלו חכמים לקריעה דידי' פדי שלא יתחייב חטאת, דאי אמרת שיצא נמצא שעבר עבירה בשבת. והא דלא חששו חכמים גבי חטאת.

דאמרינן לא כיפר. ולא אמרינן דכיפר בכדי שיהי' טועה בד"מ ועשה מצנה.

ויפטר מחטאת) תמן הוא גרם לעצמו. (פי' התם הוא בעצמו עבר עבירה מתחילה ששחט בשבת החטאת.

אלא דאי אמרינן דזרוק הדם יפטר מחטאת. וע"כ לא חששו חכמים לעבנר על דבריהם שייתקון החטא.

שחטא מתחלה בעצמה). משא"כ בקריעה אם לא יבטלו מצנות קריעה את גרמת לו (פי' שא"כ כל העבירה הוא מפני שאמרו חכמים שיצא ידי מצנת קריעה נמצא את גרמת לו גוף העבירה וכה"ג מיבעי' לן בשבת (דף ד) הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת דאם לא יתירו לו נמצא שהם גורמים שיעבור.

(והא דאיבעי' לו אם התירו לו לרדותה התם משום שפשע תחלה) אמר ר' יוסי ואפי' תמן את גרמת לו שאלולי אמרת לו שייביא האיף הי' מתכפר לו פי' שתחילה הי' רוצה להביא החטאת ולזרוק בשבת בשגגה ונמצא שכשאתה אין מניחו לו לזרוק את גרמת לו שלפי מחשבתו שרצה לעשות הי' פטור מחטאת משום שהי' טועה בדבר מצנה ועשה מצנה ואתה אינו מניחו נמצא שאת גרמת לו דכל עיקר הבאתו מתחיל' הי' לזרוק דאל"ה

האיך הי' מתפפר לו והוא רצה להביא חטאת: וא"כ מוכח ממאי דמשני הירושלמי תמן הוא גרם לעצמו ביום הכה את גרמת לו סברת הירושלמי שפינון שהוא שחט תחיל' בשבת ונתחייב חטאת לא אמרינו שיזרוק פדי שיפטר מחטאת משום שתחיל' הוא גרם לעצמו ולא יתקן החטא בכך רק שיהי' פטור מחטאת משום טעה בד"מ ועשה מצוה ואין זה רק תיקון להחוטא שיפטר מחטאת ובשביל תיקון החוטא לא ביטלו שבות דדבריהם והעמידו דבריהם אבל בפעי דרב ביבי בהדביק פת בתנור ד עי' לי' אם התירו לו לרדותה מחמת שאם יתירו לו לרדות' לא יהי' חטא כלל נמצא שהוא תיקון להחטא ע"כ מ'פעי' לי' אם העמידו דבריהם או לא (והא דמ'פעי' לי' היינו משום ופ'שע מתחיל') א"כ נתבאר שיש חילוק בין תיקון החטא לתיקון החוטא ודוק ויש לי להביא עוד רא' לזה ממה שכתב השעה"מ על מה שהקשו דאיך לוקה הנזיר הא בנדאי ישאל על נזירותו ומה שכתבו התוס' בגיטין (דף לג) דמוקמינו אחזקין שלא ישאל עוד כמו שלא שאל מתחילה היינו שלא יהי' התראת ספק אבל מ"מ קשה דאם ירצו להלקותו ישאל מיד על נזירות ואיך משפחת לה מלקות ותיגרץ השעה"מ דלא קשה דהא איתא בפ"ב דנדריים (דף כ) דמי ששנר ועבר על נזירות' אין נשאלין לנעד שינהוג איסור פ'מים שנהג בו היתר ולכאורה קשה דאמאי לא יהי' נשאלין בכדי שיהי' תיקון להלאו ולא ילקה בפעי' דר"ב.

אף לפי מה שביארתי נחא שפיר דע"כ לא אמרינו בשבת (דף ד) בפעי' דרב ביבי דהדביק פת בתנור התירו לו לרדותה. היינו משום שאם לא יתירו לו נמצא שעבר עבירה בשבת אבל הכא העבירה כבר נעשית אלא שאם הי' נשאל על נדרו ויתירו לו לא ילקה ובזה אין אנו חוששים וכמו שלא חשו חכמים שיזרק הדם ויהי' טועה בבר מצו' ועשה מצו' ויפטר מחטאת משום שהעבירה כבר נעשית ואין בזה תיקון להחטא עצמו.

וכמו שביארתי על הירושלמי תמן הוא גרם לעצמו ביום הכה את גרמת לו דכיון דעבר עבירה מכבר וכשישאל לא יהי' רק תיקון להחוטא לעונש המלקות ע"כ אין נזקקין לו עד שינהיג איסור פ'מים שנהג בו היתר.

וכ"ת הא אם ישאל יהי' תיקון להחטא עצמו ולא יהי' בידו עבירה כלל. דהא החכם עוקר הנדר למפרע וא"כ יהי' תיקון להחטא עצמו זה אינו.

דהא אפשר שישאל אח"כ אם באמת מתחרט הוא על נדרו ומ"מ יהי' תיקון להחטא וע"כ אמרו חכמים שאין מתירין לו ולא ישאל מיד דכיון שאין בזה תיקון להחטא עצמו לא חששו חכמים וקנסו אותו: ובזה יתיישב הירושלמי (פ"ה דנזיר) אהא דאין נשאלים לו עד שינהוג איסור פ'מים שנהג בו היתר בעומד בתוך ימי נזירותו אבל בעומד אחר נזירותו לא אכל סותר והוא ט"ס וק"ע גורס דאינו סותר ועיין שם בק"ע.

ולכאורה יש להבין דמאי נ"מ אם עומד בתוך נזירותו או עומד בסוף נזירותו ולפי מה שביארתי אפשר לומר הטעם דבשלמא בעומד בתוך ימי נזירותו אין נשאלין לו דמשום מלקות לא חששו וע"כ קנסוהו ולא ישאל מיד אף שמחמת שא"א לו לשאל לוקה אעפ"כ לא חששו לזה וכ"ת הא אם ישאל יהי' תיקון להחטא עצמו זה אינו דהא יכול לשאול לאחר שינהוג איסור פ'מים שנהג בו היתר אבל בעומד בסוף ימי נזירותו א"כ אם ילקה שוב לא יוכל לשאול עליו וכן אמרינו בפ"ג דשבועות (ד' פח) דאפ'י אכלה פולה נשאל עלי' משום דמחוסר מלקות אבל אם ילקה שוב לא יוכל לשאול עלי' וע"כ נשאלין עלי'

ואינו לוקה פדי שיתקן העבירה גופא: וכן ביארתי לעיל בתשוב' (סי' ד) כמה שכתב המג"ה במ"ל (פ"א מה' חמץ ומצה) והבאתיו בספרי ע"י (סי' כד) על מה שכתב הרמב"ם דהקונ' חמץ בפסח לוק' והקשו דהא הוי לאו הנזקק לעשה ותיגרץ דמייירי שקנ' בשבת שהי' ביו"ט האחרון של פסח דא"א לשוןרפו ע"כ לוק' וכתב דביו"ט דאינו אסור לשוןרפו אלא מדרבנן לא ביטל העש' בידיים משא"כ בקנ' בשבת וכתבתי שם דאפי' אם קנ' ביו"ט האחרון של פסח אע"ג דהא דאסור לשוןרפו הוא רק מדרבנן אפ"ה לוק' ואע"ג שכתבו התוס' בשבת (דף ד) בבעי' דרב ביבי דאם לא התירו לו לרדות' ממילא אינו מחויב דהא הוא רוצ' לרדות אלא דחכמים אין מניחין אותו וא"כ אנוס באונסא דרבנן אד הרמב"ם שפסק כמ"ד קיימו ולא קיימו א"כ העביר' נעשית מיד דבשלמא בביטלו ולא ביטלו כל כמה דלא ביטל העשה העשה לא עבר עביר' עדיין וכמו דאמרינן בחולין (דף קמא) אלא למ"ד ביטלו ולא ביטלו כל כמה דלא שחטי' לא עבר' ללאו וע"כ פיון שאין הלוא נגמר אלא לאחר הביטול א"כ אם הי' מוכרח באונסא דרבנן הוי אמרינן דאינו לוק' פיון שהוא אנוס אבל הרמב"ם שפוסק כמ"ד קיימו ולא קיימו א"כ הלוא נגמר מיד אלא דאם קיים העש' אח"כ תיקן את הלוא וא"כ אפי' אם קנה ביו"ט דאנוס באונסא דרבנן אפ"ה לוק' משום דהלוא נגמר מיד אלא שאם קיים העש' אח"כ תיקן הלוא וע"כ אפי' נאנס ס"ל להרמב"ם נמי דלוק' וא"כ אפי' אנוס באונסא דרבנן נמי לוק' ועיין בשעה"מ פ"א מה' חמץ ומצה שלא נחת לזה החילוק והעיקר כמו שכתבתי: וא"כ לפי מה שביארתי דהרמב"ם מייירי אפי' אם קנה ביו"ט אחרון שלוק' ג"כ ** (כל הדברים הנאמרים פאן לענין גניבה מלקות ועונש מיתה קאים רק על זמן הבית והסנהדרין כי ידוע לפל שמעת חדלו הסנהדרין אסור לנו לדון דיני מיתה, מלקות וכדומה.

וענינים פאלה הולכים פעת פפי חוקי המלכות יר"ה. ודינא דמלכותא דינא.

** דהא אינו יכול לקיים העש' מדרבנן. קשה לכאור' דאמאי לא יתירו לו חכמים לעבור על השבות של י"ט בכדי שיתקן הלוא אלא ודאי כמו שביארתי דהרמב"ם דס"ל כמ"ד קיימו ולא קיימו א"כ עבר על הלוא מכבר אלא דאם יתירו לו לקיים העש' לא ילק' וכמו שהבאתי בספרי ע"י (סי' ה) גבי גזיל' דאע"ג דנתקנ' ללאו למלקות אפ"ה איסורא דעבר עבר ואע"פ שכתבתי שם לדעת התוס' דהקונ' חמץ ע"מ לבערו אינו עובר ע"כ אם מקיים העש' אינו עובר על האיסור כלל ע"ש שהארבתי בזה אעפ"כ הרמב"ם לא סבר פסברת התוס' דיוכל להשהות חמץ ע"מ לבערו וע"כ לא התירו לו לעבור על השבות בכדי שלא ילק' וכמו שביארתי על הירושלמי תמן הוא גרם לעצמו ביום הקא את הוא שגרמת לו: וע"כ פיון שנתבאר דהא דבעי' דר"ב בפ"ק דשבת (דף ד) היינו באופן להצילו מן החטא אבל להצילו מן העונש העמידו חכמים דבריהם והוא כמו שביארתי בספרי (ד' א ו'שם) דלא הוי התראת ס' בן סורר ומורה דאע"ג דאמרינן בסוט' (דף פה) דא"ר יאשי' ג' דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים בעל שמחל על קינוי' קינוי' מחול.

וזמן ממרא שרצו ב"ד למחול מוחלין לו וכן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול מוחלין לו וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על שנים הודו לי ועל זמן ממרא לא הודו לי שלא

ירבה מחלוקת בישראל דאע"ג שישי ביד האב למחול אפ"ה המחיל' אינו רק תיקון להחוטא דבעינן ותפשו בו אביו ואמו ואביו מוחלו וע"כ לא הוי התראת ספק ע"ש דהתראת ספק לא הוי אלא אם הס' הוא בהחטא עצמו אבל לא בעונש החוטא כמו שהארבתי שם וע"ש שהבאתי ראי' מהא דסנהדרין (נ"ד ע"א) ת"ש נגמר דינו ואח"כ הקיף וכן התחזון חייב ומשני נגמר דינו קאמרת נגמר דינו גברא קטילא הוא וא"כ מוכח מזה דלא מהני מחיל' בכו סורר ומורה אחר גמ"ד.

וכתבתי שמזה פסק הרמב"ם דאם מחלו קודם גמ"ד פטור אבל לאחר שנגמר דינו לא מהני מחיל'. וכן בירושלמי (פ"ח דסנהדרין) סברין מימר עד שלא עמד בדין אתא מימר לה ואפ"ל עמד בדין בשלא נגמר דינו אבל אם נגמר דינו לא בידא אלמא דלאחר גמר דין לא מהני מחילה והטעם פיון שנתקיים בו ותפשו בו אביו ואמו ע"כ אינם יכולים למחול וביארתי שם דכיון שהחטא עצמו אינו תיקון בזה אלא שהוא תיקון שלא יקנים בו העונש דכתיב ותפשו בו אביו ואמו ע"כ לא מהני אחר גמר דין משא"כ בתשובה שהוא תיקון להחטא עצמו ע"כ אמרינן גדולה תשובה שמקרעת גז"ד של אדם ע"ש.

ולכאורה יש להביא ראי' עוד מהירושלמי (פ"ג דב"ק) דאמרי' שם בן סורר ומורה מהו שיהא חייב בתשלומי כפל בגניבה הראשונה או מאחר שהוא בהתרי' מיתה יהא פטור בשמעיה מן הדא הגונב פיס של חבירו והוציאו בשפת חייב שפכר נתחייב בגניב' כו' ולא בהתרי' מית' ותימר שהוא חייב וכא ע"פ שהוא בהתרי' מיתה יהא חייב פ"ל דמיבעי לי' דבגניב' הראשונ' אינו מתחייב מית' ומכיון שאינו מתחייב מיתה בגניב' הראשונ' מתחייב בתשלומין או דילמא מאחר שהוא בהתרי' מית' יהא פטור פ"ל פיון שאם גנב עוד אח"כ ועבר שני פעמים ונתחייב מית' א"כ נמשך חיוב מית' מגניב' הראשונ' ופשיט מהא דתנן הגונב פיס של חבירו והוציאו בשפת חייב שפכר נתחייב בגניב' הראשונ' ולא בהתרי' מיתה ותימר שהוא חייב פ"ל פיון דבשע' שגנב עדיין לא נגמר המית' ע"כ חייב ה"נ יהא חייב.

והקשה הפ"מ דאיך משפחת לה הבעי' של הירושל' אם משלם כפל שהרי אין נעשה בן סורר ומורה עד שיגנוב משל אביו בין בגניב' הראשונ' בין בגניבה שני' וע"ש שהקשה דלמי ישלם הא בלא"ה כל נכסיו לאביו שהרי הוא בכלל הרוגי כו' דנכסיהון ליורשין וא"כ ממילא שייך לאביו וכתב דמייירי שמחל לו אביו דקיי"ל דיכול למחול וא"כ לפי מה שביארתי בספרי שם (דרוש א) דאם המחילה הוא מחיל' דמעיקרא הוי כמו שלא הי' עליו חיוב כלל וע"כ לא שייך קלב"מ אבל אי המחילה הוא מכאן ולהבא ע"כ הי' עליו החיוב אלא שנמחל אח"כ ובזה שייך לומר קלב"מ וא"כ אי אמרינן דהמחיל' שמוחל לו אביו הוי כמי שנמחל החטא מעיקר' וא"כ מאי מיבעי בירושלמי אם פטור מחמת קלב"מ אלא ודאי דהמחיל' אינו רק מכאן ולהבא וע"כ שייך לכטור אותו משום קלב"מ.

אלמא דהמחיל' אינו אלא מכאן ולהבא: אף מזה אין ראי' דיש לומר כמו דאמרינן בסנהדרין (נ"ד ע"א) דברח עד שלא נגמר דינו ואח"כ הקיף וכן התחזון דפטור. ועוד נראה לי דלכאור' אפשר לומר דאין בגניבה הראשונ' התחלת חיוב מיתה שיהא פטור משום מית' דגניב' אחרונ' ואע"ג דאינו מתחייב מיתה בגניב' שאחריו אלא אם גנב תחיל' בפעם ראשונ' עכ"ז בגניב' ראשונ' אינו מתחייב רק מלקות אף שאינו יכול להתחייב

מית' בגניב' שני' אלא אם הלקו אותו בראשונ' על הגניב' ראשונה וכמו דאמרין בסנהדרין (דף עא) מתרין בו בפני ג' ומלקין אותו, חזר וקלקל נידון בעשרים ושלש'.

ע"כ נ"ל דהאי בעי הוא משום מלקות גופא דאמרין קלב"מ וצריף לגרוס מאחר שהוא בהתרי' ולא בהתרי' מיתה והוא שאינו חייב מלקות אא"כ יגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים וע"כ מיבעי' לי' אם פטור מהפסל על הגניב' דהגניב' הוי התחלה לחיוב מלקות ועיין בסנהדרין (דף פו) הפל מודים בבו סורר ומורה בעדים הראשונים שאין נהרגים מתוך שיכולים לומר להלקותו פאנו כו' ומחלוקת בבו סורר ומורה שנים אומרים בפנינו גנב ושנים אומרים בפנינו אכל עיין שם*) : עכ"פ הרי נתבאר שהתחיל' בבו סורר ומורה אינו רק מכאן ולהבא ולא להחטא שחטא לילה אחר תאנת לבו בתרטימר בשר אשר הגיע' תורה לסוף דעתו וביארתי שם שע"כ לא מצינו שהב"ד דכתיב גביהו ונשפטו העדה והצילו העדה שיחקקרו אחר זכות מפני מה אין מבקשים את האב שימחול כמו בסנהדרין שמתפשים אחר זכות כן יבקשו את האב שימחול אלא הטעם שמתפשים אחר זכת היינו אוילי לא חטא שיתחייב עלי' העונש וא"כ יש זכות בעצמותו של חטא משא"כ במחילת האב לבנו שהוא סורר ומורה שנה אינו תיקון בעצמותו של חטא אלא המחיל' הוא מכאן ולהבא לענין העונש ע"כ אין הב"ד מוזהרים בזה לחפש אחר זכות פיון שאינו תיקון להחטא עצמו.

ועוד אוסיף לבאר שמקומו הוא מוכרע דהא אמרינן בסו"ט' (דף פה) שלשה דברים סח לי ועינ' מאנשי ירושים בעל שמחל על קינוי' קינוי' מחול וז"מ שרצו ב"ד למחול מח נן לו וכן סורר ומורה כו' וא"כ קשה דהא גבי ב"ד דכתיב ונשפטו העדה והצילו העדה וא"כ צריף שיחפשו ב"ד אחר זכות ואמאי לא ימחלו להז"מ הם בעצמם אלא ודאי פיון דכל המחילות אינם אלא לענין העונש ולא לעצמותו של חטא ע"כ אינם מוזהרים בזה לחפש אחר זכות: וא"כ כל התקנות של מיתה ושל מלקות ושל קרבן שאמרו פולם אין צריף לחזור אחרי זה שלא יתחייב מלקות או מית' או קרבן אבל בענין שלא יהא חטא פלל צריף להשתדל אחרי זה וע"ז אומר שפיון שהתקנה של הקב"ה הוא תשובה ע"כ הוא מבקש בעצמו שאומר שובה ישראל עד ה' אלקיך כו' קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון תשא קודם לעון שהמחילה קודמת לחטא וע"ז אומר הדא הוא דכתיב טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך שהוא מורה את החטאים לעשות תשוב' שמחמת שהוא לתמן את החטא שלא יהא חטא פלל ע"כ יורה את החטאים לעשות תשובה כדי שלא יהי' חטא פלל: וביותר ביאור יובן הענין שביארתי על כל תשא עון דהיינו מחילה שלמפרע כמו שהי' קודם החטא ולא במחיל' שמכאן ולהבא שאינו אלא בבחי' רפואה כמו שביארתי בספרי ע"י (דרוש א) והוא דלכאורה צריף להבין הא דאמרין בפ"ק דיומא (דף יג) דפריף אהא דמתקין לו אשה אחרת כו' א"כ ה"ל שני בתים ורחמנא אמר וכפר בעדו ובעד ביתו ולא בעד שני בתים ושקיל וטרי בה ומסיק דלחדא אמר ה"ז גיטיף ע"מ שלא תמות חברתיף ולחדא אמר ה"ז גיטיף על מנת שאפנס אני לבהכ"נ דאי מיי' הא קיימא הא ואי מיי' ה קיימי הא מאי איפא למימר דילמא מיי' חברתה בפלגא דעבודה ועבד עבודה למפרע בשני בתים אי חזי לה דקא בעי למימת קדים איהו ועייל לביהכ"נ ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע, דלכאורה יש לדקדק קצת דלמאי קאמר הש"ס דילה לביהכ"נ דהוי כמו שבות פיון שמקיים התנאי ביה"כ

וא"כ הוי כמו שעושה הגירושין ביוה"כ וכבר האריה בזה בתשובות ר' עקיבא (סי' קנט) אם מקיים התנאי בשבת אם הוי כמו שבות [ולכאורה משמע דהוי כמו שבות דאמרינן בירושלמי דפסחים (פ"ח ה' ב) א"ר אושעיל תניי ב"ד הוא שיהא זה מפריש את פסחו וזה מפריש את מעותיו וממנה אותו על שלו והמעות יוצאים לחולין מאליהן מה יוצא לחולין וחוזר וקודש או לקד הקדישו משעה ראשונה (וכבר ביארתי זה הגירושלמי במקום אחר) כו' אית תנויי תני הולף לו אצל מוכרי טלאים ואית תנויי תני הולף לו אצל מוכרי פסחים מ"ד הולף אצל מוכרי טלאים כמ"ד מקדישין מ"ד הולף לו אצל מוכרי פסחים כמ"ד אין מקדישין הדא אמרה שאינו יוצא לחולין וחוזר וקודש אין תימר שהוא יוצא לחולין וחוזר וקודש יהא אסור משום מקדיש פי' דאי אמרינן דהפסח הוא בשעה שנמנה נעשה חול וחוזר וקודש א"כ אם נמנה בשבת נעשה חול וחוזר וקודש א"כ הוי כמקדיש אלמא אף דלא הוי מקדיש ממש אלא שע"י המנאתו נעשה חול וחוזר וקודש הוי כמו שעובר על השבות.

דאי אפשר לומר שנעשה חול ומקדישו לכתחילה דהא קדושה בכדי לא פקע אלא ודאי שלא פקע אלא לשעה ואם"כ חוזר להיות קודש אף לקמן (דרוש יא) ביארתי דהירושלמי לטעמי' דס"ל קדושה פקע בכדי דאלו"ה אי אפשר להפסיק נמי שיהא קודש וחול ויחזור להיות קודש וע"ש שהבאתי מה שכתב הנתיבות דאם אמר שור זה נתון לך במתנה ע"מ להחזיר דאם החזירו ה"ז קדוש ואע"ג דבעינן הקנאה בשעת החזרה וע"ש שכתב דנעשה חול להיות חזרה ואם"כ יחזור להיות קודש עכ"פ חזינו דהוי כמקדיש בשבת וה"נ בקיום התנאי הוי כמגרש בשבת רק דיש לחלק דהתם הוא גורם להקדש לחול על להבא אצל בקיום התנאי הרי היא מגורשת למפרע אף לפי מה שביארתי בעמק יהושע (סי' ט) עפ"י הירושלמי (דפ' מפנין אמר ר"א אדם עומד מע"ש ואומר ה"ז תרומה למחר ואין אדם עומד בשבת ואומר ה"ז תרומה למחר אלמא דעיקר תלי בטר האמירה ולא בטר החלות וא"כ אעפ"י דהחלות נעשה למפרע אפ"ה הוי כמו שבות דהעיקר תלוי אם המעשה נעשה למפרע וכמו דאיתא בירושלמי פ"ק דשבת על הא דטוענין קורת בית הבד א"ר זעירא אצולי דלא מעלה רישא ביני אריותא הוינא אמר טעמא תמן כבד נעקרה כל טיפה וטיפה ממקומה הכא מה אית לך מימר וכן אמרינן התם יאות רבי סבר כו' יהודה ברם כרבנן דאמרי תמן לא הותחל בכל טיפה וטיפה כו' פי' דר"י סובר (בפ"ב דשבת ה' ד) לא יקוב אדם שפופרת של ביצה ומלאנה שמן כו' דאמרינן התם משום דלא הותחל בכל טיפה וטיפה ור' יהודה מתיר.

ואמרינן התם דר' יהודה פדעת' דר' יהודה אמר דמשקה טופח חיבור ע"כ הוי פאילו נעקרה מע"ש: [ואגב אביא מה דאיתא בירושלמי (פ"י דעירובין) ר' יהודה אומר גותן אדם חביות לחבירו וחבירו לחבירו אפי' חוץ לתחום.

ואמרינן בירושלמי ר"ל בשם לוי סוכי' (ופי' הק"ע שפך שמו ולי נראה דצריך לגרוס לוי סבא וכן הוא בעירובין (ד' צז) ר"ל משום לוי סבא הכא במאי עסקינן במער' מחביות לחביות ור' יהודה לטעמי' דאמר מים אין בהם ממש) במער' מפד לכד היא מתניתא דלא כן ר' יהודה פדעת' דר' יהודה אמר משקה טופח חיבור וע"ש בק"ע שמוכח דנדאי אין הטעם של ר' יהודה משום דמים אין בהם ממש אדרבא הא ר' יהודה אית לי' דמים יש

בָּהֶם מִמֶּשׁ דָּהָא ס"ל מִשְׁקָה טוֹפֵחַ חִיבוּר אֶלְמָא דס"ל דְּמִים יֵשׁ בָּהֶם מִמֶּשׁ וְכֵן נִרְאָה לִי מִשׁוּם דְּהֶעִיקָר תְּלוּי אִם יֵשׁ בְּזָה מִמֶּשׁ וְכִמּוּ דְּאִיתָא בְּנִזְרִי (ד' נ) יֵשׁ נִיצוּק לְאַוּכְלִין ע"ש וע"כ מְדַחָה דְּנִדְאִי דְּנִדְאִי אִין הִטְעֵם שְׁל ר' יְהוּדָה מִשׁוּם דְּמִים אִין בָּהֶם מִמֶּשׁ דָּהָא ר' יְהוּדָה ס"ל דְּמִשְׁקָה טוֹפֵחַ חִיבוּר וְה"נ מְדַחָה בְּעִירוּבִין (ד' צז) אִימַר דְּשִׁמְעֵת לִי הִיכֵן דְּבָלִיעָה בְּעֵסָה וְכֵן בִּירוּשְׁלָמִי סוּף בִּיעָה מ"ד מִפְּנֵי שְׁהֵם נְבָלְעִים בְּעֵסָה כּו' וּבְזָה יִתְבָּאֵר הִירוּשְׁלָמִי (כ"ב דְּחֻלָּה) אָמַר ר' יְהוּדָה אִימְתִי בְּזִמְן שְׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֵׁת א"ר חֲגִי ר' יְהוּדָה כְּדַעְתִּי דר"י פּוֹטֵר בְּמִים לְפִי שְׁאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ.

א"ר אָבִין לֹא מְסַתְבָּרָא דְּלֹא מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי וְפִי מֵהֵרָא"פ לֹא מְסַתְבָּר לּוֹמַר דְּאִזְוִיל לְשִׁיטְתּוֹ אֶלָּא אֲדַרְבָּא ע"כ מְוַחֲלֶפֶת שְׁיִטְתּוֹ וע"ש שְׁנַכְנַס בְּדַחּוּקִים דַּמ"ט מְחַלִּף שְׁיִטְתּוֹ וְלִי נִרְאָה כְּמוֹ שְׁבִיִּאֲרֵתִי דַּר' חֲגִי אָמַר דַּע"כ סוֹבֵר ר' יְהוּדָה דְּדוֹקָא פְּשִׁהֲסִפִּינָה גּוֹשְׁשֵׁת דְּאִזְוִיל לְטַעְמִי דס"ל דְּמִים אִין בָּהֶם מִמֶּשׁ וְהוּי כְּעֶצֶץ נְקוּב הַמְּוַחֵחַ ע"ג יִתְיַדוּת כְּמוֹ דְּאִיתָא פ"ק דְּגִיטִין (ד' ח) וע"ז אָמַר לוֹ ר' אָבִין דְּלֹא מְסַתְבָּרָא שֶׁר' יְהוּדָה לְטַעְמִי דַּא"כ יֵהָא מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי דָּהָא אֲדַרְבָּא ר"ו סוֹבֵר דְּמִים יֵשׁ בָּהֶם מִמֶּשׁ כְּמוֹ דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי בְּעִירוּבִין וּבְמִים וּמְלַח הוּא מִפְּנֵי שְׁמֹנְבָלְעִין בְּעֵסָה וע"כ לִיכָּא לְמִימַר דְּזָה תְּלוּי בָּהָא דְּמִים אִין בָּהֶם מִמֶּשׁ כֵּן נ"ל פִּי הִירוּשְׁלָמִי אִי גְרָסִינַן בִּירוּשְׁלָמִי בְּעִירוּבִין (פ"י) דְּלֹא כֵן ר' יְהוּדָה כְּדַעְתִּי דְּאָמַר מִשְׁקָה טוֹפֵחַ חִיבוּר וּבְזָה יוֹבֵן הִירוּשְׁלָמִי (פ"ח דְּעִירוּבִין) א"ר יְהוּדָה לֹא תֵהָא מְחִיצָה גְּדוּלָּה מִן הַכּוֹתֵל שְׁבִינִיָּהוּ מִיְחַלְפֵי שְׁיִטְתִּי ר' יְהוּדָה תִּפְּסֵן אָמַר ר' יְהוּדָה פּוֹטֵר בְּמִים שְׁאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ וּפְיִרְשׁ הַק"ע דְּמִקְשָׁה דְּאִמְאִי צְרִיף מְחִיצָה הָא הַמִּים אִינֵם קוֹנִים נְשִׁבִיתָה כְּמוֹ דְּקִתְנִי ר' יְהוּדָה פּוֹטֵר בְּמִים לְפִי שְׁאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ ע"ש מַה שְׁהִקְשָׁה וְלִי נִרְאָה עפ"י מַה שְׁבִיִּאֲרֵתִי שֶׁם ועפ"י הִירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּחֻלָּה) עֶפְרָח ח"ל כּו' אָמַר ר' יְהוּדָה אִימְתִי בְּזִמְן שְׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֵׁת א"ר חֲגִי ר"י כְּדַעְתִּי דר"י פּוֹטֵר בְּמִים לְפִי שְׁאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ א"ר אָבִין לֹא מְסַתְבָּרָא דְּלֹא מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי (פ"י) שְׁאוּמַר דַּע"כ קָאֵמַר ר' יְהוּדָה דְּוֹקָא אִם הִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֵׁת דְּבִלְאוּ"ה אַעפ"י שְׁהִסְפִּינָה הוּא עַל הַמִּים לֹא אֲמַרִּין דַּמִּי כִּי אַרְעָא סְמִיכְתָּא הִיא כְּמוֹ דְּאֲמַרִּין בַּפ"ק דְּגִיטִין (ד' ח) ע"כ לֹא קָאֵמַרִּי רַבְּנֵי הָתָם אֶלָּא בְּסִפִּינָה דְּלֹא מְפָסִיק אֲוִירָא דַּמִּי כִּי אַרְעָא סְמִיכְתָּא הִיא אֲבָל עֶצֶץ (פ"י) עֶצֶץ נְקוּב הַמְּוַחֵחַ ע"ג יִתְיַדוּת) דְּמִפְּסִיק אֲוִירָא לֹא וע"ז קָאֵמַר ר"י לְטַעְמִי שְׁסוֹבֵר דְּמִים אִין בָּהֶם מִמֶּשׁ וע"כ הוּי כְּעֶצֶץ נְקוּב הַמְּוַחֵחַ ע"ג יִתְיַדוּת וע"ז קָאֵמַר הֵכָּא נְמִי מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי דַּר' יְהוּדָה דְּפּוֹטֵר בְּמִים לְפִי שְׁאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ ע"כ פִּינֵן שְׁאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ לֹא אֲמַרִּין דְּהוּי כְּאֲרַעָא סְמִיכְתָּא וּס"ד דְּהִמְקָשָׁה דַּר' יְהוּדָה בְּעֵי שְׁהִמְחִיצָה מְגִיעַ עַד הַמִּים אֲבָל לֹא בְּעֵנִין שְׁיִכְנֹס לְתוֹךְ הַמִּים (אוּ דְּקָסְבַּר ר' יְהוּדָה דְּאֲמַרִּין פִּי תִקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתָם עַד הַמִּים) וע"ז בְּעֵי מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּי דַּר' יְהוּדָה דְּפּוֹטֵר בְּמִים לְפִי שְׁאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ וַא"כ לְדִידִי לֹא הוּי כְּאֲרַעָא סְמִיכְתָּא וַא"כ לֹא סָגִי בְּמָה שְׁהִמְחִיצָה עַד הַמִּים הָא מ"מ מִים לֹא הוּי כְּאֲרַעָא סְמִיכְתָּא וַא"כ הוּי כְּמוֹ מְחִיצָה תְּלוּי וְהָרְאִי דָּהָא ר' יְהוּדָה בְּעֵי שְׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֵׁת.

וְסוֹבֵר דְּלֹא אֲמַרִּין דַּמִּי כִּי אַרְעָא סְמִיכְתָּא]: וְלְכַאוּרָה הִי יוֹתֵר טוֹב שְׁיִמְחֹל עַל הַתְּנָאִי וּמִמִּילָא תְּהִי מְגוֹרְשֵׁת לְמַפְרַע וְאֵע"ג דְּכִינֵן דַּע"י מְחִילַת הַתְּנָאִי מְגוֹרְשֵׁת הוּי נְמִי כְּמוֹ שְׁבוֹת אַפ"ה יְכוּל לְמַחֲוֹל בְּלֵב עַל הַתְּנָאִי וְכִמּוּ דְּאֲמַרִּין בְּעִירוּבִין (דָּף עֵא) לְעֵנִין בְּיִטּוּל רְשׁוֹת כּו' דַּב"ש סְבָרִי בְּיִטּוּל רְשׁוֹת מְקַנ' רְשׁוֹת הוּא וּמְקַנִּי רְשׁוֹתָא בְּשִׁבְתָּא אֲסוּר וּב"ה

סְבָרֵי אֶסְתֵּלֹכִי רְשׁוֹת הוּא וּא"כ הִי אֶפְשָׁר לֹמַר דְּמַזָּה מוֹכַח פְּדַעַת הֶרְאָב"ד דְּבַעֲיִנּוּ עֵדִים בְּבִטּוּל הַתְּנָאֵי יוֹתֵר מִבְּקִיּוֹם הַתְּנָאֵי וְע"כ אִם הִי מְבַטֵּל הִי דוֹמָה לְשִׁבּוֹת יוֹתֵר שֶׁהוּא בְּפָנֵי עֵדִים וּא"כ יוֹדְעִים שֶׁהַפְּנוּנָה הוּא לְגִירוּשֵׁינּוּ אֲבָל בְּקִיּוֹם הַתְּנָאֵי פִּינּוּן שֶׁא"צ עֵדִים לָאוּ כ"ע יָדְעִי.

אִךְ אֶפְשָׁר לְבָאָר ע"פ מָה שֶׁפָּתַח הַמְּקַנָּה (ס"י לַח סַעִי לַה) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ דְּלִמְאֵי דְקִי"ל בְּאוֹמַר לְסוֹפֵר כְּתוּב וּלְאִיזָה שֶׁאֲרָצָה אֲגַרְשׁ הָוֵי סָפֵק גִּירוּשֵׁינּוּ וְהַטַּעַם אֲמַרִּינּוּ בַר"פ כֹּל הַגֵּט מְשׁוּם דְּבִדְאוּרֵייתָא אֵינּוּ בְּרִירָה וְאֲמַרִּינּוּ שֶׁם דְּלֹא דְמִי לְמַקְדָּשׁ ע"מ שֶׁיִּרְצָה אֲבָא דְהֵתָם תּוֹלָה בְּדַעַת אַחֲרִים אֲמַרִּינּוּ דִּישׁ בְּרִירָה א"כ הַאִיךְ נִימָא דְהֵכָא מְקוֹדְשֵׁת וְנָדָא מְשׁוּם דְתִלְהַ בְּדִיעָתוֹ שֶׁאִם יִבְטֵל הַתְּנָאֵי תֵהִי מְקוֹדְשֵׁת (פ"י כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הַב"י הֶר"ן שֶׁפָּתַח וּא"ת הִיכִי מְצִי מַחִיל לְתַנְאִי כ' י"ל פִּינּוּ שֶׁלְהַנְאֵתוֹ הַתְּנָה אֵינּוּ דַעַתוֹ שֶׁיִּתְבַטְלוּ הַקִּידוּשֵׁינּוּ מִיָּד אֲלֵא הַדְּבָר תְּלוּי עַד שֶׁיִּדְעַע) הָא הָוֵי לוֹ תּוֹלָה בְּדַעַת עֲצוּמוֹ וְאֵינּוּ רֵאִי מְדַבְּרֵי רַב (פ"י) שֶׁאוֹמַר בְּכַתּוּבוֹת פִּינּוּ דְכְּנֶסֶה אַחְוָלִי אַחְוָלִי לְתַנְאִי) דְּרַב לְטַעְמֵי דַס"ל דִּישׁ בְּרִירָה וְע"כ כָּתַב דְלַדַּעַת הַרמ"ה דְאִם נִתְרַצָּה הָאֵב הָוֵי קִידוּשֵׁינּוּ מְשַׁעַת שְׁמִיעָה אַע"פ שֶׁנִּתְאַכְלוּ הַמְּעוֹת קוֹדֵם שְׁמִיעָה א"כ יֵשׁ לֹמַר אִךְ דְאֵינּוּ בְּרִירָה לְהִיּוֹת חֲלִין הַקִּידוּשֵׁינּוּ לְמַפְרַע מְשַׁעַת קִידוּשֵׁינּוּ מ"מ הִיא מְתַקְדָּשֵׁת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁבִּטּוּל בְּקִידוּשֵׁי פֶסֶף שֶׁקְבָלָה מִתְחִיל' וְלֹא הָוֵי מְלֻנָּה פִּינּוּ שֶׁנִּתְּנָה מִתְחִיל' לְשֵׁם קִידוּשֵׁינּוּ וְה"ל כְּמַקְדָּשׁ לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם דְמַהֲנִי אִפִּי נִתְאַכְלוּ הַמְּעוֹת וְע"כ כָּתַב דְמַחְמַת זֶה ס"ל לְהֶרְאָב"ד דְּבַעֲיִנּוּ עֵדִים בְּשַׁעַת בִּטּוּל הַתְּנָאֵי מְשׁוּם דְהַקִּידוּשֵׁינּוּ הֵם חֲלִים בְּשַׁעַת הַבִּטּוּל וְכָתַב וְנִרְאָה דְאִךְ הַרמב"ם ס"ל כְּמוֹ שֶׁפָּתַחְתִּי אֲלֵא דַס"ל דְּבִטּוּל הַתְּנָאֵי הָוֵי כְּמוֹ קִיּוֹם הַתְּנָאֵי וּא"צ עֵדִים בְּשַׁעַת קִיּוֹם הַתְּנָאֵי.

וּלפ"ז אֶפְשָׁר לֹמַר דְלִיכָא לְמִימַר שֶׁיִּמְחֹל עַל תְּנָאוֹ דְהָא לַר"י בְּנִדְאֵי דְלֹא מְהַנִּי שֶׁיְהֵא הַמְּחִיל' עַל לְמַפְרַע דְהָא ר' יְהוּדָה ס"ל דְאֵינּוּ בְּרִירָה וְכְמוֹ שֶׁהֶאָרְכְּתִי בְּזֶה בְּסַפְרֵי ע"י (ס"י ט) וּא"כ לפ"ז הָא דְמוֹעֵיל מְחִיל' וְנָדָא שֶׁהוּא עַל לְהַבָּא וְע"כ לֹא מְהַנִּי דְהָא עֲבִיד עֲבוּדָה לְמַפְרַע בְּשָׁנֵי בְתִים [וְעוֹד דְזֶה בְּנִדְאֵי לֹא שָׂרִי מַחְמַת שְׁעוֹבֵר עַל הַשִּׁבּוֹת בִּיּוֹה"כ פִּינּוּן שֶׁמְבַטֵּל הַתְּנָאֵי וּא"כ מְגַרְשׁ בִּיּוֹה"כ] מִשָּׂא"כ בְּקִיּוֹם הַתְּנָאֵי הָרִי הִיא מְגוֹרְשֵׁת לְמַפְרַע.

וְע"כ אוֹמַר דְקִדְדִים וְעֵינִיל לְבִיח"כ"נ וּמְשׁוּי לְגִיטָא דְהָא גִיטָא דְלְמַפְרַע. וְאִךְ דְלְכְאוּרָה לְפִי מָה שֶׁפָּתַח הַמְּקַנָּה דְבִבְטּוּל הַתְּנָאֵי אֵינּוּ מוֹעֵיל מְפָאן וְלְהַבָּא א"כ קִשָּׁה אִם קִידָשׁ בְּבִיאַה אוֹ בְּשִׁטֵּר קִידוּשֵׁינּוּ וְנִקְרַע הַשִּׁטֵּר א"כ לֹא תְהַנִּי לְזֶה בִּטּוּל הַתְּנָאֵי דְבְּכֶסֶף אֵיכָא לְמִימַר בְּרִשׁוּתָא דִּיזָה קָא מְתַאכְלוּ מִשָּׂא"כ בְּבִיאַה וּבְשִׁטֵּר וְהִי אֶפְשָׁר לֹמַר דְבְּאֲמַת נִמְחַל מְעִיקְרָא וּמָה שֶׁהִקְשָׁה דְהָא לְדִינּוּ ל"ל בְּרִירָה בְּתוֹלָה בְּדַעַת עֲצוּמוֹ אֶפְשָׁר לֹמַר דְכּוֹנְנוֹת הֶר"ן דְעִיקַר הַתְּנָאֵי שְׁלֵא יִקְפִיד וְלַע"ע אֵינּוּ מְקַפִּיד אֲלֵא דְאִם יִקְפִיד אַח"כ יִתְבַטֵּל וּא"כ אִם מְבַטֵּל וְאֵינּוּ מְקַפִּיד הָרִי הַתְּנָאֵי בְּשִׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְדָמִי לְהָא דַע"מ שְׁלֵא יִמְחָה אֲבָא דְבְּזֶה לֹא תְלִי בְּבִרִיר' [וְעֵינּוּ בַא"מ בַּא"ה"ע (ס"י לַט) מָה שֶׁהַשִּׁיג הַא"מ עַל מָה שֶׁפָּתַח הַר"י דְהִירוּשְׁלָמִי דְקָאֵמַר דְחִיִּישֵׁינּוּ שְׁמָא תִלְף אֲצֵל חֲכָם כו' לֹא פְלִיג עַל הַתּוֹס' דְמִיִּירִי דְלֹא יַדַע הַבַּעַל וּמ"מ לֹא חִיִּישֵׁינּוּ שְׁמָא לֹא יִקְפִיד דְמַסְתְּמָא דְרַף לְהַקְפִיד בְּהַתְּנָה בְּפִירוּשׁ וְהַא"מ כָּתַב שֶׁם דְלַדַּעַת הֶר"ן בְּעֵינּוּ דְנוֹקָא שֶׁיִּדְעַע וְשֶׁיִּקְפִיד וּמְסִיק שֶׁם דְלַדַּעַת הֶר"ן אֶפְשָׁר דְמַקְדָּשׁ ע"מ שֶׁאֵינּוּ עֲלֵי נְדָרִים וּמַת קוֹדֵם שֶׁנּוֹדַע דַּג"כ אֲסוּרָה לְזָר כו' ע"ש וְהֵינּוּ לְפִי מָה שֶׁבִּיאַרְתִּי דַלַע"ע אֵינּוּ מְקַפִּיד וְהַתְּנָאֵי לֹא יְחוּל אֲלֵא א"כ יִקְפִיד אֲבָל לַדַּעַת הַמְּקַנָּה

דאם לא יקפיד היינו בתורת מחיל' מפאן ולהבא ולפ"ז אם מת מקודם ולא מחל בנדאי אינה מקודשת ודו"ק ועיין ביבמות (דף נו) בד"ה מת ונפל' לפני יבם חרש אוכלת ודו"ק]: וכן ביארתי במ"א בתשובה והבאתי ראיה דבשליטת המעש' לא תלי בבריר' מהא דתנן בפ"ד דטבול יום (משנה) התורם את הבור ואמר ה"ז תרומה ע"מ שתעלה שלום מן השבר ומן השפיכה כו' נשבר' אינה מדמעת עד היכן תשבר ולא תדמע כדי שתתגלגל ומגיע לבור אלקא דהתנאי הוא שאם תשבר אח"כ שלא תהא תרומה אבל אם לא תשבר הרי הוא תרום' למפרע דתרום' בעינן מן המןקף כמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דתרומות) שעל תרומת מעשר א"צ להתנות דלא בעינן מן המןקף ולכאורה זה תלי בבריר' ונאנו קי"ל דבדאורייתא אין בריר' ונצטרף לחלק משום דמתנה בפירוש ועוד דמשמע הא דקאמר ר' יוסי דמי שהי' בדעתו להתנות הוי תנאי ב"ד משמע דהתנאי ב"ד הוי פאלו התנה ור' יוסי מספקא לי' אי יש בריר' כמו דאמר בגיטין (דף עג) ועוד דקתני ר"ש אומר אף מן הטומאה ואמרין בעירובין (דף לו) דר"ש לית לי' בריר' דאמרין התם והא ר"ש לית לי' בריר' וכן בירושלמי הבאתיו בספרי ע"י (סי' ז) ירושלמי מי (רפ"ג דגיטין) ר"י כו' דר"ש היא דתני אומר לאנן עשה לי זוגין כו' ר"ש מטהר עד שפירושם בטומאה ועוד דבירושלמי (פ"ב דתרומות) אמרין תני ר' יודן בד"א בתרומה גדולה ור"י לית לי' בריר'.

אלא ודאי פינו שנהו רק בשליטת המעשה. שלא יארע בו שום סיבה.

ע"כ לא תלי מידי בבריר' ודו"ק ובזה נדחה ג"כ מה שכתב הק"ע על הירושלמי (פ"ג דנדרים) ראה קציעות כו' ראה דליקה ממשמשת ובאה ואמר הרי נטיעות האלו קרפן אם אינן נקצצות טלית זו קרפן אם אינה נשרפת כו' למפרע קדשו או מפאן ולהבא קדשו וכתב הק"ע וז"ל ותימא מאי קא מיבעי לי' הא פלוגתא דתנאי היא למ"ד יש בריר' למפרע קודש ול' מ"ד אין בריר' מפאן ולהבא הוא קודש וי"ל דהיא גופא מיבעי לי' אי שייך פאן בריר' או לא ע"כ ולפי מה שביארתי לא שייך מידי לבריר' דכיון שהוא בשליטת המעשה לא תלי מידי בבריר' וקדוש למפרע אלא דאיבעי לי' בלשון אם ועיין בע"י (סי' ז) ולעיל בתשובה (ח"א) ובזה יתיישב ג"כ מה שהקשה בק"א (סי' מ) על הא שפירש"י בקדושין (דף נט) דמעכשיו ולאחר ל' יום שפירש"י דתנאה הוי היינו אם לא יחזור עד לאחר שלשים והקשה בק"א דנדאי מוכרחין אנו לומר דהיינו אם יחיל עד שלשים יום דאם הפי' הוא שלא יחזור היינו תולה בדעת עצמו ותולה בדעת עצמו ס"ל דלית לן בריר' ולפי מה שביארתי דבשליטת המעשה אפי' תולה בדעת עצמו נמי הוי בריר' והכא פונתו באופן שלא יחזור אעפ"כ הכא ליכא למימר דהמחיל' הוי כמו בשליטת המעשה ולע"ע אינו מקפיד ג"כ דהא פל' עיקר הגירושין הוא משום שאינו יודע אם תמות או לא וא"כ הקפדתו תלוי איך שהי' אח"כ וא"כ הוי כמו בהתחדשות וכ"ת א"כ לא דמי לתולה בדעת עצמו פיון שהספיקות הוא איך שיארע אח"כ אף ר' יהודה לית לי' בריר' אפי' בתולה בדעת אחרים וא"כ הקפדתו אינו בידו ותלי ע"פ מה שיתנהו אח"כ ואח"כ פשוטה דמית' כו' ע"כ רצונו בהגירושין אע"ג שאם לא הי' מתה לא הי' רצונו בהגירושין ע"כ קדים ועייל לבהכ"נ אע"ג דאיכא טירחא דכה"ג ולא מקניים הגירושין ע"י בטרול התנאי משום דאינו אלא מפאן ולהבא וא"כ עביד עבודה למפרע בשני בתים שביטל התנאי אינו אלא מפאן ולהבא ולמפרע ליכא למימר דהא ר"י ס"ל

דאין בריירה וא"כ יעבוד עבודה למפרע בשני בתים לאח"ז מצאתי בשעה"מ שהשיג על המהרי"ט שפכת דבביטול התנאי נתגרשה למפרע והוכיח מסוגל' זו כמו שפכתתי ועיין בתשובות הרא"ש כ"ל מ"ו ובש"ע אה"ע (סי' קמג) וי א דה"מ בשלא אמר כו' והוא דעת הרמב"ם והה"מ ע"ש: והכי משמע בירושל' (פ"ג דגיטין) ר' חננל' כו' דרבי היא דא"ר יוחנן ותני פן כל התנאים פוסלים בגט דברי רבי וחכ"א את שהוא פוסל בפה פוסל בכתב ואת שאינו פוסל בפה כו' א"ר יודן מה פליגין פשביתל תנאו אבל אם לא ביטל תנאו אף רבי מודה הרי הוא אומר כל התנאים שהתנינו בגט דלא כרבי וא"ר חיינא תמן בכתב ע"מ פן ברם הכא בנותן ע"מ פן פי' שהי' קשה לר' יודן על הא דר' חננל' דמוקי כרבי שאומר דכל התנאים פוסלים בגט הוא מטעם דלית לי' בריך' דהא בריך' אינו אלא בדבר שאינו ביזו אבל דבר שהוא ביזו לא תלי מיד בבריך' כמו שפכת רש"י בגיטין (דף פה) וא"כ אפי' אי לית לי' לרבי בריירה אפי"ה מפני מה כל התנאים פוסלים בגט דהא לא תלי מידי בבריך' בתנאי שבידם להתקיים דא"כ לפ"ז דתנאי יהי' תלי בבריך' א"כ כל התנאים שהתנינו בגט דלא כרבי וע"ז קאמר ר' יודן דר' לא קאמר אלא בביטל תנאו וכל ענין דמועיל ביטול התנאי הוא כמו שפכת הר"ן דכונתו הי' אם לא יקפיד וא"כ פנין שהוא בתולה בדעת עצמו ותולה בדעת עצמו לא אמרינן בריך' ובכרט אם נאמר רבי לית לי' בריך' כ"ל וא"כ איך מהני ביטל התנאי אלא דביטול התנאי אינו אלא מכאן ולהבא וא"כ כשנכתב הגט לא נכתבא אלא על תנאי ואח"כ ביטל הגט ואינו אלא מכאן ולהבא וא"כ מעיקרא כשנכתב הגט לא נכתב על תנאי זה וע"כ פוסל רבי אבל כשנתקיים התנאי וקיום התנאי הוא למפרע א"כ נכתב הגט על אופן זה דהא הפתיכה הי' שיתקיים התנאי ונתקיים התנאי ומטעם בריך' ליכא למיפסלה דבריך' לא הוי אלא בדבר שאינו ביזו אבל אם ביטל אינו מועיל רק מכאן ולהבא דהא כל עיקר הביטול הוא מטעם שתחילה הי' הכונה אם לא יקפיד וא"כ ליכא למימר דהוברר מעיקר' שלא יקפיד דהא הוי כמו לאיזה שארצה אגרש בו ותלי בבריך' וע"כ פסול בגט דמעיקרא לא נכתב אלה ע"מ פן ואח"כ פשביתל אינו אלא מכאן ולהבא וא"כ מוכח מהירושל' לדברי ר' יודן דביטול התנאי והמחילה על הקפיד' אינו אלא מכאן ולהבא ולא אמרי' דהוברר מעיקרא שלא יקפיד כ"ל.

וע"כ פנין שהמחילה על התנאי אינו אלא מכאן ולהבא ע"כ לא מצוי לשנוי' ביומא (ד' יג) רק דאם חזי דבעי' למקמת קנים ועייל לבי כנישתא ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע אבל במחילה אינו יכול לעשות שיהא הגט למפרע דמחיל' על הקפידה אינו רק מכאן ולהבא שאיך יוכל למחול למפרע שלא הי' קפידתו כ"ל דהא תחילה לא הי' יודע אם הי' מקפיד וא"כ איך נוכל לומר שמוכח שמתחיל' לא הקפיד פנין דחזינון שתחיל' לא הי' יודע אם הי' מקפיד שמה הטעם תולה בדעת עצמו לית לי' בריך' שחזינון שתחיל' הי' מסופק בדעתו: וא"כ נתברר שכל המחילות שעל הקפיד' אינו אלא מכאן ולהבא וע"כ כתב בש"ע ל (בסי' לז סעיף יא דעת הרמ"ה) שאם נתרצה האב כששמע הוי קידושין משעת שמיע' אפי' נתאכלו המעות קודם הנתיב' עכ"פ אם נתרצה האב כששמע ולא הקפיד אין המחילה אלא מכאן ולהבא וכן כל המחילות אינן אלא מכאן ולהבא משא"כ במחיל' של הקב"ה שהוא מחילה דמעיקרא כמו קודם החטא כמו שהארכת בזה הרבה בספרי ע"י (דרוש א) ע"ש בענין כל תשא עון במחילה שקודמת לחטא.

ה' ימחול לעונותינו ויחַתֶּמְנוּ בְּסִפְרָן שֶׁל צ"ג לַחַיִּים אַכִּי"ר: דְּרוּשׁ א לַמְצֻנֹת צְדָקָה הִנֵּה פֶתַח (דְּה"א כט) וַיִּבְרַךְ דָּוִד אֶת ה' כּו' וְכִי מִי אֲנִי וּמִי עַמִּי כִּי נִעְצָר כַּח לַהֲתַנְדֵּב כְּזֹאת כִּי מִמֶּה הַכֹּל וּמִיָּדָה נִתְּנָו לָהּ כִּי גֵרִים אֲנַחְנוּ לַפְּנִיָּה וְתוֹשָׁבִים כְּכֹל אַבְנֹתֵינוּ כְּצֹל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ וְאִין מִקְּנֵה ה' אֱלֹקֵינוּ כֹּל הַהֶמוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר הִכִּינוּתִי לַבְּנוֹת לָהּ בֵּית לְשֵׁם קִדְשָׁהּ מִיָּדָה הוּא וְלָהּ הַכֹּל.

וְאִית' בְּמִדְרַשׁ פ' וַיַּחֲזִי כְּתִיב כִּי גֵר אֲנִכִּי עִמָּךְ תּוֹשֵׁב כּו' כִּי גֵרִים אֲנַחְנוּ לַפְּנִיָּה כְּצֹל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ וְאִין מִקְּנֵה וְהִלְנֵאִי כְּצֹלוֹ שֶׁל כּוֹתֵל אוֹ כְּצֹלוֹ שֶׁל אֵילָן אֲלֵא כְּצֹלוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹף דְּכִתִּיב כְּצֹל עוֹבֵר וְאִין מִקְּנֵה אִין מִי שִׁיקְנָה שֶׁלֹּא יָמוּת הַכֹּל יוֹדְעִים וְאוֹמְרִים בְּפִיָּהֶם שֶׁהֵם מֵתִים כּו' וְכֵן בְּמִדְרַשׁ קֵהֶלֶת שְׁלֵמָה אָמַר כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה טוֹב לְאֶדָם בְּחַיִּים וַיַּעֲשֶׂם כְּצֹל בְּאִיזָה צֹל אִם כְּצֹלוֹ שֶׁל כּוֹתֵל יֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ וְאִם כְּצֹלוֹ שֶׁל דְּקָל יֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ בָּא דָּוִד וּפִירַשׁ וְאָמַר יָמִיו כְּצֹל עוֹבֵר רַב הוּנָא בְּשֵׁם ר' אַחָא כְּהַדִּין עוֹפָא דְעֵבֵר וְטוֹלִי עֵבֵר עִמּוֹ.

וַיּוֹבֵן ע"פ מַה דְּאָמְרִינָן בִּירוּשָׁלַי (פ"ק דב"מ ה"ד) ר"ל אָמַר כּו' אָדָם זוֹכֵה בְּמִצִּיאָהּ בְּתוֹךְ ד' אֲמוּת שְׁלוֹ ר' יוֹחָנָן אָמַר וְהוּא שְׁתַּפְּוֹל לְתוֹךְ יָדוֹ כּו' הַתִּיבּוֹן וְהַכְּתִיב וְאֲנִי בְּעֵנֵי הַכְּנוּתִי וְגו' וְהִכִּי אִם בְּנִתּוּנִים בְּתוֹךְ יָדוֹ עֲשִׂיר הוּא וְאִי בְּשִׂאִינָם נִתּוּנִים לְתוֹךְ יָדוֹ וְכִי יֵשׁ אָדָם מִקְּדִישׁ דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ הָוִי אוֹמֵר בְּנִתּוּנִים בְּתוֹךְ ד' אֲמוּתִיו (ובפ"ד דְּפָאָה ובפ"ד דְּגִיטִין) בִּירוּשָׁלַי אָמְרִינָן תִּיפְתֵּר בְּמִקְּדִישׁ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן כִּי שְׂמִיד שְׁזָכָה הַקְּדִישׁוֹ.

וְלִכְאוּרָה צָרִיף לְהַבִּין דְּאָפִי אִי אָמְרִינָן בְּמִקְּדִישׁ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן עכ"ז מַהוּ שְׂאוּמֵר וְאֲנִי בְּעֵנֵי הַכְּנוּתִי דְּכִינּוֹן שְׁזָכָה בּוֹ עֲשִׂיר הוּא. וַיּוֹבֵן ע"פ מַה שְׁפֶתַח בַּס' א"מ וְהִבִּיא מַה שְׁפֶתַח הַב"ש (ס"ק צט) וְהָא דְּבַעֲי בְּטַל מַהוּ כִּינּוֹן דְּבִין לְעֵבֵר בֵּין לְהַבָּא מוֹעִיל הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּאִם לֹא אָמַר הוּא מִשְׁמַע שְׁהִגֵּט מַעֲצָמוֹ בְּטַל וְהֵינּוּ לְשַׁעֲבֵר כְּלוּמַר בְּטַל הוּא מַעֲצָמוֹ וְלֹא ע"י שְׂיִבְטָלְנוּ הוּא וְהֵתָם בַּפ' אִין בֵּין הַמְּוֹדֵר (דָּף לֵד) אָמַר רַבָּא הִי לַפְּנִי כְּפָר שֶׁל הַפְּקָר וְאָמַר כְּפָר זֶה הַקְּדִישׁ נְטִלָה לְאֹכְלָהּ מְעַל לְפִי כּוֹלָהּ וּפִי הָר"ן שְׁהִי הַפְּקָר מִנְּחָת תוֹךְ ד' אֲמוּת שְׁלוֹ וְנָכוֹ ד' אֲמוּת שְׁלוֹ לְהַקְּדִישׁ כְּדִין הַמְּגַבִּי מִצִּיאָהּ לְחַבְּירוֹ וְלֹא שְׁהַקְּדִישׁוֹ הוּא דְּהָא אִינוּ שְׁלוֹ וְלֹא מְצִי אַקְּדִישׁ וְאִין לוֹמַר שְׁזָכָה בּוֹ לְעַצְמוֹ וְאַח"כּ הַקְּדִישׁוֹ דֹּא"כ ה"ל גִּזְבֵּר וְאִין מוֹעֲלִין בּוֹ עַד שִׁיּוֹצִיאֻוּ לְחוּלִין ע"ש אֲלֵא ע"כ שְׁזָכָה חֲצִירוֹ לְהַקְּדִישׁ וְהוּא ד' אֲמוּתִיו וְאַ"כ כְּפָר זֶה הַקְּדִישׁ מִמִּיל' וְלֹא ע"י קְדוּשַׁת פִּיו וּלְפ"ז דְּנִקָּא כְּשְׂאוּמֵר כְּפָר זֶה הַקְּדִישׁ דְּמִשְׁמַע מִמִּיל' הוּא דְּקְדוּשַׁת אֲבָל אִם אָמַר כְּפָר זֶה הוּא הַקְּדִישׁ דְּמִשְׁמַע ע"י אֲמִירָתוֹ שְׁהַקְּדִישׁוֹ יְהִי קְדוּשַׁת א"כ כְּנִתּוֹ שְׁזָכָה בּוֹ תַחֲזִיל' דֹּא"כ הָא מְצִי מִקְּדִישׁ דְּאִינוּ שְׁלוֹ וְכִינּוֹן שְׁזָכָה בּוֹ תַחֲזִיל' נַעֲשֶׂה הוּא גִזְבֵּר עָלָיו וְלֹא הִי מוֹעֵל כּו' לְכֹף הַנּוֹצֵרף לוֹמַר כְּפָר זֶה הַקְּדִישׁ דְּמִשְׁמַע מִמִּיל' וְהֵינּוּ ע"י ד' אֲמוּתִיו שְׁיִזְכּוּ לְהַקְּדִישׁ בְּלִי אֲמָצְעִיתוֹ עכ"ל וְהַשְׁתָּא א"ש מַה דְּפָרִיף בִּירוּשָׁלַי וְאֲנִי בְּעֵנֵי הַכְּנוּתִי הִכִּי אִם בְּנִתּוּנִים בְּתוֹךְ יָדוֹ עֲשִׂיר הוּא וְאִי אִינָם נִתּוּנִים לְתוֹךְ יָדוֹ וְכִי יֵשׁ אָדָם מִקְּדִישׁ דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ הָוִי אוֹמֵר בְּנִתּוּנִים בְּתוֹךְ ד' אֲמוּתִיו (פִּי) שֶׁלֹּא זָכָה בָּהֶם הוּא כְּלָל אֲלֵא שְׁהַקְּדִישׁ ע"י ד' אֲמוּת שְׁלוֹ לְהַקְּדִישׁ שֶׁלֹּא אָמַר אֲלֵא כְּפָר זֶה הַקְּדִישׁ דְּהֵינּוּ מִמִּיל' לֹא ע"י אֲמָצְעִיתוֹ שֶׁלֹּא זָכָה בָּהֶם תַחֲזִיל' וְכִמּוֹ שְׁפֶתַח הַקְּצָה"ח שְׂאִם אוֹמֵר זֶה הַקְּדִישׁ מִקְּדִישׁ ע"י ד' אֲמוּתִיו בְּלִי אֲמָצְעִיתוֹ) וְע"ז אָמַר דָּוִד וְאֲנִי בְּעֵנֵי הַכְּנוּתִי שֶׁלֹּא זָכָה בָּהֶם הוּא תַחֲזִיל' אֲלֵא הַקְּדִישׁ לֵה' ע"י ד' אֲמוּתִיו.

והענין ששעשה פן היינו שלא רצה להחזיק טובה לעצמו כאלו הוא המקדיש וע"כ לא הקדיש מנחו אלא אמר כפר זה הקדש דהיינו שלא ע"י אמצעותו וא"כ אינו מחזיק טובה לעצמו כמו שאמר באני בעניי הכנותי וע"ז אומר ויברך דוד את ה' כו' וכי מי אני ומי עמי כי נעצור פח להתנדב פזאת פי ממה הפל ומידה נתנו לה פי' וכי מי אני שייאמר שיהא הקדיש דהא לא אמר שיהא הקדש דא"כ הוא המקדיש וא"כ זכה בו הוא תחילת אלא שנתנו מיד ע"י ד' אמותיו להקדיש וע"ז אומר כי ממה הפל ומידה נתנו לה ולא שהי' ע"י אמצעותו: ועדיין צריכה להבין מה שאמר כי ממה הפל ומידה נתנו לה מהו שאומר כי ממה הפל.

אף לכאורה צריכה להבין דמפני מה מהני אם אמר זה הקדש ול"א שיהא הקדש וכמו שהקשו התוס' בגיטין (דף לב) מ"ש מהרי הוא הקדש תימא דברייתא אין בין הפודר (דף לד) משמע דכפר זה הקדש מועיל וגט זה חרס ודאי לא אמר פלום כו' ובאמת צריכה להבין דמ"ט מועיל אם אמר כפר זה הקדש.

אף יובן על דרך דרוש שהטעם אם צריכה לומר על דבר א' מהתחודשות הפעולה שיהי' הגט בטל אפשר לומר דצריכה לומר שיהא בטל אבל להקדיש דבר לא בעינן שייאמר שיהא הקדש אלא בסתם אם אמר זה הקדש נמי נתפס.

וכמו דאמרנו בבבבכות (דף לה) א"ר יהודה אמר שמואל כל הנהגה מן העוה"ז בלא ברכה כאלו נהגה מקדשי שמים שנאמר לה' הארץ ומלוואה ר' לוי רמי פתיב לה' הארץ ומלוואה וכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם לא קשי' פאן קודם ברכה פאן לאחר ברכה וע"כ פינון שהפל שלו ע"כ אם מקדיש אדם לגבוה א"צ לומר שיהי' הקדש אלא אם אמר זה הקדש נתפס הקדש ממילא וכמו דאמרנו דאפ"י הקדיש הקדש לדמים קדש קדושת הגוף והא לא אקדשה לקדושת הגוף וא"כ איה פשט' לקדושת הגוף אלא ודאי פינון שהפל שלו אלא שהארץ נתן לבני אדם ליהנות ולהשתמש בו ע"כ הוי שלו ע"כ מפיון שהקדישו לדמיו ממיל' פשטה קדושת הגוף: ובזה תירצתי מה שהקשה בס' א"מ (סי' כו) שהשיג על המהרי"ט שכתב שאם אמר אני נותן לה לקידושין דלא מהני וראי' מפ' פי'צד מערימים (דף כז) אמר על בהמה טמא ועל בעל מום הרי אלו עולה לא אמר פלום הרי אלו לעולה ומכרו וביא בדמיהם עולה אלמא דשאני לן בין האומר עולה לאומר לעולה והקש' ע"ז בס' א"מ וכתב דגבי עולה אם אמר ה"ז לעולה חלה קדושה על גוף החפץ וה"ל עולה ממש וכן באומר ה"ז לחטאתי.

וכן מבואר מדברי הרמב"ם פ"ב משחיט' וז"ל הי' מחויב חטאת ושחט ואמר לחטאתו שחיטתופסול'. וכן פתב בטור יו"ד (ס"ה) כו' וא"כ באומר לעולי נמי הוי עולה והאי דבעלת מום שאני פינון דבעל מום לא מיתפס בעול' א"כ פשאמר ה"ז עולה לא אמר פלום ובאומר לעול' פונתו לדמי עול' אבל במתפס בהמה תמימ' אפי' אמר לעול' נמי פונתו על גוף השור שיהי' עולה: ולי נראה דנדאי הכי הוא דאם אמר על בהמ' תמימ' ה"ז לעול' ודאי דהוי עול' וכמו דאמרנו בפ"ק דחולין ואעפ"כ גיחא מה שהביא המהרי"ט ראי' דאם אמר לקידושין דלא מהני דהטעם הוא אם אמר לעול' דמהני אע"ג דאם אמר לעולה משמע לדמי עול' וכמו דאמרנו בבכורות שם דאם אמר על בהמה

טמא' ובעלת מום הרי אלו עול' לא אָמר פֿלום הָרי אָלו לעולה יִמְכְרוּ וַיָּבִיאוּ בְדַמְיָהוּ עולה.

וְהָא דָאָם אָמר לעולה דְקָדוֹשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף הֵינּוּ כְמוֹ דְאָמְרִינּוּ בְתַמוּר' (דף יט) הַקְדִישׁ זָכַר לְדַמְיוֹ קָדוֹשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְע"כ נִתְפָּסֵת הַקְדוּשָׁה לְהִיּוֹת קָדוֹשׁ דְאָפִי' אִם פְּנִיתוּ לְדַמְיָהוּ נְמִי פְשֻׁטָה קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף.

וְעֵינָן בְּנִדְרִים (דף כט) בְּמֵאֵי דְמִשְׁנֵי הָכָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינּוּ דְאָמר לְדַמְיָהוּ וְכַתְבֵּי הָר"ן דְמִיָּרִי בְּבַעַל מוּם דְאִילוּ תָם אִפִּי' אָמר לְדַמְיָהוּ נְמִי קָדוֹשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְרַק אִם אָמר עָלֵי בַהֲמַ' טַמְא' וְבַעַלֹת מוּם הָרי אָלו לעולה יִמְכְרוּ וַיָּבִיאוּ בְדַמְיָהוּ עולה מִשׁוּם דַּא"א לְהַתְקַדֵּשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְע"כ אִם אָמר הָרי אָלו עולה לֹא אָמר פֿלום וְאִם אָמר לעול' יִמְכְרוּ וַיָּבִיאוּ בְדַמְיָהוּ עול'.

וְהָכִי אֵית' לְהַדְנָה בְּרַמְבַּ"ם (הל' מעה"ק ה"ה) הָאָמַר דְמִי בַהֲמַ' זו עולה או ה"ז לעולה אִם הִי' רְאוּנָה לְיִקְרַב עולה נִתְקַדְּשָׁה קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְהִיא עֲצָמָה תִּקְרַב עולה וְאִם אֵינָה רְאוּנָה תִּמְכַּר וַיָּבִיאוּ בְדַמְיָהוּ עול' אָמר הָרי אָלו לעול' יִמְכְרוּ וַיָּבִיאוּ בְדַמְיָהוּ עולה אֲלַמָּא דְהַטַּעַם הוּא מִשׁוּם דְהַקְדִישׁ זָכַר לְדַמְיָהוּ קָדוֹשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף אָבַל אִם אָמר לעול' וְדַאי כְּפִנְתוּ לְדַמְיָהוּ אָלָא שְׁקָדוֹשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף מִשׁוּם דְהַקְדִישׁ זָכַר לְדַמְיָהוּ קָדוֹשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף אָבַל לְעֵנָן קִידוּשֵׁי אִשָּׁה וְדַאי דְלֹא מְהַנִּי בְּזַה הָאָפִן וְאֵע"ג דְבְּקִדּוּשֵׁי אִשָּׁה נְמִי אָמְרִינּוּ בַפ"ק דְקִידּוּשֵׁין (דף ז) וְנִפְשֻׁט' קִידּוּשֵׁי בְּכֹלָהּ וְכַתְבוּ הַתּוֹס' מִשׁוּם דְאָמר בְּלִשׁוֹן הַקְדִישׁ הֵינּוּ מִשׁוּם דְהַקְדִישׁ חֲצִי' ע"כ הָנִי כְמוֹ הַקְדִישׁ אָבַל לְדַמְיָהוּ לֹא שֵׁינָה בְּקִידּוּשֵׁין וְע"כ אִם אָמר לְקִידּוּשֵׁין לֹא מְהַנִּי וְא"ש מַה שְׁפַתְבַּ מְהַרִּי"ט]: וְע"ז אָמַר וְכִי מִי אָנִי וְמִי עָמִי כִי נַעֲצוּר כַּח לְהַתְנַדֵּב כְּזֹאת וְכִמוֹ שְׁבִיִּאֲרַתִּי עַל הָאָ שְׁאָמַר וְאָנִי בְּעֵנֵי הַכְּנוּתִי דְהֵינּוּ שְׁלֹא זָכָה הוּא בְּעֲצָמוֹ וְלֹא אָמר שְׁהוּא הַקְדִישׁ ע"י פְּעוּלָתוֹ שְׁלֹא רָצָה לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְעֲצָמוֹ אָלָא שְׁהַקְדִישׁ ע"י ד' אֲמוּתָיו שְׁלֹא בְּאִמְצָעֵיתוֹ וְא"כ הִי' ע"י שְׁאָמַר זֶה הַקְדִישׁ סֶתֶם וְלֹא שְׁאָמַר שְׁיִהָא הַקְדִישׁ וְא"כ אֵיךְ מְהַנִּי ע"ז אָמַר כִּי מְמַדָּה הַכֹּל וּמִיָּדָה נִתְּנוּ לָהּ שְׁהַכֹּל שְׁלָהּ וְאִם מְקִדִישִׁים הָרי הוּא כְמוֹ שְׁמַחֲזִירִין חֲפָץ שְׁלָהּ וְא"כ פִּינּוֹן שְׁאִינוּ מַעֲשָׂה וּכְפֹעַל מְחַדֵּשׁ אָלָא מְחַזִּירִין אֵת שְׁלָהּ ע"כ מְהַנִּי אִם אָמר הַקְדִישׁ וְע"ז אָמַר וְכִי מִי אָנִי כו' וְכִמוֹ שְׁאָמַר וְאָנִי בְּעֵנֵי הַכְּנוּתִי וְכִמוֹ שְׁמַבְּנָאָר בִּירוּשָׁלַיִם אִם כְּשִׁבְּאוֹ לְתוּךָ יָדוֹ עָשִׂיר הוּא אָלָא ע"י ד' אֲמוּתָיו: וְהִנֵּה יֵשׁ עוֹד טַעַם שְׁהַקְדִישׁ ע"י ד' אֲמוּתָיו שְׁלֹא רָצָה שְׁיִזְכָּה בְּהֵם תְּחִיל' שְׁחַשֵּׁשׁ שְׁמָא יְמוּת ע"כ מְשַׁנֵּי בִירוּשָׁלַיִם בְּמַקְדִישׁ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן ע"ז אָמַר כִּי גָרִים אָנְחָנוּ וְתוֹשְׁבִים כָּכֵל אֲבוּתֵינוּ כְּצֵל יְמִינוּ עַל הָאָרֶץ וְאִין מְקוּנָה וְכִמוֹ דְאֵית' בְּמַדְרָשׁ וְהַלְנָאִי כְּצֵילוֹ שְׁלֵ אֵילָן אוֹ שְׁלֵ כְּפוֹתֵל אָלָא כְּצֵילוֹ שְׁלֵ עוֹף הַפּוֹרֶחַ וְע"ז אָמַר כְּצֵל יְמִינוּ עַל הָאָרֶץ וְאִין מְקוּנָה וְאִין מִי שְׁיִקְוָה שְׁלֹא יְמוּת [וְכֹזָה יִתְבָּאָר הַפְּתוּב (אִיּוֹב ד) אָדָם יָלוּד אִשָּׁה קָצַר יָמִים וְשָׁבַע רוֹגֵז כְּצֵיץ יָצָא וַיִּמָּל וַיִּכְרַח כְּצֵל וְלֹא יַעֲמוּד וְצָרִיף לְהַבִּין מַהוּ וְלֹא יַעֲמוּד וַיּוּבֵן ע"פ הַמַּדְרָשׁ רֵישׁ קַהֲלָת שְׁשֻׁלְמָה אָמַר וַיַּעֲשֶׂם כְּצֵל וְלֹא פִי' אֵיזָה צֵל אִם צֵילוֹ שְׁלֵ דְקָל אוֹ צֵילוֹ שְׁלֵ כְּפוֹתֵל וְע"ז בָּא דוֹד וּפִי' יְמִינוּ כְּצֵל עוֹבֵר כְּהַדִּין עוֹף דְפָרַח וְטוֹלֵי עֵבֵר עָמִי וְע"ז אָמַר אִיּוֹב אָדָם יָלוּד אִשָּׁה קָצַר יָמִים כו' וַיִּכְרַח כְּצֵל וְלֹא יַעֲמוּד פִי' שְׁאִינוּ עוֹמֵד בְּמַקּוֹם א' אָלָא כְּצֵל עוֹבֵר] וַיּוּבֵן ע"פ מַה שְׁפַתְבַּ הַמ"א בַּאו"ח (ס' תַּקְסָה) שְׁפַתְבַּ דְלִזְמָן מוּעָט לֹא חֵיִיִּשִׁינּוּ שְׁמָא יְמוּת כְּמוֹ שְׁפַתְבַּ הָרֵא"ש בַּפ"ק דְנִדְרִים.

ולכאור' צ"ע דהא אנו קיי"ל דאפ"ל לזמן מועט חיישינו כמו דאמרינו ה"ז גיטף שעה אחת סמוך למיתתו אסורה לאכול בתרומו' מיד וקרא"ש לא כתב אלא דאפ"ל למ"ד דלא חיישינו שמה אפ"ה לזמן מרובה חיישינו אבל לדידן נדאי דחיישינו אפ"ל לזמן מועט: אף בירושל' משמע דלזמן מועט לא חיישינו דאמרינו בירושל' (פ"ז דגיטין ה"ד) ליינדא מילה (פ"ה דאמר ר' יהודה הרי היא פאשת איש לכל דבר' כו') ר' לעזר אמר לייורשה דתנינו תמן וזכאי במציאתה ובמעשה ידי ובהפרת נדרי' א"ר זעירא ואת אומרת שיהא פאשת איש לכל דבר' מן חלפת השיט' דר' יהוד' תמן הוא אומר מית' מצוי' והכא אומר אין מית' מצוי' (פ"ה תמן ביומא חייש ר' יהודה למיתה דאמר ביומא אף אשה אחרת מתקינו ל' והכא הוא אומר אין מית' מצוי' דא"ר יהודה הרי היא פאשת איש לכל דבר' אע"ג דכונתו באומר אם מתי בנדאי מעת שאני בעולם כמו דאמרינו בש"ס דילן בגיטין (דף עג) והא קיי"ל דאין גט לאחר מית' אמר רבא באומר מעת שאני בעולם דהיינו שתחול שעה אחת סמוך למיתתי וא"כ אף אמר ר"י הרי היא כא"א לכל דבר' הא על כל שעה איכא לספוקי דילמא היינו שעה אחת דסמוכה למית' ומשני דביחיד לא חיישינו וביומא לענין פפרת ציבור חיישינו וא"כ משמע מהירושל' דלא חיישינו לזמן מועט לשמה ימות ועל זה אומר דאין מית' מצוי' ועיין בש"ס דילן בגיטין (דף פח) בענין הלוקח יין מבין הפותים כו' והתם משמע דחייש ר' יהודה אפ"ל לזמן מועט ע"ש: אף בירושלמי (פ"ז דדמאי) מוגו לו את הכוס ואומר מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס הרי הוא מעשר כו' וקאמר שם בירושלמי תמן תנינו הלוקח יין מבין הפותים תני ר' יוסי ור"ש אוסרים שמה תבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע ונדא מתניתא לא כר' יוסי וכו' הוא (פ"ה דאמאי לא חיישינו שמה באמצע השתי' תבקע הכוס ומשני א"ר יעקב בר אידי הפל מודים על הכוס שהוא על אטר.

פ"ה דבאותה הרגע לא חיישינו אלמא דלא חיישינו שמה ימות מיד בההיא דאומר מעת שאני בעולם ובההיא דשמה יבקע הנוד מפני שהם על אטר ולא חיישינו דילמא זו הרגע והשעה שימות וא"כ אמאי אמרינו בגיטין (דף פח) דה"ז גיטף שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד אלמא דחיישינו אפ"ל לזמן מועט לשמה ימות וכן בגזיר (דף ג) אמר רבא כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמן ההוא שעתא ה"ל נזיר מידי דהוי האומר לאשתו ה"ז גיטף שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד וקרא"ש כתב ואפ"ל מאן דפליג בפ' כל הגט ואמר לא חיישינו שמה ימות והכא לזמן מרובה חיישינו ומשמע דהא דפליגי הוא שמה ימות לזמן מועט: ע"כ נ"ל ליישב דהא דאמר בירושלמי דלא חייש על אטר דהפל מודים בכוס שהוא על אטר דוקא התם דלא חיישינו אלא לרגע זו בלבד ובנדאי ברגע ח א לא חיישינו שמה יבקע הנוד באמצע שתי' דלרגע נדא הוא מילתא דלא שכיחא דהא מפיון שישתה וישיר בשולי הכוס הי מעשר לא חייש שמה יבקע דהא המעשר מבותר וע"כ לא חייש לשמה יבקע הכוס באמצע השתי' ולא יבוא לידי זה שישתיר בשולי הכוס דלא חיישינו ברגע נדא.

וכן בהא דאמר דר' יהודה לא חייש למיתה באומר ה"ז גיטף שעה אחת סמוכה למיתתו דאמרינו בגיטין (דף עג) ת"ר ימים שבנתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידי ובהפרת נדרי' דקאמר בירושלמי נמי ר' יהודה דלא חייש למיתה היינו שמיירי באומר אם מתי מחולי זה דהא קאמר התם ר"מ אומר בעילתה תלוי' ופירש"י הדבר תלוי אם

ימות או יעמוד מחולי זה ויש נמי לא חיישינו דילמא זו היא הרגע דשעה א' סמוך למיתתו דלמילתא דלא שכיחא לא חיישינו וכ"ת דהא מ"מ סוף אדם למות ומי גבר יחי ולא יראה מנת אעפ"כ אין אנו צריכין לחוש רק עד שיעמוד מחולי זה ודילמא לא ימות מחולי זה וע"כ פינו שיש זמן מוגבל לא חיישינו לרגע חדא.

אבל בקא דה"ז גיטיף שעה אחת סמוך למיתתו או שאמר לא אפטר מן העולם עד שאהי נזיר אם תאמר דלרגע חדא לא חיישינו א"כ תאמר פן על כל רגע ורגע. ונהרי סוף אדם למות ואין מי שיקנה שלא ימות וא"כ מוכרחשיהי' רגע א' סמוך למיתתו וע"כ חיישינו על כל רגע ורגע דילמא זו היא הרגע הסמוכה למיתתו וע"כ אם אמר ה"ז גיטיף שעה אחת סמוך למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד: [ולכאורה הי' אפשר ליישב בזה על מה שהקשה הלח"מ ברמב"ם (פ"א מה' נזירות ה' ד) דאמאי כתב הרמב"ם גבי תרומה בפ"ז מה' מעשר טעמא דברירה ולא טעמא דבקיעת הנוד פינו דהרמב"ם פסק דחיישינו שמה ימות ונדחק בזה ע"ש ולכאורה אפשר לומר דטעמא דברירה עדיף טפי דאלו לטעמא דשמה יבקע לא חיישינו על אחר ולטעמא דברירה חיישינו אפי' על אחר: ובאמת צ"ע על הרמב"ם שפסק פמתניתין דדמאי (פ"ז מ"ב) מוגו לו את הכוס כו'.

(בפ"ט מה' מעשר) נתן לו ע"ה לשותתו אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס הרי הוא מעשר כו' ואמאי לא חייש לטעמא דברירה וכ"ת פינו דדמאי דרבנן קיי"ל דברבנן יש ברירה זה אינו דהא מוכח בעירובין (ד' לו) דאפי' בדמאי חיישינו לברירה גבי הא דע"ה שאמר לחבירו קח לי אגודה של ירק וכ"ת פינו דייחד לו מקום ואמר מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס הרי יחד לו מקום וע"כ לא תלי בברירה דא"כ מאי פריף בירושלמי דאמאי לא חיישינו שמה יבקע הנוד הא אפי' יבקע לא ישתה טבלים אלא נדאי דהקוש' הוא.

כמו דאמר התם בירושלמי מה אנו קיימין אם באומר מכפר משקה מעורב הוא. אם באומר לכשישתה למפרע טבל שתה אלא כי אנו קיימין באומר מכפר לכשישתה ואש"ל כמו שפתבו הראשונים דהא דבעינו טעמא דברירה היינו משום דאי לא הכי לא הוי מסויים וע"כ תלי בברירה דאי אמרינו ברירה הוי מסויים ונהכי אמרינו בירושלמי שם תניא ר' יוסי ור"ש אוסרים שמה תבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע לא פטעמא הדין טעמא דהדין טעמא דר' יוסי שמה יסייע (צ"ל משום מסויים) טעמא דר"ש שמה ישפח וישתה.

את השאר פי' דר' יוסי סובר דבעינו מסויים כההיא דתני מעשר שני שבתפץ זה יהא מחולל על סלע שבפיס זה חילל ר' יוסי אומר לא חילל אבל ר"ש סובר דלא בעינו מסויים דהא תנו (בפ"ג דתרומות) האומר תרומת הכרי הזה בתוכו ר"ש אומר קרא השם ובירושלמי (פ"ג דתרומות) ר' יוסי בר' בון בשם ר' יוחנן אתי דר"ש כב"ש פמה דב"ש אמרי קדשו מדומעים פן ר"ש אומר קדשו מדומעים עד כדון באומר בתוכו.

אבל אמר בו מהו נשמעינה מן הדא מ"ש שבתפץ זה מחולל על המעות האלו ולא קרא לו שם. ר"ש אומר קרא השם.

ונחכמים אומרים לא עשה ולא כלום עד שיאמר בצפוננו או בדרומו. הדין אמרה היא תוכו היא בו.

וכן פירשו הראשונים הרשב"א והר"ן דאי אמרינו ברירה הוי מסויים דכיון שהוכרר הוי מסויים. ועיין במה שכתב המ"ל ברמב"ם (פ' יא ה' יא) שהביא מה שכתב הרשב"א ואיכא דקשני' לי' איך לא סיים מקום למעשרות אלו.

ואיכא למימר דכי בעינן סיגים מקום ה"מ למאן דלית לי' ברירה אבל ר"ג סבר יש ברירה וכשאוכל ומשייר שיור מעשר אמרינו דהוכרר. והכי אמרינו במפות (ד' יט) ר' יוסי אומר פהן שעלה בידו תאינה של טבל.

אמר תאינה זו תרומתה בעוקצה. אלמא דר' יוסי סובר דבעינן מסויים וא"כ הדין פיון דבלאו"ה הוי מסויים ע"כ לא צריף לטעמא דברירה ועיין רש"י בחולין (ד' יד) שכתב דאי אין ברירה.

התרומה מעורבת ואין פאן מקום להאריף בזה אף מהש"ס דילן בעירובין (ד' לו) לא משמע הכי עוד יש לומר לענין מה שכתב הלח"מ דטעמא דברירה עדיפא מבקיעת הנוד דאלו לטעמא דבקיעת הנוד אי אתרמי הכי דלא אפקע תרומתו תרומה אבל לטעמא דברירה אפי' בדעבד לא מהני פיון דאין ברירה: עכ"פ פיון דסוף פל אדם למות חיישינן בכל רגע ורגע שמא ימות ע"ז אמר המדרש הלנאי כצילו של פותל או של אילן דנדאי אם רואים שהאילן בריא או הפותל אמרינו דיעמוד עוד זמן מרובה עד שיזקין אלא כצילו של עוף הפורח דגבי אדם חיישינן בכל רגע שימות.

וע"ז אמר גבי דוד שאמר פי מידה נתנו לה וכמו שביארתי ע"פ הירושלמי שהקדיש ראשון הצדקה כמ"ש גרים אנוחנו לפניה ותושבים פכל אבותינו. כצד ימינו על הארץ ואין מקנה פי' שאמר כצד ימינו על הארץ הלנאי כצילו של פותל או של אילן אלא כצילו של עוף הפורח.

פי' דחיישינן בכל רגע ורגע שמא ימות ואין מקנה אין מי שיקנה שלא ימות דכיון דסוף אדם למות ע"כ חיישינן בכל רגע ורגע שמא הוא הרגע האחת הסמוכה למיתתו דאין מי שיקנה שלא ימות כמו דאיתא במדרש אברהם אמר כו'.

ובפשיטת יש לפרש מה דאיתא בירושלמי שהקדיש ראשון ראשון וכמו שאומר פי ממה הפל ומידה נתנו לה דהיינו כמו שבא מידו בזו הרגע נתן לו והטעם הוא שהי' עוסקים במלחמה ובביזה והיו מסוכנים בסכנה וכמו דאמרינו בכתובות (דף ט) פל היוצא למלחמת בית דוד גט פרייתות פותב לאשתו ע"כ היו נזהרים במצות הצדקה להקדיש מיד פדי להצילם ממיתה וכמו דאמרינו בב"ב (דף י) ואיזהו שמצילתו ממיתה משונה נותנה ואינו יונע למי נותנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה וזו היא עיקר מצנת הצדקה ע"ז אומר פי ממה הפל ומידה נתנו לה פי' שאין בזה נתינה פלל.

אלא כמו שמחזיר לגבוה. וע"ז אומר פי ממה הפל ומידה נתנו לה והיו נזהרים במצות הצדקה פדי להצילם מן הסכנה וכמו דאית' בירושלמי ואני בעניי הכנותי כו': וביותר ביאור יש להבין על שאמר פי ממה הפל ומידה נתנו לה.

ואח"כ אמר ד' אלקינו כל ההמון הזה אשר הכינונו לבנות בית לשם קדוש מידה הוא וזה הכל והענין הוא כמו שבארתי תחילה שבקדוש אפי' אם אמר זה הקדוש ממילא נתפס בקדוש שלא ע"י אמצעותו והטעם כי מקדש הכל.

ויבאר יותר עפ"י מה שכתב רש"י בב"מ (ד' מו) דלר' יוחנן דאמר מעות קונות היינו כמו שמצינו בקדוש דכתיב ונתן הפסח וקם לו. והקשו התוס' ברפ"ב דבכורות (ד' יג) דלר"ל דאמר משיכה מפורשת מן התורה ליגמר שיקנה פסח בהדיוט כמו בקדוש.

ומשיכה נמי תקני בקדוש כמו בהדיוט. ותימצו התוס' דמשיכה לא שייך בקדוש דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא.

וע"כ לא שייך שישנון לרשותו דכתיב לה' הארץ ומלואה ולפ"ז לא יתיישב קצת דאמרי' בתולין (ד' קלט) דפליגי איפכא ר"י ור"ל וכן אמר ר' יוחנן דמקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה.

א"ל ר"ש בן לקיש וכיון שמרדה פקע לה קדושתה. א"ל בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב לה' הארץ ומלואה, והכי פליגי בהיפוך דר"י גמר מהקדוש.

ור"ל ס"ל דאין לגמור מהקדוש. דבקדוש לא שייך משיכה.

דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא. ובא"א ביארתי דע"כ סובר ר"ל דמשיכה קונה ולא גמר מהקדוש דכתיב ונתן הפסח וקם לו משום דלר"ל לא הוי הקדוש בדק הבית כמו מכירה.

וכמו שהבאתי הירושלמי בספרי ע"י (ס' יז) הפודה פלפלה מיד הגזבר. מהו שתיטבל למעשרות מתיב ר"ל והתנינו גבב והקדיש ואח"כ טבח ומכר כמה דתנינו תמן המקדיש אינו פמוכר ודכונתה הפודה אינו פלוקם וע"כ פיון דלר"ל אין טעם ההקדוש והפדיון כמו מכירה ולקחה אלא אפי' בקדשי בדק הבית לא חשיב כמו מכירה והפדיון לא הוי לקחה אלא הפקעת איסור בלבד וע"כ לא ילפינו מינה דלקני בהדיוט מעות כמו בקדוש אבל ר' יוחנן ס"ל כמו דאמרינו בב"ק (דף עו) מה לי מקרו להדיוט מה לי מקרו לשמים אלמא דקדשי בדק הבית חשיב כמו מכירה וא"כ הפדיון הוא כמו לקחה וע"כ יליף מינה ר' יוחנן ג"כ דמעות קונות מדאורייתא ועיין בספרי (שם) ועיין בספ"ד דב"מ (דף נו) בהא דצריף לעשות לו דמים ע"ש: אבל המקנה כתב דנדאי אף לר' יוחנן משיכה קונה במתנה ומציאה וכן קנין הפסח לר"י הפסח עצמו נקנה במשיכה להמוכר וכן בתליפין כיון שמשך זה קנה תבירו ועיקר הפלוגתא דר"י ור"ל במוכר מטלטלין באיזה הדבר הי' הקנין של המשיכה אם במשיכת המוכר למעות או במשיכת הלוקח להחפץ אי נימא דאלימ פח המוכר טפי שצריף הוא למשוף המעות או דאלימ פח הלוקח וצריף הלוקח לעשות משיכה בהחפץ אז ולפ"ז פסח גבי הקדוש דרחמנא אמר ונתן הפסח וקם לו משמע דווקא פסח לאלומי פח הקדוש למעט משיכה וע"כ ליכא למילף בהדיוט שיהי' מעות קונות ע"ש: ויש לי להביא ראי' לדעת המקנה מהירושלמי (פ"ח דשביעית) המוכר מוכר לעצים והלוקח לאוכלין (פי' דאם לוקח לעצים אין בו קדושת שביעית ואם לאוכלים יש בה קדושת שביעית) תפלוגתא דר"י ור"ל דר"י אמר אין המעות קונות ד"ת דמי אוכלים נתנם לו על דעתו דרשב"ל דו אמר המעות קונות ד"ת דמי עצים נתנם לו (צ"ל בהיפוך

דר"י אמר המעות קונות ד"ת ורשב"ל אמר אין המעות קונות ד"ת) ולכאורה צריך להבין דמאי נ"מ אם המעות קונות ד"ת או שהמשיכה קונה ד"ת ***(פ"ל הדברים הנאמרים פ"א ה"ה רק לברר ענין הקדש מעשרות שביעית והדומה אבל גוף עניני מכירה וקנין וכדומה כמו פ"ל ענינים הנוגעים לדניי ממונות הולכים בזמה"ז פ"י חוקי המלכות יר"ה:)** אבל לפי מה שפ"תב המקנה נחא שפיר דלמ"ד מעות קונות אלים פ"ח המוכר ולמ"ד משיכה קונה אלים פ"ח הלוקח וע"כ אמר הירושלמי דהמוכר מוכר לעצים והלוקח לאוכלים ת"י ב"ה דאי מעות קונות אלים פ"ח המוכר וע"כ דמי אוכלים נתנם לו שהוא חושב לאוכלים ואי אין מעות קונות ד"ת א"כ פ"ח הלוקח אלים ט"פ והוא חושב לעצים [ובזה אפ"ש ל"דחות מה שראיתי בס"ח ש"ש שהשיג על המק"ח שהשיג על המ"ב שפ"תב דחמץ פ"נן שרוצה להקנות מחמת איסור חמץ בגילוי דעתא סגי ומהני בכסף לחוד וכתב ע"ז המק"ח דצריך דעת קונה ובהקונה לא שייך סברת המ"ב והכריח בס"ח"ש מהא דקידושין (ד"ף כו) דאיבעי להו קרקע לזה ומטלטלין לזה מהני באגב והשתא אי נימא דמצד הקונה צריך קנין א"כ נראה פשוט דלא מהני דלגבי הקונה לא הוי אגב ע"ש א"ף לפי מה שביארתי אין מזה ראי' דכיון דהא דפליגי אם כסף קונה או משיכה קונה היינו מי הוא העיקר אם הקונה או המקנה וע"כ אי אמרינן דמשיכה קונה העיקר הוא ב"ת הקונה וע"כ י"פ השיג המק"ח דמאי מהני אם המקנה מקנה מחמת איסור חמץ אפ"ה אולי הקנין הוא במשיכה וא"כ בעינן דעת הקונה ואולינן ב"ת הקונה והא שהביא ראי' מקנין אגב שאני דאגב הוא ודאי מצד המקנה וכמו שביארתי לעיל בתשובה (סי' כג) דקנין אגב מהני בגט לדעת רש"י ע"ש: א"ף לפי דעת המקנה לא תי"ש דזהו דווקא אם פודה מן ההקדש אז הוא ודאי פודה במעות שהקדש היא עיקר אבל גיזבר הקונה מן ההדיוט א"כ צריך שיקנה במשיכה לאלומי פ"ח הקדש וא"כ אמאי אמרינן בפ"ק דקידושין (ד"ף פ"ה) פיצד רשות הגבוה בכסף גיזבר שנתן מעות בבהמה אפי' בהמה בסוף העולם קנה ובהדיוט לא קנה עד שימשנה ובס' המקנה בקידושין (ד"ף כ"ט) נדחק בזה ע"ש וע"כ נראה לי עיקר כמו שפ"תבו התוס' דמהקדש ליכא למילף שיקנה בכסף דהא ה"מ ליכא משיכה דכל היכא דאיתא ב"י גזא דר"חמנא איתא וכן רשות הגבוה בכסף דגיזבר שנתן מעות בבהמה אפי' בהמה בסוף העולם קנה נמי דכיון שנתן מעות ממילא הבהמה קני' ברשותא דהקדש דכתיב לה' הארץ ומלוואה ונהי אמרינן בירושלמי (פ"ק דקידושין) רשות הגבוה בכסף כו' פיצד גזבר שנתן מעות הקדש במטלטלין קנה הקדש בכל מקום שהוא שנתן לה' הארץ ומלוואה כו' ע"ש שור זה עולה ובית זה קרפן קנה הקדש בכל מקום שהוא דכתיב לה' הארץ ומלוואה ובהדיוט לא קנה עד שיחזיק עכ"ל וע"ז אמר דוד כי ממה הפל ומידה נתנו לה' שהי' מקדיש מיד בתוך ד' אמותיו וכיון שאמר שיזכה להקדש זכה לו משום דממה הפל וכל היכא דאיתא ב"י גזא דר"חמנא איתא.

ע"כ אחי' ורעיי התעוררו נא למצות הצדקה לצעקת עניים ואביונים ובזכות שנשמע זעקת עניים ואביונים לרחם עליהם יקנים בנו מקרא שכתוב כי עם בציון ישב בירושלים בכו לא תבכה חנון יחנה לקול זעקיה פשמעתו ענה ויובן ע"פ הגמ' בב"מ (ד"ף נ"ט) מיום שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפילה ואע"פ ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו וע"ז אמר בכו לא תבכה חנון יחנה לקול זעקיה פ"י אפי' לקול זעקיה חנון יחנה ולא ננעלו שערי תפילה עוד וציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה ובא לציון גואל אמן דרוש ב

למצות צדקה איתא במדרש פ' כי תשא הבאתיו בספרי ע"י (דרוש ט) לך ה' הצדקה ולנו בנשת הפנים א"ר נחמ"א אפ"י בשעה שאנו עושין צדקה אנו מביטין במעשינו ויש לנו בנשת פנים אין לנו שעה שאנו באין בזרוע אלא בשעה שאנו מוציאים מעשרותינו שגאמר פי תכלה לעשר מה פתיב בסוף השקיפה ממעון קדש מן השמים ע"ש מה שביארתי ע"ז: והנה איתא במדרש עוד שם א"ר אלכסנדר"י גדול פתן של מוציא מעשרות שהם הופכין את הקללה לברכה אמה מוצא כ"מ שפתוב בתירה השקיפה לשון צער הוא כמד"א וישקף ה' אל מחנה מצרים וכן בסדום שנא' וישקף ה' על פני סדום.

חזן מזו א"ר אלכסנדר"י גדול פתן של מוציא מעשרות שהם מהפכים דבר ארירה לברכה שנא' השקיפה ממעון קדש מן השמים וכן הוא בירושל' (פ"ה דמעשרות). ולכאורה צריך להבין דהא כבר אמר גדול פתן של מוציא מעשרות שהם מהפכים את הקלל' לברכ'.

ובפשיטות יש לפרש ע"פ מאי דכתיב (מלאכי ג) היקבע אדם אלקים פי אתם קונבעים אותי ואמרתם במה קבענוה המעשר והתרום' במארה אתם נארים ואנתי אתם קונבעים הגוי כולו הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים כו'.

ולכאורה קשה דהל"ל במה קבענוה התרום' והמעשר דהא תרום' קודמת למעשר ואמאי אמר המעשר תחיל'. אף יובן ע"פ מה דאמרינן בסוטה (דף מח) אף הוא כו' וגזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרום' גדולה בלבד ומעשר ראשון ומ"ש מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין אמר להם בני באו ואומר לכם פשם שתרום' גדול' יש בה עון כו' והנה בפשיטות י"ל נזהרו בתרום' משום שתרומה חטה א' פוטר את הפרי ולא נזהרו במעשר ובתרומת מעשר וע"ז אומר המעשר והתרומה שפי' מעשר ותרומת מעשר אבל בתרום' נזהרו: והנה בב"מ (דף מב) אמרינן ת"ר ההולך למד את גרבו אומר יהי רצון שתשלח לי ברכה במעשה ידינו התחיל למד אומר ברוך השולח ברכה בפרי הזה מדד ואם"כ בירך ה"ז תפלת שוא לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר המדוד ולא בדבר השקול ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין שנא' יצו ה' אתה את הברכה באסמיה.

וכתב המהרש"א בח"א בשם הרמב"ם פתב הפסוק משנה שלא חייבו ברכה אלא בהולך להפריש תרומות ומעשרות שנא' והביאו את המעשר כו' והריקותי לכם ברכה כו' ואיפא למימר דמשום מדידה אחרת כגון למפור כיון דלא חייב בה לא תיקנו בקשה זו כו' אבל במעשרות כיון דע"כ חייב במדידה משום מעשר כדי שלא תבא תקלה ע"י מדידתה (דלא ניתן במאומד) תיקנו הבקשה והברכ' שיחול הברכה קודם המדיד'.

ולפי זה אפשר לומר דמה"ט לא הי' רוצים להפריש מעשר ותרומת מעשר משום שצריך למדוד וכמו דאמרינן בקידושין (דף נא) המרבה במעשרותיו פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלין וע"כ לא הי' רוצים למדוד שהמדידה גרעון להברכה שאין הברכה מצויה לא בדבר המדוד ולא בדבר השקול אלא בדבר הסמוי מן העין אבל תרומות הי' מפרישין שבתרומות א"צ מדיד' ע"ז הוכיח אותם הנביא במארה אתם נארים ואנתי אתם קונבעים הגוי כולו שאתם אינם רוצים להפריש המעשרות שהמדידה הוא מזיק להברכ'.

ע"ז אומר שאדרבא פעת שאין אתם מפרישין במארה אתם נארים שאין שום ברכה ואותי אתם קובעים ע"כ הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת פי' אע"פ שלפי דעתיתם שהמדיד' הוא גרעון אדרבא הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת כו' אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די שפיון שהמדיד' במעשר היא מצנה ע"כ אינה מזקת ואדרבא משפחת ומוספת ברכה: וכמו דאית' במדרש (ס' נשא פ' יב) מה שמו כו' אברהם הפריש מעשר תחיל' שגאמר ויתן לו מעשר מפל כו' ומה שם בנו זה יצחק שנתן מעשר ונתברך שגא' ויזרע יצחק כו' מהו וימצא בשנה ההיא מאה שערים מלמד שמדדן לעשרו וכן הזהיר הקב"ה כו' ברכם בעושר שגא' עשר כו' ועיין במפרשים דאל"ה איך מדד יצחק הא אין הברכה מצוין' לא בדבר המדוד ע"ז אומר שמדדן לעשרו ובמעשר אין המדיד' מגרעתו ועשר בשביל שתתעשר: וע"ז אומר לה' ה' הצדקה ולנו בושת הפנים וכמו שביארתי בע"י שאע"פ שאנו עושין צדקה מביטים אנו במעשינו ויש לנו בושת פנים שהצדק' אין לה שיעור ולכום גמלא שיתנא וע"כ אולי לא יצאנו ידי חובתינו אבל המעשרו' א"א לרבות ע"כ אין אנו מתניירים מפני מידת הדין ואנו אומרים השקיפה ממעון קדשך אע"פ שלשון השקפה הוא בכל מקום לשון קלל' אעפ"כ אנו אומרים השקיפה, וע"ז אמר ר' ברכי' גדול פחן של מוציא מעשרות שמהפכין דבר ארירה לברכ' שהפח של המעשרות הוא שמהפך דבר ארירה לברכ' שאע"פ שבכל מקום המדיד' מזקת להברכ' אף פיון שבמעשרות יש לה קצבה וצריכין למדוד דהמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקליו ע"כ מצנה למדוד וע"כ פיון שהוא מצנה אין המדידה מזקת וע"ז אומר גדול פחן של מוציא מעשרות שהם מהפכין דבר אריר' לברכה דהיינו המדיד' אע"פ שאינו סמוי מן העין והעין רואה וכן נמי מהפכת ההשקפה אף שהוא לשון קללה אף ע"י מעשרות נהפך: [ואיפשר עוד לומר שהיו אומרים שכ"ז שהיו מתנדים והיו אומרים השקיפה ממעון קדשך מן השמים שיהי' מהפכים דבר ארירה לברכה אף זה דוקא כשהי' עושין כמצותו והי' אומר עשיתי ככל אשר ציונתי השקיפה ממעון קדשך מן השמים אבל לאחר שקנס עזרא את הלויים והיו נותנים לפהגים וכמו דאמרנו ביבמות (ד' פו) וכמו שפיתבו התוס' שם דנפקא לן מדכת' (מלאכי ג') הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובית האוצר הוא לישפה שתיקן עזרא לתת שם תרומת פהגים פדכתיב (עזרא י) וע"כ אמרנו בסוטה דיוחנן כה"ג העביר הודיית מעשר.

מ"ט אמר ר' יוסי בר' חנינא לפי שאין נותנים אותו פתיקונ' כו' וע"כ הי' אומרים דאפי' בזמן עזרא לא הי' מועיל הוידי' לפי שאין עושין פתיקונ' וע"ז אמר להם היקבע אדם אלקים פי אתם קובעים אותי ואמרתם במה קבענוה המעשר והתרומה שלא הי' רוצים להפריש מעשרות ותרומת מעשר מחמת המדידה ועל הוידי' שהיו אומרים.

השקיפה ממעון קדשך מן השמים שמהפך דבר ארירה לברכה לא הי' סומכין מפני שאין עושין אותו פתיקונ' ע"ז אומר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר כו' לא כמו שאתם אומרים שזה מגרע להוידי' ולא תתהפך הארירה לברכה מפני שאין עושין פתיקונ'.

ע"ז אומר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די ועוד יש לומר שבזמן שהי' המעשרות

מדאורייתא' היו מפרשישין והיו אומרים שהמדידה אינו מגרע פיון שמחוניבין מדאורייתא' רק בזמן הבית השני דפליגי בזה אמוראי בירושלמי (פ"ק דקידושין ה"ט) הקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע כו' ריב"ח אמר מד"ת נתחייבו כו' הקיש ירושתה לירושת אבותיה מה ירושת אבותיה מד"ת אף ירושתה מד"ת (וכמו דאמרינן בש"ס דילן ביבמות (דף פב) ע"ש) אמר ר"א מאליהם קיבלו את המעשרות מ"ט ובכל זאת אנו פורתים אמנה וחותרים מה מקיים ר"א את בכורות בקרינו וצאננו מפיון שקיבלו עליהם דברים שלא היו חייבין כו' העלה עליהם המקום פאלו מאליהו קיבלו עליהו.

מה מקיים ר' יוסי בר' חנינא ובכל זאת אנחנו פורתים אמנה וחותרים מפיון שקיבלו בספ"י העלה עליהו המקום פאלו מאליהו קיבלו עליהו את המעשרות ובמ"א ביארתי ע"פ מאי דכתיב (נחמ"ט) הנה אנחנו היום עבדים כו' ותבואתה מרבה כו' ובבבבתינו פרצונם כו' ובכל זאת אנן פורתים אמנה וכותבים כו' ע"פ מאי דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ו) בפעא מינני' מרבא בהמת ארנונא חייבת בבכורה או אין חייבת כל היכא דמצי מסלק לי' בזוזי לא קא מיבעי לן דחייב כו' התם דמצי מסלק וע"ז אומר הנה אנחנו היום עבדים כו' ותבואתה מרבה כו' (וא"כ אפשר לומר דפטור וכמו שפיתבו התוספת בפ' ר' ישמעאל (דף נט) דקרקעות שלנו כו' אף בא"י אפשר לומר דאין קנין כו'.

ויש בזה להאריה ועיין בסנהדרין (דף כז)) (וע"ז אומר ובבבבתינו פרצונם ולא מצי מסלק ובכל זאת אנחנו פורתים אמנה פ"א אע"פ שהם פטורים עכ"פ ר"א ס"ל דבבית שני מעשרות אינם אלא מדרבנן וכן פסק הרמב"ם וע"כ הי' אומרים פיון שאינם חייבים מדאורייתא א"כ המדידה חסרון הוא להם וע"ז אמר במארה אתם נארים ואנתי אתם קובעים הגוי פולו מחמת שאתם אומרים שהמדידה מגרע הביאו את כל המעשר אל בית האוצר כו'): ובאופן אחר יש לבאר ה' שאומר לה' ה' הצדק' אע"פ שאנו עושים צדקה מביטין אנו במעשינו ויש לנו בנשית פנים והוא כמו דאמרינן בפ"ק דחגיג' (דף ה) ר' יוחנן פי מטי להאי קרא בכי פי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם עבד שרבו שוקל לו שגגות פזונות תקנה יש לו מאי על כל נעלם כו' אמרי דבי ר' ינאי זה הנותן צדקה לעני בפרהסי' פי הא דר' ינאי כו' מוטב דלא יהבת לי' מהשתא דיהבת לי' וכסיפתי'.

וע"כ צריה ליתן צדק' כדי שתציל ממית' משוננה באופן שלא יתבניש העני אלא ע"י ארנקי של צדקה שיתקנו גזברים שיחלקו הצדקה כדי שלא יבאו במשפט על כל נעלם וע"ז אמר לה' ה' הצדקה ולנו בנשית הפנים אע"פ שאנו עושים צדקה מביטין אנו במעשינו ויש לנו בנשית הפנים מחמת שיש בה שגגות שלא עשינו פראוי וכמו דאמרינן בחגיגה (דף ה) זה הנותן צדקה לעני בפרהסי' וע"ז אמר אין לנו שעה שאנו באין בזרוע אלא פשאנו מפרשישין מעשרותינו וע"כ פשאנו מפרשישין מעשרותינו אנו אומרים השקיפה ממעון קדשך מן השמים: ולבאר זה יובן ע"פ מה דאמרינן בספרי ונתן לפהו ולא לשלוחו של פהו.

ולכאור' צריה להבין דמ"ט במצות הצדק' אמרו שצריה ליתן דוקא ע"י גזבר והגזבר יתן לעני שלא יתבניש ובמתנות פהונה אמרינן ונתן לפהו ולא לשלוחו של פהו ויתבאר ע"פ הירושלמי (פ"ה דמ"ש) ר' אבהו אמר אתפלגין ריב"ח וראב"ע ריב"ח אמר אין נוהגים

מעשר לכהן וראב"ע אמר נותנים מעשר לכהן מתיב ריב"ח לראב"ע וקא כתיב
ואכלתם אותו בכל מקום בא ואוכלו בקבר אל מהו בכ"מ בעזר' ר' בא משמעיהו
עובדא ראב"ע הנה יליף מיסב מעשרתא דחדא גינה והי לאותו גינה שתי פתחים א'
למקום טומא' וא' למקום טהר' נפק ר' עקיבא לגבין' אל פתח הכין וסתום ההין אי אתא
אל' בא בדרף הזה אין שלח תלמידין' אל' אתם פתיב שמע ר' אליעזר בן עזרי' אל'
מרצע דעקיבא בן יוסף בא לכאן עכ"ל וכה"ג איתא בש"ס דילן ביבמות (דף פו) ולכאור'
צריף להבין דקא מרבינן מדכתיב אתם גם אתם לרבות השליח וכמו דאמרין בקידושין
(דף מא) (ואפשר לומר דסמוך אהא דדריש בספרי מדכתיב ונתן לכהן ולא לשלוחו של
כהן.

וצריף להבין מהו הטעם שאין נותנים לשלוחו של כהן ואין לומר דבעינן שיהא הוא
דוקא עושה המצו' ולא שישלחם ע"י שליח דמ"מ אמאי לא יתן ליד שלוחו של כהן דכיון
דמטי ליד שליח הרי הוא כאלו מטא ליד כהן ולמה לא יתנו ליד שלוחו של כהן.

ואפשר לומר דהירושל' לטעמי' כמו דאמרין בירושל' (פ"ד דמ"ש) בעי קומי ר' מנא
ארף לענגן מתנה כן (פי' אם עושה שליח לקבל מתנ' וזה אמר לו הולך אם הוי כזכי) אדם
עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו אל' תמן התור' זיפתה אותה בגיט' היא עושה שליח
לקבל דבר שהוא שלה אית לה מימר במתנ' אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו
אלמא דס"ל להירושל' דבמתנה לא יוכל לעשות שליח משום דאינו עושה שליח לקבל
דבר שאינו שלו (ואע"ג דהירושל' נדאי ס"ל דיכול לזפות מתנ' ע"י אחר היינו מתורת
שהוא מזפה אבל לא מתורת שליחות משום דאין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו
שלו) וע"כ אם אמר לו הולך במתנ' אע"פ שזה עשה אותו שליח אין אדם עושה שליח
במתנ' וע"כ אם אמר לו הולך הולך לאו כזכי דקא מתורת זכי' לא הוי דלא אמר לו רק
הולך וע"כ אמרי' בגיטין (דף לב) נקטינן שליח מתנ' הרי הוא כשליח הגט למאי נ"מ
להולך לאו כזכי: ובזה יתיישב הא שהבאתי בספרי ע"י (סי' יז) על מה שהקשו
הראשונים הרמב"ן והר"ן בפ"ו דגיטין (דף סג) איתמר התקבל לי גיטי אשתך אמרה
התקבל לי גיטיששב והוא אומר הולך ותן לה א"ר אבא נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת
למימרא דמספקא לי' לרב אי הולך כזכי דמי או לאו כזכי דמי והא איתמר הולך מנה
לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריות ואם בא לחזור אינו חוזר.

והקשו הראשונים ז"ל דמאי פריף הש"ס מחוב אגט הא אמר אבני נקטינן שליח מתנה
כשליח הגט למאי נ"מ להולך לאו כזכי ע"ש מה שפירץ הר"ן והרמב"ן דקא דאמרין
בגיטין דהולך לאו כזכי היינו אם לא עשתה אותו שליח דאם עשתה שליח דמי לפקדון.

ולכאורה צריף להבין דמי דמי גט לפיקדון או חוב אף הענגן הוא דבכל מקום שיש
שליחות ע"כ אם אומר הולך הוי כזכי וע"כ בחוב או פקדון שיכולים לעשות שליח דקא
החוב והפיקדון שלהם ע"כ יכולים לעשות שליח ואפי' אם לא עשה אותו שליח הוא
מעצמו יכול להעשות שליח לחבירו לזפות וע"כ בחוב או פיקדון אמרינן דהולך כזכי
משא"כ במתנה דאפי' עשה אותו שליח לא מהני משום דאין אדם עושה שליח לקבל
דבר שאינו שלו ע"כ הולך לאו כזכי וכמו שכתב הנ"י הטעם דמגביה מצייא לחבירו לא
קני חבירו שא"א לזפות לחבירו מתורת שליחות אלא א"כ נעשה שלוחו של בעל הממון

ובמציאה ליפא בעל המזון וא"כ פינון דליפא שליחות ע"כ הולך לאו פנכי משא"כ פגט שיתורה זיפתה אותה והיא יכולה לעשות שליח.

וע"כ פינון שיש שליחות ע"כ קולך פנכי דמי וע"כ אמר שם בירושלמי דבמתנה מן הדא דאמר ר' יוסי ר' יעקב בר זבדי כו' אמר ליתן מתנה לחבירו וביקש לחזור חוזר בו כו' קם ר' יעקב בר זבדי א"ל והיינו הין צדק אמרו בשעה שאמר הין צדק הי' וא"כ פינון שיש יכול לחזור בו לא דמי לחוב וע"כ פינון שלא דמי לחוב ע"כ אינו יכול להעשות שליח וע"כ הולך לאו פנכי משא"כ אם אמר לו זכי בנדאי זוכה ג"כ במתנה ע"י זכיתו.

ולכאורה צריף להבין דאע"פ שאין הכהן יכול לעשות שליח לקבל מתנו' דבר שאינם שלו אעפ"כ מ"ט אינו יכול לזכות לו ואפ"ל דהטע' דכיון דט"ה אינה מזון ע"כ לא יוכל לזכות לו דהא אין לו בה מזון וכ"ת הא קיי"ל המגביה מציאה לחבירו קני חבירו היינו משום פינון דזכי לנפש' זכי נמי לחבר' אבל הכא ליפא למימר מיגו דזכי לנפש' דהא השליח אינו פהן (וכה"ג אמרי' בירושלמי (פ"ה דמ"ש) ר' רדיפא אמר אתפלגין ר' ירמ' ור' יוסי חד אמר הראוי ליטול זכה וחד אמר הראוי ליתן זכה כו' והא מתניתא פליגא על מ"ד הראוי ליטול זכה דתנינן תמן עשור שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף ומקומו מושפך לו ור"ע ראוי ליטול הוי פי' דאיף זכה לעניים ע"י ר' עקיבא הא ר' עקיבא אינו ראוי ליטול מעשר עני שהי' עשיר אלמא דלא בעינן רק שיהא ראוי ליתן) פתר לה קודם שהעשיר (פי' שאז הי' יכול ליטול לעצמו בתורת עני וע"כ הי' יכול לזכות ע"י נאפ' תימא משהעשיר יד פרנס כיז העני מילת' דריב"ל אמרה הראוי ליטול זכה דאמר ריב"ל בבע"ה עשיר נחלקו אבל בבעה"ב עני מתוך שראוי ליטול זכה) וע"כ אינו יכול ליתן לשליח פינון דשליח ממש לא הוי דאין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו ומתורת זכי' לא יוכל לזכות פינון דטובת הנאה אינה מזון: וע"כ פינון דסתם ר"ע הגינה והי' צריף ראב"ע לילך דרך בית הקברות ולא הי' יכול לילך ושלוח לא יכול לעשות דאין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו וע"י ישאל לא מצי זכי דהא הוא לאו בר זכי' שאינו ראוי ליטול לעצמו וכהן אחר נמי לא מצי לילך וע"י בן לוי נמי אי אפשר דלכתר דקנסיהו עזרא לא שקלי לויים פלל כמו שפכתבו התוס' בכתובות (דף פו) דמשני התם אין פתר דקנסיהו עזרא ועיין ביבמות (דף פו) וע"כ פינון שביתא רתי שטובת הנאה אינה מזון וע"כ לא יכול לזכות ע"י שליח ועיין בגיטין (דף ל) במזפה להם ע"י אחר ובאמת פתבו האחרונים דזהו דוקא אי אמרינן טובת הנאה מזון: ולפ"ז הוא דלא כמו שפכת הפר"ח והביאו הפמ"ג ביו"ד (סי' סא) דע"י שלוחו של פהן יוצא ידי גתיה.

ובספרי דאמר ונתן לפהן לעצמו ולא לשלוחו כדאיתא בפסיקתא היינו בסתמא אבל אי הפהן שלוחו ש"ד נכתב הפמ"ג דהכי מסתבר ולפי מה שפכתתי אפי' אם שלח הפהן לא מהני משום דאין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו והא דאמרינן בחולין (דף קלג) האי פהנא דאית לי צורבא מרבנן בשבבותי' ודחיקה לי מילתא טובא ליזכי לי מתנתא ואע"ג דלא אמי ליד' במפירי פהנא ולו' אלמא דיכול לעשות שליח היינו דוקא במפירי פהנא ולו' וע"כ יכול לעשות שליח וכמו שפכתבו התוס' בב"ב (דף קכג) הכא במפירי פהנא ולו' וכתבו התוס' דבכל דוקתא עביד מפירי פהנא מוחזק בפ' פל הגט (דף ל) המלנה מעות את הפהן ואת הלוי והיינו טעמא שזהו מתנה מועטת ואסור לחזור

בו כו' ע"ש אלמא דמפירי פהונה הוי כמו מתנה מועטת ומשמעות הירושלמי (פ"ד דמעשרות) שע"כ אינו עושה שליח לקבל מתנה דבר שאינו שלו הנינו משום ד יכול לחזור בו וכמו שאמר שם ועוד מן הדא דאמר ר' יוסי כו' אמר ליתן מתנה לחבירו וביקש לחזור חוזר בו קם ר' יעקב בר זבדי א"ל והנינו הין צדק אמרו בשעה שאמר הין צדק ה' משמע דאם אינו יכול לחזור הוי כמו חוב ובחוב יכול לעשות שליח וע"כ במתנה מועטת שאינו יכול לחזור בו יכול לעשות שליח וכמו שבארתי בספרי ע"י דבצדקה הולך פזכי והטעם כמו שכתב המ"א דכיון דנתחייב בדבורו לתת לעני זה ה"ז זוכה לעני דהולך בחוב פזכי דמי.

ולפי מה שבארתי א"ש דבכל מקום דיכול לעשות שליח הולך פזכי דהוא בעצמו נעשה שלוחו לזה וכמו דאמרינו בגיטין (דף יד) חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר וע"כ הולך פזכי וה"נ במפירי פהונה יכול לעשות שליח אבל בשאינו מפירי פהונה אינו יכול לעשות שליח משום דאין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו: ולפ"ז במתנות פיון שטובת הנאה אינה ממון אינו יכול לזכות אבל בצדקה שהממון שלו נדאי יכול לזכות ועיין בספרי ע"י [וכן תמהתי על מה שהשיג בקצה"ח (סי' רמג) על הפר"ח בקונטרס מים חיים שכתב דמותר ליתן לכהן קטן פדיון חמש סלעים דבדעת אחרת מקנה אית לי לקטן זכי מן התורה והשיג שם הקצה"ח דהא טובת הנאה אינה ממון ע"ש ולפי מה שבארתי יכול לזכות מעות של פדיון הבן לקטן דהמעות הם שלו והוי דעת אחרת מקנה וכה"ג פתב המ"א בהא דאמרינו בבכורות (דף מט) ר' חנינא הוי רגיל דהוי שקיל ומחדר חזי' לההוא גברא דהוי אזיל ואמי מקמי' א"ל לא גמרת ויהבת מדעם ביש הילכף אין בנו פדוי והקשו האחרונים דלמה צריך להחזיר מי גרע מהא דאמרינו בפ"ק דב"מ תקפו פהן אין מוציאין מדו וא"כ יזכה בלא"ה ע"י תפיסה ות' דה"מ בתרומות ומעשרות שהם מסויימים ואין לו בהם רק טובת הנאה ע"כ אמרינו תקפו פהן אין מוציאין מידו משא"כ בפדיון הבן שהמעות הם שלו דהא יכול לפדותו במעות אחרות ולפ"ז אע"ג דלא מהני שליחות בזה אפ"ה יוכל לזכותם ע"י שליח.

וא"כ בצדקה שהמעות הם שלו אע"ג דצריך ליתן צדקה אעפ"כ אינם מסויימים המעות משא"כ במעשר שהם מסויימים ואין לו בהם רק טובת הנאה וע"כ במתנות פתיב ונתן לפהן ולא לשלוחו של פהן דבמתנות צריך לקיים בעצמו המצוה שאין בזה בוששה לפהן אם נותן לו מתנות פהונה דהא הבצללים אין לו בהם רק טובת הנאה אבל בצדקה אם נותן לעני והעני מתבייש ע"כ מוטב דלא יהבת לי מהשתא דיהבת לי וכספתי' משא"כ במתנות.

אע"פ שלגבי המקבל הוא מתנה מרובה אעפ"כ מצד הנותן הוא מתנה מועטת וטובת הנאה אינה ממון: וע"ז אומר לה' ה' הצדקה ולנו בןשית הפנים אע"פ שאנו עושין צדקה מביטים אנו במעשינו ויש לנו בןשית פנים והטעם מפני שאין המצוה בשלימות והוא שצריך ליתן צדקה שלא יראה הנותן למי הוא נותן והמקבל לא יראה ממי הוא מקבל וע"כ פיון שגרמנו בוששה להעני ע"כ יש לנו בןשית הפנים ועיקר מצנת הצדקה הוא ע"י גיזבר וכמו דאמרינו דממונה עליהן כר' חנני' בן תרדיון אבל במתנות פהונה דעיקר מצנתן הוא להפקו בעצמו והטעם דהפקו אינו מתבייש ואם נותנים לו הוא כאלו

שמשלמים לו את שלו דהא טובת הנאה אינה ממונ והב"ה רואה את הפהן והפהן רואה את הנותן פינו שנוטלן בשכר פהונתו והמתנות הם שלו וע"כ הוי מדה פנגד מדה.

שכשאנו באים לבקש שכר בעד מעשרותינו אנו באין בזרוע ואנו אומרים השקיפה ממעון קדשך כו' שהי' מתברכים התבואה שבשדות בשביל מעשר ובבית הוי מתברכין בשביל זכות חלה וכמו דאמרי' בירושלמי (פ"ג דמעשרו') מעשרו' מהיכן גיטלים מן הבית או מן השדה ר' חנינא בשם ר' פנחס שמע לה מהדא עישור שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שיזפה לעניים הדא אמרה מן הבית (פי' מדלא תיקנום בשדה קודם שהכניסן לבית) ר' אבא בר מרי שמע לו מן הדא מן הבית זו חלה (פי' דמשנה הוא בסוף מ"ש לגבי וידוי בערתי הקודש מן הבית וקאמר דמן הבית זו חלה) והנה המפרש מהרא"פ פירש ונ"ל עישור שאני עתיד למוד מתניתין היא במעשר שני לענין ביעור שצריך לבער מן הבית והי' ר"ג והזקנים רחוקים מפירותיהן שבאו בספינה ותיקו אותם שם ואמ' עישור שאני עתיד למוד נתון לעקיב' בן יוסף שהי' ר"ע גבאי צדקה ויזפה בהם לעניים ש"מ שלא תיקנו בשדה קודם שהכניסן לבית והנה הוא עירב שני הפירושים ביחד פירש"י דמפרש לענין הפרשה בפ"ק דקידושין (דף כו) ופי' התוס' שהקשו על פירש"י.

ופי' ר"ת שזמן הביעור הי' שצריך לבער מעשרותיו מן הבית וליתנם לבעליהן ע"ש: ובאמת מוכח מהירושלמי כפירש"י שר"ג לא תרם. ושכח ולא נתן רשות לתרום והי' ממהר לתרום בעודו בספינה שהי' ירא שמא יאכלו בני אדם ממנה כו' וע"כ מוכיח הירושלמי שפיר מדלא תיקנום תחיל' בשדה אלמא דמן הבית ולא מן השדה דאי כמו שפירשו התוס' דשעת הביעור הי'.

א"כ לא מוכח שלא תיקנום תחיל' בשדה דאפשר לומר דתיקנום אלא דלא ביצרום עד שעת הביעור וביירושלמי (פ"ה דמ"ש) א"ר חנינא הדא אמרה שהי' ר"ג צריך לזכות א"ר יהושע בפירות מחוברין לקרקע אילו קנפתו של ר"ג נתונה לתוך ביתו של ר' יהושע ואמר יזפה למעשר שבה פלום עשה עד שייסיים ועיין מה שפי' מהרא"פ ודבריו דחוקים למאוד: ואפשר לומר דהא דקאמר בירושלמי עד שייסיים הוא ע"פ מה שכתב המקנה לתרץ על מה שהקשו התוס' על רש"י בקידושין דאי משום שהי' צריך להפריש למאי נתנם לר' יהושע הא בהפרשה סגי ועוד הקשו דהא בעינו מסוים דהיינו עד שיקבע מקום בצפוננו או בדרומו ע"ש ותירץ שני הקוש' דהא דבעינו מסוים היינו פשהוא ברשותו עדיין לא מינכרא מילתא אבל פינו שנתנם לר' יהושע ע"כ אין צריך מסוים ע"ש.

ולפ"ז א"ש בפשיטות דמהירושלמי מוכח דס"ל כפירש רש"י שר"ג לא הפריש עדיין והי' רוצה להפריש וכמו שהוכחתי תחילה וא"כ לא הי' צריך ליתנם לר' יהושע כלל וכמו שהקשו התוספת וכל עיקר הפרשתו הי' משום דלא קבע מקום ולא הי' מסוים וע"כ נתנם כדי שיהי' מסוים ע"ז אומר הדא אמרה שהי' ר"ג צריך לזכות אע"ג דעיקר הפוננה הי' להפריש אפ"ה זזפה לר' יהושע כדי שיהי' כמו מסוים ע"ז אומר בפירות מחוברין לקרקע מיירי דאלו קנפתו של ר"ג נתונה לתוך ביתו של ר' יהושע פלום עשה ער שייסיים פי' דודאי לא הי' ר' יהושע זזכה ואע"ג דלא איכפת לן בזכותו דעיקר הפוננה

הי' להפריש אבל מ"מ לא הי' מסננים וע"ז אומר לא עשה פלום עד שיסיים וע"כ מוכיח שהיו פירות מחוברים לקרקע ונזכה בהם ר' יהושע וע"כ לא הי' צריף לסיים: וא"כ לכאורה קשה מזה הירושלמי על התוס' בקידושין (דף כו) שכתבו שהפנונה הי' משום ביעור אף אפ"ל דבזה פליגי שם דאמרין ר' אבא מרי שמע לה מן הבית זו חלה הדא אמרה מן השדה דכיון שאמר מן הבית זו חלה ש"מ שמעשרות מן השדה וא"כ קשה דלמה לא תיקנום בשדה הלא שמפרש כפירוש התוס' שפבר הפרישם אף שהי' שנת הביעור.

ושק"ל רוצה לבערם והכי משמע בירושלמי שאומר שהי' צריף לזכות משמע שהעיקר הי' משום ביעור: ע"כ אחיי ורעיי בקשו צדק והתעוררו נא למצות הצדק' וכדכתיב (ישעי' ג) ה' במשפט יבא עם שריו כו' וצריף להבין מהו בערתם הפרם דוקא גם מהו גזילת העני בבתיכם אף הענין יובן ע"פ מאי דאמרין בחולין (דף קל) המזיק מתנות פהונ' כו' דפטור מלשלם משום דהוי ממון שאין לו תובעים ועיין בתוס' חולין (דף קלא) ד"ה יש כו' שפירשו דמה שיש לו טובת הנא' הוא שיוכל להוציא אח"כ מן העני שנטל שלא ברשותו ומה שאין לו טובת הנא' היינו שאינו יכול להוציא אח"כ מן העני שנטל שלא ברשותו ומיהו אם לא לקחו ובא עני ושאלו ממנו אם ירצה לא יתן לו דקרי לי' לעיל ממון שאין לו תובעין כו' ע"ש.

אבל משמעות הרמב"ם ממה שכתב בה' מתנות עניים (פ"א ה"ח) פל מתנות אלו אין בהם טובת הנא' לבעלים אלא העניים באים ונוטלים על פרחן של בעלים ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו וא"כ משמע דדעת הרמב"ם דבדברים שאין לבעלים טובת הנא' העניים באים ונוטלים בע"כ.

והכי משמע פדעת הרמב"ם מהא דאית' בנדרים (דף פד) פאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית פאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות כו' ע"ש. אלא דבמ"ע המתחלק בתוך הגרנות יכול' ליהנות וא"כ ק"ק לפי מה שכתבו דלכתחיל' יכול לעכב שלא יטול העני אפי' במה שאין לו טובת הנא' א"כ מ"מ מתהנית ואמאי יכול' ליהנות במעשר עני.

ודונק לומר דכיון שאם נוטלת אין יכול להוציא מידה ע"כ שרי. אלא ודאי דהעיקר הוא כמו שכתב הרמב"ם דבדבר שאין לו טובת הנא' יכול ליתול בע"כ.

ומה שהקשו התוס' דא"כ איך קרי להו ממון שאין לו תובעים אפשר לומר דהגמ' פריף בחולין (דף קל) מהא דקאמר סתם בעה"ב שהי' עובר כו' וצריף ליתול כו' ומעשר עני משמע דאפי' מעשר עני המתחלק בתוך הבית אע"פ שיש לו בהן טובת הנאה: ובזה יתבאר הכתוב ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו ואתם ביערתם הפרם פ"י כיון שביערתם הפרם דשם אין לו טובת הנא' וא"כ הוי ממון שיש לו תובעים דהא עניים באים ונוטלים בע"כ וא"כ הוי גזילה ממש דהא הוי ממון שיש לו תובעים, וע"ז אומר גזילת העני בבתיכם [ובמ"א ביארתי ה' שאומר היקבע אדם אלקים כו' פי אתם קובעים אותי היינו בתרומות ומעשרות שיש לבעלים טובת הנא' וא"כ אינו מתחייב רק לצאת י"ש וע"ז אומר היקבע אדם אלקים פי אתם קובעים אותי ומבואר במ"א] והשתא א"ש ה' דקאמר ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו.

ואמרין בשבת (דף נד) אם שרים חטאו זקנים מה חטאו אלא על זקנים שלא מִיחו בשָׁרִים והוא משום דעל מצות הצדקה אֲפֻשֶׁר לומר דאין הזקנים מְוַזְהָרִים למחות משום דהוי מ"ע שמתן שְׂכָרָה בְּצִדָּה וכמו שכתבו התוס' בפ"ק דב"ב (דף ח) אף זהו דוקא במצות הצדקה אֲבָל במתנות אמרינן בְּחֻלְיִין (דף קל) וְזֶה יְהִי מִשְׁפֹּט הַפְּהֵגִים מְלַמֵּד שְׁהַמְתָּנוֹת דִּין כּו' ע"ש וכמו דאיתא בְּרַמְבַּ"ם שמוציאין ממנו בע"כ וע"כ יבא במשפט עם זקני עמו וְשָׁרִיו על זקנים שלא מִיחו בשָׁרִים [ובמ"א תירצתי מה ש'הקש' הט"ז ביו"ד (סי' שלא) על הב"ח שפכת שמעשר ממון שְׁלָנוּ אין בו לא חיוב מן התורה ולא מדרבנן.

ותמה שְׁהָרִי בסי' רמ"ט מְבֹאָר שְׁחִיב גָּמוּר הוא וביארתי שם דְּהָא דְאִמְרִינן דְּחִיב במעשר עני מן הממון היינו בתורת צדקה אֲבָל לא בתורת מעשר עני דבמעשר עני כּוֹפִין כּוֹ דְאִמְרִינן מוֹצִיאִין כּו' אֲבָל במעשר עני מן הממון אינו רק בתורת צדקה וענין בכתובות (דף נ) ע"ש ואין ב"ד שְׁלֵמְטָה מְוַזְהָרִין עלי'.

וענין בתוס' ב"ב (דף ח) דְּהָא דְאִין ב"ד מְוַזְהָרִים היינו דאין נְעַנְשִׁים כּו' ע"ש: וע"כ צָרִיף כָּל א' לרדוף אחר מצות הצדקה וְהַחֲסֵד וְרוֹדֵף צְדָקָה וְחֲסֵד יִמָּצֵא חַיִּים וכמו דכתיב (משלי כא) עֲשֵׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לֵה' מִזְבַּח וְהוּא כּוֹ דְאִמְרִינן בר"ה (דף יח) לְכוּ נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלֵי אִם נִתְכַּפֵּר עֹן בֵּית עֲלֵי בְּזִבְחָה וּבְמִנְחָה.

ואמרין ע"ז בְּזִבְחָה וּבְמִנְחָה אינו מתכפר אֲבָל מתכפר בתורה ובג"ח וע"ז אומר עֲשֵׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לֵה' מִזְבַּח היינו צדקה וג"ח והי' מעשה הצדקה שְׁלוֹם: דְּרוּשׁ ג' למצות צדקה גְּרָסִינן בפ"ק דב"ב (דף י) אָמַר ר' אָבָהוּ שְׁאֵלוּ אֶת שְׁלֵמָה בֶן דָּוִד עַד הֵיכָן פָּחַה שֶׁל צְדָקָה אָמַר לְהוֹלָאוּ וְרָאוּ מַה פִּירֵשׁ דָּוִד אָבָא פִּירֵר נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צְדָקָתוֹ עוֹמֵד לְעַד קִרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד: וְהִנֵּה תַחֲזִילָה צָרִיף לְבָאָר מַה שְׁהִבְאִיתִי בְּסַפְרֵי ע"י (סי' יז) לְעַנְיָן אִם מְהֵנִי שָׂאל' בְּתֵר דְמָטָא לִיד גִּזְבָּר וְחִזְלַקְתִּי שָׁם בֵּין קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ לְקִדְשֵׁי ב"ה דְּבִקְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ שְׂיֵשׁ לְבַעֲלִים חֶלֶק בּוֹ וְאָפִי' אִם נָתַן לִיד גִּזְבָּר ע"כ מְהֵנִי שְׂאֵלָה אַח"כ ג"כ וכמו דְאִמְרִינן בב"ק (דף עח) בְּשִׁלְמָא אֲטַבִּיח' לֹא לְחֵיב דְכִי קָא טַבַּח דְהִקְדֵּשׁ קָא טַבַּח לֹא דְמַר' קָא טַבַּח אֲלָא אֶהְקֵדֵשׁ לְחֵיב מַה לִי מְכָרוֹ לְהִדְיוּט מַה לִי מְכָרוֹ לְשָׂמִים וּמִשְׁנֵי דְהֵתָם מְעִיקְרָא תוֹרָא דְרָאוּבֵן וְהִשְׁתָּא תוֹרָא דְרָאוּבֵן וְע"כ לֹא הוּי מְכִיר'.

וכתבו התוס' דְּהָא אִמְרִינן לְקַמְן גָּנַב וְהִקְדֵּשׁ חֵיב ד' וְה' דְּהוּי פְּמוֹכְרוֹ לְהִדְיוּט היינו בְּקִדְשֵׁי ב"ה דְלֹא מְקַרִי עַל שֵׁם בְּעֵלִים וְע"כ פִּינֵן שְׁהִגִיעַ לִיד גִּזְבָּר לֹא מְהֵנִי שָׂאל'. וע"ש שְׁהִאֲרַכְתִּי בְּזֶה הַרְבֵּה: וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב קֶצֶת הִירוּשָׁלַיִם (פי"א דכתובות ה"ד) הֵדָא מְסִייעַ לר"ל דְאָמַר אִין לְמַקְחַ הוֹנֵי' לְעוֹלָם א"ר יוֹחֲנָן אִם הִי הַמַּקְחַ מְוַפְלָג יֵשׁ לוֹ הוֹנֵי' כּו' פְּדָה שְׁנֵה מְנָה בְּמֵאֲתִים ר"י אָמַר אִינוּ פְּדוּי רִשְׁב"ל אָמַר פְּדוּי מְתַנִּיתָא פְּלִיגָא עַל ר"י אָמַר טְלִית זֶה תַחַת חֲמוּר זֶה יֵצֵא לְחֻלְיִין וְסִיפָא פְּלִיגָא עַל ר"ל צָרִיף לְעֲשׂוֹת לוֹ דְמִים א"ר יוֹסָא כָּל גְּרָמָא אָמַר שְׁצָרִיף לְעֲשׂוֹת לוֹ דְמִים מַה פְּלִיגִין לְהִבִּיא מְעִיל' ר"י אָמַר מְבִיא קָרְבַן מְעִיל' ר"ש ב"ל אָמַר אִינוּ מְבִיא קָרְבַן מְעִיל' וְתַמָּה הַק"ע דְאָמַר לֹא מְקַשָּׁה מְמַתְנִיתִין דְפ"ה דְתַמוּר' (דף כו) אִם הִי בְעַל מוּם יוֹצֵא לְחֻלְיִין וְצָרִיף לְעֲשׂוֹת לוֹ דְמִים וְעִיקָר פְּלִיגָתָא בְּש"ס דִּילָן בְּתַמוּר' (דף כז) וּבב"מ (דף נו) אִמְתַּנִּיתִין דְר"י סוֹבֵר יֵצֵא לְחֻלְיִין ד"ת וְצָרִיף לְהַעֲשׂוֹת לוֹ דְמִים מִדְּבָרֵיהֶם וְר"ל אָמַר אִף צָרִיף לְעֲשׂוֹת לוֹ דְמִים ד"ת (וְהוּא בְּהִיפּוּף מִן הִירוּשָׁלַיִם וּבש"ס דִּילָן קָאָמַר נְמִי אִיפּוּף) ע"כ נ"ל דְבִירוּשָׁלַיִם מְקַשָּׁה

טפי מטלית זה דגראָה להירוּשָׁלַי דפּליגי לענן מְכִירָ דְהַקְדָּשׁ כְּמוֹ לְעַנְנֵי מְכִירָה דְקַרְקָעוֹת דְאַיִמְעוּט מְאוּנָאָה וּפְלִיגֵי אַם בְּדָבָר מְוֹפְלָג יֵשׁ לוֹ אוּנָאָה וְאִ"כ לְעַנְנֵי קְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ דְהַקְדָּשׁ לֹא הָוֵי כְּמְכִירָ דְמַעֲיָקְרָא תוֹרָא דְרַאוּבֵן וְהַשְׁתָּא תוֹרָא דְרַאוּבֵן וּכְמוֹ שְׁהִבְאֵתִי בְּסַפְרֵי ע"י שֵׁם וּבְדְרוּשׁ א' מַה דְאַיִתָּא בִירוּשָׁלַי (פ"ו דב"מ ה"ד) ר' יוֹסֵטָא ב"ר מְתוֹן שְׁאַל הַפּוֹדָה כִּלְפָלָה מִיַּד הַגְזָבָר מַהוּ שְׁתַּטְבַּל לְמַעֲשָׂרוֹת (פ"י דקיי"ל מְקַח טוֹבַל לְמַעֲשָׂר וְקָא מְבַעֵי לִי אַם הַפְּדִיּוֹן כְּמַקְח מְתִיב ר"ל וְהָא תְּגִינְנָא גִבְבַּי וְהַקְדִּישׁ וְאַח"כ טַבַּח וּמְכַר כְּפָמָה דְאַתָּא אָמַר תַּמָּן הַמְקַדִּישׁ אֵינּוּ כְּמוֹכֵר דְכֹנּוֹתֵי הַפּוֹדָה אֵינּוּ פְּלוּקָח) אֲלַמָּא דְלִדְעַת הִירוּשָׁלַי הַהַקְדָּשׁ אֵינּוּ כְּמְכִירָ וְהַפְּדִיּוֹן אֵינּוּ פְּלִקִּיחַ אֲבָל לר"י לִפִּי מַה דְמַשְׁמַע בְּש"ס דִּילֵן בְּקְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ לֹא הָוֵי כְּמְכִירָ וְהַפְּדִיּוֹן אֵינּוּ פְּלִקִּיחַ מִשְׁא"כ בְּקְדָשֵׁי בְּדָק הַבַּיִת דְהָוֵי כְּמוֹ מְכִירָ וְהַפְּדִיּוֹן הוּא פְּלִקִּיחַ.

וע"כ אָפְשָׁר לֹאמַר לְשִׁטַּת הִירוּשָׁלַי דְפְּלִיגֵי דוֹקָא בְּקְדָשֵׁי ב"ה דְבְּקְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ דְלֹא הָוֵי כְּמְכִירָה וְהַפְּדִיּוֹן אֵינּוּ פְּלִקִּיחָה בְּנֻדְאֵי דְלַכְתָּחִיל צְרִיף לְפָדוּתוֹ בְּשׁוּנֵי אֲבָל בְּדִיעְבַּד הַקְדָּשׁ שְׁנָה מְנָה שְׁחִילּוֹ עַל שְׁנָה פְּרוּטָה מְחֻלָּל דְהָא הַפְּדִיּוֹן אֵינּוּ בְּתוֹרַת לְקִיחָה דְהָא הַהַקְדָּשׁ אֵינּוּ כְּמְכִירָ דְמַעֲיָקְרָא תוֹרָא דְרַאוּבֵן וְהַשְׁתָּא תוֹרָא דְרַאוּבֵן וְהַפְּדִיּוֹן אֵינּוּ אֲלֵא לְאַפְקוּעֵי אִיסוּרָא אֲבָל בְּקְדָשֵׁי ב"ה דְהָוֵי כְּמְכִירָה לִדְעַת ר"י ע"כ אוֹמַר דְפָדָה שְׁנָה מְנָה בְּמֵאֵתִים ר"י אָמַר אֵינּוּ פְּדוּי וּכְמוֹ דְאַמְרִינָן בְּקַרְקַע דְאַמְעַט מְהוּנֵי דְאֵם הִי דְבָר מְוֹפְלָג יֵשׁ לוֹ עָלֵי אוּנָאָה ה"נ בְּהַקְדָּשׁ וּר"ש בֶּן לְקִישׁ אָמַר פְּדוּי דר"ל לְטַעֲמֵי דס"ל דְאַפִּי בְּקְדָשֵׁי ב"ה אֵינּוּ כְּמְכִירָ וְהַפְּדִיּוֹן אֵינּוּ פְּלִקִּיחָה אֲלֵא לְאַפְקוּעֵי אִיסוּרָא וְע"כ הַהַקְדָּשׁ שְׁנָה מְנָה שְׁחִילּוֹ עַל שְׁנָה פְּרוּטָה מְחֻלָּל וְע"כ מִיֵּיתִי מְהַבְרִיָּתָא טְלִית זֶה תַּחַת חֲמוּר זֶה יֵצֵא לְחֻלִּין וְלֹא מְקַשָּׁה מִמִּתְּנִיתִין דְתַמּוּרָה דְהֵתֵם בְּקְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ וּבְקְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ הַפְּדִיּוֹן הִיָּינוּ רַק לְאַפְקוּעֵי אִיסוּרָא.

וְאַפְשָׁר שְׁזַהּוּ הַטַּעַם שְׁחִילְקוֹ הַתּוֹסֵ' בְּתַמּוּרָה (דף כז) בֵּין אַחַר הַפּוֹדָה לְבַעֲלִים דְבְּאַחַר אֵינּוּ מְחֻלָּל בְּשְׁנָה פְּרוּטָה מִשְׁא"כ בְּבַעֲלִים וְהַאֲרַכְתִּי בְּזֶה בְּסַפְרֵי ע"י ע"ש אֲבָל לִפִּי מַה שְׁבִיִּאֲרַתִּי אָפְשָׁר לֹאמַר דְבְּאַחַר הַפּוֹדָה הוּא בְּתוֹרַת לְקִיחָה וְע"כ הָוֵי כְּמוֹ מְקַח טַעוֹת מִשְׁא"כ בְּבַעֲלִים דְהָוֵי כְּשֵׁלּוֹ דְהָא הִי שְׁלּוֹ מִתְּחִילָה אֲלֵא דְהָוֵי כְּפְדִיּוֹן דְהִיָּינוּ לְאַפְקוּעֵי אִיסוּרָא ע"כ אֲפִילוּ חִילּוֹ עַל שׁו"פ מְחֻלָּל (וע"ש בְּתוֹסֵ' דְאֵם יָדַע שְׁהוּא שׁו"פ ע"כ הָוֵי כְּפְדִיּוֹן אֲבָל אַם טַעָה בְּמַקְח אֵינּוּ מְחֻלָּל) וְכֵה"ג אָמַרִי בְּסַפְ"ק דְבְּכּוֹרוֹת (דף יב) אֵיבְעֵי לְהוּ מַהוּ לְפָדוּת בְּבִהְמַת שְׁבִיעִית כו' כִּינּוּ דְמַפְרִישׁ טְלָה וְהוּא לְעַצְמוֹ לְאַכְלָה קַרְיָנֵי בִי אוֹ דִילְמָא דְכִינּוּ דְכַמָּה דְלֹא מְפַקַע אִיסוּרָא כְּאַחַר דְמִי.

ת"ש דְאָמַר ר"ח בְּהֵמַת. שְׁבִיעִית אֵין פּוֹדִין בְּהָ אֵת הַנֻּדְאֵי אֲבָל פּוֹדִין בְּהָ אֵת הַסַּפְּק ע"ש: וּבְזֶה יִתְיַשְׁבַּה הָא דְאַמְרִינָן בִירוּשָׁלַי מִי (פ"א דְקַדְדוּשֵׁין ה"ו) רְשׁוּת הַגְּבוּהָ בְּכֶסֶף וּרְשׁוּת הַהִדְיוּט בְּחֻזְקָה כִּי צַד גְּזָבָר שְׁנָתָן מְעוֹת הַקְדָּשׁ בְּמַטְלָטְלִין קָנָה הַקְדָּשׁ בְּכָל מְקוֹם שְׁהוּא שְׁנָאָמַר לְהָ הָאֲרָץ וּמְלוּאָה כו' פָּדָה מִן הַהַקְדָּשׁ בְּמִנְהָ הַדָּא הוּא דְכְּתִיב וְיִסַּף חֲמִשִּׁית כְּסָף עָרְכָהּ וְקָם לוֹ.

וְלְכַאוּרָה צְרִיף לְהַבִּין דְאַמַּאי לֹא קָאָמַר נְמִי גְבִי גְזָבָר שְׁקָנָה מִן הַהַקְדָּשׁ נְמִי מְשׁוּם דְכְּתִיב וְנָתַן הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ אֲלֵא וְדֹאֵי דְוִדְקָא גְבִי פְדִיּוֹן הוּא אֲבָל לֹא מְטַעַם קִנְיָן. וּבְזֶה יִתְבָּאֵר מַה שְׁכָּתַב הַכ"מ בְּרַמְב"ם פ"ט מַה מְכִירָה דְוִדְקָא לְקַנּוֹת מִן הַהַקְדָּשׁ קָנָה הַכֶּסֶף אֲבָל לֹא

מוכר להקדש ובמ"א ביארתי באנר: עכ"פ נתבאר בספרי ע"י בארנפה דלר"י קדשי מזבח לא הוי כמכיר רק קדשי ב"ה [רק מהירושל' הבאתי דס"ל לר"ל דאפ"י קדשי ב"ה נמי לא הוי כמכיר' והפודה אינו פלוקת.

ובזה יתיישב הא דאמרינו בב"מ (דף מו) אר"י ד"ת מעות קונות ופירש"י בב"מ (דף מו) כדאשקחן גבי קונה מן ההקדש שאמרה תורה ונתן הכסף וקם לו פירש"י דיליף מהקדש ולכאור' קשה לר"ל דמ"ט לא יליף הדיוט מהקדש וכבר ביארתי לעיל משום דבהקדש ליפא משיכה דכל היכא דאית' בי גזא דרחמנא איתא כמו שפיתבו התוס' בקדושין דמשיכה ליפא בהקדש אבל מ"מ גילף הדיוט מהקדש אבל לפי שיטת הירושל' ניחא שפיר דר"ל לטעמין' שסובר דבהקדש נמי לא הוי כמכירה והפדיון אינו פלקיחה אלא גזרת הפתוב הוא שיוצא לחולין ואפ"י בקדשי ב"ה דלא אמרינו מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן ומהא דהקדש קונה בכסף נמי לא יליף דהתם אפי' בדיבור אם מקנה להקדש נמי קונה ההקדש מטעם דכתיב לה' הארץ ומלואה כמו דאמרינו שם בירושל' שור זה עולה ובית זה קרבו קנה ההקדש בכל מקום שהוא דכתיב לה' הארץ ומלואה.

ואין כאן מקום להאריך בזה עוד ועיין בר"פ שלוח הקן (דף קלט) פלוגתא דר"י ור"ל בענין קדשי בידק הבית. ובירושל' (פ"ב דשקלים) הפריש שקלו ואבד ר"י אמר חייב באחריותו עד שימסור לגזבר רשב"ל אמר הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא.

ובחולין (דף קלט) מסיק דקא סבר ר"ל דאפ"י אמר עלי, ה"מ דמת השור ונפל הבית כו' אבל היכא דאיתגהו פל היכא דאיתא בבי גזא דרחמנא איתא וא"כ פנין שביארתי דקדשי מזבח אפי' מטא ליד גזבר מהני שאלה משא"כ בקדשי ב"ה דלאחר שמשו ליד גזבר לא מהני שאלה: והנה בספרי ע"י ביארתי שם בענין צדקה אם דומה לקדשי מזבח או לקדשי ב"ה וכתבתי שם דזה תלוי בהא דאיתא בנדריים (דף ס"ה) גימא לי' פל דמעני לאו עלי נפל ופי' ה"ר"ן דאמאי קתני דפותחין לו שפא יעני ויהא צריף לפרנסו והלא פל דמעני לאו עלי נפל אלא על הגבאי והוא יתן להגבאי והגבאי נותן לו דכינן שאם ירצה הגבאי ליתן לאחר ראשי ע"כ מותר ליתן לו אע"פ שאסר עליו הנאתו דהוי לי' כהא דתנן נותן לאחר לשום מתנה והלה מותר בה פן פי' ה"ר"ן אבל הרא"ש פי' דהאי דכל מעני לאו עלי נפל פי' שהוא יתן להגבאי מעותיו ומה שהוא נותן ליד הגבאי יתן לעניים אחרים וילאותו עני יתן לו מה שיתנו לו אחרים.

והטעם של הרא"ש הוא דלא דמי לנותן לאחר לשום מתנה דהתם הוא נותן במתנה לגמרי והכא נהי דביד הגבאי ליתן למי שירצה אעפ"כ לא פקע פח הבועלים לגמרי עד שיתן לעניים דאין לומר דכל שנתן ליד גבאי ליתן לעניים שירצה סילק עצמו מהם והגבאי זכה בהם כדי ליתן לעניים שירצה דאדרבא סתמא דמילתא פל אדם רוצה לעשות צדקה בנכסיו ושיהנה העני ממנו וכמו דאמרינו בפ' השותפין (דף מח) דאפ"י למ"ד קני ע"מ להקנותו קנה הכא שאני דסעודתו מוכיח עליו וכתבו הראשונים דמסתמא ניחא לכו שיהנה מנכסי אביו וה"נ לנגידון דידן עכ"ל בספרי ע"י שם ע"ש.

וא"כ אי אמרינו שפבר סילק פחו מהם א"כ נסתלק מן המעות ולא באו מידו ליד העני אבל אי אמרינו דלא פקע פח הבועלים ע"כ אע"פ שהם בידו שלהגזבר אעפ"כ פי מטי

אח"כ ליד העני הוי כמו שבאו מכחו ומידו וא"כ לפי דעת הר"ן דס"ל דאם נתן לגזבר פקע פת הנותן ע"ש שבארתי דלפ"ז דמי צדקה להקדש ב"ה דלא מהני שאלה בתר דמטא ליד גזבר: והכי משמע בירושלמי (פ"ג דמגילה) ר"ח ב"א אגיל לחמץ יתבו לי פריטין למפלגא ליתמא ולא רמלתא נפק ופלגין לרבנן מהו שיהא צריף להפריש תחתיהן ר' זעירא אמר צריף להפריש תחתיהן ר' אילא אמר אינו צריף להפריש תחתיהן ר' יוסי בשם ר' אלעזר אמר אין צריף להפריש תחתיהן ר' יעקב בר אחא ר' יוסי ר"א בר' חנינא פל המצות עד שלא נתנו לגזבר אתה רשאי לשנותם משנתנו לגזבר אין אתה רשאי לשנותן ועיין במ"א שהקשה לדעת הטור שכתב דאם נתן ליד גזבר בשביל עני זכה אותו העני וא"כ אמאי לא אמרינו הכא נמי דזכו אותם העניים ותיירץ דהיא מעשה הי' שנתנו לר' חנינא למפלגא לפי ראות עיניו למי שיצצה וע"כ לא שייף לומר דזכה לאותם עניים פינון שלא הי' מבן ררין: ולי נראה דאפשר לומר דהירושלמי לטעמיה אגיל דאיתא בירושלמי (פ"ד דפיאה) ונהבאתיו בספרי ע"י ר' רדיפא אמר אתפלגין ר' יונה ור' יוסי חד אמר הראוי ליטול זכה וחרנא אמר הראוי ליתן זכה מאן דמר ראוי ליטול כ"ש ליתן ומ"ד הראוי ליתן אבל ליטול לא מתניתא פליגא על מ"ד הראוי ליטול זכה דתנינן תמן תן גט זה לאשתי, שכן ראוי לקבל גט לבתו ושטר שיחרור זה לעבדי, שכן ראוי לקבל ג"ש (פי' דמייירי שנותן להעבד הגט וע"כ אמר שכן ראוי לקבל ג"ש מרבוי כו' והא מתניתא פליגא על מ"ד הראוי ליטול זכה דתנינן תמן עישור שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף ומקומו מושפר לו ור"ע ראוי ליטול הוא פתר לה קודם שהעשיר ואפי' תימא משהעשיר תיפתר כשהי' פרנס ויד הפרנס פיד העני מילתיה דריב"ל אמר הראוי ליטול זכה דאמר ריב"ל בבעה"ב עשיר נחלקו.

אבל בבעה"ב עני מתוך שהוא ראוי ליטול זכה אלמא דהירושלמי סובר דבעינן שיהא ראוי דוקא ליטול. והא דאמר עישור שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף היינו קודם שהעשיר או לאחר שהעשיר ויד הפרנס פיד העני וכן הא דאמר ריב"ל בבעה"ב עשיר נחלקו אבל בבעה"ב עני מתוך שהוא ראוי ליטול זכה.

היינו משום שבעינן שיהא ראוי ליטול. אף בש"ס דילן ובפוסקים לא מצינו שלא יוכל לזכות הג"ש רק ע"י עבד ועיין בגיטין (דף כג) נראים דברים שהעבד מקבל גט לחבירו כו' וכן הא דמשנינן בגיטין (דף ל) ושמואל אמר במזפה להם ע"י אחרים לא מצינו שצריף לזכות ע"י פהו דוקא שראוי ליטול ועיין בגיטין (דף סג) וכן הא דאמרינן בפ"ק דב"מ (דף ט) אמר עולא אמר ריב"ל מחלוקת מעשיר לעני דר"א סבר מיגו דאי בעי מפקר נכסי' והוי עני וחזי לי' השתא נמי חזי לי' כו' היינו מטעם דאלא"ה הוי חב לאחריני וע"כ בעינן שיהא עני וחזי לי' אבל לא מטעם דבעינן שיהי' ראוי ליטול והנ"מ בין שני הטעמים דלהטעם של הירושלמי דבעינן שיהא ראוי ליטול ע"כ אפי' אם משני שליח בפירוש שיהא זוכה לאחר אינו יכול דבעינן דוקא שיהא ראוי לאותו דבר אבל בלא"ה לא מבי משני שליח אבל אי אמרינן דהטעם משום דחב לאחריים זה לא מצינו רק במציאה או בתופס לבע"ח שמעצמו תופס.

או אפי' שוי' הבע"ח שליח לדעת התוס'. אבל אם הלוח עשאו שליח לתפוס בשביל הבע"ח בודאי דמצי משני אבל לטעם הירושלמי דבעינן שיהא ראוי ליטול א"כ אפי'

עשאו הלה שלים נמי לא מהני וע"כ לא נמצא בש"ס דילן הך פלוגתא והקושני' ממתניתין דגיטין תן גט זה לאשתי.

וא"כ להירושלמי בעינן שיהא המקבל ראוי לאותו דבר ליטול והש"ס דילן סובר דלא בעינן שיהא ראוי לאותו דבר בפרטיות ועיין בגיטין (דף סג) פשיטא איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליה גט לאשתו כו' ואשה הוי שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גט מיד בעלה איש לקבלה והאשה להולכה מהו.

ופשיטנא דאשה יכולה להיות שליח להולכה אע"פ שאינה בהולכה כו' ע"ש אלקמא אע"ג שאין השליח ראוי בפרטיות אפ"ה פינון שבדירה כלל הוא בר גיטין וקידושין יכול להיות שליח וכן במתנות פהונה ובצדקה ובמעשרות אע"פ שאינו ראוי ליטול אפ"ה פינון שצריף ליתן יכול להיות שליח: [ועיין במ"א שהקשה אהא שקתב המ"מ ברמב"ם הלכות מכירה פ"ד ה"ה וכתב ע"ז המ"א דזהו דעת הרמב"ן וטעמו משום דחצירו של אדם הרי הוא בידו ויכול לומר תזכה חצרי לפלוני וזה אינו דחצר לאו משום יד אתרבאי, אלא משום שליחות כו' וכן נראה מדברי התוס' פ"ק דב"מ גבי עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע שפירשו דמפרש ועומד הי', אלא שהי' רובה לזכותם לבעלים אעפ"כ איצטריף להשפיר מקומם, ולא הוי סגי לומר תזכה לו חבירי ליהושע, ואע"ג דט"ה אינה ממון והוא פבר הפקירם אצלו, וכמו שפירש"י וע"ש ולי נראה דנודאי אדם יכול לזכות ע"י חצירו בדבר של הפקר, וכמו שביארתי לעיל מה שקתב הר"ן וכן מהירוש' פ"ק דב"מ ונאני בעניי הכנותי כו' הוי אומר בנותנים בתוך ד' אמות שלו (וימה שפירשתי לעיל שהקדש זכה מעצמו ע"י חצירו עדיין צ"ע, דהא ר"ל קאמר התם ולר"ל ס"ל בירושלמי דאין אדם זוכה לחבירו במציאה, אלא נדאי דתחילה זכה הוא אף מפשט דברי הר"ן משמע דלכתחילה זכה ההקדש) ומה שהקשה המ"א דאמאי לא זוכה להם ע"י חצירו, זה אינו דאפי' אי אמרינן טובת הנאה אינה ממון ונדמי להפקר, אפ"ה אינו יכול לזכות דהא חב לאחרים והתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני, ובמציאה דקיי"ל המגביה מציאה לחבירו קני חבירו היינו מטעם דזכי לנפש' והכא ר"ג לא הי' יכול לזכות בעצמו, וע"כ לא הי' יכול לזכות להם ע"י חצירו, וע"כ השפיר להם החצר, וזכו הם בעצמם מחמת החבר אבל במקום שיכול לזכות לעצמו יכול לזכות נמי לחבירו ע"י חצירו דלא כמו שקתב המ"א.

ונהו לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי דאם אינו ראוי ליטול לא זכה א"כ אפי' זיכהו ע"י נמי לא מהני משא"כ אי אמרינן מחמת דחב לחבירו א"כ הוא בעצמו יכול לזכות וליכא הא דחב לחבירו וע"כ בירושלמי (פ"ג דמגילה) גבי הא דר"ח בר בא אע"ג דיהבו לי' פריטין למפלגא ליתמא ולא רמלתא אעפ"כ לא זכי להו משום שאינו ראוי ליטול והמ"א תירץ משום דנתנם לו למי שירצה.

וע"כ לא זכי להו: עכ"פ לכאורה משמע דכינן דמטי ליד גיזבר פסק כח הבעלים כמו בהקדש ב"ה וע"כ אע"פ דשינה מדעת הבעלים אעפ"כ אינו צריף להפריש תחתיהן. עכ"ז נ"ל שצדקה לא דמי להקדש בדרך הבית נאפי' מטי ליד גיזבר אעפ"כ אין פח הבעלים נפסק והראי' דהא אמרינן בב"מ (דף עח) ר' אליעזר אומר מגבת פורים לפורים

מגבת העיר לאותה העיר כו' ר"א אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח רצועה לסנדלו אלא א"כ התנה במעמד אנשי העיר והקשו דאמרינו בפ"ק דערכין (דף י) מעות של צדקה מותר לשנותן בכל מה שיירצו ואפ"י באו ליד גבאי ואפ"י אומר מנורה זו לב"ה מותר לשנותה למצנה אחרת ע"ש כו'.

ולי נראה דאפשר לחלק דמעות צדקה שאני שאין הבעלים רוצים שיפסוק פתם עד דמטי ליד עני ועיין ביו"ד (סי' רנ"ט) סעיף ג' במה שחילק הט"ז בין מעות של צדקה שהם בדרך מקרה ובין צדקה קבוע דמה שהיא בדרך מקרה אמרינו דמותר העני לאותו העני והקשה הט"ו דאמאי מותר פאן לשנות גבי מנורה או נר לבית הכנסת ע"ש הא אין זה דבר קבוע וע"ש בט"ז ונ"ל דבצדקה שאינו קבוע אינו רוצה שיפסוק פחו עד דמטי ליד עני ובפרט לדברי ר' מאיר שאומר הנותן דינר לעני לא יקח בו טלית טלית לא יקח בו חלוק מפני שמעביר על דעתו של בעה"ב.

א"כ אפ"י מטא ליד העני נמי אינו נפסק פח הבעלים וכמו שהבאתי לעיל מה שפכתו האחרונים דאין לומר דכל שנתן ליד גבאי יכול ליתן לעניים שיירצה דאדרבא סתמא דמילתא פל אדם רוצה לעשות צדקה בנכסיו וא"כ אי אמרינו שפכר סילק פחו מהם א"כ נסתלק מן המעות.

ולא באו מידו ליד העני אבל אי אמרינו דלא פקע פח הבעלים. ע"כ אע"פ שהוא ביד גיזבר אעפ"כ אם מטי אח"כ ליד העני הוי כמו שפאו מכחו ומידו ובירושלמי (פ"ג דשקלים) של בית ר"ג הי' נכנס ושקלו בין אצבעותיו זורק לפני התורם והתורם מתפונן ודוחפו לקופה כו' אילו שני כריים ותרם מא' מהן על חבירו.

שפא לא פטר את חבירו (פי' וא"כ אע"פ שיהי' קריבין משל אחרים אעפ"כ פטר חובתו ג"כ) הנחת רוח להם שלא יהי' קרבן מתקרב אלא משלהם תחילה דהיינו מהמעות גופייהו של בית ר"ג.

וע"כ אם נותן ליד גזבר אע"פ שנפטר הנה ממצנת הצדקה אעפ"כ פיון שפכר נסתלק פח הבעלים ע"כ רצונם של הבעלים. דוקא שינתנו הם בעצמם: והנה אמרינו בב"ב (שם) דב' פעמים אומר שלמה צדקה תציל ממנות א' שמצילתו ממיתה משונה.

וא' שמצילתו מדינה של גיהנם ואיזו היא שמצילתו ממיתה משונה נותנה ואינו יודע למי נותנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה. וע"כ צריף ליתן לכיס של צדקה.

ובנה יתבאר הדרוש שהתחלתי א"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד היכן פחן של צדקה. אומר להן צאו וראו מה פירש דוד אבא פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד.

פי' ששאלו את שלמה בן דוד פיון שאמר ב' פעמים וצדקה תציל ממנות והיינו ב' צדקות והצדקה היותר גבוה היינו נותנה ואינו יודע למי נותנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה והיכי לייעביד ליתן לקופה של צדקה ע"ז שאלו עד היכן פחה של צדקה היינו מתי נפסק פח הצדקה.

אם מדמטי ליד גינזבר נסתלק פח הבפעלים. או עד דמטי ליד העני דאם נפסק פחו של צדקה מעידנא דמטא ליד גינזבר א"כ יש בזה חסרון אם נותן ליד הגינזבר דהא לא מטי מידו ליד העני.

ולא מקרבה הנניתו אע"פ ששכר יציא ידי המצנה. אעפ"כ עיקר הנחת רוח הוא במה שנותן מעותיו מידו ליד העני.

אף אי אמרינן דאע"פ דמטי ליד גינזבר. אעפ"כ לא נפסק פחו מהצדקה.

ע"כ טוב יותר שיתן ליד גינזבר דאיפא תרמי לטיבותא הא' שאינו מבייש את העני. ואעפ"כ לא נפסק פחו.

עד דמטי ליד העני: וע"ז אמר צאו וראו מה פירש דוד אבא. פיזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד דאפי' נתן מכבר ליד העני אעפ"כ לא נפסק פחו.

ואעפ"כ מה שמרויח העני ע"י מעותיו הרי הוא פאילו נתן לו משעה ראשונה וכמו שביארתי בספרי ע"י (דרוש ט) על המדרש פ' בהר ויצבט לה קלי קליל זעיר בראשי אצבעותיו נתן לה והכתיב ותאכל ותשבע ותותר.

א"ר יצחק ש"מ תרמי או ברכות שרת ביזו של אותו צדיק או ברכה שרת במעיה של אותה צדקת אלא מן מה דכתיב ותאכל ותשבע ותותר. אנו יודעין שברכה שרת במעיה של אותו צדקת כו' תני ר"י אומר יותר ממה שהבעה"ב עושה עם העני.

העני עושה עם בעה"ב כו' וביארתי שם בארנכה שאע"פ שהברכה הי' לאחר שאכלה. והוא לא נתן לה רק קליל זעיר בראשי אצבעותיו.

אעפ"כ שנתברך במעיה מגיע לו שכר כמו שהאכילה הרבה ולא נפסק פחו מהצדקה. ואפי' בשעה שאכלה ברשותי' דידי' קא מתאכיל.

ולא נפסק פחו מהצדקה אפי' מטא ליד העני אעפ"כ הוי מעות של צדקה (וכן בהענקה אמרינן בפ"ק דקידושין (דף טו) דלא משתעבד מדר' נתן. אע"ג דכבר מטא לידן' אפ"ה הוא עדיין בתורת צדקה וכמו שכתב הש"ך בחוה"מ (סי' פו ס"ק ג') דהרמב"ם מפרש דבכל מקלי דצדקה פגון מעשר עני ושאר צדקה נמי לא ס"ל כו' נתן דהדבר ידוע דהענקה מדין צדקה כו' ושאר צדקה נמי לא ס"ל כו' נתן פדתנן' בתוספתא דפיאה מעשר עני אין משלמים בו החוב ופסקה הרמב"ם בפ"ו מה' מתנות עניים וכ"כ המרדכי פ"ק דב"ב בשם אבי העזרי על א' שהי' נושים בו מנה ונתנו לו צדקה דפטור מלשלם ממעות זה החוב ואפשר משום דאדעתא דהכי לא נתן לו הב"ה פי אם שיהנה הוא בעצמו ולא שיתן לאחרים וכמו דאמרינן בב"מ (דף עח) שאינו רשאי ליקח רצועה לסנדלו וזהו דוקא אם נותן לו בלב שלם ורוצה שייצליח מזה העני ע"כ אם מתברך אח"כ הוי כמו שנתן לו כל זה אבל אם אינו נותן לו בלב שלם פי אם שמתבייש ממנו וע"כ נותן לו.

אבל אין רצונו באמת. מיד נפסק פח הצדקה: וע"ז אומר זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד וכמו שביארתי שם בספרי שהשכר בעד הצדקה הוא לפי ערך הנאת המקבל ואם נותן פרוטה לעני והעני לוקח כפר בי' פרוטות נוטל שכר בעד כל הכפר.

כַּיּוֹן שֶׁבְּלֹא זֶה הַפְּרוּטָה לֹא הִי יָכוֹל לִקְנוֹת הַכֶּפֶר וּע"ז אוֹמֵר זָרְעוּ לָכֶם לְצַדִּיקָה כְּמוֹ שֶׁאָדָם זוֹרַע גֶּרְעִין א' וְאֵח"כ מַצְמִיחַ אוֹתוֹ גֶּרְעִין וּמִתְבַּרֵךְ וְנוֹטֵל אֵח"כ כְּמָה גֶרְעִינִין. כֵּן בְּצַדִּיקָה נוֹתֵן פְּרוּטָה א' וְכָל מָה שֶׁהֶעֱנִי מְרוּיחַ אֵח"כ הַשֶּׁכֶר הוּא לִבְעָה"ב ע"ז אוֹמֵר זָרְעוּ לָכֶם לְצַדִּיקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד שְׂפָה.

וְכֵמוֹ דְּאִמְרִינוּ בְּסוּפָה (דָּף מ"ט) אֵין צַדִּיקָה מְשַׁתְּלֶמֶת אֱלֹא לְפִי חֶסֶד שְׂפָה שֶׁנֶּאֱמַר זָרְעוּ לָכֶם לְצַדִּיקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד שְׂפָה דְּהֵינּוּ אִם נוֹתֵן בְּרִצּוֹן טוֹב הָרִי כָּל מָה שֶׁנִּתְבַּרֵךְ אֵח"כ שִׁינָה לִבְעָה"ב אֲבָל אִם אֵינוֹ נוֹתֵן אֱלֹא בַע"כ אוֹ מִיָּד לְאַחַר הַנְּתִינָה גִפְסֵק כְּחוֹ וְכֵן בְּכוֹעַז כְּתִיב וַיִּצְבֹּט לָהּ קָלִי וְתֹאכַל וְתִשְׂבַּע וְתוֹתֵר שְׁנֵתָן לָהּ בְּעֵין טוֹבָה ע"כ אִף שֶׁלֹּא הִי רַק קָלִיל זַעִיר בְּרֵאשִׁי אֲצַבְעוֹתָיו אַעפ"כ כְּתִיב וְתֹאכַל וְתִשְׂבַּע וְתוֹתֵר אַעפ"כ שֶׁנִּתְבַּרֵךְ בְּמַעְיָ שֶׁל אוֹתָהּ הַצַּדִּיקָת הַשֶּׁכֶר שִׁינָה לְכוֹעַז וְכֵמוֹ דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רוֹת א"ר זַעִירָא מְגִילָה זוֹ אֵין בָּהּ לֹא טוֹמְאָה וְלֹא טְהָרָה לֹא אִיסוּר וְלֹא הֵיטֵר וְלָמָּה נִכְתְּבָה לְלִמְדָה כְּמָה שֶׁכָּר טוֹב לְגוֹמְלֵי חֶסְדִּים: וּבְזֶה בִּיאָרְתִי בַמ"א הֵא דְכְתִיב (מ"ב א) וַיֹּאמֶר אֱלִי אֵל תִּרְאִי כו' אִף עֲשִׂי לִי מַשֶּׁם עֲוֹנָה קִטְנָה בְּרֵאשׁוֹנָה וְהוֹצֵאת לִי וְלָדָּה וְלִבְנָהּ תַעֲשֶׂה בְּאַחֲרוֹנָה כו' וְתֹאכַל הוּא וְהִיא יָמִים רַבִּים כֵּן הוּא הַקָּרִי אֲבָל הַמְסוֹנֶרֶת הוּא וְתֹאכַל הִיא וְהוּא יָמִים רַבִּים וּבִיאָרְתִי בַמ"א שֶׁהַמְסוֹנֶרֶת הוּא שְׁמַכְיִין שֶׁנִּתְבַּרֵךְ כִּד הַקְּמַח בְּשִׁבִיל אֱלִי הָרִי עֵיקָר הַבְּעָה"ב הִי אֱלִי שֶׁבְּשִׁבִילוֹ נִתְבַּרֵךְ וַא"כ הָרִי הוּא שְׁלוֹ.

וְכֵמוֹ שֶׁבִיאָרְתִי בַמ"א עַל הָא דְּאִמְרִינוּ בַב"ק (דָּף יו') גָּבִי רַב סִפְרָא גָּהִי דְּאִפְקֵרָא אֲדַעְתִּי דְּאָרְזִי אֲדַעְתִּי דְּכ"ע לֹא אִפְקֵרִי וְכֵתֵב הָרֵא"ש שֶׁשֶׁם דְּכִינּוּן שֶׁנַּעֲשֶׂה גַם לְר"ס מָה שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה לְכָל אָדָם אֲדַעְתָּא שִׁינָה ר"ס הוּא אֲבָל הַמְקָר' הוּא וְתֹאכַל הִיא וְהוּא יָמִים רַבִּים דְּכִינּוּן שֶׁנִּתְבַּרֵךְ כִּד הַקְּמַח שֶׁלָּה ע"כ הִיא הִית' בַּעֲלַת הַבֵּית וְע"כ כְּתִיב וְתֹאכַל הִיא וְהוּא יָמִים רַבִּים שֶׁהִיא הֵיטֵה בַּעֲלַת הַבֵּית.

וַא"כ אַעפ"כ שֶׁנִּתְבַּרֵךְ בְּשִׁבִיל אֱלִי אַעפ"כ כַּיּוֹן שֶׁזֶה הִי ע"י הַצַּדִּיקָה שֶׁנִּתְנָה מִתְחִילָה בְּעֵין טוֹבָה לְאֱלִי ע"כ כָּל מָה שֶׁנִּתְבַּרֵךְ אֵח"כ וְהוּא אֲכַל הָרִי כְּמוֹ שֶׁהֶאֱכִילָה מְשַׁלָּה וְכֵמוֹ דְּכְתִיב זָרְעוּ לָכֶם לְצַדִּיקָה וְקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד כְּמוֹ שֶׁע"י זָרְעָה מִתְבַּרְכֶּת וְהַפֵּל הוּא שֶׁל בַּעַל הַבֵּית כֵּן נָמִי מָה שֶׁנִּתְבַּרֵךְ ע"י צַדִּיקָה שִׁינָה נָמִי לִבְעָה"ב וְע"כ מָה שֶׁנִּתְבַּרֵךְ אֵח"כ הִיא הִי בְּעָה"ב וְע"כ הַמְקָרָא הוּא וְתֹאכַל הִיא וְהוּא יָמִים רַבִּים וְע"כ כְּשֶׁשָּׂאֵלוּ אֶת שְׁלֹמֹה עַד הֵיכָן כְּחָה שֶׁל צַדִּיקָה דְּהֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁבִיאָרְתִי אִימַת גִּפְסֵק כֹּחַ הַצַּדִּיקָה אִם מְדַמְטִי לִיז גִּזְבַּר אוֹ עַד דְּמְטִי לִיז הֶעֱנִי ע"ז אוֹמֵר צָאוּ וּרְאוּ מָה פִּירֵשׁ דָּוִד אֲבָא שְׁמִלְכַד שֶׁאֵינוֹ גִּפְסֵק כֹּחַ הַצַּדִּיקָה מְדַמְטִי לִיז גִּזְבַּר אֱלֹא אִפִּי פִּיר נִתֵּן לְאַבְיוֹנִים רַק שֶׁהוּא פִּיר מַעֲצָמוֹ בְּעֵין טוֹבָה צַדִּיקָתוֹ עוֹמְדָת לְעַד וְמָה שֶׁנִּתְבַּרֵךְ אֵח"כ הוּא נָמִי שִׁינָה לִבְעָה"ב א"כ מַכְש"כ אִם נִתֵּן לִיז גִּזְבַּר וְכֵמוֹ שֶׁאִמֵּר שְׁלֹמֹה ב' פְּעָמִים וְצַדִּיקָה תִּצְוֵל מְמֹנֶת כו' וְאִיזוֹ הִיא שֶׁמְצִילָתוֹ מִמִּיתָה מְשׁוֹנָה נוֹתְנָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כו' וְהִיכִי לִיעֲבַד לִיתֵן לְאַרְנָקִי שֶׁל צַדִּיק שֶׁבּוֹדָאִי אֵין כְּחוֹ גִּפְסֵק עַד דְּמְטִי לִיז הֶעֱנִי צַדִּיקָתוֹ עוֹמְדָת לְעַד קֶרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד: ע"כ אֲחִי וְרַעֲיִי מָה מְאוֹד צָרִיכִים לְרִדּוֹף אַחַר מִצְנַת הַצַּדִּיק וְכֵמוֹ דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (ס' בְּהַר) שֶׁשֶׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמוֹ הַיּוֹם בְּנוֹעַז אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי אֵין כְּתִיב כָּאֵן אֱלֹא אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמוֹ אִמֵּר' לָהּ הִרְבָּה פְּעוּלוֹת וְטוֹבוֹת עָשִׂיתִי עִמוֹ בְּשִׁבִיל פְּרוּטָה שֶׁנִּתֵּן לִי וַיֵּשׁ לְצַדִּיק מָהוּ הִרְבָּה פְּעוּלוֹת וְטוֹבוֹת מָהוּ הַפְּעוּלוֹת כו' וְכָבֵר בִּיאָרְתִי לְעִיל שֶׁבְּזָכוֹת הַצַּדִּיקָה אִם נוֹתֵן מְרִצּוֹנוֹ אֲז אִפִּי מִתְבַּרְכֶּת

אח"כ הפל שיניף להנותן כמו דכתיב ותאכל ותשבע ותותר ומה שנתברך אח"כ הי' השוכר
לפועז וע"ז אומר יותר ממה שהבעה"ב עושה העני כו' ובמ"א הארכתני בזה.

ובזכות הצדק ירחם ה' עלינו וכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים ובא לציון
גואל ב"ב א"ס: דרוש לשבת הגדול תנו במתניתין בפ"י דפסחים (דף קטז) ר"ג הי'
אומר כל שלא אמר שלש דברים אלו בפסח לא יצא יד"ח'ואלו הן פסח ומצה ומרור
כו'.

והנה בהגדה איתא פנגד ד בני דברה תורה כו' חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים
והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם אף אתה אמר לו כהלכות הפסח אין מפטירין
אחר הפסח אפיקומן.

וצריך להבין מהו השאלה ששואל החכם ומהו התשובה שמשביבין לו שאין מפטירין אחר
הפסח אפיקומן: אף הענין יובן ע"פ מאי דאמרי' בפסחים (דף סא) שהפסח נשחט
לאוכליו ובפסחים (דף פו) חמשה דברים באים בטומא' ואין נאכלים בטומא' העומר
ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי צבור כו'.

הפסח שפא בטומא' נאכל בטומא' שלא בא מתחילתו אלא לאכיל' אלמא דק"פ חלוק
משאר הקרבנות שאינו בא אלא לאכילה. וכן אמרינו בפסחים (דף עח) נטמא בשר וחלב
קיים אינו זורק את הדם וכו' ובמקדשין אינו כן אלא אע"פ שנטמא הבשר והחלב קיים
זורק את הדם ופירש"י משום דעיקר פסח לאכילת אדם קא אתי וכמו דאמרינו שם אמר
רב כו' דתנן' נמנו עליו חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו ראשונים שיש להם כזית אוכלים
ופטורים מלעשות פסח שני אחרונים שאין להם כזית אין אוכלים ותייבש לעשות פסח
שני ר' נתן אומר כו' אלמא דרבנו סברי דכינן שאין לו כזית לאכיל' אינו יוצא ותייב
בפסח שני.

ובירושלמי (פ"ח דפסחים) הפרישו סתם כל מה שיבואו מנויו הם ר' אחא בר יעקב
בשם ר' זעיר' מתניתא אמרה כן (פי' בתמיה' ואפשר שצ"ל מתניתא לא אמר' כן) ואם
ימעט הבית מלמד שהם מתמעטין והולכין בלבד שיהא שם א' מבני חבורה הראשונ' וא'
מבני חבורה השני' דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר בין מן הראשונה בין מן השני' כו' אין
תימר כל מה שיבואו מנויו הן.

הן בני חבורה ראשונה (פי' דר"ז הוכיח דמתניתא לא סברה כן דאי אמרינו דהפרישו
סתם אמרינו דהוי פאילו נמנו פולם כא' מתחיל' א"כ איף שיניף לחלק בין חבורה ראשונ'
לחבורה שני') מה נפיק מביניהון הפריש פסחו ומשך ידו ונמנו אחר עמו ע"ד דר"ה כשר
דהא יש מחבורה ראשונ'.

על דעת' דר"ז פסול על דעת' דר"ה הקדש יחיד עושה תמורה דהא לא אמרינו דהוי
פאלו נמנין פולן מתחילה וע"כ הוי הקדש יחיד ועושה תמורה (וצ"ל על דעת' דר' זירא)
על דעת ר"ה הקדש שותפין ואין הקדש שותפין עושה תמורה דהא הוי פאלו נמנו פולם
מתחיל' נמנו עליו מאה ב"א פאחת ר"ה אמר יש כזית לכל א' וא' כשר ואם לאו פסול
א"ר זעירא מקום שיש כזית לכל או"א מהם כשר ואם לאו פסול ותני כן נמנו עליו וחזרו
ונמנו עליו מקום שיש כזית לכל או"א מהם כשר ואם לאו פסול וע"ש בק"ע ומובן

מפירושו שרבו הונא ור' זעירא אמרו דבר א' ע"ש: ולי נראה דזה ג"כ מהחילוקים והנ"מ שפין ר"ה לר"ז והיינו שאם נמנו עליו הרבה ב"א זא"ז והאי דקאמר בירושל' נמנו עליו מאה ב"א פאחת הוא לאו דוקא או שהוא ט"ס וא"כ לדעת ר"ה שאומר דכולם הם מנויים משעה הראשונה ע"כ הפסח פסול וע"ז אמר אם יש פזית לכל או"א פשר ואם לאו פסול אבל ר' זעירא אמר מקום שיש פזית לכל או"א פשר פי' שאנו מחשבים עד כמה שנמנו עליו והי' מספיק לכל או"א פשר אבל לאחר שנמנו עליו ועוד אין מספיק אינם יוצאים משא"כ לר"ה שפיון שנמנו עליו ונחזר ונמנו עליו הרי הוא פאלו הם מנויים משעה הראשונה וע"כ פסול לגבי כל אי וע"ז מביא ראי' ותני פן נמנו עליו ונחזרו ונמנו עליו עד מקום שיש פזית לכל א' פשר ואם לאו פסול והוא ברייתא בש"ס דילן בפסחים (דף עח) נמנו עליו חבורה אחת ונחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת ראשונים שיש להם פזית אוכלים ופטורים מלעשות פסח שני.

אחרונים שאין להם פזית אין אוכלים ותיבם לעשות פסח שני וע"ז מדייק ר' זעירא מקום כו'. והק"ע לא עיין בכל זה: וכן בירושלמי הבאתיו (ח"א סי' א) אמר ר"א באחיות לא קודש ובחטאות כיפר האיד עבידא שחט שתי חטאות לשם חטאת א' המזבח בורר את הראוי לו ושתייהן אסורות באכילה שחט שני אשמות לשם א' המזבח בורר את הראוי לו ושניהם אסורים באכילה כו' ובפסחים לא כיפר שאין הפסח בא אלא לאכילה ועיין בסוגיא דפסחים (דף פח) בהא דחמשה שנתערבו עורות פסחיהן.

אלמא דפסח חלוק בזה דהאכילה מעפכת משא"כ בחטאת אע"ג דאמרין בפסחים (דף גט) דכהנים אוכלים ובעלים מתפריין. ועיין תוספת שם שהוכיחו מהא דיבמות (דף צ) דאכילת פהנים בחטאת לא מעפכא ע"ש וכן יש להוכיח מהירושלמי שהבאתי דאע"ג דאסורות באכילה מתמת ספק אפ"ה כיפר ודוק.

ויש להאריך בזה הרבה ועיין בסוגיא דפסחים דף עח]: וא"כ פיון שנתבאר שהק"פ עיקרו לאכילה והאכיל' מעפכת וע"ז שואל החכם מה העדות והחקים כו' אשר צוה ה' אלקינו אתכם. פי' שנשתנה הק"פ מפל הקרבנות דאכילת הדיוט מעפכא משא"כ בכל הקרבנות דאפי' הקטרת אימורין אינה מעפכת חוץ מן הדם שהיא עבודה והפפרה תלו' בזה וא"כ למה מעפכ בק"פ האכילה וע"ו אומר אף אתה אמור לו פהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן דבעינן שיהא טעם פסח בפיו.

וכמו שביארתי בספרי ע"י (דרוש יא) על הפסוק פי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני כו' בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה ואה' להם כמרימי עול על לחייהם ואת אליו אוכיל.

פי' שישאל בצאתם ממצרים הי' בבחי' נער ולא היו עדיין בני פנונה שיתפנונו כ"כ לעבודה שהיו משועבדים למצרים בטיט ובחומר וע"כ אם הי' מצוה להם מצוה שע"י מעשה הי' צריך פנונה ואת אליו אוכיל פי' מצוה שהיא באכיל' ובאכילה אפי' לא פיון נמי יצא.

וכמו שכתב הר"ן דאע"ג דבתקיעת שופר לא יצא שלא בכונה הקא יצא שפן נהנה כדאמרין בעלמא המתעסק בחלבים ובעריות שפן נהנה וה"נ טעם הק"פ נשאר בפיו.

וע"ז אומר ואהי' להם כמרימי עול על לחייהם ואט אליו אוכיל: וביותר ביאור יובן ע"פ מה שביארת במ"א על הא דאמרינו פ"ק דתגיג' (דף ד) רב הונא פי מטי להאי קרא ככי ונבחה שלמים ואכלת שם עבד שרבו מצפה לאכול על שולחנו יתרחק ממנו דכתיב למה לי רוב זבחיכם יאמר ה'.

ויבאר ע"פ מה שכתב הט"א על מה שהקשו התוס' בפ"ק דתגיג' (דף ז) על הא דאמרינו בעולות נדרים ונדבות במועד באות ביו"ט אינם באות. והקשו התוס' דאמאי לא מיייתי נדרים ונדבות ביו"ט משום דנפקי בהו משום שלמי שמחה ותיצו דמייירי שפבר קרב שלמי שמחה והקשה שם הט"א ע"ש והעלה בתירוצו על קושני' התוס' ונ"ל דאע"ג דייצא י"ח ש"ש בנו"נ בכל עגון אפ"ה אין קריבין ביו"ט דהא בלא"ה כל הנדרים ונדבות חוץ מעולה יש בהן צורך הדיוט דהא הכשר נאכל ואפ"ה אין קרב ביו"ט מטעמא דמפרש בפ"ב דביצה (דף כ) דכהנים פי קא זכו משולחן גבוה קא זכו פי דעיקר השחיטה הוא משום צורך גבוה נעשית ולא משום אכילת הדיוט ונעש' צרכי הדיוט טפל לשל גבוה ה"נ אע"ג דייצא ידי חובת ש"ש בנדרים ונדבות מ"מ עיקר השחיטה נעשית לשם נו"נ שפחויב ועומד מכבר אלא שממיל' יצא י"ח ש"ש דהא יש לו פשר במה לשמוח נמצא צרכי הדיוט בשמחה נעשה טפל לשם גבוה משא"כ באם הביא שלמים מיוחדים לשם ש"ש דהשתא עיקר הקרבן נעש' לצרכי הדיוט ושיהא לו פשר במה לשמוח אלא שהתורה הקפידה על פשר שמחה זה שיהא של קרבן ונקא נמצא עיקר השחיט' נעשה לצורך אוקל נפש הדיוט אלא שלצורך הדיוט זה א"א בלתי הקרבה הילקף נעשית צורך גבוה טפל לשל הדיוט ומותר להקריב ביו"ט דה"ל כאלו חלק גבוה זוכה משולחן הדיוט ממצות המקום: ויש לי להביא ראי' לדבריו ממה שכתבו התוס' בפ"ג דביצה (דף כז) שכתבו שם וזה לשונם ותיירץ ר"י דתחת תבשילו הואיל ואית בי' נמי צורך גבוה בטל לי' צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאלו הוא כולו של גבוה.

הכא נמי גבי תרומה נימא הכי. וקשה לפ"ז דא"כ צליית פסחים האיה דחי יו"ט הא אית בי' צורך גבוה פי אם צלי אש ואמאי לא בטיל אצל מצות גבוה את מה שיש להדיוט אלא ודאי יש לומר דאין קושני' מטעם זה דמצות גבוה לא בטלה חלק דהדיוט וגבי שלמים שאני דעיקר הקרבה בשביל גבוה כו' ע"כאלמא דגבי פסח נמי אמרינו דלא בטל חלק דהדיוט מאחר שעיקרו לצורך אכיל' וה"נ בשלמי שמחה שעיקרו לצורך אכיל' לשמוח בפשר ע"כ אמרינו דחלק גבוה הוא טפל אצל חלק דהדיוט וע"כ שלמי שמחה קריבין ביו"ט משא"כ נדרים ונדבות וכמו שכתבו התוס' בביצ' (דף כא) דנדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט כו' ואפ"י לר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא מ"מ אותו ממון זכה משולחן גבוה דהא עיקר הקרבן בשביל גבוה והילכף נהי דהוי ממון לקדש בו האשה מ"מ כל העבוד' לצורך גבוה הם עושים.

והכי מוכח בב"ק (דף עו) דאמרינו שם גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר אמרי בשלמא אטביח' לא מחייב דכי קא טבח דהקדש קא טבח ולא דמרי' קא טבח אלא אהקדש לחייב מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים כו' ה"כא במאי עסקינו בקדשים קלים ואלקיבא דר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא.

ופירש"י דריה"ג בפ"ק היקלףף לאו מכיר' היא ומיהו מרשות מרא קמא אפקעינהו שם הקדוש וכי קא טבח לאו דמרי' קא טבח אלמא דאפי' לריה"ג דאמר ק"ק ממון בעלים הוא אפ"ה העיקר הוא של גבוה דהא לא מתחייב אטביח' שאח"כ משום דמרשות מ"ק אפקעינהו שם הקדוש.

והנה בל"א פירש"י דבטביח' לא מתחייב דבשעת טביח' דהקדוש ניהו דכי אמר ריה"ג ממון בעלים מחיים אבל לאחר טביח' לא אלא משולחן גבוה קא זכי כו' אלא במקדש בחלקו שחלקו בקדשים דהוי התם שחיט' וזריק' והקטרת חלבים אבל בשעת טביחה לא ואפתי ממון בעלים הוא: והנה בס' המקנה בקידושין (דף נב) כתב דאפי' לריה"ג אינו אלא ממון בעלים בבשר אבל לא באימורים.

דהוי מחיים ממון גבוה. וע"כ לא מתחייב אמכירה דלא הוי מכרו פלו.

וכן אשחיטה לא הוי טבחו פלו דהא האימורים הוי אפי' מחיים ממון גבוה אפי' לריה"ג וכ"ת דא"כ פי מוכר לאח"כ לתחייב משום דתחילה פי הקדוש הוי מכירה לגבי האימורים ואח"כ לתחייב אמכירה שלאח"כ על הבשר וכתב דלא מצטרף כמו דאמרינו בב"ק (דף עח) מכרו חוץ משלשים יום לא מהני עכ"ד: והנה בירושלמי דב"ק (פ"ז ה' ה) אמרינו ר' זעירא בעי מכר חצי מהו.

חצי לזה וחצי לזה מהו. פי דמבעי לי אם מכר לתצאים אם מהני ואח"כ מבעי לי מכר חצי לזה וחצי לזה אי מהני אף אפשר לומר דלא מבעי לי אלא בב"א אבל לא בזה אחר זה ועוד דלהירושלמי ניקח מתניתין ולא צריף לאוקמי כריה"ג דלדידן' אע"פ שפקדיש לבדק הבית אפ"ה לא הוי כמכירה.

וכמו שהבאתי הירושל' בספרי ע"י (סי' טז) הירושל' דב"ק (פ"ז ה' ד) ר' יוסטא בר מתון שאל הפודה כלפלה מיד הגנב מהו שתיטבול למעשרות מתיב ר"ל והתנן גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר פמה דאת אמר תמן המקדיש אינו פמוכר ודכנות' הפודה אינו פלוקח אלמא דלר"ל הקדוש לא הוי כמכירה והא דלא קשה לר"ל דמשני דהקדוש לא הוי פלקיחה א"כ אמאי אינו מתחייב לאח"כ כמו שהקשה רש"י לריה"ג דמ"ט לא מהני מכירה שאח"כ.

או דאמאי לא מהני טביחה שאח"כ זה אינו דמכירה שאח"כ לא מהני דלא סבר כריה"ג דקדשים קלים ממון בעלים הוא. וע"כ אינו יכול למכור ומה שהקשה רש"י הוא רק לריה"ג דס"ל ד יכול למוכרו כמו דאמרינו בפסחים (דף צ) והא ליכא לאוקמי כריה"ג דהא תני בה והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום אבל לר"ל ס"ל דאינו יכול למוכרו וטביחה נמי לא מתחייב דר"ל אזיל לטעמי' בב"ק (דף עז) והני קדשים הואיל וליתנהו במכירה ליתנהו בטביחה אבל לשיטת הש"ס דילן לס"ד שהקד' הוא כמו מכיר' ומוכר' חזין אנו לתרץ כריה"ג וא"כ קשה דאמאי לא מהני מכירה שאח"כ אלא ודאי הוא כמו שכתב המקנה דאימורין הוי ממון גבוה אפי' מחיים והא דלא מתחייב אמכירה שבבשר אח"כ הוא משום דהמכירות לא מצטרפי וקצת יש לי להביא רא' למה שכתב המקנה דאימורין הוי ממון גבוה מחיים אפי' לריה"ג דהא אמרינו בפ"ק דב"ק (דף יג) שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהן.

כו' נאי אליבא דר' נתן הא אמר פי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי כו' וא"כ קשה לכאורה לדעת הפוסקים והטור (סי' ת"י סי' לד) דהא דאמרינן דמשתלם מדר' נתן היינו פשהשני הי' פטור מיד אבל לא פשנפטור אח"כ דהיינו שאין לו ממה לשלם וא"כ אי אמרינן דלריה"ג דהאמורין מחיים נמי הוי ממון בעלים והא התם מייירי לריה"ג כמו שפיתבו התוס' וע"כ אי אמרינן דהאמורין מחיים הוי ממון בעלים אלא דאח"כ פשהשחט הוי האמורין של גבוה וא"כ הוי כמו שפנפטור אח"כ וא"כ אמאי אמרינן כדר' נתן לענון שגובה מבשרן פנגד האמורין.

ודחוק לומר כיון דאנו ידעינן שסוף כל סוף לא יהי ממה לשלם ע"כ משתלם אע"פ שפחיים הוי ממון בעלים ולפי מה שכתב הקצה"ח (סי' תי) דהא דאמרינן לר"י הגלילי דהמוכר עולתו ושלמיו מכור בפסחים (דף צ) היינו לבשר שיאכל הקונה את הבשר אבל שישחט ויזרק על שם הקונה מודה ריה"ג דלא מהני דהגבא אינו נשחט ונזרק אלא לשם בעלים הראשונים.

ע"ש שמתרין הרמב"ם שפסק כריה"ג ואעפ"כ פסק דהמוכר עולתו ושלמיו אינו מכור ולפ"ז א"ש הא דלא דקדק רש"י על המכירה דהא שנייר במכירה דהא אינו יכול למכור אלא הבשר אבל הקדושה קדוש לשם בעלים הראשונים: עוד נראה לי דאפ"ל דהטעם הא דלא דקדק רש"י על הטביח' ולא על המכירה משום דאם מוכר בנדאי אינו מוכר האמורים וכמו דאמרינן בחולין פ' ראשית הגז (דף קלח) אלמא מתנות דכהן לא מזבין אינוש כו' לא שנייר הלוקח חייב דא"ל מוכר מתנה דכהן לא זבני לך וא"כ מכש"כ שלא מכר לו האמורים שהם מנתא דצורף גבוה וע"כ הוי שנייר במכירה [וכן בירושלמי (פ"ג דפיאה מפני שפכר לו חוץ מחובתו פי' דכל שהוא חייב ליתנו לכהן לא מכר לו ודע דשם שגה המפרש מהרא"פ ומק"ש דתנן התם אמר ר' יהודה אימתי בזמן שלא שנייר בעל השדה אבל אם שנייר שדהו הוא נותן פאה לכל ואמרינן התם עד פדון פשהתחיל לקצור.

אפי' כשלא התחיל נשמעינה מהדא לקח גז צאנו של חבירו אם שנייר המוכר המוכר חייב ואם לאו הלוקח חייב ר' ירמ' בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא שני' היא תמן בין שהתחיל לגזוז את צאנו ובין שלא התחיל וכא לא שני' בין שהתחיל לקצור ובין שלא התחיל ופירשו וכי שני' היא התם בין שהתחיל ללא התחיל שהרי לא כתיב בגוזזכם] דנימא שאין החייב בא אלא לאחר שפכר התחיל והכא נמי לא שני' לן ונעלם מהם הגמ' דחולין (דף קלח) אמר לי' רבא והא מר הוא דאמר והוא שהתחיל בעל השדה לקצור וכ"ת ה"נ והוא שהתחיל לגזוז בשלמא התם ובקוצריכם את קציר ארציכם מעידנא דאתחיל לקצור מחייב בכולי' שדה אלא הכא מעידנא דאתחיל למיגז לא מחייב בכולי' עדר' אלמא דהטעם דהתם ליכא למימר והוא דאתחיל לגזוז דהא מחמת זה לא מחייב בכולי' עדר' ודלא כמו שפי' מהרא"פ ומק"ש: הרי נתבאר שיש חילוק בין נדרים ונדבות לשלמי שמחה שבנדרים ונדבות העיקר הוא לצורף גבוה משא"כ בשלמי שמחה וא"כ בנדרים ונדבות העיקר הוא בשביל גבוה: והא דאכלים הבעלים משולחן גבוה קא זכי משא"כ בשלמי שמחה שעיקרם הוא לצורף הדיוט ומצנות התורה שצריף מזה להקריב האמורים כמו שכתב הט"א: וע"ז אומר רב הונא כי מטי להאי קרא בכי וזבחת שלמים ואכלת שם ומהאי קרא מפיק לה בפסחים (דף ע) לענון שלמי שמחה דאמרינן התם אמר ר' אלעזר

שְׁלָמִים שֶׁשֶׁחֶטֶן מֵעִיר"ט אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהֶם לֹא מִשּׁוּם שְׁמִיחָה כּו' דְּכִתִּיב וְנִבְחַתְּ וְשִׂמְחַתְּ שָׁם בְּעֵינֵינוּ וְנִבְחַתְּ שְׁמִיחָה וְעֵינֵינוּ תּוֹס' שָׁם וְע"ז אָמַר עֶבֶד שָׂרְבוּ מִצָּפָה לְאֹכֹל עַל שְׁוֹלְחָנוּ פִּי שֶׁהִקְבִּיחָה מִצָּפָה לְאֹכֹל עַל שְׁוֹלְחָנוּ.

פִּי מִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר נְדָרִים וְנִדְבוֹת שֶׁעִיקְרָן הוּא מִשּׁוּם גְּבוּהַ וּבְעֵלִים מִשְׁוֹלְחַן גְּבוּהַ קָא זְכִי. מִשָּׂא"כ בְּשִׁלְמֵי שְׁמִיחָה שֶׁעִיקְרָן מִשּׁוּם הֶדְיוּט וְרַבּוֹ מִצָּפָה לְאֹכֹל עַל שְׁוֹלְחָנוּ יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ: וּא"כ פִּינּוֹן שֶׁנִּתְבָּאָר דְּשִׁלְמֵי שְׁמִיחָה עִיקְרָהּ לְצוּרָה הֶדְיוּט וְחֵלֶק הֶדְיוּט אֵינוֹ בְּטֵל אֲצֵל חֵלֶק גְּבוּהַ וּא"כ בְּפִסְחָא נָמִי אֵין חֵלֶק הֶדְיוּט בְּטֵל אֲצֵל מִצְנוֹת גְּבוּהַ וּכְמוֹ שֶׁפְתָבוּ הַתּוֹס' בְּבִיזָה (דף כו) שֶׁהִקְשׁוּ דְצִלְיִית פְּסָחִים הֵיכִי דְחִי יו"ט הָא אֵית בִּי צוּרָה גְּבוּהַ פִּי אִם צִלְיִי אִשׁ וְאִמָּאֵי לֹא בְטֵיל אֲצֵל מִצְנוֹת גְּבוּהַ אֵת מַה שֶׁיִּשְׁלַחֵהּ הֶדְיוּט וְתִירְצוּ דְאֵין זֶה קוּשְׁיָא מִטַּעַם זֶה דְמִצְנוֹת גְּבוּהַ לֹא בְטֵיל חֵלֶק דְהֶדְיוּט וְגַבִּי שְׁלָמִים שְׂאֵנִי דְעִיקְרָהּ הִקְרָבָה בְּשִׁבִיל גְּבוּהַ. וְלִכְאוּרָה צְרִיף לְהִבִּין דְהָא פְּסַח הָנִי קָרְבָן שֶׁל חוּבָה. וְאִמָּאֵי לֹא יִבְטֵל חֵלֶק גְּבוּהַ אֵת חֵלֶק הֶדְיוּט כְּמוֹ בְּשִׁלְמֵים אִף הָעֵנִין הוּא דְמִצְיָנוּ קוֹלָא יוֹתֵר בְּפִסְחָא.

דְּהוּי פְּשָׁלוּ וּכְמוֹ דְאִמְרִינָן בְּפִסְחִים (דף פט) אָמַר עוֹלָא וְאִתִּימָא ר' אוֹשְׁעִי אֶפְשָׁר יִדְעִין חֻבְרִין בְּבִלְאֵי טַעְמָא דְהָאֵי מִלְתָּא זֶה הִפְרִישׁ טָלָה לְפִסְחוֹ וְזֶה הִפְרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ: הָאִיף הִקְדִּישׁ חֵל עַל הִקְדִּישׁ אָמַר אַבְיֵי אֵי לָאו דְאוּקְמִי ר' אוֹשְׁעִי לְהֵהוּא בְּמִמְנָה זִוְנָה עַל פְּסַחוֹ וְרַבִּי הִיא כּו' אֲבָל בְּפִסְחָא לֹא מְשַׁיֵּיר אֵינְשׁ בְּמְעוֹת וְדָאֵי מְשַׁיֵּיר דְמַעַיקְרָא כִּי מִפְרִישׁ לְהוּ אֲדַעְתָּא דְהֵכִי מִפְרִישׁ כּו' מֵאֵי רַבִּי דְתַנָּיָא אִם יִמְעַט הַבֵּית מֵהֵיּוֹת מִשָּׁה הַחֲנִיּוּהוּ מִשָּׁה מִכְּדֵי אֲכִילָה וְלֹא מִכְּדֵי מִקְח וּפִירִשׁ"י אִם יִחְסֹר לוֹ מְעוֹת שְׂאֵין לוֹ בְּמַה לְיִקַּח צְוּרָכֵי אֲכִילַת הַפְּסַח כְּגוֹן עֲצִים לְצִלְיִיתוֹ רִשָּׁאֵי הוּא לְמוֹכְרוֹ כּו' שְׂאֵם אֵין לוֹ מִמְנָה עִמּוֹ אַחַר עַל פְּסַחוֹ כּו' שַׁע"מ כֵּן הִקְדִּישׁוּ יִשְׂרָאֵל אֵת פְּסַחֵיהֶן כּו' חֵד אָמַר בְּעֲצִים לְצִלוֹתוֹ כ"ע לֹא פְּלִיגֵי דְכִינּוֹן דְתַקְנִיתָא דְפִסְחָא כְּגוּפ' דְפִסְחָא דְמִי כּו' וְעֵינֵינוּ בְּרַמְבַּ"ם עכ"פ בְּעֲצִים לְצִלְיִיתוֹ מְשַׁיֵּיר נָמִי בְּפִסְחָא שְׂיִכּוֹל לְיִקַּח בְּהִמְעוֹת עֲצִים לְצִלְיִיתוֹ.

וְכֵן נָמִי מִצָּה וּמְרוּר וְעֵינֵינוּ בְּמ"ל בְּרַמְבַּ"ם (פ"ד מ"ה ק"פ): וּבִירוּשְׁלָמִי (פ"ח דְפִסְחִים) ר' אֶלְעָזָר בְּשֵׁם ר' הוֹשְׁעִי תַנָּאֵי ב"ד הוּא שְׂיָהָא זֶה מִפְרִישׁ אֵת פְּסַחוֹ וְזֶה מִפְרִישׁ אֵת מְעוֹתָיו מִמְנָה אוֹתוֹ עַל שְׁלוֹ.

וְהַמְעוֹת יוֹצֵאִים לְחוֹלִין מַה יוֹצֵא לְחוֹלִין וְחוּזֵר וְקוּדֵשׁ אוֹ לְכַף הִקְדִּישׁוּ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה (פִּי) אִם הַמְעוֹת מִתְחַלְלִין עַל הַפְּסַח שֶׁהַפְּסַח יוֹצֵא לְחוֹלִין בְּשַׁעָה שְׁנוֹתָן הַמְעוֹת וְחוּזֵר וְקוּדֵשׁ אוֹ לְכַף הִקְדִּישׁוּ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה כְּמוֹ דְאִמְרִינָן בְּפִסְחִים (דף צ) דְבְמְעוֹת מְשַׁיֵּיר אֵינְשׁ פִּי שְׁלֹא הִפְרִישׁ אֶלָּא לְצֵאת י"ח פְּסַח וְלֹא בְתוֹרַת הִקְדִּישׁ וּכְמוֹ שְׁפִי רִשׁ"י שָׁם דְבְמְעוֹת מְשַׁיֵּיר אֵינְשׁ לְתַתָּם מִתַּת חוֹלִין לְבַעַל הַפְּסַח ע"ש מַה נִּפְיָק מִבִּינְיָהוֹן הִפְרִישׁ מֵאָה מְנָה לְפִסְחוֹ וְהַמְנָה אוֹתוֹ עַל חֲמָשִׁים אֵין תִּימַר יוֹצֵא לְחוֹלִין וְחוּזֵר וְקוּדֵשׁ שְׂאָר הַמְעוֹת חוֹלִין הֵם אֵין תִּימַר לְכַף הִקְדִּישׁוּ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה שְׂאָר הַמְעוֹת הִקְדִּישׁ הֵן ר' יַעֲקֹב בַּר אֲחָא כּו' הִגַּעַ עֲצָמָה שֶׁהַמְנָה אוֹתוֹ עַל חֲנֻם מַה אֵית לָהּ יוֹצֵא לְחוֹלִין וְחוּזֵר וְקוּדֵשׁ כּו' וְעֵינֵינוּ בְּק"ע וְאֵלוּלֵי מִסְתַּפְּינָא הֵיכִי אֹמַר שֶׁהוּא ט"ס וְצ"ל מַה נִּפְיָק מִבִּינְיָהוֹן הִפְרִישׁ מֵאָה מְנָה לְפִסְחוֹ וְהַמְנָה אוֹתוֹ עַל חֲמָשִׁים אֵין תִּימַר יוֹצֵא לְחוֹלִין וְחוּזֵר וְקוּדֵשׁ שְׂאָר הַמְעוֹת קוּדֵשׁ הֵם.

דכינן שְהשיור הוא בְּפסח שְהפסח יוצא לחולין וחוזר וקודש והוא לא נמנה רק בעד חמשים מנה א"כ ממילא השאר קודש אבל אם השיור הוא במעות דמשעה ראשונה לא הקדיש אלא לשם פסח וע"כ מפי נתן לחבירו התמישים ואין צורך לשאר התמישים הם ממילא חולין וכן אם ממנה אותו בתנ"ם הרי הם ממילא חולין (ואפשר לקיים הגירס' כמו דאיתא בירושלמי נמי ועיין בק"ע ואין פאן מקום להאריף): ולכאורה קשה פנין דקיי"ל דקדושת הגוף לא פקע בכדי וכמו דאיתא בנדריים (דף כט) וילעולם אמר בר פדא פדאן חוזרו' וקודשו' פדאן חוזרו' וקודשו' עד שיקצצו נקצצו פודן פעם אחת ודיו ועולא אמר פנין שנקצצו שוב אין פודן א"ל רב המנונא קדושה שבהו להיכן הלכה כו' א"ל רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקע בכדי.

קדושת הגוף לא פקע בכדי וא"כ איך אמרינן דיוצא לחולין וחוזר וקודש פנין דקדושת הגוף לא פקע בכדי [ולכאורה אפשר לומר כמו שכתב הנתיבות (סי' רמא) על הרא"ש שכתב במס' סנפה במתנה ע"מ להחזיר דמוןכרח אח"כ להקנות לו בחזרה ע"ש והקשה מהא דאמרינן בב"ב (דף קלז) שור זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי הקדישו והחזירו ה"ז מוקדש ומחזר דאיך יכול להקנות לו אח"כ פנין שהוא הקדש ומירץ דמירי בקדשים קלים ואלקבא דריה"ג דיכול למפור עולתו ושלמיו והקשה שם על הנ"י דאפי' מקרו והחזירו מהני וא"כ אפי' בקדשי ב"ה נמי מהני.

ומירץ ע"פ מה שכתב הר"ן פ' המגרש גבי ע"מ שלא תנשא לפלוני. ונישאת לפלוני דהגט בטל והקשה דאיך הגט בטל.

שְהרי אם נישאת לזה שנסארה עליו ונמצא גט בטל דאין קידושין תופסין וא"א לה להנשא ומירץ דכינן שא"א לגט להתבטל אלא מחמת חלות הנשואין ה"ה פאלו אמר לה הרי את מותרת לכל אדם.

אלא שאם תנשא לפלוני הרי את אשתו עד שעת הנשואין ומשעת נשואין ואילך אלא שבשעת נשואין אי את אשתי אע"ג דמסקינן לקמן בהיום אי את אשתי ולמחר את אשתי פנין דפסקה פסקה ה"מ היכא דיום א' פסקה לגמרי אבל הכא לא פסק אלא לענין שאפשר לנשואי אותו פלוני לחול וכתב דה"נ פנין שהוא התנה ע"מ שתחזירהו לי ולא אמר התנאי שלו רק שיהי' יכול לחזור ולהקנות בקנין ואף שאח"כ לא יהי' שלו וא"כ יהי' ג"כ הקדש קודם החזרה ואחר החזרה.

רק שבשעת חזרה לא יהי' הקדש ואף דקדושה בכדי לא פקע מ"מ פנין דהכא לא פקע אלא בכדי שיתקיים התנאי פדי שיהי' אפשר להקדש לחול ע"כ מהני וא"כ לפ"ז אפשר לומר דגבי פסח נמי פנין שיוצא לחולין וחוזר וקודש ע"כ מהני אף דקדוש' הגוף לא פקע בכדי וקצת ראי' לזה דהא במס' נדרים (ד' כט ושם) איתא א"ל רב המנונא קדושה שבהו להיכן הלכה.

ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי כו' וכתב הרא"ש שם דהכי אמר בפ' המגרש לענין גט דאם אמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי. פנין שפסקה פסקה וה"ה נמי לענין קידושין דמקשינן הוי' ליציאה וא"כ פנין דהקדש מדמינן לקדושין וקידושין מדמינן לגט כמו שכתב הרא"ש וע"כ פנין שכתב הר"ן דגבי גירושין מהני

שְׁתַּחֲוֶה אֱשֶׁתוֹ וְאִחֹ"כָּ תִּהְיֶה מְקַדְּשָׁתָּהּ וְאִחֹ"כָּ הָרִי הִיא כְּמוֹ בְּתַחֲוֶה וְאִחֹ"כָּ הוּא הַדִּין בְּהַקְדֵּשׁ מִהַיּוֹם אֲךָ אֵפ"כָּ זֶהוּ דְּוָחֶק: וְע"כ נִרְאֶה לִּי שֶׁהִירוּשָׁלַיִם לְטַעֲמֵי אֲזִיל דַּס"ל דְּקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף פָּקַע בְּכַדִּי וְכִמוֹ שֶׁהִבְאֵתִי בְּסַפְרֵי עִמְקֵי יְהוֹשֻׁעַ (ס' יא) וּבְסַפְרֵי זֶה דְּהִירוּשָׁלַיִם ס"ל דְּקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף פָּקַע בְּכַדִּי וְכִמוֹ דְּאֵית לִי לְאַבְנֵי בְּנִדְרִים (דָּף כט) וְכִמוֹ דְּאֵיתָא בִירוּשָׁלַיִם (פ"ג דְּקַדְוֶשֶׁת) דְּגָרְס הֵתָם ר' אַבְהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן ה"ז עוֹלָה פֶּל שְׁלֵשִׁים יוֹם ה"ז עוֹלָה לְאַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם יִצְתָה לְחֻלְיֵי מֵאֲלֵי הָרִי אֶת מְקוֹדְשָׁתָּהּ לְשֵׁלֵשִׁים יוֹם ה"ז מְקוֹדְשָׁתָּהּ מֵהַ בֵּין הַקְדֵּשׁ וּמֵהַ בֵּין אֲשֶׁה מְצִינּוֹ הַקְדֵּשׁ יוֹצֵא בְּלֵי פְדִיּוֹן וְלֹא מְצִינּוֹ אֲשֶׁה שְׁיוֹצְאָה בְּלֹא גֹט: וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב לְשׁוֹן הַגֹּמֵל בְּפִסְחִים (דָּף פט) אָמַר עוֹלָא וְאַתִּימָא ר' הוֹשַׁעֲנִי אֶפְשָׁר יִדְעִין חֲבָרִין בְּבִלְאֵי טַעֲמָא דְהָא מִלְתָּא וְיֵשׁ לְדַקְדָּק מֵהוּ חֲבָרִין בְּבִלְאֵי דְנוֹקָא ע"כ נִרְאֶה לִי לְבָאָר כְּמִי שֶׁבִּיֵאֲרֵתִי דְלִשְׁטִית הִירוּשָׁלַיִם אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּלִאֲחַר שֶׁהִקְדִּישׁוּ לְפִסַּח יִצְאָ לְחֻלְיֵי ע"ז אֹמַר אֶפְשָׁר יִדְעִין חֲבָרִין בְּבִלְאֵי פִי דַּס"ל לְהַש"ס בְּבִלֵי דְקַדְוֶשָׁה לֹא פָקַע בְּכַדִּי.

וְעַל זֶה אֹמַר זֶה הַפְּרִישׁ טָלָה לְפִסְחוֹ. וְזֶה הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ.

הַאִיף הַקְדֵּשׁ חָל עַל הַקְדֵּשׁ דְּקַתְנֵי מְעוֹת שֶׁבִּידּוֹ חֻלְיֵי. מִשׁוּם דְּהַש"ס בְּבִלֵי אֲזִיל לְשִׁיטְתָּיָהּ דַּס"ל דְּקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף לֹא פָקַע בְּכַדִּי.

כְּמוֹ דְּאֵיתָא בְּנִדְרִים (דָּף כט) א"ל רַב הַמְנוּנָא קְדוּשָׁה שְׂבָהּ לְהִיכּוֹ הִלְכָה וְעוֹלָא דְאָמַר יִדְעִין חֲבָרִין בְּבִלְאֵי טַעֲמָא דְהָא מִלְתָּא לְמִי לְטַעֲמֵי דַּס"ל כְּשִׁיטְתָּהּ הִירוּשָׁלַיִם דְּקַדְוֶשָׁה פָקַע בְּכַדִּי.

וְכַדְאֲמַרִּין (שָׁם) דְּעוֹלָא אָמַר כִּינּוּן שְׁנוֹקְצָצוֹ שׁוּב אֵינּוּן פּוֹדוֹן (אֲךָ אֶפְשָׁר לְדַחוֹת דְּזֶהוּ גְבִי קְדוּשָׁתָּהּ דְּמִים) עכ"פ לְשִׁיטְתָּהּ הִירוּשָׁלַיִם אֲךָ קְדוּשָׁתָּהּ הַגּוֹף פָּקַע בְּכַדִּי וְע"ז אֹמַר יִדְעִין חֲבָרִין בְּבִלְאֵי טַעֲמָא דְהָא מִלְתָּא פִי דַּס"ל דְּקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף לֹא פָקַע בְּכַדִּי א"כ א"א לֹאמַר כְּטַעֲמֵי הִירוּשָׁלַיִם דְּיוֹצֵא לְחֻלְיֵי וְחֻזְרֵי וְקוֹדֵשׁ וְא"כ זֶה הַפְּרִישׁ טָלָה לְפִסְחוֹ וְזֶה הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ הַאִיף הַקְדֵּשׁ חָל עַל הַקְדֵּשׁ [וְעוֹד אֶפְשָׁר לֹאמַר כִּינּוּן דְּאֲמַרִּין בִירוּשָׁלַיִם דְּהוּי תְּנַאי ב"ד].

ע"כ יְכוּלִים לְהַפְקִיעַ הַקְדוּשָׁה אֶפְי' בְּקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף. כְּמוֹ דְּאֵיתָא בְּשְׁבוּעוֹת (דָּף יא): וְכִינּוּן שְׁנֵתְבָאָר שַׁע"מ כִּן הַקְדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּסַחֵהּ בְּכַדִּי שְׁיוֹכְלוּ לְקַנּוֹת בְּעַד הַמְעוֹת עֲצִים לְצַלְיָתוֹ וְאֶפְי' לְיַקַּח מִצָּה וּמְרוֹר וְע"כ כִּינּוּן שְׁיֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַפְסַח שְׁיוֹכַל לְיַקַּח מִצָּה וּמְרוֹר.

וְכִמוֹ דְּאֲמַרִּין בְּפִסְחִים (דָּף צ) מֵהֵיּוֹת מִשָּׁה הַתְּנִיּוֹה מִשָּׁה וְרַבֵּי סָבַר הַחֵי עֲצָמָהּ מִשָּׁה. וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' תִּימָא כִּינּוּן דְּמַקְרָא נְפִיק מֵהַ צְרִיף לְטַעֲמָא שַׁע"מ כִּן הַקְדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל פְּסַחֵהּ וְתִרְצוּ דַּמ"ל קְרָא דְדַעְתּוֹ לְכַדִּי וְע"כ כִּינּוּן שְׁיוֹכַל לְקַנּוֹת בְּעַד הַמְעוֹת שֶׁל הַפְּסַח מִצָּה וּמְרוֹר לְאֲכִילָתוֹ וְכִמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ"י הֵתָם אִם יִחְסַר לוֹ מְעוֹת שְׁאִין לוֹ בְּמָה לְיַקַּח צְרָכֵי אֲכִילָת פְּסַח כְּגוֹן עֲצִים לְצַלּוֹתוֹ רְשָׁאֵי הוּא לְמוֹכְרוֹ ע"כ וְדַאי דְמוֹתָר לְצַלּוֹתוֹ בִּי"ט וְלֹא אֲמַרִּין דְּבַטַל חֵלֶק הַדְּיוֹט אֲצַל חֵלֶק גְּבוּהָ.

וְע"כ שׁוֹאֵל הַחֲכָם מֵהַ הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ אֶתְכֶם שְׁאִין הַפְּסַח כְּשֶׁאָר שְׁלֵמִים דְּמִשְׁוֹלְחַן גְּבוּהָ קָא זְכוּ וְהָא לֹא בְטַל חֵלֶק הַדְּיוֹט אֲצַל חֵלֶק גְּבוּהָ וְהָאֲכִיל' שְׁאוּכְלִים הַפְּסַח הוּא הַעֲיָקָר.

וע"ז הוא התשובה אף אתה אמור לו פהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. וכמו שביארתי על הא דכתיב פי נער ישאל ואנהבהו וממצרים קראתי לבני כו' ואהי להם פמרימי עול על לחייהם ואט אליו אוכיל שקהיקר של הק"פ יהי האכילה: וא"כ נתבאר ששאלת החכם הי' על שהפסח עיקרו לאכיל' ולמה אינו פשאר הקרבנות דבטל חלק הדיוט אצל חלק גבוה והאכיל' אינו מעכב.

וע"ז הי' התשוב' אף אתה אמור לו פהלכות כו' וכמו שביארתי. וע"ז אומר רשע מהו אומר מה העבודה הזאת לכם.

שרשע אמר בהיפוך למה העבודה הזאת דהיינו זריקת דם והקטרת אימורים שהוא חפץ יותר באכילת רשות. וכמו שביארתי במ"א על הא דאמרין ביומא (דף עה) תנא משמין דריב"ק אל תקרי שטוח אלא שחוט מלמד שיירד להם לישאל עם המן דבר הטעון שחיט' אמר רבי וכי מפאן אתה למד כו' והלא כבר נאמר כו'.

ודקדקתי דמהו הלשון של וישטחו להם שטוח מלמד שיירד להם הטעון שחיט' ומה שיירד זה לכאן. אף הענין הוא דכתיב ויתאווי תאונה שהם בקשו לאכול דוקא דבר הגשמי כדי שיתאווי תאונה ולא מן השלמים פינן דמשולחן גבוה קא זכי ועיין בחולין (דף יז) וכמו שביארתי שהוא ענין רוחני והמן יורד מן השמים והוא גמי לחם רוחני וע"כ אמר משה הצאן ובקר ישחט להם שרצה שיירד להם שליו מן השמים וכמו דאמרין בסנהדרין (דף נט) הי' ריב"ב אומר אדה"ר מיסב בג"ע הי' והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסגנין לו יין הציץ בו הנחש כו' התם בבשר היורד מן השמים אין פי הא דר' שמעון ב"ח הנה קאזיל באורחא פגע בי הנה ארינותא דהוי נהמי לאפלי' אמר הפפירים שואגים לטרף נחיתו לי תרמי אטמתא חדא אכלוה וחדא שבקוה אייתי ואתי לבי מדרשא בעי עלה דבר טמא הוא זה או דבר טהור א"ל אין דבר טמא יורד מן השמים בעא מיני' ר' זירא מר' אבהו ירדה לי דמות חמור מהו כו' אין דבר טמא יורד מן השמים ונרא' לי דכמו דאין דבר טמא יורד מן השמים ה"נ דבר היורד מן השמים אינו טעון שחיט' וכמו דאמרין בחולין (דף כו) בהמה שנבראת מן היבשה הכשירה בשני סימנים, דגים שנבראו מן המים הכשירן בלא כלום.

עוף שנברא מן הרקק הכשירו בסימן א' וא"כ מה שיורד מן השמים אין טעון שחיט' וע"כ בקש משה שיהא השליו יורד מן השמים כמו המן שהוא ענין רוחני ולא יתגשמו מזה אף הקב"ה אמר שאדברא יעשה להם פרצונם ולא יום אחד כו' עד אשר יצא מאפם והי' להם לזרא.

ע"ז אמר וישטחו להם שטוח מלמד שיירד להם דבר הטעון שחיט' כמו דכתי' ויגזו להם שלמים מן השמים. וע"ז מביא ראי' מהא דכתיב וימטר להם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף דבר הבא מן הרקק.

עכ"פ הרשעים רוצים דוקא לענין הגשמי כדי להתאוה תאונה וע"כ שואל מה העבודה הזאת לכם שאין רצונו בעבודה דהיינו בהקטרת אימורין וזריקת הדם רק באכיל' עצמית וע"ז שואל פינן שיעיקרו הוא לאכיל' א"כ למה העבוד': ובזה יתיישב מה שהקש' הט"א מהא דאמרין בגזיר (דף כג) כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יפשלו בהם

מִשָּׁל לְשָׁנֵי ב"א שֶׁצָּלוּ פְּסָחֵיהֶן א' אָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה וְאִזּוּ אָכְלוּ לֶשֶׁם אֲכִילָה גְּסָה זֶה שֶׁאָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה וְצַדִּיקִים יָלְכוּ בָּם וְזֶה שֶׁאָכְלוּ לֶשֶׁם אֲכִיל' גְּסָה וּפְנִישְׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם.

וְהַקָּשָׁה הַט"א דְּמֵאֵי מִקְשָׁה ר"ל נְהִי דְלֹא עֲבִיד מִצְּנוּה מִן הַמְּבַחֵר פְּסַח מִיָּהָא קָא עֲבִיד דְּאֵמַאי לֹא מוֹקִי לִי כְּשִׁיטְתִּי דַס"ל בְּפִסְחִים (דָּף קִיד) דְּמִצְּנוֹת צְרִיכוֹת פְּנוּנָה וְע"כ נִיחָא דְזֶה שֶׁאָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה יֵצֵא וְזֶה שֶׁלֹּא אָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה לֹא יֵצֵא ע"ש מַה שֶׁתִּירֵץ וּבִסְפָּרֵי ע"י (דְּרוּשׁ יא) הַקְּשִׁיתִי ע"ז דְּאֵפְתִּי לִוְקָמִי בְּמִצְּנָה שְׁזֶה אָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה יֵצֵא וְזֶה שֶׁלֹּא אָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה לֹא יֵצֵא: אָבֵל לְפִי מַה שֶׁבִּיאָרְתִּי נִיחָא דִּישְׁרִים דְּרַכִּי ה' צַדִּיקִים יָלְכוּ בָּם וּפְנִישְׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם.

פִּי דְרַכִּי ה' דְּרַף הַתּוֹרָה יִשָּׁר מְאֹד. דְּהֵינּוּ לְפִי מַה שֶׁבִּיאָרְתִּי בְּפִסַּח שֶׁעֵיָקְרוּ לְאֲכִיל' וְע"כ מְוַתֵּר לְצִלוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ בִּיו"ט וְהַטַּעַם הוּא שְׂיֵהָי' הַטַּעַם פְּסַח בְּפִיו וּכְמוֹ דְּאֵמְרִינוּ אֲף אִתָּה אֲמֹר לֹו כְּהִלְכוֹת הַפְּסַח כֹּו מְפִנִי שֶׁהִי בְּבַחֲי' נֶעַר ע"כ הַמִּצְּנוּה הִיא דְּוָקָא בְּאֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי וְאֵעִפ"כ אֲכִיל' לְמִצְּנוּה וְלֹא לְהַנָּאת עֲצָמוֹ לְאֲנָכְלוּ לְתִיאָבוֹן אָבֵל הַרְשָׁע אֲוֹמֵר שֶׁפִּינוּן שֶׁעֵיָקְרוּ לְצִוְרָף אֲכִיל' ע"כ הֵנִי כְּמוֹ סֵתָם אֲכִיל' וְאוֹכְלוּ בְּתוֹרַת אֲכִיל' גְּסָה וְדוּמָה לֹו כְּמוֹ אֲכִילַת חֲוֹלִין מִשָּׂא"כ הַצַּדִּיק אֲכִיל' בְּכִנּוּנָה לֶשֶׁם מִצְּנוּה וְאֵע"פ שֶׁצִּלְיָתוֹ דוּחָה יו"ט וְלֹא אֵמְרִינוּ בִּי מְשֻׁנְחָן גְּבוּהָ קָא זְכִי וְלֹא בְּטֵל חֶלֶק הַדְּיוּט אֲצֵל חֶלֶק גְּבוּהָ אֵעִפ"כ נִזְהַר לְאֲנָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה מִשׁוּם דְּהֵנִי קָרְבָּן וְיֵשׁ בָּהּ חֶלֶק דְּלִגְבוּהָ סְלָקִי וְע"ז אֲוֹמֵר לְשָׁנֵי ב"א שֶׁצָּלוּ פְּסָחֵיהֶן זֶה אָכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה וְכֹו דְּלִכְאוּר' הוּא מְיֻתֵר דַּה"ל לְמִימַר ב' ב"א שֶׁאָכְלוּ אֵת פְּסָחֵיהֶם זֶה אָבֵל לֶשֶׁם מִצְּנוּה וְזֶה כֹו אֲף לְפִי מַה שֶׁבִּיאָרְתִּי נִיחָא שֶׁאֲוֹמֵר שֶׁצָּלוּ כֹו שְׁמִנָה הַדְּרָף גּוֹפִי צַדִּיקִים יָלְכוּ בָּם וּמִתְפַּנְנִים דְּוָקָא לֶשֶׁם מִצְּנוּה שֶׁאֲף שְׁמַהצִּלְיָי' שֶׁצוּלִין אוֹתוֹ בִּיו"ט מוֹכַח שֶׁהֵעֵיָקֵר הוּא הָאֲכִיל' וְשֶׁחֶלֶק הַדְּיוּט לֹא בְּטֵיל אֲצֵל חֶלֶק גְּבוּהָ.

אֲף הֵינּוּ מְטַעַם דָּאִין מְפִטִירִין אַחַר הַפְּסַח אֲפִיקוּמָן וּבְעֵינָן שְׂיֵהָא טַעַם פְּסַח נִשְׁאָר בְּפִיו לְהַשְׁרִישׁ בְּלִבּוֹ עֲנִין י"מ וּכְמוֹ שֶׁבִּיאָרְתִּי וּרְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם שֶׁאֲוֹמְרִי שְׁזֶהוּ כְּמוֹ אֲכִילַת חֲוֹלִין וְאוֹכְלוּ לֶשֶׁם אֲכִיל' גְּסָה.

וְעוֹד שֶׁהַפְּסַח נֶאֱכַל עַל הַשְּׁנֹבֵעַ וְע"כ אֲכִיל' לֶשֶׁם אֲכִיל' גְּסָה מִמֶּשׁ מִשָּׂא"כ הַצַּדִּיק אֵינּוּ אוֹכְלוּ לֶשֶׁם אֲכִיל' גְּסָה וְהָא דְּנֶאֱכַל עַל הַשְּׁנֹבֵעַ הוּא פְּדִי שְׂיֵהָי' טַעַם פְּסַח נִשְׁאָר בְּפִיו. וְע"ז אֲוֹמֵר כִּי יִשְׂרָיִם דְּרַכִּי ה' צַדִּיקִים יָלְכוּ בָּם שֶׁמְדַרְכִּי הַתּוֹר' הַצַּדִּיק יִלְךָ בָּהּ וְהַרְשָׁע יִכְשֵׁל אָבֵל בְּמִצְּנָה אִם זֶה אוֹכַל לֶשֶׁם מִצְּנוּה וְזֶה אֵינּוּ אוֹכְלוּ לֶשֶׁם מִצְּנוּה הֵם כְּמוֹ ב' דְּרַכִּים שְׁזֶה מְקַיִים הַמִּצְּנוּה וְזֶה אֵינּוּ מְקַיִים הַמִּצְּנוּה: וְע"כ פִּינוּן שֶׁבִּיאָרְתִּי עֲנִין אֲכִילַת ק"פ ע"כ אֲחִי וּרְעֵי מַה מְאֹד צָרִיף לִינְהַר בְּחַג הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה שְׂיֵהָא כָּל עֵיָקֵר הַכְּנֻג' לֶשֶׁם מִצְּנוּה וְלִשְׁמֹחַ בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְּנוּה דְּוָקָא וְלֹא לִשְׁמֹחַ בְּהַחַג בְּשִׂמְחָה שֶׁל קְלוֹת רֹאשׁ כְּמוֹ דְּאֵמְרִינוּ סְקָבָא דְּשִׁתָּא רִיגְלָא וּבְפִרְט בִּימֵי סְפִירַת הָעֲנוּמָר דְּאֵמְרִינוּ בְּמִדְרָשׁ (פ' אֲמֹר) שְׁבַע שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תְּהֵינָה וְאֵימְתִי הֵן תְּמִימוֹת בְּזִמְן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוּם.

וְאֵימְתָא בְּמִדְרָשׁ שֵׁם ר"י וְרַשְׁב"ל אָמַר לְעוֹלָם אֵל תְּהִי מִצְּנוֹת הָעֲנוּמָר קְלָה בְּעֵינָיָה שְׁע"י מִצְּנוֹת הָעֲנוּמָר זְכָה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ לִירֵשׁ אֵת אֶרֶץ כְּנָעַן הַדָּא הוּא דְּכְתִיב וְנָתַתִּי לְזִרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ עַל מְנַת וְאִתָּה אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר ר"ל אָמַר לְעוֹלָם אֵל תְּהִי מִצְּנוֹת הָעֲנוּמָר קְלָה בְּעֵינָיָה שְׁע"י מִצְּנוֹת הָעֲנוּמָר עֲשֵׂה הַקַּב"ה שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ הֵנִי אוֹמֵר בְּזִכּוֹת קַמַּח

שעורים כו' היא שעמדה להם בימי גדעון שנא' ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שעורים מתהפף במחנה מדן.

ולכאור' צריף להבין אמאי יהי מצנת העומר קלה יותר מכל המצות מה שאומר אל תהי מצנת העומר קלה בעיניך. אף העגן הוא שאומר אל תהי מצנת העומר קלה בעיניך היינו משום שכל המנחות באות מן החטין ומנחת העומר באה מן השעורים: ע"ז אומר אל תהי מצנת העומר קלה בעיניך מחמת שהוא מן השעורים ע"ז אומר שע"י מצנת העומר עשה הקב"ה שלום בין איש לאשתו.

פי' מנחת סוטה שהוא דוגמת העומר שבאה ג"כ מן השעורים כמו דאמרינו בפ"ב דסוטה (דף יד) כל המנחות באות מן החטין וזו באה מן השעורין מנחת העומר אע"פ שהי' באת מן השעורים היא הי' באה גרש וזו באה קמח דעל ידי מנחת סוטה שבאה ג"כ מן השעורים נעשית שלום בין איש לאשתו.

והיא שעמדה להם בימי גדעון כו' ובאמת צריף להבין דאם מצנת העומר גדולה כל כך אמאי היא באה מן השעורין ויובן העגן ע"פ מאי דכתיב (שופטים ו) ויפן אליו ה' ויאמר לך בכתף זה והושעת את ב"י מפך מדן כו' ויאמר אליו בי אדוני במה אושיע את ישראל הנה אלפי הדל במנשה כו' ויהי בלילה ההוא ויאמר לו ה' קח את פר השור לאביך ופר השני שבע שנים והרסת אתאזבח הבעל אשר לאביך כו' (ובשופטים ז) כתיב ויבוא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום כו' והנה צליל לחם שעורים מתהפף במחנה מדן ויובן העגן ע"פ מאי דאמרינו בפ"ק דמנחות (דף ה) ורבא אמר מנחת העומר שקמצ' שלא לשמה פשירה ושיירי נאכלין ואינה צריכ' מנחת העומר להתייר' שאין מחשבה מעלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבוד' ובמקום הראוי לעבוד' במי שראוי לעבוד' לאפוקי פהו בעל מום ובדבר הראוי לעבוד' לאפוקי מנחת העומר דלא חזי דחידוש הוא ובמקום הראוי לעבודה לאפוקי נפגם המזבח ופירש"י בדבר הראוי לעבוד' פגון מנחת חטים אבל מנחת העומר של שעורים אינה ראוי אלא לעבוד' זו בלבד להתיר ולא משום קרבן אתי' ואי משום מנחת סוטה לאו ראוי' היא דמנחת סוטה באה קמח ושל עומר גרש ועוד דלאו עבודה הוא דלברר עון קא אתי.

והאי דפסלה מחשבה במנחת קנאות משום דרחמנא קרי' חטאת והתוס' הקשו דא"כ מנחת קנאות לא תיפסל שלא לשמה ונראה לפרש דחשיב מנחת העומר דבר שאינו ראוי לפבוד' משום דאפי' לגבוה אסור להקריב חדש קודם העומר וא"כ מוכח מזה שאין המחשבה פוסלת אלא במקום הראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבוד' ובמי שראוי לעבוד' לאפוקי פהו בעל מום: ובזה תבאר הא דגדעון שאמר בי אדוני במה אושיע את ישראל שלא ידע באיזה זכות, אף באמת ניצולו בזכות העומר שהי' בימי פסח (וכמו שפי' רש"י על איפת קמח מצות) אף א"כ צריף להבין מפני מה היא באה מן השעורים שהוא מאכל בהמה ואמאי לא באה מן החטים, אף הטעם הוא שהקב"ה אמר הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות וא"כ כיון שכללות העולם נידון בפסח, וכל עיקר חיות העולם תלוי בזה (וכמו שהבאתי בספרי מה שהקשה הר"ן על הא שבר"ה נידונים והלא בפסח נידונים ג"כ בחיות, שכל החיות תלוי בתבואה שבשדה) וע"כ רצה הקב"ה שהעומר יתקבל ברצון, וע"כ צוה להקריב מן השעורים שהוא חידוש שלא מצינו קרבן

מן השעורים, ולא הני דבר הראוי לעבודה, ועוד דלא הני ממשקה ישראל מן המותר לישראל, כמו שכתבו התוס' במנחות (שם) וע"כ אין שום מחשבה פוסלת בו, וא"כ פיון שאין מחשבה פוסלת בו ע"כ בנדאי עולה לרצון ומתברר התבואה שבשדות.

וע"כ פתיב ניאמר לו ה' קח את פר השור אשר לאביה כו' ואמרין בתמורה (דף פח) שמנה דברים התיירו באותו לילה חוץ כו' והנה פיון שצנה לו ה' וא"כ מוכרח לקיים לשמה דאלא"ה לא עלת' לו לשם חוב' וגדעון נרא בעצמו שאינו יכול לכונן כמו שצריך אף פיון שלא הני ראוי לעבודה ע"כ אין המחשבה פוסלת בו וע"כ התייר לו שמנה דברים בכדי שלא יהי ראוי לעבוד' וע"כ אט"כ בפשט מע גדעון איש מספר לרעהו החלום והנה צליל לחם שעורים מתהפך במחנה מדן.

אז הבין גדעון שבזכות העומר יצילם ה' וכמו שאמרו אל תהי מצות העומר קלה בעיניכם. (מדרש ס' אמור) שאדרבא היא שבאה מן השעורים מעליותא היא.

שאין מחשבה פוסלת: [ובמ"א ביארתי על הא דאית' במדרש (ס' לך לך) קחה לי עגלה משולשת הראה לו ג' מיני פרים וג' מיני שעירים וג' מיני אילים כו' ויקח לו את כל אלה. רשב"י ורבנן רשב"י אומר כל הכפרות הראה לו ועשירית האיף' לא הראה לו ורבנן אמרי אף עשירית האיף' הראה לו ואפשר לומר שרשב"י לטעמין' דס"ל דבמנחות אינו פסולות שלא לשמה וכמו דאמרין במנחות (דף ב) ר' שמעון אומר כל המנחות שנקמצו שלא לשמן פשרות ועלו לבעלים לשם חובה שאין המנחות דומות לזבחים שהקומץ מחבת לשם מרחשת מעשי' מוכיחין עלי' שהיא מחבת חריבה לשם בלולה מעשי' מוכיחין עלי' לשם חריבה אבל בזבחים אינו פן שחיט' אחת לכולן וזריק' אחת לכולן וקבלה א' לכולן.

אלמא דבמנחות ס"ל לר"ש דמחשב' לא פסלה בהא וכו' אמרינן התם מעשי' מוכיחין עלי' דקאמר ר"ש סברא הוא מחשבה דלא מינכרא פסל בה רחמנא מחשבה דמינכרא לא פסל בה רחמנא וכל עיקר שהראה הקרבנות לאברהם למען שאברהם יחשב בהן המחשב' טובה וינחילם לבניו וכמו שביארתי בספרי ע"י על הא דאמרין בזבחים (דף ב) סתם זבחים לשמה קאי משא"כ במנחות שאינם פסולות שלא לשמה וע"ז אמר שכל הכפרות הרא' לו חוץ מעשירית האיף' לא הרא' לו אע"פ שחטאת הוא אעפ"כ מעשי' מוכיחין עלי'.

ורבנן לא ס"ל הא דמעשי' מוכיחין וס"ל דמנחות נמי פסולות שלא לשמה. ובה' יתיישב המדרש ואל אלקינו פי ירבה לסלוח זו עשירית האיף' שויתר משלו דע"כ ויתר משלו משום דמעשי' מוכיחין עלי' ואינה פסול' שלא לשמה לדברי ר"ש: וע"כ צריך פל א' לשמן בשמחת החג בשמחה של מצנה ולא בשמחה של קלות ראש כמו דאמרין בסוף קידושין סיקבא דשתא ריגלא [ויכתיב חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח נלאתי נשוא וכחו דאמרין בשבת (דף קמה) מאי הי' עלי לטורח א"ר אלעזר אמר הקב"ה לא זיין לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי לידע איזה גזירה קשה אביא עליהם א"ר יצחק אין לך פל רגל ורגל שלא באתה בולשת לצפורי.

והמהרש"א בח"א פירש הי' עלי לטורח שפדיני אדם מי שהי' נתחייב ב' מיתות ב"ד הי' נידון בתמור' פדאמרינן פ' ד' מיתות מ"מ בדיני שמים להודיע העונש פועין עביר' נידון במדה שפמד על העבירות שעשה האדם מביא עליו הקב"ה גזיר' קשה פועין כל עבירותיו עכ"ד.

והוא תמוה מהא דסנהדרין (דף לז) תני' א"ר שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי א' שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתי אחריו כו' ואמרתי לו רשע מי הרגו לזה אני או אתה אבל מה אעש' שאין דמה מסור בידי שהרי אמר' תור' ע"פ שנים עדים יומת המת היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג את חבירו.

אמרו לא נזו משם עד שבא נחש והפישו נמת. ופריה והאי בר נחש הוא והאמר רב יוסף מיום שקרב בהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו והא בטלו אלא דין ד' מיתות לא בטלו מי שנתחייב כו'.

אמרו שהוא חטא אחריתי הוי בי' דאמר מר מי שנתחייב שתי מיתות ב"ד נידון בתמורה וזה בדיני שמים הוא ואמרי' עלה דנידון בתמור': [ומעתה נחזור לראש הדרוש הא דתנן בפסחים (דף קטז) ר"ג אומר כל שלא אמר שלש' דברים אלו בפסח לא יצא י"ח ואלו הן פסח מצה ומרור כו' ולכאור' צריף להבין דהא זה תלוי בפלוגת' אם מצות צריכות פונה וא"כ אי אמרינן דמצות א"צ פונה א"כ מפני מה צריף לומר שלש' דברים אלו ואי ס"ל דמצות צריכות פונה א"כ בכל המצות נמי הדין כה' ועוד דאמרינן בעירובין (דף צו) בפלוגתא דר"ג ות"ק ואב"א דכ"ע לצאת לא פעי פונה אלמא דר"ג סבר דמצות אין צריכות כונ' ועוד אפי' אם נאמר דמצות צריכות כונ' א"כ בכונה סגי ואמאי צריף דוקא שיאמר פסח זו כו' מצה זו כו'.

והתוס' כתבו בפסחים (שם) דכתיב ואמרם זבח פסח פלי באמיר' שצריף לומר פסח זה ואיתקש מצה ומרור לפסח: והנה בענין מחשבתו ניקרת מתוך מעשיו פירש"י בחולין (דף יב) דמעשה עם הדיבור חשיב מעשה ומחשבה גרידה היינו דיבור בלא מעשה ומחשבתו ניקרת מתוך מעשיו היינו מעשה בלא דיבור והנה כבר ביארתי פשיטא ישראל ממצרים הי' בבחי' נער כמו דכתיב פי נער ישראל ואנהבהו.

וממצרים קראתי לבני ועוד שעיקר י"מ הי' למען תספר באזני בנה' כו' אשר התעללתי במצרים ובקטן בעיני דוקא מעשה. אבל מחשבתו ניקרת מתוך מעשיו לא הוי רק מדרבנן ומדאורי' אין לו רק מעשה.

והיינו מעשה עם הדיבור לפירש"י בחולין (דף יג) עי"ש: וע"כ אמר ר"ג כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא י"ח ואלו הן פסח מצה ומרור פסח כו' והיינו אע"ג דלא בעינו פונה בפירוש להמצנה אפ"ה בעינו שיהא מחשבתו ניקרת מתוך מעשה (ועיין בספרי ע"י ד' יב ע"ש) אף התוס' כתבו (שם) דמעשה גמור הוא כגון שהוא דאלין ורמון כו' שחקקו תינוקות למוד בהן דנדאי דהם חוקקים לצורך בית קיבול וכיון דנדאי מוכח דאין חוקקין אלא כדי לקבל חשיב מעשה גמור אע"פ שלא פירש ומעשה גרוע כמו היא דהעלום חרש שוטה וקטן אינו מועיל דיבור כו' ומחשבתו ניקרת מתוך מעשיו היינו שמוכיח קצת עכ"פ המוכן מדבריהם שבמקום שהמעשה עצמה מוכיח על המחשבה ואין

לומר בזה פנונה אחרת הוי מעשה גמור ובמקום שיש להעמיד בזה פנונה אחרת זה לא חשיב מעשה גמור והנה כל מצות פסח המה באכילה והינו פסח מצה ומרור והנה באפול' אינו מוכח שעושה לשם מצוה ואפ' שאוכל להנאת עצמו כמו דאית' בנזיר (דף כג) פי' ישראלים דרכי ה' צדיקים ילכו בם כו' במה הפתוב מדבר כו' שבענין אכילה אפ' ש' אדם אוכל להנאת עצמו ואינו מתכוין למצוה משא"כ במעשה המצות שמחשבתו נזכרת מתוך מעשיו מצד עצמו שאל"כ למה הוא עושה המצוה (ואע"פ שביארתיו שלענין פנות המצוה מצות אכילה עדיף יותר וכמו שכתב הר"ן מחמת שמרגיש הטעם וכמו שביארתיו לעיל אעפ"כ לענין מחשבתו נזכרת מתוך מעשיו אפ' ש' המצוה שהוא ע"י מעשה מוכח יותר שעושה לשם מצוה משא"כ באכילה) והנה יש לומר כשני הפירושים שאם מדבר שהוא עושה המעשה לשם מה שהוא עושה כיון שהוא מדבר בפירוש ע"כ הוי מעשה גמור כמו שפירש"י וכן אם המעשה בעצמה מוכיח ואין לומר בזה פנונה אחרת.

וכה"ג יש בירושל' (פ"ו דפסחים) מתניתא פליגא על ר' יוחנן יוצאים במצוה בין שפיון בין שלא פיון ומשני פיון דהיסב חוקה פיון. וכן בירושל' דמגילה הי' עובר אחורי בהכ"נ כו' אם פיון לבו לא יצא דוקא בשלא עמד אבל אם עמד חזקה פיון וע"כ פיון שהוא מצות אכילה וא"כ אין מחשבתו נזכרת מתוך המעשה דאולי הוא מתכוין להנאתו ולא לשם מצוה וע"כ קאמר ר"ג כל שלא אמר כו' ואע"ג שביארתיו שע"כ עיקר מצות פסח באכילה דאפי' לא יתכוין נמי יצא אבל אעפ"כ בעיניו שיאמר ג' דברים אלו שיהא מחשבתו נזכרת מתוך המעשה שמתכוין לשם מצוה וע"כ צריף כל א' שיראה לקיים המצות בכונה לשם מצוה ולשמח ב' שמחת החג לשם מצוה כמו דכתיב נגילה ונשמחה בך, בך בישועתך בך בתורתך: דרוש לבין המצרים איתא במדרש היתה פאלמנה ר' חמא בר עוקבא ורבנן, ר' חמא בר עוקבא אמר לאלמנה שהי' תובעת מזונות ואינה תובעת פתובתה ורבנן אמרי למלך שפעס על מטרונ' וכתב לה גיטתה ועמד וחספו ממנה וכל זמן שהי' מבקשת להנשא לאחר הי' אומר לה היכן גיטתך וכל זמן שהי' תובעת מזונות הי' אומר לה ולא כפר גרשתיך בך כל זמן שישארל היו מבקשים כו' הי' אומר להם הקב"ה איזה ספר פריתות אמכם וכל זמן שמבקשים לעשות להם נסים כבתחילה אומר להם הקב"ה כפר גרשתי אתכם הה"ד שלחתי ואמן ספר פריתות אלי': והנה ביארתיו בספרי ע"י (דרוש יג) שהפ' הוא לאלמנה שהיא תובעת מזונות ואינה תובעת פתובתה דבזמן שהי' בהמ"ק הי' ההשפעה ע"י לכל העולם וכמו דאמרינן מנצח מזיח ומזין ומחבב ומכפר ועכשיו שחרב בהמ"ק הרי כל ההשפעה על מזונות בני ישראל הוא ע"י שמתאבלין עלי' אבל אם אין מתאבלין מפסידין מזונות ע"ו אומר לאלמנה שהיא תובעת מזונות ואינה תובעת פתובתה דאם תובעת פתובתה אמרינן בכתובות (דף נד) דמפסדת מזונות והטעם דהא תובעת פתובתה היינו משום שדעתה להנשא וא"כ כבוד בעלה אינו יקר בעיני' דהא רוצת להנשא וע"כ מפסדת מזונותיה'.

וה"נ אם מתאבלין על בהמ"ק הרי כבוד השכינה יקר בעיני' וע"כ יש לה מזונות אבל בלא"ה פיון שאינה מתאבלת הרי אינו יקר בעיני' וע"כ מפסדת מזונות וע"ש במה שביארתיו על הכתוב קראתי למאהבי המה רימוני ע"פ הירושל' הביאו הרא"ש (בפ"ד דכתובות) רב יהודה בשם רב התובעת פתובתה בב"ד אבדה מזונותיה' א"ר יוסי ובלבד

מן השופי אבל מן האונס לא פקדא ארמלתא דר' אבדימוס רימו בה ואמר לה ר' בא בר פהו בעי לה תבעה פורנא איבדה מזונותי מן דאתידעין מילין עלון עבדא קומי ר' אסי וחררה למזונה: [והנה הרי"ף והרמב"ם לא הביאו הך ירושלמי ומשמע דלא ס"ל פהו ירושלמי אלא אפי' באונס נמי אבדה מזונותי וצריף לבאר מפני מה לא ס"ל פהו ירושלמי כיון דלא מצינו חולק בזה בש"ס דילן אף באמת מצינו בש"ס ירושלמי גופא דס"ל דאפי' באונס נמי אבדה מזונותי כמו דאמרינן בירושלמי (פ"ג דסוטה ה' ד) ומפות פרושים זה שהוא נותן עצה ליתומים להברית מזונות מן האלמנה פקדא ארמלתא דר' שובתי הוי מבזבזא בנכסי אתון יתמין וקרבי לר' אלעזר כו' עבדון גרמיכון מזבזבזי והיא תבעה פורנא ומוכד' מזונה פי' שיעשו היתומים פאלו רוצים למכור הנכסים ועי"ז תתבע כתובתה ותפסיד מזונותי עבדין פן ברומשא אתת וקרבת גבי ר' לעזר אמר זו מפות פרושין נגעו בה.

יבוא עלי אם נתפונתי לכה אלמא דאפי' באונס נמי אבדה מזונותי דהא הכא הו' באונס ע"י שראתה שאלו היתומים רוצים למכור הנכסים ואפ"ה אבדה מזונות ועיין בק"ע: וכן בירושלמי ב"ב (פ"ט ה' א) אין אלמנה דוחה לבנות ע"י הבנים פה תדחה אלמנה לבנים.

אמר ראוי' היא לתפוע ולאבד מזונותי פקדא ארמלתא דר' שובתי הוית מבזבזא בנכסי אתא בנוי קרבין לר' אליעזר אמר ומאי נעביד לכוון כו' עבדין גרמיכון מזבזבזי כו' אלמא דהביא הא דר' לעזר דאפי' באונס אבדה מזונותי ולא הביא הך דכתובות (פי"א) דאמר רב יהודה אמר רב התובעת פתובתה בב"ד איבדה מזונותי אף דעלה איתמר א"ר יוסי ובלבד חן השופי אבל באונס לא וא"כ לפי"ז לא יתורץ כל פה מה שהקשה דכיון דאלמנה דוחה לבנות ע"י בנים פה תדחה אלמנה לבנים (פי' מזונות אלמנה) וע"ז אמר ראוי' היא לתפוע ולאבד מזונותי (פי' כיון שיכולה לתפוע ולאבד מזונותי ע"כ לא אלים התפנתא דמזונות) וא"כ אי אמרינן דדוקא מן השופי אבל באונס לא א"כ אלימא התפנתא דהא בידה שלא לתפוע הפתובה ולא תאבד מזונותי וע"כ משני ראוי' היא לתפוע ולאבד פקדא ארמלתא דר' שובתי הוית מבזבזא בנכסי אתי בנוי קרבין לר' אלעזר אמר ומאי נעביד לכוון כו' עבדין גרמיכון מזבזבזי בנכסי' וא"כ מוכח אפי' באונס נמי אבדה מזונותי וע"כ אינו דוחה האלמנה לבנים דלא אלים התפנתא דמזונות דידה דהא יכולים היתומים לעשות עצמם פאילו מוכרים הנכסים ותתבע פתובתה ותאבד מזונותי וע"כ הביא הירושלמי דסוטה ולא הירושלמי דכתובות (וחנה נסתר מה שכתב הק"ע שלא הועיל העצה ע"ש).

ובאמת משמע מרש"י בכתובות (די נד) דהטעם דהתובעת פתובתה בב"ד הוא משום שדומה פאלו גבתה פתובתה ע"ש וא"כ אין נ"מ בין מן האונס בין מן השופי והנה רש"י פי' בגיטין (ד' לה) בהא דאמרינן התם הוית דאתאי לקמין דרבה בר רב הונא א"ל מאי איעביד לה דרב לא מגבי פתובה לארמלתא כו' אמרה לי' הב לי מזוני אמרה לי' מזוני נמי לית לה דאמר ר' יהודה אמר שמואל התובעת פתובתה בב"ד אין לה מזונות ופירש"י מעתה דגלי דעתא דבעי לאינסובא ואיהו לא אתני בהד' אלא כל ימי מיגר אלמנותה בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו אלמא דהטעם כיון שאינה חוששת לכבודו של בעל ע"כ מפסדת מזונותי ובאמת משמעו הסוגי' דגיטין הוא דתובעת פתובתה אבדה

מזונותי היינו משום שאינה חוששת לכבודו של בעל ולא משום דהוי כמו שגבתה פתובתה משום דיש נ"מ בין שני הטעמים דאי אמרינו דהוי כמו שגבתה פתובתה ע"כ אפשר לומר דדוקא אם בא לבסוף לידי גיבוי פתובתה ע"כ דומה פאלו גבתה משעת תביעה אבל אם לא בא לבסוף לידי גיבוי פתובתה ע"כ לא נוכל לומר דדמי לגבתה פתובתה וכן כתב הב"ש באה"ע (ס' צג ס' ה') שכתב הש"ע אלמנה שתבעה פתובתה בב"ד אין לה עוד מזונות ואפ"ל אם לא פרעה וכתב הב"ש ואפ"ל לא פרעה היינו אם פרעו אח"כ אז למפרע מיום התביעה אין לה עלי' מזונות אבל אם אין להם לשלם או שאינם רוצים לשלם יש לה מזונות: וא"כ קשה מהו דגיטין דהיא דאתאי לקמ"ל דרבה בר רב הונא אמר לה מאי אעביד לך דרב לא מגבי פתובה לארמלתא אמרה לי' הב לי מזוני א"ל מזוני נמי לית לך דאמר רב.

יהודה אמר שמואל התובעת פתובתה בב"ד אין לה עלי' מזונות אלמא אע"ג דלא תגבה הפתובה דהא רב לא מגבי פתובה לארמלתא ואפ"ה אבדה מזונותי וע"כ פירש רש"י דהטעם דלא נתחייב הבעל אלא אם תהי' אלמנה בשביל כבודו וע"כ אם תבעה פתובתה אין לה מזונות אעפ"י שלא באה לבסוף לידי גיבוי דאי הטעם דהוי פאלו גבתה א"כ היינו דוקא אם באה לבסוף לידי גיבוי ובאמת תמיהני על הב"ש מהו סוגי' דגיטין: עכ"פ נתבאר שמוכח מהירושלמי שסובר דאפ"ל באונס נמי אבדה מזונותי והטעם משום דדמי לגבתה פתובתה.

והכי משמע נמי מהתוס' דכתובות (ד' נד) גבי הא דאמר ר' איבו א"ר ואני תנאי פתובה פכתובה דמי ונפקא מינה כו' לתובעת פלי בקונטרס שאם תבעה תוס' אין לה מזונות וכתבו התוס' ולא יתכן פירושו אליבא דרבנן דאמרינו לקמן בפ' אלמנה (ד' צו) משפנה או נתנה מקצת פתובתה יש לה מזונות אלמא דהטעם משום דדמי לגבתה פתובתה וע"כ הקשו דהא רבנן סברי דאפ"ל מישפנה או נתנה מקצת פתובתה יש לה מזונות ואפשר דרש"י לטעמי' שפ"ל בגיטין (ד' לה) דהטעם הוא משום ביזיון דבעל.

וע"כ אפ"ל תבעה מקצת אבדה מזונות או איפשר דאעפ"כ פינו דמכרה מקצתה יש לה מזונות הוא הדין לתבעה ובמ"א הארכתי בזה הרבה ואין פאן מקום להאריך הרי נתבאר מהירושלמי דהטעם דתובעת פתובתה אינו משום דכבוד בעלה אינו יקר בעיני' אלא משום דהוי כמו שגבתה פתובתה א"כ אין לפרש כמו שביארתי בספרי שם ודו"ק: וע"כ נ"ל לבאר בפשיטות הא דאית' במדרש היתה פאלמנ' פאלמנה שתובעת מזונות ואינה תובעת פתובתה והוא כמו דאמרינו בתענית (דף כ) היתה פאלמנה אמר רב יהודה לברכה פאלמנה ולא אלמנה ממש אלא פאשה שהלך בעלה למדינת הים.

וצריך להבין דא"כ מה שייך זה לאלמנ' אף הענין יובן ע"פ מה דאית' בירושל' (פי"ב ה"ג) רבי צנה ג' דברים בשעת פטירתו אל תזוז אלמנתי ואל תספדוני בעיירות ומי שנטפל בי בחיי יטפל בי במותי.

אל תזוז אלמנתי מביתי ולא מתניתא היא אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי א"ר יוסי דלא יזרון ביתא דנשיותא הוא משתעבד לנשיותא א"ר אלעזר בן יוסי פהדא דתני דרה בבית פשם שהי' דרה ובעלה נתון במדינת הים ומשתמשות בכלי כסף ובכלי זהב

כַּשֵׁם שֶׁהִי מִשְׁתַּמֶּשֶׁת וּבַעֲלָה נִתּוֹן בְּמִדֵּינַת הַיָּם וְנִיזוֹנִית כַּשֵׁם שֶׁהִי נִיזוֹנִית וּבַעֲלָה נִתּוֹן בְּמִדֵּינַת הַיָּם.

וּא"כ הָא דְאִמְרִינָן בְּכַתְּוֹבוֹת (דף קג) מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּמִדּוֹר כְּמוֹ שְׁמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּחַיֵּי בַעֲלָה אִינִי מִשְׁתַּמֶּשֶׁת מִמֶּשׁ כְּמוֹ שְׁמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּחַיֵּי בַעֲלָה אִם הוּא בְּבֵיתָה אֲלֵא כְּמוֹ שְׁמִשְׁתַּמֶּשֶׁת וּבַעֲלָה נִתּוֹן בְּמִדֵּינַת הַיָּם שְׁאִינוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא עֲמָה.

וְכֵן ה"נ פְּשׁוֹחֶרֶב בַּהֲמ"ק שֶׁאֵע"פ שְׁפָחֶרֶב הַבַּיִת עֲדִינָן הַקְּדוּשָׁה בְּמִקוּמָה עוֹמֶדֶת כְּמוֹ שְׁבִיאֲרֵתִי בְּסִפְרֵי ע"י (דְרוֹשׁ יג) הָא דְאִמְרִינָן בַּפ"ב דְּשִׁבְעוֹת (דף טו) א"ר יְהוֹשֻׁעַ שְׁמַעְתִּי שְׁמַקְרִיבִין אֵע"פ שְׁאִין בֵּית וְהָרִי הִיא בְּבַחֲתִי אֲלֵמְנָה דְּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּמִדּוֹר כְּדָרָךְ שְׁמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּחַיֵּי בַעֲלָה וְאֵע"פ כֵּן אִין הַשְּׁמוּשׁ רַק כְּמוֹ שֶׁהֵלֵךְ בַּעֲלָה לְמִדֵּינַת הַיָּם (וְעִינָן בַּש"ס דִּילָן בְּכַתְּוֹבוֹת (דף קג) שְׁיַפְצָה מֵאִי פִי' אִם צְרִיכִים לְחֻזַּק הַבְּדָקִים) אִף עכ"ז אִין הַשְּׁמוּשׁ וְאִין הַפְּלִים וְאִין הַמְּזוֹנוֹת בְּאִנְפֵּן כְּמוֹ שֶׁהִי בְּתַחֲזִילָה כְּשֶׁהִי בַּעֲלָה עֲמָה וְכֵן ה"נ כְּשֶׁפָּחֶרֶב הַבַּיִת לֹא בְּטָלָה הַקְּדוּשָׁה כְּמוֹ שֶׁהֲאָרְכֵתִי שָׁם.

וְכֵמוֹ שֶׁנִּרְאָה לִיעֲקֹב אֲבִינוֹ שְׁאָמַר מֵה נִזְרָא הַמְּקוֹם הַזֶּה אִין זֶה פִי אִם בֵּית אֲלֵקִים וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם שְׁרָאָה אִיךָ שֶׁהוּא בְּנוֹי וְחָרַב וְאֵע"פ כֵּן הוּא תְּמִיד שְׁעַר הַשָּׁמַיִם עכ"ז אִין הַהֲתַגְלוֹת הַשְּׁכִינָה וְהַנִּיסִים כְּמוֹ שֶׁהִי בְּתַחֲזִילָה דְּהָא אִפִּי' בְּבֵית שְׁנֵי אִמְרִינָן נְמִי בְּיוֹמָא (דף כא) שְׁחִסֵּר ה' דְּבָרִים דְּכָתִיב וְאָרְצָה בּוֹ וְאֶכְבֵּד מְלֶמֶד שְׁחִסֵּר ה' דְּבָרִים וְע"כ אִמְרִינָן בְּתַעֲנִית (דף כ) הִיָּתָה כְּאֵלְמֶנָה וְלֹא אֲלֵמְנָה מִמֶּשׁ אֲלֵא כְּאִשָּׁה שֶׁהֵלֵךְ בַּעֲלָה לְמִדֵּינַת הַיָּם וְנִדְעָתוֹ לְחֻזּוֹר עֲלֵי'.

וְאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שְׁבִיאֲרֵתִי שְׁאִין הַשְּׁיִמוּשׁ בְּהַפְּלִים כְּמוֹ שֶׁהִי בַּעֲלָה עֲמָה וְה"נ אֵע"פ דְּאִמְרִינָן כְּאֵלְמֶנָה וְלֹא אֲלֵמְנָה מִמֶּשׁ אֵע"פ כֵּן אִינָה רַק כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁהֵלֵךְ בַּעֲלָה כּו' שְׁאִין הַהֲתַגְלוֹת וְהַנִּיסִים כְּמוֹ שֶׁהִי בְּתַחֲזִילָה: אִף שְׁעֲדִינָן צְרִיךְ לְהִבִּין מֵה שְׁאֹמֵר שָׁם רַבָּנָן אִמְרִי' מְשָׁל כּו' שְׁכַעֲס עַל מְטְרוּנָה וְכָתִב לָהּ גִּיטָה וְעֲמָדוֹ וְחֻטְפוֹ מִמֶּנָּה כֹּל זְמַן שֶׁהִי מְבַקֶּשֶׁת לְהַנְשֵׂא לְאַחֵר הִי אֹמֵר לָהּ הִיכָן גִּיטָהּ וְכָל זְמַן שֶׁהִי תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹתֵי הִי אֹמֵר לָהּ וְלֹא כְּבָר גְּרִשְׁתִּיךְ כִּי כֹל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבַקְשִׁים כּו' וְלְכַאוּרָ' הוּא תְּמוּהָ דַּמְמ"נ אִם גִּירְשָׁה לָמָּה יַחְטוּף מִמֶּנָּה הַגֵּט וְאִם לֹא גִירְשָׁה צְרִיךְ לִקְטוֹן מְזוֹנוֹתֵי: וְיִוֹבֵן ע"פ מֵה דְּכָתִיב (יְהוֹשֻׁעַ ב) וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי לְעוֹלָם וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי בְּצִדְקָה וּבְמִשְׁפָּט וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי בְּאִמּוּנָה וְיִדְעָתָ אֵת ה'.

וְלְכַאוּרָ' צְרִיךְ לְהִבִּין הָא שְׁאֹמֵר וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי לְעוֹלָם דְּנִדְאִי כֹל קִידּוּשֵׁין הֵנוּ לְעוֹלָם וְכְמוֹ דְּאִיתָא בְּגִדְרִים (דף כט) א"ל רַב הַמְּנוּנָא קְדוּשָׁה שְׁבָהֵן לְהִיכָן הִלְכָה וּמָה אֵלוֹ אִמֵּר הַיּוֹם אֵת אִשְׁתִּי וְלִמְחָר אִי אֵת אִשְׁתִּי מִי נִפְקָא בְּלֵא גֵט וְא"כ מֵהוּ שְׁאֹמֵר וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי לְעוֹלָם גַּם צְרִיךְ לְהִבִּין הָא שְׁאֹמֵר וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי בְּצִדְקָה וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֻסְדָּא כּו' וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי בְּאִמּוּנָה וְהִל"ל וְאַרְשָׁתִּיךְ לִי בְּצִדְקָה וּבְמִשְׁפָּט בְּחֻסְדָּא וּבְרַחֲמִים וּבְאִמּוּנָה וְיִדְעָתָ אֵת ה': וְעוֹד צְרִיךְ לְהִבִּין הָא דְּאִמְרִינָן בְּיוֹמָא (דף נד) אִמֵּר רַב קִטִּינָא בְּשַׁעָה שֶׁהִי יִשְׂרָאֵל עוֹלִין לְרַגְלֵי הִי מְגַלְלִין לָהֶם אֵת הַפְּרוּכָת וּמְרִאִים לָהֶם אֵת הַפְּרוּכִים שֶׁהִי מְעוֹרִין זֶה בְּזֶה וְאֹמְרִים לָהֶם רְאוּ חִיבַתְכֶם לִפְנֵי הַמְּקוֹם כּו' מִתִּיב ר"ח וְלֹא יָבֹאוּ לְרִאוֹת כְּבִלְעֵ אֵת הַקְּדוּשָׁה וְאִמֵּר רַב יְהוּדָה אִמֵּר רַב בְּשַׁעַת הַכְּנֻסָּת פְּלִים לְנִרְתַק שְׁלֵהֶם וְאִמֵּר ר"נ מְשָׁל לְכֻלָּה כֹּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אַבִּי צְנוּעָה מִבַּעֲלָה פִּינּוֹן שְׁבָאֵת לְבֵית חֲמִיָּה אִינָה צְנוּעָה מִבַּעֲלָה מִתִּיב ר"ח מְעַשָּׂה

בכהן א' שהי' מתעסק כו' א"ל נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזרה לחיבתה הראשון' ופירש"י האי מעשה בבית שני הוי לאחר שנתגרשו ונזרו ולכאור' פיון שחזרו וא"כ הי' נשואין אמאי חזרה לחיבתה הראשון' גם צריד להבין הא דאמרינן בפסחים (דף פז) והי' ביום שהוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקראי עוד בעלי א"ר יוחנן פכלה בבית חמי' ולא פכלה בבית אבי'.

וא"כ משמע שבזמן הזה הוא בבחי' אירוסין. ולכאור' הא אמרינן שבזמן בהמ"ק ראשון הי' מגללין להם את הפרוכת ומראים לפניהם את הפרוכים שמעורין זב"ז אלמא דבזמן בהמ"ק ראשון היו בבחי' נשואים ובזמן בית שני היו בבחי' אירוסין ולעתיד לבא יהיו בבחי' נשואין כמו דכתיב והי' ביום ההוא תקראי לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אף הענין יובן ע"פ מה שביארתי (ח"א סי' א) שאם מקדש' בב' פרוטות הא' מעכשיו והב' לאחר שאגרשה' חלו ב' הקידושין וכמו שפסק הרמב"ם ע"ש וגם ביארתי שם שהב' פרוטות פונתו שיתחילו הקידושין מעכשיו אף מעכשיו א"א לחול מחמת קידושין הראשונים ולכי משפחת רוחא חזי'לא.

והנה בירושלמי דקידושין מבואר יותר הבעני' דרב הושעני' דקידושין (דף סג) דהנותן ב' פרוטות לאשה באחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרשה' דאמרינן שם חד בר נש אזיל מקדשא חדא איתתא קדמי' סברין' ואמר לה הוי ידע דההו גברא כו' עתיד הוא משבק ליה אלא הא לה פרוטה זו שתתקדשי לי בזה לאחר שיגרשה' פ' שאמר לה שבעלה לא ידור עמה ובנדאי יגרשה וע"כ אמר לה שתתקדש בב' פרוטות וע"כ מיד שיגרשה' חלו עלי' קידושין השניים: והנה הא דכתיב וארשתיך לי לעולם ושל זמן שהיו ישראל נפאים בבמה"ק ראשון והי' בהם כל המדות והמעלות טובות צדק ומשפט חסד ורחמים היו בבחי' נשואין אף מפני שהי' גלוי וידוע לפני הקב"ה שיעזבו הצדק והמשפט וכמו שהביא רש"י המדרש בחסד וברחמים שיבא לה מאתי באברהם אבינו פתיב פי' ידעתי למען אשר יצוה כו' לעשות צדקה ומשפט וכנגדן נתן לבניו חסד ורחמים מאת הקב"ה שנאמר ונתן לה רחמים ושמר ה' לה את הברית ואת החסד.

פסקו מן הצדקה והמשפט כמו שנא' (עמוס ה) ההופכים ללענה משפט וצדקה לארץ הניחו אף הקב"ה אסף מהם החסד והרחמים שנאמר (ירמ' טו) כי אספתי את שלומי מאת העם הזה את החסד והרחמים וכשיחזרו לעשות צדקה ומשפט שנא' (ישע' א) ציון במשפט תפדה הקב"ה מוסר עליהם רחמים וחסד ועושה אותם עטרה לארבעתן ומסיים במדרש פ' עקב שנא' וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים וארשתיך לי באמונה וידעת את ה' וע"כ פיון שהי' גלוי לפני הקב"ה שיעזבו הצדק והמשפט וע"כ קידש אותם עוד בדבר א' דהיינו באמונ' וע"כ אף שיפסקו החסד והרחמים עכ"ז חלו עליהם הקידושין השניים דהיינו ע"י האמונ' שישראל מאמינים ויודעים את ה' והאמונ' לא תפסוק מישראל: וע"כ פתיב וארשתיך לי לעולם פ' שאף שיפסקו הקידושין הראשונים דהיינו הצדק והמשפט עכ"ז יהי' מקודשים מהאמונ' אף יש נ"מ שבמהמ"ק ראשון פתיב ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בניתן בהמ"ק שהי' בבחי' נשואין וא"כ לאח"כ שנתבטל הנשואין של צדק ומשפט ולא נשאר רק

הקידושין שע"י האמונה עכ"ז בקידושין אפ"ש לומר דחלין הקדושין השני אכל רק בבחי' אירוסין ככלה בבית אבי.

ועיין בספרי ע"י (סי' ט) ועוד שהחנפה אינה מועילה על להבא ע"ש וא"כ חזרה רק לאירוסין וע"כ הוי רק כמו ארוס: וע"ז ממשיל המדרש למטרונ' שפ"ת לה גיט' ועמד בחטפו ממנה וכל זמן שהי' מבקשת להנשא לאחר הי' אומר לה היכן גיטיך וכל זמן שהי' תובעת מזונותי הי' אומר ולא כבר גרשתיך וכמו שביארתי שכל הגירושין הי' לענין הנשואין וע"כ אבדה מזונותי אכל אעפ"כ הרי היא מקודשת בבחי' אירוסין כה פל זמן שישאראל מבקשים לעבוד כו' הי' אומר להם הקב"ה איזה ספר פרישות אמכם שהקידושין שע"י אמונה וידעת את ה' זה נשאר בישאראל כמו דכתיב וארשתיך לי לעולם אלא שאבדו הצדק והמשפט וע"כ אבדו בחי' הנשואין אכל אעפ"כ הם בבחי' אירוסין וע"כ כל זמן שמבקשים לעשות להם נסים כבבחי' אומר להם הקב"ה כבר גרשתי אתכם שלענין הנשואין הוי כמו מגרשת וע"כ אין עושה להם נסים כבבחי' אכל לעתיד לבא כשיעשו תשוב' ויעשו הצדק והמשפט יחזרו לבחי' הנשואין לעשות להם נסים וכמו דכתיב כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו וע"כ כתיב וארשתיך לי לעולם פי' לעולם אף לאחר שיתרב בהמ"ק ראשון ויהי' בבחי' גירושין אעפ"כ יחול מיד הקידושין וע"ז אומר וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים וארשתיך לי באמונה פי' ב' מיני קידושין הא' היינו צדק ומשפט במעלות ומדות טובות וזהו בבחי' נשואין וארשתיך לי באמונה וידעת את ה' פי' אף לאחר שיהי' בבחי' גירושין אעפ"כ יתעוררו הקידושין השניים דהיינו האירוסין של אלמנה וכמו דאמרינו סוף מכות (דף פד) בא חבוק והעמידן על אחת כו' וע"כ אף לאחר החורבן לא אבדה האמונה ומחפים לגאולה ולבנין בהמ"ק רק שזהו בבחי' אירוסין.

וכמו דאיתא במדרש ס' בא החדש הזה כו' משל כו' שקדש אשה כתב לה מתנות מועטות כה העוה"ז אירוסין הי' שנא' וארשתיך לי כו' ולא מסר לה כו' אכל לימות המש"ח יהי' נשואין באותה שעה מסר להם את הכל וע"כ בזמן בית שני לא היו רק בבחינת אירוסין וחסרו ה' דברים וכמו דאמרינו ביומא (דף כא) ע"ש: ועוד אמרינו ביומא (שם) בשעה שפנה שלמה בהמ"ק נטע בו כל מיני מגדים של זהב והי' מוציאין פירות בזמן כו' וכמו דאמרינו בירושל' (פ"ד דיומא) זהב פרונים ר"ש בן לקיש אומר אדם דומה לדמו של פ"ר ויש אמרים זהב שהוא עושה פירות פי' הא דתנינן תמן וגפן של זהב היטה עומדת על פתחו של היכל א"ר אחא בר"י בשעה שפנה שלמה את בהמ"ק צר כל מיני אילנות לתוכו בשעה שהי' אלו שבחוץ עושין פירות הי' אלו שבפנים עושין פירות כו' אימת יבשו א"ר יצחק בשעה שהעמיד מנשה כו' יבשו דכתיב ופרח לבנון ואמלל: והנה הק"ע הביא מה שכתב הר"ש יפה על הא דאמרינו התם בירושל' שם זהב פרונים כו' זהב שעושה פירות כ"י דתנינן תמן גפן של זהב היטה עומדת על פתחו של היכל והקשה הר"ש יפה דמנ"ל שפני שהי' צורת הגפן שהי' עושה פירות ועוד דגפן זה בבנין בית שני איירי ולא מצינו שהי' זהב עושה פירות שיהי' אפרו בימי מנשה הי' יבש וכתב הק"ע ולי נראה דגם בבית שני איירי דגרסינן בבבלי (ספ"ק דיומא דף כא) אמר רשב"א מאי דכתיב וארצה בו ואפבדה כו' חער ה"א אלו חמשה דברים שהי' בין מקדש ראשון למקדש שני ואי ס"ד שלא הי' בבית שני הפירות של זהב איכא נמי הא ועוד דפרשן

הש"ס שם על עשורה נסים שהי' בבהמ"ק ותו ליפא והא איפא דאמר ר"א בפשה שפנה שלמה בהמ"ק נטע בו כל מיני מגדים של זקב והי' מוציאין פירות בזמן כו' וקשה מאי פריה דילמא לא תנו במתניתין אלא עשורה נסים דהוי בין במקדש ראשון בין במקדש שני אלא ודאי דאף פירות הזקב הי' במקדש שני כו' והא דפריה התם מארון וכרובים דליחשב בעשורה נסים אע"ג דלא הוי במקדש שני אפשר לומר דמיהוי הוי אלא שאין הקדוש' ניפרת בהם וכה"ג פתבו התוס' כו' וזה דחוק: ועוד דאשתמיטת' הירושלמי (פ"א דיומא ה' ד) כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה עיו"ה עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה כו' ופריה ולא מן הנסים שהיו נעשים בבהמ"ק הן ופי' הק"ע שלא ראה הכה"ג קרי ביוה"כ ולמה הי' צריכין לשומרן כל כף א"ר אבין על שם לא תנסון פי' דלכתחילה אין סומכין על הנס אמר ר' יוסי בר בון פאן פראשון פאן בשני פי' הא דתנו שלא ראה הכה"ג קרי מעולם היינו במקדש ראשון ומתניתין במקדש שני וזהו א' מעשורה נסים.

אלמא דהעשורה נסים נמי לא הי' אלא במקדש ראשון וגם נעלם ממנו מה שכתבו התוס' ושינויים ביומא (דף כא) תימא פיון דפריה השתא מניסים שהי' בבית ראשון כגון ארון ומגדים דשלמה א"כ נחשוב נמי נסי דלקמן כו' ע"ש ומה שהקשה דאמאי לא חשיב יותר מחמשה דברים נעלם ממנו מה שהקשה שם בתו"י דשמן המשחה לא הי' בבית שני וקאמר דלא חשיב אלא דברים שהי' באין לצורך מקדש דווקא ובזה מנושב נמי קושיתו דהוי אילנות נמי לאו צורך מקדש הוא אף בירושלמי (פ"ב דתענית) חשיב שמן המשחה בה' דברים דאמרנו שם ה' דברים הי' המקדש אחרון חסר מן הראשון ואילו הם אש וארון ואורים ותומים ושמן המשחה ורוה"ק ועיין בירושלמי (פ"ו דשקלים ה' ג) י"ג שולחנות הי' במקדש שמונה כו' תני על של כסף ר' יוסי בשם ר' שמואל כו' לית פאן של כסף מפני שהוא מרתיח לא כן תני זה א' מן הנסים שנעשו בבהמ"ק שכשם שהי' מניחים אותו כף הי' מוציאין אותו חנם שנאמר לשום להם חם ביום הלקחו (פי' וא"כ לא הי' מתעפש אפי' הי' מניחין אותו על שולחן של כסף) ריב"ל אמר אין מזכירין מעשה נישים (פי' פלומר אין סומכין על הנס וכ' הק"ע ואע"ג דלא חשיב במתני' דאבן' בכלל הנסי' שהי' להם חם ביום הלקחו וי"ל כפר פריה ביומא (דף כא) ומשני פסולי תלתא הוי וחשיבנהו בחד ומעיל במקומו הא דחם ביום הלקחו: ולכאורה קצת קשה דאמאי לא משני פאן נמי הא במקדש ראשון הא במקדש שני ואפשר לומר פיון דנס זה הי' בנזב כמו דאיתא בשמואל (א' כא) וע"כ הי' במקדש שני נמי ועוד אפשר לומר דהא אמרינן בחגיגה (דף כו) פיצד מעבירין כו' ואמרים להם הזהרו שלא תגעו בשולחן ובמנורה כו' וחכ"א מפני שהם מצופין ואמרינן התם (דף כז) רבנן לר"א קאמרי מאי דעתיה משום ציפוינן מבטיל בטיל ציפוינן גבייהו ואמרינן התם דבשולחן אפי' אי אמרינן דבטל הציפוי אעפ"כ טמא ולא אמרינן דכלי העץ העשוי לנחת הוא וכלי עץ העשוי לנחת לא מטמא משום דכתיב על השולחן הטהור מכלל שהוא טמא ואמאי כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה אלא שמגביהין אותו ומראים בו לעולי רגלים להם הפנים ואמרים להם ראו חבתכם לפני המקום כו' וא"כ משמע שנס זה הי' אפי' בבית שני דהא מהאי טעמא הי' אמרים להם שלא יגעו בשולחן שפא יטמאו אותו רק דיש לדקדק דא"כ פיון שהוצרך לתרץ דאין סומכין על הנס א"כ אמאי משני על הא דמקשה בפ"ק דיומא

דָּוָה א' מִן הַנְּיָסִים הוּא וּמְחַלֵּק בֵּין מְקַדֵּשׁ רֵאשׁוֹן לְמַקְדֵּי שְׁנַי כִּינּוּן דְּסוּף פֶּל סוּף מְוַכְרָחִין אָנוּ לְתַרְץ דָּאִין סוּמְכִין עַל הַנֶּס מְהָא דְשִׁקְלִים וַיֵּשׁ לְוֹמֵר דְּר"י בַר' בּוֹן יִסְבֹּר פְּבַרְיָתָא דְתַנִּי אַף שֶׁל פֶּסַף וְסוּמְכִין עַל הַנֶּס]: וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר שְׁבַמְקַדֵּשׁ שְׁנַי לֹא הִי הַהִתְגַּלּוּת וְהַנְּיָסִים כְּמוֹ שְׁהוּ' בְּבֵית רֵאשׁוֹן וְע"כ לֹא הָיָה רַק כְּמוֹ בְּחַי אֲיִרוּסִין וְכְמוֹ שְׁבַיְאֲרֵתִי עַל הַמְּדַרְשׁ מְשַׁל כּו' שְׁפַעַס עַל מְטְרוֹנִיתָא וְכַתֵּב לָהּ גִיטָה וְעַמֵּד נְחֻטְפוּ מִמֶּנָּה דְמִיָּרִי בְּאִנְפֵּן דְחֵלִים הַקִּידוּשִׁין הַשְּׁנַי וְכְמוֹ שְׁבַיְאֲרֵתִי עַל הָא דְכַתִּיב וְאַרְשִׁיתִיהּ וּבָזָה יוֹבֵן מֵאֵי דְכַתִּיב (יִשְׁעַי' נב) אֵל תִּרְאֵי כִי לֹא תְבוּשִׁי וְאֵל תִּכְלְמִי כִי לֹא תִחְפִּירִי כִי בְנִשְׁתַּעְלוּמִיָּהּ תִּשְׁפָּחִי וְחִרְפַת אֲלִמְנוּתִיהּ לֹא תִזְכֹּר עוֹד כִּי בּוֹעֲלִיקָהּ עוֹשִׂיקָהּ וְאֲמַרִינָן בְּפִסְחִים (דָּף פו) פְּכֻלָּה בֵּית חַמִּי וְלֹא פְּכֻלָּה בְּבֵית אַבִּי: [וְהִנֵּה פְתִיב (יִרְמְיָ' ב) הַדּוֹר אֲתֵם רְאוּ דְבַר ד' הַמְּדַבֵּר הֵייתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֲרִץ מְאֹפְלִי מְדוּעַ אֲמַרוּ רַדְנוּ לֹא יָבֹא אֵלֶיךָ הַתְּשַׁכַּח בְּתוֹלָה עַדִּי פְלָה קִישׁוֹרִי וְעַמִּי שְׁכַחוּנִי יָמִים אֵין מְסַפֵּר וְצָרִיךְ לְהַבִּין מֵהוּ שְׁאוּמֵר הַמְּדַבֵּר הֵייתִי לְיִשְׂרָאֵל כּו' וְיֹבֵן עַפ"י מֵהַ שְׁבַיְאֲרֵתִי שְׁאוּמֵר הַמְּדַבֵּר הֵייתִי לְיִשְׂרָאֵל פִּי' וְכִי לֹא הֵייתִי עִם יִשְׂרָאֵל רַק כְּמוֹ בְּמְדַבֵּר שְׁהִי בְּבַחֲרִי אֲיִרוּסִין וְכְמוֹ שְׁבַיְאֲרֵתִי עַל הָא דְכַתִּיב וְלֹא יִבְנֹאוּ לְרֵאוֹת כְּבֻלַּע אֵת הַקּוֹדֵשׁ כּו' שְׁלֹא הִי רַק פְּכֻלָּה בְּבֵית אַבִּי שְׁלֹא הָוֵתֵר עֲדִין הַהִסְתַּפְּלוּת וְכְמוֹ דְאִיתָא בְּמְדַרְשׁ ס' בְּמְדַבֵּר (פ' ה) דְּבַר אַחֵר אֵל תִּכְרִיתוּ כּו' תָּנוּ דְעַתִּיכֶם שְׁלֹא לְנַהֲגַג בְּקִלּוֹת רֵאשׁ כּו' לְמָדוּ מִבְּנֵי אֶהְרֹן אֲמַר בְּנֵי אֶהְרֹן בְּשִׁבְלִי שְׁנַכְנְסוּ שְׁלֹא בְרִשׁוֹת כּו' וְכְמוֹ שְׁבַיְאֲרֵתִי (בְּדְרוּשׁ) שְׁפַל עֲנִינָם הִי לְהִסְתַּפֵּל בְּהִתְגַּלּוּת הַשְּׁכִינָה וְע"ז נְעַנְשׁוּ ע"ש וְכֵן אִיתָא בְּמְדַרְשׁ (ס' בְּמְדַבֵּר פ' ד).

וְאִח"כ יָבֹאוּ בְּנֵי קֵהַת אֲמַר לְפָנָיו רַבש"ע דְּמָן שֶׁל בְּנֵי קֵהַת אֲסוּר וְדָמָן שֶׁל בְּנֵי אֶהְרֹן מוֹתֵר א"ל הַקַּב"ה לֹא אֵלָא אֶהְרֹן קוֹדֵשׁ הַגְּדוֹשִׁים שְׁנֵי נִיבְדֵל אֶהְרֹן לְהַקְדִּישׁוּ קוֹדֵשׁ הַגְּדוֹשִׁים וְאֶרֶוֹן קוֹדֵשׁ הַגְּדוֹשִׁים כּו' וְיֹבֵן עַפ"י מֵאֵי דְאֲמַרִינָן בְּפִסְחִים (ד' כו) וְהָא לֹא אֲפָשֵׁר וְקָא מִפְּנֵין וְאֲסוּר וְתִסְבְּרָא וְהָא"ר שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי כּו' קוֹל וּמְרָאָה וְרִיחַ אֵין בָּהֶם מְשׁוּם מְעִילָה אֵלָא מְעִלָּה עָשׂוּ בְּבֵית קִד"ק וְע"כ הִיּוּ לוֹלְגִין פְּתוּחִין בְּעֵלְיָ בֵּית קִד"ק שְׁבָהֶם מְשַׁלְשָׁלִים אֵת הָאֲוִמְנִין בְּתִיבּוֹת פְּדִי שְׁלֹא יְזוּנוּ עֵינֵיהֶם מִבֵּית קִד"ק וְזֵהוּ דְוָקָא מְשׁוּם מְעִלָּה דְקִה"ק וְכְמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' שֶׁם דַּע"כ אִפִּי' לְצוֹרֵךְ נְמִי אֲסוּר וְע"ז אֲמַר וְאִח"כ יָבֹאוּ בְּנֵי קֵהַת אֲמַר לְפָנָיו רַבש"ע דְּמָן שֶׁל בְּנֵי קֵהַת אֲסוּר וְדָמָן שֶׁל בְּנֵי אֶהְרֹן מוֹתֵר וְע"ז הַשִּׁיב הַקַּב"ה שְׁפַל עֲנִין שְׁנַאֲמַר וְלֹא יִבְנֹאוּ לְרֵאוֹת כְּבֻלַּע אֵת הַקּוֹדֵשׁ אַע"ג דְּמְרָאָה אֵין בּוֹ מְשׁוּם מְעִילָה עָשׂוּ בָּהּ מְעִלָּה מִפְּנֵי שְׁהוּא ק"ק אֲבָל אֶהְרֹן שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ קוֹדֵשׁ הַגְּדוֹשִׁים לִיכָא מְשׁוּם מְעִלָּה וּבְסוּטָה (ד' לָה) אֲמַרִינָן וַיִּבֶן בְּאֲנָשֵׁי בֵּית שְׁמֹשׁ כִּי רָאוּ מְשׁוּם דְּרָאוּ וַיִּבֶן כּו' וּמְשַׁנֵּי קוֹצְרִים וּמְשַׁתְּחוּיִם הָיוּ וּפִירֵש"י לֹא בְטָלוּ מִמְּלֶאכֶתָן לְכַבְּדוֹ וְהָאִי רָאוּ לְשׁוֹן בְּזִיוֹן כְּמוֹ אֵל תִּרְאוּנִי שְׁאֵנִי שְׁחַרְחוּרַת וְהַמְהַרְש"א בַח"א פְּתַב וְהוּא דְחוּק וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ עַפ"י מְדַרְשׁ יִלְקוּט שְׁרָאוֹי הִי לָהֶם לִיטּוֹל אֵת בְּגִדֵיהֶם וּלְהַנִּיחַ עַל פְּנֵיהֶם וּלְפָוֶל לְפָנָיו שְׁעָה ב' או ג' עַד שְׁיִתְפַּסֶּה הָאֶרֶוֹן שֶׁל מַמ"ה הַקַּב"ה וְהֵם לֹא עָשׂוּ כֵן אֵלָא כְּשִׁרְאוּ הִי שׁוֹתְקִים וְקוֹפִים וּמְרַקְדִים כּו' וְאֲפָשֵׁר דְהָאִי דְפָרִיךְ מְשׁוּם דְרָאוּ וַיִּבֶן אֲפָשֵׁר לְוֹמֵר שְׁאֵם לֹא רָאוּ רַק שְׁלֹא בְּמִתְפַּוֵּן אֲמַאי נְעַנְשׁוּ וְכְמוֹ דְאֲמַרִינָן בְּפִסְחִים (ד' כו) וְהַבְּאִתִּי לְעִיל אֲמַר רְבָא מְנָא אֲמִינָא לָהּ לוֹלְגִין הִי בְּעֵלְיָ כּו' פְּדִי שְׁלֹא יְזוּנוּ עֵינֵיהֶם מִבֵּית קִה"ק וְהָא הִכָּא דְלֹא אֲפָשֵׁר וְקָא מִיפְּנֵין וְאֲסוּר וְקָשָׁה לְאַבְיִי דַס"ל דְלֹא אֲפָשֵׁר וְקָא מִפְּנֵין שְׁרִי וְעוֹד שְׁאֲפָשֵׁר שְׁלֹא הִי מִתְפַּוֵּנִים נְמִי וְע"ז אֲוֵר הַיִּלְקוּט שְׁהִי צָרִיכִי לְכַסּוֹת פְּנֵיהֶם

והם בכינון ראו וננו עיניהם מן הארון]: וע"ז אומר המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאפלי' פ' המדבר הייתי לישראל וכי הייתי לישראל כמו מדבר שהי' בבחי' אירוסין ולא ראו עדיין חיפה של התגלות השכינה הלא משנבנה ביהמ"ק הי' בבחי' נשואין כמו דאמרינו שהי' מגלילין להם את הפרוכת ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום שהי' בהתגלות השכינה בבחי' נשואין ולא כמו במדבר שהי' בבחי' אירוסין וא"כ מדוע אומרים רדנו לא נבוא עוד אליה (שמן האירוסין אפשר שיהי' חזרה וכמו דאמרינו בפ"ק דכתובות (ד' ח) דאין לברך משעת אירוסין שהשמתה במעונו וכמו דאמרינו רבינא איצטק לברך' בי ר"ח וברך משעת אירוסין אמר קים לי בגוניהו דלא דרי בהו לא אסתיעע מילתא וקדרי בהו) התשפח בתולה עדי' פלה קישורי' פ' פיון שיהו בבחי' נשואין ככלה בית חמי' ולא כמו שהי' במדבר בבחי' אירוסין ככלה בית אבי' והי' התגלות השכינה ועשרה גיסים שנעשו בבית המקדש א"כ מדוע יאמרו רדנו לא נבוא עוד אליה.

התשפח בתולה עדי' כו'. ועמי שכחוני ימים אין מספר פ' שלא הי' להם לשפוח פל הגיסים שהי' בביהמ"ק: וע"ז אומר (ישע' נב) אל תראי פי לא תבושי ואל תפלמי פי לא תחפירי פי בןשפת עלומיה תשכחי.

וחרפת אלמנותיה לא תזכרי עוד פ' בןשפת עלומיה היינו כמו שהי' במדבר דכתיב ולא יבואו לראות כבלע את הקודש אף שאח"כ פשנבנה ביהמ"ק הי' בבחי' נשואין והי' מגלילין להם את הפרוכת ומראין להם ראו חיבתכם לפני המקום היינו שהי' כמו לאחר נשואין ככלה בבית חמי' אף לאח"כ פשנחבר הבית חזרה לחיבתה הראשונה וע"ז אומר וחרפת אלמנותיה לא תזכרי עוד פי בועליה עושיה פ' שפגנו הבית שלעתיד יהי' בבחי' נשואין ככלה בבית חמי' וכמו דכתיב פי עין בעין יראו בשוב כו' וכמו דכתיב (ישע' ל) ונתן לכם ה' לחם צר ומים לחץ ולא יפגף עוד מוריה והי' עיניה רואות את מוריה: וע"ז אומר השיבנו ה' אליה ונשובה חדש ימינו פקדם פ' שלא יהי' כמו בבית שני דאמרינו פיון שנתגרשה חזרה לחיבתה הראשונה דהיינו בבחי' אירוסין וע"ז אומר השיבנו ה' אליה ונשובה חדש ימינו פקדם כמו שהי' בבית ראשון דהיינו בבחי' נשואין [ובמ"א ביארתי ע"פ מאי דאית' במדרש גלתה יהודה מעוני ומרוב עבודה מרור עבודה על שהיו משתעבדין בעבד עברי.

והנה אמרינו בשלהי ערכין (דף לג) על הא דכתיב (ירמ' לד) הדבר אשר הי' אל ירמ' מאת ה' אחרי פרות כו' לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי והעברי' חפשים לבלתי עבדו בם ביהודי אחיהו איש וישמעו כל השרים וכל העם אשר באו בברית לשלח איש את עבדו ואת שפחתו חפשים לבלתי עבדו בם עוד וישמעו וישלחו וישובו אחרי כן וישובו את העבדים והשפחות אשר שלחו חפשים ויכבשו לעבדים ולשפחות כו'.

ופריה מינה הגמ' אלמא מנו שמיתין ויובלות שהוא בתוכה פתיב והכתיב וישמעו וישלחו אלא אמר ר' יוחנן ירמ' החזירו ויאשי' בן אמון מלה עליהם. והקשו בתוס' שם ד"ה אלא מלמד שהחזירו ויאשי' מלה עליהם.

ותימא שהרי אחר שהחזירו ירמ' לא עמד בארץ קודם חורבן כ"א ל"ו שנה כדפרישית לעיל וא"כ לא הגיעו עד היובל והאיך יוכל למצוא וישמעו וישלחו ע"ש. ואינו מוכן דילמא האי וישמעו וישלחו היינו לאחר שש שנים וכ"ת א"כ מאי פריה הגמ' לענין

יובלות וא"כ ודאי עיקר הפירכא מן שבע לנרצע דמשש לנמכר אינו מוכרח שמנו יובלות זה אינו דהא אמרינו בערכין (דף כט) אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג וא"כ אם לא פל יושבי עליה אין היובל נוהג וא"כ אין עבד עברי נוהג ג"כ וע"כ אפשר לומר דהפירכא הוא משש לנמכר אעפ"כ מוכיח דהי' היובל נוהג והא דכתיב וישמעו וישלחו לא קאי רק אשש לנמכר ומה דקאמר להו נביא לישאל מן שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי.

ההוא בתוכח' פתיב כמו דמשני התם והנה התשוב' צריף להיות באותו הפרק כו' וא"כ אם לא יחזרו כל השבטים ולא יהי' כל יושבי עליה א"כ לא יוכלו לשוב בתשוב' על החטא שלא שלחו העבדים.

וכמו דאית' במדרש גלתה יהודה מעוני ומרוב עבודה ע"ז אומר השיבנו ה' אליה ונשובה שיקבץ כל הגליות ויהי' כל יושבי עלי' ואז ונשובה חדש ימינו פקדם. [ובספרי ע"י (דרוש א) ביארתי הא דכתיב השיבנו ה' אליה ונשובה חדש ימינו פקדם פי' שיהא התשוב' עד שלא ישאר רושם מן החטא ולא כמו תשובה מירא' שאינו אלא על דרך רפואה שמרפא מכאן ולהבא.

ולעיל (בדרוש ז) ביארתי שכל המחילות אינו אלא מכאן ולהבא משא"כ במחילה של הקב"ה [ע"ש שהבאתי הר"ן דפ"ז דכתובות ומה שכתב המקנה דתנאי שמתנה לטובתו ולהרוחתו הוא מתנה אם יקפיד ואם אינו יקפיד הרי הוא מוחל מכאן ולהבא וע"ש שהארכותי בהא דיומא (דף יג) ויש לחלק דביומא שם אינו להרווחתו אלא משום חששא דשני בתיים ועיין לעיל ח"א (סי' ג) ועוד יש לחלק בכמה גוונים והא שהקש' שם השעה"מ על המהרי"ט הוא לפי דעת הרא"ש בתשוב' (פ"ל מו) משום דאמי דיבור ומבטל דיבור ועיין בגיטין (דף עד)] וע"ז פתיבהשיבנו ה' אליה ונשובה חדש ימינו פקדם שלא ישאר רושם מן החטא ויהי' התגלות הנסים כמו שהי' בבית ראשון וכמו שביארתי.

וה' ינחמנו בנחמות ציון וירושלים אמן: דרוש לשבת נחמו נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם דברו על לב ירושלים כו' קול קורא במדבר פנו דרו' כו' כל גיא ונשא וכל הר וגבעה ישפלו והי' העקוב למישור והרכסים לבקע' ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו פי' ה' דבר.

והנה פתיב (סזקאל לג) ויהי דבר ה' אלי לאמר בן אדם יושבי הערבות האלה על אדמת ישראל אנמרים לאמר אחד הי' אברהם וירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה לכן אמור אליהם כו': ותחילה צריף להקדים הירושלמי שהבאתי בהקדמה לספרי ע"י (פ"ח דב"ב) ר' יוחנן מתיב והבאתי אתכם אל הארץ ונתתי אותה לכם מורשה אם מתנה למה ירושה ואם ירושה למה מתנה אלא מאחר שנתן להם לשום מתנה חזר ונתן להם לשום ירוש' א"ר אושעז' פל מקום שנאמר מורשה לשון דיקה התיבון והא כתיב מורשה קהילת יעקב אמר לית דיהון סגין מינה מן דו לעי הוא משפח (פי' דיה' שאינו עיקר ירוש' ממש כמו דאיתא בנד' (דף כ) דיקה מכן כו') ולכאור' צריף להבין מהו החילוק שבין לשון ירוש' ללשון מורש'.

ועיין בב"ב (דף קיט) היא גופא קא מסתפקא לי דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה ע"ש: אף הענין הוא שיש ב' ירושות א' ירושה דממילא. והב' ירוש' שבאה ע"י מעשים.

ויבאר ע"פ מה שהאריך הקצה"ח (סי' רעח) שנסתפק בבכור שאמר בחיי אביו שאינו רוצה לחלק בכורה אם דבריו קיימים או לא. וכתב הקצה"ח דכיון דמהני סילוק בבכור אחר מות אביו דהוי מן התורה משום דמתנה קרי' רחמנא מה"ט נמי מהני סילוק בחיי אביו ואף לשיטת המפרשים שכתב הה"מ דדוקא בירושת הבעל שבא ע"י מעשיו מהני סילוק ולא בירושת משפחה דהוי ממיל' אעפ"כ בכור נמי חשיב כמו ע"י מעשיו דהא מתנה קרי' רחמנא ובדידך' תלי אם אמר איני רוצה אינו זוכה כמו דאמר' בב"ב (דף קכו) א"כ חשיב נמי כמו ע"י מעשיו [וה"נ אית' בירושל' (רפ"ח דגיטין) הי' נשוי את בת אחיו אפי' כתב כמו שלא כתב פי' כיון דלא מהני סילוק אלא בירושת הבעל שבא ע"י מעשיו (או מפני שירושת הבעל מדרבנן לדעת התוס') וא"כ אם מתה נהי דלגבי ירושתו מהני הסילוק אבל מ"מ לגבי ירושת בת אחיו שהיא ירוש' דממילא אם אין לה יורש אחר לא מהני סילוק]: וכן כתב נמי לענין יבם לענין הא דאמרינן בכתובות (דף פא) גבי ההוא גברא דנפלה יבמה בפומבדיתא בעי אחויה למיפסלא בגיטא מיני' כו' אמר רב יוסף כיון דאמור רבנן לא לזבין אע"ג דזבין לא הוי זביני' זביני'.

וכתב הר"ן ותמה אני אפי' אמרינן היכא דיבם ואח"כ מוכר דליהוי זביני' זבינא קודם שיבם האיד' מועיל הא ה"ל פאומר שדה זו שמכרתי לה לכשאקחנה ממך תיקדוש דלא קדשה כו' ע"ש ותירץ דמירי פגון שלא הי' אלא שני אחים וכל שלא יבם א' מהם יד שניהם שנה וע"כ מהני מדין סילוק.

והקש' שם לשיטת התוספת בכתובות (דף פג) דבדאוריית' לא מהני סילוק א"כ מאי מהני הא דבנכסי פליגנא לה. ותירץ דכיון דמהני סילוק בבכור משום דמתנה קרי' רחמנא והוי כמו ירושה שבאה ע"י מעשים דהא צריך הוא להתרצות לקבל המתנה וה"נ ביבם דבכור קרי' רחמנא כמו דאמרינן ביבמות (דף פד) עכת"ד: והנה בירושל' (פ"ק דקידושין ה"ד) רב יהודה שלח שאל לר' אלעזר האחין שחלקו ואח"כ יבם א' מהם א"ל פנכסי פולם פה נכסי המת עולא בר ישמעאל מצות על דעתך דר' לעזר ולא שני היא שחלקו ואח"כ יבם א' מהם והוא שיבם א' מהם ואח"כ חילקו ולמה א"ל מאי דשניילי אגיבי' ולמה לא שאלו דאמר ר' אבינא בשם ר' אמי בכור שנטל חלק בפשוט ויתר (פי' וע"כ לא שאלו ביבם ואח"כ חילק דזה פשיטא לי' דבכור שנטל חלק בפשוט ויתר ויבם דומה לבכור וע"כ לא שאלו אלא בחילק ואח"כ יבם אם הוי מחילה משום דעדיין לא זכה בו.

והנה הפ"מ כתב דבש"ס דילן לא הוזכר דין זה עכ"ל. והק"ע כתב לא ידעתי למה השמיטו הפוסקים דין זה והנה משני הגדולים האלו נעלם מהם סוגי' צרוכה דכתובות (דף פא) דאמרינן התם בעא מני' מעולא יבם ואח"כ חילק לא עשה ולא פלום חילק ואח"כ יבם מהו לא עשה ולא פלום מתקיה ליה ר"ש השתא יבם ואח"כ חילק לא עשה ולא פלום חילק ואח"כ יבם מיבעי שני מעשים הוו כי אתא רבין אמר ר"ל בין יבם ואח"כ חילק בין חילק ואח"כ יבם לא עשה ולא פלום והלכת' לא עשה ולא פלום.

וכן פסק בש"ע (אה"ע סי' קסח) וא"כ מבואר ב"ש"ס ופוסקים וש"ע האי דינא ואדרבא בהקפדה הי' להם להקשות דהא בירושל' אמרינו דכנכסי המת פה נכסי פולם ובגמ' דילן אמרינו דלא עשה ולא פלום א הירושל' מיירי מדין סילוק וע"כ קאמר דמהני והש"ס דילן נחית לה מטעם דאמרינו שם בכתובות (דף פא) בההיא יבמה דבעי אחוה למיפסלא בגיטא מיני' ואמר לו מאי דעתך משם נכסי אנה בניכסי פליגנא לה אמר רב יוסף פינו דאמור רבנו לא לזבין אע"ג דזבין לא הוי זביני' זבינא וכן בש"ע שם דיבמה פתובתה על נכסי בעלה הראשון לפיכך אין היבם רשאי למפור כו' ע"ש.

וע"ש בב"ש והאי עולא דירושל' היינו עולא דבבלי אלא שהש"ס דילן נחית לה מטעם אחר: עכ"פ משמע מהירושל' דביבם מהני סילוק אפי' בחילק ואח"כ יבם והש"ס דילן לא ס"ל הכי מטעם אחרני' דמשועבד לכתובתה וא"כ משמע כמו שכתב הקצה"ח משום דיבמה הוי כמו בכור וכמו דמהני סילוק בבכור משום דהוי כמו ירושה שבאה ע"י מעשים ה"נ ביבם: עכ"פ מוכח מכל הראיות שהבאתי דמהני סילוק בבכור והטעם פינו דמתנה קרי' רחמנא א"כ הוי כמו ירושה שבאה ע"י מעשים אלמא דיש חילוק דבירושל' דממילא לא מהני סילוק אבל אעפ"כ בירושל' הבאה ע"י מעשים מהני סילוק וירושל' בכור פינו דמתנה קרי' רחמנא הוי כמו ירושה הבאה ע"י מעשים: והכי משמע קצת מהירושלמי (פ"ח דב"ב ה' ה) התיב רב המנונא אם אומר את שאין אשה יורשת ד"ת (ט"ס וצ"ל שירושל' אשה ד"ת) ירש הבעל בראוי כבמחזק א"ר יוסי פה שנה אין הבעל נוטל בראוי כבמחזק א"ר יוסי בר' בון הרי בכור ירושתו תורה ואינו יורש בראוי כבמחזק.

משום דהנפלי הוא ע"פ מה שזיכתה לו וכמו שנתבאר לעיל (סי' כ) והבאתי הירושלמי (פ"ק דכתובות) מפני שהוא רוצה לזוק בנכסיו ע"ש ובב"ב (דף קלט) שוי' רבנו פירוש ושוני' רבנו פלוקט ע"כ אמרינו דאינו יורש בראוי כבמחזק משום שאין אדם מקנה דשלב"ל אבל אם ירושת הבעל דאורייתא למה אינו יורש בראוי כבמחזק ומירץ דירושל' בכור נמי דאורייתא ואעפ"כ אינו יורש בראוי כבמחזק והטעם אפשר לומר דירושל' הבאה ע"י מעשים גריעה וע"כ אין הבעל יורש בראוי כבמחזק.

וכן הבכור וכן ביבם נמי אמרינו בבכורות (דף נא) דאינו נוטל בראוי כבמחזק וע"כ השיב לו הא בכור ירושתו תורה ואינו נוטל וה"נ בעל: [ובמ"א ביארתי בזה הגמ' דסוטה (ד' יג) נהי דזבני חלק בכירותא חלק פשיטותא מי זבני ע"ש במהרש"א שנדחק בזה דא"כ איך קאמר דהאי דפניש דידי הוא הלא פינו דזבן חלק בכורה צריך ליטול שני חלקים אף שלא הי' יכול למכור חלק בכירותא אלא דמדין סילוק הוא דסילוק מהני אפי' בדבר שלא בא לעולם וא"כ פינו שנסתלק מחלק בכורה וע"כ החלקים שנים ע"ש במהרש"א בח"א שנדחק בזה): וכינו שנתבאר שיש ב' מיני ירושות א' ירושה דממילא וזהו ירושה טובה והב' ירושה הבאה ע"י מעשים וע"כ בירושל' הבאה ע"י מעשים מהני סילוק משא"כ ירושה דממילא בזה יתבאר הירושלמי שהבאתי לעיל והבאתי אתכם אל הארצו' ונתתי אותה לכם מורשה אם מתנה למה ירושה ואם ירושה למה מתנה שמתנה הוא בא ע"י חפץ הנותן והמקבל וירושל' הוא ממילא אלא מאחר שנתן להם לשם מתנה חזר ונתן להם לשום ירושה פי' שנתן אח"כ שתהא ירושה ממילא וע"ז אמר ר' אושעז' כל מקום שצאמר מורשה לשון דיקה פי' שהוא ירושה עם מתנה והני כמו ירושה שבאה

ע"י מעשים וע"כ אומר ונתתי לכם מורש' וע"כ נופל לשון ונתתי אף על ירוש' דהוי
ירוש' הבאה ע"י מעש' ונהי כמו ירוש' הבכור והבעל והיב' שפולן באים ע"י מעשים:
וע"כ הקשה בירושלמי דאיך אמרינו דמורש' הוי לשון דיקה ואינו ירוש' ממש וקא
כתיב תורה צנה לנו משה מורש' והתורה ודאי ירוש' היא לישראל א"ל לית דיקה סגין
מנהון מן דו לעי הוא משכח פ' שאינו מוצא התורה רק ע"י יגיעה וע"כ כתיב גבי תורה
לשון מורש' שהוא ירוש' הבאה ע"י מעשים וכמו דאמרינו בפ"ק דמגילה (דף ז) לא
יגעתי ומצאתי אל פאמין וע"כ כתיב גבי תורה לשון מורש' שהיא ירוש' הבאה ע"י
מעש' וכמו דאיתא בסוף נדרים (דף פא) מפני מה אינה מצויה כו' שלא יאמרו תורה
ירוש' להם פ' ירוש' ממש וכמו שכתב הר"ן שלא ילמדו תורה מאחר שסומכין
שירוש' היא להם ובאמת כתיב בתורה תורה צנה לנו משה מורש'.

דהיינו ירוש' שבאה ע"י מעש' וכן ל (בפ"ב דאבות) והתקן עצמה ללמוד תורה שאינה
ירוש' לה פ' שלא תאמר שהיא ירוש' הבאה ממילא אלא שהיא באה ע"י מעש' והעסק
בתורה וכמו שהבאתי בספרי ע"י על הא דאמרינו בכתובות (דף קא) אמר רבא מאן
דעסיק בתורה ירית ומאן דלא עסיק בתורה לא ירית והקשו התוס' דהא אמרינו בפ'
נערה (דף נט) מצוה לזון כו' וק"ו לבנים דעסקי בתורה וחילקו דהתם משום מצוה וע"כ
יש מעלה יותר מאן דעסיק בתורה אבל הכא מדין ירוש' וכל שהוא משום ירוש' אין
נ"מ דמאן דעסיק בתורה הוא ירית ומאן דלא עסיק בתורה לא ירית וע"ז אומר והתקן
עצמה ללמוד תורה שאינה ירוש' לה פ' שאם לא תעסוק בתורה לא תזכה לתורה
שאינה ירוש' לה לומר שאפ' מאן דלא עסיק בתורה ירית ולפי מה שביארתי הוא אע"ג
דכתיב מורש' אף זהו ירוש' שבאה ע"י מעשים אבל לא ירוש' דממילא וע"ז אומר
שאינה ירוש' לה: ובזה יתיישב מה שהקשו התוס' בקידושין (דף סא) דאיך תיסק
אדעתין שלא יטלו פלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו אחרים ותירצו דסד"א כיון
שה קצה ארץ כנען לשאר השבטים שהרי מאותה שעה ששאלו ב"ג וב"ר ארץ גלעד
נעשו כמו שסילקו עצמם מלחלוק בארץ כנען והקשה בס' המקנה דאיך מהני בדשלב"ל
ותירץ דכיון דא"י מוחזקת היא מאבותיהם הוי כדשב"ל.

אח"ז כתב שגראה לו מלשון התוס' דמדין סילוק נכסים נגעו בה דנעשו כמו שסילקו
עצמם מלחלוק בארץ כנען ודמי להא דאיתא פ' הכותב (דף פג) גבי דין ודברים אין לי
בנכסיך דאמר ר"כ נחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עלי' שלא ירשנה
ולכאורה צריך להבין דאיך מהני סילוק בא"י להפוסקים דס"ל דדוקא בירוש' הבעל
דרבנן מהני סילוק ולפי שיטת הה"מ דוקא בירוש' הבאה ע"י מעשים א"כ איך מהני
הכא סילוק אבל לפי מה שביארתי דבא"י כתיב לשון מורש' ומורש' הוא לשון דיקה
והוי כמו ירוש' שבאה ע"י מעשים וכמו דכתיב ויתן להם ארצות כו' בעבור ישמרו
חוקיו וע"כ מהני סילוק: ובזה יתבאר המדרש פ' שלח לו מתנו בארץ מצרים.

משל לשר שעלה לבימה שלו לדין הוציא דבר מפיו וחיוב את עצמו הניח השר את
אילווגין שלו וחיבוהו מפיו א"ל כמו שהוצאת מפיה אני דנה וכו' וכמו שאמרו נתנה
ראש ונשובה מצרימה והטעם לפי מה שביארתי ניהא דכיון דבא"י מהני סילוק ע"כ
אמר להם הקב"ה אם יראו את הארץ וע"כ כתיב ויתאבלו העם מאוד שחשבו שאבדו

הזכות של א"י וכמו שאמרו ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת הלא טוב לנו שוב מצרימה וע"כ נתעצבו מאוד: דבנה יתבאר המדרש שהבאתי בספרי ע"י (דרוש יד) כי תבואו אל ארץ מושבותיכם א"ר זכאי אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע בכל מקום אפה קורא אותה ארץ פנעו וכאן ארץ מושבותי אמר להם הקב"ה חייכם נתתי אות' לאברהם וליצחק וליעקב וכולן מן המקרא והבן יורש את האב לכה ארץ מושבותיכם וע"ש בספרי עמק הושע מה שביארתי בזה: ולפי מה שביארתי עתה יתבאר באופן אחר והוא שהם סברו שהפסידו ענין הירושפה רק בתורת מתנה כמו בכור וגבי בכור אמרינו בב"ב (ד' ככו) שלא זכה עד דמטי לידן' ואע"ג דמסקינן שיש לככור קודם חלוקה היינו משום דקרינן לתת לו ע"ש בתוס' וע"כ סברו שלכה קורא אותה ארץ מושבותיכם דהיינו לאחר ירושפה וישיבה א"ל הקב"ה חייכם נתתי אותה לאברהם וליצחק וליעקב וכולן מן המק' והבן יורש את האב לכה פתיב ארץ מושבותיכם וכמו שביארתי שם בספרי ע"י דנתתיבו בחלה מיד ע"ש מה שהבאתי הילקוט שם: ובנה יתבאר הפתוב ויהי דבר ד' אלי לאמור בן אדם יושבי התרבות האלה על אדמת ישראל אנמרים לאמור א' הי' אברהם וירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה דלפי מה שביארתי איפשר לומר דמתרעמים על מדותיו היו פינן דא' הי' אברהם וירש את הארץ פ'י בבחי' ירושפה גמורה ולנו נתנה הארץ למורשה פ'י ירושפה הבאה ע"י מעשים שאם אנחנו זכאים אנו יושבים בא"י ואם לאו אנו גולים וטענו דנהי דמצד ירושתם הוא ירושפה שפאה ע"י מעשים הרי מ"מ יש להם ירושפה דממילא נמי דא' הי' אברהם וירש את הארץ וא"כ הם יורשים גמורים מחמת אברהם [וכמו שהבאתי לעיל הירושלמי (רפ"ח דגיטין) הי' נשוי את בת אחיו אע"פ שכתב כמו שלא כתב ודלא כמו שפ'י הפ"מ ע"ש אלא דהטעם הוא דאע"פ שלגבי ירושת הבעל מהני סילוק מ"מ לגבי ירושפה דממילא שהיא בת אחיו לא מהני סילוק וע"ז אמרו א' הי' אברהם וירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה ונהי דירושפה הבאה ע"י מעשים מהני סילוק ודוק] ועוד איפשר לומר דבניחותא היא א' הי' אברהם וירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה ונהי ירושפה הבאה ע"י מעשים ע"כ יושבי התרבות אינם רוצים לזוז מא"י שלא יאבדו הזכות מדין סילוק וכמו דכתיב יחזקאל (יא) ויהי דבר ה' אלי לאמור בן אדם אחיה אנשי גאולתיך וכל בית ישראל כו' אשר אמרו להם יושבי ירושלים רחוקו מעל ה' לנו נתנה הארץ למורשה ע"ש במקראשים ולדרכינו יתפרש שאמרו על אותן שגלו ושרחקו מעל ה' ואבדו הזכות מנחלת ה' דהא הארץ ניתנה רק למורשה דהוי כמו ירושפה שפאה ע"י המעשים וע"כ מהני סילוק ובאמת חטאו בזה.

דהא כתיב בבבלי יובאו כו': ועדיין צריך לבאר מה שאומרים אחד הי' אברהם כו' ואנחנו הרבים ומה תליון הוא במה שאברהם הי' אחד והם רבים אף הענין יובן עפ"י מה שביארתי במ"א על ענין שאמר משה יפקוד ד' אלקי הרוחות לכל בשך ופירש"י שבקש שימנה להם איש שיכול לילה נגד רוחו של כל אדם.

ויובן עפ"י מאי דאמרינו בב"ב (ד' קכב) לא בחלוקה של עוה"ז חלוקה של עוה"ב עוה"ז אדם יש לו שדה לכן אין לו שדה פרם פרדס אין לו שדה לכן ועוה"ב אין לה פל א' וא' שאין לו בהר ובשפלה ובעמק והקשה התוס' דהא אמרינו בב"ב (ד' פא) בחלוקת א"י

אין לה א' מישׁרָאל שְׁאִין לוֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבְעַמֻּק וּמִיָּהוּ אֵית דְּגָרִיס אִין לָהּ שְׁכֻט וְשֻׁכְט מִישׁרָאל אֲבָל הֵכָא גְרָסִינּוּ אִין לָהּ א' מִישׁרָאל לְעוּה"ב כּו' אִי נְמִי בְעוּה"ז אִין לָהֶם בְּשׁוּה מְזָה כְּמוֹ מְזָה אֲלָא מְזָה מְעַט וּמְזָה הֲרַבָּה אֲבָל לְעוּה"ב יֵשׁ לוֹ מִן הַפִּל שְׁיַעוּר שְׁוּה.

עכ"פּ בְּחֻלְקָה שֶׁל עוּה"ז אִין כָּל הַשְּׁכֻטִים שְׁוִים בְּעֵנֵן הַחֻלְקָה וּכְמוֹ דְאֲמַרִּין בּב"ב (דף קכב) דְּבִכְסָפִים הֶעֱלָה וְהָכִי אֲמַרִּין בּכ"ק דְּמַגִּילָה (דף ו) דְּזָבוּלָן מְתַרְעֵם עַל מְדוּתִיו הָוִי שְׁנֵאֲמַר זָבוּלָן עִם חֲרָף נִפְשׁוֹ כּו' מִשׁוּם דְּנִפְתְּלִי עַל מְרוּמֵי שְׂדָה אֲמַר זָבוּלָן לִפְנֵי הַקַּב"ה לְאַחֲרֵי נְתַתְּ שְׂדוֹת וּכְרָמִים וְלִי נְתַתְּ הָרִים וּגְבָעוֹת כּו' אֲבָל חֻלְקָה שֶׁל עוּה"ב שְׁיִהְיֶ' ע"פ ה' יֵהִי בְּהַ שְׁתּוּוֹת בֵּין הַשְּׁכֻטִים: וְהִנֵּה הַפּר"ד הֵבִיא הַמְדָרְשׁ שְׁאִילוֹ הִי מְשָׁה רַבִּינוּ נְכֻס לֹא"י לֹא הִי נִחְרַב בַּהמ"ק וְלֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹמָם ע"ש שְׁהֲאָרִיךְ.

וְלִי נִרְאָה דְהַעֲנִין הוּא שְׁאֵם מְשָׁה הִי מְכַנִּיס לֹא"י לֹא הִי ע"פ הַפְּהֵן וְאוּרִים וְתוֹנִים שְׁפָל סְפִיקוּתִיו שֶׁל מְשָׁה הִי שׁוֹאֵל מֵאֵת ה' וְהִי הַחֻלְקָה ג"כ ע"פ ה' בְּחֻלְקָה שֶׁל עוּה"ב שְׁאִין לָהּ כָּל שְׁכֻט וְשֻׁכְט שְׁאִין לוֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וְזֵהוּ עֵיקַר הִירוּשׁ' וּע"כ הִי לְזָה קִיּוּם נְצָחִי.

וַיִּתְבָּאָר ע"פ מֵאִי דְאֲמַרִּין בְּגִיטִין (דף נח) דְאִי אֲמַרִּין אִין בְּרִיבָה הָאֲחִין שְׁחֻלְקוּ לְקוּחוֹת הֵן וְאִינוּ יְרוּשׁ'. וְהִנֵּה הַתּוֹסֶפֶת הַקָּשׁוּ בְּגִיטִין (שָׁם) וּבב"ק (דף פח) דֹּא"כ אִיךְ מְצִאֲנוּ דְיִינוּ וְרַגְלִינוּ בַּהמ"ד דְהָא קִי"ל קִנְיֵן הַפִּירוּת לֹא פְקִנְיֵן הַגּוּף וֹא"כ אִיךְ הִי מְבִיאִין בְּיַפּוּרִים כּו' וְתִירְצוּ הַתּוֹס' דִּילְפִינּוּ מִחֻלְקַת יְהוֹשֻׁעַ בְּעַצְמוֹ אַע"פ שְׁזָה ג"כ יְרוּשָׁה מְאֻבְרָהּ כְּמוֹ דְאֲמַרִּין בּב"ב (דף קיט) דִּירוּשָׁה הִיא לָהֶם מְאֻבְרָתִיהֶם אַע"פ שֶׁהִי ע"י חֻלְקָה אַעפ"כ הָוִי בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה דְכִינּוּן שֶׁהִי ע"פ נְבִיא וְאוּרִים וְתוֹנִים וּמַגְזִירַת הַפְּתוּב וּע"כ הֵבִיא בְּיַפּוּרִים: וְהִנֵּה כָּל שְׁחֻלְקוּ הִיא בְּהַשְׁתּוּוֹת כָּל הַשְּׁכֻטִים וְכֵן בִּיחִידִים הָוִי יְרוּשׁ' טְפִי כְּמוֹ דְאֲמַרִּין בְּבִכּוּרוֹת (דף נו) שְׁאֵם חֻלְקוֹ גְדִיִים כְּנֻגַד גְדִיִים אֲמַרִּין דְזֵהוּ חֻלְקוֹ הַמַּגִּיעַ מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָ' לְכַף אֲבָל כָּל שְׁאִין חֻלְקוֹ שְׁוּה כְּגוֹן גְדִיִים כְּנֻגַד תִּיִישִׁים לֹא אֲמַרִּין דְזֵהוּ חֻלְקוֹ הַמַּגִּיעַ מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָ' וּע"כ בְּחֻלְקַת יְהוֹשֻׁעַ פִּינּוּן שְׁלֹא הִי חֻלְקוֹ בְּשׁוּה רַק ע"פ גּוּרְל ע"כ כְּתִיב לְשׁוֹן מְנֻרְשָׁה שְׁזֵהוּ לְשׁוֹן דִּיָּהָה שְׁלֹא הִי יְרוּשׁ' מִמֶּשׁ וְהָוִי כְּמוֹ יְרוּשׁ' שְׁבָאָה ע"פ מַעֲשֵׂה דְהִינּוּ ע"פ גּוּרְל [וּבְנָה בִּיאָרְתִי בַּמ"א הָא דֵּאִיתָא בַּמְדָרְשׁ בַּמְדָּבָר (פ' כא) ר"ל אֲמַר יוֹדֵעַ הִי מְשָׁה רַבִּינוּ אֵת הַדִּין הִנֵּה אֲלָא בָּאוּ לִפְנֵי שְׂרִי עֲשָׂרוֹת תַּחֲזִיל' אֲמָרוּ דִּין שֶׁל נְחֻלוֹת הוּא וְאִין זֵה שְׁלָנוּ אֲלָא שֶׁל גְדוּלִים מְמַנּוּ בָּאוּ אֲצֵל שְׂרִי חֲמֻשִׁים כּו' רָאָה מְשָׁה שְׁפָל א' וֹא' כְּבֹד אֵת מִי שְׁגָדוּל מְמַנּוּ אֲמַר אִם אוֹמֵר לָהֶם הַדִּין אֲטוּל אֵת הַגְּדוּלָה אֲמַר לָהֶם אַף אֲנִי יֵשׁ גְדוּל מְמַנִּי כּו'.

וְאַפְשָׁר לִזְמַר דר"ל סוּבַר כְּמוֹ דְאֲמַרִּין בְּסִנְהֶדְרִין (דף יז) בְּבָאִים עַל עֶסְקֵי נְחֻלוֹת וְכַתְחִילַת' שֶׁל א"י מֵהַ תַּחֲזִילָתָהּ שְׁכַעִים וֹא' וּע"כ אֲמָרוּ דִּין שֶׁל נְחֻלוֹת הוּא וּע"כ לֹא רְצוּ לְדוֹן רַק מְשָׁה רַבִּינוּ יְדוֹן שְׁהוּא בְּמָקוֹם שְׁכַעִים וְחַד קֵאִי.

וְעַל דְרָף דְרוּשׁ בִּיאָרְתִי דֵּאִית' בַּמְדָרְשׁ (שָׁם) מֵהַ רָאָה לְבַקֵּשׁ הַדְּבָר הִנֵּה אַחַר ס' נְחֻלוֹת אֲלָא פִּינּוּן שְׁיַרְשׁוּ בְּנוֹת צְלַפְחָד אֲבִיהֶן אֲמַר מְשָׁה הָרִי שְׁעָה שְׁאֲתַבְּעַ צְרָכֵי אֲמַר אִם הַבְּנוֹת יוֹרְשׁוֹת הֵן בְּדִין הוּא שְׁיַרְשׁוּ בְּנֵי אֵת כְּבוֹדִי.

וְאַפְשָׁר לִזְמַר כְּמוֹ דְאֲמַרִּין בּב"ב (דף קיט) דְסְפִיקוּתוֹ שֶׁל מְשָׁה הִי מְדַכְתִּיב מְנֻרְשָׁה אִם יְרוּשׁ' הִיא לָהֶם מְאֻבְרָתִיהֶם כּו' וּכְמוֹ שְׁבִיאָרְתִי לְעִיל שְׁמֻרְשָׁה הִינּוּ יְרוּשׁ' שְׁבָאָה ע"י

מעשים וע"כ הי' סבור דהוי כמו ראוי וע"כ אין הבכור נוטל בזה שני חלקים וע"כ לא ירשו פי שנים בנכסי חפר אבל פינון שישמע שהבנות יורשות הן אע"ג דכתיב מןרשה ויהי ירוש' שפאה ע"י מעשים וע"כ בקש שיירשו בניו אע"ג שיהא ירוש' שפאה ע"י מעשים אעפ"כ ירשו הבנים וכמו דאית' בנדריים (דף פא) מפני מה אין ת"ח מצוים להיות בניהם ת"ח שלא יאמרו ירושה היא להן פי' ירוש' עצמית אבל פינון שהבנות יורשות אלמא דהוי פירושה עיקרית א"כ ירשו הבנים וע"ז אמר לו נוצר תאנה יאכל פרי ומבואר במקום אחר] וכינון דהוי ע"פ גורל שע"י שנה נוטל חלק זה חבירו נוטל חלק שני פ"כ הוי כמו ירוש' שפאה ע"י מעשה אבל חלוקה דלעתיד יהיו כל השבטים ואף היחידים בהשתוות [לפי פיר"ת] וע"פ ה' ע"כ יהי' ירוש' ממש וירוש' אין לה הפסק וע"כ אם הי' משה מכניסן והיו ע"פ ה' ולא הי' צריף לשאול במשפט האורים דהא במשה כתיב פה אל פה אדבר בו והי' החלוקה ע"פ ה' בהשתוות והוי ירוש' ממש וזהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכה והאוו"ת והגורל הי' מחמת שהכניסם יהושע: ובהו יובן בסנהדרין (ד' מג) שא"ל יהושע לעכנ בני אל תוציא לעז על הגורלות שעתידה א"י שתחלק בגורל הענין שלא רצה שיוציא לעז על הגורלות מחמת שהענין שהי' גורל זהו מחמת שהכניסם יהושע לארץ כמו שביארתי וזה הי' כל בקשת משה שהוא יכניסם לארץ וכמו דאמרינו בסוטה (ד' יד) וכי לאכול מפרני' או לשפוע מטוב' הוא צריף אלא שידע שאם יכניסם הוא הוי ירושה עיקרית וע"כ בקש משה יפקוד ד' אלקי הרוחות לכל בשר שיוכל להלך נגד רוחו של כל אדם פינון שלא יהי' בהשתוות וע"ז השיב לו הקב"ה קח לה יהושע בן נון איש אשר רוח בו פי' שיוכל להלך נגד רוחו של כל אדם ולפני אלעזר הפהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים משום שע"י יהי' החלוקה עפ"י גורל ועפ"י אורים ותומים (וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ד דיומא) בשלשה דברים נתחלקה א"י בגורלות באורים ותומים ובכספים הדא הוא דכתיב וישלף להם יהושע גורל לפני ה' במצפה גורל אילו הגורלות לפני ה' אלו אורים ותומים בין רב למעט אלו הכספים א"ר אבין אלמלא שנתן הקב"ה חזן כל מקום בעוני יושבי' לא הי' א"י מתחלקת לעולם.

ותני פו ג' חזיני הן חזן אשה בעיני בעלה חזן מקום בעיני יושבי' חזן מקח בעיני לוקחין ר' אבין ברי' דר"פ כו' אף לעתיד לבוא הקב"ה עושה פו הדא הוא דכתיב ונתתי לכם לב חזן כו' ונתתי לכם לב בשר שהוא בוסר בחלקו של חבירו והנה הק"ע פירש לפני ה' אלו אורים ותומים דע"י שמות הקדושים המונחים בתוך החושן.

היו מאירים דבריהם ונעלם ממנו הא דאמרינו ביבמות (ד' עח) ויבקש דוד אח פני ה' מלמד ששאל באורים ותומים כו' אתי פנו פני כתיב ויבקש דוד את פני ה' וכתיב ולפני אלעזר הפהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' וע"כ אמר לפני ה' אלו אורים ותומים וכן פירש בירושלמי (פ"ד דקדושין) בידן דוד בכל דורו ולא מצא א' מהן התחיל שואל באורים ותומים ופי' הק"ע את פני הא היינו באורים ותומים דכתיב ולפני אלעזר הפהן יעמוד ושאל לו כו' ודריש פני פני בג"ש וכתב הק"ע שם דכן איתא במ"ר ולפום פשטא נראה כו' ע"ש ונעלם ממנו שהוא גמרא ערוכה ביבמות (ד' עח) ע"ש ובהו ביארתי במ"א הפתוב (שמואל א' כא) ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני ד' ושמו דואג האדומי אביר הרועים אשר לשאול ועיניו רש"י שפי' אביר הרועים אב"ד נעצר לפני ד' עוצר עצמו באוה"מ פדי לעסוק בתורה ולי נראה דאפשר לפרש כמו

דְּאָמְרִינֵן בֵּיבְמוֹת (ד' עח) וַיִּבְקֶשׁ דָּוִד אֶת פָּנָיו ד' וַיִּכְתֵּיב וַיִּשְׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לְפָנָיו ד' וְהָיָה נֶעְצָר לְפָנָיו ד' הֵינְנו שְׁנֹעֲרֵי לוֹ דְבָר לְשֹׂאֵל בְּאוּרִים וְתוֹמִים וְכ"ת הָא אֵין שׁוֹאֲלִין אֶלָּא לַאב"ד וְלִמֵּי שְׁהַצְיִיבֹר צָרִיף בּו ע"ז אֹמֵר אֲבִיר הָרוּעִים דְּהֵינְנו שְׁהוּא אב"ד וע"כ הִי נִשְׁאַל בְּאוּרִים וְתוֹמִים וע"כ אֹמֵר אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּו פִּי שְׁיִוְכַל לְהִלְוֵה נְגִד רוּחוֹ שְׁל כָּל אָדָם מִשָּׂא"כ בְּחִלּוֹקָה דְלַעֲתִיד שְׁיִהְיֵי בְּהַשְׁתּוּוֹת אֲפָרִים לֹא יִקְנֵא אֶת יְהוּדָה.

וַיְהוּדָה לֹא יִצְוֹר אֶת אֲפָרִים. וְסִרָה קִנְאָת אֲפָרִים.

שְׁיִהְיֵי בְּדִרְבָּה הַשְׁתּוּוֹת): וע"ז אֹמְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶחָד הִי אֲבָרְהָם וַיִּרְשׁ אֶת הָאָרֶץ וַאֲנַחְנוּ רַבִּים לָנוּ נִתְּנָה הָאָרֶץ לְמוֹרְשָׁה פִּי שְׁלִגְבֵי אֲבָרְהָם הִי יְרוּשָׁה מִמֶּשׁ פִּינֵן שֵׁא' הִי אֲבָרְהָם וַאֲנַחְנוּ רַבִּים וְכִינֵן שְׁאֲנַחְנוּ רַבִּים וְהִי ע"פ הַחֲלֻקָּה שְׁל אוּרִים וְתוֹמִים וְאֵין הַחֲלֻקִים שְׁוִים ע"כ לֹא אֹמְרִינֵן זֶהוּ חֲלָקוֹ הַמַּגִּיעַ מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה וְאִף שְׁנִתְחַיְיְבוּ בְּבִיפּוּרִים מ"מ דוּמָה לִירֻשָׁה אֲבָל אַעפ"כ הוּא בְּבַחֲוֵי מוֹרְשָׁה שְׁאִינָה יְרוּשָׁה עֵיקָרִית ע"כ יוֹשְׁבֵי הַחֲרָבוֹת אֵינָם רוּצִים לְזוּז מֵא"י פִינֵן שְׁהִיא יְרוּשָׁה הַבָּאָה ע"פ מַעֲשִׂים וּמַהְיֵי בְּהַ סִילּוּק מִשָּׂא"כ בְּחִלּוֹקָה שְׁלַעֲתִיד וע"כ אֹמְרוּ מוֹרְשָׁה שְׁהוּא לְשׁוֹן דִּיְהָה פִינֵן שְׁאֲנַחְנוּ רַבִּים וְהִי ע"י חֲלֻקָּה: וְהִנֵּה ע"פ מָה שְׁבִיִּאֲרֵתִי שְׁלַעֲתִיד תִּתְחַלַּק הָאָרֶץ ע"פ ה' וַיְהִי הַחֲלֻקָּה בְּשׁוֹנָה לְכָל אִישׁ וְאִישׁ וְאֵין לָהּ כָּל אִישׁ וְאִישׁ שְׁאֵין לוֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבְעַמְקָם בְּשׁוֹנָה כְּמוֹ שְׁפִיר"ת בב"ב (שָׁם) וּבב"ק (דָּף פֵּא) דְּאֹמְרִינֵן הֵתָם וְאֵין לָהּ כָּל שְׁבֵט וְשְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל שְׁאֵין לוֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבְבִגְבֵי וְכִתְבוּ הַתּוֹס' אֵין לָהּ כָּל שְׁבֵט וְשְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל גְּרִסִינֵן וּבפ' יֵשׁ נוֹחֲלִין (דָּף קכ) גְּבֵי חֲלֻקָּת עוּה"ב גְּרִסִינֵן אֵין לָהּ כָּל א' וְא' מִיִּשְׂרָאֵל.

כֵּן נִרְאָה לר"ת עכ"ל. בְּזֶה יִתְבָּאֵר הַפְּתוּבִים (יְחֻזְקָאֵל מִז) כֹּה אֹמֵר גַּה גְבוּל אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֶת הָאָרֶץ לְשָׁנֵי עֶשֶׂר שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל יוֹסֵף חֲבָלִים וְנַחֲלָתָם אוֹתָהּ אִישׁ כְּאֲחִיו אֲשֶׁר נִשְׁאֲתִי אֶת יְדֵי לְתַתָּה לְאַבְוֹתֵיכֶם וְנִפְלָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לְכֶם לְנַחֲלָה.

וּפִירֵשׁ"י לֹאֲפִרָאֲשׁוֹנָה אִישׁ לְפִי פִקּוּדֵיו אֶלָּא עֲכָשְׁוֹ כָּל הַשְּׁבֵטִים שְׁוִים. וְלִפִּי מָה שְׁבִיִּאֲרֵתִי הִי חֲלֻקָּת הָאָרֶץ תְּחִילָה שְׁאֵין לָהּ כָּל שְׁבֵט וְשְׁבֵט שְׁאֵין לוֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָה כּו' וְא"כ הִי הַהַשְׁתּוּוֹת בְּשְׁבֵטִים אֲבָל לֹא בִיחֻדִים מַחְמַת שְׁהִי ע"פ אוּרִים וְתוֹמִים אֲבָל לַעֲתִיד שְׁיִהְיֵי ע"פ ה' יְהִי הַשְׁתּוּוֹת בֵּין הֵיחֻדִים ג"כ וְאֵין לָהּ כָּל א' וְא' מִיִּשְׂרָאֵל שְׁאֵין לוֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבְבִגְבֵי וע"ז אֹמֵר וְנַחֲלָתָם אוֹתָהּ אִישׁ כְּאֲחִיו אֲשֶׁר נִשְׁאֲתִי אֶת יְדֵי לְתַתָּה לְאַבְוֹתוֹכֶם וְאִז גֵּרָם הַחֲטָא וְלֹא הִי הַחֲלֻקָּה ע"פ מִשְׁהָ שְׁאֵם הִי הַחֲלֻקָּה ע"פ מִשְׁהָ הִי, הַהַשְׁתּוּוֹת ג"כ בְּפִרְטִים וע"כ כְּתִיב שְׁלַעֲתִיד יְהִי וְנַחֲלָתָם אִישׁ כְּאֲחִיו.

וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב מָה שְׁקָשָׁה לִי בְּמָה דְכָתִיב (שָׁם) גַּה גְבוּל אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֶת הָאָרֶץ לְשָׁנֵים עֶשֶׂר שְׁבֵטִים יוֹסֵף חֲבָלִים וּפִירֵשׁ"י שְׁיִוְסֵף יִטּוּל שְׁנֵי חֲלֻקִים דְּהֵינְנו י"ב שְׁבֵטִים מְנַשָּׁה וְאֲפָרִים הָא אֹמְרִינֵן בב"ב (דָּף קכב) דְּעִתִּידָה א"י שְׁתִּתְחַלַּק לִי"ג שְׁבֵטִים וְאֹמְרִינֵן הֵתָם אִידָהּ לְמֵאֵן אֹמֵר ר"ח לְנִשְׂיָא וּפִי שָׁם הִרְשִׁיבָא דְּמְנַשָּׁה וְאֲפָרִים לֹא נָטְלוּ אֶלָּא חֲלָק א' וְשְׁבֵט לוֹי יִקְחוּ חֲלָק א' וְא"כ אִיף פִּירֵשׁ שְׁיִוְסֵף חֲבָלִים וְשְׁיִוְסֵף יִטּוּל ב' חֲלֻקִים.

אִף לְפִי מָה שְׁבִיִּאֲרֵתִי אֲפָשֶׁר לֹמֵר מִשׁוּם דְּאֹמְרִינֵן הֵתָם אֵיבְעֵי לְהוֹ א"י לְשְׁבֵטִים אֵיפְלִיג אוֹ דִּילְמָא לְמַרְקָה גְּבִרָא אֵיפְלִיג וְאֹמְרִינֵן הֵתָם ת"ש בֵּין רַב לְמַעֲט וְעוֹד תִּנְיָא עֲתִידָה א"י שְׁתִּתְחַלַּק לִי"ג שְׁבֵטִים שְׁבִתְחִיל' לֹא נִתְחַלַּקָה אֶלָּא לִי"ב שְׁבֵטִים וְלֹא נִתְחַלַּקָה אֶלָּא בְּכֻסָּף

כו' ע"ש וא"כ לעתיד שיהי' החלוק' ע"פ ה' ויהי' ההשפעות אפ' ביחידים ג"כ ע"כ אין נ"מ אם יוסף יטול ב' חלקים או חלק א' שאפשר שיהי' החלוקה ג"כ לקרקף גברי וכגון שהיא אומר איש פאחיו וע"ז אומר יוסף חבלים ואע"פ דכתיב שער יוסף אהד ואינו נוטל רק חלק אחד אף פינון שאומר אח"כ ונחלתם אותה איש פאחיו וא"כ פינון שיהי' השואה בין היחידים ג"כ א"כ ממילא יטול שני חלקים והא דנתחלק' ליי"ג חלקים היינו שיהא כל שבט ושבט לבדו ע"כ נתחלקה ליי"ג חלקים אבל חלוקת יהושע לא הי' רק לשבטים וע"פ אורים ותנאים: ובזה יתבאר הפתוב (ישע' מ) נחמו נחמו עמי כו' כל ג'א ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והי' העקוב למישור והרכסים לבקעה כו' וראו פל בפשר יחדיו כי פי ה' דבר.

פ' שיעשה הקב"ה נפלאות שיהי' לכל א' וא' בהר ובשפלה ובעמק כדי שיהי' לכל או"א בהשואה גמורה ע"ז אומר כל ג'א ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והי' העקוב למישור והרכסים לבקעה כדי שיהי' לכל או"א בהר ובשפלה ובעמק ע"ז אומר וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר פ' שהחלוק' יהי' ע"פ ה' ולא ע"פ אורים ותנאים.

וכמו דאמרין בב"ב (שם) לא פחלוקה של עוה"ז חלוקה של עוה"ב אין לה כל או"א שאין לו בהר ובשפלה ובעמק שנאמר שער ראובן א' והקב"ה מחלק להן בעצמו שנאמר ואלה מחלקותם נאם ה' וכמו שפ' הרשב"ם הוא עצמו יאמר לכל א' חלק פלוני ופלוני וע"ז אומר כל ג'א ינשא וכל הר וגבעה ישפלו כו' כי פי ה' דבר: והנה פתיב (זכר' ב) נאשא עיני ונארא והנה איש וכדו חבל מדה נאמר אנה אתה הולך ויאמר אלי למוד את ירושלים לראות כמה רחבה וכמה ארפה והנה המלאך הדובר בי ינצא ומלאך אחר ינצא לקראתו ויאמר אליו רן דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלים מרוב אדם ובהמה בתוכה.

ואמרין בב"ב (דף עה) א"ר חגינא ב"פ בקש הקב"ה לתת את ירושלים במדה שנאמר נאמר אנה אתה הולך כו' ששמה בתוכה ומקדשה בתוכה וצדיקים בתוכה אתה נותן בה מדה. ומיד ויאמר אליו רן דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלים מרוב אדם ובהמה בתוכה.

ויובן ע"פ מאי דאמרין בפ"ב דשבועות (דף יו) שני בצעין הי' בהר המשחה תחתונה ועליונ' תחתונה נתקדשה בכל אלו עליונה לא נתקדשה בכל אלו ומפני מה לא קידשוה שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותנאים וסנהדרין של שבעים וא' ע"כ לא יכלו לקדש ולקדש שאלו מלאכי השרת מפני מה אתה נותן מדה בירושלים כו' הרבה פרקים כו' והא דלא הוסיפו במקדש השני בימי עזרא התם לא הי' אפשר מפני שחסרו בו אורים ותנאים כו' (מפני שה' דברים הי' חסר).

וכמו שכתב הרמב"ם בפ"י מה' פלי המקדש שלא היו שואלים באורים ותנאים מפני שלא הי' שם רוח"ק ואמרין ביומא (דף עד) כל פהו שאינו מדבר ברוה"ק ואין שכינ' שורה עליו אין שואלין בו ועיין בתוס' יומא (דף כא) וע"כ שאלו מלאכי השרת ירושלים ששמה בתוכה ומקדשה בתוכה וצדיקים בתוכה דהיינו ששורה עליהם רוח"ק וא"כ יש אורים ותנאים ואפשר להוסיף ולקדש כמה שיתפצו וא"כ למאי יהי' החומה וע"ז השיב

הקב"ה פְּרָזוּת תִּשָּׁב יְרוּשָׁלַיִם מְרוֹב אָדָם וּבִהְמָה בְּתוֹכָהּ [ופי' הַמְהַרְשֵׁ"א בח"א דְּהֵינּוּ מְרוֹב הַקְּרַבְנוֹת שֶׁהָיוּ מִקְרִיבֵינוּ וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר.

וְאֶפְשָׁר עוֹד לְפָרֵשׁ ע"פ הַגְּמָר' דְּחֻגִיג' (דף ח) מִי שֵׁישׁ לוֹ אוֹכְלִים מְרוֹבִים וְנִכְסִים מְרוֹבִין מְבִיא זֶה וְזֶה מְרוֹבִים דְּהֵינּוּ שְׁלֵמֵי חֻגִיג' וע"כ צָרִיף לְהִיּוֹת הָעִיר גְּדוֹל' מְרוֹב אָדָם וּבִהְמָה בְּתוֹכָהּ וְיִהְיֶה אוֹכְלֵינוּ מְרוֹבִין וְנִכְסֵינוּ מְרוֹבִין וְשְׁלֵמֵינוּ נֶאֱכָלִים בְּכָל הָעִיר וע"כ פְּרָזוּת תִּשָּׁב [ירושל']: וּבְזֶה יִתְבָּאֵר הַפְּתוּבִים (יְרֵמְי' ל) כֹּה אָמַר ה' הֲנִי שָׁב שְׁבוֹת אֱהִלִי יַעֲקֹב וּמִשְׁפְּנוֹתַי אֲרַחֵם וּנְבִנְתָה הָעִיר עַל תִּילְתָהּ וְאֲרַמּוֹן עַל מִשְׁפָּטוֹ יֵשֵׁב וְיֵצֵא מִהֶם תּוֹדָה וְקוֹל מְשֻׁחָקִים וְהִרְבִּיתִים וְלֹא יִמְעָטוּ וְהִכְבַּדְתִּים וְלֹא יִצְעָרוּ וְהִי בְּנֵיו פְּקָדָם כּו' וְהִי אֲדִירוֹ מִמֶּנּוּ וּמִן־שָׁלוֹ מִקְרָבוֹ יֵצֵא וְיִבֶן ע"פ מָה שֶׁפָּתַב הַרְמַב"ם שְׁבִימֵי עֲזָרָא לֹא נִתְחַיְיְבוּ רַק מִדְּרַבְּנָן לְעַנְּנֵי תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִי כָּל יוֹשְׁבֵי עֲלֵי וּכְמוֹ דְּאֶמְרִינָן בְּכַתְּוֹבוֹת (דף פה) בְּבִיאַת פְּנֻלְכֶם אֲמַרְתִּי וְלֹא בְּבִיאַת מִקְצַתְכֶם [וְהַרְמַב"ם מְדַמָּה תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת לַחֲלָה וּמְבֹאֵר בַּמ"א] וְגַם אֶמְרִינָן בַּפ"ב דְּשִׁבּוּעוֹת (דף טו) אֵימְרָא רַב הוֹנָא אָמַר בְּכָל אֱלוֹ תַנּוּ וְקָא סְבַר קְדוּשָׁה רַאשׁוֹנָ' קִדְשָׁ' לְשַׁעְתָּ' וְקִדְשָׁה לַע"ל וְעֲזָרָא זְכָר בְּעֻלְמָא הוּא דְעַבְד מְשׁוּם שֶׁלֹּא הִי מְלָךְ בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא אוֹרִים וְתַנּוּמִים ע"ז אָמַר כֹּה אָמַר ה' הֲנִי שָׁב שְׁבוֹת אֱהִלִי יַעֲקֹב וּמִשְׁפְּנוֹתַי אֲרַחֵם וּנְבִנְתָה הָעִיר עַל תִּילְתָהּ וְאֲרַמּוֹן עַל מִשְׁפָּטוֹ יֵשֵׁב וְיֵצֵא מִהֶם תּוֹדָה וְקוֹל מְשֻׁחָקִים.

דְּאֶמְרִינָן בַּפ"ב דְּשִׁבּוּעוֹת (דף יד) שְׁאִין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֲלֵא כּו' וְנִבְיָא וְאוֹרִים וְתַנּוּמִים וּבִשְׁתֵּי תוֹדוֹת וּבְשִׁיר וְע"ז אוֹמַר וְיֵצֵא מִהֶם תּוֹדָה וְקוֹל מְשֻׁחָקִים שֶׁהוּא עַנְּנֵי תוֹדָה עִם הַשִּׁיר וְכֵן בִּימֵי עֲזָרָא לֹא נִתְחַיְיְבוּ בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת (רַק מִדְּבַרְיָהֶם לְדַעַת הַרְמַב"ם) מִפְּנֵי שֶׁלֹּא עָלוּ כְּנֻלָּם כִּי אִם כָּל הַקְּהָל כֹּא' ד' רַבּוּא כּו' וע"ז אָמַר וְהִרְבִּיתִים וְלֹא יִמְעָטוּ וְהִכְבַּדְתִּים וְלֹא יִצְעָרוּ אִף דְּעֵדִינָן צָרִיף אוֹרִים וְתַנּוּמִים ע"ז אוֹמַר וְהִי בְּנֵיו פְּקָדָם וְהִיא דְּבַעֲיָנָן מְלָךְ ע"ז אָמַר וְהִי אֲדִירוֹ מִמֶּנּוּ וּמִן־שָׁלוֹ מִקְרָבוֹ יֵצֵא וְזֶהוּ דְּכַתִּיב (יְרֵמְי' לג) קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׁמֻחָה קוֹל כּו' אֲנֻמְרִים הוֹדוּ אֵת ה' צְבָאוֹת מְבַיְאִים תּוֹדָה בֵּית ה' כִּי אֲשִׁיב אֵת שְׁבוֹת הָאָרֶץ כְּבָרָאשׁוֹנָ'.

וְנִזְכָּר לְזֶה ב"ב אַכִּי"ר: אֲבָל כְּבָד וְהוּא דְּרוּשׁ לְהַסְפֵּד עַל פְּטִירַת כְּבוֹד אָבִי מוֹרֵי הַרְבַּ הַמְּנוֹפֵלֵג הַשְּׁנוֹן הַמְּפֹרָסִם הַצְּדִיק הָעוֹבֵר ה' עַבְדוֹהַ תְּמָה וְכָל מַעֲשָׂיו הִי לְשֵׁם שְׁמַיִם כַּקִּשׁוֹת מַהוּ? יְחִיאֵל זצ"ל בְּהַרְבַּ המַאֵה ג' הַצְּדִיק כְּמַהוּ? מְרַדְּכֵי זצ"ל וּמַצַּד אִמּוֹ הַרְבֵּנִית הַצְּדִיקַת נ"ע.

גִּין וְנִכְד לְהַגְּאוֹן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִם נ"י ע"ה פ"ה קְדוּשׁ יֹאמַר לוֹ כַּקִּשׁוֹת מַהוּ? יְחִיאֵל כַּעֲהַמ"ח ס' סְדֵר הַדּוֹרוֹת וְעַה"כ. אֲשֶׁר נִפְטַר בְּעַת הַדְּבָר ר"ל בַּט"ו בְּאָב בְּשַׁנַּת וַא אֲבָל כְּבָד בְּיִשְׂרָאֵל לַפ"ק וְלָכֵן קְרִיאַתוֹ אֲבָל כְּבָד שֶׁהוּא עוֹלָה בְּגַמְטָרִי כְּשֵׁם אָבָא מְרִי יְחִיאֵל זצ"ל.

וְגַם יֵשׁ בּוֹ תִּיבוֹת אֲבָל כְּבָד כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּקִדּוּשֵׁינוּ (דף לא) מְכַבְּדוֹ בְּחַיָּיו וּמְכַבְּדוֹ בְּמוֹתוֹ וְגַם הַבְּאִתִּי מַה שֶׁעוֹרְרִיתִי בְּהַסְפֵּד עַל פְּטִירַת אִמִּי הַצְּנוּעָה הַצְּדִיקַת מְרַת דְּשָׂא נ"ע. וְזִכּוֹת אָבָא מְרִי הַמְּנוּחַ הַצְּדִיק וְצ"ל וְאִמִּי הַצְּדִיקַת יַעֲמוּד לִי וְלִזְרַעִי עַד עוֹלָם: אִיתָא בְּמִדְרָשׁ קַהֲלַת ד' דְּבָרִים שֶׁהֵם תְּשֻׁמִּישׁוֹ שֶׁל עוֹלָם.

וכולן אם אָבדוּ יֵשׁ לָהֶן חֲלִיפִין וְאֵילוּ הֵן כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצֵא וּמְקוֹם לְזָהָב יִזְקוּ בְּרוֹזֶל מְעַפֵּר
וְנֹקֵחַ וְאָבֵן יִצִּיק נְחוֹשֶׁה אֲבָל ת"ח אִם מֵת מִי מְבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ כּו' וְצָרִיף לְהִבִּין שְׂתַחֲזִילָה
אָמַר וְכֹלָם אִם אָבְדוּ יֵשׁ לָהֶם חֲלִיפִין.

וְאִח"פ אֲבָל ת"ח אִם מֵת מִי מְבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ אָנוּ אֲבִדְנוּ אֶת ר' סִימוֹן מִי מְבִיא
לָנוּ תְּמוּרָתוֹ: וְתַחֲזִילָה נִבְאָר הָא דְכַתִּיבֵן (מְלָכִי ב') וַיְהִי בְּהַעֲלוֹ' ה' אֶת אֱלִי' בְּסַעֲרָה
הַשָּׁמַיִם כּו' וַיֹּאמֶר אֱלִי' כּו' שָׁבִי נָא פֹה כִּי ה' שָׁלַחֲנִי עַד בַּיִת אֵל כּו' הִדְעָתָּ כִּי הַיּוֹם ה'
לְנֹקֵחַ אֲדוֹנֶיךָ כּו' וַיְהִי פַעַבְרָם וְאֵלֶיךָ אָמַר אֵל אֱלִישֶׁע שְׂאֵל מָה אֲעֲשֶׂה לָּךְ בְּטָרָם אֶלְקַח
מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע וַיְהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחָךְ אֵלַי וַיֹּאמֶר הַקְּשִׁית לְשֹׂאֵל אִם תִּרְאֶה אוֹתִי
לְנֹקֵחַ מֵאַתָּה יְהִי לָךְ כֵּן וְאִם אֵינֶן לֹא יֵהִי וַיְהִי הַמָּה הַנֹּלְכִים הַלְוֶה וְדָבָר וְהִנֵּה רָכַב אִשׁ
וְסוֹסֵי אִשׁ כּו' וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה נָא יֵשׁ אֶת עֲבָדֶיךָ כּו' וַיִּפְצְרוּ בּוֹ עַד בְּנוֹשׁ וְצָרִיף לְהִבִּין
דְּלָמָה לֹא רָצָה אֱלִי' שִׁיְהִי אֱלִישֶׁע אֲצֵלוֹ בְּעֵת שִׁיעֲלָה הַשָּׁמַיִם וְאֲדַרְבָּא לֹא הִי לּוֹ לְהַפְרִיד
מֵאִתּוֹ עַד שְׁעָה אַחְרוֹנָה בְּכַדֵי שְׂלֵא לְמַנוּעַ הַלְכָה מִתְּלִמִיד וְלִהְשִׁיעַ וְלִהְאַצִּיל מִקְדוֹשָׁתוֹ
אֵלָיו וְלָמָּה דָּחָה אוֹתוֹ וְאָמַר לּוֹ שָׁב נָא פֹה וְגַם מֵהוּ הַלְשׁוֹן עַד בּוֹשׁ וּבִתּוֹסְפָתָא דְסוֹטָה
(פ"ב) עַד שְׂלֵא נִגְנַז אֱלִי' הִי רוּחַ הַקְּוֹדֵשׁ מְרֻבָּה בְּיִשְׂרָאֵל כּו' אֲדוֹנֶיךָ.

לֹא נֹאמַר אֲדוֹנֵינוּ אֲלֵא מְלַמֵּד שְׂפֹלֶן חֲבִירֵינוּ שֶׁל אֱלִי' הִי וּמְכִינֵן שְׁנִסְתַּלְקָה רוּחַ"ק אָמְרוּ
יֵשׁ אֶת עֲבָדֶיךָ אֲפָשָׁר לְבַנֵי אָדָם אוֹמְרִים הִדְעָתָּ כִּי הַיּוֹם לּוֹקֵחַ כּו' וְהַיּוֹם אוֹמְרִים יִלְכוּ
וַיִּבְקְשׁוּ אֲלֵא לְלַמֵּד שְׁנִסְתַּלְקָה מֵהֶם רוּחַ"ק וַיִּפְצְרוּ בּוֹ עַד בְּנוֹשׁ מְלַמֵּד שֶׁהִי בּוֹשׁ מֵהֶם דָּבָר
אַחַר עַד בּוֹשׁ כּו' שְׁנִתְבַּיֵּישׁ מֵהֶם שְׂלֵא יֹאמְרוּ אֵינּוּ רוֹצִים לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ וְצָרִיף לְהִבִּין
מֵהוּ שְׂאוּמַר תַּחֲזִילָה עַד בּוֹשׁ מְלַמֵּד שְׁנִתְבַּיֵּישׁ מֵהֶם מָה הִי הַבּוֹשָׁה שֶׁאִח"כ אֲמַר ד"א
שְׁנִתְבַּיֵּישׁ מֵהֶם שְׂלֵא יֹאמְרוּ כּו' וּמֵהוּ הַפִּירוּשׁ הֶרָאוּשׁוֹן בְּעַד בּוֹשׁ: אִף הָעֵנְגֵן יוֹבֵן ע"פ מֵאֵי
דְאִמְרֵינוּ בְּסִנְהֶדְרִין (דף לו) עִמָּךְ בְּדוֹמִין לָךְ וְהִטְעַם מִשׁוּם שֶׁהִי צָרִיף לְהַאֲצִיל מִקְדוֹשָׁתוֹ
עַל שְׂבָעִים זְקָנִים.

וְקַדְוִשָׁה אֵינָה נֶאֱצֶלֶת. אֲלֵא לְמַדְרִיגָה הַסְמוּכָה וְסִמְךָ לְדָבָר הָא דְאִמְרֵינוּ בְּכּוֹרוֹת (ד' ס)
מִנִּין שְׂאֵם קָרָא לְתַשִּׁיעֵי עֲשִׂירֵי כּו' וְלֹאֲחַד עֲשָׂר עֲשִׂירֵי שְׂשִׁלְשָׁתוֹן מְקוֹדֵשִׁין ת"ל וְכָל
מֵעֲשָׂר בְּקָר וְצֹאן כּו' יְכוּל שְׂאֵנֵי מְרַבָּה אִף שְׂמִינֵי וּשְׁנַיִם עֲשָׂר אִמְרַת הוֹאִיל וְהוּא קְדוֹשׁ
וְטָעוֹת מִתְקַדְשֶׁת מָה הוּא אֵינוּ מְקוֹדֵשׁ אֲלֵא בְּסִמּוּךְ.

אִף טָעוֹתוֹ אֵינָה מִתְקַדְשֶׁת אֲלֵא בְּסִמּוּךְ וְאִמְרֵינוּ בְּנִזִּיר (דף לב) אָמַר מֶר אֵי אַתֶּם מוֹדִים
שְׂאֵם קָרָא לְתַשִּׁיעֵי עֲשִׂירֵי כּו' אִיתְמַר מֵעֲשָׂר ר"נ אָמַר טָעוֹתוֹ וְלֹא פְּנוּנָתוֹ רַב חִסְדָּא וְרַבָּה
בַּר רַב הוֹנָא אָמַר טָעוֹתוֹ וְכַש"כ פְּנוּנָתוֹ וְהִכִּי קִי"ל וְאִמְרֵינוּ בְּסוּף בְּכּוֹרוֹת (דף סא) אֲחַד
עֲשָׂר קָרַב שְׁלָמִים וְעוֹשָׂה תְּמוּרָה דְבָרֵי ר"מ.

א"ר יְהוּדָה וְכִי תְּמוּרָה עוֹשָׂה תְּמוּרָה אֲלֵמָא שְׂהַקְדוּשָׁה הוּא בְּתוֹרַת תְּמוּרָה שְׂמֹנְשַׁפְעַת
מֵהַעֲשִׂירֵי וְע"כ הַתַּשִּׁיעֵי וְהֵא' עֲשָׂר שְׂאֵינָם רְחוּקִים רַק בְּדַרְגָּה א' יְכוּלִים לְהִמִּיר
וְלִהְשִׁיעַ הַקְדוּשָׁה מֵהַעֲשִׂירֵי אֲבָל אִם רְחוּקִים הִרְבָּה בְּמַדְרָגָה אֵינָם יְכוּלִים לְהִמִּיר
וְלִהְשִׁיעַ הַקְדוּשָׁה דְהָא אִם קָרָא לְשְׂמִינֵי עֲשִׂירֵי אֵינוּ קְדוֹשׁ מִפְּנֵי שְׂרַחוּק בְּמַדְרָגָה ע"כ
אֵינָם יְכוּלִים לְהִמִּיר רַק בְּתַשִּׁיעֵי וְאֲחַד עֲשָׂר מִפְּנֵי שֶׁהֶם סְמוּכִים בְּמַעֲלָה: וְכַה"ג אִמְרֵינוּ
בב"מ (דף פה) אָמַר ר' זִירָא אֲמַשׁ נִרְאָה לִי ר' יוֹסִי בַר' חֲנִינָא אֲמַרְתִּי לּוֹ אֲצֵל מִי אַתָּה
תַּקַּע א"ל אֲצֵל ר' יוֹחָנָן וְר' יוֹחָנָן אֲצֵל מִי אֲצֵל ר' יִנְאִי וְר' יִנְאִי אֲצֵל מִי אֲצֵל ר' חֲנִינָא כּו'

אמר לו ור' יוחנן אצל ר' חייא לא א"ל באתר דזקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל
בר נפקא לתמן וכמו התלמיד שלומד אצל הרב אם חכמת התלמיד פחות הרבה מחכמת
הרב מלבד מה שאינו מועיל לו מה שהרב לומד עמו עוד פוחת ומגרע אותו מפני
שחכמתו מתבלבל פשוטמע חכמת הרב ואין בכח להשיג מפני קוצר המשיג ועומק
המנושג וע"כ אמרינן התם בב"מ (דף פה) דא"ל ההוא מרבנן לאלף אחוי לי רבנן כי
סליק למתיבתא דרקייעא א"ל בכולהו מצית לאסתפולי בר מגוהרקי דר' חייא דלא מצית
לאסתפולי בי' ואמרינן התם דלא מצוי לאוקמי אנפשי' ואסתפל נאתו תרי בוטיטא דנורא
ומחזי' לההוא גברא וסמינהו לעיני' והכי אמרינן בירושלמי (פ"ט דכלאים) ר' יוסי צם
תמנין יומי למחמי ר' חייא רבה ולא חמי א"ל לית את פדי אמר לי' אחמין יתי' ויהוי מה
דהוי תמא דרגין דידי' וכהי' עיני' והנה מה שלא רצו תחי' להראותו הוא מפני שאמרו
לו לית את פדי נאת רחוק במדרג'.

ונמצא שלא יהי' פעולה ואדרבא יכול להיות חסרון ע"ז בקש ואמר אחמין יתי' ויהוי מה
דהוי נתמא דרגין דידי' וכהי' עיני' מפני שלא יכול לראות שהי' רחוק בדרגה וע"כ
אמרינן בב"מ (דף פה) דלמחר אזלי אשתטחי' אמערת'י' אמינא מתניתא דמר מתנינא
ואתסאי'.

ואפ"ל שהפני' הוא שאמר לו שע"כ הסתפל מפני שהי' סבור שאינו רחוק בדרג'. דהא
הוא לומד שמעת' דר' חייא וע"כ אתסי': והנה אמרינן בפ"ק דחולין (דף ז) גדולים
צדיקים במיתתן יותר מבחיייהו וכמו שבארתי בספרי ע"י (דרוש יד) שנגמשה מיתתן
של צדיקים לבגדי כהונה וכמו שבבגדי כהונה תחילה אין מועילין בהם לפי שלא ניתנה
תורה למלאכי השרת כמו דאמרינן בקידושין (דף נד) אבל לאחר שפלו מועלים בהם
דמפיון שפלו ואין צריכים להשתמש בהם יותר מתעוררת הקדושה יותר וכן נמי
בצדיקים שבאים להנהיג את הדור אם הי' בקדושתן עד שלא יוכלו ליגע בהם.

א"כ לא יוכלו להנהיג את הדור וע"כ לאחר מיתה מתגדלת בהם הקדושה (ועוד דלפי
מה שכתב המקנה דלקח מועילין בהם אע"פ שנעשית מצותן משום דאמרי' ברפ"ב דשב'
(דף כא) דמבלאי מכנסים פהנים ומהמניניהם הי' מפקיעין ובהם מדליקין וכן אמרינן התם
בגדי כהונה שפלו מפקיעים בהם ומהם מדליקים ועושים פתילות למקדש וע"כ לא
נעשית מצותן שהרי ראויים הם לקדושה וע"כ נקט דוקא פתנות כהונה משום דאותן של
פלאים לא הי' קדושים לאחר שפלו שלא הי' מדליקין בהם כמו דאמרינן ברפ"ב דשבת
(שם) וע"כ הי' אח"כ בגדי כהונה נכנסים למעלה יתירא שהי' מדליקים בהם במקדש
ותחזי' הי' מעלתם ע"י כהן המשמש בהם וניתנו להנות בהם וכמו דאמרינן ביומא (דף
סט) הי' מקפלים ומניחים תחת ראשיהם ע"ש אבל לאח"כ הם נכנסים לקדושה יתירה
להאיר במקדש וכן בצדיקים תחילה הם מנהיגים את הדור.

וכיון שהם עסוקים בעניניו של עולם ע"כ אין הקדושה מתעוררת כל כך ואח"כ מתעוררת
הקדושה ליתנות מזיו השכינ' באור פני מלך חיים ויתבאר לקמן בארובה ע"ש: וע"כ
קשראה אלי' שהגיע העת להסתלק ולעלות השמים להיות נתוספה עליו קדושה.

ע"כ חשב שאלישע לא יהי' ביכולתו לקבל מפניו ולא יוכל לראות הסתלקותו ועליתו
לשמים וע"כ אמר לו שב נא פה פי ה' שלחני כו' ולא רצה שיראה הסתלקותו ועליתו

וְאֵלֵי־שָׁעָא אָמַר וְשָׁלַח יַעֲזֹבֵהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלֵי שָׁאֵל מִמֶּנִּי בְּטָרֵם אֶלְקַח מִעֲמֶךָ פִּי שֶׁהִי סְבוּר
שָׁאֵלֵי־שָׁעָא רֹצֵה לְבַקֵּשׁ מֵאֲתוֹ שְׁהֶאֱצִלְתָּ קַדְוִשְׁתּוֹ שֶׁהִי לוֹ מֵאֲתֵאלֵי לֹא יֵהִי גִפְסֻק אַף לְאַחַר
הַסְתַּלְקוֹתוֹ.

וּכְמוֹ דְאָמְרִינָן בְּיוֹמָא (דְּרַף עה) רַב חֲסֵדָא מִשְׁתַּכַּח לִי בִי צִיבֵי רַבָּא מִיִּתִּי לִי אָרִיסִי פִל
יוֹמָא. יוֹמָא חַד לָא אֵינִי אָמַר מֵאֵי הָאֵי סְלִיק לְאַיְגָרָא שְׁמַעֵה לִינּוֹקָא דְקָאֻמַר שְׁמַעֵתִי
וְתַרְגֵּז בְּטַנִּי אָמַר שְׁמַע מִינֵה נַח נִפְשִׁי דַר"ח וּבְדִיל רַבָּה אֶכִּיל תַּלְמִידָא פִּי שְׁלֹאֲחַר מוֹתוֹ
כְּבָר פִּסְק הַזְכוּת שֶׁהִי לוֹ מַר"ח וְע"כ הִי סְבוּר אֵלֵי שְׁיִבְקֵשׁ מֵאֲתוֹ שְׁאוֹתוֹ הֶאֱצִילוֹת
קַדְוִשָׁה מֵה שֶׁהִי לוֹ מֵאֲתוֹ בְּחַיָּו לֹא יֵהִי גִפְסֻק אַחַר מוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ שְׁרַצוֹנּוֹ שְׁיִהְיֵנָּה נָא פִי
שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ אֵלָיו וְהַשִּׁיב לוֹ אֵלֵי אִם תִּרְאֶה אוֹתוֹ לֹקַח מֵאֲתָהּ שְׁלֹא הִי יוֹדַע אִם יוּכַל
לְרֹאוֹת עֲנִן עֲלֵיתוֹ לְשָׁמַיִם: וְע"ז אָמַר וַיְהִי הִמָּה הַזְלוֹתִים הַלּוֹף וְדַבֵּר פִּי שְׁאֵלֵי־שָׁעָא דַּבֵּר
עִמּוֹ בַד"ת.

בְּכַדִּי שְׁלֹא יִתְרַחֵק הַרְבֵּה מִמְדַּרְיָגְתּוֹ שֶׁל אֵלֵי וּכְמוֹ שְׁבִיִּאֲרֵתִי לְעֵיל עַל עֲנִן שְׁמַעֲתָא דְמַר
קָא מִתְנַיֵּנָא בַב"מ (דְּרַף פה) בְּכַדִּי שְׁיִוְכַל לְרֹאוֹת עֲנִן עֲלֵיתוֹ לְשָׁמַיִם וְהִכִּי אָמְרִינָן בַּפ"ק
דְּתַעֲנִית הָא אִם לֹא הִי מְדַבְּרִין הִי רְאוּנִי לְשָׁרוּף שְׁנֹאֻמַר וְהִנֵּה רַכָּב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ פִּי
שֶׁהִי מִזִּיק לוֹ עֲנִן רְאִי בְעֵלוֹתוֹ לְשָׁמַיִם ע"י רַכָּב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ.

וְע"כ דִּיבֵר עִמּוֹ שְׁלֹא יִתְרַחֵק הַרְבֵּה מִמְדַּרְיָגְתּוֹ וְשְׁיִוְכַל לְשַׁעַר בְּעֲצָמוֹ תַחֲזִיל עֲנִן עֲלֵיתוֹ
לְשָׁמַיִם שְׁלֹא יִתְבַּלְבַּל אַח"כ. וְהִכִּי אֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי (רַפ"ה דְּבִרְכוֹת) וַיְהִי הִמָּה הַזְלוֹתִים
הַלּוֹף וְדַבֵּר כו'.

רַבָּנָן אָמְרֵי בְּמַרְכָּבָה הִי עוֹסְקִין הָאִיף מֵה דְאֵת אָמַר וְהִנֵּה רַכָּב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ: וְע"ז אוֹמַר
הַפְּתוּב וְאֵלֵי־שָׁעָא רֹצֵה לְהוֹדִיעַ גְּוִדֵּל מִעֲלָתוֹ שֶׁל אֵלֵי־שָׁעָא שְׁרָאָה עֲלִיוֹתוֹ לְשָׁמַיִם וְהוּא מְצַעֵק
אָבִי אָבִי רַכָּב יִשְׂרָאֵל וּפְרָשָׁיו.

וְע"כ כְּשֶׁבָּאוּ הַגְּבִיָּאִים וּבִקְשׁוּ אֵת אֵלֵי־שָׁעָא שְׁיִבְקֵשׁ אֵת אֵלֵי פְתִיב וַיִּפְצְרוּ בּוֹ עַד בּוֹשׁ
אֵיפְשָׁר לֹמַר לִפִּי פִירוּשׁ רֵאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹסְפָתָא שְׁלֹא רָצָה אֵלֵי־שָׁעָא מְרוּב עֲנִנָּה וְצַדִּיקוֹת
שֶׁלוֹ. שְׁהוּא בְּעֲצָמוֹ יֹאמַר לָהֶם שְׁרָאָה עֲלֵי אֵלֵי בְּסַעֲרָה הַשְּׁמַיִם שְׁזָהוּ מְדַרְגָּה גְבוּהָ וְנַעֲלָה
עַד מְאוֹד.

וְע"כ נִתְבוּשָׁשׁ לֹמַר מִפְּנֵי הָעֲנָנָה אִף א"צ לְכָל זֶה וַיְבַחֵר הַפִּי הַרֵאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹסְפָתָא
דְּעַד בּוֹשׁ שְׁנִתְבַּיֵּישׁ וְהוּא ע"פ מֵאֵי דְאָמְרִינָן בַּב"ב (דְּרַף עה) זְקֵנִים שְׁבָאוֹתוֹ הַדּוֹר אָמְרוּ
פְּנֵי מִשָּׁה כְּפָנֵי חֲמָה פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּפָנֵי לְבָנָה וַיֵּשׁ לְדַקְדֹק דְּמֵאֵי טַעְמָא אָמְרוּ דְּנוֹקָא הַזְקֵנִים
וְהֵלֵא כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁהִיוּ מִפִּירִין אֵת מִשָּׁה וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ הִי יְכוּלִים לְהַבִּין שְׁפָנֵי מִשָּׁה כְּפָנֵי
חֲמָה וּפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּפָנֵי לְבָנָה: אִף הָעֲנִן הוּא שְׁיֵשׁ חִילּוּקִים בְּמַדְרָגוֹת הַצַּדִּיקִים שְׁהַצַּדִּיק
שְׁהַשִּׁיג קַדְוִשְׁתּוֹ ע"פ עֲצָמוֹ שְׁיִגַע וְעַסַּק בַּתּוֹרָה וְעַבְדָּהּ שְׁבֻלָב לְשָׁמָה וְהַשִּׁיג מִזֶּה רוּחַ"ק
יְכוּל לְהַשְׁפִּיעַ מִקַּדְוִשְׁתּוֹ לְאַחַר מִשְׁא"כ כְּשֶׁהַצַּדִּיק בְּעֲצָמוֹ לֹא הִי יְכוּל לְהַגִּיעַ לְמַעְלָה
הַגְבוּהָ כָּל כֹּף אֵלָא מִחֲמַת שְׁהַצַּדִּיק אַחַר סְמָךְ יְדוֹ עֲלָיו לְהַאֲצִיל מִקַּדְוִשְׁתּוֹ עֲלָיו אֵין בְּכַחוֹ
כָּל כֹּף לְהַשְׁפִּיעַ מִקַּדְוִשְׁתּוֹ לְאַחַר כֵּינּוֹן שְׁקַדְוִשְׁתּוֹ בְּעֲצָמָה מִן־שָׁפַע מֵאַחַר וּכְמוֹ שְׁהַבֵּאתִי
תַּחֲזִילָה הָא דְאָמְרִינָן בְּסוּף בְּכוֹרוֹת (דְּרַף ס) אַחַד עֶשְׂרֵת קָרַב שְׁלָמִים וְעוֹשָׂה תְּמוּרָה דְּבָרֵי
ר' מֵאִיר א"ר יְהוּדָה וְכִי תְּמוּרָה עוֹשָׂה תְּמוּרָה וְהַטַּעַם דְּזֶה הַדְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ קַדְוִשָׁה עֲצָמוֹת

יכול להשפיע ולהמיר מזה על האחר והיא הוא ותמורתו יהי קנודש משא"כ תמורה שאין בו קדושה עצמית אלא שהמיר מאחר ע"כ אינו עושה תמורה אלא אע"ג דבתמורה עצמו מצינו קדושה בתמורה יותר מבהקדש וכמו דאמרין בירושלמי (פ"ה דנזיר) כל עמא מודו שאינו נשאל על תמורתו מה פליגין בהקדשו שב"ש אומרים פנשם שאין אדם נשאל על תמורתו כה אין אדם נשאל על הקדשו.

וב"ה אומרים אדם נשאל על הקדשו. ואינו נשאל על תמורתו וכה"ג אמרין בזבחים (דף מח) כלום מצינו טפל חמור מן העיקר ונהרי תמורה ומשני תמורה מפת קדשים קא אתי קדשים מפת חולין קא אתי אעפ"כ לענין להמיר מזה על אחר הקדש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה: וע"כ אמרו הזקנים שבאותו הדור פני משה כפני חמה כו' פ"ה הזקנים שהי' בימי משה שנאצל מקדושתו עליהם אמרו שפני משה כפני חמה.

שמשה הי' יכול להשפיע מקדושתו על אחרים והטעם שהוא כפני החמה שהחמה יש לה אור בעצמ' והוא הגיע למעלתו ע"פ עצמו ולא שהוא מושפע מאחר וע"כ הי' יכול להשפיע מקדושתו על אחרים אבל הושע אע"פ דכתיב ויהושע בן נון מלא רוח חכמה פי סמוך משה ידיו עליו אעפ"כ לא הי' יכול להשפיע מקדושתו על הזקנים כיון שהי' הוא בעצמו מושפע ממשה דכתיב ויסמוך משה ידיו עליו וע"כ אמרו שפני משה כפני חמה שהחמה יש לה אור מעצמה והלבנה מקבלת מאור החמה וסיהרא לית לה מגרמה כלום וע"כ הרגישו בזה דוקא הזקנים שרוה"ק הי' מושפע עליהם ע"ז אמרו פני משה כפני חמה פני הושע כפני לבנה: ובזה יובן נמי גבי אלישע שאמרו נחה רוח אלי' על אלישע ונתן לו פי שנים.

אעפ"כ הי' חילוק גדול בין אלי' ובין אלישע שפשה' אלי' בעולם הי' משפיע מנבואתו על כל הנביאים והי' רוח"ק מצוי' וכמו דאית' בתוספתא שאמרו לו הידעת' פי היום לוקח אדוניה מעליה.

ואח"כ פשעלה אלי' השמים אמרו לאלישע הנה נא יש את עבדיה חמשים אנשים ילכו ויבקשו את אדוניה פן נשא רוח ה' באחד ההרים ונסתלק' הנבוא' מאתם שאלישע כיון שהי' הוא בעצמו מושפע מאלי' לא הי' יכול להשפיע על אחרים וע"כ כתיב ויפצרו בו עד בוש שאלישע נתבייש בעצמו שאע"פ שנתן לו אלי' פי שנים ברוחו אעפ"כ אינו כמו אלי' לענין להשפיע על נביאים אחרים והרא' שנסתלקה מהם הנבוא' שתחיל' אמרו לו הידעת' פי היום לוקח אדוניה מעליה ועכשיו אומרים לו שיבקש את אלי' ע"כ נאמר בו ער בוש שנתבייש בעצמו והטעם דאע"פ שיש לו פי שנים אעפ"כ אלי' השיג קדושתו ע"י גיעתו שיגע ועמל בתוך' לשמה וע"כ הי' רוח"ק מרובה בישראל וכולם היו מושפעים מאתו משא"כ אלישע שלא הי' קדושתו ע"פ עצמו כל כה אלא ע"י אלי' שהאציל והשפיע קדושתו עליו ע"כ אע"פ שזכה ליטול פי שנים אעפ"כ אינו יכול להשפיע על אחר.

וכמו שביארתי בענין שאין תמורה עושה תמורה וע"כ נאמר עד בוש: [ובמ"א ביארתי על ה' דאמרין בשבת (דף קה) כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים מדה כנגד מדה כו' וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי הושע ימים האריכו שנים לא האריכו.

וְעֵינַי בְּתוֹס' שָׁם ד"ה שָׁרְגַשׁ עֲלֵיהֶם הֵקֵר מְשׁוּם דְּלֹא אֲשַׁכַּחן דְּכְתִיב בִּי וַיִּכְפוּ אוֹתוֹ שְׁלֵשִׁים יוֹם כְּמוֹ גְבִי מִשָּׁה. וְעֵינַי בְּתוֹס' סְנֵהֲדָרִין (דָּף מו) ד"ה הֶסְפִּיד' יִקְרָא דְחֵי תִימָא הָא דְאָמַר בֶּפ' הָעָרֵל (דָּף עט) אֶל שְׂאוֹל וְאֶל בֵּית הַדְּמִים כּו' וְאִי מְשׁוּם יִקְרָא דְחֵי הָרִי מְחִלוּ יִשְׂרָאֵל עַל כְּבוֹדָן וִי"ל דִּירָאִים הִי לְסִנְפָּדוֹ לְהִרְאוֹת שְׁמִצְטָעְרִין עֲלֵיו מִפְּנֵי דְוֹד וְעוֹד אִפִּי הָוִי יִקְרָא דְחֵי שְׂאֵנִי מְלֵךְ דְּאִיפָא בְּזִיוֹן טָפִי.

וְכַתֵּב הַמְהַרְשֵׁ"א שְׁכַצ"ל בֶּפ' הָאוֹרֵג גְּבִי יְהוֹשִׁעַ שְׁרַגֵּשׁ עֲלֵיהֶם הֵר גַּעֲשׂ לְהוֹרְגֵן עַל שְׁלֵא נִסְפַּד דְאִפִּי הָוִי יִקְרָא דְחֵי כּו' ע"ש וְלִכְאוּר' צְרִיךְ לְהִבִּין דַּמ"ט לֹא הִקְשׁוּ הַתּוֹסְפֹת מְסוּגֵי דְשִׁבְתָּ דִּהִיא מַעֲשֵׂה קֳדִים וְעוֹד דְלִתְרוּצָא קָמָא שְׁל הַתּוֹס' לֹא יִתְיַשֵּׁב אֶךְ אֲפֻשֵׁר לֹמַר ע"פ הָא דְאָמְרִין בִּב"ב.

(דָּף עה) זְקָנִים שְׁבָאוֹתוֹ הַדּוֹר אָמְרוּ פְּנֵי מִשָּׁה כְּפָנֵי חֲמָה כּו' וְע"כ הִי הָעוֹנֵשׁ עַל הַזְּקָנִים שְׁהֵם מִיַּעֲטוּ בְּכְבוֹדוֹ מִפְּנֵי שְׁהֵם הִפְּרִיּוּ גִוְדֵל מַעֲלַת מִשָּׁה עַל יְהוֹשִׁעַ. וְכֵה"ג אִית' בְּתַעֲנִית (דָּף ט) רַב הוֹנָא בְּרַ מְנוּחַ וְרַב שְׁמוּאֵל ב"א וְרַב חֵי' הָוִי שְׁכִיחֵי קָמִי דְרַבָּא כִּי נָח נִפְשֵׁי דְרַבָּא אָתוּ לְקָמִי דַּר"פ כָּל אֵימַת דְּהָוִי אָמַר לְהוּ שְׁמַעְתָּא וְלֹא הָוִי מְסַתְּבָר' לְהוּ הָוִי מְרָמְזִי אֲהֲדָדִי חֲלִישׁ דַּעֲתִי אֲקָרוּהוּ בְּחֻלְמָא וְאֲכַחֲזִד אֶת שְׁלֵשַׁת הָרְוּעִים לְמַחַר כִּי הָוִי מְפֻטְרִי מִנִּי אָמַר לְהוּ לִיזוּל רַבְּנָן לְשֻׁלְמָא.

וּבְזָה יוֹבֵן וַיִּרְאוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים כִּי נָחָה רוּחַ אֱלֹהִים עַל אֲלִישַׁע כּו' וַיִּפְצְרוּ בּוּ עַד בְּנִשׁ. הָעֲנִין שְׁתַּחֲוִי' לְשֻׁרְאוֹ הַמּוֹפֵת מִן הַיַּרְדֵּן אָמְרוּ נָחָה רוּחַ אֱלֹהִים עַל אֲלִישַׁע וְאִח"פ כְּשֵׁיִשְׁבוּ לְפָנָיו הִרְגִישׁוּ שְׁאִין זֶה בְּאִנְפֵן שְׁהָיוּ יוֹשְׁבִים קָמִי אֱלִי' ע"כ בְּקִשׁוֹ שְׁיִבְקִשׁוּ אוֹתוֹ וְע"ז אוֹמַר עַד בּוֹשׁ שְׁנַתְּבִישׁ כְּמוֹ בְּהִיא עוֹבְדָא דְהָוִי מְרָמְזִי אֲהֲדָדִי וְע"כ לֹא הִקְשׁוּ הַתּוֹס' מְהֵא דְזְקָנִים דְּהֵתֵם רַב הַזְּקָנִים לֹא רָצוּ לְהִסְפִּידוּ אֲבָל הַנְּעָרִים שְׁלֵא הִפְּרִיּוּ הַחֲזִילוּק לֹא מְחִלוּ עַל כְּבוֹדָם וְע"כ נַעֲנְשׁוּ אֶךְ אִי אָמְרִין הֶסְפִּיד' יִקְרָא דְחֵי]: וּבְזָה יוֹבֵן הַמְּדַרְשׁ ד' דְּבָרִים שְׁהֵן תִּשְׁמִישׁוּ שְׁל עוֹלָם וְכוּלָם אִם אָבְדוּ יֵשׁ לְהֵן חֲלִיפִין וְאֵלוּ הֵן כִּי יֵשׁ לְפָסָף מוֹצָא וּמְקוֹם לְזָהֵב יְזוּקוּ בְּרַזֵּל מַעֲפָר יְנַקֵּחַ וְאֲבָן יְצוּק נְחוֹשֶׁה פִּי חֲלִיפִין כְּמוֹ שְׁאָדָם מְחִלִּיף חֲפָץ עִם חֲפָץ אַחַר שְׁאֲפֻשֵׁר שְׁהַחֲפָץ אַחַר שְׁמִחִלִּיף בּוּ הוּא יִקְרָא יוֹתֵר מִן הִרְאוֹשׁוֹן וְכֵן בְּכֶסֶף וּבְזָהֵב אִם אָבְדוּ יֵשׁ לְהֵם חֲלִיפִין שְׁאֲפֻשֵׁר שְׁאֵם יִחְפְּרוּ יוֹתֵר יִמְצְאוּ כֶּסֶף וְזָהֵב מִשְׁוֹבְחִים יוֹתֵר מִן הִרְאוֹשׁוֹנִים אֲבָל ת"ח אִם מֵת מִי מְבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ.

פִּי שְׁמֵלֶבֶד שְׁלֵא יִמְצְאוּ גְדוּלִים יוֹתֵר מִן הִרְאוֹשׁוֹנִים וְכִמוֹ דְאָמְרִין אִם הִרְאוֹשׁוֹנִים כְּמִלְאָכִים כּו' וְכִמוֹ דְאָמְרִין בְּשֻׁלְהִי סוֹט' (דָּף מט) מְשַׁמַּת ר"מ כּו' וְכִמוֹ דְאָמְרִין בְּתַמּוּר' (דָּף טו) מִימּוֹת מִשָּׁה עַד שְׁמַת יוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר הִי לְמַדִּין תּוֹרָה כְּמִשָּׁה רַבִּינוּ מְפָאן וְאִילָךְ לֹא הָיוּ לְמִדִּין תּוֹרָה כְּמִשָּׁה רַבִּינוּ וּמְשַׁמַּת יוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרִידָא וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם בְּטָלוּ הָאֲשֻׁכּוֹלוֹת אִישׁ שְׁהַפֵּל בּוּ וּבְפָרְט מְשַׁחֲרַב בַּהֲמ"ק אָמְרִין בְּסוֹט' (דָּף מט) מְשַׁחֲרַב בַּהֲמ"ק נִדְלָדְלוּ אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה כּו' וְשָׁרוּ חֲפִימִי לְמַהוּ כְּסָפְרִי וְסָפְרִי כְּחֻזְגִי וְחֻזְגִי כְּעֻמָּא דְאַרְעָא וְעֻמָּא דְאַרְעָא אֲזֵלָא וְנִדְלָדְלָה וְאִין שׁוֹאֵל וְאִין מְבַקֵּשׁ וְא"כ אַע"פ דְּכְתִיב וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ כּו' עַד שְׁלֵא שְׁקַעָה שְׁמֵשׁוּ כּו' בַּעו"ה מִיּוֹם שְׁחַרְבַּב בַּהֲמ"ק מִי מְבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ פִּי מְלֶבֶד שְׁאִין אָנוּ מוֹצִיאִים חֲלִיפִין שְׁיִהְיֵי דוֹזָה לְצַדִּיק הִרְאוֹשׁוֹן אֲלֵא מִי מְבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ וְכִמוֹ שְׁבִיחַתִּי שְׁיֵשׁ חֲזִילוּק בֵּין הַצַּדִּיק הִרְאוֹשׁוֹן וּבֵין תְּמוּרָתוֹ שְׁהַצַּדִּיק הִרְאוֹשׁוֹן יְכוּל לְהַשְׁפִּיעַ קְדוּשָׁתוֹ ע"י אַחֲרִים אֲבָל מִי שְׁהוּא בְּתוֹרַת תְּמוּרָה שְׁקַבֵּל

צדקתו מהראשון אינו יכול להשפיע קדושתו ע"י אחרים אבל אעפ"כ הלואי שיהי' בענין תמוך' שיהי' צדיק לעצמו ויגן זכותו על אחרים וע"ז אומר אנו שאבדנו את ר' סימון מי מביא לנו תמורתו ואפי' שיהי' אחר בבחי' תמורה נמי אין אנו מוצאים: ועוד יש לפרש הלשון תמורה כמו שביארתי בספרי ע"י (דרוש יד) שחליפין הוא כמו דאמרין בתמורה (דף ט) ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אי כתיב הכי הנה אמינא תצא זו ותפנס זו כו' אבל מימר דתרונויהו קא מקדיש להו כו'.

וא"כ בת"ח שיש להם תלמידים ומשפיעים מקדושתם על התלמידים הנה בבחי' תמורה שיקרב נשאר בקדושתו וע"כ קאמר הל' תמוך'. ועוד יש לבאר שיש חילוק בין חליפין דבהמת קדשים (פגון דבעל מום) ובין תמורה והוא שבתלפין אם כבר נפדה תו לא תפיס קדושה אחרת משא"כ בתמורה אמרין שם בתמוך' (דף ט) ממירין א' בשנים ושנים בא' ומאה בא' ר"ש אומר אין ממירין אלא א' בא' ואמרין שם אמר ר"ל מודה ר"ש שממירין וחוזרין וממירין מ"ט קדושה ראשונה דהקדש להיכן הלכה ור"י אומר כשם שאין ממירין ב' בא' פה אין ממירין וחוזרין וממירין וזה הוא דוקא לר"ש אבל לת"ק פינן דממירין מאה בא' בנדאי ממירין וחוזרין וממירין וא"כ מה שהוא בתורת תמורה שיקראשון נשאר בקדושתו יכול להמיר אפי' כמה פעמים מה שאין פן בתורת חליפין דכיון שנפדה פ"א ויצא לחולין שוב אינו יכול להתפיס קדוש' בפעם ב' [ובזה יתבאר הירושל' (פ"ג דמ"ש) ר"ש כו' שלמים שלקחון בכסף מעשר הוממו פודן ומוסיף חומש ר"ש כו' שלמים שלקחון מדמי פסח הוממו פודן ומוסיף חומש א"ר יודן הדא צרכה והדא לא צרכה א"ר מנא פסח צרכה שלמים לא צרכה שלא תאמר הואיל ופסח משתנה לשם שלמים כהקדש אחר הוא ואינו מוסיף חומש אמר רב הונא טעמא דר"ש דאמר אין הפסח עושה תמוך' ושונה הימר בו עושהו פסח מימר בו עושהו שלמים א"ר מנא ולא דמי' הוי רבי מדמי להו ופי' המפרש טעמא דר"ש היינו ר' שמואל ע"ש.

ושגה בפירושו דהאי טעמא דר"ש הוא ר"ת ר' שמעון ויהינו ר' שמעון דתמוך' (דף ט) דאמר אין ממירין אלא א' בא'. והפי' הוא דר"ש שאומר בתמורה דאין ממירין אלא א' בא' ואין ממירין שנים בא' ולדברי ר' יוחנן בתמוך' (שם) סובר ר"ש דאין ממירין וחוזרין וממירין אעפ"כ מודה ר"ש בפסח שמשתנה לשם שלמים שאם הימר בו עושהו פסח מימר בו עושהו שלמים ג"כ אלמא דס"ל דקדושה אחרת היא והאי טעמא דר"ש היינו כמו לטעמא דר"ש (ויכמו שאומר בירושל' דברי ר"ש פי' לדברי ר"ש) אעפ"כ בפסח שמשתנה לשם שלמים ס"ל דממירין וחוזרין וממירין.

ולפ"ז מוכרחין אנו לחלק בין הוספת חומש לתמורה דבהוספת חומש קאמר דצריך להוסיף חומש דאלמא בתר גופ' אולינן וגופ' חד הוא והקא לענין תמורה אולינן בתר הקדושה וכינו דהוי קדושה אחרת ממירין וחוזרין וממירין אפי' לר"ש א"ל ר' מנא ולא דמי' הוי רבי מדמי שפמו שבתמורה אמרין פינו דהוי ב' קדושות ממיר וחוזר וממיר אפי' לר"ש ולא אמרין דעיקר פסח לשלמים קאי ואינו ממיר וחוזר וממיר והקא נמי לענין הוספת חומש ולא כפי' המפרש מהרא"פ שם ודו"ק.

וענין בתמוך' (דף ט) דמיבעי לר' אבין הפריש אשם כו' והמיר בו והומם וחילל על אחר כו' מהו שמימר בו ע"ש לענין תמוך'. ובל"א בעי ר' אבין לר' יוחנן דאמר אין ממירין

וחזרין וממירין הפריש אשם כו' והמיר בו כו' מהו שיחזור וימיר ואח"כ מיבעי לי לענן הוספת חומש וכמו דאמר דר' מנא הוי מדמי להו אהדדי ודוק: ובגוה ניחא הא דקאמר מי מביא לנו תמורתו משום דלענן הצדיקים שמלמדים להתלמידים ומשפיעים קדושתם שינה לשון תמור' שיכול להשפיע קדושתו על כמה תלמידים דהא הוא אינו חסר וכמו דאית' במדרש (פ' בהעלותה) ואעפ"כ משה לא חסר כלום שלסוף ארבעים שנה א"ל קח את יהושע בן נון ונתת מהודך עליו מה פתיב ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה ידיו עליו פי' שלא הי' האצלת הרוח לא בבחי' שחסר מן הראשון שלא הי' רק כמו ענן תמורה וממירין וחזרין וממירין וע"ז אומר שם שהי' כמדליק מנר לנר: והנה אחיי ורעיי אשר באתם לעורר ההספד ובכי מר ותמרורים ולהוריד פגחל דמעה איש איש על מכאובו ובפרט להספד על מיתת אדוני אבי מורי הצדיק העובד ה' באמת ובתמים בקדושה ובטהר' וגדל בתורה ועבוד' ועמל ועשה נחת רוח ליוצרו בעבודה שבלב זו תפילה אי משום יקרא דידי ואי משום יקרא דמיתא מיתי אתו פולי עלמא לעורר הספד ולהגדיל בכי תמרורים.

ובפרט בעידן ריתחא הלזו אשר יצא הקצף והחל המגפה בכל העולם רח"ל יבכון עמי כל מרירי ליבא וכמו דכתיב (ירמ' ל) כה אמר ה' קול חרדה שמענו פח ואין שלום שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו פיולדה ונהפכו כל פנים לירקון.

וביארת' ע"פ מאי דאמרין בשבת (דף קכח) אם הי' צריכ' לנר חכמה מדלקת לה את הנר כו' קמ"ל איתוב' מייתיב דעת' כו'. וכתבו התוס' אע"ג דבפ' בתרא דיומא אמר דחולה אין מאכילין אותו ביוה"כ אלא ע"פ בקיאים והכא שרי משום יתוב' דעת' היינו שיותר יכולה היולדת להסתפן מחמת פחד משהחולה מסתפן מחמת הרעב וע"ז אומר על שבגי אדם התחילו למות מחמת הפחד ואימת מות.

קול חרדה שמענו ופחד ואין שלום וע"ז אומר שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו ונהפכו כל פנים לירקון פי' שמסופנים מחמת הפחד וכמו שאמר פחד ואין שלום וכמו היולדת שמסופנת מחמת הפחד וע"ז אומר ונהפכו כל פנים לירקון (פי' שהחרדה מסלקת את הדמים פדאיתא בנדה (דף ל) ואמרין בשבת (דף קלד) בההיא דר' נתן שהלה לברכי הים כו' שלישי הביאתו לפני וראיתי שהוא ירוק אמר המתני עד שיפול בו דמו) וע"ז אמר קול חרדה שמענו כו' מדוע נהפכו כל פנים לירקון ומתים מן הפחד כמו היולדת.

וכן הוא בעוה"ר בעת הזאת ומתו כמה ת"ח וצדיקים מי מביא לנו תמורתם ומי מביא לנו פיוצא בהם: וכמו דכתיב (יחזקאל כא) בן אדם שים פניו כו' ואמרת ליצר הנגב שמע דבר ה' פה אמר ה' הנני מצית בה אש ואכלה בה כל עץ לח וכל עץ יבש לא תכבה להבת שלהבת ונצרבו בה כל פנים מנגב צפונה וראו פל בשר כי אני ה' ביערתי לא תכבה.

ויובן ע"פ מאי דאמרין בספ"ק דיומא (דף כא) ת"ר שש אשות הן יש אוכלת ואינו שותה ויש שותה ואינו אוכלת ויש אוכלת ושותה יש אוכלת לחין פיבישין כו'. יש אוכלת

ואינה שותהּהּ הא דידן שותהּהּ ואינו אוכלת דחולין אוכלת ושותהּהּ דאלי דכתיב ואת המים אשר בתעלה לחכה.

אוכלת לחין פיבשין דמערכה. וכן אמרינו התם באש של מערכה רבוצה פארי וברה כחמה ויש בה ממש ואוכלת לחין פיבשין.

ופי המהרש"א בח"א כי הוא אש היסודי משא"כ אש שלמטהשהוא מורכב מיסודות אחרים ולכך אין בו ממש ונכבה ע"י יסודות אחרים כגון אש שלנו שהמים מכבין אותו וז"ש לעיל דמעולם לא כבו גשמים אש של עני המערכה היינו נמי מפני שהי' בו אש שלמעלה היסודי כו' והא דכתיב בתורה אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה היינו בדהדיוט דמצנה להביא מן ההדיוט פדלקמן: וע"ז אמר בן אדם שים פניך דרך תימנה כו' ואמרת ליער הנגב שמע דבר ה' פה אמר ה' הנני מצית בך אש ואכלה בך כל עץ לח וכל עץ יבש.

פי' עץ לח היינו הצדיקים שיש בהם לחות דהיינו תורה ומע"ט. וכל עץ יבש היינו אותם שאינם צדיקים.

ונצרכו כל פנים מנגב צפונה וראו כל בשר כי אני ה' בערתי לא תכבה. פי' אם יראו שהאש אוכלת לחין פיבשין יראו שאינה אש של הדיוט שאש הזאת אינה אוכלת לחין פיבשין והאש הזאת אוכלת לחין ובארזים נפלה שלהבת ארזי הלבנון מלאים בתורה ובמצות אז יבינו כי אני ה' בערתי לא תכבה פי' שהיא אש מן השמים וע"כ אוכלת לחין פיבשין וע"ז אמר ואומר אהה כו' יען אשר הכרתי ממה צדיק כו' לכן תצא חרבי מתערה אל כל בשר.

ויובן ע"פ מה דאמרינו במוע"ק (דף כז) אבל שלשה ימים הראשונים יראה את עצמו כאלו חרב מונחת לו בין שתי פתיפיו מג' ועד שבעה כאלו מונחת לו כנגדו בקרו זנית מקאן ואילך כו'.

ובירושל' דמוע"ק (פ"ג) א"ל התפלל עלינו א"ל יסוג תורעתך שכל אותה השנה הדין מתוח כנגד המשפחה דא"ר יוחנן כו' כל שבעה החרב שלופה עד שלשים היא רופפת לאחר י"ב חדש היא חוזרת לתערה למה הדבר דומה לכיפה של אבנים פיון שנתרועע א' מהן נתרועעו פולן וא"כ בת"ח דאמרינו במוע"ק (דף פה) חכם שמת הפל קרוביו א"כ החרב והדין מתוח על כל העולם ע"ז אמר יען אשר הכרתי ממה צדיק וכו' לכן תצא חרבי מתערה אל כל בשר: ובזה יובן המדרש (פתיח' איכ' רפתי) אילו זכיתם הייתם קורים בתורה אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה פי' שהי' אש מן השמים שאוכלת לחין פיבשין אעפ"כ הי' מצנה להביא מן ההדיוט דכתיב לא תכבה ועכשיו שאי אתם זוכים אתם קורים ממרום שלח אש בעצמותי פי' שממרום שלח אש דהיינו אש של מעלה שאוכלת לחים פיבשין בעצמותי בעצומים שבי דהיינו הצדיקים והנה המגפה הזאת הי' אש מן השמים שאכלה לחין פיבשין רבנים וגדולים בעו"ה ומי מביא לנו תמורתן כי וכו' שפיארתתי: [ובמ"א ביארתתי המדרש אילו זכיתם הייתם קורין בתורה אש תמיד כו' עכשיו שאי אתם כו' עפ"י מאי דאמרינו ביומא (ד' כא) שבבית שני חסר ה' דברים וקא חשיב אש של שמים ואמרינו התם דמהוי הוי סיוע לא מסייעא ובזה

ביארתתי הפתוב (עזרא ג) ויכינו המזבח על מכוונתיו כי באימה עליהם מעמי הארצות ויעלו עליו עלות לה' לפוקר ולערב כו' ורבים אשר ראו את הבית הראשון בוכים בעיניהם בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול ואין העם מפירים לקול תרועת השמחה לקול בכי העם.

וכבר ביארתתי ע"ז במ"א בענין אשר בנה פורש ועל ענין שאמר חגי עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית וארצה בו ואכבדה אמר ה' שפינו שראו רצון פורש לבנות פנתל א' של עץ כמו דכתיב נדפכין די אבן גלל תלתא ונדפכין די עא חדת.

וכמו דאמרינו בפ"ק דר"ה (דף ד) דאחמיץ פורש שעשה פן דאי מרדו פי יהודאי אקלי' בנורא והדור האחרון לא הבינו שהיו סבורים ששלמה נמי עבד הכי אף לא הבינו שאינו דומה כמו דאמרינו בר"ה (דף ב) שלמה עבד מלמעלה ואיהו עביד מלמטה שלמה שקעי' בבנינא כו' אבל הראשונים הבינו שזהו במקונו וע"כ בכו שראו את הבית הראשון והבינו פונתו וע"כ היו בוכים וע"כ היו מתעצלים בבנינו וע"ז אמר להם חגי עלו ההר והבאתם עץ שמחמת שרצה לעשות פנתל א' מעץ נתעצלו שהבינו שנתחמץ וע"כ אמר להם שאעפ"כ ירזו בנין בהמ"ק ומבואר במ"א]: ואפשר לפרש באופן אחר כמו דאמרינו בנבחים (דף סא) וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב.

וע"כ היו סבורים הדור האחרון שזהו בכלל גדול יהי פבוד הבית הזה האחרון מן הראשון ומסתמא יהי קרננות מרובין כמו דכתיב מרוב אדם ובהמה בתוכה כמו שנ' הרחיבי מקום אהלך וע"כ כתיב ורבים בתרועה בשמחה להרים קול אעפ"כ ורבים בוכים בקול גדול שעיקר הנחמה יהי בבית האחרון והא דהוסיפו על המזבח אדרבא לגריעותא הוא כמו דאמרינו התם (דף סא) מ"ט אמר רב יוסף משום דלא ספק א"ל אבני השתא מקדש הראשון דכתיב בי' יהודה וישראל רבים פחול אשר על שפת הים ספק מקדש שני דכתיב כל הקהל כאחד ארבע רבוא לא ספק א"ל התם אש של שמים מסייעתן הלא אין אש של שמים מסייעתן וע"כ צריף להוסיף על המזבח וע"כ רבים אשר ראו את הבית הראשון בוכים בעיניהם בקול גדול שהבינו שהא שמרחיבין את המזבח הוא משום שאין אש שלמעלה מסייעתן וא"כ אין הכבוד בשלימות וע"כ בכו וע"ז כתיב ואין העם מפירים לקול תרועת השמחה לקול בכי העם: ותבאר הפתוב (יחזקאל מג) ואתה בן אדם הגד את בית ישראל ויכלמו מעונותיהם ומדדו את הבית כו' והאריאל שמים עשרה אורה בשמים עשרה רוחב רבוע על ארבעת רבועיו.

וצריף להבין דלמה נקרא המזבח דוקא בשם אריאל והוא כמו דאמרינו ביומא (דף כב) חמשה דברים נאמרו באש של המערכה רבוצה פארי ע"כ קורין את המזבח אריאל וע"ז אמר והאריאל כו' והוא כמו דאמרי' בנבחים (דף סא) דע"כ הרחיבו את המזבח משום שאין אש שלמעלה מסייעתן וכמו דאמרינו ביומא (דף כב) חמש' כו' רבוצה פארי והתנן' אר"ח סגן הפהנים אני ראיתי ורבוצה פכלב ומשני לא קשי' פאן במקדש ראשון פאן במקדש שני שלא הי' האש כמו שהי' בבית ראשון אבל בבנין הבית שלעתיד יהי' ג"כ המזבח רחב ל"ב אמות שמקום המערכה הוא כ"ד אמות משום דלעתיד לבא כתיב עוד ישובו זקנים וזקנות ברחובות ורושלים וכתוב הרחיבי מקום אהלך ואף שיהי' האש של

שמים רבוצה פארי כמו בבנין בית ראשון ויהי האש של שמים מסייעתן ואעפ"כ יהי רחב מצד שלא יספיק וע"ז אומר והאריאל אף שיהי אש שלמעלה כמו בבנין בית ראשון אעפ"כ יהי שמים עשרה אורך בשמים עשר' רחב דהיינו שמקום המערכה יהי כ"ד אמות שמוקדין מן האמצע.

וע"ז אמר אילו זכיתם הייתם קורין אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה והי האש שלמעלה מסייעתן לשורף עכשיו שאי אתם זוכין אתם קורין ממרום שלח אש בעצמותי שעל המזבח אע"פ שהי האש שלמעלה אעפ"כ לא הי מסייע וכמו דאמרינו ביומא (דף כא) אין מיהוי הוי סיוע לא מסייע ולא הוי פועל האש שלמעלה אף ממרום שלח אש בעצמותי שממרום שלח אש וזה פועל שאפ"י העצומים שבי דהיינו בצדיקים שלח האש וכמו דאיתא במוע"ק אם בארזים נפלה השלהבת כו': ועוד ביארתי במ"א על המד' אילו זכיתם כו' ע"פ מה שהביאו התוס' חגיג' (דף כז) המדרש תנחומא אהא דאמרינו ה"מ מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעבי דינר זהב שהי משה תמיה על זה א"א שלא ישורף העץ ואמר לו המקום כף דרכי באש שלמעלה אש אוכלה אש ואינו מכלה פדכתיב והסנה אינו אוכל עכ"ל ולכאורה צריך להבין דהא אמרינו בנבחים (דף סא) תנו ה"מ וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום כו' א"ל אפ"י השתא מקדש ראשון דכתיב בי' ישראל ויהודה רבים כחול אשר על שפת הים ספק, מקדש שני דכתיב כל הקהל כא' ד' רבוא אלפים לא ספק.

א"ל ה"מ אין אש של שמים מסייעתן הכא אש של שמים מסייעתן אלמא דאש של שמים מכלה וע"כ הי די במקדש ראשון אף בלא הוספה אף הענין הוא דאש של שמים שהי מסייע לשורף זה הי בבחי' אכילה כפיכחול כמו דאמרינו בפ"ק דנבחים (דף יג) ואם האכל יאכל בשמי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם וא' אכילת מזבח וא"כ אש שלמעלה שהי שורף את הקרבנות הי בבחי' אכילה כפיכחול שע"י זה הי מזבח מזיח ומזין.

וכמו דאמרינו פ"ק דכתובות (דף יג) ומזה הי השפעה לכל העולם וכמו שע"י אכילה באדם הגשמי ניתוסף פח בכל הגוף כן ע"י אכילת מזבח הי ניתוסף שפע בכל העולמות: והכי משמע בירושל' (פ"ג דסו"ט) א"ר יוסי ראה רבי דעתו של ר' אליעזר בר' שמעון ושנה פיוצא בו ר' בא פהן בעי קומי ר"י ולמה לי כר' אליעזר בר"ש אפי' כר"ש אביו א"ל איכול בראש המזבח ואין שרפה בראש המזבח ופי' הפ"מ דלא שייך למימר בראש המזבח אלא הקרבה ועיפול אבל אין שייך לומר נשרפות על דבר שקרר בראש המזבח כר"ש אלא ודאי כר"א בר"ש אתי דנשרפות למטן מבית הדשן עכ"ל והוא משום דהקרבה של המזבח הוא בבחי' אכילה כפיכחול וכמו דאמרינו ספ"ב דנבחים (דף לא) אמר ר' יצאי חישב שיאכלוהו פלבים למחר פגיגול דכתיב ואת איזבל יאכלו הפלבים בחלק יזרעאל מתקיה לה ר' אבא אלא מעתה חישב שתאכלוהו אש למחר דכתיב תאכלוהו אש לא נופח ה"נ דפיגול וכ"ת ה"נ והתנו לאכול פחצי וית ולקטיר פחצי וית פשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין והקשו התוס' תימא דלא מיייתי קרא דאם האכל יאכל דבב' אכילות הכתוב מדבר א' אכילת אדם וא' אכילת מזבח וכתוב אשר תאכל האש את העולה.

ותירצו דבאש של גבוה פשיטא לי דשמה אכיל' כו' ע"ש. וה"נ אמרינן בחולין (נ"ד פ"א) ואמר רבא היא חולין ובנה עולה לא מיבעי שחט חולין ואח"כ שחט עולה דפטור אלא אפי' שחט עולה ואח"כ שחט חולין פטור שחיט' קמיי'ת' לאו שחיט' בת אכילה היא ור' יעקב אמר ר' יוחנן אכילת מזבח שמה אכיל' כו' ע"ש: [והכי משמע בירושל' (ספ"ד דיומא) בשעת מסעות מה היו עושין (פי' בשעת מסעות מה היו עושין לאש שעל המזבח) הי' כופין עליו פסקת דברי ר' יהוד' ר' שמעון אומר אף בשעת מסעות הי' מדשנין אותה שנאמר ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן הא אילו הי' המזבח דלוק לא הי' בגד ארגמן נשרף מה עבד לה ר' יודא פסקת הי' כופין עליו מלמעל' מה מקנים ר' יהודה ודשנו את המזבח וירוון כיי דאמר ר' יהודה בן פזי ואכל ושבוע ודשן.

ולכאור' צריף להבין דהא עיקר פלוגתיהו אם הי' המערכות אש בשעת המסעות כמו דאמר התם דפליגי בפלוגת' דר"י וריב"ל אם לחם הפנים נפסל בשעת מסעות וכמו דאית' במנחות (נ"ד צ"ה) ע"ש אבל מ"מ האש שלמעל' בודאי לא נסתלקה.

כמו דאמרינן בזבחים (נ"ד ס"א) דאש שירדה בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת אלא בימי שלמה וא"כ הי' בגד של ארגמן נשרף מחמת האש שלמעל' אפי' אם הי' מדשנים את המזבח אלא ודחי דאש שלמעל' לא הי' שורף בבחי' השחתה, אלא בקרבנות כמו דכתיב לחמי לאשי וע"כ לא פליגי אלא באש של הדיוט.

והנה ראיתי בפירש"י בחומ'ש שפי' ודשנו את המזבח ופירש"י ודשנו יטלו את הדשן מעליו ופרשו עליו בגד ארגמן ואש שירדה מן השמים רבוצה תחת הבגד כארי בשעת המסעות ואינה שורפתו והי' כופין עליו פסקת.

וצ"ע שלכאור' הוא קשה דהא ר"ש דס"ל דודשנו היינו שייטלו הדשן מעל המזבח לא סבר כר' יהודה דפסקת הי' כופין ולר' יהודה דס"ל ודשנו את המזבח היינו וירוון סובר דפסקת הי' כופין וא"כ פיון שרש"י פירש ודשנו כר"ש שייטלו הדשן א"כ לא הי' צריכים לפסקת.

וכן אית' במד' ס' במדבר אש תמיד אפי' בשבת אף בטומא' לא תכבה אף במסעות מה הי' עושין כופין עליו פסקת דברי יהוד' ור"ש אומר אף בשעת מסעות הי' מדשנין אותה שנאמר ודשנו את המזבח על דעת' דר' יהודה ניחא שלכך לא הזכיר פסקת עם פלי המזבח במסעות שנאמר את המחנות ואת המזלגות כו' ואינו מזכיר סירות למה שע"ג האש הי' כופין אותה.

על דעת' דר' שמעון כל פלי המזבח לרבות את הסירות כו' אלא דלדעת ר' שמעון לא הי' כופין פסקת שהוא מפרש ודשנו את המזבח שייטלו הדשן א"כ לא הי' נצרכים לפסקת וא"כ פיון שרש"י פי' כר"ש שייטלו הדשן א"כ לא הי' צריף לפסקת.

וא"כ פירש"י צ"ע ולכאור' משמע שהי' קשה לו דאף אם נאמר שייטלו הדשן אעפ"כ הי' הבגד של ארגמן נשרף מחמת האש שלמעלן. אבל לפי מה שביארתי א"ש שאש שלמעל' לא הי' מכלה רק בשעת הקרבנות והכי מוכח בירושל' ובמד'ש שאם לא הי' מבערין אש של הדיוט לא הי' צריכין לפסקת וכמו שפיתבו התוס' בחגיג' (נ"ד כ"ז) שהי' משה תמוה ע"ז אי אפשר שלא ישורף העץ ואמר לו המקום כף דרכי באש שלמעל' אש אוכלה

אש ואינו מכלה שנא' הסנה בן ער באש והסנה איננו אנופל: ובמ"א ביארתי בהא דמלאכי (א) דכתיב מגישים על מזבחי לחם מגואל ואמרתם במה גאלנוהו באמרכם שולחן ה' נבזה הוא וכי תגישון עור למזבח אין רע כו' הקריבהו נא לפתחיה הירצה או הישא פניהו אמר ה' צבאות והענין הוא שהיו אומרים דהא דאין להקריב בעלי מומין על המזבח הוא דוקא בביהמ"ק ראשון שהי' אש שלמעלה והי' לחמי לאשי שהי' בבחי' אכילה כביכול וע"כ לא היו מקריבין בעלי מומין.

וכן קרבן הגזול נמי וכמו דאמרינן בגיטין (דף נה) שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות והי' טועים ואומרים שזהו דוקא אם הי' אש שלמעלה שאז הוא בבחי' אכילה אבל פשאין אש שלמעלה ולא הוי בבחי' אכילה מותר להקריב וע"ו אומרים מזבח ה' מגואל הוא וניבו נבזה אכלי פי' שאין האכילה כמו שצריה דהא אין אש שלמעלה מסייעתן וע"ז הוכיחו הנביא ואמר הקריבהו נא לפתחיה הירצה או הישא פניהו אמר ה' צבאות פי' פיון שפעליו ע"ג המזבח אע"ג שאין אש שלמעלה מסייעתן אעפ"כ הוא בבחי' אכילה והקריבהו נא לפתחיה הירצה כו': וכן ביארתי במ"א על המדרש (פרשה צו) שנח הקריב קרבן וישאל הקריבו קרבן שנאמר עולת תמיד העשון' בהר סיני אינו יודע איזה קרבן ערב לו ביותר ממה דכתיב עולת תמיד העשון' בהר סיני תשמרו להקריב לי במועדו.

הוי יודע שקרבנו של ישראל ערב לו ביותר כו' וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות כימי עולם כימי משה וכשנים קדמוניות כשני שלמה והענין הוא שאע"פ שהקריב נח קרבן וכתיב ונרח ה' את ריח הניחוח אעפ"כ לא הוזהרו על בעלי מומין כמו דאמרינן בפ' לפני (דף ה) מניין למחוסר אבר כו' דכתיב מכל בשר שנים אמרה תורה הבא בהמה שחייני ראשי אברים שלה וכן אמרינן בזבחים (דף קטו) ויכן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהורה בהמה פמשמע' וחי' בכלל בהמה זכרים ונקיבות תמימין ובעלי מומין ע"ש אבל בישראל כתיב עולת תמיד העשון' כו' תשמרו להקריב לי במועדו ואמרינן בפסחים (דף צו) מניין לתמיד שטעון ביקור ד' ימים קודם שחייטה שנאמר תשמרו להקריב לי במועדו ומזה מוכח שקרבנו של ישראל ערב לו ביותר וע"ז אימר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות כימי משה וכשנים קדמוניות כשני שלמה שאז ראו שערב לו קרבנו וכמו דאמרינן בזבחים (דף סא) אש שירדה מן השמים בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת.

אלא בימי שלמה ואש שירדה בימי שלמה. לא נסתלקה עד שבא מנשה וסילקה: ובהו תבאר הכתוב (ירמ' ז) עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר פי' פיון דאין אכילת מזבח בהקרבן חשובה כ"כ לפני הקב"ה וכמו דאמרינן בחגיגה (דף ד) עבד שרבו מצפה לאכול על שולחנו תרחק ממנו א"כ מוטב שיביאו שלמים דמ"מ איכא אכילת הדיוט אבל עולה אע"פ דהוי פולה פליל ואמרינן בזבחים (דף פט) איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהוא פליל לאישים אעפ"כ הוכיחם הנביא ואמר פיון שאין אכילת מזבח מרובה כ"כ לפני הקב"ה ע"כ עולותיכם ספו כו' ואכלו בשר וכיון שביארתי דהא דאש שלמעלה שהי' מסייע לא הי' רק בבחי' אכילה כביכול אבל לא בבחי' שריפה וכמו שביארתי על המדרש כן דרפי באש שלמעלה אש אוכלה אש ואינו מכלה בהו יוכן

המְדַרְשׁ אֵילֹו זְכִיתֶם הֵיטֵם קוֹרִין בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר תָּמִיד כּוֹ' שֶׁהִי' שֵׁם אֲשֶׁר שְׁלַמְעֵלָה שֶׁהִי' מְסִייעַ בְּבַחֲהִי אֲכִילָה אֲבָל לֹא בְּבַחֲהִי שְׁרִיפָה דְּהֵא אֲשֶׁר שְׁלַמְעֵלָה אֵינוֹ מְכַלָּה עֲכָשְׁיוֹ שְׂאֵי אַתֶּם זֹכִים אַתֶּם קוֹרִים מְמָרוֹם שְׁלַח אֲשֶׁר בְּעֲצָמוֹתַי פִּי' בְּבַחֲהִי שְׁרִיפָה וְהִשְׁחַתָּה לְכָלוֹת וְלִשְׁרוֹף וְכִמוֹ דְּאִיתָא בְּמְדַרְשׁ בְּעֲצָמוֹתַי בְּעֲצוּמִים שְׂבִי וְע"ז אֹמֵר לֹא אֲלִיכֶם כָּל עוֹבְרֵי דְרָף כּוֹ' מְמָרוֹם שְׁלַח אֲשֶׁר בְּעֲצָמוֹתַי פִּי' אִף הָאֲשֶׁר שְׁלַמְעֵלָה אֵינוֹ מְכַלָּה אַעפ"כ מְמָרוֹם שְׁלַח אֲשֶׁר בְּעֲצָמוֹתַי וּבמ"א בְּיֵאֲרָתִי ע"פ מַאי דְּאִמְרִינָן בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף נב) דְּשְׁרִיפָה שֶׁהִי' דְּנִין בְּסִנְהֶדְרִין הֵיוּ מְטִילִין פְּתִילָה שֶׁל אֲבָר לְתוֹף פִּיו וְאִמְרִינָן הֵתֵם מְשׁוּם דְּכִתִּיב וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָךְ כְּמוֹד בְּרוּר לֹו מִיְתָה יָפָה ע"ש וע"ז אָמַר לֹא אֲלִיכֶם כָּל עוֹבְרֵי דְרָף פִּי' עוֹבְרֵי דְרָפָה שֶׁל תּוֹרָה (וְכִמוֹ דְּאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף קד) עֲשָׂאוּנִי כְּעוֹבְרֵי עַל דָּת) פִּי' שְׁדָנָם הִקְב"ה בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ שְׁמְמָרוֹם שְׁלַח אֲשֶׁר בְּעֲצָמוֹתַי שְׁנִשְׁרַף הַגּוֹף ג"כ וע"ז קִינָן יְרַמְנָ' הִי' ה' כְּאוֹיֵב.

בְּלַע יִשְׂרָאֵל כּוֹ' שַׁחַת מְבַצְרֵיו: וע"כ כְּמָה יֵשׁ לָנוּ לְכַפּוֹת עַל מִיתַת אָבִי מוֹרֵי הַצְּדִיק וְ"ל גַּם אֲשֶׁר בַּעוֹה"ר נִשְׂאָרְנוּ יְתֵמֵי דִּיתְמֵי שְׁנִסְתַּלְקוּ כְּמָה רַבָּנִים וּגְדוֹלִים צְדִיקִים וְטוֹבִים בְּכָל רְחוּבוֹת מְסַפֵּד וּבְכָל חוּצוֹת יִאֲמְרוּ הוּ הוּ.

וְכִמוֹ דְּכִתִּיב (עֲמוֹס ה) בְּיוֹם הַהוּא כּוֹ' וְהִבֵּאתִי הַשְּׁמֶשׁ בְּצַהָרִים וְהִחֲשַׁכְתִּי לְאַרְץ בְּיוֹם אוֹר. וְהִפְכֵתִי חֲגִיכֶם לְאֲבָל כּוֹ' וְשִׁמְתִי כְּאֲבָל יְחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מֵר הַנְּהָ יָמִים בְּאִים כּוֹ' וְהִשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאַרְץ לֹא רָעַב לְלֶחֶם וְלֹא צָמָא לְמַיִם כִּי אִם לְשִׁמּוֹעַ אֶת דְּבַר ה' וְנָעוּ מַיִם וְעַד יָם וּמִצְפּוֹן וְעַד מִזְרַח יִשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמְצְאוּ וְהַנְּהָ הָא דְּכִתִּיב וְהִבֵּאתִי הַשְּׁמֶשׁ בְּצַהָרִים וְאִמְרִינָן זֶה יוֹמוֹ שֶׁל יֵאֲשִׁי' וְע"ז אֹמֵר וְהִפְכֵתִי חֲגִיכֶם לְאֲבָל שְׂאִין מוֹעֵד בְּפִנֵי ת"ח וְשִׁמְתִי כְּאֲבָל יְחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מֵר וְהַעֲנִין הוּא שְׂיֵשׁ נ"מ בֵּין הָאֲבִילוֹת שְׁמַתְאֲבָלִין עַל הַקְּרוּבִים וּבֵין הָאֲבִילוֹת שְׁמַתְאֲבָלִין עַל הַצְּדִיק וְעַל ת"ח וְכִמוֹ דְּאִמְרִינָן בְּמוֹע"ק (דָּף כא) דְּעֵיקַר הָאֲבִילוֹת חַד יוֹמָא הוּא דְּכִתִּיב וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מֵר וְעֵיקַר מְרִירָא חַד יוֹמָא הוּ' וְאִמְרִינָן בְּמוֹע"ק (דָּף פד) כָּל קָרַע שְׂאִינוֹ בְּשַׁעַת חִימוֹם אֵינוֹ קָרַע וְהָא א"ל לְשִׁמּוֹאֵל נַח נְפִשְׁי' דְּרַב קָרַע עָלְיוֹ תְרִיסַר מְנֵי אָמַר אֲזִיל גְּבָרָא דְּהוּי מְסַתְּפִינָא מְנֵי א"ל לר' יוֹחָנָן נַח נְפִשְׁי' דר' חֲנִינָא קָרַע עָלֵי תְרִיסַר אֲצִטְלֵי דְּמִילְתָא אָמַר אֲזִיל גְּבָרָא דְּהוּי מְסַתְּפִינָא מְנֵי שְׂאִנִי רַבָּנָן פִּינוֹן דְּכָל שַׁעֲתָא מְדַכְרֵי שְׁמַעְתִּי הוּוּ כְּשַׁעַת חִימוֹם דְּמִי וְכֵן בְּבִרְכוֹת (דָּף מב) כִּי נַח נְפִשְׁי' דְּרַב אוֹלֵי תְלַמִּידֵי בְּתַרְי' כִּי הִדְרִי אָמַר כּוֹ' לֹא הוּי בִּידִי הוּוּ קָם רַב אֲדָא בַר אֲבָא אֶהְדַּר קַרְעֵי' לְאַחוּרֵי' וְקָרַע קַרְיַעָה אַחֲרִינָא אָמַר נָא נְפִשְׁי' דְּרַב וּבְרַפְתָּ מְזוּנֵי לֹא גְמָרִינָן וְכֵן בְּב"מ (דָּף פד) אָמַר אֶתְּ כָּבֵר לְקִישָׁא בַר לְקִישָׁא כּוֹ' הוּי קָא אֲזִיל וְקָרַע מְאִנֵי' וְאָמַר הֵיכָן אֶתְּ בַר לְקִישָׁא כּוֹ' וְעֵינִין בְּמַהֲרָשׁ"א בַּח"א מְשׁוּם דְּהִשְׁתָּא רָאָה דְּמַתּוּף כ"ד קוֹשְׁי' וּפְרִיקֵי' הֵנּוּ רַוּוּחָא שְׁמַעְתָּ' וְה"ל כְּאֵילוֹ לְמַד מְמַנּוֹ וְחֵיב לְקַרְוַע וּלְפִי מַה שְׂבִיִּאֲרָתִי אֶפְשֶׁר לֹוֹמַר דְּכִינּוֹן דְּאִמְרִינָן שְׂאִנִי רַבָּנָן דְּבָכָל עֵידוֹן דְּמַדְכְּרֵי שְׁמַעְתָּ' כְּשַׁעַת חִימוֹם דְּמִי וְהֵכָא פִּינוֹן שְׁהַזְכִּיר שְׁמַעְתָּ' דר"ל הוּי לִי לְדִידִי' כְּשַׁעַת חִימוֹם ור' יוֹחָנָן לְטַעְמֵי' אֲזִיל בְּמוֹע"ק (דָּף פד) דְּקָרַע תְּלִיסַר אֲצִטְלֵי מִילְתָא עַל ר' חֲנִינָא מְשׁוּם דְּבָכָל עֵידוֹן דְּמַזְכְּרֵי שְׁמַעְתִּי' כְּשַׁעַת חִימוֹם דְּמִי וְע"ז אָמַר וְשִׁמְתִי כְּאֲבָל יְחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מֵר שְׁכָל הָאֲבִילוֹת כָּל מַה שְׁנַמְשֵׁף יוֹתֵר מִיוֹם הַמִּיתָה קִילָא הָאֲבִילוֹת וּפּוֹסֵק שַׁעַת חִימוֹם אֲבָל בַּת"ח וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מֵר פִּי' כְּיוֹם רֵאשׁוֹן שַׁנַּק' יוֹם מֵר דְּעֵיקַר מְרִירָה חַד

יומא וְהטעם משום דְּבָכָל עֵידוֹן דְּמִדְּפָרִי שְׁמַעְתִּי כְּשַׁעַת חִימוּם דְּמִי וע"ז אומר והשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאַרְצָא לֹא רָעַב לְלֶחֶם וְלֹא צָמָא לְמֵיִם כִּי אִם לְשִׁמוּעַ אֶת דְּבַר ה'.

וְנָעוּ מֵיִם מֵיִם וְעַד יָם וּמִצְפּוֹן וְעַד מְזֻרְחָ יְשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמְצְאוּ וְאָמְרִינּוּ בְּשִׁבְתָּ (דָּף קל"ט) דְּבַר ה' זֶה הִלְכָה: וּבִיּוֹמֵי בְּיָאוֹר יוֹבֵן הָא דְּכִתִּיב וְשִׁמְתִּי כְּאֶבֶל יָחִיד. וְאַחֲרֵיכֵן כְּיוּם מָר וְהוּא ע"פ מַה שְׁפִירֵשׁ"י בִּיבְמוֹת (דָּף מג) שְׁאֲנִי אֲבִילוֹת חֲדָשָׁה מֵאֲבִילוֹת יְשִׁינָה וְשְׁאֲנִי אֲבִילוֹת דְּרַבִּים מֵאֲבִילוֹת דְּיָחִיד וּפִירֵשׁ"י דַּט' בְּאָב דְּהוּי אֲבִילוֹת יְשִׁינָה וְאֲבִילוֹת דְּרַבִּים הִילְכָה קִילָא וע"ז אומר בְּמִיתַת ת"ח וְשִׁמְתִּי כְּאֶבֶל יָחִיד וְאַחֲרֵיכֵן כְּיוּם מָר כִּי שְׁיִהְיֶה כְּאֲבִילוֹת שֶׁל יָחִיד וְלֹא אֲבִילוֹת שֶׁל רַבִּים דְּקִילָא ע"ז אומר וְשִׁמְתִּי כְּאֶבֶל יָחִיד וְלֹא יֵהִי קַל כְּאֲבִילוֹת דְּרַבִּים וְגַם לֹא יֵהִי אֲבִילוֹת יְשִׁינָה וְאַחֲרֵיכֵן כְּיוּם מָר כִּי בְּעַת שְׁיִצְטַרֵּף לְשִׁמְעַתִּי יֵהִי כְּאֲבִילוֹת חֲדָשָׁה וע"ז אומר וְנָעוּ מֵיִם וְעַד יָם וּמִצְפּוֹן וְעַד מְזֻרְחָ יְשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמְצְאוּ וְיִהְיֶה לָזֶה שְׁנִצְרָף לְהִלְכָה לְשִׁאוֹל יֵהִי לוֹ בִּיּוֹמֵי כְּאֲבִילוֹת יָחִיד שֶׁלֹּא רַבִּים יִחְכְּמוּ לִידְעָה פְּעוּלַת וְתוֹעֵלַת הַת"ח וְיִהְיֶה לוֹ כְּאֲבִילוֹת חֲדָשָׁה וְכִמוֹ דְּכִתִּיב וְאַחֲרֵיכֵן כְּיוּם מָר דְּבָכָל עֵידוֹן דְּמִדְּפָרִי שְׁמַעְתִּי הוּא כְּשַׁעַת חִימוּם דְּמִי: אִף עֲדִינּוּ צָרִיף לְהִבִּין מַהוּ הַכֶּפֶל לְשׁוֹן וְהַבְּאֵתִי הַשְּׁמֵשׁ בְּצִהָרִים וְהַחֲשִׁכְתִּי לְאַרְצָא כְּיוּם אֹר וְיִוִּבֵן ע"פ הַמְדָּרֵשׁ אִיכָה וְסִילּוֹקָן שֶׁל צְדִיקִים קָשָׁה יוֹתֵר מִחֲוֹרָבֵן בִּיהֵמ"ק שְׁבַחְוֹרָבֵן בִּיהֵמ"ק כְּתִיב וְתִרְדַּ פְּלָאִים וּבְסִילּוֹקָן שֶׁל צְדִיקִים כְּתִיב הַגְּנִי יוֹסִיף לְהַפְּלִיא אֶת הָעַם הַזֶּה הַפְּלִיא וְפְלִיא וְהַעֲנִין הוּא ע"פ מַה שְׁכָּתַב הַמְּהַרְשֵׁ"א בַּח"א בַּפ"ק דְּב"ב לְדָף ד) א"ל הוּא כְּפָה אֹרֹו שֶׁל עוֹלָם.

יִלְךְ וְיַעֲסוֹק בְּאוֹרוֹ שֶׁל עוֹלָם אִיכָּא דְּאָמְרִי הוּא סִימָא עֵינֵינוּ שֶׁל עוֹלָם יִלְךְ וְיַעֲסוֹק בְּעֵינֵינוּ שֶׁל עוֹלָם שְׁיֵשׁ ב' מֵינֵי הַעֲלָמוֹת הָאוֹר הָא' מִצַּד שְׁהָאוֹר נִעְלָם כְּגוֹן בְּלִילָה וְהַב' מִצַּד שְׁאִין עֵינֵינִים לְרֵאוֹת אֶת הָאוֹר ע"ש: וְכִבְרַ בְּיִאֲרֵתִי שְׁאִם אִין ת"ח לְהַגְּהִיג אֶת הַדּוֹר יֵשׁ שְׁנֵי חֲסֵרוֹנוֹת הָא' שְׁהָאוֹר בְּעִצְמוֹ נִגְנָז וְהַב' הַחֲסֵרוֹן מִצְדִּינֵנוּ שְׁנִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ פַח הָרֵאוֹת שְׁאִין לָנוּ מִמֵּי לְלִמּוֹד אֶת הַתּוֹרָה וְכִמוֹ דְּכִתִּיב וְנָעוּ מֵיִם וְעַד יָם וּמִצְפּוֹן וְעַד מְזֻרְחָ יְשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמְצְאוּ וע"ז אומר וְהַבְּאֵתִי הַשְּׁמֵשׁ בְּצִהָרִים שְׁהוּא מְנִיעַת וּגְנִיזַת הָאוֹר וְכִמוֹ שְׁנִשְׁקַע הַחֲמָה וְדוֹמָה לְלִילָה וְעַכ"ז אֶפְשָׁר לְרֵאוֹת ע"י הַגֵּר אֶלָּא שְׁאִין הָאוֹר כ"כ וְכֵן הוּא בְּנִמְשָׁל הִי אֶפְשָׁר לְלִמּוֹד תּוֹרָה וּמוֹסֵר ע"י הַתּוֹרָה אִף כִּינּוּ שְׁהַצְדִּיקִים מְסַתְּלִיקִים נְסַתְּלִיק מִמֶּנּוּ ג"כ פַּח הָרֵאוֹת וע"ז אומר וְהַחֲשִׁכְתִּי לְאַרְצָא כְּיוּם אֹר כִּי שְׁיִהְיֶה הַחֹשֶׁךְ מוֹטֵל עַל הָאָרֶץ וּמוֹנֵעַ הָרֵאוֹת וּמַכֶּה אֶת הָעֵינַיִם וע"ז אומר דּוֹד (תְּהִלִּים יח) כִּי אֲתָה תֵּאִיר גְּרִי וְה' אֱלֹהֵי יִגִּיהַ חֲשִׁכֵי וּבִיִּאֲרֵתִי בַּמ"א וע"ז אומר וְהִיִּתִּי מִמִּשַׁשׁ בְּצִהָרִים כְּאֶשֶׁר יִמְשַׁשׁ הָעֵנֶר בְּאֶפְלִיָה שְׁנֵהוּ שְׁנֵי מֵינֵי חוֹנֶשֶׁף הַח' שְׁהוּא עוֹר וְכִלָּה מִמֶּנּוּ הָרֵאוֹת עֵינַיִם וְהַב' בְּאֶפְלִיָה שְׁהָאוֹר נִגְנָז מִשָּׂא"כ בְּבִיהֵמ"ק שְׁנִגְנָז הָאוֹר לְבַד אֶבֶל הַת"ח עוֹשִׂים שְׁנֵי פְּעוּלוֹת הָא' שְׁהֵם הָאוֹר בְּעִצְמָם וְהַב' שְׁמִלְמָדִים אִיף לְהַשְׁכִּיל וְלְהִבִּין בְּהַתּוֹרָה וְלִפְקוּם עֵינַיִם עוֹרוֹת וע"ז אומר קָשָׁה סִילּוֹקָן שֶׁל צְדִיקִים שְׁבִיבֵיהֵמ"ק כְּתִיב וְתִרְדַּ פְּלָאִים אֶבֶל בְּסִילּוֹקָן שֶׁל צְדִיקִים כְּתִיב לָכֵן הַגְּנִי יוֹסִיף לְהַפְּלִיא אֶת הָעַם הַזֶּה הַפְּלִיא וְפְלִיא: וְעוֹד אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הָא דְּהַפְּלִיא וְפְלִיא הוּא עַל עֲנָן ב' דְּבָרִים הַנְּבֹאָה וְהַחֲכָמָה וְכִמוֹ דְּאָמְרִינּוּ בַּפ"ק דְּב"ב (דָּף יב) כְּיוּם שְׁחָרַב בִּיהֵמ"ק אַע"פ שְׁנִשְׁטְלָה נְבֹאָה מִן הַנְּבִיאִים מִן הַחֲכָמִים לֹא נִטְלָה אֲמַר אֲמִימָר וְחָכָם עֲדִיף מִנְּבִיאָא וְנְבִיאָא לְבַב חֲכָמָה מִי נִטְלָה בְּמִי הָוִי אֲמַר קִטּוֹן נִטְלָה

בגדול כו' וע"ז אומר בְּחֹרֶבֶן בִּיהֵמ"ק פְּתִיב וְתִרְדּוּ פְּלָאִים אֲבָל בְּמִיתָתָן שֶׁל צְדִיקִים פְּתִיב
הַגְּנִי יוֹסִיף לְהַפְּלִיא אֶת הַעַם הַזֶּה הַפְּלֵא וּפְלֵא.

וְאֲבָדָה חֲכָמַת חֲכָמִיו וּבִינַת נְבוֹנִיו תִּסְתַּפֵּר דְּהֵינּוּ שֶׁהַחֲכָמָה ג"כ יִסְתַּלֵּק. וְיִוָּבֵן הָעֵנָן ע"פ
מֵה שֶׁבִּיאָרְתִּי בַמ"א עַל דְּגֵרְסִינָן בְּמַגִּילָה (דף יט) וְאָמַר ר' חַב"א אַר"י אֶלְמֵלָא נִשְׁתַּיִיר
בְּמַעְרָא שְׁעָמַד בְּהַ מְשָׁה וְאֵלָּי' כְּמֵלָא נִקְבַּ מַחֲט סְדָקִית לֹא הָיוּ יְכוּלִין לַעֲמֹד מִפְּנֵי אוֹרָה
וְעֵינָן בְּמַהְרָשׁ"א בַח"א וְנ"ל וְלַגְבֵי מְשָׁה מְפֹרָשׁ שֶׁהִסְתִּירוּ הַקַּב"ה שְׁלֹא יֵרָאֶה כְּבוֹד ה'
כַּמ"ש וְהִי' בְּעֵבֹר כְּבוֹדֵי וְשִׁמְתִּיהּ בְּנִקְרַת הַצּוּר וְשִׁפּוּתִי כְּפִי כו' אֲבָל בְּאֵלָּי' פְּתִיב צֹא
וְעֲמַדְתָּ בְּהַר לְפָנַי ה' וְהִנֵּה ה' עֹבֵר כו' וְאֵינּוּ מְפֹרָשׁ בּוֹ שֶׁהִסְתִּירוּ הַקַּב"ה וְאֶפְשָׁר פִּינּוֹן
דְּמְפֹרָשׁ בִּי שֶׁהִי' בְּנִקְרַת הַצּוּר שֶׁל מְשָׁה פְּדָכְתִּיב וְיָבֵא שֵׁם אֶל הַמְּעָרָה בְּה"א הַיְדִיעָה
הִיא הַמְּעָרָה שֶׁהִי' שֵׁם מְשָׁה מְסַתְּמָא שֶׁהִסְתִּירוּ ג"כ הַקַּב"ה שֵׁם וְעוֹד דְּסוּמָה אֶקְרָא דְּכִי
לֹא יֵרָאֵי הָאֲדָם וְחִי עַכ"ל וְלִי נִרְאֶה דְּנִיחָא שְׁפִיר וְכַמוֹ דְּאֶמְרִינָן בַּסַּפ"ד דְּיִבְמֹת (דף
מט) א"ל מְשָׁה רַבָּה אָמַר כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאֲדָם וְחִי וְאֵת אֶמְרַת וְאֶרְאֶה אֶת ה' יוֹשֵׁב עַל כְּסֵא
רֵם וְנִשְׂא כו' מ"מ קָשׁוּ קָרְאִי אֶהְדְּדִי וְאֶרְאֶה אֶת ה' כְּדַתְנִיא כָּל הַגְּבִיאִים נִסְתַּפְּלוּ
בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי שְׂאִינָה מְאִירָה מְשָׁה רַבִּינּוּ נִסְתַּפְּלוּ בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי הַמְּאִירָה וּלְפ"ז נִיחָא שְׁפִיר
דְּכָל הַגְּבִיאִים רָאוּ מִצַּד שֶׁהִסְתַּפְּלוּ בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי שְׂאִינָה מְאִירָה וְא"כ לֹא קָשָׁה מְאֵלָּי' מִפְּנֵי
מֵה לֹא הִסְתִּירוּ וְהוּא מְחַמַּת שֶׁנְּבוֹאָתוֹ וְרָאִי' הִי' בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי שְׂאִינָה מְאִירָה וְע"כ רָאֶה:
וְכַמוֹ שֶׁכְּתִב הַרְמַב"ם (פ"ז מה' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה ה' ו) כָּל הַגְּבִיאִים ע"י מְלָאָה לְפִיכָה רֹאִים
מֵה שֶׁהֵם רֹאִים בְּמִשְׁלַל וְחִידָה כו' הוּא שֶׁהַתּוֹרָה הַעֲיָדָה עָלָיו בְּמַרְאֶה וְלֹא בְּחִידוֹת שְׂאִינּוּ
מִתְנַבֵּא בְּחִידוֹת אֲלֵא בְּמַרְאֶה שְׂרׁוּאָה הַדְּבָר עַל בְּנֵי וְא"כ פִּינְרֵשׁ מַרְאֶה הוּא שְׂרׁוּאָה
הַדְּבָר בְּעֵצָם בְּלֹא הַתְּלַבְּשׁוֹת וְעֵינָן בְּמַהְרָשׁ"א בַח"א בְּסוּכָה (דף נ"א) דְּאֶמְרִינָן הֵתָם אָמַר
ר' יִרְמְלִי מִשׁוּם רַשְׁב"י רְאִיתִי בְּנֵי עָלִי וְהֵם מוֹעֲטִין אִם אֶלְפֵי הֵן כו' אֲנִי וּבְנֵי הֵן כו' וְיָמִי
זוּטֵר בְּוִלֵי הָאֵי וְהָאֵמַר רַבָּא כו' ל"ק הָא דְּמִסְתַּפְּלוּ בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי הַמְּאִירָה כו' וְדְמִסְתַּפְּלִי
כו' וְכַתֵּב הַמְּהָרָשׁ"א יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּמַסִּיק הֵכָא דְּמִסְתַּפְּלִי בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי הַמְּאִירָה לֹא הָיוּ פְּחוֹת
מִל"ו צְדִיקִים וְאֵנָן אֶמְרִינָן בַּפ' הַחֹלֶץ דְּמְשָׁה לְחוּד רָאֶה בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי הַמְּאִירָה וְכָל
הַגְּבִיאִים לֹא רָאוּ בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי הַמְּאִירָה, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהֵתָם בְּגְבִיאִים קָאֵמַר אֲבָל הֵכָא
בְּצְדִיקִים וְחֲכָמִים כְּמוֹ כו'.

וְכַדְאֶמְרִינָן דְּחֲכָם עָדִיף מְנַבֵּיא עַכ"ל וְא"כ מְסַתְּפַל עַפ"י חֲכָמָתוֹ אַף בְּאֶסְפַּקְלָרְנִי הַמְּאִירָה,
אַף בְּבַח"י הַחֲכָמָה אֲבָל לֹא בְּבַח"י גְּבוּאָה. וְכֵּן יִתְבָּאֵר (דְּנִיבְאֵל י') בְּשֵׁנַת שְׁלֵשׁ לְכוּרְשׁ
מְלָךְ פָּרַס דְּבָר נְגִלָה לְדְנִיבְאֵל אֲשֶׁר נִקְ' שְׁמוֹ בְּלִטְשָׂאֲצֵר, וְאֶמַת הַדְּבָר וְצָבָא גְדוֹל וּבִינָן אֶת
הַדְּבָר וּבִינָה לוֹ בְּמַרְאֶה כו' וְרְאִיתִי אֲנִי דְּנִיבְאֵל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאֶה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִי' עִמִּי
לֹא רָאוּ הַמַּרְאֶה אֲבָל חֲרָדָה גְדוֹלָה נְפִלָה עָלֵיהֶם וַיִּכְרַחוּ בְּהַחֲבָא, הָעֵנָן שְׂאוֹמֵר וְאֶמַת
הַדְּבָר וְצָבָא גְדוֹל וּבִינָה לוֹ בְּמַרְאֶה הֵינּוּ שְׂרָאֶה הַדְּבָר בְּעֵצָם בְּלֹא הַתְּלַבְּשׁוֹת, וְע"ז אָמַר
הָא שְׂרָאֶה אֶת הַדְּבָר מִמֶּשׁ הֵינּוּ דְנִיבְאֵל אֲשֶׁר נִקְ' שְׁמוֹ בְּלִטְשָׂאֲצֵר פִּי' בְּלִטְשָׂאֲצֵר הֵינּוּ
לְשׁוֹן חֲכָם, פִּי' בְּחֲכָמָתוֹ רָאֶה הָעֵנָן מִמֶּשׁ וְע"ז אָמַר וּבִינָה לוֹ בְּמַרְאֶה וְכַמוֹ שְׁפִי' הַרְמַב"ם
עַל עֵנָן בְּמַרְאֶה הֵינּוּ בְּלֹא מְשָׁל וּבְלֹא חִידָה וְע"ז אָמַר וְרְאִיתִי אֲנִי לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאֶה
אֲבָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ הַמַּרְאֶה, הֵינּוּ הַדְּבָר כְּמוֹ שְׂהוּא בְּלֹא חֲדוּת, וְכַמוֹ
דְּאֶמְרִינָן בַּפ' דְּמַגִּילָה (ד' ג) אִיהוּ עָדִיף מְנִיבְיָהוּ דְאִיהוּ חֲזִי וְאִיהוּ עָדִיפוּ מִינֵי' דְאִיהוּ
גְבִיאִי וְהִיא הַנּוֹתְנַת מְחַמַּת שְׂהוּא רׁוּאָה בְּעֵנָן הַחֲכָמָה וְע"כ יְכוּל לְרֹאוֹת יוֹתֵר וְהֵם רָאוּ

בְּעֵינֵינוּ הַגְּבוּאָה וְע"כ לֹא יָכְלוּ לְרֹאוֹת וּכְמוֹ שֶׁבִּיארְתִּי וְדַנִּיאל הִשִּׁיג הַכֹּל עַפ"י הַחֻקָּה כְּדַכְתִּיב (יְחִזְקִאל כח) הִנֵּה חֻקִּים אֶתָּה מְדַנִּיאל כו': וּא"כ יִשָּׁב בְּחִינוֹת א' בְּבַחֲוֵי גְבוּאָה וְהַשְּׁנֵי בְּבַחֲוֵי חֻקָּה וְע"ז אָמַר הַגְּנִי יוֹסִיף לְהַפְּלִיא אֶת הָעַם הַזֶּה הַפְּלֵא וּפְלֵא וְאֶבְדֶּה חֻקְמֵת חֻקְמֵיו כו' פִּי שֶׁמְלַבֵּד שֶׁאֶבְדוּ בְּעוֹה"ר עֵינָיו הַגְּבוּאָה עוֹד אֶבְדוּ עֵינָיו הַחֻקָּה.

כְּמוֹ דְאָמְרִינוּ בְּשֵׁבֶת (דף קלט) יְשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' דְּבַר ה' זֶה הִלְכָה דְּבַר ה' זֶה הַגְּבוּאָה. וְע"ז אוֹמֵר (יְשַׁע'י כט) וְתִהְיֶה לָכֶם חֲזוֹת הַכֹּל כְּדַבְּרֵי סֵפֶר הַחֻתוּם אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֹתוֹ אֶל יוֹדֵעַ הַסֵּפֶר לֹאמֵר קְרֵא נָא זֶה וְאָמַר לֹא אוֹכֵל כִּי חֻתוּם הוּא וְנִיתֵן הַסֵּפֶר עַל אֲשֶׁר לֹא יָדַע סֵפֶר לֹאמֵר קְרֵא נָא זֶה וְאָמַר לֹא יִדְעֵתִי סֵפֶר כו' יַעַן רִי נִגְשׁ הָעַם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׁפָתָיו כְּבִדּוּנֵי כו' לָכֵן הַגְּנִי יוֹסִיף לְהַפְּלִיא אֶת הָעַם הַפְּלֵא וּפְלֵא וְאֶבְדֶּה חֻקְמֵת חֻקְמֵיו וּבִינֵת גְּבוּנָיו תִּסְתַּמֵּר פִּי שֶׁתִּסְתַּלַּק הַגְּבוּאָה וְהַחֻקָּה.

וְע"ז אָמַר (יְחִזְקִאל ז) הִנֵּה עַל הַנְּהַ תָּבֵא וְשִׁמְנֶעָה אֶל שְׁמוּעָה תִּהְיֶה וּבִקְשׁוּ חֲזוֹן מְנַבִּיא וְתוֹרָה תֵּאבֵד מִפְּהֵן וְעֵצָה מְזַקְנִים פִּי שְׁנֵי צְרוּת שֶׁיִּבְקֶשׁוּ חֲזוֹן מְנַבִּיא וְעוֹד שֶׁתוֹרָה תֵּאבֵד מִפְּהֵן שְׁמִיּוֹם שֶׁחֶרֶב בַּהֲמ"ק אַע"פ שֶׁנִּשְׁטְלָה גְבוּאָה מִן הַגְּבוּיָאִים מִן הַחֻקְמִים לֹא נִיטְלָה ע"ז אָמַר לָכֵן הַגְּנִי יוֹסִיף לְהַפְּלִיא אֶת הָעַם הַפְּלֵא וּפְלֵא וְאֶבְדֶּה חֻקְמֵת חֻקְמֵיו וְע"ז אָמַר הִנֵּה עַל הַנְּהַ תָּבֵא שֶׁנִּיטְלָה גְבוּאָה מִן הַגְּבוּיָאִים וְגַם תוֹרָה מִן הַחֻקְמִים וּמֵה שֶׁאֹמֵר וְעֵצָה מְזַקְנִים אֶפְשָׁר לוֹמֵר כְּמוֹ דְאָמְרִינוּ בְּשֵׁבֶת (דף קלט) מְצַפּוֹן וְעַד מְזַרְחָ שֶׁשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמְצְאוּ דְבַר ה' זֶה הִלְכָה דְּבַר ה' זֶה הַקֶּץ דְּבַר ה' זֶה גְבוּאָה וְע"ז אָמַר יִבְקֶשׁוּ חֲזוֹן מְנַבִּיא וְתוֹרָה תֵּאבֵד מִפְּהֵן וְעֵצָה מְזַקְנִים שְׁלֵא יִהְיֶה א' מִהַזְקָנִים שֶׁיִּאֱמַר אֶת הַקֶּץ: וְעוֹד יֵשׁ לְבֹאֵר בְּהֵא דְכַתִּיב (עֲמוֹס ח) וְהִפְכֵתִי חֲגִיכֶם לְאֶבֶל וְכָל שִׁירֵיכֶם לְקִינָה וְהִעֲלִיתִי עַל כָּל מְתָנִים שֶׁק וְעַל כָּל רֹאשׁ קְרָחָה וְשִׁמְתִּי כְּאֶבֶל יְחִיד וְאַחֲרֵיתָה כְּיוֹם מָר וּכְמוֹ שֶׁבִּיארְתִּי שֶׁזֶה קָאִי עַל מִיתַת תַּלְמִידֵי חֻקְמִים.

וְיִוָּבֵן ע"פ מֵה שֶׁפָּתַב הָרֵא"ש בְּשִׁלְהִי תַעֲנִית ר' יְהוּדָה מְחַיִּיב בְּכַפֵּיית הַמָּטָה וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֻקְמִים. וְפִי הָרֵא"ש אַע"ג שֶׁהֵם מְצוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּאֶבֶל לֹא חִיבּוּהוּ חֻקְמִים אֲלֵא בְּדַבְּרָ שֶׁהֵן בְּשֵׁב וְא"ת אֶבֶל מ"ע שֶׁבְּאֶבֶל כְּגוֹן כְּפִי הַמָּטָה וְעֵטִיפַת הָרֵאשׁ בְּהִנְדָּה לֹא חִיבּוּהוּ חֻקְמִים וְאח"ז פָּתַב הָרֵא"ש וְלַעֲנִין תַּפְּלִין ט' בְּאֵב חִיבּוּ כִּינּוּ דְבְּאֶבֶל גּוּפָא לֹא מִיתְסַר אֲלֵא כְּיוֹם רֵאשׁוֹן לֹא חֲמוּר ט' בְּאֵב מְשָׁאָר יְמֵי אֲבִילוֹת וְא"כ יֵשׁ ב' קוֹלוֹת בִּט' בְּאֵב הָא' שֶׁאֵין חִיבּוּין בּוֹ בְּאֲבִילוֹת דְּקוּם וְעֵשָׂה וְהֵב' שֶׁאֵינוּ כְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל אֲבִילוֹת אֲלֵא כְּשֶׁאָר הַיָּמִים וּבְנִדְאֵי הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּהוּי אֲבִילוֹת דְּרַבִּים וְאֲבִילוֹת יְשִׁנָּה ע"כ הַקִּינָה בְּהַ וּכְמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ"י בִּיבְמוֹת (דף מג) ע"ש וְע"ז אוֹמֵר וְהִפְכֵתִי חֲגִיכֶם לְאֶבֶל וְכָל שִׁירֵיכֶם לְקִינָה.

וְהִעֲלִיתִי עַל כָּל מְתָנִים שֶׁק שֶׁזֶהוּ עֵינֵי אֲבִילוֹת בְּקוּם וְעֵשָׂה. וְע"ז אוֹמֵר וְשִׁמְתִּי כְּאֶבֶל יְחִיד וְאַחֲרֵיתָה כְּיוֹם מָר וְעִיָּקָר מְרִירָא חַד יוֹמָא וְהִינּוּ יוֹם רֵאשׁוֹן וְע"ז אוֹמֵר וְיִקְרָא ה' צְבָאוֹת כְּיוֹם הַהוּא לְבָכִי וְלִמְסַפֵּד, שֶׁהָרֵא"ש הֵבִיא רֵא"י דִּט' בְּאֵב אֵינוּ רַק כְּשֶׁאָר הַיָּמִים וְלֹא כג' יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים וְהָרֵא"י דְאָמְרִינוּ מְקוּם שֶׁנִּהְיֶה לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בִּט' בְּאֵב עוֹשִׂים מְקוּם שֶׁלֹּא נִהְיֶה כו' וּבְאֲבִילוֹת אֶמְרִינוּ דג' יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים אֲסוּר בְּעֵשִׂית מְלָאכָה אִפִּי עֵנִי הַמְתַּפְּרָנִס מִן הַצְּדָקָה וּמוֹכַח מִזֶּה דְאֵינוּ דוֹמָה לְיוֹם רֵאשׁוֹן אֲלֵא כְּאֲבִילוֹת מְשֻׁלִּישֵׁי וְאֵילָף וְע"ז אוֹמֵר וְיִקְרָא ה' צְבָאוֹת כְּיוֹם הַהוּא לְבָכִי וְלִמְסַפֵּד וְלַחֲגוֹר שֶׁק פִּי שֶׁבִּשְׁעַת

חורבן ביהמ"ק הי' כפניכול באופן פאבל ביום ראשון שנהג בו כל הענינים בכי ומספד ונחגור שק, וכמו דאמרין במוע"ק (ד' כז) שלשה ימים לבכי כו': ובמ"א ביארתי על הא דאמרין בפ"ק דחגיגה (דף ה) ואם לא תשמעוה במסותרים תבכה נפשי כו' מקום יש להקב"ה ומסותרים שמו כו' ומי איפא בכי קמי קב"ה והאמר ר"פ אין עצבות לפני הקב"ה שני הוד והדר לפניו עוז וחדנה במקומו לא קשי' הא בכתבי גנאי הא בכתבי בראי ופריה' והא כתיב ויקרא ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק שאני חורבן ביהמ"ק דאפי' מלאכי שלום בכו שנא' הן אראלים צעקו חוצה וביארתי שם שהענין הוא דכל הקולא שמקילין בט' באב הוא משום דהוי אבילות ישנה עיין תוספת יבמות (דף מג) וא"כ לגבי הקב"ה לא שייך אבילות ישנה ע"כ פתיב במסותרים תבכה נפשי וזהו דוקא לגבי הקב"ה עצמו כפניכול אבל לגבי העולם מתנהג בבחי' העולם כפניכול וכמו שלגבי ישראל הוי אבילות ישנה והקילו בה שאין האבילות אלא כמו באבל משלישי ואילך (וכמו שכתב הרא"ש) ע"כ פתיב נמי עוז וחדנה במקומו אבל במסותרים דהיינו לגבי הקב"ה עצמו כפניכול שאין ש שייך לפניו ישנה שלגבי הקב"ה העבר והעתיד שוין ע"כ פתיב במסותרים תבכה נפשי וזהו דוקא לאחר חורבן ביהמ"ק אבל בפשע חורבן שאז הי' לכל העולם אבילות חדשה.

וע"כ פתיב ויקרא ה' צבאות ביום ההוא לבכי כו' אפילו בכתבי בראי נמי בבחי' השפעתו לעולמות נמי הי' בכי דהא לכולם הי' אבילות חדשה ואפילו מלאכי שלום נמי ככו: ובאופן אחר נתבאר הא דכתיב והפכתי חגיכם לאבל כו' והא פזו דאמרין במוע"ק (דף כז) שאין מועד לפני ת"ח (ועיין בס' ושב הפהן ס' צג) במה שהקשה על הירושלמי הביאו התוס' בחגיגה (דף ט) דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אונגין והקריבו למחר.

והקשה דהא אין אנינות ואבילות ברגל ומירץ דהא דאין אנינות ואבילות ברגל היינו מטעם דאמי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד כמו דאיתא במוע"ק (דף יד) אבל במיתת ת"ח שהוא אבילות דרבים חמור טובא ודוחה אבילות וע"ש שכתב דמשמע לי' מרש"י דאפי' במיתת ת"ח אין לו דין רק אבילות דיחיד אף באמת אין צריך לכל האריכות שלו שם דלענין קדשים בנדאי דיש אנינות אפי' ביו"ט דהא דאמרין דאין אנינות ביו"ט היינו רק באנינות דדבריהם לענין שפטור מפל המצות אבל לא באנינות שהוא מן התורה כגון לאכול בקדשים ובאמת הוא לטעמי' אזיל שכתב שם דכיון דאמרין דעשה דרגל דוחה עשה דרבים דוחה נמי עשה דאנינות דהוי עשה דיחיד ואע"ג דאונן אסור לאכול בקדשים אפ"ה מותר משום דאמי עשה דרגל מה שמחוייב לאכול שלמי שמחה ברגל ודחי ל"ת דלא אכלתי באוני אף שהקשה דא"כ כה"ג לא דמי לרגל דכה"ג אינו אוכל בקדשים וברגל מותר לאכול כשהוא אונן ע"ש ונעלם מפניה דאמרין בפסחים (דף צא) אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים ואמרין עלה בגמ' דקא סבר אנינות לילה דרבנן כו' והשתא לדידן' אפי' הוי אנינות דאוריית' הי' מותר לאכול ועוד מ"ט אינו אוכל בקדשים הא ליתא לאנינות ביו"ט.

ובירושל' (פ"ח דפסחים) אמר ר"י בר בון מתניתא כו' נעשה אונן משעה ראשון' בין שחיטה לזריקה אבל אם כבר נעשה אונן לאחר פפרה פבר הורצה אלמא דאפי' בפסח שהוא עשה דרבים נמי אסור לאכול באנינות ועיין בזבחים (דף צט) בתוס' ד"ה אמר

ר"ח שכתבו וז"ל וכי תימא משום דאתי עשה דפסח ודחי עשה דאנינות דכשהוא שלם מביא א"כ היכי דניק מינה אנינות לילה מדרבנן אפי' היא דאורייתא דחי [נאפלי' אי אמרינן כמו שכתב דאונן מותר לעבוד עבודה ברגל דדמי לכה"ג כמו דמשמע במוע"ק (דף יד) אפ"ה בנדאי אסור לאכול כמו שהוכחתי וא"כ לב"ש דאין מקריבין עולות רק שלמים משום שיש בהם אכילה וא"כ פיון שלא הי' יכולים לאכול ע"כ הקריבו למחר ועיין בשעה"מ (בה' מעה"ק) ומוקי לה כב"ש ומתריץ קושלי' המ"ל]: ובזה שביארתי דהא דכתיב והפכתי חגיכם לאבל כו' ואחרית' פיוס מר שקאי על מיתת ת"ח שהוא תמיד שעת חימום דבכל עידן דמדפרי שמעתייהו ששעת חימום דמי ודמי לחורבן בהמ"ק שהי' בשעת החורבן דהוי אבילות חדשה.

בזה יתיישב הא דאמרינן בר"ה (דף יט) ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשוריקת בית אלקינו. ובמדרש איכה אמרינן מצינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה יותר ממאה תוכחות כו' ומחורבן בהמ"ק שפחורבן בהמ"ק פתיב ותרד פלאים ובסילוקן של צדיקים פתיב לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא אלמא דקשה יותר.

אף הא דאמרינן ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשוריקת בית אלקינו היינו פיוס השוריקה שהוא שעת החורבן ממש ובעת החורבן הי' ג"כ אבילות חדש' והא דאית' במדרש שסילוקן של צדיקים קשה יותר היינו לאחר זמן דהוי אבילות ישנה וע"כ קשה סילוקן של צדיקים יותר דכתי' ואחריתה פיוס מר משא"כ בחורבן בהמ"ק דהוי אבילות ישנה וכמו שביארתי לעיל הא דאמרינן בפיג' (דף ה) הא בבתאי גנאי הא בבתאי בראי.

ועוד ביארתי במ"א הא דמשנינן התם הא בבתאי גנאי הא בבתאי בראי והוא כמו דאמרינן במוע"ק (דף כא) התם מודע ולא מהדר להו הכא לא מודע להו ופירש"י שלאחר ג' ימים א"צ לאודעינהו למאן דלא ידעי דאבל הוא אלא משיב ובתוה"ג' ימים מודע להו שהוא אבל ולא מהדר להו וע"כ יש חילוק בין פתי גנאי לבתי בראי שבתאי בראי א"צ לאודעינהו שהוא אבל אבל בבתאי גנאי דהיינו לגבי הקב"ה עצמו כפיכול פתיב במסתרם תבכה נפשי אבל בחורבן בהמ"ק שהי' אבילות חדשה ע"כ פתיב ויקרא ה' צבאות פיוס שהוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק וכמו דאמרינן שם שאפלי' מלאכי השלום נמי פכו שהי' כמו בתוה"ג' שצריף לאודעי' משא"כ באבילות ישנה דלא הוי רק כמו לאחר ג' ומזה הוכיח הרא"ש בסוף תענית דט' באב לא הוי רק כמו אבילות ישנה שכתב שם וכן בשאלת שלום משיב שפן באבילות לאחר ג' ימים משיב שלום לכל אדם: ע"כ אחיי ורעיי תרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלו מים על מיתת הצדיקים.

וכמו דאמרינן בשבת (דף קה) אמר ר"ש בן פזי כו' כל המוריד דמעוות על אדם פשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו שנאמר נודי ספרת אתה שימה דמעתי בנאדך. והוא כמו שביארתי בספרי ע"י (דרוש ח) שמימת הצדיק מכפר אפי' על חטא שלאח"כ.

וכמו שביארתי שם על הא דאמרינן ביומא (דף מב) רבין בר קיסי מכפר כשעיר המשלח וכמו שביארתי שם כשעיר המשלח מכפר אפי' על חטא שאח"כ כמו שכתבו התוס' בשבועות (דף יג) דכתיב פי ביום הזה יכפר עליכם.

אף לכאור' לא דמי דהתם הוא רק באותו היום אבל הכא אף יכפר אפי' חטא ששחר זמן מרובה הא כבר מת וא"כ אפשר דדמי למה שפכתבו התוס' במפוח (דף יא) מ"ט אמר אפיי ק"ו ומה מי שגלה כבר יצא כו' עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה וכתבו התוס' תימא מהאי דינא נילף נמי לנגמר דינו בלא כה"ג שלא יגלה פלל כו' דהכי אמרי' בערכין (דף כט) ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינו מכורה אינו דין שלא תמכור.

וכתבו התוס' דלא קשה מידי דהתם לא מכפר רק שעת מיתה ולא לאח"כ ובשעת מית' לא הי' זה חייב ולא דמי להיא דערכין דמכורה כבר יוצאה כו' דהתם משעת הבאת סימנים מתחילין גדלותה ושוב לא נפסיק ממנה הגדלות לעולם ולכך שינה למילף שפיר דלא תמכר פלל אחר התחלת הסימנים עד עולם.

וא"כ במית' צדיק נמי אפשר דלא מכפר רק בשעת מית' אבל לא לאח"כ אף באמת הנ"מ הוא שמיתת כה"ג שמכפרת אינו מחמת הספד ודמעות אלא גזירת הכתוב הוא שמכפרת והראי' דאמרינן שם נגמר דינו ונעשה כה"ג ב"ג או ב"ח פליגי בה ר' אמי ור' יצחק נפחא חד אומר מתה פהונ' וחד אמר בטלה פהונה, ועד כאן לא פליגי אלא אי אמרינן בטלה פהונ' דהוי כמו אגלאי מילתא למפרע או שהפסול מפאן ולהבא אבל אם הפסול הוא מפאן ולהבא דמי למתה פהונ' א"כ אין המית' מכפרת מחמת הספד ודמעות אלא מגזירת הכתוב אבל מיתת צדיקים שמכפרת היא מחמת הספד ובכי ודמעות ע"ז אומר כל הבוכה ומוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו וא"כ כל זמן שהדמעות מונחים בבית גנזיו ע"כ מכפרין אח"כ נמי וע"ז אנחי' בי' סימנא דרבין בר קיסי מכפר כשעיר המשלח פי' שהסימן הי' שספדו עליו והורידו דמעות הרבה ע"כ מכפר אח"כ נמי, וע"ז אנחי' בי' סימנא דרבין בר קיסי מכפר כשעיר המשלח: וע"ז אמר הכתוב הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין פי מפני הרעה נאסף הצדיק נאסף תחיל' קודם הרעה שאם הרעה הי' תחיל' הי' אפשר לומר שמיתת הצדיק לחוד מכפרת דלא גרע ממיתת כה"ג שמכפרת אבל אם צריף שיהי' לזכות להבא על הרעה שתבוא אח"כ דמיתת כה"ג קודם שנגמר דינו אינו מכפר וכמו שכתבו התוס' במפוח (דף ט) דאינו מכפר רק שעת המית' בלבד משא"כ במיתת הצדיקים שמכפרים הדמעות והקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו וע"כ מכפרים אף על הרעה שאח"כ.

וע"ז אמר הצדיק אבד ואין איש שם על לב וא"כ אף יכפר על הרע' שאח"כ וע"ז אומר באין מבין פי מפני הרעה נאסף הצדיק וע"כ צריף דנקא לדמעות וכמו שביארתי: ומה שאמר סופרן ומניחן בבית גנזיו ומהו הענין של סופרן והענין הוא ע"פ מה שכתבו התוס' בב"ק (דף פה) וז"ל ונראה לר"י דפשיט' דמשלם צער ובנושת רפוי דכל חדא וחדא ומיבעי לי' פגון שקיטע ידו כו' מי אמרינן דחשיב פאלו עשה הפל בפעם אחת ואומדין הפל ביחד או דילמא פנין שהתבלות הי' בזה אחר זה אומדין לכל אחת רפוי וצער ובנושת שילה בפני עצמה ונ"מ שאין עולה כ"כ פשאומדין הפל ביחד כמו שעולה פשאומדין כל א' בפני עצמה וא"כ מוכח מהתוס' דבצער נמי אינו עולה כל כך פשאומדין הצער ביחד כמו שעולה פשאומדין כל א' בפני עצמו וע"ז אומר כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו פי' שהקב"ה סופר לכל דמעה ודמעה בפני עצמו פי'

שְׂרֹאֵה הַצֵּעַר שְׂאָדָם נֶצֶטְעַר עַל אָדָם כְּשֶׁר וְכִמְה אַנְחֹת שְׂמַתֶּאֱנֶחַ וְכִמְה דְּמַעוֹת שְׂמֹרִיד אִינוּ מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בּ"א שְׂאִינוּ עוֹלָה כַּל כֶּף אֱלָא רוּאָה וְסוֹפֵר לְכַל דְּמַעָּה וְדַמַּעָּה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה שְׂנֵא נֹדֵי סְפֵרַת אֶתְהָ פִי שְׂסוֹפֵר הָאֲנַחוֹת בְּדֶרְךָ פְּרָט: וְעַפ"ז בִּיֶּאֱרָתִי מָה דְּכַתִּיב (אֵיכ"א) תְּבֵא כָּל רַעַתָּם לִפְנֵיהּ וְעוֹלֵל לָמוּ כְּאֶשֶׁר עוֹלֵלְתָ לִי עַל כָּל פְּשָׁעֵי כִּי רַבּוֹת אֲנַחוֹתֵי וְלִבֵּי דְנֵי.

פִּי דְקִאֵי עַל מַחְרִיבֵי בַהֲמ"ק וּמְבַקֵּשׁ מְלַפְנֵי הַקַּב"ה שְׂלֵא יִשׁוּם הַצֵּעַר וְהַחֲרָפָה בְּדֶרְךָ כְּלַל בְּאֹמְדָנָא א' שֵׁא"כ אִינוּ עוֹלָה כ"כ כְּמוֹ שֶׁהִי הַצֵּעַר שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּדֶרְךָ פְּרָט ע"ו אֶמֶר וְעוֹלֵל לָמוּ כְּאֶשֶׁר עוֹלֵלְתָ לִי פִי לֹא בְּאֹמְדָנָא א' אֱלָא בְּאֹמְדָנוֹת פְּרָטִים.

כִּי רַבּוֹת אֲנַחוֹתֵי. וְאִם יִשׁוּם בְּדֶרְךָ כְּלַל הָרִי הוּא הַכֵּל בְּשׂוּמָא קַטְנָה כְּמוֹ דְּאַמְרִינָן בְּכַתְּנֹבּוֹת (דָּף סא) דְּאֲנַחֲהָ שׁוֹכְרַת כָּל גּוֹפֹ שֶׁל אָדָם וּא"כ אִם יִשׁוּם בְּדֶרְךָ כְּלַל הָרִי יִשׁוּם הַצֵּעַר שֶׁל שְׂבִירַת כָּל הַגּוֹף וְהוּא כְּמוֹ דְּבִיעֵי הֵתֵם בּ"ב"ק (דָּף פה) קַטְעַ אֶת יָדוֹ וְלֹא אֲמַדוּהוּ שִׁיבֵר אֶת רַגְלָיו וְלֹא אֲמַדוּהוּ וּלְבַסּוֹף חִירְשׁוֹ מֵהוּ פִי כִּינּוֹן דְּחִירְשׁוֹ נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי כָּלֹ א"כ בְּחַד אֹמְדָנָא סְגִי ע"ז מְבַקֵּשׁ הַמַּקְוֵן עוֹלֵל לָמוּ כְּאֶשֶׁר עוֹלֵלְתָ לִי כִּי רַבּוֹת אֲנַחוֹתֵי ע"כ תִּסְתַּכַּל עַל כָּל צֵעַר וְאֲנַחֲהָ בְּפְרָטִיּוֹת: וְעַפ"ז יַתְבַּאֵר הַמְּדַרְּשׁ (אֵיכָּה רַבְתִּי) זְכוֹר ה' מָה הִי לָנוּ אֲמָרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקַּב"ה רַבּש"ע הַכַּתְּבָתָ לָנוּ בְּתוֹרָתְךָ זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמַלְק לִי עָשָׂה וְלָךְ לֹא עָשָׂה לֹא הַחֲרִיב אֶת מַקְדְּשֶׁךָ רַבְּנָן אֲמָרִי כו' הַבִּיטָה וְרָאָה אֶת חֲרַפְתֵּינוּ ר' יוֹדֵן אֶמֶר הַבְּטָה מְקַרֵּוב וְרָאִי מְרַחוֹק הַבְּטָה מְקַרֵּוב וְשָׂנְאָמֵר וַיַּבִּט וְהִנֵּה מְרַאשׁוֹתָיו עֹגָת רְצָפִים וְרָאִי מְרַחוֹק שְׂנֵא וְרָא אֵת הַמַּקְוֵם מְרַחוֹק ר"פ אֹמֵר הַבְּטָה מְרַחוֹק שְׂנֵא הַבִּט מְשֻׁמִּים וְרָאָה וְרָאִי מְקַרֵּוב שְׂנֵא וְרָא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ.

וַיִּוֹבֵן ע"פ מָה שֶׁבִּיֶּאֱרָתִי שִׁישׁ נ"מ בֵּין אִם שְׂמִין הַצֵּעַר וְהַבְּנוֹשֶׁת בְּכַרְטִיּוֹת אוֹ שְׂשֻׁמִּין בְּדֶרְךָ כְּלַל וְכִמְוֹ שֶׁבִּיֶּאֱרָתִי עַפ"י הַתּוֹסֵ' דב"ק. וְהִנֵּה אֲמָרִינָן בּ"ב"מ (דָּף פט) הָאִי מְאֵן דְּגִזְלוֹ חֲבִיצָא דְתַמְרֵי מַחְבִּירוֹ וְאִית בִּי נ' תַּמְרֵי אֲגַב הַדְּדִי מוֹדְבִין בִּנְיָ נְכִי חְדָּא, חְדָּא חְדָּא מוֹדְבִינָן בִּנְיָ, לְהַדְּיוֹט מְשַׁלְּמִים חֲמֻשִׁים נְכִי חְדָּא לְהַקְדֵּשׁ מְשַׁלְּמִים נ' וְחַמְשֵׁייהוּ כו' מְתַקְנָה לָהּ רַב בִּיבֵי בְּרַ אַבְיֵי לְהַדְּיוֹט אֲמֵאִי מְשַׁלְּמִים נ' נְכִי חְדָּא נִימָא לִי אֲנָא חְדָּא חְדָּא הֲנֵי מוֹדְבִינָנָא לְהוּ אֶמֶר ר"ה בְּרִי דר"י שְׂמִין בֵּית סָאָה בְּאוּתָה שְׁדָה תְּנֵן לַמִּמְרָא דְסַבְּר שְׂמוּאֵל דִּין הַדְּיוֹט לֹאֵו פְדִין גְּבוּהָ כו': וְע"ז אֹמֵר זְכוֹר ה' מָה הִי לָנוּ הַבִּיטָה וְרָאָה אֶת חֲרַפְתֵּינוּ פִּי דְיֵישׁ ב' רֵאוֹת א' שֶׁהוּא בְּדֶרְךָ כְּלַל וְהַשְּׂנֵי הוּא בְּדֶרְךָ פְּרָט וְהַרָאִי מְרַחוֹק רוּאָה אֶת הַדְּבַר בְּדֶרְךָ כְּלַל אָבְלֵי לֹא בְּפְרָטִיּוֹת אָבְלֵי אִם רוּאָה מְקַרֵּוב רוּאָה הֵיטַב עַד שְׂרֹאֵה בְּפְרָטִיּוֹת ע"ז אֹמֵר זְכוֹר ה' מָה הִי לָנוּ הַבִּיטָה וְרָאָה אֶת חֲרַפְתֵּינוּ וְכַדְמַסִּיק שֶׁהַבְּטָה מְרַחוֹק וְרָאִי מְקַרֵּוב ע"כ מְבַקֵּשׁ שְׂרֹאָה אוֹתָם הַמַּחְרִיבִים בַּהֲמ"ק בְּפְרָטִיּוֹת כְּמוֹ דְּכַתִּיב הַבִּיטָה וְרָאָה וְלֹא שֶׁהֶאֱוֶיְתָ שֶׁל הַחֲרָפוֹת יְהִי בְּדֶרְךָ כְּלַל בְּאֹמְדָנָא אַחַת אֱלָא שְׂרֹאָה כָּל בּוּשָׁה וּבּוּשָׁה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה.

וְכ"ת דְּהֵא כָּל הַשְּׂמִימַת שְׂיִימִינָן לְהוּ בְּדֶרְךָ כְּלַל וְכִמְוֹ שֶׁהַבְּאֵתִי מְהֵא דנ' תַּמְרֵי שְׂמֻשְׁלָם נ' נְכִי חְדָּא שְׂשֻׁמִּין בֵּית סָאָה בְּאוּתָה שְׁדָה תְּנֵן ע"ז אֹמֵר דַּה"מ לְהַדְּיוֹט אָבְלֵי לְגְבוּהָ מְשַׁלְּמִים נ' וְחַמְשֵׁייהוּ ע"ז אֹמֵר פְּתִיב בְּתוֹרָתְךָ זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמַלְק לִי עָשָׂה וְלָךְ לֹא עָשָׂה לֹא הַחֲרִיב אֶת מַקְדְּשֶׁךָ זְכוֹר ה' לְבָנֵי אָדָם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם וְכִינּוֹן דְּהוּא לְגְבוּהָ ע"כ צָרִיף לְשִׁים בְּפְרָטִיּוֹת ע"ז אֶמֶר הַבִּיטָה וְרָאָה שֶׁהַבְּטָה מְרַחוֹק וְרָאִי מְקַרֵּוב: אִף עַדִּין

צָרִיף לְהִבִּין מַה שְּׂאוֹמֵר שֵׁם אֱרִ"י אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקֹּב"ה שְׂכַחָה מְצוּיָה בְּנוֹ אֶבֶל אֵין שְׂכַחָה מְצוּיָה בְּהַ וְאֵין שְׂכַחָה לִפְנֵיָה לִפְיָהּ זְכוּר ה' לִבְנֵי אָדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם כו'.

וְלִכְאוּרָה צָרִיף לְהִבִּין דְּאֵיף אֶפְשָׁר שְׂפָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁפָחוּ מַה שְּׂעֲשֶׂה לְהֵם עֲמָלֵק אִף הַעֲנִין יוֹבֵן ע"פ מַה דְּאָמְרִינוּ בְּעֶרְכִין (דָּף יט) דְּמִי יָדִי עָלֵי שְׁמִין אוֹתוֹ כְּמַה הוּא שְׁנָה בְּיָד וּבְלֹא יָד זֶה חוֹמֵר בְּנִדְרִים מְבַעֲרִין הִיכִי שְׁיִמְיִנוּ לִי אָמַר רַבָּא אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֲנִימָד שְׁל גְזִין א"ל אֲבִי מִי דְּמִי הֵתֵם גְּבָרָא זִילָא הוּא הֵכָא גְּבָרָא שְׁבִיחַ הוּא וּפִירִש"י שְׂפָכְרָה נְקֻטָּעָה יָדוּ וְאֶפְל' תְּחִילַת דְּמִיו שְׂאוֹמְדִין עֲתָה כְּמַה הִי יָפָה קוֹדֵם לְכוּ אֵין שְׁמִין אֶלָּא בְּזוּל שְׁהִרִי רוֹאֵין אוֹתוֹ מְזוּלָל.

וְקָשָׁה לְר"י עַל פִּי זֶה מ"ש מְנוֹדֵר הָא רַחֲמֵנָא אָמַר בְּנוֹדֵר וְנָתַן פְּדִיוֹן נְפִשׁוֹ שִׁים לוֹ לִיתָן כָּל דְּמִיו ה"נ גְּבִי גְזִיקִין שְׂאָמַר הַפְּתוּב לְשׁוֹם כָּל דְּמִיו מְשַׁלֵּם כו' ע"ש. וְאֶפְשָׁר לִינְשֵׁב פִּירִש"י כְּמוֹ שְׁבִיאָרְתִי לְעֵיל דְּלַעֲנִין גְּזִיקִי הִדְיוּט שְׁמִין בֵּית סָאָה בְּאוֹתָהּ שְׂדָה תָּנַן וְלַעֲנִין הַקֹּדֶשׁ מְחַמְרִינוּ טְפִי וְכַה"ג אֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ד) תְּנִי אֵין פּוֹדִין מְעֲשָׂר שְׁנֵי אֶלָּא לְשֵׁם חוֹלִין ר' שְׂאוֹל בְּעִי הִגַּע עֲצָמָה שְׁהִי הַכֹּל יוֹדְעִין בּוֹ שְׁהוּא שְׁנֵי וְעֵינִין בְּרַמְבַּ"ם (פ"ד מַה' מְעֲשָׂר שְׁנֵי) כְּשִׁפּוֹדִין אֵת הַמְעֲשָׂר אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ לְשֵׁם מְעֲשָׂר אֶלָּא לְשֵׁם חוֹלִין ע"ש בְּרַאב"ד שְׂפָתַב וּלְפִי הַתּוֹסְפָתָא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא שְׂלֹא לְפָגוּם אֵת הַמְעֲשָׂר מִפְּנֵי שְׂדָמִי הַמְעֲשָׂר פְּחוּתִין מְחוּלִין וְכַתְּבֵהּ הַכ"מ וַא"ל מַה טַעַם הוּא זֶה שְׂלֹא לְפָגוּם אֵת הַמְעֲשָׂר מִפְּנֵי שְׂדָמִי מְעֲשָׂר פְּחוּתִים מִדְּמִי חוֹלִין וְלָמָּה הֵם פְּחוּתִין מִדְּמִי חוֹלִין הֲלֹא כְּשִׁפּוֹדָה אוֹתוֹ הִרִי הֵם חוֹלִין גְּמוּרִים וִי"ל דַּמ"מ כִּינּוּן שְׁשֵׁם מְעֲשָׂר עָלֵיו כְּשִׁבְאֵין לְפַחְתּוֹ דְּמִיו פְּחוּתִין מִדְּמִי חוֹלִין וְאֵע"פ שְׁיִוְדָעִים כְּשִׁפְדוּהוּ יִהְיֶה חוֹלִין אַעפ"כ לַע"ע הוּא מְעֲשָׂר וַע"כ צָרִיף שְׁיִפְדְּנוּ לְשֵׁם חוֹלִין שְׂלֹא יַדַּע הַפּוֹדָה שְׁהוּא מְעֲשָׂר.

וְעַל אֲנֹפֶן זֶה יִתְבָּאֵר הִירוּשְׁלַמִי שֵׁם א"ר חֲנַנְיָה רַבִּי הִי לּוֹקֵחַ קִישׁוּאֵין בְּכוֹרוֹת וְקִבַּע מ"ש שְׂלָהוּ עַל כָּל עוֹקֵץ וְעוֹקֵץ רָאָה אוֹתוֹן כְּאֵילוֹ הֵן חֲתוּכוֹת ר' יוֹחָנָן בְּעִי שְׁלִימוֹת וְאֵת אֲמַרְתָּ חֲתוּכוֹת א"ר יוֹנָה יָאוֹת אֵילוֹ שְׁנַיִם שְׁהִיו שְׁתּוֹפִים בְּקִישׁוֹת א' לְזֶה חֵלֵק א' וְלְזֶה ט' חֵלְקִים שְׂמָא הוּא אוֹמַר טוֹל חֵלְקָה וְאֵנִי חֵלְקָה אֶלָּא ע"י זֶה וַע"י זֶה נִמְכָּר בְּיוֹקֵר.

פִּי שֶׁר' יוֹחָנָן בְּעִי לָמָּה רָאָה אוֹתוֹן כְּשֶׁהוּן חֲתוּכוֹת מְחַמַּת שְׁהַפּוֹדָה נוֹתֵן עֵינּוּ בְּכָל עוֹקֵץ שְׁפּוֹדָה וְיִצְטָרְף לְחַתְנוּף ע"ז בְּעִי שְׁלִיחוֹת וְאֵת אֲמַרְתָּ חֲתוּכוֹת שְׂפָל זְמַן שְׁהֵם מְחוּבְרוֹת הֵם נְשׁוּמִין שְׁלִימוֹת וְכְמוֹ שְׁנַיִם לְזֶה חֵלֵק א' וְלְזֶה ט' חֵלְקִים שְׂמָא הוּא אוֹמַר טוֹל חֵלְקָה וְאֵנִי חֵלְקוֹ דְּהָא אִם יִחְלְקוּ אוֹתָם לֹא יִהְיֶה שְׁוִין כָּל כְּףָּ אֶלָּא ע"ו זֶה וַע"י זֶה נִמְכָּר בְּיוֹקֵר דְּצָרִיף לְשׁוֹם כְּמַה שְׁנָה הַמ"ש הִינּוּ הַעוֹקֵץ כְּמוֹ שְׁהוּא מְחוּבָר עִם הַפְּרִי וְלֹא לְשׁוֹם אֵיף שְׁהוּא שְׁנָה הַעוֹקֵץ לְבַדּוֹ וְעַל אֲנֹפֶן זֶה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּעֶרְכִין (דָּף יט) וְאֵינְךָ יָדוּ קְטִיעָא הוּא מִי דְּמִי הֵתֵם גְּבָרָא זִילָא הוּא דְּהָא בְּלֹא יָד הוּא נְשׁוּם פְּחוּת הַרְבֵּה אֶלָּא יָדוּ מְוִקְתָּב לְרַבּוֹ רֵאשׁוֹן וְעֵינִין בַּתּוֹס' שֵׁם וְדוּק]: ע"ז אוֹמַר זְכוּר ה' מָה הִי לָנוּ הַבֵּיטָה וְרָאָה אֵת חֲרַפְתִּינוּ אֵת אֲמַרְתָּ זְכוּר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֵק שְׂכַחָה מְצוּיָה בְּנוֹ אֶבֶל אֵין שְׂכַחָה מְצוּיָה לִפְנֵיָה זְכוּר ה' מָה הִי לָנוּ זְכוּר ה' לִבְנֵי אָדוֹם.

וְהַעֲנִין הוּא ע"פ מַה שְּׂפָתַב רִש"י דָּאֵם רוֹאֵין אָדָם שְׁנִקְטַע יָדוּ וְאָנוּ שְׁמִין אוֹתוֹ כְּמַה הִי שְׁנָה עִם יָד וְמָה הוּא שְׁנָה בְּלֹא יָד אַע"פ שְׂאֲנַחְנוּ שְׁמִין אוֹתוֹ אֵיף שְׁהִי תְּחִילָה עִם יָדוּ

אעפ"כ השומא פחות' מחמת שאנו רואין אותו עכשיו מזולזל א"כ ממילא השומא פחותה וע"ז אומר השכת' מצוי' מחמת שלאחר חנוכה בהמ"ק פשהגלם נבוכדנצר הי' ישראל באותו הזמן מןשפלים בתכלית השפלות ע"ז אומרים שיראה ה' לנקום את נקמתם מאת מתריבי בהמ"ק ויראה חרפתם שבידי אדם אין לראות כל פה החרפה מחמת שרואין אותו עכשיו מזולזל ע"כ אף ששמין אותו איה שהי' תחיל' אעפ"כ פינון שלמראית העין הוא כעת מזולזל ע"כ השומא פחות ע"כ אומר זכור ה' מה הי' לנו הביטה וראה את חרפתינו שאתה רואה אותם מרחוק פ"י מה שהי' בתחיל' קודם החנוכה והבטה מקרוב פ"י שאתה רואה כעת ע"כ השומא יותר גדול'.

אף אעפ"כ הא אנו רואים דבנזקין שמין אותו כמה הי' שנה עם יד וכמה הוא שנה בלא יד אע"פ שאנו רואים אותו עכשיו מזולזל אף בהדיוט מקילין בשומא אבל בהקדוש אין מקילין כמו שביארתי מהא דב"מ (נ"ד צ"ט) דלא דמי דין גבוה לדין הדיוט ע"ז אומר לי עשה ולי לא עשה לא החרב את מקדשך: [וכינון שביארתי שכל הבוכה ומתאבל על אדם פשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו.

דהיינו שראויה הצער והאנחה של כל א' בפרטיות כמו שביארתי. ע"כ אחיי ורעיי נעורר ההספד ואגרא דהספדא דלני'.

וכמו שביארתי במ"א על הא דאמרין בשיליהי מוע"ק (ד' כח) למה נסמכה מיתת מרים לפ' פרה אדנמה לומר לה מה פרה אדנמה מכפרת. אף מיתתן של צדיקים מכפרת.

ולכאורה צריך להבין דמהו הדמיון לפרה אדנמה. אף יבין עפ"י מה שראיתי להמ"ל בה' אבות הטומאה (פ' יט) וז"ל.

ועוד אני מסתפק דכפי הנראה מדברי הר"ש רפ"ה דטהרות דאפי' לר' עקיבא ור"י אינו אלא חומרא בעלמא. דמצרכי להצריכו טבילה והזאה שמא היום ולמחר יתברר הדבר.

דהתייבח טבילה לא נפיק ריעותא. אם אנו מצריכים אותו משום חומרא אבל הזאה פינון דמן הדין לא הי' צריך נמצא שאנו מטמאין אותו בידיים שהרי הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה טמא.

וכמ"ש רבינו רפט"ו מה' פרה אדנמה. וכן המזה נטמא.

שא"א להז' בלא היסט. ואולי פינון דתקנת חכמים הוא להזות עליו נמצא שהוא לצורך הזי' וכשהוא לצורך אינם מטמאים.

ומיהו כשראיתי לרבינו כשהביא דין דר' ינאי. לא הזכיר כי אם טבילה.

אלמא דבהז' לא החמיר להזות עציו שלא לצורך. ולפי"ז דין זה לא נאמר.

כי אם בטומאת שרץ אבל בטומאת מת לא אמרינן זילו טבילו. פינון דהטבילה לא מהני בלא הזאה פלל: והשעה"מ בה' מקנאות פ"י כתב ליישב הא שכתבו התוס' בכתובות (ד' כז) דלהכי נקט ועשה טהרות דלענינהאדם.

אנו מזקיקים שניהם לטבול ולהזות פן יבואו לטומאה ודאית אם יגעו שניהם בכפר א' דאמאי לא כתבו בפשיטות דלגברי ודאי דמצרכין טבילה משום דר' ינאי כמו דאמרין

בע"ג (ד' לו') וכה"ג פתבו התוס' בעירובין (ד' לו') ע"ש ותירץ השעה"מ דמשום דמשמע להו ההיא דב' שפיצינן איירי בטומאת מת.

וע"כ אי משום דר' ינאי דאמר קא מי' דבשקעת' דנהרא זילו טבילו. לא הוי מחמרין בטומאת מת.

דאי אפשר בלא הזאה. ולא הוי מטמאינו להו בינדים אלא דלגבי שבילין דמדינא מצרכינו טבילה.

שפא יבואו לידי טומאה ונדאית ומקרי שפיר הזאה לצורך: ותמיהני מאוד על שני המאורות הגדולים שמה נסתפקו אם מברכינו הזאה משום חומרא דרבנן אם זה נחשב כהזאה ואינו טמא.

או שפא נחשב כנגיעה והוא טמא. דהא משמע בפ"ק דיומא (ד' וד) דאנן התם כל שבעת הימים הוא זורק את הדם.

וקאמר בגמ' מאן תנא אמר רב חסדא דלא כר' עקיבא דאי ר' עקיבא האמר טהור שנופלה עליו הזאה טמא. משמע דלרבנן אע"ג דליכא טומאה ונדאית רק ששהחמירו דילמא נטמא ומשום מעלה בעלמא.

אפ"ה טהור ולא הוי כמגע כיון דהוי דרף הזאה וא"כ חזינו דאע"ג דאין צריך בנדאי הזאה כי אם רק משום חשש טהור לרבנן כיון דהוי דרף הזאה והכא נמי אם ההזאה היא משום חומרא בעלמא אפ"ה הוי דרף הזאה וטהור: וביותר תמוה דאיך כתב כן המ"ל לר"ע דכיון דהוי דרף הזאה טהור הוא לר"ע.

דהא כיון שהיה טהור מן הדין. ודאי ההזאה מטמאתו.

וכמו דפריך הש"ס התם לר"ע היכי עביד עבודה ומסיק דעביד עבודה כולי יומא. ולפני מדו עלי' וטביל ועביד הערב שמש אלמא אעפ"י שצריך להזות.

אפ"ה אם הוא טהור ההזאה מטמאתו. דהא ר"ע דריש והיה הטהור על הטמא, על הטמא טהור ועל הטהור טמא וא"כ איך כתב המ"ל דלר"ע כיון שהיה דרף ההזאה אין ההזאה מטמאתו.

דזהו דוקא אליבא דרבנן דאמרי ההוא למזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא. וע"כ כיון שהצריכו חכמים הזאה ע"כ הוי כמו דרף הזאה.

ולא דרף נגיעה. אבל ר"ע דדריש והיה הטהור על הטמא.

על הטמא טהור. ועל הטהור טמא.

א"כ אפ"ה מה שהיה בדרף הזאה טמא. אבל אליבא דרבנן דאמרי ההוא למזה ומזין עליו טהור.

ונוגע טמא. ע"כ אפ"ה אם מזין עליו מחמת חומרא דרבנן הוי הזאה ואעפ"י שהוא מדרבנן וא"כ איך יהי קולא מזה.

אפ"ה כיון שפוננתו להזות ולטהר. אפ"ה אם בעצם אינו פועלת אותו לטהר.

אעפ"כ אַזלינו בַּתּוֹרָה מִחֲשֵׁבֵתוֹ שְׂאֵם פְּנוּנֵתוֹ לְטֵהָר. הָרִי הוּא מְטַהֲרֵתוֹ מִחֲנוּמָרָא דְרַבְּבִנּוּ.
וְאֵינוּ מְטַמְּאֵתוֹ אַעפ"י שְׁמֵן הַדִּין הוּא טְהוֹר. וְאֵינוּ אֵלָּא בְּדִרְךָ נְגִיעָה.
אֲבָל אִם אֵין פְּנוּנֵתוֹ י לְטֵהָר אֵת עֲצָמוֹ כָּלֵל. אֲדַרְבָּא מוֹסְפֵת עָלָיו טוֹמְאָה וּמְטַמְּאֵתוֹ: עכ"פ
נִתְבָּאָר שְׁבַפְרָה אֲדוּמָה כָּל שְׁנֵתְפוּנוֹן לְטֵהָר אֵת עֲצָמוֹ הָרִי הִיא מוֹסְפֵת עָלָיו טְהָרָה.
אֲבָל אִם נִתְפוּנוֹן רַק לִיגַע בְּזָה וְאֵינוּ מִתְפוּנוֹן לְטֵהָר אֵת עֲצָמוֹ אֲדַרְבָּא מוֹסְפֵת עָלָיו טוֹמְאָה
וּכְמוֹ שְׁהַשְׁגָּתִי עַל הַמ"ל וְהַשְׁעָה"מ מִהַגְמ' דַּפ"ק דְּיוֹמָא וְכֵן הוּא בְּמִיתַת צְדִיקִים וְע"ז
אֲמָרוּ כְּשֵׁם שְׁפָרָה אֲדוּמָה מְכַפֶּרֶת כְּפֹה מִיתַתָּן שְׁל צְדִיקִים מְכַפֶּרֶת דְּהֵיִינוּ אִם בּוֹכָה וּמְסַפִּיד
אֵת הַצְּדִיק וּמִשּׁוּם אֵל לְבוֹ שְׁבַעו"ה גְּלַחַח מֵאֲתָנוּ עֲטָרַת רֵאשִׁינוּ אֲשֶׁר אֲמָרְנוּ בְּצִילּוֹ נַחִי.
מִתְעוֹרְרַת מִיתַת הַצְּדִיק לְכַפֵּר עָלֵינוּ. וְלְטֵהָר אוֹתָנוּ מְכַל חֲטָאֵתֵינוּ אֲבָל אִם אֵין מִתְעוֹרְרִים
בְּמִיתַת הַצְּדִיק.

כְּמוֹ שְׁאָמַר יִשְׁעִי הַנְּבִיא הַצְּדִיק אֲבָד וְאֵין אִישׁ שֵׁם עַל לֵב אֲזִי אֲדַרְבָּא גּוֹרֵם רְעָה ח"ו.
וּכְמוֹ דְּאֲמָרִינוּ בְּמוֹע"ק (ד' כה) מְפָנִי מֵהַ מִתִּין בְּנִי וּבְנוֹתֵי שְׁל אָדָם כְּשֵׁהֶם קְטָנִים.
כְּדִי שְׂיִבְכָה וַיִּתְאַבֵּל עַל אָדָם כְּשֶׁר וּפְרִיָּה עֲרֻבּוֹנָא קָא שְׁקֵלוּ מִיְנִי. אֵלָּא מְפָנִי שְׁלֵא בְּכָה
וְהִתְאַבֵּל עַל אָדָם כְּשֶׁר.

שְׁכַל הַבּוֹכָה וּמִתְאַבֵּל עַל אָדָם כְּשֶׁר מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו בְּשִׁבְלֵי כְּבוֹד שְׁעֵשָׂה לוֹ
וְע"כ דּוּמָה לְפָרָה אֲדוּמָה. שְׂאֵם בּוֹכָה וּמִתְאַבֵּל עַל אָדָם כְּשֶׁר וּמוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
בְּשִׁבְלֵי כְּבוֹד שְׁעֵשָׂה לוֹ. הָרִי מְעוֹרְרַת עָלָיו טְהָרָה מִשְׂא"כ אִם אֵינוּ מְשַׁבֵּר לְבוֹ לְרֵאוֹת
שְׁהַצְּדִיק נְאֻסָּף בְּעוֹנֵינוּ הַרְבִּים הָרִי אֲדַרְבָּא מִיתַת הַצְּדִיק גּוֹרֵם עָלָיו רְעָה וּכְמוֹ
שְׂבִיָּאֲרֵתִי]: וּכְמוֹ דְּכִתִּיב (שְׁמוּאֵל ב' ג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל יוֹאָב וְאֵל כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ קִרְעוּ
בְּגָדֵיכֶם וּחִגְרוּ שִׁקִּים וְסָפְדוּ לִפְנֵי אַבְנֵר וְהַמְּלִיךְ דָּוִד הַיְהוָה אַחֵר הַמְּטָה.

פִּי שְׁאָמַר לָהֶם שְׂיִקְרְעוּ בְּנֵלָם כְּמוֹ דְּאֲמָרִינוּ בְּמוֹע"ק (דף פה) חֲכָם שְׂמַת הַפֶּל קְרוּבִי
וַיִּקְוֶנוּ הַמְּלִיךְ דָּוִד אֵל אַבְנֵר וַיֹּאמֶר הַפְּמוֹת נְבָל יְמוֹת אַבְנֵר יְדִיָּה לֹא אֲסוּרוֹת, וְנִגְלִיָּה לֹא
לְנַחֲשֵׁתִי הַגִּישׁוּ, כְּנִפּוֹל לִפְנֵי בְּנֵי עוֹלָה נְפִלְתָּ וַיִּסְיָפוּ כָּל הָעָם לְבָכוֹת עָלָיו וְהַעֲנִין יִתְבָּאָר
ע"פ מֵאֵי דְּאֲמָרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין (דף כ) יְדִיָּה לֹא אֲסוּרוֹת וְנִגְלִיָּה לֹא לְנַחֲשֵׁתִים הַגִּישׁוּ מְכַדִּי
מִחוּיִי מְחִינַת מ"ט כְּנִפּוֹל לִפְנֵי בְּנֵי עוֹלָה נְפִלְתָּ וְהַעֲנִין הוּא דְּאֲמָרִינוּ בְּשַׁבַּת (דף קנג) א"ל
רַב לְרַב שְׁמוּאֵל בְּרִי שִׁילָא אַחִים הִסְפִּידֵי דְּהֵתָם קְאִימְנָא כו' הָא דְּמַחְמָמִי לִי, וְאַחִים הָא
דְּמַחְמָמִי לִי וְלֹא אַחִים וּפִירַשׁ"י וַיִּלְעוֹלָם חֲמוּמִי בְּעֵי שְׂאִין בְּנֵי אָדָם נְכַמְרִים כָּל כְּפֹה
עַל זְקוֹן וּמִיָּהוּ לְאָדָם חֲסִיד כִּי מְחַמְמִי בְּהִסְפִּידָא מְחַמְמִי וּבְכִי כּוֹלְהוּ וְלִמִּי שְׂאִינוּ חֲסִיד כָּל
כְּפֹה מְחַמְמִי לִי וְלֹא מִיִּחְמָמִי וְהַמְהַרְשׁ"א בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת פִּירַשׁ דְּאֲפֹשֶׁר מִשּׁוּם דְּסָנוּ לִי
מִשּׁוּם דְּמוֹכַח לְהוּ בְּמִילֵי דְּשְׂמִיָּא כְּדְּאֲמָרִינוּ שְׁם א"ל אַבְיִי לְרַבָּה כְּגוֹן מֶר דְּסָנוּ לִי כְּוֹלְהוּ
פְּנוּמְבְּדִיתָאֵי מֵאֵן אַחִים לִי הִסְפִּידָא וְע"כ צְרִיָּה לְהַחֵם הַהִסְפִּיד: וְע"כ פִּינוּן שְׂרָאָה דָּוִד שְׂאִין
הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִין כָּל כְּפֹה הָרִים הִסְפִּיד וְאֲמַר הַפְּמוֹת נְבָל יְמוֹת אַבְנֵר אִם הָא שְׂאִין
מִתְעוֹרְרִין הָעָם לְבָכוֹת כָּל כְּפֹה מְפָנִי שְׁהוּא זְקוֹן.

ה"מ דְּוָקָא זְקוֹן שְׂמַת בְּמִיתַתוֹ אֲבָל הַפְּמוֹת נְבָל יְמוֹת אַבְנֵר וְאִם הָא שְׂאִין מִתְעוֹרְרִים הוּא
כְּמוֹ שְׂהַבְּאֵתִי בְּזָה שְׂכַתְבַּת הַמְהַרְשׁ"א מִשּׁוּם שְׁהִי מוֹכִיחַ לְהוּ בְּמִילֵי דְּשְׂמִיָּא וְע"כ אֵין

מתעוררין וע"כ העיר בזה גופ' העולם ואמר ידיה לא אסורות ורגליה לא לנחשתיים הונשו וא"כ מסתמא הי' דרפף למחות בב"א וע"כ אין מתעוררין העם לבכות ע"ז אמר שא"כ הוא מפני מה נענש כל כך שכל עיקר שצדיקים נתפסים בעון הדור הוא משום שהי' להם למחות ולא מיחו וא"כ למה פנפול לפני בני עול' נפל' וע"כ פששמעו העם זאת ושבלבו של דוד עליהם מה שאינם מתעוררים לבכות ע"ז ויוסיפו העם לבכות ובאמת הי' צדיק ומתקפידו של אדם ניפר אף לא בכו תחילה מצד שהי' מוכיחן במילי דשמין וכמו שבארתי וע"כ מפנין שהחיים ההספד ורמז להעם שאין בוכין מפני שדרכו הי' להוכיח במילי דשמין ע"כ ויוסיפו העם לבכות: ע"כ ראוי להתעורר על מיתת הצדיקים ובזה יתעורר זכותם להמליץ בעדנו ובפרט שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהן כמו דאמרינן בפ"ק דחולין (דף ז) בכה ר' ואמר מה בחייהו כף במיתתו על אחת כמה וכמה דא"ר חמא בר' חנינא גדולים צדיקים במיתתו שפאמר ויהי הם קוברים איש והנה ראו הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו וכתבו התוס' פי' בקונטרס דדריש מהא שהי' בגייעה בעלמא פדכתיב ויחי וכו' ונראה דנפקא לי' ממה שבפני הצדיקים נוגע' בהם כמה רשעים ויושבים אצלם ושם לא הי' לו רשות להתעכב אצלו ובה נראה לי לבאר המדרש קהלת ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו א"ר יהודה בר' סימון אם במתי יחזקאל הלא כבר נאמר רשעים ואותן לא היו אלא צדיקים.

ואם בבנה של צרפית הכתוב מדבר והלא כבר נאמר קבורים והוא לא נקבר כו' אלא ויהי הם קוברים איש ויחי יכול לעולם ת"ל ויקם על רגליו מלמד שלא הי' עמידתו אלא לשעה לפרוש מאותו צדיק בלבד.

ומהו ובאו ר' שמואל אמר שקעו שמשן וטהרו המד"א ובא השמש וטהר ופלי המתנות פהונה שקעה שמשן והכתוב מדבר בטמאין ואינו מוכן כלל מה שאמר המדרש ובאו כו': ע"כ נראה לי לבאר ע"פ מה שהקשה המהרש"א בח"א בסנהדרין (דף מז) וכל כך למה שאין קוברים רשע אצל צדיק דכתיב ויהי הם קוברים איש כו' ויחי ויקם על רגליו כו' על רגליו עמד ולביתו לא הלך והקשה המהרש"א דא"כ איך קברו אותו אח"כ אצל עדו הנביא והא אין קוברים רשע אצל צדיק ותיגרן דהוא לבתר עיפול עצמות הוא ואצל אלישע לא הי' אפשר להיות אצלו כי קברו אותו תחילה קודם עיפול עצמות אבל לאח"כ שהניחו עצמותיו והי' לו עיפול עצמות ע"כ יוכלו לקבור אותו והנה הא שכתב המהרש"א פפרה דעיפול עצמות היינו לפי מאי דאמרינן בסנהדרין (דף מז) דבעינו גמי עיפול עצמות אבל לפי מאי דמסיק רב אשי דאבילות מאימתי קא מתחלת מסתימת הגולל פפרה מאימתי קא הוי מפי חזי צערא דקברא פורתא הילכך הואיל ואדחי ידחו ע"כ עיקר הפפרה מפי חזי צערא דקברא פורתא: ובזה יתבאר המדרש ובכן ראיתי רשעים קבורים כו' אלא ויהי הם קוברים איש ויחי יכול לעולם ת"ל ויקם על רגליו מלמד שלא הי' עמידתו אלא לשעה לפרוש מאותו צדיק בלבד וע"ז מסיים המדרש דא"כ איך קברו אותו אח"כ אצל עדו הנביא שהי' צדיק שאע"פ שעבר על דברי עצמו אעפ"כ הי' צדיק ע"ז אמר ובאו ר' שמואל אמר שקעה שמשן וטהרו פי' שהי' לו טהרה ע"י דחזי צערא דקברא פורתא וע"ז אמר רשעים קבורים ובאו פי' שנטהרו ע"י קבורה ומקום קדוש הילכו פי' שהולכים מקבר אלישע שנק' קדוש כמו שאמרה פי' איש אלקים קדוש עובר

עלינו תמיד וע"ז אָמר גַם זֶה הַבֵּל דְּהַעֲיָקָר הוּא אִם הִי צַדִּיק מִתְחִילָה אַבֵּל לֹא שְׁנֻטְהָר ע"י מִיתָה וְקְבוּרָה כְּמוֹ דְּאִמְרֵינָן קְבוּרָה מְשׁוּם הַפְּרָה וְעֵינָן בְּסִפְרֵי (דְרוֹשׁ יג) [וְאֶפְשָׁר לְבָאֵר יוֹתֵר הָא דְקָאֵמֵר שְׁקֵעָה שְׁמֵשׁן וְהִטְהָרוּ כו"א וְבֵא הַשְּׁמֵשׁ וְטָהַר דְּלְכַאוּרָה פִּינּוּן דְּכַתִּיב וְהִנֵּה רָאוּ הַגְּדוּד וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקִבְרֵי אֱלִישָׁע א"כ חֲזָא צַעַר' דְּקִבְרָא פְּוֹרְתָא וְאִמְאֵי לֹא הָוִי לִי כְּפַרְה מִיָּד וְאֶפְשָׁר לִזְמֵר מְשׁוּם דְּבִתְחִילָה כְּשֶׁהִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לֹא הִי לֹו כְּפַרְה עֲדִינָן ע"כ לֹא הִי לֹו רְשׁוּת אַח"כ ג"כ לְהִיּוֹת מְוַנַּח אֲצֵל אֱלִישָׁע כְּמוֹ דְּאִמְרֵינָן בְּסִנְהֶדְרִין (דְּף מו) מְנִינָן שְׂאִין קוֹבְרִין כו' שְׁנֵא' וְנִהִי הֵם קוֹבְרִים אִישׁ כו' וְעוֹד אֶפְשָׁר לִזְמֵר דְּזֶה לֹא מְקַרִי חֲזִי צַעַר' דְּקִבְרָא פְּוֹרְתָא וְלֹא הִי לֹו כְּפַרְה עֲדִינָן וְכְמוֹ שְׁפִירְשׁוּ הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין (דְּף מו) עַל הָא דְּאִמְרֵינָן שֶׁם אֲבִילוֹת מְאִימְתֵי קָא מִתְחַלֵּת מְסַתִּימַת הַגּוֹלֵל כְּפַרְה מְאִימְתֵי קָא הָוִי מְפִי חֲזִי צַעַרָא דְּקִבְרָא פְּוֹרְתָא וּפִירְשׁוּ הַתּוֹס' דְּסַתִּימַת הַגּוֹלֵל הֵינָנו הַמְצַבָּה שְׁמַנִּיחִין עַל הַקֶּבֶר וְאִז מִתְחִיל הָאֲבִילוֹת וְעֵינָן תּוֹס' שֶׁם אֲלֵמָא דְּהַשְׁעִיעוּר דְּחֲזִי צַעַרָא דְּקִבְרָא פְּוֹרְתָא הֵינָנו לְאַחַר סַתִּימַת הַקֶּבֶר (הֵיכָא דְּלִיכָא מְצַבָּה כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַתּוֹס' שֶׁם) אוֹ לְאַחַר הַמְצַבָּה [וְעֵינָן תּוֹס' בְּרִישׁ בְּרַכּוֹת לְדָף ב) שְׁפִירְשׁוּ מְמֵאֵי דְּהֵאֵי וְבֵא הַשְּׁמֵשׁ וְטָהַר בִּיאַת הַשְּׁמֵשׁ הוּא וּמֵאֵי וְטָהַר טָהַר יוֹמָא דְּהֵינָנו סוּף שְׁקִיעָה שְׁהוּא צַאֲת הַפּוֹכְבִּים.

דִּילְמָא בִּיאַת אוּרוֹ דְּהֵינָנו תְּחִילָתָה שְׁל שְׁקִיעַת הַחַמָּה וּפְשִׁיט מְבַרְיִתָא שֶׁם סִימָן לְדַבָּר צַאֲת הַפּוֹכְבִּים דְּהֵינָנו סוּף שְׁקִיעָה] וע"ז אוֹמֵר וְבֵא הַשְּׁמֵשׁ וְטָהַר שְׁקֵעָה שְׁמֵשׁן וְטָהַרוּ כְּמוֹ דְּאִמְרֵינָן וְבֵא הַשְּׁמֵשׁ דְּהֵינָנו בְּסוּף קְבוּרָה לְאַחַר סַתִּימַת הַקֶּבֶר וְחֲזִי צַעַרָא דְּקִבְרָא פְּוֹרְתָא וע"כ בְּתְחִילָה לֹא הִי לֹו רְשׁוּת לְהִיּוֹת מְוַנַּח אֲצֵל אֱלִישָׁע אֲדָּא לְאַחַר שְׁהוֹנַח בְּקִבְרֵי וְחֲזִי צַעַרָא דְּקִבְרָא אִז הִי לֹו רְשׁוּת לְהִיּוֹת מְוַנַּח אֲצֵל עֵדוּ הַנְּבִיא וּבמ"א בִּיאַרְתִּי עַל הַמְקָרָא (יְרֵמְיָ' יז) מְקוּנָה יִשְׂרָאֵל ה' כָּל עוֹנְזִבִּיָּהּ יְבוּשִׁי וְסוּרֵי בְּאַרְצָא יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מִיָּם חַיִּים פִּי אִם אֵינָם רוֹצִים הַטְּהָרָה שְׁל הַמְקוּנָה דְּהֵינָנו הַתְּשׁוּבָה אִז וְסוּרֵי בְּאַרְצָא יִכְתְּבוּ שְׁהַטְּהָרָה שְׁלָהֶם הוּא ע"י הַקְּבוּרָה וְכְמוֹ דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ שְׁקֵעוּ שְׁמֵשׁן וְטָהַרוּ כְּמוֹ דְּכַתִּיב וְבֵא הַשְּׁמֵשׁ וְטָהַרוּ]: ע"כ אַחֲרֵי וּרְעֵי מַה מְאֹד רָאוּי לְהַתְּעוֹרֵר בְּבִכִּי עַל מִיתַת הַצַּדִּיקִים גְּדוֹלִים חֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה בְּשַׁעַת הַהֶסֶפֶד וְכְמוֹ שְׁבִיאַרְתִּי במ"א עַל הָא דְּאִמְרֵינָן בְּקִידוּשֵׁין (דְּף לח) תְּנִי אִידָּהּ בּו' בְּאֶדְרַת מֵת מִשָּׁה וּבּו' בְּאֶדְרַת נוֹלֵד כו' וְכַתִּיב וַיִּבְכּוּ ב"י אֶת מִשָּׁה שְׁלֹשִׁים יוֹם וְכַתִּיב וַיְהִי אַחֲרָי מוֹת מִשָּׁה עֶבֶד ה' וְכַתִּיב מִשָּׁה עֶבְדִּי מֵת כו' וְכַתִּיב וְהָעַם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂוֹר לְחֻדְשׁ צֵא מִהֵן ל"ג לְמַפְרָע וְכַתְּבוּ רַש"י וְתוֹס' שְׁלֹשִׁים יוֹם עֲמָדוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב לְבִכִּי וּמִשְׁנַצְטוֹנוּהָ הַיּוֹשֵׁעַ לְהַסִּיעֵן הַכִּינּוּ לָהֶם צִידָה דְּרָף ג' יָמִים כְּדַכְּתִיב בְּעוֹד שְׁלֹשָׁה יָמִים אַתֶּם עוֹבְרִים נִמְצָא שְׁפֵלוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם אַבֵּל מִשָּׁה בּו' בְּנִיסָן כו' ע"ש: וְאֶפְשָׁר עוֹד לִזְמֵר ע"פ מֵאֵי דְּאִמְרֵינָן בְּתַמוּרָה (ד' טז) אָמֵר רַב יְהוּדָה בְּשַׁעַת שְׁנַפְטָר מִשָּׁה רַבִּינוּ לְגַן עֵדֵן כו' אָמֵר לִיהוֹשֵׁעַ שְׂאֵל מִמֶּנִּי כָּל סְפִיקוֹת שְׂיִישׁ לָךְ כו' מִיָּד תִּשָּׁשׁ כַּחוֹ שְׁל יְהוֹשֵׁעַ וְנִשְׁתַּכְּחוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשׁ מְאוֹת הֶלְכוֹת וְנוֹלְדוּ לֹו שְׁבַע מְאוֹת סְפִיקוֹת וְעָמְדוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְהוֹרְגוֹ אָמֵר לֹו הַקַּב"ה לֹוֹמֵר לָךְ אֵי אֶפְשָׁר לָךְ וְטוֹרְדָן בְּמִלְחָמָה שְׁנֵאֵמ' וַיְהִי אַחֲרָי מוֹת מִשָּׁה עֶבֶד ה' וְאִמְרֵינָן בְּכַתְּבוֹת (דְּף קג) הוֹשִׁיבוּ יְשִׁיבָה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם כו' דְּלֹא עֲדִיפָא מִמִּשָּׁה רַבִּינוּ דְּכַתִּיב וַיִּבְכּוּ אֶת מִשָּׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם תְּלַתִּין יוֹמִין סְפָדִי בִּימָמָא וְלִילִי' מְכָאן וְאִילָף סְפָדִי בִּימָמָא וְגַרְסֵי בְּלִילִי' אוֹ סְפָדִי בְּלִילִי' וְגַרְסֵי בִּימָמָא כו' וְעֵינָן מְהַרְש"א שְׁהַקְשָׁה הָא אֶפְתִּי עֲדִיף מִמִּשָּׁה רַבִּינוּ דְּלֹאֲחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם לֹא סְפָדוּ כָּלָל וְעוֹד הַקְשָׁה שֶׁם הָא גַּבֵּי מִשָּׁה רַבִּינוּ כְּתִיב וַיִּבְכּוּ כו' וְבִכִּי לְחוּד וְהַסְפֵּד לְחוּד כְּדְּאִמְרֵינָן

ג' לבכי ושבועה להספד ולא קשה דה"מ גבי קרוב אבל גבי חכם עיקר הבכי הוא בהספד כדאמרין במוע"ק (דף פה) סבור למיקרע לאלתר אמר חכם פבודו בהספידו דעיקר הבכי הוא בהספד ומה שהקשה דהא אפתי עדיף ממשא אפ"ל משום דלאחר שלשים לא יכלו להספיד עוד כמו דאמרין שם שאמר לו לה וטוררן במלקמה ובזה יתיישב מה שלא אמר תחיל' קודם שלשים יום משום דקודם שלשים יום אע"ג דנשתפחו מיהושע כמה הלכות אעפ"כ לא שאלו ישראל מאתו משום דהנה ספדי ביממא ובלייל' אבל לאחר ל' יום הוי ספדי ביממי וגרסי בלייל' ע"כ התחילו לשאול מאתו הספיקות ועמדו כל ישראל עלי' ואמר לו הקב"ה לה וטוררן במלקמה וע"כ אמר רבי הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום דלא עדיפנא ממשא רבינו דאם הי' הענין במשא רבינו שלאחר ל' יום נמי הוי ספדי ביממא ובלייל' א"כ לא הי' שואלים מאתו הספיקות ולא הי' אומר לה וטוררן במלקמה אלא ודאי דהדין הוא דלאחר שלשים יום ספדי ביממא וגרסי בלייל' או איפכא וע"כ התחילו לעסוק בתורה ולשאול מאתו הספיקות וע"ז אמר הקב"ה לה וטוררן במלקמה וע"כ לא הספידו כלל לאחר שלשים אבל שלשים יום הספידו ביממא ובלייל' כמו ש'הספידו על משא רבינו [והוא כמו דאמרין בסנהדרין (דף לו) מימות משא ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום א' וכתבו התוס' ד"ה והא הוי חזק' וכתבו התוס' אית ספרים דלא גרס לי' דחזק' לא הוי מושל על כל ישראל שפבר גלו עשרת השבטים וכתב המהרש"א אבל רבי הי' נשיא על כל הגולה וקצת קשה מהא דאמר' בהוריו' (ד' יא) בעא מיני' ר' מר"ח פגון אני מהו בשעיר א"ל הרי צרתך בבבל אינתבי' מלכי ישראל ומלכי בית דוד אילו מביאין לעצמם ואלו מביאין לעצמם א"ל התם לא פייפי להדי' הקא אנו פייפינו לדידהו ואפשר לומר דלמאן דלא גריס והא הוי חזק' הוא משום דהוי ישע' הנביא כמו דאמרין בפ"ק דברכות (דף י) דישע' אמר לי' חזק' גבאי: והנה אמרין בסנהדרין (דף קא) אמר רבב"ח פשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמר להן חמה עזה יש בעולם התחילו הן בוכין ור' עקיבא משחק אפרו לו למה אתה משחק אמר להן וכי מפני מה אתם בוכים אפרו לו אפשר ס"ת שרוי בצער ולא נבפה אפרו להן לכה אני משחק כל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה ואין שמנו מבאיש ואין דובשנו מדביש אמרתי שמא ח"ו קיבל רבי את עולמו ועכשיו שאני רואה ר' בצער אני שמח המר לו עקיבא פלום חסרתי מן התורה פולה אמר לו למדתני רבינו פי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא והמהרש"א בח"א הקשה דאמאי לא יביא הך ברייתא דשבת (דף נה) לענין דמשמע דאין מיתה בלא חטא ע"ש: ולכאורה אדרבא יש להקשות דמשמע מזה דיסורין באין על השוגג והא הקא יסורין הוא דהוי אף לפי מה שכתבו התוס' בשבת (דף נה) ניחא דאמרין התם אין מיתה בלא חטא פי' לפי שהשוגג בזה אף על השוגג ואין יסורים בלא עון של מזיד כדאמר ביומא (דף לו) חטאים אלו השגגות עונות אלו הודונות ואע"ג דאמר בשבועות (דף ח) גבי שעיר של יוה"כ להגין עליו מן היסורין משמע דיסורים באים על השוגג הקא מיירי ביסורי נגעים שהם מכווערין עכ"ל והקא משמע נמי שיסורין באים על השוגג ג"כ כמו שאמר לו אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובאמת הי' יכולים התוס' להוכיח נמי מהא דאמרין בכריתות (דף כו) השתא דאמר פי' מתיידע לי' מייתי חטאת אשם תלוי למה בא להגן עליו מן היסורין אלמא דיסורין באים על השוגג ובשפ' (נה) מיירי ביסורין מכווערין

ובזה יובן (תהלים לח) נאלמתי דומי' הקשיתי מטוב וכאבי נעפר פי' שאינו יכול להתנצל ולומר שאלו יסורים באין על שוגג פיון שפאבי נעפר יסורין מכווערין דהינו נגעים כמו דאמרינו ביומא (דף כב) ששה חדשים נצטרע דוד ופירשו ממנו כו' וכיון שנגעים הם יסורין מכווערין הם באים על המזיד אף לכאורה צריך להבין מה שאמר לו ר"א עקיבא פלום חסרתי מן התורה פולה וכי לא ידע ר"א מהקרא מפורש דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא: אף אפשר לומר דר"א הי' סובר דאין היסורין באים על השוגג והא דכתיב כי אדם אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא היינו בשוגג שחטא הוא שוגג ואין יסורין באים על השוגג ור"ע לטעמי' דס"ל דיסורין באים בנדאי על השוגג וכמו דאמרינו בקידושין (דף פא) פיוצא בדבר אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו כשהי' ר"ע מגיע לפסוק זה הי' בוכה ומה מי שנתפנין לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה והוא לא ידע ואשם ונשא עונו וכו' בנזיר (דף כג) וכשהי' ר"ע מגיע לפסוק זה הי' בוכה וכו' איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתפנין לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון שתי חתיכות א' של חלב וא' של שומן כו' ואי אשמועינו הני הנה אמינא הני תרתי הוא דסגי להון בכפרה וסליחה דלא איקבע איסורא.

אבל ב' חתיכות א' של חלב וא' של שומן דאיקבע איסורא לא סגי לה בכפרה וסליחה קמ"ל משמע דר"ע ס"ל דאפי' בחתי' א' חייב אשם תלוי ואזיל לטעמי' בכריתות (דף כג) דר"ע ס"ל דאפי' בחתי' א' נמי חייב (ועיין לעיל בתשובה סי' א) ועיין בתוס' סנהדרין (ד' ד) ד"ה פולהו ס"ל דיש אם למקרא.

וכן כתבו התוס' בסנהדרין (ד' ד) דר"ע סובר דחייב אפי' בחתיכה אחת. וע"כ כשהי' מגיע למקרא הנה הי' בוכה.

דאפי' בחתי' א' נמי חייב אשם תלוי. דבב' חתיכות פיון דאיקבע איסורא דמי למזיד. כמו שכתב המפרש בנזיר דה"א דכמזיד דמי. וא"כ מוכח דיסורין באים על השוגג אפי' בחתי' א' דלא איקבע איסורא דאלו"ה למאי מייתי אשם תלוי.

כמו דאמרינו בכריתות (ד' כו) השתא דאמר פי מתניידע לי' מייתי חטאת אשם תלוי למה הוא בא ומשני להגן עליו מן היסורין ובה אפפשר לומר דר"ע רמזה באבות (פ"ג מ' יג) ר"ע אומר מסורת סייג לתורה.

ועיין בהרע"ב כמו בפספת בסוכות ע"ש. ועיין בסנהדרין (ד' ד) דר"ע סובר דיש אם למקרא.

ועיין בתוס' שם ד"ה פולהו ס"ל דהיא דמכחשי אהדדי אזלינן בתר המקרא אף לגבי מצות ומצוות דגבי אשם תלוי מודה ר"ע דאזלינן בתר המסורת. וע"כ תימא על הברטנור' שכתב בפספת בסוכות דהא הקא המקרי, והמסורת סתרי אהדדי דהא קא חשיב רבי כו' ור"ש ור"ע פולהו ס"ל דיש אם למקרא.

ולדעת התוס' לא חשיב אלא במקום דסתרי ובהא דר"ש. בפספת בסוכות סתרי.

ובהא קאמר ר"ע דיש אם למקרא ודוק) ור"ע כשהי' מגיע למקרא הנה הי' בוכה דאזיל לטעמי' דאפי' בחתיכה אחת דהני פשווג גמור ויכול להביא עליו יסורין וע"כ צריך אשם

תלוי וע"ז אומר ר"ע המסנרת סיניג לתור' דע"י המסנרת במצות ובמצות ראינו שהתורה חייבה אף בתתיכה א' וְלֹאֹ דִּנְקָא בב' חתיכות ועיין בתויל"ט בשם הירושלמי דגורס מעשרות סיניג לתורה: עכ"פ לשיטת ר"ע מוכח דיסורין באים על השוגג ג"כ מדמייתי אשם תלוי אָבֵל ר"א לטעמין דס"ל בכריתו' (נרף פה) דא"ת בא בנדבה וכמו דאמרין בכריתות שם על הא דתנן ר"א אומר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום ובכל עת שירצה והוא הנק' אשם חסידים ואמרין בגמ' מ"ט דר"א אי ס"ד חובה הוא כי מתנידע לי אמאי מייתי חטאת אלא ש"מ נדבה הוא ורפנן עולה ושלמים הוא דאתי בנדר ונדבה אכל חטאת ואשם חובה ניהו וא"ת היינו טעמא דמייתי מקמי דמתנידע לי להגן עליו דהתורה חסה על גופן של ישראל ופירש"י מ"ט דר"א דאמר אשם תלוי בא בנדבה היינו טעמא דאי ס"ד חובה היא בא א"כ פי מתנידע לי ודאי אמאי מייתי חטאת ונהלא כבר יצא ידי חובתו אלא ודאי נדבה הוא כדורן עולה ושלמים וא"כ לדברי ר"א אין ראי' מאשם תלוי דיסורין באין על השוגג דלא ס"ל טעמא דבא להגן עליו מן היסורין וע"כ אומר לר"ע שכלום חיסר מן התורה במזיד ח"ו ע"ז השיב לו ר"ע שאדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ויסורין באין על השוגג ג"כ: וע"כ אפשר לתרץ קושית התוס' דלא צריכין לדחוק ולחלק בין יסורין מןעריין לסתם יסורין אלא דנדאי יסורין באין על השגגות ג"כ ומה שהקשו התוס' על הא דקאמר אין מיתה בלא חטא ואין יסורים בלא עון דא"כ פיון דיסורים באים על המזיד א"כ איך יתנישב הא דאמר בשבועות (נרף ח) להגן עליו מן היסורין וכן הקשיתי מהא דכריתות (נרף כו) ואפשר לומר דהתם משני דאם מת מת בלא עון ופריף אם מת מיתה ממרקת ומשני להגן עליו מן היסורין ולכאורה אמאי לא משני להגן עליו שלא ימות אף מסתמא סברי דאי אפשר שיהי' מיתה בא על השוגג וע"כ משני להגן עליו מן היסורים וה"מ למסקנא דמסיק דש"מ דיש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון אבל לפי שסובר ר' אמי דאין מיתה בלא חטא א"כ בא מיתה על שוגג ג"כ ואין יסורין בלא עון דהיסורין באין על המזיד וא"כ יספור ר' אמי גבי שני שעירים וכן באשם תלוי לא כדמשני להגן עליו מן היסורין אלא להגן עליו בכדי שלא ימות דלדעת ר' אמי המיתה באה על השוגג ג"כ וכ"ת אמאי הוי הסברות הפוכות דלר' אמי בא מיתה אפי' על חטא שוגג והיסורי' באין על המזיד וכמו דאמר אין יסורין בלא עון ולהמסקנא הוא בהיפוף דמיתה בא על המזיד והיסורין בא על השוגג הטעם הוא משום דלר' אמי דס"ל דאין מיתה בלא חטא וא"כ קשה מכל הצדיקים שמתו וע"כ מוכרחין אנו לומר דמיתה בא על השוגג ובחטא שוגג אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וע"כ פיון שנגזרה מיתה על כל אדם וסוף אדם למות וע"כ מתים אפי' על השוגג ג"כ דאל"ה לא ימותו הצדיקים לעולם וע"כ פיון שהמיתה בא על השוגג מחמת שיהא מוכרחת על כל אדם ומי גבר יחי' ולא יראה מנת וע"כ היסורין באים על המזיד ונקא והא דשעיר וכן אשם תלוי היינו להגן עליו מן המיתה אבל פיון דמסקינן דיש מיתה בלא חטא א"כ אין זה הכרחות למות על החטא אלא דיוכל למות בעטיו של נחש ומקרה א' לצדיק ולרשע וע"כ אם גוזרין מיתה על האדם למות שלא בזמנו אינם גוזרים רק על המזיד וא"כ קשה מהא דשעיר ומהא דאשם תלוי למה הוא בא וא"כ מוכרחין אנו לומר להגן עליו מן היסורים א"כ ממילא מוכח דיסורין באים על השוגג ג"כ: ובזה יתנישב קושית התוס' שהקשו

אָהָא דְאַמְרִינָן ש"מ יֵשׁ מִיְתָה בְּלֹא חֲטָא וְיֵשׁ יְסוּרִין בְּלֹא עֲוֹן וְכָתְבוּ וְאֵע"ג דְּבַמְאֵי דְקֶאָמַר
אֵין יְסוּרִין בְּלֹא עֲוֹן לֹא אֵיתוּתְב עכ"ל.

וּלְפִי מַה שְּׁבִיאָרְתִי נִיחָא שְׁפִיר פִּינּוּן דְּאֵיתוּתְב בְּמְאֵי דְאַמְרֵי אֵין מִיְתָה בְּלֹא חֲטָא א"כ אִם
גּוֹזְרִים מִיְתָה עַל הָאָדָם אֵינָם גּוֹזְרִים רַק עַל הַמַּזִּיד וְא"כ בְּהָא דְאַשְׁמֵ תְלוּי לִיכָא לְשׁוּנְיֵי
דְלֶהֱגֹן עֲלִיו שְׁלֵא יָמוּת דְכִינּוּן דְאַפְשֵׁר שְׁיִהְיֵ מִיְתָה בְּעוֹלָם בְּלֹא חֲטָא כְּלָל ע"כ אֵין מִיְתָה
בְּאָה רַק עַל הַמַּזִּיד וְא"כ עַל מַה בָּא אַשְׁמֵ תְלוּי דְלִיכָא לְמִימַר לְהֶגֶן מִן הַמִּיְתָה רַק לְהֶגֶן
עֲלִיו מִן הַיְסוּרִין ע"כ מְמִילָא מוּכַח דְיֵשׁ יְסוּרִין בְּלֹא עֲוֹן אֲלֵא דְבָאִים עַל הַשׁוּגְג ג"כ וְלֹא
כְּמוֹ שְׁסוּבְר ר' אֲמֵי דְאֵין יְסוּרִין בְּלֹא עֲוֹן שְׁאֵינָם בָּאִים רַק עַל הַמַּזִּיד וְע"ז אֲמַר ש"מ יֵשׁ
מִיְתָה בְּלֹא חֲטָא וְיֵשׁ יְסוּרִין בְּלֹא עֲוֹן, וְע"ז אֲמַר ר"א תְּחִילָה חֲמָה עֲזָה יֵשׁ בְּעוֹלָם דְכִינּוּן
דַּס"ל ג"כ דְאֵין יְסוּרִים בָּאִים עַל הַשׁוּגְג א"כ אֲמַאי בָּאוּ עֲלִיו יְסוּרִין וְע"כ הִי סוּבְר עַל
בִּיטוּל עֲשָׂה.

וְכְמוֹ דְאַמְרִינּוּן בְּמִנְחוֹת (דף מא) דְבְּעֵידוֹן רִיתְחָא עֲנִישִׁינוּן עַל הָעֲשָׂה ג"כ וְאַמְרִי בַפ"ק
דְזִבְחִים (דף ז) חֲטָאת שְׁשֻׁחָטָה עַל מִי שְׁאֵינּוּ מְחֻיָּב כְּלוּם פְּסוּלָה שְׁאֵין לָהּ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל
שְׁאֵינּוּ מְחֻיָּב עֲשָׂה אִף עַל עֲשָׂה אֵין עוֹנֵשׁ רַק בְּעֵידוֹן רִיתְחָא.

וְע"ז אֲמַר חֲמָה עֲזָה בְּעוֹלָם (וּבְזָה בִּיאָרְתִי בַמ"א עַל הָא דְכְּתִיב וְאַהִי נְגוּעַ כָּל הַיּוֹם
וְתוֹכְחָתִי לְבַקְרִים (תְּהִלִּים עג) וְצָרִיף לְהֶבִין מַהוּ וְתוֹכְחָתִי לְבַקְרִים. וְיֻבֵן עַפ"י מַה
שְּׁבִיאָרְתִי בְּסַפְרֵי עֵמֶק יְהוֹשֻׁעַ.

(דְרוֹשׁ ג) עַל עֲנִינּוּן כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִּכְבַּד עֲלֵי יְדִיף וְכְמוֹ דְאַמְרִינּוּן בַּב"מ גְּבִי יְסוּרֵי
דְרֵאָאֵלִיעֶזֶר בַּר שְׁמַעוֹן לְאַנְרְתָא אֲמַר לְהֶם אֲחֵי וְרַעוּי בָּאוּ. בְּצַפְרָא אֲמַר לְהוּ זִילוּ מְפָנִי
בִּיטוּל תּוֹרָה וְהַעֲנִינּוּן הוּא כְּמוֹ דְאַמְרִינּוּן בְּבִרְכוֹת (ד' ה) אֵלוּ הֵם יְסוּרִין שְׁלֵא אֶהְבָּה.

כָּל שְׁאֵין בְּהֶם בִּיטוּל תּוֹרָה. וְע"כ אֲמַר לְהֶם בְּצַפְרָא זִילוּ מְפָנִי בִּיטוּל תּוֹרָה.

וְע"ז אֲמַר דּוּד כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִּכְבַּד עֲלֵי יְדִיף. וְא"כ נִיכָר שְׁאֵינָם יְסוּרִין שְׁלֵא אֶהְבָּה.

וּבְזָה אֲפֻשֵׁר לְבָאָר נְמִי הַכְּתוּב (תְּהִלִּים לח) נְאֻלְמָתִי דוּמִי' הַחֲשִׁיתִי מְטוּב. וְכַאֲבִי נְעַפְר.

פִּי בְּמַה שְׁהַחֲשִׁיתִי מְטוּב. וְאֵין טוֹב אֲלֵא תּוֹרָה.

א"כ זֶהוּ הַסִּימָן שְׁאֵינָם כְּמוֹ יְסוּרִין שְׁלֵא אֶהְבָּה. וְע"ז אֲמַר דּוּד וְאַהִי נְגוּעַ כָּל הַיּוֹם וְתוֹכְחָתִי
לְבַקְרִים שְׁאֵנִי נְגוּעַ כָּל הַיּוֹם.

וְא"כ נִרְאָה שְׁאֵין אֵלוּ יְסוּרִין שְׁלֵא אֶהְבָּה וְתוֹכְחָתִי לְבַקְרִים פִּי בְּצַפְרָא שְׁתַּקְנוּתִי הִי שְׁיִלְכוּ
מְפָנִי בִּיטוּל תּוֹרָה וְעֵינִין בְּיוֹמָא (ד' כב) לְאֹנִי אֲפְרוּעַ מְגוּפִי' דַּאֲר"י כו' שְׁשָׂה חֲדָשִׁים
נְצַטְרַע דּוּד כו' אִף לְפִי מַה שְּׁבִיאָרְתִי בְּמַה שְׁאֲמַר ר"א חֲמָה עֲזָה יֵשׁ בְּעוֹלָם דְבְּעֵידוֹן
רִיתְחָא עֲנִישִׁינוּן אֲעֲשָׂה תְּבָאָר עַפ"י מַה שְּׁבִיאָרְתִי בְּסַפְרֵי עֵמֶק יְהוֹשֻׁעַ לְדְרוֹשׁ ה) עַל
הַפְּסוּק (אִיּוֹב ז) מָה אֲנֹשׁ כִּי תִגְדְּלוּנִי וְכִי תִשִׁית אֵלָיו לְבָהּ.

וְתַפְקְדוּנִי לְבַקְרִים לְרַגְעִים תְּבַחְנֵנוּ. וּבִיאָרְתִי שְׁבַקְרִים הוּא כְּמוֹ דְכְּתִיב בְּבִנְיָמִן בְּבִנְיָמִן
וְאַמְרִינּוּן בְּבִרְכוֹת (ד' כז) עַל תְּמִיד שְׁלֵא שְׁחַר שְׁקָרְב בַּד' שְׁעוֹת.

ואמרין התם אב"א ר' יהודה אב"א רבנן. אב"א רבנן אמר קרא בבוקר בבוקר חלקיהו לשני בקרים ואב"א ר' יהודה האי בבוקר בבוקר להקדים שעה אחת.

ע"כ לא הווי רק עד ג' שעות. והבאתי שם הא דאמרין לא ליצלי אינש צלותא דמוספי בתלת שעי קמיתא כו' דבאותה שעה הקב"ה זועם ומעניש אעשה ב"כ ואמרין בזבחים (ד' ז) שאין לה אדם בישראל שאינו מחוייב עשה.

וע"ש במה שביארתי על מה אנוש פי תגדלנו וכי תפקדנו לבקרים שאז הוא עיזו ריתחא לרגעים תבחנו. וא"כ מתרמי ברגע שהקב"ה זועם ובעיזו ריתחא ענשינו אעשה.

ואין לה אדם בישראל שאין בו עון עשה וע"ז אמר דוד ואהי נגוע כל היום ותוכחתי לבקרים פי' שני בקרים דהיינו בג' שעות ראשונות שאז נידונים על עון עשה ג"כ כמו דאמרין במנחות (ד' מא) דבעיזו ריתחא ענשינו אעשה ועיין בעמק יהושע (דרוש ה) באריכות: ועוד אומר ותוכחתי לבקרים פי' שאז צריף להיות החולה בריא יותר כמו שבהבאתי שם ואעפ"כ ותוכחתי לבקרים.

ובמ"א ביארתי לענין יסורים של אהבה שאומר ואהי נגוע כל היום ותוכחתי לבקרים. דהיינו שאינם יסורים של אהבה וכמו דאמרין בבבב"ב (ד' ה) אילו הם יסורין של אהבה.

כל שאין בהם ביטול תורה וחד אמר כל שאין בהם ביטול תפילה והנה ילפינו בבבב"ב (ד' טו) מדכתיב (תהלים כו) ארחץ בנקיון כפי ואסובבה כו' לענין הא דאמרין שם אמר ר"ח ב"א כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל כו' דכתיב ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחה ד'.

וע"ז אומר אף ריק זיפיתי לבבי וארחץ בנקיון כפי. ואהי נגוע כל היום.

ותוכחתי לבקרים כו' שאהי נגוע כל היום ומבטלין מתורה. ותוכחתי לבקרים דהיינו עד ג' שעות.

שאז הוא זמן ק"ש וע"ז אומר אף ריק זיפיתי לבבי. וארחץ בנקיון כפי שסיפורים מבטלות אותו מתורה ותפילה וכתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו ית.

ומתורתה תלמדנו וכמו שאמרו שאון בהם ביטול תורה) ועוד אפשר לומר דהא דאמר ר"א חמה עזה בעולם היינו שבאים עליו בשביל העולם וצדיק נתפס בעון הדור וכמו דאמרין בשבת (דף נה) מפני שלא מיחו: ויבאר ע"פ מאי דכתיב (ש"א ב) למה תבעטון בזבחי ובמנחתי אשר צויתי מעון ותכבד את בניי ממני להבריאתכם מראשית כל מנחת ישראל כו' וזה לה האות אשר יבא אל שני בניי אל חפני ופנחס ביום א' ומותו שניהם ולכאורה מהו האות דהא כל אות הוא קודם המעשה שיבא אח"כ: אף אמרין בשבת (דף נה) גופא אמר רב פנחס לא חטא כו' אפשר חטא בא לידו והפתוב מייחסו והלא כבר נא' יכרת כו' אלא לאו ש"מ פנחס לא חטא כו' והא פתב בני בליעל מתוך שהי' לפנחס למחות בחרפני ולא מיחה מעלה עליו הפתוב כאלו חטא.

ולכאורה צריף להבין דכיון שלא חטאו שניהם בשוה אלא שחפני חטא ופנחס נענש מפני שהי' לו למחות בחרפני א"כ אמאי הי' העונש שוה הא אמרין בפ"י דשבועות (דף לט)

וְכָל עֲבִירוֹת שֶׁבִּתּוֹרָה מְפַל הָעוֹלָם לֹא וְהַכְּתִיב וְכִשְׁלוֹ אִישׁ בְּאַחֵיו אִישׁ בְּעוֹן אָחִיו מְלַמֵּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִין וּב"ז, וּמִשְׁנֵי הֵתָם שְׁיִשׁ בְּיָדָם לְמַחֹת וְלֹא מִיָּחוּ וְכִתְבוּ הַתּוֹסֵפ' לֹא הִי צָרִיף לְשִׁנּוּי אֲלֵא הֵתָם בְּדִין הַקַּל כְּדִמְסִיק בְּסִמּוּף אֲלֵא דְנִיח' לִי לְפָרוֹשׁ דָּאִין נֶעְנְשִׁים מִעוֹנֵשׁ עֲבִירָה אֲלֵא מִשׁוּם דְּלֹא מִיָּחוּ הִילְכָף אִין עוֹנֵשׁ זֶה חֲמוּר כָּל כָּף.

אֲלֵמָּא דְמַחֲמַת שֶׁהִי לָהֶם לְמַחֹת וְלֹא מִיָּחוּ אִין נֶעְנְשִׁים בְּאוֹתוֹ עוֹנֵשׁ שֶׁהַחוּטָא בְּעַצְמוֹ נֶעְנֵשׁ וּא"כ אֲמַאי הִי הָעוֹנֵשׁ שְׁבִיּוֹם א' יְמוֹתוֹ שְׁנֵיֶהֶם אִף בְּאַמַּת לֹא קָשָׁה דְּהַתּוֹס' מְתַרְצִים זֹאת שֶׁפִּתְבוּ בְּשִׁבְתָּ (דָּף נה) כֹּל הָאוֹמֵר בְּנִי עָלִי חֲטָאוּ אִינוּ אֲלֵא טוֹעָה פִּי בְּמַאי דְכִתִּיב אֲשֶׁר יִשְׁכַּבּוּן לֹא חֲטָאוּ אֲלֵא מְבִזִּים קְדוּשִׁים הָיוּ כְּדִכְתִּיב בְּטָרָם יִקְטִירוּן הַחֶלֶב וְהָעוֹנֵשׁ עַל שְׁמִבְזִין קְדוּשִׁי שְׁמִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב לְמָה תִּבְעֲטוּן בְּזִבְחֵי וּבְמִנְחֹתֵי אֲשֶׁר צִוִּיתִי מִעוֹן וְתִכְבֹּד אֶת בְּנֵיךָ מִמֶּנִּי לְהַבְרִיאֲכֶם מֵרֵאשִׁית כָּל מִנְחַת יִשְׂרָאֵל כּו' וּע"ו אוֹמֵר וְזֶה לָךְ הָאוֹת אֲשֶׁר יָבֵא אֶל שְׁנֵי בְנֵיךָ אֶל חֲפְנֵי וּפְנֵחָס בִּיּוֹם א' יְמוֹתוֹ שְׁנֵיֶהֶם וּבְזֶה הַחֲטָא הָיוּ שְׁנֵיֶהֶם שְׁוִים וּע"ז נִתְּן לוֹ הָאוֹת כְּדִי שְׁיִבִין עַל אֵיזָה עֲבִירָה הוּא הָעוֹנֵשׁ אִם עַל הָעֲבִירָה דְאֲשֶׁר יִשְׁכַּבּוּן כּו' א"כ לֹא הִי הָעוֹנֵשׁ בְּשִׁנּוּי אֲלֵא דְהָעוֹנֵשׁ הִי עַל שְׁמִבְזִין קְדוּשִׁי שְׁמִים: וּבְזֶה יִתְבָּאֵר הָא שֶׁאֹמֵר וְהִגְדַּתִּי לוֹ כִּי שׁוֹפֵט אֲנִי אֶת בֵּיתוֹ עַד עוֹלָם בְּעוֹן אֲשֶׁר יַדַּע כִּי מְקַלְלִים לָהֶם בְּנָיו וְלֹא כִּיֶּה' בָּם פִּי עַל הָעוֹן דְּמִבְזִין קְדוּשִׁי שְׁמִים שְׁלֵא הוֹכִיחָם.

וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב קוֹשְׁיַת הַמְּהַרְש"א בַּח"א דְּפָרִיף וְהָא כְּתִיב אֵל בְּנֵי כִּי לֹא טוֹבָה הַשְּׁמוּעָה אָמַר רַבנ"י בְּנֵי כְּתִיב וְהָא מְעַבְרִים אָמַר ר"ה בְּרִי דְר"י מְעַבְרִים כְּתִיב דְּמַאי מְקַשָּׁה הַש"ס דִּילְמָא קָאִי עַל עֵין דְּמִבְזִין קְדוּשִׁי שְׁמִים דְּבְזֶה הָעוֹן חֲטָאוּ שְׁנֵיֶהֶם בְּשִׁנּוּי ע"ש שֶׁנִּדְחַק בְּזֶה אֲבָל לְפִי מָה שֶׁבִּיאָרְתִּי נִיחָא שְׁפִיר דְּהָעוֹנֵשׁ בְּנִדְאִי הִי עַל בְּזִיוֹן קְדוּשִׁים וּע"ז אָמַר בִּיּוֹם א' יְמוֹתוֹ שְׁנֵיֶהֶם דְּהָא עַל עוֹן דְאֲשֶׁר יִשְׁכַּבּוּן לֹא הָיוּ נֶעְנְשִׁים שְׁנֵיֶהֶם בְּשִׁנּוּי וּע"ז אָמַר וְהִגְדַּתִּי לוֹ כִּי שׁוֹפֵט אֲנִי אֶת בֵּיתוֹ בְּעוֹן אֲשֶׁר יַדַּע כִּי מְקַלְלִים לָהֶם בְּנָיו וְלֹא כִּיֶּה' בָּם וּא"כ הָא שֶׁהוֹכִיחָם אֵל בְּנֵי כִּי לֹא טוֹבָה הַשְּׁמוּעָה בְּנִדְאִי עַל עוֹן דְּג"ע הִי דְלֹא הִי שְׁבִיק חֲמוּר' וְיִקְנֹתָ לְהוּ בְּקַלָּה כְּמוֹ דְאִית' בִּירוּשְׁלַמִּי [וְאֶפְשָׁר שֶׁהִי אוֹמְרִים לוֹ דְּחַבּוּבֵי קָא מְחַבְּבֵי מִצְנָה].

וּכְמוֹ דְאָמְרִינָן בְּחֻלּוּן (דָּף קלג) אָמַר אַבְיֵי מְרִישׁ הָנִי חֲטָפְנָא מִתְּנַתָּא אֲמִינָא חַבּוּבֵי קָא מְחַבְּבִינָא מִצְנָה וּע"כ הִי סְבוּר שֶׁפְּנוּנְתָם לְחַבְּבֵי הַמִּצְנָה וּע"ז אָמַר כֹּה יַעֲשֶׂה לָךְ אֱלֹקִים וְכֹה יוֹסִיף וְאָמְרִינָן בַּפ"ב דְּמַפּוֹת (דָּף יא) א"ר אֲבָהוּ קַלְלַת חָכָם אֲפִי עַל תְּנַאי הִיא בְּאָה מְנַלְן מְעַלִּי דְקָאֵמַר לְשִׁמוּאֵל כֹּה יַעֲשֶׂה לָךְ אֱלֹקִים וְכֹה יוֹסִיף אִם תִּכְחַד מִמֶּנִּי דְכָרוּ וּאֵע"ג דְּכִתִּיב וַיִּגַּד לוֹ שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הַדְּבָרִים וְלֹא כִחַד מִמֶּנּוּ אִפ"ה כְּתִיב וְלֹא הִלְכוּ בְּנָיו בְּדַרְכֵי וְהִי ג"כ בְּאִנְפֵּן זֶה וּכְמוֹ דְאָמְרִינָן בְּשִׁבְתָּ (דָּף נו) גְּבִי בְּנֵי שְׁמוּאֵל חֲלַקְתֶּם שְׁאֵלוּ בְּפִיֶּהֶם הֵינּוּ לְפִי סְבָרְתֶּם הָיוּ מְחַבְּבִין הַמִּצְנָה וּאֵעפ"כ הִי עוֹנֵשׁ בְּדָבָר כְּמוֹ דְאָמְרִינָן בְּחֻלּוּן (שָׁם) הַצְּנוּעִים מוֹשְׁכִים אֶת יְדֵיהֶם כּו' וּבְבִנֵי עָלִי הִי הַחֲטָא כְּמוֹ דְכִתִּיב גַּם בְּטָרָם יִקְטִירוּן כּו': וְהִנֵּה כְּתִיב (ש"ב) וַיִּקְוֶן דָּוִד אֶת הַקִּינָה הַזֹּאת עַל שְׁאוּל וְעַל יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וַיֹּאמֶר לְלַמֵּד לְבָנֵי יְהוּדָה קִשְׁת כּו' הָרִי בְּגִלְבּוֹעַ אֵל טַל וְאֵל מָטָר עֲלֵיכֶם וּשְׂדֵי תְרוּמֹת כִּי שָׁם נִגְעַל מְגוֹן גְּבוּרִים מְגוֹן שְׁאוּל בְּלִי מִשׁוּחַ שְׁמֹן כּו' מִדָּם חֲלָלִים מְחַלְבֵי גְבוּרִים קִשְׁת יְהוֹנָתָן לֹא נִשְׁוֹג אַחֲרוֹר וְחָרַב שְׁאוּל לֹא תִשׁוּב רִיקָם וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק לְמָה אָמַר קִשְׁת יְהוֹנָתָן לֹא נִשְׁוֹג אַחֲרוֹר כּו' וְחָרַב שְׁאוּל כּו' דְּגִבֵּי יְהוֹנָתָן אָמַר קִשְׁת וּגְבִי שְׁאוּל אָמַר חָרַב וְעוֹד צָרִיף לְהַבִּין

שְׁאָמַר דָּוִד אֶת הַקִּינָה עַל כִּי נִגְעַל מִגִּבּוֹרִים וְנִגְעַל הַשָּׁמַן שֶׁהִי בּוֹ וְע"כ לֹא נִיצוֹל מִחַמַּת הַמִּגֵּן.

וְהָא כְּתִיב כִּי לֹא בִקְשָׁתִי אֲבָטַח וְחֲרָבִי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי. וְכֵמוּ דְאָמְרִינָן בְּב"ב (דף קכג) אֲשֶׁר לִקְחָתִי מִיַּד אֲמֹרֵי בְּחֲרָבִי וּבִקְשָׁתִי וְכִי בְּחֲרָבוֹ וּבִקְשָׁתוֹ לִקַּח וְהָלֵא כְּכָר נֶאֱמַר כִּי לֹא בִקְשָׁתִי אֲבָטַח וְחֲרָבִי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי אֲלֵא חֲרָבִי זֶה תִּפְּקֶלָה קִשְׁתִּי זֶה בִּקְשָׁה וְא"כ כִּל הַצְּלָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָה הוּא רַק ע"י תְּשׁוּעַת ה' וְאִין מַעְצוֹר לֵה' לְהוֹשִׁיעַ כּו' וְא"כ מָה הַסְּפִיד אֶת שְׂאוֹל עַל כִּי לֹא הִצִּילָתוּ הַמִּגֵּן וְנִגְעַל הַשָּׁמַן שֶׁהִי בּוֹ: אַךְ הָעֵנָן יוֹבֵן ע"פ מָה שֶׁבִּיאָרְתִּי בְּסִפְרֵי ע"י (ח"ב ד' יג) עַל עֵנָן דְּאִיתָּ בְּמִדְרָשׁ מְלֵךְ רֵאשׁוֹן שֶׁיַּעֲמֹד עַל בְּנֵי־דָקָר בְּחֲרָב ע"ש שֶׁבִּיאָרְתִּי בְּאַרְכּוּפָה שְׁאָמַר לְפָנָי הַקַּב"ה מְלֵךְ רֵאשׁוֹן שֶׁיַּעֲמֹד עַל בְּנֵי־פִי כִּי בִּינּוֹ שֶׁהוּא מְלֵךְ רֵאשׁוֹן וְדַאי נִמְשַׁח בְּשָׁמֵן הַמְּשֻׁחָה.

וְכֵמוּ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּכַרִּיתוֹת (דף ה) דְּהָא דְאָמְרִינָן מַלְכֵי בֵּית דָּוִד מוֹשְׁחִין מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אִין מוֹשְׁחִין דְּזֵהוּ דְּנִקְא מְדוּד וְאֵילָף אֲבָל שְׂאוֹל דְּהוּי קוֹדֵם לְכֹן נִמְשַׁח וְא"כ הָא דְכְּתִיב בְּקִרְא שֶׁמְשַׁח שְׂמוּאֵל לְשְׂאוֹל הוּא בְּשָׁמֵן הַמְּשֻׁחָה וְלֹא בְּאַפְרִסְמָא דְכִי כֵּמוּ דְאָמַר הָתָם עַל יְהוּא בֶּן נִמְשִׁי וּבִיאָרְתִּי שֶׁם שְׁכִינּוֹן שֶׁנִּמְשַׁח בְּשָׁמֵן הַמְּשֻׁחָה נִתְקַדֵּשׁ הַגּוֹף וְאָמְרִינָן פ"ק דְּסוֹטָ' (ד' ט) נֶאֱוָה תְּהִלָּה שְׁלֹא שְׁלֹטוֹ שׁוֹנְאִים בְּמַעֲשֵׁי יְדֵיהֶם.

דָּוִד דְכְּתִיב טְבַעוּ בְּאַרְצֵי שְׁעָרֵיהֶּ. מְשָׁה דְאָמַר מֶר מְשֻׁבְּנָה מְקַדֵּשׁ רֵאשׁוֹן נִגְנֵז אוּה"מ כּו' וְע"ז אָמַר מְשָׁה לְפָנָי הַקַּב"ה מְלֵךְ רֵאשׁוֹן שֶׁיַּעֲמֹד עַל בְּנֵי־פִי וְדִינוֹ שֶׁיְהִי נִמְשַׁח בְּשָׁמֵן הַמְּשֻׁחָה דְקָר בְּחֲרָב וְכֵמוּ שֶׁבִּיאָרְתִּי שֶׁם עַל מָה שְׁאָמַר דָּוִד בְּשָׁמֵן הַמְּשֻׁחָה שֶׁנִּמְשַׁחְתִּי בּוֹ אֲנִי שְׂמַח שְׂנֵא לְכֹן שְׂמַח לְבִי וְיִגַּל כְּבוֹדִי אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכּוֹן לְבָטַח.

וְהוּא כֵּמוּ שֶׁבִּיאָרְתִּי שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ הַגּוֹף ג"כ ע"י שָׁמֵן הַמְּשֻׁחָה וְע"כ לֹא אִיתְחִיל הַשָּׁמֵן הַמְּשֻׁחָה כֵּמוּ דְאָמְרִינָן בְּכַרִּיתוֹת (דף ז) דְכְּתִיב כִּי נִזְרַ אֶלְקִיו עַל רֵאשׁוֹ שְׁמֵן מְשַׁח קוֹדֵשׁ שְׁמֵן מְשַׁחָה קָרִי רַחֲמָנָא דֵאֵע"ג דְּאִיתָּ עֲלִיו לֹא אִיתְחִיל: וּבְזֵה בִיאָרְתִּי בְּמ"א עַל הָא דְכְּתִיב נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנְחַם אֶתְּהָ כֵּהֵן לְעוֹלָם, וְהוּא ע"פ מָה דְאָמְרִינָן בְּפ"ק דְּיוֹמָא (דף יב) אִירַע בּוֹ פְּסוּל וּמִינּוֹ אַחַר תַּחֲתִיו רֵאשׁוֹן חוֹזֵר לְעַבּוּדָתוֹ כּו' א"ר יוֹסִי מַעֲשֶׂה בְּיוֹסֵף בֶּן אֵלֶם מְצִיפוֹרִי שְׂאִירַע בּוֹ פְּסוּל בְּכַה"ג וּמִינּוּהוּ תַחֲתִיו וְאָמְרוּ חֲכָמִים רֵאשׁוֹן חוֹזֵר לְעַבּוּדָתוֹ וְשָׁנִי אִינוֹ רְאוּי לֹא לְכַה"ג וְלֹא לְכַהֵן הַדְּיוֹט כַּה"ג מְשׁוּם אִיבָה כֵּהֵן הַדְּיוֹט מְשׁוּם מַעֲלִין בְּקִדְשׁ וְלֹא מוֹרִידִין [וּבְמ"א בִיאָרְתִּי הָא דְכְּתִיב (מ"ב) וַיִּגְרַשׁ שְׁלֹמֹה אֶת אַבְיָתָר מֵהֵיּוֹת כֵּהֵן לֵה' לְמַלְא אֶת דְּבַר ה' אֲשֶׁר דָּבַר עַל בֵּית עֲלִי בְּשִׁילָה.

וּמְשַׁמַּע שֶׁגָּרְשׁוּ מֵהֵיּוֹת כֵּהֵן לְגַמְרֵי אַע"ג דְאָמְרִינָן בְּיוֹמָא (דף עג) שְׁהָרִי שְׂאֵל אַבְיָתָר וְלֹא עֲלָתָה לּוֹ שְׂאֵל צְדוּק וְעֲלָתָה לּוֹ וּמִפְּנֵי מָה גָּרְשׁוּ אִפִּי מֵהֵיּוֹת כֵּהֵן הַדְּיוֹט ג"כ אַךְ הַטַּעַם מִפְּנֵי שְׂכַה"ג הַיּוֹרֵד מִגְּדוּלָתוֹ אִינוֹ רְאוּי לֹא לְכַה"ג וְלֹא לְכַהֵן הַדְּיוֹט מְשׁוּם מַעֲלִין בְּקוֹדֵשׁ [וְלֹא מוֹרִידִין] וְהַקְּשׁוֹ הַתּוֹסֵ' דְמִדְקָאֵמַר טַעֲמָא מְשׁוּם אִיבָה מְפָלֵל דְמֵן הַדִּין רְאוּי לְהֵיּוֹת כַּה"ג אֲלֵא גָזְרוּ בִי רַבְּנָן מְשׁוּם אִיבָה וְתִימָא א"כ אֲמַאי אֲצִטְרִיף לְפָרוּשֵׁי טַעֲמָא דְכֵהֵן הַדְּיוֹט מְשִׁים מַעֲלִין בְּקִדְשׁ כּו' תִּפְּוֹק לִי דִילְפִינָן מְקַרָא בְּזַבְּחִים (דף יח) דְכֵהֵן גְּדוּל שְׁלֵבֶשׁ בְּגֵדֵי כֵהֵן הַדְּיוֹט וְעַבְד עַבּוּדָתוֹ פְּסוּלָה מְשׁוּם מְחַסְרָא בְּגָדִים וְתִירְצוּ דְכַה"ג מִתְּמַנְּהָ בְּפָה וּמִסְתַּלַּק בְּפָה כּו' ע"ש וְהַקְּשָׁה הַט"א דֵא"כ אִיף אָמְרִינָן בְּיוֹמָא (דף עג) מְשׁוּם מִלְחָמָה אִינוֹ מְשַׁמֵּשׁ לֹא בְּשִׁמּוֹנָה כַּכ"ג מְשׁוּם אִיבָה וְלֹא בְּד' כֵּהֵן הַדְּיוֹט מְשׁוּם מַעֲלִין

בַּקִּדְשׁ וְלֹא מוֹרִידִין תִּיפּוּק לִי דָאָם מְשַׁמֵּשׁ בַּד' בְּגָדִים ה"ל מְחֹסֵר בְּגָדִים דְּהָא הֵתָם לִיפָא לְמִימֵר דְּמִתְמַנָּה בְּפָה וּמִסְתַּלַּק בְּפָה דְּהָא הוּא מְשׁוּם וְתִירֵץ הַט"א דַּה"ט דְּכֹהֵן שְׁלוּבֵשׁ ד' בְּגָדִים ה"ל מְחֹסֵר בְּגָדִים הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמַעְלִין בַּקִּדְשׁ וְלֹא מוֹרִידִין וְכַמוֹ דְּאִית' בְּנִדְרִים (דָּף כט) דְּקִדְוֵשָׁה לֹא פִקַּע בְּכַדִּי וַע"כ הֵוִי מְחֹסֵר בְּגָדִים וַע"ז אֹמֵר שְׁמַעְלִין בַּקִּדְשׁ וְלֹא מוֹרִידִין שְׁקִדְוֵשָׁה אִין לָהּ הֶפְסֵק וַא"כ הֵוִי כַה"ג וַע"כ אִם מְשַׁמֵּשׁ בַּד' בְּגָדִים הֵוִי מְחֹסֵר בְּגָדִים וַע"ש שְׁפַתְבּ דַּע"כ פְּלִיג רַחֲמָנָא בֵּין מְשׁוּם שְׁעֵבֵר לְנִשְׂיָא דְּמְשׁוּם שְׁעֵבֵר מְבִיא פֶר וְנִשְׂיָא שְׁעֵיר פְּהֶדְיוּט מְשׁוּם דְּהָא דְּנִשְׂיָא מְבִיא שְׁעֵיר הוּא לָאו מְשׁוּם קִדְוֵשָׁה דְּהָא קִרְבָּנוּ נַעֲשֶׂה בַחֲזֵן פְּשֵׁל הֶדְיוּט אֲלֵא גְדוּלְתוֹ גְּרָמָה לוֹ וְכִינּוּ שְׁעֵבֵר עֵבֵר וְדִינוּ פְּהֶדְיוּט מִשָּׂא"כ בְּכֹהֵן שְׁקִדְוֵשָׁתוֹ גְּרָמָה לוֹ וַע"כ לֹא פִקַּעַה קִדְוֵשָׁה בְּכַדִּי וַע"כ אִפִּי אִינוּ רָאוּי לְקִדְוֵשׁ' רֵאשׁוּנָה פְּגוֹן שְׁעֵבֵר מְחַמַּת מוּמוֹ אִפִּי"ה מְצַנּוּהָ עַל הַבְּתוּלָה וּמְוַנְהָר עַל הָאֱלֻמְנָה כְּמוֹ דְּאִמְרִינּוּ בְּהוֹרִיּוֹת (דָּף י) וַע"ש שְׁהַקְשָׁה ע"ז מְהָא דְּנִזִּיר (דָּף מז) גְּבִי מַת מְצַנּוּהָ וּמְשׁוּם בְּשִׁמּוֹן הַמְּשֻׁחַ' וּמְרֻבָּה בְּגָדִים מְרֻבָּה בְּגָדִים עֲדִיף דְּמְרֻבָּה בְּגָדִים עֲבִיד עֲבוּדָה וְאֵלוּ מְשׁוּם שְׁעֵבֵר לָאו בֵּר עֲבוּדָה הוּא.

וַא"כ פִּינּוּ דְּבַעוּד שְׁעֵבֵד עֲבוּדָה הִי מְשׁוּם שְׁעֵבֵר עֲדִיף טְפִי מְשׁוּם דְּמְבִיא פֶר וַא"כ אַע"פ שְׁעֵבֵר, מִן הַתּוֹרָה קִדְוֵשָׁתוֹ עֲלִיו וַא"כ אִיף דְּחִי מַעְלָה דְּעֵבִיד עֲבוּדָה וְזֶה לֹא עֲבִיד עֲבוּדָה דְּאִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן מְשׁוּם אִיבָה וַא"כ אִיף דְּחִי הָא דְּמִן הַתּוֹרָה וַע"ש שְׁתִּירֵץ דְּהֵי מַעְלוֹת דְּרַבְּנָן וַע"כ אִתִּי דְּרַבְּנָן וְדְּחִי דְּרַבְּנָן ע"ש: וּבִירוּשְׁלָמִי דְּנִזִּיר (פ"ז) הִתְחַלִּיף עוֹבֵר מְשׁוּם לֹא תִטְמֵא אֲדַמְתָּהּ אִיף יֵשׁ לֹאמֵר דְּהֵוִי אֲסַמְכְתָּא וְאִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וַא"כ פִּינּוּ שְׁנַתְבָּאָר שְׁהַנִּשְׂיָא שְׁעֵבֵר אִין לוֹ דִּין נִשְׂיָא שְׂאִינוּ רַק בְּבַחֲי' גְדוּל' וַע"כ פִּינּוּ שְׁעֵבֵר נְפִסְקָה גְדוּלְתוֹ מִשָּׂא"כ בְּכֹהֵן מְשׁוּם וַע"ז אֹמֵר נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנְחַם אֶתָּה כֹּהֵן לַעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְכִּי צְדִק שְׁנַתְנּוּ לוֹ הַמְּלוּכָה בְּבַחֲי' כֹּהֵן שְׂאִינוּ נְפִסְק מְזַרְעוּ לַעוֹלָם וְכַמוֹ שְׁיִתְבָּאָר לְקַמּוֹ: וַע"פ"ז יִתְבָּאָר הָא דְּכַתִּיב (ש"ב ז) וַיְבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי ה' [פִּי' בְּבַחֲי' יִשִּׁיבָה דִּישִׁיבָה הוּא בְּקַבִּיעוֹת וְכַמוֹ דְּאִית' בִּירוּשָׁלַי' (ספ"ה דְּפִסְחִים ה"י) לֹא כֵן תִּגִּי ר' חֲזִיָא לֹא הִי יִשִּׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלֵא לְמַלְכִּי ב"ד בְּלִבָּד (פִּי' אֲבָל לֹא לְמַלְכִּי יִשְׂרָאֵל) וַא"ר אִימִי בְּשֵׁם ר"ל אִפִּי לְמַלְכִּי ב"ד לֹא הִי יִשִּׁיבָה בְּעֶזְרָה כו' וְהָא כְּתִיב וַיְבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי ה' א"ר אִיבּוּ בֵּר נִיגְרִי וַיֵּשֶׁב עֲצָמוֹ לְתַפִּילָה וַא"כ לְפִי מֵאֵי דַס"ל בִּירוּשָׁלַי' לר"ח וְכֵן לְהַש"ס דִּילָן בְּסוּט' (דָּף מא) א"כ הָא דְּכַתִּיב וַיְבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי ה' הֵינּוּ יִשִּׁיבָה מְשַׁשׁ וְהֵינּוּ שְׁנַתְנּוּ לוֹ וְלִזְרַעוּ בְּבַחֲי' מְלוּכָה שְׂאִינָה נְפִסְקַת כְּמוֹ יִשִּׁיבָה שְׁהוּא בְּקַבִּיעוֹת.

וְכֵן בְּהַש"ס דִּילָן בְּסוּט' (דָּף מא) אִין יִשִּׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלֵא לְמַלְכִּי ב"ד כו' שְׂנֵא' וַיְבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי ה'. וְעֵינָן בַּמ"ל בְּרַמְבַּ"ם (פ"ז מַה' בֵּית הַבְּחִיר') שְׁהִבִּיא מַה שְׁפַתְבּ מַהֲרִי"ט בְּדַרְשׁוֹתָיו פ' קִרְחָ דְּכְשֵׁעוּלָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ יֵשׁ שָׁם יִשִּׁיבָה וְכַתְבּ הַמַּהֲרִימ"ט וְלֹא יִדְעָתִי זֹו מִנִּינּוּ לוֹ וַע"ז, ונ"ל דְּמַהֲרִימ"ט מוֹכַח בְּהִיפּוּדָה דְּאִפִּי' עוּלָה לְזַבְּחַן נְמִי אִין יִשִּׁיבָה בְּעֶזְרָה דְּאִית' שָׁם בִּירוּשָׁלַי' (ספ"ה דְּפִסְחִים) לֹא כֵן תִּגִּי ר' חֲזִיָא לֹא הִי יִשִּׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלֵא לְמַלְכִּי ב"ד בְּלִבָּד כו' יִצְתָה פַת הָרֵאשׁוּנָה וַיִּשְׁבָּה לָהּ בְּהַר הַבַּיִת וְהַשְּׁנִי' בְּחִיל וְהַג' בְּמַקוּמָה רַב נְחֲמָן בְּשֵׁם ר' מְנָא מָה אֲתִינּוּ מִתְּנִי וַיִּשְׁבָּה לָהּ בְּמַקוּמָה עֲמֻדָה לָהּ בְּמַקוּמָה פִּי דְּהָא אִין יִשִּׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלֵא לְמַלְכִּי ב"ד בְּלִבָּד וְאִם כְּשֵׁעוּלָה לְזַבְּחָה יֵשׁ שָׁם יִשִּׁיבָה הָא הֵם נְכַסּוּ לְזַבְּחַן הַפֶּסַח.

ויש ליישב] ויאמר מי אנכי ה' ומי ביתי כי הביאתני עד הלום ותקטן עוד זאת כו' ותדבר גם אל בית עבדך למרחוק וזאת תורת האדם כו' והענין שנתן לו המלוכה בבחי' פהונה שאינה נפסקת מזרעו כמו שאמר והקימותי את זרעך אחריה כו' אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם וחסדי לא יסור ממנו ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם: וע"ז אמר מי אנכי ה' ביתי כי הבאתני עד הלום ואמר' בנבחים (דף קב) ביקש משה כו' ולא נתנו לו דכתיב אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות שנא' מי אנכי ומי ביתי כי הבאתני עד הלום מתיב רבא ר' ישמעאל אומר יבמה מלך אמר רבא לו ולזרעי קאמר ופריה וכל היכא דכתיב הלום לדורות הוא והא גבי שאול דכתיב הבא עוד הלום איש הוא אין זרעו לא, איבעית אימא הא הוי איש בןשית ואיבעית אימא שאני שאול דאפלי' בגו' לא קאים וכדר' אליעזר א"ר חנינא בשעה שפוסקים גדולה לאדם פוסקים לו ולזרעו עד סוף כל הדורות כו' ופירש"י ומיהו הלום מלכות עולמית הוא וכשנפסקה לו לשאול מלכות עולמית פסקו לו אבל הוא גרם לעצמו שתבטל הימנו.

וע"ז אמר מי אנכי ומי ביתי כי הבאתני עד הלום פ"י שהבטיח לו המלוכה על זרעו ותקטן עוד זאת בעיניך ותדבר אל בית עבדך למרחוק פ"י גם על דורות הבאים [אף שצריך להבין מה שאומר וזאת תורת האדם אף לכאור' לפי מה שבארתי שקדוד נתנו לו המלוכה בבחי' פהונה וע"ז אמר וישב דוד כו' ויאמר מי אנכי והוא כמו דאמרינו בסו"ט (דף מ) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד והטעם שישב' היינו פסא קבוע לו ולזרעו עד עולם אבל למלכי ישראל לא הי' המלוכה להם ולזרעם וכמו שכתב (בה"מ ה"ט) מלכי ב"ד הם העומדים לעולם שנא' פסאף יהי' נכון עד עולם.

אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק כו' שהרי נאמר לירבעם אף לא כל הימים: ובמ"א ביארתי על הא שאמר הקב"ה לירבעם חזור בך באני ואתה כו' ואמר מי בראש ואמר בן ישי בראש ואמר אי הכי לא בעינא והוא ע"פ מאי דאמרינו בסנהדרין (דף קא) גסות הרוח שהי' בירבעם טרדתו מן העולם שנא' ויאמר ירבעם בלבבו עתה תשוב המלוכה לבית דוד אם יעלה התםהזה לעשות זבחים כו' ושב לב העם הזה כו' אמר גמירי דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד כו' פיון דחזי לרחבעם דקא יתיב באנא קאימנא כו' והטעם שישב'ה הוא דוקא אם נתנו המלוכה לו ולזרעו לדורות.

וע"ז אמר מי בראש דאם בן ישי בראש לא יהי' ישיב' רק אליו וא"כ אם חזו דקא יתיב באנא קאימנא כו' וע"ז אמר נאם ה' לאדוני שב לימיני דהיינו בבחי' ישיב' קבועה וע"ז אמר נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם: אף לכאור' קשה ע"ז מהא דאמרינו בירושל' (פ"ג דהוריות) אמר רב הונא כל אותן ששה חדשים שהי' דוד בורח מפני אבשלום הי' מתפפר לו בשעירה כהדיוט וא"כ חזינו דאפ"י בדהע"ה שבארתי שהי' המלוכה בבחי' קדושה וקדושה בכדי לא פקע ואפ"ה אותן ששה חדשים שנצטרע מביא שעירה כהדיוט ואי אמרינו דקדושה לא פקע בכדי היינו שיתבטל לגמרי אבל לענין שיתבטל ואח"כ יחזור לקדושתו ניח' דלשעתי' הוא דפקע הוי א"ש.

ויכר הארכתי בזה (בדרוש יא) ע"ש: [ועוד איפשר לומר דאע"ג דאמרינו דאותן ששה חדשים הי' מתפפר בשעירה כהדיוט אעפ"כ לא נפסקה הקדושה לגמרי וכמו דאמרינו בהוריות (ד' ט) בעא מיני' רבינא מרב יצחק נשיא שנצטרע מידחא דחיי או מיפטר פטור

א"ל דילך או דגנא ועיין מה שפי' רש"י שנדחק בזה ולי נראה דמיבעי לי' אליבא דריה"ג דנשיא אינו מביא קרבן עולה ויורד משום שאינו בא צידי עניות וע"ז בעי אם נצטרע אם מביא קרבן עולה ויורד אם הצרעת דוחה אותו לגמרי מן הנשיאות או דמיפטר פטור משום שאינו יכול להנהיג אבל מ"מ יש עציו דין נשיאות וכה"ג אמרינן בהוריות (ד' יב) בעא מיני רבא רבא מר"נ משיח שנצטרע מהו באלמנה מדחי דחי או מיפטר פטור ועיין רש"י ולי נראה דהתם נמי האיבעי' אי הא דאינו עובד עבודה היינו משום דגברא לא חזי ומיפטר פטר אבל מ"מ אסור באלמנה או מדחי דחי לגמרי ופקע הקדושה בשעת צרעתו.

וע"ז מביא ראי' דלא פקע הקדושה. וה"נ בנשיא אמר דילי' או דגנא דכינן שהוא דגנא וגנא דילי' פדקאי קאי אלא שלעגנו הדין גזירת הפתוב דאם נצטרע מביא שעירה פהדיוט]: וע"ז אומר דוד מי אנכי ומי ביתי פי הבאתני עד הלום פי' בבחי' קדושה שאינה נפסקת והא שאמר לו ה' אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם ע"ז אמר וזאת תורת האדם לומר שלא פקע הקדושה אלא שמביא שעירה פהדיוט שהוא מצד הנשיאות והנשיאות בטלה ע"כ מביא שעירה פהדיוט אבל אעפ"כ הקדושה אינה מופסקת לגמרי כמו שאמר לו אתה פהו לעולם והראי' שלאחר ששה חדשים שנצטרע דוד חזרה המלכות ולא נדחית קדושת משיחתו מה שנמשח בשמן המשחה דהא אמרינן בפ"ק דהוריות (דף ה) מלכי בית דוד מושחין כו' מנלן דכתיב קום משחהו פי זה הוא וא"כ פינו שנצטרע ובטלה מלכותו והי' מתפטר לו בשעירה פהדיוט ואמאי לא הי' צריף משיחה אח"כ אלא ודאי דהמשיחה ראשונה לא בטלה קדושתה וכמו קדושה של פהו כמו דאמרינן בהוריות (דף יב) בעא מיני רבא מר"נ משיח שנצטרע מהו באלמנה מדחי דחי או מיפטר פטור לא הוי בידלי' כו' תנינא אין לי אלא שעבר מחמת קריו עבר מחמת מומו מנין ת"ל והוא אלא שלעגנו עבודה רחמנא דחיו אבל לא שפקע הקדושה דכל שהוא בתורת קדושה אינו נפקע ובהו יתבאר המדרש ויאמר לה בועז לעת אוכל גשי הלום מדבר בדוד גשי הלום קרוב למלכות ואין הלום אלא מלכות הה"ד פי הבאתני עד הלום כו' ותשב מצד הקוצרים כו' פי' שאמר לה גשי הלום שרמז לה על דוד שמלכותו הוא בבחי' קדושה שאינה נפסקת ותשב מצד הקוצרים שנוצרה ממנו המלכות לשעה דאמר ר"ה כל אותן ששה חדשים שהי' דוד בורח מפני אבשלום הי' מתפטר לו בשעירה פהדיוט ויצפט לה קלי שחזרה לו מלכותו עתה ידעתי פי הושיע הי' משיחו פי' שהמלוכה הראשונה חזרה למקומה שפיון שנמשח בשמן המשחה הרי הוא בבחי' קדושה וקדושה אינה נפסקת אלא דבשעת צרעתו גברא לא חזי ואעפ"כ אינו נפסק לגמרי וע"ז אמר דוד מי אנכי ומי ביתי פי הבאתני עד הלום כו' וזאת תורת האדם פי' על שאמר הוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי ב"א פי' שהוא רק לשעה והא דנדחה היינו משום וזאת תורת האדם: ובמ"א ביארתי דהא דקאמר וזאת תורת האדם הוא ע"פ מה דאמרינן בפ"ק דסוטה (דף ה) בשור כתיב בי' ונרפא אדם לא כתיב בי' ונרפא ופירש"י בשור פי יהי בעורו שחין ונרפא אדם פי יהי בעורו בשורו נגע צרעת לא כתב בחד מינייהו ונרפא.

לפי דרכה אתה למד שמי שהוא רח ועניו כבשר קרוב להתרפאות מיסורין הבאים עליו. אבל מי שהוא קשה באדמה אין רפואה למפותיו וע"ז אמר דוד על מה שאמר לו הקב"ה אני אהי' לו לאב כו' אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי ב"א והוא אם יתגאה ויקשה לבו באדמה.

אזי יוכיח אותו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם להשפיל גאנותו וע"ז אומר נזאת תורת האדם (ובזה ביארת במ"א הכתוב (תהלים עג) כי אין חרצובות למותם כו' בעמל אנוש אינמו ועם.

אדם לא ינוגעו והוא כמו דאמרינו בסוטה בשר פתיב בי' ונרפא. אדם לא פתיב בי' ונרפא וכמו שפירש"י שאדם פי' מי שלבו גאה עליו.

ע"ז אומר בעמל אנוש אינמו ועם אדם לא ינוגעו פי' שהי' ראוי להיות נגעים באים עליהם מצד שהם גסים. ואעפ"כ עם אדם לא ינוגעו ובזה ביארת מה שאמר אלישע לנעמן לה רחץ בירדן כו' וישוב בשרה לה וטהר שהי' הענין להשפיל גאנותו.

וע"ז אומר וישב בשרה לה וטהר פי' שיהא כבשר. ובבשר פתיב בי' ונרפא שהצרעת הי' לו ע"י גסות הרוח כמו דכתיב (מלכים ה) ונעמן שר צבא מלך ארם הי' איש גדול לפני אדוניו ונשוא פנים כי בו נתן ה' תשועה לארם והאיש הי' גבור חיל מצורע ואמרינו בערכין (ד' טו) שעל גסות הרוח נגעים באים וע"כ מרוב גסותו.

אמר הנה אמרתי אלי יצא יצא. ואלישע עשה בכינון שישוב בשרו) ובזה יתבאר מה דאמרינו בר"ה (ד' פה) זיל לעין טב וקדשי' לירחא ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל סי קיים.

פי' שהענין הוא כמו בלבנה שאע"פ שנתמעטה. אעפ"כ לאחר המיעוט חוזרת ומתגדלת כמו בראשונה וכן בדרך שאע"פ שנופסקה מלכותו אעפ"כ חזרה להיות כמו שהי' בתחילה: והנה בתחילה פשנמשח שאול הי' ג"כ בבחי' קדושה שאינה נפסקת כמו דאמרינו שם בזבחים על הבא עוד הלום איש וכל מקום דכתיב הלום הוא בבחי' מלוכה לזרעו אף החטא גרם וע"כ הי' סבור דוד שמחמת קדושת שמו המשחה לא ישלח בו חרב וכמו שביארת על המדרש שאמר משה מלך ראשון שיעמוד על בניו ידקר בחרב וביארת מחמת שהוא מלך ראשון ונמשך בשמו המשחה ע"כ הי' המלך שאול הולך בקרב ונלחם בחרב בקרוב שלא הי' ירא מפני החרב מחמת ששמו המשחה שעליו יגן עליו אבל יהונתן הי' נלחם ע"י קשת דהיינו מרחוק מחמת שלא נמשח בשמו המשחה וע"כ אמר חרב שאול לא תשוב ריקם וקשת יהונתן לא נסוג אחר אף לאחר שמת שאול ולא הצילתו השמן המשחה וכמו שביארת בספרי ע"י שם על התשובה שהשיב הקב"ה למשה ולי אתה אומר אמר אל הפהנים שהם מקטרגים אותו מחמת שהרג את הפהנים וכה"ג בן כה"ג טעון משיחה וע"כ הספיד אף נגעל מגן גיבורים מגן שאול בלי משיח בשמן שהוא הי' סבור שהמגן של שאול הוא השמן המשחה וע"ז אמר שהי' כמו שנגעל השמן פי' כמו שהפקע הקדושה של השמן ולא נשאר עליו השמן המשחה שתצילהו: וע"כ אמר ללמד לבני יהודה קשת פי' שבעוד שהי' שאול קיים הי' יכול ללחום ע"י חרב שלא הי' מתיירא מפני החרב מחמת שמו המשחה שעליו אבל עתה צריכים בני יהודה ללמד קשת [שקשת צריכה לימוד וכמו דאמרינו פ' אין מעמידין (דף פה) למען דעת דורות ב"י ללמדם מלחמה.

ואיזהו מלחמה שצריכה לימוד הוי אומר זו קשת וביארת בזה הכתוב וכתתו חרבותם לאתים כו' ולא ישאו גוי אל גוי חרב. היניו חרב ולא ילמדו עוד מלחמה זה קשת שאיזהו

מלחמה שצריכה לימוד הוי אומר זו קשת] פי' מרחוק שראו שהשמן מ מ המשחה אינו מגין: [וע"כ אמר הרי בגלפונע אל טל ואל מטור עליכם ושדי תרומות פי שם נגעל מגן גיבורים ועיין פירש"י על שדי תרומות ולי נראה דהאי שדי תרומות היינו ביפורים כמו דאמרינו בפסחים(ד' לו) דתרומות ידה אלו ביפורים ואמרינו בפסחים(ד' נג) דאין מביאין ביפורים אלא משבעת המינים כו' ולא מפירות שבעמקים ופי' רש"י תבואת דגן שבעמקים שהמים לגין שם ותבואתו פמושה ומורקבת וע"ז אמר הרי בגלפונע פי' שמההרים מביאין ביפורים מפני שהתבואה שבהרים הוא משנפח ע"כ אמר שאל יהיו שם טל ולא מטור שאם יהי שם טל יביאו ממנו ביפורים ויתנדו על הביפורים השקיפה ממעון קדשה מן השמים כו' ואת האדמה וא"כ יתברר האדמה [וכיון שנפל שם שאול ולא הועיל לו השמן המשחה ואמרינו בכריתו' (ד' ה) פמין ב' טיפין מרגליו' הי' תלוי'ו לאהרן בזקנו כו' מה טל אין בו מעיל' אף שמן אין בו מעיל' וע"ז אמר אל טל ואל מטור עליכם פי שם נגעל מגן גיבורים מגן שאול בלי משוח בשמן] והא דאמר צר לי עליך אחי יהונתן ביארתי במ"א שהענין הוא כמו דאמרינו בשבת (ד' קו) אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין פולן אחד מבני חבורה שמת ידאגו כל החבורה פולה ע"ז אומר על שאול מספיד אני ובוכה כמו שצריך לבכות על מיתת הצדיק וכל המוריד דמעוות כו' צר לי עליך אחי יהונתן נעמת לי כו' דהיינו שנוגע הדבר אלי ומצד שנפלאתה אהבתך לי וא"כ אתה מבני חבורה וא' מבני חבורה שמת ידאגו כל החבורה פולה): והנה פתיב שם איך נפלו גיבורים ויאבדו כלי מלחמה.

והנה גם בזה צריך להבין כמו שהקשיתי מתחילה פי מהו הקשון ויאבדו כלי מלחמה מהו הפלי מלחמה וכל תשועתן של ישראל אינו רק בישועת ה' ובפשוטו ויאבדו כלי מלחמה קאי על שאול ואפשר לבאר ע"פ המדרש קהלת (ס"ת) טוב שם משמן טוב כו' שמן טוב נופל על המת ומבאיש שנאמר זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח שם טוב נופל על המתים ואינו מבאיש שנאמר ויעל ויגהר על הילד ויובן ע"פ המדרש (פ' ויחי) חצוצרות שעשה משה במדבר בשעה שנטה למות גנזם הקב"ה שלא יהא אחר תוקע בהן והם באים אצלו דכתיב הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ולקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות ובמדרש ס' וילך אין שלטון כו' תדע לה שכל ימיו של דוד נקרא מלך שנאמר והמלך דוד זמן פיון שהגיע למיתתו אין פתיב בו מלכות מניין שנאמר ויקרבו ימי דוד למות והענין יובן ע"פ מה שביארתי במ"א על המדרש (פתיח' איכה רבתי) אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה ונזפרתם לפני ד' אלקיכם ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קורים זכרה ורושלים ימי עני' ומרודה כל מחמד' אשר הי' מימי קדם בנפול עמה בנד צר ואין עוזר לה: ויובן עפ"י מה שכתב הר"ן בספ"ק דמעניית.

על הא דאמרינו במה מתריעין בשופרות. וכתב הר"ן ואיכא למידק דאיתא בר"ה (ד' כו) בתענית שופר מקצר וחצוצרות מאריכות.

שמצנת היום בחצוצרות. ואמרינו עלה בגמ' בד"א במקדש אבל בגבולין מקום שיש שופר אין חצוצרות ומקום שיש חצוצרות אין שופר.

ומשמע מקום שיש חצוצרות היינו בתענית אין שופר. וא"כ אמאי אמרינו דבתענית תוקעין בשופר.

ומתירץ ע"ז ה"ר"ן דכי אמרינו דמצנות היום בתצוצרות היינו בתענית שבמקדש שהם במעמד כל ישראל אמרו והא דתנן! אבל בגבולין מקום שיש תצוצרות אין שופר היינו בשעת מלחמה שתוקעין בתצוצרות.

דכתיב ותקעם בתצוצרות אבל בתעניות בשופרות תוקעין ומתריעין. אבל לא בתצוצרות.

וה"ט משום דכיון דאמר רחמנא דבשעת מלחמה מתריעין ילפינו מינה נמי בכל צרה וצרה שלא תעבור על הציבור דמתריעין ומיהו כיון דתצוצרות כנופלי דכולהו ישראל הוא דאשכחן פדכתיב והי' לה למקרא העדה ולמסע את המחנות.

ומעניות דגבולין לאו כנופלי דכל ישראל גינהו תוקעין ומתריעין בשופר כר"ה ולא בתצוצרות אלמא דתצוצרות היינו דוקא כנופלי דכל ישראל והנה כנופלי דכל ישראל זהו דוקא אם יש להם נשיא.

וכמו שכתב הרמב"ן על הא דאמרינו ספ"ק דתענית אין תענית ציבור בבבל אלא ט' באב בלבד דהטעם כמו דאיתא בירושלמי משום דלית עמן נשיא. ע"כ התענית נחשב תענית יחיד.

שהכלל הוא ע"י הנשיא דגופא בטר רישוי' אזיל והוא המקבץ כל הפרטים להיות כלל: והנה ע"פ מה שכתב ה"ר"ן שבתצוצרות לא הי' אלא במקדש שהי' שם כל ישראל אבל לאחר שנתפזרו אח"כ התחילו לתקוע בשופרות דשופר הוא לכל יחיד בזה ביארתי במ"א הא דאמרינו בשבת (נ"ד לו) דאשתיני שמיהו מפי חריב ביהמ"ק שיפורא תצוצרתא חבוצרתא שיפורא והיינו משום שבתחילה הי' תוקעין בתענית ציבור בתצוצרות ואח"כ שחרב ביהמ"ק ונתפזרו בכל הארצות התחילו לתקוע בתענית ציבור בשופר וע"כ טעו והתחילו לקרות שיפורא תצוצרתא תצוצרתא שיפורא: וע"כ כיון שכתב ה"ר"ן שלאחר התפזרן שלא הי' כל ישראל ביחד לא הי' תוקעין בתצוצרות בזה יתבאר המדרש אילו זכיתם הייתם קורין בתורה ונזפרתם לפני ה' אלקיכם פי' כמו דכתיב כי תבואו למלחמה בארציקם על הצר הצורך אתכם והרעונתם בתצוצרות ונזפרתם לפני ה' אלקיכם פי' שהי' כל ישראל ביחד והי' כנופלי דכל ישראל וע"כ הי' הפעולה ע"י התצוצרות שהיו תוקעים במלחמה בתצוצרות והי' נענים אבל עכשיו שאי אתם זוכים פי' כיון שחרב ביהמ"ק וא"כ אין כל ישראל ביחד ע"כ אין פעולה בתצוצרות ע"ז אומר זכרה ירושלים ימי עני' ומרודה כל מחמד' אשר הי' מימי קדם בנפול עמה ביד צר ואין עוזר לה פי' שהיא זוכרת את כל מחמד' אשר הי' מימי קדם דהיינו תצוצרות ועכשיו אין לה תצוצרות מחמת שאין כנופלי וע"כ בנפול כו' וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דתענית) ר' אחא בשם רב אין תענית עכשיו א"ר יוסי הדא אמרה אילן תעניתא דאנו עבדין לית אילן (פי' שאין ת"צ בזמן הזה וכמו שאמר לעיל אילון תעניתא דאנו עבדין לית אינון תענית דלית עמן נשיא) א"ל כן אמר רב כל תענית שאינה נעשית פתיקונה עליו הפתוב אומר נתנה עלי בקולה.

ע"כ שנאמתי: וע"כ כיון שביארתי שעיקר הציבור אינו אלא בזמן שהי' נשיא אבל אם אין נשיא לא מקרי ציבור ובזה יתבאר המדרש גם כי אזעק ואשוע סתום תפילתי ואיתא

במדרש תפילות יחיד אינו נשמע והטעם משום דלית עמן נשיא וע"כ כל תענית לא הוי רק פתענית יחיד וא"כ פיון שאין פנופי' רק בזמן שהי' להם נשיא אבל בזמן שאין נשיא ליכא פנופי'.

וע"כ ליכא חצוצרות דחצוצרות אינו אלא בדאיכא פנופי': וע"ז איתא במדרש חצוצרות שעשה משה במדבר בשעה שנטה למות גנזם הקב"ה שלא יהא אחר תוקע בהם והם באים אצלו דכתיב הקהילו אלי את כל שבטיכם לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות וכמו דאיתא במדרש שכל ימיו של דוד נקרא מלך שנאמר והמלך דוד זקן פיון שהגיע למות כו' וע"כ פיון שאין שלטון ביום המות ע"כ הוי כמו שאינו נשיא וכללות הצבור תלוי בנשיא וע"כ ליכא חצוצרות דחצוצרות ליתא רק בזמן דאיכא פנופי': וע"ז הספיד דוד כשמת שאול איך נפלו גיבורים ויאבדו כלי מלחמה פ"י כלי מלחמה היינו החצוצרות שהיו תוקעין בזמן המלחמה וזהו דנוקא בזמן שהי' נשיא ע"כ פתיב והרעותם בחצוצרות אבל פיון שמת הנשיא אבדו כלי מלחמה.

שזהו כלי מלחמתן של ישראל וע"כ פיון שנתבאר שאין שלטון ביום המות ואף שאול שנמשח בשמן המשחה אעפ"כ פיון שהגיע יום המות בטלה הנשיאות וזהו דוקא בנשיאות שהוא מחמת התנשאות וע"כ ביום המיתה בטלה הנשיאות מחמת שבאות יום מסתלק מלהנהיג את העולם אבל לענין הקדושה אדרבא ביום המיתה הקדושה מתגדלת יותר וכמו דאמרין בסוטה (דף כא) זה ת"ח ויום המיתה וע"ז אמר טוב שם משמן טוב שמן טוב נופל על המת ומבאיש שנאמר זבובי מנת יבאיש יביע שמן רוקח פ"י כל ההתנשאות שמצד נשיאות בטל ביום המיתה אבל לענין הקדושה אדרבא ביום המיתה מתגדלת יותר שם טוב נופל על המתים ואינו מבאיש שנאמר ויעל ויגהר על הגיד וצדיקי' במיתת' נקראו חיים שהש' טוב ג"כ לאחר המיתה ואין המיתה מגרעת אותו משא"כ בשמן טוב: וכמו שביארתי לעיל לענין שנמשלו מיתת צדיקים לבגדי כהונה וביארתי שבבגדי כהונ' לאחר שכלו נתגדל' הקדושה יותר ומועלין בו וה"נ במיתת צדיקים: ויוכן בבניאור יותר בהקדם מה שפתיב המקנ' שהקש' דלפי מה שביאר שם דהטעם דלאחר שכלו לא נעשית מצותן משום שהקדיש אותם בתחיל' ע"מ כן דכל שיהי' ראוי לעבודה יהי' עליהם קדושת בגדי כהונ' ולאחר שכלו יחול עליהם קדושה אחרת דהיינו לפתילות ויש לדמות להא דאית' בנדרים (דף כט) שזר זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים כו' תיפשוט דבעי ר' אושעז' נתן שתי פרוטות לאשה באחת תהי' מקודשת מהיום ובאחת לאחר שאגרושיך וכו' והטעם משום דהוי קידושי שני דבר שלא בא לעולם דאין יכולין לחול שתייהן כא' ועיין בר"ן שם כו' וכתב שם הא דהרמב"ם פסק להלכה דבגדי כהונ' שכלו מועלין בהם דהרמב"ם לטעמי' שפסק כר' אושעז' דמהני בקידושין כמ"ש הה"מ דס"ל להרמב"ם דנפשט הבעז' מסוגל' דכתובות (דף נט) א"כ ממילא דגם הכא מהני קדושתן לאחר שכלו: והנה לעיל בתשוב' (סי' א) ביארתי על הא שהקש' שם המקנה על האבעז' דר' אושעז' באם נתן לה ב' פרוטות כו' דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו וא"כ איך מהני בב"א ותיירצתי שם דזהו דוקא במקום שפותרים זל"ז אמרינן דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו משום דאין א' מניח לחבירו לחול כמו שאינו מניח אה"כ אבל בקידושי אשה דהכל קידושי אחת אלא דכיון שקידוש אין מקום לקידושי שני לחול וע"כ בב"א מהני דכיון שבאמת אינם סותרים זל"ז ע"ש שהשגתי על

המהרי"ט ומהמקנה באורו: וא"כ לכאור' הי' אפ'שר לומר דהכא בב' קדושות דהיינו לבגדי פהונ' ואח"כ לקדושת פתילות למנוחה שנה שני דברים סותרים ע"כ הי' אפ'שר לומר דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו וא"כ איך חל מעיקרא הב' קדושות כיון דליפא בזא"ז דהא אין קדוש' חלה על הקדוש' א"כ אפי' בב"א אינו.

וע"ש במה שהשגתי על הק"ע בירושל' (פ"ב דנזיר) שפתיב דתחת משמש לשון חילול ולשון תמורה וכתב שם הק"ע דכתיב והי' הוא ותמורתו יהי' קודש דהיינו שיהי' הקדש ב"ה והקדש מזבח עכ"ל.

ועיין שם בתשוב' (סי' א) שהארכתי בזה אף יש לומר כמו שביארתי שם דזה לא הוי מפני שסותרות זו לזו אלא מטעם דכבר הוא קדוש ואין לקדוש' השני' מקום לחול וע"כ חל בב"א ועוד אפ'שר לומר דישנו בזא"ז נמי דאפ'שר שיקדיש דלאחר שכלה ותפקע ממנו קדוש' ראשון' תחול עליו קדושה שני' וכ"ת הא אין בי'דו להקדישו מעכשיו ואיך תחול אח"כ זה אינו דאפ'שר לומר כמו דאמרינו בכתובות (דף נט) שדה זו שמשכנתי לה לעשר שנים לכשאפ'דנה ממה תקדש דקדשה, משום דהוא רק מחוסר זמן וע"כ אם מקדיש בגדי פהונ' לאחר שיכלו הוי כמו מחוסר זמן דהא סוף כל סוף עומד לבלות וע"כ חל הקדושה.

וא"כ יש ב' קדושות על בגדי פהונ' הא' שקודם שכלו יש עליהם קדושת פלי שרת כמו דכתיב את בגדי השרד לשרת בקדש וכמו שהקשו התוס' בקידושין (דף נד) דאיך מתחלל הא פלי שרת הוא [ומה שפתיב הפ"י והביא הריטב"א בחידושו שכתב דבגדי פהונ' לא הוי פלי שרת ממש והביא הפ"י ראי' לדבריו דהא ר' נחמ' גופי' דאמר דאין מועל אחר מועל בכ"ש יליף כה בק"ו אם מביא החרים לידי קדוש' הו עצמם לא כש"כ וזה לא שייך אלא בכלי שרת ממש דמביא אחרים לידי קדושה דכל שנתקדשה בכלי אין להם פדיון משא"כ בבגדי פהונ' לא שייך הא מילתא ואפ'שר לומר דבגדי פהונ' נמי דומה לכ"ש דהא הבגדי פהונ' פועלים שיהא הפהו בבחי' פלי שרת וכמו דאמרנו ביומא (דף מח) בעי ר"פ נתפזר הקטרת ממלוא חפניו מהו ידו כצנאר בהמה דמי ופסולה או דילמא ככלי שרת דמי ולא פסולה תיקו.

ובירושלמי (פ"ה דיומא) חפנים מהו שיעשה ככלי שרת לקודש. וע"ש בק"ע שפתיב ונ"מ שאם נטמא שאין פודין אותו.

ולמ"ד שאין המכתשת כ"ש קא מיבעי לי' א"נ אם נתפזרה מחפניו כו' עכ"ל וכה"ג בעי בש"ס דילן אלמא דפועלים שיהי' חפנים של הכה"ג כמו פלי שרת ובזמן שבגדיהם עליהם פהונתם עליהם ואם בגדיהם אין עליהם אין פהונתם עליהם וכמו דאמרנו בזבחים (דף יז) וא"כ דומים הבגדי פהונ' לכלי שרת: וה"נ בצדיקים יש קדושה אחת שיהא בחיים להנהיג את הדור אף עכ"ז כיון שצריך להנהיג את הדור ע"כ יכולים פולם ליגע בו ואינו נענש כמו שפתיבו התוס' בפ"ק דחולין (דף ז) דנפקא לי' מה שפתיבי הצדיקים נוגעים בהם פמה רשעים ויושבים אצלם ושם לא הי' לו רשות להתעכב אצלו ולאחר מיתה מתעורר קדושה אחת שאינם יכולים ליגע בו וע"כ נמשלה מיתת צדיקים לבגדי פהונ' נמי שיש בה' ב' קדושות ואע"פ שביארתי שע"כ נמשלה מיתת צדיקים לבגדי פהונ' כמו שבגדי פהונ' לאחר שכלו נתגדלה הקדוש' יותר שמועלים בהם.

וה"נ בצדיקים שגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן אעפ"כ בבחי' אחת יש מעלה יותר בקדושה ושהיא בחיים, שבתים הקדושה מועיל לאחרים ג"כ משא"כ לאחר מית' וכמו דאמרינו ביומא (דף עה) רבא הוי מיתתי ליי אריסא פולי יומא, יומא חד לא חייתי אמר מאי האי סליק לאיגרא שמע לינוקא דקאמר שמעתי ותרגזו בטני אמר נח נפשין דר"ח ובדיל רבה אכיל תלמידא ועוד שמלמד לאחרים ומוסיף קדושה על אחרים אבל לאחר מיתה אינו מלמד לאחרים רק שבעצמותו ניתוסף קדושה במיתתו יותר משאם הי' בחיים, שאם בחייו לא היו יכולים ליגע בו לא הי' יכול לנהג את הדור וכמו שביארתי לענני שבגדי פהונ' שכל זמן שלא בלו הם קדושים כמו כלי שרת שמקדש לאחרים וכמו דאמרינו בזבחים (דף יו) בזמן שבגדיהם עליהם כו' וכן אמרינו בפ"ק דיומא (דף יב) דאם אינרע בו פסול אחר תמיד של שחר במה מסנכין אותו אמר ר"א ב"א באבנט וכמו שביארתי אעפ"כ בעצמותם הם יותר קדושים לאחר שבלו דהא מדליקין בהם לפתילות ומועילין בהם וכן ה"נ בצדיקים שלאחר מיתה הם יותר גדולים בעצמותן וע"כ אמרינו שעל רגליו עמד ולביתו לא הלך מתוך שלא הי' יכול ליגע בו אעפ"כ לגבי העולם הם מועילים בחיים יותר וע"כ ניחא הא דאמרינו בפ"ק דחגיג' (דף ה) ר' יעקב איש כפר חטיף הוה מקבל אפי' דרבה פולי יומא פי קש א"ל לא נצטער מר דלא יכול מר א"ל מי זוטרי מאי דכתיב בהו ברבנן ויחי עוד לנצח לא יראה השחת פי יראה חכמים ימותו.

ומה הרוואה חכמים במיתתן פד בחייהן עאכו"כ. ולכאור' הא אמרינו בפ"ק דחולין דגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם אלא מה שהם גדולים היינו בבחי' עצמן אבל לאחרים בחייהם גדולים יותר [ובמ"א ביארתי האי דקא מביא התם ראי' דוקא מהא דויחי עוד לנצח ואמאי לא מביא ראו' מהא דאמרינו בפ"ק דר"ה דחייב אדם להקביל כו' שנגאמר מדוע את הנולכת אליו היום כו' והיינו משום דאמרינו התם איפא צורבא מרבנן ותאור עינים הוא והיינו משום דאל"ה הוי אמינא שהקבלת פני רב הוא ממה שהרב מסתפל עליו ומשפיע עליו קדושה וא"כ לא שייך במאור עינים וע"כ הביא הא דר' יעקב איש כפר חטיף שאפי' הרוואה חכמים מיתתם מועיל אע"פ שאינו יכול להסתפל א"כ הפעולה הוא מה שנה רואה עליו וה"נ גבי האי מאור עינים]: ובמה שביארתי יתבאר הירושל' על דר' דרוש והוא דאיתא בירושל' (פ"ז דנזיר) ר' יונה כו' אין שואלין הלכות לפני מטתו של מת והא ר' יוחנן שאל לר' ינאי קומי' ערסי' דר' שמעון בן יוצדק הקדיש עולתו לבדק הבית והוא מגיב ליי אמר כד הוי מסלקין ליי לסינדרא וצריף להבין דמאי שאיל ליי דוקא הלכה זו: והנה המפרש מהרא"פ פירש הקדיש עולתו שהפריש עולה ואם"כ אמר זו לב"ה והפריש אחרת תחתיה אי תופסת דמיו וטעה בזה שהוא כמו דאמרינו בתמור' (דף לב) דקדשי מנבח שנתפסין לבדק הבית מה ששעשה עשוי וכבר הרגיש בזה הק"ע והשיג על מהרא"פ מהא דתמור'.

ולי נראה דאפשר עוד לומר שלא הי' השאלה ששאל ר' יוחנן מר' ינאי המקדיש עולתו לבדק הבית אי הוא קדוש לב"ה מיד אלא השאלה הוא לענני אחר שחיטה דבעולות העורות לפניהם הם אבל בב"ה אין לפניהם פלום ושאל ר' יוחנן לשיטת' דר' ינאי דאמרינו בזבחים (דף קג) ת"ר עולת איש פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודא כו' ר' אייבו א"ר ינאי פרט למתפיס עולה לבדק הבית לא מפעי למ"ד קדשי ביה תפסי מדאוריית' אלא אפי' למ"ד לא תפסי ה"מ בשר אבל עור תפסי וכתב רש"י אלא אפי' למ"ד מדרבנן

בְּעֵלְמָא אָבֵל מְדַאֲוֵרֵינִי? לֹא, ה"מ דְּאֲוֵרֵינִי? לֹא, בְּשֵׁר דְּשֵׁל מְזַבֵּחַ הוּא וְאִין קְדוּשָׁה חֵלָה
עַל שְׂאִינוּ שְׁלוֹ עַל פִּי אָבֵל עוֹר דְּלָאוּ מְמוֹן מְזַבֵּחַ הוּא וְכִהְנִים אֶפְתִּי לֹא זָכוּ בְּהוּ תְּפִיס:
וְע"כ נִרְאֵה לִי דְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּתַמוּךְ' (דָּף לֵב) הַמְּקַדֵּשׁ עוֹלָה לִב"ה כּו' וְלִכְאוּרָה יֵשׁ
לְדַקְדָּק דְּאֲמַאי אָמַר דּוֹקָא עוֹלָה וְהַמ"ל בְּרַמְב"ם (פ"ו מֵה' עֲרֻכִין) דְּקַדְקַ מְזַה דַּס"ל כּר"י
הַגְּלִילִי דְּקַדְשִׁים קָלִים הָיוּ מְמוֹן בְּעֵלִים מְחִיִּים וְע"כ פָּמוּ שְׂיִכּוֹל לְמַפּוֹר פָּמוּ דְּאֲמַרִּינוּ
בְּפִסְחִים (דָּף ב) ה"נ יְכוּל לְהַקְדִּישׁ שְׁתַּחֲוֹל עַל גּוֹף הַבְּהֵמָה ע"ש וְכַתֵּב שֶׁמֶּה שֶׁהוּא דְּקַדְוִק
נְכוּן.

וְלִי נִרְאֵה דְּהָא דְּנִקְטַ הַמְּתַפִּיס עוֹלָה לִב"ה מְשׁוּם דְּכָל עֵינְקָר דְּיִלְפִינוּ שְׂקַדְשֵׁי ב"ה חָל עַל
קְדָשֵׁי מְזַבֵּחַ הוּא מְהַאי קָרָא דְּעוֹלַת אִישׁ פָּרְט לְעוֹלַת הַקְּדָשׁ פָּמוּ שְׂאֲמַר ר' יֵנְאִי וְכוּ פִּסְק
הַרְמַב"ם (פ"ה מֵה' מַעַה"ק) וְא"כ חֲזִינוּ דְּוַדַּאי חָל קְדָשֵׁי ב"ה עַל קְדָשֵׁי מְזַבֵּחַ וְע"כ פְּלִיגִי
בְּזָה אִי חָל רַק עַל הָעוֹר לְבַד אוֹ שְׁחָל עַל הַבְּשָׂר ג"כ.

וְלִכְאוּרָה הַאִיף חָל קְדָשֵׁי ב"ה עַל הָעוֹר לְמֵאָן דַּס"ל דְּלֹא חָל עַל הַבְּשָׂר הָא כָּל זְמַן שֶׁהוּא
בְּחַיִּים חָל קְדוּשַׁת מְזַבֵּחַ עַל הָעוֹר ג"כ וְכִמוּ דְּאֲמַרִּינוּ בְּחֻלְיִין (דָּף קֵלָה) קְדָשֵׁי מְזַבֵּחַ נְמִי
דְּאֲמַר חוּץ מִגִּיזָה וְכַחֲשִׁינָה אִפ"ה פְּשֻׁטָה קְדוּשָׁה בְּכּוֹלָה [וְכוּוֹנֵת ר'ש"י שְׂכַתֵּב דְּהָעוֹר דְּלָאוּ
מְמוֹן מְזַבֵּחַ הוּא וְכִהְנִים אֶפְתִּי לֹא זָכוּ בִי תְּפִיס הֵינְנוּ דְּלֹאֲחַר שְׁחִיטָה מִיָּד חָל עַל הָעוֹר
קְדוּשַׁת ב"ה אָבֵל מְחִיִּים קְדוּשׁ אִף הָעוֹר נְמִי.

וְכִמוּ דְּאֲמַרִּינוּ בְּזַבְּחִים (דָּף מַג) הָעוֹלָה דְּמָה מִתִּיר אֶת בְּשָׂרָה לְמְזַבֵּחַ וְעוֹרָה לְפִהְנִים.
אֲלֵמָא דְּהָדָם מִתִּיר אֶת הָעוֹר אָבֵל תְּחִילָה הִי קְדוּשׁ הָעוֹר נְמִי [וְלִיכָא לְמִימַר דְּמַקְדִּישׁ
לְקַדְשֵׁי ב"ה הַטּוֹבֵת הֶלְאָה שְׂיֵשׁ לוֹ וְכִמוּ שְׁפִירֵש"י וְתוֹס' דַּמ"מ תְּקַשָּׁה לְמֵאָן דַּס"ל דְּלֹא
קְדָשׁ הַבְּשָׂר אֲלֵא הָעוֹר וְעֵינֵינוּ בְּסַפְרֵי ע"י (ס' ו) בְּמָה שְׂהֶאֱרַכְתִּי שֶׁמֶּה בְּעַנְיַן טוֹבֵת הַנְּאָה
אִינָה מְמוֹן ע"ש.

וְע"כ אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּהַטְעַם דְּחָל קְדָשֵׁי ב"ה עַל קְדָשֵׁי מְזַבֵּחַ הוּא מְשׁוּם דְּסוּף הַקְּרָבָן עוֹמֵד
לְשַׁחֲטָה וְע"כ חָל הַהַקְדָּשׁ עַל הָעוֹר [וְאֶפְי' אִם תְּמוֹת חָל נְמִי הַקְדָּשׁ קְדָשֵׁי ב"ה וְכִמוּ
דְּאֲמַרִּינוּ רַפ"ד דְּמַעֲלִי' (דָּף טו) אָמַר עֲוֹלָא אִיר יוֹחֲנָן קְדָשִׁים שְׂמַתוּ יָצְאוּ מִיָּדִי מַעֲלִי'
ד"ת בְּמַאי אֲלִימָא בְּקַדְשֵׁי ב"ה אִפִּי כִי מַתוּ נְמִי] וְע"כ חָל קְדָשֵׁי שִׁי ב"ה מְשׁוּם דְּאִם
תְּשַׁחֲטַ שְׂיֵיף הָעוֹר לְבָדָק הַבַּיִת וְע"כ מוֹעֲלִין בְּהַ מְשׁוּם קְדָשֵׁי בְּדָק הַבַּיִת: וְא"כ לַפ"ז
תְּקַשֵּׁי דְּאִיף מַקְדִּישׁ מְשׁוּם לְאֲחַר שְׁחִיטָה הָא הָיוּ דְּבָר שְׁלַבְל"ע אֲלֵא וְדַאי מְשׁוּם דְּסוּף
כָּל סוּף עוֹמְדָת לִישַׁחֲטַ אוֹ לְמוֹת (וְכִמוּ שְׂבִיִּאֲרַתִּי לְעִיל לְעַנְיַן בְּגִדֵי כְּהוֹנָה) וְאֵע"ג דְּאֲמַרִּינוּ
בִּיבְמוֹת (דָּף צג) דַּע"מ שְׂתַּמוֹת אַחוּתָהּ ה"ל דְּבָר שְׁלַבְל"ע הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּיִלְמָא תְּמוֹת
הַאֲשָׁה תְּחִילָה אָבֵל הָכָא סוּף כָּל סוּף עוֹמְדָת לְמוֹת אוֹ לִישַׁחֲטַ דַּאֲלֵא"ה אִיף קָאֲמַר ר'
יֵנְאִי עוֹלַת אִישׁ פָּרְט לְעוֹלַת הַקְּדָשׁ וְאֲמַרִּינוּ הֵתֵם דְּאֶפְי' לְמ"ד לֹא תְּפִסִּי ה"מ בְּשֵׁר אָבֵל
עוֹר תְּפִיסִּי הָא הָיוּ דְּבָר שְׁלַבְל"ע וְכ"ת ר' יֵנְאִי לְטַעְמֵי דַּס"ל בִּיבְמוֹת (דָּף צג) דְּאֲדָם מְקַנָּה
דְּבָר שְׁלַבְל"ע פָּמוּ דְּאֲמַרִּינוּ הֵתֵם ר' יֵנְאִי כּו' חִיִּי כּו' זָה אִינוּ דְּהָא ר' יֵנְאִי קָאֲמַר לָהּ
בְּזַבְּחִים (דָּף קג) אֲלִיבָא דַּר' יְהוּדָה דְּאֲמַרִּינוּ הֵתֵם ת"ר עוֹלַת אִישׁ פָּרְט לְעוֹלַת הַקְּדָשׁ
דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה וּר' יְהוּדָה סָבַר דְּאִין אָדָם מְקַנָּה דְּבָר שְׁלַבְל"ע דְּהָא אֲמַרִּינוּ בְּקִידוּשִׁין
(דָּף סב) אָמַר אֲבִי רַבִּי וּר' וּר' מְאִיר כְּוִלְהוּ ס"ל אָדָם מְקַנָּה דְּבָר שְׁלַבְל"ע וּפְרִיף
אֲח"כ וְנַחֲשִׁיב נְמִי ר' עֲקִיבָא כּו' אֲלֵמָא דְּמִלְבַד אִילוּ תְּנַאי כּוֹלְהוּ סָבַרִי דְּאִין אָדָם מְקַנָּה

דָּבָר שֶׁלֹּבֵל"ע אֵלֶּא וְדַאי פְּמוּ שְׁפִתְבְּתִי וְע"כ חָל קְדָשִׁי בְּדָק הַבֵּית עַל קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ וְעַיִן בַּמ"ל בְּרַמְבַּ"ם (פ"ו מה' עֲרֵכִין) מֵה שְׁפִתָּב עַל בַּעַל הָעֶרְוֶה שְׁפִתָּב דְּהַטְוֵבֶת הַנְּאָה הַזֹּה מִשׁוּם עוֹר שֶׁיִּכּוֹל לִיקַח מִן הַפֶּהוּ שְׁיִמְתִּין עַד הַמְּשֻׁמֵּר שְׁלוֹ [וּבְזָה הִי' אֲפָשָׁר לֹאמַר מֵה שְׁנִדְחָקוּ רַש"י וְתוֹס' מִפְּנֵי מֵה קְדָשִׁי ב"ה חָל עַל קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ וְאִין קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ חָל עַל קְדָשִׁי ב"ה וְכַתֵּב רַש"י מִשׁוּם דְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ יֵשׁ לוֹ בְּהֵן טוֹבֶת הַנְּאָה וְהַתּוֹס' פְּתַבּוּ מִשׁוּם דְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ יֵשׁ שָׁם בְּעֵלִים עֲלֵיהֶם לְפָדוּתָם כְּשֶׁהִנְמִמוּ וְלִכְאוּר' קִשָּׁה לְפִי הִירוּשְׁלָמִי (דפ"ו דב"ק) ר' יוֹסֵטָא בַר' מִתּוֹן שְׁאַל הַפּוֹדָה כַּלְפָּלָה מִיַּד הַגְּזָבֵר מֵהוּ שְׁתִּיטְבֵּל לְמַעֲשָׂרוֹת (פ' אִם הַמְּקַח טוֹבֵל לְמַעֲשָׂרוֹת מִתִּיב ר"ל וְהָא תְּנִינָן גְּנַב וְהִקְדִּישׁ וְאַח"כ טַבַּח וּמְכַר כְּמָה דְאַתָּ אָמַר תְּמָן הַמְּקַדֵּשׁ אֵינּוּ כְּמִכְר וְדַכּוֹנְתָה הַפּוֹדָה אֵינּוּ כְּלוֹקַח וְא"כ מוֹכַח דְלֹא ס"ל הִירוּשְׁלָמִי כְּהַש"ס דִּילָן בַּב"ק (דף עו) שְׁבִקְדָשִׁי שְׁמַיִם מַעֲיָקְרָא תוֹרָא דְרַאוּבֵן כּו' וְלֹא הָוִי כְּמִכִּירָה מִשְׁא"כ בְּקְדָשִׁי ב"ה וְא"כ לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי מֵהוּ הַחִילוּק אֵלֶּא וְדַאי שְׁבִקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ יְכוּל לְחוּל קְדוּשַׁת ב"ה עַל הָעוֹר לְאַחַר שְׁחִיטָה אוֹ לְאַחַר מִיתָה מִשְׁא"כ בְּקְדָשִׁי ב"ה בְּקַדוּשׁ לְעוֹלָם ע"כ אֵין קְדוּשַׁת מִזְבֵּחַ חָלָה עַל קְדָשִׁי ב"ה [וְאֲפָשָׁר לֹאמַר שֶׁע"כ נִדְחָקוּ בְּזָה רַש"י וְתוֹס' דַּאי אֲמַרִּינוּ דְּהַקְדָּוָה הוּא מִשׁוּם עוֹר הָא כְּבָר בִּיאַרְתִּי לְעֵיל דְּהַקְדָּוָה שְׁחָל עַל הָעוֹר.

הוּא רַק לְאַחַר שְׁחִיטָה וְא"כ אֲמַאי מוֹעֲלִין בְּהַ מִשׁוּם קְדָשִׁי ב"ה מַחֲיִים וְיֵשׁ בְּזָה לְהַאֲרִיךְ הַרְבֵּה וְאִין פָּאן מְקוּמוֹ] אֲבָל בְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ חָלָה עֲלָיו קְדוּשַׁת ב"ה מִשׁוּם הָעוֹר דְּקְדִישׁ לְאַחַר שְׁחִיטָה: וְכִמוּ שְׁבִיאַרְתִּי לְעֵיל בְּבִגְדֵי כְּהֹנֵה שְׁבָלוּ שְׁיֵשׁ ע"ז ב' קְדוּשׁוֹת קְדוּשָׁ' בְּבִגְדֵי כְּהֹנֵה וְקְדוּשָׁ' פְּתִילוֹ שְׁחָל ג"כ עַל קְדוּשָׁ' בְּבִגְדֵי כְּהֹנֵה מִשׁוּם דְּסוּף סוּף עוֹמֵד לְבָלוֹת וְכִמוּ בְּבִגְדֵי כְּהֹנֵה כָּל זְמַן שְׁלֹא בָלוּ מוֹעִיל קְדוּשַׁתָּן עַל אַחֲרִים מִשְׁא"כ לְאַחַר שְׁבָלוּ לֹא נִיתְּנִסְיָף עֲלֵיהֶם קְדוּשָׁה אֵלֶּא בְּקְדוּשַׁת עֲצָמוֹ וְה"נ בְּקְדָשִׁי ב"ה שְׁחָל עַל קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ שְׁבַעֲוֹדָנוּ בְּחַיִּים דְּקְדוּשׁ מְצַד קְדוּשַׁת מִזְבֵּחַ עוֹשִׂין תְּמוּרָה מִשְׁא"כ קְדָשִׁי ב"ה וְאֵעִפ"כ בְּקְדוּשַׁת עֲצָמוֹ יֵשׁ אֲוֹפֵן שְׁקְדוּשׁ יוֹתֵר מְצַד קְדוּשַׁת ב"ה שְׁאִין לְאַדָּם שׁוּם חֵלֶק בּוֹ לֹא כְּהִנִּים וְלֹא בְּעֵלִים וְכִמוּ דְאָמַר ר' יֵנְאִי גוֹפ' בְּמַעֲיָלָה (דף טו) מְחַנּוֹרְתָא אֵין חֲיִיבִין מִשׁוּם מַעֲיָלָה אֵלֶּא עַל קְדָשִׁי ב"ה וְעוֹלָה בְּלֶבֶד מ"ט דְאָמַר קְרָא נֶפֶשׁ כִּי תִמְעוֹל מֵעַל בְּקְדָשִׁי ה' קְדָשִׁים הַמְּיֻחָדִים לֵה' יֵשׁ בְּהֶם מַעֲיָלָה אֲבָל קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ אֵיתָ בְּהוּ לְכַהֲנִים וְאֵיתָ לְבַעֲלִים וְאֵף דְמַסִּיק שָׁם הַש"ס דַּאִין מַעֲיָלָה מְפֻרָשֶׁת מִן הַתּוֹרָה וְכִמוּ דַּאֵיתָא בְּתַמּוּרָה (דף לב) עכ"ז יֵשׁ בְּבִדָּק הַבֵּית אֲוֹפֵן שְׁהוּא קְדוּשׁ יוֹתֵר מִשׁוּם שְׁאִין בְּזָה חֵלֶק לֹא לְכַהֲנִים וְלֹא לְבַעֲלִים: וְה"נ בְּצַדִּיקִים הֵם בְּמִיתָתָן יוֹתֵר גְּדוּלִים בְּקְדוּשַׁת עֲצָמָם שְׁאִין יְכוּלִים לִיַּגַע בְּהֶם וְכִמוּ דְאֲמַרִּינוּ גַּבִּי אֱלִישָׁע חֲוָלִין (דף ט) גְּדוּלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָן יוֹתֵר מְבַחֲיָהוּ וְכִמוּ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' שָׁם דְנִפְק' לִי מִמָּה שְׁבַחֲיִי הַצַּדִּיקִים נוֹגְעִין בְּהֶם כְּמָה רְשָׁעִים וְיוֹשְׁבֵיִם אֲצֵלָם וְשָׁם לֹא הִי לוֹ רְשׁוּת לְהַתְּעַבֵּב אֲצֵלוֹ וְאֵעִפ"כ בְּחַיִּים קְדוּשַׁתָּם מוֹעִיל לְאַחֲרִים כְּמוּ בְּבִגְדֵי כְּהֹנֵה וְכִמוּ שְׁבִיאַרְתִּי בְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ שְׁהַתְּפִיסָן לְב"ה שְׁיֵשׁ בְּהֶם נְמִי ב' הַבְּחִינּוֹת וְכִמוּ שְׁבִיאַרְתִּי: וּבְזָה יִתְבָּאֵר הִירוּשְׁלָמִי (פ"ז דְנִזְזִיר) ר' יוֹנָה כּו' אֵין שׁוֹאֲלִים הַלְכוֹת לְפָנֵי מִיטָתוֹ שֶׁל מֵת וְהָא ר' יוֹחָנָן שְׁאַל לר' יֵנְאִי קוּמִי עֲרִסְנִי דַר"ש בְּן יוֹצֵדֵק וְהוּא מַגִּיב לִי אָמַר כִּד הָאִי מְסַלְקִינָן לְסִידְרָא וְשְׁאַל ע"ז לר' יֵנְאִי אִם יְכוּל לְחוּל קְדוּשַׁת ב"ה עַל קְדוּשַׁת מִזְבֵּחַ (וְכִמוּ שְׁבִיאַרְתִּי לְעֵיל לְשִׁיטָתִי דַר' יֵנְאִי דְאָמַר בְּזַבְּחִים (ד' קג) דְעוֹלַת אִישׁ פָּרַט לְעוֹלַת הַקֹּדֶשׁ הֵינּוּ בְּמַתְפִּיס עוֹלָה לְבִדָּק הַבֵּית) מִשׁוּם דְּסוּף כָּל סוּף עוֹמֵד לְזָה וְה"נ

במיתת צדיקים מתעורר לאחר מיתה קדושה אחרת שהוא בבחי' עצמו וכל א' נכונה מחנפתו של תבירו וכמו דאמרין בב"מ (ד' פה) ור' יוחנן אצל ר' ינאי (משום שהי' תלמידו) ור' ינאי אצל ר' חנינא כו' ור' יוחנן אצל ר' חנינא לא כו'.

וע"כ שאל ממנו דוקא הלכה זו ואע"ג דפריה בירושלמי על הא דאין שואלין הלכות לפני מיטתו של מת ומשני כד הני מסלקינן לסיקרא שאל לו היינו משום דאינו מוכן לפני העולם מה ששינה זה להספד אבל מ"מ צריה ליתן טעם אמאי שאל לי דוקא הלכה זו בשעה שהיו עוסקין בענינו של מת.

וכמו דמשני כד הני מסלקינן לסיקרא שאל לו ובסמוך יתבאר בפשיטות יותר: וע"ז אמרינן בבבבכות (ד' יז) ר' יוחנן כי הני מסיים סיקרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה טוב שם משמן טוב ויום המנת מיום הנלדו ויש לנדק מהו דוקא כי הני מסיים סיקרא דאיוב אף הענין הוא שביארתי שכל צדיק נתקדש בב' מיני קדושות וכמו דאיתא במדרש שפלאכים נתקדשו בקדושה אחת כו' אבל גבי ישראל פתיבוהייתם קדושים כי קדוש אני ד' מקדשכם וב' קדושות האלו נתקדש בעודו בבטן כמו דכתיב בטרם תצא מרחם הקדושתיה ורא' לזה מהא דאיתא בפ"ב דתגיגה (ד' טו) שאמר לו כו' דרבי עקיבא רבך לא דריש הכי אלא כו' ועיין בירושלמי (פ"ב דתגיגה) על הא דדריש גבי איוב (וד' ברך את אחרית איוב מראשיתו וכן בקרא טוב אחרית דבר מראשיתו וע"ש במעשה דאבוי וע"כ טוב אחרית דבר מראשיתו והכל הוא ע"י הקדושה שבמעשי אמו וכמו דאמרין ביומא (ד' פב) גבי ר' יוחנן גופא שהוא עוברא דארחא אתא לקמ' דרבי אמר זילו לחישו לה דיומא דכיפורי הוא לחישי לה ואלחישא קרי עלי' בטרם אצרה בבטן ידעתיה: וע"ז כי הנה מסיים ספרא דאיוב וד' ברך את אחרית איוב מראשיתו.

שהכל הוא מראשיתו וכל הקדושה שמתקדש הצדיק לאחר מיתה הוא משעה ראשונה אלא שאם מקלקל מעשיו. אזי אוכל הקדושה וכמו דאמרין בנדה (ד' לב) ומשביעין אותו תהי צדיק כו' ומתעוררת הקדושה שהיא לאחר מיתה כמו דאמרין שם מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה אף לכאורה איה תחול הקדושה שלאחר מיתה משעה ראשונה הא הקדושה מחיים הוא ענין קדושה להועיל לאחרים והכל יכולים ליגע בו.

משא"כ בקדושה שלאחר מיתה ואיה תחול הקדושה על הקדושה. אף הענין הוא כמו דשאיל ר' יוחנן מר' ינאי הקדיש עולה לב"ה קדוש והיינו שהקדושה נמשכת לאחר מיתה וכמו שביארתי משום דסופה שתישחט ואפ' אם לא תשחט תמות וע"כ חל מחיים הקדושה וע"כ באדם ג"כ הכי וע"ז אמר סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים (פי' ששחיטה מחוסר מעשה לא אמרינן דעתיד לבוא.

אף אפי' אם לא תשחט תמות וע"ז אמר הכל למיתה הם עומדים) וע"ז אמר אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו עליו הכתוב אמר טוב שם משמן טוב ויום המנת מיום הנלדו דהקדושה של יום המנת נמשך מיום הנלדו: ועכ"ז הוא רחוק

מדרג הפשט לפרש שע"כ שאל ר' יוחנן לר' ינאי המקדיש עולתו לזדק הבית כמו שביארתי.

ועוד דבסוגי דתמורה (ד' לב) מוכח שם כפירש"י ותוס' וע"כ נראה לי שהעיקר השאלה היא מחמת התשובה וכמו דאיתא במדרש קהלת ומגיב לי משפחה מועפין בשחיתותה מעל ונ"ל שהפירוש הוא כמו דאמרין בתמורה (ד' לב) המתפס עולה לב"ה אין בה אלא עיפוב גיזרין בלבד ופירש"י שאינו קריבה עד שיבואו גיזרין לעמוד על גבה כדאמרין בעלמא (תענית ד' כו) האיד קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על אבן שום דמים לא יהיב לב"ה וכ"ש לתרמי פהנים אלמא דאין להם שום חלק בהקרבו אלא זהו קרבנם להיות עומד ע"ג וע"כ שאל לו הענין דהקדיש עולתו כו' הוא משום דענין מיתתו של צדיקים שמכפרת על הדור ולכאורה צריך להבין באיזה אופן וכפר על הדור ואיזה שינוי יש להעולם בו שיכפר עליהם אף הענין הוא מאחר שהעולם מתאספס לכובוד הצדיק ומורידים דמעות בשעת ההספד ועבדין לי יקר' וכמו דאמרין בשבת (ד' קנב) אחים הספידאי דהתם קאימנא וכמו דאמרין בכתובות (ד' קג) נפק בת קלא נאמר כל דהוי באשכבתי דרבי מנחם לחיי עוה"ב ע"כ מכפר עליהם מיתת הצדיק וכמו שביארתי לענין המקדיש עולתו לב"ה וע"ז השיב לו משהפנה מועפין בשחיתותה פי שאינם שוחטים עד שעמדו הגיזרין וכמו שפי' רש"י דאיד קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג אבן אעפ"כ אין לגזרין חלק בזה ושום דמים לא יהיב לזדק הבית וענין תוס' שם ליהאריה בזה הרבה ואין כאן מקומו וע"ז אמרין במוע"ק (ד' כה) חכם שמת הכל קרוביו כו' הכל קורעין עליו ואמרין שם סבור למיקרע לאלתר א"ל חכם כבודו בהספידו ובשעה שמתאספין ועומדים עליו בשעת ההספד ומורידין עליו דמעות אז מיתת הצדיק מכפר: וע"כ פינן שביארתי דיש ב' קדושות בצדיקים הא' מה שהוא בחיים שזה הקדושה נוקא להשפיע לאחרים משא"כ הקדושה שמתעוררת לאחר מיתה הוא בהיפוף שכל א' נכנה מחנפתו של חברו וכמו דאמרין בב"מ (דף פה) אתו תרי בוטיי דנורא ומחזי וע"כ בקש אלישע מאלי' ויהי נא פי שנים ברוחך אלי פי' שיהי לי הקדושה שמתים להשפיע לאחרים.

והקדושה שלאחר מיתה דהיינו בבחי' עצמו וע"ז השיב לו אלי אם תראה אותי לנחח מאתך דבשלמא קדושת הצדיק שהי' לו מחיים הי' יכול להשפיע עליו משא"כ הקדושה שלאחר מיתה ועוד שלא יוכל להסתפל בזה כמו שביארתי בראשית הדרוש וע"ז סיפר הפתוב אח"כ ואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי פי' שאלישע ראה והשיג פי' שנים וכמו שביארתי בתחילת הדרוש: ומעתה אחי ורעיי נזילה דמעות ונבפה בכי תמרורים על מיתת הצדיקים ובפרט על מיתת אבא מארי הרב הצדיק ועתה נשארו בדור יתום הנה יתמי דיתמי וכמו שביארתי מראשית הדרוש ד' דברים הם תשמישו של עולם וכולם אם אבדו יש להם חליפין פי' יש לפסוק מוצא ומקום לזהב כו' ות"ח שמת מי מביא לנו תמורתו מי מביא לנו פיוצא בו וכבר ביארתי לעיל ועתה נבאר ע"פ מאי דאיתא בירושלמי (ספ"ב דברכות) ארבעה דברים שהם תשמישו של עולם כו' וכולם אם אבדו יש להם חליפין כו' אבן ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו והתקמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה וצריך להבין מהו הלשון מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו ויובן ע"פ מאי דאמרין בתמורה (דף ט) ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא

ימיר אותו אי כתב הכי הנה אמינא תצא זו ותפנס זו הוא דתילקי אבל ממיר דתרונייהו קא מקדיש אימא לא לילקי וא"כ תליפין הוי מה שזו נכנס תחת זו ובו הקדושות אין משמשות בב"א וזהו קדושת תליפין שאין ב' הקדושות משמשות כא' אלא זה נכנס וזה יוצא משא"כ קדושת תמורה שעל קדושה הראשונה נשאר הקדושה והתמורה חל על הב' ושתי הקדושות משמשות כא' וכל שפע הקדושה השני אינו אלא מהקדושה הראשונה דהא איתא בגזיר (דף לב) דאע"ג דאמרינן תמורה בטעות הוי תמורה ה"מ היכא דאיתא לעיקר הקדש אבל היכא דמתעקר עיקר הקדש מתעקר גמי תמורה.

שאם נשאל על ההקדש. הוי תמורה גמי תולין.

דהתמורה תלי בהקדש הראשון: והנה במיתת צדיקים מציינו ב' הבחי' וכמו דאמרי' בקידושין (דף עב) דאמר מר פשמת רי עקיבא נולד ר' פשמת רבי נולד ר"י כו' שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי שנאמר וזרח אלקים טרם יכבה ושמואל שנכתב וא"כ יש באופן כמו שמואל עם עלי ששמואל שימש תחילה את עלי וכן באל"י ואלישע ויש שעד שלא מת צדיק זה נולד צדיק אחר ולא שמשו זא"ז אלא קדושת צדקתו חל על קדושת צדיק אחר והוא באופן תליפין אבל הבחי' הב' פשהתלמיד משוש את הרב ומשפיע עליו קדושה.

הוא בבחי' תמורה שהקדושה הב' נמשכת מהקדושה הראשונה: וע"ז אמר ד' דברים שהן תשמישו של עולם וכולם אם אבדו יש להן תליפין שנאמר פי יש לכסף מוצא כו' ששם הוא בבחי' תליפין שהכסף הוא נמס והולך לו וחופרים כסף אחר תחתיו אבל ת"ח שמת מי מביא לנו תליפתו מי מביא לנו תמורתו דכתיב והתקמה מאין תמצא שבמיתת ת"ח יש ב' הבחינות הא' בבחי' תליפין והב' בבחי' התמורה וכמו שביארתי: והנה בספרי עמק יהושע (דרוש טו) ביארתי ע"פ המדרש איכה כד דמיה ר' יוסי ממלחין סליק ר"י ור"ל לגמילות חסדא כג' והוי תמן חד סב בעי למיעל ומיפתח עילוני' ולא שבקיני' א"ל ר' יצחק פסאקא קדם אילון ארנינותא דארנייתא את פתח פומיה א"ל ר' יוחנן שבקוני' דהוא גבר סב כו' פתח ואמר מציינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה כו' ומחורבן ביהמ"ק כו' א"ל ר"י אלו לא שבקתוני' מן הנה שמעינן מרגליתא דא וביארתי שם ע"פ המדרש ארבעה דברים שהם תשמישו של עולם וכולם אם אבדו יש להן תליפים ואלו הן פי יש לכסף מוצא ומקום לזהב אבל ת"ח שמת מי מביא לנו תמורתו אנו אבדנו את ר' סימון מי מביא לנו תמורתו דבד' דברים פניו שנשאר המקום ע"כ, יש להם תליפין אבל ת"ח שמת לא נשאר אף המקום והתקמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה ע"ש שביארתי בזה באורו וע"כ בחורבן ביהמ"ק אע"פ שחרב אעפ"כ נשאר המקום דקדושת המקום לעולם קיימת וכמו דאמרינן בזבחים (דף קז) המעלה בזמן הזה ר' יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור וע"כ לר"י ניחא מה שסילוקן של צדיקים קשה יותר משום דבקדושת ביהמ"ק אע"פ שחרב אעפ"כ נשאר קדושת המקום משא"כ במיתת הצדיק משא"כ לר"ל דקסבר דהמעלה בזמן הזה פטור ובה"א ש המדרש כד דמיה ר' יוסי ממלקחא כו' מציינו שסילוקן של צדיקים קשה יותר מחורבן ביהמ"ק א"ל ר' יוחנן אלו לא שבקתוני' מן הוי שמעינן

מרגליתא דא משום דר' יוחנן לטעמין דהמעלה בזמן הזה חייב משום שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא.

וע"כ הני סילוקן של צדיקים קשה יותר מחורבן בהמ"ק משום דשם נשאר קדושת המקום. אבל ת"ח שמת כו' והתקמה מאין תמצא ואינה מקום בינה משא"כ לר"ל לא יתנישב מה שדרש שסילוקן של צדיקים קשה יותר משום דסבירא לי' בנבחים (ד' קז) דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לע"ל ע"ש באנרף: ובירושלמי דסנהדרין (פ"א ה' ג) אמר ר' אבהו אתפלגין ר' יוחנן ור"ל חד אמר בונין נאח"פ מקדישין וחרנא אמר מקדישין נאח"פ בונין מ"ד בוני' נאח"פ מקדישים אין רואין את המחיצות כאילו הן עולות ופ"ה הפ"מ וכי אין המחיצות לאחר שקדשו עולות הן לענן מעילה.

וא"כ איך אפשר לבנות בקודש. שלא ימעלו בהן.

ולפיכך סבר בונין נאח"פ מקדישין עכ"ל. ולפי פירושו הוא באופן דאמרינן במעילה (דף יד) בונין בחול נאח"פ מקדישין.

אבל באמת במח"כ שגה בזה הפ"מ ואינו שייך כלל להא דמעילה (דף יד) דבונין בחול נאח"פ מקדישין אף הפ"ה הוא דמ"ד בונין נאח"פ מקדישין. סבר דאין רואין את המחיצות כאילו הן עולות פ"ה דלא אמרינן דכינן ושהוא קדוש בקדושת המחיצות ע"כ קדשה לעתיד לבוא ג"כ וכמו שכתבו התוס' ביבמות (דף פב) אלא דאעפ"כ אין רואין את המחיצות כאילו הן עולות למעלה ועל פ"ה צריך להנות מתחילה המחיצות ואחר כך לקדש פ"ה כמו שקידש עזרא כמו דאיתא בריש פ"ב דשבועות (דף טו) עיין שם אבל מ"ד מקדישין נאח"פ בונים ס"ל דרואים את המחיצות כאילו הן עולות וע"כ ה"י יכול לקדש אע"פ שלא בנה את המחיצות עדיין וכ"ת פינן דס"ל דרואים את המחיצות למה ה"י לו לקדש אף הוא כמו דאיתא בשבועות (דף טז) דמ"ד קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא עזרא זכר בעלמא הוא דעביד וכה"ג איתא בירושלמי (פ"ג דמ"ש) ר' חנינא ור' יהונתן וריב"ל עלו לירושלים נתמנו להן פירות ובקשו לפדותן בגבולין א"ל חד סבא אבוכון לא הוי עבדין פ"ה אלא מפקען חוץ לחומה ופודין אותו סבתא הוי סבר מימר רואין את המחיצות כאילו הן עולות.

רבנן הני סברין מימר אין רואין את המחיצות כאילו הן עולות כו' ועיין בספרי עמק יהושע (סי' טו) במה שכתבתי בזה הירושלמי ע"ש. אבל עכ"פ הפירוש הוא דרואין את המחיצות כאילו הן עולות.

היינו כאילו עולות למעלה. והוא כמו דאיתא בשבועות (דף טו) דפליגי אם קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לע"ל.

וע"כ אמרינן התם דחד אמר בונים נאח"פ מקדישין משום שסובר דאין רואין את המחיצות כאילו הן עולות. ומאן דסבר מקדישין נאח"פ בונים משום שלא ה"י צריך למחיצות דרואים את המחיצות כאילו הן עולות ור"י ור"ל אזלי לטעמייהו בנבחים (דף קח) דהמעלה בזמן הזה ר' יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור דר"י סבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקדשה לע"ל.

ור"ל סבר דלא קדשה לע"ל ואמרין התם דפליגי בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע ע"ש.
וכן כתבו התוס' ביבמות (די פב) דלקה קדושת הבית לא בטלה דכל שהוא קדוש קדושת
המחיצות קיימא פל שעה דדרשין מאשר לוא חומה בפ"ק דמגילה (ד' י) וע"ש שפיארת
בזה הפתוב (ישע' מט) הו על פנים תקותיה חומותיה נגדי תמיד פי שקדושת המחיצות
קיימת לעולם.

וכן הפתוב (ישע' סב) על חומותיה ירושלים הפקדתי שומרים פל היום וכל הלילה תמיד
לא יחשו כו' פי על חומותיה ירושלים מפני קדושת החומות שקיימת לעולם: ואמרין
במנחות (ד' פו) מאי אמרי אמר רבא בר רב שילא אתה תקום תרחם ציון, ונזפה לראות
בנחמות ציון ירושלים אכ"ר: